LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-62

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՄԱՅԻՍ 1928

1er MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 635

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՓԱՌՔ ԱՐԴԱՐ ՎԱՍՏԱԿԻՆ

...րութիւններ կան որոնց հանդէպ երբեք չպիտի պակսի ...րգանքը, որքան ալ կաշկանդուած եւ օրուան պահանջ... ...նիւթի առնելու հարկադրուած ըլլանք։

...յդ կարգէն է Աշխատանքի Տօնը, Մայիս 1։

...նցեալ տարի, նոյն այս օրուան առթիւ, յիշեր էինք ժո... ...հրաշալի բացատրութիւնը.

— Aller à l'idéal et comprendre le réel.

— Դէպի իտէալը ընթանալ եւ հասկնալ իրականը։

...յսպէս ալ մեր ճամբան։

...րկուած՝ հայրենիքէ, թափառական՝ եօթն անգամ եօթը ...ներու վրայ, ինչպէս ալիքներէն քշուած ճիւղեր, մտահոգ՝ ... մը հացի համար, մենք ոչ սիրտ, ոչ ալ հնարաւորու... ...ւնինք Մայիս Մէկ տօնելու, այս օտար ափերուն վրայ։ Նոյնիսկ ուրիշները, աւելի զօրաւորները չեն կրնար պնդել ...որագատօրէն կը տօնեն այս օրը։

...տա մը աղաւաղումներու կարգին, մեծ երկիրներու մէջ ...յիսի Մէկն ալ դարձեր է ոչ այնքան առիթ մը՝ Աշխատանքը ...ատրանելու, որքան «քաղաքականութիւն» խաղալու։

Միւս կողմէ կառավարութիւնները, իրենց կարգին քաղա... ...կանութիւն վարելով, Մայիս 1ի առթիւ շարժման մէջ կը ...ն իրենց բովանդակ ուժը։ Կ'արգիլեն թափօրներն ու ցոյցերը ...ղաքին մէջ։ Եւ չեն հանդուրժեր, մանաւանդ, օտարներու ...րծօն մասնակցութեան։

Քաղքենի-դրամատիրակա՞ն։ Այո՛։ Իրենց շահերուն համա... ...յն կը շարժին անոնք, ո՛ր և է խլրտում խափանելու համար։

Բայց, նո՛յն ճամբէն կը քալէ նաեւ այն իշխանութիւնը որ ...սխարհի միակ «պրոլետարական» պետութիւնը հռչակած է ...թեքինքը։

Ան թէեւ յեղափոխական է ուրիշներուն համար, ուրիշ ...րկիրներու մէջ, եւ ոչինչ կը խնայէ մթնոլորտը բոցավառելու ...ամար։

Իսկ իր արքայութեան սահմաններուն մէջ, գործադուլի ...րծն անգամ քրէական կամ քաղաքական յանցանք է, շատ ...պարագաներու տակ։

Այնպէս որ, Մայիս Մէկն ալ, շատ մը բաներ կորսնցնելով ...սկզբնական նպատակէն, դարձեր է տեսակ մը ազդեցութեան ...փւ։

Տարիներ առաջ, գոնէ այս երկրին մէջ, արտօնուած էին ...ցոյցերը փողոցներու վրայ։ Հիմա կը թոյլատրեն միայն քաղա... ...էն դուրս, դէպի դաշտերն ու բացատները։

Եթէ այս իրողութիւնը՝ շատ մը բաներ կ'ապացուցանէ, ...էն ալ այն է որ, քանի օտարի մատ կը խառնուի Մայիս ...տօնին, այնքան ծուռ կը նային վարիչները։

Վերջապէս, կարելի չէ պնդել թէ երէկ աւելի ազատամիտ ...ն իշխանաւորները, քան այսօր։

Մանաւանդ որ, Մեծ Պատերազմէն եւ ռուսական յեղա... ...շումէն յետոյ, ոչ վարիչները այնքան ամուր են իրենց պատ... ...անդանին վրայ, ոչ ալ բազմութիւնները՝ այնքան միամիտ ...ւ երկչոտ։

Ուշագրաւ է՝ նաեւ որ, մինչ Ֆրանսայի մէջ համայնա... ...ները հուր ու բոց կը տեղան, Մայիս 1ի տօնին առթիւ, ...ընկերվարականները աւելի զգոյշ են եւ աւելի լուրջ։

×

Բայց տօնը ընթացիկ խնդիրներ են։ Որոշ կացութեան մը ...եւանքները։

Մայիս Մէկը է՛ եւ կը մնայ միշտ զօրաւոր ներշնչարան մը, ...լոր անոնց համար որ իրենց բազուկն ու ճակտի քրտինքը ...յն ունին՝ իբրեւ դրամագլուխ։

Եւ տարուէ տարի կը կատարէ անդիմադրելի յառաջխաղա... ...ներ։

Ի՜նչ հսկայական տարածութիւն կտրուած է 1860էն ի վեր, ...ր առաջին անգամ կ'արտասանուէր բառը։

Ամէնէն տարրական պահանջը, օրական ութ ժամ աշխա... ...տանքը, արդէն օրէնքի կարգ անցած է շատ մը երկիրնե... ...րու մէջ։

Խոշոր բարելաւումներ տեղի ունեցած են աշխատանքի ...պայմաններուն մէջ։

Օրէնքի կարգ անցած է նաեւ բանւորական ապահովա... ...գրութիւնը։

Հսկայական կազմակերպութիւններ, սէնտիքաներ եւ դաշ... ...նակցութիւններ կը վարեն աշխատաւորական շարժումը, հաւա... ...սար հաւասար եւ յաճախ իբրեւ գերակշիռ կողմ բանակցելով ...դրամագլուխի իշխանապետներուն և կառավարութեանց հետ։

Եւ ինչ որ աւելի ուշագրաւ է,— չկայ քաղաքակիրթ երկիր ...ուր վարիչները ուժ զգան արհամարհելու Աշխատանքի բա... ...նակները։ Խօսքը չենք ըներ ասիական բռնակալութեանց, որոնց ...մէկ տեսակն է նաեւ Մոսկուայի «բանւորա-գիւղացիական» իշ... ...խանութիւնը, այնքան ուռուցիկ՝ իր ադմուկով, բայց մեծ մա... ...սով անմէջ՝ բովանդակութեամբ։

Քաղաքական տարբեր պայմաններու տակ, իր ազատ հայ... ...րենիքին մէջ, ո՞վ աւելի իրաւունք պիտի ունենար սրտանց ...տօնելու...

— Փա՜ռք Աշխատանքին եւ արդար վաստակին։

Ո՞վ աւելի քան հայ ժողովուրդը, որ ոչ միայն հայրիւրին ...իր բազուկէն կը պարտի ամէն ինչ, այլ եւ ամէնէն իրաւա... ...զրկն է, հալածական եւ բազմաչարչար զոհը՝ դրամատիրա... ...կան, քաղաքական եւ ընկերային զարհուրելի կեղեքումներու։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, նոր օրինագծով մը օտարներուն կ'արգիլուի սկաուտական խումբեր կազմել։ Այս առթիւ երեսփոխան Նէճմէտտին Սատըգ պէյ կը գրէ Աքշամի մէջ.

— «Չենք կրնար թոյլատրել որ զանազան ազգերու պատկանող երիտասարդներ բանակատեղի հաստատեն։ Յայտնի է որ անոնց մեծ մասը կը ղեկավարուի արտասահմանեան կեդրոններէ, եւ կ'ենթարկուի հրամաններու եւ հրամանատարներու, որոնց ազդեցութիւնն ու հասցէն մեզի անծանօթ են։ Կառավարութիւնը չի կրնար թոյլատրել որ մարմնակրթանքի քօղին տակ ծածկուած կազմակերպութիւնները իրենց ուզածին պէս զարգանան մեր երկրին մէջ։ Ասիկա, ամէն բանէ առաջ, քաղաքականութեան եւ անդորրութեան խնդիր է։

Բաց ի ասկէ, եթէ ընդունինք իսկ որ այդ կազմակերպութիւնները միայն մարմնակրթական նպատակ ունին, դարձեալ չենք կրնար հանդուրժել որ օտար երիտասարդներ խումբ խումբ և թմբուկ զարնելով անցնին Թուրք ժողովուրդի աչքին առջեւէն։ Զինադադարի շրջանին, հանդուրժեցինք, եւ տեսանք ամէն պետութեան եւ ազգի պատկանող երիտասարդներ, որոնք գոյնզգոյն դրօշներով կ'անցնէին Պոլսոյ փողոցներէն։ Անոնք, որպէս թէ թարմ ուժեր էին, եւ կը պատրաստուէին ապագային փախարինել մեր հայրենիքը գրաւողները։

Ուրիշ պատճառ մըն ալ, Սէվրի դաշնագրով, Թուրքիոյ մէջ արգիլուած էր սկաուտական ամէն կազմակերպութիւն։ Կը նշանակէ թէ, Թուրք երիտասարդներուն սկաուտ դառնալը վտանգաւոր պատրաստութիւն մըն էր պետութեանց աչքին։ Արդ, մենք ի՜նչպէս կրնանք հանդուրժել ուրիշներուն Թուրքիոյ մէջ անգամ վտանգաւոր նկատուած բան մը։ Գոնէ այսչափ չօգտուի՞նք օտար գրաւումէն եւ Սէվրի դաշնագրէն։

Սկաուտական կազմակերպութիւնը օտարներուն ° արգիլելէ յետոյ, օրէնքը պայման կը դնէ որ Թուրք հայրենակիցներն ալ արտօնութիւն առնեն Կրթական գործավարութենէն, եւ անոր հակակշռին տակ գործեն։ Այս ալ շատ բնական է։ Այս աստիճան ընդհանուր եւ հիմնական կազմակերպութիւն մը, ինչ հանգամանք ալ ունենայ, պէտք է անպայման պետական հակակշռին ենթարկուի։

ԴԷՊԻ ԹՐՔԱՑՈՒՄ

Իգտամի համաձայն, մտադրութիւն կայ չափագիտական եւ բնական գիտութիւններն ալ Թուրքերէն աւանդել տալու փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ, գալ շրջանէն սկսեալ։ Այդ ճիւղերը պիտի աւանդուին Թուրք ուսուցիչներու եւ կամ ոչ-իսլամ այնպիսի ուսուցիչներու կողմէ, որոնց կարողութիւնը հաստատուած է կրթ. տնօրէնութենէն։ Յարեվերջի քննութեանց առթիւ, կրթ. քննիչները այս ճիւղերու մասին տեղեկագիրներ պիտի պատրաստեն։

Եթէ ընդունուի այս ճիւղերուն ալ Թուրքերէնով աւանդուիլը—, կը շարունակէ Իգտամ, — այն ատեն միայն կրօնքի, մայրենի լեզուի, եւ գծագրութեան ու իրագիտութեան նման երկրորդական դասեր իրենց լեզուով պիտի ուսուցանեն փոքրամասնութիւնները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՈՒԱՆՔԱՐԷԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ 101 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԿՈՒՏԱՆ

Կիրակի օր Ֆրանսայի ժողովուրդը բաւ իր վերջին խօսքը՝ խորհրդարան ղրկելով վարչապետ Փուանքարէի եւ Ազգային Միութեան կուսակիցներու մեծամասնութիւն մը։ Ընտրութիւնները կատարուեցան կատարեալ խաղաղութեամբ։ Պայքարը սաստիկ էր մանաւորաբար ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ, այդ պատճառով այս երկու կուսակցութիւններն ալ որոշ կորուստներ ունեցան, ընկերվարականները աւելի թեթեւ։

Ընկերվարական պաշտօնաթերթ «Փօփիւլէր» խոշոր տառերով կը գրէ. «Պոլշեւիկեան դաւաճանութիւնը իր գարշելի աւերները գործեց»։ Իսկ «Իւմանիթէ» ինքզինքը կը մխիթարէ՝ ըսելով. «Հակառակ հակահամայնավար միացեալ ճակատին, — արքայականներէն մինչեւ ընկերվարականները, մեր կուսակցութիւնը զօրացած դուրս կուգայ պայքարէն»։ Եւ սակայն 1924ի 26ին տեղ, նոր ընտրութեանց մէջ միայն 14 երեսփոխան տուին համայնավարները, — գրեթէ կէսը։ Համայնավար թանտարկեալներէն ընտրուեցան Մարսէլ Քաշէն, Տորիօ, Տիւքլօ եւ Մէնէթրիէ։ Իսկ պարտութեան մատնուեցաւ Անտրէ Մարթի։ Նոյնպէս պարտուեցաւ «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետ Վայեան-Քութիւրիէ։

Ընկերվարական յայտնի գործիչ եւ «Փօփիւլէր»ի տնօրէն Լէոն Պլում պարտուեցաւ Փարիզի 20րդ թաղամասին մէջ. իր հակառակորդն էր համայնավար Ժագ Տիւքլօ։ Պարտուեցաւ նաեւ Լիոնի նախկին երեսփոխան ընկերվարական Մարիուս Մութէ։

Փարիզի 9րդ թաղամասէն ընտրուեցաւ էտուար Սուլիէ՝ 5428 ձայնով։ Ընտրուեցան նաեւ պատերազմական նախարար փէնլըվէ եւ Ֆրանքլէն-Պույեօն, Ժոզէֆ Մանուէլ (Թլէմանսոյի ջերմ պաշտպանը)։ Իսկ պարտուած համայնավարներու շարքին յիշենք նաեւ Կարշէրին, Ալպէռ Ֆուռնիէն, Թորէզը, Օֆրէյը եւ Դանիէլ Ռընուն։ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Փօլ Ֆօր, որ վտանգուած դրութեան մէջ էր, յաջողեցաւ ընտրուիլ։ Պարտուած ընկերվարականներուն մէջ է նաեւ Լըպա։

Ամէնէն աւելի կորուստ ունեցան արմատական-ընկերվարականները, որոնք 1924ի խորհրդարանին մէջ ունէին 141 երեսփոխան։

Նախորդ խորհրդարանին մէջ համայնավարները Սէն նահանգին մէջ ունէին 17 աթոռ, այս անգամ ունին միայն 8. կորուստ՝ 9 աթոռ։ Միւս կուսակցութիւնները գրեթէ կը պահեն իրենց նախկին դիրքը Փարիզեան շրջանին մէջ։

Թերթս մամուլը դրուած պահուն հրատարակուած վիճակագրութիւնը կուտայ հետեւեալ պատկերը.— (փակագիծի մէջ դրուած թիւերը ցոյց կուտան նախորդ խորհրդարանին երեսփոխանները).

Ընկերվարական՝ 101 (106), համայնավար՝ 14 (26), ընկերվարական-համայնավար 2 (3), անկախ ընկերվարական՝ 6, ընկերվարական-հանրապետական՝ 38 (42), ընկերվարական արմատական 117 (141), արմատական հանրապետական 61 (45), ձախ հանրապետական՝ 93 (86), ժողովրդավար հանրապետական միութիւն՝ 158 (122), պահպանողական՝ 18 (13), անկախ Ալզասցի՝ 3, գումար 611 (չէ հասած կուատալուփի արդիւնքը)։

Նորընտիր 611 երեսփոխաններէն 132ը փաստաբան են, 43ը բժիշկ, 7ը դեղագործ, 5ը անասնաբոյժ, 46ը ուսուցիչ, 5ը հրապարակագիր, 3ը գրող, 7ը դատաւոր, 6ը նոտար, 5ը երդուեալ փաստաբան, 4ը եկեղեցական, 14ը պաշտօնեայ, 22ը բանւոր, 1ը արձանագործ, 1ը ճարտարապետ, 6ը հասութատու, 8ը զինուորական, 40ը երկրագործ, 62ը գործարանատէր, 26ը վաճառական, 2ը նաւատէր, 17ը ճարտարագէտ, 3ը դրամատէր, 21ը պետական պաշտօնեայ, 1ը դիւանագէտ, 67ը կալուածատէր, 9ը զանազան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Կիրակիի ընտրութիւններէն վերջ քանի մը միջադէպեր պատահեցան։ Փարիզի 15րդ թաղամասին մէջ ժամը 21ին երբ ընտրութեանց արդիւնքը կը ծանուցուէր, համայնավար թափօր մը կազմուեցաւ։ Ցուցարարները սկսան պոռալ կանչել։ Ինքնաշարժերով հասնող ոստիկաններ արագօրէն ցրուեցին ցուցարարները՝ զանոնք քշելով դէպի Քանպրոնի հրապարակը։ Ցոյցի պահուն վիրաւորուեցան երկու ոստիկաններ, որոնք հիւանդանոց տարուեցան։

Լիլի մէջ, երբ ընտրութեանց արդիւնքը հաղորդուեցաւ, ընկերվարականները թափօր կազմելով փողոցները պտտեցան, ուսի վրայ պտտցնելով ընտրուած երկու երեսփոխանները՝ Գրաք եւ Սալէնկրօ։ Քիչ յետոյ, երբ Ռուպէ-Թուրքուանի արդիւնքները իմացուեցան, այս անգամ աջերը յաղթական թափօր կազմեցին։ Ընկերվարականները «Էնթէրնասիոնալ»ը կը թնդացնէին, իսկ վերջինները՝ «Մարսէյեէզ»ը։ Ցոյցերը տեւեցին մինչեւ ժամը 23։ Պզտիկ ընդհարումներ տեղի ունեցան երկու հակառակ կողմերուն միջեւ։

∴ Կին քուէպահանջները եւս ցոյցեր կատարեցին Փարիզի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՔԻՉ ՄԸ ԼՐՋՈՒԹԻՒՆ

Նորէն գործի վրայ են կարմիր տիրացուները։

Ֆրանսայի խորհրդարանական ընտրութեանց առթիւ «դասակարգ դասակարգի դէմ» ճանելէ վերջ, այժմ ալ ելեր կը քարոզեն թէ «այս տարուան Մայիս Մէկը պրոլետարական զօրակոչ մը պիտի ըլլայ՝ ուղղուած մեծ գործատէրերուն եւ իշխանութեան վայրագ յարձակման դէմ»։

Ու կոչ կ'ուղղեն հայ գաղթական աշխատաւորին, որ հազիւ իր օրապահիկը կը ճարէ օտար հողին վրայ, երթալ «հոծ շարքերով մասնակցելու, ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ կազմակերպուած միթինկներուն եւ ցոյցերուն»։

Ու ասիկա այնպիսի պահու մը, երբ ներքին նախարարն ու ոստիկանական տեսուչը բարձրաձայն կը յայտարարեն թէ Մայիս Մէկի ցոյցերուն մասնակցող բոլոր օտարականները իսկոյն եւ առանց այլ եւ այլի պիտի վտարուին Ֆրանսայէն։

Գոնէ գիտէ՞ք թէ ինչու հայ բանւորը պիտի մասնակցի այդ ցոյցերուն։

«— Բողոքելու համար միջազգային կապիտալի ստեղծած պատերազմի վտանգին դէմ, որ ուղղուած է խորհրդային Միութեան եւ չինական յեղափոխութեան դէմ։»

Ուրեմն, ըստ մեր քոսոտ փանջունիներուն, ափ մը հայ աշխատաւորները կոչուած են փրկելու ծովածաւալ Չինաստանը... աշխարհակալ վիթխարի պետութեանց ձեռքէն։

Այս ծապլվարեան գլուխ գործոցին համեմատ ահա՛ թէ ինչ դիրք կը բռնէ իր ազգային եւ դասակարգային շահերուն գիտակից հայ աշխատաւորը։

Օրթոդոքս հայ ընկեր մը կը գրէ կէն բանւոր մըն է գրողը.

«Գործէն վերադարձիս, տեսայ որ մեր պանդոկը վերէն վար լեցուած են այս թռուցիկներով։ Այս խեղճ մարդիկը բնաւ ժողովուրդը չե՞ն խորհիր և եղած չան փորձ կը կարդան։ Ի սէր Աստուծոյ, ի՞նչ պիտի ըլլայ այս ժողովուրդին վիճակը, եթէ օր մը կառավարութիւնը անհնարաւոր որոշում մը տայ Հայերուն մասին։ Եթէ այս ըթամիտները կ'ուզեն բան մը ընել, թո՛ղ Հայաստանի դուռները բանալ տան հայ ժողովուրդին առջեւ։ Այնատեն ո՛րքան կ'ուզէք թռուցիկներ բաժնենք եւ ցոյցեր կազմակերպենք, եթէ թողուն իրենց պաշտած վարիչները։ Գ. Պ.»

Մի՛ խռովէք գաղթական բանւորին հանգիստը՝ ձեր երեսուն արծաթը արդարացնելու համար։ Եթէ քաջութիւնը չունիք երթալու ձեր փառաբանած խորհրդային դրախտը, գոնէ պարկեշտութիւնն ունեցէք լռելու։

Քիչ մը լրջութիւն։

ՀՐԱՆՏ

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Ցանկ

	Ֆր.
Տիկին Յ. Ամատունի	50
Բենօ	20
Ռ.	20
Արմիկ	10
Գումար	100
Բ. ցանկին գումարը	445
Ընդհ. գումար	545

ԲՆԱԿԱՆ ՃԱՄԲԱՆ

Ինչպէ՞ս պէտք է ձեւաւորուի քաղաքական կուսակցութեանց յարաբերութիւնը, որպէսզի ազգի մը քաղաքական գործունէութիւնը ամէնէն արդիւնաւորն ըլլայ։ Համաձայն բնական օրէնքներուն, կուսակցութիւնները— ուժերը— պէտք են ըլլալ իրարու զուգահեռական, ինչ որ քաղաքական լեզուով համանիշ է ուժերու գործակցութեան, նպատակի նոյնութեան։ Երբ այդ ուժերը իրարու հակառակ ուղղութեամբ զուգահեռական են, այսինքն երբ կուսակցութիւններու միջեւ նպատակի հիմնական տարբերութիւն կայ եւ գործելակերպի անհաշտ ձեւ, այդ ազգին քաղաքական գործունէութեան արդիւնքը կ՚ըլլայ այդ ուժերու տարբերութեան հաւասար ուժի մը արդիւնք, որ կրնայ մինչեւ զէրոյի յանգիլ, եթէ այդ ուժերը իրարու հաւասար են։ Եւ այս շատ հասկնալի է, որովհետեւ այդ կուսակցութիւնները այդ պայմաններուն մէջ իրար պիտի սպառեն ու ժամանակ եւ կարելիութիւն չպիտի ունենան հիմնական ոեւէ աշխատանք կատարելու։

Երբ ուժերը իրարու զուգահեռական չեն, այլ իրար կը կտրեն, այդ պարագան կարելի է բաղդատել այն վիճակին, երբ կուսակցականներու հիմնական նպատակը նոյնն ըլլալով, գործելակերպի մէջ տարբերութիւն ունին։ Անոնց մերձեցման խնդիրն է որ կը լուծուի այս դիրքին մէջ ուժերու օրէնքով։ Ինչքան անոնց կազմած անկիւնը փոքր է, այսինքն, ինչքան կուսակցութիւնները իրարու մօտիկ են, իրենց աշխատանքի արդիւնքը այնքան մեծ կ՚ըլլայ ու կը տկարանայ այդ անկիւնին մեծութեամբ, ուժերու վանողութեամբ։

Հետաքրքրական պիտի ըլլար քննել թէ ի՞նչ աստիճանի գործածութեան դրուած է այս օրէնքը մեր կեանքին մէջ։ Շատ քիչ չափով, պիտի պատասխանէինք առաջին իսկ առթիւ։

Առնենք մեր ժողովուրդի քաղաքական կեանքը։ Մէկ կողմ դնենք այդ մարզին մէջ գործող ուժերու սատկութեան չափը, որ մեծ կամ պզտիկ, մեր ժողովուրդի երեւան բերածն է։ Ի՞նչ է ուղղութիւնը անոնց։ Վերը յիշուած երեք պարագաներէն ո՞ր մէկին հետ կարելի է պատշաճեցնել։ Վստահաբար նոյն ուղղութեամբ իրարու զուգահեռական չեն, որովհետեւ ոչ միայն գործելու եղանակի նմանութիւն չկայ անոնց մէջ, այլ եւ նպատակի նոյնութիւն չկայ։ Մեր կուսակցութիւններէն մէկը կեցած է քաղաքական անկախութեան հիմնական տեսակէտի վրայ. ուրիշ մը կեցած է ռուսական համադաշնակցութեան ըմբռնումին վրայ. երրորդ մը կեցած է անորոշ ու տարտամ քաղաքական ըմբռնողութեան մը վրայ. կ՚ուզէ ազգային անկախութիւն, բայց կը պաշտպանէ անկախութեան թշնամիները։

Այդ ուժերը մէկ կէտի վրայ կը կտրե՞ն։ Ոչ բոլորը։ Տեսականօրէն վերջին երկուքին մէջ զուտ քաղաքական գետնի վրայ պէտք էր նմանութիւն ենթադրել։ Ընդունելով նոյն իսկ այս ենթադրութիւնը ճիշդ, այդ ուժերու կազմած անկիւնը այնքան մեծ է, այսինքն փոխադարձ այլամերժութիւնը այնքան շատ, որ այդ ուժերը կը դառնան տեսակ մը հակադիր ուժեր։ Անոնց արդիւնարարը հետեւաբար իրենց ուժերու տարբերութեան հաւասար կ՚ըլլայ, ի հարկէ մեծ ուժին ուղղութեամբ։

Կարելի՞ կ՚ըլլա՞յ այդ ուժերու անկիւնը պզտիկցնել եւ ի՞նչ ճամբով։ Եթէ կարելի ըլլայ այդ գործն է միայն ուժերու ղեկավարներուն եւ ան ալ այն ատեն միայն երբ անոնք կ՚ուզեն ղեկավարել ուժերու այս օրէնքի հիման վրայ։ Այս ալ կ՚ենթադրէ որ անոնք կ՚ուզեն ուժը գործածել միայն այն նպատակին, որուն համար պատրաստած են։ Եթէ կուսակցութիւնները առաւելապէս քաղաքական աշխատանքներու համար ստեղծուած են, պէտք է ստորադասուին այս նպատակին ուրիշ որ եւ է ձեռնարկ եւ երբ որոշ ատեն ներկայանայ, պէտք է նոյնիսկ բոլորովին անտեսուին այս ուրիշ ձեռնարկները եւ կուսակցական ուժը այդ ատեն նկատելով բնական ուժի հանգամանքը, վերցուած ուղղութիւնը տրուին անոնց։ Իսկ այդ ուղղութիւնը կրնայ ըլլալ միայն նման ուժերու արդիւնարարը մեծագոյնը ընող ձեւով։

Մեր մէջ այն ատեն միայն կարելի է այս արդիւնքը ունենալ, երբ կուսակցութիւններու իսկական նպատակը խաթարուած չըլլայ կիրքերով, մանր նկատումներով։ Զգացումներու եւ շահի հաշիւը ուժերու այս յարաբերութեան մէջ մտնելով, դժուարին եւ նոյնիսկ անկարելի կը դարձնեն այս օրէնքին գործադրութիւնը։ Քաղաքական վարիչ մը ի՞նչ աստիճան իրաւունք ունի սակայն արհամարհելու միտքն ու գիտութիւնը եւ իր հանրային գործունէութեան մէջ ի՞նչ աստիճան կիրքն ու զգացումը կրնայ տեղ գրաւել։ Եթէ առանց զգացման կարելի չէ մարդ ըմբռնել, կարելի չէ ըմբռնել նաեւ հանրային գործիչ մը որ հանրային կը դարձնէ իր զգացումները, որովհետեւ ինչպէս բնութեան այնպէս եւ ընկերութեան կեանքը մտքի օրէնքներով կ՚ընթանայ. միտքն է հետեւաբար ընկերային կեանքը առաջնորդող տարրը, մինչ զգացումը զուտ անհատական պէտք է ըլլայ։

Մեր կուսակցութիւններու յարաբերութեանց այժմու վիճակը կը բացատրուի միայն վարիչներու, եւ անոնց ոգիով սնած զանգուածի գործելու եղանակով մը, որու մէջ կիրքն ու զգացումը մեծ տեղ կը գրաւեն։

Ինչպէ՞ս բացատրել արդարեւ անհաշտ վերաբերումը, իրարու հետ որեւէ հարցի շուրջ գործակցելու տրամադրութիւնը, առանց փոխադարձ ատելութեան։ Ինչո՞վ ազգ ենք, ու առանձին ժողովուրդ, եթէ հաւաքական որեւէ իտէալ չունինք։ Եթէ իբրեւ ազգ ունինք այդ իտէալը, անխուսափելիօրէն պիտի ունենանք եւ հաւաքական աշխատանք այդ իտէալի ճամբուն վրայ։ Եթէ չունինք այդ իտէալը, ուրեմն այնքան թիւով ազգութիւն կը կազմենք, որքան կուսակցութիւն ունինք։ Անցեալը առանձին եւ աւանդութիւնները ամբողջական յատկանիշը չեն ազգի մը, անոնք պէտք է լրացուին դէպի մէկ իտէալի մը հաւաքական ձգտումով։ Այդ ձգտումի անհետացման օրը կը սկսի նաեւ ազգին կազմալուծումը եւ քայքայումը։ Անցեալով կազմուած եւ ազգին բոլոր անհատներուն կողմէ անգիր սորված դաշնագիրը կը պատռուի այդ օրը ու բոլորը կը ստանան իրենց ազատութիւնը ազգին անդամ ըլլալու կամ չըլլալու։

Այս վիճակին հասած պէտք է ըլլանք մենք, եթէ մեր այժմու վիճակը կը գտնենք բնական եւ անոր պահպանումը անհրաժեշտ։

Ընդունելով սակայն այժմու կացութիւնը հետեւանք մեր անպատմելի դժբախտութիւններուն, հետեւաբար նաեւ ժամանակաւոր, անհրաժեշտ է մղել կեանքը իր բնական ճամբուն մէջ. այսինքն տկարացնել ու ջնջել նոյն իսկ այն մտայնութիւնները, որոնք բնական օրէնքներու կ՚ընդդիմանան։ Այդ օրէնքներէն մեծագոյնը ուժերու օրէնքն է, անոր կիրարկումը պէտք է ըլլայ մեր օրուան մտահոգութիւններուն ամէնէն մեծը, եթէ չենք ուզեր քայքայել եւ սպառել թէ ուժը եւ թէ այդ ուժը երեւան բերող նիւթը՝ ազգը։

Լ. ԶՕՐՄԻՍԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Հ. Յ. Դ.
ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ԿՈՄԻՏԷԻ 33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիւ Եորքի կոմիտէն ամէն անգամ որ կազմակերպեր է հրապարակային ժողովներ, տօնակատարութիւններ կամ հանդէս-խնճոյքներ, հայ բոլշեւիկ թափթփուքները եւ իր խնամի հօկճեները իրենք ալ նոյն օրը կը կազմակերպէին ձեռնարկ մը, հոգ չէ թէ իրենց վարձած սրահին աթոռներուն վրայ հինգ կամ տասը հոգիներ միայն նստած ըլլային։

Այս երկու խնամիներու ամարդի ընթացքը շարունակուեցաւ ժամանակ մը։ Եւ սակայն Նիւ Եորքի հասարակութեան կողմէ իրենց երեսին հրամցուած բարոյական ապտակներու շնորհիւ, առ այժմ վերջ տրուած է այս խաղքութեան։

Ռամկավար խմբակն ալ իր փորին ցաւէն մղուած, քանի՛ քանի՛ անգամներ ստորերկրեայ ճամբաներով ուզեց արգելք հանդիսանալ եւ կամ ձախողեցնել մեր ձեռնարկին օրը միեւնոյն ժամուն բան մը սարքելով։ Մասնաւորապէս այսպէս եղաւ Ապրիլ մէկի օրը երբ Նիւ Եորքի կոմիտէն պիտի տօնէր իր հաստատման 33րդ տարեդարձը։

Բայց արդիւնքը եղաւ խայտառակութիւն։ Ապրիլ 1ին, կէս օրէ յետոյ անսպասելի բազմութիւն մը խռնուած էր Park Palaceի հսկայ սրահին մէջ, մասնակցելու մեր կոմիտէի տօնին եւ միեւնոյն ատեն օգտակար հանդիսանալու բարոյական եւ նիւթական տեսակէտով։

Որոշեալ ժամէն քիչ մը վերջ ընկ. Ջատիկ Մաթիկեան քանի մը պատշաճ խօսքերէ յետոյ, հանդէսը բացուած յայտարարեց։

Եղան արտասանութիւններ, երգեր ու մեներգներ, ինչպէս նաեւ նուագ։

Ապա ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ շրջանիս գործիչ ընկ. Յ. Ամատունի, որ պատմեց թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիւ Եորքի կոմիտէն կազմուած է, քանի մը երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ, 33 տարի առաջ։ Աստիճանաբար փոքրիկ կորիզներ կը ստեղծուին Ամերիկայի բովանդակ տարածութեան վրայ, ուր որ կային հայկական խմբակցութիւններ։ Այս կորիզներու ընդհանուր թիւը չափազանց փոքր էր, բայց անոնց հաւատքը շատ մեծ, որովհետեւ կը բխէր հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ցանկութենէն։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմակերպուելէ յետոյ, պիտի լծուէր ծանր աշխատանքի մը, որուն մէջ կային հետեւեալ գլխաւոր կէտերը.—

1. Հայ ժողովուրդը իր տեղացիական վիճակէն դուրս բերել եւ դարձնել ազգային ամբողջութիւն մը, 2. Վարժեցնել զայն զէնքի ու պայքարի, պաշտպանելու համար իր ֆիզիքական գոյութիւնը եւ ազգային մեծ արժէքները։ 3. Մտցնել անոր մէջ ժողովրդավարութեան ոգին, որ միակ երաշխիքն է քաղաքացիի ձեռներէցութեան զարգացումին, անոր իրաւունքի պաշտպանութեան։ Առանց կազմուած ազգային զանգուածը պիտի ըլլայ պետութեան առողջ պատուանդանը։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երկար տարիներ իր կուսակցութիւնը դարձուցած է դպրոց ու մարզարան, նախ իր շարքերը այդ ուղղութեամբ դաստիարակելու եւ յետոյ անոնց միջոցով իր շրջապատը։ Նիւ Եորքի կոմիտէն քանի մը տասնեակ տարիներ տաժանագին աշխատանքներով նոյն ճիգը թափած է ինք իր մէջ ու յետոյ իր շրջապատին մէջ։ Մեր ժողովուրդը արդէն ստացած է քաղաքացիական առողջ դաստիարակութիւն մը, որ պիտի ըլլայ իր պատուանդանը, աւելի ուժեղցած ու ազդեցիկ կերպով քալելու դէպի նոր նուաճումներ ու յաղթանակներ։

Յայտագրի երկրորդ մասը թատերական բաժինն ըլլալով, ներկայացուեցաւ Ամերիկացի գրագիտուհի Միս Մարգրիտ Մայօի «Պէպէքս» (Baby Mine) քրքջալից կատակերգութիւնը երեք արար։

Գիշերուան ժամը ութին «Երեւան» նուագախումբի առաջնորդութեամբ սկսան ամերիկեան պարերը և տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր։

Բարոյականին հետ նիւթական արդիւնքն ալ սպասուածէն աւելին եղաւ։

Նիւ Եորք — ՍԱՐԻ ՏՂԱՅ

"ՆՈՒՊԱՐԱՇԷՆԸ,,

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Նոր Աշխարհ, Ամերիկայի ռամկավարներուն շաբաթաթերթը, ծանուցանելով Ամերիկայի մէջ բացուած հանգանակութիւնը՝ «Նուպարաշէն»ի պայմանաւոր շինութեան մասին, գիտել կուտայ (21 Ապրիլ)․

— «Մենք այժմէն իսկ վստահօրէն կը յայտարարենք թէ «Նուպարաշէն»ը չպիտի կառուցուի խորհրդային Հայաստանի մէջ, ոչ այն պատճառով որ կը կասկածինք 250.000 տոլարը մինչեւ 1931 Թ. գոյացնելու մասին, այլ այն պատճառով, որ հանգանակութիւնը ընողները եւ զայն Հայաստանի մէջ գործադրել խոստացողները ամէն կերպով անվստահելի մարդիկ են։

Բարեգործականը եթէ անկեղծօրէն «Նուպարաշէն» կառուցանելու կը ձգտի, ինչո՞ւ պիտի սպասէ 250.000 տոլարը ամբողջութեամբ եւ անպատճառ մինչեւ 1931 Թ. ձեռք բերելու համար։ Թող այս տարի իսկ ձեռնարկէ գործի եւ յաջորդաբար ամէն տարի շինէ այնքան տուներ, որքան որ հնարաւոր է հանգանակուած գումարներով, «Նուպարշէն»ի կառուցման անմիջապէս սկսելով, Բարեգործականը վստահութիւն պիտի ներշնչէ իր շարքերուն եւ խանդավառէ զանոնք, ու այդ կերպով ապահովաբար առաջադրուած 250.000 տոլարն ալ պիտի կարողանայ հանգանակել։ Բայց Բարեգործականի վարիչները նպատակ չունին տուն մը իսկ շինելու Խորհրդ. Հայաստանի մէջ, հետեւաբար «Նուպարաշէն»ի կառուցումն ալ կը յետաձգեն մինչեւ 1931։ Երբ 250.000 տոլարը Բարեգործականի սնտուկը մտնէ անգամ մը, այլ եւս անկէ դուրս չպիտի ելլէ, որովհետեւ 1931էն մինչեւ 1940 բանակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Բարեգործականի եւ Խորհրդ. Հայաստանի կառավարութեան միջեւ, երկու տարին անգամ մը Բաշալեան մը, Մալէզեան մը կամ Միհրդատեանց մը Հայաստան պիտի երթայ «Նուպարաշէն»ի վայրը, տարածութիւնը, օդն ու ջուրը ուսումնասիրելու համար, մինչեւ որ կամ Խորհրդ. Հայաստանի կառավարութիւնը բարկանայ եւ վռնտէ այս մարդիկը իրենց 250.000 տոլարով մէկտեղ, եւ կամ Բարեգործականի վարիչները իրենք բանակցութիւնները ձախողած յայտարարելով, 250 հազարն ալ Թրըսթի վերածեն անգլիական պանքաներու մէջ։

Մենք չենք հաւատար «Նուպարաշէն»ի ձեռնարկին՝ որովհետեւ այդ ձեռնարկը վարողները ապացուցած են իրենց հայաստանատեաց ըլլալը։

Ահաւասիկ փաստը.

Ռաֆայէլ Մարկոսեան անունով հայ գոհարավաճառը 1920 Թ. Նոյեմբերին 3 միլիոն ֆրանք կտակեց Հայաստանի մէջ «Ռաֆայէլ Մարկոսեան» անունով հաստատութիւն մը հիմնելու համար։ Կտակակատար նշանակեց Բարեգործականի վարիչները — Պօղոս Նուպար, Նորատունկեան, Սինապեան, Կիւլպէնկեան, Միհրդատեան, Խամբրեան, եւլն., Հակառակ որ Խորհրդ. Հայաստանի կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն ընծայեց կտակի գործադրութեան համար, սակայն մինչեւ այսօր կտակը չէ իրագործուած, պարզապէս Բարեգործականի վարիչներու չկամութեան պատճառով»։

ԳԻԾԵՐ
ԹԷՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(Իր ծարիւրամեակին առթիւ)

Հետաքրքիր է Թէնի մտքին զարթումին վրայ անդրադառնալ։

Խոլիժ Թէն՝ կը կարդայ Մարկոս Աւրելիոս, Սփինոզա եւ Հէկէլ։ Այս վերջինը, զոր կ՚անուանէր «Մեր շրջանին ամենամեծ փիլիսոփան», իր մտքին տակուն ձեւ մը կուտայ, ու Անգլիա պտոյտէ մը վերջ ուր կը մօտենայ Գրոտի, Ուորթընի, Պէքլի եւ Ստիւըրթ Միլի փիլիսոփայութիւններուն, Թէն այլեւս կանգ կ՚առնէ արտասանողներու շարքին մէջ եւ կը սկսի բացատրել իր գրապաշտութեան երրեակ հիմնաքարը՝ ցեղի, միջավայրի եւ դարու տեսութիւնը։

20րդ դարուն համար այդ տեսութիւնը այլեւս չի պահեր այն հեղինակութիւնը զոր ունէր 19րդ դարուն, եւ այսօր Շփինկլէրի եւ Քայզէրլինկի «պատմութեան փիլիսոփայութիւնը» բոլորովին ուրիշ ուղիներէ ընթանալով, նոյն հարցը իրական գետնի վրայ կը շօշափէ եւ մեզ կը խոստանայ անսպասելի հայեցողութիւններ։ Թէն ուզեց անհատը բացատրել իր տեսութեամբ. իր մտքերը ցեղային երեւոյթներու դիմելով կը փորձէին մինչեւ անհատը հասնիլ. բայց հակառակն է որ կարելի է, ու անհատը իբր մեկնակէտ աւելի մօտիկ է քան իբր վերջնակէտ։

Ցեղի ազդեցութիւնը շատ մը բացառութիւններ ունենալով, ազդեցութիւն կոչուելէ կը դադրի։ Միջավայրը ոչինչ կը բացատրէ, իսկ դարը, այսինքն ժամանակը միջավայրին շուրջ կը դառնայ։

«Եթէ նկատի առնենք ցեղը, միջավայրն ու դարը, այսինքն եռանդին զսպանակը, արտաքինէն ճնշումը եւ արդէն ձեռք անցուած մղումը, ամէն ինչ լուծուած կրնանք նկատել», կ՚ըսէ Թէնը բացատրողներէն մէկը։

Այսօր աւելի քան երբեք բացայայտ է թէ ֆոռմիւլներու ժամանակը այլեւս մեռած է ու ոչինչ կարելի է սեղմել անոնց մէջ։

* *

Գերմանիոյ ռոմանտիզմէն յուսախաբ (1870ի պատերազմ) Թէն աւելի կը մօտենայ Անգլիոյ՝ ուր Young England (Երիտասարդ Անգլիա) կոչուած միութեան երիտասարդ անդամները իրեն կը շռայլեն քաջալերութիւն ու համակրանք։

Այն ատենուան պետական մարդերուն միակը, որ գրականութեամբ կը զբաղէր եւ իսկոյն կը ծանօթանար գրական ու փիլիսոփայական դէմքերուն հետ՝ Ռիչարտ Մոնքթըն Միլընզ, իրեն կը ծառայէ իբր առաջնորդ եւ զայն կը պտտցնէ Ragged schoolի ու լայն շրջանակներու մէջ։

Իր գլխաւոր գործերէն մէկը՝ Histoire de la littérature anglaise, իր բարեկամներէն մէկը կ՚անուանէ «Անգլիոյ հետ մեղրալուսնի պտոյտ»։

Զմտապէս անգլիական գրապաշտութիւնը, (որ այժմ կը դառնայ թէ գաղափարապաշտ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ եւ թէ իրապաշտ գրական աշխարհի մէջ) իր ծաղկած մակարդակով իրեն կը քաշէ Թէնի միտքը։

Բայց հակառակ այս բազմակողմանի աղբիւրներուն, այսօր ոչինչ կը մնայ փիլիսոփայ Թէնէն, եթէ ոչ միայն իր աշխատելու կերպը՝ մեթոտիկ ու փայլուն, իր մտածումներուն կանոնաւորումը եւ միանգամայն արուեստագէտ ու բանաստեղծ Թէնի մը ձիրքերը։

Ան պտտեցաւ Իտալիո
գարանները իբր արուեստագ
Սպանիոյ պարտէզներն ու հ
ները իբր զգայուն բան
երբ հավա գետին դէպի Փ
ընթացքին վրայ դառեցաւ
հետեւ հոն կոյսերը
պղտորէին իր ջինջ ջուրը։

Երկրորդական կէտ մըն է
որ աւելի լաւ կը բացատրէ Թ
քան կուտակուած էջեր։

Ուրիշ անգամ ալ իր գրու
թը կը յայտնէ Մոզարթի հ
երբ այս վերջինը իր օփերա
կը հիւսէ Տոն Ժուանի շուրջ
ուեստը պէտք չէ ներբողէ հ
սանայ այդ տեսակ հերոսներ
կ՚ըսէ Թէն։

Եղաւ նաեւ պատմաբան
լաւ է չծանրանալ այդ
վրայ, ուր Թէն կորսնցուց իր
բաւը փոթ Օլարի 1900ին
տարական գործէն վերջ։

Պատմաբան Թէնէ մ
միայն կրնանք նկատի առնե
ընդլայնելով բացատրելու մեծ
զուանակութիւնը, որուն շնորհ
կը մօտենայ զանազան հարցեր
ու մեզ կուտայ առաւելագոյ
իր մտքին։

* *

Թէն ծնաւ Վուզիէ, յ
Էքօլ Նորմալ, եղաւ վերջին
Պրզանոնի համալսարանի
պատմութեան փրոֆեսոր,
սախալեցաւ հետանալ իր գ
փարներուն պատճառաւ։

Պաշն ալ այդ առթիւ
տակերգութեան երկրորդ
գրութիւնը նուիրագործեց
գիլքի ենթարկելով Թէնի Histoire de la littérature anglaise
րուն մէջ ան քաջութիւնը ունե
ցած էր յայտարարելու թէ
քական քրիստոնէութեան
միակն է որ կրնայ յառաջդիմ
թեան ընկերանալ դարերու մէ
եւ անոր ընթացքը առանց
լու՝ պահել կապ մը հոգեկան
ֆիզիքական աշխարհներու մ

ԵՂ. ԶԱՀՐԻՃԵԱՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ ՃԱՇԸ՝ ՀԱՄԱ

Բոլշեւիկեան թերթերը
տեղեկ մը ի վեր կը գր
բնակչութիւնը հաւաքարա
բակրելու խնդրով։

Կը հաշուեն որ Մոսկ
բնակչութիւնը՝ կը ծախսէ
միլիոն րուբլի իր անօթին
մար, այսինքն՝ մօտաւորա
15 միլիոն ֆրանք։ Այս գ
րէն հանրային ճաշարաններ
կ՚իյնայ միայն 40 միլիոն
լի։ Ու կ՚առաջարկեն հա
թիւնը կերակրել հաւաքա
Այս կերպով, կը յուսան
ները կէս առ կէս նուազեցն

Իսկ վերջին փաստը, որ
նաւորաբար կը խանդավ
բանւորական մեծամասնութ
այն է թէ ժողովուրդն
որ ամէնէն ծանր աշխատա
ներուն լծուած են, ինչպէս
քագործները, «անսպառ
աւելի շատ կերակուր պէտք
ստանան քան թէ մտաւո
կաններու։

Բոլշեւիկեան թերթերու
իրարանցումը սակայն
կը բաւէ փաստելու թէ
սիոյ մէջ թշուառութիւնը
աւելի մեծ է քան ինչ որ
կարծուի։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՎԱՆՔԸ ՊԱՐ

Կեսարիոյ վանքը, որ
նոցի վերածուած էր,
է։ Որմերը Առաջնորդարան
է փոխադրուած ըլլան

ՆՈՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ

Կեսարիայէն Բոսֆոր
12 գաղթականներ հասան
Պոլիս եւ պատսպարուած
մաթիոյ կայանը։ Իսկ
22 գաղթականներ հասան
ղետեղուած են Օրթագիւղ
յանը։

ՑԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ՖԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Ֆիլիպէ, 22 Ապրիլ

…ցնցումները եղան ուղղաձիգ, …թէ հորիզոնական. ինչ որ ցոյց …թէ ուղղակի մեր սարերու …կեդրոնը։ Եւ տարօրի… …ի խուլ աղմուկ մը անվերջ …սարսափելի խա… …Ֆիլիպէէն Չըրփան, բայց …Ֆիլիպէէն փափագելի գիւ… …արապէս փափագելի գիւ… …3—4 քիլոմեթր տարա… …թեամբ հողը բաւականաչափ …է, սկսած է ժայթքումը …լեզապատառ …Ֆիլիպէի մէջ, Մարիցայի …նաւ առաջ եկած է բա… …խոր ու երկար ճեղքուած …թաղամասէ մը նախ …եւ ապա անոր քաշուելէն …կարմիր աւազ է բխած։

…քաղաքապետութիւնը այսօր …ահեստի դրամագլուխէն …000 լէվա յատկացուց։

Ֆիլիպէի Թաղ. խորհուրդը եւս, …նախագահ Ներկայացուցիչ… …պիտի գիմէ Թագաւորութ… …գանէ նուազագոյն չափով …մէկ-երկու օրուան օգնու… …բաժին մը ձեռք ձգելու …Ֆիլիպէն անհամեմատ …փով վնասուած է, իսկ հայ …թը՝ իր 2/3ով փճացած։ …փլատակուած թաղերէն …մեծ թաղերը հայաբնակ …Ս. Գէորգ վրանէ մը իսկ դուրկ …մեր բազմաթիւ հայրենա… …Թաղ. խորհուրդը, Բա… …կրթական մասնաճիւղը եւ …մը հայրենակիցներ, փէր… …եան եպիսկ. եւ Վաղինակ …ի հետ, վրանի մը տակ …Նիստ մը ունեցան։ …է որ Ֆիլիպէի 7000 …ներէն միայն 1000ը ի վի… …է որոշ տուն ինքնապահ…

∗∗ Թղթատարական հաղոր… …թիւնները վերսկսան։

Պատարանը իր աշխատանք… …պիտի սկսի մէկ երկու օրէն …պարտէզին մէջ, որ պզ… …քաղաք մը եղած է եւ ուր… …ու բալ վրաններ հիմնուած …տուներն շուկայով, սափրիչ… …նպարավաճառներով ու… …արաններով։

∗∗ Երէկ ուղարկած թղթակ… …թիւնս ճամբան մնացած է։ Ցի… …ի արդէն թէ շարժի իրիկու… …«Նամուս»ը պիտի ներկայաց… …հայ սիրողներու կողմէ։ Խուռ… …հասարակութիւն մը լեց… …էր թաղապետական թատրո… …սրահը։ Ժամը 21·20ն է։ Վա… …ը պիտի բացուի։ Խաղը կը …շարժով մը։ Բեմավարը կը …պատրաստուի արհեստական շարժը …ներէն կը յանձնարարուի մէ-

կուն բեմէն յայտարարել թէ «շարժը խաղին մաս կը կազմէ ու արհեստական է», որպէսզի չվախնան։ Լոյսերը կիսով մը կը մարին, յուշարարը կ'անցնի իր տեղը, խումբը պատրաստ է, ու մինչ վարագոյրը պիտի բացուի, ճիշդ 21·24ին, ահա բնական երկրաշարժը՝ խուլ, ահաւոր ու սարսռազդեցիկ թափով մը։ Եւ ճարճատիւնը կը սկսի։ Գոռում գոչումը ծայր կու տայ, սրահը ամբողջ կը ճչայ, ու խորտակուող չորս դռներէն կը խուժեն բոլորը՝ խեղճ ու խուճապահար։ Ցնցումները կը շարունակուին, փլուզումները իրարու կը յաջորդեն, բայց բարեբախտաբար ոչ մէկ զոհ կ'ունենանք թատրոնի խուճապէն, մինչ, քաղաքին մէջ, պատռուած փլուզումներուն տուինք անփոխարինելի եւ անչափելի նիւթական կորուստներ…։

ՎԱՀՐԻՃ

ՈՒՐԻՇ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սոֆիայի «Արաքս»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (24 Ապրիլ).

Հրաման հանուեցաւ քաղաքի զինուորական հրամանատարէն որով կ'արգիլուի նուագել, երգել եւ գինովնալ։ Բոլոր անսաստողները խստօրէն պիտի հետապնդուին։ Երեկոյեան ժամը 9էն յետոյ փողոցները շրջիլը արգիլուած է։ Ցիւցլթապանով փողոցին մէջ պահակները կը նշմարեն կասկածելի անձ մը, կը հրամայեն որ կենայ, բայց անիկա կը փախչի։ Պահակախումբը կրակ կը բանայ եւ անսաստողը տեղն ու տեղը կը սպանուի։

Բոլոր անոնք որ կը վախնան իրենց կիսաւեր տուները մտնել ռեւէ իր առնելու համար, այդպիսիներուն տրամադրուած են սկաուտներ, որոնք դռներէն ներս մտնելով դուրս կը հանեն հագուստեղէն, վերմակ եւ այլ անհրաժեշտ իրեր։

∗∗ Ֆիլիպէի հայոց Ս. Գէորգ եկեղեցին ալ թեթեւ կերպով վնասուած է՝ ճեղքեր ստանալով։

∗∗ Ծխախոտի գործարաններու տէրերը որոշած են վերսկսիլ աշխատանքի։ Այսօր աշխատանքը վերսկսաւ «Փօտիմ» եւ «Ալիքօթէա» մթերանոցներուն մէջ, ուր սկսան գործել 1000 բանուորներ։

Ծխախոտի միւս գործարաններն ալ պիտի ձեռնարկեն գործի, բայց գիւղերուն մէջ։

∗∗ Կառավարութիւնը Գերմանիա ապսպրած է մեծ քանակութեամբ վրաններ, որոնք քանի մը օրէն Պուլկարիա կը հասնին։

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

(Պուքրէշի մեր Թղթակցէն)

Հազիւ Ֆիլիպէի աղէտին լուրը առնուած, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ապարէզ իջաւ եղբայրական օգնութեան գործը կազմակերպելու, նպատակ ունենալով աղէտի վայրին վրայ կազմակերպել «Բաժակ մը Թէյ»ի սպասարկութիւն մը՝ աղէտեալներուն բաշխելով թէյ եւ նախաճաշ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերը լծուած են արդէն գործի՝ հաւաքելու համար դրամ եւ պարէն, որոնք աղէտին վայրը պիտի ղրկուին մասնաւոր պատգամաւորութեան մը ձեռքով։

∴ Հանգանակութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնեց նախկին նախարար Գ. Թրանքու Եաշ, որ միեւնոյն ատեն պատուոյ նախագահն է Հ. Մ. Ը. Մ.ին։ Կիրակի օր Ազգ. Մատենադարանի մէջ ունեցած իր բանախօսութենէն անմիջապէս յետոյ, ներկաներուն միջեւ հանգանակեց 5000 լէյ, որուն 1000 լէյը ինք տուաւ։

∴ Երեքշաբթի օր ալ նահատակներու տօնին օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Երջ. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ 5000 լէյ հանգանակուեցաւ, իսկ մասնաճիւղի սկաուտները և գայլուկները վաճառեցին «Բաժակ մը Թէյ»ի տոմսեր։

∴ Ռումանահայ կեդր. մատենադարանի վարչութեան հրաւէրով հայազգի նախկին նախարար Գ. Թրանքու Եաշ բանախօսեց երէկ, 22 Ապրիլ, Մատենադարանի սրահին մէջ, նիւթ ունենալով Ռումէն ազգային մեծ բանաստեղծ Միհայ Էմինէսքուն, եւ մասնաւորաբար ի վեր հանելով անոր մէջ ազգային զգացումը, հայրենիքի սէրը եւ թշուառ դասին գուրգուրանքը։ Յետոյ խօսք առաւ Գ. Մէշտուտճեան, շնորհակալութիւն յայտնելով բանախօսին, եւ շեշտելով մասնաւորաբար որ ան հակառակ իր հասած դիրքերուն, չի մոռնար իր ծագումը։

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՔՐԷՇ (Մեր. Թղթկց.). — Այսօր, 23 Ապրիլ, մայրաքաղաքիս հայ եկեղեցիին մէջ տօնուեցաւ նահատակներու օրը։ Եկեղեցական արարողութենէն անմիջապէս յետոյ խօսք առին Գ. Գ. Յ. Ճ. Սիրունի՝ հայ մտաւորականութեան անունով եւ Վարդան Առաքելեան՝ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Տեղի ունեցան խմբերգ եւ արտասանութիւններ ալ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։ Վերջին խօսողը եղաւ առաջնորդ Յուսիկ եպսկ.։ Եկեղեցիին մէջ շարուած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի հայ արիները, մանչ թէ աղջիկ։ Սգահանդէսին աւարտումէն յետոյ «Երեւան» միութեան ֆանֆառը եկեղեցւոյ բակին մէջ նուագեց Շոփէնի Մահ. թերգը, Մեր Հայրենիքը եւ Յառաջ Նահատակը։

Յետոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները գերեզմանատուն գացին խումբով, պսակ մը զետեղելու Զէյթունցի հին զօրեզինի մը, Յարութիւն Չաքըրեանի հողակոյտին վրայ։ Հոն ալ խօսեցաւ Գ. Սերժ Թորոսեան։

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՏԸ ՔԻՒՐԷԼ

Ինչպէս հաղորդած էինք, ֆրանսացի համբաւաւոր թատերագիր եւ Ակադեմական ֆրանսուա տը Քիւրէլ մեռաւ Հինգշաբթի օր։ Ծնած էր 1854ին, ազնուական ընտանիքէ մը։ Գրականութեան մէջ իր առաջին քայլերը առաւ մէկ քանի վէպերով, որոնց մէջ յստակօրէն կը նշմարուէր թատերագրի յատկութիւններ։ Քննադատներու եւ մասնաւորաբար Ճառլ Մօրասի թելադրութեամբ եւ քաջալերուած Անթուանի կողմէ, ինքզինքը նուիրեց թատերգութեան, եւ տուաւ շարք մը արժէքաւոր գործեր։

Այդ թուականներուն թատերական հրապարակին կը տիրապետէր Զոլա Որդի, որ իր ընտրած գաղափարին կամ ձգտումին կ'ենթարկէր իր երկին անձերը։

Իսկ տը Քիւրէլ ընդհակառակն, փոխանակ անձերը ենթարկելու կրքերու բախումին կամ կանոնք տատանեցնելու բարդ հանգոյցներու մէջ, դէմ առ դէմ կը դնէ գաղափարային խնդիրներու հետ։ Որոշ ձգտում մը չէ որ կը նախագծէ եւ կ'ուղղէ անոնց շարժումներն ու գործերը, այլ, իրենց անհատականութիւնն է որ կը հակադրէ, կը վերլուծէ խնդիր եւ կը լուծէ առեղծուածը։

Իր թատերգութիւններուն առանցքը կը կազմեն ընդհանրապէս բարձր ու վսեմ գաղափարներ։

Տը Քիւրէլ մարդկային բնազդին եւ հոգիին նախնական ուժերուն մէջ կը փնտռէր լուծումը պայքարին, ուր մարդը կ'իյնայ գաղափարի մը ազդեցութեան տակ։

Այս ուղղութեամբ գրած է երկու թատերգութիւններ ուր միայն Մեծ Պատերազմը կը գործէ իրօք, «Անորոշ Հողը» եւ «Ապրողն ու Մահամերձը»։

«Անորոշ Հող»ին մէջ, երեք անձեր են, որոնց մէկը խաղաղ ժամանակի մէջ պիտի կրնար հանդարտօրէն ապրիլ իր աշխարհիկ սովորոյթներով, միւսը Մօքի հանդէպ իր պաշտամունքով. երրորդն անխախտ հաւատքով մը։

Երեքը մէկ իրարու կը հանդիպին պատերազմի ընթացքին։ Նոյն հոգին է, նախնական ու վայրագ հոգին, որ կ'արթննայ այս քաղաքակիրթ անձերուն մէջ ու կը վանէ անոնց խաղաղութեան կեղծ ու արուեստական հոգին։

Արիւնի ճաշակը որ պատերազմը կը շղթայազերծէ, զանոնք կը մղէ դէպի անողոք ոճրագործութիւն մը, իբր նուիրական պարտականութիւն։ Իսկ «Ապրողը եւ Մահամերձը» երկու երիտասարդներ են որոնք կորսնցնելէ յետոյ պատերազմական գերագրգիռ հոգին, չեն կրնար ապրիլ խաղաղութեան թոյլ ու տկար հոգիով։

Ինքզինքնին նուաստացած կը զգան եւ ապրելու ձանձրոյթէն փրկութիւնը կը փնտռեն՝ մէկը անձնասպանութեան մէջ, միւս վանքին մէջ։

Արուեստի ինքնատիպ ըմբռնումով մը, որ իրեն արժեց «Ֆրանսայի Իպսէնը» տիտղոսը, Տը Քիւրէլ տուած է շարք մը գնահատելի գործեր։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԵՆԹ ԿՆՈՋ ՄԸ ՈՃԻՐԸ.— Տիկին Հաքէլ 60 տարու, 5 ամիս առաջ կորսնցուցած էր իր ամուսինը. այս դէպքը՝ խախտած էր անոր մտային հաւասարակշռութիւնը։

Երէկ առտու, տիկին Հաքէլ իջաւ իր տան դռնապանուհիին սենեակը։ Ու ածելիով մը յարձակեցաւ անոր վրայ։ Դռնապանուհին հակառակ իր ստացած վէրքին, օգնութեան կանչեց։ Իսկ տիկին Հաքէլ, դեռ դրացիները չհասած, ծանրօրէն ինքզինքը վիրաւորած էր, կտրելով իր կոկորդը։

Երկու կիները անմիջապէս փոխադրուեցան հիւանդանոց, ուր տիկին Հաքէլ աւանդեց իր հոգին։

Ոստիկանութեան կատարած քննութիւնը կը հաստատէ կնոջ յիմարութիւնը։ Տիկին Հաքէլ նամակ մը ուղղած էր իր աղջկան, որուն կը յայտնէր անձնասպան ըլլալու իր մտադրութիւնը։ Սակայն մինչեւ այդ օրը, իր դռնապանուհին հանդէպ, որ հեւ թշնամութիւն ցոյց չէր տուած. կը կարծուի թէ նոպայի մը ընթացքին միայն մղուած է զայն սպաննելու, անձնասպան ըլլալէ առաջ։

Կ'ԱՐԺԷ՞Ր ՕԳՆԵԼ.— Անցած կէս գիշերէն յետոյ, Առքէօյլի մէջ, ինքնաշարժ մը իր արարշաւ ընթացքի պահուն կը տապալէր կանգ առնել. անիւը կոտրած էր։ Մօտակայ մեքենագործ մը փութաց օգնութեան, բայց այլանդակ մերժումի մը հանդիպեցաւ, արկածեալները իբր շնորհակալիք՝ վեց ձեռք հրազէն պարպեցին մարդուն վրայ, որ հրաշքով ազատեցաւ։ Նոյն միջոցին հասնող ոստիկանները սակայն, ձերբակալեցին ինքնաշարժին մէջ գտնուողները, երեք ստահակներ, որոնք խոստովանեցան թէ ինքնաշարժը իրենց չի պատկանիր, այլ անծանօթի մը, որմէ… փոխ առած են, առանց տիրոջ լուր տալու։ Գիշերային պտոյտէ մը յետոյ, զայն վերադարձնելու պայմանաւ, եւ լռջօրէն երդուեցան թէ գողնալու նպատակ չունէին։ Բայց, ոստիկանները, որոնք պաշտօնի բերումով, ամէն իրաւունք ունին կասկածոտ ըլլալու, երեքը մէկ յանձնեցին բանտապահին։

60ՆՈՑ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.— Լօժէն Կլաւնիէ, 60նոց, ընտանիքի պատուական հայր, հաստատ, բուռն համակրանք մը կը տածէր հանդէպ տիկին Լէօնիի, 46 տարու, ընտանիքի պատուական մայր՝ իր կարգին։

Կլաւնիէ որուն որդը չէր մեռած, անպատեհութիւն մը չի գտաւ երթալ տիկին Լէօնիին յայտնելու իր սէրը եւ խնդրելու որ բարի ըլլայ մխիթարելու իր մնացեալ օրերը։ Տիկին Լէօնիին նախ զարմացաւ, յետոյ զայրացաւ, հուսկ ուրեմն մերժեց։ Իսկ Կլաւնիէ զայն համոզելու կամ խելքի բերելու համար, առաւ դանակ մը, ինկաւ կնոջ վրայ եւ եւ անոր վզին տուաւ ուժգին հարուած մը։ Ցետոյ անյայտացաւ։ Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ 60նոց սիրահարը որ կը կարծուի թէ վերջ տուած է իր օրերուն։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն Թղթակից մը կը գրէ մեզի.— Ճիշդ չէ Յառաջի Մարտ 29ի թիւին մէջ, Բարեգործականի գրասենեակէն հաղորդուած զեկոյցը, թէ հայ գաղթականները պիտի զետեղուին Նիկոսիոյ մօտ, Մարկոյի ագարակը։ Յիշեալ ագարակը արդէն իսկ գնուած է Col. H. Griswoodի կողմէ, որ Մալթայէն երկրագործներ բերել տալով պիտի շահագործէ զայն։

Եւ սխալ է առ հասարակ այն լուրը թէ ներկայիս հայ գաղթականներ պիտի բերուին Կիպրոս եւ կամ անոնց համար տեղ որոշուած է Կիպրոսի մէջ։

ՆՈՐ ԲՈՂՈՔ ԼԻՈՆԷՆ

Մարաշի հայրենակց. Միութիւնն ալ Լիոնէն Ապրիլ 27 թուակիր հեռագրով մը կը բողոքէ Վարժապետեան կոչուած տիրացուին ձեռնադրութեան դէմ։

Կը յանձնենք Վեհափառ Կաթողիկոսի լուրջ ուշադրութեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱԼԻՖԱՆ ՈՒ ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԿԻՆԸ

(ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

…որ էր լրացուցեր ան իր …նեւութ դարունները։

Ֆաթմա հանըմը հռչակ էր …ցեր Պաղտատի պարողներուն …իսկ այդ քաղաքի պարուհի… …ամբողջ աշխարհի մէջ։

…շատ էր լսեր Արեւելքի …գեցկութիւններու, հարստու… …թիւններու եւ, անոր մեծամեծ …կամանքներուն մասին. լսեց եւ …բայ ինկաւ դէպի Պաղտատ։

Ամբողջ աշխարհ կը խօսէր …ղափաններու մեծ խալիֆային, …Հարուն-էր-Րաշիտին, անոր փայ… …հմայքին մասին։

…նոր մասին եղած խօսքերը …Ֆաթմա հանըմի ալ վարդագոյն …կանջներուն հասան, եւ ան վճռ… …ց երթալ Արեւելք՝ Պաղտատ, …հարուն-էր Րաշիտ խալիֆային քով

եւ անոր տեսողութիւնն ուրախացնել իր պարերով։

— Ըստ սովորութեան պէտք է որ ամէն մէկ հաւատացեալ իրեն ունեցած էն լաւ բանը խալիֆային տայ. ուրեմն ես ալ կու տամ իմ ունեցած ամէնէն գեղեցիկ բանս, պարերս։

Ու հետը վերցնելով իր ունեցած զարդերը՝ ուղեւորուեցաւ դէպի հեռաւոր ճամբան։

Այն նաւը, որով Աղեքսանդրիայէն Պաղտատ կը ճամբորդէր՝ ան փոթորիկի հանդիպեցաւ։

Ամէնքը գլուխնին կորսնցուցին։

Ֆաթմա հանըմը հագուած էր այնպէս, ինչպէս սովորաբար կ'ըլլար պարելու համար։

— Նայեցէ՛ք, կին մը արդէն խելքը փախցուցեր է,—ըսին վախցած ճամբորդները սարսափահար զայն ցուցնելով։

Բայց Ֆաթմա հանըմը պատասխանեց.

— Ցզամարդիկ ապրելու համար սուրի պէտք ունին, իսկ կիները վրանին միայն հագուստ պիտի ունենան, մնացածը տղամարդիկը կը հոգան անոնց մասին։

Ֆաթմա հանըմը նոյնքան իմաստուն էր, որքան եւ գեղեցիկ։

Անիկա հասկցաւ թէ ամէն ինչ ճակատագրի գրքին մէջ է գրուած արդէն։

Նաւը ջարդուեցաւ ծովափնեայ ժայռերուն զարնուելով եւ ամբողջ ճամբորդներէն միայն Ֆաթմա հանըմը կրցաւ ափ ելլել։

Ցանուն Ալլահի, առաջին պատահած կարաւանով մէ յրութէն Պաղտատ ուղեւորուեցաւ։

— Բայց մենք դէպի մահը կ'առաջնորդենք քեզի.—ըսաւ կարաւանի առաջնորդը.— Պաղտատի մէջ քեզի պիտի քարկոծեն այդպէս հագուած ըլլալուդ համար։

— ՊաՀիրէի մէջ ալ այսպէս էի հագուած, բայց ո՛չ մէկը ո՛չ իսկ ծաղիկներով զարկաւ ինծի։

— Հոն այնպիսի բարեկարգիչ միւֆթի չկայ, ինչպէս Շէյխ Կաֆին է Պաղտատի մէջ, այնտեղ այսպիսի «գէթվա» չէ հրատարակուած։

— Բայց ինչի՞ մասին, ինչո՞ւ համար։

— Կ'ըսեն թէ այդ տեսակի հագուստները գէշ մտքեր կ'արթնցնեն տղամարդոց մէջ։

— Ինչպէս կրնամ ուրիշներու մտքերուն համար պատասխանատու ըլլալ։ Ես իմիններուս համար միայն կրնամ բացատրութիւն տալ։

— Այդ մասին Շէյխ Կաֆին հետ խօսէ։

Ֆաթմա հանըմը, կարաւանի հետ միասին, գիշերը ուշ ատեն միայն հասաւ քաղաք։

Մինակը կը թափառէր մութ, պարապ, մեռած քաղաքի փողոցներուն մէջ, երբ նկատեց տուն մը, որուն մէջ լոյս կը վառէր։

Եւ զարկաւ։

Մեծ միւֆթիին տունն էր այդ։

Աշնան, թռչունները չուելու ատեն, հովը ա՛յնպէս կը տանի լորիկները դէպի վանդակ։

Մեծ միւֆթի Շէյխ Կաֆի քնացած չէր։

Ան նստած՝ բարեկարգութիւններու, եւ նոր, առաջինէն աւելի խիստ «գէթվա»յի մը մասին կը խորհէր։

Դուռին ձայնը լսելուն պէս ընդոստ ոտքի ցատկեց։

— Արդեօք ինքը խալիֆա Հարուն-էր-Րաշիտը չէ՞ դուռը զարնողը։ Ցաճախ ան չի քնանար գիշերները եւ կը սիրէ փողոցները թափառիլ։

Միւֆթին ինքը բացաւ դուռը եւ զարմանքէն ու սարսափէն ընկրկեցաւ։

— Ա՞ն…ա՞ն ի՞մ մօտ, մեծ միւֆթիի՞ս. եւ այն ալ ա՛յս տեսակ հագուստով։

Ֆաթմա հանըմը խոնարհեցաւ ու ըսաւ.

— Հօր եղբա՛յր։ Քու վեհութենէդ ու փառայեղ մօրուքէդ կը տեսնեմ, որ դուն հասարակ մարդ չես։ Քու «չալմա»դ զարդարող հսկայ զմրուխտէն՝ մարգարէին գոյնը. թող փառք ու խաղաղութիւն ըլլայ վրադ, կը գուշակեմ թէ, իմ առջեւս, ինքը Պաղտատի մեծ միւֆթի, յարգելի, նշանաւոր ու իմաստուն Շէյխ Կաֆին կը տեսնեմ։ Հօրեղբա՛յր, ընդունէ զիս, ինչպէս պիտի ընդունէիր քու հարազատ եղբօրդ աղջիկը։ Ես ծնած եմ Գահիրէ։ Մայրս Ֆաթմա կը կոչէր զիս։ Զբաղումով պարուհի եմ։ Եկած եմ Պաղտատ, որպէսզի իմ պարերովս հաւատացեալներու խալիֆային տեսողութիւնը զուարճացնեմ։ Բայց կ'երդնում, մեծ միւֆթի, թէ ոչինչ գիտէի այդ սարսափելի «գէթվա»յի մասին. անպայման արդար, որովհետեւ քու իմաստութենէդ կը բխի ան։ Ահա՛ թէ ինչու համարձակեր եմ ձեր առջեւ կենալ առանց «գէթվա»յի համաձայն հագուած ըլլալու։ Ներէ՛ ինձ, մե՛ծ եւ իմաստո՛ւն միւֆթի։

(2) (Շար.)

պոդրամներուն մէջ, Նախագահութեամբ Տիկ. Լուիզ Գրիւնէի: Բազմաթիւ կոչական ընկերութեանց ներկայացուցիչները մեծ ինքնաշարժի մը մէջ նստած շրջագայեցան գլխաւոր փողոցները, թռուցիկներ բաժնելով: Ժողովուրդը կը ծափահարէր զանոնք: Օփերայի հրապարակը եւ Սէն-Միշէլի պողոտային վրայ քուէպաստներ կ'նեցրել շարժանկարը անհունեցաւ:

Մահ Ս. Սապահգիւլեանի

Ամերիկայէն հասած Ապրիլ 28 թուակիր հեռագիր մը կը ծանուցանէ մահը Ս. Դ. Հնչակեան ծանօթ գործիչ Ս. Սապահգիւլեանի:

Հանգուցեալը աւարտած էր Փարիզի Քաղաքական գիտութեանց վարժարանը: Երկար տարիներ Փարիզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ վարած է «Հնչակ»ը, իսկ Ամերիկայի մէջ «Երիտասարդ Հայաստան»ը: Սահմանադրութեան շրջանին Պոլսոյ մէջ պաշտօնապէս մը խմբագրեց «Նոր Աշխարհ»ը: Յայտնի էր իբրեւ հռետոր եւ Մարքսեան տեսաբան:

Անգլիա վերջնագիր կը դրկէ Եգիպտոսի

Անգլիական կառավարութիւնը որոշեց վերջնագիր մը ղրկել եգիպտական կառավարութեան: Այս նոր ծանուցագրով Լոնտոնի կառավարութիւնը անգամ մը եւս պիտի բողոքէ նրա պարակային հաւաքոյթներու օրէնքին դէմ, զոր վերջերս եգիպտական պառլէնը քուէարկել տուաւ Երեսփ. ժողովին եւ մտադիր է Ծերակոյտին հաւանութեան ենթարկել զայն:

Այս օրէնքին դէմ Անգլիա չէր դադրած բողոքելէ, սակայն Նահաս փաշայի կառավարութիւնը հետեւանք չէր տուած: Անգլիոյ պահանջը այն է որ Եգիպտոսի օտարականներուն պաշտպանութիւնը պէտք է յանձնուի անգլիական իշխանութեանց:

Եգիպտոսի ազգայնական Վաֆտ կուսակցութիւնը իր վերջին խորհրդաժողովին մէջ տուաւ որոշում մը, թէ վարչապետ Նահաս փաշա, որ միեւնոյն ատեն այդ կուսակցութեան նախագահն է, պէտք չ չսարի հաւաքոյթի օրէնքին մասին Նախաբարական յայտարարութեան մէջ ձեռնարկուած քաղաքականութեան: Այս որոշումին վրայ էր որ Նահաս փաշա որոշեց այդ օրէնքը Ծերակոյտին ներկայացնել Երկուշաբթի օր (երէկ):

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ այս առթիւ. «Եգիպտոսի ծայրայեղները, որոնք կը յաւակնին յենելու ո՛չ 1922ի յայտարարութիւնը, ո՛չ այս մասին եղած վերապահումները, չատ չանցած պիտի հասկնան թէ Անգլիա չպիտի զիջի ոչ մէկ կէտի վրայ»

Պալքաններու դեռ չեն հանդարտած

Աթէնքէն կը հեռագրեն Ապրիլ 29 թուականով.—

Պալքանեան թերակղզին մէջ ցնցումներ կը շարունակուին դեռ: Այս առաւօտ ժամը 11.15ին ցնցուեցաւ Աթէնքը, մինչ վերջին երկու գիշերներու ընթացքին Թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան Պուլկարիոյ մէջ, մանաւանդ Ֆիլիպէ, Զըրփան եւ Փափազլը: Բարեբախտաբար նոր վնասներ չկան: Այսօր առտուան ժամը 1ին Գորխովկրատի մէջ եւս երկիրը շարժեցաւ, անմիջապէս յետոյ սկսաւ կարկուտի փոթորիկ մը, որ փճացուց հունձքերը:

Կորնթոսի մէջ օգնութեան գործը փութով առաջ կը տարուի եւ արդէն քաղաքին երեւոյթը կը փոխուի: Մինչեւ հիմա 1000 փայտէ հիւղակներ շինուեցան՝ անտուն՝ աղէտեալներուն համար, 400 տուներ եւս պիտի շինուին Լուծքրաքքի և ուրիշ աղէտեալ գիւղերու մէջ: Նախարարական խորհուրդը որոշեց գիտական մարմին մը կազմել՝ Կորնթոսի վերաշինութիւնը ուսումնասիրելու համար: Այս նպատակին համար պետական երաշխաւորութեամբ 5 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը պիտի կատարուի արտասահմանին:

Այսօր Աթէնք եղբայրական օգնութեան գեղեցիկ օրինակ մը տուաւ. Նպաստահաւաք բեռնատար ինքնաշարժներ կ'անցնէին փողոցներէն: Առջեւէն գացող շեփորներ կը ծանուցանէին կաթուռուն հասնիլը, ու ժողովուրդը պատուհաններէն հագուստեղէններ ծրարներ կը նետէր կառքերուն վրայ: Այս ձեւով 7000 ծրարներ հաւաքուեցան՝ աղէտեալներուն համար: Փողոցը աշխատող բանուոր մը իր հագած հագուստները հանելով կաթքին վրայ նետեց:

Սոֆիայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Ապրիլ 28ի գիշերը նոր ցնցում մը բազմաթիւ շէնքեր փլցուցած է Ֆիլիպէի մէջ. կրկին խուճապի մատնելով աղէտաւոր բնակչութիւնը:

⁂ Փերուի մայրաքաղաք Լիմայի մէջ ալ նոյն օրը պատահած է ցնցում մը, որ տեւած է 20 երկվայրկեան: Բիչ եղց ցնցումը կրկնուած էր:

Թրքական հպատակութենէ վտարուած

Պօղոսի որդի Յարութիւն Քրլըճեան եւ Եսթերզ բնակող Յարութիւնի որդի Արմենակ Բանթըլեան առանց յարտօնութեան օտար հպատակութիւն ընդունած ըլլալով թրքական հպատակութենէ վտարուեցան, Գործադիրներու խորհուրդին որոշումով:

Մահափճիռներ

Սիմֆերոպոլի (Ղրիմ) դատարանը մահուան դատապարտեց Ղրիմի կեդրոնական գործադիր կոմիտէի նախկին նախագահ Վէլի Իպրահիմօֆը եւ իր նախկին օգնական Մուսթաֆան: Ուրիշ 11 ամբաստանեալներ զանազան պատիժներու դատապարտուեցան:

⁂ Ռոփիայէն կը հեռագրեն Ապրիլ 29 թուականով.—

Նախագատ առանք, որ քանի մը օրէ ի վեր կը զբաղէր դատովը Եռնկոսլաւիա բնակող այն հողագործ-համայնավար տարագիրներուն, որոնք 1925ին յարձակում մը կազմակերպած էին սերպական ոստիկան մասնակ հռակէ բատուս տեղւոյն վրայ, տուաւ իր վճիռը:

Ութ ամբաստանեալներ, որոնց մէկն է նախկին հողագործական նախարար Աթանասօֆ, ի բացակայութեան մահուան դատապարտուեցան: Ուրիշ 19 հոգի մշանջենական տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան:

Կուսէլի յարձակումին մասնակցողներ բազմաթիւ մարդիկ սպաննած եւ վիրաւորած էին:

Հ. Յ. Դ.

Քեռի խումբի Դ. գաւառուական ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի: Դասախօս՝ Ընկ. Ճ. Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերաբերումը ներկայ Հայաստանի եւ իր վարչաձեւին հանդէպ:

Մարսէյլի «Երիտասարդ» խմբակումբին ընկերները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Մարսէյլի ընդհանուր գաւառական ժողովը վաղը չորեքշաբթի, ժամը 8ին, Րէփիւպլիքի սրահը: Կը զաւակեալ ընկ. Մ. Պուլուղեանի:

Լիոնի «Կայծակ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Դրուգարանի սրահը:

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Շահինեան դժբախտութիւնն ունեցած են կորսնցնելու իրենց զաւակը՝

ԱՒԵՏԻՍ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

որ Ապրիլ 25ին զոհ գնաց անողոք հիւանդութեան մը, հինգ մէջ, ուր փոխադրուած էր փայփայելի:

Որբացեալ պատանին, որ հազիւ 24 տարու կար, Թաղուած է արտառուշ յուղարկաւորութեամբ մը. յուղարկաւորներն զղկած էին ազգականներ եւ համակիրներ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Սերապետյեն Արշալույս, հօր անուն՝ Մասիս, մօր անուն՝ Էլմաս, պաշարի մեջ Հաճի կողմից կորսուած է: Այժմ Պոլիս ըլլալը կը կարծուի: Իմացնել՝ Mihran Mardirossian, Bat. H. No. 39, Charvieu, Isère.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Խլիբիլի Սաւուրդին գեղեցիկեանը, որ ընդհանուր պատերազմին զինուոր էր Լնկիոյն, իզմիրի դէպքէն յետոյ լուր չկայ: Իմացնել՝ իր մօր ցիլիմանութի գեղեցիկեանի, 36 Rue Fauchier, Marseille.

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ զաւակս Միրքին Ձարեհ գեղեցիկեանը, 22 տարեկան, ծնօր անունն Գեորգ, մօր անունն վառվառա, որ իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է: Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine-France.

— Կը փնտռուի եղբայրի Գրլճ գիւղացի Յակոբ Գրիգորեան, 30 տարեկան, հօր անուն Գրիգոր, մօր անուն Հնոինէ: Ընդհ. տարագրութեան ատէն արտերուած էր Արաբիոյ կողմերը: Զամանց շրջաններէն զաւուած է ամբողջ պատերազմի ընթացքին եւ Զիմարագարին սկիզբները տեսնողներ եղած են: Իմացնել իր եղբօր՝ Հակոբ Գրիգորեանի Str. Ştefan Celmare 456, Braila, Rumania.

Կը խնդրուի սուրիական թերթերէն արտատպել:

— Սերապաստացի Համբարձում Տէյի Սահակեան կը փնտռէ իր ճօրեղբօրորդիները՝ Ղեւոնդ, Յովհաննէս, Կարապետ Տէյի Յակոբեանները, հօր անուն իաչատուր, մօր անուն Մարթայ եւ Նիկողոս Տէյի Սահակեան, հօր անուն Սահակ, մօր անուն Ազապի ցիշենի, նրանք հինգ տարի առաջ Սիկրիկա կը գտնուէին: Գրել՝ Krikor Matheóssianh, No. 734 Bardage, Usine de St. Auban, (B. Alpes) France. Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Մէքսէլէցոցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլդաչեան), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը խումարինի եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի անոնց Պաքբալի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ խորենի Պանտեզեանի եւ Մօրաքրոջ որդոյն Ֆինիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ 1928

2 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 636

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԻՄԱՍՏԸ

Ինչպէս կը նախատեսէինք, Ֆրանսայի երեսփոխանական ընտրութիւնները վերջացան աջերու յաղթանակով։

Փուանքարէն կը մնայ կացութեան տէր։

Հաշիւի մը համաձայն, ներկայ դահլիճին քաղաքականութեան կուսակից երեսփոխաններու թիւն է 460, համագումար 612ի վրայ. եւ, ամէն պարագայի մէջ, կառավարութիւնը կրնայ 380ի հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովել։

Ընտրութեանց ամէնէն յատկանշական երեւոյթն է համայնավարներու պարտութիւնը։ Հակառակ իրենց գերագոյն ճիգերուն եւ ծախսած գումարներուն, Գ. Միջազգայինի կուսակիցները հազիւ յաջողեցան ընտրել նախորդին կէսը. 26-28ի տեղ 14 երեսփոխաններ։

Միայն «Իւմանիթէ»ն երկու միլիոն ֆր.ի հանգանակութիւն ըրած էր, ընտրութեանց առթիւ։ Ճակատամարտը մղուեցաւ աննախընթաց սաստկութեամբ։ Մոսկուան օրը օրին հրահանգներ կու տար, մանաւանդ համեմատականի քուէարկութեանց առթիւ։ Ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ խրամատը այն աստիճան բացուած էր, որ ոչ մէկը զիջում ըրաւ միւսին համար, Ապրիլ 29ի վերջնական քուէարկութեան առեն։ Այս հակամարտութենէն վնասուեցան երկու կողմերն ալ, բայց մանաւանդ համայնավարները։

Երկրորդ ուշագրաւ երեւոյթը այն է որ, ընկերվարականները յաջողեցան պահել իրենց թիւը, 104, թէեւ առնուազն 150 կը սպասէին, մանաւանդ որ այս անգամ ընդհանուր երեսփոխաններու թիւը 612 է, փոխանակ 584ի։

Ինչպէս պայքարի ընթացքին, արդիւնքը յայտնուելէ վերջն ալ, երկու կողմերը, ընկերվարականներն ու համայնավարները սաստկօրէն կը մեղադրեն իրար, իբրեւ դաւաճան աշխատաւորական շահերուն։

Դիտել կը տրուի թէ՝ համայնավարները այն աստիճան կատղած էին ընկերվարականներուն դէմ, որ տեղ-տեղ նախընտրեցին քուէները ցրուել, փոխանակ իրենց թիւն ալ բարդելու ընկերվարական թեկնածուին վրայ։ Եւ հետեւանքը եղաւ աջակողմեան թեկնածուի մը յաջողութիւնը։

Կը թուի թէ պայքարը աւելի պիտի սաստկանայ Երեսփ. Ժողովին մէջ, քանի որ համայնավարները զանցառելի քանակութեան մը վերածուած ըլլալով, ուրիշ ճար չունին, եթէ ոչ խափանարար ցոյցեր կատարել։ Անոնք չեն կրնար կամ չպիտի ուզեն ճակատ կազմել ոչ ընկերվարականներուն (104), ոչ արմատականներուն (139), ոչ ալ ձախ ռամկավարներուն հետ (76)։ Իսկ միւս խմբակցութիւնները տկար են արդէն 54, 36 եւ 20 (հայրենեաց աջերը), բացի ռամկավար-հանրապետականներէն (117), որոնք համայնավարներու անունն անգամ լսել չեն ուզեր։

Որքան ալ պատահականութեան վերագրել ուզեն այս արդիւնքը, կարելի չէ ուրանալ մէկ բան.— Տեսակ մը յուսախաբութիւն յաջորդած էր 1924 Մայիս 11ի ընտրութեանց, երբ ձախակողմեան տարրերը շահեցան մեծամասնութիւնը։ Այդ Երեսփ. Ժողովէն բխած կառավարութիւնները խրտչեցուցին հասարակութիւնը, մանաւանդ անոր քաղքենի-ունեւոր դասերը, որոնք հայրենասիրութիւն կը համարէին արտասահման փախցնել իրենց դրամները, վախնալով արմատական կամ կէս-ընկերվարական օրէնքներէ։

Այս իրողութեան ամէնէն անհերքելի փաստը այն է որ, ձախակողմեան Երեսփ. Ժողովը ինք նորէն ասպարէզ հրաւիրեց Փուանքարէն, եւ մինչեւ վերջը համակերպեցաւ անոր քաղաքականութեան։ Ամէն անգամ որ Ազգային Միութեան վարչապետը վստահութեան խնդիր կը յարուցանէր, մեծամասնութեան երեսփոխանները կը մոլորէին, բայց երբեք չփորձեցին տապալել դահլիճը։ Նոյնիսկ մեծամասնութեան կորիզը ինքն իր մէջ երկուքի բաժնուեցաւ, եւ Փուանքարէն մնաց իր ընկերներով։

Պարզ է, 1928ի ընտրութիւնները յայտնապէս կը նուիրագործեն օրուան քաղաքականութիւնը, որ ապահովաբար աւելի զօրական պիտի դառնայ, իր կռնակն ունենալով ամուր յենարան մը։

Այսուհետեւ, ո՛վ որ ալ ըլլայ վարչապետը, չի կրնար ուրիշ քաղաքականութիւն վարել։

Այդ քաղաքականութիւնը պիտի շեշտուի մանաւանդ ներքին կեանքի մէջ, տնտեսական եւ ընկերային գետնի վրայ, քանի որ հիմնական տարբերութիւններ չկան արտաքին գործերու մասին։

Առաւելապէս պայքարը պիտի սաստկանայ այսպէս կոչուած յեղափոխական տարրերուն դէմ, որոնց շարքին ամէնէն աւելի ժխոր կը յարուցանեն համայնավարները։

Յարգելով հանդերձ գաղափարի եւ խօսքի ազատութիւնը, կառավարութիւնը հետզհետէ աւելի ուշադրութեամբ պիտի հսկէ «կարգ-կանոն»ի յանցանքներու, ինչպէս կ'ըսեն։

Դատելով զանազան նախարարներու կողմէ եղած յայտարարութիւններէն եւ ընտրական կոչերէն, ակներեւ է որ այսուհետեւ աւելի աններող պիտի գտնուին բանակին եւ նաւատորմին ըմբոստացման սահմանուած ձեռնարկներու հանդէպ։ Եւ արդէն օրինակներ ալ կան։ Չէ՞ որ երեսփոխաններ անգամ բանտարկուեցան։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱՐԹԱՓՈՒՄՆԵՐԸ

Իտալեւթուրք բարեկամութեան լուրերուն առթիւ, «Ցուսաբեր» կը նկատէ խմբագրականի մը մէջ (17 Ապրիլ).

— «Մուսոլինի այլ եւս ռազմաշունչ ճառեր չի արտասաներ. տ'Աննունցիօ այլ եւս չի բանաստեղծեր հռոմէական լեգէոններու յաղթական արշաւը դէպի Ասիա, եւ ֆաշիստ մամուլը այլ եւս արտոնուած չէ տեղար այն երկրի հասցէին, ուր դարեր առաջ յաղթականօրէն Իտալիոյ դրօշը կը ծածանէր։

Տ'Աննունցիօ լուռ է, Մուսոլինի հացկերոյթներ կու տայ Թէվֆիք Րիւշտի պէյերուն, իսկ ֆաշիստ մամուլը կը տարփողէ երկու երկիրներուն «Ջերմ բարեկամութիւնը»։

Պէտք ենթադրել, որ արտաքին հզօր ուժ մը եկած եւ դադարեցնել տուած է Իտալիոյ տիրակալական ախորժակները։

Իտալական դիւանագիտութեան հետաքրքրութիւնները բաժնուած են երեք հոսանքի.—

ա) Օգտագործել Երկոտասան կղզիները եւ գոհանալ մենաշնորհներով.

բ) Ստանձնել Սուրիոյ հոգատարութիւնը.

գ) Դրաւել Իզմիր—Ատալիա տարածութիւնը եւ ամբողջովին ոտք դնել Փոքր Ասիական հողերու վրայ։

Ուժը՝ կեդրոնաձիգ եւ թուլութիւնը՝ կեդրոնախոյս յատկութիւններ ունին։ Ֆաշիզմը եթէ բաւականաչափ ուժ ունենար իր ծրագրերէն որ եւ է մէկը անմիջականօրէն գործադրելու համար, անոր կամքը, ի հարկէ, չէր բեկբեկուեր երեք ուղղութեամբ։

Մեր մատնանշած երեք հոսանքներէն առաջինը տկար է։ Միւս երկուքը հաւասարապէս ուժեղ են, բայց կը զգան, որ ամէն բան իրենցմէ կախուած չէ։

Սուրիոյ հոգատարութիւնը պիտի յարուցանէ Կիլիկիոյ խնդիրը։ Սակայն Ֆրանսան ոչ միայն Սուրիան պարպելու միտք չունի, այլ եւ, եթէ Կիլիկիոյ խնդիր ծագի, ինքզինք կը համարէ անոր առաջին յաջորդը։ Որովհետեւ Ֆրանսա Կիլիկիան պարպած է Թուրքիոյ վերադարձնելու եւ ոչ թէ Իտալիոյ յանձնելու համար։

Սակայն կացութեան բուն բանալին կը գտնուի Անգլիոյ ձեռքը, որ երբեմն կը սրէ Իտալիոյ ախորժակները, երբեմն կը սաստէ, բայց երբեք չարտասաներ վերջին խօսքը։ Չմոռնանք, որ Իտալիան բանակ ունի, բայց դրամ չունի, իսկ դրամը Անգլիան կամ Ամերիկան պիտի ճարեն, երբ որ յարմար դատեն։»

ՇԱՐԺԸ ԽԱՍՔՈՎԱՅԻ ՄԷՋ

Խասքովոյէն Ապրիլ 21 թուականով կը գրեն «Արաքս»ի.

— Մենք հոս սոսկալի վախի վայրկեաններ կ'անցընենք։ Մինչեւ հիմա ալ երկրաշարժի ցնցումները կը շարունակուին։ Ժողովուրդը ջղային վիճակի մատնուած է։ Շատ մը շէնքեր փլած են։ Ծխախոտի մթերանոցները բոլորն ալ գոց են։ Ութը հազարէ աւելի անգործ բանուորներ մատնուած են անօթութեան։

Եթէ թշուառութիւնը եւ անօթութիւնը այսպէս տեւէ, հետեւանքը աղետալի պիտի ըլլայ։ Խասքովոյի ամբողջ բնակչութիւնը վրաններու տակ կ'ապրի։ Եկեղեցիները գոցուած են եւ պաշտամունքը բացօթեայ կը կատարուի։

Հայ գաղթական ժողովուրդը կը գտնուի աւելի վատթար վիճակի մէջ։ Անձի կորուստ չկայ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլիա եւ Եգիպտոս

ՀԻՆԳ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ ԴԷՊԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ ԵՒ ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏ

Երէկ գրեցինք թէ անգլիական կառավարութիւնը վերջնագիր մը ղրկեց Եգիպտոսի ազգայնական կառավարութեան։ Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համաձայն, Անգլիա երեք օր պայմանաժամ տուած է եգիպտական դահլիճին՝ ետ առնելու համար հաւաքոյթներու եւ հրապարակային ցոյցերու օրինագիծը, որ Ծերակոյտին պիտի ղրկուէր՝ վաւերացուելու համար։ Այդ պայմանաժամը կը լրանայ այսօր՝ Չորեքշաբթի, իրիկուան ժամը 7ին։ Եթէ մինչեւ այդ վայրկեանը բացարձակ երաշխաւորութիւններ չտայ թէ խնդրոյ առարկայ օրինագիծը ետ առնուած է, անգլիական կառավարութիւնը ինքզինքը ազատ պիտի զգայ ուզած ձեւով շարժելու։ Այսպէս խօսեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն առջի օր, Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Նախարարը բացատրեց, որ եթէ հաւաքոյթներու օրէնքը գործադրուի, օտարականներու կեանքն ու ինչքերը վտանգի պիտի ենթարկուին։ Ասկէ զատ, անգլ. կառավարութիւնը դիտել կու տայ թէ այդ օրէնքը հակառակ է 1922ի անգլիական յայտարարութեան, որուն չորս կէտերէն մէկը կը վերաբերի եգիպտաբնակ օտարականներու կեանքի եւ ինչքի պաշտպանութեան։

Եթէ եգիպտական կառավարութիւնը չհպատակի վերջնագրին, անգլիական կառավարութիւնը պիտի գրաւէ Աղեքսանդրիոյ եւ Փորթ Սայիտի մաքսատունները, յետոյ զինուոր ցամաք պիտի հանէ՝ եւրոպական թաղերը պաշտպանելու պատրուակին տակ։

Մալթայի անգլ. նաւային իշխանութիւնները հրաման ստացան Միջերկրականեան նաւատորմի մարտանաւերէն հինգը ճամբայ հանել՝ դէպի Եգիպտոսի ջուրերը։ Այս մարտանաւերն են «Ռօրսփայթ» եւ «Վէլիընթ» զրահաւորները, «Սէրէս», «Կալիպսօ» եւ «Քալէտոն» յածանաւերը, որոնք կը գտնուին ծովակալ Քէլլիի հրամանատարութեան տակ։

Մալթայէն Աղեքսանդրիա հեռաւորութիւնն է 900 մղոն. մարտանաւերը Երկուշաբթի առաւօտ մեկնած ըլլալով, Աղեքսանդրիոյ առջեւ պիտի հասնին Չորեքշաբթի առաւօտ, այսինքն վերջնագրի պայմանաժամը լրանալէ առաջ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՏԱՅ

Թայմզի թղթակիցը Գահիրէէն կը հեռագրէ Ապրիլ 30 թուականով.—

Բացի քաղաքական, մանաւանդ Վաֆտի շրջանակներէն, ուր մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ, միւս բոլոր շրջանակները հանդարտութեամբ ընդունեցին անգլիական վերջնագիրը։ Այս առաւօտ Նահաս փաշա ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Թագաւորին կողմէ, որմէ վերջ Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց. որոշումները գաղտնի կը պահուին։ Ժողովէն վերջ, վարչապետը կրկին գնաց Թագաւորին մօտ, մինչ նախարարները երկրորդ նիստ մը կը գումարէին։

Ծերակոյտը այս իրիկուն գումարեց գաղտնի նիստ մը, ուր վարչապետը առաջարկեց յառաջիկայ նստաշրջանին յետաձգել հաւաքոյթներու օրինագիծին վիճաբանութիւնը։ Առաջարկը ընդունուեցաւ եւ որոշուեցաւ որ վարչապետը պատասխան մը ղրկէ անգլիական վերջագրին։

Այս պատասխանին մէջ, Նահաս փաշա պիտի ըսէ թէ չի կրնար ընդունիլ որ Անգլիա որեւէ իրաւունք ունենայ միջամտելու եգիպտական օրէնքներուն, բայց միեւնոյն ատեն փափաք պիտի յայտնէ երկու երկիրներուն միջեւ համաձայնութիւնը պահպանելու մասին, աւելցնելով թէ այս նպատակով է որ խնդրոյ առարկայ օրինագիծը հանուած է Ծերակոյտի ներկայ նստաշրջանի օրակարգէն։

Ի՞նչ կ'ըսէ Իսմէթ փաշա

Լէնկիւրիէն կը հեռագրեն.—

Ելմտացոյցի քուէարկութեան առթիւ խորհրդարանական վիճաբանութիւնները վերջացած ըլլալով, վարչապետ Իսմէթ փաշա խօսեցաւ ճառ մը, որուն մէջ մասնաւորապէս ըսաւ.

— Արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտէն, մեր բոլոր ջանքերը կը ձգտին պաշտպանելու մեր շահերը այնպիսի ձեւով մը, որ ուրիշներու շահերն ալ հաւասարապէս երաշխաւորուին։ Մեր քաղաքականութիւնն է նպաստաւոր ընդունելութիւն ընել այն բոլոր առաջարկներուն, որոնք չեն ուղղուած մեր երկրի շահերուն դէմ։ Անկարելի է աւելի անկեղծ եւ աւելի չափաւոր ուղղութեան մը հետեւիլ։ Անհրաժեշտ ջանքերը կ'ընենք՝ առկախ խնդիրներու կարգադրութեան համար։ Եթէ չենք կրնար առաջարկել կամ ընդունիլ կարգ մը բանաձեւեր, պատճառն այն է որ երկրին շահերը կ'արգիլեն մեզ աւելի մեծ զոհողութիւններ ընել։»

Ըսելէ յետոյ թէ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ, շատ բարեկամական են, աւելցուց.

— Ամենամեծ կարեւորութիւնը կ'ընծայենք մեր ձեռք բերած բարեկամութեանց եւ շատ հաւատարիմ ենք անոնց։ Մեր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան պահանջած աշխատանքները ամենայն վստահութեամբ գործադրելու համար, կռթնած ենք Հանրապետութեան պաշտպանողական ուժերուն վրայ, քանի որ տակա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԻ ՔԻՉ ՓԱՅՏ...

Երբ Շիրակի երկրաշարժը պատահեցաւ, աւերելով Լէնինականին հետ, շատ մըն ալ գիւղեր, Քէմալ Մուսթաֆա, եղբայրակա՛ն ժեսթով մը խոստացաւ 300 թօն փայտ ղրկել Հայաստան, աղէտեալներուն համար։

Ներկայիս, երբ Իզմիրը իր շրջականերով ուժգին ցնցուած է՝ պէտք չէ՞ որ փոխադարձ փայտաբեր ժեսթ մը ունենայ խորհրդային Հայաստանի խորհրդաւոր կառավարութիւնը։

Մենք վստահ ենք որ եղած «շինարարութիւն»ներուն հետեւանքով, հիմա, ահագին փայտ կայ այդ դրախտին անտառներուն, գիւղերուն, քաղաքներուն մէջ։ Ահագին փայտ նոյնիսկ խմբագրատուններու, գրասենեակներու, կոմբջիջներու եւ գրական ակումբներու մէջ։

Ի՛նչ գերաններ կան, կաղնեփայտ, նոճեփայտ ու շոճեփայտ։

Վերջապէս ամէն տեսակ փայտի առատութիւն։ Ցակաւին վանքերէ առնուած «ազատ եկեղեցական» ի՛նչ խաչափայտեր կան։

«Մի քիչ փայտ» հարկ է ուղարկել «ընկեր» Քէմալին եւ իր ազգակիցներուն, որոնք «տուուն», «տուունո՛ւմ» կ'աղաղակեն։

Մի քիչ փայտ. —ահա օրուայ նշանաբանը։

Խ. կառավարութիւնը կրնայ դիմել նաեւ Բարեգործականին, որ փայտագործարան մըն է կատարեալ։

«Մի քիչ փա՛յտ»։ Պէտք է նկատի ունենալ որ «եղբայրական» թուրքիան հրամայական պահանջ ունի փայտի, իբրեւ խարազան՝ հարուածելու համար, իբրեւ պարզ «տուուն»՝ շինելու համար տուն, իբրեւ կախաղան՝ օրօրելու համար, իբրեւ ծող՝ ցցելու համար եւ իբրեւ գերան հանգչելու համար։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՖԻԼԻՊԷԻ ՎԻՃԱԿԸ ՄԻՇՏ ԾԱՆՐ

ՖԻԼԻՊԷ, 25 Ապրիլ.— Հեղեղանման անձրեւ մը, որոտումներով եւ փայլակներով բռնուած՝ երկրորդ աղէտի մը հանգամանքը կ'առնէ։ Վրաններու տակ ապաստանած ժողովուրդին հապճեպով յարմարցուած հազարաւոր վրաններէն կամ խրճիթներէն շատ քիչեր միայն ծածկուած են մոմլաթով։ Գորգեր, չուլեր, թիթեղի կտորուանք անզօր են արգիլելու ջուրի վազքը, որ կը թրջէ նհագուստ, անկողին եւ ուտելիք։ Ցած տեղերու մէջ՝ ջուրի հեղեղներ գետնէն ներս խուժեցին։

Խոնաւութիւնը կը սպառնայ շատ մը հիւանդութիւններու տեղի տալ։ Անձրեւը միւս կողմէն կը քանդէ վնասուած տուներ ու պատեր։ Այս իրիկուն ոմանք պիտի փորձեն գիշերել իրենց տուներուն մէջ։ Հաւանական է որ վաղը ուրիշներ հետեւին անոնց։

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Դ. Ցանկ

	Ֆր.
Ա. Ջամալեան	50
Յակոբ Տէր Սարգիսեան	15
Լեւոն Տէր Սարգիսեան	10
Աւետիս Կ. Հայրապետեան Մարսէյլ	10
Մ. Պալոնվարդեան	20
Գումար	105
Գ. Ցանկին գումարը	545
Ընդհ. գումար	650

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ԱՂԷՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հելլէն ծերինակ մը, Գ. Հ. Ցուրմուսիս, հրապարակած է հետեւեալ գիրքը,— La Vérité sur un Drame Historique. La Catastrophe de Smyrne, Septembre 1922. (Ճշմարտութիւնը պատմական տռամի մը մասին: Իզմիրի աղէտը. 1922 Սեպտեմբեր):

«Յառաջ»ի խմբագրութեան յանձնելով օրինակ մը իր գրքէն, մեր բարեկամը կը խնդրէ որ ծանօթացնենք զայն հայ հասարակութեան։

Այդ պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլանք, ամփոփելով գրքին բովանդակութիւնը առանց խորհրդածութեան։

Հեղինակին գլխաւոր նպատակը եղած է «հաստատել իւրաքանչիւրին պատասխանատուութիւնը՝ Իզմիրի սարսափելի ողբերգութեան մէջ»։

Եւ առաջին էջէն իսկ, կը մատնանշէ գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկը, հանրածանօթ Վէնիզէլոսը։

«Որքան ձեռներէց՝ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, Վէնիզէլոս նոյնքան ձախաւեր եւ միջակ եղաւ ներքին քաղաքականութեան մէջ։ Իր քաղաքականութեան այս երկրորդ մասին տկարութիւնն էր որ քանդեց առաջիններին բոլոր առաւելութիւնները»։

Գ. Ցուրմուսիս չուրանար Կրէտացի քաղաքագէտին նուաճումները.

«Վէնիզէլոս գրեթէ տասը տարուան ժամանակաշրջանի մը մէջ, յաջորդաբար շահեցաւ փայլուն յաջողութիւններ,— Մակեդոնիան՝ Սելանիկի հետ, Թրակիան՝ Էտիրնէով, Արեւմտեան Փոքր Ասիան՝ Իզմիրի հետ։ Կը մնար միայն բաղձիլ Բիւզանդիոնի գահը, որ Թափուր է 1453էն ի վեր։ Հելլէն աշխարհին դարաւոր երազը պիտի կատարուէր։ Մեծ արքան յարութիւն պիտի առնէր։ Յունաստանը պիտի դառնար միջերկրականեան առաջնակարգ պետութիւն մը, արեւմուտքէն հասնելով Ադրիական, արեւելքէն՝ Սեւ ծով, հարաւէն՝ Եգէական»։

Դժբախտաբար, կարճ կը տեւեն այս բոլորը, եւ հրաշալի հեռանկարը կը վերջանայ «արիւնոտ յուսախաբութեամբ մը»։

Հեղինակին կարծիքով, Վէնիզէլոսի կատարած գործը ամբողջացնելու համար, անհրաժեշտ էին երկու պայմաններ,— 1. Համաձայնութեան անդամ բոլոր պետութիւններուն զինուորական եւ քաղաքական հաւաքական գործօղութիւնը ի նպաստ Յունաստանի. 2. Ազգային միութեան քաղաքականութիւն մը՝ մինչեւ վերջնական յաղթանակ։

Փաստ է որ երկուքն ալ կէս ճամբան մնացին։ Փոխանակ հաւաքական գործունէութեան, «Անգլիան անտարբեր կը մնայ. Ֆրանսան, նախ անտարբեր, յետոյ, Կոստանդինի վերադարձէն անմիջապէս վերջ, բացորոշապէս թշնամական. վերջապէս Իտալիան ուղղակի թշնամական՝ Փոքր Ասիոյ հելլէնական գրաւման սկիզբէն մինչեւ վերջը»։

Ամէն մէկը իրեն յատուկ պատճառներն ունէր, այսպէս վարուելու համար։ Բայց թողունք այդ հանրածանօթ իրողութիւնները եւ անցնինք ներքին պատճառներուն։

Պատերազմի ամէնէն տաք շրջանին, «Նոր Ելլադայի Յոյները, նման Բիւզանդիոնի իրենց նախահայրերուն, բաժնուած էին երկու հակամարտ բանակներու, վէնիզէլոսեաններու եւ արքայականներու»։

Հետեւա՛նքը,— «ներքին տեսակէտով, այս պառակտումը ամբողջովին կազմալուծեց ազգին բարոյական ուժերը. զինուորական տեսակէտով՝ արտակարգ վերիվայրումներ յառաջ բերաւ բանակին գասաւորման մէջ. իսկ դիւանագիտական տեսակէտով՝ պատճառ եղաւ որ Յունաստանի բոլոր թշնամիները, այսինքն ազատ-որմնադրութեան, հրէութեան եւ միջազգային սեղանաւորութեան բոլոր ուժերը միանան. գլուխ հանելու համար տիեզերական պատմութեան ամէնէն արիւնոտ եւ ամէնէն ոճրապարտ գործը»։

Ուրեմն, Վէնիզէլոսը պատասխանատու է անոր համար որ, «լաւ չէր ճանչնար Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ քաղաքական կացութիւնը եւ Բրիտանական քաղաքականութեան փոփոխականութիւնը Արեւելքի մէջ, եւ Թերեւս մոռցած ըլլալով Խրիմի եւ Սան Ստէֆանոյի պատերազմին դասերը, ուզեց սոսկալի արկածախնդրութեանց մէջ մըտնել»։ Իսկ ներքին կեանքի մէջ, պատերազմի ամէնէն տաք շըրջանին ընտրութեանց ձեռնարկելով, «անխոհեմութեամբ դրաւ հետեւեալ հարցը. «ես կամ Կոստանդինը»։ Եւ երբ պարտուեցաւ, փոխանակ արիաբար գոչելու, գերագոյն ճիգի մը մէջ, «Ե՛ս առանց Կոստանդինի, քանի չէ լր ացած գործս», փախաւ Յունաստանէն, եղերաշուեշտական եղանակով մը։ Եւ սակայն Վէնիզէլոս գերազանցօրէն յեղափոխական եղած է միշտ։ Սպառա՞ծ էր, Զզուա՞ծ էր, Զուգե՞ց Կարճ խօսքով, պատասխանատուութենէ խուսափեցաւ»։

Վէնիզէլոսի ճիտին կ'իյնայ նաեւ երկրորդ խոշոր մեղք մը, — միշտ հեղինակին կարծիքով։ Այդ է՝ Կրետացի նախկին փաստաբան եւ իր մտերիմ Արիսթիտ Ստէրկիատիսի անուանումը իբրեւ մարզպան գրաւեալ հողերու։

Գ. Ցուրմուսիս չափազանց սեւ գոյներով կը նկարագրէ այս պաշտօնեան։ «Ստէրկիատիս իր պաշտօնավարութեան միջոցին, 1919 Մայիսէն մինչեւ 1922 Սեպտեմբեր, երեւան եկաւ իբրեւ ճշմարիտ բռնակալ մը, պարբերական յիմարութեան նոպաներով»։

Կ'արժէ քանի մը դրուագներ յիշել.

— «Ստէրկիատիս մերթ իր առջեւ կը կանչէր Իզմիրի առաջնորդ Խրիսոստոմ եպիսկոպոսը, կոպիտ լուտանքներու տեղատարափ մը իջեցնելու, եթէ ոչ ծեծելու համար. մերթ հրաման կ'արձակէր առանց ո'ր եւ է ձեւակերպութեան բանտարկել մարդիկ որոնց մասին աննպաստ տեղեկութիւններ տուած էին իր արբանեակները, տեղիանտեղի. մերթ բանտէն հանել կուտար Թուրք վտանգաւոր աւազակներ, որոնք մահուան դատապարտուած էին քրիստոնեաներ ջարդած ըլլալով։ Մէկ խօսքով, շատ պարզ էր իր քաղաքականութիւնը, — անհարեկել Իզմիրի եւ Անատոլուի Յոյները, հալածել, մարտիրոսացնել, անիրաւել զանոնք ի նպաստ այդ շրջանի Թուրքերուն, Լէվանթէններուն, օտարներուն եւ Հրեաներուն որոնք, իբրեւ վարձատրութիւն իր վեհանձնութեան, բացէ ի բաց եւ բոլոր պզտոր միջոցներով կը դաւէին Փոքր Ասիոյ հելլէնական գրաւման դէմ»։

Գ. Ցուրմուսիս նոյնքան սեւ կը տեսնէ՝ մարզպանին անմիջական շրջապատը, մասնաւորապէս ընդհ. քարտուղար Կունարաքիսը, որ Ստէրկիատիսի աջ բազուկն էր եւ դատական տնօրէն Թոմանը։ Եւ այս առթիւ, կը յիշէ վրդովիչ փաստեր՝ Ստէրկիատիսի երկդիմի գործունէութենէն։ Նիւթը չխճողելու համար, պատմենք մէկը միայն.

— Իզմիրի մէջ կար Սատըգ պէյի բնտանիքը, որուն փոքր աղջիկը, Լաթիֆէ հանըմ բացէ ի բաց կը թղթակցէր Մ. Քէմալի հետ, Անտոնոփուլօ անուն իտալահպատակի մը միջոցաւ։ Ստէրկիատիս, փոխանակ պատերազմական ատեանով մը ձերբակալելու եւ գնդակահարելու Անտոնոփուլօն եւ Լաթիֆէ հանըմը, ինչպէս կը պահանջէր հարկը, Յունաստան պատերազմի բռնուած ըլլալով Փոքր Ասիոյ մէջ, գինուոր մը կը դնէ Սատըգ պէյի բնակարանին առջեւ քարանթինայի մէջ, իբրեւ թէ թոյլ չտալու համար որ լըրտեսուհին դուրս ելլէ. մինչդեռ Լաթիֆէ հանըմ ամէն դիւրութիւն ունէր տան պարտէզէն իր ընկեր Անտոնոփուլոյի հաղորդելու ինչ որ կ'ուզէր իմացնել Մ. Քէմալի, Իզմիրի իտալական հիւպատոսարանին միջոցաւ, որ այդ շրջանին լրտեսութեան կատարեալ գրասենեակ մըն էր ի նպաստ Էնկիւրիի կառավարութեան։

Այնքան բուռն է հեղինակին ատելութիւնը Ստէրկիատիսի դէմ, որ շարք մը փաստեր յետոյ, չի վարանիր շեշտել.

— «Իւ երբ տեղի ունեցաւ փոքր Ասիոյ հելլէնական ճակատին խորտակումը, Արիսթիտ Ստէրկիատիս, փակուած՝ իր Իզմիրի քարափի պոռնկանոցին մէջ, ուր Թուրք ճանըմներ կ'ընդունէր, ո'ր եւ է միջոց ձեռք չառաւ, պաշտպանելու համար Անատոլուի դժբախտ քրիստոնեաները, որոնք 1922 Սեպտեմբերին, առատ ու յանկարծ չորս կողմէն արծակուած վարհուրելի փոթորիկի մը առջեւ գտնուեցան»։

Գ. Ցուրմուսիս առանց այլեւայլի կը յայտարարէ թէ «այս ծպտուած աւազակը նիւթական բոլոր միջոցներով պատրաստեց Մ. Քէմալի ջախջախիչ յաղթութիւնը եւ անոր վայրագ ջարդին յանձնեց Իզմիրի դժբախտ Յոյները»։ Ածականներու կարգին կան նաեւ «Էնկիւրիի գործակալ», «իսկական դաւաճան» եւայլն։

Մարզպանութեան գրասենեակին պատկերը լրացնելու համար, հեղինակը իբրեւ կատարեալ կամակատար գործիք մը կը ներկայացնէ ոստիկանական տեսուչը, Նիքոփորաքիս, իսկ աւելի յստակ գիծի մը մէջ՝ Ստէրկիատիսի անձնական քարտուղար Զամատիսը, «այդ ազատ անպիտ տղան, որ դուռը միշտ կը գոցէր Իզմիրի բոլոր երեւելիներուն եւ մտաւորականներուն առջեւ, բայց լայն կը բանար լէվանթէններու, Հրեաներու, Թուրքերու եւ Թուրք հանըմներու, մանաւանդ հանըմներու առջեւ, որոնք կուգային մարզպանին յաջողութիւնը խնդրել Թուրք աւազակներուն եւ լրտեսներուն համար։ Եւ Թրքուհիները շատ լաւ գիտէին այդ բարեացակամութիւնը ստանալու գաղտնիքը»։

Կ'արժէ քրքրել միւս գլուխներն ալ։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՀԱՅԱՇԱՏ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

ՊՈԼՍՈՅ, (Սեփ. Թղթ.).— Կեսարիոյ հին հայաքաղաքը, ընտիր երգչախումբ մը ունի իր հայ եկեղեցիին մէջ (հայ կաթոլիկ): Ան պատարագը կ'երգէ Նուագախումբի ընկերակցութեամբ ալ, հանդիսաւոր օրերու, այցելելով նոյն իսկ մօտակայ քաղաքները:

Կեսարիոյ մայր եկեղեցին նորոգութեան պէտք ունենալով, երգչախումբը պիտի այցելէ Թուրքիոյ բոլոր հայաշատ քաղաքները՝ եկեղեցական համերգներ տալու: Պիտի այցելէ նախ Թրանսիլվանիոյ հայաշատ քաղաքները (Քլուժ, Էլիզաբէթոպոլ, Կէօրկէն, Սէն Միքլօշ, Ջիք Սէփվիզ), յետոյ ալ Պուքրէշ, Կոստանցա եւ Կալաց:

Պուքրէշի մէջ Յունիս 3ին եւ 4ին երեք համերգներ պիտի տայ, Աթենէէի սրահը, եւ հայ ու կաթոլիկ եկեղեցիներուն մէջ: Պիտի երգէ մասեր կոմիտասի ինչպէս նաեւ Եկմալեան պատարագներէն, Նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Հովանաւոր մարմնին մէջ կան կրօնից նախարար Պ. Լափէտատու, կլթական նախարար Ցօքթ. Անճէլէսքու, նախկին նախարար Պ. Թրանքու Եաշ, պապական Նուիրակ Մոնս. Ցոլլի, եւ Թեմական առաջնորդ Յուսիկ Եպս.:

Ե. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարտ 16ին, իմանալով Եր. Ֆրանգեանի եղերական մահը, Սուլթանապատի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ցաւակցական հեռագիր ուղղեց Համատանի կոմիտէին, Հայրենակցութեան եւ Տիկ. Ֆրանգեանին։ Հեռագրեցին նաեւ մեր դպրոցի Հոգաբարձութիւնը, Մանկավարժական Խորհուրդը, Աշակերտական Միութիւնը, հանգուցեալի նախկին սաները, ընկերներ եւ բարեկամներ։ Հայ ակումբը իր ժամանցը յետաձգեց։ Նոյնպէս յետաձգուեցաւ Աշակերտական Միութեան երեկոյթը ի նշան յարգանքի։ Դպրոցի գրադարանը, որ հիմնուած էր Ֆրանգեանի օրով եւ այժմ 400 կտորի չափ գրքեր ունի, կոչուեցաւ «Ֆրանգեան գրադարան»։ Այսուհետեւ ջանք չպիտի խնայուի, ճոխացնելու զայն նորանոր գրքերով։

Հ. Յ. Դ. Արագի կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Մարտ 25ին դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սգահանդէսը։ Ժողովուրդի բոլոր խաւերը փութացեր էին յարգել ազգային գործիչին յիշատակը։

Ճառախօսներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Արագի Կոմիտէն, Հոգաբարձութիւնը, Մանկավարժական Խորհուրդը, Աշակերտական Միութիւնը, Հայ Ակումբը, ողբացեալ ընկերոջ նախկին սաները եւ ընկերները։ Յանձնախումբի նախագահը ընկ. տոքթ. Գ. Մնացականեան, «Քնար» երաժշտախումբի նուագած Շոփէնի մահուան քայլերգէն յետոյ, տուաւ հանգուցեալի կենսագրականը, եւ շեշտեց անոր նկարագրին երկու ուժեղ գիծերը — անսպառ եռանդը եւ յարատեւութեան ոգին։ Իբրեւ Ֆրանգեանի նախկին աշակերտներէն մէկը, շեշտեց թէ Ֆրանգեանը իր գործերով այնպիսի հետքեր է թողած ոչ միայն պարբերական, այլ հայութեան մէջ, որ պիտի ապրի եւ իր տեղը ունենայ իբրաքանչիւր գիտակից հայ մարդու խղճին մէջ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Վ. Յովհաննիսեան, որ պանծացուց մեր կուսակցութեան 40 տարիներու ընթացքին հայ ժողովուրդին ընծայած Ֆրանգեանները։ «Երէկ Անդրանիկը կորցուցինք — զէնքի մարդը, այսօր կորցնում ենք Ֆրանգեանը — գրչի մարդը։ Ողբում ենք մեր կուսակցութեան կորուստները, սակայն չենք վհատում, քանի որ նոր Անդրանիկներ եւ նոր Ֆրանգեաններ պիտի տայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Այնտեղ ուրտեղ կայ մեր զէնքը, այնտեղ է նաեւ մեր գրիչը, ուրտեղ մեր վառօդի պահեստապահները, անտեղ նաեւ մեր մտքի աշխատաւորները»։

Հոգաբարձութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Ա. Գրիգորեան, դարձեալ մէկը իր աշակերտներէն, որ ականատես է եղեր Ֆրանգեանի ճիգերուն երկու տարի Ղազիխի եւ երկու տարի Սուլթանապատի դպրոցներու բարեկարգման, ու անոր ձեռք բերած արտակարգ արդիւնքներուն համար իր հիացումը յայտնեց։

Աշակերտուհի Մ. Շահինեան կարդաց Աշակերտական Միութեան կողմէ խմբագրուած ձօն մը, որ յուզեց ներկաները։

Վերջին խօսողը եղաւ ընկեր Ա. Մաքսապետեան, ուսուցչական խումբին կողմէ։ Ծանրացաւ Ֆրանգեանի կեանքի ու գործի, մասնաւորաբար անոր դպրոցական գործին վրայ և կոչ ըրաւ ներկաներուն մէկ մարդու պէս փարիլ մեր դպրոցի նախկին տեսուչի թողած կտակին, իրագործել զայն, այսինքն Սուլթանապատի ազգային դպրոցը դարձնել 14.000 հայութիւն պարունակող Արագի 52 հայաբնակ գիւղերու կեդրոնական դպրոց, անհրաժեշտութիւն մը, զոր Ֆրանգեանը իր ձեռքով գրած է 1924/25 ուսումնական տարւոյ տեղեկագրին մէջ, որմէ յետոյ փոխադրուած է Համատան։

Մէջ ընդ մէջ կ'երգէր աշակերտական քառաձայն խումբը ընկ. Վ. Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ։ Եղան երգ եւ նուագ։ Սգահանդէսը վերջացաւ ժամը 12.30ին քառաձայն «Բամ Փորոտանով»։

Հանդիսականները ցրուեցան խոր վշտով, բայց լի հաւատքով դէպի մեր ցեղի կենսունակութիւնը եւ նոր Ֆրանգեաններ տալու անվհատ կամքը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

ԳՐԻՒՍԷԼ, 28 Ապրիլ

Անվերսի գաղութը.— *Անվերսի գաղութը կը համրէ մօտաւորապէս 300 Հայ, որոնք մեծ մասով ադամանդի եւ գորգի գործով կը զբաղին։ Նախապէս Պրիւսէլի եւ Անվերսի գաղութները միացած էին եւ կը կառավարուէին միեւնոյն վարչական մարմնով. սակայն 1926ին, Անվերսի հայութիւնը շուրջելով մասնակցիլ վերջին ընտրութեանց, կազմեց անջատ վարչութիւն մը, կամ աւելի ճիշդը՝ ուրոյն միութիւն մը՝ Հայ Երիտասարդաց Միութիւն, որուն շուրջը համախմբուած են Անվերսի բոլոր երիտասարդ տարրերը։*

Անվերսի գաղութին մէջ գոյութիւն չունին կուսակցական հակամարտութիւններ։ Ամբողջ գաղութը իբրեւ մէկ հոգի եւ մէկ մարմին կ'աշխատի ու կը գործէ ամէն ազգային գործունէութիւն, ինչպէս՝ հանդէս, ժողով, հանգանակութիւն եւլն. կը կատարուի Անվերսի Հայ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ, որուն ատենապետն է Պ. Գերսէս Զամքերճեան, որդի նախկին հայ հիւպատոս՝ Պ. Ցիգրան Զամքերճեանի։

Վերջին ատենները Անվերսի մէջ հիմնուեցաւ Հայ Տիկնանց Միութիւն մը, որ լրջօրէն գործի լծուած է, եւ նիւթապէս ու բարոյապէս կ'օժանդակէ տեղացի կարօտեալներուն։

Անվերսի մէջ կը հրատարակուի նաեւ գիտական հանդէս մը, «Գիտութիւն եւ գիտելիք», խմբագրութեամբ Պ. Մ. Ցէր Սահակեանի։ Այս հանդէսը իր շահեկան բովանդակութեամբ կարեւոր պակաս մը կը լրացնէ հայ լրագրութեան մէջ։

Անկէ քանի մը ամիս առաջ, երբ ծանօթ հայասէր Պ. Քրաֆթ Պոնար Անվերս այցելեց, Անվերսի հայութիւնը ինքնաբերաբար տուաւ իրեն 8000 ֆրանք տրամադրեց, սոյն գումարով որբ մը պահելու համար Զուիցերիոյ Պընեէն-Ժըրնեւի հայ դպրոցին մէջ։

Ցաւ է ըսել թէ Պրիւսէլի հայութիւնը, հակառակ իր խոստումին, մինչեւ այսօր որ եւ է քայլ չառաւ այդ նպատակով՝ համեբաշխ գործակցութեան տեսակէտով. Պրիւսէլի մեր հայրենակիցները պէտք է օրինակ առնեն իրենց գրացի գաղութէն։

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը.— *Անկէ առաջ մասնաւոր թղթակցութեամբ առիթը ունեցայ խօսելու Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութեան մասին։*

Վերջերս Պրիւսէլի Voyageur football Club*ը բաժակի մրցում մը կազմակերպած էր* Inter-Corporation*ի մաս կազմող չորս խումբերու միջեւ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.* Sofina, Mouvet & Mathé:

Հայերը Sofina *խումբին հետ մրցելով, 6ի դէմ 3ով յաղթական ելան պայքարէն եւ շահեցան ոսկեզօծ բաժակը։ Այսով մեր տղաները յաջողեցան տարեկան մրցման մէջ առաջնութիւնը շահիլ։*

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր յաջող խաղարկութեանց շնորհիւ հրաւէր ստացած է մասնակցելու զանազան բաժակներու մրցման, ինչպէս նաեւ կռուելու ֆրանսական Division d'honneur *խումբին դէմ. սոյն մրցումը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 28ին, պելժ սահմանագլուխին վրայ՝* Erkeline *քաղաքին մէջ։*

Հ. ՑԵՐՈՒՆԻ

ՁԾՆԱԾ ԿԸ ՄԵՌՆ...

Կէլիպոլուի երեսփոխան... ծանօթ հրապարակագիր ... Նուրի պէյ կը գրէ ... տամ»ին մէջ (18 Ապրիլ...

Այսօրուան Համիտի շրջան... բոյթ չէր անանուն ընկեր... եւ թերթ հիմնել. Սահմանադր... թեան հռչակումէն յետոյ ... ռանց չափազանցութեան կրն... ըսել թէ հարիւրաւոր ընկեր... թիւններ եւ թերթեր բացու... ցեցայ անոնց պաշտօնական ... մէկ մասին անունը կայ, ... ինքը չկայ. մէկ մասն ալ ... կը շարունակուի. Հաշուեց... գործավարութիւնները ... փնտռեն ընկերական ...

Այս անվերջ ձեռնարկն... պատճառաւ, ազգը միլ... ոսկիի վնաս կրած է։ Իրե... գամ խորհրդարանական ... Ցանձնախումբին, յետին ... մասնութեամբ տեղեկագր... Լէյլա փաղարը»ի եւ «Ա... գարի կառքի գործարան»... երկու հաստատութեանց ... բուն Այնք համեմատաբար ... ձեռնարկներ են։ Ըսելի ... փոքր ձեռնարկներուն ...

Էնկիւրիի մէջ բաժնետ... կան ընկերութիւն մը կազմ... ցաւ։ Եղածը պարզ նպարավաճ... ռատուն մըն էր, ապրուստ... թեան դէմ պայքարելու հա... Ունման պաշտօնեայ եւ ... վարչական խորհուրդ մը ... Բայց արդիւնքին նայեցէք—

Հաշուեկալը, որ քանի ... հարիւր ոսկի ամսական կը ... նայ, մթերանոցին մէջ գտնուա... քաղաքապետական ապրանքն... ընկերութեան սեփականութի... կը նկատէ, եւ հաշիւներուն ... կ'անցընէ։ Այս հաշուին համա... ձայն, վարչական խորհրդոյն ... հարիւրին 50 եւ նոյն իսկ ... շահաբաժին կուտայ, եւ հաշու... կալին ու ասոր անոր նուէրներ ... սահմանէ։

Բայց յետոյ երեւան կուգ... որ ապրանքները քաղաքապետու... թեան կը պատկանին։ Ընկեր... թիւնը վարչական խորհրդին ... կ'առնէ նուէրները, եւ բաժնեւո... րին ալ՝ շահաբաժինները...

Դա՛ն իրականութիւն ... տեսնեմ որ դեռ չեկաւ այն ... ջանք ուր կարենանք անանուն ... կերութիւններ վարել «Լ... Լէյլա փաղարը»՝ պատերազմ... հարուստ մըն է։ Այդ տարի... շրջանին, պետական վարկի ... քեռայրը հիմնած է այդ ... տատութիւնը։ Լնվէր փաշայի ... կումին վրայ, նաւքը պէյ ... գրկուի պաշտպանութենէ, եւ ... ճառատան փնտրելը գոցելու ... մար, կը սկսի իր «Օսմանեան ... գայետ»ի տնօրէն ... շահագործել. Գերմանիոյ ... հոս հոն գլուխ կը զարնէ եւ ... պօրինի դրամ ձեռք կը բերէ ...

ՀՌՈՄԻ ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի հայ կաթողիկէ ... առաջնորդութեան ժողովրդապետ ... Հ. Պետրոս վարդ. Քէֆիլեան ... Գաղատիոյ առաջնորդ Գր. Գ... պանեան եպիսկ. այսօր Հռոմ ... մեկնին, Մայիս 6ին Հռոմի ... բացուելիք Հայ-Կաթողիկէ ... պիսկոպոսներու ժողովին ... նակցելու համար։ Հ. Քէֆիլեան ... ժողովին պիտի մասնակցի ... քարտուղար։

Իր բացակայութեան ... գելի Հ. Անտոն Մ. վարդ. ... տէրեան ժամանակաբար պիտի ... բէ Հայ-Կաթողիկէ համայնք... թեան հոգեւոր գործերը ... տիկանի կարգադրութեամբ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»ը

ԱՐԿԱԾԱՀԱՐ ՖԻԼԻՊԷՆ

...աֆիայի «Աբաքա»էն կը քա... ճետեւեալ տեղեկութիւն... (25 Ապրիլ).—

— Այժն տեսակ ուսանո... ...ներու գինները կառավարու... ...ան կողմէ որոշուելէ յետոյ ...պերգին հաղորդուեցաւ, որ... ...ի բուռ այնա ժողովուրդը ...ամերէ։ Որոշուած գի... ...աւելի բարձր գին ուզող... ...ք խառ. պիտի պատժուին ...պարակային վայրերու մէջ. ...եան առջեւ պիտի ցու... ...ոյն, որմէ յետոյ դատա... ...իւնութեան պիտի յանձ...

...Զքաւոր բնտանիքներուն օգ... համար, կառավարութիւնը ...ագական խորհուրդին հրա... է որպէսզի վերջինս, ...խումբեր կազմելով ցու... չքաւորները եւ ցու... յանձնէ կառավարու... Զքաւորներու համար ...կարօններ տպագրուե..., որոնցմով որ փուռէն որ ...պիտի կարելի ըլլայ հաց ...առանց վճարումի։

...կառավարութիւնը որոշած է ...գանուող ոչ Ֆիլիպէցի... ձրի տոմսակ տալ որ ...ամանիրենց քաղաքները, ...համար ձրի ճամբորդու... փլատակներէն կը տրուին ...կառավարութիւնը որո... է առանց երկար, բարակ ...կերպութիւններու անցա... ...ալ արտասահման մեկնիլ ...ոցներուն։

Ապրիլ 24ին Տէր Սահփան ...եան եւ գիրքերի տնօրէն Միրաիչ Շահնազարեան շըր... ...քաղաքը, ցուցակագրեցին ...քաւորները եւ կէս օրէ վերջ ...ը 2ին, եկեղեցիին բակին ...ցուցակագրուածներուն կա... ...ութեան կողմէ ղրկուած ...ոններ բաժնեցին։

Աս պէտք է աւելցնել սա... որ այս օգնութիւնը ... միմիայն հացի կը վերա... ...ի եւ կը տրուի միմիայն մար... ...ամարի առմարին մէջ գոր... ...ւթ, բանւոր արձանագրուած... ...ներուն։ Ուստի անհրաժեշտ է, ...բախդաւոր գաղութները օգ... ...եան հասնին, աւելի լայն ...ութիւն կազմակերպելու հա... որովհետեւ կան շատ մը ...մոռուծ խառնութիւններ, ...չարժին առեն դրպանին ...քանի տասնեակ լէ... ...ունէին եւ այս օր մնա... ...են առանց դրամի։ Պետա... ...ն օգնութիւնը այժմ շատ սահ... ...ափակ ըլլալու, այսպիսի... ...չեն կրնար օգտուիլ։

...կը կրկնեմ, մինչեւ հեռաւոր ...երէն օգնութեան հա... ...ը. Պուլկարիոյ բախտաւոր ...թիւնները պէտք է շտապեն ...ական օգնութեան, այլա... պէս մեր եղբայրները երկրա-շարժէն աւելի պիտի տառապին անօթութեան պակասէն եւ անձրեւներէն։

Տասներկու ժամուան դադարէ մը յետոյ, անձրեւները կրկին սկսան, ծանրացնելով ընդհանուր կացութիւնը։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի պուլկար դեսպան Գ. Մորֆոֆ հետեւեալ պատասխանը ղրկած է Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահ Գ. Ա. Ահարոնեանի, որ, ինչպէս գրած էինք, ցաւակցական նամակ մը ուղղած էր երկրաշարժին առթիւ.

Պարոն նախագահ,

— «Մեծ յուզումով ստացայ այն նամակը, որով հաճած էիք ձեր եւ ձեր բոլոր հայրենակիցներու անունով յայտնել ձեր համակրանքի զգացումները՝ այն դժնդակ աղէտին առթիւ որուն ենթարկուեցաւ Պուլկարիան։ Այս տխուր պարագաներուն մէջ, աղէտեալ պուլկար ժողովուրդին համար արտասահմանի իր բարեկամներէն եկած սիրոյ եւ համակրանքի բոլոր արտայայտութիւններն ու նիւթական աջակցութիւնները թանկագին սփոփանք եւ մեծ մխիթարութիւն մը պիտի ըլլան։

«Անոր համար երախտագիտութիւնս կը յայտնեմ ձեզ եւ կը խնդրեմ որ ջերմ շնորհակալութիւններս յայտնեք ձեր այն բոլոր ազգակիցներուն, որոնք լաւ յիշատակ մը կը պահեն իմ երկրէս։ Նոյնպէս սրտագին շնորհակալութիւն 300 ֆրանքի չէքին համար, զոր ղրկած էիք ի նպաստ աղէտեալներուն եւ զոր պիտի ղրկեմ իր հասցէին։»

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ

Համաձայն Ապրիլ 11 եւ 12 թուակիր լուրերու, Զօրագետը շեղած է իր ընթացքէն եւ խառնուած՝ Փամբակ գետին հետ։ Գետերու միացման կէտին վրայ, գոյացած ուժեղ յորձանքը քանդած է Սանահին — Քոլագերան երկաթուղիի 126րդ բիլոմեդրին վրայ, մօտ 80 մեդր երկարութեամբ տեղ։ Բայց Ղարաքիլիսէն մինչեւ Ջուլֆա եւ Սանահինէն Թիֆլիս՝ երկաթուղին չէ վնասուած եւ փոխադրութիւնները բաւ առաջնոյն կը շարունակուին։

Այս հեղեղումներուն հետեւանքով, Ապրիլ 8ին արդէն ընդհատուած էր հեռագրական հաղորդակցութիւնը Ղարաքիլիսէի եւ Սանահինի միջեւ։ Երեւան կը հաղորդակցէր Դիլիջան-Իջեւան-Աղստաֆա գիծով։

Մէկ կողմէ՝ աշխատանքներ կը կատարուին փոխադրութեան միջոցները կազմակերպելու, միւս կողմէ հեղեղը սահմանափակելու եւ գետին ընթացքը իր հին հունին մէջ ուղղելու համար։ Այս գործին լծուած են 600 բանւորներ, որոնք Թիֆլիսէն եւ Լէնինականէն քարեր կը առանց անընդհատ, ամբարտակներ կառուցանելու համար։ Եթէ ջուրերը չշարունակեն բարձրանալ, կը յուսացուի մէկ շաբթուան մէջ երթեւեկը վերահաստատել, շնորհիւ եռանդուն աշխատանքներու։

Կէօքչայի մէջ ալ, Զանգի եւ Արաքս գետերու մակարդակը բարձրացած է. շրջակայ 9 գիւղեր լուրջ սպառնալիքի տակ են։

Զանգեզուրի գաւառին մէջ ալ, քանդուած են Ղափանի կամուրջները։ Ջուրը ողողած է Օխճի եւ Տունեւ գիւղերը եւ մօտակայ անտառին մէկ մասը։

Կէօքչայի մէջ, Սարվանլարի շրջակայ գիւղերը ամբողջ ողողուած են։ Նկատի առնելով որ այս գիւղերը հեղեղին դէմ պաշտպանելու որ եւ է միջոց չկայ, տեղացիները կը փոխադրուին աւելի ապահով վայրեր։

Կարգ մը շրջաններու մէջ կարելի կ'ըլլայ հետզհետէ ստուգել հեղեղին պատճառած վնասները։ Ղարաքիլիսէի մէջ, Զօրագետի ջրի մակարդակը իջած է։

Ջուրը հոն տարած է 8 կամուրջներ. քանի մը ջրաղացփճացուցած է 50է աւելի այգիներ եւ աշնանացանքերը՝ մեծ տարածութեան վրայ։

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ ՍԴԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատին վրայ մտաւորականներուն խմբանկարը ճիղազարդուած։ Ներքեւը սեւ տախտակ մը, որուն վրայ տասներկեց տարեկան աշակերտի մը ներշնչումը.

«Ոչ թէ մեզի՝ այլ ազգին համար։»

Ու երգեր ազգային։ Արտասանութիւնները՝ մտաւորականներէ եւ մտաւորականներու մասին։

Աշակերտի մը շարադրութիւնը։ Ինք եւ ընկերները ժառանգորդներն են մեռնող սերունդին։ Պէտք է որ անոնց կիսատ գործը շարունակեն։

«Որքան ատեն որ կը յարգուի մեր մեռելներուն յիշատակը,

ՆՈՐ ԿԵՂԵՔՈՒՄ

Ինչպէս յայտնի է, քէմալական կառավարութիւնը Թուրք ուսուցիչներ պարտադրած է փոքրամասնութեանց դպրոցներուն, իբրաքանչիւրին քանի մը հատ, եւ Թոշակներն ալ ինք սահմանելով. անոնց վճարել կուտայ։

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ այդ վճարումները անբաւական գտնելով, կրթական տեսչութիւնը նոր յաւելումներ պիտի ընէ, ուրիշ խօսքով, պիտի փութացնէ ոչ-Թուրք դպրոցներու սնանկութիւնը։

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ «Իգտամ».

Թէ փոքրամասնութեանց եւ թէ օտար վարժարանները՝ իւրաքանչիւր դասաժամի համար նախակրթարանի Թուրք ուսուցիչներուն նուազագոյն 75, իսկ լիսէի ուսուցիչներուն ալ 150 դրշ. վարձք կը վճարեն։ Այս դպրոցներու Թուրք ուսուցիչներու Միութիւնը անցեալները իր գումարած մէկ նիստին մէջ որոշումներ տուած էր այս վարձքերուն յաւելման մասին։

Կը լսենք թէ՝ կրթական գործավարութիւնը սկզբունքով ընդունած է, նոր տարեշրջանէն սկսեալ, յաւելում կատարել տալ դասագիններու վրայ։ Թուրք ուսուցիչներու Միութիւնը նկատելով որ վեց տարիէ ի վեր կարեւոր տարբերութիւններ առաջ եկած են ապրուստի սղութեան մէջ, վարձքերը չեն համապատասխաներ այսօրուան կեանքի պայմաններուն եւ 50ական դրշ.ի յաւելում մը ուզած էր դասաժամու գինին վրայ։ Սակայն՝ կրթական գործավարութիւնը շատ գտնելով այս քանակութիւնը, որոշած է որ, դպրոցականնոր տարեշրջանէն սկսեալ, նախակրթարաններու ուսուցիչներուն 100ական, իսկ միջնակարգ վարժարաններու եւ լիսէի ուսուցիչներուն 200ական դրշ. վճարուի, իւրաքանչիւր դասաժամի համար։ Այս որոշումը ամառնային արձակուրդի միջոցին պիտի հաղորդուի վերոյիշեալ վարժարաններուն, որպէս զի իրենց յառաջիկայ տարուան պիւտճէն ըստ այնմ պատրաստեն։

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՐԴԱՐ ՅԱՍՈՒՄ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք յապաւումներով։

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Ապրիլ.— Այսօրուան Յառաջի խմբագրականին հետ կը բաժնեմ իմ ցաւս ու Պոլսեն,

Երեւանի վկայութեամբ «Երկու հայրենասէր կուսակցութիւններ, ի Թիֆլիս եւ Դաշնակցութիւն», զերար զերազանցելեն վկայագրութեան մէջն եւլն։

Ա՛լ բաւական է։

Հէ՜յ Երեւանի խմբագիր, այս տողերը գրած ատենդ ձեռքդ չդողա՞ց, սիրտդ չտրոփե՞ց, խղճի հանդարտութիւն ունեցա՞ր։

Մէկ միլիոն կոտորուողներուն մէջ, մայր չունէի՞ր, քոյր չունէի՞ր, կին չունէի՞ր, երախայ չունէի՞ր... Եթէ Հայ ես, ազգակից չունէի՞ր։

Այս մէկ միլիոնի զոհերը, իրենց ամբողջութեանը մէջ Դաշնակցակա՞ն էին։

Կը կարծե՞ս, որ այս տողերը գրողը դաշնակցական ըլլայ։

Այս տողերը գրողին ծնողքը, ընտանիքը, զաւակներն ու պարագաները դաշնակցակա՞ն էին, որոնք անօրինակ մարտիրոսութեամբ անդարձ կորան Տէր Զօրի ճամբուն վրայ։

Աստուծոյ անէծքն ու դժոխքին հուրը գլխուդ, անպատիւ մարդ, որ կը փորձես, առանց այն ալ, մեր դաշունահար սիրտին հետ խաղալ և մեր անթիւ մեռելներուն յիշատակը նսեմացնել, զոհն ու զոհուողը հաւասար գծի վրայ դնելով։

Եթէ տասներեք տարի առաջ ծնողք, ընտանիք ու զաւակներ ենք կորսնցուցեր, 1895—96ին հազիւ վեց տարու հուրի ու սուրի մէջէն անցած, մեծ հայրերու եւ հօրեղբայրներու արեան ճապաղիքներուն մէջ մեր զարշապարներն ենք հիմայեր...

Դուք խաբեպատիր Երեւանցիներ, քանի՜ Հայ փրկեցիք, եւ Երեւանի ամրափակ դռները քանի՜ Հայու առջեւ բացիք։

Առնուազն, որպէս բարեկամ տաճիկին, ի՛նչ փոխադարձութեան գիմեցիք, ի՛նչ ազդեցութիւն գործեցիք եւ ի՛նչքան բարելաւեցիք թրքահայութեան ներկայ տագնապալի վիճակը, Պոլիսէն մինչեւ գաւառ։

Անէ՛ծք ձեզ, կորէ՛ք։ Դադրեցէք Չինաստանին օգնելու Չինարէն գրեցէք։

Մի՛ աղճատէք մեր սրբազան լեզուն։

Ու եթէ մեր մեռելներուն յիշատակը յարգել չէք գիտեր, գէթ մի՛ հայհոյէք անոնց։

ԽՈՐԷՆ ՀԱԼԱՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂԸ ԳՈՂԷՆ — Դրամատան մը տնօրէնին զաւակը Ժան Ֆապր, 23 տարու, 70.000 Ֆր. գողնալէ յետոյ հաստատութեան սնտուկէն, անյայտացած էր. բայց ձերբակալուելու սարսափէն մը, իր կարգին գոհ երեւալէ յետոյ գողութեան մը։ Երկրին մը Ժան կը պտտէր մինակը երբ հանդիպեցաւ, անծանօթի մը վստահելի երեւութով, քաղաքավար ու ժպտուն, ինչպէս պէտք է ըլլայ, սովորաբար, 20րդ դարու գող մը, որ կ'ուզէ յարգանք պարտադրել։ Խօսակցութիւնը կ'երեւի հաճելի էր, որ Ժան Ֆապր չնշմարեց թէ՝ բաւական ճամբայ կտրած էին, եւ արդէն քաղքէն դուրս կը գտնուէին, երբ յանկարծ, երկու անծանօթներ մէջտեղ ելան, զարկին գլխուն, առին դրամը ու փախան իր նոր բարեկամին հետ, մոռնալով միայն խուզարկել ներքին գրպան մը, ուր կը մնար դեռ ճիշտ 547 Ֆր.։

ԱՅՐ ԵՒ ԿԻՆ — Ունէին 7 զաւակներ, որոնց մեծը 22 տարու, փոքրը՝ 6։ Բայց երջանիկ չէին։ Այրը Անտրէ Ցէհէօ, գինեմոլ էր, եւ շա՛տ չէր պատահեր որ, տուն մտնէր եւ կինը չծեծած հանգստանար։

Ի վերջոյ, կինը յուսահատեցաւ սակայն եւ գիմեց տանջանքէն փրկուելու ամէնէն կարճ միջոցին։ Առաւ որսի հրացան մը եւ երկու գնդակ պարպեց գինովին վրայ, որ հանդարտօրէն կը քնանար։

Հրացանի պայթիւններէն արթնցած՝ երբ դրացիները հասան, արդէն շատ ուշ էր, այրը հոգին տուած էր։ Մարդասպան կինը սակայն չէ ձերբակալուած։ Այլ դրացիներու բարի վկայութեան եւ քաղաքապետին խնդրանքին վրայ, ժամանակաւոր կերպով ազատ թողուած է։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 26/4/1928

Ստորագրեալներս, անդամներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին եւ մեծամասնութիւն Առաջին խումբին (8 խաղացող 11ի վրայ) հրապարակաւ կը ծանուցանենք այդ Միութեան վարչութեան թէ այս օրուընէ սկսեալ կը հրաժարինք այդ մասնաճիւղէն, չհանդուրժելով վարչութեան անկերպարան գործունէութեան։

Ստորագրեալներս եւ 16 հին անդամներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, կազմած ենք «Տորք» մասնաճիւղը, շարունակելու մեր մարզական գործունէութիւնը։ Կը խնդրենք մեր հին բարեկամներէն եւ համակիրներէն միանալ մեզի եւ ձեռք ձեռքի տալ, նոր կազմակերպութեամբ բարձրացնելու հայ մարզական անունը, մինչ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ։

Ստորագրութիւններ.— Խմբապետ՝ Միքայէլ Միքայէլեան, Վ. Տէվէճեան, Կ. Կարապետեան, Պարոյր Քալլըճեան, Հրայր Գամպարճեան, Շահան Մէքասեճեան, Գամէր Գասպարեան, Օ. Գրիգորեան։

ՅԱՌԱՋԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱԼԻՖԱՆ ՈՒ ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԿԻՆԸ

(ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Միայն Ալլահն է մեծ ու իմաստուն, պատասխանեց միւֆթին, եւ պարզապէս կարծիք կը յայտնեմ, մարդիկ չէին կ'անուանէին, իսկ մեր մեծ խալիֆա Հարուն-էր-Րաշիտը, Նշանաւոր է գիտ, ու խելքով մեր ... [illegible] ... միւֆթին քու թագաւոր է, որ կ'ըսէ ... [illegible] ... Հաւատքի մէկն ալ, մեր ... [illegible] ... Երեւցուցի մը եթէ պատահած ... [illegible] ... անիկա, իմ «ֆէթվա»ս ... [illegible] ... պիտի ... [illegible] ... քիչ։

— Դո՛ւն ինչպէս պիտի վարուէիր ... [illegible] ... թագաւոր կեղծով ... [illegible] ...

— Ի՞նչ։ Ինչ՞ու ես պիտի հիմա ... [illegible] ... Օրէնքը շուտ կը ... [illegible] ... կը քանդէ ... [illegible] ... քեզ «ֆէթվա»ս խնդրածէ, ... [illegible] ... գրողը ... [illegible] ...

որ քու տունդ եւ եղբօրս աղջիկը՝ երգել կ'ուզես՝ երգէ՛. պարել կ'ուզես՝ պարէ՛։

Բայց երբ թմբուկին ձայնը հնչեց՝ միւֆթին սթափեցաւ։

— Կամա՛ց, կը լսեն, իսկ եթէ յանկարծ անիծած գոռացին իմաստ... նայ թէ գիշեր մեծ միւֆթին քով ... [illegible] ... կ'ըսեն...

Օ՜, այդ ... [illegible] ... Օ՜ր ... [illegible] ... բաղխանները ... [illegible] ... հասնիլ ... [illegible] ... գոցեցին ... [illegible] ... «Հարէմ»ին ... [illegible] ... միւֆթի ... [illegible] ... ըսելու գիշեր կը ... [illegible] ...

գետ ... [illegible] ... մէկ առեն փոփոխուած էն, իսկ այն օրէնքը որ չի փոփոխուիր՝ կը գոցուի խոհական չուն ըլլալէ, անկէ փախելու կը գոցուի։ Բայց եթէ պատահի հիւանդ, անոր վրայ՝ եւ ներէ իրեն, այն առեն ... [illegible] ...

Եւ մեծ միւֆթին երկրորդ մը գրեց գտաւ։

«Մեծ Գահեր քեզ, որպէս ... [illegible] ... «ֆէթվա»ն ... [illegible] ...

թիւնը արդարութեան աւելի բարձր է։ Արդարութիւնը երկրիս վրայ է մեր, իսկ ներողամտութեան կարծիքը երկինքն է։

Մեծ գաւազանի ... [illegible] ...

Անիկա վարպետ ... [illegible] ... պիտի գրէ ... [illegible] ...

Երբ գաւազանը հանեց ... [illegible] ... «ֆէթվա»ն ... [illegible] ...

— Ո՛չ, հի՛ն աղուէս։ Կ'երեւի թէ ինքն արդէն խաբուած է իր իսկ «ֆէթվա»ով, ու այժմ ալ կ'ուզէ որ մենք ալ իրեն պէս վարուինք։

Եւ դառնալով դէպի Զմեմակ հանդէպ, ըսաւ.

— Ըդրէ՛ ... [illegible] ...

իշէ, թէ գաւազանին առջեւ ... [illegible] ...

Եւ գաւազանին տակ մէջ այդ գիշեր գտնը կը հնչէր։

Մեծ միւֆթին սխալեցաւ։

Հարուն-էր-Րաշիտ այդ գիշեր չքնացաւ. եւ իր սովորութեան համաձայն կը թափառէր Պաղտատի փողոցներուն մէջ։

Խալիֆային սիրտը կը ճնշուէր ցաւէն։

Ա՛յս էր իր ուրախ, ազնիւ, անհոգ ու սովորաբար կեա գիշերին առաջ չքնացող քաղաքը։

Այժմ բոլոր տուներէն խուլ միայն կը լսուէր։

Ցանկացող խալիֆային սիրտը թրթռաց։

Դաւի ձայն լսեց։

Կը հռչակէին,—Ի՛նչ տարօրինակ բաներ — մեծ միւֆթին տան մէջ։

Բիւ խաղը ձայները լսեցին հա...

— Ամէն ինչ հրաշալի է այս գեղեցկագոյն քաղաքին մէջ.— բացագանչեց խալիֆան ժպտելով, —այն ատեն, երբ մոլութիւնը կը քնանայ, առաքինութիւնը կ'ուրախանայ։

Ու վերադարձաւ պալատ՝ սաստիկ հետաքրքրուած թէ ինչ կը կատարուէր այդ գիշեր մեծ միւֆթին տան մէջ։

Հազիւ սպասեց մինչեւ լոյսը, երբ ծագող արեւի վարդագոյն ճառագայթները ողողեր էին պալատին, սրահը եւ բարձրագոյն ատեան հրաւիրեց։

Հարուն-էր-Րաշիտ նստած էր գահին վրայ։ Ընոր քով կեցած էր իր պատուոյ ու զօրութեան պաշտօնեան, գիտուն, ու մերկ սուրը ձեռքին։

Խալիֆային մօտ նստած էր մեծ միւֆթին՝ խոշոր գիրքերու մէջ։

Զախ կողմը նստած էր մեծ միւֆթին մեծ սուսակ մը փաթթուած մէջը։

Խալիֆան ձեռքը դրաւ մերկ սուրին վրայ եւ բսաւ.

(Շար. 3)

Վ. ՏՈՐՈՇԵՆԻՉ

ւին, չկան ապահովութեան ուրիշ միջոցներ, որ թոյլ տան երկրի մը հրաժարիլ զինեալ ուժէ: կարեւորութիւնը զոր կուտանք երկրի պաշտպանութեան միջոցներուն, կատարելապէս արդար է: Եւ սակայն, եթէ նկատի առնուին երկրին աշխարհագրական դիրքն ու պէտքերը, մարդ դիւրաւ կրնայ համոզուիլ թէ մենք կը գոհանանք այդ միջոցներու նուազագոյնով:

Ներքին, արտաքին եւ ելմտական քաղաքականութեան մասին Ըսմէթ փաշայի ճառը լսելէ վերջ, Ազգային ժողովի 243 ներկայ անդամները միաձայնութեամբ վստահութիւն յայտնեցին դահլիճին:

Յունաստանի արտաքին խաղաղականութիւնը

Հելլէն արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոս Թանի Աթէնքի թղթակցին յայտարարած է.

— Դժուար է Պալքաններու մէջ շատ մը ազգերու միջեւ դաշինք մը կնքել: Աւելի գործնական է երկու կամ երեք պետութեանց միջեւ յաջորդական դաշինքներ կնքել: Այս ձեւով միայն կարելի է իրական եւ տեւական խաղաղութիւն ապահովել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Այս քաղաքականութիւնը իրականացնելու սկզբնաւորութիւն մըն է՝ հելլէնեւռումէն համաձայնութիւնը: Միւս կողմէ գաղտնիք մը չէ թէ սպառազինութիւնները սահմանափակելու դաշնագիր մը առաջարկած էինք Թուրքիոյ. երկուստեք փափաք յայտնուեցաւ ոչ-յարձակողական եւ իրաւարարական դաշինք մը կնքելու: Սակայն որպէսզի նման դաշինք մը անուանական չըլլայ, պէտք է ձեւ մը գտնել՝ հելլէնեւթուրք վէճերը արագօրէն կարգադրելու համար: Եթէ երկու կողմէն ալ բարի կամեցողութիւն ցոյց տրուի, դժուար չպիտի ըլլայ լուծում մը յանգիլ:

«Եուկոսլաւիոյ հանդէպ մեր դիրքը շատ որոշ է: Կը փափաքինք առեւտրական դիւրութիւններ տալ անոր՝ Սելանիկի ճամբով, պայմանաւ որ այս առթիւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացնելիք առաջարկները Յունաստանի վեհապետական իրաւունքներուն եւ ընդհանուր շահերուն չվնասեն:

«Պուլկարիոյ հետ բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ կը մշակենք: Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ հետ կ'ուզենք բարեկամական կապեր հաստատել ճիշտ այնպէս, ինչպէս ունէինք 1912ին:

Կորնթոս դարձեալ կը ցնցուի

Աթէնքէն կը հեռագրեն Ապրիլ 30 թուականով.—

Երէկ կէսօրին սաստիկ ցնցում մը ծանր վնասներու ենթարկեց Քէհէօ գիւղը՝ Կորնթոսի մօտ. աւելի քան 100 տուներ ամբողջովին քանդուեցան, իսկ 150 տուն մասամբ վնասուեցաւ: Կորնթոսի նաւահանգիստը խարսխած «Անթրէնթ» շոգենաւին ճամբորդները կը պատմեն թէ նաւը ուժգին ցնցումներ կրած է շարժի ընթացքին:

Նոր վնասներու ենթարկուած է նաեւ Լութրաքին, իսկ Վէլոյի մէջ 10 տուներ կործանած են: Վնասուած են նաեւ Քիաթօ, Սիսիոն, Ասսոս եւ Նէմէա:

Ամէն կողմէ օգնութիւններ կը հասնին Կորնթոս: Ֆրանսական «Սթրազպուրկ» յածանաւը Կորնթոս հասաւ երէկ եւ աղէտեալներուն բաժնեց հագուստ, ուտելիք ու դեղ: Ասկէ զատ, ֆրանսական կառավարութիւնը մանուկներուն համար մեծ քանակութեամբ խտացած կաթ ղրկած էր: Յածանաւին բոլոր նաւազները, 400 հոգի, ցամաք ելան եւ աղէտեալներուն համար փայտէ տաղաւարներու շինութեան կ'օգնեն: Աթէնքի ֆրանսական դեսպան Քլէման Սիմոն կիրակի օր այցելեց աղէտեալներուն, իսկ Կորնթոսի մետրապոլիտը «Սթրազպուրկ»ի հրամանատար ծովակալ Հէրի շնորհակալութիւն յայտնեց:

Բումելիի երկաթուղիները

Շաբաթ օր Պոլսոյ մէջ գումարուեցաւ Բումելիի երկաթուղիներու ընկերութեան ընդհ. ժողովը: Վարչական խորհուրդը յառաջիկայ նիստի մը յետաձգեց շահաբաժին որոշելու կամ դրամագլուխին մէկ մասը վճարելու խնդիրները: Այս կարգադրութիւնը եղած է անոր համար, որ Էնկիւրիի Ազգային ժողովը տակաւին չէ վաւերացուցած Թուրք կառավարութեան եւ ընկերութեան միջեւ կնքուած համաձայնագիրները: Ըստ այդ համաձայնութեանց, ընկերութիւնը այսուհետեւ փոխանակ 7000ի, հասոյթներէն պիտի ստանայ տարեկան 13.000 ֆրանք ոսկեդրամ, իւրաքանչիւր քիլոմեթրի համար: Այս համաձայնագիրը վաւերացուած է Էնկիւրիի գործավարներու խորհուրդին կողմէ եւ շուտով պիտի անցնի Ազգային ժողովի օրակարգը:

Մայիս մէկը

Մայիս մէկի աշխատաւորական տօնը անցաւ խաղաղ: Փարիզ իր ամենօրեայ երեւոյթն ունէր. միայն, ինչպէս ամէն տարի, երէկ ալ «թաքսի»ները չէին աշխատեր եւ փողոցները նըւազ խճողուած էին: Աշխատանքը դադրեցուցած էին նաեւ կարգ մը գործարաններ, ինչպէս Սիթրոէնը: Սակայն Ռընօ բաւ սովորականին առտուն կանուխ բացաւ իր դուռները: Ոստիկանութիւնը այս կողմէն միջադէպերէ վախնալով, գրեթէ շղթայի տակ առած էր ամբողջ գործարանը: Մինչեւ թերթս մամուլը դրուիլը ոեւէ միջադէպ չէր ծագած: Չէին աշխատեր միայն համայնավար բանւորները:

Համայնավար սէնդիկային կողմէ երկուշաբթի օրուընէ ի վեր թռուցիկներ կը բաժնուէին՝ հրաւիրելով աշխատաւորները ցոյցեր կազմակերպել՝ զանազան պահանջներ ընելու համար: Թռուցիկ բաժնողներէն 13 հոգի ձերբակալուեցան:

«Փոփիւլէր» չհրատարակուեցաւ երէկ, իսկ «Իւմանիթէ» հրատարակուեցաւ «Մայիս մէկ» անունով: Այսօր ալ լոյս չի տեսներ «Բօթիտիէն»ը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ համայնավար երեսփոխաններէն Մէնէթրիէ իբրեւ լրտես բանտարկուած ըլլալով, կը կարծուի թէ ընտրութիւնը չեղեալ պիտի նկատուի:

ԱՆԳԼԻԱՏԱՆԻ նախարար Ճայլիէր երեսփոխան ընտրուած չըլլալով, իր հրաժարականը ներկայացուց վարչապետ Բուանքարէի:

ՓԱՐԻԶԻ Ուսանողական ոստանին մէջ ամերիկեան տան հիմնարկէքը կատարուեցաւ առջի օր: Ճառեր խօսեցան ամերիկեան դեսպան Մայրոն Հէրրիք, դատական նախարար Լուի Պարթու եւ ուրիշներ: Ծախք պիտի ըլլայ 10 միլիոն տոլար եւ շինութիւնը պիտի աւարտի 1930ին:

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարար Պրիան, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր հիւանդ էր, սկսած է աղէկնալ:

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական դասախօսութիւնը՝ վաղը Եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը: Նիւթ՝ «Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը»: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլօրիա: Պ. Գ. Ճիզմէճեան կը ներկայացնէ իր բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Օր. Սիրվարդ Օրապեանէ հանդիպիլ Պ. Վ. Խարճանեանի, 5 Cardinal Mercier.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի կիւրնցի Ջաքէոս Քիպիրեան որ Մարսէյլի մօտակայ գիւղերը կը գտնուի: Իմացնել՝ Յակոբ Տէր Սարգիսեանի, 10 Rue du Paradis, Valance, Drôme.

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէրզօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

Կը փնտռուի Սեբաստացի Արշալոյս, հօր անուն՝ Ստեփան, մօր անուն՝ Էլմաս, աքսորի միջոցին Հոմսի կողմերը կորսուած է: Այժմ Պոլիս ըլլալը կը կարծուի: Իմացնել՝ Mihran Mardirossian, Bat. H. No. 39, Charvieu, Isère.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— կը փնտռեմ զաւակս Իգմիրցի Զարեհ Պէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Վառվառա, որ Իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է: Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— կը փնտռուի Եալովայի Գըլըճ գիւղացի Յակոբ Գրիգորեան, 30 տարեկան, հօր անուն Գրիգոր, մօր անուն Հեղինէ: Ընդհ. տարագրութեան առթին աքսորուած էր Արաբիոյ կողմերը: Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին եւ Զինադադարին սկիզբները տեսնողներ եղած են: Իմացնել իր եղբօր՝ Համբարձում Գրիգորեանի Str. Stéfan Celmare 456, Braila, Rumania.

կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուժպին), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Ալտուն, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատեններ Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Ոնիկ Գալթաեանի, հետեւեալ հասցէով Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՉԵՐՔԷԶՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

4 Մայիս իրիկունը ժամը 9ին Cercle de l'Indépendance, Place de l'Odéon, Café Voltaire.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ 1928

3 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 637

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ԱՐԱԳ

Կաթիլ կաթիլ գումարներ կը հասնին «Յառաջ»ի, շարժի զո՞հերուն համար, իբրեւ եղբայրական աջակցութիւն։

Խոստովանինք որ մասնաւոր ճիգ մը չեղաւ այս անգամ, ինչպէս Շիրակի աղէտին առթիւ, երբ շարժման մէջ դրուած էին բոլոր ուժերը, հանրային եւ քաղաքական։

Ճիշդ է, պարագաները տարբեր են։ Շիրակը՝ Հայաստան էր, իրապէս մօտ՝ ամէն մէկ հայրենակցի սրտին։ Իսկ Պուլկարիան, կամ աւելի ճիշդ Ֆիլիպէն՝ հեռաւոր բանի մը տպաւորութիւնը կ'ընէ։

Կը թուի թէ տակաւին լրիւ չէ հասկցուած խնդիրը։ Շատեր կը կարծեն թէ կ'ուզենք մասնակցիլ ընդհանուր, միջազգային ձեռնարկի մը։ Ուրիշներ, որոշ գաղափար չունին պուլկարահայ գաղութի արժէքի եւ կարողութեան մասին։

Ահա թէ ինչո՛ւ ստիպուած ենք նորէն անդրադառնալ, եւ բացատրել թէ «բանը ինչ՛ումն է»։

Անհեղի ցնցումները ենթարկուեցան հարաւային Պուլկարիան եւ Յունաստանի որոշ մասերը։ Առաջին երկրին մէջ նախ կործանեցաւ պուլկարաբնակ Չըրփան քաղաքը, եւ քանդուեցաւ կէս առ կէս Ֆիլիպէն, որ եօթը հազար հայութիւն կը հաշուէ։ Իսկ Յունաստանի մէջ կործանեցաւ Կորնթոսը։

Աղէտէն անմիջապէս յետոյ, օգնութիւն տեղալ սկսաւ չորս կողմէն։ Շարժման մէջ դրուեցան միջազգային մարդասիրական բոլոր հաստատութիւնները, եւ կառավարական օրկանները։ Մարտանուէր անգամ փութացին յունական ջուրերը, հանդերձեղէն, ուտելիք եւ դեղ տանելով։ Նմանօրինակ օգնութիւններ եկան եւ կ'ըլլան նաեւ Պուլկարիոյ մէջ։

Մենք առնոց պակասը լրացնելու համար չէ որ հանգանակութեան ձեռնարկած ենք։ Ծիծաղելի պիտի ըլլար այդպիսի յաւակնութիւն մը։

Մեր նպատակը շատ պարզ է։ Աղէտահար շրջաններէն Ֆիլիպէն՝ տեսակ մը Հայնոց է, հոծ եւ համախումբ։ Ամբողջ գաւառը 10—12,000 հայրենակից կը համրէր քանի մը տարի առաջ։ Կենսունակ եւ չարքաշ գաղութ մը։

Մեր թղթակիցներէն եւ տարբեր աղբիւրներէ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆիլիպէի 7000 հայութենէն հազարը միայն ի վիճակի է տուն մը իր գլուխը պահելու։ Մնացածը, եւ առնուազն չորս հազար հոգի աւուր հացի կարօտ են։ Զըրկուած՝ բնակարանէ եւ գործէ՝ կծկուած՝ վրաններու, փախթըներու կամ թիթեղներու եւ տախտակներու մէջ։

Կառավարութիւնը խտրութիւն չի դներ աղէտեալներուն միջեւ։ Բայց, ինչպէս կը կարդաք օրը օրին, անոր միջոցներն ալ սահմանափակ են։ Ջախջախուած եւ աղքատացած, ան իր ոտքին առջեւ ունի հարիւր հազարաւոր ազգակիցներու սեւ թշուառութիւնը։ Եւ հասկնալի է որ ամէնէն առաջ անոնց մասին պիտի մտածէ։

Հաստատուեցաւ որ կառավարութիւնը ծրի հաց կը բաժնէ չքաւորներուն։ Բայց, այս օգնութիւնն ալ կ'ըլլայ միայն անոնց որոնք մարդահամարի տետրակին մէջ արձանագրուած են իբրեւ բնակիչ։

Արդ, ինչպէս կը հաղորդէինք երէկ, «կան շատ մը մանրամասնը խանութպաններ որոնք շարժին առեն հազիւ քանի մը տասնեակ լէվա ունէին իրենց գրպանը, եւ այսօր մնացած են առանց դրամի»։ Միւս կողմէ, խնդրական է որ կառավարութիւնը կարենայ մինչեւ վերջը օգնել նոյն իսկ ամէնէն կարօտներուն։

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ գտանք եղբայրական օգնութեան ձեռնարկ մը կազմակերպել նա՛եւ այստեղ։

Այս պարտականութենէն չի կրնար խուսափիլ ո՛ր եւ է բախտաւոր գաղութ, որ կը զուրգուրայ մեր ժողովուրդի յետին համրանքին վրայ, եւ կը հաւատայ մեր ապագային։

Մանաւանդ որ այդ պարտականութիւնը կը յիշեցնէ Ֆիլիպէն ինք, սրտառուչ պարզելով իր կացութիւնը։

Եւ ասիկա այն գաղութն է, որ ոչ միայն խոշոր արժէք մը ունի իր որակով եւ քանակով, մեր հայրենիքին համար, այլ եւ, միշտ յառաջ նետուած է, բոլոր հանրօգուտ ձեռնարկներու առեն, հարիւր հազարաւոր լէվաներ տրամադրելով առանց անտեսելու։

Ի՞նչպէս կարելի է ինքն իր վիճակին ձգել այս թանկագին համրանքը, խնայել անոր սպասած անմիջական օգնութիւնը։

Զմոռնանք ուրիշ պարագայ մը։ 1922ի գաղթին, երբ 20,000 փախստականներ Պուլկարիա ապաստանեցան, մեծ մասը տեղաւորուեցաւ հարաւային Պուլկարիոյ մէջ. — Ֆիլիպէ, Խասքովօ (ամբողջովին նոր գաղութ), Թաթար Փազարճըք, Պուրկաս եւ շրջանները։ Ասոնց ամէնէն բախտաւորն էր Ֆիլիպէն, որ կրնար ի հարկին իր եղբայրական բազուկը երկարել շրջաններ, եւ աւելի հեռուները։

Հիմա բոլորը նոյն վիճակին մէջ են։ Խասքովոն չէ կործանած, բայց նոյնքան մտահոգ վիճակ ունի։

Կարճ, — աղէտահար գաղութները մարդկային զոհեր չտուին շարժին, բայց կրնան տալ հիւանդութեան, անօթութեան եւ ցուրտին։

Իսկ մենք ինչո՞ւ կը դանդաղինք այս հազարաւոր հայրենակիցներու, մեծ մասով տա՛սն անգամ կործանած 'եւ նորէն ոտքի կանգնած բազմութիւններու ճշուառութեան առջեւ։

Քիչ մը աւելի արագ, հայրենակիցնե՛ր։

Եւ քիչ մը աւելի առատաձեռն, դո՛ւք, Բարեգործական, Կարմիր Խաչ, Հայրենակցական Միութիւններ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՊՏՈՅՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հայ արիներու դէպի Լոնտոն պտոյտին առթիւ, Սելանիկի Հօրիզոնը կը նկատէ խմբագրականի մը մէջ (22 Ապրիլ).

— «Աղքատ են մեր արիները, նիւթապէս։ Բայց հարուստ՝ հոգեկան ուժով, բարոյական արժէքներով։ Եւ իրենց մատղաշ տարիքին մէջ, սորված են ոչինչէն «բուրգեր» բարձրացնելու հրաշագործ գաղտնիքը։ Հո՛ս իսկ է անոնց հոգեկան ու բարոյական ուժի արժէքը։ Տակաւին երէկ, հրդեհէ փախած աղկաճակներու պէս մերկ ու տառապեալ։ անոնք այսօր ունին արդէն այն՝ ինչ որ ունին չէն ու բարգաւաճ բոյներու մէջ մեծցող իրենց տարեկիցները։ Հանրային լուծումներով, խոնարհ խաւերու խրախուսով, այլ մանաւանդ իրենց եռանդուն ձեռներէցութեամբ, մեր արիները կը փշրեն բոլոր անկարելիութիւնները եւ օտարի առջեւ կը ներկայանան՝ սուղ գնուած ու արդար հպարտութիւնը իրենց պճլտուն աչքերուն մէջ, կենսունակ, արի եւ «մի՛շտ պատրաստ» նոր խոյանքներու, նոր յաջողութիւններու համար։

Դիտցա՞ն արդեօք անգլիացի սկաուտներու վարիչները, թէ հայ արիները, հանրային նուիրահաւաքութեամբ միայն կրցան գնել իրենց շոգենաւի ու երկաթուղիի տոմսերը։ Դիտցա՞ն արդեօք, թէ թափառական ժողովուրդի մը նորահաս սերունդը իր թռիչքը կը փորձէ այնքան դառն ու դժուարին պայմաններու տակ։ Եթէ դիտցան, ապահովաբար, առաւել եւս, գնահատեցին մեր սկաուտներու ճիգերը եւ այն գուրգուրանքը, զոր այս ժողովուրդը, մինչեւ իսկ իր նեղ օրերուն մէջ կը տածէ իր նորածիլ սերունդին հանդէպ, անոր ֆիզիքական ու հոգեկան աղնուացումը ձեռք ձգելու, անոր ընդօծին կենսունակութիւնը, միշտ թարմ, միշտ վառ պահելու համար։

Ի՛նչ փոյթ, թէ նիւթին կարօտութիւնը ունին մեր պատանիները։ Ի՛նչ փոյթ, թէ նիւթին պարտադրած կաշկանդումը, Լոնտոնի սկաուտական բանակումին համար, հազիւ քսանի չափ արիներու առաքումը կը թոյլատրէ, երբ ուրիշներ, հարիւրներ կրնան մէկտեղել եւ աւելի լայն, աւելի լիառատ պայմաններու ներքեւ։ Մեր քսանը դարձեալ կ'արժէ անոնց հարիւրը, որովհետեւ մերինը՝ կաթիլ առ կաթիլ հաւաքուած վճիտ ջուրն է, իսկ անոնցինը՝ պատրաստ ծովերու անսպառ ու անծայրածիր տարածութիւնը։»

ԼԻՆՏՊԵՐԿԻ ՆՈՐ ԹՌԻՉՔՆԵՐԸ

Լինտպէրկ կը պատրաստուի յառաջիկայ Յունիսին սկսիլ նոր թռիչքներու շարքի մը։ Իրեն պիտի ընկերանայ ծագարապետ Լէնֆիրը։ Այս անգամ Յամբայ պիտի ելլէ Նիւֆաունտլէնտէն՝ բոլորովին մետաղեայ, երեք շարժանիւնոց Ֆորտ օդանաւով մը։ Ու Եւրոպայի շրջանը սկսելէ առաջ, պիտի երթայ Կրինլէնտ, Այսլէնտ, յետոյ Լոնտոն։ Երկու յայտնի օդանաւորդները Եւրոպայի շրջանը կատարելէ վերջ, կը ծրագրեն անցնիլ Ռուսիա, Հնդկաստան եւ Ասիոյ գլխաւոր երկիրները։

Ճուէտի կառավարութիւնը արդէն հրաւիրած է Լինտպէրկը՝ այցելելու իր «նախահայրերուն» երկիրը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլիոյ վերջնագրին պատասխանը

Գահիրէէն կը հեռագրեն Մայիս 1 Թուականով.—

Այս գիշեր ժամը 10ին Անգլիոյ մարզպան Լորտ Ճորճ Լոյտի յանձնուեցաւ՝ Եգիպտոսի պատասխանը անգլիական վերջնագրին։ Եգիպտական կառավարութիւնը իր պատասխանին մէջ կ'ըսէ թէ Եգիպտոս նոյնքան հետաքրքրուած է օտարականներու պաշտպանութիւնով, որքան Անգլիա, ու ցաւ կը յայտնէ թէ Անգլիա միջամուխ կ'ըլլայ Եգիպտոսի օրէնսդրական գործերուն, ինչ որ կարելի չէ հաշտեցնել սահմանադրական կառավարութեան սկզբունքներուն հետ։

Վերջացնելով, կ'ըսէ թէ եգիպտական կառավարութիւնը փափաքելով խաղաղ յարաբերութիւններ պահպանել երկու երկիրներուն միջեւ, ուրիշ բան չի կրնար ընել, եթէ ոչ հանրային հաւաքոյթներու օրինագիծէն վիճաբանութիւնը յետաձգել մինչեւ խորհրդարանի նոյեմբերի նստաշրջանը։

«Թայմզ»ի Գահիրէի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Եգիպտոսի քաղաքական բոլոր շրջանակներուն մէջ ալ դժգոհութիւն առաջ բերած է Անգլիոյ վերջնագրին տրուած պատասխանը, որով կ'ըսուի թէ օրինագիծին վիճաբանութիւնը յետաձգուած է։ Բոլոր բռնուածներէն եւ ոչ մէկ 'գիջում ընելու մասին տրուած հաւաստիքներէն յետոյ, Եգիպտոսի ազգայնականները կամ ամէն գնով պէտք է մերժէին վերջնագիրը եւ կամ բոլորովին տեղի տային, յայտնելով թէ անկարելի է դիմադրել Անգլիոյ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ եղածը մեխանիքօրէն ժամու անձնատուութիւն մըն է, որ ոտքի տակ կ'առնէ ազգային արժանապատուութիւնը, առանց երկիրը փրկելու այն տագնապալի կացութենէն որուն մատնուած է վերջնագրին պատճառաւ։ Դահլիճը իր այս առաջարկը ներկայացուցած ատեն ո՛չ նպատակ ո՛չ ալ յոյս ունեցած է կացութիւնը փրկելու, ու շատ քիչ է թիւը անոնց, որոնք կը կարծեն թէ Անգլիա ընդունելի պիտի նկատէ ատիկա։ Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ Եգիպտոս հաշտարար ոգի կը մնուցանէ։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Չէմպըրլէյն չուզեց որոշ պատասխան մը տալ այն հարցումին թէ Եգիպտոսի պատասխանը բաւարա՞ր է։ Անգլիա գրաւոր հաւաստիք պիտի պահանջէ Եգիպտոսէն թէ խնդրոյ առարկայ օրինագիծը ոչ թէ յետաձգուած, այլ վերջնապէս լքուած է։

Աշխատաւորներու Մայիս Մէկի առթիւ

Մայիս մէկը խաղաղ տօնուեցաւ Ֆրանսայի մէջ, սակայն ուրիշ երկիրներու մէջ զանազան միջադէպեր պատահեցան։

Վարշաւայի մէջ լեհ ընկերվարականներն ու համայնավարները (այս վերջինները գրեթէ բոլորն ալ Հրեայ), թափոր կազմած ցոյցեր կը կատարէին փողոցներուն մէջ, երբ Օփեռայի հրապարակին վրայ ընդհարում մը ունեցան։ Հեռագրի մը համաձայն, կռիւի պահուն սպաննուած են 10 և վիրաւորուած 235 հոգի, որոնց 60ը ծանր կերպով։ Ոստիկանութիւնը երբեք չմիջամտեց։ Յաղթական ելան ընկերվարականները։ Զոհերուն մեծ մասը համայնավարներ են, բոլորն ալ Հրեայ, բացի երեքէն։

Լէմպէրկի մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 70 համայնավար պետեր, ու գրաւեց Մայիս 1ի առթիւ Գ. Միջազգայինին դրկած հրահանգին մէկ օրինակը։

Ամբողջ Ռուսիոյ մէջ, աշխատաւորական տօնը տօնուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ. մինչեւ յետին գիւղը՝ հաւաքոյթներ և թատերական ներկայացումներ տեղի ունեցան։ Մոսկուայի մէջ կարմիր բանակի զօրանցք եւ բանւորական բարեկենդան տեղի ունեցաւ։ Զանազան լեզուներով ճառեր խօսուեցան, դատապարտելով Ազգերու Դաշնակցութիւնը եւ փառաբանելով «համայնավար կուսակցութեան մեծ յաղթանակը Ֆրանսայի ընտրութեանց մէջ»։

Անգլիոյ բանւորական կեդրոններուն մէջ համայնավար գործադուլներ բացօթեայ հաւաքոյթներ ունեցան։ Լոնտոնի մէջ բանւորական թափօր մը՝ եզերուած հեծեալ ոստիկաններով, Էմպէնքմէնթէն մինչև Հայտ Փարք գնաց, ուր ճառեր խօսուեցան պահպանողական կառավարութեան, նոյնիսկ աշխատաւորական կուսակցութեան դէմ։

Պերլինի մէջ, 150,000 ընկերվարական և համայնավար աշխատաւորներ հաւաքուեցան Թրէփթովի փարքը։ Լիթուանիոյ մէջ նախապէս ձերբակալուեցան 72 համայնավարներ եւ գրաւուեցան զանազան թռուցիկներ։ Թոքիոյի մէջ 20.000 ընկերվարական բանւորներ տողանցք կատարեցին՝ 3000 ոստիկաններու հսկողութեան տակ։ 36 հոգի ձերբակալուեցաւ։

Լահէյի մէջ ընկերվարականները անթելով Մայիս Մէկի ծրագիրը կը հաղորդէին ամբողջ քաղաքին, երբ ֆաշիստները անթելի սենեակը մտնելով խորտակեցին գործիքը։ Շէնքին ներսը եւ փողոցին մէջ ընդհարումներ տեղի ունեցան։

Ֆրանսայի ընտրութիւնները եւ բոլշեւիկները

Թայմզի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Խորհրդային կառավարութիւնը այս շաբաթ մեծ դժուարութիւններ քաշեց՝ բացատրելու համար թէ ինչո՞ւ համայնավարները 0 եւ է աթոռ չշահեցան առջի կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ։ Առանց սպասելու համեմատականի ընտրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

«ԿՈՐԾԱՆՈՒԱԾ»ՆԵՐ

Խաչ հանեցէք ու ծափ զարկէք, քանզի Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը 20,000 ֆրանք նպաստ յատկացուցած է Ֆիլիպէի հայ աղէտեալներուն։

Ու այդ 20.000 ֆրանքը դրած է պուլկարական կլիմայի տակ, որպէսզի հասակ ու յանք նետելով, ըլլայ 110,000 լէվա։

Շատ ապշեցուցիչ է որ, այդ 20.000 ֆր.ը երկրաշարժին վայրը փոխադրելու համար ռամկավար հովկուլ մը պաշտօնի չէ կոչուած, 10,000 ֆրանք ամսականով ու երթուդարձի առաջին կարգի տոմսակով։ Յուսահատելու չէ։ Բարեգործականը իր մխուճներէն ու «Թրըստ»ներէն վերջ՝ խնայողութիւն ընել ալ գիտէ։ Ի՞նչ հարկ այլեւս կաթսայ մը ոսկոր փոխադրել տալու համար, երկու քմիճ-հսկիչ-պաշտօնեայ բանելու։

Եւ մանաւանդ, ի՞նչ հարկ շատ աւելին ղրկելու, երբ 20,000 ֆր.ը պուլկարականի վերածելով, կրնանք ունենալ մեծ թիւ մը, կշտացնելով աղէտեալներուն եւ քննադատներուն աչքերը։

Եւ վերջապէս, կարելի չէ կիսակործան Ֆ. Ֆիլիպէին 20,000էն աւելի տալ, երբ շատ աւելի «կործանուած» ուրիշ մէկու մը 10,000 ֆրանք կը տրուի։

Դուցէ ոմանք ըսեն թէ՝ շատոնց կործանուած այդ մէկը ամէն ամիս 10,000 ֆրանք կ'առնէ, իսկ Ֆիլիպէին մէկ անգամ կը տրուի։

Այսպէս առարկողներուն կը պատասխանենք.

— Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը ամէն մէկ կործանումի առթիւ միայն կը վճարէ։ Ֆիլիպէն մէկ անգամ կործանած ըլլալով, մէկ անգամ ալ կը վճարուի իրեն։ Իսկ այն միւսը, ամէն ամիս կործանելով, ամէն ամիս 10.000 ֆրանք կը ստանայ։

Թերեւս ըսեն ալ թէ.— Աղբար, աս ի՛նչ տեսակ ապրանք է որ ամէն ամիս կործանելով կործանելով չի լմննար։

Այո՛, չի լմննար, որովհետեւ անիկա անբաւ է, անհուն է, անջրպետ է ու — պարապութի՜ւն…։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ե. Ցանկ

	Ֆր.
Գ. Օզինեան	10
Լ. Աթէշեան	10
Jean Monnier	5
Colin Alphonse	5
Durand Lasnon	10
Ոմն (Պ.)	20
Փոքրիկն Սիլվա Ջիլինկիրեան	30
Տիկին Ագնիւ Քիւրքճեան	50
Օր. Աննա Աճէմեան	10
Զ. Վարպետեան	50
Նիկողոս Նիկողոսեան	15
Աշոտ	10
Տիրան Սէֆէրեան	30
Գումար	255
Դ. Ցանկին գումարը	650
Ընդհ. գումար	905

ԿՍՍԱՐԻՈՅ Ս. Կարապետ վանքին շէնքը զօրանոցի վերածուած է։ Որբանոցը փոխադրուած է քաղաք։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ Պալթապոր շոգենաւով Անգլիա հասաւ չորս թոնօ ծանրութեամբ եւ 520.000 սթերլին արժէքով բոլշեւիկեան ոսկի, դրուած 49 սնտուկներու մէջ։ Այս դրամը փոխադրուեցաւ Միտլէնտ Պէնք։

Փոքր ԱՍԻՈՅ ԱՂԷՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պ. Ցուրմուսիս իր գրքի երկրորդ գլուխին մէջ կը պարզէ կունարիսի գահէն անձնական պատասխանատուութիւնը՝ Փոքր Ասիոյ արշաւանքին ձախողման մէջ։

Բայց նախ կ'ուզէ ապացուցանել թէ՝ ոչ կունարիս, ոչ Ստրատոս, ոչ Փրոթոփափատաքի, ոչ Թէոտոքի, եւ ոչ Պալթածի, որոնք հրացանի բռնուեցան 1922ին, գերմանասէրներ չէին։ Այլ, իբր այդ կը վարկաբեկուէին Վենիզելոսի արբանեակներուն կողմէ, Յունաստանի դէմ թշնամութեան պատճառներ բնծայելով մանաւորապէս Ֆրանսայի։ Միւս կողմէ, Դաշնակիցները նախապաշարուած բլլալով կոստանդինի դէմ, անոր վերադարձը չէզոքացուց Յունաստանը դիւանագիտական տեսակէտէն, եւ հարկ եղաւ միայն երկրի սեփական ուժերուն ապաւինիլ։

Դժբախտաբար, պառակտումը խոր արմատներ ձգած էր բանակին մէջ։ Վենիզելոսի եւ կունարիսի կուսակիցները այլեւս իրարու չէին հանդուրժեր նոյնիսկ բանակին մէջ եւ իրար կը վարկաբեկէին։ կունարիս ամէն ջանք թափեց արտասահմանի եւ մանաւորապէս Ֆրանսայի մէջ յառաջ եկած նախապաշարումները փարատելու համար. իսկ զինուորական տեսակէտէն, բացարձակապէս անկարող հանդիսացաւ։

«կունարիս յուսահատական փորձ մը կատարեց կազմակերպելով Սաքարիոյ ճակատամարտը, Էնկիւրին գրաւելու եւ քէմալական ուժերը իրենց բոյնին մէջ խորտակելու համար, բայց չկրցաւ պահանջուած հմտութեամբ եւ պատրաստութեամբ գործադրել այդ ծրագիրը, յաղթանակը շահելու համար»։

Իսկ երբ պարտուեցաւ, փոխանակ յայտարարելու թէ Յունաստան մինչեւ վերջը ուժ պիտի տայ Փոքր Ասիոյ պաշտպանութեան, հասկցուց թէ պատրաստ է պարպելու գրաւեալ հողամասերը. բանակին զանազան հրամանատարներուն տեղ նշանակեց արքայականներ, որոնք պարզապէս անձնուէր էին թագաւորին. «վերջապէս, Փոքր Ասիա ղրկեց երկու զինուորական ոչնչութիւններ, Հաճի Անէստին, իբրեւ սպարապետ, եւ Փասարիսը՝ իբրեւ սպայակոյտի պետ որոնց յանձնեց յիմարական ծրագիր մը,— գրաւել Պոլիսը՝ կարեւոր ուժեր կեդրոնացնելով Թրակիա։ Այս ուժերը Փոքր Ասիոյ ճակատէն առնուած ըլլալով, այնքան տկարացուցին զայն որ մեծապէս դիւրացաւ Քէմալի 1922 Օգոստոսի մեծ յարձակողականին յաջողութիւնը»։

Հեղինակին կարծիքով, կունարիսի կառավարութեան ջախջախիչ պատասխանատուութիւնը կը կայանայ սա կէտին մէջ որ, ոճրապարտ անհոգութիւն մը եւ կրաւորականութիւն մը ցոյց տուաւ Փոքր Ասիոյ աղէտին հանդէպ։ «Աղէտը այնքան սարսափելի համեմատութիւններ չպիտի առնէր, եթէ կառավարութիւնը մեծ կորով ցուցնէր կասեցնելու համար Թուրքերուն չանթահարիչ յառաջխաղացումը դէպի Իզմիր եւ սաօրագրելու զինադուլ մը որ առնուազն պիտի խնայէր մէկ ու կէս միլիոն անմեղ քաղաքացիներու ջարդը»։

Գրքին Դ. գլուխը արդէն նկարագրութիւնն է ջարդերուն, բազմաթիւ վկայութիւններով եւ փաստերով, բայց մանաւանդ ողբ ու կոծով եւ ոտանաւորներով։

— «Թուրքը անցաւ այս տեղերէն, գողցաւ, աւարի առաւ, բռնաբարեց, ջարդեց։ Մահ եւ աւեր սփռեց։ Աշխատանք մը ուրուն մէջ միշտ գերազանց է, աշխարհի վրայ երեւալէն ի վեր, իր արիւնոտ պատմութեան բոլոր շրջաններուն մէջ, ամէն անգամ որ իր ձամբուն վրայ գտած է քրիստոնեաներ՝ տենչացող՝ իրենց անկախութիւնը եւ ազատութիւնը գտնելու»։

Պ. Ցուրմուսիս երեք մասի կը բաժնէ Թուրքերուն «քաղաքակրթութիւնը», Իզմիր մտնելէ յետոյ,— 1. ընդհանուր ջարդ. 2. հրկիզում. 3. քաղաքային գերիներու ջարդ։

Իսկ այս բոլորին սկզբնական պատասխանատու կը հռչակէ Մ. Քէմալը, եւ անոր ջոկերը՝ Նուրէտտին փաշան եւ ուրիշներ։ Բայց նաեւ՝ եւրոպական կառավարութիւնները, «որոնք թոյլատրեցին եւ դիւրացուցին այդ ոճիրները, իրենց կրաւորականութեամբ եւ անհամաձայնութեամբ»։ Եւ վերջապէս, պատասխանատու կը համարէ Վենիզելոսը եւ Լօզանի յունական պատուիրակութիւնը, մանաւորապէս քաղաքային գերիներու ջարդին համար։

Իր յայտարարութիւնները հաստատելու համար, մեր յոյն պաշտօնակիցը կը յիշէ բազմաթիւ վկայութիւններ։ Զանց կ'առնենք այս դժնդակ էջերը, յիշելով միայն հատուած մը՝ Հայերու ջարդի մասին։ Պատմողն է Պ. Բօյ Թրէլօր.

— «Սեպտ. 11ին Հայերը հարիւրնոց խումբերով կոնայք կ'առաջնորդուէին եւ կը ջարդուէին։ Հայերու ջարդը շարունակուեցաւ երեքշաբթի իրիկուն եւ հազարաւորներ մորթուեցան։ Ցօջորդ օրը, գարշահոտութիւնը այնքան ծանր էր որ կարելի չէր անցնիլ կարգ մը թաղերէն»։

Զանց կ'առնենք նաեւ հրդեհի պարագան, որ ապացուցուած է ջախջախիչ փաստերով, իբրեւ Թուրքերու վայրագութեան ուրիշ մէկ արտայայտութիւնը։ Ինչ կը վերաբերի բնաջնջման երրորդ ձեւին, քաղաքային գերիներու կոտորածին, հեղինակը կը յիշէ թէ երկու ազգանշաններ տրուած էին Էնկիւրիի կառավարութեան կողմէ, Թուրք խուժանի առաջնորդներուն, յունական բանակին «անհաւատալի եւ ողորմելի նահանջէն յետոյ».

1. Բնաջնջել արեւմտեան Փոքր Ասիոյ ներքին եւ ծովեզերեայ մասերու բոլոր Յոյներն ու Հայերը, առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան։

2. Հաւաքել 17—47 տարեկան բոլոր այրերը եւ պահել իբրեւ գերի։

Թիւով իբր 250,000, այս կալանաւորները երկրին ներսերը ղրկուեցան 3—4000նոց խումբերով, եւ շատ չանցած, 3000էն հազիւ 30 հոգի ողջ մնացած կ'ըլլար...

* * *

Բաւական համարելով այս քաղուածքները եւ գրքին ընթերցումը ջերմապէս յանձնարարելով մեր հայրենակիցներուն, կը զարմանանք Պ. Ցուրմուսիսի մէկ միամտութեան վրայ։

Իբրեւ եզրակացութիւն, մեր բարեկամը սրտառուչ կոչ մը կ'ուղղէ.

—«Դիւանագիտութեան գձուձ մրցակցութիւններէն վեր, քաղաքականութեան սագրանքներէն վեր, տակաւին կա՛յ միայն մէկ միջոց, ապահովելու համար աշխարհի ճշմարիտ խաղաղութիւնը, տիեզերական խաղաղութիւնը, — ա՛յն է Քրիստոնեաներու Միութիւնը՝ վաղուան վտանգին դէմ, Թուրք-իսլամական եւ ռուս-բոլշեւիկեան վտանգին դէմ։

«Քրիստոնեաներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք»։

Այո՛, կը զարմանանք մանաւանդ անոր համար որ, Պ. Ցուրմուսիս նոյնքան ջախջախիչ փաստերով մերկացուցած է այդ նշանաւո՛ր քրիստոնեաներուն գարշելի, հրէշային ընթացքը՝ Իզմիրի, ինչպէս բոլոր տեղերու ջարդերուն առթիւ։

Քանի՜-քանի «քրիստոնեայ» պետութիւններու մարտանաւերը խարիսխ ձգեր էին Իզմիրի առջեւ, թնդանօթներուն բերաններն ալ քաղաքին վրայ ուղղուած, երբ Թուրքերը կը հրկիզէին ու կը ջարդէին, կը պղծէին ու կը մորթէին ամէնուն աչքին առջեւ, արձակ համարձակ, առանց o՛ր եւ է գիտողութիւն լսելու։

Փակէ՛նք, փակէ՛նք այս էջը...

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

"ՀԱՅԿ. ԻՐԻԿՈՒՆԸ,,

Բժիշկ, գեղագործ, վաճառական, փերեզակ, քարտուղար, քարտուղարուհի, տնօրէն, տնօրէնուհի, ուսուցիչ, ուսուցչուհի, կլորիկ թիւ մը շինած էին, այրերու եւ կիներու, Պ. Քրաֆթի երկու մեծկակ սենեակներուն մէջ։

Ժընեւի հայ կեանքին մէջ, Հայերուս համախումբ հանդիպումը տարին առ առաւելն երկու կամ երեք անգամուան երեւոյթ է։ Պատարագէ պատարագ, հայկ. վաճառումէ հայկ. վաճառում։

Եւ ի՛նչ անուշ իրողութիւն. Զուիցերիացիին տունը՝ Հայերն ու Հայուհիները պիտի մեկտեղէ, չէնչող մթնոլորտի մը մէջ։

Ու որքա՛ն դէմքեր անծանօթ. Ժընեւ սա ափ մը հայութեան համար։ Քանինե՛ր առնուազն տեսեր ենք փողոցը, շուկան, թատրոնը եւ չենք գիտցեր Հայուն «բաբեւ»ը փոխանակել։

Հոդ էինք այդ իրիկուն, Ապրիլ 26ի լուսնկայ գիշերով, ունկնդրելու համար հիւրընկալը։ Նիւթ — Պրնէէն — Ժընեւի հայ գաղութին ապագան։

Կորսնցուցած եղէք ամէն յոյս, եղէք ընկճուած. ձեր ձեռքերը քաշած՝ հայկական դատէն. յառաջդիմութիւնը թող համակած ըլլայ ձեզ. ազգային թմրութիւնը թող վերմակ նետած ըլլայ ձեր վրայ. եղէք հայ կենդանի մեռել մը.— կը բաւէ որ ժամ մը միայն անցընէք Հայերու բարեկամ մեծ Զուիցերիացիին շունչին տակ, արիւնը ձեր այտերուն վրայ կը կարմրի, ուղեղը գործել կը սկսի, հայկական զգացումները ոտքի կը կանգնին, հայ դատը՝ ժպտադէմ՝ կը ցցուի ձեր առջեւ, կ'անդրադառնաք որ հայ էք եւ հայ պիտի ապրիք։

Խօսքերն ալ հրաշքներ ունին։

* * *

Կը խնայեմ Յառաջի սիւնակներուն։ Կը մեղքնամ ընթերցողներուս։ Հետեւաբար կ'ամփոփեմ ճառը. կը կրճատեմ Պ. Քրաֆթի երկա՛ր, անսպառ շունչը, թէեւ ամենափոքր մանրամասնութիւնն ալ գրուածը ըլլան խիստ շահեկան։

Հայ դպրոցին ծնունդը 96ի համիտեան ջարդերուն մէջ պէտք է փնտռել։ Ուրեմն 32 տարուան պատմութիւն։ Եւ ասիկա պզտիկ բան չէ։ Գործ մը որ պատմութեան վրայ նստած է։

Ու Հայ Դպրոցը որ եւ է տեղ մը չէ։ Ժընեւի մէջ է ան։ Ժընեւ Ազգերու Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին է։ Ժընեւ 54 պետութեանց ժամադրավայրն է։

Քանի՜ նախարարներ, ծերակուտականներ, երեսփոխաններ, պատուիրակներ կը ճանչնան Հայ Դպրոցը։

— Պ. Նախարա՛ր, հաճեցէք հարցնել սա Հայկակին թէ՝ ի՞նչ բրած են մայրիկն ու հայրիկը։

— Պ. Ծերակուտակա՛ն, հաճեցէք հարցնել սա Հայկուհիին թէ՝ ունի՞ անուն, մականուն։

— Հարցուցէ՛ք, հարցուցէ՛ք թէ՝ ունի՞ն ծննդավայր եւ ծննդեան թուական։

Իւրաքանչիւրը առնուազն՝ անսանելի ողբերգութեան մը հերոսը հերոսուհին է։

Հայ Դպրոցը չէ նստած արծաթ հիմնողներու կոյտին վրայ, հարիւրնոց թղթադրամներու եւ արժեթուղթերու դէզին վրայ։ Բայց կ'ապրի եւ պիտի ապրի։

Դպրոցին եւ Էքյալէնի Թոքախտաւորներուն համար տարեկան ծախք 150,000 ֆրանք։ Սա վայրկեանին թող խնդրուի 100 ֆրանք. չկայ նոյն իսկ 50 ֆրանք։ Բայց Հայ Դպրոցը գրանիտէ ժայռին վրայ վեհօրէն կը կանգնի։ Բարոյական տոկուն խարիսխին վրայ կը հանգչի ան։ Գետն է ան՝ որ չատոնց իր խոռունկ անկողինը փորած է եւ գլուխն առած կը յառաջանայ։ Մարդկային ձեռքերը դիւրաւ չեն կրնար քանդել այդ շէնքը։

Որովհետեւ Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ հայ մեռելներուն ձայնը կը հասնի անոր։

Որովհետեւ հայասէր Զուիցերիացիներու կտակած ուխտը պէտք է որ պահուի։

Որովհետեւ Հայ Դպրոցը «Արդարութեան արտայայտութիւնն» է։

Ուրեմն, անհրաժեշտ է աշխատիլ անոր բարգաւաճմանը ի նպաստ։ Բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան պէտք կայ։ Տաք համակրանք մը, սէր եւ գուրգուրանք՝ դէպի «զօհարը», դէպի «անգին մարգարիտ»ը Պ. Քրաֆթին։

Երեսուներկու տարիէ ի վեր այս գործին մէջ, Պ. Քրաֆթ խորապէս համոզուած, վճռական եւ հաւատարիմ «ծառան» է, «զեփիւռն» է անոր։ Չի կրնար լքել զայն։

Զուիցերիացի ժողովուրդը քաղաքական ակնկալութիւն մը չունի, ոչ ալ նիւթական շահ մը, հայանպաստ գործի հետապնդումին մէջ։ Արեւմուտքցիներուն պարտադրուած իր «հիտին պարտքն» է որ կը կատարէ։

Շամփէլի հայ Աշակերտական Տունը վարձուած չէնք մըն էր։ Քանի մը ամիսէն պիտի քանդուի։ Ի՞նչ պէտք էր ընել։ Ժընեւի պատանիները տուն կ'ուզեն։ Բունկած է Պ. Քրաֆթի զանկը։

Ու մղձաւանջներու չարչրկող գիշերէն վերջ, արշալոյսին հետ կը ստորագրէ նամակ մը. Զուիցերիոյ Համագաշնակցութեան նախագահ Պ. Մօթային ուղղուած։

Բարեկամութիւն, խոստում, սիրալիր ճառեր, ասոնք ամէնը աղէկ։ Բայց նախագահը պէտք է որ վսեմ գործին իջնէ։

Եւ Պ. Մօթա կառավարութեան կողմէ կ'ընէ 100.000 ֆրանքի փոխառութիւնը։

Բայց կը պակսի դեռ 80.000։ Որովհետեւ գնուելիք չէնքը 180,000 կ'արժէ։ Հինգով բազմապատկեցէք այդ գումարը, կ'ունենաք ֆրանսականը (900 հազար Ֆր.)։ Զուիցերական դրամատունը կը կնքէ 80,000ի փոխառութիւնը, զոր կ'երաշխաւորեն Պրնէէնի երկու չէնքերը։

Իսկ Պ. Պօղոս Նուպար կը նուիրէ 10,000 (50,000 Ֆր.), որպէսզի գանէ չէնքերուն պատասխանատուութիւնը 70,000 ըլլայ։ Ինչո՞ւ իր օրինակին չհետեւէին ուրիշներ ալ։

Տունը գնուած է։ Եւ մօտ ատենէն «Հայ աշակերտական տուն»ը պէտք է որ մոռցուի եւ անոր տեղ «Հայաստան» պիտի ժողովրդականանայ։ Փափաքը Պ. Քրաֆթինն է։

Տոքթ. Շէրիտճեան, գաղութին անունով, շնորհակալութեան քանի մը սիրուն նախադասութիւններ կ'ուղղէ Պ. Քրաֆթին եւ կը խոստանայ կարելի ամէն օգնութիւն, նիւթական թէ բարոյական։

ՑԱՐԴԳՈՂ

ՆԱՀԱՏԱԿ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երիտասարդ գրողներ այս տարի ալ մտերմիկ շրջանակի մէջ սգացին մտաւորականութեան անհետացումը։ Կը նախագահէր Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, որ յաջորդաբար խօսք տուաւ Յարդգողականներուն։

Տիկին Լաս կորուստին ընդհ. նկարագիրը գծելով, ըսաւ.

— «Յարդգողականներու համար Ապրիլ 24ը սուգի օր չէ, քանի որ Թուրք ոճրատութիւնը չկրցաւ վերացնել հայութիւնը, այլ պատճառ դարձաւ որ մենք ալ աւելի խոր ուշադրութեամբ անդրադառնանք մեր ազգային անկախ իրականութեան։ Սխալ է կարծել թէ հնացած մտաւորականութեան եւ հասնող երիտասարդ ուժերու միջեւ անջրպետ գոյութիւն ունի։ Ընդհակառակն արմատները շատ խոր ակօսներ ձգած են եւ մենք անքակտելի կերպով միացած ենք անոնց։ Ինքնուրոյն Հայաստանեան գրականութիւնը ալ աւելի բարձրացնելու հոգը մեր օրերու երիտասարդութիւնն ալ իր ուսերուն է. առեր։ Ահա՛ Հայրենիք ամսագրի երիտասարդ բովանդակութիւնը, ահա արուեստի այլեւայլ խմբակցութիւններ։ Որբացած չենք, մեր ապագան աւելի ճոխ է քան՝ մեռալ։ Բայց ատոր համար պէտք է կազմակերպուիլ եւ կազմել ուժեղ ճակատ։ Երիտասարդներ, դէպի համագործակցութիւն, Թուրքին տալիք մեր հարուածը հոգէ ծնունդ պիտի առնէ»։

Յ. Ֆրէնկեան ներկայացուց այն բոլորովին երիտասարդ սերունդը որ վարպետներու քովէն կը հասնէր եւ որ ամէնէն դժբախտը եղաւ, քանի որ Զօհրապ, Զարդարեան, Վարուժան, Սիամանթօ արդէն իրենց մնայուն գործը տուին, բայց Գեղամ Բարսեղեան մը եւ կամ Չէօկիւրեան մը տակաւին նոր բացուած էին բողբոջիլ։ «Մառէ մը ինկած պտուղին պէս այդ սերունդը գնաց փշրուիլ մեծ ճամբուն վրայ, բայց անոր անուշ բոյրը կուգայ հասնիլ մինչեւ մեր ռունգերը։ Անոնք դեռ հասունցած չէին։ Չէին կազմուած, բայց արդէն իսկ տաղանդը կար, որ անոնց ինքնատիպ դիմագիծը՝ արուեստագէտի հոգին կը բնորոշէր։ Ճանչցայ Գեղամ Բարսեղեանը անձնապէս, բայց ի՛նչպէս չճանչնալ իր ներաշխարհը, ինչպէս չսիրել զինքը, երբ մարդ երեկոներ շարունակ կը նստի կարդալ անոր պատմած հէքեաթները, անոր խանդավառող պատմուածքները։ Երիտասարդ մըն էր ան՝ որ խանդավառութիւններ ստեղծել գիտէր։ Սահմանադրութենէն անմիջապէս յետոյ, երբ պէտք եղաւ առաջին ազատ խօսքը բսել հայ գրականութեան անունով, ան չվարանեցաւ իր ստորագրութիւնը դնել այն պարբերականին որ ծանօթ էր Ազդակ անունով, եւ որ շրջան մը ամբողջ գրականութեան մղեց գաւառի սերունդը»։ Յար. Ֆրէնկեան գրականութեան մէջ Գ. Բարսեղեանի գրաւած տեղը բնորոշելէ վերջ, մանաւորապէս յիշեց անոր երկու գեղեցիկ կտորները՝ Կորսուած հիմայկին պատմութիւնը եւ Երազը։

Ե. Տարօնեան յուշերու եւ տպաւորութիւններու տրցակ մը բացաւ անհետացող մտաւորականներու կեանքէն, զանազան վարժարաններու մէջ իբրեւ ... սուցիչ ունեցած ըլլալով ... նոնք։

Սկսաւ Վարուժանէն, ... նկարագրին ինքնատիպ կողմ... պարզելէ վերջ, պատմե... գումը զոր կրած է Վարուժ... երբ առաջին անգամ ... ըմբոստներու օջախին ... չակի խմբագրատան մէջ ... գիպած էր Սիամանթոյին, ... գին տեսնել մը ուսին։

Ներկայացնելով Սիամանթ... դիմագիծը, ըսաւ. «Պոլիս ... ճախ տեսած էի զինքը, ... խօսած եւ մտայլ թուած էր ... եւ արդէն ի՛նչպէս կարելի ... տարբեր արտայայտութիւն... երեւակայել «Կարմիր լուրեր... հեղինակը. մանաւանդ որ ... արդէն Խաժակէն իմացած ... թէ երբ Սիամանթօ իր ... թուանները կը գրէ, յետոյ ... նուագն երկու շաբաթ ... կը պառկի։ Ժընեւի իմ ... ման՝ տպաւորութիւնս ... եղաւ, քաղցր ու ... գտայ զինքը։

«Հայաս Խաժա՛կը՝ ... չատակներս իրմէ, բայց ... այնքան մեծ, այնքան ... բեւցած չէր ան ինծի, ... Զաւարեանի յուղարկաւ... թեան օրը։ Եւ սակայն ... օրը Խաժակ գրեթէ բառ ... տասանից։ Ան խօսելէ ... հեկեկաց, եւ նախ... ւելի արտասուեց։ Ժընեւ ... պեցայ նաեւ Ռ. Սեւակի, ... թի բնակարանը, ուր իր ... թուանները կարդալու ... ձօն տեսայ նաեւ մեր ... ռուն դէմքերէն Ռոստոմը, ... րոնեանը, Արարատեանը ...

Ամէնէն ուժեղ տպաւորութիւ... ստացած եմ Չէօկիւրեանէն ... ւառէն նոր հասած, կենդ... դասարանին մէկ անկիւնը, ... ները ատաւ Չէօկիւրեան, ... Ընդհ. պատմութեան պիտի ... ւանդէր։ Նշմարելով զիս, ... ցուց թէ Հայաստանէ ո՛ր ... ղէն կուգամ եւ պահ մը ... նուինները այն բոլոր գիւղերու ... ճամբաներուն, լեռներուն, ... տերուն ուր մեր հայրենի ... կը սաւառնի։ Ու այդ օր ... խանակ Ընդհ. պատմութեան ... մենք Հայաստանի ... վայրերու բնորոշման ... դաս մը անցուցինք։

Չորրորդ ձայնը, ընկ... փափաքով տրուեցաւ Գ. ... հարոնեանին, որ զգացումներ... յորդումով մը իր ստեղծագ... յայտնեց, ինչպէս ... «Յարդգողին մէջ ... հասար։ «Յարդգողը» ... նակուած ժառանգորդն ... ցեղային հոգիին, ... րու մեծ ժառանգին, ... չէ սպասել յարգանքի ... մեծ կոթող մը, քան ... Զորդ սերունդներուն ... սերունդներուն ճամբէն ... Բայց միւս կողմէ, ... պատճառներ տեսաւ ... պայմաններուն խիստ ... հանգամանքին մէջ։ «Դուք ... նակ էք, տղա՛ք, մենք ... այնպիսի օրերու երբ ... ներն անգամ մեզ ... չէինք կարող։ Ցեղային ... րումի առաջին ... այս որ գալիս է, ... նակ էք, տղա՛ք։ ... ներկայ ամենամեծ ... ները մէջ, մեր մեռ... զուն փնտռում են՝ ... որ տակաւին տարին ... դամ իսկ հինգ ... մանակ չունինք ... լու մեր մէկ ... րուն առաջ։ Դուք ... չատ գործ ունիք ... փադանց մինչ՝ ...

Վերջին բանախօսն ... Մկրտիչ Պարսամեան, ...

— «Ինծի համար ... անիմաստ պիտի ըլլար ... ուան մեր բոլոր ... միայն հինների ... սպրեցնելու եւ ... հիւսելու ծառայէր։ ... հրամմեշտութիւններ ... խատանքի միայն ... երիտասարդ ... րուն վիճակուած է ... թեան կառքը վարել» ...

Եւ հաւատքի խրախ...

Հարիւր քսան կայտա՛ռ տղաք,
Հէ՜գ, գլխաճակ ինչո՞ւ ըլլաք.
կուրծքերնիդ դուրս, բարձրադադակ,
դուք այլեւս երգել կրնաք.

— Մենք ի՞նչ ունինք, մենք տո՞ւն ունինք,
Ունինք հայ սառ, դպրոց, գրիչ,
Տառ ու ծաղիկ, պարտէզ, բրիչ
Ալ ինչ չունինք. գո՛հ, երջանիկ։

Յարգա՜նք փոքր Զուիցերիոյ մեծ ժողովուրդին։

Ա. ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՅՆ ՀԱՑ ԿՈՒՏԱՅ

...ոլիսէն Թղթակից մը կը գրէ —

Փիլիպէէն փրկուած է միայն ...ական մասը, այսինքն ...ներուն եւ, անոնց մինչեւ ... կողքը գտնուած տուները, ... դաշտի վրայ եղած բոլոր ...երը կործանուած են։ 2000 ... հիմնայատակ քանդուած ... իսկ 6000 տուն ալ անբնա... դարձած։ Մանր վիրաւոր... թիւն է 150, թեթեւ վի...ներունը200։ Հայոց թաղը, ... դպրոց անվնաս մնացեր ... ամուր գետնի վրայ կառուց... ըլլալով, մինչ անդին ժայ... վրայ չեղած խոշոր նո... չէնքեր կործանած են։

...ողջ ժողովուրդը դուրս կը ... քաղաքէն դուրս։ Փիլի... շրջանին մէջ ալ քանդուած ... 10 գիւղեր։

...նոյնպէս վնասուած է նաեւ ... որուն բնակչութիւնը ...պէս կ'ապրի քաղաքէն ... բլուրներու վրայ, ...ներու տակ։

...Զակորան թէեւ չէ վնաս... բայց ցնցումները այնքան ... են որ ժողովուրդը կը ... միայն իր բնակարաններ... կ'ապրի քաղքէն դուրս, ... վիճակին մէջ։ Նոյն ... մէջ կը գտնուին նաեւ Թ. ...

...Սոֆիայի, 18ի գիշեր... ցնցումը ուժեղապէս զգալի ... ալ, գիշերուան ժամը ... Ցնցումը տեւեց 5 երկ... Նարժը զգալի եղած ... Ապրիլ 14ին ալ, երբ պատա... Չրփանի աղէտը, բայց ... վերջինս իր ուժգնութեամբ ... բոլորին աչքը։ Մայ... ժողովուրդը այսօր ... գիշեր է, որ դուրսը կ'ան... պարտէզներուն մէջ, վախ... Փիլիպէի օրինակէն։ ... առաջին յարկի վրայ ...ները եւ կամ միայար... մէջ ապրողներն է որ ... իրենց տուները' բոլ... պատրաստ' փախչելու։

...մեր աշխատանքը, ... նոր պայքարի յաղթա... որպէսզի արժանի կեր... պատուած ըլլանք մեր նա... Ու նոյնպէս իր ... յաւատեսութիւնը ... ցեղին մասին։ «Մեզի ... է, ըսաւ, պատմու... մէջ մեծ դեր մը խաղալ, ... վերելքի ամենադժուար ... վրայ կը գտուինք»

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

Բարձր յարկերու մէջ ապրողները կ'ապրին բացօթեայ, կամ մեկնած են շրջակայ գիւղերը։ Հարուստները անխտիր մեկնած են քաղաքէն Փալվո, Քնեաժէվո, Պանքի, մօտակայ գիւղերը եւ այնտեղ տուներ վարձած։ Շարժին առաջին գիշերը հարուստները լուացուցին փակ ինքնաշարժերու մէջ։

Փիլիպէի մէջ ծանօթներ ալ նիւթապէս տուժած են, շատեբու տուները քանդուած են, եւ յետոյ անգործութիւնն է որ կը սպառնայ։

Փիլիպէէն կը գրեն «Արաքսի».— Օգնութեան գործը առ այժմ սահմանափակուած է կարօտեալներուն հրի հաց հայթայթելով, եւ յանձնուած տեղական իշխանութիւններու կողմէ Թաղականութեան։ Հացին չափ պէտք մըն է բնակարաններ հայթայթել։ Հայութեան մեծ մասը գաղթական գործաւորներ ըլլալով' յոյս կայ որ յառաջիկայի քաղաքիս վերաշինութեան գործին մէջ գտնեն ամէնքն ալ բաւարար աշխատանք։ Մինչեւ այդ' պէտք ունին դրամական օժանդակութեան։

Ըստ անձրեւներուն հետեւանքով, Մարիցայի յորդումի վտանգը կը սպառնայ քաղաքին։

** Նպաստի գործը կը շարունակուի։ Հայրենակցական Միութեանց ներկայացուցիչները Տ. Նորայր եպիսկոպոսի նախագահութեան տակ եկեղեցիի գաւիթին մէջ ժողով գումարելով, օգնութեան գործը աւելի լայն սահմանի մէջ կարենալ կազմակերպելու համար միջոցներ որոշեցին։ Սակայն խօսքէ գործի անցնելու համար անհրաժեշտ է նիւթական լայն միջոցներ, իսկ Հայրենակցական միութիւնները իրենց պահեստի գումարները սպառած ըլլալով, այսօր սանթիմ մը չունին։ Կառավարութիւնը 600 կտոր, մօտաւորապէս 2500—3000 հոգիի հաց կուտայ, բան մը որ անբաւական է, որովհետեւ կարօտեալներու թիւը աւելի է։ Անոնց ալ օգնել անհրաժեշտութիւն մըն է եւ պէտք է ըսել որ միմիայն չոր հացով մը, օրերով չապրուիր։

Անհրաժեշտ է ուրեմն դուրսէն օգնութիւն։

ԳԻՏՈՒՆԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔԸ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ

Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի վերջին դժբախտութիւնները նորէն հասարակութեան ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին երկրաշարժերու վրայ։ Այս աղէտները, որոնց դէմ կանխազգուշական որ եւ է միջոց չկայ, ուժգնօրէն կը տպաւորեն մարդկութիւնը եւ ամէն ոք կը հարցնէ անձկութեամբ. «Կարելի չէ՞ նախազգալ ցնցումները եւ անոնց դէմ պաշտպանուիլ»։

Այս առթիւ, հետեւեալը յայտարարած է Պ. Մոռէն Բնագիտական կաճառին տնօրէնը.

— Ֆրանսա որ արդէն առանձնաշնորհեալ կլիմայ մը ունի, զերծ է երկրաշարժերու սպառնալիքէն։ Կարեւոր ցնցումներ չեն յիշուիր, բացի անկէ, որուն ենթարկուեցաւ Փրովանսը 1911ին։

Ցնցումները ընդհանրապէս կը յայտնուին որոշ շրջաններու մէջ։ Անոնցմէ մէկը' Միջերկրականը կ'անցնի Սպանիայէն, Իտալիայէն, Պալքաններէն, Կովկասէն եւ կ'երկարի Հիմալայա։ Այս գծին վրայ է որ տեղի կ'ունենան Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի վերջին ցնցումները։

Միւսը' խաղաղականի եզերքներուն' Ասիական եւ Ամերիկեան հողամասերուն վրայ կը գտնուի։ Այս գծին վրայ է որ Ճափոնը ենթարկուած է յաճախակի ցնցումներու։

Փառք Սէն-Մօռի մեր դիտարանը տարին 150-200 ցնցում կ'արձանագրէ։ Բայց աշխարհի բոլոր դիտարանները կ'արձանագրեն 10-20000...։ Դժբախտաբար երկրաշարժ գուշակելու որ եւէ միջոց չէ գտնուած եւ յոյս ալ չկայ։ Սակայն, 1923ին, այն ցնցումէն առաջ որ Թոքիօն կործանեց, նշմարուած էր որ ծովերը թեթեւօրէն բարձրացած էր, այդ արդէն ցնցումի նախանշան մըն է, որովհետեւ երկրի կեղեւին պրկումը ցոյց կուտայ. բայց շատ հազուադէպ է։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի տարեդարձը տօնուեցաւ տեղական Մարմիններու եւ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէին մասնակցութեամբ։ Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը։

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբին «Մեր Հայրենիք»ով։ Յետոյ նախագահ ընկեր Կ. Բագոսեան ներկաներէն խնդրեց մէկ վայրկեան լուռ ոտքի կենալ, յարգելու համար մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը։ Նախագահը համառօտակի' բացատրելով օրուան տօնը, խորին գալրույթ յայտնեց բոլոր անոնց որ կը համարձակին ուրանալ կամ խեղաթիւրել Ապրիլ 11/24ի էութիւնը։ Այս առթիւ պատմեց զարհուրելի դրուագներ եւ ըրգուանքով ցոյց տուաւ «Երեւանի» Ապրիլ 26ի խմբագրականը։

Օրուան բանախօսը' ընկ. Թ. Մնծատուրեան, ընդարձակօրէն պարզեց Ապրիլ 11/24ի հայաջինջ ծրագիրը, Պոլսէն մինչեւ գաւառներու յետին անկիւնը, ծերուկներէն մինչեւ օրօրոցի մանուկները։ Յորդորեց չվհատիլ եւ դաս առնել տխուր անցեալէն որպէսզի կարենանք լրացնել մեռելներուն կիսատ թողած գործը։

Բանախօսութենէն յետոյ Տիկին Իբրանոսեան արտասանեց «Մահուան ժամերը», իսկ Պ. Արիս Առաքելեան' Դանիէլ Վարուժանի «Առկայծ Ջահեր»ը և Սիամանթօի «Պարը»։ Մէջ ընդ մէջ մեներգեցին ընկ. Կ. Բագոսեան' «Երազ»ը եւ Պ. Ն. Բապուչեան «Սարերի վրով գնաց»ը։ «Մշակ բանուոր»ով փակուեցաւ սգասոնը։

Ա. ՄԿՐԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԺՈՒԱՆՎԻԼ, 30 Ապրիլ.—Փարիզի եւ շրջանի աթլէթիք մառ. նախումբին կազմութենէն վերջ, որ լուրջ եւ օգտակար գործունէութիւն մը ցոյց տալ կը խոստանայ, պէտք է ըսել որ Ժուանվիլի 100ի մօտ անդամները մեծ հաշտարութեամբ կը հետեւին այն շարժումներուն, որոնց ձեռնարկուած է առնէ' մը ի վեր' ու. ժեղ նոր. վարչութիւն մը ստեղծելու համար։ Իցիւ թէ այս անգամ անոր նախաձեռնարկները հասկնային գործին լրջութիւնը եւ ամէն անձնական կամ հատուածական խնդիրները մէկդի դնելով, յաջողէին Փարիզի եւ շրջանի հայութեան վստահութեան եւ յարգանքին արժանի անձեր գործի գլուխ բերել։ Աւելի լաւ է ուշ քան երբեք։

∴ Ժուանվիլը կը գրաղի այս միջոցիս պատրաստելու բաժակի մեծ մրցում մը Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն միջեւ, քաղաքին մօտիկ եւ լաւագոյն սթատներէն մէկուն մէջ։

∴ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի խումբը անցեալ Կիրակի մրցում մը ունեցաւ Պուա-Քոլոմպի Ա. խումբին դէմ, 2ի դէմ 2 կոլով։

Ա. Հ.

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ Ի ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Փավիյեօն-Սու-Պուայի քաղաքապետական մարզադաշտին վրայ, եւ քանի մը հարիւր հանդիսատեսներու ներկայութեան, Հայ Մարզական Միութեան Ֆութպոլի առաջին խումբը Կիրակի օր յաղթեց Սթատ տը լ'Էսթի, Օի դէմ 1 նշանակէտով։

Տեղացող անձրեւը դաշտը վերածած էր ճահիճի մը։ Հակառակ ատոր, երկու կողմերն ալ կատարեցին լաւ ու հետաքրքրական խաղարկութիւն մը։ Հայերը կը խաղային հովին դէմ։ Տեղացիները օգտուելով այս առաւելութենէն, յաճախ վտանգի տակ կը դնէին մեր բերդը, բայց անօգուտ։ Առաջին կիսախաղը վերջացաւ առանց արդիւնքի։

Երկրորդ կիսախաղին, Հ. Մ. կը տիրապետէր շարունակ։ Տեղացիները դիմեցին լուրջ պաշտպանողականի մը, ձախողեցնելով բոլոր յարձակումները։ Տարաբերումներէ յետոյ, Յակոբ խլելով գնդակը, 18 մեդրէն քշեց ներս։ Արդիւնքը, Հ. Մ. 1, իսկ Սթատ տը լ'Էսթ 0։ Խաղը տաքցաւ եւ երկու կողմի բերդապահները իրար կը գերազանցէին, բայց այս վերջին ճիգը մնաց ապարդիւն։ Խաղը վերջացաւ Հ. Մ.ի յաղթութեամբ։

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՆՈՎ ԷԻՆ—Երկու նշանածներ պտոյտէ մը կը վերադառնային երբ յարձակում կրեցին 5 գինովներու կողմէ։ Անոնց անխնայ հարուածներուն տակ նշանածը ինկաւ անշունչ։ Գինովները առանց անդրադառնալու իրենց արարքին, աղջիկը 18 տարու, քաշքշելով տարին մօտակայ դաշտ մը, ուր վայրագօրէն յագեցուցին իրենց կիրքը։ Աղջիկը հիւանդանոց տարուեցաւ, գինովները' ձերբակալուած են։

— Մէզի մէկ սրճարանին մէջ կին մը' իր եղբօրը, անոր զաւկին եւ իր սիրահարին հետ նստած կը խմէր, երբ վէճ մը ծագեցաւ այս վերջիններուն միջեւ ու անքան սաստկացաւ, որ սրճարանին պետը ստիպուեցաւ զանոնք դուրս հանել։

Այս արտաքսումը սակայն չի հանդարտեցուց անոնց ջիղերը. վէճը շարունակուեցաւ փողոցին մէջ ալ. հուսկ ուրեմն, եղբայրը որուն մէկ ձեռքը կտրուած է պատերազմի մէջ, հանեց իր զմելին, ակռաներով բացաւ անոր բերանը եւ ուժեղ հարուած մը իջեցուց իր քրոջ սիրահարին, որ անշունչ' ինկաւ գետին։

Մարդասպանը ինչպէս նաեւ իր զաւակը եւ քոյրը որոնք մասնակցած էին ոճիրին, ձերբակալուեցան։

ՔՈՅՐԸ — Ռիւ տը Թռէվիզ, թիւ 39, երբ չէնքին դռնապանը' մտաւ այն յարկաբաժինը ուրկէ լսեր էր հրազէնի մը պոռթկումը, իր ոտքերուն տակ փռուած գտաւ երիտասարդ կարուհի մը։ Քանի մը քայլ անդին, անոր քոյրը, զէնքը ձեռքին, բացատրեց թէ' ինք ամուսնացած է վեց տարիէ ի վեր, երեք զաւակներու տէր, չէր կրնար հանդուրժել որ իր քոյրը սիրաբանէր իր ամուսնին հետ եւ զայն ստիպէր որ երեսի վրայ թողուր կին եւ զաւակներ։

Ոճրագործ քոյրը յանձնուած է ոստիկանութեան։

ԿԱՅԱՐԱՆԷ ԿԱՅԱՐԱՆ.—Վէրսայլ — Փարիզ երկաթուղիին վրայ։ Կառաշարը հազիւ թէ մէկ քանի շունչ քաշած էր Մէօտոնէն դէպի Քլամառ, երբ վակոնին դռնակը բացուեցաւ ու նիհար երիտասարդ մը, հեւասպառ, տժգոյն ներս նետուեցաւ, փորձեց նստիլ Տիկին Շոքէի դէմ, որ իր երեք աղջիկներուն հետ կը ճամբորդէր, բայց դեռ չնստած' հանեց գրպանէն փոքր ատրճանակ մը, ուղղեց տիկինին ու հանդարտօրէն փսփսաց.

— Կեանքդ կամ քսակդ։

Տիկինը անոր երկարեց քսակը որուն մէջ միայն 35 ֆրանք կար։ Անոր աղջիկը տուաւ ինչ որ ունէր, 130 ֆր.։ Բայց աւազակը գոհ չէր. իր յանդգնութեան արժանի վարձքը չէր գտած. դարձաւ չորրորդ ճամբորդի մը, հոլանտացի Պ. Քոռփօռալի, որ դրամի տեղ' պատրաստ պատասխան մը հրամցուց անոր.

— Դրամ չունիմ։

— Ոսկի ժամացոյցդ, շո՛ւտ եւ կամ...

Բայց Պ. Քոռբոռալի դողդոջ մատներուն տակ, ժամացոյցին շղթան' ճանկը չէր քակէր կոճակին ծակէն, մինչ կառաշարը արդէն կը մտնէր Քլամառի կայարանը, երբ աւազակը, առանց նոյնիսկ ներողութիւն խնդրելու տուած ձանձրոյթին համար, նետուեցաւ կառքին վրայ և անյայտացաւ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԽԱԿԱՑՈ՞ՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը նկատի ունենալով իր Ֆութպոլի Ա. խումբի անդամներէն Պ. Մկրտիչ Պետրոսեանի անկարգապահ ընթացքը, կախակայած է զայն անպայման ժամանակով։

Այս առթիւ կուգայ նկատողութեանը յանձնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերուն, եւ բոլոր մարզական միութիւններուն, որ չփորձուին յիշեալը ընդունիլ իրենց խումբերուն մէջ։

(Կնիք)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱԼԻՖԱՆ ՈՒ ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԿԻՆԸ

(ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Ցանուն Միակ եւ բարեգութ Ալլահին, Բարձրագոյն ...անը կը յայտարարեմ բացուած։ ...ան ըլլայ այնպէս արդարա... ու ողորմած, ինչպէս ինքն ...է։ Երջանիկ քաղաք, որ ... հանգիստ քնանալ քանի որ ...որ համար իր կառավարիչները ... քնանար։ Այս գիշեր Պաղտա... հանգիստ քնացաւ այն պատ... միայն, որ իրեն համար ...ած չէին երբեք հոգի։— Ես, ... էմիրն ու խալիֆան, իմ իմաս... միւֆթիս, եւ սարսափելի ...։

— Ես նոր «Ջէլլատ»ը կը ... ըսաւ միւֆթին։

— Ես պետութեան գործերով ... ըսաւ գաւորն։

— Եւ ի՞նչ ուրախութեամբ ... գործեն մեր բարեկարգիչները։ ... այդ աշխատանքները գափի ...ներուն տակ պարով կը կա...էին, բացագանչեց Հարուն... Րաշիտ գաւարթ։

— Ես մեզապարտ մը կը հարցափնէի, շարունակեց միւֆթին։

— Ես յանցապարտ մը կը հարցափորձէի, ըսաւ գատըն։

— Հարիւր անգամ երջանիկ է այն քաղաքը, ուր գիշերները անգամ կը հետապնդուի մոլութիւնը, գոչեց Հարուն էր-Րաշիտ. մենք ալ տեղեկութիւն ունինք այդ դատապարտեալի մասին։ Մենք անոր մասին տեղեկացանք գիշերը, փողոցին մէջ պատահած մարդէ մը, որ այդ կինը Պաղտատ բերող կարաւանին կ'առաջնորդէր։ Ու հրամայեցինք հսկողութեան տակ առնել զինքը։ Այդ կինը հո՛ս է. բերէ՛ք մեղապարտը։

Ֆաթմա հանըմ ներս մտաւ դողդղալով ու ինկաւ խալիֆային առջեւը։

Հարուն-էր Րաշիտ դարձաւ անոր եւ ըսաւ.

—Մենք գիտենք, թէ ո՛վ ես դուն, եւ գիտենք նաեւ, որ եկեր ես Գահիրէէն, որպէս զի խալիֆային տեսողութիւնը զուարճացնես քու պարերովդ։ Ամէնէն լաւ բանը, ինչ որ ունիս դուն, մերիր ես մեզի քու պարզ հոգիիդ մէջ։ Բայց դուն խախտեր ես մեծ միւֆթիին «Ջէլլադ»ն ու ատոր համար ալ դատի տակ ես։ Ելի՛ր ոտքի, աղջիկս եւ կատարէ ցանկութիւնդ, պարէ խալիֆայիդ առջեւ։ Այն բանէն որ չեն կործաներ մեծ միւֆթին ու իմաստուն գատըն, չպիտի ունենայ, Ալլահի օգնութեամբ, նաեւ խալիֆան։

Եւ Ֆաթմա հանըմ սկսաւ պարել։

Մեծ միւֆթին նայելով անոր, շշնջաց այնպէս, որ լսելի ըլլայ խալիֆային

— Օ՛, մեղք, օ՛ մեղք։ Ըն տանկօ ըրաւ «Ջէլլադ»ն։

Մեծ գատըն ալ նայելով անոր, շշնջաց այնպէս, որ լսելի ըլլայ խալիֆային.

— Օ՛, ամօ՛թ, ամօ՛թ։ Անոր ամէն մէկ շարժումը մահուան է արժանի։

— Մեղապարտ կին, ըսաւ խալիֆան, գեղեցիկ Գահիրէէն խիստ բարեկարգ Պաղտատն ես եկեր դուն։ Հո՛ս բարոյականութիւնը կը թագաւորէ. Բարոյականութիւնը եւ ո՛չ թէ կեղծիքը։ Բարոյականութիւնը ոսկի է, իսկ կեղծաւորութիւնը—խարդախուած դրամ, որուն ո՛չինչ կուտայ Ալլահը. պատիժէ եւ կործանումէ զատ։ Ո՛չ գեղեցկութիւնը, ո՛չ ալ թշուառութիւնը, որուն տոկացեր ես դուն, կը փափկացնեն քու դատաւորներուդ սիրտը։ Բարեկարգիչը խիստ է, իսկ անոր խիղճը' անդրդուելի։ Ջուր տեղ պաղատող ձեռքերդ մի՛ ժեկներ ո՛չ դէպի մեծ միւֆթին, ո՛չ դէպի վերին դատաւորը, ո՛չ ալ դէպի ինծ, ՝քու խալիֆադ... Մե՛ծ միւֆթի՛, քու դատավճիռդ' սուրբ «Ջէլլադ»ն տանկօի ըրող այս մեղապարտի մասին։

Մեծ միւֆթին գլուխը շարժեց ու ըսաւ.

— Մա՛հ։

— Քու վճիռդ, մեծ գատըր։

Ան ալ գլուխը շարժեց եւ ըսաւ.

— Մա՛հ։

— Մա՛հ. կ'ըսեմ նաեւ ես։ Դուն տանկօ ըրիր Սուրբ «Ջէլլադ»ն եւ պէտք է որ քարկոծուիս այդտեղ իսկ. քու կեցած տեղդ առանց վայրկեան կորսնցնելու։ Ով առաջին քարը վրադ պիտի նետէ։ Ես, քու խալիֆադ...Ե՛ս պիտի նետեմ վրադ' առաջին պատահած քարը

Հարուն էր-Րաշիտ, հանեց գլխուն փաթթոցը, պոկեց վրայի հսկայ ադամանդը, հրաշալի «Մեծ Մոնկոլը» եւ նետեց Ֆաթմա հանըմին վրայ։

Քարն ինկաւ անոր ոտքին քով։

— Երկրորդը դո՛ւն պիտի ըլլաս, ըսաւ խալիֆան' մեծ միւֆթիին դառնալով. քու «Չալմա»դ կը զարդարէ հրաշալի մութ-կանանչ զմրուխտը, Մարգարէին գոյնը, թող խաղաղութիւն եւ օրհնութիւն ըլլայ մեր վրայ... Ի՞նչ աւելի լաւ նպատակ այդ գեղեցիկ քարին համար, քան պատժել մեղաւորը։

Մեծ միւֆթին հանեց «Չալմա»ն, քաշեց վրայի կանանչ քարը եւ նետեց Ֆաթմային։

— Կարգը քուկդ է, վերին դատաւոր։ Խիստ է քու պարտականութիւնդ եւ արիւնի գոյնով կը փայլի փաթթոցիդ վրայի սուտակը կատարէ պարտքդ։

Ան ալ հանեց փաթթոցը, քաշեց կարմիր սուտակը ու նետեց պարուհիին վրայ։

— Ափն, ըսաւ Հարուն-էր-Րաշիտ, վերցո՛ւր այդ քարերը որոնք որպէս պատիժ ծառայեցին քու մեղապարտութեանդ համար։ Եւ պահէ զանոնք, որպէս յիշատակ ողորմած խալիֆայէդ, բարեպաշտ մեծ միւֆթիէն եւ արդարադատ վերին դատըէն։ Գնա՛։

Եւ այդ օրէն սկսեալ, կ'ըսեն, աշխարհիս վրայ գեղեցիկ կիները թանկագին քարերով պատժելու սովորութիւնը մուտք գտաւ։

— Ըէյխ կազիֆ, իմ մեծ միւֆթիս,— ըսաւ խալիֆան,— յուսամ եմ թէ, այսօր փիլաւդ մեծ ախորժակով պիտի ուտես ե՛ս կատարեցի քու «Ջէլլադ»դ։

— Այո՛, բայց ես կը փոխեմ զայն։

— Ի՞նչպէս։ Դուն ըսիր թէ օրէնքը շունի կը նմանի, որքան վայրագ ըլլայ, այնքան կը վախցուի անկէ։

— Այո՛, հրամայո՛ղ։ Բայց շունը ուրիշները միայն պէտք է խածնէ։ Ոչ թէ ան սկսի իր տէրն ալ խածնել, այն ատեն շղթայի տակ կը պահեն զայն։

Այսպէս դատեց իմաստուն խալիֆա Հարուն էր-Րաշիտը' ի փառս Միակ եւ ողորմած Ալլահի։

ՎԵՐՋ

Վ. ՏՈՐՈՇԵՒԻՉ
Թարգմ. Խ. ԵԳԱՆԵԱՆ

թեանց արդիւնքին, համայնավար կուսակցութիւնը հրատարակեց յայտարարութիւն մը թէ Փուանքարէ «ակներեւ յաղթանակ» մը տարաւ, շնորհիւ ֆրանսական ընտրական նոր դրութեան։

Խորհրդային մամուլը կը գրէ թէ Եւրոպայի քաղաքական ուժերը պիտի համախմբուին՝ բոլշեւիկութեան դէմ։ «Պրաւդա» յիշելով որ վերջերս հոդ գտած է անգլեւֆրանքեւգերման հակախորհրդային «Պլոք»ի մը կազմութիւնը, դարձեալ հրապարակ կը դնէ պատերազմի մը ուրուականը, որ անցած տարի աղետալի խուճապ առաջ բերաւ ամբողջ երկրին մէջ։ Այն ատեն խուճապին առաջքը չառնուեցաւ՝ նոյնիսկ երբ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցներով ուզեց ապահովցնել ժողովուրդը։ Հակառակ ատոր, քաղաքացիները պահեցին իրենց պարէնի մթերքը, սովի մղձաւանջ մը ստեղծելով։

Այս վտանգաւոր խաղը վերսկսելու որոշումը տրուած է անտարակոյս Ամանուլլահ թագաւորին այցելութեան առթիւ, առանց նկատի առնելու որ նոր տուրքերու եւ հողային նոր քաղաքականութեան պատճառաւ գիւղացիներուն մէջ մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ։

Արդէն մամուլը կ'ազդարարէ «Փատիշահ Ամանուլլահ»ի թէ Անգլիոյ հետ առաջին բախումը պիտի պատահի Աֆղանիստանի մէջ, եւ թէ ինքը անձնապէս, իբրեւ յառաջադէմ վարիչ մը, առաջին զոհը պիտի ըլլայ։

«Իզվեստիա» երկար յօդուածի մը մէջ կ'ըսէ թէ Անգլիոյ նպատակն է Աֆղանիստանը իրեն ենթարկել, ու խորհուրդ կու տայ որ արեւելեան ժողովուրդները ազատագրական շարժումի մը շուրջ միանան՝ բրիտանական աշխարհակալութեան յարձակին դիմադրելու համար։

Նոր փոխառութիւն մը

Խորհրդարանական ընտրութիւնները վերջացած ըլլալով, Փուանքարէի կառավարութիւնը սկսած է զբաղիլ երկրին տնտեսական ամրապնդման խնդիրներով։ Ամէնէն առաջ կ'ուզէ մանաւորապէս կարգադրութիւն մը ընել երբեւն պարտքին համար, գոնէ մասամբ վճարելու 1928ին եւ 1929ին պայմանաժամը լրացող պարտքերը, ինչպէս նաեւ Պանք տը Ֆրանսի կանխավճարները։

Պանք տը Ֆրանսի վերջին հաշուեկշիռին համաձայն, Ապրիլ 26ին կառավարութիւնը այդ դրամատան կը պարտէր 23 միլիառ ֆրանք, գանձատոմսերու հաշուէն։ Ահա՛ այս կրկնակ նպատակներուն համար է որ կառավարութիւնը ծրագրած է ներքին նոր փոխառութիւն մը կնքել, 100ին 5 տոկոսով և 75 տարուան պայմանաժամով։

Պաշտօնաթերթին մէջ լոյս տեսաւ այս առթիւ հրատարակուած պետական հրովարտակը։ Փոխառութիւնը բացուած պիտի հռչակուի Մայիս 7ին եւ բաց պիտի մնայ մինչեւ որոշ թուական մը։ Երջաբերութեան գինը տակաւին չէ որոշուած։

Ֆրանսա պարտքերը կը վճարէ

Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջիկայ Յունիս 15ին Ամերիկայի ունեցած իր պատերազմական պարտքին ի հաշիւ պիտի վճարէ 11.250.000 տոլար։ Իսկ Անգլիոյ ունեցած պարտքին ի հաշիւ Սեպտեմբեր 15ին եւ 1929 Մարտ 15ին երկու մասնավճարներով պիտի վճարէ 8 միլիոն ոսկի։

1928ին կատարուելիք վճարումներուն անհրաժեշտ գումարը պիտի հայթայթուի Տօզսի ծրագրէն Ֆրանսայի ինկած բաժինէն։

Երկրաշարժէ վերջ կիկլոն

Սոֆիայէն կը հեռագրեն Մայիս 2 թուականով.

Սթարա Զագորայէն կը հաղորդեն թէ ժամը 16ին, խիստ ուժգին կիկլոն մը իջած է քաղաքին եւ շրջականներուն վրայ, վնաս պատճառելով շատ մը շէնքերու։ Սաստիկ մրրիկ մը, կարկուտի ընկերակցութեամբ, շատ մը տաղաւարներու տանիքները թռցուց։ Սայլապան մը քշուեցաւ իր սայլին հետ միասին եւ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։

Ձիերու եւ նիւթական կորուստներու քանակին մասին դեռ լուր չկայ։ Կիկլոնը որ հիւսիս հարաւ ուղղութիւն ունէր, Պուլկարիան կտրեց հիւսիսէն, Ռուսչուքէն դէպի Կորնա Օրէշովիցա, կտրելով հեռագրական հաղորդակցութիւնները Ռումանիոյ հետ։

Փլեվնայի թնդանօթները

Ռումանիոյ պատերազմ. նախարարութիւնը Պոլսոյ Թուրքեւռումէն խառն դատարանին առջեւ դատ բացած է Թուրք կառավարութեան դէմ։ 1877—1878ի Փլէվնայի պատերազմին Ռումէնները Թուրքերէն գրաւուած ինը թնդանօթներով Պուքրէշի ամէնէն կարեւոր պողոտային վրայ յաղթական արձան մը շինած էին։ Ընդհանուր պատերազմին երբ Ռումանիա գրաւուեցաւ Գերմաններէն, Թուրքերը այդ թնդանօթները Պոլիս բերին։ Այժմ ռումէն կառավարութիւնը անոնց վերադարձումը կը պահանջէ։

Խառն դատարանը ինքզինքը իրաւասու հռչակեց զբաղելու այս խնդրով։ Ատոր վրայ Թուրք կառավարութեան գործակալը յայտնեց թէ այդ որոշումը հակառակ ըլլալով Լօզանի դաշնագրին, հրաման ստացած է իր կառավարութենէն՝ քաշուիլ դատարանէն եւ այլեւս չմասնակցիլ անոր աշխատանքներուն։ Նախագահ Պարոն Նորտէնսքօլտ արձանագրել տուաւ այս միջադէպը, որուն վրայ դատարանի Թուրք անդամն ալ քաշուեցաւ։

Պայթում մը Տրապիզոնի մէջ

Տրապիզոնէն կը հաղորդեն որ Էմիր օղլու Հասանի զէնքի վաճառատան մէջ պահուած վառօդները պայթելով հրդեհ յառաջ եկած է։ Մէկ երկու վաճառատուն այրած է։ Այրած է նաեւ Շուկայի մզկիթը։ Հրշէջ գործերը մարած են հրդեհը։ Մէկ քանի հոգի մեռած են պայթումէն։ Մեռածներու եւ վիրաւորներու թիւը յայտնի չէ դեռ։

Իտալական առեւտուրը Թուրքիոյ մէջ

Նեղուցներու յանձնաժողովին տարեկան տեղեկագրին համաձայն, պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, 1927 տարուան ընթացքին Տարտանէլէն անցնող իտալական նաւերու թիւը անգլիականներէն աւելի շատ եղած է։ Իտալական նաւերու թիւը եղած է 397, ընդամէնը 2.624.822 թոնօ տարողութեամբ, մինչ անգլիականներուն թիւն է 281 նաւ, 2.080.330 թոնօ։

Հ. Յ. Դ.

Շրջադան խումբի Գ. դասախօսական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Դասախօս՝ Ընկ. Արսեան։ Նիւթ՝ Մեր քաղաքական ուղին։

Մարսէյլի Ակնունի խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 22ին կազմակերպուած հանդէսը, օդերու անյարմարութեանը պատճառաւ տեղի չ'ունենալով, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Սէն Լու Կոան Փոնի հայկական՝ պարտէզին մէջ։

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. Սէրէնկիւլեան։

Ալֆօրվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլի Գուլվառ Օտտօյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Դրադարան ընթերցասրահին մէջ։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին. Դրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. Դասպալեան։ Նիւթ՝ Մեր ազատութեան պատմութիւնը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ Գ. Երուանդ Գազազեանի փոքրամեայ տիկնոջ՝ ԴՈՒՇԱՐԻԿ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ, մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ համայն Գազազեան եւ Կարմիրեան գերդաստաններու ննջեցելոց։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՅԱՌԴԻԹՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Պլօրիա։ Պ. Գ. Ճիզմէճեան կը ներկայացնէ իր բանաստեղծութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

Մարսէյլի Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Place St. Michel, 19 Brasserie Marcb մասնաւոր սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր Ամասիացիները։

ՆՈՒԷՐԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պազարճըգ, Խ. Ե.— 490 լէյ։
Մարսէյլ, Հ. Ս.— 175 Ֆր.։
Ալփս Ապալա, Թ. Գ.— 248։
Փարիզ, Ա. Գ. — 35։
Վիրօֆլէյ, Մ. Մ.— 35։
Փրիվա, Յ. Գ.— 35։
Մարսէյլ, Թաշ.— 325։
Ցէսին, Յ. Գ.— 20։
Սէն Վալիէ, Ա. Փ.— 35։
Նիս, Մ. Լ.— 70։
Մաքօն, Թապ.— 35։
Կաք, Հ. Մ. 35։
Իսի լէ Մուլինօ, Մ. Գ.— 35։
Մուսուլ, Ե. Կ.— 1 անգլ.։
Պոլիս, Ա. Ա.— 78։
Փարիզ, Գ. Ա. — 30։
Լանսէյ, Գործ.— 163 20։
Փարիզ, Գ. Օ. — 35։
Օշ, Ե. Ս.— 70։
Քոնպ, Ս. Գ.— 35։
Սէն Թ'ընթուան, Ս. Ա. — 35։
Պէլֆօռ, Լ. Տ. Մ — 35։
[illegible], Յ Գ. — 35։
Մարսէյլ, Ն. Կ — 140
Քլիշի սու Պուա, Կ. Ճ.— 35։
Փարիզ, Գ. Խ.— 35։
Սէն Միկոլէն, Մ. Յ — 35։
Մեց, Ա. Գ.— 35։
Լիոն, Գործ. — 460։
Մարսէյլ, Գործ.— Ստացանք։
Պելվիլ, Գործ — Ստացանք։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant. H. TEURNIER

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի կիւրինցի Զաքէոս Քիզիրեան որ Մարսէյլի մօտակայ գիւղերը կը գտնուի։ Իմացնել՝ Յակոբ Տէր Սարգիսեանի, 10 Rue du Paradis, Valance, Drôme.

— Կը փնտռուի Պրուսացի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ուներկեանի որդին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէրզօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

Կը փնտռուի Սեբաստացի Արշալոյս, հօր անուն՝ Ստեփան, մօր անուն՝ Էլմաս, աքսորի միջոցին Հոմսի կողմերը կորսուած է։ Այժմ Պոլիս ըլլալը կը կարծուի։ Իմացնել՝ Mihran Mardirossian, Bat. II. No. 39, Charvieu, Isère.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ զաւակս Իզմիրցի Զարեհ Պէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անունն Պետրոս, մօր անունն Վարվառա, որ Իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է։ Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը. Y. Der Agopian, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— Կը փնտռուի Մէրսէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլօպեան), հօր անունն Գալուստ, մօր անունն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ աղջան Ոսկիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ 1928
4 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 638 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՉ ԿԸ ՍՈՐՎԻՆ, ՈՉ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆ

Յաճախ կը հարցնենք մենք մեզի,— խորհրդային հրապարակագիրներուն եւ վարիչներուն մէջ անզգայութիւնն ու ննջամոութի՞ւնը աւելի գերակշիռ են, թէ բթամտութիւնն ու միտքը:

Կը հարցնենք, եւ կը դժուարանանք պատասխանել:

Հարցումը ինքնաբերաբար կուգայ, նորէն, չնաշխարհիկ յօդուածի մը առթիւ, որ գրաւեր է Թիֆլիսի «Պրոլետար»ին երկու թիւերը,— Ապրիլ 10 եւ 11:

Հայկական հարցը եւ Եւրոպան» խորագրին տակ, այդ գրութեան հեղինակը ծանծաղ փորձ մը կը կատարէ, հազարերորդ անգամ ապացուցանելու համար թէ Եւրոպան խաբեց հայ ժողովուրդը:

Գրութեան նիւթը՝ Սուրիոյ հայ գաղթականներու տեղաւորման ձեռնարկն է, որուն մէջ «Պրոլետար»ի աշխատակիցը նոր գաւ մը կը տեսնէ հոգատար իշխանութեան կողմէ:

Կ՚ուզէ հաւատացնել թէ Ֆրանսան «հայկական օջախ» մը հիմնելու ծրագիրը կը հետապնդէ, բայց պիտի խաբէ:

Միւս կողմէ, սակայն, ինքն է որ կը հերքէ իր հաւաստումը, յայտնելով թէ պարզապէս հայ «գաղթականներու առողջապահական պայմանները պիտի բարելաւուին Հալէպի մէջ եւ ճահիճներ պիտի չորցուին Իսքէնտէրունի մէջ:»

Ուրիշ խօսքով, քաղաքական ծրագիր կամ հայկական խնդիր չկայ:

Բայց, եկէք եւ պաղարիւնով կարդացէք նոյն շարադրութեան հետեւեալ տողերը: (կը վերածենք մեր լեզուին).

«Հայ գաղթականներու կեանքի ծանր պայմանները անոնց մէջ յառաջ բերած են ուժեղ ձգտում վերադառնալու խորհրդային Հայաստան, ուստեղէն ստացուած լուրերը մեծ համակրութիւն յառաջ կը բերեն Սուրիոյ գաղութներուն մէջ դէպի խորհրդային Հայաստան:

..«Ձգտումը դէպի խորհրդային Հայաստան առանձնապէս սաստկացաւ երբ Նանսէնի նախագիծը հայկական հարցի մասին՝ ջուրը իյնաւ Ազգերու դաշնակցութեան մէջ:

«Դէպի խորհրդային Հայաստան այս ձգտումը երբեք չէին ուզեր աշխարհակալները, եւ Ֆրանսան որոշեց թոյլ չտալ որ Սուրիոյ Հայերը իրենց բախտը կապեն խորհրդային Հայաստանի հետ»:

Կարճ խօսքով, Սուրիոյ գաղթականները Հայաստան երթալ կ՚ուզեն, բայց Ֆրանսան չի ձգեր, եւ զանոնք հրապուրելու համար, տեղաւորման ծրագիր մը մէջտեղ դրեր է:

Ուրեմն, ժողովո՛ւրդ, մի՛ խաբուիր.

«Ֆրանսացիներու կարծիքը պարտադիր չէ հայ ժողովուրդին համար: Հայ ժողովուրդին պէտք չէ առողջապահական պայմաններու բարելաւումը Հալէպի մէջ»:

Ի՞նչ պիտի խորհի այս տողերը կարդացող մարդը: Նոյն իսկ փողոցէն անցնող օտարական մը:

- Բարի՛, հաւատացինք ձեր ըսածին: Այն ատեն, ինչո՞ւ անմիջապէս Հայաստան չէք փոխադրեր այդ գաղթականները, որպէսզի նոր խաղերու զոհ չերթան:

Չէ՞ որ, անոնք «ուժեղ ձգտում ունին վերադառնալու խորհրդային Հայաստան»:

Ո՞վ է բռներ ձեր ձեռքէն:

Եւ եթէ իսկապէս Ֆրանսան թոյլ չի տար որ գաղթականները դուրս ելլեն Սուրիայէն, հապա ինչո՞ւ դուք նոյն չէք առներ ուրիշ հազարաւոր տարուբեր բազմութիւններ Ցունաստանէն, Պուլկարիայէն, Միջագետքէն, մինչեւ անգամ Անատոլուի խորքերէն:

Ինչո՞ւ զանոնք իբրեւ աւար կամ «լքեալ գոյք» ձգեր էք աշխարհակալներու թաթին տակ:

Մանաւանդ որ,— կարդանք տասն անգամ տասը ձեւերով կրկնուած հէքեաթը, նոյն շարադրութեան մէջ.

—«Խորհրդային Հայաստանը վերջնապէս լուծած է ե՛ւ «հայկական հարցը», ե՛ւ «հայկական դատը», ե՛ւ հայ ժողովուրդի բախտը»:

Զորնայի՛ք ձեռքեր, որ եօթը տարիէ ի վեր գրիչ կը շարժէք այս ուղղութեամբ, բայց տարին հազար հինգ հարիւր հոգի անգամ չէք ուզեր փոխադրել Հայաստան:

Եօթը տարիէ ի վեր, եօթը ծովերու վրայ նետուած բազմութիւնները իրենց բոլոր ուժով կը զարնեն հայրենիքի դուռները. Այնքան ամուր, որ դրացիներն անգամ արթնցան, բայց դուք նորէն խոր քուն մտեր էք, եւ շան-քարոզ կը կարդաք: Աւելի ճիշդ՝ խռկալով օրը իրիկուն կ՚ընէք: «Պաշտօնս է խօսիլ...»

Ձեր հէքեաթները ինչո՞վ կը տարբերին քաղքենի-աշխարհակալներու խայծերէն եւ խաբէութիւններէն:

Չէ՞ որ դուք ալ ճահիճներու չորնալուն կը սպասէք, մարդիկ նորա առնելու համար, ձարմաղով ու շարմաղով:

Իսկ տարագիր բազմութիւնները կը հալին, կը հալի՜ն:

Ուրիշին միականի բաղդին գոնէ երկու աչքերը կոյր չըլլային.

Կոյր հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներու թշուառութեան առջեւ, կոյր՝ հայրենիքի խեղճութեան եւ իրենց ապիկարութեան հանդէպ:

Պիտի պատահի՞ որ գոնէ մէկ նոր բան սորվիք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՊԷՍ Կ՚ՕԳՆԵՆ

Սոֆիայի Արաքսը նկարագրելով Պուլկարիոյ շարժի զոհերուն համար կազմակերպուած օգնութիւնը, կը նկատէ (27 Ապրիլ).

— «Բացի արտաքին աշխարհէն, առատ կերպով կը շարունակուին նուիրատուութիւնները Պուլկարիոյ մէջ ալ, զանազան հիմնարկութեանց եւ անհատներու կողմէ: Սկսած երջանիկ մեծահարուստներէն մինչեւ քրէական կամ քաղաքական յանցանքներով դատապարտուած բանտարկեալները, չեն մոռնար մասնակից ըլլալ հասարակաց ցաւին ու կ՚աշխատին, ամէն մէկը իր կարողութեան չափով, մեղմել տիրող թշուառութիւնը:

Աչքէ անցուցէք ամէն օր պուլկար թերթերուն մէջ հրատարակուած նուիրատուութեանց ցանկերը եւ դուք պիտի տեսնէք թէ ինչպէ՛ս դրամատուներու եւ դրամատէրներու, մեծ վաճառականներու եւ փոքր խանութպաններու, պաշտօնեաներու, ծառաներու, սպասաւորներու եւ զինուորներու, մէկ խօսքով ամէն կարգի հաստատութեանց եւ անձերու անունները իրար կը հրմշտկեն, նետելով իրենց առ. կին կամ պղինձը, եղբայրական օգնութեան գանձարանին մէջ:

Հարիւրաւորներ եւ հազարաւորներ են նուիրատուները եւ սարսափելի է ըսել թէ ոչ մէկ հայ կը փայլի դեռ այդ ցուցակներուն մէջ: Ոչ մէկ հայ հաստատութիւն կամ անհատ կ՚երեւի Սոֆիայի կեդր. Յանձնախումբին կողմէ հրատարակութեան տրուած ցուցակներուն մէջ, երբ անդին մասնաւորապէս Հրեաները աչքի կը զարնեն իրենց առատաձեռնութեամբ:

Մենք գիտենք թէ պէտք չէ բաղդատութեան դնել Հային ու Հրեան տնտեսական գետնի վրայ: Մենք գիտենք նաեւ այն, որ կան մարդիկ, հարուստներ, որոնք ի վիճակի են եւ պարտական՝ իրենց տուրքը տալու այս երկրին, մեզ համար այս երկրորդ հայրենիքին, որ այսօր կը տքայ անկարելի հարուածի մը մահացու ծանրութեանը տակ:

Անտարբեր է կարծէք հայ անհատը: Անկէ տարբեր չեն կը թուի թէ հայ ազգային պաշտօնական հաստատութիւններն ալ:

Այս բոլէին, մասնաւորապէս Սոֆիայի մէջ, կարծէք թէ հայ գաղութ մը գոյութիւն չունի, ու երբ անդին գաղթական Այթոսն ու Ն. Զակորան կը շտապեն իրենց լուման տալ, աստին մայրաքաղաքի Հայը լո՛ւռ է ֆիզիքական ու բարոյական մահով մը . :»

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՄԻՍԻՕՆԱՐՈՒՀԻՆԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Պրուսայի դատարանը երեք օր բանտարկութեան եւ երեք ոսկի տուգանքի դատապարտած է ամերիկեան Պայալըլ Հաուզ Միշըն աղջկանց դպրոցի տեսչուհին եւ երկու ուսուցչուհիները. Ասոնք ամբաստանուած էին թէ՝ հակառակ Թրքական օրէնքներուն՝ ստիպած են Թուրք աշակերտուհիները որ քրիստոնէական կրօնական արարողութեանց մասնակցին, քանի մը Թրքուհիներ քրիստոնեայ դարձուցած են, կրթական նախապաշարութեան արգիլած գիրքերը կարդացուցած են, աշակերտուհիներուն եւ անոնց ծնողքներուն միջեւ պառակտութիւն առաջ բերած եւ Թուրքիոյ դէմ հակակրութիւն քարոզած են:

Նկատելով որ դատապարտեալները կին են, ըստ պատժական օրէնքին, անոնք պիտի բանտարկուին իրենց տան մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա, Թուրքիա, Յունաստան դաշնակցած?

Լոնտոնէն կը հեռագրեն Մայիս 3 թուականով.— «Տէյլի Էքսփրէս» կը գրէ թէ կարեւոր դաշնագիր մը կնքուած է Իտալիոյ, Թուրքիոյ և Յունաստանի միջեւ: Ասիկա, կ՚ըսէ, արդիւնքն է Միլանի տեսակցութենէն յետոյ յիշեալ կառավարութեանց միջեւ կատարուած բանակցութեանց:

Այս բանակցութեանց գլխաւոր նպատակն էր ճշդել Իտալիոյ դիրքը հանդէպ Անատոլուի, որուն վրայ աչք չպիտի ունենայ այլեւս: Փոխարէն, Թուրքիա որոշ ապրանքներու համար կարեւոր ապսպրանքներ ըրած է Իտալիոյ. անկէ զատ իտալական տուներ կարեւոր պայմանագրութիւններ կնքած են՝ Իզմիրի վերաշինութեան եւ առհասարակ Անատոլուի մէջ շինարարական աշխատանքներու համար: «Տէյլի Էքսփրէս» կ՚աւելցնէ թէ կնքուած դաշնագիրը, որ ոչ-յարձակողական փոխադարձ դաշինք մըն է, ելմտական եւ տնտեսական զանազան դիւրութիւններ կը նախատեսէ ի նպաստ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:

Վերապահութեամբ կը հրատարակենք այս լուրը:

Եգիպտական տագնապը լուծուած

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը հրատարակութեան տուաւ Եգիպտոսի պատասխանը անգլիական վերջնագրին, ինչպէս նաեւ պատճէնը այն ծանուցագրին, որ առջի իրիկուն իսկ հաղորդուեցաւ եգիպտական կառավարութեան, մարգպան Լորտ Լոյտի միջոցաւ:

Երէկ տուած էինք եգիպտական պատասխանին գլխաւոր գիծերը: Վէճին պատմականը ընելէ վերջ, Նահաս փաշա կը յիշէ թէ 1922ի յայտարարութիւնը միակողմանի ըլլալով, չի կրնար կապել եգիպտական կառավարութիւնը, ցաւ կը յայտնէ որ Անգլիա նկատի չէ առած հանրային հաւաքոյթներու իրաւունքին մասին իրեն տրուած հաւաստիքները, կ՚ըսէ թէ չի կրնար ենթարկուիլ Ապրիլ 29ի ծանուցագրին տրամադրութեանց, ու կ՚աւելցնէ թէ համաձայնութեան մը յանգելու ջերմ փափաքով, եգիպտական կառավարութիւնը յաջողած է Ծերակոյտէն խոստում առնել թէ օրինագիծին քննութիւնը պիտի յետաձգուի մինչեւ յառաջիկայ նստաշրջան:

Սըր Օսթըն Չէմպըլէյն երեսփ. ժողովին մէջ կարդաց այս ծանուցագրին տրուած պատասխանը, որուն մէջ կ՚ըսուի թէ Անգլիա չի կրնար վիճաբանութեան մտնել 1922ի յայտարարութեան մասին, եւ թէ եգիպտական կառավարութիւնը պէտք է խոստանայ որ առաջիկային գարձեալ խնդրոյ առարկայ չպիտի ընէ հաւաքոյթներու օրէնքը:

Նախարարը յետոյ յայտնեց թէ Մալթայէն դէպի եգիպտական ջուրերը ճամբայ հանուած մարտանաւերը ետ կանչուած են: Այս ձեւով առժամաբար փակուած կը նկատուի տագնապը:

Գալով Անգլիոյ ապագայ ծրագիրներուն, Չէմպըլէյն ատիկա որոշակի բացատրեց՝ պատասխանելով աշխատաւորական երեսփոխանի մը, որ կը հարցնէր թէ 1922ի յայտարարութիւնը տեւակա՞ն է.

— Այո՛, պարոն, պատասխանեց, եգիպտոսի մէջ մեր ունեցած շահերը հրամայականօրէն կը պարտադրեն մեզի թոյլ չտալ, որ այս երկիրը գրաւուի Անգլիայէն զատ ուրիշ պետութեան մը կողմէ: Անգլ. կառավարութեան մը համար միշտ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ պահպանել 1922ի սկզբունքները, եւ որովհետեւ մենք կ՚արգիլենք ուրիշ պետութեանց միջամտութիւնը, պէտք է որ անհրաժեշտ բոլոր միջոցները առնենք՝ երաշխաւորելու համար օտար գաղութներու, ինչպէս նաեւ մեր հայրենակիցներու ապահովութիւնը:

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ

Երեսփոխանական ընտրութեանց պաշտօնական ստուգումը տեղի ունեցաւ առջի օր: Վաւերացուեցան բոլոր ընտրութիւններն ալ, բացի երկու համայնավար երեսփոխաններէ՝ Մէնէթրիէ եւ Քլամամուս: Առաջինը Փիւթոյի շրջանակէն ընտրուած էր, հակառակ անոր որ իբրեւ լրտես բանտարկուած է, ուստի եւ ո՛չ ընտրելու և ոչ ալ ընտրուելու իրաւունք ունի: Իսկ Քլամամուս իր հակառակորդ Ռընօէն 9 ձայնի առաւելութեամբ միայն ընտրուած էր Սէն-Տընիի մէջ: Արդ, այս ընտրութեան մէջ 637 քուէթուղթեր չեղեալ կը նկատուէին: Ստուգումներէ յետոյ, ի ներկայութեան Ռընօի և Քլամամուսի, քննիչները հետեւեալ կերպով ճշտեցին ստացուած քուէները.— Քլամամուս՝ 13,350, Ռընօ՝ 13,349: Սակայն տակաւին իբրեւ կասկածելի կը նկատուին 21 քուէներ, որոնց տէրերը սպանալիքով քուէատուփին մէջ ձգած են իրենց քուէթուղթերը, առանց ընտրողի քարտ ներկայացնելու:

Այս պայմաններուն տակ, վերստուգիչ յանձնաժողովը չկրցաւ եզրակացութեան մը յանգիլ եւ խնդրին վերջնական կարգադրութիւնը թողուց նոյնինքն նոր երեսփ. ժողովին: Նոյն որոշումը տուաւ նաեւ Մէնէթրիէի մասին, որ 1927 Դեկտ. 24ին 3 տարի բանտարկութեան եւ 5 տարի քաղաքացիական եւ քաղաքական իրաւունքներէ զրկումի դատապարտուած էր: Յանձնախումբը ընտրութիւնը ջնջելու որոշում պիտի տար, երբ տեղեկութիւն ստացաւ թէ Մէնէթրիէ վերոյիշեալ վճիռին դէմ վերաքննութեան դիմած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

47 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐՆՈՑ ԱՊՏԱԿ ՄԸ

Ամերիկայէն, Մալաթիոյ կրթասիրաց Միութիւնը ձեռնարկած է նոր Մալաթիա մը հիմնելու Հայաստանի մէջ: Այս հայրենաշէն գործին յատկացուցած է քառասուն եօթը հազար տոլար: Բարի եւ գեղեցիկ:

Այս քառասուն եօթը հազարին, տասն եւ եօթը հազարը ծախսուած է, Հայաստանի կառավարութեան կողմէ տրամադրուած հողերու վրայ կառուցանելու հինգ տուն, 8 սենեակ, երեք կիսաւարտ տուն, եւ աւելցած է քանի մը պարկ կիր, մաս մը փայտ ու քար եւ գերան: Այս շինութիւններուն վրայ աշխատած են 80—100 ,գործաւոր:

Ցմոռնանք աւելցնել որ նոր Մալաթիոյ բնակչութիւնը կը բաղկանայ եղեր ՍԻՐՒԻ ԸՆՏԱՆԻՔԷ:

Մնացած երեսուն հազարն ալ պիտի ծախսուի այս նպատակին, եւ նախկին արդիւնքէն կարելի է ենթադրել որ այս 30 հազարով պիտի շինուին 9 տուն, 15 սենեակ, 3 կիսաւարտ տուն եւլն.:

Երեւան՝ Մալաթիոյ կրթասիրացի այս տեղեկագիրը հրատարակելով, իր կողմէ կ՚աւելցնէ, — «ուժեղ ապտակ մը սեւերես դաշնակներուն».

Չկրցայ հասկնալ թէ՝ ի՞նչ կապ ունին շինարարական համեստ ձեռնարկ մը, Դաշնակցութիւն եւ ապտակը իրարու հետ:

Ցեմ կարծեր որ, Մալաթիոյ կրթասիրացը խոշոր բանի մը տեղ դնէ, Հայաստանի մէջ իր կառուցած քանի մը տնակները եւ աւելցած 5—10 քիլօ կիրը: Ոչ միայն հարուստ միութիւն մը այլ՝ անհատ մը իսկ հպարտանալու պէտք չի տեսներ այդքան ծղծիմ գործի մը համար:

Օրինակ հոս, Փարիզի մէջ հաճի Յակոբ աղա մը, որ քսան հոգիի համնող իր զաւակներով, թոռներով, հարսներով, Անատոլուէն գաղթած է, Առնուվիլ-լէ-կոնէս արուարձանին մէջ, իր իսկ գնած հողերուն վրայ շինած է երեք-չորս տուն, բանջարանոցով, հաւնոցով, ծաղկանոցով, ջուրով, օդային կազով, առանց աղմուկի եւ թմբկահարութեան, ու առանց տարիներով անդամավճար հաւաքելու իր ընտանիքին անդամներէն, կամ՝ բարեգործականին դուռը ափ առնելու եւ առանց 80—100 հոգի աշխատցնելու:

Եւ նահապետական այս ընտանիքին այս պատուական պետը, մինչեւ այսօր մտքէն իսկ չէ անցուցած, իր այս ձեռնարկը ապտակ մը նկատել նոյն իսկ Թուրքերու արիւնոտ երեսին:

Ամէն պարագայի մէջ, Երեւանի քառասուն եօթը հազար տոլարնոց ապտակին հասցէն ոչ թէ «դաշնակներուն երեսն է», այլ «Հայաստանի շինարարական աշխատանքներ»ու տժգոյն ցակատը:

ՊԵՑԻԿ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Զ. Ցանկ

	Ֆր.
Արամ Գ. Հիսարլեան Կրէնհէն	244.50
Mlle B. Bonnemain Grenchen (Suisse)	97.80
Գ. Թէլլալեան	10.—
Գումար	352.30
Ե. ցանկին գումարը	905.—
Ընդհ. գումար	1257.30

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ընդրկովկասեան, Երկրային կոմիտէն իր գծգոհութիւնը կը յայտնէ Հայաստանի կոմունիստներուն եւ դաշնակցութեան դէմ պայքարելու նոր հրահանգներ կուտայ։

«Զարիա Վաստոկա»յի Ապրիլ 20ի թիւի խմբագրականին մէջ կը կարդանք, «Գաղափարական ճակատը Հայաստանի. կոմկուսակցութեան կարեւորագոյն ճակատն է» խորագրին տակ.

— «Հայաստանի մէջ, մեզ թշնամի հակակոմունիստ գաղափարական ճակատին վրայ տարուած պայքարը տարիներու ընթացքին եղած է շատ թոյլ։ Վերջին ժամանակները, եթէ եղած ալ են որոշ նուաճումներ, շատ չնչին են համեմատելով այն խնդիրներուն հետ, որոնք դրուած են կուսակցական ղեկավար կազմակերպութիւններու առջեւ»։

Այսինքն, եօթ տարիներու չտեսնուած դաժան հալածանքը, բանտ, աքսոր, դաշնակցութեան «հաշուեյարդարի» համագումար, դատավարութիւններ եւն. որ եւ է արդիւնքի չեն յանգած եւ դաշնակցութեան գաղափարները ոչ միայն չեն մեռած, այլ եւ աւելի տարածուելով, ելած են Հայաստանի սահմաններէն եւ կը հարկադրեն Ռուսիոյ անդրկովկասեան փոխ-արքաներու միջամտութիւնը։

Օր-խնլաշ-իլիները «Խորհրդային Հայաստան»ի Դաշնակցութեան դէմ մղած պայքարը կը համարեն «գրական բարբաջանքներ», իրենց կարգին թելադրելով առաջին անգամ անխնայ հարուածել Դաշնակցութիւնը, մերկացնել անոր հակայեղափոխական հանգամանքը, գայն գանգուածներուն ներկայացնելով իբրեւ դասակարգային թշնամի, պատռել սովիալ դեմոկրատիայի (Դ. Անանուն եւ ուրիշներ) ազգային դիմակը, շարունակել յամառ պայքարը ներկուսակցական գաղափարական տատանումներու դէմ եւ, վերջապէս, տանիլ աննկուն պայքար ազգայնականութեան դէմ, ամբողջ ճակատի վրայ։

«Ինչ կը վերաբերի դաշնակցական գաղափարականութեան, առանձնապէս կը շեշտէ «Զարիա Վաստոկա», պէտք է յստակ եւ պարզ ըմբռնել դաշնակցական կուսակցութեան հանգամանքը։ Դաշնակցութիւնը հայ քաղքենի դասուն ձեռքը գործիք է, անոր ռազմական կուսակցութիւնն է։ Դաշնակցական կուսակցութիւնը ամէնէն փայլուն արտայայտիչն է Հայաստանի աշխատաւորութեան դասակարգային հակառակորդներու գաղափարներուն։»

Շատ հետաքրքրական է իմանալ, թէ «Զարիա Վաստոկա»յի իմաստութիւնները ի՞նչով կը տարբերին «Խորհրդային Հայաստան»ի «բարբաջանքներէն» եւ «Դաշնակցութեան բնորոշումը» միթէ՞ կրկնութիւնը չէ՞ քաղաքական ստահակ Զուբարներու բամբասանքներուն։ Միայն մէկ բան կ'ուզէինք հայ կոմունիստներէն, որ անոնք ալ «քաղքենի դասուն ձեռքը գործիք դարձած» Դաշնակցութեան չափ անկեղծ ու համեստ պայքարէին Հայաստանի աշխատաւորութեան իրապէս թշնամի հայ քաղքենի դասուն դէմ։

«Դաշնակցական կուսակցութեան հետ պէտք է վարուիլ այնպէս, ինչպէս կը վարուին աշխատաւորութեան եւ հոկտեմբերեան յեղափոխութեան անհաշտ թշնամիներու հետ։ Բոլոր «բայցերը» եւ գրական բարբաջանքները կը թուլցնեն այս պայքարի սրութիւնը, կը հրահանգէ երկրային կոմիտէն։ «Պէտք է ուղղի հանել միտքերը պատրաստելու եւ պրոպագանդի ամբողջ մեքենան, կը շարունակէ խմբագրականը. պէտք է հրատարակել սիստեմատիկ եւ մատչելի գրականութիւն, դաստիարակելու գանգուածներն ու մանաւանդ երիտասարդութիւնը դասակարգային առնչութեան ոգիով դէպի աշխատաւորութեան անողոք թշնամի Դաշնակները։ Ոչ պակաս վճռական պայքար պէտք է մղել դաշնակցական գաղափարականութեան դէմ, որ կը թափանցէ խորհրդային վարչական մեքենայի, պարբերական տպագրութեան, գեղարուեստական գրականութեան եւ երիտասարդութեան մէջ։ Պէտք է ուժեղացնել կուսակցութեան ազդեցութիւնը (առաջին արթիւ համալսարանին մէջ), համապատասխան վերակազմութեան ենթարկել քաղաքացիական կրթութիւնը, կորացնել աշխատանքը պարբերական հրատարակութեանց, ինչպէս եւ ամբողջ տպագրութեան մէջ եւ ամրացնել կուսակցական ղեկավարութիւնը գաղափարական ամբողջ ճակատին վրայ»։

Եւ նման «պէտք է»ներու երկար շարաններ։ Ինչպէս կը պատահի միշտ, այս անգամ ալ, խորհրդային հրապարակագրի գրչին տակ սպրդեր է ճշմարիտ խոստովանութիւն մը,— «Միանգամայն ակներեւ է, որ ազգայնական տարրերու զօրացումը նաեւ Դաշնակցական գաղափարականութեան ուժեղացում է։ Ահա թէ ինչու անհրաժեշտ է ամենավճռական պայքար ազգայնութեան ամէն ձեւի արտայայտութեան դէմ, առաջին արթիւ, այն բազայայտ եւ գաղտնի յարձակումներուն դէմ, որ տեղի կ'ունենան Թուրքերու եւ Վրացիներու հանդէպ (որմէ զերծ չեն շարք մը կոմունիստներ)»։

Ահա թէ ինչու Ուրեմն, ազգային ոգին եւ [illegible] Հայաստանի մէջ, եւ այն աստիճան, որ կը վարակէ նոյնիսկ կոմունիստները։ Անպայման պատճառ մը կայ, որ յատկապէս կը յիշուին վրացի եւ թուրք անուններ։

Արդեօք այդ պատճառը Հայաստանի ներկայ քաղաքական, իրաւական եւ տնտեսական վիճակը չէ՞։ Եւ եթէ այդպէս է, արդեօք զուր չէ՞ն պայքարի բոլոր այդ միջոցները Դաշնակցութեան գաղափարներուն դէմ, որոնք, «Զարիա Վաստոկա»յի իսկ խոստովանութեամբ, թափանցեր են թէ խորհրդային գրականութեան ու վարչական մեքենայի, թէ՛ ժողովրդական գանգուածներու եւ երիտասարդութեան եւ թէ կոմունիստական շրջանակներու մէջ։

Բայց, պայքարի աւելի վստահելի ու արդիւնաւէտ միջոցը չէ՞ Հայաստանը հանել իր ներկայ վիճակէն, որ դէպի կործանում կը տանի։

Ս.Ս.ՕՏ

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Թուրք գաղթականներու զետեղման ընդհ. տնօրէն Համի Մէհմէտ պէյ, որ Իզմիր գացած էր քննութեանց համար, տասնըչորս յօդուածներէ բաղկացած հրամանագիր մը յանձնած է տեղւոյն Զետեղման Տնօրէնութեան։ Այս հրամանագրին համաձայն, Հելլէններու պատկանող կալուածները փոխանակեալներուն չպիտի տրուին։ Այս վերջիններուն պէտք է բաժնուին մանաւանդ հրկիզեալներէն աւելցած հայապատկան կալուածները։

ՄԵՌԵԱԼ ՔԱՂԱՔԸ — ՖԻԼԻՊԷ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԱՀԱԲԵԿ ԵՒ ԱՆԳՈՐԾ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Ֆիլիպէ, 28 Ապրիլ

Կը շարունակուի տակաւին ժաժը անդադար ընդհատումներով, մերթ մեղմ, մերթ ուժգին, սարսափելի որոտումներով։

Քաղաքին հրապարակներն ու բացատաները կը ներկայացնեն անճոռնի պատկեր մը տնակ ու անկանոն տաղաւարներու, հին ի հնէ շինուած, որոնց շատերուն մէջ, մարդիկ իրենց մարմինին ծաւալէն աւելի տեղ չունին։ Երկու օր է դադրած է յորդահոս անձրեւը եւ հիմա ամէն տաղաւարի քով, արեւուն տակ կը մնան՝ ամբողջ չորս օր խոնաւ կտրած անկողիններն ու լաթերը։

Աշխատանքն ու առեւտուրը դադրած են բոլորովին. այդ տեսակէտով, Ֆիլիպէի արեան շրջանը կանգ առած է։ Ջանազան գիտուններու եւ բնագէտներու գուշակութեան համաձայն, իբրեւ թէ Պուլկարիոյ կը սպառնան նոր եւ կործանարար ցնցումներ։ Ժողովուրդին մեծագոյն մասը ահաբեկած է անցեալի հարուածէն, տխուր հաւանականութիւններու հեռանկարէն, մանաւանդ տիրող անգործութեան հետեւանքներէն։ Ունեւորները սկսած են ցրուիլ, ամառանոցներու եւ գեղազուարճ վայրերու մէջ անցընելու համար ամառը, բայց օրէ աշխատող աղքատներուն մէջ հետզհետէ կը շեշտուի վարուան հոգը։

Այդ տեսակէտով ամենաշատ դժբախտը մեր ժողովուրդն է դարձեալ, Հայը, գաղթական ու անճար։ Տակաւին ոչ մէկ դրական քայլ կամ ձեռնարկ կայ ազգային գետնի վրայ։ Միայն կառավարութեան տուած հացը բաժնելու համար ցուցադրուեցան մէկ երկու ձմեռուորներ։ Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ, օրուան պէտքերուն յատկացնելու համար Աղքատախնամին պահեստի յիսուն հազար լէվան։ Եթէ դուրսէն նպաստ չհասնի, վտանգուած է Ֆիլիպէի հայութեան ֆիզիքական գոյութիւնը։ Նպաստընկալ աղքատներէն դուրս կայ դասակարգ մը, իր վիճակը ծածկել սիրող մաս մը, որ այսօրուընէ իսկ կրճատած է իր առօրեայ օրինական համեստ սնունդը։

Պաշտօնական Մարմինները օգնութեան կը սպասեն արտասահմանէն։

Տակաւին հազիւ են չքանդուած եկեղեցիներու զանգակները։ Հանրային բոլոր հաստատութիւնները՝ գոցուած, հիւանդանոց եւլն. կորսնցուցած են իրենց իմաստը։

Անձրեւներու խոնաւութենէն եւ գիշերային ցուրտէն հիւանդացած են։ Մանաւանդ մանուկներէն շատ քիչեր կրցած են զերծ մնալ ցրտառութեան հետեւանքներէն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԷՄՔԸ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Երեք ամիս առաջ յաւիտենականութեան գիրկն անցաւ Գիւտ եպիսկոպոսը, հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակներից մէկը։ Նա գաղափարական հայ մտաւորականութեան ամէնէն արժանաւոր անդամներից մէկն էր, այս բառին բովանդակ իմաստով, իր գիտակցութեան զարթօնքի առաջին վայրկեաններէն մինչեւ իր կեանքի վախճանը տքնեց, տառապեց եւ զոհաբերեց անտրտունջ՝ միշտ հաւատարիմ ու նախանձախնդիր մտաւորականի վսեմ կոչումին, մանաւանդ իր մեծ մօր՝ հայ ժողովրդի ու հայրենիքի սրբազան աւանդներին։

Քիչերը մեր դաժան իրականութեան մէջ այնքան ներդաշնակութեամբ, անսեթեւեթ եւ անաղմուկ, իրար զուգորդել կարողացան խօսքն ու գործը, գաղափարն ու կենդանի, ստեղծագործող աշխատանքը՝ ինչպէս Գիւտ եպիսկոպոսը իր ողջ կեանքում։ Քիչերը մանաւանդ հայ հոգեւորականութիւնից անխախտ աննախընթաց վճռականութեամբ ու սիրով յանձն առան ըմպել հայ ժողովուրդին բաժին ինկած վերջին տասնամեակի դառնութեան բաժակը՝ ինչպէս նա։ Գիւտ եպիսկ.ը հակառակ այն բանի, որ երկրից դուրս գալու եւ հանգիստ պաշտօններ ստանձնելու բոլոր հնարաւորութիւններն ունէր, մնաց երկրում, անտեսեց դարչելի Զեկալի շարունակական բռնութիւնները, հալածանքն ու հեստամտութիւնները, չանսաց իր բարեկամների ու ընկերների խորհուրդներին՝ այն առարկութեամբ ու համոզումով, թէ երբ երկիրն ու ժողովուրդը տառապանքի մէջ են, ինքը այդ տառապանքից անմասն մնալու իրաւունք չունի։ Այս անյողդողդ վճռականութեամբ էլ, իբրեւ հայ ժողովրդի հոգու անմար կանթեղներից մէկը, Չեկայի մութ ու խոնաւ նկուղներում գաղափարների զօրութեան աղբեց եւ առանց ցուցարարութեան ու գժգոհութեան՝ հալեց, մաշեց ու մարեց։

Վանական չէր բառին իսկական իմաստով, կեանքը նրա գերազանցօրէն որոնող հոգու համար կայաններէ մի բազմերանգ ստորինճանապարհ էր։ Մենաստանը այդ կայաններից ամենից տեւական հանգրուանն էր երկու պատճառով, նախ՝ հայրենի անցեալի փառքն ու հպարտութիւնը, մշակոյթն ու նրա հին կոթողները դեռ շարունակում էին կապուած մնալ մենաստանների հետ, իսկ ինքը իր հոգու մէջ խոշոր մասով ապրում, շնչում ու սնւում էր այս հարուստ անցեալով։ Երկրորդ՝ մենաստանը նրա հոգեւոր տքնութեան բաւոն ցանկութեան միակ անզօրր ու խաղաղ վայրն էր, հոգեւոր տքնութիւն, որ հպարտութեամբ ու գիտակցօրէն ընկալել էր, երբ ամէնէն նուիրական ժառանգութիւն, իր ու հայ կեանքի մեծ ուսուցիչներէն՝ Կարապետ Կոստանեանէն ու Կարապետ եպիսկ. Տէր Մկրտիչեանէն։ Իր մէջ տիրականը սիրտն էր, միտքը սպասարկու էր շարունակ հոգուն։ Նա նախ զգում, յետոյ միայն մտածում էր, այդ պատճառով ալ որ նա ստ էր դնում ու որեւէ գործի ձեռնարկում, այնտեղ տիրականօրէն ծառանում էր նախ նրա ստեղծագործելու, զոհաբերելու այնքա՛ն պատրաստ սիրտը։ Իր իմացական մտքի առաջ ծաւալւող բազմազրուագ կեանքը զարմանալի պարզ բանաձեւերի էր վերածած իր հոգում։ Նա մէկ տիրական պահանջ ունէր մարդուց ու կեանքից. մարդը անքթիթ ու անխարդախ աշխատաւորը պէտք է լինի հայրենի մշակոյթի ու հարազատ ժողովրդի բազմազան պահանջների. իսկ կեանքը իր հրապարակներով ու տառապանքով, իր վերելքով ու վայրէջքով պիտի դառնայ մշտապէս դէպի կատարեալը ձգտող մարդու հոգեւոր տեւյանքի ու տքնութեան։ Ով նրա հոգու այս տիրական պահանջը չէր տեսնում, նա բացարձակապէս անկարող էր հասկանալ Գիւտ եպիսկ.ի գործն ու նրա (գործի հիմքում նստած՝ նրա չարչրկւող հոգին։ Այս տիրական պահանջի սրտում էր նա շարժւում ու գործում։ Մարդկային կատարելութեան հասնելու իր խաչաձեւող տքնութիւնների ճամբին խոստապահանջ էր, գերազանցօրէն խստապահանջ նախ իր անձի ու գործի՝ ապա նաեւ մարդկանց նկատմամբ։ Նրա գերազանցօրէն մաքուր հոգին ոչ մէկ իրաւախոհութեան ընդունակ էր. զարհուրելի էր, ուղղակի անճանաչելի՝ երբ կեանքի երկաթէ հրամայականք ու իր բարոյական ըմբռնումների բախում էր տեղի ունենում. թւում էր թէ նրա արցունքի նման վճիտ հոգին քանդել է իր յետեւը ամէն կամուրջ, կորցրել է ամէն մի կայան ու անյոյս տաւյտանքով գահավիժում է յուսահատութեան մութ անդունդները։ Սակայն այս վայրկեանները վաղանցուկ փոթորիկներ էին իր խստապահանջ, զգաստ ու ալեկոծ հոգու. նա այս վայրկեաններին քաշւում, առանձնանում էր, իբրեւ տիպար մենակեաց, իր սենեակը, անձնատուր լինում իր խոհերին ու մտորումներին եւ վերջնականօրէն գտնում իրեն։

Ասացի, որ վանական չէր բառիս իսկական իմաստով, ոչ միայն ա՛յն պատճառով, որ մենաստանը նեղ, շատ նեղ էր գալիս իր հոգուն, այլեւ ա՛յն պատճառով, որ հայ վանքերի չոր ու ցամաք ծէսերը, որոնք վեր էին աճել սովորոյթի ու անիմաստ ձեւի, նրա զգայուն հոգուն համարեա ոչինչ չէին տալիս։ Նա այստեղ էլ՝ ինչպէս աշխարհիկ կեանքում, իր բուրալատուկ կեանքն էր ստեղծել՝ իր հոգեւոր տքնութեան ու մտաւոր-բարոյական բարձր պահանջները բաւարարելու համար։ Նրան խորթ չէր կրօնական զգացումը, աւելին՝ նրա խորհուն հոգու բնորոշ գծերից մէկն էլ միստիկութիւնն էր։ Սակայն ոչ առաջին և ոչ էլ վերջինը հեռաւոր կապ չունէին սուրբերի, սաղմոսների, Աստուծոյ գաղափարների հետ։ Նրա նուրբ ու խոր հոգու կրօնական պաշտամունքի առարկան մի ինչ որ աննիւթական, անթանձրացեալ հոգեւոր բարձր պահանջ էր, որ գալիս էր իր մեծ ուսուցչից՝ Կարապետ եպիսկ. Տէր Մկրտիչեանից եւ իր հիմքում ունէր գերազանցօրէն ազգային մի գիծ՝— փորձել կապ հաստատելու Նարեկացիների, Մագիստրոսների, Դաւիթ Անյաղթների հոգեւոր ապրումների ու տաւյտանքների հետ և նրանցով զօտեպնդուած՝ Հայոց խաւարուտ եկեղեցին ետ դարձնել մտաւոր տաւյտանքի, հոգեւոր տքնութեան ու բարոյական վերածնունդի սրբազան վայր։ Ինքը բաւական լաւ էր ճանաչում հայ վանական միջավայրը, այդ պատճառով էլ հակառակ իր ուսուցչի աննախընթաց լաւատեսութեան, հաւատ չունէր թէ հայ հոգեւորականութիւնն ու առանձնապէս Էջմիածինը պիտի կարողանան հոգեւոր վերածնունդի նոր արշալոյսներ դառնալ։ Այս խնդրում իբրեւ մենակեաց՝ շատ իրատես էր. նա խորապէս ըմբռնում էր մեր հանրային կեանքում տեղի ունեցած ուժերի նոր դասաւորումը և նրանց ապագայ դերը. նա քաջ գիտակցում էր, որ հայ հոգեւոր վերածնունդի դերը պատմութիւնը, եթէ ոչ ամբողջովին, գէթ խոշոր չափով փոխանցել է աշխարհիկ սերնդին, այդ պատճառով ի՛ր ու իր կրօնակիցների կեանքը համարում էր ժամանակաւոր ու վաղանցիկ։ Որքան թերահաւատ էր հայ մենաստանների ու հայ հոգեւորականութեան վերածնունդի հանդէպ, այնքան բուռն էր իր անձնական տքնութեան, կատարելութեան գնալու պահանջը։ Այս պատճառով էլ առանց մազաչափ անգամ վարանելու եւ կեղծելու՝ մնում էր վանական կամարների տակ մի գիտակցութեամբ՝ թէ հայ հին վանքերը մեր հին մշակոյթի ու ստեղծագործութեան նուիրական բեկորներն են, որ պէտք է պահել, մինչեւ նրանց իսկական տէրը՝ հայ ժողովուրդը իր քաղաքական կատարեալ ազատութիւնը գտած՝ գայ տնօրինելու նաեւ իր նախնիների թողած այդ աւանդը։ Մինչեւ այստեղ նա իրեն հայ ժողովրդի մի համեստ աւանդի հակիչ պահապան էր համարում «դռնապան» — ինչպէս ինքն էր իրեն կոչում։

ԵՐ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ը

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

(HEINRICH MANN)

Մեր նոր թերթօնին [illegible] ներըի հեղինակ Հայնրիխ [illegible] գերման բնապաշտ գրականութեան յայտնի պատմողներէն [illegible] է, որ իրեն յատուկ ճամբով [illegible] բարձունք մը հանիլ կը ձգտի [illegible] եթէ ժամանակակից գերման գրականութիւնը իբր թատերական [illegible] կերհալտ Հաուպթմանը ունի [illegible] ցոյցնելիք, պատմողներու կարգին Հայնրիխ Մանն ալ լաւագոյն [illegible] մը կը գրաւէ ապահովաբար։

Ծնած 1873ին Լիւպէքի [illegible] արդէն երիտասարդ տարիքին [illegible] անուն մը շինած էր իրեն «[illegible] Schlaraffenland» անուն երգիծական գրուածքով։ Բայց իր [illegible] Goettinnen» այսինքն «Աստուածուհիները» կամ Ասսի դքսուհիներու վէպերը, աւելի մեծ [illegible] տաքքրքրութիւն յառաջ բերին [illegible] իր անհաւասար զօրաւոր [illegible] թիւնը ցոյց տուին։ Վերածնունդի տիպար մըն է Ասսի դքսուհին, որ Դիանա, Մինեռվա, եւ Վեներա անուններով եւ առանձնայատկութիւններով կը ներկայանայ [illegible] եռավէպին (Trilogie) մէջ։

Հայնրիխ Ման ունի [illegible] գործեր ալ, ինչպէս «Die Jagd nach Liebe» «Professor [illegible]» «Novelle»։ «Zwischen den Rassen», «Did Kleine Stadt» եւայլն, որոնք աւելի կամ պակաս [illegible] գնութեամբ մ[illegible] ժողովրդավարական տեսակէտներու գեղեցիկ եւ պատկերաւոր զօլացումներ են։ Այնքան զօրաւոր են իր գուցադրութիւնները, որ իրաւամբ կը յիշուի իրեն հետ Գաբրիէլէ դ'Աննունցիօ եւ ուրիշ ոչ-գերման գրողներ, որոնք տպաւորած ըլլալ կը թուին [illegible]։ Սակայն կարելի է [illegible] Ման, զանոնք կը գլէ կ'անցնի [illegible] դէն, մանաւանդ իր գրական [illegible] սկեպտիկ, սեղմ բայց առատ [illegible] տպաւորութեամբ։

«Աղքատները» (Die Armen) որ իր գլուխ գործոցներէն մէկն է, մասով մը կուտանք թարգմանաբար Այստեղ եւ իր նոյնքան գործերուն մէջ, զոր վերջերս [illegible] դաց դերլինի մէջ ձեռագրերը, Հայնրիխ Ման աւելի ծայրայեղ է նկարագրական սովորականութեանց մէջ, աւելի ծայրայեղ պաշտպան աղքատներուն, [illegible] տարներուն եւ աւելի ծայրայեղ կուսակցական քան իր առաջին գործերուն մէջ։ Եւ թերեւս [illegible] մըն ալ իրաւունք ունին շատեր կասկածելու ասոր համար, իր գործերուն տեւականութեան մասին։

Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՕԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Բոլոնիայի երկու օդանաւորդներ Քարպոլա եւ Իգինքովսքի [illegible] այս միջոցիս փարիզ կը գտնուին [illegible] կը պատրաստուին սաւառնիլ [illegible] սիսայեն Ռոմանոեանի վրայ Օվկեանոսին ծանրութիւնը պիտի [illegible] 6200 քիլօ։ Օդանաւորդները [illegible] րոնք հաւատքով լեցուած են իրենց ձեռնարկին յաջողութեան մասին կը յուսան նպաստաւոր պայմաններու մէջ, հեռաւորութիւնը կտրել 40 ժամուան թռիչքով։

Միւս կողմէ, ինչպէս գիտենք Լինտպէրկ եւս իր կարգին [illegible] թռիչքի մը պատրաստութիւնով կը տեսնէ, եւ դէպի Եւրոպա [illegible] ճամբորդութեան մը յառաջ գիծը կ'ուսումնասիրէ։ Բայց [illegible] ներկա բոլորովին դէմ [illegible] յայտուած է Նիւ Եորքէն [illegible] ուղիղ թռիչքի մը։ Այս [illegible] կ'ուսումնասիրէ Ատլանտեան [illegible] պա սաւառնելու նոր ճամբայ [illegible] անցնելով Լապրատորէն Գրենլանտ [illegible] տայէն, Իսլանտայէն եւ Իռլանտայէն

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ...ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

...ՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԵՐ ...ՏԱԼԻՈՅ ՀԱՄՑԷԻՆ

...կը շարունակէ ...ուսաքանութիւն- ...խոլիրդածութիւններ ...Թուրքիոյ եւ Ի- ...միրձեցման առթիւ: ...րէ ճոլական եւ ամբո- ...նատի պէյ, որ ...Ազգային Մեծ ...յանձնաժո- ...նախագահն է, երկար ...մը կը հրատա- ...մէջ (27 ...կը քաղենք հե- ...կէտերը.—

...վարչապետ Գ. Մու- ...որ խելացի եւ անկեղծ ...Թեվֆիք Րիւշտի ...խօսքերուն մէջ անկեղ- ...առնելով, առիթէն օգ- ...Միլանի մէջ տեսակ- ...համար անոր հետ կ'ն- ...աղէկ ատարեճան մըն ...էր. արտայայտուած ...պետութիւններ, որոնց ...կը պահանջէ որ միշտ ...համաձայնութիւն ունենան ...եւ Իտալիոյ յարաբե- ...րութիւնները, առիթ չեն փոխ- ...Միջերկրականի ջուրերը ...ջուրերը այն ծովին, ...կը միացնէ Թուր- ...եւ Իտալիան: Արդարեւ ...առիթ. կ'ըսուէր թէ Ի- ...Թուրքիոյ վրայ պիտի ...Ինչու չխոստովա- ...այս կարգի խօսքերը կը ...Թուրքերը, եւ կը ...որ անոնք միշտ կազմ ...պատրաստ ըլլան:

...չկայ, որ այս կա- ...վտանգաւոր էր թէ՛ ...եւ թէ Իտալիոյ հա- ...կողմէ Իտալիոյ կը ...առաջին առիթէն օգտուիլ՝ ...համար թէ, ...եւ անհիմն են իրեն վերա- ...շարամիտ մտադրու- ...թիւններ.

...Մուսոլինի առիթէն օգ- ...Թեվֆիք Րիւշտի պէյը ...հրաւիրած եւ հաւաս- ...է թէ բացարձակա- ...անհիմն եւ յերիւրածոյ են ...վերագրուած նպատակ- ...ները:

...կատարած այս պարտա- ...Գ. Մուսոլինի ...թէ ո՛չ միայն ան- ...խաղաղասէր մը, այլ մարդ- ...նկարագիր մեծ պետա- ...անձնաւորութիւն մըն է: ...կարեւորութիւն ունի ...յայտարարութիւնը, որ այս- ...հրաժեշտ. եւ երկու ...մեծ պետութիւններ ...մտերիմ յարաբերութեան մէջ ...զոր ...կը շարժեն ...տարիներէ ի վեր:

...թէ երկու պետական ...յայտարարութիւնները խօսքե- ...չեն բաւականացած եւ փա- ...գաշինքով մը նուի- բագործել փոխադարձ պաշտօ- նական սկզբունքները. կը հե- տեւի թէ Էնկիւրիի մէջ տեղի ունեցող բանակցութիւնները կը դառնան այս խնդրին շուրջ, եւ չունին այն բացառիկ բնոյթը, որու մասին այնքան չափա- զանցութիւններով կը խօսին կարգ մը օտար թերթեր:

Երիտասարդ Թուրք հանրա- պետութեան արտաքին քաղա- քականութեան հիմնական սկզ- բունքը սա է.

«Ոչ ոքի հողին աչք տնկել, բայց ոչ ալ դիջողութիւն ընել Թուրքիոյ իրաւունքներէն եւ սահմաններէն»:

Այս տեսակէտէն դատելով, գոհունակութեան արժանի կը գտնենք Թուրքեւիտալական թիւրիմացութիւններու բար- ձումը:

Երկու յեղափոխական երկիր- ներու միջեւ ստեղծուած խնդ- րին մթնոլորտը ոչ եւս է ձեւով մըկրի ընել պէտք է: Այս նպա- տակին հասնելու համար լաւա- գոյն ճամբան ան է, որուն կը հե- տեւինք ներկայիս:

Իսկ Էտիրնէի երեսփոխան Զէքի Մէսուտ պէյ, իր կարգին կը գրէ կիսապաշտօնական Միլ- լիյէթի մէջ 26 Ապրիլ.

— «Թուրքիոյ ազգային նպա- տակներն ու միջազգային արդի պայմանները նկատի առնելով, հետեւեալ կերպով կարելի է պարզել Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը.

1.— Միջազգային կեանքի մէջ, Թուրքիա ամէնէն անկեղծ կուսակիցն է խաղաղութեան. զալով իր ազգային նպատակնե- րուն, կը փափաքի որ անոնք ի- րականանան խաղաղ միջոցնե- րով:

Այս պայմաններուն մէջ ան- կարելի է որ Թուրքիա մաս- նակցի աշխարհի խաղաղութիւ- նը վտանգելու նպատակով կազ- մուած ոեւէ խմբակի:

2.— Միջազգային կեանքի մէջ Թուրքիա ազգային եւ ան- կախ քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ, այս պայմաններուն մէջ, ան բնականաբար կը գոր- ծակցի այն պետութիւններուն հետ, որոնք նոյն նպատակները կը հետապնդեն. ասկէ կարելի չէ սակայն հետեւցնել թէ, Թուր- քիան սա կամ նա խմբակցու- թեան մաս կը կազմէ:

Սուլթանութեան օրով էր միայն որ Թուրքիան ազգային անկախ քաղաքականութիւն մը չունէր եւ խաղալիք կը դառնար քաղաքական աշխարհի այլա- զան հոսանքներուն ձեռքը: Ազ- գայնական Թուրքիոյ համար շատոնց անցած է այդ շրջանը: Արտասահմանի մէջ տակաւին մարդիկ կան որ այս իրականու- թիւնը չեն տեսներ, վերջի վեր- ջոյ սակայն, անոնք ալ հրա- ժեշտ պիտի ըլլան:

Այսուհետեւ Թուրքիա ոչ պե- տութիւններու սակարկութեան առարկայ կրնայ ըլլալ եւ ոչ ալ կրնայ մասնակցիլ ոեւէ գաղտ- նի կամ յայտնի խմբակցութեան, որոնք չեն պատշաճիր իր ազ- գային քաղաքականութեան:

3.— Միջազգային կեանքի մէջ Թուրքիա կլաւուրական դիրք չունի, այլ գործօն անդամ մըն է:

Իր քաղաքական եւ աշխար- հագրական դիրքին բերումով, Թուրքիա կարեւոր տեղ մը գրա- ւած է միջազգային կեանքին մէջ եւ սկսած է իր դիրքին հա- մապատասխան ձեռնարկներ կա- տարել.

Հանրապետական կառավա- րութեան մեծագոյն յատկանիշը ձեռներէցութիւնն է. Երիտա- սարդ Թուրքիան ո՛չ մէկ բան թախտին կը ձգէ եւ կապրադի թշնամի է վարանումի, ու անո- րոշութեան: Վարանողները վերջ ի վերջոյ կը ստիպուին ուրիշնե- րու ազդեցութեան ենթարկուիլ: Ազգային եւ հանրապետական շրջանին հետ յաւիտեան փակ- ուած է աւանդական վարանումի եւ ամլութեան շրջանը:

Հակառակ անոր որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ չենք, Ժընեւի ժողովներուն հրաւիր- ուեցանք, միւս կողմէ Միլանոյի տեսակցութիւնները համաշխար- հային ուշադրութեան արժանա- ցան. այս երկու նշանները բնք- նին բաւական են թերահաւատ- ները համոզելու համար թէ ի՛նչ բնոյթ ունի հանրապետութեան արտքին քաղաքականութիւնը»:

ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՄԱՔԵՐՈՒՆ

Ա. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՇԻՒ

ՄՈՒՏՔ.— Խումբին խնայո- ղական մնացուկին գումարը 905.50, Հ. Բ. Ը. Միութենէն՝ 1500, Յառաջի հանգանակու- թիւնը՝ 4620, Սկաուտներէն գանձուած՝ 3000, Ժընեւլիի Հ. Մ. Ը. Մ.էն՝ 100: Ընդհ. գումար՝ 10.125.50 ֆրանք.

ԵԼՔ. – Անցագիրներու եւ վի- զէի ընդհ. ծախք՝ 1502.90, ճա- նապարհածախք՝ 3828, 20, վե- րարկու՝ 1700, հագուստեղէն եւ զանազան գնումներ՝ 1208.65, Ապրիլ 2—3—4 մանր ծախքեր՝ 14.30, 16.19.6 անգլ. ոսկի՝ գն- ուած 124.30էն՝ 2109.35: Ընդ- հանուր ծախք՝ 10,063.20, պատրաստ դրամ՝ 62.30:

Ընդհ. գումար՝ 10,125.50 ֆրանք:

[illegible]

ՄՈՒՏՔ.— Ապրիլ 5ին 2109 ֆրանք 35 սանդիմ ստերլին գնուած՝ 16.19.6 անգլ. ոսկի: 6ին Տոքթ. Տինճեան (Լոնտոնէն) 1 ոսկի, 16ին Գ. Շահինեանի Ա. վճարումը՝ 10 ոսկի, 18ին՝ Գ. Շահինեանի Բ. վճարումը՝ 20 ոսկի: (Տես Յառաջ 20 Ապրիլ): Գումար՝ 47.19.6 ոսկի:

ԵԼՔ.—Ապրիլ 5ին ծախսուած 16,6.50, 6ին՝ 7/1, 7ին՝ 2 2 2, 8ին՝ 13/4, 9ին՝ 1.6.6, 10ին 14/2.50, 11ին՝ 1.19.4, 12ին՝ 7/11, 13ին՝ 9.11, 14ին՝ 2 11.7, 15ին՝ 13/4, 16ին՝ 1.18.10, 17ին՝ 2.7.9.50, 18ին՝ 8/6, 19ին՝ 4.12.2,50, 20ին՝ 2.10.2,50: Գումար 23.19.5,50: Պատ- րաստ դրամ՝ 24 ոսկի կէս փէնի:

Ընդհ. գումար՝ 47.19.6 անգ- լիական ոսկի:

Հաշուապահներ.— Գ. ՄԵՍԱ- ՐԵՆՑ եւ ԱՐՄԷՆ Լ. ՇԱՆԹ:

ԽՄԲ.— Այս գումարին վրայ պէտք է բարդել նաեւ Լոնտո- նէն գանձելի 25 սթերլինը, որով պատրաստ դրամ կը մնայ սդ. 49. եւ 62 ֆր. 30 սնդ.: Այս գու- մարը պիտի գործածուի միայն արիներու պէտքերուն համար:

Բոլոր ծախքերուն համար ա- ռանձին փաստաթուղթեր կան:

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.— Մեր գաղութին սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 29ին:

Վալապրի հայ ուսանողները գիտակցելով իրենց վրայ ծան- րացած բարոյական պարտակա- նութեան, որպէս անմիջական սերունդը մեր Ապրիլեան նահա- տակներու, նախաձեռնարկն ե- ղած էին: Հայ գաղ. կուսակցու- թիւնները իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին, հա- մերաշխ գործակցութեամբ: Մի- այն ռամկավարները իրենց բա- ցակայութեամբը կը փայլէին, հակառակ անոր որ կանխապէս հաւանած էին եւ յայտագիրն ալ այդ ուղղութեամբ պատրաստել տուած: Նոյն օրը կէսօրէ առաջ, Գ. Ա. Զօպանեանը եկած էր քա- րոզ կարդալու ափ մը ժողովուր- դի: Յայտնուեցաւ որ կեդրոնէն հրաման ստացած են չմասնակ- ցելու համար:

Մեծ բազմութիւն մը եկած էր մեր սգահանդէսին: Արտա- սանութիւններ բրին՝ «Յարդանք քեզ»ը՝ Գ. Ն. Խօջսիզեան, «Մօր մը երազը»՝ Գ. Յովհ. Ձէրչեան, «Հայ հերոսներուն»ը՝ Գ. Մ. Սարգիսեան, մէջ ընդ մէջ նուա- գեցին սրինգ: Եղան պատշաճ երգեր՝ երգչախումբին կողմէ:

Վալապրի ուսանողներու կող- մէ խօսք առաւ Գ. Խ. Լուսիկ- եան, որ վեր հանեց նահատակ- ներու պանծալի յիշատակը: Ներ- կաներու ուշադրութիւնը հրաւի- րեց անոնց վեհ գաղափարին վրայ եւ ակնարկներ բրաւ ա- նաղատ, եւ այդ իսկ պատճա- ռով անհանդուրժ մեր ժողովուր- դին կրած չարչարանքներէն ու իր կորուստներուն:

Հ. Յ. Դ. կողմէ խօսեցաւ ընկ. Գ. Հիւսեան, որ մի առ մի պար- զեց օրուան իմաստը եւ մեր դիրքը:

Ս. Դ. Հ. Կուսակցութեան կողմէ խօսեցաւ Գ. Ա. Ճէվիզ, որ նկա- րագրեց [illegible] կեղեքումները: Արգահատեցաւ այն տարրին վրայ՝ որ կ'ուզէ մեղադրել հայ յեղափոխական- ներն ու նահատակները: Գ. Ա. Ծատրեան ամփոփ փակման խօսքը բրաւ: Հայ ուսանողները գովելի են իրենց այս ձեռնարկին համար եւ փափաքելի է որ միշտ շարունակեն:

Վ.Խրապ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.—Մեր գա- ղութն ալ իր կարգին տօնեց Ապ- րիլ 11ի տարեդարձը, Ապրիլ 29ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշ- նակցութեան, մասնակցութեամբ Մարաշի եւ Լճէի Հայրենակցական Միութիւններուն: Նախագահեց ընկեր Ն. Դարբինեան: Ընկեր Պա- պաճան կարդաց խաժակի 1915ի Յուլիս 4ին գրած նամակը, ու- ղարկուած աքսորի ճամբէն: Պ. Նազարէթ Շահզարիգեան Մարաշի Հայրենակցական Միութեան կող- մէ կարդաց Ռուբէն Սեւակի մէկ գրութիւնը: Պ. Սարգիս Սիմոնեա- նը արտասանեց «Որբերու ճակա- տագիրը»: Դաշնակցութեան կողմէ հրաւիրուած էր ընկեր Յարութիւն Նիկողոսեան, որ պատմական փաս- տերով հերքեց այն մեղադրանք- ները թէ յեղափոխականներն են ջարդերուն պատասխանատուները եւ յորդորեց չյուսահատիլ: Լճէի Միութեան կողմէ Պ. Սարգիս ար- տասանեց «Նախադաններու կատա- րէն»ը:

Սգահանդէսէն յետոյ ժողո- վրդային գասախօսութիւն մը եղաւ:

Ն. Շահինեան

ՑԻՔԱՋԻՎԻԼ 30 Ապրիլ — Ապրիլ 11/24ը հոս ալ տօնուեցաւ Սրահը որ զարդարուած էր հերոս- ներու մեծադիր պատկերներով, լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը: Օրուան բանախօսը ընկ. Գաս- պարեան անդրադարձաւ վայրագու- թիւններուն որոնց ենթարկուած էին մեր տարաբախտ նահատակ- ները Թուրք տիրապետութեան տակ. եւ պարզեց յետոյ օրուան նշանակութիւնը, կանգ առաւ ներ- կայ Հայաստանի վրայ եւ արդար զայրոյթով պախարակեց անոր վարիչներուն անտարբերութիւնը գաղութներուն հանդէպ:

Խօսք առաւ նաեւ ընկ Յար. Ցէր Պօղոսեան, որ յորդորեց եռան- դագին կատարել պարտականու- թիւնը որ կ'իյնայ ամէն մէկուն նախագահին՝ Մուսայեանի խրա- խուսական խօսքերէն յետոյ, սգա- տօնը փակուեցաւ «Մեր Հայրե- նիք»ով:

Յ. Դասպարեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

ՎԻԷՆ.— Զարմանքով կար- դացինք Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթին մէջ թղթակցութիւն մը Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին, որ կ'ըսէր թէ Զատկի Ա. օրը Մար- սէյի Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթեց Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Օի դէմ 8 նշանակէտով:

Կը փութամ պատասխանել թէ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը իր յաղթութիւնը տա- րած է ոչ թէ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վրայ, այլ Արարատ-Արծիւ միացեալ խումբին: Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տարեշրջանին 1927-1928 փայլուն յաղթա- նակներ ձեռք բերաւ, խիստ շատ զօրաւոր խումբերու դէմ, եւ Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ներու շարքին երկրորդ տեղը կը գրաւէ իր կանոնաւորութեամբ:

Ս. Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՈՃԻՐ — Վալ- լատոլիտի մէջ Սպանիա սպայ մը իր աղջիկը կը ղրկէր տեղին վանքը, ուսում համար: Աղջիկը իր հօր պատմեց գայթակղեցնող արարք- ներ, որոնք տեղի կ'ունենային վանքին մէջ:

Սպան զայրացած՝ խիստ դիտո- ղութիւններ ըրաւ մայրապետին, որ ձայն չհանեց: Նոյն իրիկուն իսկ, հայրը ի զուր սպասեց իր աղջկան վերադարձին: Վանք գնաց, ուր իրեն ըսին թէ՝ աղջիկը մեկնած էր. Բայց սպան ի վերջոյ, կասկածե- լով, բռնի վանք մտաւ, խուզարկեց բոլոր սրահները, ու նշմարեց թէ վանքին կոյսերը բոլորը մէկ հա- ւաքուած սրահի մը առջեւ, կ'ու- զէին խափանել անոր մուտքը: Հայրը խորտակեց դուռը եւ երբ սրահէն ներս ակնարկ մը նետեց, դարհուրելի տեսարանի մը առջեւ գտնուեցաւ,- իր աղջկան գլուխը ձեղունէն կախուած էր: Ու խելայեղ՝ սպան առաւ ատրճանակը, կրակեց կոյսերուն վրայ, որոնցմէ սպաննեց 4 հոգի:

Այս ոճիրը՝ մեծ յուզում պատճառած է Սպանիոյ մէջ: Իսկ այն թերթը որ առաջին անգամ լուրը տուած էր, կառավարութեան կողմէ գադարման դատապարտուե- ցաւ:

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒ- ԹԻՒՆ.— Առաջին անգամը չէ որ գիտութիւնը կը ղաշնակցի ոճի- րին եւ անոր կը տրամադրէ իր ճոխ զինարանին ամէնէն «հա- տու», թունաւոր գործիքները: Իսկ այս անգամ բոլորովին նոր ե- ղանակով մըն է որ կը յայտնուի գիտութեան եւ ոճիրի եղերա- կան այս համերաշխութիւնը:

Պանդոկի մը տնօրէնին կինը սպաննուած է խարհրդաւոր կեր- պով մը, անտառի մը մէջ: Սալց- պուրկ երթալու համար, կինը շա- ցեկառքի տոմսակ մը առած էր, բայց անծանօթ պատճառով մը, ճամբորդութիւնը ընդհատած եւ իջած էր Պրուէքմիւլի կայարանը:

Մարդասպանը որ առեւտրա- կան պաշտօնեայ մըն է եւ նա- խապէս քանի մը դատապար- տութիւններ կրած, խոստովա- նած է թէ՝ ոճիրը գործած է մեծ գումար մը իւրացնելու յոյսով և թէ ստիպելու համար որ իր զոհը իջնէ Պրիւէքմիւլի կայարանը, անոր վրայ հեռուէն ազդած է իպնոտիզմով:

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

...ղաքը աղմկելով կը պտտտա- ...կաւզրնփէլտի խոշոր բանւորա- ...առջեւ. Հարիւրաւոր տղաք ...ինկած լեփ լեցուն այս ...ուր ծնած էին բոլորն ալ ...կ'ապրէին, գլուզ կ'ընէին, գիրար ...կ'ունէին գորշ մարգագետնին ...մարդիկ, որ այլեւս ...չէին երթար, արեւտ օրե- ...կը կենային պատին տակ եւ ...վրայ կը նայէին: Փոքրա- ...ները անընդհատ կ'իյնային ...մէջ որ մարգագետինը ...կը բաժնէր, մայրեր ...կը փութային գա- ...վերցնել: Աւելի մեծերը ...կը ցատկէին անդին, ...դէպի այն կողմ, ...ճամբուն դուգահեռ ...գերեզման կ'երկարէր. եւ այնտեղ գիրար կը նետէին Քլինքս- բուրգի ապարանքին խարխուլ ցան- կապատին վրայ: Ցախաւել մը դուրս ինկածին պէս, ամէնքը ներս կը խուժէին ինձոր ժողվելու համար: Ցէրը բարկութեամբ եւ սոսկումով կը լսէր ճայթիւնը ճիւղերուն, գորս անոնք մէկտեղ կը փրցնէին, բայց իր ոչ ճկուն քայլերով միշտ ուշ կը հասնէր. անոնք դուրսը կ'ըլլային արդէն եւ քիչ մը հեռուէն ցոյց կու տային խակ պտուղներ, [illegible] ուզելով որ փողոցը ինկած էին անոնք: Ցետոյ Քլինքսբուրգ ճառ մը կը խօսէր անոնց սեփականու- թեան եւ կրթութեան մասին, որ միշտ նոյն ճառն էր, որովհետեւ բնաւ չէր նշմարեր թէ միեւնոյն տղոց հետ էր իր գործը: Քլինքս- բուրգ ուսուցիչ եղած էր, բայց հարուստներու. եւ որովհետեւ այլեւս ակռաները թափած էին, հիմա ալ յստեղ ինքզինքը բան մը ցոյց տալ կ'ուզէր: Սակայն հոգիւ հեռացած, կը սկսէին ամէնքը մէկ շաչել իր ցանկապատին, եւ իրենցմէ մէկը ներս կը սողոսկէր եւ բան մը կը գնէր անոր պարտէզի ճամբուն վրայ: Պատ ներկող ծեր մարդը, որ վարը, տանը մէջ կը բնակէր, կը տեսնէր այս բոլորը եւ կը խնդար, կը խնդար նոյնիսկ յան- դիմանած ատեն: Միայն պզտիկ աղջիկներուն խիստ արգիլուած էր իրենց մայրերէն անոր մօտենալ:

Այս՞չէր ամէնը. որուն փրոփ Քլինքսբուրգ համակերպիլ ստիպ- ուած էր: Երբ քաղաքէն տուն դառնար, տղէն շատ մօտեցած իր կալուածին, հակառակ աճապա- րելուն Հեսսլինկենց ինքնաշարժը իրմէ առաջ կ'անցնէր, փոշիի եւ աղտի մէջ թաթխելով զինքը: Ընդհանուր տնօրէն առեւտրական խորհրդական Ցքթ Հեսսլինկ, փո- շարգելը փաթթուած խիստ դէմ- քով ուղղակի դիմաց կը նայէր, եւ Քլինքսբուրգ մինչեւ իր սեփա- կան ցանկապատին տակը քշուած՝ անկարող ատելութեամբ մը աչքին տակէն կը դիտէր, մինչեւ որ գար- շահոտ ամպէ մը շրջապատուած, աչքերը գոցէր: Այսպիսի վարկեան- ներուն ներքնապէս իր երկրորդ ճառը կը խօսէր սեփականութեան մասին եւ հակաճառը՝ երբ փոշին սաստիկ եւ չափազանց ըլլար: Արդ- թութիւնը առաջին կարեւոր բանն էր եւ պէտք էր որ առաջինը մնար:

Այսպէս կ'երթար վեր, իր աշ- խատութեան սենեակը, ուրկէ կը տեսնէր ամբողջ Կաուզրնփէլտը, բանւոր տուներուն ետեւ՝ ամայի գետինը, մինչեւ անտառը, մինչեւ գործարանը: Երբ գիշեր կ'ըլլար, գերեզմանին պատին տակ լամբարը կը լուսաւորէր մօտը, մինչ աւելի հեռուն կը տեսնուէին գործարա- նին շարայարուած լոյսերը:

Բանւորները տուն կը դառնա- յին գործարանէն, իրենց խմբական քալուածքը կը թնդացնէր գետի- նը. եւ հեռուէն զգալի կ'ըլլար այս, հասնելով մինչեւ աշխատու- թեան սենեակը: Եւ Քլինքսբուրգ առանց ակնածանքի չէր որ կը խորհէր զանգուածներու տիրոջ, անո՛ր, Հեսսլինկին. կաուզրնփէլտի սեփականատիրոջ մեծ հարստու- թեանց եւ շատ մը արժանիքնե- րուն մասին: Քիմիագէտ եւ թուղթի գործարանատէր ըլլալով ինչպէս յաջողած էր առեւտրական թէ քաղաքական գործով եւ ճարպի- կութեամբ, որոնց մասին տասնըվեց տարի յետոյ ալ դեռ կը խօսուի քաղաքին մէջ: Ընչուշտ ինքնագնու- թեամբ բարձրացած մարդը պէտք էր յարգուէր, բայց ինչ աւելի բարձր իրաւունքներ կը յարգէր: Քլինքսբուրգ խնայած էր մինչեւ որ յաջողած էր քաղաքէն դուրս, խճուղիին վրայ, այս մենաւոր փոքր տունը գնել, որ իր կեանքի վերջին երրորդին ուրախութիւնն էր. խնամուած եւ առանձնաց- եալ, մուսաներու բնակավայր մըն էր ան, որ կը հանգչէր կանաչնե- րուն մէջ, առանց խանգարուելու անհաւատներէ, որովհետեւ միայն գիւղացիներու դանդաղ սայլեր կ'անցնէին անկէ, լծուած՝ լայնա- ճակատ եւ յամրընթաց եզներու:

Եւ կաուզրնփէլտը որ միակ մե- ծագոյն ստացուածքն էր ամբողջ տարածութեան վրայ, թուղթի արտադրութեան այդ կեդրոնը կ'ի- նար դաշտերէն եւ անտառէն ան- դին, զոր մարդ չէր տեսներ, չէր լսեր եւ անոր հոտը չէր առներ: Ի՞նչ կը պատահէր սակայն հոն. Կաուզրնփէլտի նոր տէրը օրէ օր կ'ընդարձակէր գործարանի շէնքե- րը: Ընտառը այնքան կտրեց որ, այդ տգեղ շինութիւնները մէկտեղ եղան: Բանւորներու բնակատու- ները հետզհետէ կը շատնային, դիմելով միշտ դէպի դաշտ, դէպի արեւմուտք, դէպի Քլինքսբուրգ:

(1) (Շար.)

Նոր Խորհրդարանի բացումը Յունիս 1ին

Նոր Երեսփոխանական ժողովը իր առաջին նիստը պիտի գումարէ յառաջիկայ ամսուան սկիզբը։ Ըստ աւանդական սովորութեան, Նախարարները յայտնեցին վարչապետ Փուանքարէի թէ պատրաստ են իրենց հրաժարականը ներկայացնելու, որպէսզի կառավարութեան պետը իր ուզած ձեւով բարեփոխէ դահլիճը։ Սակայն վարչապետը պատասխանեց թէ ընտրութեանց արդիւնքը բնաւ անհրաժեշտ չէր դարձներ դահլիճին բարեփոխումը։ Հետեւաբար Փուանքարէի դահլիճը կը շարունակէ իր գործը եւ Նոր խորհրդարանին առջեւ պիտի ներկայանայ ամբողջ կազմով, բացի աշխատանքի Նախարար Անտրէ Ֆալիէրէն, որուն տեղ նոր մը պիտի նշանակուի։ Ֆալիէրի հրաժարականը ընդունուած է, սակայն մինչեւ յաջորդին անուանումը յիշեալը փոխանորդաբար պիտի վարէ իր պաշտօնատան գործերը։ Իբրեւ յաջորդ կը խօսի Լուշէօրի մասին։

Սուրիոյ սահմանային վէճը

«Սօն Սաաթ» կը տեղեկանայ թէ, Թուրքեւսուրիական սահմանային վէճը կարելի չէ եղած լուծել, որովհետեւ Ֆրանսացիները չափազանցեալ պահանջներ ներկայացուցած են. արդարեւ անոնց պահանջած սահմանը Նախապէս գոյացած համաձայնագրին մէջ նշանակուած սահմանագծին հիւսիսակողմը կը գտնուի։ Խառն Յանձնաժողով մը, որ դանիացի զօր. Էրնսթի Նախագահութեան տակ կը գտնուէր, սահման մեկնած էր տեղւոյն վրայ քննելու համար խնդիրը։ Վերջին լուրերու համաձայն, դանիացի զօրավարը Ֆրանսական տեսակէտին յարած ըլլալով. կարելի չէ եղած համաձայնութեան մը յանգիլ։

Ֆրանսական թերթերը կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս վէճին եւ զանազան հրատարակութիւններ կ'ընեն։ Միւս կողմէ ֆրանսական դեսպան Պ. Տէշնէր Էնկիւրիի մէջ այս խնդրին շուրջ բանակցութիւններ կատարած է արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ։ «Սօն Սաաթ» եզրակացնելով կ'ըսէ թէ այս խնդրին լուծումը Ֆրանսայի բարեացակամութենէն միայն կախում ունի, եւ թէ կարելի չէ իբր իրաւարար ընդունիլ Խառն Յանձնաժողովի դանիացի զօրավարը։

Թուրքիոյ պետական դրամատունը

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ ելմտական գործավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է՝ պետական դրամատան կազմութեան մասին։ Միայն թէ, օրինագիծը Ազգ. ժողովին ներկայացնելէ առաջ, պէտք տեսած է կարգ մը մասնագէտներու կարծիքն ալ առնել։ Պետական դրամատան համար պիտի յատկացուի պետական գանձին մէջ գտնուած մօտ մէկ միլիոնի հնչուն ոսկին։ Երկրորդ, ծախու պիտի հանուին թանգարանի այն գոհարեղէնները, որոնք պատմական արժէք չունին։ Ասոնց մէջ կան 3,5-4 քիլօ ծանրութեամբ զմրուխտի կտորներ։ Մասնագէտները գնահատելու վրայ են զանոնք։ Երբ վերջնայ արժէքի գնահատումը, քարերը պիտի ծախուին։ Կարգ մը պատճառներով, կառավարութիւնը յարմար չէ տեսած քարերը արտասահման ղրկել։ Եւրոպացի վաճառականներ Պոլիս երթալով պիտի մասնակցին գնման գործին։

Երկիրը դարձեալ կը շարժի

Պոլսոյ մէջ առջի գիշեր ժամը 11.55ին պատահած է երկրաշարժ մը, որ տեւած է 10 երկվայրկեան։ Կորնթոսի եւ Աթէնքի միջեւ նոր ցնցումներ զգացուեցան։

Աթէնքէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Սթրուման յորդած ըլլալով, 55,000 արտավար մշակուած հող ողողուած է Սէրէզի եւ Տէմիր Հիսարի շրջանին մէջ։ 2800 ընտանիքներ վնասուած են ողողումներէն։ Ընդհանուր վնաս կը հաշուուի աւելի քան 80 միլիոն տրախմի։

Մուսոլինի մէկ միլիոն լիրէթ ղրկեց Պուլկարիոյ աղէտեալներուն։ Իտալական կառավարութիւնը ասկէ զատ Պուլկարիա ղրկեց 900 անկողիննոց դաշտային հիւանդանոց մը։

Աթէնքէն հեռագրի մը համաձայն, իտալական կառավարութիւնը մէկ միլիոն լիրէթ ալ նուիրեց Յունաստանի աղէտեալներուն. վարչապետ Զայիմիս շնորհակալութեան նամակ մը ուղղեց այս առթիւ Մուսոլինիի։ Եգիպտոսի՝ Ֆուատ թագաւորն ալ հազար ոսկի ղրկեց հելլէն կառավարութեան։

Մայքըլ Արլըն ամուսնացած

Քաննէն Միջերկրականի ֆրանսական եզերք Մայիս 2 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ յայտնի գրող Մայքըլ Արլըն Տիգրան Գույումճեան ամուսնացած է կոմսուհի Մէրքաթիի հետ, յիշեալ քաղաքի ռուս օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ։ Փատուոյ օրիորդն էր հարսին քոյրը՝ կոմսուհի Տարիա։ Պսակին ներկայ էին՝ հարսին մեծ մայրը՝ իշխանուհի Քարաեորկէվիչ, մայրը՝ պարոնուհի Փֆուկլ եւ եղբայրը՝ կոմս Լէոնարտի Մէրքաթի, որ Ալփ-Մարիթիմի նահանգապետն է։

Հրաւիրեալներուն մէջ էին անգլիական փոխ-հիւպատոսը, իշխանուհի Կիքա, իշխան եւ իշխանուհի Քրիստիան Հէսսէ, իշխանուհի Գալիցին, կոմսուհի Մէթէրնիխ եւ ուրիշ բազմաթիւ իշխաններ, կոմսեր, պարոններ եւն։

Հացը կը սղի

Մայիս 7ին հացին քիլօն 10 սանթիմ պիտի աւելնայ, 2 ֆր. 10էն բարձրանալով 2 ֆր. 20ի։ Այսպէս որոշեց ալիւրի խորհրդակցական յանձնաժողովը, որ առջի օր արտակարգ նիստ գումարեց քաղաքապետարանին մէջ։ Այս որոշումը տրուեցաւ ճիշդ այն օրը, երբ պաշտօնաթերթը կը հրատարակէր երկրագործական նախարարութեան մէկ ցեկոյցը թէ յառաջիկայ հունձքը շատ գոհացուցիչ պիտի ըլլայ։

Տեղական թերթերը տարօրինակ կը գտնեն այս կարգադրութիւնը։

Անգլիա եւ բոլշեւիկեան ոսկին

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ Սըր Ուիլերմ Տէյվիսըն հարցուց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք չպիտի՞ առնէ գրաւելու համար այն երեք միլիոն ստերլինի բոլշեւիկեան ոսկին, որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի, որպէսզի այդ դրամով մասնակի վճարումներ ընէ բոլշեւիկներու երեսէն վնասուած անգլիացի քաղաքացիներու։

Ելմտական Նախարարութեան ներկայացուցիչ Սամուէլ պատասխանեց թէ տեղեկութիւն չունէր այդ ոսկիին մասին. ասկէ զատ չի գիտեր թէ կառավարութիւնը իրաւունք ունի՞ անիկա գրաւելու։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Ակնունի խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 22ին կազմակերպուած հանդէսը, օդերու աննպաստութեանը պատճառաւ տեղի կ'ունենայ, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Սէն Լու կամ Փօնի հայկական պարտէզին մէջ։

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. Սէրէնկիւլեան։

Ալֆօրվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլի Գուրգէն Օտտոյի վրէժխնդիր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Գրադարան ընթերցասրահին մէջ։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցներ։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. Գասպարեան։ Նիւթ՝ Մեր ազատութեան պատմութիւնը։

Մարսէյլի Բեռի խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 64 Rue de la République.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Մարսէյլի Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Place St. Michel, 19 Brasserie Marcի մասնաւոր սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր Ամասիացիները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Place de la Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 89 rue Poteau, սրճարանին սրահը. մէթրօ՝ Porte de Clignancourt. Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այսօր Ուրբաթ երեկոյ Ֆլորիա. ժամը 9—10 ,X.

10—11 Գետական իրաւունք. (իրանագիտ[illegible])

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոր կազմուած «Արարատ» միութեան կողմէ ի նպաստ տեղական մարզական մասնաճիւղի մը կազմութեան։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Թադապետական սրահը։ Կը խօսի՝ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչը։ Կը ներկայացուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

ՄՈՒՏՔ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

Շոգեկառքը կը մեկնի կառատուն նուէն 8.23, 10.40, 1.43, 1.53։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Պալըշերցի Յակոբ Քէհեաեանի որդիները՝ Գէորգ եւ Յարութիւն, որոնք ամուսնացած էին, եւ 1921ին Ֆրէզնօ (Քալիֆօռնիա) այգեգործութեամբ կը զբաղէին։ Իմացնել՝ իրենց մեծ եղբօր՝ Minass Keihjaian, Pechin Camargue Bat. K. No. 8, Salin-de-Giraud B. du R.) France.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Գրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկանը աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ զաւակս Իզմիրցի Ջարեհ Փէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Վառվառա, որ Իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է։ Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի՝ 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գումպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Րաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ Սրբուհի Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandezian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

ԿԱՆԳ ԱՌ ՈՒ ԿԱՐԴԱ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՀՐՃՈՒԻ ու ԺՊՏԻ

Լուսանկարիչ Մանուկ Մարկոսեան փոխադրուած է, 48 Rue de Baignoir, Marseille.

Կը լուսանկարէ նորագոյն մեքենաներով։ Գեղարուեստական զարդ, մաքուր, արագ եւ բարեխիղճ։

Փորձի համար անգամ մը միայն այցելեցէք։

Գործատուներ կ'ուզուին Ալէն

տեսակ ձեռագործ գիտցող գործաւորուհիներ կ'ուզուին։ Դիմել՝ Բ. Գասպարեանի, 20 Rue Lau... Մէթրօ Պիւթ Շոմոն կամ Պէլվիլ. Թրամվ. թիւ 26, նաև 41bis Bld. Cotte, Enghien-les-Bains, S. et O..

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris 10)

Le Gerant. H TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն | 288 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-62

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՅԻՍ 1928

5 MAI 1928

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 639

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԱՏՆԻՉՆԵՐԸ՝ ՄԱՏՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Առնէ մը ի վեր, ռամկավար, համայնավար եւ ուրիշ հակաթիւքներ իրենց բոլոր անամէջ փամփուշտները սպառած ըլլալով, իրար կը գերազանցեն նոր գիւտի մը մէջ։

Ամէնէն պարզ դէպքերուն մէջ անգամ կը տեսնեն մատնութիւն։ Աւելի ճիշդ՝ իրենք «ժուռնալ»ներ կը շինեն եւ հրատարակութեան կուտան, իբրեւ «դաշնակցական մատնութեան» փաստ։

Ինագդական է այս վիճակը։ Ինչպէս գողը տրամադիր է ամէն գող տեսնելու դիմացինին ալ, կամ ստախօսը չի կրնար ըմբռնել թէ կան մարդիկ որ սուտ չեն խօսիր, այդ լրբութեանց հեղինակներն ալ, ամէնէն առաջ իրենց հոգին է որ կը մատնեն։

Մենք տարին անգամ մը հազիւ կը գիջանինք արտայայտուիլ այս թրքաբարոյ երեւոյթին առթիւ։

Եւ եթէ այսօր կը փորձուինք երկու խօսք ընել, պատճառը այն է որ, կարգ մը դէպքեր աւելորդ անգամ մըն ալ անարգութեան սիւնին կը գամեն մեր անարժան հակառակորդներուն դէմքը։

Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը, սա գարշելի «Երեւան»ը եւ նման շարք մը թերթեր վերջերս իրարմէ յափշտակելով, տպագրութեան յանձնեցին «թանկագին փաստաթուղթ» մը, որ կ'ապացուցանէ՛ր թէ Դաշնակցութիւնը... մատնութիւն կատարած է Վոլոյի մէջ Յունաստան։

Այդ գաղթին մէջ կը գտնուի անկուսակցական մարմին մը «Հ. Գ. Միութիւն»։ Մեր հակառակորդներու յերիւրանքին համաձայն, այս Միութիւնը դաշնակցական օրկան մըն է, եւ ոստիկանութեան «ժուռնալ» տուած է երկու անձերու դէմ։

Արդ, «փաստաթուղթը» հազիւ հրատարակուած, 1. «Նոր Օր» յայտարարեց թէ կեղծ է և պատրաստուած՝ Միհրան Քէշիշեան կոչուած մարդու մը կողմէ. 2. Հ. Գ. Միութիւնը յանձն առաւ հինգ հազար տրախմի նուիրել, եթէ պաշտօնապէս հաստատուէր կեղծ փաստաթուղթին իսկութիւնը.— 3. Վոլոյի ոստիկանութիւնը Ապրիլ 7 թուակիր պաշտօնագիր մը յանձնած է Հ. Գ. Միութեան, հաստատելով թէ այդպիսի փաստաթուղթ չէ տրուած իրենց։

Այս բոլոր լուսաբանութիւնները հրատարակուեցան յունահայ թերթերուն մէջ, բայց զրպարտիչ օրկանները չբարեհաճեցան արտատպել զանոնք, եթէ ոչ ուրիշ բան, գոնէ գաղութի մը պատիւը փրկելու համար։

Որովհետեւ, ինչպէս դիտել կուտայ Աթէնքի «Նոր Օր»ը, Վոլոյի Հ. Գ. Միութիւնը մեր կուսակցութիւնը չի ներկայացներ, ոչ ալ կը գործէ մեր հրահանգներով։ Ժողովուրդի մեծամասնութեան վստահութիւնը վայելող ազգային մարմին մըն է ան, որ կը գործէ գաղութին կամքով եւ անոր շահերուն ծառայելու համար։»

Արհեստով մատնիչներն ու բանսարկուները լաւ սերտած են իրենց արհեստը.— Ստէ՛, զրպարտէ՛, միշտ բան մը կը մնայ։

Իրենց պաշտօնն է, միայն, սուտը գլորել, մուրը քսել, եւ քաշուիլ անկիւն մը, կծկուած՝ բորոտներու պէս։

Նման շարք մը պատմութիւններէ այսքանը յիշեցինք, իբրեւ նմոյշ։

Մատնութեան» այս առասպելներուն ամբողջ խարդախութիւնը երեւան հանելու համար, հարկ պիտի ըլլար մէկ-մէկ թղթատել հայերէն բոլոր թերթերը, ուսումնասիրել դէպքերը։ Մինչեւ անգամ վկայ կանչել անոնք որ իբրեւ թէ «մատնուած» են։ Որովհետեւ, յաճախ այս վերջիններն են որ հերքումը կուտան, բայց «ազգասէր» թերթը չի բարեհաճիր հրատարակել, եւ գործը կը մնայ մութին մէջ։

Իրենց ուզածն ալ այդ է։

Այս գռեհիկ խաչակրութեան առթիւ, մենք ուրիշ ըսելիք չունինք, եթէ ոչ յիշեցնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան բռնած դիրքը՝ բոլոր տեսակի մատնիչներուն հանդէպ, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, եւ ամէն երկինքի տակ։

Հասարակութեան ո՛ր խաւին ալ պատկանի, կամ ո՛ր կուսակցութեան ալ անդամակցի, մատնիչը մէ՛կ վախճան ունի։ Իսկ այդ վախճանը փութացնողներուն մէջ եթէ կայ իրական ուժ մը, այն ալ Դաշնակցութիւնն է։

Այս յայտարարութիւնը կ'ընենք առանց կեղծ համեստութեան։ Աւելի ճիշդ, առանց մնափառութեան. քանի որ, հայ ժողովուրդի ազատագրութեան պայքարին մէկ մասն է ցեցերու մաքրագործումը։

Մեր հակառակորդները շատ լաւ գիտեն թէ յաճախ միեւնոյն ձեռքին ինկած է իրենց իսկ կաթընկեր մատնիչներուն հաշուեյարդարը։

Ասնկէ որ, ի զուր թուղթ կը մրոտէք, անզգամնե՛ր, ձեր հիմնական մեղքերը ուրիշին վզին փաթթելու համար։

Լաւ կ'ըլլայ որ քիչ մը ծանր նստիք ձեր տեղը, եւ սաղմոս քաղէք ձեր հովանաւորներուն կամ լուսաղբարներուն յայտնի եւ գաղտնի յուշատետրերէն։

Այո՛, թղթատեցէք զանոնք, պրպտեցէք ձեր թերթերը, Հայաստանէն մինչեւ Ամերիկա, եւ պիտի տեսնէք թէ ինչքան կատարելագործուեր էք լրտեսելու, մատնելու, ստոր-իրաւ «ժուռնալ»ներ պատրաստելու եւ նոյն իսկ Թուրքիա բնակողներու մասին մատնանշումներ ընելու արհեստը, անոնց կողմէ։

Սերտեցէք և պիտի համոզուիք որ, Թուրքերը՝ իրենց ամբողջ ոստիկանական և «Գրսմը Սիասի»ի կազմակերպութեամբ այնքան փաստ եւ վաւերաթուղթ հայթայթած չեն, որքան ձեր բթամտութեան կամ ոճրապարտ մեղսակցութեան շնորհիւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Մարսէյլի Հայ Միրտ շաբաթաթերթը հետեւեալ առաջարկը կ'ընէ խմբագրականով մը (Մայիս 3).

— «Սրէ օր զարգացող պայմանները անյետաձգելի պահանջ մը կը ստեղծեն հայ հիւանդանոց մը ունենալու մասին։ Դպրոցի եւ եկեղեցիի կողքին սա ալ կը դառնայ կենսական. հայ խղճի ու մաքի առողջութեան մօտ՝ հայ մարմնի պահպանումն ալ էական է։ Ո՞վ պիտի առնէ առաջին քայլը այս ուղղութեամբ։

Մարսէյլի շրջակայ օդասուն գիւղերէն մէկուն մէջ գէթ 20էն 25 անկողիննոց փոքրիկ հիւանդանոց մը կառուցանելը այնքան անգործադրելի ծրագիր չէ եւ ունի յաջողութեան շատ մը տուեալներ։ Տեղական կառավարութիւնն ու Ֆրանսացի բարեսէրներն անգամ կ'աջակցին այս տեսակ ձեռնարկի մը.որովհետեւ հիւանդանոցի մը կառուցումը հանրային առողջապահութեան հետ սերտ առնչութիւն ունեցող խնդիր մըն է եւ յայտնի է տեղական կառավարութեան հոգածութիւնը այս մարզին մէջ։ Մեծածախս հայ եկեղեցիի մը կառուցումը տեսնող շատ մը Ֆրանսացիներ այժմ այն համոզումն ունին թէ հայ ժողովուրդը հարուստ է եւ կրնայ առանձինն հիւանդանոց մըն ալ պահել. թերեւս իրաւունք ալ ունին իրենց այս կարծիքին մէջ։ 12էն 15 հազար հայութիւն (մեծ մասով բանւոր ու համեստ արհեստաւոր) ունեցող քաղաքի մը մէջ շատ պարզ է թէ որքան նախախնամական գեր կրնայ կատարել հիւանդանոց մը։

Բարեգործականը միթէ չի՞ կրնար ստանձնել նախաձեռնութիւնը։»

ՔԱՐՇՈՒՐԵԼԻ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՂԷՏԵԱԼ ՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԵՐԱԽԱՆԵՐ ԱՆՕԹԻ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ ՄԱՐԴԻԿ ԽՈՏ Կ'ՈՒՏԵՆ

Մանուկներու օգնութեան միջ. ազգային միութիւնը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ժընեւ, Պուլկարիոյ իր պատուիրակէն ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.

—«120,000 անձեր, 80,000 տղաներ անօթութեան վտանուած են։ Սովը կը սպառնայ 50,000 ընտանիքներ, աւերակներուն մօտ, անպատսպար կը մնան տեղատարափ անձրեւին տակ։ Հիւանդանոցները որոնք աճապարանքով կազմակերպուած էին փայտաշէն խրճիթներու մէջ, ողբալի վիճակի մէջ են։ Աղէտեալները հիանալի քաջութիւն մը ցոյց կուտան»։

Իսկ պուլկար թերթ մը կուտայ աւելի դժնդակ մանրամասնութիւններ. «Սարանչ գիւղին մէջ երկու մանուկներ սովամահ եղած են։ Բազմաթիւ լեռնաբնակներ սպիպուած են կողոպուտի դիմել, կտոր մը ուտելիք հայթայթելու համար։ Աղէտեալ վայրերու բնակչութեան մեծագոյն մասը կը սնանի խոտով եւ եգիպտացորենով»։

Երբ ընդհանուր թշուառութիւնը այսքան մեծ է, ի՛նչ կրնայ ըլլալ վիճակը մեր հայրենակիցներուն, որոնց մեծ մասը առանց վերջին երկրաշարժին եւ անոր աղետալի հետեւանքներուն ալ, արդէն չունէր նախանձելի վիճակ մը։ Անհրաժեշտ է որ ամէն հայ անհատ՝ փութացնէ իր օգնութիւնը, հոգ չէ թէ քիչ, բայց շուտ։ Ուշացած օգնութիւնը չի հասնիր իր նպատակին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլօ-եգիպտական գժտութիւն

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ գիշերային նիստի մը ընթացքին, վարչապետ Նահաս փաշա երեսփոխանական ժողովին մէջ յայտարարեց թէ անգլիական կառավարութիւնը իբրեւ գոհացուցիչ ընդունած է Եգիպտոսի պատասխանը անգլիական վերջնագրին։ Տագնապը առ այժմ փակուած կը նկատուի, ու հաւանական է որ Նահաս փաշա փորձէ բանակցութեանց ձեռնարկել՝ կնքելու համար դաշնագիր մը, որ ճշդէ Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի փոխադարձ յարաբերութիւնները։

Վերջին օրերու դէպքերը բացած են ազգայնականներու աչքերը։ Այժմ հասկցած են թէ Վաֆտը մեծ սխալ մը գործեց երկու ամիս առաջ՝ մերժելով Անգլիոյ գծնակցութեան առաջարկը։ Այժմ կը մտածեն դարմանել սխալը։

Իտալեւթուրք դաշնագիրը

«Ճայմգ»ի թղթակիցը Պոլիսէն կը հեռագրէ Մայիս 3 թուականով.—

«Ագշամ»ի մէջ հրատարակուած զեկոյցի մը համաձայն, բարեկամական եւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքելու մասին իտալեւթուրք բանակցութիւնները վերջացած են եւ դաշնագիրը պիտի կնքուի քանի մը օրէն Հռոմի մէջ։

Այս լուրը դեռ չէ հաստատուած պաշտօնապէս։

Սաստիկ կռիւներ Չինաստանի մէջ

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ հիւսիսային բանակին պատկանող երկու օդանաւեր ռմբակոծած են յիշեալ քաղաքը, մասնաւորաբար ռումբեր ձգած են զինարանին վրայ, մեծ խուճապի ենթարկելով բնակչութիւնը։ Օտար թաղամասերը չեն վնասուած։

Միւս կողմէ ազգայնական ուժերը յաղթականօրէն կը յառաջանան եւ օրէ օր Ցինկ-Թաոյի անկումին կը սպասուի։ Հիւսիսայիններու կարեւոր ուժ մը կղզիացած է Ցի-Նան-Ֆուի մէջ, Շանթունկի հարաւ-արեւելքը։ Զօր. Շանկ Շուն Շանկ աբագօրէն կը նահանջէ։ Իր զինուորներուն մեծամասնութիւնը անձնատուր եղած է եւ անոնք որ Շանթունկ կը մնան, մօտալուտ վտանգի ենթարկուած են։

«Թայմզ»ի թղթակիցը Փէքինէն կը հեռագրէ թէ դէպի հիւսիս գացող բոլոր ճամբաները լեցուն են փախստականներով, որոնք հարիւր հազարներով կ'ուղղուին դէպի Մանչուրիա։

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, Փէքին վտանգի տակ է։ Զանկ-Քայ-Շէքի եւ Ֆէնկ Եու Հսիանկի նոր համաձայնութեան հետեւանքով ազգայնականները մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած են։

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ Ցի-Նան-Ֆուի մէջ երկու օրէ ի վեր արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան չինացի ազգայնականներու եւ Ճափոնցիներու միջեւ։ Երկուստեք կարեւոր կորուստներ կան։ 2000 Ճափոնցիներ հասած են Ցի-Նան-Ֆու։ Ամբողջ Չինաստանի մէջ Ճափոնցիներու հակառակ մեծ շարժում մը առաջ եկած է։

Օգնութիւն աղէտեալներուն

Թէ՛ Պուլկարիոյ եւ թէ Յունաստանի մէջ ցնցումները կը շարունակուին՝ թեթեւ կերպով, առանց նոր վնասներ պատճառելու։

Միջազգային օգնութեան գործը փութով առաջ կը տարուի։ Կորնթոսի եւ շրջակայ գիւղերու բնակիչները այժմ բոլորն ալ տեղաւորուած են վրաններու եւ տաղաւարներու մէջ, զորս հայթայթած են հելլէն կառավարութիւնն ու անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական շոգենաւերը։ Կարմիր Խաչի ընկերութիւնները նպաստ կը բաշխեն աղէտեալներուն։

Աթէնքի «Էսթիա» թերթը հանգանակութիւն մը բացած է եւ ցարդ հաւաքած 5,500,000 տրախմի (14,785 անգլ. ոսկի)։ Պապը ղրկած է 200,000 տրախմի. Տիկին Հուսթոն՝ 2000 ստերլին եւլն.։ Ասկէ զատ արտասահմանի բոլոր յոյն գաղութները առատաձեռնօրէն կ'աջակցին։ Սըր Պազիլ Զախարօֆ 100,000 անգլ. ոսկիի չէք մը ղրկած է Հանրապետութեան Նախագահ ծովակալ Քունտուրիոթիսի՝ Կորնթոսի արկածեալներուն համար։

∴ Կորնթոսի մէջ հազիւ 130ի չափ հայութիւն մը կար, մեծ մասամբ գործաւորներ։ Հայերուն մէջ անձի կորուստ չկայ եւ ոչ ալ վիրաւոր, մինչեւ հիմա ստացուած տեղեկութեանց համաձայն։

Աֆղանիստանի թագաւորը Մոսկուայի մէջ

Ամանուլլահ թագաւորն ու Սուրէյյիա թագուհին իրենց շքախումբով Մոսկուա հասան Մայիս երեքի առտուն։ Լենաստանի սահմանագլուխէն ասդին իրենց տրամադրուած էր ցարական ընտանիքի մասնաւոր շքեղ կառախումբը։ Կայարանը դիմաւորելու գացած էին Քալինին, Չիչերին, Լիտվինոֆ եւ ուրիշ բազմաթիւ քաղաքական ու դիւանագիտական դէմքեր։ Նուագախումբը նախ աֆղան ազգային քայլերգը, յետոյ «Ինթէրնասիոնալ»ը նուագեց, մինչ 12 օդանաւեր կը սաւառնէին կայարանին վրայ։

Կայարանէն ելլելէ վերջ, թագաւորին առջեւ զօրանքը կատարեց պատուոյ պահակախումբը, որ կը բաղկանար Նախշուան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՆՈՐ ՇԱՐԺ

Քանի մը ամիսներէ ի վեր Փառք Ալէն Մորի դիտարանը աննախընթաց ցնցումներ մը կ'արձանագրէր։ Գիտունները զարհուրելի շարժ մը կը նախատեսէին փարիզ բնակող հայրենակից բանաստեղծի մը գլխուն մէջ։

Դժբախտաբար գուշակութիւնը փոխուեցաւ տխուր իրականութեան։

Ընթեռ հեռագիրները, այսօր, անընդմիջաբար կը ծանուցանեն աղէտը։

Ազգային խիստ վաստակաւոր անձի մը վարկը շարժած ու ինկած է անկանգնելիօրէն։ Քար քարի ու ոսկոր ոսկորի վրայ չէ մնացած։ Շարժը դեռ կը շարունակուի, տրորելով բազմավաստակ արկածեալին ծանր-բեռ մարմինը։ Ցեղ տեղ մէկ մէթր խոռոչներ բացուած են։ Անցած Օրերու խաղաղութեան տեղ՝ աւերակոյտեր։ Զեփիւռը կը փչէ բանալով թերթերը աւերակներուն մէջ մոխրացած տետրակի մը, որ կը կոչուի Տարագրի մը Յուշատետրը։

Բարիքի գործարանին ոսկեձանքեր ու պարիսպներ ունեցող հրաբխային լեռն ալ քանդած ըլլալով, 10,000 ֆրանք արժողութեամբ հալած ոսկիի ցրվէժներ կը թափէ, իբրեւ լավա, յոգնավաստակ բանաստեղծին անկեալ վարկին վրայ։

Աստուած ողորմի իր հոգուն։ Եկեղեցիներու մէջ հերոններ կը վառին։

Մտադրութիւն կայ, ժողովրդական հանգանակութեամբ, եղբայրական գերեզմանաքար-կոթող մը զետեղելու մեռեալ վարկին վրայ։

Ռամկավար-Ազատական կուսակցութիւնը այս առթիւ շքեղ սգահանդէս-թէյասեղան մը սարքած է, որուն մասնակցողներուն հինգական ֆրանք պիտի վճարէ իր հայրենի քսակէն որ է... բարեգործականի սնտուկը։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի. Ցանկ

	Ֆր.
Տրապիզոնի Հայրենակց. Միութիւն	500.—
Վ.աթան քհնյ. Խոյեան	100.—
Կ. Գ. Սուլթանեան	10.—
Երուանդ Աստանալեան	15.—
Գումար	625.—
Զ. Ցանկին գումարը	1257.30
Ընդհ. գումար	1882.30

Յառաջի Խմբագրութեան,

Միութիւնս այսօր որպէս եղբայրական օգնութիւն, ձեզ կը յանձնէ 500 ֆրանք, ի նպաստ Պուլկարիոյ երկրաշարժէն աղէտեալ հայրենակիցներու եւ կը խնդրէ որ հաճիք ուղարկել զայն իր նպատակին։

Ի դիմաց Տրապիզոնի Հայրենակց. Միութեան վարչութեան քարտուղար

ՄԻՍԱՔ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ

ԽՄԲ. — «Յառաջ»ի միջոցաւ հանգանակուած այս գումարներ, որ պարբերաբար պիտի փոխադրուին Ֆիլիպէ, Պոլսոյ նախկին պատր. փոխանորդ եւ Թրակիոյ նախորդ առաջնորդ Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանի, որ նախագահն է նպաստաբաշխ յանձնախումբին։

Առաջին առաքումը պիտի ընենք երբ լրանայ երկու հազարը։ Եւ այնուհետեւ միշտ երկու հազարական չէքերով (11,000 լէվա)։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՄՐԱՊՆԴՄԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Մայիս 1ին պետական պաշտօնաթերթը հրատարակեց հրովարտակ մը, որով Ելմտական նախարարը կ'արտօնուի 75 տարիէն վճարելի 5 առ հարիւր տոկոսաբեր պարտաթուղթեր հրապարակ հանել, ջնջել կարճ պայմանաժամով կնքուած զանազան փոխառութիւնները եւ վճարել Պանք տը Ֆրանսէն փոխ առնուած գումարները։

Այս նոր պարտաթուղթերը հրապարակ պիտի հանուին Մայիս 7ին։ Գնողները կրնան վճարել կանխիկ եւ կամ 1928ին եւ 1929ին վճարելի Bon de Défenseներով եւ գանձատոմսերով։ Կանխիկ արձանագրութիւնները պիտի գործածուին Պանք տը Ֆրանսէն փոխ առնուած գումարները վճարելու։

Այս փոխառութեան ծրագիրը շատոնց պատրաստ էր, բայց կը սպասուէր խորհրդարանական ընտրութեանց արդիւնքին։ Նոր ընտրութիւնները ֆրանսական ելեւմուտքին ամրապնդման մասին Փուանքարէի վարած քաղաքականութեան ի նպաստ արտայայտուած ըլլալով, կասկած չկայ փոխառութեան յաջողութեան համար եւ ապահովաբար անմիջապէս յետոյ պիտի հրատարակուի ֆրանքի պաշտօնական կայունացումը այժմեան սակին վրայ, այսինքն մէկ նոր ֆրանքը հինգ թուղթ ֆրանքի արժէքով։

Նոր փոխառութեան յաջողութեան եւ ֆրանքի մօտալուտ կայունացման հաւաստիքներն արդէն զգալի եղան սակարանին մէջ, ուր ֆրանսական արժեթուղթերը եւ մասնաւորապէս դրամատուններու բաժնեթուղթերը անօրինակ բարձրացումներ ունեցան վերջերս։ Այսպէս երկու շաբաթուան մէջ Պանք տը Ֆրանսը 18,000էն բարձրացաւ 25 հազարի, Քրէտի Լիոնէն 3500էն 4800ի ելաւ։ Շատեր այնպէս կը խորհէին թէ նոր փոխառութեան հրապարակ հանուիլը պիտի կասեցնէ արժեթուղթերու բարձրացումը, բայց Փուանքարէի յաղթանակը մեծ զարկ տուաւ արտասահմանեան դրամատէրերու վստահութեան եւ անհագին քանակութեամբ ֆրանսական արժեթուղթեր կը գնուին վերջերս Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Պելճիքայի կողմէ։

Ամրապնդման (consolidation) փոխառութիւնները հրապարակ հանուած են միշտ ամէն անգամ որ պատերազմ կամ ընդհանուր մեծ տագնապ մը ստիպած է պետական գանձերը առժամեայ կարճ պայմանաժամով փոխառութիւններ կնքելու։ Եւ այս շատ բնական է, քանի որ պատերազմի կամ տագնապի տեւողութեան պահուն անկարելի է փոխառութեանց վերջնական կարգադրութիւնները նկատի ունենալ տոկոսի սակի, վճարման պայմանաժամի եւայլն հայեցակէտներով։ Պատերազմը աւարտելէն բաւական ժամանակ վերջն է միայն որ կարելի կ'ըլլայ կանոնաւոր պիւտճէ պատրաստել եւ գիտակցօրէն հաշուել թէ քանի՛ տարիէն կարելի է այսինչ գումարը վճարել եւ ի՛նչ տոկոսով։ Տագնապի պահուն դրամատէրերը դժուարահաճ են առհասարակ եւ տոկոսի սակերը համեմատաբար սուղ։ Վերջին պատերազմին Ֆրանսայի պէս երկիր մը մինչեւ հարիւրին 7ուկէս — 8 տոկոս վճարեց, մինչդեռ այսօր հարիւրին 5ով ուզածին չափ դրամ կրնայ գտնել ամէն տեղ։

Ֆրանսական ելեւմուտքի միակ տկար կողմը Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ունեցած պարտքերու խնդրին կարգադրման յետաձգումն է, բայց ինչպէս հաղորդեց Հավասի գործակալութիւնը Ապրիլ 30ին, այդ խնդրին մասին նոր թղթակցութիւններ փոխանակուած են պատկանեալ վարչութեանց միջեւ եւ առանց ո՛ր եւ է կանխորոշ ստանձնումի Ֆրանսական խորհրդարանի իրաւունքներուն դէմ, պետական գանձը 1928ին պէտք է վճարէ 11 մէկ քառորդ միլիոն տոլար Ամերիկային եւ 4 միլիոն ստերլին Անգլիոյ՝ առ հաշիւ իր պարտքերուն, որոնց վճարման վերջնական կարգադրութիւնը վերապահուած է Ֆրանսական խորհրդարանին։

Կարճ պայմանաժամով գանձատոմսերու եւ փոխառութեանց ջնջումէն վերջ, ապահովաբար այս արտաքին պարտքերն ալ պիտի վերածուին երկար պայմանաժամով պարտամուրհակներու, եւ այն ժամանակ ֆրանքի պաշտօնական կայունացումով պիտի պսակուի Փուանքարէի դահլիճին երկու տարիէ ի վեր վարած քաղաքականութիւնն ի պաշտպանութիւն ֆրանքին եւ Ֆրանսայի։

Ինչպէս ըսինք վերեւ, նոր փոխառութեան արտադրելիք կանխիկ գումարներով պիտի վճարուին Պանք տը Ֆրանսէն փոխ առնուած գումարները։ Այս կը նշանակէ թէ պետութիւնը պարտք կը հաշուէ ինչպէս անհատներէ փոխ առած գումարներ, նոյնպէս եւ Պանք տը Ֆրանսէն առածները։ Երեւութապէս ճիշդ է այս, սակայն իսկապէս բոլորովին տարբեր են անոնք։ Պանք տը Ֆրանսն իրապէս պետական գանձին փոխ տուած չէ իր հաշուեկշիռին մէջ նշանակած միլիարդները. ան փոխ տուած չէ այն պարզ պատճառով որ, այդչափ դրամ չունէր որ փոխ տար. իրականութիւնն այն է որ պետութիւնն իր պէտքերուն համար թղթադրամ տպել տուած է եւ անոնց տակ փոխանակ իր ստորագրութիւնը դնելու, ինչպէս բրած է Անգլիան (Currency notes), Պանք տը Ֆրանսին ստորագրել տուած է զանոնք։ Ուրեմն, ոչ թէ փոխառութիւն է այս, այլ առանց եւբաշխաւորութեան դրամ կոխել։ Պանք տը Ֆրանսի ստորագրած այդ դրամատոմսերուն փոխարէն, պետութիւնը անոր տուած է ժամանակաւոր վերանորոգելի եռամսեայ պարտամուրհակներ, որոնց համար տոկոս ալ չի վճարեր բնականաբար, քանի որ այդ տոկոսները կը հաշուուին իբր թէ հարիւրին 3 սակով, բայց փոխանակ դրամատան շահին անցնելու, կը գրգռուին պետական գանձի տալիքի գումարին։ Ձեւով մը նշմարական խեղկատակութիւն», ինչպէս կը բնորոշէ ելմտագէտ Կասժեն մէջ։

Նոր փոխառութեան գլխաւոր նպատակն է, ուրեմն, 1914էն 1926 իշխող դահլիճներու տպել տուած դրամատոմսերը շրջաբերութենէ վերցնել։ Եթէ ժամանակին կարելի ըլլար տուրքերով կամ փոխառութիւններով հայթայթել գանձի պէտքերը, ոչ այդչափ անհագին քանակութեամբ դրամատոմսերու պէտք կը մնար, ու ոչ ալ այժմեան փոխառութեան, բայց գիտենք թէ անկարելի էր այն ատեն եւ այսօր միայն, խաղաղութենէն տասը տարի յետոյ է որ դահլիճ մը կը համարձակի ամրապնդման փոխառութիւն մը հրապարակ հանել։

Խնդիր է սակայն թէ պէ՞տք է որ հրապարակ հանուած դրամատոմսերն ամբողջովին եւ միանուագ վերցուին հրապարակէն։ Ուրիշ խօսքով պէ՞տք է որ պետական գանձը ամբողջովին վճարէ իր տալիքը Պանք տը Ֆրանսին։ 1926ի սկիզբները գումարուած մասնագէտներու ժողովը վերահասու ըլլալով այդ գործողութեան պատճառելիք անպատեհութեանց, խորհուրդ տուած էր մաս առ մաս — տարեկան ոչ աւելի քան երկու միլիառ — վճարել եւ ոչ թէ միանուագ, քանի որ այդ տալիքը վճարել՝ կը նշանակէ դրամատոմսի քաշել հրապարակէն։

Այս անպատեհութիւնները մասամբ դարմանելու համար է որ, 1926ին Փուանքարէ քուէարկել տուաւ օրէնք մը, որով Պանք տը Ֆրանսը կ'արտօնուի իր ուզածին չափ նոր դրամատոմս հրապարակ հանել ոսկի եւ հաստատուն օտար դրամ գնելու համար։ Այսպէս ուրեմն, նոր փոխառութեան արտադրելիք դրամատոմսերով Պանք տը Ֆրանսը կրնայ ոսկի գնել, փոխանակ զանոնք ոչնչացնելու, որով թէեւ պետական գանձէն ունեցած առնելիքը կը պակսի, բայց շրջաբերութեան մէջ գտնուած դրամատոմսերը միեւնոյն համեմատութեամբ չեն նուազիր եւ հրապարակի նիւթական դիւրութիւնը չի կաշկանդուիր։

Անհրաժե՞շտ է սակայն նոր ոսկի գնել։ Ի՞նչ նպատակի կը ծառայէ ոսկիի պահեստը, դրամատոմսերու մետաղի վերածումը (convertibilité) ապահովելու։ Ո՞րչափ ոսկի պէտք է Պանք տը Ֆրանսի դրամատոմսերն ապահովելու համար, այս ալ կախում ունի վերածման մասին որդեգրուելիք դրութենէն. ուրիշ անգամ առիթ ունեցած ենք գրելու թէ երեք գլխաւոր ձեւեր կան դրամատոմսերու վերածման կամ փոփոխելիութեան.—

1.— Gold exchange standard — այսինքն դրամատոմսի փոխարէնը վճարել հաստատուն արտասահմանեան չէքերով կամ դրամատոմսերով։

2.— Gold bullion standard — դրամատոմսի փոխարէնը վճարել ձոյլ ոսկիով.

3.— Gold standard վճարել ոսկեդրամով։

Ասոնցմէ առաջին երկու տեսակի պարտադրութեանց համար մեծ քանակութեամբ ոսկի պահեստի պէտք չկայ, քանի որ դրամատոմսերու փոփոխելիութիւնը միայն միջազգային վաճառականութեան պէտքերը պիտի գոհացնէ։ Ներքին առեւտուրը ոսկիի պէտք չունի։ Իսկ եթէ երրորդ ձեւն ընդունուի, ինչպէս էր պատերազմէն առաջ, եւ ամէն ոք ազատ ըլլայ դրամատոմսի փոխարէն ոսկեդրամ պահանջելու, այն ատեն պէտք է կարեւոր պահեստ մը ունենալ ոսկեդրամի։

Լաւագոյն ձեւը իմ կարծիքով, այս երեք դրութեանց միասին որդեգրումն է, պայմանաւ որ Պանք տը Ֆրանսն իրաւունք ունենայ պահանջուած գումարին օրինակի համար մէկ երրորդը ձոյլ ոսկի տալու, մէկ երրորդը ոսկեդրամ եւ մէկ երրորդը արտասահմանեան չէքերով։ Անգամ մը որ նախապատերազմեան վստահութիւնը հաստատուի ժողովուրդի ամէն խաւերուն մէջ, հաւանաբար յառաջիկային դրամատոմսը պիտի գերադասուի մետաղէն, իր բազմապիսի առաւելութեանց համար։ Այս ձեւի վերածման համար Պանք տը Ֆրանսի այժմեան ոսկիի պահեստը լիովին կը բաւէ, գոցելու շրջաբերութեան մէջ գտնուած թղթադրամները։

Արտասահմանեան չէքերով վերածման դրութիւնը որդեգրելու ժամանակ Պանք տը Ֆրանսը նախապէս պիտի համաձայնի անշուշտ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ թղթադրամ հրապարակ հանող դրամատուններուն հետ, որպէսզի կարենայ կանոնաւորել պահեստներու գործածութիւնը եւ միջազգային վարկերու հոսանքները, քանի որ Միացեալ Նահանգներն են աշխարհի ոսկիին տէրերը եւ ամերիկեան սեղանաւորութիւնն է որ Լոնտոնի Համակշռութեան սենեակին (Clearing House) միջոցաւ կը թելադրէ միջազգային վարկի պայմանները։

Մ. Տ.

ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Գերման գործարան մը, Միւնիխի օդակայանի մը յատակագծին վրայ, շինել տուած է նոր ինքնաշարժ մը, հրթիռաշարժը, որուն առաջին փորձերը տեղի պիտի ունենան Մայիս 18ին։ Կը յուսան այս նոր ինքնաշարժով ժամական 170 քիլոմեթր արագութիւն ստանալ։

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԵՄՔԵՐ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այլ հիմեր ունէին ենթակայական ապրումները, որոնք կապում էին նրան հայ մենաստաննին։ Նրա խստապահանջ միտքը յենարաններ ու հանգրուաններ էր փնտռում իր որոնող ու տառապող հոգու համար, մշակութային հոգեւոր արժէքներ, որոնք ոչ միայն իր լայն հոգին կապէին իր մեծ մօր՝ հայ ժողովրդի խորունկ ու բազմաղբուագ հոգուն, այլ եւ նիւթ մատակարարէին իր ներքին պայքարին, թեւ ու թռիչք տային իր կամքին. հոգեւոր գանձեր, որոնք իրենց բովանդակութեամբ նո՛ր ոգեւորութեան, նո՛ր եռանդի, նո՛ր տքնութեան շարունակական աղբիւր դառնային իր չարչրկած սրտի համար։ Հայոց նոր կեանքն ու նորահիթիթ մշակոյթը նւազագոյն չափով չէին բաւարարում նրան վերջնականապէս. ընդհակառակն՝ հայ մշակոյթի հոյակապ հին կոթողները, հին բանաստեղծութիւնը, հին հոգեւոր աղօթքներն ու շարականները, մանաւանդ հին հայ բանաստեղծ իմաստասէրներու խանդաղատանքի, զուրգուրանքի պաշտամունքի հզօր կայաններն էին, որտեղից նա իր նո՛ր տքնութեան ճամբան էր սկսել։

Այս խորայատակ ուժեղ, անհատական գիծն էր, որ նրան իր աւելի հասուն շրջանում նորից ու նորից աշխարհիկ կեանքից պահեց եւ մենաստան ուղղեց։ Նա խորապէս հաւատում էր, թէ հայ ազգային միտքը, նրա մտաւոր բարձր մղումները, Նարեկացու ներքին անմար կրակով իր սիրտն ու հոգին սրբելու, այնքա՛ն բուռն ազգային գիծը շարունակում է ապրիլ հայ փոքրաթիւ գաղափարական մտաւորականութեան մէջ։ Եւ թէ հայ հաւաքականութիւնը ինչպէս նաեւ հոգեւորականութիւնը իբրեւ դաս ի վիճակի չէին հասկանալու այսօր, ընկալելու եւ գնահատելու Հայոց աշխարհի հոգեւոր կեանքի այդ անգնահատելի գանձը. անհատ մարդիկ, մանաւանդ հայ մտաւորականն է, որ պիտի ջանայ մի ժամանակաւոր անօթի վերածելու, այդ նուիրական գանձը պահելու համար։

Իր այս հիմնական ըմբռնումի հետեւանքով իր ողջ կեանքը մի աննախընթաց կռիւ էր ու պայքար, սակայն ներքին, հոգեւոր պայքար, ուղղուած առաւելեն առաջ ի՛ր անձի, ի՛ր մարդկային թուլութիւնների դէմ, մի խստական մաքուր ազնուութիւն, որով իր անձը փորձում էր վեր ածել մի նոր անօթի, հայրենի սրբազան աւանդութիւններին պահելու եւ նոր սերնդին յանձնելու։ Նա գերագանցօրէն մտաւոր պայքարի ու որոնումների մարդ էր։ Այդ պատճառով անգիտակցօրէն խորշում էր ժողովրդական հոծ զանգուածների պայքարից, սակայն խորապէս զգում, ապրում էր նրանց արդար ցասումով, սիրում էր ժողովրդական մասսաները, մանաւանդ նրա խոնարհ չարքաշ խաւերը։

Նա չէր մասնակցում վերջինիս ընդվզումներին ու շարժման, մանաւանդ չէր փորձում նրա առաջնորդը դառնալ, սակայն իր մենաստանի խոնարհ խցիկից մի էլեկտրական ուժեղ լարով կապուած էր նրա հետ։ Այդ պատճառով հարկաւոր ժամին մարում էր իր խցի կանթեղը, մի կողմ շպրտում էր իր վեղարն ու սքեմը, գնում էր ծառայելու ժողովրդին նրա մենամարտի դաշտում։ Թէեւ մենաւոր՝ սակայն իր հոգու մի պահանջով շարունակ աշխարհիկ կեանքին էր նայում։ Եթէ մենաստանների կամարների տակ հնչող շարականները, կարդացող աղօթքներն ու գրքերը իր նախնիքների հոգեւոր տքնութեան բանաստեղծական հոյակապ յուշարձաններն էին, որոնց հզօր ներշնչումով նա կապւում էր իր հարազատ անցեալին՝ աշխարհիկ կեանքը, նոր գալիք կեանքն էր նրա համար, որ իր խոր արձագանգն էր գտնում նրա հոգում և շարունակ թարմ ու աշխարհիկ պահում նրան՝ նոյնիսկ իր վանական խցիկում, իր սքեմի մէջ։ Արդէն իր ընդգրկող մտքի համար աշխարհիկ ու վանական կեանքը իրարից զատուած, իրար միանգամայն ներհակ միջավայրեր չէին. նրանք մի մեծ ամբողջի, որ կեանք է կոչւում, անհրաժեշտ բաղկացուցիչ մասերն էին, իրար հետ օրգանապէս կապուած, իրար լրացնող ու ամբողջացնող։

Այս էր պատճառը, իմ խորին համոզմունքով, որ Գիւտ եպիսկոպոսի վանական կեանքը նեղ մտքով, հոգեւոր տառապանքը ընդհանրապէս շարունակ թարմ էին, անկեղծ համոզումով տողորուած։ Այս էր պատճառը, որ երբ առիթ էիք ունենում նրա հետ խօսելու, վիճելու իր հոգեւոր տքնութեան մասին՝ նա իր յստակ, պայծառ համոզումով, իր խոր, անսեթեւեթ տողորումներով, իր անխառն, անմիջական ոգեւորութեամբ խորապէս վարակում էր ու համոզում լսողին։ Այսպէս էր նա իր ներքին աշխարհում՝ իբրեւ անհատ, իբրեւ ապրող ու խորհող եա, իբրեւ գերագանցօրէն ինքնուրոյն ու անկախ անհատականութիւն։

Հանրային կեանքում իր ներքին մղումների թերումով իսկ, նրա դերը եւ գործը կանխորոշուած էր։ Նա գրչի, մտքի և մշակոյթի մարդ էր, այս բառի ամենալայն իմաստով։ Հայ մտաւորական ընտանիքի ամենաարժանաւոր անդամներից մէկն էր թէ իբրեւ տեսուչ ու ուսուցիչ, թէ իբրեւ տաղանդաւոր հրապարակախօս ու քննադատ, թէ իբրեւ գիտական աշխատաւոր ու կրօնական։ Եւ որպէս այդպիսին ունէր թէ լուրջ, եւրոպական պատրաստուած անհատի տուեալներ, թէ բնատուր ձիրք ու շնորհք։ Աւարտել էր Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը, ուսանել էր ռուսական ու գերմանական համալսարաններում, ունէր մտաւոր լուրջ պաշար ու պատրաստութիւն լայնօրէն գործելու և արդիւնաւորելու իր ընդունակութիւնները։ Իր գործի մղիչ ուժը, իր աշխատանքի անսպառ կորովը գալիս էր իր ներքին աշխարհից. ստորոգելիները, որոնք գունաւորում էին նրա գործը՝ անխարդախ, անսեթեւեթ, անզիջում զոհաբերութիւնն էր և ճշմարտութեան ու կատարելութեան ծառայելու իր անսպառ ծարաւը։ Զարշում էր ամէն տեսակ ծափից ու փառքից, մանաւանդ աթոռներից ու դրամից, իր փառքն ու հպարտութիւնը իր ներքին աշխարհի ձայնն էր, նրա գնահատականը։ Երբ իր հոգին զգում էր իր գործից ու նրա հետեւանքներից՝ նա այլեւս անճանաչելի էր դառնում, կորցնում էր իր հաւասարակշռութիւնը եւ իբրեւ տաշեղ տարուբերւում իր հոգու ալեկոծ ծովի մէջ։ Ինքը իր գործը գնահատում էր իբրեւ սոսկ բանաստեղծ, նախ ի՛ր համար, իրեն բարձր մտաւոր-բարոյական պահանջները բաւարարելու համար էր տքնում ու զոհաբերում. երբեք միտում չունէր իր գործով աղմուկ բարձրացնելու, մանաւանդ ուրիշներին օրինակ դառնալու, թէեւ անկախ իր ցանկութիւնից, ուր ոտք էր դնում ու գործի ձեռնարկում տիրականօրէն ազդում, զարմանալի ջերմ մթնոլորտ էր ստեղծում։ Նրա համեստ միտքը իր աշխարհային կեանքի շրջանը ըստ ամենայնի իմաստաւորուած էր համարում՝ ճշմարտութեան ու կատարելութեան աշակերտելով։

Մի բեղուն մտաւորական կեանք էր, մի մաքուր վսեմ անհատականութիւն, որ իր մեծ հայրենի հոգեւոր աւանդութեան ու տքնութեան ճանապարհը բռնած, իր փոթորկալից հոգու պայքարով փորձեց նո՛ր իմաստ ու նո՛ր բովանդակութիւն տալ ողբաշարը ծուած հայ մտաւորականի կեանքին, իր սիրտը լափող կրակից մի բուռն կայծ ձգել նրա մաշուած հոգու … այդու խաղովակը դառնա… եալ ու եկող սերունդներ… գաղափարական հաղորդակցը… ու կապի։

Այն ժամանակ երբ հայ… գեցին ու մտաւորականու… խաշոր ակնկալութիւններ… նրանից, երբ նոր էր… նրա հասուն ստեղծագործ… շրջանը, հազիւ 48 տարին… լորած, Ջեկալի գարշելի… ների մէջ վերջնականօրէն… բալեց իր առողջութիւնը… իմացական հոգու աշխոյժ… իսպառնականօրէն փակեց… ու ազատութեան հայցող… պաշտամունքի առաջ,… նիքին ու ժողովուրդին,… սեւից դրական անհագին… գութիւն է թողել, որի… րակութեամբ լաւագոյն… քը մատուցած կը լինենք… թարմ շիրիմին, որ թանկ… թանկ է մեզ համար։

ԵՐ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ…

Պրագա

ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ ԳՈՐԾԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԾԱՆՐ ՎԷՃԵՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Թուրք մամուլը շատ… կացումներ կը հրատար… կաթուղիներու շինութ… թիւ։

Էսկիշէհիրի երեսփոխան… պէյ, հանրօգուտ շինութեանց… ծախարութեան պիւտճէի քնն… թեան ատեն, շոգեշաւկան խմբ… կին նոր պահանջներուն մասին… տեւեալ յայտարարութիւնները… րած է Ազգ. Մեծ Ժողովին մէ…

Երկաթուղիներու շինութեան… խնդրին մէջ, կարգ մը կարե… պատճառներ կառավարութիւն… ստիպած են օտարներու հետ գոր… մանագրութիւն կնքելու։… պատճառները կարելի է երկու… խաւոր մասերու բաժնել։

Ա. Դրամի խնդիր։ Բ. Ա… աթիւ որոշ վարկ մը քու… տալ ի հարկին առանձին շարու… կելու համար գործը, եւ միև… ատեն օգտուիլ մասնագէտներ…

Դժբախտաբար,… կամ չոր բախտէն,… դրամ բերած են եւ ոչ… գործի մարդիկ։ Չէսթըրի… սկսաւ, եւ անկէ յետոյ ալ… նոյն բանը տեղի ունեցած է… դարեւ, հիմա ալ Շուէտացի… մասին կը խօսուի։ Այս… կուզեմ կարգ մը բացատրութի… ներ տալ։

Ա. Բոլոր ազգն ու կառավար… թիւնը երկաթուղագծերու… թիւնը ապահովելու համար… կին խարուխն անգամ աչք… էր։ Այս պատճառով, եւ… միւս պարտքերուն խառնել… մէն տարի որոշ վարկ մը կը… արկուի։… ուած է, ի գին ամէն բանի… հանել մեր այս գործը։

Հակառակ անոր որ… տեսակէտով խնամ շահաւոր է… եր, Շուէտացիները գալով… բաներով կ'ուզեն դժուարին… գութիւն մը ստեղծել կառավար… թեան համար։

Ես միեւնոյն ատեն… եմ շինութեանց ընկերութեան… որ կ'աշխատի Քէլլէր-Էրէլի… ջանին մէջ։ Վերջերս… մը կատարեցի այդ շրջաններ… մէջ եւ տեսայ որ կարգ… գերու մէջ մէկ քիլոմեթր… թուղագիծի շինութիւնը 10… իսկ ուրիշ տեղերու մէջ… հազար ոսկիի ապրանք կը… կառավարութեան։ Իմ հաշ… միջին ծախքը 30 հազար… պիտի ըլլայ, կը նշանակէ թէ… բոլորական ծախքերու… 40-50 միլիոն ոսկին չպիտ… Ցիւրպէքիրի մէջ…

...Հանրագումար շինութեանց գոր-
...ութեան աւագ երկրաչա-
...հետ որու հաշիւով 50 միլիոն
...ապրանք պիտի ըլլայ եր-
...ագիծը արդ, նկատելով որ
...ագծները կանխիկ 10 միլիոն
...առած են, կը նշանակէ թէ
...կէս կը շահին. աւելի ինչ
...Հաստուծմէ պէտք կ'ուզենք
...ապետ ըմէլթ փաշա, այս
...ձեռնարկուած ատեն «այս
...պիտի կատարեմ, պիտի աւ-
...պիտի շինեմ, բայց ագգիս
...ով շինել պիտի տամ» ըսած
...Արդարեւ, այսօր, հակառակ
...Ինաչնորհը օտարներուն տը-
...է, բոլոր գործաւորները, եր-
...ները, վերջապէս աշխատող-
...60 առ հարիւրը Թուրք են։
...թէ 40—50 միլիոն ոսկին
...մէջ մնացած եւ 100 հո-
...պաշտպանուած ըլլար, այդ հա-
...անձերը առանձին օգտակար
...նարկներ կրնային ընել. կա-
...թիւնը սակայն, այս գո-
...թիւնը ըրաւ՝ Նուիրական
...մը գործադրելու հա-
...հակառակ ասոր, բոլորովին
...վարմունքի մէջ գտնուե-
...Ըուէտացիները։ Այս բոլորէն
...թէ մենք բախտ չու-
...տարրներուն հետ աշխա-

...ինչպէս ըսի, առեւտրական
...կէտով, գործը շահաւոր է.
...մինչեւ այսօր 10—12
...դրամ ստացած են, որու
...հագիւ 3 միլիոն ծախ-
...են. 27 միլիոն ոսկիի տոկոս
...վճարենք. այսինքն թէ, եթէ
...նոր լանուածեւ մը
...եւ «Լոզանը դրամ
...եւ ոչ թէ առնողը կը
...բռնէր, դարձեալ գործը
...նսեւանքը չէր ունենար։
...այնքան շահաւոր գործի մը
...երբ այս վարմունքը ցոյց կը
...կը նշանակէ թէ բարեա-
...թիւն չունին. ասկէ զատ
...Շուէտացիներուն ներ-
...ցուած երաշխաւորութիւնն
...մը տկար է։
Մեր տուած փոխ-գիրերը
...առեւտրական բնոյթ ու-
...ութիւնքն առանց այլեւայլի
...ումէ քը պիտի վճարուի այ-
...փուած ենք վճարել մեր
...գրերը։
...գործին մէջ կառավա-
...ին կրնայ մեծ վտանգ-
...Մատուիլ, որովհետեւ փոխ
...անվերապահօրէն «Հրա-
...վճարելի» են եւ երկրա-
...ական դրամատունը անվե-
...օրէն երաշխաւոր եղած է։
...եմ գիտեր թէ ինչ երաշ-
...րութիւն ցոյց տուած են

Շուէտացիները. լսածիս նայելով անոնց կողմէ երաշխաւոր ցոյց տրուած դրամատան դրամագլուխը հազիւ 4—5 միլիոնի կը հասնի։

Իսկ ինչ Պելճիքացիներուն նման խարդախութեան գիմեն, կրնան գէշութիւն ընել կառավարութեան։ Այս պարագան ուշադրութեանը կը յանձնեմ հանրապետական կառավարութեան։

.·. Միլլիյէթ այս առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ, ծնեալեալ յայտնութիւններն ու ազդարարութիւնները կ'ընէ.

Ցատկանշական է նաեւ Սինոպի լուցկիի ընկերութեան վիճակը։ Այս առթիւ վէճ մը ծագած է ընկերութեան Թուրք եւ Պելճ խմբակներուն միջեւ։ Վարչական խորհուրդը չուզեր յանձանձումը կատարել գործարանին որ խախուտ է, մանաւանդ որ Պելճիքացիները կ'ուզեն իրենց երկրէն բերել լուցկիները։

Անշուշտ կը փափաքինք որ երկու խմբակները համաձայնին, բայց երբ Պելճիքացիները իրենց նախկին տեսակէտին վրայ պնդեն, այս խմբակն ալ պիտի արժանանայ երկաթուղի շինող Պելճ խմբակի բախտին։

Յաւով կը լսենք թէ շուէտական խմբակն ալ անիրականանալի պահանջներ ներկայացուցած է, այս առթիւ պէտք կը զգանք կրկնելու թէ՝

Կառավարութիւնը ոեւէ ատեն եւ ոեւէ պատճառով թոյլ չիկրնար տալ որ կորսուին Թրքական գանձին շահերը։

ԻՍԿԱԿԱՆ ԿՈՅՍ ՄԸ

Ընտարօրուի խորերուն մէջ, մեր նախկին երկրակիցները, ամեն իրաւունք ունէին եւ դեռ ունին տգէտ ըլլալու։ Հեծելանիւը «Սատանայի կառք» էր անոնց համար, շոգեկառքը՝ «Դժոխքի կաթսայ», եւայլն։

Բայց գոնէ գիտէին թէ՝ մէկն ու միւսը կը ծառայեն փոխադրելու, Բայց, ի՞նչ ըսել Մեծն Բրիտանիոյ շնորհալի աղջկան, իսկական կոյս մը, մարմնով ու մանաւանդ միտքով, որ իր 17 գարուններու ընթացքին, ծառ-րոյս, ինքնաշարժ, շոգեկառք եւայլն միայն պատկերի վրայ տեսեր էր։

20րդ դարու այս չնաշխարհիկ էակը ծնած է ու դեռ կ'ապրի Սէն-Քիլտա գիւղին մէջ, որ բնակչութիւնը 40—50 բնակիչ ունի, կը գտնուի Սկովտիոյ հիւսիսը ծովուն բացերը։ Գիւղին կլիման այնքան աննպաստ է որ հոն բանջարեղէն գրեթէ չբուսնիր. սաստիկ հով մը աննդհատ կը փչէ եւ թոյլ չի տար որ ծառ աճի։

Ամուլ կղզիին այս առասպելական աղջիկը՝ բախտը ունեցաւ իր ծննդավայրէն հեռանալու եւ առաջին առթիւ պտտելու Լոնտոնի մէջ։ Իր շրջագայութեան ընթացքին, հագիւ մէկ քանի անգամ միայն, բերանը բացաւ իր զարմանքը յայտնելու համար. «Կառքը ի՞նչպէս կրնայ ինքնիրեն քալել. ո՞ւր է որ ծառ կը կոչուին, ինչի՞ կը ծառայեն ձողերու կապուած այս թելերը»։

Բնաւ հոգմաղաց չէր տեսեր, եւ զուարճալի գտաւ ոստիկան մը, որ ճերմակ ցպիկը բռնած, երթեւեկին կը հսկէր, ու սարսափեցաւ հանրակառքէն։ Ու դեռ կը զարմանայ որ, զայս բոլոր բաները չիկան իրենց հրաշալի կղզիին Սէն-Քիլտայի մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Ապրիլ 29ին Նիսի Մատլէն հայաժողի նորակառոյց եկեղեցիի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեաններու եւ Նիսի Հ. Մարզական Միութեան մասնակցութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Նիսի մէջ տօնուեցաւ համազգային սուգի տօնը։

Նորակառոյց մատուռի հիմնադիր - բարերար Պ. Զամքերթեն սիրայօժար տրամադրած էր մատուռը, իսկ երկու կուսակցութիւնները իրենց կողմէ ոչ մէկ ջանք խնայած էին տօնը վայելուչ դարձնելու համար։ Գաւառացի բազմաթիւ հայրենակիցներ նախապէս բռնած էին իրենց տեղերը, որոնց մէջ երջանիկ բացառութիւն մըն էր Պ. Զամքերթէն, իր պատկառելի տարիքով։

Կը նախագահէր Պ. Գ. Գուռնատիլեանը, որու բազմաւն խօսքէն յետոյ համառօտակի խօսեցաւ ընկ. Հ. Ազատեանը։ Ընկ Ա. Ցէր Վարդանեան կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը։ Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր եւ արտասանութիւններ։ Հնչակեաններու կողմէ ցիկին Մատինձեան կարդաց Ապրիլ 11/24ի նուիրուած գրութիւն մը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Աբգինը, որ պարզեց Թուրք կառավարութեան հայակեր քաղաքականութեան ծրագրին ծալքերը, եւ յորդորեց մէկ ճակատ կազմել Հայաստանի թշնամիներուն դէմ։

Գնահատելի էր նաեւ Հ. Մարզական Միութեան Ներկայացուցչի գրաւոր ճառը, իր հայրենասիրական եւ մարզիկի կոչումին վայել բովանդակութեամբ։

Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն։ Զմոռնամ յիշելու որ Սգատօնէն մէկ երկու օր առաջ, Նիսի «Հօկճի»ները կարգ մը միջոցներ փորձելէ վերջ, հանդէսի ատեն ալ ուզեցին անախորժութիւններ առաջ բերել, սակայն ձախողեցան։

*** Նիսի եւ շրջականներու մէջ մեր ընկերներու թիւը օրէ օր կ'աւելնայ։

Գաղութը բաւական թիւ մը կը կազմէ, ուր կարելի է համրել նաեւ տասնեակ մը հարուստներ։ Ազգ կանոնաւոր կազմակերպութիւն մը գոյութիւն չունենալով, այդ բարեսիրտ Հայերը յաճախ զոհ գացած են «Հօկճ»երու քաղաքին մէջ կը գտնուին կարգ մը ձրիակերներ եւ խաղամոլներ, որոնք կը կերակրուին Հօկճերու հաշուին, սրճարանէ սրճարան եւ պարասրահէ պարասրահ գեղեբելով, մինչդեռ ստուար թիւով հիւանդներ, որբեր եւ այրիներ օգնութեան կը սպասեն ամէն տեղ։

Ա.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Վառ նահանգին գլխաւոր քաղաքն է, ուր, չորս տարիէ ի վեր հաստատուած է հայ գաղութ մը, 40—50 ընտանիքներէ բաղկացած։

Մեծ մասով արհեստաւորներ են։ Կը զբաղին դերձակութեամբ եւ ընդհանրապէս կօշկակարութեամբ, այս վերջինը ամէնէն աւելի տարածուած արհեստը ըլլալով այս շրջանին մէջ։ Գրեթէ ամէն մարդ ունի իր տնական գործը եւ զբաղումը եւ հետեւաբար բարեկեցիկ կեանք մը։

Ազգային տեսակէտով, կարելի է ըսել որ, բոլորովին մոռցուած եւ լքուած է մեր գաղութի հայութիւնը։ Մինչեւ այսօր, ո՛չ մէկ ազգային իշխանութիւն չէ հետաքրքրուած անոր կեանքով, այնպէս որ, հոս ապրող հայը սկսած էր օրէ օր մոռնալ իր անցեալը եւ իր օրապահիկը հայթայթելէ զատ, որ եւ է բարոյական կամ մտաւոր պէտքերու մասին չէր խորհած։ Ասոր հետ, եթէ նկատի առնուի կազմակերպութեան ոգիի պակասը, կարելի էր նախատեսել այն անխուսափելի վտանգը որ կը սպառնայ հայ գաղութին եւ մանաւանդ մատաղ սերունդին։

Այս վիճակը, վերջերս խումբ մը անհատներու ուշադրութեան առարկայ դարձած ըլլալով, գեղեցիկ գաղափարը յղացուեցաւ անմիջապէս հիմը դնելու միութեան մը։ Նպատակ՝ տեղին եւ շրջականներու հայութեան մէջ, տոհմային եւ համերաշխութեան ոգին վառ պահել, անոնց կրթական մակարդակին բարձրացման համար հարկ եղած բարոյական օժանդակութիւնը ընել, բանալով դասընթացքներ, երեկոյթներ եւլն., ինչպէս նաեւ կարելիութեան սահմանին մէջ, նիւթապէս օգնել դժբախտութեան ենթարկուած որ եւ է հայու մը, բայց, մանաւանդ, պայքարիլ ապագայ սերունդը այլասերումէ փրկելու համար։

Բարեբախտաբար, քիչ ժամանակի մը մէջ, այս գաղափարը իրականութիւն դարձած էր եւ ներկայիս, կազմուած է «Հայ Յառաջդիմասէր Միութիւն» մը պաշտօնապէս ճանչցուած եւ վաւերացուած կառավարութեան կողմէ։

Շնորհիւ վարչական, ինչպէս նաեւ միութեան բոլոր անդամներու եռանդուն գործունէութեան արդէն իսկ վարձուած է սեփական հաւաքատեղի մը, որ միեւնոյն ատեն գաղութիս հայութեան իբրեւ ընթերցարան պիտի ծառայէ, եւ ուր քիչ ժամանակի մէջ կարելի պիտի ըլլայ գտնել հայերէն գիրքեր եւ թերթեր։

Հաճոյքով պէտք է արձանագրել նաեւ թէ, մօտիկ ապագայի մը մէջ, Միութիւնը պիտի կարենայ տալ իր առաջին բացման հանդէսը, որուն մէջ, բացի երգերէ եւ արտասանութիւններէ, պիտի ներկայացուին երկու փոքրիկ զաւեշտներ՝ «Թիք-թաք» եւ «Դդումի վաճառականը» ինչ որ աննախընթաց երեւոյթ մը պիտի ըլլայ Տրակինեանի մէջ։

Կը յուսանք, տեղւոյս եւ շրջականներու մէջ ապրող մեր բոլոր հայրենակիցները, որոնք իրենց կուրծքերուն տակ կը կրեն հայու սիրտ մը, եւ նախանձախնդիր են մեր ազգային գոյութեան եւ մշակոյթին, անխտիր եւ սիրայօժար պիտի բոլորուին այս նորակազմ Միութեան շուրջ, բերելով իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը։

Պարմիննը. Տրակինեանէն մօտ 20 քիլոմեթր հեռու, բլուրի մը վրայ շինուած գեղեցիկ գիւղ մըն է, ուր մօտաւորապէս 15 հայ ընտանիքներ կ'ապրին եւ բոլորն ալ գործաւոր կօշկակարներ են։ Ապրիլ 15ին, այս գիւղին մէջ, տեղի ունեցաւ Աստփազարցի համեստ ընտանիքի մը՝ Յ. Աճէմեանի զաւկին Պ. Արտաշէսի հայկական հարսանիքը, բարեկամներու եւ հայրենակիցներու տաքուկ շրջանակի մը մէջ։

Այս առթիւ իբրեւ նուէր տրուած «Մայր Հայաստանի» գեղեցիկ նկարը աճուրդի դրուելով ի նպաստ Միութեան, գոյացաւ 274 ֆրանքի հասոյթ մը։

Լ. Կազէլեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԿԻՆ ՄԸ.— Լուր Լոնտոնէն է Պ. Ճ. Լըրրպ, փարկային ընկերութեան մը տնօրէն, կը քնանար իր սենեակին մէջ, երբ իր գլխուն տրուած ուժգին հարուած մը արթնցուց զինքը։ Երեք գիժակուր մարդեր պաշարած էին զայն, փորձեց օգնութիւն կանչել, բայց անոնցմէ մէկը գոցեց անոր բերանը, մինչ ուրիշ մը աննայ

կը հարուած էր զինքը։ Այդ միջոցին տիկին Հէյքըլպս որ քովի սենեակը կը քնանար, լսեց աղմուկը, խուժեց իր ամուսնին քով, վառեց լոյսը եւ տեսաւ աւազակները եւ իր ամուսինը որուն դէմքէն արիւն կը հոսէր եւ ահա թէ ի՛նչպէս կը պատմէ դէպքին շարունակութիւնը։

«Գլխու հարուած մը տուի աւազակներէն մէկուն եւ անոր ձեռքէն ազատեցի ամուսինս. Երկրորդը որ կը փորձէր փախիլ, սանդուխին վրայ ինկաւ, կցակին ստանալէ յետոյ բռունցք մը. Երրորդին քիթին տուի արմուկս եւ անոր հետ ես ալ գլորեցայ սանդուխին աստիճաններէն ի վար, այս վերջինին գլխարկը եւ փիժակը ինկան ու ճանչցայ իմ նախկին սեղանապետս. Երեքն ալ ի վերջոյ յաջողեցան փախիլ. չկրցայ զանոնք հետապնդել որովհետեւ գիշերանոցով էի եւ բոպիկ»։

Դէպքը թէեւ տեղի ունեցած է, սակայն պատմողը կին է. հաւատացէք եթէ կ'ուզէք։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութիւնս «Յառաջ»ի 2 Մայիս Չորեքշաբթի օրուան թիւով հրատարակուած «Բաց նամակ»ին առթիւ, կը յայտարարէ թէ անոր ներքեւ ստորագրողները կը պատկանին խմբակի մը, որ կ'ուզէ կազմալուծել Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Անոնք արդէն կա՛մ վտարուած են Միութենէն կամ բնաւ անոր անդամ չեն, ինչպէս Վ. Տէվէճեան, Կ. Կարապետեան, Շ. Միրասէլտիեան։

Ինչ կը վերաբերի մնացեալներուն, իրենց անհանդուրժելի ու ապօրէն պահանջներուն բնաւ հետեւանք տրուած չըլլալով, վարչութեան կը վերագրեն «անկեղծ» գործունէութիւն մը։ Կը յայտարարենք թէ մեր ուղղութիւնը պիտի շարունակենք անփոփոխ, միանգամընդմիշտ մաքրելու համար Միութիւնը խառնակիչ տարրերէ։

Անոնք ոչ մէկ իրաւասութիւն ունին կրելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը։ Արդէն այս մասին պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած են։ Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը ոչ մէկ կերպով քաջալերել զիրենք։ Դալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փուլեարկի խումբերուն, անոնք աւելի քան երբեք պիտի շարունակեն իրենց մրցումները։

Բացի Մ. Մկրտիչեան-Պետրոսեանէն, զոր վարչութիւնս կախակայած է ցնոր տնօրինութիւն, մնացեալ Միութեան չորս անդամներուն մասին որոշում մը պիտի տրուի մօտ օրէն։

Ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութեան

Ատենապետ Յ. Փօլոսեան

Ատենադպիր Փ. Նազարեան

[illegible] ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

Այնքան եղաւ որ, այս ամբողջ ...իր մնացածները թաղել ճիշդ ...ապատին եւ եթէ նա- ...հարուած, գերեզմանին ...քին պրոլետարներու գօ- ...նման տուները, խոշո՛ր տու- ...նք շուք կ'ընէին Քլինքբ- ...եւ անոր համեստ տան, ...գային զանազան հոտերով, ...մէջ ձգելով պարուէցին հետ ...ալ եւ անոր շուրջ պտըտու- ...փորի, սպանութեան եւ ան- ...կոչութեան սահման մը ...

...Լոյսերը մարած էին ...րանին մէջ եւ փառաւոր ...սնդման բնակարաններուն ...րանին մէջ. Հոնկէ աղմուկ ... Բայց բանւոր Բալրիհ ...րական Բ տան 101 թիւ իր սենեակին մէջ, լուռ կեցած պատուհանին առջեւ, նոյնը կը դիտէր ինչ որ Քլինքբրում ապարանքին տէրը։ Ան ալ կը խորհրդածէր աշխարքին վրայ, որ զինքը կը շրջապատէր։ Ինչու՞ տան մէջի շատ մը աղմուկները, աջէն, ձախէն, վերէն, վարէն կը խանգարէին իր հեռաւոր ապագայի մտածումները։ Կիրակի օրերը, երբ կը հանգչէր, կամ հիմա՝ իրիկունը քնանալէ առաջ, կը լսէր իր շուրջը վէճեր, համբոյրներ, խօսակցութիւններ դրամի եւ ուտելիքի մասին, տղոց տրուած ապտակները։ Կը լսէր թնդացող եւ ցողացող այս տան մէջէն ամէն ինչ որ կ'անցնէր կը դառնար, ինչ որ մարդկային կեանքն էր եւ ինչ որ այլեւս չէր մարդոց վերջին յոյզը, հրաժեշտի հեծքը։ Բայց մեռնելէ աւելի շատ ծնիլ կը լսէր. Եւ այն ատեն, ըստ այն իրիկուան իր տրամադրութեան, կ'ըսէր «Նորէն մարդ մը աւելցաւ գործաւորներու բանակին վրայ». կամ «Հեսսլինկ կրնայ ուրախ ըլլալ, ապուշ մըն ալ աւելցաւ»։

Որովհետեւ բանւոր Բալրիհ կը տեսնէր թէ կացութիւնը ինչ էր։ Իր շուրջի կեանքին, բոլոր ջանքերուն, յուզումներուն եւ ցաւերուն ամենաբարձր նպատակը ընդհանուր տնօրէն Հեսսլինկի անձն էր. անո՛ր համար էր այս բոլորը։ Աւելին, բացի Կառւզէնֆէլտէն, ամբողջ քաղաքը եղածին պէս կ'աշխատէր հարուստին համար եւ քաղաքը կ'ապրէր ինքզինքը միայն անոր միջոցով։ Նոյնիսկ պետութիւնը կը գործէր, հաւանաբար, իրեն նմաններուն համար. Անոր սիրոյն էր նաեւ բանակը, եւ թագաւորը՝ իր խրատիլակը. կը պահէր զայն, կը քաշէր, անոր ծախսերը, բայց ինք կը շահէր. Խնդիրը դրամին վրան էր։

«Ինթէ խնդիրը դրամին վրան ըլլար», կ'ըսէր փրոֆէսորը իր կարգին, պատուհանին առջեւ կեցած, «այն ատեն այս Հեսսլինկը իմ վիճակս ալ այն աստիճանին պիտի իջեցնէր, ուր իր վճարել գիրենները կը հիւծին մինչ ինք» ինքը, Հեսսլինկը կը բնակէր անտառին եզրը, իր յարդարած աղքատութեան եւ ազնուութեան հովիտէն վեր, որ պաշտպանուած էր հոտէն եւ տեսքէն, սեփական անտառին եզրին, ուր կանաչ բլրակին վրայ լոյս ու ծաղկաժպիտ իր «բարձր ապարանքը» ունէր ու կ'ապրէր հոն, հանդարտ սրտով, պերճասէր իրեններուն հետ, տէրը, հիմնադիրը եւ վայելողը այս ամբողջ ընկերային աղտին»։

Խօսքը կէս մնաց։ Քլինքբրումին մօտ մտան երկու բարեկամներ. եւ բժիշկ Հոյթոյֆել ու պետական խորհրդական Զիլլին խօսքը կրկնեցին։ Կրթութիւնը որքան բարձր ըլլայ, այնքան յառաջդիմած կ'ըլլայ ընկերային միտքը.— եւ ատով ներազգացումը, խոհեմութիւնը դրամագլուխի գրգռութեանց որ այժմ յառաջ կուգայ այս չկտի գեղխութեանց տարածումով որուն ճիշդ քովը կայ թշուառութեան տեսարանը, յետոյ անժառանգներու առջեւէն ինքնաշարժերու այս արշաւը, այս փողհնչող աղմուկը

Բանւոր Բալրիհի քոյրը ամուսինէն, [illegible] ապտակ մը կերաւ որ ձայնը մինչեւ հոն լսուեցաւ։ Ան ալ իր կարգին, տղոցը զարկաւ եւ երբ ամէնքը բաւական պոռացած եւ դրացիները բաւական խնդացած էին, լացով ու կոծով սկսաւ ընել իր գիշերային աղօթքը։ Քայլ Բալրիհ միշտ կը մտածէր դեռ. «Խնդիրը դրամին վրայ է»։ Բայց ահա ձախ կողմը, վարը, Հերփէստէօֆերը սկսաւ երգեհոնիկը նուագել եւ Բալրիհ նկատեց այժմ որ խորհիլը չէր կրնար շարունակել։ Դժուար էր աշխարհի իրական գնացքէն, անոր յարաբերութիւններէն եւ օրէնքներէն ոեւէ որոշ բան իմանալ. հաւաքոյթներու բանախօսները հեռուէն հեռու կը խօսէին։ Զանոնք տարբեր, ո՛չ թէ մեր՝ ատելութեամբ լեցուն զգացումներով, այլ ճիշդ հասկնալու համար պէտք էր հոն հասած ըլլայինք, ուր անոնք, մեծամասնաբար, ի ծնէ արդէն էին, եւ հիմա որ անոնք աւելի քան զարգացում ունին..

Աշխատութեան սենեակին մէջ գտնուող պարոնները կը մրմռային. «Լատրիփէլտի երկաթագործին շինութիւնը արգիլեց կը վախնայ աշխարհի երթեւեկէն իր արդիւնքի հովիտին հետ չուզեր որ տեղեակ ըլլան մարդիկ իր գործերուն եւ դէմ է իր մարդոց դէպի քաղաք, իրենց ընկերներուն եւ հաւաքոյթներուն յաճախակի այցելութեան։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(2) (Շար.)

համազգեստով Նիզակակիրներէ։ 10.000 հետաքրքիրներ խըռնուած էին կայարանին շուրջ։ Ասոնց ծափերուն տակ ինքնաշարժ Նստան Թագաւորն ու հետեւորդները, որոնք Մոսկուայի գլխաւոր փողոցներէն անցնելէ յետոյ, ուղղուեցան դէպի Կրէմլին։ Փողոցներուն մէջ կը տեսնուէին դեռ Մայիս Մէկի դրօշակներն ու յարդարանքները։

Կարգ մը փողոցներու մէջ լայն կտաւներու վրայ արձանագրուած էին զանազան վերտառութիւններ, ինչպէս. «Բարիգալուստ կը մաղթենք Արեւելքի կեղեքուած ժողովուրդներուն», «Կեցցէ պրոլետարական համաշխարհային յեղափոխութիւնը», «Աշխատաւորներ՛ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք»։

⁖ Գործավարներու խորհուրդին կողմէ մինչեւ լեհական սահմանագլուխը դիմաւորելու գացած էր Քարախան, որ Նիգորելով կայարանին մէջ ողջունեց Թագաւորը, անոր յանձնելով Կալինինի կողմէ հեռագիր մը։ Թագաւորը իր պատասխանին մէջ գոհունակութիւն յայտնեց որ խորհրդային միութեան հողը հասած է։

⁖ Լեհ կառավարութիւնը օդանաւ մը նուիրեց Աֆղանիստանի Թագաւորին։

⁖ Աֆղանիստանի եւ Անգլիոյ միջեւ կատարուած բանակցութեանց իբրեւ հետեւանք, այլեւս չպիտի սահմանափակուին Հնդկաստանէն դէպի Աֆղանիստան կատարուած ներածումները։

Պարսկաստանի քափիթիւլասիոնները

«Թայմզ»ի թղթակիցը Թէհրանէն կը հեռագրէ թէ Պարսիկ կառավարութեան եւ քափիթիւլասիոններէն օգտուող պետութեանց միջեւ բանակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ են. այժմ կարգ մը մանրամասնութիւններ կը ճշդուին եւ յոյս կայ որ մինչեւ Մայիս 10 նոր դաշնագիրներ կնքուին այս մասին։

Նոր կարգադրութեան համաձայն, օտարներու եւ Պարսիկներու միջեւ բոլոր դատերը իրաւարարութեամբ պիտի լուծուին՝ կողմերէն ո եւ է մէկուն պահանջին վրայ։ Նոյնպէս պարսիկ կառավարութիւնը կը խոստանայ ձեռք առնել ուրիշ ապահովիչ միջոցներ, որոնք բաւարար կը նկատուին օտար պետութեանց կողմէ՝ իրենց հպատակներու շահերուն պաշտպանութեան համար։

Մեծ փոխառութեան շուրջ

Պաշտօնաթերթը երէկ հրատարակեց ամրապնդման փոխառութեան շրջաբերութեան գինը՝ 500 ֆրանքի անուանական արժէք ներկայացնող պարտաթուղթերը հրապարակ պիտի հանուին 455 ֆրանքէն, այսինքն իւրաքանչիւր 91 ֆրանք 5 ֆրանքի եկամուտ պիտի բերէ։ Շրջաբերութիւնը պիտի սկսի 7 Մայիս Երկուշաբթի օր։

Պանք տը Ֆրանսի այս շաբթուան հաշուեկշիռէն կը տեսնուի թէ այս դրամատան կողմէ պետութեան եղած կանխավճարներու ընդհանուր գումարը կը հասնի մօտ 24 միլիառի։ Նոր փոխառութեան մէկ մասը պիտի յատկացուի այս պարտքի մասնակի հատուցման։

Թէհրան-Բագու օդային գիծը

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ միջազգային օդանաւային Թղթատարի շաբաթական սպասարկութիւն մը բացուած է Թէհրանի եւ Բագուի միջեւ, որ այսպէս օդային ճամբով պիտի կապուի Եւրոպայի եւ Ասիոյ 25 երկիրներուն հետ։

⁖ Խորհրդային նաւային իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ ծրագրած են կանոնաւոր շոգենաւային հաղորդակցութիւն հաստատել Պարսից Ծոցի նաւահանգիստներուն հետ։ Օտեսայի արտածումի կազմակերպութիւնները կը պատրաստեն առաջին նաւը, որուն վրայ պիտի բեռցուին մանաւորապէս հիւսուածեղէն, գերձան եւ օճառ։ Առաջին անգամն է որ խորհրդային դրօշակը պիտի երեւայ Պարսից ծոցին մէջ։

Տրապիզոնի պայթումին շուրջ

Գրած էինք թէ Տրապիզոնի մէջ պայթում մը պատահած էր, վնասներ պատճառելով։ Անատոլուի գործակալութիւնը Տրապիզոնէն կը հաղորդէ որ շուկայի մզկիթին մօտ գինեվաճառի մը խանութին մէջ պատահած պայթումը 5 հոգիի մահուան եւ 7 հոգիի վիրաւորման պատճառ եղած է։ Վիրաւորներէն 4ը ծանր վիճակի մէջ են։ Վնասը 10.000 ոսկի կ'ենթադրուի։

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին այժմու Նախագահ Ուրրութիա, Քոլոմպիոյ պատուիրակ, Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութեանց ուղղուած նամակով մը, յայտնեց թէ Ընդհանուր ժողովի բացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 3ին Երկուշաբթի օր, Ժընեւի մէջ։

Պէլա Քունի խնդիրը

Հունգար կառավարութիւնը պահանջեց աւստրիական իշխանութիւններէն, որ Պէլա Քունը իրեն յանձնեն իբրեւ հասարակ յանցաւոր հետապնդելու համար։ Գերման ընկերվարական երեսփոխան Քուրթ Ռիզէնֆէլտ Վիէննա երթալով դատական Նախարարին եւ հարցաքննիչ դատաւորին մօտ դիմումներ կատարեց ինպաստ Հունգարիոյ նախկին բոլշեւիկ դիկտատորին։ Դատական Նախարարը յայտնեց թէ աւստրիական օրէնքները չեն թոյլատրեր Պէլա Քունի յանձնումը։ Ցիշեալը Մոսկուա պիտի ղրկուի։

Հայ գողին մեղսակիցն ալ ձերբակալուած

Գրեցինք թէ շաբթու սկիզբը ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Հայկ Հուլբաբօֆ կամ Ուլբաբօֆ կոչուած Հայ մը, որ 300է աւելի գողութիւն ըրած եւ մեծ գումարներ ու գոհարեղէն ձեռք ձգած էր։

Ոստիկանութիւնը շարունակելով իր հետապնդումները, ձերբակալեց նաեւ յիշեալին մեղսակիցը՝ Գրիգոր Ֆէթվաճեան, ծնած Տրապիզոն 1874 Օգոստոս 15ին, որ կը բնակի Փարիզ Փէսթալոցցի փողոց թիւ 18, եւ ատեն ատեն ատամնաբուժութեամբ կը զբաղի։ Գրիգոր կը ծախէր Ուլբաբօֆի գողցած գոհարեղէնները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Քրէտի Ֆոնսիէի Ապրիլ 17ի վիճակահանութեան մէջ 100.000ական ֆրանք շահած են հետեւեալ թիւերը.— 77.833 (1886ի պարտաթուղթերէն), 681011 (1903էն) եւ 15017 (1911էն)։ 5000 ֆրանք շահած է թիւ 112547ը (1911էն)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Ակնունի խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 22ին կազմակերպուած հանդէսը, օդերու անյարմարութեանը պատճառաւ տեղի կ'ունենայ, վաղը Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Սէն Լու հռան Փօնի հայկական պարտէզին մէջ։

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. Սէքընկիւլեան։

Ալֆորվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը վաղը Կիր. ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլի Գուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Գրադարան ընթերցասրահին մէջ։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին. Գրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. Գասպարեան։ Նիւթ՝ մեր ազատութեան պատմութիւնը։

Մարսէյլի Քեռի խումբի ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 64 Rue de la République.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Մարսէյլի Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Place St. Michel, 19 Brasserie Marcի մասնաւոր սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր Ամասիացիները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի ընդ. ժողովը վաղը շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Place de la Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիր. ժամը 2ին, 89 rue Poteau, սրճարանին սրահը։ Մէթրօ՝ Porte de Clignancourt. Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։

ՏԵՐԵՆԿԱՅԹ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած «Արարատ» միութեան կողմէ ի նպաստ տեղական մարզական մասնաճիւղի մը կազմութեան։ Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Թադասինական սրահը։ Կը խօսի՝ Փաբրիգի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչը։ Կը ներկայացուի՝

«ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

ՄՈՒՏՔ 3 ՖՐԱՆՔ

Շոգեկառքը կը մեկնի կառատուն Նօրէն 8.23, 10.40, 1.43, 1.53։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Սասունցի Ադամ Սարգիսեան որ մէկ տարի առաջ կը գտնուէր Ցէսին։ Գրել՝ Զարաթ գիւղացի Գէորգ Միրոյեանի, 4 Rue de Trabos, Combes par Aubin, Aveyron.

— Գիլէճիկի կէօլ Յաղէն Յովհաննէս Արապեանի որդին Աբրահամ Արապեան կը փնտռէ իր քոյրը Խոնարհիկ Արապեան, որ 1919ին Հալէպի դաշտ) բռնուած գիւղը տեսնողներ եղած են։ Անկէ վերջ լուր առնուած չէ։ Իմացնել՝ Krikor Zartarianի, 69 Rue Mazenod, Lyon, France.

Կը խնդրուի Յունահայ եւ Սուրիահայ թերթերէ արտատպել։ Լուր տուողին նուէր պիտի տրուի։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկանոր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գումպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անունը Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Ռաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Յոնիկ Գալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandezian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

50 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՉ

Նշանաւոնները (768 էջ) 40, Պէն-Հուր 35, Թագաւոր Լիր... 10, Սիրահարի մը դասերը 10, Աբբա Գոնսթանթէն 10, ... րանալի Ֆր. լեզուի 12, Ինքնուսուցիչ-դրուացարութիւն ... 10, Ֆր-հայ բառարան 8.25, 70, Հայ-Ֆր. բառարան ... Հայ. մեծ քարտէսը 20, Հրաշագործ Ֆաքիրը 5, 10, ... րուն մէջէն 2, Վարդանանք 5, Մելինէ Նուրի հանրա... սիրուհուք 3, Հին Աստուածներ 15, Հօճա Նասրէտտին ... Կէս-կոյսեր 20, Թէատրա 10, Աշուղ Ղարիպ 5, ... գրոյցներ 30, Բարեկենդանի անկումները 2, ԵՐԱԺՇ... 6, 8, 10, 20, ԵՐԳԱՐԱՆ 3, 5, 10, 25, 30, 40, Տօթէ... խրատուիլակները 10, Երկու խուլեր 2, Հարիւրապետ ... 20, Կարմիր ժամուց 10, Արշին մալ ալան 4, Օտարը ... ողբ․) 5, Խաղամոլ Մապիա 12.50, Լուսաբեր ընթերցարան ... Բ. Գ. Դ. տարիներ 8, 10, 12, 14, Սրտին ձայնը 25, Վան... նին սէրը 15, Նատրա 10, Անոյշ 5, Ոսկի եռանկիւնը (312 էջ) ... Աղջկան մը իշատակարանը Տքթ. Փաշայեան 7.50, ... մոլիկ աղջիկը (Ա. Արփիարեան) 7.50, Արսէն Լիւբէն ... լօք Հօլմս 7, Թոքախտը 3, Ջերմամիզութիւն 3, Սիր... րանին առջեւ 4, Լուսաբեր այբենարան 5։

Ինչպէս նաեւ ամէն ուզուած գիրք։ Պահանջեցէ՛ք ... էջնոց ՆՈՐ գրացուցակը որ լեցուն է ձեր ուզածներով ... պարունակէ հազարումէկ տեսակ գիրքեր ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ գիներով։ Դիմել՝ VAHRAM SÉVOUNI 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux

IMPRIMERIE - MASSIS - ...

208bis, Rue Lafayette ...

Le Gérant H. TEL...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 286bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՅԻՍ 1928
6 MAI 1928

. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 640 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՆՈՒԻ ԽՕՍՔ

...ՈՅՍԸ ՉԻ ԽԱՓԱՆՈՒԻՐ

...Հայաստանի կառավարութեան դէմ մղուած պայքարը, զոր ան... մարդիկ իբրեւ Հայաստանի դէմ բացուած կռիւ կ'ուզեն ... բարեմիտներու մէջ ալ շփոթութիւն կը պատճառէ ...

...անց ակադեմական վիճաբանութեան բռնուելու, որ շատ ...ները պիտի տանէր մեզ, անմիջապէս անցնինք օրուան ...րէն քաղուած փաստերու:

...ցեալ օր համառօտակի տուինք Թիֆլիսի «Զարիա ...տոկա» թերթին խորհրդածութիւնները՝ Հայաստանի մէջ ...համայնավար ճակատին դէմ պայքարելու միջոցներու ...:

...Անդրկովկասեան կարմիր պաշտօնաթերթը կը նկատէ որ՝ ... պայքարը եղած է շատ թոյլ», եւ կը թելադրէ սաստկա... ... «տանիլ աննկուն պայքար ազգայնականութեան դէմ, ...րոյց ճակատին վրայ»:

...Զարիա Վոստոկա»ն հրապարակաւ կը խոստովանի թէ՝ ...նակցութեան գաղափարական հոսանքը թափանցեր է խոր... ...յին վարչական մեքենային, պարբերական հրատարակու... ...անց եւ երիտասարդութեան մէջ: Կը հրահանգէ զօրացնել ...համայնավար կուսակցութեան ազդեցութիւնը առանձնապէս ...համալսարանին մէջ:

Ու վերջապէս, ամէն ուղղութեամբ մատնանշելով թէ ազ... ...յին ոգին կը զօրանայ, դիտել կու տայ.

— «Անհերեւ է որ ազգայնական սաղմերու զօրացումը նոյնեւ ...կան գաղափարականութեան զօրացումն է: Ահա՛ թէ ... անհրաժեշտ է ամենավճռական պայքար, ազգայնութեան ... արտայայտութեան դէմ, առաջին առթիւ՝ այն բացա... ...ի գաղտնի յարձակումներուն դէմ որ տեղի կ'ունենան թուր... ... վրացիներու հանդէպ»:

Այսանգ, Կովկասեան Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթը ...ծանէր թէ «շարք մը կոմունիստներ ալ զերծ չեն» այդ ...:

Արդէն, «ազգային» կամ «դաշնակցական» ոգին այնքան ...րակից հանգամանք առեր է խորհրդային Հայաստանի մէջ ... Անդրկովկասի Երկրային Կոմիտէն եւ պաշտօնաթերթը պար... ...ականութիւն կը համարեն ուշադրութիւն հրաւիրել եւ ...րահանգներ տալ:

Միեւնոյն ատեն, իրենց դժգոհութիւնը յայտնել Հայաստանի ...համայնավարներուն, որոնք թոյլ կը շարժին...

Դժգոհութիւն, նա՛եւ, շարք մը համայնավարներու դէմ, ...րոնք մեղսակից են «Թուրքերու եւ Վրացիներու հանդէպ եղած ...յայտ եւ գաղտնի յարձակումներուն»:

Այս վերջին պարագան անշուշտ կ'ակնարկէ այն գրաւոր ... բերանացի արտայայտութիւններուն, որոնք եղած են ու կ'ըլ... ... Ղարաբաղը կամ Ախալքալաքը Հայաստանի կցելու համար:

Մենք յաճախ յիշած ենք եւ փաստեր ալ տուած, թէ վա... ...լուս երէն դուրս, կա՛ն հայ համայնավարներ որոնք չեն ...անդուրժեր հայկական հողերու «փէշքէշ»ին: 1927ի վերջերը, ...Ղարաբաղի մէջ իրարու ետեւէ լոյս տեսան թռուցիկներ, ստո... ...գրուած՝ բոլոր հոսանքներու եւ նոյնիսկ համայնավարներու ...մէ, որոնք մէջտեղ կը դնէին շատ օրինաւոր պահանջ մը,— ...Ղարաբաղը միացնել Հայաստանին: Այս տարի Փետր. 15ին ...հրատարակեցինք եօթը փախստականներու կողմէ խմբագրուած ...յայտարարութիւն մը, որ կը պատմէր թէ բազմաթիւ հայ կոմու... ...նիստներ ալ կ'աշխատին Ղարաբաղը Հայաստանին միացնելու: ...Անոնցմէ շատերը թէեւ բանտարկուած են այսօր, բայց անոնց ...համախոհներու թիւը երթալով կ'աւելնայ»: Կազմուած է «Ղա... ...րաբաղը Հայաստանին» Միութիւնը, որ մասնաճիւղեր ունի ...բոլոր շրջաններուն մէջ եւ որուն կ'անդամակցին «Դաշնակցա... ...կաններ, հին հնչակեաններ, բոլշեւիկներ, էս-էրներ եւ մեն... ...շեւիկներ»:

Այս միութիւնը հազարաւոր թռուցիկներ ցրուած էր Նոյեմ... ...բերի ընթացքին, երկու անգամով, եւ իշխանութիւնը կատղե... ...լով սաստկացուց հալածանքները:

Կը հետեւի թէ՝ Հայաստանի հանդէպ գործուած անտրամադրելի ...զրկանքները այնքան ընդվզեցուցեր են ժողովուրդը, որ մարդիկ ...ալ չեն քաշուիր հրապարակային բողոքներէ եւ կոչերէ:

Իսկ այդ զրկանքները՝ միայն Ղարաբաղի չեն պատկանիր: ... ալ միայն Ազրբէջանն է յափշտակիչը: Եթէ Բագուն ինք... ...նքն տէր է դարձեր Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի եւ ուրիշ ...հայկական շրջաններու, Թիֆլիսն ալ իւրացուցած է հայկական ...Լոռին եւ Ախալքալաքը:

Եւ այս՝ վարչական այնպիսի կարգադրութեամբ մը որ կը ...հակասէ նոյնիսկ համայնավարներու հռչակած սկզբունքին:

Ի՞նչ կը պատասխանէ «Ձեռնհաս իշխանութիւնը», այս ...արդար եւ յարաճուն բողոքներուն:

— Սաստկացուցէ՛ք պայքարը Դաշնակցութեան եւ ազգա... ...յին գաղափարներուն դէմ. թոյլ մի՛ տաք որ ժողովուրդը վա... ...րակուի այդ գաղափարներով:

Այսինքն, լռութեան դատապարտեցէք բողոքները, գրիչով ... բերակով, ճառերով եւ աքսորներով. որպէսզի Վրաստանն ... Ազրբէջանը հանգիստ վայելեն իրենց կորզած աւարը:

Եւ Երեւանը բարեւի կեցած, կը կատարէ Թիֆլիսի ու Բա... ...գուի հրամանները, քուրջի կտորի մը վերածելով իր իսկ իշ... ...խանութիւնը:

Բայց, լոյսը չի խափանուիր:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖԻԼԻՊԷԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆիլիպէէն կը գրեն Առաջի. Մայիս 1 Թուականով.—

Այս առաւօտ եկեղեցւոյ բակին մէջ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ, որուն կը մասնակցէին Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանը, Թաղական Խորհուրդը, Ազգատախնամը եւ հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչները: Կազմուեցաւ գործադիր մարմին մը Եր. եպիսկ. Փէրտահճեանէ, Թաղ. Խորհրդոյ 3 անդամներէն եւ Ազգատախնամի 1 ներկայացուցիչէն, որոնք աջակից ունենալով Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչները, պիտի ցուցակագրեն բոլոր հիւանդները եւ անոնց դարմանումին հոգ պիտի տանին: Հիւանդներուն անհրաժեշտ աննդեղէնը (կաթ, մածուն եւայլն) պիտի հոգացուին այս մարմնին կողմէ:

Արտասահման ղրկուած օգնութեան կոչերը, դեռ եւս անպատասխան կը մնան: Նոր կազմուած յանձնախումբը անմիջական օգտակար գործ մը բրած պիտի ըլլայ, եթէ կարենայ կառավարութենէն մօմլաթ ապահովել, որովհետեւ շատեր շատ թեթեւ վրաններու տակ կը գիշերեն՝ ենթակայ բնութեան հարուածներուն:

Կառավարութիւնը սկսաւ խոշոր պարաքաներ շինել տալ հասարակութեան համար: Ամէն թաղի մէջ այս տեսակ պարաքաներէն օրական 8 հատ առնուազն պիտի շինուին եւ ժողովուրդը պիտի փոխադրուի անոնց տակ:

Դրամատուները արդէն ամէն օր 11—12ը, այսինքն օրական մէկ ժամ բաց են, միայն դրամ ունեցողներուն դրամ տալու համար:

Գալով նպաստի կազմակերպման գործին, եղածը անբաւարար է եւ միմիայն կառավարութեան ղրկած նպաստն է որ կարօտեալներուն կը բաժնուի: Որպէս ազգ՝ մենք մեր կողմէ ո եւ է բան չըրինք եւ այս ընթացքով ընելիք ալ չունինք:

Եկեղեցիին բակը, հայկական Բաբելոն մը դարձած է՝ ու վէճեր կ'ըլլան այն ատեն երբ օրական կէս հաց է տրուածը, այն ալ պետութեան կողմէ...

ՆՈՐ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի երեք նոր ցնցումներ զգացուած են հարաւէն արեւմուտք ուղղութեամբ, երրորդը աւելի սաստիկ քան վերջին ամիսներուն պատահած ցնցումները: Միեւնոյն ժամանակ լսուած են ստորերկրեայ որոտումներ: Ցնցումը սաստիկ եղած է նոյնպէս Էսկիշէհիրի, Քէօթահիոյ եւ շրջականերուն մէջ: Հոս առաջին ցնցումը 35, երկրորդը 90 երկվայրկեան տեւած է: Ճաթռտած են բազմաթիւ շէնքեր: Պոլսոյ եւ Էսկիշէհիրի վնասները յայտնի չեն դեռ: Նոյն ժամուն թեթեւ կերպով երկիրը շարժած է նաեւ Ինէկէօլի մէջ:

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ Պոլսոյ ժողովուրդը սարսափի մէջ կ'ապրի, որովհետեւ կարգ մը թերթեր նոր եւ աւելի սաստիկ ցնցումներ կը գուշակեն:

Պոլիսէն վերջին հեռագիրի մը համաձայն, Ուրբաթ օր եւ գիշեր ամբողջ Անատոլուի մէջ երկրաշարժ տեղի ունեցած է: Նիւթական վնասները անհագին են: Անձի կորուստ չկայ: Պոլսոյ մէջ ջերմաչափը 13 աստիճան վար իջած է:

∴ Մեզի կը հաղորդեն որ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան 50.000 ֆրանք յանձնած է Փարիզի հելլէն դեսպանատան՝ ի նպաստ Կորնթոսի յոյն աղէտեալներուն: Դեսպանին ուղղած իր նամակին մէջ Պ. Կիւլպէնկեան կը յիշէ Յունաստանի հիւրասիրութիւնը՝ հանդէպ հայ գաղթականներուն:

Իվան Միխայլոֆ սպաննուա՞ծ

Վիեննայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ սպաննուած է մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան գլխաւոր վարիչներէն Իվան Միխայլոֆ: Սպանիչներն են Թոտոր Փանիցայի ազգականները, որոնք ուզած են վրէժ լուծել:

Չինացւոց կատաղի կռիւները

Ցինան-Ֆուի կռիւներուն մէջ իրարու դէմ կը ճակատին 35.000 Չինացիներ եւ 4000 Ճափոնցիներ: Կռիւը, որ խիստ կատաղի էր, տեւեց եօթը ժամ: Չինացիները թնդանօթ գործածեցին. իրենց կորուստն է 800 մեռած եւ վիրաւոր: Ճափոնցիներունը՝ 140: Հակառակ անոր որ իրենց դէմ ծիրական բանակ մը ունէին, Ճափոնցիները կրցան ամբողջովին պահել իրենց դիրքերը: Կռիւները դադրեցան՝ Շանկ Քայ Շէքի եւ Ճափոնի ընդհ. հիւպատոսին բանակցութիւններէն յետոյ:

Հակառակ ստորագրուած համաձայնութեան, Չինացիները ժամը 7ին չպարպեցին Ցինան-Ֆուի ճափոնական թաղամասը, ընդհակառակն ժամը 11ին նոր զինուորներ բերելով փորձեցին ճափոնական առանձնաշնորհեալ հողէն ներս մտնել: Ասոր վրայ կռիւը վերսկսաւ: Մանչուրիայէն 2000 ճափոնցի օգնական զինուորներ ճամբայ հանուեցան դէպի Ցիանկ-Թաօ: Քորէայէն ալ ճամբայ ելաւ օդանաւերու տորմիղ մը՝ օգնութեան հասնելու համար: Ճափոնի ծովային նախարարութիւնը հրամայեց բազմաթիւ մարտանաւեր ճամբայ հանել դէպի Նանկ-Ցէի գանազան նաւահանգիստները: Զօրք ուրիշ յածանաւեր կ'ուղղուին դէպի Ցինկ-Թաօ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՄՈՅՇ ՄԸ ՖԻԼԻՊԷԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՏՈՒՆԵՐԷՆ
(Մեր թղթակցին ղրկած լուսանկարներէն)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԱՐԶԱԿԱ՞Ն ԹԷ ՄԱՐՏԱԿԱՆ

Նորէն փոթորիկ՝ իսկապէս գաւաթ մը ջուրի մէջ:

Ճակատ ճակատի կը զարնուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի վարչութիւնը եւ ֆութպոլի Ա. խումբին անդամները:

Պատճառը՞,— կարգապահութեան չեն ենթարկուիր եւ սպորէն պահանջներ կը դնեն կարգ մը մարզիկներ, կ'ըսէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը:

— Անհանդուրժելի է վարչութեան գործունէութիւնը, կը պատասխանեն բողոքողները:

Եւ փոխադարձ ամբաստանութիւնները կը տեղան «Յառաջ»ի խմբագրութեան սեղանին վրայ:

Իբրեւ հայկական առաքինութիւն, երկու կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէ խօսքի տակ մնալ:

Ալդարարութիւն, հերքում, լուսաբանութիւն, բողոք: Պատասխան: Պատասխանին պատասխանը: Մինչեւ որ կա՛մ խմբագրութիւնը ձանձրանայ, կա՛մ ընթերցողները:

Այս տխուր պատկերին առջեւ, մարդ կը փորձուի հարցնել.

— Հ. Մ. Ը. Մ.ը մարզական միութի՛ւն է, թէ մարտական կամ ըմբշական կրկէս:

Այս տղաքը իրենց հոգին ու մարմի՞նը պիտի մարզեն, թէ իրար պիտի գզեն, տարուէ տարի սրելով ակռաները:

Գոնէ՛ օրինակ առնէին հայ աբիներէն, սա 15—20 տարեկան պատանիներէն, որոնք լուռ ու մունջ կը ծաղկին, եւ Ֆերմակերես եղան աշխարհի ամէնէն ագնուապետական երկրին մէջ անգամ...

Վ.ԱՀԷ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՕԹՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Կը տեղեկանանք թէ Պ. Պօղոս Նուպար, որ 100.000 տոլար նուիրած էր Հայաստանի մէջ Նուպարաշէն աւանը շինելու համար, պայմանական կերպով, այդ գումարը վերջնապէս յատկացուցած է նոյն նպատակին: Իսկ առանձին 100.000 տոլար եւս (2ուկէս միլիոն ֆրանք) նուիրած է, Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ Հայկական Տուն մը շինելու:

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՁՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ը. Ցանկ

	Ֆր.
Խնուսի Հայրենակցական Միութիւն, Մարսէյլ	200.—
Աւետիս Մ. Բարսեղեան	15.—
Ա. Սարգիսեան	50.
Սարգիս Ճաղուկեան	10.
Տիկին Ս. Ա.	10.—
Գումար	285.—
Է. Ցանկին գումարը	1882.30
Ընդհ. գումար	2167.30

×

ԽՄԲ.— Ինչպէս յայտարարած էինք արդէն, առաջին երկու հազար ֆրանքը լրացած ըլլալով, երէկ իսկ ուղարկեցինք Ֆիլիպէ, Երուանդ եպիսկոպոս Փէրտահճեանի:

Հետզհետէ, հասած գումարներն ալ պիտի փոխադրենք երկու հազարնոց չէքերով:

Այս առթիւ, կրկին եւ կրկին կը յիշեցնենք թէ՝ եղբայրական աջակցութիւնը այնքան աւելի մեծ արժէք պիտի ունենայ, որքան արագ ընթանայ: Սպիտակ ջարդն է որ կը սպառնայ անձրեւի տակ, թաց գետնի վրայ, կարկտան վրաններու կամ խարխուլ տախտակներու մէջ, մանաւանդ մանուկներուն:

×

Յառաջի Խմբագրութեան,

Միութիւնս ընդ առաջ երթալով ձեր բացած հանգանակութեան, 200 ֆրանքի իր համեստ բաժինը կը բերէ Պուլկարիոյ աղէտեալ հայրենակիցներուն:

Թէեւ քիչ, բայց մեր ունեցածն է որ կու տանք, որովհետեւ Միութեանս անդամները առանց բացառութեան գործարաններուն մէջ աշխատողներէ կը բաղկանան, եւ խիստ սակաւաթիւ են: Մեր կարօտեալներու բաժինն է որ կը ղրկենք:

Կը սիրենք յուսալ թէ Մարսէյլի բոլոր միութիւնները մեր օրինակին պիտի հետեւին անխտիր, քանի որ իրենց նպատակն է օգնել չքաւորներուն եւ վառ պահել հայրենիքի ոգին:

Խնուսի Հայրենակցական Միութիւն

Մարսէյլ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔԸ

"ԹՈՒՐՔԱՑԷ՛Ք, ՉԷ ԹԷ...„

Աշխարհը յոգնեց։

Եւ թիւրքական խրախճանքը դադար չունի։

Կերպարանափոխւում է նա ըստ ժամանակի եւ պայմանների ու յարատեւում, որպէս թիւրքի ցեղային բնոյթ։

Նրա վերջին վայրագ արտայայտութիւնն է ազգային փոքրամասնութիւններին բռնի թրքացնելու ճիւաղային ու յանդուգն փորձերը։

«Թիւրքացէ՛ք, թէ չէ...»։

Զզուելի, ժահահոտ կարգախօս, որ լսւում է այսօր Ստամբոլից մինչեւ Անգորա, որպէս քաղցած գայլերի ոռնոց։

Եւ այդ սոսր, փոքրոգի ըսպառնալիքը կատարում է ո՛չ սովորական վայրաբարոյ ամբոխը, այլ պատգամաւորներ, պետական անձինք, ուսուցիչներ, լրագրողներ, հրապարակախօսներ։ Ուրիշ խօսքով թիւրք բնտիր մտաւորականութիւնը։

Բնաւ պէտք չկայ զարմանալու, պտուղը ծառից հեռու չի ընկնի այս մտաւորականութիւնը հարազատ զաւակն է իր ցեղի— բռնակալ ու ջարդարար. Բռնի թրքացումը ջարդի մի այլ ձեւն է, ախտաւոր ու վայրագ հոգեբանութեան մի այլ արտայայտութիւնը։

⁂

Զարմէ՛ թիւրքական այս նոր խրախճանքին մօտենալ բարոյական եւ առհասարակ մարդկային տրամաբանական չափերով։

Թիւրքիան բարոյապէս անչափելի է։ Եւ սակայն թիւրք ազգային հոգեբանութեան տեսակէտից երեւոյթը ծայր աստիճան հետաքրքիր է։

Նախնական, բիրտ, անզուսպ մի ժողովրդի ազգային գիտակցութեան բուռն մի ժայթքումն է այս, որ ընդունում է հրէշաւոր կերպարանք։

Քաղաքակրթութեան առջեւ յանկարծակիի եկած, թիւրքը ամէն բան կաղապարում է ըստ իր նախնական վայրի հասկացողութեան. եւ արդիւացումը, իբրաւունքի, քաղաքակրթութեան, արդարութեան, պետականութեան ամէն մի փորձ բերում է իր մի հատիկ ու յատկանշական յայտարարին բռնութեան ու ջարդի։

Այսպէս արեւմտեան քաղաքակրթութեան եւ ազգերի գոյութեան առջեւ շուարած, նա միայն գլխարկը տեսաւ որպէս Եւրոպիոմ իմաստութեան, եւ բոլոր կախաղաններ տնկեց եւրոպական գլխարկը պարտադրելու համար ֆէսի փոխարէն։ Նա բնաւ չհասկացաւ, որ ժամանակ է պէտք գլուխը գլխարկին յարմարեցնելու։

Նախնական ժողովուրդը սպասել չգիտէ։

Եւ յետոյ թիւրքը մի ժողովուրդ է, որ բացարձակապէս զուրկ է պատճառաբանութեան օրէնքներն ըմբռնելու. իրերի տրամաբանական ընթացքը միշտ վրիպել է նրա հասկացողութիւնից. եւ այդ իսկ պատճառով թիւրքական քաղաքականութ դիւանագիտութիւնը իսպառ զուրկ է եղած ապագան կանխատեսելու իմաստութիւնից. Նրան հետաքրքրել է այսօրը եւ անմիջական դժուարութիւնից մի կերպ դուրս պրծնելու մտահոգութիւնը, փոյթ չէ, թէ վաղը անհնարին փլուզումը վրայ հասնի։

Այսպէս է կործանել հսկայ կայսրութիւնը։

Ոչ մի թիւրք ունի այս գիտակցութիւնը։ Տեսա՞ծ էք երեխան, որ իր անզգոյշ վազքի մէջ ընկնում է, արիւնոտւում եւ ապա վեր է կենում լալով ու զայրոյթով գետինը ծեծում. այսպէս է եւ թիւրքը։

Պատճառի եւ հետեւանքի տրամաբանական կապը նա երբեք չի տեսնում։

Եւ այս հոգեբանական թերին է, որ մթագնում է առանց այն էլ իր մշուշապատ անապատային գիտակցութիւնը և հնար չի տալիս իր թշուառութիւններին, ձախողանքների, իր յարատեւ կործանումների բուն աղբիւրը իր մէջ փնտռել։ Թիւրքը անընդունակ է ինքնաքննադատութեան, ներքին անալիզի, ինքնամտրակումի։

Թիւրքը յաւիտենական անմեղն է, որ իր արիւնազանգ պատմութեան ընթացքին միշտ իրենից դուրս մեղաւորներ է փնտռել։

Փնտռել է եւ ջարդել անմեղին։

Ջարդել է եւ կործանել անմեղին։

*
* *

Եւ խրախճանքը շարունակւում է.

«Թիւրքացէ՛ք, թէ չէ...»

Այս աղաղակն ու սպառնալիքը բնաւ նորութիւն չէ։

Նա գալիս է դարերի խորքերից։ Թիւրքը նորէն մեղաւոր է գտել.

Համաշխարհային պատերազմը որի մէջ նա նետուեց խելայեղօրէն, նրա մէջքը ջարդեց ու քիչ մնաց, որ խլպառ սրբէր աշխարհի երեսից։ Թւում էր, թէ այս մեծ կատաստրոֆից յետոյ անգամ թիւրքի համար կը հասնի զգաստութեան, վերլուծութեան, իմաստուն տրամաբանութեան ժամը։

Բնա՛ւ..

Նա նորէն մեղաւորներ է փնտռում։

Եւ գտել է.

Փոքրամասնութիւննե՛րը...

Գտել է եւ վճռել նրանց թիւրքացնել։

«Թիւրքացէ՛ք, թէ չէ...»

Այս «թէ չէ»ն բացատրութեան պէտք չունի, ամեն էլ է հասկանում լսողն էլ— սեւր, թալան, հրդեհ, ջարդ...

Բռնութիւնն իր արիւնի մէջ է։

Նա լսել է, որ շատ երկրներում պատմութեան ընթացքին փոքրամասնութիւններ լուծւել ու կուլ են գնացել մեծամասնութիւնների մէջ։ Այսքանը բաւական է իր նախապատմական գիշատիչ բնազդը բորբոքելու համար, միանգամայն անընդունակ վերլուծելու assimilationի (ձուլումի) օրէնքները, նա արդէն իսկ վայրի գազանի պէս իր ճիրներն է ձգտում զոհի վրայ նետուելու համար։ Ու ոչ ոք կարող է նրան բացատրել ու հասկացնել, որ փոքրամասնութիւնների ձուլումը կատարւում է սովորաբար առանց բռնութեան, քաղաքակրթական բարձր ու ծածուկ հրապոյրներով. օտար տարրերը ապազգայնացնելու միակ ու լաւագոյն միջոցը մեծամասնութեան բարոյական ույժն է. իր մշակոյթի, իր քաղաքակրթութեան գերազանցութիւնը. որ բռնութիւնը միայն կը զօրացնի դիմադրութիւնը եւ անհնարին կը դարձնի ձուլումը։

Ու յետոյ արտառոց, անիրագործելի, հրէշային ու միաժամանակ խեղկատակ յաւակնութիւն է Հայը, Յոյնը, Հրեան թիւրքացնել, ձուլել բարբարոսութեան մէջ։

Թիւրքը սրանցից այնքան վար է, որ քաղաքակրթական դժւարին ճամբաներում հազիւ նրանց կրունկները նշմարի հեռուից։

Նրանք չեն, որ պիտի ձուլուեն, թիւրքանան, այլ թիւրքն է, որ պիտի մաշւի ու փոշիանայ պատմութեան ու քաղաքակրթութեան անիւների տակ։

Բարբարոսներ, որոնք Հռոմը քանդեցին, վերջ ի վերջոյ իրենք անհետացան աւերուած կայսրութեան աճիւնների մէջ։

Թիւրքը պատմութիւնը գլխիվայր է հասկանում, ինչպէս եւ ամէն բարի բան։

Ս. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(Հայրենիք)

Տգեղ կնոջ մէկ խրատ միայն կրնանք տալ,— Թող հոգիին գեղեցկութիւնը ջնջէ դէմքին տգեղութիւնը։

Թադէոս

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Թիւ 83.— ՊԱՐԵՐԳ ՍԱՍՈՒՆԷՆ

Քարուան եկաւ Հալպա քաղքէն
գրնկ գրնկ
Քարուան եկաւ Ամդա շուկէն
տրնկ տրնկ.
Հետ քարուանին ի՞նչ ու ի՞նչ կար
գրնկ գրնկ.
Հետ քարուանին ջորեկ մը կար
տրնկ տրնկ.
Վըր ջորեկին ի՞նչ ու ի՞նչ կար
գրնկ գրնկ,
Վըր ջորեկին սնտուկ մը կար
տրնկ տրնկ.
Մըջ սնտուկին ի՞նչ ու ի՞նչ կար
գրնկ գրնկ,
Մըջ սնտուկին ծըհեզը կար
տրնկ տրնկ.
Ցէ՛ մեր ճարսին ի՞նչ բաժին կար
գրնկ գրնկ.
Մէկ կարմիր շար էր,
Մէկ ջուլխա գինդ էր,
Մէկ ղըզմա էր,
Մէկ մասնիկ էր,
Մէկ չուխա էր,
Մէկ ֆիսթան էր,
Մէկ ապըջան էր,
Մէկ ջուլխտ սօլէր, տրնկ տրնկ:
Պա՛ մեր փեսի բաժինն ի՞նչ էր
գրնկ գրնկ.
Մէկ արաղչի էր,
Մէկ փուշի էր,
Մէկ գըպուն էր,
Մէկ ապա էր,
Մէկ մանիկ էր,
Մէկ ղանջար էր,
Մէկ շալուար էր,
Մէկ ջուլխտ սօլէր տրնկ տրնկ:
Մեր քաւորին ի՞նչ պատիւ ընենք
գրնկ գրնկ
կըթոն-չամչի,
ցանծ-խնձորի
Սարկաւի-նարընջի,
փշատ բռնչի
Ընկուզ-թուզի շարօնները վիզը նետենք տրնկ-տրնկ.
Չչալեր մոռնանք. տան իրցուն
ի՞նչ պիտի տանք գրնկ գրնկ.
Չընկուլակ վըզին քօլ էծ մը տանք
տրնկ տրնկ.
Ցէ՛ խաղացէ՛ք կառվընտ զարկէ՛ք.
փափուրի բռնէք.
Թեւշոր խաղցէք,
Խաղղաչտի ելէք. գրնկ գրնկ:
Լսօր էս կայ վաղը չըկայ
տրնկ. տրնկ.
Ցէ՛, դու՛ք ելէք խորդ ու աղջիկներ գրնկ գրնկ.
Պար բռնեցէք կովընտ զարկէք
տրնկ տրնկ.
Եկող տարի ձեզ ալ կը կարգենք
գրնկ գրնկ.
Կանանչ կարմիր պըսակ կը շինենք. տրնկ տրնկ.
Եօթը ցիրկ եօթը գիշեր
գրնկ գրնկ.
Արաղ կը խմենք ճարսնիք կ'ընենք տրնկ տրնկ.
Ջիր ճարսնիքին լաւ կը պարենք
գրնկ գրնկ,
Մէկ մէկ կըթխա գինի կը խմենք
տրնկ տրնկ,
Փոփփուչ-խաղղէք շատ կը կանչենք գրնկ գրնկ.
Ցաճօլ զուռնան ալ կը բերենք
տրնկ տրնկ,
Աստուած կեանք տայ ճարս ու փեսին, գրնկ գրնկ.
Դուք ալ ճասնիք ձեր մուրազին
տրնկ տրնկ:

Հաւաքեց
Մարտիրոս

Ծան.— Քօլ էծ,— առանց եղջիւրի այծ:

ՀԵԼԼԷՆ ԴԵՍ՚ԱՆԻՆ ՆԱՄԱԿԸ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի հելլէն դեսպան Գ. Փոլիթիս հետեւեալ նամակը ուղղած է Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահ Գ. Ն. Աճարոնեանի.

Պատիւ ունիմ յայտնելու թէ ստացած եմ Ձեր 24 Ապրիլ թուակիր նամակը, որով հաճած էիք ինծի հաղորդել այն ջերմ համակրանքի զգացումները, զորս հայ ժողովուրդը կը տածէ այս պահուս՝ հանդէպ Կորնթոսի ցաւալի աղէտին զոհերուն։

Եղբայրական համակրանքի այս արտայայտութեան համար խորին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ եւ կը խնդրեմ, որ ընդունիք, Գ. Նախագահ, խորին յարգանքներուս հաւաստիքը»։

Յ. Գ. – Այս առթիւ ղրկուած 300 Ֆր.ը արձանագրուած է աղէտեալներու ցանկին մէջ։»

ՔՐՏԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.

Քու մայրդ քրիստոնեայ է, իսկ ճայրդ Պարսիկ:

Դուն ունիս գեղեցկութիւններուն գեղեցկութիւնը:

Դուն՝ ոսկի օղեր ունեցող տղուս սիրականն ես.

Եւ ես, ճալեցայ ու մաշեցայ տրամով եւ մխալով,

Քու սեւ աչքերուդ, ու սեւ յօնքերուդ համար:

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.

Մարիամիս գլխուն վրայ Համիտիէի սեւ փուշի կայ.

Փուշին մաշեր է. ո՛չ մէկ ծոպ կայ անոր բոլորը.

Մենք պիտի ղրկենք զայն վարպետին, թո՛ղ նորոգէ:

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.

Քու ճայրդ Պարսիկ է, իսկ մայրդ Հայուհի.

Ոսկի օղեր ունեցող տղուս սիրականն ես դու.

Եւ ես կը ճալիմ ու կը մաշիմ տրամով ու մխալով

Քու սեւ աչքերուդ ու սեւ յօնքերուդ համար

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.

Դուն եղար գետեզերքին աւազին աւազը.

Դուն եղար ձուկ մը, Ալտրաճման լճին ձուկերէն.

Դուն եղար փոքրիկ թութենուն վրայ թառած բուեր.

Դուն եղար ծորերուն մէջի կանկառը.

Եւ պարիսպխոլորըլիչող աշնան ճովերը:

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.

Մայրդ Հայուհի մըն է, իսկ ճայրդ Պարսիկ.

Ոսկի օղեր ունեցող տղուս սիրականն ես դու:

Ո՛վ լէ՛, լէ՛ Մարիամ.

Դուն եղար Նեմէնի Նարինջներուն Նարինջը.

Դուն եղար անապատին այրող արեգակը.

Չէ՛, ճաւատա՛.

Դուն եղար խնձոր մը, Խլաթի խնձորներէն.

Ես ցերեկները զայն պիտի ճոտոտեմ,

Եւ գիշերներն ալ, սրտիս սփոփանքը պիտի ընեմ:

Ո՛վ լ՛է, լէ՛ Մարիամ.

Շրթունքներդ բարակ են, ինչպէս թուղթը.

Ակռաներդ ճերմակ են ինչպէս Ղարաճ ցաղի բրինձը.

Այտերդ նուռերը ճերմակ եւ կարմիր են.

Ինչպէս խնձոր մը՝ Նպարավաճառին խանութին վրայ:

Ո՛վ խեղճո՛ւկ, իրկու ծիծերուդ մէջտեղը սպիտակ է

Ինչպէս կուրտիկ (ցալուրիկ) սարի վրայ ձիւնը:

Ո՛վ լէ՛, լէ՛, Մարիամ.

Եկո՛ւր, միասին փախչինք.—

Նետուինք Շէնկյալի լճը,

Ալի բէկին աղբիւրին վրայ,

Եւ Դատուանայ ծառերուն տակ.

Հոն մենք մեր ուրախութիւնը պիտի ընենք

Այս աշխարհին մէջ:

Ո՛վ լէ՛, լէ՛, Մարիամ.

Մէջքդ բարակ է,

Ոսկեզօծ գօտիդ քառասուն եւ չորս տրամ է.

Սիրտ մ'երբոր սրտի մը կը սիրաճարի,

Ո՛չ Աստուծոյ ըրածն է, եւ ո՛չ ալ մարդոց,

Այլ՝ միմիայն մարդուն սրտէն բղխածն է...

Երգեց՝ *Ա. Զօրեան*
Թարգմ. *Ա. Սարգիսեան*
Տէսին

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Սիրոյ մէջ, կինը երբեք վատ չէ. ան լաւնօրէն կը վճարէ վշտի իր տուրքը։

Պալզաք

Կիները կ'ուզեն գիտնալ թէ իրենց սիրահարը նախանձոտ է։ Երջանկութիւնը միա՛յն չիզոհացներ զանոնք. պէտք է՝ որ նախանձը շոյէ անոնց հպարտութիւնը։ Այսպէս է որ կիները յաճախ անտանելի կը դարձնեն իրենց սիրահարը, յետոյ զանոնք յանդիմանելու համար։

ԴՈՍՏՈՅԵՎՍԿԻՆ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐՈՎ ԵՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ

Ռուս բժիշկ-քննադատ մը հետաքրքրութիւնը ունեցաւ Դոստոյեւսկիի գործերուն մէջ գտնուած մտային հիւանդները համբերել։ Արդիւնքը՝ երեսուն երեքայսինքն իր գրուածքներուն մէջ գործող հերոսներուն քառորդէն աւելի։

Ուրիշ քննադատ մը քայլ առ քայլ հետեւեցաւ Դոստոյեւսկիի եւ Բիէլինսկիի բարեկամական կապին ծնունդին ու խզումին. երրորդ մը զարմանալի գտաւ որ տարիներ Սիպերիա անցընելէ վերջ, անիկա հրատարակեց «Ստեփանչիքովօ գիւղը եւ իր բնակիչները» անուն «լաւատես» գործը՝ որուն մէջ անկարելի է գուշակել լոյսէ ու արեւէ զրկուած, տառապած Դոստոյեւսկին։

Այսօր՝ այդ տեսակ հակագրութիւններու նոր փաստաթուղթեր ի յայտ եկած են խորհրդային իշխանութեան հրատարակութեան տուած «Յուշեր»ուն եւ «Նամակներ»ուն մէջ, ուր Դոստոյեւսկի կ'երեւայ իբրեւ «հիւանդ» ուղեղ մը, որ չի կրնար բացայայտօրէն ընդունիլ իր մտքին յեղաշրջումը, քաջութիւնը չունի իր գրած էջերուն հետ հաշտ ըլլալու եւ մշտափոփոխ գաղափարներու, խղճի խուլ պայքարներու գերի եղած՝ կը տապլտկի անել ճամբաներու մէջ, առանց կարողանալու ... է բացատրութեան մը գիմել եւ նոյնիսկ կերտել անձնական ուրոյն հոգեբանական աշխարհ մը։

Դոստոյեւսկի որ եւ է յատակագծի մը վրայ չաշխատեցաւ որ իր վէպերուն մտայղացումը արդարանալի ըլլայ, նոյնիսկ այդ շարքը համապատասխան չեղաւ իր մտային խռովքներուն ու յաճախ ալ, երբ ինքզինքը ճանչցաւ իր ստեղծած մէկ հերոսի դիմագիծերուն վրայ, խնամով գնաց անյայտանալ անոր ետեւ եւ ուրացաւ իրեն հետ կապ ունեցող նմանութիւնները միշտ անհաստատ ու երկչոտ մթնոլորտի մը մէջ գտնուելով։ Դոստոյեւսկի կրնար նորէն ուժգնութեամբ քալել դէպի ուրախութիւն ու ժպիտ, քան դժոխացած հոգիներու կրնար նոյնպէս ըմբռնել ու պատկերացնել երջանկութիւնը։ Եւ եթէ զայն տեսնենք մղուած մի միայն հիւանդ հերոսներու աշխարհը, ուրիշ կերպով չենք կրնար բացատրել զայն, եթէ ոչ ընդունելով թէ՝ իր պատանեկութենէն ի վեր ձեւ առած, մարմնացած հոգեբանական մէկ մտանաւոր տրամադրութիւնն է որ գթութեան ու մարդասիրութեան քանի մը նախաքայլերու տակ՝ գործեց իր ուղեղին մէջ, զայն լծելով «ստորերկրեայ գործունէութեան մը», տաղանդին անհամապատասխան ուժգնութեամբ մը։

Բարոյականն ու գիտութիւնը փայլուն քննադատի մը բերնով կ'ըսեն Դոստոյեւսկիի եւ Նիցշէի.

«Դուք ապաբարոյ ու մտակորոյս անհատներ էք, դուք դատապարտուած ու վճռապէս կորսուած էք»։ Եւ Դոստոյեւսկիի գործերը կարծես կոչ մը ըլլային, ուղղուած հանրութեան այդ վճիռը մեկնելու համար։

Փաստաթուղթերէն մէկ քանին ցոյց կուտան թէ ինչպէս Մակար Դիէվուշկիններու ու Նաթաշաներու վրայ գթոտ արտասուքներ թափելով հանդերձ, թուականներու մերձեցումով, նոյն շրջանին Դոստոյեւսկի անտարբեր ու առերեսութեամբ լեցուած շրջան մը կ'ապրէր իր մտքին գործունէութեան մէջ։

Ան՝ հանրատունէ մը երիտասարդ աղջկան մը իբր «բարոյական յղութեան գաս» սա քարոզը խօսի

— «Գիտե՞ս թէ ինչ կ'ուզէ իրապէս ամէնքդ ալ ... տանի։ Ահա թէ ինչ կ'ուզեմ. Հանգիստ պէտք ունիմ, կ'ուզեմ ամբողջ աշխարհը մէկ կոպեկ ծախել որպէսզի գիս հանգիստ թողուն»։ (Ցեռ Զէստափ.

Ահա կայծ մ'ը ... երբ տեսութ հետ մութի մէջ կը ... ընկճուած ու խղճալի ինքնուրոյնութեամբ մը պայքարող ... տոյեւսկի մը, որ մանկական ... կեղծութեամբ մը ինչ որ ... անգամ չպիտի ունենայ ... նասպանութեան զաւթվա... վրայ գտնուող մէկու մը ... կը խոստովանի.

— «Այլ եւս չեմ կրնար ... րիլ սուութեամբ խմորուած ... գաղափարներու միջեւ, բայց ... ձիւ արտութիւն չունիմ թող ... տահի ինչ որ կ'ուզէ»։ Ցա... տութեան սուր ճիչն է այն ... կ'արձակէ Ֆէդօր «Ստորերկրեայ ձայն»ին մէջ։

*
* *

«Ոճիրը եւ պատիժը» ... կատար մըն է, բայց ի՞նչ ... ու հարուածող թիւ մը Դոստոյեւսկիի գործերուն շարքին ... ի՞նչ նոյնապատկեր ու լեցի ... որոնք կը յօղան հեղինակին ... ծերուն վերջին կէսը կազմող նոյնքան մտայղ ամբողջութեան մէջ Դաժան խոտացում մը։

«Բարի»ն ու «չար»ը չկան ... յութիւն չունին, «սովորական»ն ու «արտասովոր»ն է որ կ'որոշեն մարդիկ։

Ցափականութիւն ու հասարակութիւն առաջինին համանիշ կը դառնան ու երկրորդը կը բացատրէ մեծութիւն ու գործունէութիւն։

Այս սահմանն է որ «Մօպասէ»ի խղճի ինքնաչարչարման հակառակ ուղղութիւն մը կը ստանայ Ռասկոլնիկովի ամբողջ ծնունդը ու անոր թողած հետքը

Եւ երբ Դոստոյեւսկի Ռասկոլնիկովի դէմ մաքառիլ կը փորձէ, իր իսկ դէմ է որ կը մղէ պայքարը

Դոստոյեւսկի կը վախնար ... սեփականին վրայ դրած «Հրէշա...» հարցերէն, բայց չէր կրնար խուսափիլ անոնց տիրական ստնձգութիւններէն՝ իր մտքին մէջ։

Եւ այդ պատճառով է որ պայ... մը Ռազումիխինի բերնով կը խօսի Ռասկոլնիկովի ... յայտարարելու համար թէ՝ խղճին բարոյական թուլութիւնը աւելի թափելու համար աւելի սոսկալի է, քան օրինական պաշտօնական թուլութիւնը։

Խղճին գերը նախատեսելու փորձ մըն է այդ, զոր Դոստոյեւսկի կատարեց իր խարխուլ ու տանջուած մտքին նոյնապատկերը գծելով տարբեր ձեւերու վրայ. բայց միշտ պահելով անոր կենսական ամբողջութիւնը։

Ն. ՋԱՀՐԷՃԵԱՆ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Մէկը որ ո՛չ կիրք ունի, ... դրամ, կրնայ տէրը ըլլալ ... անձին. բայց այն դժբախտը ... կը սիրէ, ա՛լ ինքզինքին ... պատկանիր ու չի կրնար ... նապան ըլլալ։ Սէրը՝ միա... մեղի յատուկ տեսակ մը կրօնք ... կը հաստատէ մեր մէջ. ... կեանք մը կը սկսինք ապրիլ. ... այն առեն է որ կ'ենթարկուինք ամենէն զարհուրելի դժբախտութեան, դժբախտութիւն որ ... յուսալ կուտայ եւ մեզ կը ... կադրէ որ համակերպինք ... ջանքներու։

Պալզաք

ԳԱՒԱՌՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

29 Ապրիլ

Թէնքի Ս.Գ.Գ. Վարչութիւնը երը կորսնցնելու վրայ է։ նպետի մը ընտրութեան վերջ ի վերջոյ պատճառ ընդհանուր եւ նոր կազմամը, որ կրկին, անկեր վիճակի մը առջեւ կը գաղութը։

կարգին կազմալուծ են նաեւ տեսուչ խորհուրդ Տնտեսական խորհուրդը իր րական հրաժարականը ներ կ'ըսուի թէ եւ առած իրականութիւնը այն է, մը բացած է Վարչու եւ տեսուչ խորհուրդներուն կրթական խորհուրդն ալ ացաւ։

ութիւնը իր հեղինակու կորսնցուց այն օրէն, երբ նապետին, Պ. Արամ Արիկ հրաժարման առթիւ գոյց այնքան չկամութիւն եւ ութիւն։

ալ կը խօսուի պատգամ. գումարման մասին։ Բաղ են կարծիքները։ Հրճիգ որ կացութիւնը շա ներկայ վիճակով, իսկ ները կը փափաքին որ գու ժողովը, վերակազմելու ութիւնը եւ լուծելու համար խնդրանքին Մագլըմեանին Մինչ այս մինչ այն, ազ ընդհանուր կեանքը կը եւսի վրայ։ Շրջանները կը իրենց կապերը Վարչութեան թէնքի քմին տակ, քա մէջ ազգ. վարժարանի քանի մը «հոկծի»ներ կը անհատական վարժարան Վարչութիւնն ալ կը վա տեղի տալով ներքին երու։

Լիփագմայի մէջ կառ թաղականութիւն մը կը վարչութեան քմին Այս վերջինը չի կրնար Հակառակ նոյն թա ժողովուրդին կամ-

«Ջէկոքը» օրկան «Շի փակուեցաւ նորէն, որով իր գրաշարներուն եւ աշ չէր վճարեր, եւ սարսափելի վիճակ մը 2—300 հատ կը

Ապրիլ 24ի սգահանդէսը անջատ-անջատ տօնուե ժողովուրդը կ'արգահատի վարներու խայտառակ մե վրայ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ՔԾՆՈՒՄ ԵՆ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԻՆ

Ինչպէս յայտնի է, Պարսկաստանի կրթական նախարարութիւնը եւ նախկին նախարար Թադայօնը մշակել են կրթական մի յատուկ ծրագիր, որ ֆարսացման է ենթարկում Պարսկաստանում գտնուող օտարազգի դպրոցները։

Կրթական նախարարութեան մշակած այդ ծրագրին առաջին առթիւ իսկ սիրով եւ քծնանքով ընդառաջեցին Պարսկաստանում նոր բացուած խորհրդային (բոլշեւիկեան) գիմնազիաները, որոնց կարգին նաեւ Թաւրիզի բոլշեւիկական գիմնազիան, որ ազգերի եւ ցեղերի մի կատարեալ խառնարան է։ Ուսուցիչ-ուսուցչուհիները հայ, ռուս, պարսիկ եւ թուրք են. աշակերտները երկսեռ) միջազգային ցուցահանդէսի պատկեր են ներկայացնում, այսպէս, հայ, ռուս, պարսիկ, թաթար, թուրք, հրեայ եւ դեռ շարունակելի։ Դպրոցի տեսուչն է հակայեղափոխական արտաքինով, համազարմին մի ռուս՝ Կալաշնիկով, որի ներքինը, ըստ երեւոյթին «յեղափոխական?» է։ Այս գիմնազիայի վարչութիւնը ընդունելով ֆարսացման ծրագիրը, 1927—28 ուսումնական տարեսկզբից գործադրութեան է դրել։

Գիմնազիայում այժմ շաբաթական աւանդւում են՝ 24 դաս պարսկերէն, 10 դաս ռուսերէն եւ միայն երկու դաս հայերէն, մինչդեռ Գիմնազիայի աշակերտութեան 2/3ը հայ երկսեռ աշակերտներ են։ Արժէ պարզել նաեւ այս հայ աշակերտութեան պատկերը։ Բոլշեւիկեան գիմնազիայի հայ աշակերտութեան մի մասը ազգային դպրոցներում 2—3 տարի միեւնոյն դասարանում մնացող աշակերտներ են, մի մասը աղքատ ընտանիքների զաւակներ, մնացեալներն էլ բոլշեւիկեան հիմնարկութիւններում ծառայողների երեխաներ, բոլշեւիկամիտ եւ մնակալէզ ու քծնող մի շարք Հայերի զաւակներ եւլն.։ Ահա այդ գիմնազիայի հայ աշակերտութեան պատկերը։ Եւ ազգային զգացումներից խորթացած, օտարացած այդ աշակերտութիւնը հանդուրժում է, որ թուաբանութեան եւլն. դասերը աւանդուին պարսկերէնով եւ ռուսերէնով, իսկ Հայոց լեզուն շաբաթական միայն երկու ժամ է աւանդւում, ոչ միայն մեծերին այլ եւ փոքրերին։ Այս բոլորը նկատելով հանդերձ, հայ ծնողները հանդուրժում են, որ իրենց երեխաները այլասերման ենթարկուին խորհրդային անբարոյացնող դաստիարակութեան տակ։

Բոլշեւիկները Պարսիկներին դուր գալու համար, նաեւ պահում են պարսկական տօները։ Մինչդեռ քրիստոնէական տօները ծաղրում եւ արհամարհում են։ Ահա թէ «համաշխարհային յեղափոխութեան» մոքերով տարուած բոլշեւիկները ինչպէս են ըմբռնում կրօնը այս ու այն երկրում։

Մեծ ու փոքր գործակալներն ու վարձու եւ անվարձ լակէները ամէն կերպ աշխատում են Պարսիկներին շողոքորթել, քծնել, եւ դուր գալ։ Ուրեմն, Գ. Միջազգայինը հաւանութիւն է տալիս ոչ թէ բանւորներին եւ գիւղացիներին, այլ բուրժուաներին, թուրք ու պարսիկ խաներին եւ բոլոր հասարակ հարուստներին, որոնք, օրինակ Թաւրիզում, երբ դիմում են խորհրդային հիւպատոսարանին անցագիր վերցնելու, նրանց անմիջապէս տալիս են, 24 ժամուայ ընթացքում, իսկ Սալմաստից, Միջագետքից կամ գաւառներից եկած խեղճ գիւղացիներին եւ բանւորներին երկար ժամանակ չարչարում, ձգձգում են, մինչեւ որ Թիֆլիսից կամ Մոսկուայից հրաման բերեն։ Պարսկաստանում այժմ բոլոր վաճառականներ, հարուստներ, գիւղատէրեր, կալուածատէրեր յաչս բոլշեւիկների՝ «յեղափոխականներ» են, իսկ թշուառ բանւորներ եւ գիւղացիներ՝ «հակայեղափոխականներ»։

Ս. Թաւրիզեան

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 2ին, Պրիւսէլի Salle Coloniale*ի մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի երգահանդէսը, նախագահութեամբ Տիկ. Ն. Մորեանի։ Ներկայ էր հայ եւ պելճիքացի ընտրեալ բազմութիւն մը։*

Յայտագիրը կը բաղկանար չորս մասերէ. Ա. եւ Գ. մասերը յատկացուած էին եւրոպական ծանօթ հեղինակներու երգերուն։ Բ. մասը կը կազմէր հայկական երգերուն բաժինը, իսկ Դ.ը սպանիական զուարթ կտորներ էին։

Օր. Թորոսեան Զուկէս ժամու տեւողութեամբ յաջողապէս ու տիրաբար երգեց 20ի չափ հատընտիր կտորներ, որոնց կ'ընկերանար դաշնակի վրայ Օր. Ս. Մի. Նասեան։ Այս առթիւ ստացաւ սիրուն ծաղկեփունջեր։

Ինչպէս ծանօթ է, Օր. Թորոսեան, Ա. մրցանակով պատուուած է Փարիզի Ազգային Երաժշտանոցէն, եւ իբր երգչուհի մեծ արժէք կը ներկայացնէ թէ՛ իր ձայնին timbre*ով ու յստակութեամբ, որ արեւելեան քաղցրութեան մը դրոշմը կը կրէ, եւ թէ ձայնի ճկունութեամբ, ինչ որ լաւ մարզուած ըլլալուն յայտարար նշանն է։*

Շնորհաւորելի է Օր. Թորոսեանը այս օտար խառնապահանջ միջավայրին մէջ իր ձեռք բերած յաջողութեան համար։

Պրիւսէլ Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՏ ՄԸ ԱԼԶԱՍԻ ՄԷՋ

Այս միջոցիս, Քոլմար քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենայ, Ալզասի անջատողական շարժման պարագլուխներուն դատավարութիւնը։

Ամբաստանագիրը կը մեղադրէ զանոնք թէ՝ 1920էն ի վեր, Ֆրանսայի ազգային հողին վրայ եւ մասնաւորաբար Ալզասի երեք նահանգներուն մէջ, բուռն պայքար մղած են, նպատակ ունենալով փոխել ներկայ կառավարութիւնը, գրգռելով ու զինելով քաղաքացիները իշխանութեան դէմ. եւ անջատողական այս շարժումը յաջողցնելու համար, դաւադիրները, չեն գոհացած միայն քարոզչութեամբ, այլ նաեւ կատարած են գործնական ձեռնարկներ։

Այս շարժումը որ Ալզաս-Լորէնի մէջ ծնունդ առած է զինադադարէն անմիջապէս յետոյ, Գերմաններու եւ գերմանասէր Ալզասցիներու ջանքերով, հակառակ յաջորդական ձախողութիւններու, այս վերջին մէկ քանի ամիսներու ընթացքին, այնքան սաստկացած էր, որ իրական վտանգ մը կը սպառնար Ֆրանսայի հողային ամբողջութեան։ Բռնուած փաստաթուղթերը եւ զանազան վկայութիւնները այս մասին անհերքելի կը թուին։

Ամբաստանեալներուն մէջ կան երկու նշանաւոր երեսփոխաններ Տոքթ. Ռիքլին եւ Ժոզէֆ Ռոսսէ։ Տոքթ. Ռիքլին որ նկատուած է «դաւադրութեան հոգին» խելացի եւ զարգացած անձ մըն է, իբր անջատողական եւ գերմանասէր՝ 1919ին երկրէն արտաքսուելէ յետոյ, յաջողեցաւ դարձեալ 1920ին Ֆրանսա դառնալ, ուր ամբողջովին նուիրուեցաւ իր քաղաքական ձեռնարկներուն, հրատարակեց թերթեր, հաստատեց հրատարակչական տուն մը եւ ամէն ինչ որ կապ ունէր անջատողականութեան հետ։ առաւ իր ազդեցութեան տակ։ Իրեն հետ մէկտեղ ամբաստանուած են նաեւ 21 անձեր, որոնցմէ 7 փախստական։

Ամբաստանեալներուն պաշտպան փաստաբաններուն մէջ կը գտնուի նաեւ ծանօթ համայնավար Անտրէ Պէրթոն։

Դատավարութիւնը սկսած է Տոքթ. Ռիքլինի հարցաքննութեամբ, որմէ յետոյ, ան մի առ մի պատասխանած է իր դէմ եղած ամբաստանութեանց 12 ժամ տեւող ճառով մը։ Ըստ իր կարծիքին, որ եւ է հակասութիւն չկայ իր անջատողական ինքնավար ձգտումներուն եւ Ֆրանսայի հանդէպ իր հաւատարմութեան միջեւ։ Հաստատելու համար իր ֆրանսասիրութիւնը, երկարօրէն կանգ առած է գերման կառավարութեան հետ իր բախումներուն վրայ, երբ մեծ պատերազմի ընթացքին, միջամտած է ի նպաստ Ֆրանսացի քահանաներու, մայրապետներու եւ վիրաւորներու։ Կը յիշէ ծառայութիւնները որ մատուցած է մասնաւորաբար ալզասցի զինուորներու եւ ի վերջոյ, ան կը ջանայ հաստատել թէ իր քաղաքական գործունէութեամբ, ծառայած է միայն գոհացնել Ալզասի ժողովրդական ձգտումները, թէ չէ եղած որ աշխատի ի նպաստ Գերմանիոյ։

— Մենք, յայտարարած է յուզումով՝ Տոքթ. Ռիքլին, Ալզաս-Լորէնցիներս, երբեք չենք ուզած բաժնուիլ Ֆրանսայէն. մենք խորապէս Ֆրանսացի ենք։ Բայց չենք ուզեր իւրացուիլ անոնց կողմէ, ձուլուիլ անոնց մէջ։ Կ'ուզենք պահել մեր յատկանիշները։ Ձուլումը, ամբողջական իւրացումը, յոռեգոյն աղէտը պիտի ըլլար։

Այս խօսքերը ընդմիջող ներկայ հասարակութեան ծափերէն ու մրմունջներէն յետոյ, Տոքթ. Ռիքլին շարունակած է.

— Չենք ուզեր նորէն Գերմանացի դառնալ, որ եւ է քէն ու ոխ չենք զգար Գերմանիոյ դէմ, որուն միացած ենք ցեղային եւ արիւնային կապերով։ Մենք խաղաղասէրներ ենք եւ կ'ուզենք Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միութիւնը, որով պիտի կրնային անոնք տիրապետել աշխարհի։

Դատավարութիւնը կը շարունակուի եւ կը կարծուի թէ պիտի տեւէ 12 օր։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի օր կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր «Փօթըրիի» սրահը, ուր տօնուեցաւ 1915 Ապրիլ 11/24ի 13րդ տարեդարձը, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, կը մասնակցէին նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Սվազ Բաթրիա գիւղի, Ղանթարոսի, Պոլիս-Թօփաթի և Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական միութիւնները։

Նախագահ Պ. Հայրունի յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները։ Հայրենակցական միութեանց կողմէ խօսեցաւ Պ. Արրօ նկարագրելով հայ ժողովուրդին տառապանքը եւ ազատութեան ծարաւը։ Դաշնակցութեան կողմէ Պ. Խ. Մկրտիչեան, բացատրելով Ապրիլ 11/24ի նշանակութիւնը, դիտել տուաւ թէ Թուրքին հըրամը ըրին կարգ մը արարածներ, զոհը դահիճին հետ շփոթելով։ Պ.Եր. Տէր Անդրէասեան երկար բանախօսութեամբ մը, պարզեց մեր ազգային շարժումը եւ շեշտեց թէ անարդար է անխուսափելի չարիքը բեռցնել միայն մէկ կուսակցութեան վրայ։

Նախագահը վերջին խօսքը առնելով, ակնարկ մը նետեց մեր ողբերգութեան վրայ. «Նոյն օրը թուական մը բացուեցաւ աւելի խոշորագիր ու սգալի քան Վարդանանցինը մեր պատմութեան մէջ։ Դո՛ւն հայ ժողովուրդ, կրցար վոխտ բազուկովդ բարձրացնել եռագոյնը, անոր տալով արիւնիդ կարմիրը, գետերուդ կապոյտը եւ ծաղկաստաններուդ նարնջագոյնը»։

Եղան մէջ ընդ մէջ արտասանութիւններ Օրբ. Գրիգորեանի, Մովսէսեանի եւ Պ. Պ. Կ. Մութաֆեանի և Սալլապաշեանի կողմէ։

Այբ-Սէ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՆՈՒՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— *Դանիացի երիտասարդ գրող մը քէ Պրիւսէն՝ վէպ մը կը գրէր, որուն տալու համար կեանքի գոյնը… ուզեց իր անձնական միջոցներով հաւաքել իրական փաստեր, զայն ճոխացնել սուր դիտողութիւններով եւ իր հերոսին՝ սկսնակ գողի մը հոգեբանութիւնը ուժգնօրէն զարգացնելու համար, պէտքը զգաց գիտնալու անոր վախերը, խորհրդածութիւնները, խորամանկութիւնները եւ տպաւորութիւնները, ինքզինքը պարզապէս դրաւ անոր տեղ, մտաւ վաճառատուն մը, ձեռքը երկարեց ընտիր առարկայի մը, գրպանեց, բայց այն միջոցին որ դուրս կ'ելլէր, օձիքը ձեռք տուաւ։*

Հաւատանք որ երիտասարդ գրագէտին վէպը՝ եթէ երբեք գրուի, աւելի պիտի ճոխանայ նաեւ դատական ու բանտային տպաւորութիւններով։

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ.— *Ֆրանսական օդանաւային IIրդ զօրագունդէն երկու ենթասպաներ, պատերազմական օդանաւով մը մարզանք կը կատարէին, երբ շարժիչ գործիքին խանգարման հետեւանքով, օդանաւը ինկաւ ու ջախջախուեցաւ ագարակի մը մօտերը։*

Դաշտի աշխատաւորները որոնք նշմարած էին աղէտը, երբ օգնութեան փութացին, արդէն շատ ուշ էր։ Օդանաւը ամբողջովին փճացած էր։ Բեկորներուն տակ օդանաւորդները այրած ու մեռած էին։

«ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ»Ի ՄԱՍԻՆ

«Այգեկութք»ի խմբագրութեան անդամներէն Պ. Շ. Նարդունի գաւառի մը մէջ պաշտօնի կոչուած, իսկ Պ. Վազգէն Շուշանեան մտերս մեկնելու հարկադրուած ըլլալով, ժողովածուին հրատարակութիւնը յետաձգուած է անորոշ ժամանակով։

Ձեռագիրները յանձնուած են «Յառաջ»ի խմբագրութեան, որ անձեռնմխելի պիտի պահէ զանոնք, մինչեւ հրատարակութեան ձեւին վերջնական որոշումը։

Ի դիմաց խմբագրութեան

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1 Մայիս 1928

Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

րակի օրերը կ'ուզէ իր սեն սրճարանին մէջ վար դնել կեառոյի (ghetto) մը պէս պէտք է բուռնին բայց ոչինչ պէտք է այն ամէնէն որ իրենց թիւնն է եւ այն ամէնէն արգիլնաբերել անոնք կ ինչ արգիլինք կը փալով ինծի, շատ լաւ որ կառուցրնթէլոյ վիրա գէպքերը, ասկէ առաջ մեր մեծ տոկոսով աւել ոչ թող գործանալ Բլինքրոսմ, տասը մը ֆախ գտնեն եթէ եւ մէկը հըլլայ, գիտէի այն տեղը, ուր հասարակութիւնը անզօր մռմռացող զարգացեալ-

ները, նորէն գինիի շիշ մը պարպելով. նոյնիսկ սա հարցը մէջտեղ դրին. արդեօք միջակ շահու տէր մէկը, որ որոշ հոգեկան բարձրութեան տէր ալ եթէ ըլլայ, իր բախտով եւ գոյութեամբ կապուա՞ծ է իրենց արդի կացութեան։ Երբ շիշը բոլորովին պարպուեցաւ, այն ատեն նախատեսեցին չարը, յեղաշրջում մը. վերջին դասատան մը պիտի գար «կը տեսնեմ, գոչեց Բլինքոփում պղտորուած,» «կը տեսնեմ, որ մէկը պիտի ելլէ եւ վրէժ լուծէ ինծմէ» ու այս ըսելով աւելի տեղաւորուեցաւ իր տեղը։

Դէմը, բակի սենեակին մէջ բանւորը «գիշեր բարի» կ'ըսէր իրմէ աւելի երիտասարդ երկու եղբայրներուն եւ պատուհանը գոցելէ առաջ պահ մը կը կենար հովին մէջ, յօնքերը կը պռստէր իր լայն ճակտին վրայ. բռունցք ցոյց կուտար, բեռ մը վերցնելու պէս ուսերը վեր կը տնկէր եւ յոգնած կը խորհէր ապագայի մասին։ Մութին մէջ, ձեռք կ'առնէր իր ճակատագիրը. թէ ի՞նչ էր ան, ո՞ւր կ'երթար ան, աշխարհի մէջ, ուրիշներուն հետ։ Մութ եւ հովոտ կը թուէր ան իրեն, նման այն դաշտին զոր կը գիտէր հիմա եւ որ գերեզմանով կը վերջանար։ Իր եւ գերեզմանին միջեւ անիրաւութենէ եւ տանջանքէ զատ բան մը չէր գտներ։

Հրաժեշտ առնելով բանգէտները փողոցը դարձան։ Հարուստ մարդիկը իրենց ընկերային անսահման վայելքները ունէին բնականաբար. եւ դուրսի աշխարհին առջեւ անոնք կը բարձրացնէին մեր յարգը, մեր ուժը. մեր երկրին նմաններուն ընդարձակման երաշխիքը։ Մնաց որ ամէն հարուստ մարդիկ ալ Հեսլինկի պէս չէին, —եւ նոյնինքն Հեսլինկը. միթէ կարելի՞ էր զանցառել իր վարպետութիւնը։ Ընդհակառակն. ան շատ լաւ գիտէր իր վարպետութենէն օգտուիլ կառուցնթէլութեան քիչ քանակութեամբ բաժնեթուղթերը, զորս առնէին, երբ ան ընդհանուր տնօրէն կարգուեցաւ, օտար ձեռքերու մէջ ձգած էր, հազուագիւտ արժէքներ դարձած էին եւ կը ժառանգուէին հօրմէն տղուն։ Երեք պարոններէն իւրաքանչիւրը միւսէն կը կասկածէր որ անոնցմէ քանի մը հատ ունէր եւ որովհետեւ ճշմարտութիւնը չէին ըսեր, ինք ալ բան մը չէր ըսեր։ Միայն բաժնուելու ատեն կարեւորութիւն չտալով իւրաքանչիւրը կը հարցնէր՝ «քանի՞ են հիմա անոնց գինները»։

Ըտելութի՛ն, կը խորհէր բանւոր Բալրիհ։ Անոր հետ կը պառկիս եւ նորէն անոր հետը կ'արթննաս։ Ժամը վեցէն առաջ. բաճկոնին օձիքը վեր քաշած, դողալէն կ'երթար գործարանին գորշ ճամբայէն, եւ այսպէս հարիւրներ քեզի հետ, լուռ եւ արագաքայլ, այո՛ արագ եռեւէն, աջէւէն, ինքն իր մէջ, արագ ինչպէս մեքենայի գնացքը… ամէ՛նքը ընկճուած՝ անարդարութենէն, ամէնքը ատելութեան անխուսափելի ընկճումին տակ վարժուած՝ ինչպէս մեքենաներու դէշ օդին եւ աղմուկին։ Այսու հանդերձ ո՞վ էր բուն թշնամին. Հեսլի՞նկը, որուն համար կորաքամակ կ'ըլլային. կը ծերանային, թէ սա Սիմոն Քաունը որ նոյնպէս կ'աշխատէր, բայց այսօրուընէ սկսեալ կեցած էր Թուղթի մեքենային քով, վարը, Բալրիհին տեղը, ուր լճացած ժխորներ կը հասնէին եւ ուր զոնէն օդ կ'առնէր մարդ։ Լաւագո՛ւյն տեղը ստիպուիլ տալ մէկու մը, որ ատեն մը բան մը ունեցած էր մեքենավար փոլսերին քովը հետ, որ ամէն մեղքիս վրայ իրփեսին, դինքին քովն էր Բալրիհ ամբողջ առաւօտուն քրտնեցաւ աւելի՛ բարկութենէն քան թէ տաքէն. բայց երբ քննիչը անցաւ եւ հարցուց թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ կը քրտնի, այն ատեն ակռաները կճռտեց։ Ատիկա մե՛ր գործն էր ոչ թէ վերի պարոններունը. Անշուշտ քննիչը գիտէր անցուդարձը, որովհետեւ հիմա ալ ինքն էր որ մեքենավարին քովը հետ բան մը ունէր։ Անոր համար վերին քննիչին դիմեց. եւ երբ կէսօրուան զանգը հնչեց, երկուքը միասին նոյնիսկ ընդհանուր տնօրէնին եղան։ Մեքենավարը ներս կանչուեցաւ եւ իսկոյն դուրս թռաւ մինչեւ գլխուն մազերը կաս-կարմիր կտրած այդ գէր եղջիւրաւորը… յետոյ Բալրիհ իր տեղը վերադարձաւ—. Հեսլինկ արդար վարուած էր։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՆՃԵԱՆ

(3) (Շար.

Մահափորձ բոլշեւիկ պաշտօնեայի մը դէմ

Առջի օր կէսօրէն վերջ ժամը 6.15ին Վարշաւայի խորհրդային դեսպանատան անդամներէն Լիզարէֆ ինքնաշարժով կ'անցնէր Մարշալ-Կովսկա փողոցէն, երբ երիտասարդ ռուս տարագիր մը ատրճանակի երկու գնդակ պարպեց անոր վրայ։ Գնդակները քսուելով անցան Լիզարէֆի վրայէն. բոլշեւիկեան պաշտօնեան թեթեւօրէն վիրաւորուեցաւ նաեւ խորտակուած ապակիի կտորներէն։ Ինքնաշարժին մէջ իրեն հետ էր դեսպանատան ուրիշ մէկ անդամը։

Ձերբակալուեցաւ ահաբեկիչը. Վոյսիշովսկի, 24 տարեկան, որ իբրեւ ուսանող արձանագրուած է Վարշաւայի քաղաքական գիտութեանց վարժարանը։

Հինգհարիւր հոգի դատի տակ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ վերջացած է Դոնէցի աւազանին դաւադրական գործին քննութիւնը։ Ամբաստանեալներու թիւը կը հասնի 500ի։ Դատավարութիւնը պիտի սկսի շաբաթ մը վերջ։ Ամբաստանագիրէն օրինակներ ղրկուեցան բոլոր ամբաստանեալներուն։

Աւարին վաճառումը կը շարունակուի

Ռիկայէն կը ցիռագրեն Մայիս 4 Թուականով.—

Խորհրդային կառավարութեան կողմէ հոս հասաւ պաշտօնեայ մը, որ օտար գնորդներու հետ պիտի բանակցի ռուս ցարական գոհարեղէններու եւ ուրիշ գեղարուեստական առարկաներու վաճառումին համար։ Բոլշեւիկները կը յուսան մէկ միլիոն ոսկի ձեռք բերել այս կերպով։

Եգիպտոս եւ Անգլիոյ ընկերվարականները

Անգլիոյ Աշխատաւորականները, Մաքտոնըլտի նախագահութեամբ նիստ գումարելով, որոշեցին հրատարակել զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսուի.

Աշխատաւորական կուսակցութիւնը գոհունակութեամբ կը նկատէ որ եգիպտական և անգլ. կառավարութեանց միջեւ վէճերը առժամաբար մեղմացած են՝ սակայն դեռ բոլորովին չեն կարգադրուած, որովհետեւ քանի կը պահուին ներկայ գոյավիճակը եւ չորս վերապահումները, վէճը կրկին կրնայ արծարծուիլ։ Կուսակցութիւնը ուժգնօրէն կը դատապարտէ անգլ. կառավարութեան վերջնագրի եւ զինեալ ուժով սպառնալիքի քաղաքականութիւնը, որ բոլորովին անհամապատասխան է կացութեան եւ թշնամական զգացումներ կ'արթնցնէ եգիպտական ժողովուրդին մէջ։ Կուսակցութեան տեսակէտն այն է որ անգլիական կառավարութիւնը կրկնէ 1922ի Յայտարարութեան մէջի ապահովութիւնները, իսկ վերապահուած չորս կէտերուն մասին ազատ բանակցութեամբ կարգադրութեան մը յանգի։ Պէտք է համաձայնութիւն մը կնքել Եգիպտոսի հետ, որ կամսլի եղածին չափ շուտ անդամ դառնալու է Ազգերու Դաշնակցութեան, երբ միջազգային եւ անխոցելի հիմերու վրայ դրուի ապահովութիւնը կայսերական հաղորդակցութեանց ճամբաներուն, որոնց էական մէկ մասը կը կազմէ Սուէզի ջրանցքը։

Օդանաւային նոր արշաւներ

Զօրավար Նոպիլէի ղեկավարութեամբ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկը, որ կ'ուղղուի դէպի հիւսիսային բեւեռ, հասաւ Վատսօէ, օդային մեծ դժուարութիւններու յաղթելէ վերջ։ Յամառ իջած ատեն ղեկաւորը վնասուեցաւ։ Նորոգութիւնը քանի մը օր պիտի տեւէ։ Ասկէ զատ Նորվեկիոյ հիւսիսային եզերքին վրայ սաստիկ փոթորիկ կայ։

∴ Ամերիկացի օդանաւորդ Քլարէնս Չէմպըլին, որ անցած տարի Լէվինի հետ միասին կտրած էր Ատլանտեանը՝ Նիւ Եորքէն Գերմանիա, ծրագրած է տարւոյս վերջերը Ամերիկայէն Ճափոն երթալ՝ մէկ թռիչքով եւ առանձին։

∴ Անգլիացի օդանաւորդ հարիւրապետ Քինկսֆորտ Սմիթ Մայիս 29ին պիտի կտրէ Խաղաղականը՝ Սան Ֆրանչիսկոյէն Մէլպուրն (Աւստրալիա)։ Սմիթ կը յուսայ 6 օրէն կտրել 9500 մղոնի այս երկար ճամբան։

∴ Ուրիշ անգլիացի օդանաւորդ մը՝ հարիւրապետ Քըրթնի Յայիսի մէջ Անգլիայէն Նիւ Եորք պիտի երթայ մէկ թռիչքով, իտալական օդանաւի մը վրայ, որ շինուած է Փիզա։

Անատոլուի յիշատակարանները

Փարիզի Գեղեցիկ Դպրութեանց Ակադեմիային առջի օրուան նիստին մէջ Ռընէ Տիւսօ հաղորդեց թէ Թուրք կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է Անատոլուի իսլամական հնութիւնները պահպանելու համար։

Մինչեւ հիմա այդ յիշատակարանները երեսի վրայ թողուած էին եւ անոնցմէ շատեր այսօր խղճալի վիճակ ունին։ Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնատարներէ բաղկացած մարմին մը՝ Սթրազպուրկի համալսարանին փրոֆէսէօր Գաբրիէլի ղեկավարութեամբ պիտի այցելէ Անատոլուի գեղարուեստական կեդրոնները, պիտի դասաւորէ հնութիւնները եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ անոնց պահպանութիւն համար։

Յիշեալ մարմինը արդէն հետազօտութիւններ կը կատարէ՝ Կապադովկիոյ եւ Պոնտոսի մէջ սկսելով Ինկիւրիէն, Կեսարիայէն եւ Սվազէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՆՇԻ մէջ ընկղմեցաւ յունական «Եոաննիս-Թաֆիլիաս» շոգենաւը՝ բախելով անգլիական «Բագօս» նաւին։ Քանի մը անգլ. արտանաւեր օգնութեան փութացին եւ փրկեցին 22 նաւազներէն 11ը. մնացեալ 11ը խեղդուեցան։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մեծ Օփերային մէջ ներկայացումէ մը յետոյ կու աղջիկներ վերնայարկէն վար նետուելով անձնասպան եղան։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ազգային գիւղացի կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ այսօր Ալպա-Ժուլիայի մէջ։ Ժողովէն վերջ մեծ թափօր մը պիտի պատի քաղաքին մէջ։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է խաղաղութիւնը չվրդովելու համար։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ կը պատրաստուին փառաւոր ընդունելութիւն մը ընել Աֆղանիստանի Թագաւորին, որ Պոլիս պիտի հասնի Մայիս 15ին։ Սէյրը Սէֆային «Իզմիր» շոգենաւը բարեզարդուելէ վերջ Օտեսա պիտի երթայ՝ արքայական հիւրերը փոխադրելու համար։

«ԺՈՒՌՆԱԼ» կը գրէ թէ Թուրք կառավարութիւնը ընդունած է լատինական տառերը։ Այս լուրը չէ հաստատուած ուրիշ աղբիւրէ եւ կանխահաս կը թուի։

ՆԱՓՈԼԷՈՆ Պոնափարթի մահուան 107րդ տարեդարձին առթիւ երէկ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Սէն'Թ-Օկիւսթէն եկեղեցիին մէջ։

ՕՐ. ՎԵՐՈՆ ԵԿԱՒԵԱՆ
ԵՒ
ՆԱԶԱՐԷԹ ՖԷՐԷՃԷԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
28 Ապրիլ 1928 Փարիզ

Հ. Յ. Դ.

Ալֆորվիլ. Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը այսօր Կիր ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին։ Կարեւոր Օրակարգ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դաշընթացքը այս առաւօտ Ֆլորիայի մէջ, ժամը 10.30—12 Ֆրանսերէն (Դաւիթ Բէգ։

Կէսօրէ վերջ ժամը 3—6 ընդհ. ժողով Սանասարեան միութեան, Ֆլորիայի վերնայարկը։

8 Մայիս Երեքշաբթի իրիկուն Ֆլորիայի մէջ ժամը 9—10 Անգլիոյ պատմութիւն (Նաթանեան։

10 — 11 Տնտեսականութիւն (Տէրպէտէրեան)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր Կիր. առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ Գ. Երուանդ Գազազեանի վաղամեռիկ տիկնոջ՝ ՊՈՂԱՐԻԿ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ. մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ համայն Գազազեան եւ Կարմիրեան գերդաստաններու ննջեցելոց։

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 298bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՅԻՍ 1928

8 MAI 1928

Գ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 641 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՆՁՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Այս միջոցին մոլեգնութեան մը մատնուած են մեր տնաքաղաքագէտները, ռամկավար ժամկոչներէն մինչեւ առ... պաշտօնական ... ակրոբատները։

...յց մամնաւորապէս առաջինները։

...ժամանակ ունիք, թղթատեցէք իրենց թերթերը, մանաւանդ Ամերիկայի եւ Եգիպտոսի օրկանները։

...պիտի տեսնէք որ անոնք օր չեն անցըներ առանց Դաշնակցութիւնը քարկոծելու խմբագրական, յօդուածաշարք, ...նոյնիսկ նշմարներ, — ի՛նչ խորագիր որ ունին, ամէն բանէ ... կը ծառայէ այս խաչակրութեան։ «Դաշնակցութիւնը ... Դաշնակցութիւնը այնպէս»։

...պաշտպաններու աթոռի հերոսներուն ամենօրեայ մնունդն է ... Աւելի ճիշդ՝ մղձաւանջը։

Եւ ինչպէս հիւանդներ կան որոնք բանէ մը մտայլկուելով ... անոր անունը կուտան, եւ այդ զառանցանքով ալ կը ... կը թուի թէ մեր սալոնի սոփեստիկներն ալ «Դաշնակցութիւն» հոլովելով հոլովելով, աչքերը բաց պիտի հալին...

...արգ մը դիտողութիւններ ըրած եղանք Բարեգործականի ... կարգուսարքին եւ տնավարի մատակարարութեան դէմ։ Անոր վարիչներուն խարդախութեան, ապիկարութեան եւ մսխումներուն դէմ։ Անոնց երեւութապէս չէզոք, ...այց իրապէս կուսակցական քաղաքականութեան դէմ։

...կատղեցան մարդիկը։ Եւ ահա գրիչ-մելան առնողը առաջ... ճիգ ի ճիգ է, սեւը ճերմակ ներկելու եւ «զոհերը» պաշտպանելու համար։

...Մինչեւ անգամ գտնուեցան ապուշներ, որոնք ելան «սենտիմենտալ»... հաշիւներով ապացուցանել թէ՝ բաշխուած ... ներ, եւ ձախողած փաստաբանի մը ռոճիկը, ամսական ...ուր հազար ֆրանքը, անդամավճարներէն չի տրուիր, այլ... ...ներու տոկոսէն։

Բայց թողունք այս կէտը եւ անցնինք բուն քաղաքական պայքարին։

Բարեգործականի մասին վերջին խօսքը չէ ըսուած տակաւին։ Ոչ ալ բոլոր վէրքերը երեւան հանուած։

Եթէ Բարեգործականի վարիչ խաւերուն կամ հովանաւորներուն մէջ մնացած են քանի մը պարկեշտ մարդիկ, ամէնէն առաջ անոնք պէտք է կարմրին, վարձու գրիչներու եւ «փաստաբաններու» այս գռեհիկ ինքնագովութիւններէն և ձախլիկ պաշտպանողականներէն։

Ի՞նչ կ'ըսեն մեր հակառակորդները, քաղաքական գետնի ... Ի՞նչ նոր դէպք է պատահեր, որ այսքան փրփրեր են եւ ... «Դաշնակցութեան» կը ճռւան։

...ին նոյն Հին հէքեաթները։

Այնպիսի խնդիրներ, որոնք շատոնց լուսաբանուած եւ ...ութեան անցած են, ինչպէս հանրապետական կառավարութեան անկումը 1920 Նոյեմբերին, Փետրուար 18ը, զոր ... «անիծապարտ» կը կոչէ Թէքէաբարոյ սրիկայութեամբ, ...պրիլ 22ի խմբագրականին մէջ, եւն։ Եւ այնպիսի հարցեր ... մասին Դաշնակցութիւնն ալ իր վերջին խօսքը չէ ըսած ...կաւին։

Իսկ իբրեւ վերջին նորութիւն, խաչակրութեան եւ լուսանքի անսպառ նիւթ մը դարձեր է «Հայրենիք»ի Մարտ 24 ...ակիր խմբագրականը։

Մեր պաշտօնակիցը, չափազանց վրդովուած «վերաշինական աշխատանքներու խոչընդոտութենէն», եւ ապացուցանելէ ... թէ անոնք աւելի շատ «ռէքլամ»ներ են քան իրական գործ, ... իբրեւ հետեւանք տիրող կարգ ու սարքին, գրած կուտար.

«Դուլս սգատենք մեր մայր հայրենիքը գայն յօշոտող բոլշեւիկեան եւ քէմալական աւազակներէն, եւ ապա միայն խորհինք ... բարեկարգութեան կամ վերաշինութեան մասին»։

Եւ կը թելադրէր. «Ժամանակ է որ մեր նիւթական ու բարոյական բոլոր միջոցները տրամադրենք անոր համապատասխան շարժելու»։

Այլ խօսքով, քաղաքական պայքարին ուժ տալու։

Կ'ընդունինք որ ծանր սխալ մը գործած է «Հայրենիք»ը։ Դաշնակցութիւնը չի կրնար դէմ երթալ վերաշինական աշխատանքներու։ Զանի այդպիսի որոշում։

Որքան ալ «խորհրդային կառավարութիւնը, հրեն աջակից ... ընելով Ենկիւրիի փաշաները», կաշկանդէ վերաշինական ... աշխատանքները, մեր պարտականութիւնն է ուժ տալ ... անոնց որ պատ մը կը հիւսեն, աղբիւր մը կը շինեն կամ ... մը կը բանան։

Մեր պայքարը՝ Երեւանի մարզպաններուն ուռուցիկ ու ... մէջ, խարդախ եւ ապիկար, մէկ խօսքով՝ հակահայաստանեան քաղաքականութեան դէմ է։ Եւ այդ ճամբուն վրայ ... անողոք ըլլանք, այնքան պիտի օգտուի հայրենիքը։

...Խմբագրականին ամբողջութիւնը կարդալով, կը հասկնանք ... ինչ ըսել կ'ուզէ «Հայրենիք»ը, ընդհանուր գիծերու մէջ։

Բայց մեր ոճնագամիտ հակառակորդները այդ նախադասութեան կառչած են, եւ կ'ուզեն ապացուցանել թէ՝ Դաշնակցութիւնը ... պատերազմ հրատարակած է Հայաստանի դէմ։

...Տասը տարի գրեցին, թող այս տարի ալ ճռւան այս եղանակին վրայ, մինչեւ որ «բարի վարուց» վկայական մը ստանան Երեւանէն, թէեւ ան շարունակ թուք եւ մուր կը տեղայ... ։

...եղրակացութիւնը այս խառնիճաղանճ ժխորին։

— Կործանե՛նք Դաշնակցութիւնը... ։ «Արդէն անոնց ոյժը ... է եւ իրենք ալ հետզհետէ մեկուսացման կը դատապարտուին», «Պայքար», 22 Ապրիլ։

...ոստոնե՛ր։ Ձեր ամբողջ կուսակցական մեքենան ու պատ... ... եթէ մէկ Դաշնակցականի մազը չարժէր...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՖԻԼԻՊՊԷԻ ԱՂԷՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Ֆիլիպպէի աղէտին առթիւ (2 Մայիս)։

— «Հայկական Ֆիլիպէն, ուրո՜ւ կրծնած պիտի շուկէ մէջքը։ Օրեր անցած են, եւ դեռ նպաստի փշրանքներ անգամ չեն հասած։ Ոչ իսկ սփոփանքի քանի մը չոր խօսք, ապրանք մը՝ որ ամէնէն աւելի առատ է հայկական շուկային մէջ։

Ի՞նչպէս ընել, որ Ֆիլիպպէի աղէտեալները չզատնեն նպաստընկալ, կամ ցիրուցան երկիրէ երկիր։ Ահա մտայլ հարցականը, որ բնութեան կողմէ դրուած է աւերակներուն վրայ, եւ պատասխան կ'ուզէ։

Արտասահմանը պիտի կատարէ՞ իր պարտքը։ Կամքի մասին ո՛չ մէկ կասկած։ Ինչ վիճակ ալ ունենան, գաղութները գիտեն իրենց եղբայրական պարտքը, աղէտահար «քրոջ» մը հանդէպ։ Խնդիրը միայն կազմակերպութեան վրայ է։ Եթէ գործը ջրուի ծրագրուած հիմերու վրայ, եւ զգացումի կանոնաւոր զօրաշարժ մը սարքուի, դժուար թէ դասալիքներ գտնուին։ Այն գաղթականը որ երէկ Շիրակի աղէտեալներուն կը նուիրէր իր ամբողջ հարստութիւնը՝ միակ կովը, այսօր չի կրնար քար գնել իր սիրտին վրայ, երբ շարժը աւելի մօտէն է, ու թշուառութիւնը աւելի ցնցող։ Լէնինականի կողքին կանգնած էին արենակից ժողովուրդ մը եւ աջակից կառավարութիւններ։ Ֆիլիպէն զուրկ է երկու յենարաններէն ալ, որով, անհամեմատ աւելի կարօտ անմիջական ու լայն աջակցութեան։

Այլապէս, 8000ի մօտ հայութիւն մը պիտի դառնայ թափառական, ու մաս մաս պիտի հալի, տարագրութեան եւ թշուառութեան ճամբաներուն վրայ։

Բոլորին պարտքն է չթողուլ որ իրականանայ այս տխուր հաւանականութիւնը, տալով շուտ, եւ բոլորանուէր»։

ԳԵՂՈՒՀԻՆ ԵՐԲ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

Քանի մը շաբաթէն Ամերիկայի Կալվըսթըն (Թէքսասի նահանգ) քաղաքին մէջ պիտի ընտրուի «Աշխարհի գեղեցկութեան թագուհին»։ Մրցումին կը մասնակցին 40 երկիրներ, որոնք իրենց ամէնէն շնորհալի աղջիկները կը ղրկեն այս առթիւ։

Եօթը երկիրներու գեղուհիները, որոնք քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուէին, երէկ առաւօտ մեկնեցան դէպի Ամերիկա։ Ասոնք էին՝ Միս Ֆրանսա (Օր. Ռէյմոնտ Ալէն), ինչպէս նաեւ Իտալիոյ, Պելճիքայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Սպանիոյ գեղուհիները։

Կիրակի օր Բոմմոտոր պանդոկին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ գեղուհիներուն ի պատիւ։ Կը նախագահէր գրագէտ Մորիս Տը Վալէֆ, որ սրամիտ ճառով մը վեր հանեց անոնց իւրաքանչիւրին ինքնուրոյն շնորհն ու հմայքը։

ՀՐԴԵՀՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Դահիրէէն կը հեռագրեն թէ Մանսուրայի մօտ գիւղի մը մէջ հրդեհէն այրած են 230 տուներ։ Մէկ հոգի մեռած եւ 12 հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են։ Ասկէ զատ, Ստորին Եգիպտոսի ուրիշ երկու գիւղերուն մէջ հրդեհէն այրած են 50 տուներ։ Չորրորդ հրդեհ մը ծագած է հին Դահիրէի Ղպտիներու Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ, սակայն կարելի եղած է շուտով մարել։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա, Իտալիա եւ Յունաստան

«Թայմզ»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ Մայիս 4 թուականով.—

Այսօր կը հաղորդուի թէ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ ոչյարձակողական դաշնագիր մը կնքելու մասին Պոլսոյ մէջ կատարուած բանակցութիւնները վերջացած են եւ թէ, պատրաստուած համաձայնագիրը ստորագրութեան կը սպասէ։

Այստեղ ո եւ է պաշտօնական ցեկոյց չէ եղած դեռ։ Իտալական դեսպան Արլոթթա երէկ այցելեց արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոսի, որ Հիփաթիի մէջ կը դարմանուի։ Կը կարծուի թէ այս այցելութեան նպատակն էր հաղորդել անոր, որ իտալեւթուրք բանակցութիւնները վերջացած են, եւ հարցնել թէ ի՛նչ վիճակի մէջ են հելլէնեւթուրք բանակցութիւնները՝ Աթէնքի պայմանագրութեան առթիւ առկախ մնացած խնդիրներու մասին։

Ինչպէս յայտնի է, Ժընեւի եւ Միլանի տեսակցութեանց ատեն առաջարկուած էր որ Յունաստան եւս ստորագրէ երրեակ համաձայնութիւնը, սակայն ատկէ առաջ անհրաժեշտ բանակցութիւնները պէտք է կատարուէին՝ հելլէնեւթուրք վէճերը լուծելու համար։ Այն իրողութիւնը թէ Արլոթթա այս կէտին մասին տեղեկութիւն հարցուցած է, կը մեկնաբանուի իբրեւ քննութիւն մը թէ Յունաստան պատրա՞ստ է միանալու այդ դաշինքին։

Հակառակ երկուստեք ցոյց տրուած բարի կամեցողութեան, Ենկիւրիի մէջ հելլէնեւթուրք բանակցութիւնները չեն վերջացած, որովհետեւ վէճի առարկայ խնդիրները շատ ծանր են։ Հաւանաբար այսօր վերջնական հրահանգներ դրկուին Ենկիւրիի հելլէն պատուիրակ Փափայի։

Ֆրանսա չպիտի զիջի Ալզաս-Լորէնը

Վարչապետ Փուանքարէ Շաբաթ եւ Կիրակի օր քաղաքական երկու կարեւոր ճառեր խօսեցաւ, մէկը՝ Ալզասի կեդրոն Սթրազպուրկի, միւսը՝ Լորէնի կեդրոն Մեցի մէջ։ Սթրազպուրկի մէջ համալսարանի բարեկամներուն առջեւ խօսելով, պատմեց թէ ինչպէս Ֆրանքֆորթի դաշնագրով Ալզասը եւ Լորէնի մէկ մասը կցուեցան կայսերական Գերմանիոյ, հակառակ տեղւոյն երեսփոխաններու բողոքին եւ յիշեց իշխան Ալեքսանդր Հոհէնլոհէի խօսքը թէ Ալզաս-Լորէնը այլեւս վէճի տարր մը չէ, այլ միութեան գիծ մը պէտք է ըլլայ եւրոպական երկու մեծ պետութեանց միջեւ։ «Ո՛չ Ֆրանսայի մէջ, ոչ ալ անկէ դուրս մարդ չի մտածեր ո եւ է ձեւով խնդրոյ առարկայ դարձնել Ալզասի եւ Լորէնի վերջնական մուտքը ֆրանսական մեծ համայնքին մէջ։ Վստահ եմ թէ ինչպէս երէկ, վաղն ալ Ալզասի սիրտը տեղ չպիտի փոխէ»։

Աւելի բուռն խօսեցաւ Մեցի մէջ՝ Ստորին Հռենոսի քաղաքապետներուն կողմէ սարքուած հացկերոյթէն վերջ.

— Ֆրանսա հաստատապէս վճռած է թոյլ չտալ երբեք որ Ալզասի կամ Լորէնի ամենափոքր մանրիկն իսկ իր ձեռքէն առնուի դարձեալ։ Արդէն մեր դրացիները խոստացած են երբեք չփորձել զայն կրկին գրաւելու։ Ֆրանսա թոյլ չպիտի տայ նաեւ որ ստեղծուի չէզոք կամ ինքնավար պետութիւն մը, որուն դիւրաբեկ եւ անկայուն կեանքը անխուսափելիօրէն նոր վէճեր պիտի ստեղծէ։ Ալզաս-Լորէնը կազմող երեք նահանգները դէպի տնտեսական եւ ընկերային զարգացում իրենց ամէնէն ապահով ճամբան պիտի գտնեն՝ աւելի սերտիւ կապուելով Ֆրանսայի հետ։ Ուստի անհրաժեշտ է սահուն կերպով ֆրանսերէն խօսիլ եւ բոլորին շահը կը պահանջէ որ դպրոցները հետզհետէ աւելի շատ սորվեցնեն մեր լեզուն նոր սերունդին։

Ալզաս-Լորէն անցեալ Կիրակի ինքնավարութեան կուսակից երեք երեսփոխաններ ընտրած ըլլալով, վարչապետին ճառը աւելի կարեւորութիւն կը ստանար։ Ուշագրաւ է այն որ վարչապետ Փուանքարէ խոստացաւ ո եւ է միջամտութիւն չընել Ալզաս-Լորէնի կրօնական վարչաձեւին մէջ։ Ալզասի կաթոլիկները միշտ կ'ապրէին այն սարսափին տակ, որ հակակղերական Ֆրանսացիները պիտի փակեն իրենց կրօնական դպրոցները ու վանքերը, ինչպէս ըրին Ֆրանսայի մէջ։

— Հանրապետութիւնը, ըսաւ, կը խոստանայ յարգել ազատագրուած նահանգներու աւանդութիւններն ու սովորոյթները, պաշտպանել անոնց կրթական եւ կրօնական վարչաձեւը, այն է՝ կրօնական եւ եկեղեցական կրթութիւնն ու քոնքորտան, որքան ատեն որ կ'ուզեն։

«Շիքակօ Թրիպիւն» կը գրէ թէ վարչապետ իր այս ճառով տեսակ մը ինքնավարութիւն խոստացաւ Ալզաս-Լորէնի, գոնէ հասկցուց թէ կեդրոնացումը, որմէ կը վախնային Ալզասցիները, չպիտի տարածուի այդ երկու նահանգներուն։ «Կարգ մը շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ այսպէս ըրաւ միայն, անոր համար որ վերջին ընտրութիւնները լուրջ սպառնալիք մը կը պարունակէին։ Կառավարութիւնը մտադիր է Վատիկանի իր դեսպանին միջոցաւ Պապին միջամտութիւնը խնդրել Ալզասի ինքնավարական կրօնաւորներուն մօտ», կ'աւելցնէ Փարիզի ամերիկեան թերթը։

Սուրիոյ հայ երեսփոխանները

Լիբանանի և Սուրիոյ Սահմանադիր ժողովի ընտրութիւններուն մէջ, Անտիոքի երեսփոխան ընտրուած է Փ. Մովսէս Տէր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԱԴԱՐ ԿԻՐՔԵՐՈՒ

Ոչ, հայ կեանքի այլանդակութիւններուն առջեւ եթէ քարերը լեզու չեն ելեր, մեր պզտիկները կը բարբառին սակայն։ Անիմաստ գզուըտուքներու, տմամէջ բանավէճերու առջեւ մեր թիզուկէս լաճերը, հոս մեր մենաստանին մէջ, կը նետեն հեգնանքով.

— «Լիոնի Հայե՛ր... Լիոնի Հայեր...»

Ու եթէ անոնք քիչ մը աւելի ծանչնային հեռուն ու մօտը, ծովէն անդին, ծովէն ասդին անցած դարձածները, ո՛րքան իրաւամբ պիտի ճչային

— «ԱՀ, Աթէնքի Հայեր... Գահիրէի Հայեր... աշխարհի Հայեր...»։

Ի՛նչ է, վերջապէս, սա փոթորիկը գաւաթ մը ջուրի մէջ. սա աթոռի եւ դիրքի քաշքշուքները փակ դուռներու առջեւ, հասարակաց մայթերու վրայ. «իմ»ի եւ «քու»ի խնդիրները, երբ ամէն ինչ կորսնցուցած ենք եւ ոչինչ ունինք բաժնելիք։

Ու կը սպասէի որ «Յառաջ»ի կոչը, այնքան հարազատ եւ սրտառուչ աղաղակը,— «Եռօրեայ դադար կիրքերու»— ծայն տար ամէն կողմ...

Ու կը սպասէի որ հայ մամուլը այդ կոչը նշանախօսք մը դարձնէր եւ բոլո՛րը, կուսակցութիւններէն մինչեւ անհատները, վարիչներէն մինչեւ հետեւորդները սկզբունք դարձնէին զայն։

Եւ կարգախօսը թռէր, թառէր գրիչէ գրիչ, բերանէ բերան, սրտէ սիրտ, ուր որ Հայ մը կ'ապրի, կը գործէ։

Այո՛, «Եռօրեայ դադար կիրքերու»։

Մանաւանդ աւելին.

— «Դադա՛ր կիրքերու»։

ՓԱՅԼԱԿ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՁԱՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Թ. Ցանկ

	Ֆր.
Փոքրիկն Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան	50.—
Mme Marcelle Piatout	10.—
Գ. Ալէաթեան	20.—
Զ. Թուբինեան	5.—
Այրի Տիկին Ագապի Սմսարեան	20.—
Լա Սէնի մէջ հանգանակուած	150.—
Մ. Բ.	20.—
Փոքրիկն Սարօ Ս. Գարակէօզեան	20.—
Բ. Գ.	10.—
Գումար	305.—
Ը. ցանկին գումարը	2167.30
Ընդհ. գումար	2472.30

Յառաջի Խմբագրութեան,

Այսօր երբ դպրոցէն տուն եկանք, հայրիկը Յառաջի առաջին էջին վրայ կարդաց թէ Պուլկարիոյ մէջ երախաներ անօթի կը մնային եւ շատ մարդիկ խոտ կ'ուտեն։ Շատ յուզուեցանք։ Դպրոցին մէջ մրցանակ շահեր էինք եւ հայրիկը մեզի նուէր պիտի առնէր։ Աղաչեցինք որ մեր գանձանակին դրամը, 50 ֆրանք, Յառաջին տայ, Ֆիլիպէի մեր քուրիկներուն եւ աղբարիկներուն ղրկուելու համար։

Քուրիկնե՛ր, մեզի հետեւեցէք։

Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան

... Խմբագիր,

«Յառաջ»ի 637 թիւ խմբագրականը կարդալով, խոր յուզումի մատնուեցաւ Լա Սէնի հայութիւնը

Իբրեւ եղբայրական պարտականութիւն, կը փութանք ձեզի ուղարկել հանգանակուած այս չնչին գումարը, 150 ֆր.։ Եւ կը յուսանք, որ ձեզի հասած կաթիլները, լիճ պիտի վերածուին։

Լա Սէն — Ս. Պալիկեան

ԽՄԲ.— Մասնակցողներու ցանկը տեսնել Դ. էջ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Պարսից պետական տարին իր շրջանը լրացուց Մարտ 20ին, մտնելով 1307 Թուականը Այս առթիւ կ'արժէ ակնարկ մը նետել մեր բարեկամ երկրի ընդհանուր վիճակին վրայ։

Քաղաքական ասպարէզին մէջ, 1306 Թուականը նշանաւոր է պարսիկ դիւանագիտութեան ձեռք բերած շարք մը կարեւոր յաջողութիւններով հարեւան շահագրգռուած երկիրներու նկատմամբ։ 1927ի Յունուարի վերջերը ռուս-պարսկական յարաբերութիւնները կը բախէին իրարու։ Առեւտրականները Գիլանէն, Ատրպատականէն, Խորասանէն, Մազանդարանէն եւ ուրիշ վայրերէ հաւաքական հեռագիրներով կը բողոքէին Թէհրանի կառավարութեան՝ Խորհրդային Ռուսիոյ անտեսական ճնշումներուն դէմ. որոշ տեղեր նոյնիսկ տեղի կ'ունենային ցոյցեր, շուկաները ի նշան բողոքի կը փակէին։ Սակայն Իրանի կեդրոնը բարեկամը կը շարունակէր ոչ միայն իր սահմաններուն մէջ ապրող պարսիկ վաճառականները նեղել, հալածել, նոյնիսկ բանտարկել.— ինչպէս Բագուի մէջ — այլեւ Պարսկաստանի մէջ իր առեւտրական գործակալութիւններուն միջոցով տնտեսական անլիւսի քաղաքականութիւն կը վարէր, որ բազմաթիւ պարսիկ վաճառականներ, մանաւանդ Ռուսիոյ սահմանակից շրջանին մէջ կը սնանկանային։ Թերթերը կը բողոքէին այս քաղաքականութեան դէմ, հանրային կարծիքը կը վրդովուէր, իսկ առեւտրականները կը պահանջէին գործնական քայլեր առնել, այն է՝ բոյկոտի ենթարկել Պարսկաստանի մէջ սպառող ռուսական ապրանքները։ Այս դրութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ Հոկտեմբերի սկիզբները։ Մինչ այդ, երկու երկիրներու մէջ հինէն ի վեր գոյութիւն ունեցող առեւտրական բնականոն փոխ-յարաբերութեան անհրաժեշտութիւնը, աւելի ճիշդ կենսական պահանջը երկու կողմերուն համար, ստիպեցին պարսիկ կառավարութիւնը, որ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկէ Մոսկուա, համաձայնութեան լեզու գտնելու համար։ Ու այն միջոցին, երբ բողոքի հեռագիրները կը շարունակէին տեղալ Թէհրան, 1927 Մարտ 19ին Ռուսիա մեկնեցաւ արտաքին նախարարը Մոշավէր օլ Մամալիքը։ Ինչպէս յայտնի է, եօթն ամիս տեւող բանակցութիւններէ յետոյ կարելի եղաւ կնքել ռուս-պարսկական վերջին դաշնագիրը։ Անկէ յետոյ կարմիր հարեւանը զադրեցուց իր ոտնձգութիւնները եւ կարելի է ըսել, որ երկու երկիրներու փոխ-յարաբերութիւնները առ այժմ թշնամական չեն, մինչեւ դաշնագրի պայմանաժամը՝ երեք տարին լրանալը։

Երկրորդ շահագրգռուած հարեւանը՝ Անգլիան միշտ աշխատած է սիրաշահել այս երկրի ղեկավարները. իր յարաբերութիւնները մասնաւորաբար Ներկայ Թագաւորի գահ բարձրանալու առաջին օրէն եղած են բարեկամական եւ անկեղծ, եթէ կարելի է անկեղծութիւն գտնել դիւանագիտական յարաբերութիւններու մէջ։ 1926ի Մարտի վերջերը փոքրիկ անախորժութիւններ սկսան անգլօ-պարսիկ փոխյարաբերութեանց մէջ՝ ափիոնի մշակութեան եւ արտածումի ծանօթ խնդրին առթիւ Սակայն վէճը շուտով հարթուեցաւ, շնորհիւ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ղրկուած մասնաւոր պատուիրակութեան քննութեանց։

Պարսիկ կառավարութիւնը սակայն ապահովելով Ռուսիոյ բարեկամութիւնը, փորձեց Անգլիոյ կողմէ իր վզին փաթթուած շղթայի գոնէ քանի մը ծանր օղակները փշրել։ Ու սկսաւ մաքսային օրէնքներէն, առաջարկելով վերջնապէս լուծել տարակարծութիւնները։ Անգլիան, որ երբեք տրամադիր չէ հեշտութեամբ զիջելու տարիներ առաջ ձեռք բերած իր առանձնաշնորհումները, 1927ի Նոյեմբերի վերջերը Պարսկաստանին ներկայացուց վերջնագիր մը՝ հետեւեալ պահանջներով՝

1. Վճարել Անգլիոյ պահանջները, տոկոսներով միասին.

2. Թոյլ տալ Պարսից ծոցի եզերքի պարսկական քաղաքներուն հետ օդային հաղորդակցութիւն հաստատել.

3. Ճանչնալ պաշտօնապէս Իրաքի կառավարութիւնը

4. Կարգադրել Շէյխ Խազալի գործը.

5. Անգլիական դրամատան եւ պարսկահպատակի մը միջեւ եղած հաշիւներու տարբերութիւնը կարգադրել։

Անշուշտ Պարսկաստանը դրամական իր ներկայ վիճակով չպիտի կրնար վճարել իր պարտքը, մանաւանդ որ այդ պարտքի խոշոր մասը պաշտօնապէս չէ ընդունած, պատճառաբանելով որ պատերազմի ընթացքին պարսկական հողի վրայ Անգլիոյ կողմէ կատարուած զինուորական ծախքերը իրեն չեն վերաբերիր։ Իրաքի կառավարութիւնը ճանչնալէ առաջ՝ Պաղտատ ղրկեց Հասան Ալի խան Հէտայաթը, որպէսզի ուսումնասիրէ հարցը։ Շէյխ Խազալը՝ Պարսկահպատակ, տարիներ շարունակ կը վայելէր Անգլիոյ հովանաւորութիւնը, այժմ Թէհրանի մէջ հսկողութեան տակ ըլլալով, պարսիկ կառավարութիւնը իրաւացիօրէն անտեղի կը գտնէր Անգլիոյ պաշտպանութիւնը Շէյխի նկատմամբ։

Մէկ խօսքով, անգլիական վերջնագրին տրուեցաւ եթէ ոչ խուսափողական, գոնէ ոչ բաւարար պատասխան։ Կարգադրուեցաւ միայն օդային հաղորդակցութեան խնդիրը։ սակայն թէ ի՛նչ ձեւով, մինչեւ այժմ գաղտնի կը պահուի հանրային կարծիքին առջեւ։ Շատ հաւանական է որ այս խնդրին մէջ պարսիկ կառավարութիւնը զիջումներ ըրած ըլլայ՝ վերջնագրով խօսող անկեղծ եւ բարեկամ հարեւանին։

Դեկտեմբեր 28ին Պարսիկ կառավարութիւնը ճիշդ անգլիական ձեւով բողոքեց Ազգերու Դաշնակցութեան՝ Անգլիոյ կողմէ ոտնահարուած իր իրաւունքներուն համար, ակնարկելով 1927 Մայիս 25ին Անգլիոյ եւ Հիճազի միջեւ կնքուած դաշնագրին, որով հարուած կը տրուէր Պարսկաստանի ամբողջութեան պահպանման սկզբունքին։ Ոչ մէկ կասկած, որ Ռուսիան այս խնդրին մէջ հրձիգի դեր կը կատարէր, այլապէս ռուս պաշտօնական կարեւոր թերթերը այնքան պաշտպանողական յօդուածներ չէին գրեր, ապացուցանելու համար թէ Պահրէյնի վիճելի կղզիներու խնդրին մէջ, իրաւացին Պարսկաստանն է, իսկ Անգլիոյ պնդումները միանգամայն ապօրինի են։

Այս եւ քափիթիւլասիոնի ջնջման հարցի շուրջ շարունակ վերջնագրեր կը փոխանակուին երկու կառավարութեանց միջեւ, լուծումը կը մնայ ժառանգութիւն 1307 տարուան։

Աւելի քան սուր են Իրաքի և Պարսկաստանի փոխյարաբերութիւնները։ Իրաքի կառավարութիւնը իր երկրին մէջ ապրող Պարսկահպատակներուն կ'արգիլէ օգտուիլ քափիթիւլասիոնի իրաւունքներէն, Պարսկահպատակները պիտի դատուին տեղական եւ ոչ-անգլիացի դատաւորներէն կազմուած խառն դատարաններու առջեւ։ Անկէ զատ, 1927ի Յունիսին Իրաքի խորհրդարանը քուէարկեց օրէնք մը որուն համաձայն Իրաքի պարսկահպատակները իրաւունք չունին անշարժ գոյքեր գնել, ծախել կամ գրաւ դնել։ Այս երկու արգելքներուն հետեւանքով ոչ խոշոր խառնութիւններ սկսան Իրաք բնակող հազարաւոր Պարսիկներու դէմ, բողոքներ հասան, խորհրդարանն ու կառավարութիւնը իրար անցան։ Իբրեւ հակահարուած, 1927 Մարտ 25ին պարսիկ կառավարութիւնը պարսկահպատակներուն Միջագետք մուտքը արգիլեց եւ այն օրէն ի վեր ոչ ոքի անցագիր կը տրուի այդ երկիրը երթալու Իսկ խորհրդարանը Սեպտեմբեր 11ին քուէարկեց օրէնք մը, որով ուխտաւորներու Իրաք երթեւեկն ալ կ'արգիլուի։ Այս արգելքը դրամական խոշոր եկամուտէ մը կը զրկէր հակառակորդ երկիրը։ Քուէարկուեցաւ նաեւ 100,000 դրան նպաստ զրկել Իրաքի Պարսիկներուն։ Փետրուարի սկիզբները հալածանքներու պատճառաւ Պասրայէն մօտ երկու հազար Պարսիկներ Մուհամմէրա գաղթեցին։ Փետրուար 15ին կառավարութեան առաջարկով խորհրդարանը 200,000 դրանի նպաստ քուէարկեց այս գաղթականներուն։ Այժմ Պարսկաստանը, հակառակ նոյնիսկ Անգլիոյ վերջնագրին, չուզեր պաշտօնապէս ճանչնալ Իրաքի կառավարութիւնը, իբրեւ հիմ ընդունելով դաշնակիցներու 1920ի խորհրդաժողովը, Ազգերու Դաշնակցութեան 1922 Հոկտեմբեր 10ի որոշումը եւ 1924 Մարտ 25ի համաձայնագիրը։

Դիւանագիտական այս կնճիռը մէկն է անգլօ-պարսկական յարաբերութիւններու հանգոյցներէն, որ հեշտութեամբ պիտի հարթուէր, եթէ չըլլար ռուս-պարսկական պաշտօնական բարեկամութիւնը։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐՕՇԱԿԻ ՇՈՒՐՋ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք դիտել կուտայ (20 Ապրիլ).

— «Թերեւս ոչ մէկ բանի մէջ այնքա՛ն ցայտուն կերպով հրապարակ չի գար ռամկավարներու դաւաճանութիւնը հայ ազգային դատին, որքան անոնց անարգական վերաբերումին մէջ դէպի մեր ազգային դրօշակը։

Երբ Հայաստանի Հանրապետութիւնը կանգուն էր, անոնք, հակառակ իրենց բոլոր ծանօթ ստնձգութիւններուն, ճանչցան մեր Հանրապետութեան եռագոյն դրօշակը, իբրեւ մեր ազգային դրօշակը։ Երբ Հայաստանի Հանրապետութիւնը տապալուեցաւ քէմալականներու եւ բոլշեւիկներու անողոք հարուածներուն տակ, ռամկավարները ժամանակ մը, հօս ու հոն, դեռ շարունակեցին ճանչնալ զայն։ Բայց երբ տեսան, որ ատիկա հաճելի չէ Հայաստանի «կարմիր» բռնաւորներուն, անմիջապէս լքեցին մեր ազգային դրօշակը, ինչպէս լքած էին նաեւ մեր ազգային դատը՝ բոլշեւիկներու բարեկամութեան սիրոյն։

Այդ ընելով հանդերձ, ռամկավարները քաղաքացիական քաջութիւն ալ չունեցան ըսելու, թէ իրենց լքած եռագոյնի փոխարէն իրենք այժմ ազգային դրօշակ կը նկատեն բոլշեւիկներու կարմիր դրօշակը։

Կուսակցական հակառակութեան համար ազգային մեծագոյն սրբութիւնները (իսկ ատոնցմէ մէկն ալ անկասկած ազգային դրօշակն է) ոտնակոխ ընելը միայն վատերու, ստրուկներու եւ դաւաճաններու գործ է։

Ռամկավարները, Դաշնակցութեան դէմ ունեցած իրենց կոյր ատելութենէն մղուած, ոտնակոխ կ'ընեն մեր ազգային նուիրական խորհուրդները եւ այդ խորհուրդներու խորհրդանշանը՝ ազգային եռագոյն դրօշակը։

Հայ ժողովուրդը չի կրնար ռամկավարներու, ինչպէս եւ ուրիշ խմբակցութեան ներել նման անարգական վերաբերում մը դէպի իր սրբութիւնները։»

ԱՂԷՏԸ ՇԱՏ ԱՒԵԼԻ ԾԱՆՐ Է

ՇՐՋԱՆՆԵՐԷՆ ԱԼ 3—4000 ՀԱՅԵՐ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Մասնաւոր Թղթակցութիւն

ՍՈՖԻԱ, 1 Մայիս

Ֆիլիպէի շարժը ընդհանրապէս թեթեւ ցնցումներով, բայց ստորերկրեայ որոտումներով կը շարունակուի՝ յուսահատութեան մատնելով անպատսպար ժողովուրդը, որ ահա 12 օր է հանգիստ սրտով քնանալու կարօտը կը քաշէ եւ զգուած է գէշ օդէն։

Ամէնն ալ ջղայնացած են եւ անձկութեամբ կը սպասեն երկրի հանդարտելուն, որպէսզի կարենան ամփոփուիլ եւ մտածել իրենց ընելիքի մասին, իսկ ընելիքնե՜ր... այնքան բազմաթիւ են եւ սեփական ուժերով անկարելի։

Հայ արկածեալներու թիւը

Ֆիլիպէի հայութիւնը կը հաշուէ 7—8000 հոգի, որոնց մեծ մասը մանր արհեստաւորներ եւ բանուորներ են։ Չափազանցութիւն ըրած չենք ըլլար, եթէ ըսենք որ 4—5000 հոգի այսօր նպաստի կարօտ են։ Ճիշդ է կառավարութիւնը օրական 600 հաց կուտայ Հայերուն, բայց այդ չափը անբաւական է, որով շատեր կը զրկուին այդ նպաստէն եւ պէտք է ընդունիլ որ մինչեւ վերջը քանի մը շաբաթ ցամաք հացով կերակրուիլն ալ ունի իր անպատեհութիւնները։ Եւ արդէն փոքրահասակներու վրայ կ'երեւան անբաւարար սնունդի գէշ հետեւանքները։

Արտասահմանի հայութեան օգնութիւնը

Առաջին առթիւ պէտք է ըլլայ տաք սնունդ մատակարարել ժողովուրդին, մասնաւորապէս մանուկներուն։

Առանց տաք սնունդի հոգեպէս եւ մարմնապէս տկարացած ժողովուրդը, մեծ զոհեր պիտի տայ սկիզբ առնող համաճարակներու, որոնք բնական ընկերներն են աղէտներու, երբ արկածեալները առողջապահական տարրական յարմարութիւններէ զրկուած ըլլալով, տրամադրելի որս կը դառնան մանրէներու։

Աւերի չափը Ֆիլիպէի մէջ

Ընդհանրապէս միլիոն լէվաներու կը հասնի։ Ճիշդ է որ հայաշատ գլխաւոր թաղը հիմնայատակ չկործանեցաւ, բայց եղան փլած տուներ եւ մնացած տուներու հարիւրին 90ը ճեղքուած եւ խախխուած են, այնպէս որ անբնակելի են։ Անոնցմէ մաս մը բնակելի դարձնելու համար անհրաժեշտ են այնպիսի գումարներ, որոնց մասին երազել անգամ չի կրնար Ֆիլիպէցի Հայը։

Ուրեմն շարժը ղադրելէն յետոյ ալ ժողովուրդի մեծ մասը ստիպուած պիտի ըլլայ վրանաբնակ ապրիլ եւ ենթակայ ըլլալ ծանր զրկանքներու։

Ֆիլիպէի հայ կրթական գործը վտանգուած

Ֆիլիպէի հայ երկսեռ վարժարանի պէտքէի հարիւրին 90ը կը հոգացուէր ազգապատկան կալուածներու հասոյթներով։ Արդ, այդ կալուածներու ամենահասութաբեր կտորները փլած են, որով դպրոցի հասոյթներու աղբիւրը կտրուած է եւ եթէ ատոր վրայ աւելցնենք ժողովուրդի նիւթական ուժասպառութիւնը, այդ եւս կը հասկցուին աղէտին ծանր հետեւանքները Ֆիլիպէի հայ կրթական գործին համար։ Ուրիշ դժբախտութիւն մըն ալ հայ դպրոցի շէնքին վնասուիլն է։ Ո՛չ մէկ հնարաւորութիւն կայ տեղական միջոցներով զայն վերանորոգելու, որով 600 երկսեռ աշակերտութիւն մը փողոցը պիտի մնայ։

Լաւ կ'ըլլար աղէտին առաջին թափը անցնելուն, արտաքին օգնութիւնը ըլլար նաեւ այդ ուղղութեամբ։ 100—150 անգլիականով կարելի է վերանորոգել դպրոցի շէնքը։

Կը տեսնուի որ աղէտը մեծ է ու բազմակողմանի Ֆիլիպէի հայութեան համար։ Ինչ որ ալ ըլլան դրսի աջակցութիւնները, անոնք այնքան չնչին են եղած վնասներու համեմատութեամբ, որ դժուար թէ կարենան Ֆիլիպէի հայ հոծ զանգուածը տեղին վրայ պահել։

Ուրիշ վնասուած վայրեր

Բացի Ֆիլիպէի հայութենէն, վնասուած են Պորիսովկրատի, Հարմանլըի, Խասքովայի, Սթ. Զակորայի, Ն. Զակորայի, Փազարճըքի եւլն. Հայերը մօտ 4—5000 անձ), որոնց մեծ մասը 1922ի գաղթականներ ըլլալով արդէն կէս-անօթի կեանք մը ունէին տխրող տնտեսական տագնապի եւ անգործութեան պատճառով։ Հիմա որ ամենօրեայ ցնցումներու պատճառաւ միանգամայն դարձած են եւ անբնակելի տուներ ունին, կ'անցընեն ծանր տագնապ մը՝ անտեսանելի դրսի աշխարհէն, որովհետեւ ամբողջին ուշադրութիւնը դարձած է ամէնէն շատ վնասուած վայրերու վրայ, իսկ միւսները աննկատ կը մնան եւ ի տես ուրիշներու անսահման թշուառութեան, չեն համարձակիր օգնութեան կոչ ուղղել դրսի աշխարհին։

Առաջին անգամ ըլլալով, 18 ժամուան ընթացքին՝ երկրաշարժի ոչ մէկ ցնցում տեղի ունեցաւ արկածահար վայրերուն մէջ։

Վառնայի աղէտի լուրը որ տարածուած էր արտասահմանեան հեռաւոր գործակալութեան մը կողմէ, բարեբախտաբար սխալ էր, այլապէս վնասը անդարմանելի կ'ըլլար։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԹՐՔԱՑՆԵԼ ՈՋ-ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Վարշաւայէն Թղթակից մը, այս խորագրին տակ յօդուած մը հրատարակած է Ճիւմհուրիէթի մէջ (28 Ապրիլ)՝ ըսելէ յետոյ թէ «Հայրենիկի՛ց, Թուրքերէն խօսէ» ազդարարութիւնը չի բաւեր, եւ Թուրք երիտասարդութեան ուզածը այն չէ որ Գուզկունծուքի Հրեաները, Թաթավլայի Յոյները եւ Կէտիք Փաշայի Հայերը միայն Թուրքերէն խօսին, յօդուածագիրը դիտել կուտայ.

—Նպատակը՝ այդ տարրերը թրքացնելն է, աւելի ճիշդ՝ անոնց ազգային կեանքին մէջ մեծ յեղափոխութիւն մը կատարելը։

Միայն թէ, այդ յեղափոխութեան համար անհրաժեշտ ազդակները կա՞ն այդ տարրերուն համայնական կեանքին մէջ, եւ կամ Թուրք կեանքը ունի՞ այդ ազդակները։ Այսինքն, Հայերը, Յոյները, Հրեաները ցեղային գիտակցութիւն չունի՞ն, եւ կամ իրենց ազգութենէն զզուած են ու յօժարակամ ձուլուելու վրա՞յ են։ Թէ ոչ, հակառակ անոնց բոլոր պայքարներուն, Թուրք մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը այնքան բարձր ուժ ունի, որ կրնայ զանոնք հալեցնել ու մարսել։ Առաջին հարցումներուն պատասխանը ժխտական է։ Հայերը մէկ դարէ ի վեր անդադար կ'աշխատին իրենց ազգային անկախութեան համար, եւ ատոր սիրոյն զոհեցին Թուրք դրացնութիւնը եւ օսմանեան կայսրութիւնը, ուր քաղաքական եւ տնտեսական կատարեալ ազատութիւն ունէին։ Ճիշդ է որ ամբողջովին պարտուեցան այս խաղերուն մէջ, բայց դեռ չեն փոխած իրենց ընթացքը։ Այժմ Ռուսիոյ մէջ Հայաստան մը ունին, եւ կ'երազեն թէ Սեւ ծովէն Միջերկրական մեծ Հայաստանը պիտի կազմեն Ամերիկայի աջակցութեամբ։

Յոյները իրենք զիրենք Յունաստանի մէկ մասնիկը կը նկատեն։ Իսկ Հրեաները քաղաքականապէս իսկ տիրապետող են աշխարհի մէկ հինգերորդ մասին մէջ։ (ՅԱՌ. Կ՝ակնարկէ Ռուսիոյ)։ Տիրապետող են նաեւ աշխարհի ամէնէն հարուստ ու [illegible] երկրին մէջ։ Եւ այսօր [illegible] գարաւոր Հրեայ մեծա[illegible] ներ, որ կրնան կանխել [illegible] քիոյ բոլոր երկաթուղիներ[illegible] լոր մասնաւոր եւ հանրա[illegible] քերը, արտերը, լեռները [illegible] անտառները՝ եւ գործա[illegible] Հազարաւոր Հրեայ [illegible] որ ամբողջ Թուրքիոյ [illegible] պիւտճէէն աւելի հասոյթ [illegible] Գուզկունծուքի եղծուող [illegible] տնակներ ալ ճամբան [illegible] դէպի այս գիրքերը։ Արդ [illegible] զանգուածը ինչո՞ւ խոր[illegible] ապագան, եւ զայն փոխէ [illegible] հայրենակցութեան հետ [illegible] նեւին։

Գալով Թուրք մշակոյթ[illegible] ժին, ան այնչափ տկար է [illegible] կրնար իր սեփական պաշ[illegible] պանել, ուր մնաց ուրիշներ[illegible] ազդել։ Քրիստոնէական [illegible] կի գէպքերը փոքր չափ [illegible] խալէն անգլիական գիրք[illegible] ու ռուսական դարձող եր[illegible] ները ու ծերերը ապացոյց[illegible] այս տկարութեան։ Ընդհա[illegible] րեւ փաստը՝ թէ Թուրք [illegible] ուրիշներ գրաւելու ատակ[illegible] յուն չէ, Թուրքիա ապաստ[illegible] խալած Չէրքէզներուն կար[illegible] է։ Գրականութիւն, մշակոյթ[illegible] ները մեծ հասանգով [illegible] Թուրքիա ապաստանեցան [illegible] րիէ աւելի ժամանակ [illegible] սակայն նորէն չթրքացան [illegible] կառավին կորսնցուցին [illegible] թեան հանդէպ։

Կը նշանակէ թէ, Թուրք [illegible] կոյթը ի վիճակի չէ ուրիշներ[illegible] րելու եւ ձուլելու։ Ճիշդ [illegible] մօտիկ ապագայի մը մէջ [illegible] ատոր։ Եթէ այս է իրականութ[illegible] ազգային ի՞նչ շահ պիտի [illegible] հովուի «Հայրենակից, Թուրք[illegible] րէն խօսէ» շարժումէն։

Քանի անոնք հոգիով [illegible] յոյն եւ Հրեայ են, Թուրք[illegible] խօսիլը մեզի համար նպաստ[illegible] չէ, այլ վնասակար։ Ընդհա[illegible] րերէն պիտի զէնք մը [illegible] լայ մեզի դէմ, ինչպէս [illegible] յիս Ռուսիոյ եւ Թուրքիո[illegible] մանին վրայ գտնուող [illegible] հաստատութեանց պաշտօն[illegible] րուն մեծ մասը կը բաղկա[illegible] քացեալ Հայերէ։ Թուրքի[illegible] ռեւտրական սեւէ վէճ[illegible] Հայերու պատճառաւ [illegible] լուծուած չըլլայ։

Այս խնդրին մէջ, մենք [illegible] ուած ենք դիմել այն [illegible] ճամբաներուն, զոր բռնած [illegible] րիչ ազգեր, փոքրամասն[illegible] հանդէպ։ Ամէնէն քաղաք[illegible] եալ եւ թէ ամէնէն գիտ[illegible] րինաւոր ճամբան՝ փոքրա[illegible] թեանց տալ՝ մեծամասնութ[illegible] լեզուն սորվեցնել է, Թուրք [illegible] կոյթին բարձրութիւնը անոնց[illegible] շնչելը։

Իսկ ատիկա այն խնդ[illegible] րէն չէ որ կը լուծուի [illegible] կանչելով, կամ շաղենալով [illegible] սոր անոր ձեռքէն թերթ [illegible] Ըսիկա դուռ դատարկ [illegible] բարոյական խնդիր մըն է։

Ալզաս Լորէնի մէջ գար[illegible] ռաջին կիսուն Ֆրանսացին[illegible] մէ Գերմաններու, երկրորդ [illegible] մէջ Գերմաններու կողմէ [illegible] սացիներու նկատմամբ [illegible] դրուած մշակութային մեք[illegible] րը ծանօթ են։ Ռուսերու [illegible] քանի մը դարէ ի վեր հի[illegible] Թուրքերու մասին գործադ[illegible] ազգային եւ կրօնական դր[illegible] ները ալ անծանօթ չեն։

Եթէ ատիկա Թուրք [illegible] քականութիւնը ըմբռնած է [illegible] ւունք ունի անշուշտ ինք[illegible] պահպանելու ընդդէմ աւել[illegible] րամասնութեան կողմէ գալի[illegible] սին եւ ատիկա պէտք է ըն[illegible] քին սահմանին մէջ եւ քաղ[illegible] կրթական միջոցներով

ՔՈՒՄԱՐՈՒ ԴԱՏԸ

Մեր նախորդ թիւով, Ալզասի անջատողական շարժումին մասին տուեր էինք ամփոփ տեղեկութիւններ եւ անոր ղեկավարներուն դէմ բացուած դատին Անիւթին նկարագրութիւնը։

Ամբաստանեալներուն բոլորն ալ խոստովանելով մէկտեղ իրենց մասնակցութիւնը ինքնավար շարժումին, կը պնդեն Ֆրանսայի հանդէպ իրենց հաւատարմական եւ համակրական զգացումներուն վրայ. բայց կը մերժեն յայտնել թէ ուրկէ՞ կը գտնէին մեծաքանակ գումարները որոնք կը նախէին եռանդուն գործունէութեամբ մը։

Ցոքթ. Ռիքլինէն յետոյ, հարցաքննութեան կարգը կուգայ փօլ Շալի։ Դատավարութիւնը կը բացուի փոքր միջադէպով մը։ Ամբաստանեալներուն փաստաբաններէն Ընորէ պէրթօն կը յայտնէ թէ ստացած է պաշտօնագիր մը որով իրեն 48 ժամ միջոց կը տրուի հրաժարելու անջատականներու պաշտպանութենէն, եւ կը պահանջէ որ կառավարութիւնը ապահովէ իր անձը։

Ընդհ. դատախազին հաւաստիքներէն յետոյ, դատավարութիւնը կը շարունակուի։

Փօլ Շալ արդէն մէկ քանի դատապարտութիւններ կրած է, իր հրատարակած կարգ մը պառնիպրական թերթերուն պատճառով։ Անջատողական շարժումին կարեւոր ուժերէն մէկը եղած է, իբր փոխ-նախագահ կուսակցութեան, կազմած ու զարգացուցած է անոր ծրագիրը եւ ամէն ջանք թափած է կուսակիցներուն միութիւնը ամրապնդելու համար միացեալ ճակատ մը. ինքն էր որ կազմակերպած է կուսակցութեան մարտական ուժերը եւ ստանձնած անոնց ղեկավարութիւնը։

Հարցաքննութեան ընթացքին փօլ Շալ կը ջանայ մեղմացնել իր վրայ ծանրացող ամբաստանութիւնը։

— Պերլինի գերագոյն դատարանէն արտաքսուեցայ, իմ ֆրանսական համակրութեանս համար։ Ըստ ինծի, եթէ հետաքրքրուեցայ "Ցուքունֆթ"ի կուսակցութեան թերթը հրատարակելով, պատճառը այն էր որ չկար թերթ մը որ զբաղէր երկրին շահերով եւ մեր նահանգներուն ինքնավարութեամբ։ Անոր հրատարակութեան ծախքերը ապահովուած էին կասկածելի աղբիւրներէ դրամ՝ չենք առած։ Ակամայ մարդեր օգնած են մեզի։

— Արնա՞ք անոնց անունները տալ, կը հարցնէ նախագահը։

— Թոյլ տուէք որ այդ մասին բան չյայտնեմ։

Ամբաստանեալը, յետոյ երկարօրէն կանգ կ'առնէ «Ցուքունֆթ»ի քաղաքականութեան վրայ, վինագադարէն աստին հատուածներ կը յիշէ անոր խմբագրականներէն, ինչպէս՝ "Ալզասը պիտի կրնայ ինքզինքը պաշտպանել։ Ալզաս-Լորէնի հարցը ֆրանսական ներքին հարց մըն է։ Ալզասի պահանջները պէտք է գոհացում գտնեն ֆրանսական շրջանակի մէջ։ Երբե՛ք անջատում"։

Պատասխանելով նախագահին հարցումին թէ «ինչո՞ւ իրեն ուղղուած նամակները՝ իբր ստորագրութիւն կը կրէին սկզբնատառ մը եւ թիւ մը», Շալ կը յայտնէ.

— Կ'շմարեր էի որ մեր նամակները յաճախ կը բացուէին, փոխագրութեան ընթացքին։ Անգաղտնապահութեան առաջքը առնելու համար այդ միջոցին դիմել ստիպուեցանք։ Գերմանիոյ հետ միայն առեւտրական թղթակցութիւններ ունէի։

Բայց Գերմանիայէն իրեն ուղղուած եւ ոստիկանութեան կողմէ բռնուած նամակներ կան, որոնց մէջ խօսքը կ'ըլլայ «պայքարի հիմնադրամ»ի եւ «մօտալուտ յաղթանակ»ի։

— Այդ թղթակցութիւնները կը պատկանին, կը պատասխանէ Շալ, Ալզասցիի մը, որ Պատէն-Պատէն կը բնակի։

Բայց այն պարագան որ Պատէն-Պատէն կեդրոններէն մէկն է գերման լրտեսութեան, արդէն կը բաւէ կասկած ներշնչելու։

Շալի հարցաքննութիւնը դեռ չէ վերջացած։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿԻՆ, ԶԷՆՔ ԵՒ ՊԱՊ

Քանի մը շաբաթ առաջ, մարզանքի համար զէնքեր բաժնուած էին այն աղջիկներուն, որոնք 15—20 տարու, կը պատկանին կանանց «Պալիլլա» ընկերութեան (ազգային սանուհիներ)։ Զէնքերու բաշխումէն յետոյ, աղջիկները կատարած են հրաձգութեան եւ նշանառութեան փորձեր։ Այս ընկերութեան պատկանող 3000 կիներ ու աղջիկներ, կը պատրաստուին մասնակցելու մարզահանդէսին, որ Յունիսի 4էն 6ը, տեղի պիտի ունենայ Հռոմի մէջ, Մուսոլինիի հովանաւորութեամբ։ Այս հանդէսը, որուն մաս մը կիներ անշուշտ պիտի մասնակցին իրենց զէնքերով. պիտի կրէ իգական ուժի եւ ըմբշականութեան քան թէ մարզական ցոյցի մը նկարագիրը։

Մարզահանդէսին կանոնանագրին նախաբանին մէջ, Ֆաշիստական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը կը գրէ. Կրնալ ըլլալ որ բողոքէին կամ տրտնջան։ Ֆաշիստ մանկամարդուհիները պիտի պատասխանեն, իրենց զէնքերը բարձրացնելով Իտալիոյ երկինքին։

Այս առթիւ, Իտալական թերթ մը կը հրատարակէ Պապին մէկ նամակը՝ ուղղուած կարտինալի մը։ Պապը կը ցաւի քրիստոնէութեան կեդրոնին՝ Հռոմի մէջ կատարուելիք կիներու այս ըմբշական ցոյցերուն վրայ, սակայն ան կը ճշտէ թէ չարգիլեր «ինչ որ կրնայ մարմնին՝ հոգիի այս հիանալի գործիքին տալ շնորհ, ճկունութիւն, առողջութիւն եւ բարի ու ճշմարիտ ուժ մը» բայց կը պնդէ թէ՝ պէտք չէ քրիստոնէական պարկեշտութեան սահմանները անցնիլ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՐԱՍԷՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս միութիւնը կազմուեցաւ 1927ի ամառը, համաձայնութեամբ քանի մը խանդավառ եւ գրասէր երիտասարդներու։ Նպատակը շատ պարզ էր.— զարկ տալ թերուս երիտասարդներու զարգացման եւ յառաջդիմութեան։ Իր ծրագրած ուղղութեամբ շարունակուեցաւ գրեթէ երկու ամիս, բայց վերջերը կարգ մը պատճառներով, երեսի վրայ ձգուեցաւ մինչեւ 1928ի Մարտի վերջերը։

Սկիզբները՝ Միութիւնը ունեցաւ ընդհանուր ժողով մը, կրկին համաձայնութեամբ կարգ մը գիտակից երիտասարդներու եւ որոշեց կարելի եղածին չափ ջանք չխնայել Միութիւնը վերակենդանացնելու համար։

Այս որոշումը տրուելէ անմիջապէս վերջ, առաջին առթիւ սարքեց իր գրական երեկոն։ Ներկայ էր անդամներու եւ համակիրներու կոկիկ բազմութիւն մը։

Գրական նախաձեռնութեան կատարել յանձն առած էր Պ. Յ. Մարգարեան, որ կը պատկերացնէր գիրն ու գրականութիւնը։

Երկրորդ ժողովին երիտասարդ մը կարդաց իր գրութիւնը եւ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Այս առթիւ փափաք յայտնուեցաւ որ յաճախ սարքուին գրական եւ դասախօսական ժողովներ, ուր պիտի մարզուին գրասէր երիտասարդներ։

Մխիթար

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ — 5—6 ամիսէ ի վեր Լիոնի մէջ ալ կազմուած է Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան մասնաճիւղ մը. բոլոր լիոնաբնակ Մալաթիացիներուն թիւն է մօտ հարիւր անձ, որոնք հայրենասիրական եռանդով համախմբուած են ընկերութեան շուրջ։ Բոլոր հայրենակիցները համերաշխօրէն կ'աշխատին Միութիւնը զարգացնելու։ Ապրիլ 21ին ներկայացում մըն ալ տուին, որուն ներկայ էր 400 հոգի։ Այս առթիւ տեղեկութիւններ տրուեցան Միութեան գործունէութեան մասին։

Պակօ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ժորէն տը Վիլի նուագածուներու սրահին մէջ, որ ձրիաբար տրամադրուած էր քաղաքապետութեան կողմէն, տեղի ունեցաւ Համազգային Սգատօնը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին։ Իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Հ. Յ. Դ. Լանսէի Ենթակոմիտէն, Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ցիգրիս» խումբը, Ազգ. Միութիւնը եւ 150է աւելի հայրենակիցներ։

Նախագահ ընկեր Մ. Ցէր Սարգիսեան «Մեր Հայրենիք»ով Սգահանդէսը բանալէ ետք, պատմական ըրաւ 1915 Ապրիլ 11/24ի անանուն եղեռնին՝ որուն զոհ գացին աւելի քան մէկ միլիոն հայ աշխատաւորութիւն։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Երուանդ Թէրզեան, ու հայ ժողովուրդի 5 դարերու ու հայ մտքի ջահակիրներու կորուստին մեծութիւնը մատնանշելով, յորդորեց լրացնել անոնց ձգած գործը։

Երգերէ եւ արտասանութիւններէ յետոյ, ընկեր Մ. Ցէր Սարգիսեան կրկին խօսք առնելով, հայ ազգը նմանցուց մոխիրներու տակէն յարութիւն առած փիւնիկին։ Այս առթիւ յիշեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի "Ցիգրիս" խումբի կազմութիւնը եւ յորդորեց որ ամէն հայ առանց տարիքի խտրութեան սատար հանդիսանայ անոր։ Քանի մը վայրկեանի մէջ խումբին թիւը արդէն 35ի հասած էր։

Ընկեր Ե. Թէրզեան խրախուսուած այս արձագանգէն, բեմ գալով պարզեց Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի դերը, ու առաջարկեց հոս եւս մասնաճիւղ մը կազմել։ 29 տիկիններ եւ օրիորդներ արձանագրուեցան, որով այս գործն ալ յաջողեցաւ։

Արմէնակ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԼԽԱՏՈՒՄ — Անցեալ առտու, ժամը 4.50ին Ցէօնքէրքի բանտին առջեւ գլխատուեցաւ Լիւսիէն Պէյեէն, 26 տարու։ Մահուան դատապարտուած էր, իր մէկ ընկերը սպաննած ըլլալուն համար։ Առաւօտուն երբ կառավարական պաշտօնատարները զինքը արթնցուցին, աւանդական գաւաթ մը ռում խմելէ յետոյ, մերժեց թողութիւն առնել քահանայէն եւ պաղատելով կը յեռթիներն տակ դրաւ իր գլուխը։

ԽԵՂԴԱՄԱՀ — Տիկին Լըմուան 78 տարու հարուստ պառաւ մը, կարագի վաճառական, կը բնակէր առանձին, շէնքի մը երկրորդ յարկին վրայ։ Դրացիները առտուն, զարմանքով նշմարեցին սանդուխ մը որ կոտրած պատուհանին կըրթնած, գոյգ կուտար թէ անօրինակ դէպք մը տեղի ունեցած է։ Ոստիկանական քննութիւնը հաստատեց թէ՝ տիկին Լըմուան զոհ գացած է ոճրի մը։ Գողերը ներս մտած են գիշերանց՝ կոտրելով պատուհանը։ Պառաւը որ խուլ էր, չէ լսած անոնց աղմուկը. գողերը նախ խեղդած են պառաւը, յետոյ սկսած են խուզարկումի եւ տարած են ինչ որ գտած են արժէքաւոր։

ՄԷԿ ՁԵՌՔՈՎ 3 ՄԻԼԻՈՆ.— Ասոլֆ Իսրայէլովիչ՝ հարուստ գոհարավաճառի մը զաւակը 26 տարու, հաստատուած էր Փարիզ, 24. ռիւ Պի Ֆֆօ, ուր կը զբաղէր ադամանդի միջնորդութեամբ։ Օգտուելով վստահութենէն որ ներշնչած էր իր շրջանակի մարդոց քաշեց դրամատուններէն իր ամբողջ հարստութիւնը, նաեւ իր յաճախորդներուն աւանդները,— ու մեկնեցաւ..., հետը տանելով 3 միլիոն հարստութիւն մը։

Իսրայէլովիչ որուն բնակութեան հասցէն ոչ ո՛ք գիտէր, ճոխ կեանք մը կը վարէր, կը ծախսէր շռայլօրէն եւ իբր զուարթ բայց պատուաւոր երիտասարդ ծանօթ էր Փարիզի բարձր դասուն։

Դեռ չէ ձերբակալուած։

ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Նախորդ առտու, Պ. Ժուպէր որ իր կնոջ եւ մօր հետ, մէկ տան մէջ կը բնակի, յանկարծ արթնցաւ եւ զգաց որ թանձր մուխ մը կը սպառնար զինքը խեղդել։

Աճապարանքով հլաւ անկողինէն ձայն տուաւ իրեններուն և մէկ քանի դրացիներու օգնութեամբ, փութաց մարել հրդեհը, որ իր բնակարանին մէկ սենեակէն ծագում առած էր։

Բայց կրակը արագօրէն կը տարածուէր. հրշէջ խումբերը հազիւ կրցան երկու ժամուան յոգնութեամբ մարել կրակը։

Իսկ Պ. Ժուպէր որուն տունը ամբողջովին այրած է, կրակը մարելու աշխատած պահուն, այրուցքներ ստացած է եւ փոխադրուած է հիւանդանոց։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Ցրակինեանէն Պ. Բիւզանդ Դամեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ տեղւոյն Հայ Յառաջդիմասէր Միութեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ՎԷՃԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութեան վերջին ազդարարութեան առթիւ, ստացանք նոր պատասխան մը, բողոքող խումբին, «Տորքի» վարիչին ստորագրութեամբ։

Քանի մը կէտեր միայն հրատարակութեան տալով, կը յայտարարենք թէ մեզի համար փակուած է այս բանավէճը, որ երբեք բարենշան չէ մարզական շարժումի զարգացման համար.—

ԽՄԲ.

«Ա.— Բաց Նամակը ստորագրող բոլոր անդամները Հ. Մ. Ը. Մ.ի կանոնաւոր անդամ են մօտ 4 տարիէ իվեր եւ մասնակցած բոլոր ընդհ. ժողովներուն։ Բ. Այդ տղոց անուններ արձանագրուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի մայր տոմարին վրայ։ Գ. Այդ տղաքը մեծ բոլորին նման 1926ի վերջերը եկեղեցւոյ խորհրդարանը ստորագրած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամակցութեան թուղթը եւ ունին անդամատոմս, Դ. 4 տարի անընդհատ մասնակցած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին։ Ե. Ոչ մէկ իրաւունք ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի մը կազմութեան ծակառակելու, կը բաւէ որ անդամները ըլլան 20է աւելի։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կանոնագիրը բացորոշ է այս մասին։ «Տորք» մասնաճիւղի անդամներու ցանկը այսօր կ'անցնի 45ը, Հ. Մ. Ը. Մ.էն, Հ. Մ.էն եւ ֆրանսական խումբերէն եկած մարզիկներով։ Զ. Փարիզի վարչութիւնը իրաւունք չունի ո եւ է անդամ՝ ոչ միայն արտաքսելու, այլ նոյնիսկ մէկ շաբաթ կախակայելու։ Կեդրոնական վարչութեան տրուած է այդ իրաւունքը։

«Տորք» վաւերացուած է արդէն Փարիզի քաղաքապետութենէն, Ապրիլ 28ին, եւ դիմած ենք ֆրանս. մարզական դաշնակցութեանց, անոնց վաւերացումն ալ ստանալու համար։»

ՍՏԱՑԱՆՔ

DANS LA 6e PARTIE DU MONDE. Par Armen Ohanian. Ed. Bernard Grasset. 1928. Paris. Prix 12 francs. (ԱՇԽԱՐՀԻ 6րդ ՄԱՍԻՆ ՄԷՋ. գրեց՝ տիկին Արմէն Օհանեան։ Հրատ. B. Grasset. Փարիզ։ 1928։ Գին՝ 12 ֆրանք)։

ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՄԻՏՔԸ. (Խ. Աբովեան, Ս. Նազարեան, Մ. Նալբանդեան, Ռ. Պատկանեան, Խրիմեան Հայրիկ)։ Գրեց՝ Ե. Ֆրանգեան։ Մատենաշար՝ «Ցուսաբեր» Թիւ 19։ Գին՝ 1 տոլար։ Գահիրէ. B. P. 868։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ. գրեց Գրիգոր Գ. Գուլուզեան։ 1928։ Գին՝ 50 սէնթ։ Հասցէ՝ Collège Mesrobian, Pavlovo, Sofia (Bulgarie)։

ՀԱՅՈՑ ԴԻՑԱՐԱՆԸ. Թարգմ. Զ. Նէմէթ։ Պոլիս։ Մատենաշար «Հրազդան» Նոր գար»։ Գին՝ 20 սէնթ։ Հասցէ՝ Copernik Mattéossian, Galata, Rue Billor 10.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՋԱՏՆԵՐԸ

«ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ»

[illegible]

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Փ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

(4)

(Շար.

Գալուստեան (Լէյլանի), որ նախապէս Ճէպէլը Մուսայի «միւտիր»ն էր, իսկ այժմ կը վարէ գաղթականներու տեղաւորման գործը։ Իսկ Հալէպէն ընտրուած է Պ. Միհրան Բիւզանդեան (402 ձայնով)։ Համեմատականի մնացած է տոքթ. Լեւոն պէյ Փափազեան։

Գիւղացի-Ազգայնականներու համաժողովը

Պուքրէշէն կը հեռագրեն Մայիս 6 Թուականով.—

Գիւղացի-ազգայնական կուսակցութեան բոլոր պատուիրակները առանց միջադէպի Ալպա-Ժուլիա հասան, Ներկայ գտնուելու համար Գիւղացի-Ազգայնական կուսակցութեան համաժողովին։ 200.000 հոգիի կը հասնէր կուսակցութեան անդամներուն թիւը։ Քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը, որով կը պահանջէին անմիջական հրաժարումը վարչապետ Պրբթիանուի, յետոյ կ՚առաջարկէին որ իշխանութեան գլուխը անցնի ազգայնական-գիւղացի կուսակցութիւնը, նախագահութեամբ Մանիուի։

Բանաձեւը խստիւ կը յարձակի ազատական կուսակցութեան եւ կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան դէմ, կ՚ըսէ թէ ազգայնական-գիւղացիները վճռած են կռիւը շարունակել՝ մինչեւ որ փափաքուած արդիւնքը ձեռք բերեն։ Ի վերջոյ կոչ կ՚ընէն դաշնակից ժողովուրդներու եւ Ազգերու Դաշնակցութեան, որպէսզի նպաստաւոր լուծում մը տրուի Ռումանիան հետաքրքրող խնդիրներուն։ Բանաձեւը կը վերջանայ՝ յայտնելով թէ կուսակցութեան անդամները վճռած են մինչեւ իրենց արեան վերջին կաթիլը պաշտպանել երկրին ներկայ սահմանները, ու կ՚աւելցնէ թէ ազգային միութիւնը անվիճելի է։

Նման հաւաքոյթներ տեղի ունեցան նաեւ Պուքրէշի, Թրանսիլվանիոյ, Քորնուցի, Եաշի եւ Պրայիլայի մէջ։ Բոլորն ալ Ալպա-Ժուլիայի մէջ քուէարկուածին նման բանաձեւեր ընդունեցին։

Համաժողովը վերջացաւ առանց միջադէպի։

Շատ՚եր այս ցոյցը կը նմանցնեն Նափոլիի մէջ Մուսոլինիի կազմակերպած Սեւ շապիկաւորներու համախմբումին, Հռոմի վրայ քալելէ առաջ։ Պատուիրակներէն ոմանք 500 քիլոմեդր հեռուէն եկած էին, իրենց հետ բերելով պաշար։

∴ Համաժողովէն վերջ, նախագահ Մանիու Պուքրէշ վերադարձաւ՝ թնամակալ ժողովէն ունկնդրութեան ընդունուելու եւ Ալպա-Ժուլիայի մէջ քուէարկուած բանաձեւը ներկայացնելու համար։

Պուքրէշի կառավարական շրջանակներուն մէջ կ՚ըսեն թէ քաղաքական կացութիւնը չպիտի փոխուի։

Բոլոր պատուիրակներն ու բանւորական խմբակցութիւնները կարգապահութեամբ իրենց տեղերը մեկնեցան՝ կառավարութեան տրամադրած մասնաւոր կառախումբերով։

Իշխան Կարոլ պատրաստ է գահին վրայ բազմելու, երբ ազգային-գիւղացիները ներկայ կառավարութիւնը տապալելով, իշխա ուժերը ձեռք առնեն եւ հրաւիրեն զինքը։

∴ Իշխանը Շաբաթ օր Լոնտոնի օդանաւային իշխանութիւններէն խնդրած էր երկու օդանաւ՝ Ռումանիա փոխադրելու համար 20.000 օրինակ կոչ՝ ուղղուած ռումէն ժողովուրդին։ Սակայն մերժողական պատասխան ստացաւ։ Լոնտոն տպուած այդ կոչերուն մէջ, իշխանը կ՚ըսէ թէ՝ «Կը փափաքիմ ձեր կամքով վերադառնալ զաւակիս մօտ եւ զայն դարձնել արժանի յաջորդը թագաւորութեան։ Կը յայտարարեմ թէ երկրէս մեկնեցայ հակառակ իմ կամքիս, դժբախտ պարագաներու ստիպման տակ։» Յետոյ շատ մը խոստումներ կ՚ընէ (ազատ ընտրութիւն, մամուլի ազատութիւն, մենաշնորհներու ջնջում, գիւղացիներուն օգնութիւն եւլն.)։

Իշխանին կողմէ գործակալ մը մեկնած է Հունգարիա, Մաճառ կառավարութեան աջակցութիւնը ստանալու համար կարոլի դատին։ Յաջողութեան պարագային, իշխանը կը խոստանայ ի նպաստ Հունգարիոյ վերաքննել Թրիանոնի դաշնագիրը։

Բոլշեւիկեան ծանուցագիր Լեհաստանի

Վարշաւայի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական կցորդ Լիզարէֆի դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ, խորհրդային կառավարութիւնը Վարշաւայի դեսպան Բոգոմոլովի միջոցով Լեհաստանի արտաքին նախարար Զալէսքիի յանձնեց ծանուցագիր մը, որով կը բողոքէ լեհ իշխանութեանց կրաւորական դիրքին դէմ՝ հանդէպ ռուս տարագիրներու ահաբեկչական կազմակերպութեանց։

Ծանուցագիրը կ՚ըսէ թէ մահափորձը ուղղուած էր Բոգոմոլովի դէմ, սակայն սպանիչը սխալմամբ Լիզարէֆը դեսպանը կարծած էր։ Անցած տարի խորհր. ային դեսպանը արդէն նախարարին յայտնած էր թէ ահաբեկիչ Վոյցիշովսքի մասնակցած էր Վոյքոֆի սպանութեան։ Նախարարը խնդիրը քննելէ վերջ հաղորդած էր թէ Վոյցիշովսքի մեղսակից չէր այդ սպանութեան։

Ծանուցագիրը կը շեշտէ թէ լեհ կառավարութիւնը ոեւէ միջոց ձեռք չէ առած՝ ահաբեկչական կազմակերպութիւնները լուծելու համար, հակառակ անոր որ խորհրդային լիազօր դեսպանը նախապէս տեղեկացուցած էր թէ մահափորձ մը կը պատրաստուի խորհրդային ներկայացուցիչներուն դէմ։

Վարշաւայի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց աւելի քան 20 ռուս տարագիրներ, որոնցմէ մէկը կին։ Երկու սպիտակ ռուս կազմակերպութեանց կեդրոնները խուզարկուեցան։ Ձերբակալուածներուն մէջն է ահաբեկիչին եղբայրը։

Դժոխային մեքենայ Սոֆիայի մէջ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Կիրակի օր դրամատան մը դրան տակ դրուած դժոխային մեքենայ մը պայթեցաւ, առանց վնասելու շէնքին։ Պայթումի սաստկութեան տակ խորտակուեցան մօտակայ տուներու բոլոր ապակիները, մէջն ըլլալով Ռումանիոյ դեսպանատանը, որ դրամատան դիմացը կը գտնուի։ Այս եղեռնափորձը պարզ ցոյց մը կը կարծուի։ Քննութիւն բացուած է։

Նոր երկրաշարժ Անատոլուի մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն Մայիս 6 Թուականով.—

Երէկ իրիկուն սաստիկ երկրաշարժ պատահեցաւ Իզմիրի մէջ։ Անատոլուի մէջ երկու գիւղեր քանդուեցան։ Տրապիզոնի մէջ բազմաթիւ մարդեր վիրաւորուեցան։ Վնասները շատ կարեւոր չեն։

ՀԱ ՍՕՆԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՑԱՆԿԸ

Փարիզ Ն. Թէրլեան 5 Ֆր., Ս. Եղիազարեան 20, Անհատ մը 10, Ս. Արրահամեան 10, Յ. Գուզուեան 5, Ա. Թաշճեան 20, Մ. Սուքիասեան 15, Տիկին մը 10, Գ. Ասլանեան 35, Ընկ. Գալիկեան 20, գումար 150 Ֆր.։

(Տես Ա. էջ)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այսօր Երեքշաբթի իրիկուն Ֆլորիայի մէջ ժամը 9—10 Անգլիոյ պատմութիւն (Նաթանեան։

10—11 Տնտեսագիտութիւն (Տէրպէտէրեան)

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Յարութիւն Թրէնկեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Սէրաստիէցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլօղլեան), հօր անունը Գալուստ, մօր անունը Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի առեւնները Բաղտատի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանոսեանի եւ մօրաքրոջ տղան Մինիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine N... A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

Le Gérant. H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ		
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն (288ᵇⁱˢ, Rue Lafayette PARIS (10ᵉ)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի՝ փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՅԻՍ 1928

9 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 642 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ա՛Հ, ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ

Երէկ արդար հպարտութեան օր մըն էր «Յառաջ»ի համար։ Ատոր՝ տասը ֆրանք միայն կերևար, շարժի հանգանակութեան գլուխը։

Կէս ժամ չանցած, իրարու ետեւէ տեղալ սկսան գումարներ փարիզէն եւ գաւառներէն։ Եւ կէս օրին արդէն ունէինք 1.22 ֆրանք, ինչպէս կը տեսնէք հանգանակութեան ցանկէն։

Բայց գումարէն աւելի, տալու ձեւն է որ յուզումով կը լեցնէ սեր սիրտը։

Անհաւատիկ տողայ մը.

— Նիւթական օգնութիւնը զոր կ'ընեմ Թէպէտ շատ չնչին է, բայց իմծի համեստ միջոցներով օգնելու համար, կը յայտնեմ թէ 15 տարեկան, աղքատ ծնողքի մը զաւակն եմ։ Այս 15 ֆրանը շաբաթական ծախքերու կրճատումէն գոյացած է ամիսներու ընթացքին. նպատակ ունենալով զայն գործածել օգտակար բանի մը, որուն համար աւելի օգտակար բան չկայ»։

Եւ կը խնդրէ որ անունն ալ սկզբնատառով նշանակենք։

Ահա ուրիշ մը.

... «Մարդ որքան ալ անզգայ ըլլայ, անկարելի է որ օգնութեան չհասնի այս դառն օրը խորհելով։ Կ'ուզէի որ առաջ ղրկել, բայց դժուար էր. այսօր քէնգէնս ամենալով կը փութամ ղրկել իմ պզտիկ նուէրս, քսան ֆրանքս»։

Իսկ ինչ որ կատարուած է երկու արուարձաններու, Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի (1057 ֆր. եւ Սէվրանի մէջ 465 ֆր., կամ Հայրենակցական համեստ Միութիւններու կողմէ, ինքնաբերաբար, նոյնքան սրտառուչ է։ Այդ երկու գիւղերն ալ, ինչպէս ուրիշներ, կը բաղկանան համեստ աշխատաւորներէ, որոնք երբեք ձեռնպահ մնալու սովորութիւն չունին։ Ամէն անգամ որ համազգային տագնապ մը ծագի, քով քովի կուգան եւ իրարու կը յիշեցնեն իրենց պարտականութիւնը։

Այսպէս եւ Հայրենակցական Միութիւնները, որոնք արդէն ժողովներ գումարել սկսած են, իրենց բաժինը փութացնելու համար։

Առաջին քայլը առաւ Տրապզոնի Հայրենակցական Միութիւնը փարիզ), համեմատաբար բախտաւոր կազմակերպութիւն մը, որ 500 ֆրանք փութացուց։ Յետոյ, Խնուսի Հայրենակց. Միութիւնը (Մարսէյլ), որ քիչ գտնելով 200 ֆրանքի մասնակցութիւնը, կը բացատրէր այնքան սրտառուչ տողերով.

«Թէեւ քիչ, բայց մեր ունեցածն է որ կուտանք. որովհետեւ Միութեան անդամները առանց բացառութեան գործաւորներ են, աշխատաւորներէ կը բաղկանան, եւ խիստ սակաւաթիւ են։ Ասոր համար այսքանը բաժինն է որ կուտանք»։

Եւ այսպէս շարունակ։ Կաթիլ-կաթիլ, բայց ինքնաբուխ, եւ սրտա՜նց։

⁂

Առաջին օրէն քսինք որ մեծ յաւակնութիւններ չունինք։

Հարուածը այնքան ծանր է որ, պետական իշխանութիւններ և միջազգային օրկաններն անգամ շուարման մատնուած են։

Անցեալ օր հրատարակեր էինք Մանուկներու Օգնութեան Միջազգային Միութեան կոչը, այնքան սարսռազդեցիկ մանրամասնութիւններով։ Սոֆիայի մեր Թղթակիցը տակաւին երէկ մը փաստեր կը յիշէր, որոնք ամբողջ ողբերգութիւն մը կը կազմեն։ Միայն Ֆիլիպէի մէջ հազարաւորներ ցամաք հացի մը կտոր կը քաշեն։ Մանուկները կը հիւանդանան սնունդի պակասէն։ Ֆիլիպէի 7—8000նոց գաղութէն զատ, փռասուած են Չիրփանլըի, Խասքովոյի, Սթ. Զակորայի, Նովօ Զակորայի, Փազարճըքի եւլն. Հայերը, մօտ 4-5000 հոգի, որոնց մեծ մասը 1922ի գաղթականներն են, արդէն կէս անօթի՝ տիրող անգործութեան հետեւանքով։

Ամբողջ պատմութիւն մըն է, նաեւ, Երուանդ եպսկ.ի յայտարարութիւնը, որուն մէկ մասը միայն հրատարակած ենք այսօր.

«Կառավարութիւնը առաջ 650, իսկ այժմ միայն 400 հայ ընտանիքներու հաց կուտայ. ուստի ամէն օր 5-600 հոգի պիտի գտնենք ... (ժամանք։ Որոշած ենք ձրի սեղանատուն մը հաստատել եւ գոնէ շաբաթը 3-4 անգամ տաք կերակուր տալ մանուկներու. ցքաւորները գոնէ շաբաթը 2-3 անգամ տաք կերակուր ապահովելու համար, անհրաժեշտ են խոշոր գումարներ, զորս դժբախտաբար ... կարծեմ թէ յոյս ալ չկայ...»

Ուրեմն, ինչ որ պիտի ղրկուի արտասահմանէն, «Յառաջ»ի կամ ուրիշներու միջոցաւ, ամէնէն առաջ պիտի ծառայէ իբրև նպաստ՝ մեծերուն, եւ իբրեւ «պատառ մը կաթ» փոքրերուն համար, որոնց համրանքը ոչ մէկուն ծանօթ է տակաւին։

Մեզի կը հաղորդեն թէ Բարեգործականը եւ փարիզի Տիկնանց Կարմիր Խաչն ալ օգնութեան կոչեր ուղղած են։ Բարի. Բայց չէ՞ որ այդ երկու Միութիւնները կրնային մէկ անգամէն խոշոր գումարներ փոխադրել, մինչդեռ Երուանդ եպսկ.ի ձեռքը հասեր է միայն 50.000 լէվա (10.000 ֆրանք, Բարեգործականի ղրկած 20.000էն. Մնացածը անշուշտ բաժնուած ըլլալով պատահմամբ Ֆիլիպէէն զատ Ասենովկրադի հայերու...) ... Տանվելէսեանի հայեցողութեամբ։

Վերջին պահուն ստացանք նոր կազմակերպութեան մը, Մարսէյլի Եւրոպահայ Կարմիր Խաչին կոչը, եղբայրական աջակցութեան մասին։

Գնահատելով այս բոլոր ձեռնարկները, աւելորդ անգամ մըն ալ կը շեշտենք.

— Որքան շուտ, այնքան լաւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵԼՕՔ ԽՕՍՔԵՐ

Ճիւմհուրիյէթի վարշաւայի Թղթակիցը, որ Թուրքերէնի ուսուցիչ է եղեր նոյն քաղաքի համալսարանին մէջ, շարունակելով իր խորհրդածութիւնները ոչ-Թուրքերուն Թրքախօսութիւն պարտադրելու ձեռնարկի մասին, կը նկատէ.

— «Գալով Թուրք մշակոյթը, գրականութիւնը, թատրոնը եւ երաժշտութիւնը ուրիշներուն սիրցնելու խնդրին, ասիկա աւելի ծանր գործ մըն է։ Արովհետեւ Հայը, Յոյնը եւ Եահուտին, բացի իրենց գրականութենէն, եւրոպականներուն ալ ծանօթ են։ Եւ Թուրք գրականութիւնն ու թատրոնը բաղդատելու համար ալ պատրաստ աստղծներ կան։ Այս բաղդատութեան մէջ անժխտելիօրէն երեւան կուգայ ան իրականութիւնը թէ, Թուրք մշակոյթն ու գրականութիւնը, բաղդատութեան չըրուելու աստիճան վար են ֆրանսականէն, գերմանականէն, անգլիականէն եւ ռուսականէն։ Եւ այս բաղդատութեան արդիւնքը բնաւ փառք մը չապահովեր Թրքութեան համար։ Հետեւաբար, Թուրք գրականութիւնը ի վիճակի չէ ոչ-Թուրքերը գրաւելու։

Գալով թատրոնին, բուն առումով Թրքական Թատրոն չկայ։ Հիմակուանը՝ ոչ ազգ. Թատրոնի զարգացման շրջան է, ոչ ալ եւրոպական Թատրոնի ցոլացումը Թրքական կեանքին վրայ։ Ներկայացուած երկերը, եւրոպական հին Թատերական պլազարներէն հաւաքուած մէկ մէկ խաղեր են, — անգոյն, անկենդան, եւ այլազգային։ Թէ նիւթերը օտար են Թրքական կեանքին, եւ Թէ խաղացողները, իրենց խաղով եւ շարժուձեւերով։

Սպասել որ այս գրականութիւնն ու Թատրոնը ծառայեն Հայերու, Յոյներու եւ Հրեաներու Թրքացման, կը նշանակէ կաթ սպասել Թռչունէն։

Ասոր համար, ներկայիս Թուրք երիտասարդին պարտականութիւնն է ո՛չ թէ ոչ-Թուրքերով զբաղիլ, այլ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել ազգային ներքին կեանքին վրայ, եւ հետեւեալ նշանաբանով մտնել իր վարչատեղերուն, խմբագիրներուն եւ գրողներուն.

— Ազգակի՛ց, Թուրքերէն խօսէ, ազգակի՛ց, Թուրքերէն գրէ։»

ՄԻԱՅՆ 400 ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՑ ԿԸ ՏՐՈՒԻ ԻՍԿ ՄԻՒՍՆԵ՞ՐԸ

Ֆիլիպէի Նպաստաբաշխ Մարմնին նախագահ Երուանդ եպսկ. Փէշտմաճեանի հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.

Աղէտին հետեւեալ օրն իսկ յանուն Թաղական խորհրդոյ, Եգիպտոսի, Քալիֆորնիայ, Ամերիկայի առաջնորդութեանց, Հ. Բ. Ը. Միութեան Պ.Պ. Պ. Կիւլպէնկեանին եւ Գարակէօզեանին դիմում ըրինք։ Մինչեւ հիմա միայն Բարեգործականէն 50.000 լէվա գանձեցինք։ Թէեւ Բարեգործականը 100 անգլիական ոսկի խոստացաւ, սակայն այդ գումարը դեռ չստացանք։ Առ. Թէ ներկայիս մի միայն 50.000 լէվա ունինք։

Կառավարութիւնը թէեւ անցեալ շաբաթ 650 ընտանիքի հացի կտրօն տուաւ, սակայն այս շաբաթ 400ի իջեցուց։ Հաւանաբար շատ մը լքաւոր ընտանիքներ առանց հացի մնան, ուստի ամէն օր 500—600 հաց պիտի գնենք եւ անոնց պիտի բաժնենք։ Որոշած ենք նոյնպէս, ձրի սեղանատուն հաստատել եւ մօտ 70—80 պզտիկներ կերակրել, շաբաթը 3—4 անգամ տաք կերակուր տալով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքերը կ'ընդունին լատին տառերը

Անատոլու գործակալութիւնը Էնկիւրիէն կը հաղորդէ Մայիս 3 Թուականով.—

Որոշուեցաւ լատինական տառերը ընդունիլ, եւ մօտերս գիտական մեծ Յանձնաժողով մը Նիստ պիտի հրաւիրուի, Նոր այբուբենին հիմերը ճշդելու համար։

Նախ Թուրքերէն մեծ բառարան ը պիտի կազմուի։ Լատինական տառերու գործածութիւնը աստիճանաբար պիտի ընդհանրանայ, եւ 15 տարիէն պիտի ամբողջանայ։ Առաջին անգամ, Ազգ. Ժողովը օրէնքով մը պիտի ընդունի եւրոպական Թուանշաններու գործածութիւնը։ Յետոյ, աստիճանաբար, Թղթատարական եւ հեռագրական սպասարկութեանց մէջ պիտի գործածուին Թուանշաններն ու լատինական գիրերը։ Ամէնէն վերջն ալ, Նախակրթարաններու մէջ լատինական գիրերով պիտի կատարուի դասաւանդումը։

Աֆղանիստանի թագաւորը Մոսկուայի մէջ

Բազմաթիւ ընդունելութիւններ կ'ըլլան ի պատիւ Աֆղանիստանի Թագաւորին ու շքախումբին։ Գործավարները իրարու հետ մրցումի ելած են՝ պատուելու համար վեհափառ հիւրերը։ Բոլշեւիկները կարելին կ'ընեն զինուորական դաշինք մը կնքելու համար Աֆղանիստանի հետ. սակայն Ամանուլլահ Թագաւորը պատասխանած է թէ պէտք է վերջացնէ Ռուսիոյ մէջ իր պտոյտը, այցելելով Լենինգրադ, Օտեսա, Բագու եւ Բաթում, ու վերադառնայ Քապուլ՝ որոշում մը տալէ առաջ։ «Պրաւդա» եւ ուրիշ Թերթեր կը յուսան Թէ էմիրը պիտի աջակցի իրենց՝ Հնդկաստանի մէջ ապստամբութիւն մը պայթեցնելու համար։

Խորհրդ. կառավարութիւնը որոշած էր Մայիս 1ին կարմիր բանակին յանձնել «Մեր պատասխանը Չէմպըլէյնի» պիտակին տակ շինուած 49 օդանաւերը։ Այս արարողութիւնը յետաձգուեցաւ, որպէսզի կատարուի կիրակի օր, ի ներկայութեան Աֆղանիստանի Թագաւորին։ Այս վերջինը մերժած ըլլալով Անգլիոյ հակառակ ցոյցի մը մասնակցիլ, այդ հանդիսութիւնը կրկին յետաձգուեցաւ։

Պատերազմական գործավար Վորոշիլոֆ յանուն Զինուորական Յեղափոխական Խորհուրդին, Ամանուլլահ Թագաւորին նուիրեց սուր մը եւ դաշոյն մը, իսկ Սուրէյեա Թագուհիին՝ հրացան մը։ Ընդունելութեան մը առթիւ կայլինին ճառ մը խօսելով բսաւ Թէ աֆղան-խորհրդային բարեկամութիւնը հիմնուած է փոխադարձ շահերու եւ ուղղուած՝ հասարակաց Թշնամիներու դէմ։ Ինը տարի առաջ երկուքն ալ կռուեցան և յաղթեցին։

Զիշէրին, որ շատ քիչ անգամ իր անունով կը գրէ, խորհրդային մամուլին մէջ հրատարակուած մասնաւոր յօդուածով մը կը բացատրէ Աֆղանիստանի ներկայ, անցեալ եւ ապագայ կարեւորութիւնը, զայն կը ներկայացնէ իբրեւ կեդրոնական հանգոյցը ասիական ճամբաներուն, մանաւանդ իբրեւ «Հնդկաստանի պողոտան»։ Կը յիշէ կարեւորութիւնը զոր մեծ զինուորականներ տուեր Աֆղանիստանի՝ Մեծն Աղեքսանդրէն մինչեւ Նափոլէոն։ Յետոյ եկան Անգլիացիները, սակայն ինը տարի առաջ «փատիշահ Ամանուլլահ յաղթական կռիւ մը մղեց, ու սուրը ձեռքին, ստիպեց Անգլիան, որ ճանչնայ Աֆղանիստանի անկախութիւնը։

Զիշէրին յօդուածը կը վերջացնէ՝ հաստատ յոյս յայտնելով թէ երկու երկիրները աւելի եւս պիտի ամրապնդեն իրենց կապերը։

Համայնավարական փորձեր Թուրքիոյ մէջ

Համայնավարները Մայիս 1ի առթիւ Թռուցիկ հրատարակած ըլլալով Պոլսոյ մէջ, ութը հոգի հսկողութեան տակ առնուեցան։ Թուրք Թերթերը կը գրեն թէ Իզմիրի եւ Պրուսայի մէջ ալ նման դէպքեր պատահած են։

Կէս գիշերէն յետոյ, հրէական Թաղին եւ բանւորական կարգ մը տեղերու մէջ յայտարարութիւններ փակցուած են. «Թուրքիոյ համայնավար կուսակցութիւն, մասնաճիւղ Գ. Միջազգայինի» ստորագրութեամբ, եւ մուրճի ու մանգաղի նկարներով։ Խմորատիպով շատ մը օրինակներ հանուած են յայտարարութենէն, և հոս - հոն բաժնուած։

Քննութիւն կատարելով, ոստիկանութիւնը կասկածելի Թուղթեր գտած է տան մը մէջ։

Իզմիրի մէջ ալ ձերբակալուած են երեք համայնավարներ, որոնք յայտարարութիւններ փակցուցած են կայարաններու վրայ։ Քննութիւնը կը շարունակուի։

Հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսներու ժողովը

«Օսմանլը»ի Թղթակիցը Հռոմէն կը հեռագրէ Մայիս 6 Թիւով.

Այս առաւօտ բացուեցաւ հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսներու համաժողով մը, քննելու համար հայ-կաթոլիկ եկեղեցիին ներկայ կացութիւնը։ Միայն 9 հայ եպիսկոպոսներ կը մասնակցին համաժողովին, որուն կը նախագահէ կարդինալ Սինչէրօ, փոխ-քարտուղար Արեւելեան եկեղեցիներու միաբանութեան։

Պատերազմէն առաջ Հայաստանի մէջ կային ոչ նուազ քան 16 հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսական աթոռներ, այժմ միայն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ժ. Ցանկ

	Ֆր.
Առնուվիլ-լէ-կոնէսի մէջ հանգանակուած	1057.—
Սէվրանի Հայրենակիցներէն հանգանակուած	465.—
Մարսէյլէն	
Խարբերդ-Գամըրգէինի Հայր. Միութիւն	200.—
Խորէն Հալաճեան	100.—
Վալանսէն	
Օր. Աղաւնիէ Պօյաճեան	50.—
Վահան Ձ.Լ.Կ. Սեան	5.
Վարդան Անտոնեան	5
Գոհար Արաշանեան	5.
Սէն - Սէրնէն	
Կարապետ Քէօշկէրեան	15.
Հրանտ Աշարեան	15.
Վիրոֆլէէն	
Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Մարգարիտ Մանուշակեան	20.
Փարիզէն	
Գարլօ Ագնեան	10 —
Թ.	10.
Տ. Գաճվէճեան	20.
Լուկիշէնիրցի Արապեան ընտանիք	50.
Փոքրիկն Լուսածին Արապեան	20.
Մկրտիչ Մեսաքեան	50. -
Յակոբ Վ.Էզիրեան	20.—
Դ. Ս.	5.—
Մնիկ Խաչերեան	100.
Գումար	2222.—
Թ. Ցանկին գումարը	2472.30
Ընդհ. գումար	4694.30

ՀԱՄԵՍՏ ԳԻՒՂԵՐՈՒ «ԺԷՍՏ»Ը

Խմբագիր,

«Յառաջ»ի մէջ կարդալով նկարագրութիւնը այն ահռելի աղէտին, որուն մատնուեցան Պուլկարիոյ հայ ընակ քաղաքները, հանգանակութեան մը ձեռնարկեցինք եւ ձեզի կը բերենք 1057 ֆրանք մեր գիւղէն.

Կը հրաւիրենք ամէն հայրենակից, ո՛ր երկիրի տակ ալ գտնուի, կատարել իր պարտականութիւնը արկածահար ազգակիցներու հանդէպ։

Առնուվիլ-լէ-կոնէսի

հաւաքիչ Յանձնախումբ

Ն. Նիկողոսեան, Վ. Ճէզայիրլեան, Յ. Իյնէճեան, Գ. Աւագեան, Գ. Կիւլեան։

ԽՄԲ.— Մասնակցողներու ցանկը յաջորդով.

⁂

. . Խմբագիր,

Կարդալով «Յառաջ»ի կոչը Պուլկարիոյ աղէտեալ եղբայրներու Թշուառութեան մասին, Սէվրանի հայ գաղութը հաւաքեց 465 ֆրանք, նախաձեռնութեամբ Պ. Պ. Սարգիս Պատէմեանի եւ Գրիգոր Գրիգորեանի։

ԽՄԲ.— Ցանկը յաջորդով։

×

. . . Խմբագիր,

Ցաւօ սնծաքի Հայր. Միութիւնը այսօր որպէս եղբայրական օգնութիւն, ձեզի կը ղրկէ 200 ֆր. ի նպաստ Պուլկարիոյ երկրաշարժէն աղէտեալ հայրենակիցներու եւ կը խնդրէ որ հաճիք անոնց յայտնել մեր եղբայրական ցաւակցութիւնը

Մարսէյլ — Զ. Հ. Միութիւն

ԽՄԲ.— Վերի գումարին առաջին 2000 ֆրանքը շաբաթ օր. 5 Մայիս, փոխադրած էինք Ֆիլիպէ. Երուանդ եպսկ. Փէշտահճեանին։

Երկրորդ երկու հազարն ալ այժմ լրացած ըլլալով, այսօր իսկ փոխադրեցինք նոյն հասցէին։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երրորդ շահագրգռուած հարեւանին՝ Թուրքիոյ հետ սահմանային վէճը կարծէք թէ երբեք չպիտի լուծուի։ Նոյն իսկ 1913 թուականի սահմանագծումէն յետոյ, այդ վէճը տակաւին չէ կորմնցուցած իր թարմութիւնը։ Երկու իրարու հակասող, իրար ջնջող ձգտումներ կան, Թուրքիոյ կողմէն՝ բացարձակօրէն յարձակողական, Պարսկաստանի կողմէն՝ պաշտպանողական ոչ միայն երեւոյթով, այլ էապէս, պարագաներ որոնք խնդիրը պիտի ձգեն անլուծելի։

Թուրքիան կը ձգտի բոլոր հնարաւոր միջոցներով մէջտեղէն վերցնել պարսկական Ատրպատականի եւ իր երկրի միջեւ եղած ոչ-թուրք բնակչութեամբ շերտը։ Քիւրտերը, տեղաւորուած պարսիկ թրքական սահմանին երկու կողմերը՝ ուժեղ արգելք են Թուրքիոյ ձգտումներուն, պարսկական Ատրպատականը կլանելու։ Այդ արգելքը միաժամանակ յենարան մըն է Պարսկաստանի համար, այդ կաբեւոր երկրամասը իր ձեռքէն հանելու։ Արդ, սահմանագիծը որքան մօտենայ Պարսկաստանի ծաղումով ու լեզուով թուրք տարրի բնակած վայրերուն, այնքան օգտակար է Թուրքիոյ յափշտակիչ ձգտումին։ Ընդհակառակն, որքան հեռու մնայ, այնքան անհրաժեշտ է Պարսկաստանի հողային ամբողջութեան բնական ձգտումին։

Այս է բուն պատճառը, որ 1913ի սահմանագծումը բոլորովին անբաւարար է մանաւանդ ժամանակակից Թուրքիոյ վարիչներուն համար, որոնք առիթը չեն փախցներ, յաճախ ծուռ ճամբաներով, միշտ թարմ պահել սահմանային կնճիռը։

1926ին կնքուեցաւ թուրք-պարսկական ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիրը։ Ու կը թուէր թէ Պարսկաստանը ազատուեցաւ իր եւրոպականացած հարեւանի ոտնձգութիւններէն։ Ապացոյց՝ այն ցոյցերը, համակրանքի զանազան ձեւի արտայայտութիւնները, որ դեռ 1918էն ի վեր երեւան կը բերէր պարսիկ կառավարութիւնը, շատ անգամ ժողովուրդի անունով, ի նպաստ վերածնող Թուրքիոյ։ Սակայն, իրերու մութ հանգամանքները ... անցեալը սակայն, կրկնելու անցեալի խաղերը դաշնակից երկրի բարեացակամ կառավարութեան դէմ։

Քրտական խնդիրը հրապարակի վրայ է եւ առաջին անգամ 1927 Մայիսի վերջերը Թուրք զօրքը Քիւրտերը հետապնդելու պատրուակով, հակառակ դաշնագրի, մտաւ պարսկական հողը՝ Սարդար Բուլաղի կոչուած վայրը։ Այս առթիւ աՀա թէ ի՛նչ կը գրէ, կիսապաշտօնական «Իրան»ը.

— «Պարսկաստանի աշիրէթներուն դէմ այս ընթացքն ալ այն նպատակն ունի որ Պարսկաստանի քիւրտ ցեղերը զինաթափ ըլլան, որպէսզի Թուրքիոյ և Ատրպատականի միջեւ եղած օտար տարրը ոչնչանայ։ Այս իսկ պատճառով պարսկական կառավարութիւնը կ՚աշխատի զօրացնել յիշեալ աշիրէթներըս» (Տես «Իրան», թիւ 2632)։

Այնուհետեւ տեղի ունեցան Օգոստոս 3ի, Սեպտեմբեր 11ի, 27ի, 29ի եւ Հոկտ. 6ի, 18ի դէպքերը, փոխանակուած գրութիւնները երկու հարեւաններու միջեւ, որոնց մասին ժամանակին գրած եմ այս էջերուն մէջ։ Թղթակցութիւնները Անգորայի եւ պարսիկ կառավարութիւնը սախուեցաւ Հոկտեմբեր 18ին Թաւրիզին Փարիզէն Էնկիւրի դրկել, կառավարութեան կողմէ բանակցելու Բանագնացը մինչեւ այժմ մերթ Պոլիս, մերթ Էնկիւրի մնալով, տակաւին արդիւնքի մը չէ հասած։ Դժբախտաբար այս երկրի նախապաշարումներ ... սովորութիւն չունին ոչ միայն կարեւոր, նոյնիսկ անկարեւոր խնդիրներու մասին գոնէ շաբաթը, ամիսը մէկ անգամ տեղեկութիւններ տալու մամուլին, այլապէս կարելի պիտի ըլլար հաղորդել այսքան կարեւոր բանակցութեան մը ընթացքը եւ թերեւս նախատեսել հետեւանքը։

Միայն ոչ պաշտօնական բայց վստահելի աղբիւրներէ բխած տեղեկութիւններու համաձայն, անպայմանելի է որ պարսիկ կառավարութիւնը զիջումէ զիջում երթալով, համաձայնի թուրք-պարսկական սահմանագլուխի պարսկահպատակ Քիւրտերը տեղափոխել իր երկրի կեդրոնական վայրերը, հասցնելով հանդերձ այդ քայլին վնասակարութիւնը։ Եւ այս՝ որպէսզի գէթ առայժմ զէնքը հանգիստ ձգեն Քէմալն ու ընկերները։ Այս խնդրին կարգադրութեան մէջ մեծ դեր կրնար խաղալ դաշնակից Ռուսիան, բայց ինչպէս տեսանք, ան աւելին տրամադիր է իր դաշնակցին օգնելու։

Աֆղանիստանը, նոյնպէս հարեւան այս երկրին, քաղաքական տեսակէտով որ եւ է մտահոգութիւն չի պատճառեր. ընդհակառակն միշտ կ՚աշխատի Պարսկաստանի բարեկամութիւնը ապահովել։ Երբեմն այս երկրի մասը կազմող և այժմ անկախ այդ փոքրիկ պետութիւնը միշտ ապացոյցներ է տուած բարի դրացի մնալու։ Բաւական է յիշել աֆղան ցեղերէ կազմուած աւազակային խումբերը եւ պարսկական հողի վրայ կատարուած յաճախակի թալանները մանաւանդ պարսիկ Բէլուջներու մէջ, յարձակումներ, որոնք պատասխանատուութեան անցան Աֆղանիստանի ներկայ թագաւոր Ամիր Ամանուլլահ խանի ձեռք առած կտրուկ միջոցներու շնորհիւ։

1927ին կնքուեցաւ երկու երկիրներու մէջ ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիր մը Քապուլի մէջ։ Փետր. 9ին դաշնագիրը յանձնուեցաւ Խորհրդարանին վաւերացման։ Այս դաշնագրով 1921ի աֆղան-պարսկական դաշնագիրը կը մնայ ի զօրու եւ կը կազմէ երկու երկիրներու յարաբերութեանց հիմքը։

Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Ամերիկայի եւ ուրիշ երկիրներու հետ յարաբերութիւնները աւելի քան բարեկամական են։ Անցնող տարուան ընթացքին Պարսկաստանը առիթներ ունեցաւ արձանագրելու բարեկամական ժեստեր յիշեալ կառավարութեանց կողմէ։ Օրինակ՝ Ֆրանսան Հոկտեմբեր 25ին ջնջել յայտարարեց Մուզաֆֆէրէտտին Շահին օրով 1900 թուականին տրուած մշտնջենական մենաշնորհը հնագիտական պեղումներու եւ հնութիւններու մասին, իսկ Դեկտեմբեր 24ին սկզբունքով համաձայնութիւն յայտնեց «քափիթիւլասիօն»ի օրէնքի ջնջման։

Գերման կառավարութիւնը լուրջ դժուարութիւններ հանած էր պարսկական գորգի արտածումին դէմ։ Պարսիկ վաճառականները, որոնք այդ գործով կապուած էին գերմանական շուկաներու հետ, մտահոգ կառավարութեան դիմեցին, նախկին դիւրութիւնները վերստանալու համար։ Դժուարութիւնները անտեսապէս կը հարուածէին այս երկիրը, անշուշտ առանց քաղաքական միտումներու կամ հետանկարներու, ուստի կառավարութիւնը շարք մը բանակցութիւններէ յետոյ, յաջողեցաւ վերցնել այդ արգելքը, ինչպէս եւ գերմանական մաքսատուններու խստութիւնները։ Այժմ, առաջուան պէս, պարսկական գորգի արտածումը կը կատարուի դէպի Գերմանիա, բոլորովին ապահով՝ ապագայ որ եւ է նման արգելքէ։

Յիշեալ պետութիւններու, ինչպէս եւ Ամերիկայի բարեացակամ ընթացքին շնորհիւ, մանաւանդ այն համոզումով, որ այդ պետութիւնները քաղաքական շահագրգռութիւն չունին Պարսկաստանի մէջ, երկրի պետական, տնտեսական, զինուորական, կրթական գրեթէ բոլոր պահանջներու համար մասնագէտներ կը հրաւիրուին բացառապէս այդ եւ նման ոչ շահագրգռուած երկիրներէ, ինչպէս եւ պետութեան հաշուին արտասահման ղրկուող ուսանողները կ՚ուղարկուին այդ երկիրները, մասնագիտութիւն ձեռք բերելու։

Փոքր երկիրներու հանդէպ եւս նոյն բարեկամական յարաբերութիւնները կը շարունակուին։ Տնտեսապէս շահագրգռուած երկիրներու ո եւ է անախորժութիւն չի նախատեսուիր, եթէ հաշուի չառնենք պերճանքի յատուկ ապրանքներու արգելման կամ մաքսային սակացոյցերու փոփոխութեան խնդիրները։ Դժբաղդաբար թէ առանք փոքրերու կողմէ տրտունջ անգամ յարուցանեն, եթէ «մեծերը» չգան հրահրել, ինչպէս կը նկատուի այդ «քափիթիւլասիօն»ներու ջնջման առթիւ, յատկապէս Անգլիոյ կողմէ, որ գործակիցներ կը փնտռէ, զիմադրելու Պարսկաստանի այդ որոշման։ Լուրերու համաձայն, Ամերիկեան կառավարութիւնը այս խնդրին մէջ կողմնակից է Անգլիոյ քաղաքականութեան, ինչպէս և մէկ-երկու ուրիշները։

Յառաջիկայ Մայիս 10ին, համաձայն Շահի անցեալ տարուան հրովարտակի եւ խորհրդարանի հաստատութեան, վերջնապէս կը ջնջուին օտարներու վայելած բոլոր առանձնաշնորհները, որոնք ծնունդ են առած 1828ի Թիւրքմէնչայի դաշնագրէն։

Այս որոշման կողմնակից է եւ պաշտպան՝ կարմիր Ռուսիան, դէմ եւ արգելք՝ սպիտակ Անգլիան։

Ռուսեւանգլիական հակամարտութեան այս արարին վարագոյրը, որ բարձրացաւ անցնող տարուան ընթացքին, այս տարի միայն պիտի իջնէ։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ 5 Մայիս.— Հոսալ տօնուեցաւ Ըպրիլ 11,24ի տարեդարձը։ Պատարագէն յետոյ, որու ընթացքին Հանգստեան վրդ. ... պաշտօն քարոզ մը տուաւ, ... Շահինի ... եւ խօսեցաւ Ցոքծ. Արտ. Երեդեան, պանծացնելով նահատակներու յիշատակը։ Բնաբանն էր. «Եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ.ապա եթէ մեռանիցի, բազում արդիւնս առնէ»։ Խուռն բազմութիւնը մեկնեցաւ խոր տպաւորութեամբ։

... պալքանեան երկրաշարժին պատճառով Պուլկարիոյ Հայերուն կրած աղէտը խոր ցաւ մէջ ձգած է նաեւ Պերլինի հայ գաղութը։ Կը լսեմ թէ կանանց Միութիւնը հանդէս մը պիտի սարքէ կամ իր սնտուկէն գումար մը պիտի յասկացնէ ի նպաստ աղէտեալներուն։ Անշուշտ փափաքելի էր որ կարելի եղածին չափ շուտ շարժէր, որովհետեւ երբեմն չէն եւ միշտ ինքնապաշտ պուլկարահայ գաղութը, նորէն, իր քանի մը նեղ օրերէն վերջ, մեզի վիճակ չունենար այլեւս։

Մայիս 2ին տեղի ունեցաւ Հայեւգերման Միութեան տարեկան ժողովը, որուն մասնակցած էր Պերլինի Հայ Երիտասարդական Միութեան պատրաստած գեղարուեստական երեկոյթը Հայեւգերման Միութեան կողմէ խօսեցաւ Փարրեր Շթիհթ։ «1914 թուականին ... Լէփսիուսի կողմէ հիմնուած այս Միութիւնը, պէտք է մեծ թափով շարունակէ իր գործունէութիւնը, մանաւանդ հիմա որ հայեւգերման ժողովուրդները համեմատաբար նոյն ճակատագրով կապուած են իրարու։ Ու այժմ մեր գործունէութիւնը գրական աշխատանքներով պիտի կատարենք պիտի ջանանք անցեալ տարուան պէս պարբերականներ (Armenien) հրատարակել, որոնք պիտի պարզեն հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի կացութիւնը։ Ուրախութեամբ լսեցինք, որ գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ ապրող այս ափ մը հայութիւնը կ՚ուզէ պահպանել իր ազգութիւնը, ունի դպրոց եւ հոգեւորականն ալ փափաքինք որ ծաղկին, ընդլայնին այս գործունէութիւնները եւ մօտ ատենէն կարենանք Պերլինի մէջ տեսնել Էջմիածնի նման հայ հին նշանաւոր ճարտարապետութեամբ շինուած հայկական եկեղեցի մը վերջապէս վերադարձնի հայ աշխարհը, վերստանայ իր քաղաքական իրաւունքները եւ նոր կեանք մը ծլի հին աւերակներէն.»։

Օր. Հայրանեան երգեց «Ծիծեռնակ»ը, «Կռունկ»ը, ... եւ «Սիրեցի եարըս տարան»։ Ցետոյ Պ. Գ. Կիւլիսեանեան արտասանեց վարուժանի «Ջարդը»էն հատուած մը, իսկ Պ. Վ. Սեւաչունի բաւ «Քանի մը խօսք փարիզէն»։ Ժողովուրդը զարմացումով կը լսէր թէ առնուազն հինգ դասակարգ կայ Փարիզի Հայերուն մէջ... Մեր գաղութին համար դիւրըմբռնելի չէ այդ տեսակ անջատողականութիւն մը։

Հետզհետէ երգուեցան «Հայաստան»ը եւ ուրիշ երգեր Պ. Պ. Գէրմանեանի կողմէ եւ եւրոպական կտորներ Օր. Օրլոֆէ, որուն քոյրը պարեց նախ ռուսական պարեր։ Իսկ Օր. Նազարեանի տաքացուցիչ արեւելեան պարերը, մանաւանդ «Նազ-պարը» հիացուց ներկայ բազմութիւնը, որ կը բաղկանար Հայերէ եւ բարեկամ Գերմանացիներէ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԴԷ՞Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌ

Այնքան ձախող կամ յաջող փորձերէ վերջ, իտալական հսկայ դեկաւոր օդանաւը, «Իտալիա»ն նորէն խիզախեց դէպի խորհրդաւոր եւ ցրտաշունչ հիւսիսը, սառնամանիքի, ձիւնամրրիկներու երկիր, թափանցել դէպի այն անյայտ կէտը, որ գագաթն է աշխարհի առանցքին։

Ինչո՞ւ այսքան ուժի, ճիգերու եւ կեանքի վատնում. ի՞նչ նպատակ, ի՞նչ օգտակարութիւն կը հետապնդեն գիտութեան սա ձեռնարկները, արկածախնդրութեան մոլեռանդները, որոնք յաճախ կ՚երթան սառնալեռներու վրայ փշրուելու, ինչպէս ցայգաթիթեռը՝ կը նետուի լամբարի բոցին։

Ոչ, անվտանգ եւ մեքենական կեանքի մէջ հարթուած քաղքենի մտայնութեան հետ անհաշտ է հոգեբանութիւնը այդ բեւեռամոլներուն, որոնք արժանապատուութեան հարցի մը վերածած են ցուրտին եւ անմատչելիին դէմ տարուած յաղթանակ մը։ Պէտք է տիրապետել աշխարհին իր ամէն մէկ անկիւնի մարզին մէջ. փակ դուռներ գոյութիւն չեն կրնար ունենալ մարդուն առջեւ։ Բեւեռը, ան արգիլուած պտուղն է, ան ժամադրավայրն է փառքին կամ մահուան, ան մրցանիշ մըն է որ կը հրահրէ խիզախ բայց լուրջ քաջութիւնը հազուագիւտ ռահվիրաներուն։

Բայց որքա՜ն գիտական, աշխարհագրական հարցերու լուսաբանութիւնը կը սպասուի այդ բեւեռախոյզներու արշաւանքէն. ի՜նչ կը ծածկեն այդ սառնալեռները իրենց ետին, ծո՞վ մը թէ ցամաքամաս մը. կղզեխո՞ւմբ մը թէ մարած հրաբուխ մը, ինչպէս կ՚ենթադրէ Ժիւլ Վեռն։ Անմիջապէս աւելցնենք որ այս հարցը լուսաբանուած կարելի է նկատել, որովհետեւ բոլոր հետախոյզները համաձայն են ընդունելու թէ հիւսիսային բեւեռը իր սառնարաններուն տակ կը պահէ ընդարձակածաւալ ովկէանոս մը, որու խորութիւնը 3500 մետրի մօտ եւ տեղ տեղ ինչպէս չափած էր Նանսըն իր բեւեռագնացութեան պահուն,— մինչդեռ հարաւային բեւեռի շուրջը կը տարածուի ընդարձակ ցամաքամաս մը, վեցերորդ ցամաքամասը, եթէ կ՚ուզէք, Եւրոպայի համարժէքը, որու վրայ մինչեւ 5000 մեթր բարձրութեամբ լեռներ կը կոցեն բեւեռի ճամբան։

Այս երկու բեւեռներու աշխարհագրական աննման կազմութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատէ երկրաբաններու այն տեսութիւնը թէ երկրագունդի վրայ ցամաքի ամէն մէկ կէտ իրեն հակոտնեայ գրեթէ անպայման ծովային խոռոչ մը ունի։ Ակնարկ մը նետեցէք երկրագունտի մը վրայ եւ կը համոզուիք։

Նոյնքան անհրաժեշտ է ուսումնասիրութիւնը աշխարհի մագնիսական բեւեռին, որ աշխարհագրական բեւեռին հետ նոյնացած չէ, բայց դրացի է անոր. այդ բեւեռը որուն դարձած են ճամբորդներու եւ նաւուղիղներու կողմնացոյցները, իր քմահաճ թեքումները, ... ունի, կայուն եւ ինքնիրեն հաւասարիմ չէ. բեւեռային արշաւանքներէն կը սպասուի անհասանելի մագնիսական բեւեռի տեղափոխութիւններուն ընոյթը, պատճառն ու օրէնքները։

Ու դէպի այդ բեւեռը կը սփռուին արեւէն զուրս ժայթքած ելեկտրական այն ցնցումները, որոնք հոն, մթնոլորտի անօսրացած մարզերուն մէջ կը ստեղծեն վեհափառ հիւսիսայգեր, գոյներու, ձեւերու անըմբռնելի ճոխութեամբ եւ անակնկալ խաղերով։ Ո՞ր բեւեռախոյզը պիտի բերէ այդ անգիւտ արշալոյսներու բացատրութիւնը։

Ու բեւեռային արշաւանքներէն կը սպասուի տակաւին լուծումը զուտ մթնոլորտաբանական շատ գաղտնիքներու, մասնաւորաբար մթնոլորտային շարժումներուն. ծանօթ է որ երկրագունտի վրայ հասարակածը եւ երկու բեւեռները կը կազմեն աշխարհի տիրական եւ վիթխարի հողմերուն օրօրոցը, առաջինը իբրեւ ջեռուցիչ վառարան, երկրորդները իբրեւ սառնարան. այդ կէտերուն մէջ կը տարուբերի. կը թաւալի օդի զանգուածը, ստեղծելով հովեր, մրրիկներ, թայֆուններ, որոնք միշտ, հակառակ նախատեսութիւններու, միշտ մնայուն կանոնաւորութիւն մը չունին եւ ենթակայ են անակնկալ քմայքներու. հոն, բեւեռներուն վրայ, մթնոլորտաբանական պայմաններու ուսումնասիրութիւնը պիտի պարզէր քամիներու այդ հաղմերգութիւնը։

Բայց բոլոր այդ հարցերու մէջ ամէնէն շահագրգռականը եւ խռովիչը թերեւս յայտնութիւնն է տարօրինակ երեւոյթի մը, որուն դեռ նոր է որ վերահասու եղած է գիտութիւնը։ Երկրիս բեւեռը կայուն կէտ մը չէ, ինչպէս կ՚ենթադրուի, այլ կը տեղափոխուի երկրագունդի մակերեսին վրայ։ 430 օրուան տեւողութեանը ընթացքին բեւեռակէտը իր միջին դիրքէն 10 մեթր դէպի առաջ եւ 10 մեթր դէպի ձախ տեղափոխութիւն մը ունի, ինչո՞ւ սակայն։ Արդեօք Երկրագունդի խորը հեղուկ եւ թանձր հրազանգուածին տեղափոխութիւններո՞ւն, թաւալումներո՞ւն վերագրել, ինչ որ շատ հաւանական է. ու կան որ կը կարծեն թէ երկրային բեւեռի այդ տեղափոխութեան ուսումնասիրութիւնը միջոց պիտի տայ գիտուններուն նախատեսելու երկրի խորը եռացող տարրերու շարժումները, յորձանքները եւ անոնցմէ հետեւցնելու յառաջ գալիք երկրաշարժերու բնոյթը, ուղղութիւնը եւ թափը։ Ի՛մ կը սպասէր արդայ եւ որ բեւեռագնացները պիտի լուսաբանեն մեզի թէ ինչու հողը կը սարսռայ եւ մեր օճախը կը փլչի մեր գլխուն վրայ…

ՄԻՆԱՑ

ՊՈՒՏ ՄԸ ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի Մայիս 1ի «Յառաջ»ի մէջ, մեր զօրակոչի թուականի առթիւ, կարգ մը պատանեկան խորհրդածութիւններ ... նէք եւ կը մեղադրէք մեր կերնեալը։ Մինչդեռ ծայր ... գնահատութիւն է, քանի ... «գործի վրայ» կը տեսնէք ... ուզածն ալ աս է։

Մենք մեր բրածը ... շատ լաւ գիտենք։ Մենք ... թօթափած ենք բոլոր ... զգացումները եւ նախապաշարումները։ Մեզի համար ... չունին «ազգային», «ժողովրդը խորհիլ», «ի սէր Աստուծոյ ...», ... Հայաստան ... առնց նման բուրժուական ... ծծուած բառերը։

Մեր Թուլեկներուն ... ւանքով, ֆրանսական կառավարութիւնը կրնայ ծուռ ... գրէք։ Մինչեւ անգամ ... սել։ Որո՞ւ ... հոգ։ Մենք ... բուն կողմէ քարդուած Հայ ... վրայ իսկ չենք մտածեր։

Մենք դէմ ենք ազգային գաղափարին, ... նունով եկած ... է փառ... չի հետաքրքրեր։ Իսկ ... ները հայ լեզուով գրուի, ... զապէս բացառիկ զգայ ... մըն է մեր կողմէ, այդ ... միայն գիտցող բանուորներու համար։

«Հայաստանի գաւառներ ... նոյ տալ»ու խնդիրը ... դժուարին գործ չէ ... մար։ Հայաստանը ... արդէն։ Դուռը բուրժուական ... բառ է։ Հայաստան ... լաց է։ Մեզի համար ... թիւն չըներ թէ ինչ ցեղ ... ազգի կը պատկանին ... ները։ Ահա Թուրք- ... ազատօրէն կը մտնեն ... թող Հայերն ալ աչքը ... եւ փառաթութիւնը ... բարեկամ կառավարութեան ... պայմանով որ, տեղացի ... քերը անհանգիստ չընեն։

Մենք եթէ ուզենք, ... երթալ Հայաստան, սակայն ... ւելորդ յոգնութիւն։ Մանաւանդ որ հոս ամէն բան ունինք։

Հայաստանի մէջ ... փիկուածներ են եւ ... չկան. սակայն հոս ... ոչխարներ կան՝ ... քին։ Թէեւ մեզի ... մը չէ այս, բայց ... համեղ ... չափ գործ կայ։

Մեր զբուեանն մէջ ... իսկ թէ անարգական ... գործածուելու ... նեփր, ... ներ, խեղկատակ մարդիկ ... միանի, եւլն. եւլն.։ Ա... ռնքը շատոնց ... են դէկրէքներով եւ ... գիւղացիական բառարան ... ը կը կազմեն, ուրեմն ... խուն վրայ տեղ ունին ... իսկ քաղաքացիութիւն, ... թիւն եւ լրջութիւն ... իրը քաղքենի-դրամատիրական ... ձեւը կը վերադարձնենք ... Պուտ մը ազատամտութիւն ... պարտինք։

Հայաստանի կենսագործական ... Սեփականագործ ... փիկ ... հայեմ ...

ՊԵՏԻ

Եւ տակաւին ի՛նչ խնդիրներ ... առկախ կը սպասեն բեւեռներու ճամբուն վրայ։

Բայց պարզ եւ կարճատես ... երթեւեկէ մը չէ կարելի ակնկալել այնքան բարդ երեւոյթներու պարզաբանումը. ու կը մտածուի թէ կարելի չէ՞ արդեօք միջազգային նախաձեռնութեամբ ... ւեռներու ... կէտերու վրայ հիմնել գիտական կայաններ, դիտարաններ, ... բոլոր կազմածներով, որ ... նայուն փորձարկումներ — նոր ... մանակի ճգնաւորներ — պիտի երթան, աշխարհէն հեռու, ցուրտին, սառնամանիքին խորհրդուն դէմ կռուելու նոր բացատրութիւններ։

Որքա՜ն գործ կայ ընելիք ... կաւին սա հնօրեայ աշխարհին մէջ, որ կարծես նոր գալու ... դալ անյայտ էն, խաւար ...

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

...նքը Հայաստանի Մէջ

(... Ս.Թիֆլիզ)

...ՈՌՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

...բարձրացումը եւ ...կը շարունակէ վտանգ ... Անդրկովկասի կարգ ...համար։ Այդ պատ-...անհրաժեշտ նկատուած ...հեղեղներու դէմ ...պայքարը։

...մէջ.— Նկատե-... Անդրկովկասի եւ Հայաս-... երկաթուղային լա-...ները ընդհատուած ... հետեւանքով, ... պատճառ դառնալ ... եւ խոտի նեղութեան, ... մատուցեալ Անդր. եր-... ընկերութեան, որ ... երթեւեկը շուտափոյթ ...

...դէմ աշխատանք-... Հայաստանի երկաթու-... վրայ, առաջ կը տար-... աւերուած մա-... վրայ կ'աշխատին 350 ... Ղալաքերանի կողմը՝ ...

...վերանորոգ-... աշխատանքները այնքան ... տարուած են, որ կարելի ... է Սանահին-Ղալաքերան ... վրայ երթեւեկը հաստա-... 13ին։ Իսկ բոլոր դի-... վրայ կ'ենթադրուէր թէ ... պիտի ըլլար փոխա-... վերականել Ապրիլ ... Փոխադրութիւն-... նպատակով, ... շինութիւններու ... գնահատուած է 40.000 ... Դեռ պէտք կայ մօտ ...

Անդրկովկասի երկաթուղային ... անգամ մը հետեւ-... է հեղեղներու մա-... Ապրիլ 19էն Փամբակ-Ձա-... Ձորագետի մակերեւոյթին ... աւելի բարձրա-... չի խանգարեր նորոգման ...ները։

...գոյութիւն ունէր այն ... կամուրջներուն ... որոնք կառուց-... ամբողջներու փոխա-... համար։ Ցեխագային, ... հեղեղներու առաջքն առ-... մեծ ամբարտակ-... կառուցուին։ Միեւ-... ժամանակ՝ միջոցներ ձեռք ... Ձորագետի հունը ... համար։ Այդ նպատա-... անհրաժեշտ է պայթեցնել ... մէջի ժայռերը։

...ամսուն Սեւա-... տեղեկութիւնները կը ... Հայաստանի ոռոգումնե-...

...գաւառին մէջ Արա-... ջրանցքի աւերուած ... եւ ցանքերու ոռոգ-... առնելու համար ... անհատութեան պաշտօ-... անհրաժեշտ գործունէու-... Վէդի գետին հա-... վիլոմեր նոր հուն ...

Այդ շրջանին մէջ պարտա-ւորիչ աշխատութեան վիճակ հռչակուած է. գիւղացիք օրով կը կատարեն պարտաւորիչ աշ-խատանքը, գիտակցելով անոր կարեւորութեան։ Ամէն օր կ'աշ-խատին մօտաւորապէս 500 հոգի։

Գետազ գետի ափերը ամրա-ցնելու գործը յաջողութեամբ ա-ռաջ կը տարուի։

Գետաղը կը սպառնայ ողողել Երեւան քաղաքը. կ'աշխատին 250 հոգի, որոնք կը մաքրեն գե-տի հունը. կը կառուցանեն ամ-բարտակներ. եւ կ'ամրացնեն ծռած ու ցած ափերը։

Գլխաւոր աշխատանքներու կեդրոնացած են Նորք գիւղի մօ-տերը, համայնապատի շրջանին մէջ, ուր սովորաբար հեղեղները կ'ողողեն գետի ափերը։

Հայաստանի գործավարները խորհուրդը կեդրոնական իշխա-նութիւններուն դիմած է՝ վերա-կանգնելու համար Անդրկովկաս-եան երկաթուղիներու հարաւա-յին գծի Ուշի մասը։

Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են աղէտահար շրջան-ներու բնակչութեան օգնելու համար։ Որոշուած է հանրապե-տութեան մէջ եղած կերի պա-շարները փոխադրել այն շրջան-ները, ուր սկսած են գիւղատն-տեսական աշխատանքները։

Թղթատարական - հեռագրա-կան լիազօրը կապ հաստատած է Երեւան-Թիֆլիսի միջեւ՝ Ղա-րաքիլիսէ, Դիլիջան եւ Ախստա-ֆայի վրայով։

Սուրէնականի շրջանին մէջ Գեբեդ գետը սկսած է բարձրա-նալ եւ կը սպառնայ ողողել Սուրէնականի(Ալլահվէրտի) Ջրա-կայանը։ Գործարանի վարչու-թիւնը հեղեղին դէմ նախազգու-շական միջոցներ ձեռք առած և կտրած է Ջրակայանի ջուրերը։ Այս պատճառով մարած են բո-լոր ելեկտրական լոյսերը։ Կ'աշ-խատի միայն «Ցիգէլ» մեքե-նան, որ լոյս կը հայթայթէ տուներուն։

Կայարանէն դէպի Արեւելք գտնուող բանւորական տուները, որոնք շատ մօտ են ջուրերուն, սկսած են պարպուիլ։ Բանւոր-ները, իրենց կարասիները շալ-կած կը փոխադրեն ապահով տե-ղեր։ Գիշերը ջուրերը բարձրա-ցան՝ սպառնալով Ջրակայանի գործարանին։ Լոյսերը մարեցան. տեղ տեղ միայն ժամի աղօտ լոյ-սեր կը տեսնուէին։ Բանւորները ցեխի մէջ, անձրեւի տակ կ'աշ-խատին հեղեղէն ազատել Ջրա-կայանի շէնքը։

Անդրկովկասեան կառա-վարութիւնը անհրաժեշտ նկա-տած է Լէնինականի մէջ հրշէջ խումբերու կազմակերպումը։ Այս նպատակով, յատկացուցած է 10.000 րուբլի, եւ յանձնարարած է Հայաստանի կառավարութեան իր սեփական միջոցներով հայ-թայթել նաեւ 10.000 րուբլի, նոյն ձեռնարկին ամբողջացման համար։

ԱԼԶԱՍ - ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ալզասի անջատողականներու դատը, որ հակառակ ամբաստա-նութիւններու ծանրութեան, շատ հանդարտ սկսաւ, կը սկսի փոթոր-կիլ։ Բուռն միջադէպեր դատա-ւորներու եւ պաշտպան փաստա-բաններու միջեւ, կուգան լարել կիրքերը եւ դանդաղեցնել դա-տավարութեան ընթացքը։ Վերջին նիստին մէջ, փաստաբանի մը յախուռն մէկ ակնարկութիւնը Ֆրանսայի Նախարարապետ Փուան-քարէի հանդէպ, պատրուակ տուաւ դատարանին որ զայն զրկէ դա-տավարական իրաւունքներէ, մէկ ամսուան համար։

Նիստը բացուած էր, երբ ամ-բաստանեալ կողմի պաշտպանն-րէն Ալզասի փաստաբան ...լէն խօսք առաւ, յայտնելու համար թէ չորս օրուան հարցաքննու-թիւններէն յետոյ, ամբաստան-եալները դեռ յստակօրէն չեն գի-տեր իրենց վրայ ծանրացող մե-ղադրանքին տարրերը։ «Մինչեւ հիմա բսւած խօսքեր քաղա-քական, գրական, թատերական ճառեր։ Բայց բուն իսկ դա-ւադրութեան խօսքն ընող չեղաւ։ Միայն, «Մարտախումբերու մա-սին խօսուեցաւ։ Բայց իրողութիւ-նը այն է որ, ամբաստանեալնե-րէն միայն երկուքն այդ խնդրին հետ կապ ունին։ Մնացեալները մասնակցած չեն անոր։ Ի՞նչ է բացուած դատին նպատակը, որո՞ւ դէմ է։ Մենք կը փափաքինք որ յստակօրէն ծնգուի ամբաստան-եալներուն վրայ ծանրացող մե-ղադրանքը եւ գիտնանք թէ ի՞նչ են դէպքերը, որոնք կառավարու-թեան դէմ իբր գործունէութեան ապօրէն միջոցներ, տեղի տուած են այս դատին»։

— Լա՛ւ, ձայնեց, ընդհա-նուր դատախազը. կ'առաջարկեմ դադրեցնել հարցաքննումները եւ անմիջապէս լսել վկաները։

Դատաւորին առաջարկը սա-կայն, հաճոյքով չընդունուեցաւ փաստաբաններուն կողմէ։ Պ. Ֆուրիէ խօսք առաւ՝ խօսելու համար կառավարութեան դէմ, որ ըստ իր կարծիքին, հարուածե-լու համար անջատողական շար-ժումը, յերիւրած է դաւադրա-կան պատմութիւն մը եւ հիմա, չի կրնար զայն ապացուցանել։

Իսկ Պ. Պէրթօն, իր կարգին կ'աւելցնէ.— Պ. Երդուեալ դատա-ւորնե՛ր, որ կանչուած էք վճիռ արձակելու, դեռ չեղաւ մէկը որ ոճրի մասին խօսէր ձեզի։ Խօսեցան ինքնավար տեսութիւններու վրայ. բայց օրէնքը չի պատժեր գաղա-փարը։ Դաւադրութիւն հաստատող փաստեր չկան։ Ահա թէ ինչո՞ւ ընդհ. դատախազը կ'ուզէ ժամ առաջ լսել իր վկաները, այսինքն իր ոստիկանները եւ իր գրգռիչ-ները։

Բայց դատարանի նախագահը, հետեւելով ընդհ. դատախազին թելադրութեան կը յայտարարէ թէ վերջ կուտայ հարցաքննու-թեան, լսելու համար վկաները։

Նախագահին այս յայտա-րարութիւնը որ ի վնաս ամբաս-տանեալներուն է, յուզեց պաշտ-պան փաստաբանները, որոնք մէկ բերան, բողոքեցին եւ պահան-ջեցին որ օրէնքի տրամադրու-թեան համաձայն, նախ ամբաս-տանեալները հարցաքննուին, բայց այն կէտին, այսինքն դաւադրու-թեան վրայ, որ կը կազմէ ամ-բաստանութեան հիմը։

Բայց նախագահը կը հակա-ռակի. «Հարցաքննութիւնը ... կերպով առաջ չի կրնար երթալ, ամբաստանեալները մեր հար-ցումները պատրուակ բռնելով, հրապարակային ճառ կը կարդան»։ Փաստաբանները կարգաւ խօսք կ'ուզեն։ Պ. Ֆուրիէ սակայն, նոր եւ աւելի ծանր միջադէպի մը տեղի կուտայ։ Իր պաշտպանողա-կանին մէջ, կը յիշէ Պ. Փուան-քարէի ճառը, արտասանուած Սթրազպուրկի մէջ, 1928 փետր. 13ին եւ կ'աւելցնէ.

— Այո՛, Պ. Փուանքարէ Մէցի մէջ պիտի փորձէ իր ձախա-ւերութիւնները սրբագրել։ »

Այս խօսքին վրայ ընդհ. դա-տախազը՝ զայրացած ոտքի ելաւ.

— Փաստաբան Ֆուրիէի դէմ կը պահանջեմ օրէնքի կիրարկու-մը, Նախարարապետին դէմ ա-նարգանքի համար։

Նոր աղմուկ։ Նախագահը կը ստիպուի նիստը գադրեցնել։

Քառորդ ժամ յետոյ, նիստի վերաբացումին, փաստաբան Ֆու-րիէ կը ջանայ բացատրել թէ՝ իր գործածած բառը Պ. Փուանքարէի դէմ, նախատական բնոյթ չի կրեր եւ եթէ փաստաբան մը իրաւունք չունի խօսելու կառավարութեան սխալներուն վրայ ի՞նչպէս կրնայ ազատօրէն պաշտպանել դատ մը որ ստանձներ է։

Բայց դատարանը արդէն իր վճիռը տուած է. Պ. Ֆուրիէն դա-տապարտուած է մէկ ամիս կախա-կայման։

Պ. Ֆուրիէ դիմած է վերա-քննութեան իսկ իր պաշտօնակից-ները բոլորը մէկ ստորագրած են բողոքագիր մը եւ ղրկած դատա-կան Նախարարին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ Ա. ԽՈՒՄԲԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կիրակի օր Ֆութպոլի կարե-ւոր մրցում մը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Ֆրանսական U. S. Tiaisի Ա. խումբերուն մի-ջեւ, Ֆրանսացիներու դաշտին վրայ։ Ա. կիսախաղին Ֆրանսա-ցիները լուրջ յարձակումներով բաւական նեղը դրին մեր բեր-դը եւ քիչ վերջ փէնալթիով մը յաջողեցան շահիլ իրենց Ա. նշա-նակէտը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջա-պահները իրենց լաւ փասերով սկսան յառաջանալ եւ Սարգիս Կարապետեան զօրաւոր հարուա-ծով մը նշանակեց առաջին կէտը։ Ա. կիսախաղը վերջացաւ այս արդիւնքին վրայ։

Բ. կիսախաղին աւելի արագ եւ եռանդուն ջանքերով երկու կողմերն ալ փոխադարձ յարձա-կումներ ըրին։ Ֆրանսացիները մերիններուն պզտիկ մէկ սխա-լէն օգտուելով ըրին իրենց երկ-րորդ նշանակէտը։ Քիչ վերջ Միհ-րանը՝ լաւ փաս մը ստանալով Ս. Կարապետեանէ՝ նշանակեց, արդիւնքը հաւասարեցնելով։ Ֆրանսացիները կրկին յարձա-կողական անցնելով, ըրին ի-րենց երրորդ նշանակէտը, որուն ի պատասխան մեր յառաջա-պահներէն Միհրան գլխի դար-ձուածքով մը նշանակեց մեր երրորդ կէտը։

Արդիւնքը 3 - 3 հաւասար էր, եւ դեռ 15 վայրկեան կը մնար խաղի վերջանալուն։ Հոս խիստ արագ խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ. երկու կողմերն ալ մեծ ճիգեր կ'ընէին յաղթա-նակը խլելու։ Վերջապէս մեր յառաջապահները կրկին սեղ-մեցին հակառակորդը եւ խաղը վերջանալու չորս վայրկեան մնացած, Ֆրանսացի վերջապա-հին սխալէն օգտուելով Ս. Կարապետեան լաւ հարուածով մը նշանակեց յաղթանակի նշա-նակէտը։ Մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 3ի դէմ 4 յաղթա-նակով։

Մրցումը անցաւ խիստ կա-նոնաւոր։ Հակառակ Ֆրանսացի դատաւորին կողմնակալութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին խաղա-ցողները կարգապահութեամբ համակերպեցան անոր բոլոր հրամաններուն, համակրանքին արժանանալով բոլոր հանդիսա-տեսներուն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Իթալիօ» մասնաճիւղի Ա. խումբը 0ի դէմ 1ով լաւ յաղթանակ մը տարաւ U. S.³ Bretonի պահեստի խում-բին դէմ։ Մրցումը տեղի ունե-ցաւ շատ կանոնաւոր կերպով։ Գնահատելի է այս խումբին ե-ռանդը։

Իսկ Շավիլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը պարտուեցաւ F. C. Dyonisienի պահեստի խումբէն 3ի դէմ 2 նշանակէտով։ Խաղարկութիւնը գրեթէ հաւասար էր։ Հայ խում-բին յառաջապահները բաւական նեղմեցին հակառակորդ կողմը, բայց բախտ չունեցան։

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻՐԵԼՈՒ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ —Առջի օր, կէս օրին մօտ, յղի կին մը, դայեակի մը կ'երթար, ծննդաբերելու համար. երբ անոր տունը մտաւ, տեսաւ որ սպասուհին՝ կաշկանդուած, գետինը կը տապլը-տկէր Աստիկանատան մէջ, աղջիկը նախ գժկամակելէ յետոյ, խոստո-վանեցաւ թէ՝ իր սիրահարն էր որ տուն մտած, եւ ատրճանակի սպառնալիքին տակ, զինքը կաշ-կանդելէ յետոյ, խուզարկած էր տան բոլոր կարասիները։ Սակայն, մանկամարդ սպասուհին, դժբախ-տաբար չի գիտեր իր սիրահարին ո՛չ հասցէն, ո՛չ ալ անունը...։

ՏՈՒՆՏԵՐ ԵՒ ՎԱՐՁԱԿԱԼ— Լուի փրատիէ պանդոկի վերածած էր իր մէկ տունը։ Շաբաթ կէս գիշերին աղմկեցաւ աղմուկէ մը. իջաւ վար ու տեսաւ որ երկու եղբայրներ կը վիճին իրարու հետ. հրաւիրեց զանոնք հանդարտելու։ Բայց իր միջամտութիւնը հա-ճոյքով չընդունուեցաւ կռուող եղբայրներուն կողմէ, որոնցմէ փոքրը, կուշտ մը հայհոյելէ յե-տոյ, բռունցք մըն ալ իջեցուց ա-նոր կզակին։ Պանդոկապետը զայ-րացած՝ քաշեց ատրճանակը ու կրակեց անոնց վրայ։ Մէկը սպան-նուեցաւ, իսկ միւսը փրկուեցաւ՝ փախչելով։

ԽՐԻՈՒՔԸ ՄԷԿ— Վերսայլցի, արհեստաւոր մը, քանի մը օրէ զրկուած կ'ապրէր իր կնոջմէն, որ գլուխը առած քալած էր, եւ իր մօրը տունը ապաստանած։ Ամուս-ինը գնաց իր զոքանչին մօտ, խնդիրը անուշի կապելու համար։ Բայց վէճը սաստկացաւ. իր կնոջ մերժումէն եւ զոքանչին անհաշտ ընթացքէն զայրացած, ատրճա-նակը պարպեց անոնց վրայ, երկուքը մէկ սպաննեց, յետոյ անյայտա-ցաւ։

Դեռ չէ ձերբակալուած։

ՀՈՒՐՈՎ ՈՒ ՍՈՒՐՈՎ.—Առջի առտու, դանակները եւ ատրճա-նակները կատաղօրէն գործեցին Մօնթօրկէօյլ փողոցին մէջ։

Ձերբակալուած է Լարտի, որ յայտարարեց թէ, ուզած է փր-կել կին մը եւ 14 տարու աղ-ջիկ մը, որոնք կառւի բռնուած էին երեք այրերու հետ։

Լարտիի կ'ընկերանար իր մէկ ծանօթը որ նոյնպէս մի-ջամտած է, եւ կողէն վիրաւոր-ուած դանակով։ Իսկ Լարտի տեսնելով որ իր ընկերը վտան-գի մէջ է, կը կրակէ յարձակող-ներէն մէկուն վրայ, որ վիրաւոր վիճակի մէջ ձերբակալուած եւ փոխադրուած է հիւանդանոց։

...Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

...ք մտեցաւ Բալլիհին, մէկ ...նեց դալն եւ մրմռաց թէ ...ք քաշուի Մէկ հատին աչքը ... Ֆիացեր է, որուն հա-... պաշտօն մը նախատեսուած ... Գինքլ կատակ կ'ընէր, ... զինքը հետաքրքրող ... չկար Բալլիհ որ խնդրոյ ... եղած էր, այնպիսի ... մը ունէր կուրծքին տակ ... անոր առեն մը ունեցած ... գործէն հանած էին զինք։ ...քը իրեն հետ վարուած ... անատունի մը,—մարդ ... բայց վերջը նորէն ... տեղ չի գներ. բայց ոչ, ... ըլլայ զինքը մարդու ... չէր։ ... կ'երթանւ Գինքլ բարեւ ... գուրս կը տանէր զանոնք,

երբ գժբախտութիւն մը պատա-հեցաւ։ Իր խոր խոնարհութենէն դեռ գլուխը չվերցուցած, գաւի-թին վրայ փռուեցաւ։ Ցիկին Հեսսլինկ կոյանցուց գլխարկը, իր ճերմակ մազերուն կէսն ալ հետը։ Վերը Գինքլի տղաքը խնդալէն պար կուգային,— որմէ Գինքլ կացութիւնը րմբռնել սկսաւ։ Բառնեքով փնտռեց տղաքը եւ յե-տոյ օգնեց տիկիններուն։ Բարե-բախտաբար. վարէն Հէրրըդէօր-ֆըրը կուգար եւ այսպէս շուտով կրցան զանոնք ոտքի հանել։ «Ցեր Աստուած, ինչ էր աս», գոչեցին մէկ անգամէն. «Օճառ չէ՞ սան-դուխներու վրայ քսուածը»։ Գինքլ կ'ուզէր հակառակ կամ անհասկնալի գտնել Հէրրըդէօրֆըր իր ժան-գոտ ձայնը հանեց «Աւշադրու-թիւն» մը միայն ընելու համար եւ բացաւ իր հզօր բազուկները առ ի նախազգուշութիւն։ Սակայն անոնք երկու բանւորներէն խնդրե-ցին կանանցին նայիլ եւ երբ Գինքլ բնաւ օճառ չտեսնելը յայտնեց այն ատեն իրենք իրենց վրայ գտան զայն։

Հիմա ինչ պիտի ընենք մենք քաղաք պիտի իջնէինք թէ յի. անգամ մըն ալ տուն երթանք, փոխուինք։

Գինքլ խորհուրդ տուաւ եր-թալ, մինչ անոնք կը յայտնէին թէ կէս ժամի կորուստ մը պիտի նշանակէր այդ. ինչ կ'ըսէ Ցիկին ընդհանուր տնօրէնը սոր։

Ատեն ատեն Հէրրըդէօրֆին կը դառնային անոր կարծիքն ալ առնելու համար, բայց ապարդիւն. խիստ դէմք մը առած էր ան։ Ցի-կին փօլոթըր այս կողմ եկաւ, ձեռքը ձեռքին զարկաւ եւ առա-ջարկեց հագուստներու վրայի արատները ամէնքը մաքրել—

որուն յաջորդեց տեխնիքական գործողութիւն մը, որ սակայն օգուտ մը չունեցաւ։ Այն ատեն Գինքլ մէջ մտաւ, ցոյց տալով արտասովոր տարօրութիւնը կամ գիմացկունութիւնը Հեսսլինկեկց ինքնաշարժին։

«Հարկաւ ատանկ պիտի ըլլայ, ըսաւ Ցիկին ընդհանուր տնօրէն Հեսսլինկ։ Հարօն էջ»։

Գինքլ կարծիք յայտնեց որ արդեօք գերման ճարտարապետ նախագահութեան արժանի չէ՞ր, նոյնիսկ հիմէ ալ այնքան զիմաց-կուն ըլլար ան։ Գաղափարի լուրջ տարբերութիւններ յառաջա-ցան ասկէ, երկու կողմին ալ տեղի տալովը խօսակցութիւնը շարու-նակուեցաւ մինչեւ տան առաջքը։ Միայն ինքնաշարժի վարիչը տես-նելուն, տիկիններուն մօտ նշմար-ուեցաւ անճապարանք մը, եւ երբ ինքնաշարժին մէջն էին արդէն, առանց գլուխնին շարժելու, իրենց աչքին ծայրովը փոխադարձեցին գործաւորներու բարեւը։

Գինքլ կեցած մնացած էր. գոհ էր այսչափովն ալ եւ կը խնդար ինքնաշարժի ետեւի մասին տա-րուբերուելուն համար։ Տղաքը որ իր մօտ սպրդած էին, իրենց աչ-տակները ստացան հայրիկէն։ Բայց այս ընելով կը խնդար ան եւ իրեն հետ ամէնքը, տիկին փօլո-թըրն ալ ամբողջ դրագիններով։

Երբ խուժանը նորէն վեր բարձրանալ ուզեց, Քարլ Բալլիհին առջեւէն պիտի անցնէր, որովհե-տեւ ան կեցած էր սանդուխի շեմին եւ խորասուզուած ըլլալ կ'երեւար օճառի արատներուն մէջ... ահա ժամբայ կուտար անոնց բայց չէր խնդար անոնց պէս, հոյլ յօնքերը կը պոստէր. քեռայրը ուսին զար-կաւ եւ միասին սրճարան տարաւ զայն. իրենց երթ ու դարձով նե-ղութիւն միայն կարող էին պատ-ճառել Մալլիին։

Սրճարանը լեցուն էր. բոլոր սեղաններէն հարցումներ կը տրուէ-ին բարձր հիւրերուն եւ օճառին մասին։ Օճառին դէպքը կը զրա-ղեցներ բոլո՛րը։ Օճառը կատակնե-րու տուն տուող բան էր. կատակ-ներ որ ամէնքն ալ իրենց նման էին եւ իւրաքանչիւրը նոյն աղ-մուկը կը յարուցանէր։

Բալլիհի, Գինքլի եւ Հէրրը-դէօրֆըրի քով, առանց բան մը ըսելու եկաւ նստիլ նաեւ ծեր պաշ-տօնեան, որ քիչ ատենէ ի վեր Քլինքորումի նկուղին մէջ կը բնա-կէր։ Ասիկա գործէ քաշուած եւ հոս հաստատուած մէկն էր, ան-հանդարտ՝ գլխի չգալիք մէկը, որ միայն այն ատեն հանդարտա-ցաւ, երբ իր ծերացած ոսկորները այնտեղ բերաւ, ուր ծննդավայրի իրաւունք եւ ազգականներ ունէր։ Այս եւ Բալլիհ չէին խօսեր, մին-չեւ որ Հէրրըդէօրֆըր բան մը չհարցնէր։ Անոր խօսակցութեան ձեւը վայրենիի պէս էր եւ այնպէս բարկացած կ'արտայայտուէր որ կարծես խօսիլը օրէ օր կը ժռանար։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՋԵԱՆ

(5) (Շար.

երեք հատ կայ։ Եպիսկոպոսներէն ոմանք ջարդուեցան, ուրիշներ աքսորի մէջ մեռան, ու այսօր միայն 13 հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսներ մնացած են, մինչ պատերազմէն առաջ անոնց թիւն էր 25։

Երկու Մակեդոնացիներու ձերբակալում

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Մայիս 7ի առաւօտուն ժամը 6ին յիշեալ քաղաքին մէջ ձերբակալուած են Մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան անդամներէն Նանօֆ եւ Քուլէլիվ, որոնք անցեալ տարի Սեպտեմբերին ծրագրած էին Սելանիկի մէջ ռումբով օդը հանել կարգ մը կարեւոր շէնքեր։ Երկուքն ալ ամբաստանուած էին թէ կը գործեն Մակեդոնական կազմակերպութեան հրահանգով։ Մահապատիժէն առաջ Քուլէլիվ խոստովանած էր ատիկա՝ յայտնելով թէ կազմակերպութիւնը պիտի լուծէ իր վրէժը։

Յիշեալները շատոնց մահուան դատապարտուած էին, սակայն պատիժը յետաձգուած էր, պուլկարեւյոյն յարաբերութիւնները չխանգարելու համար։

Նունկէսէր-Քոլիի յիշատակին

Տարի մը առաջ, Մայիս 8ի առտուն էր, որ ֆրանսացի երկու յանդուգն օդանաւորդներ, Նունկէսէր եւ Քոլի, որոնք այսօր անմահացած են, Պուրժէի օդանաւային կայանէն ճամբայ կ՚ելլէին «Սպիտակ Թռչունով», Ատլանտեանը կտրելու համար մէկ թռիչքով։ Խանդավառութիւնը մեծ էր եւ Մայիս 9ին Փարիզի փողոցներուն մէջ խռնուած անհամար բազմութիւնը ձեռքէ ձեռք կը խլէր ամէն ժամ յաւելուածներ հանող թերթերը, որոնք սուտ լուրեր կը հրատարակէին՝ ըսելով թէ թռիչքը յաջողած է եւ օդանաւորդները յաղթական ընդունելութեան արժանացած են Նիւ-Եորքի մէջ։ Յետագայ լուրերը սակայն հաստատեցին թէ երկու ռահվիրաները անդարձ անհետացած էին ովկիանոսի ալիքներուն մէջ։

Ահա՛ այս հերոսներու տարելիցին առթիւ յիշատակի արձանագրութիւն մը կատարուեցաւ երէկ կէս օրէն վերջ, Պուրժէի օդանաւային կայանին մէջ։ Այս առթիւ բացումը կատարուեցաւ կոթողի մը, զոր Ֆրանսայի նուիրեց ամերիկացի մը՝ Ռոպըրթ Ճէքսըն։ Ներկայ էին Փարիզի Ամերիկեան դեսպանը, Ամերիկեան Լեգէոնի ներկայացուցիչները, ֆրանս. օդանաւային ակումբի անդամները եւ ֆրանսացի ու ամերիկացի սպաներ։ Կոթողը կը ներկայացնէ Նունկէսէրը, Քոլին եւ Լինտպէրկը։ Վրան արձանագրուած է «Ceux qui tentèrent — Celui qui accomplit»։ (Անոնք որ փորձեցին — Ան որ իրագործեց)։

Դեսպանը եւ ուրիշներ ճառեր խօսեցան։

Մեծ օդարշաւներ

Երէկ առաւօտ ժամը 5.57ին Պուրժէի կայանէն դէպի Թոքիօ ճամբայ ելաւ Փելլթիէ Տուազի, որուն կ՚ընկերանան ճարտարագէտ Քարոլ եւ Կոնէն։ Առաջին հանգրուանն է Պուքրէշ, յետոյ 1500 քիլոմեթրնոց հանգրուաններով պիտի շարունակեն ճամբան անցնելով Անատօլուէն, Պարսից ծոցէն, Հնդկաստանէն, Հնդկաչինէն եւ Չինաստանէն դէպի Ճափոն. հեռաւորութիւնն է 30,000 քիլոմեթր։ Վերադարձը պիտի կատարուի Սիպերիոյ ճամբով։

Փելլթիէ Տուազի հազիւ մեկնած էր, երբ օդ բարձրացաւ ուրիշ օդանաւ մը, որուն մէջ նստած էին Արաշար եղբայրները։ Ասոնք պիտի փորձեն կոտրել տեւողութեան մրցանիշը՝ 53 ժամ՝ որ կը պատկանի ամերիկացի Հէյլտմէնի եւ Սթինսընի։ Օդանաւը կ՚երթեւեկէ Պուրժէի եւ Կոնտըրվիլի միջեւ (Ուազ)։ Եթէ ամէն ինչ լաւ ընթանայ, ցամաք պիտի իջնէ հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը։

Իտալիոյ դաշինք յետաձգուած

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ իտալեւթուրք դաշինքին ստորագրութիւնը ժամանակ մը պիտի յետաձգուի, որովհետեւ ատիկա որոշ չափով կախուած է հելլէնեւթուրք խնդիրներու կարգադրութենէն։

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքաբուլոս կ՚ըսէ թէ Յունաստան անկեղծօրէն կը փափաքի Թուրքիոյ հետ բոլոր դժուարութիւնները հարթել, բարեկամական անկեղծ յարաբերութիւններ հաստատել եւ առեւտրական դաշնագիր մը կնքել։ Յունաստան չպիտի մերժէ ոչ-յարձակողական դաշինք մըն ալ կնքել, սակայն կը փափաքի որ նախապէս կարգադրուին առկախ խնդիրները։

Իշխան Կարոլ արտաքսուած Անգլիայէն

Լոնտոնէն հեռագրի մը համաձայն, գաղտնի ոստիկան մը Կառոլին երթալով իշխանին հաղորդած է վտարման հրամանագիր մը, ստորագրուած Ներքին Նախարարին կողմէ։ Անգլիական կառավարութիւնը կը գտնէ որ իշխանը չարաչար գործածած է իրեն շնորհուած հիւրընկալութիւնը՝ քաղաքական խաղերու ձեռնարկելով։

ՎԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՀԱՊԵՏՆԵՐՈՒ Թագաւոր Իպնը Սուուտ Մէտինէէն Մէքքէ գնացած է, յետոյ ձէտտէ երթալով բանակցութիւններ պիտի սկսի անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչներ սըր Կիլպըրթ Քլէյթընի եւ գնդապետ Քորնուոլիսի հետ։

ՍՈՖԻԱՅԻ պուլկար առեւտրական դրամատան մուտքին առջեւ պայթած ռումբին ենթադրեալ հեղինակները կը փնտռուին. ձերբակալումներ կատարուեցան, սակայն բուն հեղինակը կարելի չեղաւ գտնել։ Կը կարծուի թէ ռումբը պայթեցնողներուն նպատակն էր բողոքել որ դրամատէրերը բաւարար չափով չեն օգնած երկրաշարժի աղէտեալներուն։

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ պատերազմ յայտարարեց... ճանճերուն դէմ։ Բոլոր պետական պաշտօնեաներուն հրահանգուած է բուռն կռիւ մղել ճանճերուն դէմ. Թերթերուն պատիժներ սահմանուած են։

ԻՇԽԱՆ ԺԱՆ ԿՐԱՊՕՏԿԻՆ, անիշխանական մեծ տեսաբանին եղբօրորդին, որ 5 տարիէ ի վեր Նիս կը բնակէր, առջի գիշեր երեք անծանօթներու կողմէ սպաննուեցաւ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալեց բազմաթիւ ռուսեր, յոյներ եւ իտալացիներ, որոնք ամբաստանուած են թէ համայնավար ձեռնարկներ կ՚ընեն Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի մէջ։ Գտնուեցան վաւերաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ ձերբակալուածները երիտասարդ եգիպտացիներ կ՚արձանագրէին՝ Մոսկուայի համալսարանին համար։

ԱՆԳՈՆԻԻ մէջ փարիզի արտաքսման կիրակի իրիկուն յորդեցաւ Պիէվրը գետակը եւ ողողեց քանի մը թաղերու հարիւրաւոր տուները։ Անմիջապէս ամբարտակ մը շինուեցաւ եւ ջրհան մեքենաներով ջուրերը պարպուեցան։ Ցորդումը դադրած է։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ. որ երկուշաբթի օր 10 սանթիմի բարձրացում մը ունեցած էր, Մայիս 13էն սկսեալ 5 սանթիմ եւս պիտի բարձրանայ, ու պիտի ծախուի քիլօն 2 ֆր. 25ի։

Հ. Յ. Դ.

Հրազդան խումբի ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խօսի՝ Ընկ. Արօյեան։

Մարսէյլի Գատանեկեան միութեան հրապարակային միճառանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Դրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Նիւթ՝ «Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը» կը նախագահէ՝ Ընկ. Գ. Հիւսեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ, Արմէն Գարօ, Դիւրոգ Ջավուշ, Զարդարեան ֆեթի և Քրիս խումբերու ընկերները։ Այս Շաբաթ իրիկուն 8.30ին, 63 րիւ տը Ըլժիւպլիք։

Լիոնի Գամ. Միութեան ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան Դրադարանը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8ին, Դրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Լիոնի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կայծակ-Քրիստափոր, Քեռի, Դժոխք, Կուկունեան խումբերու վարչութիւնները զանազան տեսրակներով, այս Ուրբաթ Հ. Յ. Դ. Դրադարանը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սամենիկ Ցիթպաշեան, հօր անուն Գեւորգ, մօր անուն Նուռնուֆար։ Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին։ Իմացնել Սրբուհի Մէնտիկեան, Maison d'ouvrières, Aouste, Drôme.

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուժալեան), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Ազատնի, քոյրերը Թոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի առտնները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Թաչիկ Պօտուէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Ոնիկ Գալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Ban. dezian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիական եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

ԿՐԹԱԿԱՆ

ՑԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի, Ֆլորիայի մէջ։ Դր. Սերուժան Պարսամեան կը կարդայ իր ինքնագիր բանաստեղծութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը վաղը Հինգշաբթի Ֆլորիայի մէջ, ժամը 2.30—4 Հայերէն (Նաթանեան)։

ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի գիշեր ժամը 8ին եկեղեցին մէջ։ Անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ։

ՆԱՄԱԿ ունին Խաչիկ Ճանիկեան, Մանուէլ Կապուտիկեան, Բարձր Հայքի Հայր. միութիւն։ Դիմել՝ Խմբագրատուն։

«ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔ»

պատրաստութեան մէջ է 1929ի «Յունահայ տարեգիրքը» պատկերազարդ, գեղարուեստական կողք, մօտ 500 էջ։ Աշխատակիցներէն կը խնդրուի ձեռագիրները հասցնել մինչեւ Յուլիս մէկ։

Հասցէ՝ «Նոր Օր» Վուլի փողոց, Թիւ 18, Աթէնք։

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 26 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	
ԼՆԳԼԻԱ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6ամ. 10
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՅԻՍ 1928

10 MAI 1928

. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 643 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անատոլուի գործակալութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց ...որոշուած է ընդունիլ լատինական տառերը։

Հրատարակուած լուրին համաձայն, նախ եւրոպական թուանշանները պիտի ընդունուին։ Յետոյ, թղթատարական եւ հեռագրական սպասարկութեան մէջ պիտի գործածուին եւրոպական նշաններն ու լատինական տառերը։ Ու վերջապէս, ...դպրոցներու մէջ լատինական տառերով պիտի աւանդուին դասերը։

Ծրագրին համաձայն, այս նորութիւնը աստիճանաբար գործադրուելով, պիտի ամբողջանայ 15 տարիէն։

...րեմն, Մուսթաֆա Քէմալ եւ ընկերները կանգ չեն առներ ...րբիան արդիացնելու ճամբուն վրայ։

...րքան ալ երեւութական թուին այս ձեռնարկները, անկարելի է որ խորունկ հետքեր չձգեն, մանաւանդ եթէ Թուրքիան ...ունակէ վայելել ներքին եւ արտաքին խաղաղութիւն։

Քէմալապետութիւնը հետեւողական է ինքն իր մէջ։ Թարգմանիչներ չունի։ Ոչ ալ կամքի տկարութիւն։

Անոր հիմնական եւ անմիջական ծրագիրն է ամրացնել ...ազգային պետութիւնը, ամէն ճակատի վրայ։ Իթթիհատն ալ ունէր այդ ծրագիրը, բայց ոչ քէմալականներուն ...ւն եւ վճռական գիծը, ոչ ալ անոր հնարաւորութիւնները։ ...որ ամէնէն վճռական գործը եղաւ՝ ոչ-Թուրքերու ոչնչացումը սկսելով հայ ժողովուրդէն։

Այդ քաղաքականութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր՝ ...յօրէն յետոյ, Թուրքիոյ Յոյներն ալ կոտորուեցան, տեղահանուեցան, եւ վերջապէս փոխանակուեցան։

Այժմ կարգը եկած է Քիւրտերուն, իբրեւ ամէնէն հոծ եւ ...մախումբ զանգուածը, եւ Լազերուն ու Չէրքէզներուն, որոնք ...երջին մնացորդներն են ոչ-թուրք հասարակութեան։

Թուրք-միլլի սերունդը շարունակութիւնն է Իթթիհատական ծրագրին, աւելի բիւրեղացած, աւելի միակտուր եւ յանդուգն։

Այնպէս որ, պէտք չէ զարմանալ, երբ ափ մը մարդիկ ...տուն կանուխ ծրագիր մը կը պատրաստեն, յետոյ ձեւի համար կը կարդան ծաղրանկար կուսակցութեան՝ խալքի մէջ, եւ ...դ ժողովին կը ձգեն միայն հանդիսաւոր «գապուլ»ը արտասանելու պարտականութիւնը։

Այսպէ՛ս է որ, Մ. Քէմալ յաջողեցաւ իրարու ետեւէ ջնջել ...սուլթանութիւնը, խալիֆայութիւնը, Շանէտանր-ալ-Օսմանի Տան իրաւունքները, ֆէսը, փաթթոցը, չէրիաթը, «մէտրէսէ»ները, հարէմը, բազմակնութիւնը, բաժնուած հօչակել ...ւնն ու պետութիւնը։ Մէկ խօսքով, հրամանագրել եւ պարտադրել արմատական փոփոխութիւններ, որոնց մասին երազել ...անգամ չէին կրնար ո՛չ երբեմնի «ժէօն-թիւրք»երը, ոչ ալ Իթթիհատը։

Ու անհաւասարին լատինական տառերը։

Տարբեր խնդիր է թէ այս բոլոր յեղաշրջումները չեն փոխեր Թուրքին ներքինը, կամ ներքին Թուրքը։ Համ դարերու ...թացքին միայն կրնան ազդել։

Էականը այն է որ, Թուրքիան կը ճգնի նորոգուիլ, երիտասարդնալ եւ ամփոփուիլ։ Կը փորձէ քալել ժամանակին հետ ...չ, թէ հրամանագիրներով։

Տարբեր խնդիր է, դարձեալ, թէ ո՛րքան կրնայ տեւել այս ...ճակը։

Իրողութիւնը այն է որ՝ քէմալապետութիւնը կ՚օգտուի ...էն, մանաւանդ արտաքին աշխարհին ձեռնպահութենէն, եւ ...աստներ կը կատարէ, որոնք դժուար թէ ամբողջովին ...թեան դատապարտուին։

...ատ քան կրնայ փոխուիլ Մուսթաֆա Քէմալի մահով կամ ...ումով։ Սխալ չէ պնդել թէ՝ այսօրուան Թուրքիոյ ճակատագիրը անձի մը կամ քանի մը անձերու հետ կապուած է։

Սակայն, կարճատեսութիւն պիտի ըլլար ժխտել 1922էն ի ...կատարուած փոփոխութեանց արժէքը, աւելի ճիշդ՝ ...թողած հետքը։

Միեւնոյն հետեւողականութեան արդիւնքն է լատինական ...երու ընդունելութիւնը։

Այս փորձը առաջին անգամ կատարուեցաւ Կովկասի մէջ, ...րպէյճան, ուր արդէն գիրքեր եւ թերթեր կը հրատարակուին ...ին տառերով։

Թուրքերէնի ուսուցումը դիւրացնելու, թրքացումը փութացնելու, թրքական մշակոյթը արաբական եւ պարսկական ...ութեննէն ազատելու, վերջապէս, ներքին վերանորոգումը ...հովելու ծրագրէն զատ, այս նորութիւնը ապահովաբար ...ուած է նաեւ աւելի հեռաւոր, քաղաքական եւ եթէ ...՝ թուրանական ցանկութիւններով։

Իր կապերը կտրած ըլլալով հարաւի, Սուրիոյ եւ Միջագետքի իսլամութեան հետ, Նոր Թուրքիան աչքերը միշտ յառած կը պահէ դէպի արեւելք։

Արդ, լատինական տառերու վարժուած Կովկաս մը եւ ...արեւելեան թուրք երկիրներ ժամանակի ընթացքին կրնան ...թուել իրենց մտաւոր կապը արաբատառ մշակոյթի մը հետ, ...Թուրքիոյ նոր սերունդը շարունակէ դաստիարակուիլ ...րական տառերով։

Ահա միջոց մը, այդ մերձեցման դէմ հակազդելու։

Ամէն պարագայի մէջ, նորութիւն մը որ նորոյթի մարմաջ չէ բխիր, այլ իրական հաշիւներէ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՇՏ ԱԻԵԼԻ ՅԱՆԴՈՒԳՆ

Օդաչուներու նուիրուած խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք կը նկատէ (17 Ապրիլ)․

— «Ատլանտեանի այս կողմէն դէպի Եւրոպա թռչելու շատ մը փորձերէն զէթ հինգը յաջողութեամբ պսակուեցան։ Բայց Եւրոպայէն Ամերիկա փոխադարձ ...յին ճամբով թռչելու բոլոր փորձերն ալ ցարդ ողբերգական վախճան մը ունեցած էին։ Եւ ... ... պատմական բախտն ունեցաւ առաջին անգամ արեւելքէն արեւմուտք կտրելու Ատլանտեան ովկիանոսը։

Բոլոր մասնագէտներու կարծիքով, ինչպէս եւ փորձն ալ ցարդ հաստատած էր, անհամեմատ աւելի դժուար է Ատլանտեանը թռչիլ Եւրոպայէն դէպի Ամերիկա քան ընդհակառակը։ Որովհետեւ քամիներու ուղղութիւնը չափազանց աննպաստ է արեւելքէն թռչողներու համար, — բան մը, որուն պատճառով սաւառնակը, փոխանակ ժամը 100 եւ աւելի մղոն կտրելու, կարող է թռչիլ շատ աւելի դանդաղ։ Եւ, որովհետեւ սաւառնակը ներկայիս տակաւին չի կրնար բաւականին սահմանափակ չափէ մը աւելի վառելանիւթ վերցնել իրեն հետ, ուստի Եւրոպայէն թռչողները կը սպառէին վառելանիւթը՝ Ատլանտեանի այս ափը տակաւին չհասած եւ անհետ կը կորսուէին ովկիանոսի մէջ։

Զարմանալի է մարդկային անձնազո՛հութեան անյաղթելի ... ... շարք մը սաւառնորդներ թռան Եւրոպայէն, Ամերիկա գալու համար, եւ անհետ կորսուեցան։ Բայց այդ ողբերգական փորձերը յուսահատութիւն յառաջ չբերին, այլ ընդհակառակը աւելի եւս գրգռեցին բազմաթիւ ուրիշներու անձնազոհութիւնը, նորէն ու նորէն փորձելու այնքա՛ն յանդուգն խաղը գրեթէ ստոյգ մահուան հետ։ Եւ ահա վերջապէս, գերման «Պրէմէն»ի կը վիճակուի բախտը յաջողելու հոն, ուր շատ մը ուրիշներ ձախողեցան այնքա՛ն ողբերգական կերպով։

Տարակոյս չկայ, որ «Պրէմէն»ի պիտի հետեւին շատով բազմաթիւ ուրիշներ։ Շատեր նորէն պիտի կորսուին, բայց ուրիշներ ալ քայլ մը եւս աւելի առաջ պիտի երթան, քան կրցաւ ընել «Պրէմէն»։

Քիչ չեն գաղափարախօսներ, որոնք կը փառաբանեն պատերազմը, որովհետեւ, կ՚ըսեն, առանց պատերազմի մարդկութիւնը պիտի մեղկանար, իսկ պատերազմը կը զարգացնէ մարդոց մէջ անձնազոհութեան ոգին, որ անհրաժեշտ է մարդկային յառաջդիմութեան համար։ Բայց ահա անձնազոհութեան եւ հերոսութեան զարգացման համար նոր դաշտ մը, որուն նպատակը պատերազմի պէս քանդիչ չէ, այլ շինարար եւ որուն միջոցով ազգերը կարող են զեր հերոսներ արտադրել»։

ՄԱՀ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆԻ

Մոսկուայէն Մայիս 7 թուակիր հեռագիր մը կը հաղորդէ մահը յայտնի երաժշտագէտ Սպանդարեանի։ Հանգուցեալը հեղինակած է բազմաթիւ հայ ժողովրդական երգեր եւ Ռուսիոյ մէջ համբաւ ունէր իբրեւ ջութակահար ...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Միջերկրականեան դաշինքը

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոս Թեսալոնիկէի «Մակեդոնիա» թերթի Աթէնքի թղթակցին, Միջերկրականեան դաշինքի եւ Յելլէնօ-թրքական յարաբերութեանց մասին.

— Յայտնի է թէ Իտալիա փափաքելով պահպանել Միջերկրականեան խաղաղութիւնը եւ հերքել Անատոլուն գրաւելու մասին իրեն վերագրուած նպատակը, ներկայիս ոչ-յարձակողական եւ իրաւարարական դաշինք մը կը բանակցի Թուրքիոյ հետ։ Նոյնպէս յայտնի է թէ հելլէն կառավարութեան քաղաքականութիւնն ալ կը ձգտի հարթել անցեալը և բարեկամական բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատել Թուրքիոյ հետ։ Այս վերջինին եւ մեր միջեւ կնքուելիք առեւտրական դաշնագրին շնորհիւ երկու կողմերը տնտեսական գետնի վրայ շահաբեր գործակցութիւն պիտի ունենան։ Յունաստան վերջերս քանիցս կրկնեց թէ կ՚ուզէ նաւային սպառազինութեանց սահմանափակման դաշնագիր մը կնքել Թուրքիոյ հետ, ու չպիտի վարանի նաեւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքել, պայմանաւ որ նախապէս կացութիւնը անկեղծ եւ բարեկամական դառնայ։

«Դրացի պետութեանց միջեւ վերջերս կնքուած այս կարգի դաշինքներու փորձը ցոյց տուաւ թէ մինչեւ որ այդ դաշինքներու կնքուելէն առաջ առկախ խնդիրները չկարգադրուին, յարաբերութիւնները չեն կրնար բարեկամական ըլլալ։ Հելլէն կառավարութիւնը այն տպաւորութիւնն ունի թէ՝ մինչեւ որ Թուրքիոյ հետ արագ եւ վերջնական կերպով չկարգադրուին այս խնդիրները, ծագելիք վէճերը իրաւարարութեան յանձնելով, հին բախումը կրկին գլուխ պիտի ցցէ քաղաքական դաշինքի կնքուելուն յաջորդ օրն իսկ. այս ձեւով, փոխանակ բարեկամ դառնալու, թշնամի պիտի ըլլանք եւ դաշինքը պիտի դառնայ ողբալի քուրջի կտոր մը։ Ցեմ ծածկեր այն իրողութիւնը թէ՝ իտալօ-թուրք բանակցութեանց հետեւանքով վերջերս բանակցութիւններ սկսան Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ դեռ կը շարունակուին»։

Խօսելով Յիւլլէնօ-սերբ յարաբերութեանց մասին, նախարարը յայտնեց, որ թէեւ երկուստեք բարի կամեցողութիւն ցոյց տրուած է, սակայն դէպի առաջ ոեւէ քայլ չէ առնուած։

Յունաստանի Հայերուն օժանդակութիւնը

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ թէ հայկ. գաղթակայաններու մէջ մեծ շարժում ստեղծուած է Կորնթոսի աղէտեալներուն ի նպաստ սկսուած հանգանակութիւնը արդիւնաւոր դարձնելու համար։ Լիփազմայի մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է։ Երեսուն հոգի տասը հազար դրախմի արձանագրուած են։ Մինչեւ 20 հազար դրախմի կարելի պիտի ըլլայ հաւաքել։

Աթէնքի մէջ ալ հանգանակութիւնը արդիւնաւորելու համար աշխատանք կը տարուի։

Սելանիկի հայկական շրջանակներուն մէջ եւս Կորնթոսի աղէտեալներուն ի նպաստ հանգանակութիւնները մեծ թափով յառաջ կը տարուին։

Բոլոր յունարէն թերթերը կը գրեն թէ, մեծապէս գովելի է հայ խանութպաններու ցոյց տուած սիրայօժար եւ առատաձեռն մասնակցութիւնը օգնութեան գործին։

Դոնեցի խնդրին դատավարութիւնը

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.— Շախթիի խնդրին նախնական հարցաքննութիւնը վերջացաւ։ Յիսուն խորհրդային քաղաքացիներ եւ երեք Գերմաններ պիտի հանուին դատարանին առջեւ, տնտեսական հակայեղափոխութիւն սարքելու ամբաստանութեամբ։ Ամբաստանեալներուն մէջ են՝ 5 նախկին հանքատէր, 37 ճարտարագէտ, 8 մասնագէտ։ Ասոնք կը պատկանէին հակայեղափոխական կազմակերպութեան մը, որ ութ տարիէ ի վեր կ՚աշխատի քանդել հանքային ճարտարարուեստը Դոնէցի աւազանին մէջ։

Այս կազմակերպութեան կեդրոնը կը գտնուէր Խարքովի մէջ։ Անոր նիւթական աղբիւրները կը հայթայթէին նախկին հանքատէրեր եւ մասնաւորապէս գերմանական տուներ։ Դրամներն ու հրահանգները արտասահմանէն կը ղրկուէին օտար տուներու ներկայացուցիչներուն, նոյնիսկ կարգ մը օտար պետութեանց Ռուսիոյ պաշտօնական հաստատութեանց միջոցաւ։

Ամբաստանեալներէն ոմանք խոստովանեցան իրենց յանցանքները։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Հակառակ կարգ մը թերթերու գրածներուն թէ ապստամբութիւն մը ծագած է Ռումանիոյ մէջ եւ բազմաթիւ մարդիկ սպաննուած են, կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ այդ երկրին մէջ։ Պուքրէշի մէջ ձերբակալուած են սուտ լուրեր հեռագրող քանի մը օտար թղթակիցներ, ինչպէս «Տէյլի էքսփրէս»ի եւ «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի թղթակիցները։

Ալպա-Ժուլիայէն երեք թեւերով Պուքրէշի վրայ քալող 30.000 գիւղացիներ զինուորներու կողմէ ցրուեցան և իրենց գիւղերը ղրկուեցան։ Զրոյցի մը համաձայն, պաշարման վիճակ յայտարարուած է Թրանսիլվանիոյ մէջ և Պուքրէշ տանող բոլոր ճամբաները զինուորական հսկողութեան տակ առնուած են։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Մարսէյլի Հայ Միրտ թերթը՝ ազգային հիւանդանոցի մը առաւելութիւնները թուելէ վերջ, կը հարցնէ.

— «Բարեգործականը միթէ չի կրնար ստանձնել հիւանդանոցի մը նախաձեռնութիւնը»։

Ապշութեամբ եւ սրտմտութեամբ կարդացի այս տողերը։

Հայ Միրտը կոյր է, եթէ անիկա «սիրտ» չըլլար ու «աչք» եղած ըլլար, շատ ճշտութեամբ ու՝ շատ ալ վայելքով պիտի տեսնէր այն հսկայ, այն անզուգական ազգային հիւանդանոցը որ կառուցուած է «արդիւնք եւ ջանիւք հայ Բարեգործականին»։

Թող փարիզ գայ Հայ Միրտը՝ դիտելու հիւանդանոցին կեդրոնական տունը իր մտախտաւորներու, կոյլտուրախտաւորներու, ծուլախտաւորներու յարկաբաժիններով։ Եւ տակաւին իր անհախընթաց որբանոցով, անկելանոցով, ծերանոցով ու յիմարանոցով։

Այնտեղ գիտական դրութեամբ ու իշխանավայել կերպով կը դարմանուին բոլոր ճշմարիտ ու սուտ խենթերը։

Նկատելով որ շատ մը չարեաց մայրը նիւթական է՝ բոլոր հիւանդներուն ու պատսպարեալներուն կը տրուին ... լիառատ թոշակներ։

Հաստատութիւնը ունի առատ մթերք հաւկիթի, հացի, ծնդկահացի ու դրախտահացի։ Մեղրով ու կարագով կը սնանին հիւանդները որոնք մէկ մէկ տակառաչափ փորեր ունին ներկայիս։ Եւ անոնք որքան ալ ըմբիշ դառնան, մնաւ չեն հեռացուիր հաստատութենէն, ընդհակառակն այնքան կը կապուին, նուիրուելով արհեստով հիւանդի նոր ասպարէզին։ Անոնք այս ողջութեամբ՝ իրենց կը վերապահեն բոլոր ախտերն ու միկրոբները։

Այնտեղ հրաշալի ծարատուրութեամբ կը դարմանուին փայծաղի, լեարդի, ստամոքսի, աղիքի, ակռայի ու փորի ցաւերը։ Մէկ հիւանդութիւն միայն իր յարկաբաժինը չունի, ան ալ սիրտ ունեցողներուն՝ սրտի հիւանդութիւնն է։ Եւ ճշմարիտ չէ՞ որ սրտի տեղը մարդոց համար չէ այս աշխարհը։ Բարեգործականը բացառութիւն չէր կրնար ըլլալ։

Գուցէ այս պատճառով է որ Հայ Միրտ այդ հաստատութիւնը անգոյ կը նկատէ։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Զմռռնայ Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԱ. Ցանկ

	Ֆր.
Լոնտոնէն, ՈՄԻ	2000.—
Զարաւանճաքի Պատ.	
Միութիւն Մարսէյլ	100.—
Լեւոն Պետրոսեան	30.
Աղասնի Ազարեան	5.
Տիկին Ֆիլոմէն Աճէմեան	10.
Արամ Զոմաքլեան, Լիոն	15.
Գումար	2160.—
Ժ. Ցանկին գումարը	4694.30
Ընդհ. գումար	6854.30

ԽՄԲ.— Երէկ թերթը մամուլին յանձնելէ յետոյ, Լոնտոնէն 2000 ֆր.ի չէք մը ստացած ըլլալով, միլիպէ փոխադրեցինք ոչ թէ 2000 ֆրանք, ինչպէս ծանուցեր էինք, այլ 4500 ֆր.։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿՇԻՌԸ

Ապրիլ 29ին, Թիֆլիսի «Պրոլետարի»էն քաղելով, հրատարակեր էինք ուսումնասիրութիւն մը Խորհրդային Միութեան բնակչութեան թիւի մասին:

Այսօր կը թարգմանենք նոյն ուսումնասիրութեան վերջին մասը (16 Ապրիլ), որ կը ներկայացնէ զանազան ժողովուրդներու թիւը եւ կշիռը.—

Խ. Միութեան ազգաբնակչութեան ցեղային կազմն այնքան բարդ է, որ միայն կարելի է ընդհանուր հասկացողութիւն տալ այդ մասին: Ամբողջ Միութեան ազգաբնակչութեան մասին գաղափար կուտայ հետեւեալ տախտակը, ուր առհարկիր համեմատութիւնը ցոյց կուտայ տուեալ ցեղային խումբի կշիռը Միութեան ամբողջ ազգաբնակչութեան մէջ.—

ժողովուրդ	Հազար մարդ	%
Ռուս	77760,1	52,9
Ուկրայնացի	31194,8	21,2
Բելոռուս	4738,9	3,2
Կազակ	3959,9	2,7
Ուզբեկ	3904,5	2,6
Թաթար	3015,2	2,0
Հրեայ	2700,9	1,8
Վրացական խումբ	1821,2	1,2
Թուրք	1706,6	1,2
Հայ	1567,5	1,1
Մորդուա	1340,4	0,9
Գերման	1238,5	0,8
Ջուվաշ	1117,4	0,7
Տաճիկ	978,2	0,7
Լեհ	782,3	0,5
Կիրգիզ	768,7	0,5
Թուրքմէն	766,1	0,5
Բաշկիր	713,7	0,4
Վոտյակ	504,2	0,3
Մարի	428,2	0,3
Չէչէնական խումբ	392,6	0,3
Մոլդավան	278,9	0,2
Օս	272,2	0,2
Կարել	248,1	0,2
Միշար	242,6	0,2
Բուրիատ	237,5	0,2
Կոմի	221,3	0,2
Չերքէզեան խումբ	219,0	0,2
Եակուտ	214,8	0,2
Յոյն	213,8	0,2

Ինչպէս կ'երեւի այս տախտակէն, 30 ցեղային խումբեր կ'ընդգրկեն Խորհրդային Միութեան ամբողջ ազգաբնակչութեան հարիւրին 97.6ը: Եթէ այդ բոլոր ժողովուրդները բաժնենք խոշոր ցեղային ճիւղերու, կը տեսնենք որ սլաւոնական ճիւղը կը կազմէ ԽՍՀՄ ամբողջ ազգաբնակչութեան հարիւրին 78,1ը, յետոյ կուգայ Թրքական ցեղը հարիւրին 11.0ը: Կովկասի ժողովուրդները հարիւրին 3.2ը, ֆիննական ճիւղը հարիւրին 2 2ը, սեմական հարիւրին 1.9ը, գերման-լատին-ռումանական ճիւղը հարիւրին 1.2ը, իրանական հարիւրին 1.0ը, եւ լեթօ-լիթուանեանը հարիւրին 0.1:

Գրեթէ նոյնչափ բարդ է նաեւ Խորհրդային Ռուսաստանի ազգաբնակչութեան կազմը ցեղային տեսակէտէն՝ 1926ի մարդահամարի ցուցակագրուած 167 ցեղային խոշորագոյն խումբերն են հետեւեալները Խորհրդ. Ռուսաստանի մէջ.—

ժողովուրդ	Հազար մարդ	%
Ռուս	74042.4	73.4
Ուկրայնացի	7873.2	7.8
Կազակ	3851.7	3.9
Թաթար	2945.4	2.9
Մորդուա	1334.6	1.3
Ջուվաշ	1114.8	1.1
Գերման	806.3	0.9
Բաշկիր	712.4	0.7
Կիրգիզ	671.9	0.7
Բելոռուս	637.6	0.7
Հրեայ	566.9	0.6
Վոտեակ	504.0	0.5
Մարի	428.0	0.4
Չէչէնական խումբ	390.5	0.4
Ուզբեկ	342.2	0.3
Կարել	248.0	0.2
Մէշչէրեակ	242.5	0.2
Բուրեատ	237.3	0.2
Կոմի	221.2	0.2
Չերքէզեան խումբ	218.8	0.2
Լեհ	197.8	0.2
Հայ	195.4	0.2
Օս	157 3	0.2

Միութեան միւս հանրապետութիւնները շատ աւելի միատեսակ ցեղային կազմ ունին, քան Խորհ. Ռուսաստանը: Այսպէս, Ուկրայինայի ազգաբնակչութեան գրեթէ հարիւրին 99ը կը կազմեն ժողովուրդներու հետեւեալ 7 խումբերը. Ուկրայնացի 23,218,900 (100ին 80), Ռուս 2,677,200 (100ին 9.2), Հրեայ 1,574,400 100ին 5.4, Լեհ 476,400 (100ին 1.6), Գերման 393,900 (100ին 1.4), Մոլդաւան 257,800 (100ին 0.9) եւ Յոյն 104,700 (100ին 0.4 տոկոս: Մնացած 79 ժողովուրդները, զորս արձանագրած է մարդահամարն Ուկրայինայի հողին վրայ, կը կազմեն անոր ազգաբնակչութեան ընդամէնը 100ին 1.1ը:

Բելոռուսական Խորհրդային հանրապետութեան ազգաբնակչութեան աւելի քան 100ին 99ը կը կազմեն Բելոռուսները՝ 4,017,300 100ին 80,6, Հրեաները 407,100 100ին 8,2), Ռուսերը 383,800 (100ին 7,7), Լեհերը 97,500 (100ին 2,0), Ուկրայնացիները 34,700 (հարիւրին 0,7, եւ Գերմանները 7,100 100ին 0,1:

Անդրկովկասի մէջ գլխաւոր տեղը կը բռնեն բնականաբար, երեք հիմնական ժողովուրդները: Առաջին տեղը կը բռնէ վրացական ժողովուրդներու խումբը (Աջարացիներու, Մենգրելներու եւայլն. հետ միասին) 1,798,000, որ կը կազմէ Անդրկովկասի ազգաբնակչութեան 100ին 30,7: Երկրորդ տեղը կը բռնեն Թուրքերը՝ 1,632,800 (100ին 28,2): Երրորդ տեղը Հայերը՝ 1,332,600 (100ին 22,8: Բացի այդ երեք հիմնական ժողովուրդներէն, Անդրկովկասի ազգաբնակչութեան կազմի մէջ պէտք է յիշել Ռուսերը 336,200 (100ին 5,7, Օսերը 114,500 (100ին 1.9: Միւս ժողովուրդները համեմատաբար սակաւաթիւ խումբեր կը ներկայացնեն, թէեւ հետաքրքիր ազգագրական տեսակէտէն: Անդրկովկասի մէջ արձանագրուած է ժողովուրդներու 99 անուն, չհաշուելով ռուսահպատակները:

Ուզբեկիստանի մէջ ցուցակագրուած 89 ժողովուրդներէն առաջնակարգն են Ուզբեկները՝ 3,475,000 կամ ազգաբնակչութեան 100ին 65,9 եւ Տաճիկները՝ 967,700 (100ին 18,4): Միւս խումբերէն պէտք է յիշել Ռուսերը՝ 249,500 (100ին 4,7), Կազակները՝ 107,000 (100ին 2,0) եւ Ղերղէզները 90,700 (100ին 1,7):

Թուրքմէնիստանի մէջ բացի բնիկ ժողովուրդէն՝ Թուրքմէններէն որ կը կազմեն 721,900 հոգի (100ին 72,9), պէտք է յիշել Կազակները եւ Կիրգիզները 111,000 (100ին 11,2, Ռուսերը 74,000 եւ Հայերը 13,800: Թուրքմէնիստանի մէջ ցուցակագրուած են ընդամէնը 78 անուն ժողովուրդ:

Հետաքրքիր է անշուշտ լեզուական հարցը: ԽՍՀՄ մէջ արձանագրուած է 149 լեզու: Սակայն ասոնց շատերը գաւառաբարբառներ են, որ ժամանակի տարբերութիւններ ունին իրենց հիմնական լեզուական ճիւղէն: Ժողովուրդը եւ լեզուն կը զուգադիպին ոչ բոլոր պարագաներու մէջ: Այսպէս, օրինակ՝ Ռուսերէն լեզուն սեփական լեզու կը համարեն 84,160,000 հոգի, այսինքն 6,400,000 (հարիւրին 8,2) աւելի քան ռուս ժողովուրդին պատկանողներու թիւն է. մինչդեռ ուկրայնական լեզուն սեփական համարողներու թիւը պակաս է Ուկրայինցիներու թիւէն 3,623,000 հոգի (—100ին 11,6), Բելոռուսականը պակաս է Բելոռուսներու թիւէն 1,272,000 (—100ին 26,8) լեհականը՝ 420,000 (—100ին 53,6) եւ հրէականը՝ 712,000 (—100ին 27,4):

ՓՐՈՖ. ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱ

ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

(Մեր սեփական Թղթակցէն)

Պուքրէշ, 3 Մայիս

Երէկ Ռումանահայ կեդրոնական Մատենադարանը այցելեց ռումէն հռչակաւոր ականաւոր կուսակցապետ եւ պետական մարդ փրոֆ Նիքոլա Եորկա: Զինքը ընդունեցին եւ անհրաժեշտ բացատրութիւնները տուին Մատենադարանի վարչութեան անդամներէն Դ. Պ. Վ. Մէչտուտճեան, Գ. Ղազարեան, Ա. Թովմասեան եւ Յ. Ճ. Սիրունի, ինչպէս նաեւ առաջնորդ Յուսիկ եպ. եւ Թաղականութեան անդամ Պ. Շտեֆան Ալլան: Հակառակ իր ծանրազբաղ վիճակին, փրոֆ Եորկա մէկ ժամ մնաց Մատենադարանը, եւ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ իրեն տրուած բացատրութիւններուն: Ինկեղեցին ալ պահ մը այցելելէ յետոյ, փրոֆէսէօրը ամէնէն առաջ աչքէ անցուց Մատենադարանի նկարները:

Իր հիացման արժանացաւ Մատենադարանի մէկ պատը զարդարող հոյակապ նկար մը, որ Քրիստոսի ծնունդը կը ներկայացնէ եւ որ կը վերագրուի իտալացի հռչակաւոր նկարիչ Թիթօ Պասանոյի: Այս նկարը՝ զոր 7—800,000 լէյ կը գնահատէ՝ վերջերս նուիրուեցաւ Պոլտովացի հայ օրիորդի մը՝ Օր. Ֆլինքա Թագոսի կողմէ: Աւելցնենք որ Մատենադարանին մէջ կան նաեւ նկարներ ֆրանսացի նկարիչ Th. Frère-է, անգլիացի նկարիչ Biron Webb-է, եւ կան գիմանկարներ, որոնք կը ներկայացնեն ԺԹ. եւ ԺԸ. դարու ռումանահայ դէմքեր:

Փրոֆ Եորկա հիացաւ նաեւ Մատենադարանի պատերը զարդարող հին կաթողիկոսական եւ պատրիարքական կոնդակներուն վրայ՝ մանաւանդ անոնց գրչութեան արուեստին տեսակէտով [illegible] գին կախուած են նաեւ ռումէն հին իշխաններու հրովարտակները: Ասոնցմէ մէկը մանաւանդ, որուն Պիպէսքու Վոտայի կողմէ, իր [illegible] ընդօրինակեց զայն հրատարակելու համար Զղատմական Հանդէսին մէջ: Այս հրովարտակը, [illegible] հայ արհեստապետութեանց կազմութիւնը, եւ ինչ ինչ առանձնաշնորհումներ կուտայ անոնց:

Ցետոյ գիտեց Մատենադարանին մէջ պահուած սուլթանական վեց ֆերմանները, տրուած սուլթան Սէլիմի, Սուլթան Մուսթաֆայի եւ ուրիշ սուլթաններու կողմէ: Ասոնք կը պարունակեն այն առանձնաշնորհները, զորս ունէին հին հայ առեւտրականները Պալքաններու մէջ առեւտուր ընելու համար: Փրոֆ Եորկա թելադրեց թարգմանել եւ հրատարակել զանոնք:

Փրոֆէսէօրը հաճոյքով գիտեց նաեւ հայերէն ձեռագիրներու մասը, որ թէեւ կարելի չէ բաղդատել Էջմիածնի կամ Մխիթարեանց վանքերուն մէջ հանգչող գլուխ-գործոցներուն հետ, բայց շահեկան են օտար այցելուին համար: Այս ձեռագիրներու կարգին կան ինչ ինչ պատմական նոր բայց անտիպ երկեր, եւ հոն պահուած է մանաւանդ մը պատկանող ձեռագիր մը՝ որ կը պարունակէ Վարդան Այգեցիի առակները: Մատենադարանի այս գաւակին մէջ կան շատ մը վաւերաթուղթեր ալ, որոնց վրայ փրոֆէսէօրը հիացաւ, մանաւանդ շեշտելով հին կնիքներու գեղեցկութիւնը:

Հայկական եւ հռոմէական հին գրամներու մասը, թէեւ ոչ հարուստ, բայց գարձեալ գրաւեց Եորկայի ուշադրութիւնը:

Անցնելով գիրքերուն, փրոֆ Եորկայի ուշադրութեան յանձնուեցան մանաւանդ հատորները այն դարակին, ուր պահուած են 1800էն առաջ լոյս տեսած հրատարակութիւնները: Մանաւորապէս իր ուշադրութիւնը գրաւեցին Ամսթերտամ, Լէմպէրկ, Մատրաս, Մարսէյլ եւ Մխիթարեաններէն առաջ Վենետիկ տպուած գիրքերը, եւ հիացաւ հին հայ հրատարակութիւններու զարդանկարներուն վրայ, զորս թելադրեց վերստին լոյս աշխարհ հանել:

Իրեն ցոյց տրուեցաւ նաեւ անցեալ դարուն Ռումանիա տպուած հայերէն գիրքեր, կարգ մը հայ գեղարուեստական հրատարակութիւններ, եւ ի վերջոյ Ալիշանի «Սիսուան»ը:

Այս վերջինը անոր համար, որովհետեւ փրոֆ Եորկա յառաջիկայ ձմեռ Սորպոնի իր դասընթացքը պիտի նուիրէ Կիլիկեան Հայաստանի, եւ այժմէն սկսած է իրեն անծանօթ աղբիւրներու ուսումնասիրութեան: Խնդրեց այս առթիւ որ ուրիշ առեն պիտի գայ փնտռելու իր այդ նիւթին վերաբերեալ աղբիւրներ եւ ուսումնասիրելու զանոնք Մատենադարանին մէջ:

Փրոֆ. Եորկա խոստացաւ ներկայ ըլլալ եւ բանախօսել Ռումանահայ Միսրոպի տօնին առթիւ Մատենադարանի վարչութեան կողմէ կազմակերպուելիք հանդէսին:

Ռումանահայ կեդր Մատենադարանը որ հազիւ 6 ամիս առաջ հիմնուեցաւ Պուքրէշի Թաղականութեան աջակցութեամբ եւ քանի մը մտաւորականներու ջանքերով, արդէն սկսած է կատարել իր դերը: Օտար հիւրերու, մասնաւորաբար մտաւորականներու այցելութիւնները անպակաս են, եւ բոլորն ալ կը բաժնուին գոհունակութեամբ: Մատենադարանը առայժմ կը բացուի միայն այցելուներու, իսկ երբ հնարաւոր ըլլայ ճոխացնել հայ նոր գրականութեան մասը՝ պիտի բացուի հանրութեան ալ առջեւ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Միրձաւոր Ազգերի Մի-ջազգային Ընկերակցութեան Գրասենեակէն մեզի կը հաղորդեն թէ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին հանգանակած է 191,675 զուիցերական ֆրանք, ի նպաստ Սուրիոյ մէջ գաղթականներու տեղաւորման գործին: Այս գումարը կը բանէ 938,249 ֆրանսական ֆրանք:

Այս գումարը մաս առ մաս կը յանձնուի ի միջնորդ Ազգերու Մի-ջազգային Դիւանին, որուն հսկողութեան տակ է որ կը կատարուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղթականներու տեղաւորման գործը:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱՆՈՑԸ

Փարիզի Աղքատախնամի տարեկան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: 1927ին Աղքատախնամը կը ներկայանայ 105,000 Փր. նպաստի պիւտճէով մը: Այս գումարին ամենամեծ բաժինը 92,000 Փր. յատկացուած է օգնութեան գործին: Աղքատախնամը՝ նպաստ եւ օգնութեան գործը բաժնած է զանազան գլուխներու.— Տան վարձք՝ հարիւրի մօտ ընտանիքներու, անմիջական օգնութիւն անգործներու, բնակութիւն եւ սնունդ կարօտեալներու, ինչպէս նաեւ Պուլվար Ժուրտանի գաղթականներուն:

Աղքատախնամին հասոյթի գլխաւոր աղբիւրներն եղած են՝ կառավարական նպաստ՝ 500, ամսավճարներէ՝ 22,300, զանազան նուիրատուութիւններ՝ 32,600, տարեկան պարահանդէսէ՝ 42,000 ֆրանք

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

(ՃԱՌԱՐԱՆԻ ՄԸ ՆՕԹԵՐԸ)

Մինչեւ հիմա անձնապէս կատարած քննութիւններս, ինծ այն համոզումը տուած են որ, Հրեաները արժանի են մեր կողմէ ամէն գնահատումի:

Սկսելով երիտասարդ տարիքէս, ունեցեր եմ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանին ներս, երկու պատուական հրեայ ուսուցիչներ, մէկը՝ Փրոֆ. Սօսմէ քիմիագէտ, մեծ հայասէր մը, որ Հ. Արսէն Բագրատունիի «Հայկ Դիւցազն»էն պարբերութիւններ բերանացի սորված, կ'արտասանէր մաքուր հայերէնով, ամէն տարի, շրջանաւարտ աշակերտութեան հրաժեշտի սեղանին շուրջ:

Երկրորդն էր, Փրոֆ. Տափատմա, իտալերէն լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ, անուշ դէմք մը, եւ մեծ համակիր մը մեր ցեղին, անկեղծ իր արտայայտութիւններուն մէջ:

Անցնելով յետոյ Փատուայի համալսարանը, ունեցեր եմ իբր տնօրէն, նոյնպէս Հրեայ մը, Փրոֆ. Փոլաքքօն, նոյնքան համակիր հայ ցեղին: Փատուայի քաղաքապետը, եւ հիւանդանոցներու ընդհանուր տնօրէնը Հրեաներ էին, որոնք չէին խնայեր որ եւ է ջանք, որպէս զի հայ պանդուխտ ուսանողին կեանքը, աւելի գիւրին, աւելի մեղմ դարձնեն:

Համալսարանական շրջանին մէջն է որ, նոյնպէս առիթն եմ ունեցեր ուսումնասիրելու, ծեծակօրականական Լուիճի Լուցաթթիի գործած հմայքը, Իտալիոյ ժողովուրդին վրայ: Նորածին Իտալիան Լուցաթթիին շնորհիւ, հասած էր նիւթական կայուն եւ նախանձելի վիճակի մը: Լուցաթթիին շնորհուած էր, նզակն եւ բացառիկ տիտղոս մը ցկեանս նախարար: Ո՞ր Հայն է որ, չէ՛ լսած, մեծ հայասէրին անունը: Հրեայ մըն էր նոյնպէս եւ հրեայ ցեղին մեծ յատկութիւններովը օժտուած միակ Իտալացին եղաւ՝ որ անվախ և անկաշկանդ ձայն բարձրացուց, մեր ազատագրութիւնը պահանջելու, եւ անկեղծօրէն տխրեցաւ, երբ ուրիշներ՝ կը խաղային մեր ճակատագրին հետ, իբրեւ առեւտրական նիւթ: Լուցաթթին կը մնայ, իր աչեւոր մօրուքովը, իբր արդարութեան առաքեալ եւ անջնջ յիշատակ մը ամէն Հայու սրտին մէջ:

Ուսանողութեան շրջանին վերջ, կեանքի փորձառութեան մէջ ալ, առիթն ունեցած եմ ճանչնալու եւ գործակցելու ամէն դասակարգի պատկանող Հրեաներու հետ:

Հրեայ մըն է, ինչպէս գիտենք, Պոլսոյ ամերիկեան նախկին դեսպան՝ Պ. Մորկընթաու, որուն Յիշատակները պիտի մնան մեր Գողգոթային, պաշտօնական անաչառ վկայութիւններէն մէկը:

Փրոֆ. Սոքոլօֆ, Սիոնականութեան նախագահ Լորտ Պալֆուրի յայտարարութեան տարեդարձին առթիւ, Անգլիոյ մէջ իր խօսած մէկ բանախօսութիւնով, այսպէս կ'արտայայտուի մեզ հանդէպ.

— Հայերը անկասկած միակ ժառանգորդներն են Թուրքերուն, Փոքր Ասիոյ մէջ, մենք այդպէս կը մտածենք եւ կը հաւատանք: Չե՛նք գիտեր սակայն թէ, ո՛րքան պիտի փոխարինուի՛նք Հայերու կողմէ:» (Տես, «Անգլիա եւ Սիոնականութիւն» գրքոյկը)

Հրեաներուն մեզի ցոյց տուած համակրական արտայայտութիւններուն եւ գործունէութեան, ի՞նչպէս փոխարինած է հայ ազգը:

Ի՞նչ կը մտածեմ ու կը պրպտեմ եւ դժբախտաբար ոչինչ կը գտնեմ:

Աւանդական նախապաշարումներով սնած, աւելի արհամարհողներ եղած ենք եւ ոչ ուրիշ բան մը:

Ժամանակն է այլեւս, թօթափելու կանխակալ կարծիքները, յստակ դիտելու եւ դատելու համար, մեր միջավայրն ու շրջանակը:

Ուրախութեամբ կը լսեմ, թէ շարք մը փարիզահայ երիտասարդներ, մտադրած են կազմելու խմբակցութիւն մը, զերծ քաղաքական եւ կրօնական պզտամտութեանց, եւ որուն նպատակը պիտի ըլլայ մէկ [illegible] մէկ անունին տակ հրաւիրել [illegible] կան ձեռք կարկառել [illegible] երիտասարդութեան, որպէս [illegible] միեւնոյն բախտին եւ ճակատագրին յանձնուած երկու ժողովուրդները, իրար կարենան ճանչնալ, լաւ ըմբռնել եւ մախօրէնոյդ ընթանալ դէպի ընկերային յառաջդիմութեան գաղափարներ:

ԱՐԱՄ ԳԱՄԱՐ[illegible]

ՎԱՏԱՍԵՐՈՒՄԸ ՌՈՒՍԻԱՅ [illegible]

Անրի Քլոզ՝ Ֆրանսացի [illegible] նակ մը, իր վերջերս [illegible] կած մէկ գիրքին մէջ [illegible] ներու Ռուսիան») մութ [illegible] կը ներկայացնէ երկրին [illegible] կան վիճակը: Փաստերը [illegible] քաղէ ռուսական աղբիւրներ [illegible] ռեւէ կասկած չեն ձգեր [illegible] մարդկային ու փայլուն [illegible] վրայ որ հոն կը կատարուի [illegible] տարիէ ի վեր, յանուն համայ[illegible] հային խաղաղութեան ու [illegible] րական տիրապետութեան

Քաղուածաբար կուտանք [illegible] մէնէն թեթեւ փաստեր [illegible]

Վիճակը, ոչ միայն չէ [illegible] գիր [illegible] մէջ ալ [illegible] հակառակն, հրապարակա[illegible] [illegible] կառավարութեան կողմէ [illegible] նոր հրահանգով մը, թեթեւ[illegible] ցած է վիճումի նախկին [illegible] նը: 1927ի առաջին վեց ամիս[illegible] րուն Լէնինկրատի հիւանդանոց[illegible] րուն մէջ միայն, համրուած [illegible] 14186 վիժումի պարագաներ [illegible] [illegible] 11,732ը [illegible] մեկինները կողմէ:

«Ցղան որ կը ծնի, կը [illegible] նի ընկերութեան, ուրեմն [illegible] գութեան», որ կը տանձնէ [illegible] լետար տղան կրթել՝ ընդդէմ [illegible] ժուա տղուն»: (Համայնավար [illegible] Թուխման ցեղակ):

«Մեր երկրին մէջ [illegible] ընկերիկ տղաքներ կան, [illegible] միայն 80 հազարը հա[illegible] են: Դեռ քանի՞նը կան [illegible] բախտի կը թափառին [illegible] մէջ»: (Պրաւդա Թիւ 51.

«Տղոց ամ բողջ բանակներ [illegible] տապարտուած են կորսուելու [illegible] նապէս եւ բարոյապէս, կը [illegible] տիկին կալինին, գործադիր [illegible] տէի նախագահին կինը [illegible] Թիւ 65):

Հաւաքուած տղոց [illegible] րաններն ալ, նախանձելի [illegible] մը չեն ներկայացներ: [illegible] մէջ, [illegible] ձմեռը [illegible] մնացած են, պատուհաններ [illegible] րով: Սենեակներու մէջ [illegible] սեղմուած կը նստին, [illegible] իրենց բնական պէտքը [illegible] կան կը պառկին անկողիններ [illegible] Աղտեղութիւնը նողկալի է [illegible] նիք չկայ: Տղաքը իրենց [illegible] կուրի ամաններուն մէջ կը [illegible] ուին» (Պրաւդա Թիւ 14)

Այս վիճակին հետեւանք [illegible] ողբալի են: «Երիտասարդներ [illegible] [illegible] է: Ինչ որ համապատասխան [illegible] նախնական բնազդներու եւ [illegible] կիրքերու գոհացումին, կը [illegible] ուի բուրժուական նախապաշ[illegible] րում»: Պրաւդա, Մարտ [illegible]

1922ին 30,000 ծանր [illegible] ներ գործուած են անչափահաս[illegible] րու կողմէ, որոնց 20 առ հարիւր 8—12 տարու տղեկներ են

«Տղոց մէջ սիֆիլիսի [illegible] մեծ առ տարածումը կը [illegible] վտանգել ժողովուրդը» [illegible] մանուկներու մեծագոյն [illegible] (40—90 առ հարիւր [illegible] [illegible]

Փաստերը այնքան [illegible] եւ պերճախօս որ խորհրդա[illegible] տրամադրութիւն չեն ձգեր ալ պէտք:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

...ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ԿՈՉԸ

...եւրոպացիոյ կար-... որուն կեդրոնը կը ... ճանաչել ... կոչը ... կարմիր Խաչի ... կեդր. Վարչու-... ձեռնարկած օրէն ... մեր կազմական ... [illegible]

... շնորհակալութեամբ դրամները կ-... շաբթէ շաբաթ ... «Յառաջ»ի:

... ընկերուհիներ, քաջա-... որ ձեր գթոտ սրտերը, ... ձեր բարձր զգա-... ու հայ իգական սեռի ... խնդիրը ... լծէն այս վերագանց-... գործին, որուն յաջող ... ազգային սփիւռքը պի-... Պալքանի մեր տառա-... ազգակիցներուն։

... գործի. [illegible]

ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 6 Մայիս.— Եւրո-... Կարմիր Խաչի Վալանսի ... վարչութիւնը կազ-... էր Թէյասեղան մը, ... ունեցաւ շաբաթ երե-... Նամախեանի սրահին ... ժամուն արդէն ... հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր սրահը, այնպէս որ շատեր ոտքի վրայ մնացին, իսկ ուրիշներ ալ ստիպուեցան ետ դառնալ։

Նախագահ Պ. Վ. Շէհրէրեան քանի մը խօսքերով բացաւ հանդէսը։ Խմբերգէ մը յետոյ եղան արտասանութիւններ եւ մեներգներ Կարմիր Խաչի ընկերուհիներու կողմէ, նաեւ անակնկալներ որոնց մասնակցեցան ներկաներէն շատերը. խնդալից գնահատելի է Կար. Խաչի առաջին ձեռնարկը, որ ստեղծեց տաքուկ մթնոլորտ մը։ Այս առթիւ խօսեցան՝ գեղասան Մարութեան եւ Ե. Թէրզեան որոնք մանրամասն բացատրեցին Կարմիր Խաչի դերն ու նպատակը։

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով, անուշեղէններով ու նարինջներով։ Ներկաներէն մէկը նարինջ մը աճուրդի դրաւ, առաջարկելով հասոյթը յատկացնել Կարմիր Խաչի տեղական պէտքերուն. գոյացաւ 200է աւելի գումար մը։

Յետոյ տեղի ունեցաւ հանգանակութիւն մը, ի նպաստ Պալքանի աղէտեալներուն։ Կէս ժամուան մէջ գոյացաւ 1000 ֆրանք։ Դերասան Պ. Մարութեան որ Մայիս 12ին պիտի ներկայացնէ «Պանք Օթօմանի գրաւումը», խոստացաւ հասոյթին 100էն 10 յատկացնել աղէտեալներուն։

Այս առթիւ Կարմիր Խաչի կազմին վրայ աւելցան երկու նոր ընկերուհիներ եւ երկու օժանդակ անդամներ։

Կը մաղթենք որ Կարմիր Խաչի գործունէութիւնը դառնայ յարատեւ, մինչեւ որ կարենանք մեր հայրենիքին մէջ կազմակերպել ալ աւելի կուռ Կարմիր Խաչ մը։ Հանդէսը վերջացաւ «Մեր Հայրենիք» խմբերգով, գիշերուան ժամը 1ին։

Վ. Ճիթունի

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Դատավարութիւնը որ նախորդ օր, Ժիւրի մէջ փակուած էր, կը վերսկսի. Հանդարտութեամբ մը քերը իջած են, փաստաբանները կը խօսին մեղմ ու համոզկեր շեշտերով. դատաւորները կը ջանան միջոց մը գտնել իրենց արտաքին խստութիւնը մեղմելու համար եւ նախագահը ի վերջոյ, կը յօժարի նախ լսել ամբաստանեալները, պայմանաւ որ ըսեն կարճ ինչ որ կարեւոր է, չի փորձուին իրենց գաղտնի շուրջ ծառեր արտասանելու եւ գաղտնի իրենց վրայ ծանրացող մեղադրանքին դէմ չոր փաստեր տալով։

Խօսքը սկսած դարձեալ ամբաստանեալներուն է։ Բոլորը կը գծեն դաւադրութեան մը գոյութիւնը եւ իրենց մասնակցութիւնը անոր։

Ցիկին Ընհէս Էկման որ լաւ ֆրանսերէն կը խօսի, կը բողոքէ,

— Չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ զիս կը ձերբակալեն։ Ես ինչպէ՞ս կրնայի դաւադրել։ Ես միշտ տանս գործերով եւ փոքր աղջկանս խնամքներով զբաղած եմ։ Ինչո՞ւ զիս բանտին մէջ կը պահեն երբ տունէն ինծի պէտք ունին։

Կարգը Փասհաուէրինն է, կարգալոյծ վարդապետ մը որ կը գոչէ.

— Չէք ուզեր մեզ հարցաքննել, հա՞, ինչո՞ւ։ Դատարանը հետաքրքիր չէ ուրեմն գիտնալու թէ ինչ եղաւ գերմանական գրամը։ Կ'արժէ՞ր ուրեմն, երեք անգամ տունս խուզարկել։ Լաւ ուրեմն ըսեմ թէ ուրկէ կուգար մեր դրամը Ալզասեան գոյութիւններու բարի ծախսի արժեթուղթերը։ Ինչպէ՞ս դրամ կրնայի այս գործին մէջ։ Ո՞ր տեսեր էք որ մէկը երբ ուզէ դաւադրել, իր դրամն ալ վրայ տայ...

Երբ վերջին ամբաստանեալն ալ իր խօսքը աւարտեց, կարգը եկաւ ընդհանուր դատախազին վկաներուն, որոնք պիտի ցոյցն դաւադրութեան գոյութիւնը փաստել Ալզասին վկան Լ'Պասօէր, Ստրազպուրկի մասնաւոր ոստիկանապետը։

— Ինքնավարական շարժումը, կ'ըսէ ան, կը ձգտի Ալզասը բաժնել Ֆրանսայէն։ Ցինադարպէն առաջ էր որ այդ շարժումը թելադրուեցաւ Գերմաններու կողմէ։ 1918 Նոյեմ. 22ին, գերման արտաքին գործոց նախարար նշանակուեցաւ Հաուզ, որուն տղան այժմ կը գտնուի ամբաստանեալներուն մէջ։ Հաուզ հայր եւ Ռիքլին հակառակ էին Ալզասի Ֆրանսային կցումին։

Ֆրանսական գրաքննիչը Սթրազպուրկ մտնելէն երեք շաբաթ առաջ, Ռիքլին կը նախագահէր կազմակերպութեան մը, որ 63 անդամ ունէր։ Անոր նպատակն էր արգիլել Ալզասի կցումը Ֆրանսային։

Այդ կազմակերպութեան անդամներէն շատերը այսօր կը գտնուին անջատողական կուսակցութեան մէջ։

Իր յայտնութիւնները մանրամասնելով, Պաուէր կը ջանայ ցոյց տալ գերմանիոյ մասը ինքնավարական շարժումին մէջ, կը պատմէ թէ ինչպէ՞ս երեք գործակալներ Պաւ քաղաքէն սկսան թռուցիկներ տեղացնել Ալզասի վրայ, եւ հրաւիրել բնակչութիւնը որ «Խմբովին ոտքի ելլեն եւ թօթափեն ֆրանսական լուծը։

1920 Ապրիլ 20ին, այս թռուցիկներէն մէկը կը յորդորէր ժողովուրդը որ չի խօսի նոյնիսկ ստ... ... եւ ընդհ. գործադուլի հրահանգ կուտար։

— 1920էն սկսեալ, կը շարունակէ Պաուէր, Հաէկի, Փասհաուէր եւ Ռոսսէ հակաֆրանսական նոր ձեռնարկներ կը կատարեն։ 1922ին Հաննար անուն վարդապետ մը հակաֆրանսական ճառեր կ'արտասանէր Մարի Հոլէկկէր անուն գերման կին մը, անոր կը ծառայէր իբր գրագրուհի։

Այդ միջոցին է որ երեւան կ'ելլէ Փինք, գերման գործակալ մը, որ ուժ կ'ուտայ անջատողական շարժումին։

Դատավարութեան պահ մը դադար կը տրուի եւ դատարանը պէտք տեսաւ նշանակելու լիազօր մը, որ քննէ Փինքի զանազան դրամատուններու մէջ ունեցած հաշիւները։

Դիտոր վերաբացուելուն, Պաուէր դարձեալ շարունակեց իր յայտնութիւնները։

— Ընուանապէս երկու անարժէք անձեր կը գտնուին անջատողական կուսակցութեան գլուխը, Վուպլըն անուն մսավաճառ մը որ կարգալոյծ Փասհաուէր վարդապետին ազգականն էր եւ Հէրցոկ անուն ուսուցիչ մը։ Բայց իրականութեան մէջ, գործին ղեկավարներն էին տոքթ. Ռիքլին, Փասհաուէր եւ Ռոսսէ։ Ծախսած են՝ 1.700.000 ֆրանք։

Իսկ այս երեքին անձնական հարստութիւնը միացած, կ'արժէր 450.000 ֆր.ը. Դրամը ո՞ւրկէ կուգար։ Այս հարցը հրապարակուեցաւ եւ ժողովուրդը սկսաւ հաշիւ փնտռել։ Այն ատեն, ասոնք երեքը, իրենց թերթով պատասխանեցին թէ հազարաւոր Ալզասցիներ միացած են իրենց եւ կ'օժանդակեն նպատակին իրականացման։

— Արդ, կը պնդէ Պաուէր, այդ հազարաւոր կուսակիցները միայն իրենց երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունեցած են։

Սթրազպուրկի ոստիկանապետը իր յայտնութիւնները չէ վերջացուցած, բայց դատաւորը կը յայտարարէ նիստը փակուած։

ԹԱՏՐՈՆ

Կը խնդրուի ամէն յայտարարել թէ, Յունիս, Մայիս 26ին [illegible] [illegible] Ասմիկ եւ Լեւոն [illegible] Նալպան Հայաստան [illegible] [illegible] Պ. Սանդուկեանի ծննդեան [illegible] առթիւ [illegible] անգամ լսելով արտասահմանի մէջ «Պէպօ»ն պիտի ներկայացուի ճարպիկ թաքթայով:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ ՍԷՆ-Թ'ԷՍՓՐԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՍԷՆ Թ'ԷՍՓՐԻ, 6 Մայիս.— Այս գիւղը կը գտնուի Կառ նահանգին մէջ եւ ունի երկու գործարան, մէկը՝ շիշի, իսկ միւսը սալայատակի համար գոնգգոյն քար պատրաստող. այս վերջինին մէջն է որ կ'աշխատին գրեթէ բոլոր հայերը։ 23—25 տունար այս գաղութը 70 80 հոգի կը համրէ, որ մեծ մասով Սեբաստիոյ գաւառացիներ են։

Գործարանատէր Պ. Վիժիէ շատ ազնիւ մարդ մըն է, տեղեակ՝ հայկական դատի անցեալին եւ ամբողջ պատմութեան։ Իր քրոջ ամուսինն ալ Տոքթ. Նանսէնի ինքնաշարժին վարիչն է եղած, բեւեռախոյզին Հայաստան պտտած ժամանակ եւ ամբողջ հայկական բարքերը ուսումնասիրած էր։

Հայերը կը բնակին Պ. Վիժէի կողմէ վարձուած զօրանոցի մը մէջ։ Երբեմն կ'այցելէ մաքրութեան հսկելու եւ հիւանդները քննելու համար։

Ազգային կեանքը մեռած է։ Չկայ ո՛ր եւ է կազմակերպութիւն։ Այս վիճակին պատճառ են կարգ մը նասնէր եւ փառամոլ մարդիկ։

Անցեալ տարի քանի մը գիտակից երիտասարդներու կողմէ կազմուած էր «Յառաջդիմասէր» միութիւն մը, որ բաւական ծաղկեցաւ, ունենալով սրահ, թերթ, աթոռ եւլն.։ Անցեալ տարի ընկ. Արսէնի այցելութեամբ կազմուեցաւ «Մուրատ» ենթակոմիտէն։ Կը սկսէինք թատ... Ազգ. արար եւլն.։ Սակայն վերոյիշեալ պարոններու եսամոլութիւնը քանդեց ամէն բան եւ միութիւնը լուծուեցաւ։ Երկու ամիս առաջ այս պարոնները պահանջեցին որ գոյքերը աճուրդի դրուին եւ դրամը բաժնուի։ Հրապարակ հանեցին քանի մը աթոռներ սեղան, լամբ, կնիք, տետրակները եւ դրամը բաժնեցին, փոխանակ բարենպատակ ձեռնարկի մը յատկացնելու։ Մինչ հայ մամուլը ի զո՛ւր կը ճգնի ազգային կազմակերպման յորդոր կարդալու եւ մանկապարտէզներ բանալու ձեռնարկներ ընել որպէս զի իրենց մատղաշ սերունդը չայլասերի։ Այս ամբողջ հոգերէն յետոյ, անա Յիլիպէի, մեր եղբայրներու օգնութեան աղաղակը։ Խուլ եւ համր են մեր պարոնները։

Մե՛ղք այս գաղութին։

Աւետիս Շիրոյեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Սէվրանի նորակազմ «Արաքս» ֆութպոլի խումբը իր առաջին մրցումը կատարեց կիրակի օր, L. S. Sévranի երկրորդ խումբին դէմ։

Չակառակ անոր որ մեր խաղացողները սկսնակներ էին «Արաքս» տարաւ փայլուն յաղթանակ մը 1ի դէմ 4:

Ա. Պատէմեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ ԵՒ ՍԻՐԱՀԱՐ — Երէկ առտու, Լուի Վալէ՝ 35 տարու կը ներկայանար կուր-լը-քոնթի ոստիկանատունը եւ կը յայտնէր թէ սպաննած է իր կնոջ սիրահարը։ Բացուած քննութիւնը հաստատեց սակայն թէ մարդը կը ստէր. իր կինն էր որ սպաննած էր իր սիրահարը։ Տիկին Վալէ երեք ամիս առաջ ծանօթացած էր իր սիրահարին՝ Ցէմարէի որուն հետ փախած էր։ Ցետոյ սակայն, վերադարձած էր իր ամուսնին քով Այր ու՝ կին, իրենց առօրեայ կուիններու ընթացքին, որոշեցին վերջապէս, ժամադրութիւն մը ուզել Ցէմարէէն, անկէ պահանջելու համար 3000 ֆր.ը զոր տիկին Վալէ գողցած էր ամուսինէն, սիրահարին հետ փախած պահուն։

Ցէմարէ ընդունեց ժամադրութիւնը եւ երբ ներկայացաւ Ցէր եւ Տիկին Վալէի, առաջին խօսքերէն յետոյ կռիւը սկսաւ։ Երկու այրերը իրարու պլլուեցան, թաւալեցան գետին։ Այս միջոցին, տիկին Վալէ, խլեց իր ամուսնին գրպանէն ատրճանակը եւ սպաննեց իր սիրահարը։

Երեք ժամ անընդհատ հարցաքննութենէ յետոյ է, որ այր ու կին խոստովանեցան ճշմարտութիւնը։ Իրենց չորս զաւակները յանձնուեցան Հանրային Խնամատարութեան։

ԴԺԲԱՑԻ ՀՐԴԻՀ ՄԸ — Դէպքը Պիւ Նորքի մէջ տեղի ունեցած է։ 17 տարու տղայ մը, հօրմէն խնդրեց որ իրեն տրամադրէ իր ինքնաշարժը։ Հայրը մերժեց։ Ցղան նեղսրտած՝ մտադրեց վրէժ լուծել։

Նոյն իրիկունը, տունը այրեցաւ։ Անոր ծխածոզ աւերակներուն տակէն՝ ոստիկանները երեւան հանեցին 7 դիակներ։ Այր ու կին իրենց 5 զաւակներով։ Բայց, զարմանալի պարագայ մը, ոստիկաններուն ուշադրութիւնը գրաւեց, 7 դիակները հաւաքուած էին խոհանոցին մէջ։ Ուշադիր քննութիւն մը ցոյց տուաւ որ անոնք հրդեհէն առաջ արդէն սպաննուած էին։ բոլորին քունքին վրայ, ատրճանակի փամփուշտի նշաններ կային։ Ընտանիքէն ողջ մնացած էր միայն 17 տարեկան տղան, որ այն գիշերը, հրդեհէն յետոյ, երբ սենեակէն... վերադարձաւ, ձերբակալուեցաւ։ Սոսկալի խոստովանեցաւ թէ իր ընտանիքին բոլոր անդամները սպաննելէ, հօրը գրպանէն դրամը առնելէ յետոյ, դիակները հաւաքեր էր խոհանոց, անոնց վրայ պարպեց թիթեղ մը քարիւղ, կրակը տուաւ ու գնաց սինէմա

... ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ

...զգուշ թէ ինչ է եղեր այդ ... կիներուն, որ առանց ... ըլլալու եկեր են բան-... մը, իր գաւերուն մէջ, ... բերանացայ ձգելու ... գոզտուկ մը զարկաւ անոր ... տակէն ցոյց տուաւ ... կարքնոզը, զոր այցելուհի-... էին։ Բայց ան [illegible] ... «Սիրտերնին նեղա-... տիկին տօրէնին թէյի ... ելած չէր, կ'երեւի» ... այդ։ Բալրիհ արագ-ա-... կ'առնէր. չոկուելու վրայ ... յայտնելու համար որ ... ալ սիրտ կրնային ... որովհետեւ իր աչքին ... անմեղ ժպիտը ... քին, որուն մանիշակի ... կը յուզէր զինք. այս մուխ ու ծուխին մէջէն։ Բայց ծեր ներկարարը իր այծի մօրուքով, ծիծաղելէն նայեցաւ իրենեւ խօսքը [illegible]

«Ես գիտեմ,—ան օրէն ի վեր որ հարուստ մը փախչիլը տեսայ, երբ ան նկատած էր բանւորուհի մը մէկ թեւը մեքենային տակ [illegible] Բարեբախտաբար նախազգուշացուած էր որ ատանկ պարագայի մը անմիջապէս լուր տուեր»

«— Ընձա՞մբ տեսար ատիկա հօրմը [illegible] յարձակողական ձեւով, որովհետեւ կը մտածէր պզտիկ աղջիկներուն վրայ, զորս այս ծերը իրեն կը քաշէր, կը հմայէր։

«Ես՝ ինքս, եւ այդ բանւորուհին վերջը իմ կինս էր. քու մեծ [illegible]»

«—Է, ան ատեն,-մռմռաց Բալրիհ եւ սեղանին նայեցաւ, «Դրամ եղած տեղը նայելու չէ, էն աղէկը առ էն» եւ ներքնապէս ներողութիւն խնդրեց Լէնիէն, որմէ գրեթէ ամբողջ ժամ մը, գերագնահատած էր հարուստը։

Սիմոն ճառնըր մօտ եկաւ հակառակ որ Բալրիհ շատ գոհ ձայնով խօսած էր, նոյն լսած էր անոր խօսքը, եւ սեղանին զարկաւ բարկացածի պէս։ Դրամի նայիլը նպատակ չունի բայց սա՛նկ—եւ ծռած՝ կէս բացած մատներով սեղանին վրայէն օդը կը բռնէր․․ Բալրիհ որ կը ճանչնար զայն, հանդարտօրէն ըսաւ. «Ես նախամեծար կը համարեմ իմ հալալ վաստկած հացս ուտել» եւ կոշտ մը կտրեց իր հացէն։ Այն ատեն ճառնըր նստարանին վրայ սահելով Բալրիհին ճիշդ մօտը գնաց։ Հիմա որ ան Բալրիհը չէր կրցած մեքենային տեղէն քշել, նպատակայարմար գտաւ անոր մօտենալ։ Նոյնիսկ հաւատարմօրէն բռնեց անոր թեւէն եւ ըսաւ կոյովի

Քո՞ւ հացդ. Հեսսլինեկի՞ն հացը՝ ըսել կ'ուզես, որովհետեւ անոր գործարանին մէջ կը շահիս միայն ա՛յնքան, որքանով որ դուն իր բանւոր. տուներուն մէջ ապրիլ եւ իր սրճարանին մէջ ուտել կրնաս։ Ատկէ աւելին աղէկ չըլլար. վեր ջացուց չարամտօրէն, եւ ցոյց տուաւ իր դեղին ակռաներն ու դեղին աչքերը նախ Բալրիհին, յետոյ միւսներուն։ Գիտէին որ իրենց բառերէն բառ մը չպիտի մնար որ քննիչը չիմանար ո՞վ աւելի ուշադիր պիտի ըլլար Բալրիհին դէմ քան ճառնըր, որուն միտս հասցուցած էր ան։ Սակայն եւ այնպէս կարեւորութիւն չտուին։ Սրճարան եւ բանւորատուն իրաւ որ տոկոսով կը վերադարձնէին Հեսսլինկին այն ինչ որ ինք կը վճարէր անոնց։ Դրամի յորձանքը կը դառնար անվերջ բոլորաձեւօրէն մէկ գրպանի մէջ, սակայն իրենք իրենց կօշկոններով քարէ կուտային իրենց կեանքը մաշելէն կնիկ տղու հետ...Ապրանք չինելու պէս,տղայ կ'ունենային Հեսսլինկին համար. եւ կ'ուտէին, կը խմէին նորէն աշխատելու համար։ «Ընծա՛յք Հեսսլինկ» կը նշանակէ «ուրիշ» բառախաղ է տիրոջ անունին տեղ գործածուած, գոչեց Դինքլ, եւ բոլոր սեղաններէն ընկերացան իրեն, որովհետեւ լաւ էր առեւտուրը մէկ բառի մէջ ամփոփել, այն անգամ մը որոշապէս գուրս ձգել ակռաներուն կապանքէն եւ լեզին գաւաթով խմել, խոժ ով կը պառկէին, խմով կ'ելլէին, միայն անոր դէմքն էր որ կը պակսէր. բաւնըք չունէր։ Մենք մեր ամէն ապրուստներուն, ամէն անցուդարձերուն գիտակցութիւնը ունինք։ Ընդրդար բռնութիւնը, որուն տակ մենք կանք, խորականութիւնը կը դնէ մեր եւ ուրիշներու միջեւ մեր ամէն մէկ քայլափոխին, մեր շնչած եւ արտաշնչած ատեն, չարաշահելով, արհամարհելով եւ խաւարի մէջ թողուած...կը կարծէ՞ք թէ մենք կը մոռնանք։ Այո՛ կը խորհի՞ք որ մենք այլեւս չենք առներ մեր գէշ հօտը, մեզի համար շինել տուած բանւորատուներու սենեակներուն մէջ։ բանւորատուներ Ա. եւ Օ. չի նշանակեր, օծման օրը, խորհրդական Զիլլենի պատմածին պէս, «Աշխատէ եւ Օրհնէ», այլ կը նշանակէ Անասուններու Օթեւան կամ Ամէնքը...։ Մենք հօտը կառնէինք եւ չենք մոռնար։ Շատ հասկնալի է, նկատեց Բալրիհ, որ երբ տիկինները ներս մտան գարշ հօտը կոկորդնին գնաց միայն զարմանալին այն է որ ատոր համար նեղուած կ'երեւային։ «Մինք այդքան բարակը չպիտի նայէինք, եթէ մենք գանենք մեր ձեռքին մէջ ունենայինք, ինչպէս անոնք մեզ հիմա ունին»։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Գ. ՖՐԷՆՋԵԱՆ

(6) (Շար.)

∴ Իշխան Կարոլ «Ռիւթէր»ի գործակալութեան ներկայացուցիչին յայտարարած է թէ իր մասին լուրերը բոլորն ալ սուտ են. ինք ոչ օդանաւ վարձած էր, ոչ ալ գործակալ ղրկած արտասահման: «Եթէ Ռումանիա կամ ուրիշ տեղ երթամ, բաց է, երբեք գաղտնի չպիտի ճամբորդեմ»:

∴ «Մորնինկ Փոսթ» կը գրէ թէ իշխան Կարոլի մասին բոլոր լուրերը սուտ են եւ յերիւրողներն են քանի մը լրագրողներ: Իշխանը երբեք լուր չունի եղածներէն:

∴ Ազգային-Գիւղացի կուսակցութեան նախագահ Մանիու ընտրելը յայտարարած է Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթի թղթակցին.

— Շատեր կարծեցին թէ մենք կ'ուզէինք գիւղացիական ապստամբութիւն մը հանել: Մեր կուսակցութեան նպատակը բոլորովին տարբեր է: Մենք կուսակից ենք Սահմանադրութեան եւ միապետութեան, սակայն թունդ հակառակորդներ ենք ներկայ աւատապետական վարչաձեւին: Կառավարութեան վիճակը շատ ծանր է: Անիկա այլեւս չունի անհրաժեշտ ուժերը՝ հակառակելու համար գիւղացի զանգուածներու շարժումին:

Իշխան Կարոլի արտաքսումը

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ Քէնուորթի վիճաբանութիւն մը բացաւ իշխան Կարոլի Անգլիոյ մէջ ունեցած գործունէութեան մասին, յիշեց իշխանին կողմէ խմբագրուած եւ Լոնտոնի մէջ տպուած թռուցիկը, ու հարցուց թէ կառավարութիւնը ի՞նչ կը մտածէ այս մասին:

Ներքին Նախարար Սըր Ուիլեմ Ճոյնսըն Հիքս պատասխանեց թէ արտաքին նախարարին հետ խորհրդակցելէ վերջ յայտնեց իշխան Կարոլի թէ Անգլիոյ մէջ իր ներկայութիւնը փափաքելի չէ եւ թէ շուտով պէտք է մեկնի Անգլիայէն: Նախարարը աւելցուց թէ իշխանը Ապրիլ 28ին արտօնութիւն ստացած էր երկու ամիս Անգլիա բնակելու: Գալով այն իրողութեան թէ այս բոլորը լրագրողները կազմակերպած են, Հիքս յայտարարեց թէ այդ մասին կը սպասէ իշխան Կարոլի գրաւոր եւ մանրամասն յայտարարութեան:

Իշխանը 48 ժամ պայմանաժամ ստացաւ Անգլիայէն մեկնելու. կ'ըսուի թէ մտադիր է Ամերիկա երթալ:

Ֆրանքլէն-Պույեոնի նոր կուսակցութիւնը

Ինչպէս յայտնի է, Ֆրանքլէն-Պույեոն անցած տարի հեռացաւ արմատական-ընկերվարական կուսակցութենէն, որովհետեւ իր գաղափարները դէպի աջ զարգացած էին եւ «ազգային միութեան» ու փուանքարէի մէջ միայն կը տեսնէր Ֆրանսայի փրկութիւնը:

Ենկիւրիի ծանօթ դաշնագրին հեղինակ Թրքասէր երեսփոխանը, քաջալերուած նոր ընտրութեանց մէջ «ազգային միութեան» կողմնակից տարրերու յաղթանակէն, ծրագրած է կազմել «ձախ միութենական»ներու կուսակցութիւն մը: Այս առթիւ կոչ ուղղած է բոլոր երեսփոխաններուն, որոնք ընտրուած են «միութեան նշանին տակ»: Մայիս 18ին նախնական խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի՝ նոր կուսակցութեան հիմը դնելու համար:

∴ Ուրիշ անկուսակցական երեսփոխան մը՝ Ժան Կուաեւս խորհրդակցական ժողովի հրաւէր ուղղած է ո եւ է կուսակցութեան չպատկանող նոր երեսփոխաններուն: Եթէ չհամաձայնին նոր կուսակցութիւն մը կազմելու մասին, բոլորը մէկ պիտի յարին արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող կուսակցութեան մը:

Չինաճափոն պատերազմ

Չինաստանի մէջ կացութիւնը ծանր է: Ճափոնցիները վերջնագիր մը ուղղեցին ազգայնականներու ընդհանուր հրամանատար Չանկ-Քայ-Շէքի, պահանջելով անմիջապէս և ամբողջովին պարպել չինացի զինուորները Ցինան Ֆու-Ցինկթաօի երկաթուղիին երկայնքէն: Չինացիները մերժած ըլլալով այս վերջնագիրը, ճափոնական զինուորները յարձակեցան Չինացիներուն վրայ թնդանօթներով եւ երկուստեք տաք կռիւ մը սկսաւ: Կ'ըսուի թէ 100,000 ազգայնական Չինացիներ կը կռուին քանի մը տասնեակ հազար Ճափոնցիներուն դէմ, որոնք փակուած են Ցինան-Ֆուի մէջ: Զօր. Չանկ-Քայ-Շէք չկրնալով զսպել իր զինուորները, փախած է Թայնան-Ֆու:

Թոքիոյի մէջ պատերազմական նախարարի նախագահութեան տակ զինուորական կարեւոր խորհրդաժողով մը տեղի ունեցաւ: Կը կարծուի թէ դաշնիճը պիտի խնդրէ Միքատոյէն ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարել:

Ճափոնի վարչապետ՝ պարոն Թանաքա իր մօտ հրաւիրեց անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական եւ իտալական դեսպանները, որոնց մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ ընդհանուր կացութեան մասին:

Գերման լրտես մը ձերբակալուած

Միւնխէնի ոստիկանութիւնը վերջերս ձերբակալած է Պատէնցի գերման լրտես մը՝ Ս..., որ Միւնխէնի կողմերը բնակող Ալզասցիի մը հետ կասկածելի յարաբերութիւններ ունէր: Ապրիլ 2ին այս երկու մարդիկը Պէլֆորի մօտակայ գիւղի մը սրճարանին մէջ իրարու հանդիպեցան: Երկու գաղտնի ոստիկաններ կը հսկէին: Ալզասցին զինուորական հինգ տետրակներ յանձնեց լրտեսին: Ոստիկանները յանկարծակի բերելով ձերբակալեցին Ս...ն, սակայն Ալզասցին փախաւ: Ս... կը գործէր Ֆրիպուրկ-ամ-Պրհսկաուի գերման լրտեսական կազմակերպութեան հաշուոյն, որուն հաղորդած էր զինուորական զանազան գաղտնիքներ: Լրտեսը այժմ բանտարկուած է Պէլֆորի մէջ: Դատական իշխանութիւնները մեծ լռութիւն կը պահեն այս խնդրին մասին:

Արեւելեան ճեպընթացին արկածը

Աթէնքէն Մայիս 8 թուականով կը հեռագրեն թէ Սէմփլոն-Արեւելք ճեպընթացը, որ Պոլիս կ'երթար, գիծէն դուրս ելած է Արեւմտեան Թրակիոյ մէջ: Վայրաշարժը փճացած է: Աղէտի ծաւալին եւ զոհերու քանակին մասին տեղեկութիւն չկայ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՑՈՒՐՈՒՊԱ, փոխ-նախագահ խորհրդ. միութեան ժողովրդային գործավարներու խորհուրդին, Մոսկուայի մէջ մեռաւ սրտի հիւանդութենէ: 58 տարեկան էր:

ԱՐԱՇԱՐ եղբայրները, որոնք առաջ առատօտ Պուռժէի օդանաւային կայանէն մեկնած էին՝ տեւողութեան համաշխարհային մրցանիշը կոտրելու համար, 12 ժամուան մէջ 1965 քիլոմեթր ճամբայ առնելէ վերջ, ստիպուեցան վար իջնել, որովհետեւ իւղի խողովակը այրուած էր:

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովը վերջնապէս ընդունեց 21 տարեկան կիներու քուէարկութեան իրաւունքը:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 130 Պուլվար Սէն Ժէռմէն, Քաֆէ լա Փըթիթ Սուրս, մէթրօ Օտէօն:

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Երջանային կոմիտէի 12 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն-Լուի սրահին մէջ կը ներկայացուի՝ «ՊԱՆՔ ՕԹՕՄԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ»

ԳԻՆ 7, 5, ԵՒ 3 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է ստանալ՝ 26 Bld. Vauban եւ ներկայացման օրը թատրոնի կիչէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ՍԻՆԷՄԱ
ՄՈԳԱԿԱՆ ԼԱՊՏԵՐՈՎ
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԱՌԱՋԻՆԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ Եւրոպայի կարգ մը գեղեցիկ երկիրներու գունաւոր եւ սեւ տեսարանները, Անդրանիկ եւ իր յուղարկաւորութիւնը, Վարդանանք, Արայ գեղեցիկ եւ Շամիրամ, «Հայկ. ազատամարտը», Հայաստանի շինարարական աշխատանքները, Թուրքիայէն հայաբնակ քաղաքներ, չորս շարժական պատկերներ (մին Սեւանայ լիճին վրայ) եւ ուրիշ բազմաթիւ հետաքրքրական տեսարաններ՝ յստակ, գունագեղ եւ ճշմարիտ. բերանացի ծանօթութիւններ իւրաքանչիւր տեսարանի մասին.

ՓԱՐԻԶ, 12 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30—11ը Սալ տ'Որթիքիւլթիւրի մէջ, 84 Rue de Grenelle, Nord-Sud, Rue du Bac, Օթօպիւս՝ AL, S, Թրամուէյ՝ 14, 19, 20 եւն.

Տոմսակներ (5, 8, 10 Ֆր.) կը ծախուին Ս. Միշէլ՝ «Անի» ճաշարան, 67 Rue Monsieur-le-Prince, Պէլվիլ՝ Գ. Վահրամին ճաշարան, 8 Rue Jouy-Rouve եւ կազմակերպող ու ներկայացնող Յ. Գասպարեանի քով՝ 3bis Passage Lauzin (XIXe), իսկ ներկայացման գիշերը՝ կիչէն

ՊԱՐԼԱՄՈՒԹԻՑ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի

Հանգանակութիւնը

Տաճատ Կարապետեան 100, Ն. Նիկողոսեան 50, Ռ. Դանիէլեան 100, Ոմն 10, Հ. Առաքելեան, Գ. Աւագեան, Յ. Աւագեան, Յ. Կարապետեան 5ական, Հ. Սարաֆեան 15, Գ. Կիւլեան 20, Վ. Ճէզայիրլեան, Տիկ. Վ. Ճէզայիրլեան 25ական, Գ. Թէրզիեան 20, Մ. Տանտիկեան, Յ. Նահապետեան, Գ. Կէօնճեան, Տիկ. Մայլումեան 5ական, Ս. Իյնէճեան 10, Կ. Գասպարեան 20, Տիկ. Պազալեան, Ոմն, Գ. Պէնտրճեան, Բ. Թուֆլաեան, Տիկ. Թարաքճեան, Mr. Rateau 5ական, Ս. Տ. Պասաւեան 10, Հ. Եսայեան 5, Ա. Մարտիրոսեան 20, Յ. Խաչատուրեան 5, Տէր եւ Տիկ. Խաչխաչեան 10, Ա. Սինկէրեան, Ս. Պիտրճեան 5ական, Օ. Չիլինկիրեան 10, Մ. Մօմճեան, Բ. Մէնէվիշեան, Ա. Սաքաեան 5ական, Ա. Բօթուքեան 10, Յ. Մարտիրոսեան 5, Վ. Խոտչեան 10, Մ. Պէկեան 3, Վ. Սարգսեան, Բարմաքըզըեան, Սանտալճեան, Յ. Թօփուզեան, Օ. Փիլաֆեան, Մ. Տիւմէճեան, Վ. Թիւթիւնճեան, Գ. Թիւթիւնճեան 5ական, Գ. Կիւլլիւեան 10, Mme Balet, Մ. Գարաեան, Գ. Ֆէրմանեան, Jean Louis 5ական, Keller 20, Ն. Պայրամեան 5, Բերօեան 5, Վ. Սանոեան 10, Յ. Մամիկոնեան 10, Օր. Պէնտրճեան, Յ. Շահինեան, Յ. Խտրշեան, Ա. Հալաճեան 5ական, Տիկ. Շահինեան 3, Տիկ. Գարապաշեան 5, Յ. Քէսէճեան 5, Ա. Քէսէճեան 10, Տիկ. Քէսէճեան 5, Մ. Քիւրքճեան 10, Ս. Դաբիկեան 10, Ա. Ֆէրմանեան, Տիկ. Բ. Սթճեան, Յ. Նիկողոսեան 5ական, Յ. Տարաքճեան 3, Nicolas 3, Հ. Փափազեան 10, Եղիշէրեան 10, Ոմն 5, Լ. Յովակիմեան 5, Տիկ. Յովակիմեան 5, Լ. Փափազեան 6, Մելքոն Իփէքեան 10, Յ. Մովսէսեան 10, Տիկ. Աթանասեան 5, Տիկ. Բաղումեան 5, Անդրանիկ Սէթէնճեան 10, Յ. Էլիզէեան 5, Ս. Աճէմեան 5, Ֆ. Աճէմեան 6, Տիկ. Գալայճեան 10, Ս. Նիկողոսեան, Գ. Թօփալեան, Ե. Խաչատրեան 5ական, Լ. Մկրտիչեան 6, Օ. Իսկէնտարեան, Մ. Տէրտէրեան, Յ. Կէօզիւմեան, Օպեան, Յ. Գալայճեան, Ն. Չինարեան, Ոմն, Հապուեան 5ական, Մ. Ալթունեան 10, Յ. Կէօմիւրճեան 5, Պոստաքեան 20, Գ. Մարթաեան 10, Տիկ. Քիրէչճեան 2, Ժ. Տէմիրճեան 5, Ոմն 5, Գ. Տէմիրճեան 5, Տէր և Տիկ. Պարսամեան 25, Մովսէսեան 5, Օ. Պալանեան 10 ֆրանք: Ընդհ. գումար 1057: (Տես «Յառաջ» 9 Մայիս).

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ատեանպողարար ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն այս Կիրակի, ժամը 2.30ին, ծանօթ հասցէին: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլան Շ. Կ.ի լիազօրները:

Պէլվիլի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 131 Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ:

Հրազդան խումբի ժողովը՝ այս երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հասցէին: Կը խօսի՝ Ընկ. Արսէն:

Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր-Սերոբ, Եփրեմ Խան, Համազասպ. Վարդգէս խումբերը այս Շբ. երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հասցէին:

Մարսէյլի Պասմաճեան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Դպրանոց ընթերցասրահին մէջ: Նիւթ՝ «Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործնէութիւնը» կը նախագահէ՝ Ընկ. Գ. Հիւսեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն Գարօ, Գէորգ Չաւուշ, Ջալալեան Քեռի և Քրիս խումբերու ընկերները: Այս Շաբաթ իրիկուն 8.30ին, 63 րիւ տը Րէփիւպլիք:

Լիոնի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կայծակ-Քրիստափոր, Քեռի, Դժոխք, Կուկունեան խումբերու վարչութիւնները զանազան տետրակներով. վաղը Ուրբաթ Հ. Յ. Դ. Դպրանոցին:

ԽՆՈՒՍԻ Մանկերտ գիւղացի հայրենակիցներէն ոեւէ մէկը թող հանդիպի խմբագրատուն, իրենց համար շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը առնելու համար:

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ՅԱՐԴԻՈՂԻ գրական երեկոն, այսօր Հինգշաբթի, Ֆլորիայի մէջ: Պր. Մերուժան Պարսամեան կը կարդայ իր ինքնագիր բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այսօր Հինգշաբթի Ֆլորիայի մէջ. ժամը 2.30—4 Հայերէն (Նաթանեան):

ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9ին եկեղեցին մէջ: Անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԿՐԸՆՈՊԼ, Մ. Տ. Ս. - կրնաք մեր հասցէով գրկել:

ՊԱՋԱՐՃԸՔ, Խ. Եգանեան.— Դրամը ստացուած եւ ծանուցուած է: Թղթակցութիւնը՝ ոչ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարթիկ, Խ. Ա.— 35, Պ. Փ. Դ.ի միջոցաւ.

Մարթիկ, Գասեան.— 10:

Ջակատիկ, Հայ Եր. Միութ.— 200 ֆրանք:

Ֆրակինեան, Բ. Գ.— 35:

Սալին տը Ժիռօ, Վ. Պ.— 5:

Մարսէյլ, Գործ.— 689:

Մոնփէլիէ, Տիկ. Ա. Գ.— 50:

Փոն տը Շէրիւի, Գործ.— 100:

Փարիզ, Հավ.— 10:

Տէսին, Հայրանի 35: Սկըսանք դրկել:

Հայլէնտ փարք, Ազատամարտ ակումբ.— 10 տոլար:

Փարիզ, Ա. Փ.— 35:

Սէն Սաթիւռնէն, Ա. Ա.— 35:

Փոն տը Շէրիւի, Մ. Մ.— 15:

Փարիզ, Լ. Մ.— 50:

ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուլեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չիթպաշեան, հօր անուն Գեւորգ, մօր անուն Նուէնուֆար: Երկու տարի առաջ եկած են Երեւան, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: Իմացնել Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, Drôme.

— Կը փնտռուի Մերզիֆոնցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գալուսպեան), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը Խանուհի եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, անյայտացած 1918ի ատեն: Ներբ բաքքայի կողմերը արաբական սարքով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի Սուրիական եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթաքիւղէն Տօնիկ Արթինեանի որդին Արթին, 11 տարեկանը աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, etage, Cha·tte par Montargis, Loiret, France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10
Le Gérant H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	
ԻՏԱԼԻԱ		2.	ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրատուն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՅԻՍ 1928

11 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 644

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԱՇԱՆԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ ՓԱՏԻՇԱՀՆԵՐԸ

Այն ինչ որ կը կատարուի այս միջոցին յեղափոխակա՛ն Ռուսաստանի մէջ, ի պատիւ Աֆղանիստանի «փատիշահ»ին, անգամ մըն ալ կ՚ապացուցանէ թէ կարմիր վարիչները ո՛չ բանէ առաջ գռեհիկ պոլիտիկոսներ են։

Արդարեւ, կարելի չէ առանց զզուանքի հետեւիլ կատարուած ...կատակութեան, սարքուած արքայավայել ընդունելութեանց ու ...ներու նկարագրութեան։

Մենք չզարմացանք, երբ Ամանուլլահ Թագաւորը եւ Թագուհին ձեռքի վրայ պտտցուցին այստեղ, քաղքենի - դրամատիրական երկիրներու մէջ։ Այդ ուղղակի անոնց կարգ ու սարքն ու գաւանանքն կը բխի։

Արդ, հիմա ի՞նչ է տարբերութիւնը բանուորա-գիւղացիական ...խանութեան, սեւ շապիկաւոր Իտալիոյ, քաղքենի Ֆրանսայի ու ...ամպաշտ ու աշխարհակալ Անգլիոյ։

Կարելի է ըսել թէ՝ լորձնաշուրթն փառաբանութեան տեսակներն. Մոսկուայի վարիչները քայլ մըն ալ աւելի առաջ գացին, ուռուցիկ հանդիսութիւններով եւ գիւանագիտական ...մաքանութիւններով։

Նո՛յն արարողութիւնները, նոյն շողոմարար ցոյցերը, Ամանուլլահ փատիշահը,— ինչպէս կը կոչեն իրենք— եւ Սուրէյյա Թագուհին ողջունելու, հրապուրելու, գլխու վրայ տանելու համար։

Նո՛յն յուցադրութիւնը պետական շքեղանքի եւ զէն ու զրահի՝ նո՛յն խնճոյքներն ու բաժակաճառերը։

Եւ յետոյ, բացառիկ պատիւ մըն ալ։ Կարդանք հեռագիրը.

«Պատերազմական գործավար Վորոշիլոֆ, յանուն Ռազմա-յեղափոխական Խորհուրդին, Ամանուլլահ Թագաւորին նուիրեց սուր մը եւ դաշոյն մը, իսկ Սուրէյյա Թագուհիին՝ հրացան մը։

Ու վերջապէս, շարքը սա գովասանական գրութիւններուն, որ երեւցան խորհրդային մամուլին մէջ, բոլոր ժողովուրդներու ...ներով, փատիշահին ժամանումէն շատ առաջ, եւ որ կը շարունակուին մինչեւ այսօր։

Անշուշտ հայաստանեան թերթերն ալ բացառութիւն չեն կազմեր։ Թիֆլիսի «Պրոլետար»ը տակաւին Ապրիլ 22ին երկար ուսումնասիրութիւն մը կը հրատարակէր, «Աֆղանական փատիշահի ճանապարհորդութիւնը Եւրոպա» խորագրին տակ, թուելով Ամանուլլահ Խանի Թագաւորութեան շնորհիւ կատարուած բարեկարգումներն ու յառաջդիմութիւնները։

Հեռագիրը հաղորդեց արդէն Չիչէրինի մէկ մասնաւոր յօդուածը, որ կը շեշտէ առանձնապէս.— Ինը տարի առաջ, «փատիշահ Ամանուլլահ յաղթական կռիւ մը մղեց եւ սուրը ձեռքին ստիպեց Անգլիան որ ճանչնայ Աֆղանիստանի անկախութիւնը»։

Այս արտայայտութիւնները օ՜րքան կը յիշեցնեն այն շրջանը, ... ներբողականները որ ուղղուեցան Թուրք ջարդարար պէտերուն եւ փաշաներուն, միլլի շարժումին առաջին օրէն, եւ ...անհամ ճռիացան, քէմալական յաղթանակին հետ զուգընթաց. Հայաստանի տապալումէն մինչեւ Կիլիկիոյ պարպումը և Փոքր Ասիոյ աղէտը, մինչեւ Լօզանի խայտառակութիւնը և ... փետրուարի քրտական ապստամբութեան ջախջախումը։

Այո՛, պառաւ եւ պահպանողական Եւրոպան կարմրելու բան մը չունի յեղափոխակա՛ն Ռուսաստանի հանդէպ, դիւանագիտութեան, կեղծիքի եւ խարդախութեան տեսակէտէն։ Նոյն իսկ ...ութիւն ալ չի կրնար ունենալ, քանի որ դարաւոր արւեստ մը կը գործադրէ, համաձայն իր խառնուածքին եւ ...ութեանց։

Մենք յեղափոխականներ չենք, պիտի ըսեն Չէմպրլէնները, Պրիաններն ու Շթրէզըմանները։ Մենք այսպէս վարժուած ենք եւ այսպէս ալ կ՚երթանք։

Իսկ Չիչէրինները իրենց կարմիր նշանախօսքերուն եւ աշխարհատարած ցնցումներուն հետ ինչպէ՞ս կը հաշտեցնեն այս ...արդ երկրպագութիւնը «յոտս կայս. Գահոյից»։

Ինչպէ՞ս կը բացատրեն, կ՚արդարացնեն գիւղացիներուն եւ բանուորներուն առջեւ, իրենց գռեհիկ պարը ջարդարար փաշաներու, խաներու եւ ասիական, միջնադարեան վեհապետներու առջեւ, երբ չեն զիջանիր «ընկեր» կոչել ընկերվարականներն անգամ։

Միամի՛տ հարցումներ,— պիտի գոչեն բանգէտները։ Ուրի՛շ բան է գաղափարը, ուրիշ բան՝ քաղաքականութիւնը։

Կը հասկնա՛նք, կը հասկնա՛նք։ Բայց մեր ուժէն վեր է ...մբռնել այսքան գռեհիկ հակասութիւն խօսքի եւ գործի, հաւատումի եւ դիրքի միջեւ։

Այս միեւնոյն մարդիկն էին որ կարտինալներու հետ զինի զարկեցին, Իտալիոյ մէջ, եւ ամէնէն ազնուապետական ու ...ես արդուզարդով եւ արարողականութեամբ կը փայլին Եւրոպայի սրտին վրայ, իբրեւ դեսպան կամ պատուիրակ, իրենց ...իկիններուն անգին գոհարեղէններն ալ շողացնելով պողոտաներու վրայ։

Եւ ամէնէն աւելի, այս յեղափոխականնե՛րն են որ լեզու կը գտնեն արիւնռուշտ ջարդարարներու եւ ամէն տեսակ շահագործողներու, պէյերու, փաշաներու, խաներու և փատիշահներու հետ, պատիւ կը սեպեն թօթուել անոնց կասկածելի ձեռքերը, բաժակ պարպել անոնց արեւշատութեան համար, կը ...կտան անոնց բոլորտիքը, կը քծնին, կը ճկին, բայց ...քար կը դառնան, երբ հարկ ըլլայ լսել խոնարհ, աշխատաւոր ժողովուրդի մը ձայնը ...

Կը շոյեն փաշաներն ու փատիշահները, միաժամանակ եւ ...ուժգին շաչեցնելու համար "մտրակը՝ ժողովուրդներու ...ներին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միլլիյէթ, Պոլսոյ կիսապաշտօնական օրկանը, ծնտեւեալ խորհրդածութիւնը կ՚ընէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին, նոր համաձայնութեանց լուրերուն առթիւ.

— «Թուրքիա իր դրացիներուն հետ կամ միջազգային հանգամանք ունեցող խմբումներու մէջ ամէնէն աւելի մէկ կէտի ուշադրութիւն կը դարձնէ. —գիտնալ թէ խնդրոյ առարկայ ... Թուրքիոյ շահերուն դէ՛մ է թէ ոչ։ Այս տեսակէտին յենած, վերջապէս յայտարարեց թէ Թուրքիա ինք. ...ութեան քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ։

Այն պահէն զոր կնքեցինք նոր բարեկամութիւնները, երբեք չի նսեմացնեն հին բարեկամութիւններու արժէքը։ Որքան օրերը անցնին, այնքան աւելի ջերմ բնոյթ մը կը ստանան մեր բարեկամութիւնները ... յոյսինք թէ մեր զգացումներու այս հաւատարմութիւնն ու մեր ընթացքին անկեղծութիւնը գիւրաւ պիտի գնահատուին մեր բարեկամներուն կողմէ։

Վճռած ենք բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել բոլոր պետութիւններուն հետ եւ ... ներքին յառաջդիմութեան։ Այս պատճառով առաւելապէս ... ...ներէն չենք փախչիր՝ զանազան պետութիւններու հետ մեր ունեցած առկախ խնդիրները լուծելու համար։

Փոխանակութեան խնդրին ... տարիներէ ի վեր մեր հետապնդած քաղաքականութիւնը այս ... յենած է։

Պետութիւնը մինչեւ որոշ աստիճան մը կրնայ միջամտել ... պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներուն եւ աւելի առաջ չի կրնար երթալ։ Թուրք կառավարութիւնը զանազան առիթներով բանից յայտարարեց թէ փոխանակութեան խնդրին մէջ հասած է վերջ յիշուած աստիճանը։

Հելլէն դեսպանին պէս մենք ալ կը սիրենք յուսալ թէ շուտով վերջ պիտի գտնեն բոլոր թիւրիմացութիւնները։

Սուրիոյ սահմանի վէճը եթէ կը շարունակուի, ատոր մէջ պատասխանատուութեան ո՛չ մէկ բաժին չունի Թուրքիան։ Այս խնդրին մէջ չենք կրնար աւելի զիջող եւ համաձայնասէր ոգի մը ցոյց տալ, որովհետեւ երկրին շահերը թոյլ չեն տար որ աւելի առաջ երթանք։ Այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ անբարեացակամութիւն վերագրել Թուրքիոյ։

Սա ալ աւելցնենք թէ Թուրքիա իր տեսակէտին վրայ կը պնդէ ոչ թէ փոքր հողամաս մը պահելու համար, այլ որովհետեւ մեզմէ պահանջուած զոհողութիւնը մեր սահմանին ապահովութիւնը, երկրին ներքին ապահովութիւնը խանգարելու բնոյթ ունի։

Իրականին մէջ դժուար կը բացատրուի ընթացքը Ֆրանսայի, որ այնքան խստապահանջ է սահմանային եւ ապահովութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ։»

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ գործակալութիւնը կը հերքէ արտասահմանի մէջ տարածուած այն զրոյցը թէ Պոլսոյ մէջ պատահած երկրաշարժէն 800 տուներ փլած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Էնկիւրիի խորհրդածութիւնը

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ 8 Մայիս թուով.— Իտալական դեսպան Օրսինի - Պարոնէ երէկ մեկնեցաւ Էնկիւրի, ուսկից վերադարձած էր դեռ տասը օր առաջ։ Այստեղ զանազան նպատակներ կը վերագրեն այս այցելութեան։ Ոմանք կ՚ըսեն թէ պիտի ստորագրէ թուրքօ-իտալական ապահովութեան եւ ոչ - յարձակողական դաշնագիրը, որուն բանակցութեանց վերջանալը կը հաղորդուէր շաբաթ մը առաջ։ Ուրիշներ կը կարծեն թէ աւելի առաջ երթալով, եզէականեան երեք պետութեանց՝ Իտալիոյ, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ եռեակ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի։

Հաւանական չի թուիր որ ժամանակը պատեհ ըլլայ դաշինք մը կնքելու Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, քանի որ փոխանակելի բնակչութեանց կալուածներուն մասին այնքան խնդիրներ կան դեռ առկախ։ Նկատելով որ Բնակչութեանց Փոխանակութեան Յանձնաժողովին հելլէն եւ թուրք պատուիրակութեանց նախագահները՝ Տիամանտոփուլոս եւ Ճէլալ Հիւսնի պէյ եւս Էնկիւրի մեկնեցան, կրնայ ըլլալ որ մասնաւոր ջանքեր կատարուին անոնց տարակարծութիւնները հարթելու եւ այս ձեւով ճամբայ բանալու համար երեք երկիրներու համաձայնութեան։ Ժամանակ մը կը կարծուէր թէ Թուրքիա պիտի կրնայ լեզու գտնել Իտալիոյ հետ՝ առանց ուշադրութիւն դարձնելու Յունաստանի։ Եւ սակայն կը թուի թէ եռեակ համաձայնութիւն մը մասնաւոր շահեր պիտի ապահովէ երեք երկիրներուն ալ։

∴ Էնկիւրիէն 9 Մայիս թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ՝ իտալական դեսպանը Թուրքիոյ արտաքին Նախարարին յանձնած է Մուսոլինիի վերջին առաջարկները՝ Միջերկրականեան դաշինք մը կնքելու մասին։

Հելլէնօթուրք բանակցութիւններ

Յունաստանի արտաքին Նախարարը Իփաթիէն Աթէնք վերադարձաւ։ Նախ քան այդ, «Էսթիա» եւ «Էթնոս» թերթերու ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Յունաստան առաջարկած է Թուրքիոյ մոռնալ անցեալի թշնամութիւնն ու վէճերը եւ բարի դրացնութեան ու տնտեսական գործակցութեան նոր դարաշրջան մը բանալ։ Այժմ, Լոքառնոյի ոգիէն ներշնչուած բանակցութիւններ կը կատարուին բարեկամական եւ ոչ - յարձակողական դաշինք մը կնքելու համար։ «Ոեւէ դաշինք ստորագրելէ առաջ պէտք է կնքել համաձայնագիր մը թէ դաշնագիրներու գործադրութեան առթիւ ծագելիք բոլոր վէճերը իրաւարարութեան պիտի ենթարկուին։ Այլապէս կնքուած դաշինքը մեռեալ տառ կը մնայ։ Անարդար պիտի ըլլար հիմնական փոփոխութիւններ պահանջել ի զօրու եղած դաշնագիրներու մէջ, սակայն պէտք է գտնել միջոց մը՝ բարւոքելու եւ շուտով լուծելու համար երկու երկիրներու ներկայ վէճերը»։

∴ Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ իտալօ-թուրք ապահովութեան եւ չյարձակման դաշինքին Յունաստանի մասնակցութիւնը շատ դժուարացած է, որովհետեւ Էնկիւրի մերժած է ընդունիլ յունական այն առաջարկը թէ՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ ծագած վէճերը Իտալիոյ իրաւարարութեան պիտի յանձնուին։ Աթէնքի եւ Թուրքիոյ իտալական դեսպանները կը ջանան հարթել դժուարութիւնները։

Ցոյցեր Թիֆլիսի մէջ

Թիֆլիսէն կը հեռագրեն 9 Մայիս թուականով.— Ժողովրդական բուռն ցոյց մը տեղի ունեցաւ երէկ՝ արգիլելու համար Կէփէշուի կողմէ աքսորեալներու կարաւանի մը մեկնումը։ Ցուցարարները յարձակեցան կայարանին վրայ։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Թուրքերէնը լատինական տառերով

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը 8 Մայիս թուականով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ Թուրքերուն կողմէ լատինական տառերու ընդունելութեան մասին.— Կը սպասուի որ եւրոպական թուանշանները ընդունելու մասին առաջարկ մը ներկայացուի վաղը՝ Ազգային Մեծ Ժողովին եւ ընդունուի՝ ամսոյս վերջը խորհրդարանի արձակուրդէն առաջ։

Արաբական տառերը լատինականի վերածելու համար նախապատրաստական այնքան շատ աշխատանք կայ, որ թուրքերէնը լատինականով գրելու օրինագիծը պատրաստ չպիտի ըլլայ յառաջիկայ աշնան նստաշրջանէն առաջ։ Կը հաշուուի թէ օրինագիծը ընդունուելէ վերջ դեռ 10-15 տարի պէտք պիտի ըլլայ, որպէսզի արաբական տառերը վերջնապէս անհետանան։

Թէեւ եւրոպական թուանշանները արաբականէն ածանցուած են, սակայն անոնցմէ մէկ մասին դիրքն ու արժէքը փոխուած են։ Թուրքիոյ մէջ գործածուած արաբական թուանշաններէն 1ը եւ 9ը Եւրոպայի մէջ գործածուածին պէս են, մինչ եւրոպական 7ը թուրքերէնի մէջ կը նշանակէ 6, 0ն 5, զերօն կ՚արտայայտուի միջակէտով (.) մը, 2ը եւ 3ը պորտերուն վրայ կը կանգնին, 4ը կ՚արտայայտուի շրջուած 3ի նմանող նշանով մը, V կը նշանակէ 7, ատոր շրջուած ձեւը՝ Λ=8։ Թէեւ արաբերէնը աջէն ձախ կը գրուի, սակայն թուանշանները Եւրոպայի մէջ եղածին պէս ձախէն աջ կը գրուին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՅԾԵՐ

Անշէջ է կրակը հոգիներու մէջ։ Հայ Թմնիրի մոխիրը միշտ կայծեր կը պահէ վաղուան համար։

Լոնտոն ենք։ ընտանեկան երեկոյթ մը։ Հայ ընտանիքներ իրենց զաւակներով։ Այս վերջինները բացարձակապէս օրբ են իրենց մայրենի լեզուէն։

Երբ Անգլիոյ մէջ որ եւ է հաւաքոյթ կը վերջանայ, հանդիսականները պարտաւոր են ազգային քայլերգը ունկնդրել։

Դաշնակահարը սկսաւ իր մատները շարժել ու հանդիսականները ծայն տուին. «God save the King» (Տէ՛ր, պահէ Թագաւորը)։

Տանտիկնոջս տարու պատանի մը, բացարձակապէս անգլիախօս, յանկարծ կը բողոքէ եւ կը թոթովէ անգլիերէն լեզուով.

— Ատիկա անգլիական քայլերգն է, «Մեր Հայրենիք» երգենք։

Ապրի՛ս, տղա՛ս։ Վ. ՊԻՐՃ

ՁՄՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՕՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԲ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպահայ կարմիր խաչի վալանսի մասնաճիւղէն	1000.—
Հ. Յ. Դ. Հէրիքուրի «Միջօ» ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ, Հէրիքուրի եւ Պէթոնքուրի հայ բնակիչներէն	400.—
Ու... եղբ.	50.—
Փոքրիկն Նորա Տամլամեան	50.—
Ալիքսան Ճապուրեան	15.—
Մ. Մ.	5.
Տկն. Ա. Վահանեան, Նիս Շուազի-լը-Ռուայի Հայկական Տան աշխատաւորներէն.	25.
Հայկուհի Ֆէհիմեան	5.—
Ունանեան ընտանիք	20.
Հ. Խանճեանեան	10.
Մնիկ Սարեան	16.—
Ենովքէ Մինասեան	5.—
Նուարդ Փափազեան	5.
Պարոյր Գրլըճեան	10.
[illegible]	5.—
Մանուկ Ջորավարեան	10. -
Mme Lecat	5.
Մ. Պ.	10 —
Հ. Սարեան	5.
Խորէն Հալվաճեան	10 —
Ս.	10 -
Կ. Թանճեան	10 —
Գումար	1675.—
ԺԱ. ցանկին գումարը	6854.30
Ընդհ. գումար	8529.30

... Խմբագիր,

Փարիզի արուարձաններէն՝ Շուազի-լը-Ռուայի «Հայկ. Տուն»ի աշխատաւոր ընտանիքներս, կարդալով Յառաջի 9 Մայիս թիւին սրտաշարժ խմբագրականը, նուիրատուներու կարճ բայց յուզիչ նամակները, ինչպէս նաեւ Ֆիլիպէի նպաստաբաշխ մարմնի նախագահ Երուանդ Եպսկ. Փէրտահճեանի յայտարարութիւնը, խորապէս ազդուեցանք։ Այս առիթով 130 ֆր.ի հանգանակութիւն մը կատարելով կը ղրկենք Յառաջի, իբրեւ եղբայրական համեստ օգնութիւն Ֆիլիպէի շարժի հայ զոհերուն յատկացնելու համար։

«Հայ Տուն»ի Աշխատաւորներ

... Խմբագիր,

Եւրոպահայ կարմիր խաչի վալանսի մասնաճիւղի Մայիս 5ի թէյասեղանէն գոյացաւ հազար ֆրանք, ի նպաստ շարժի զոհերուն։

Այդ գումարը ղրկելով ձեզի, կը խնդրենք յատկացնել իր նպատակին։

(Կնիք Վարչութեան)

ԽՄԲ.— Տես ցանկը։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՀԱՅԵՐԸ ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՄԷՋ

Թղթակցութիւն. Մուսուլ, 16 Ապրիլ

Մուսուլի մէջ ընդհ. պատերազմէն առաջ հազիւ 15—20 տուն Հայեր կը գտնուէին, մեծ մասամբ Սղերդցիներ, որոնք ունէին փոքր եկեղեցի մը եւ քահանայ մը։

Հայկական կոտորածներու հետեւանքով, Մուսուլը կայան եւ դերեզման դարձաւ Հայաստանի եւ Անատոլուի զանազան կողմերէն տեղահանուած խլեակներուն։ Զինադադարին, գաղթականական, ինչպէս նաեւ որբահաւաքման գործը կազմակերպուեցաւ նախ Զաւէն պատրիարքի եւ ապա Մուշեղ եպիսկոպոսի (այժմ Պ. Մուշեղ)կողմէ։ Մուշեղի հեռանալով, գաղթականական եւ որբահաւաքման գործը յանձնուեցաւ Պ. Սարգիս Զագմագճեանին, որ հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն խոչընդոտներուն, յաջողեցաւ տիրող իշխանութեան համակրութիւնը ապահովել դէպի որբահաւաքման գործը, եւ հարիւրաւորներ ազատեց ու խնամեց։

Հաւաքուած որբերը խումբերով ղրկուեցան Պաղտատ եւ ուրիշ տեղեր։ Մուսուլի մէջ որբանոցը շարունակեց իր գոյութիւնը մինչեւ 1924 Օգոստոս, երբ որբանոց-հիւանդանոց Արաբներէն ազատագրուած որբերուն, բայց զրամի չգոյութեան պատճառով ընդմիշտ փակուեցաւ ի մեծ դժբախտութիւն Արաբներու մէջ ցրուած 'տարագիրներուն, որոնք մինչեւ այսօր կը շարունակեն մնկով-երկուքով գալ։ Իսկ տեղս հաւաքուած գաղթականութեան մեծ մասը գնաց զանազան կողմեր, Պաղտատ, Սուրիա, Կիլիկիա եայլն տեղեր եւ Մուսուլի մէջ սակաւաթիւ գաղթականութիւն մը մնաց.

Բայց կրկնակի ձախողութիւններ, հալածանքներն ու տեղահանութիւնները դարձեալ բաւական հոծ գաղթականութիւն մը քշեցին տեղս։ Այստեղ կարելի է հանդիպիլ Հայաստանի, Անատոլուի, Պոլսոյ եւ Կիլիկիոյ զանազան կողմերէն տարագիր հայութեան խլեակներուն, իրենց այլազան բարքերով ու սովորութիւններով. բայց ի պատիւ Մուսուլի հայութեան պէտք է ըսել որ զանազան միջավայրերու մէջ ապրող մարդիկ, համազգային խնդիրներու շուրջ ընդհանրապէս մէկ տեսակ կը մտածեն եւ տեղացիական հակամարտութիւններ համարեա թէ չկան առայժմ։ Ժողովուրդը, որ ընդհանրապէս ընչազուրկներէ կը բաղկանայ, իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը չի խնայեր ազգային գործերու յառաջդիմութեան համար։

Մուսուլի շրջանի Զախօ գիւղաքաղաքին եւ անոր մօտիկ Պէշքան գիւղին մէջ ալ բաւական գաղթականութիւն կայ, բայց անոնց մասին առանձին պիտի գրեմ։

Զինադադարէն ի վեր Մուսուլ գալու թէ գրեթէ ընտրովի թաղ. խորհուրդ ունեցած չէ։ Սկիզբները, գաղթականութեան հոծ շրջանին, ազգային գործերն ալ կը վարէր Պ. Սարգիս Զագմագճեան, որովհետեւ անկայուն շրջան մըն էր ու ո՛չ ոք կը մտածէր երկար ատեն Մուսուլ մնալ։ Պ. Զագմագճեանի անձնական տկարութեան պատճառով, ազգային գործերը սկսաւ վարել Գրիգոր քահանան, երբ արդէն Մուսուլի գաղութը սկսեր էր կերպարանք առնել։ Թանիցս ջանքեր թափուեցան ժողովրդային քուէարկութեամբ թաղ. խորհուրդ մը կազմելու, բայց այդ չյաջողեցաւ, որովհետեւ ժողովուրդը, ինչպէս ամէն տեղ, ազգին կրած քաղաքական ձախողանքներէն եւ յուսախաբութիւններէն ընկճուած, անտարբեր եղած ու շլմորած էր։ Իսկ նշանակովի թաղ. խորհուրդները երկար կեանք չեն ունենար։ Պաղտատը՝ Իրաքի թեմին կեդրոնն ալ իր գաւառական եւ քաղաքական ժողովներով ու առաջնորդական տեղապահով անտարբեր էր իր թեմերուն կազմակերպման։ Իրենց ի՞նչ բանն էր թեմերուն կեանքի կազմակերպումը, բաւական էր որ իրենք իրենց ազգային աթոռներուն վրայ հաստատ մնային, չէզոքացնելով գաղթականական հոծ զանգուածը ազգային գործերէ։ Իրաքի թեմի կեդրոնը իր այլամերժ եւ ազգամնաս քաղաքականութեամբ մեծ անիրաւութեանց եւ գժտութեանց տեղի կուտար, ոտնակոխելով ազգային սահմանադրութիւնը։

Անշուշտ Մուսուլը Պաղտատի ազգամնաս օրինակին չէր կրնար հետեւիլ, եւ չհետեւեցաւ ալ։ Վերջապէս, բաւական գործերու ծանրութեան տակ ընկճուած, ժողովրդային բուռն փափաքի համաձայն յաջողեցաւ ժողովուրդի գիտակից տարրեր համախմբել եւ ընտրական յանձնախումբ մը կազմուելով համաժողովրդային օրինաւոր քուէարկութեամբ 1927 Յունիսին ընտրուեցաւ 7 հոգիէ բաղկացեալ թաղ. խորհուրդ մը, գոհացում տալով ժողովուրդի բոլոր խաւերուն։ Թաղ. խորհուրդի կազմի մէջ մտան գաղութիս կարող անձերը, որոնք քահանայի համագործակցութեամբ կ'աշխատին ժողովուրդը առաջնորդել դէպի անդորր եւ գործօն կեանք, փարելով ժողովուրդի բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը։ Թաղ. խորհուրդի գործունէութիւնը առաւելապէս կեդրոնացած է դպրոցին վրայ։ Թաղ. խորհուրդի ատենապետ Տիար Գ. Աստարճեան, որ ծանօթ է Մուսուլի օտարշրջանակներուն, մէջ ջանք չի խնայեր գաղութին օգտակար ըլլալու համար։

Ինչպէս յիշեցի, Մուսուլի գաղութը ունի փոքր եկեղեցի մը, առանց ուրիշ կալուածի։ Եկամուտները կը կազմեն հայրենակցութեան նուէրները, որոնք հազիւ կը բաւեն եկեղեցւոյ առօրեայ պէտքերը հոգալու։ Եկեղեցին ընդարձակելու պէտքը մեծապէս զգալի է, բայց եւ այնպէս տեղական միջոցներով անհնար է։ Տեղս գաղութը ո՞ր մէկուն հասնի, դպրոցի՞ն թէ տեղական աղքատներուն եւ ուրիշ ազգային զանազան պէտքերուն։

Մուսուլի ազգային դպրոցը զինադադարէն ի վեր գոյութիւն ունեցած է, նախ որբանոցին, եւ յետոյ՝ ազգային շրջանակին մէջ, եւ մինչեւ օրս կը շարունակուի նոյն հիմքով։ Մինչեւ անցեալ ամառ՝ նորընտիր թաղ. խորհուրդի գործի գլուխ գալէն առաջ, ընդհանրապէս գայն կը հոգար Գրիգոր քահանան։ Դպրոցի պիւտճէն դժուարութեամբ կը գոցուէր եւ ուսուցիչները չէին կրնար ժամանակին իրենց ռոճիկները ստանալ։ Այն ժամանակ դպրոցը ունէր մէկ հայերէնի ուսուցիչ ու մէկ ուսուցչուհի, եւ մէկ անգլիերէնի ու արաբերէնի ուսուցիչ։ Ասոնք անստանելի պայմաններու մէջ կրցան դպրոցը բաւական յառաջադէմ վիճակի մը հասցնել ու շրջանաւարտ հանել աշակերտուհիներ, որոնք արաբական վարժարաններու բարձրագոյն կարգերը ընդունուեցան, ոչ այնքան արաբերէն լեզուի մէջ ձեռք բերած հմտութեամբ, որքան հայերէն լեզուով դասաւանդուած գիտութիւններու պաշարով։ Նոր թաղ. խորհուրդը, կրթուած գաղթականներու գիտակից գոհողութեան, դպրոցի պաշտօնէութիւնը կրկնապատկեց, այսինքն, մէկ հայերէն ուսուցիչի հետ, ուրիշ ուսուցիչ մը, մէկ ուսուցչուհիի տեղ երկու ուսուցչուհի, եւ արաբերէն-անգլիերէն ուսուցչի հետ այցելու ուսուցիչ մըն ալ հրաւիրեց, դպրոցը եկեղեցւոյ շրջափակէն մանկապարտէզ մը օգտուելու եւ խաղող մթնոլորտին մէջ փոխադրեց եւ ուրիշ կարելի յարմարութիւններ ստեղծեց։

Մօտ 2 ամիս առաջ դպրոցին մէջ կազմուեցաւ երկսեռ «Աշակերտական ընկերակցութիւն» մը ինքնազարգացման սարգով կը մասնակցին արաբական դպրոցներ յաճախող եւ Ազգ. վարժարանէն շրջանաւարտ աշակերտուհիներ։ Միութիւնը որ ունի իր վարչութիւնը 9 անդամէ բաղկացեալ, Թաղ. Խորհուրդի կարգադրութեամբ առ այժմ կը գտնուի ուսուցիչներու անմիջական հսկողութեան տակ։

Այս տարի տեղս գոյութիւն առին սիրողներու երկու անջատ թատերախումբեր, որոնք իրենց կազմակերպած ներկայացումներ առ այժմ կուտան ի նպաստ Ազգ. վարժարանին։

12-13 պատանիներ, գլխաւորաբար Ազգ. վարժարանի նախկին սաներ, իրենց նախաձեռնութեամբ կազմած են ֆութպոլի խումբ մը, եւ մինչ փորձեր կատարելով բաւական յառաջդիմութիւն բրած են։ Դաստիարակ մրցումներ կը կատարեն ֆութպոլի նորակազմ տեղական խումբերուն հետ եւ ընդհանրապէս առաջնութիւն կը շահին։ Այս օրերս կը պատրաստուին մրցիլ անգլիական զինուորներու հետ։

Ահա Մուսուլի գաղութին իրական պատկերը, որ մխիթարական է, մանաւանդ բաղդատելով կեդրոնին՝ Պաղտատի հետ։

Այս առթիւ ըսեմ, որ գաղութը չկրնալով անտարբեր մնալ կեդրոնի ապօրինութեանց, Ապրիլ 2ին ժողովրդային համրագրութեամբ մը դիմեց տեղւոյս Թաղ. Խորհուրդին՝ պահանջելով որ Մուսուլի հայութեան ձայնը միացնէ Պաղտատի մէջ վարդուած եւ ժողովուրդի իրաւունքը պաշտպանող «ժողովրդային յանձնախումբ»ին, եւ ազգը բաղդատելի գիրքերն, կաթողիկոսին եւ Զաւէն արք.ի, որպէսզի միջամտեն։ Թաղ. Խորհուրդը նոյն օրը ժողով ունեցաւ, եւ անմիջապէս ղրկեց անհրաժեշտ բողոքագրերը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ ԱՄՈՒՐ

Մարսէյլ, 8 Մայիս

Ճիշտ անցեալ տարի այս օրն էր որ տեղի ունեցան Մարսէյլի ընտրութիւնները 8 Մայիս, որուն մէջ շահեցաւ ժողովրդական խմբակցութիւնը (դաշնակցական, հնչակ եւ չէզոք)։

Ճիշտ անցեալ տարի այս օրն էր որ «շքեղ մեկուսացման» դաւադիր պաշտպան ... խմբակը։ Եւ այն օրէն այս կողմ՝ ծիլ փոքրիկ խմբակը կը շարունակէ ... տողի գերին մէջ մնալ։ Բայց այդ «դիտող» բացատրութիւնը կարող է պատուաբեր ըլլալ իրենց, եւ օգտակար գործին։ Իրողութիւնը այն է որ ռամկավարութիւնը խափանարարութենէ դուրս ուրիշ ճամբայ չունի։

Մարսէյլի ժողովրդական ընտրութեանց տարելիցին կ'արժէ քանի մը գիծեր տալ ժողովրդական իշխանութեան միասնայ գործունէութենէն։

Մէկ երկու ամիսէ ի վեր վլվլուկ մը կար հրապարակի վրայ, վլվլուկ մը որ խոշորատառ վերնագիրներով ու զարմանազան վերադիրներով արձագանգ կը գտնէր Պոլսոյ դեղին մամուլին մէջ։

Դաշնակցութենէն փտարուած ու վարկաբեկ մէկ երկու հոգիներ (մէկը Գաւառ. Ժողովի մէջ, միւսը՝ անոր շուրջ) թեւ կուտային հակադաշնակցական թըղթակիցներու եւ Չուրերու պըղտորուելուն սպասող ձկնորսներուն թէ, «Գաւառ. Ժողովի յառաջիկայ նիստը փոթորկալի պիտի ըլլայ, հարցապնդումներ պիտի ըլլան» «Ի՜նչ ինչե՛ր, ինչե՛ր...»

Մայիս 6ին գումարուեցաւ Գաւառ. Ժողովը։ Ու պարզուեցաւ մէկ բան, — որ այդ ժողովը՝ աւելի քան երբեք ամուր է, լուրջ, պատկառելի. եւ իր իրաւունքներու ու պաշտպանութեան բարձրութեան վրայ կանգնած։ Անոնք որ կարծեր էին թէ Չուրերը պղտորուած են, ամօթահար ու անտերս մնացին։ Անոնք որ կը կարծէին թէ ժողովը պիտի յաջողին պառակտել ու գաղութը կրկին անիշխանութեան առաջնորդել զոյգ ցին որ գոհ են պատրանքի, ու քանի մը վարկաբեկ անձերու էնթրիկներուն եւ մեծխօսիկութեանց։

Մայիս 6ի ժողովը ցոյց տուաւ թէ Դաշնակցութիւնը խորապէս կ'ըմբռնէ այն ծանր պատասխանատուութիւնը զոր ստանձներ է այս գաղութը կազմակերպելու, եւ իշխանութիւնը ժողովուրդէն բխեցնելով, ժողովուրդին սպասարկելու իր խոստումին ու կոչումին։

Ժողովին օրակարգը.—

1.— Ընդհ. Ժողովի Դիւանի ընտրութիւն։

2.— Վարչ. Խորհուրդի ընտրութիւն։

3.— Ընթերցում եւ վաւերացում ներքին կանոնագրի։

Ա.— Նախորդ Վարչութիւնը որ ընտրուած էր մէկ տարուան համար, ներկայացուց իր հաւաքական հրաժարականը։ Առանց անոր ալ Վարչութիւնը իր մեծամասնութիւնը կորսնցուցած էր, քաղաքէն բացակայութիւններով եւ ուրիշ անձնական պատճառներով։

Ժողովը ընդունեց վարչութեան հրաժարականը, որովհետեւ, ան մէկ տարին՝ յրացուցած էր. երկրորդ՝ կորսնցուցած էր իր մեծամասնութիւնը, եւ երրորդ անհրաժեշտ էր վարչական մեքենան զօրացնել, փութացնելու համար շարք մը գործեր։

Վարչութեան կողմէ ներկայացուած քննութիւնը ...
Ա. Մեսրոպ ... գործունէութեան մասին կարելի է առանձին խօսիլ։ Կարեւորը իր նիւթական գործառնութիւնն է։ Երբ ժողովուրդը իշխանութիւնը կ'առնէր իր ձեռքը, տիրող կարծիքն այն էր թէ հասոյթները պիտի նուազին, Վարչութիւնը ինքզինք սնանկութեան առջեւ պիտի գտնէ, եւ մեքենան պիտի քանդուի։

Այս էր գլխաւոր մտահոգութիւնը գործը ստանձնողներուն։ Այս էր մխիթարանքը «սապոտաժ»ի հեղինակներուն։ Այսպէս չէ՞ր Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթին պարծենկոտութիւնն ալ։ Նախորդ ազգային Վարչութեան հաշուեկշիռը քննելով, շաբաթաթերթը գալն կը գտնէր «պանդուխտի մը պիլանչոյն, նման մաքուր» եւ աւելի նախորդին հաշիւներուն հետ բաղդատելով խօսք չէր գտներ գովելու ամսական տասը հազարի հասոյթը։

Մայիս 6ի Գաւառական ժողովին մէջ Վարչութեան անունով տրուած քերանացի զեկոյցէն պարզուեցաւ որ ժողովրդական Վարչութեան օրով, ընդամէնը 11 ամսուան ընթացքին մուտք եղած է 150 հազար ֆրանքէն քանի մը հարիւր պակաս։ Ռամկավար ազգային վարչութեան մուտքը անցեալ տարի 12 ամսուան ընթացքին եղեր է 120 հազար ֆրանք։

Ուրեմն, ներկայ Վարչութեան եւ նախորդ ազգային Վարչութեան մուտքի տարբերութիւնն է մօտ 40 հազար ֆրանք։ Այսինքն մեր Վարչութեան օրով հասոյթներու մէջ 40 հազար ֆրանքի զգալի յաւելում կայ։ Ինքնին մեծագոյն երեւոյթը որ կը տապալացնէ, թէ իշխանութիւնը աւելի մօտիկ եղած է ժողովուրդին, ու ժողովուրդի լայն համակրութեան արժանացած՝ հակառակ ռամկավար խըմբակի բացայայտ խափանարարութեան։

Այս երեւոյթին ներքեւ կայ եւ ուրիշ իմաստ մը.— այն որ եթէ մեր գաղութները կազմակերպուին ժողովրդական հիման վրայ, շուտով ինքնաբաւ կը դառնան, ու բարոյապէս եւ նիւթապէս աւելի բարգաւաճ վիճակի մէջ կը մտնեն։

Այս զգալի յաւելումը չի նշանակեր սակայն թէ ներկայ Վարչութեան օրով մուտքերը բազմապատկուած են։ Ո՛չ։ Մէկ պարզագոյ միայն,— Ներկայ Վարչութեան օրով առաջնորդ ... պարկեշտութիւնը եւ կանոնաւորութիւնը տիրած են, եւ գրասենեակը ոչ որին յանձնուած է իբրեւ ագարակ։ Առաջնորդարանը ոչ որին տրուած է կալուածով։ Հոն խստիւ ճակակշռուած է ամէն բան, եւ առանց ընկալագրի ո՛չ մէկ գործառնութիւն եղած է։

Այս ընդգծեալ կարգադրութեանց կը պարտինք զգալի յաւելումը։

Այն օրը որ հաշուեկշիռը ստորագրուած եւ Գաւառական ժողովին մէջ քննուած լոյս կը տեսնէ, պիտի ջանամ նախորդ եւ նոր հաշուեկշիռներու մէկ բաղդատական եւ ստոյգ ուսումնասիրութիւնը կատարել, վերի ընդգծումիս արժէքը ցոյց տալու համար։

Վարչութեան զեկոյցէն պարզուեցաւ ուրիշ ցաւալի կէտ մը։ Այն ժխտելէնի պարագան։ Այդ մասին ալ կը խօսինք առանձին։

Բ.— Դիւանի ընտրութենէն առաջ տեղի ունեցաւ Վարչութեան ընտրութիւնը։ Նոր Վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ ... յարգուած ու գաղութին լայն վստահութիւնը վայելող անձերէ.— Պ. Պ. Գարեգին Շահլամեան, Պերճ Թաշճեան, Յ. Պապիկեան, Վ. Ղազարեան, Մ. Տէրտէրեան, Նշ. Էլիպէկեան, Դ. Զաքուքեան, Ա. Անտոնեան, Ա. Արապեան։ Նորընտիր Վարչութիւնը կրթնած է ժողովի ջախջախիչ մեծամասնութեան վրայ, եւ կոչուած է խաղաղ, համագործակցական ձեւով։

Գ.— Ընդհ. ժողովի ...ութ նախագահ Պ. Յակոբ Սէյեան երկար ատենէ ի վեր անկողին ինկած է, հիւանդութիւնը կ'արգիլէ այդ պատուական ծերունին գործօն մասնակցութիւն բերել ազգ. կեանքին։ Նախագահութենէ տուած էր իր հրաժարականը։ Երկար ատենէ ի վեր ի վիճակի չէր ժողովի անգամ գալու, եւ փոխ-ատենապետ ընկ. Դ. Շահլամեան կը վարէր ժողովները։ Երբ այս վերջինը ժողովականներու պնդումին վրայ անցաւ Վարչութեան՝ մէջ, դիւանի ամբողջական ընտրութեան հարցը ծագեցաւ։ Ու Գաւառ. ժողովը իր դիւանը կազմեց հետեւեալ ձեւով.— Ա. Ատենապետ Լ. Մեսրոպ, Բ. ատենապետ, Ա. Արզումանեան, Ա. Քարտուղար՝ ... Հիւսեան, Բ. Քարտուղար Դ. Խորասեան։

Այսպէս ուրեմն ժողովը վերջացաւ ... խաղաղ եւ պատշաճաւոր։

Երկու բացառիկ նիստերով կէտ առ կէտ պիտի քննուի կանոնագիրը որ արդէն պատրաստուած է։

Գաւառական ժողովը աւելի քան երբեք ամուր կանգնած է, եւ իբրեւ արթուն պահակ կը հսկէ գործադիր իշխանութեան քայլերուն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱԹԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

Կաթը գիրուցանողական ... կար ու հաճելի սնունդ մըն է, եւ կը յարմարի ամէն տարիքի եւ սեռի մարդոց։ Իր մէջ կը պարունակէ սպի, բնապանիր, բնաստխտ, կարագ, հա հաշաքար ձայրապային մարմիններ եւ զանազան աղեր։

Նորածին մանուկը մինչեւ երկու տարի գրեթէ միայն կաթով կը սնանի, կ'աճի ու կը զարգանայ։ Զափահասներու համար կաթը թէկուզեւ առանձին անբաւարար սնունդ մըն է, սակայն օրը երեք լիտր կաթը կրնայ անոնց հաւասարակշռել պէտքը եղած սնունդը՝ կարգ մը հիւանդներ ամիսներով կաթէն զատ ուրիշ սնունդ չեն ուտեր, սակայն ֆիզիքապէս չեն տուժեր եւ չեն նիհարնար։

Կաթը սնուցիչ ու դիւրամարս ըմպելի մըն է, միայն թէ պէտք չէ մէկ անգամէն մեծ քանակութեամբ ըմպել, եւ խմելէ առաջ պէտք է գայն եռացնել կամ լացնել՝ իր մէջ պարունակած մանրէները ոչնչացնելու համար։ Մանրէաբանական քննութիւնով հաստատուած է թէ կաթը մանուկներու համար նպաստաւոր միջավայր մըն է, ուր անոնք դիւրաւ կրնան աճիլ եւ բազմանալ. իր այս յատկութեամբ կաթը յաճախ տարափոխիկ հիւանդութիւններու եւ կարգ մը հաւաքական ծաւալման կը նպաստէ։

Ընդհանուր առմամբ կաթը մեղմացուցիչ հանգամանք ունի մարթայի հիւանդութիւններու եւ քրոնիկ տկարութիւններու համար. Ստամոքսի, աղիքներու, սրտի եւ երիկամունքի ժամանակ հիւանդութեանց մէջ բուժիչ յատկութիւն ունի եւ թունաւորման պարագաներու մէջ, մանաւանդ ... ձեւի ... օգտակարութիւն մը կը ներգործէ։

Խոացնելէ վերջ պաղ կաթը տաք կաթէն աւելի դիւրամարս է եւ առաւելապէս տկար ստամոքսներու կը յարմարի։

Երբ կաթը երկար ատեն ձգես իր մէջ կը գոյանան մանրէներ որոնք կ'աճին եւ կը թթուացնեն զայն։ Ըմառ ատեն կաթը ... ժամէն կ'աւրուի, մանրէները կաթնաշաքարին վրայ ներգործելով թթուի կը փոխեն զայն ... ասոր տաքութեան տակ. մանրէները կ'ոչնչանան։ Կաթը պէտք է թարմ վիճակի մէջ խմել ... բաղադրականապէս ... կամ աւրուած կաթ խմելէ ... նաեւ որպէս այն երախաները, որոնք մօր կաթով չեն սնանիր, պէտք է խմեն թարմ ու անխառն կաթ, հակառակ պարագային անոնց աղիքները կը հիւանդանան, եւ շատ չանցած կը մեռնին։

Կաթը երկար ատեն կը դիմանայ, որովհետեւ ... ջուրին տաքութիւնը կաթին ... թթուածինը ... Կաթը եփելէ վերջ պէտք է բերանը գոց ամանի մէջ դնել եւ զով տեղ մը պահել։ Կաթին վաճառները զանազան միջոցներով կը խարդախեն կաթը. ... կարագը կ'առնեն, ուրիշներ ջուր կը խառնեն անոր մէջ ... ջուր խառնուած կաթերը թանձրութիւն տալու համար ... մէջ ալիւր կամ նշա... ... խարդախուած կաթերը վնասակար են առողջութեան։

Կովու կաթը մեծ քանակութեամբ կաթ ... ու ... սպի կը պարունակէ եւ բաղդատաբար աղքատ է ճարպով. ... գեռ կովին կաթը հարուստ է ... բաղով, բնապանիրով եւ ... բայց աղքատ շաքարով ... եւ ոչխարին կաթերը կովին կաթէն աւելի թանձր են, իրենց մէջ ... քանակութեամբ կարագ կը պարունակեն եւ անյարմար են փոքր սնանողներուն։

Մատակ էշին կաթը ... կողմէ մանաւանդ ... յանձնարարուի կուրծքի ... մօրքի եւ միզափամփուշտի ... րութիւններու համար, կովու ... թին տեսակարար ծանրութիւն ունի, նուազ կարագ կը պարունակէ բայց աւելի շատ շաքար, եւ ... բողայի մէջ կնոջ կաթին համար ... մէջ նկատուած է։

Մէկ խօսքով կաթը սնուցիչ ... րուն ամէնէն օգտակար ու ... ... է

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՒՆԻ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ [illegible]ՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

[illegible]ԹԻՒՆ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

[illegible]

[illegible] Թաղական խոր-[illegible] առաջ նշանակած էր [illegible] մը, ինպաստ ա-[illegible] հանգանակութիւն [illegible] համար։

[illegible] յանձնախումբը աւար-[illegible] աշխատանքը, հաւաք-[illegible] գումարը, 54.500 լէվա, [illegible] է [illegible] [illegible] կազմուած աղէտեալ-[illegible] յանձնախում-[illegible]

[illegible] «Ցեպուհ» հայրենակ-[illegible] միութիւնն ալ, իր գանձէն [illegible] է 5000 լէվա աղէտեալ-[illegible]

[illegible] Շուտով Սոֆիայի մէջ [illegible] պիտի կազմ[illegible] ի նպաստ Ֆիլիպէի հայ [illegible] Այս առթիւ պի-[illegible] «Զւար Ոգի»։

ՁԱՅՆ ՄԸ ՖԻԼԻՊԷԷՆ

ՆԻԿՈՄԻՏԻԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆԻՆ

Հայրենակիցնե՛ր

Նիկիոյ Հայրենակց. միութիւնս, բաղկացած Նիկիոյ Մեծ-Նորգիւղ, Վէրէմէմ, Նորգիւղ, Միջագիւղ, Ջէնկիլէր, Կէմլէիկ, Պէնլի, Թարաթա եւ Կիւրլէ գիւղացիներէ, կոչ կ'ընէ անխտիր Յունաստանի մէջ գտնուող մեր գիւղացիներուն թէ՝ իրենց հայրերը, մայրերը, քոյրերը եւ եղբայրները վերջին մեծ երկրաշարժին աղէտահար եղած և անպատսպար մնացած են. թէև կառավարութիւնը անգործ չափահասներուն օրական քիչ հացի բաժին կու տայ, բաղադրութիւնը ամէն ջանք կը թափէ աղէտին առաջքն առնելու, բայց հայրենակիցնե՛ր, աղէտը շատ մեծ է, միայն հացով չապրուիր. անոնց պատսպարան եւ լաթեղէն պէտք է. ուստի Միութիւնս կը ծանրանայ ձեր վրայ՝ որպէսզի ամէն ջանք թափէք ձեր լուման հասցնելու ձեր աղէտահար հայրենակիցներուն՝ որոնք անօգնական կը սպասեն. մի զլացէք սովամահ ըլլանու

Ի դիմաց Նիկիոյ Հայրենակց. Միութեան

Վարչական Ժողովոյ

Ատենադպիր Ս. Ինճէեան — Ատենապետ Թ. Կէլկէլեան

ՅԱՐԴԳՈՂ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ

(3 Մայիս

Վ. Ռիզմէնեան ներկայացուց իր տպուած ու անտիպ բանաստեղծութիւններէն մաս մը։

Ցարոնեան.— Ռիզմէնեանի մէջ ամէնէն յատկանիշ երեւոյթը ինքզինքը հեռու պահելն է դասական բառերէ եւ ոճաբանութիւններէ։ Լեզուն, ոճը մաքուր են, թերեւս անփութութեամբ մը, գրեթէ ներելի թերութիւններով։

Քիւնկեան.— Երկու սեռի գրականութիւն է. մէկը ան որ ինքնատիպ է, միւսը ան որ կ'ուզէ փիլիսոփայել, ինչ որ հարազատ չէ։ Ռիզմէնեան առաւելապէս զգայնոտ կտորներու մէջ յաջողած է։

Տիկին Լաս.— Ռիզմէնեանի քերթուածները ցուրտ են, յուզում չկայ. խորք ալ կարծես չկայ, բայց շունչ մը կայ որ կը հաստէ։ Յատակութեան պակաս կայ. դեռ իր ճամբան չէ գտած

Օհան Կարօ.— Ռիզմէնեանի բանաստեղծութիւնները կը նմանին արեւելեան արտադրանքի, անխուճոր. բայց ներքնապէս զարդարուն տողերու։ Եթէ պահ մը անդրադառնանք խորքին՝ կը գտնենք ընդարձակ աշխարհ մը։ Զեւով արեւելքցի է, խորքով արեւմտեան։

Տէօվլէթեան.— Լեզուն թէեւ սահուն՝ բայց միօրինակութիւն կայ։ Ընդհանրապէս սիրային են որոնք շատ զգայուն չեն։ Ընդհանուր առումով ալ ոչ ինչ յատկանշական բան չկայ.

Բալուեան.— Ռիզմէնեան մեր այն նորերէն է որ կը շատախօսէ։ Հինգ տարի առաջ Նոր շարժումի մէջ երեւցաւ ու մինչեւ Յառաջի մէջ լոյս տեսած կայծերը ոչ մէկ առաջդիմութիւն։ Պզտիկ ապրում մը որ առանց իր հոգին մեծ քիչիկ մը հանգչեցնելու անմիջապէս դուրս կու տայ եւ փոխանակ զգացումի՝ կը դառնայ խաղ։ Ռիզմէնեան ունի արուեստագէտի շատ պզտիկ խառնուածք մը, որ եթէ չիմանայ, բոլորովին կը փճանայ, քանի որ հակամէտ է ատոր։

Պատմագրեան. Ամէնէն յատկանշական կողմը իր վրձինն է եւ շատ յաջող. մերթ, գոյներու խառնաշփոթ վիճակը անգամ մասնաւոր գեղեցկութիւն մը կը ներկայացնէ։ Շլացուցիչ պատկերներու պատճառաւ խորքը հասկնալու համար պէտք է քանի մը անգամ կարդալ։

Կոթիկեան.— Դժուար ճամբայէ մը սկսած է։ Դեռ սկսնակ է։ Ռիզմէնեան սեռի մը ներկայացուցիչն է. սէրը չկայ. կայ սիրոյ խորհուրդը միայն։ Հինգած ձեւեր ունի, օրինակ՝ տաղերը [illegible] թիւններ ներելի են քնարերգութեան մէջ միայն. բայց ոչ [illegible]

Ճիմշեան.— Ես գրականութեան կը մօտենամ գիտականօրէն եւ ոչ [illegible] կեանքին կը մօտենամ դրապաշտօրէն եւ իրերուն մէջ միշտ յարաբերականութիւն կը տեսնեմ, առէկց հակադրութիւններու գործածութիւնը։

ՄԻՐԿԱՆԻՆ

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Առջի օրուան դատավարութեան ընթացքին, պաուէր շարունակելով իր յայտնութիւնները, այս անգամ ալ, խոր յուզումի մատնեց ամբաստանեալները, երբեւան հանելով [illegible] Վ. Իլդոյի կապը անջատողական շարժումին հետ Վ. Իլտն է որ անջատողականներուն հայթայթած է անհրաժեշտ գումարը, որով կրցած են հիմնել իրենց թերթը։ Եւ Վ. Իլտ. անընդհատ յարաբերութեան մէջ է գերմանիոյ հետ 1926 Հոկտեմբերին էր որ Վ. Իլտ գրամ տրամադրեց այս գործին համար։ փոխառութեան բանակցութիւնները մշակեց Ֆաա-[illegible] Ռոսէի եւ տիկին Ընեէս Էկկէ-մանի։ Անոնք յաճախակի համբերգութիւններ կատարած են դէպի արտասահման. եւ միշտ ալ, այդ մասին երբեք չեն ուզած բացատրութիւններ տալ։ Պաուէրի հարցաքննութեան տուած են անորոշ պատասխաններ։ Գալով իրենց հրատարակած թերթին, անոր ուղղութիւն, որ եւ է հերքում չի վերցներ։

— Փա՛ստը՝ 1927, Սեպտեմբեր 3ի թիւին մէջ է։ Առանձին յօդուածով մը, մանրամասնօրէն կը խօսուի «Ազատ եւ գերմանական Ալզաս-Լորէնի» մասին

Այս յայտնութենէն յետոյ, պաուէր անդրադարձաւ լրատսի մը վրայ, Լէյ, որ ամբաստանեալներէն Ռաուման հրատարակած մէկ թերթին հոգին եղած է, եւ ֆրանսական դատարանի մը կողմէ, 7 տարուան բանտարկութեան դատապարտուելէ յետոյ, մտած է գերման լրտեսական սպասարկութեան մէջ

— Պաուման այս թերթն էր որ 1926 Սեպտեմբերին կը գրէր «Մեր ստամոքսները ալ չեն կրնար մարսել ֆրանսական ազատագրութիւնները»

Հաստատելու համար իր փաստերը, պաուէր կը յիշէ Լէյի ուղղած երկու նամակները, ամբաստանեալներէն տօքթ. Ռոոսի։ Այս նամակով, ան տեղեկութիւններ կու տայ ինքնավար շարժումին մասին, կը հրահանգէ ինչ որ դեռ կարելի է ընել, կը նշանակէ նոր աշխատակիցներ եւ անոնց յատկացուած գումարներու քանակը։

Այս միջոցին, երբ ընդհանուր դատախազը իր թղթածրարէն դուրս կը քաշէր յիշուած նամակները, ազմուկը նորէն ծայր տուաւ։ փաստաբանները բոլորը մէկ ոտքի ելած բողոքեցին թէ ընդհ. դատախազը եւ ոստիկանապետը նախապէս համաձայնած են իրարու հետ, թէ այդ նամակները հարցաքննութեան ատեն պահուած են, եւ հիմա երեւան կը հանեն անակնկալի բերելու համար ամբաստանեալները։

Աղմուկը այնքան սաստիկ էր [illegible]

Վերաբացումին, Նախագահը խօսքը տուաւ ամբաստանեալներուն, հերքելու համար պաուէրի [illegible]

Տօքթ. Ռիքլինն էր որ իբր պետը անջատողական շարժումին, նախ խօսք կ'առնէ եւ իր փաստերով կը հերքէ պաուէրի հաւաստումը թէ՝ ինքնավար շարժումը թելադրուած ըլլայ գերմաններու կողմէ ու կը յարէ

— Մեր գաղափարները չեն փոխուած։ Ժամանակին կը կռուէինք բացարձակ գերմանացման դէմ։ Այսօր կը կռուինք ձուլման դէմ, որուն միակ նպատակն է բնաջնջել Ալզաս-Լօրէնցիները։

Եւ առանց անուանելու աղմուկէն, որ իր խօսքերը կը յարուցանեն, տօքթ. Ռիքլին կը շարունակէ

Կ'ուզենք քաղաքականապէս կապուած մնալ Ֆրանսայի։ Բայց կ'ուզենք նաեւ որ յարգեն մեր ցեղային յատկանիշները մեր լեզուն եւ մանաւանդ մեր կրօնքը։

Նախագահը.— Ռոսսէի եւ Ֆասհաուզերի հետ հիմնեցիք հրատարակչական մը, որ ձեր կուսակցութեան օրկանը կը հրատարակէր։ Իսկ այդ թերթը կը հետապնդէր Ազատ եւ գերմանական Ալզաս-Լօրէնի մը հաստատումը, ֆրանսական շրջանակէն անկախաբար։ Այս մասին է որ պէտք է բացատրութիւն տալ

Տօքթ. Ռիքլին ուղղակի չի պատասխաներ Նախագահին այս հարցումին։ [illegible] կը հանէ կարգալոյծ վարդապետը՝ Ֆասհաուզեր որ կէս խօսակցութեան մը կը սկսի Նախագահին հետ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը։

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ։

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ

ՏԵՍԻՆ.— Մինչեւ ցարդ տիրող թմրումացութեանց վերջ սրտուելով, կազմակերպուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, որ լաւ գործունէութիւն կը խոստանայ։ Վարչական կազմը կը բաղկանայ հետեւեալներէ.— Պ. Պ. Մեսրոպ Դանիէլեան՝ Ատենապետ, Յովսէփ Ցեյիրմէնճեան՝ Ատենադպիր, Յովհաննէս Մովսէսեան՝ Դանձապահ, Խաչեր Մատոսեան՝ Գոյքապահ, Առաքել Դանիէլեան՝ Մատակարար։

Այժմ կազմը ունի իր փնդ. խաղի Ա. եւ Բ. խումբերը, սկաուտական խումբ մը եւ իր մարզադաշտը՝ շնորհիւ Société Lyonnaise de Soie Artificielleի [illegible] Journal Officielի այս թիւին մէջ լոյս կը տեսնէ իր պաշտօնական վաւերացումը։

Կիրակի ժամը 14 30ին, Cité Chemin de Ferի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին եւ Վ.Օ-ան-Վըլէնի S. A. S. E. իտալական խումբին միջեւ մրցում մը, ուր մեր մարզիկները յաղթական դուրս եկան 3 - 0։

Այս յաղթութեան առթիւ Պ. Կարապետ Կակոսեան 50 ֆրանք նուիրեց միութեան գանձին։

Թղթակից

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐ — Իր ամուսնին յանձնապանութենէն ի վեր Ցիկին փօշար, ջղագարութեան նշաններ ցոյց կու տար։ Զանձրացած էր կեանքէն եւ կ'ուզէր վերջ տալ իր օրերուն, բայց մահը կը մերժէր

Ցիկին փօշար առաջին անձնասպանութիւն մը փորձեց, իր ամուսնին մահուան օրն իսկ։ Երբ ոստիկանապետը նոյն օրն իսկ տուն մտաւ, պարոն փօշարի անձնասպանութիւնը հաստատելու, նշմարեց որ, տիկինը ձեղունէն կախուած՝ կը տատանէր պարանի մը օղակին մէջ անցուցած իր վիզը։ Դեռ շունչը չէր փչած։ Ոստիկանապետը փութաց զայն փրկել։

Բայց, յաջորդ առտուն իսկ, արշալոյսին, տիկին փօշար կը փութար մահը փնտռել մօտակայ գետակի մը ջուրերուն մէջ։ Բայց, կին մը որ իր լաթերը լուար, տեսաւ, ու զայն բռնի քաշեց, հանեց գետակէն

Ցիկին փօշար որ վհատած էր կեանքէն, չի դադրեցաւ մահը փնտռելու իր յոյսէն։ Ժավէլի ջուր խմեց, որմէ յետոյ, դրացիները իր կոկորդէն վար, բռնի հոսեցուցին թունաթափ մը։ Ցիկին փօշար այս անգամ ալ ազատեցաւ մահէն, բայց ո՛չ մեռնելու իր մտադրութենէն։ Արջասպ խմեց։ Թոյնը թեթեւ էր սակայն. մէջը ջուր խառնուած էր չափէն ու չի ծառայեց կնոջ մահու նպատակին։ 24 ժամ յետոյ, ան նետուեցաւ պատուհանէն վար, բայց ինկաւ անցորդի մը վրայ, ձիւնեց զայն ու ինք շարունակեց շնչել կեանքին օդը որ կ'ատէր։ Մինչեւ որ յուսահատած՝ ամէն միջոցի դիմելէ, իր տան վերնայարկը ելաւ, ամուր պարան մը կապեց սիւնի մը, վիզը անցուց անոր օղակին եւ ինքզինքը նետեց պարապութեան մէջ։ Երբ դրացիները հասան, ան արդէն տիրացած էր իր երազին..

ԱՐԿԱԾ.— 82 տարու զբօսաւոր մը, որ իր տիրոջ մառանը կ'իջնէր գործով մը, սանդուխէն վար ինկաւ ու ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ։ Անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր խեղճը, հոգին աւանդեց ցաւերու մէջ։

ԹԵՐԹՕՆ ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

[illegible] եւ ժամերը ամէնաորոշ [illegible] բացատրեցին թէ ինչ ըրած [illegible] այսօր այդ հաւ-[illegible] հետ, հակառակ [illegible] մազերուն։ Բայց [illegible] հառաչեց ինչպէս [illegible] դէշ բան մը ենթադրել [illegible] իր կարմրած դէմքին վրայ [illegible] անոր քիթը ձնր-[illegible] ինչպէս իր մերկ, կուրծ [illegible] աչքերը սեւեռած, կը [illegible] ակնոցի կլոր ապակիներուն [illegible] երբ թէ ոգիներ տեսնէր.. [illegible] այժ. Դինքլ մէջտեղ [illegible] փթթածմատերը բաճկոնին [illegible] տակը տարած, կը զուգնէր [illegible] պատրէ պիտի երթար [illegible] հարուստ մը դէմը [illegible] Այդ երրամեշ հա-[illegible] դէմը ժանուերը պիտի կատարէր ան առաւ իր կարծը գլխարկը եւ ծալքերը դուրս հրեց երբ իրարու մօտեցան, Դինքլ մինչեւ անոր կզակին հասնող բռունցքի շարժում մը ըրաւ, որպէս ժանուերը չափազանց վախցաւ։ Դինքլ սակայն այնպէս ձեւացուց որ իբր թէ սիկարէթը բերանը տանիլ կ'ուզէր. բոլորը հաճութեան աղաղակներ արձակեցին։ Այսպէ՛ս էր։ Մարդ կրնար ամէն հարուստ մէկ մատով վախցնել, այնպէս որ ուժաթափ ինար ան, որովհետեւ անոնք միշտ կը քնանան։ Կ'անցնին փողոցէն եւ չեն նկատեր թէ ինչպէս մեզմով, բանուորներով շրջապատուած — միայն ոստիկանութիւնը կայ դեռ — եւ իրենց ժուժկալ վերարկուներով կը կրտսէն բանուորներու յարգուած [illegible] ներուն մէջտեղ։ Անոնք բան չեն տեսներ, կը քնանան։ Բնաւ չեն խորհիր թէ ուրիշ օրեր կրնան գալ։ Որովհետեւ անոնք վարժուած են ատոր. անոնց համար վարժուիլը աւելի դիւրին էր, քան մեզի համար մեր վիճակին վարժուիլը։

Այստեղ Հերրսդէօրֆըր վերջացուցած էր տեսածը արտայայտելու իր նախապատրաստութիւնները։ Անիկա զուգուց իր խոշոր ձեռքերը (մէկ մատը ճերմակ լաթով մը փաթթուած էր) բացաւ եւ գոցեց զանոնք, այնպէս որ կրծքային եւ դժուարաւ ուժ առած՝ ըսաւ «Ամէն ինչ կը փոխուի»

Անոր դիմաց Բալբէհ յարգալից մտիկ կ'ընէր, ատոր համար ալ գրեթէ մոռցաւ որ ծեր Միլլըրթը գինք մէկ կողմ քաշելով գաղտուկ բան մը ըսած էր։ Բան մը որ ան իր մէջ երկար ատեն պահած ըլլալ կը թուէր եւ միայն իր շրջանակի տրամադրութեան բարձր ըլլալը ազդած էր իրեն, որ իր մէկ ակռա, պարունակող բերանը բացաւ եւ ըսաւ. «Ըրդէն շատոնց կրնար փոխուած ըլլալ թէեւ հակառակն ալ նո՛յնը պիտի ըլլար եթէ ես ալ Հեսըլինկին հետ հիմնած ըլլայի, ինչ պիտի պակսէր ինծի որ ես ալ անոր պէս ըլլայի»

Զարմիկը իրեն նայեցաւ ծեբուկը պղտորցը խածաւ եւ մրքեցաւ իբր թէ բան մը ըսած չըլլար։ Բալբէհ կոյս կապեց եւ ուսը շարժեց որովհետեւ շատախօսութիւնը առանց ուժի, արժէք մը չունէր։

Ընկերներն ալ արդէն կուսակցութեան մասին խօսիլ սկսան։ Կուսակցութիւնը անքննադատելի չէր երբեք, ան կը պարունակէր տարրեր, որոնք աւելի իրենց վրայ կը խորհէին քան աշխատաւոր դասակարգին։ Իբրեւ ամէնէն դժգոհը ժանուերը, կը մատնանշէր մեր երեսփոխան ընկեր Նափոլէոն Ֆիշըրը, որ գործեր ըրած էր, բայց լաւ գործեր իրեն համար, քան մեզի։ Անոր Հեսըլինկի հետ ունեցած յարաբերութիւնները լաւ էին եւ կառավարութեան մօտ ալ բան մը չէր կրնար մերժել։ Ջինուորական յատակագիծը ընդունելուն փոխարէն ինչ ստացաւ. Նորէն ապահովագրութիւն մը, նորէն խնամատարութիւն մը։ Գոնէ ինք ալ Հեսըլինկին քով աշխատած ըլլար։ Իսկ ինչ լուսալ միւսներէն, որոնք փափուկ ձեռքեր ունին։

Ճիշդ էր բայց այս մասին հաւանութիւնը շատ քիչ էր քան առաջ, երբ խօսքը գործաւէր եւ սեփականատէր դասակարգին դէմ էր։ Ասոր հետ կապակ չէր ըլլար եթէ ժանուերը կուսակցական պաշտօնեային լուր տար աւելի գէշ էր քան իր տուած տեղեկութիւնները Հեսըլինկի պաշտօնեային։ Այսքանը կարելի է ըսել որ ապահովագրութիւնները եւ խնամատարութիւնները իրենց երկու լաւ կողմերը ունէին, մէկ մը մեզի համար, մէկ մըն ալ հարուստներուն համար, որոնք առավ աւելի հանդարտ քուն մը կրնային քաշել։ Դինքլ, երբ ամէնէն անխոհեմը աւելի հեռուն գնաց եւ կը շշտէր որ երկրորդը կարեւորագոյնն էր, եւ այն ծեր բանւորը որ իբր թէ ծերութեան ռոճիկով պիտի կրնայ ապրիլ դեռ չէ ծնած։

Իմ հայրս իսկ, հակառակ այնքան աղաչանքիս, ցորեկէն առաջ, երբ մենք դեռ գործարանէն չէինք վերադարձած, դրացուհիներուն մօտ կ'երթայ, իր կերակուրի ամանով։

Երբը տրիպուած էր այդպէս ընել, որովհետեւ իր տղաքը կը գանձէին ծերերու խնամատարութեան դրամը եւ փոխարէն՝ կշտանալու չափ ուտելիք չէին տար։ Ասիկա ամէն մարդ գիտէր։ Բայց ինչպէս կշտամբել ընկեր մը որ ապրեցնելիք կին եւ տղայ ունի. աւելի լաւ էր որ ծեր մը անօթի մնար։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐԹՈՒՆՃԵԱՆ

(7) (Շար.)

Հալէպի հայ երեսփոխանները

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, Հալէպէն երեսփոխան ընտրուած են հետեւեալ երեք Հայերը.— Գ. Գ. Միհրան Բիւզանդեան, Նիկողոս Ճանճիկեան եւ Ցէթուլլահ Ասիոն հայկաթոլիկ, երեքն ալ ազգայնականներու թեկնածուներ։

Չինացիները կը մաքառին ճափոնցիներու դէմ

Փեքինէն կը հեռագրեն Մայիս 9 թուականով.—

Հիւսիսային ուժերու վերին հրամանատար մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լին Չինաստանի քաղաքային, զինուորական եւ նիւթական իշխանութեանց ղրկեց շրջաբերական-հեռագիր մը, որով կը պահանջէ վերջ տալ քաղաքացիական պատերազմին եւ առժամեայ զինադադար մը կնքել Հիւսիսի ու Հարաւի միջեւ՝ կարգադրելու համար Ցինան-Ֆուի խնդիրը։ Մարաջախտը կ՚աւելցնէ թէ երեք տարիէ ի վեր շարունակուող քաղաքացիական պատերազմը կ՚ընկղմէ պետական նաւը եւ համայնավարները առիթէն կ՚օգտուին՝ երկիրը քանդելու համար։ Քանթոնի մէջ օտարներու դէմ միջադէպերը Ցինան-Ֆուի մէջ եւս կրկնուած ըլլալով, այժմ միջազգային բարդութիւններ կը ծագին, ինչ որ կը վնասէ Չինաստանի բարեկամական յարաբերութեանց։ Ուստի հրաման կ՚ընէ իր զինուորներուն դադրեցնել թշնամութիւնները՝ փրկելու համար երկիրը։

∴ Կը կարծուի թէ մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լինի աստղը մարած է այլեւս եւ թէ այս կոչը իր կարապի երգն է։ Ուրիշ խօսքով, ճափոնական միջամտութիւնը պատրուակ կը բռնէ՝ հաշտուելու համար Հարաւի ազգայնական ուժերուն հետ՝ որոնք շատ նեղը դրած են զինքը։

∴ Ճափոնի կայսրը վաւերացուց կառավարութեան որոշումը՝ երրորդ զօրաբաժին մը ղրկելու համար Նակոյաէն Քորէայի մօտ դէպի Ցինկթաօ։ Այս ձեւով ճափոնական զինուորներու թիւը պիտի հասնի 26,000ի։ Չինաստանի բոլոր ճափոնցիները վախի մէջ են եւ կ՚ապաստանին իրենց հիւպատոսարանները։ Թոքիոյի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Փեքին՝ յայտնելով թէ զինուորները կը ղրկուին Ճափոնի քաղաքացիները պաշտպանելու համար, ուստի եւ Չինաստանի գերիշխանութիւնը բռնաբարելու խնդիր չի կրնար ըլլալ։ Ամերիկացիները կը վախնան որ Ճափոնի նպատակն է տեւական գրաւման տակ պահել Շանթունկը։ Միջազգային բարդութիւններէ կը վախցուի։

Հայու մը ճամբորդութիւնը օդանաւով

Փարիզի «Շօվ-Սուրի» թատրոնին տէր եւ վարիչ ռուսահայ Բալիէֆ, որ ներկայիս ներկայացումներ կուտայ Քանատայի մէջ, բանակցութեան մտած է Տիւք Շիլլըրի եւ ուրիշ Քանատացի օդանաւորդներու հետ՝ Մոնրէալէն Փարիզ օդանաւով ճամբորդելու համար։

∴ Փէլթիէ Տուազի, որ Փարիզէն Թոքիօ կ՚երթայ կոնէնի Քարոլի հետ եւ իբրեւ առաջին հանգրուան ծրագրած էր Պուքրէշը, ստիպուեցաւ Ռումանիոյ մայրաքաղաքէն 500 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք Արատ բռուած տեղը վար իջնել՝ 10 ուկէս ժամուան մէջ կտրելով 1750 քիլոմեթր ճամբայ։ Օդանաւորդները յետոյ գացին Պուքրէշ, ուսկից երէկ առաւօտ ճամբայ ելան՝ մէկ թռիչքով Հալէպ երթալու համար։

Իշխան Կարոլի պարագան

Լոնտոնէն կը հաղորդեն որ իշխան Կարոլ Անգլիա գացած էր՝ Հոնս ծածկանունով՝ հանգստանալու եւ անգլիական մարզանքները տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու նպատակով։ Սակայն զոհ գացած է իր ռումէն եւ անգլիացի բարեկամներուն, որոնք ծանօթ դաւադրութիւնը կազմակերպած էին խիստ ձախաւեր կերպով։ Գլխաւոր դերակատարներն եղած են Պարպիւ Եոնէսքու, որուն հիւրն էր, եւ անգլիացի Տրոյլ Հիթքոթ։ Եոնէսքու հեռաւոր ազգականն է հանգուցեալ վարչապետ Թաքէ Եոնէսքուի եւ 1914էն ի վեր կը բնակի Լոնտոն, ուր անհագին հարստութիւն շինած է։ Իսկ Հիթքոթ լրագրող մըն է, որ աւելի շատ արտաքին քաղաքականութեամբ կը զբաղի։

Օդանաւային իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ թռուցիկները Ռումանիա փոխադրելիք երկու օդանաւերը վարձուած էին լոնտոնեան թերթի մը հաշւոյն։ Կարելի չէ եղած ստուգել տակաւին թէ ո՞րն է այդ թերթը։ Կասկածներ կը յայտնուին «Րիֆըրի»ի եւ կամ լորտ Ռոթըրմիրի թերթերուն մասին։ Լորտը վերջերս բուռն պայքար կը մղէր Թրիանոնի դաշնագիրը վերաքննելու եւ Թրանսիլվանիան Հունգարիոյ վերադարձնելու համար։

«Թայմս»ի թղթակիցը կը գրէ թէ յանցաւոր է իշխան Կարոլ, որ Անգլիա հասած օրէն ի վեր յայտարարութիւններ կ՚ընէր լոնտոնեան թերթերուն, ըսելով թէ իր գահէն հրաժարումը ո՛չ վերջնական էր, ոչ իսկ վաւերական, թէ իր Ռումանիա վերադարձը դիւրաւ կարելի է իրականացնել, կը բաւէ որ իր զաւակը հրաժարի ի նպաստ իրեն եւայլն։ Թերթերը խոշոր վերնագիրներով կը հրատարակէին այս խօսքերը, որոնց կարեւորութիւն չէր տրուեր։ Օդանաւով թռուցիկ փոխադրելու պարագան էր որ պատճառ դարձաւ Անգլիայէն իր արտաքսումին։ Չի գիտցուիր թէ իշխանը ո՞ւր պիտի երթայ հիմա։

Թերթերու խափանում

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Ամմանի իշխանութիւնները խափանած են «Սալէհ-էլ-Արապ» թերթը, որ շարունակ կը յարձակէր էմիր Ապտուլլահի վրայ եւ կը հակառակէր Անգլիոյ եւ Անդրյորդանանի միջեւ կնքուած վերջին դաշնագրին։ Թերթին խմբագրապետը արտաքսուեցաւ Անդրյորդանանէն։

∴ Լեհ կառավարութիւնը գրաւեց «Քուրիէր Չէզէրվոնի» թերթը, որ սխալ մեկնութիւններ տուած էր խորհրդային կառավարութեան բողոքի ծանուցագրին, Լիզարէֆի դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարար Պրիանի խօսած ճառերուն հաւաքածոն մօտ օրէն կը հրատարակուի գերմաներէն լեզուով։ Այս գիրքին յառաջաբանը գրած է գերմանիոյ արտաքին նախարար Շթրէզէման։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ազգային տօնին առթիւ երէկ առաւօտ գոհաբանական արարողութիւն տեղի ունեցաւ Փարիզի ռումանական եկեղեցիին մէջ։ Կէսօրէն վերջ դեսպան Տիամանտի Արքունի պալատի դեսպանատան մէջ ընդունեց Փարիզի ռումէն գաղութը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Սէվրանի հանգանակութիւնը

Յ. Մէճիլեան 50 Ֆր., Մ. Չիմէնեան 50, Պ. Պատէմեան, Գ. Գրիգորեան, Ս. Պագրճեան, Բ. Այվազեան, Ն. Կիւլխասեան, Գ. Նորէնեան 20ական, Ա. Բիւկճեան, Բ. Պարտիզպանեան, Ա. Չէպճեան, Մ. Ճիլպիրեան, Տիկ. Պերճուհի, Թ. Ալեքսանեան, Խ. Մինասեան, Բասմաճեան, Բ. Մելքոնեան, Տ. Պիւզ, Օ. Նորէնեան, Ն. Ազատեան, Տ. Մօզեան, Օ. Վասիլեան, Վ. Վասիլեան, Յ. Եսայեան 10ական, Խ. Եղեկիէլեան, Տ. Սվազլեան, Կարօ, Կ. Սրնաւեան, Օրիորդ Հայրապետեան, Ս. Քիրճեան, Նազարէթ, Պետրոս Գ. Խաչիկեան, Վ. Միրիէմքուլի, Վ. Մինասեան, Գ. Գեորգեան, Տ. Տիքէնճեան, Խ. Ստեփանեան, Ս. Ապահէ, Տ. Քէսեան, Տ. Ճրկաեան 5ական ֆրանք։ Ընդհ. գումար 465 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 9 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն արտակարգ ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն այս Կիրակի, ժամը 2.30ին, ծանօթ հասցէին։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայ պիտի ըլլան Շ. Կ.ի լիազօրները։

Առնուվիլ-լէ-կոնէսի խմբական ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 10.30ին, 4 Rue de Turin.

Պէլվիլի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 131 Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ։

Պուա-Քոլոմպ-Անիէռի Եռագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 154 Ave. Argenteuil մէջ. Խօսախօս Ընկ. Անդրէ Տէր Օհանեան։

Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր-Սերոբ, Եփրեմ-Խան, Համազասպ, Վարդգէս խումբերը վաղը Եր. երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն Գարօ, Պէօրգ Չավուշ, Զարդարեան քեռի և Քրիս խումբերու ընկերները՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն 8.30ին, 63 Rue République։

Լիոնի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կայծակ, Քրիստափոր, Քեռի, Դժոխք, Կուկունեան խումբերու վարչութիւնները գանձապահի տետրակներով, այսօր Ուրբաթ Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։

Փօն տը Շէրիւի կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիր. կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին ակումբին կից սրահին մէջ։

Լիոնի «Դժոխք» խումբի դասախօսական ժողովը այս Եր. կուշարթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գրադարանի սրահին մէջ դասախօսէ՝ Ընկ. Վ. Զիւլֆէրեան։ Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն սոցիալ քաղաքական քաղաք կուսակցութիւն։ Կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ պատանիները։

Նիսի Շրջ. Կոմիտէի, Կրասի եւ Քանի խումբերու խառն ժողովը այս Կիրակի երեկոյ ժամը 2ին, Քանի սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Վիէնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, հայ ժողովրդային լսարանը, Փօնթ-Լէվէք։ Կարեւոր օրակարգ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այսօր Ուրբաթ ժամը 8.30-9.30 Ֆլորիայի մէջ, Հայոց հին պատմութիւն (Պրոֆ. Ադոնց)։

Ժամը 10-11 Պրոֆ. Աղաջանեանի հրաւէրով Տոքթոր Մարի իր տան մէջ, 16 Bld. Edgar Quinet (մէթրօ՝ Raspail), պիտի դասախօսէ ֆրանսերէն լեզուով խենդութեան տեսակներուն վրայ եւ ցոյց պիտի տայ իր անձնական հաւաքածոն ուղեղի ալեւալ ձեւերը ցուցադրող։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 41 Րիւ Թիւպանօ, Պար տը լ՚Էթուալ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած կամ ոչ արձանագրուած բոլոր Վանեցիները։ Կարեւոր Օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Եւրոպ. Հ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղին Գ. ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Շապին Գարահիսարի Արծիւ միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին Քաֆէ տը լ՚Էսթի սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ դերձակներու երկսեռ սէնտիքան ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր դերձակ աշխատաւորներն ու աշխատաւորուհիները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bourse du Travailի Ֆէրրէր սրահը։

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 25 Place Jean Jaures սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Ս. Հ. Մ.ի Մարսէյլի Արաբատ մասնաճիւղի սկաուտական վարչութիւնը, ինպաստ սկաուտական շարժման՝ ստացած է Պ. Վ. Խորասանճեանէ 300, Պ. Ն. Գույումճեանէ 150 եւ Պ. Հ. Սէքրէնկիւլեանէ 50 ֆրանք, գումար 500 Ֆր. եւ հրապարակով իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ։

ԵԹԷ Կ՚ՈՒԶԵՍ ...

Եթէ կ՚ուզես գործարանի ծանր աշխատութենէն ազատելով օրապահիկդ հանգստութեամբ ապահովել, փութա անմիջապէս գնել լուսանկարչական ալամինիւթ մեքենայ մը Մ. Առաքելեանէ, որ իր տրամադրութեան տակ ունի վերջին նորութեամբ լուսանկարչական ամէն տեսակ մեքենայ, ինչպէս եւ նիւթ։ Աժան, տոկուն եւ մաքուր։

Դիմել՝ մինչեւ Մայիս 15 M. ARAKELIANի, 72 Rue Etienne Dolet հայկ. սրճարանը, Alfortville Seine, կամ Grand Marché de Pont Magnan, Nice A. M.ի

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris ...

Le Gérant H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire · SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՅԻՍ 1928

12 MAI 1928

...ՏԱՐԻ ԹԻԻ 645

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

...ՅՍ ՔԱՂԱՔԻՆ ՄՈՒԹ ԳՈՐԾԵՐԸ

...ըրելի չէ առանց վրդովումի կարդալ այն տեղեկութիւն-...ը կ'երեւան այսօրուան «Յառաջ»ի մէջ, Փարիզի ազգային ...ներու մասին :

...նչպէս կը հաստատուի, Գալաքեան եպսկ. Մարսիլիա գա... իր ետին ձգելով անտանելի թնճուկ մը։

...խ, չէ վճարած Անիէռի առաջնորդարանին վարձքերը, և ...ըր գրաւի տակ առած է կահ-կարասիները։ Մարսիլիոյ ...ը (3 Մայիս) 6500 ֆրանք կը հաշուէր դիզուած ...քերը, իսկ 13.516 ֆրանք՝ կահ-կարասիներու արժէքը։ ...յ, միասին տարած է բոլոր թղթածրարներն ու վա...ւերը, անգործութեան դատապարտելով Թեմական ...ը :

...վերջապէս, իբրեւ հաշուական գործունէութեան պատ...աւարակ հանած է տեղեկագիր մը, որիր խակ դատապար-...ն է :

...րգաբեւ, այդ հաշուեկշիռէն կ'երեւայ որ, կաթող. պատուի-... իր գրասենեակը փակած է 148.605 ֆր.ի պարտքով մը, ...658 ֆր.ը Էջմիածնի աւանդ գումարներն են, 40.072 ...ը թոշակի պարտքեր, ծախքեր եւլն., Մնացածը՝ անհա-... փոխառութիւններ։

...իր ընդհանուր գործառնութեանց գումարը կը հասնի ... ֆր.ի (1925 Ապրիլ—1927 Յուլիս,։

...րեւանցի ակնարկ մը նետելով, կը տեսնենք թէ այդ խո-...մարէն կրթական գործին ծախսուած է միայն 46.683 ..., իսկ կաթող. պատուիրակի ճամբու ծախքերուն՝ ..., որուն վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ շարք մը ուրիշ ...ներ։ Թոշակներու բաժնին մէջ արձանագրուած է ... ֆրանք։

Այստեղ կ'ընդհատենք, եզրակացութիւնը ձգելով ընթերցո-...ղներուն առիթ կ'ունենանք խօսելու այս մասին։

...րբեր տեսակէտներէ, նոյնքան եւ աւելի խայտառակ ... մը կը ներկայացնէ միւս ճակատը,— Փարիզի Հոգա-...թիւնը, իր հանրածանօթ «աշիրէթ»ով։

...ենք անմիջապէս որ նորութիւն մը չկայ այս ճակատին ...

Փարիզի ջոջերը, ամուր կառչած իրենց մենաշնորհին, ա...ւն երբեք տիրաբար կը վարեն զայն։ Արդէն վաւերացուած ... կրօնական ընկերակցութիւն Association Cultuelle), խելք ...ր վերջին պահուն սորվեցան, եւ այլեւս ոչ ոքի հաշիւ ...։

...նքան լրբացած են, որ ոչ իսկ պատասխան կուտան ...ու մարմիններու հրաւէրներուն, ինչպէս կը հաստատէ ...ուան տեղեկութիւնն ալ։

...ն անգամ տասը ձեւերով մենք մերկացուցած ենք այս ...ն «սապոթաժ»ը, որ ամէն բանէ առաջ անկրթութիւն եւ ...մութիւն կը նշանակէ։

Փարիզի ջոջերը, իրենց առեւտրական եւ ագնուապետական ...ն կրթնած, կը չափեն ու կը ձեւեն այնպիսի կանգունով ...ր վերջը-վերջը իրենց գլխուն պիտի դառնայ։

Կարելի չէ անվերջ համբերել այս ինքնագլուխ եւ բռնա-...կան քաղաքականութեան, մանաւանդ այնպիսի երկրի մը ...ր ամէն ինչ ենթարկուած է՛ տրամաբանութեան և օրէնքի։ ...նչ բսել կ'ուզեն, վերջապէս, այդ մարդիկը, արհամար-... 15.000 ժողովուրդի ձայնը, իրենց քմահաճոյքին համա-... վարելով գործերը, եւ իբրեւ անձնական հարստութիւն ...ակարարելով հարիւր հազարաւոր ֆրանքներ։ Ձենք ուզեր ...նոտւնները երթալ, պրպտելով 20-25 տարուան հաշիւները։ ...ն չորս-հինգ արիստիրտ եւ իրաւասու հայրենակից-...որ բռնեն այս մարդոց օձիքէն եւ հանրային դատաստանի ...են, Փարիզի հոգեւոր հովիւ Վռամշապուհ եպիսկոպոսն ալ ...ն, իբրեւ գեղծանողներ։

Նոյնիսկ իրենց շրջանակին, Փարիզի հին գաղութին մէջ ...ն հինգ սրտցաւ եւ պարկեշտ մարդիկ, որ հասկցնեն այդ ...ցած ամիրաներուն, թէ չափը անցած է, եւ իրենք ամէն ...ն։

Բարեմիտներ կան որ, զգուած՝ Փարիզի հոգաբարձութեան ...ութիւններէն, կ'առաջարկեն... ուրիշ եկեղեցի մը բա-... «պօյքօդ» հռչակելով Ժան Կուժոնի հաստատութեան դէմ։ Ինչո՞ւ այդ «պօյքօդ»ը չբանալ բուն իսկ յանցաւորներուն ... կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, բայց մանաւանդ ե-...րձնելով անոնց՝ հանրային կեանքի մէջ։

Երբ վերջ պիտի գտնեն այս մութ խաղերը, առ Լոյս-...քին մէջ, ուր անպատիժ չի մնար ո՛րեւէ անարդարութիւն։ Որո՞ւ համբերութիւնը կը փորձեն,— տուն-տեղ կորսնցու-... բազմութիւններո՞ւն, իրենց զաւակներուն օտարացման ա-...տես ծնողներո՞ւ, թէ իր կանանչ արեւը գործարաններու ...ակարկած երիտասարդութեան։

Եւ ո՞ւր կ'ուզեն հասցնել գործերու վիճակը։

Որո՞ւ ասպարէզ կը կարդաք, պարոնն՛ր։

Ձեր ժառանգած կամ չարաշահութեամբ դիզած միլիոնները, ... գլխարկն ու ագնուապետական հովերը ոչինչ կը փոխեն ...սիական խմորէն։

Մա՞րդ էք, Եւրոպա՞ կ'ապրիք,— ասպարէզ իջէք եւ պա-...սխանեցէք, այնպէս ինչպէս պիտի պատասխանէր իւրա-...ն եւրոպացի մը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

Աթէնքի Նոր Օրը, խմբագրական մը մէջ պարզելով գաղթականներու շայաստան փոխադրութեան ծրագրին ձախողումը եւ ծագած նոր տագնապը, հետեւեալ թելադրութիւնները կ'ընէ (5 Մայիս).

— «Հազարաւորներ կը ցանկան հեյլէնահպատակ դառնալ այսօր. ոչ միայն կը ցանկան, այլ կօղմնակի միջոցներ կը փնտռեն՝ իրենց նաւը խարսխելու յունական նաւահանգիստին վրայ։

Երեսունհինգ հազար գաղթականութեան առնուազն քսան հազարը, վերջնական կերպով տեղաւորուած, տուն տեղ եղած կարելի է նկատել։ Այս թիւը ինքնապահ է, սեփական խանութ ու գործ ունի։ Մնացեալ տասնըհինգ հազարէն թերեւս հինգ հազարը ցանկայ Հայաստան երթալ, որով Յունաստանի մէջ գիւղացիական գաղթականները տասը հազարէն աւելի չեն։ Ասոնք կը գտնուին Փիրէի, Սինկրուի, մասամբ Լիբրազմայի եւ ասա մըն ալ Մակեդոնիայ, կղզիներու եւ Պելոպոնէսի մէջ։

Ազգերու Դաշնակցութեան Ջետեղման Յանձնախումբի տեղեկագիրներուն համաձայն, տասը հազար գաղթական գետեղելու համար երկու հարիւր հազար ստրեմի հողը բաւէ. ...ամէն ...իր ... 20ական ստրեմի, որ յունական դրամով 7500 տրախմի կ'ընէ :

Կը մնայ վայրին ընտրութիւնը։

Այս մասին կարելի է հասկացողութեան գալ կառավարութեան հետ։ Յոյն գաղթականներու գետեղման աշխատանքը արդէն կը մօտենայ իր վախճանին։ Տեղ ... ... թիւններ կան Մակեդոնիոյ մէջ, որոնք անմարդաբնակ ու անմշակ կը մնան։ Փոքր գումարներ յատկացնելով, կարելի է ճահիճներ չորցնել եւ գետեղել հայ գաղթականութիւնը։

Եթէ քաղաքական պատճառներով, հեյլէն շրջանակները համաձայն չըլլան ասոր, կարելի է ընտրել ուրիշ երկրագործական շրջաններ, օրինակ Կրետէի ոչ-ճահճային մասերը, Վոլոյի գիւղերը կամ Լարիսայի դաշտային մասերը։

Այս մասին վերջնական որոշում կրնայ տրուիլ, տեղւոյն վրայ կատարուելիք քննութիւններէն յետոյ»

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Խմբագիր,

Ֆիլիպէի աղետալի երկրաշարժին առթիւ, Յառաջի միջոցաւ բացուած հանգանակութիւնը, եւ մանաւանդ այէտին ծանրակշիռ հանգամանքն ու անոր բարոյական իմաստը, չէին կրնար անտարբեր թողուլ մեզ, Մարսէյլի Ս. Մարսէյլի Coder Frèresի գործարանին բանուորներս։ Ըրինք ինչ որ կարելի էր, տրամադրեցինք ինչ որ կը թոյլատրէր մեր աշխատաւորի համեստ քսակը

Թէեւ չնչին է այս գումարը, բայց կենդանի օրինակ մը կրնայ ըլլալ ուրիշ գործարաններու մէջ աշխատող մեր բախտակից եղբայրներուն։ (Տես գումարը)։

Խումբ մը Բանուորներ

ԽՄԲ. — Ցանկը յաջորդով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐՈՒՄ ՔԻՒՐՏ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ

Թայմզի Թղթակիցը Պոլիսէն կը հեռագրէ Մայիս 9 թուով.— Երեք տարի առաջ Թրքական Քիւրտիստանի մէջ սկսած Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը զսպելէ վերջ, կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ Արեւելեան նահանգներու մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, եւ անբաղձալի նկատուած բոլոր Քիւրտերը Արեւմտեան Անատոլու աքսորեց։

Ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյ Ազգային Մեծ Ժողովին առջեւ այս հարցին մասին խօսելով, բսաւ թէ կառավարութիւնը հիմա գոհ է ձեռք առնուած այս միջոցներու արդիւնքէն, եւ թէ լիովին ապացուցուած ըլլալով որ կարող է այսպիսի կացութեանց առաջքն առնել, կը զգայ թէ եկած է ժամանակը ներողամտութեամբ շարժելու։

Այս նպատակով, գործավարը պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկուի Արեւմտեան Անատոլու աքսորուածները վերադարձնել իրենց տեղերը, դադրեցնել դատական հետապնդումները բոլոր անոնց դէմ, որ դեռ չեն դատուած, — պայմանաւ որ անոնք անձնատուր ըլլան — ու յետաձգել նախկին ապստամբներու դէմ տրուած վճիռներու գործադրութիւնը։

Արդէն քանի մը քիւրտ վարիչներ փափաք յայտնած են իրենց ընտանիքներով անձնատուր ըլլալու։

Կարեւոր քայլ մը դէպի աշխարհականացում

Վերջին թղթարերով առնուած «Միլլիյէթ» (7 Մայիս) կը հրատարակէ պատճէնը ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյի պատրաստած մէկ նոր օրինագիծին, որով լայն իրաւասութիւններ կը տրուին կուսակալներուն։ Օրինագիծին ամէնէն ուշագրաւ կէտն ա՛յն է որ կուսակալներն ու նահանգային ընդհանուր ժողովները իրաւունք պիտի ունենան որոշումներ տալ իւրաքանչիւր նահանգի պէտքերուն մասին, առանց դիմելու ներքին գործավարութեան։ Կուսակալները միեւնոյն ժամանակ ներկայացուցիչները պիտի նկատուին գործավարներուն։ Պաշտօնեաներ նշանակելու և պաշտօնանկ ընելու մասին ընդարձակ իրաւունքներ պիտի ունենան։ Ասկէ զատ, ոստիկանութիւնը, ոստիկան-զօրքը ամբողջովին կուսակալներու հրամանին պիտի ենթարկուին։

Նոր աքսորներ դէպի Սիպերիա

Քոփէնհակէն կը հեռագրեն Մայիս 9 թուականով.— Մոսկուայէն հասած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Ուկրայինայի մէջ ձերբակալուած եւ Մոսկուա բերուած են 120 անջատողականներ եւ գաղտնաբար աքսորուած են Արեւելեան Սիպերիոյ խորերը՝ առանց դատարանի առջեւ հանուելու։

∴ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, կատարեալ անկարգութիւն կը տիրէ Նիկոլայեւի նաւարանին մէջ, ուր ընդծովեաներ կը շինուին։ Այսօր միայն կը յայտնուի թէ անցեալ Ապրիլ 18ին ծովային գործավար Մուկլէվիչ հալածելով Նիկոլայեւ մեկնած է՝ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի տեղեկագրին վրայ։ Բանուորները դադրեցուցած են աշխատանքը եւ բազմաթիւ կարեւոր ու արժէքաւոր կտորներ բաց օդին մէջ մնալով ժանգոտած եւ անգործածելի դարձած են։

Ամանուլլահի պտոյտները

Ամանուլլահ թագաւորն ու Սիւրէյյա թագուհին առջի իրիկուն իրենց շքախումբով մեկնեցան Լէնինկրատ, ընկերակցութեամբ՝ Կարախանի։ Կայարանը ողջերթի գացած էին Կալինին, Ջիչէրին, Միկոյեան, Զինուորական Գերագոյն Խորհուրդի անդամները, արտաքին գործավարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարները եւ Մոսկուայի աֆղան գաղութին ներկայացուցիչները։ Մեկնումէն առաջ, թագաւորը այցելած էր զինուորական թանգարանը եւ ներկայ եղած զօրանցքի մը՝ Մոսկուայի շրջակաները։ Նոյն կառախումբով Լէնինկրատ մեկնեցաւ նաեւ պատերազմական նախարար Վորոշիլօֆ։

∴ Փրակայի համայնավար բոլոր կազմակերպութիւնները բուռն կերպով կը բողոքեն Մոսկուայի մէջ Աֆղանիստանի թագաւորին ի պատիւ կատարուած ընդունելութեան դէմ։ Բողոքագրին պատճէնը, զոր համայնավար օրկան «Ռուտէ Փրավօ» մերժած էր հրատարակել, լոյս տեսած է «Փրավօ Լիտու» թերթին մէջ։

∴ Թուրքիոյ մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար Աֆղանիստանի թագաւորին։ «Իզմիր» շոգենաւը Մայիս 15ին Պոլիսէն Սեւաստափոլ պիտի մեկնի, ընկերակցութեամբ «Փիքը Շէվքէթ» եւ «Պէրքը Սաթվէթ» մարտանաւերուն։ Թագաւորը Մայիս 18ին Սեւաստափոլէն նաւ պիտի նստի։ Արարողապետ նշանակուած է Սաֆվէթ Զիա պէյ, որ այս առթիւ կատարուելիք հանդիսութեանց ծրագիրը կառավարութեան վաւերացման ենթարկելու համար Էնկիւրի մեկնած է։

Ծափողջիւնը յաղթական Չինաստանի մէջ

Մարաջախտ Չանկ-Ծօ-Լինի կոչը, որով հրաւէր կ'ուղղէր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԳ. Ցանկ

	Ֆր.
Սէն Մարսէլի (Մարսէյլ) Coder Frères գործարանի հայ աշխատաւորներէն	435.—
Ս. Միքայէլ, Լա Հէյ	100.—
Ս. Գրիգորեան, Սալին	30.—
Արմենուհի Մ. Պարսամեան	15.—
Վարուժան Մ. »	15.—
Տ. Գէորգեան	20.—
Ընկեր մը	10.—
Մ. Դոնիկալեան, Ռուանէր	10.—
Գումար	635.—
ԺԲ. ցանկին գումարը	8529.30
Ընդհ. գումար	9164.30

ԽՄԲ.— Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ եպիսկ. Փէրտահճեանի փոխադրած ենք.—

Մայիս 5ին	2000.—
Մայիս 9ին	4500.—
Այսօր (Մայիս 12)	2500.—
Գումար ֆր.	9000.—

(Մէկ շաբթուան մէջ)

Հետզհետէ հասած գումարներն ալ պիտի փոխադրենք անմիջապէս, երկու հազարնոց կամ աւելի չէքերով։

ՏՈՄՍԵՐ

ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Տիթրոյթէն հայրենակից մը կը գրէ.

— «Քանի մը ամիսէն Տիթրոյթի մէջ պիտի տօնուի անխոնջ գրական գործիչ Ա. Մ. Տոցիկեանի 35ամեայ յոբելեանը։ Տոցիկեան ծանօթ գրագէտ մըն է, որ աշխատակցած է տասնըեօթը թերթերու։ Տոցիկեան խմբագրապետ մըն է որ լոյս է ընծայած տասնըհինգ թերթեր։ Տոցիկեան իր գաղափարական գործունէութեան դժնեկալից ? շամբուն մէջ արտադրած է գրական, վիպական, հրապարակագրական, պատմաբանական եւ յոբելեանական գործեր։

Իր գրական գործունէութեան 25ամեակն տօնուած է 10 տարի առաջ, Ֆրէզնոյի մէջ։ Երեսունըհինգամեան կը տօնուի Տիթրոյթի մէջ։ Դեռ կայ 40ամեան սօնեղ պօսթըն, իսկ 50ամեան ... Երեւան։ Այս յոբելեանները կարելի է շարունակել մինչեւ ... Երուսաղէմ։»

Ու գլուխս առի ափերուս մէջ եւ ունեցայ դժնեկալից! մտածումներ։

Նախ մտքիս ծոցին մէջ ի զուր փնտռեցի այս «ծանօթ գրագէտ» Տոցիկեանը։ Հարցուցի ասոր անոր։ Մէկ Յանչցող գտնուեցաւ հարիւր գրասէրի մէջ։ Ահա թէ ի՛նչ պատասխանեց իմ հարցումիս.

— «Տոցիկեան մշակած է ո՛չ թէ բանաստեղծական կամ վիպասանական, այլ յոբելեանական գրականութիւն մը։ Շատ կը սիրէ իր գրական գործունէութեան յոբելեանը կազմակերպել տալ, ամէն անգամ որ պարպուի իր ծոցիկը...»

Ամէն յոբելեարի մաղթանք մը կ'ընեն։ Ահա իմս.

— կը մաղթեմ որ Տոցիկեան ա՛լ իր յոբելեանը չտեսնէ։ Իր ծոցիկը այնպէս լեցուի որ, ա՛լ պէտք չունենայ ի գործ դնելու իր յոբելեարի արհեստը։ Այս կերպով իր ասպարէզն ալ թողած կ'ըլլայ ուրիշ «ծանօթ գրագէտ»ներու, որպիսիներէն է վահան Մալէզեանը։ Այս վերջինին թէեւ ծոցիկը լեցուն ու կռնակն ալ տաք է, սակայն տեղ մը ունի որ ցարդ պարապ է։

Յոբելեանը ի՛նչ պարապութիւններ չէ ուռեցուցած ու լեցուցած։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱՆՔ...

Մենք ամուր կը մնանք այն հիմնական կարծիքին վրայ, թէ խորհրդային մամուլի կողմէ Դաշնակցութեան շուրջ յարուցուած աղմուկին բուն պատճառը մեր կուսակցութեան զօրանալն ու արագ տարածումն է։

Նախորդ յօդուածներով, իրենց իսկ խոստովանութիւններէն մէջբերումներ ընելով, ապացուցինք ատիկա։ Վերջին անգամ գրեցինք նաեւ այն հրահանգի մասին, որ Թիֆլիսէն ուղղուած է Հայաստանի կեդր. կոմիտէին, «գաղափարական լայն ճակատ» բանալու համար Դաշնակցութեան դէմ։ Եւ գաղափարական արշաւանքն արդէն սկսած է։

Խորհրդային Հայաստանի Ապրիլ 21ի թիւին մէջ, բանաստեղծ, գրական-քննադատ և տեսաբան Գուրգէն Վանանդեցին «Դաշնակցութեան մանր բուրժուական տեսութեան քաղաքական հետեւանքները» երկար վերնագիրով եւ կէս էջնոց յօդուածի մը մէջ, կը փորձէ պարզել Դաշնակցութեան դասակարգային հանգամանքը։

«Եղած են ընկերներ, որ մինչեւ այժմ, ոմանք այժմ էլ, կը պաշտպանեն Դաշնակցութեան մանր-բուրժուական թէորիան։ Ընկ. Աշոտ Յովհաննիսեանը կը համարի Դաշնակցութիւնը հայ մանր-բուրժուազիայի «հետեւողական արտայայտիչ» եւ դրօշակիր, կամ ինչպէս ինքը կ'որակէ քաղքենիութեան հետեւողական արտայայտիչ»։

Ըստ Աշոտ Յովհաննիսեանի, Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ, հայ մանր քաղքենիութիւնը երբեք դարձած չէ դէպի ընկերվարական յեղափոխութիւնը՝ հրաժարելով Դաշնակցութենէն։ Վանանդեցին այդ դրութիւնը հակասական կը համարէ, որովհետեւ, եթէ մանր քաղքենիութիւնը երբեք դարձուցած է դէպի յեղափոխութիւն, հետեւաբար նման քայլ պիտի առնէր նաեւ անոր «հետեւողական արտայայտիչ» Դաշնակցութիւնը։ Յօդուածագիրը համաձայն չէ նաեւ այն տեսակէտին, թէ նոյեմբերեան յեղաշրջումէն յետոյ է, որ Դաշնակցութիւնը դադրած է պաշտպանել մանր քաղքենիութիւնը եւ սկսած է դառնալ բուրժուական։ Համաձայն հեղինակի յայտարարութեան, Դաշնակցութիւնը անցեալին ալ, «ինչպէս ձեւակերպած ու արտայայտած է ընկ. Շահումեանը», եղած է հայ բուրժուազիայի արտայայտիչ կուսակցութիւն։ Հետեւաբար, Աշոտ Յովհաննիսեանի տեսութիւնը «ռէվիզիա է բոլշեւիկեան տեսակէտի»։ Եւ այդ «ռէվիզիան» կատարուեցաւ հայկական մենշեւիզմի սպեցիֆիզմի գաղափարական արսենալի վերբերով»։ Այլեւ խօսքով, Ա. Յովհաննիսեանի տեսութիւնը կրկնութիւնն է Դաւիթ Անանունի [illegible]։

Հարց կը ծագի, — ինչո՞ւ լենինեան կուսակցութիւնը չի կրնար ընդունիլ «Դաշնակցութեան մանր քաղքենիութեան» կուսակցութիւն ըլլալը։ Նախ, որ ցարիզմի ժամանակ շահագործուած մանր բուրժուական խաւերը պէտք է գրաւուին սոցիալիստական յեղափոխութեամբ պրոլետարիատի կողմից, ուրեմն, (պրոլետարիատ)ը մաքառելով Դաշնակցութեան դէմ, կը կռուի նաեւ այդ խաւերուն դէմ, որոնք անդրադառնում են պրոլետարիատին։ Երկրորդ, անցեալին, «մանր բուրժուական մասսան», որպէս ցարիզմի կողմից ճնշուած տարր, մեծ է ցարիզմի դէմ յեղափոխական պայքարում», եւ եթէ Դաշնակցութիւնն եղած արտայայտիչը այդ մասսայի, ուրեմն այդ կուսակցութիւնն ալ պէտք է ճանչնալ իբրեւ յեղափոխական։ Այն Դաշնակցութիւնը իր ամբողջութեան ընթացքին ալ եղած է «հակայեղափոխական»։

Ինչպէս, պատմական Վանանդեցիի տեսութեամբ, Դաշնակցութիւնն իր դասակարգային էութեամբ եղած է բուրժուական եւ իր գործունէութիւնով հակայեղափոխական։

Անմիջապէս յայտարարենք որ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի հարազատ ծնունդն է, արտայայտիչն անոր ձգտումներուն և մեծ մեքենան հայ ազգի վարած պայքարին։ Դաշնակցութիւնը համարել քաղքենի դասակարգի արտայայտիչ կը նշանակէ «գլուխ կորցնել»։ Դաշնակցութիւնը իր քառասնամեայ գործունէութեան ընթացքին, հաւասար չափով պայքարած է ինչպէս ռուս եւ թուրք բռնութիւններու, նոյնպէս եւ հայ քաղքենի դասին դէմ։

Գալով Դաշնակցութեան «հակայեղափոխական անցեալին», բացճակատ կը ցուցնենք մեր անցեալ գործունէութիւնը։ Բրբռնեցէք և ուսումնասիրեցէք զայն, փոխանակ մանկամիտ վճիռներ արձակելու։ Իսկ եթէ այդ աւելորդ կը համարէք, գոնէ լաւ կարդացէք Շահումեանի ու Լէնինի գրուածքները՝ ազգային հարցի ու պայքարի մասին։

Ի մէջի այլոց ըսենք, որ Գուրգէնի զուր կը նոյնացնէ հայկոմկուսի երբեմնի ղեկավար Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ «մենշեւիզմի սպեցիֆիզմ»ի գաղափարախօս Դ. Անանունի տեսակէտները։ Եթէ Անանունի համար հայ ազգային ազատագրական շարժումը ազգային նկարագիրը զինադրկութեան վտանգէն փրկող պայքար մըն է, միւսին համար՝ «ազգային նկարագրի վտանգ առաջ անդրադարձնում է միայն նիւթական իր առացւածքը վտանգուած քաղքենու «հոգեւոր» մտավախութիւնը»։

Անշուշտ պիտի չուարի «ընկեր» Վանանդեցին, եթէ ըսենք, որ «իսկական բոլշեւիկեան տեսակէտ» արտայայտող Շահումեանի ազգային հարցի մասին ունեցած տեսութիւն ամբողջապէս կը կրէ Դ. Անանունի կուսակից Կ. Կաուցկիի ազդեցութիւնը։ «Ազգային հարցի էութիւնը, կ'ըսէ Շահումեան, կայանում է նրանում, թէ ինչպէ՞ս դասաւորել ժամանակակից միջազգային պետութիւնների մէջ առանձին ազգերի կամ աւելի ճիշդ՝ զանազան ազգերի պատկանող հպատակների վիճակը, ինչպիսի՛ նորմաներ մշակել նրանց փոխադարձ յարաբերութիւնների եւ նրանց ու պետական իշխանութեան յարաբերութիւնների համար, որպէսզի երկրի սոցիալ-տնտեսական կեանքը նորմալ ընթացք ստանայ, որպէսզի պետութիւնը, որպէս մարդկային գոյութեան կուռ մի որոշ կազմակերպութիւն՝ կարողանայ ծառայել իր նպատակին»։

Յետոյ, կանգ առնելով ազգային հակասութիւններու վրայ եւ այդ հակասութիւնները կապելով ժամանակակից դրամատիրական տնտեսութեան հետ, Շահումեան կը շարունակէ.

«Ազգային հակամարտութեան ամենակարեւոր ու ամենաինքնատիպ արտայայտութիւններից մէկն այն է, որ երբեմն այս կամ այն ազգութիւնը խորթ է յայտարարուած պետութեան մէջ տիրող դասակարգի կողմից եւ սկսւում են բացի լեզուական, կրօնական եւայլն, նաեւ քաղաքական ճնշումներ։ Օգտուելով իր ուժից, գերակշռող ազգութեան տիրող դասակարգը, յենուելով պետական մեքենայի վրայ, զրկում է այս կամ այն մանր ազգութիւնը որոշ քաղաքական իրաւունքներից եւ ստեղծում է նրա համար մի դժոխային կացութիւն»։

Ի՞նչ բան կրնայ թուլացնել այն ճնշումը, որ կը գործադրուի մանր ազգութիւններու վրայ.

«Մեր պատասխանը, կը գրէ Շահումեան, — ժողովրդապետութեան սկզբունքի կատարեալ յաղթութիւնը, դեմոկրատական քաղաքական կարգերի լիակատար իրականացումը (ընդգծումը հեղինակինն է. Ա.)»։

Մեր կուսակցութիւնը, ազգային հարցի մասին, իր ծրագրին մէջ կը դնէ երեք բան, իբրեւ ընդհանուր պահանջ. 1.— Քաղաքացիական կատարեալ հաւասարութիւն պետութեան բոլոր հպատակներուն համար առանց ազգի եւ ցեղի խտրութեան։ 2.— Ազգ. մշակոյթի զարգացման, ուրիշ խօսքով՝ լեզուի, խղճի, գրականութեան եւայլն. կատարեալ ազատութիւն։ 3.— Քաղաքական ինքնորոշման իրաւունք պետական կազմի մէջ մտնող բոլոր ազգերու համար։ Շահումեան քաղաքական ինքնորոշման իրաւունքը կը վերապահէ ամէն մէկ ազգութեան իրեն՝ ըլլայ ինքնավարութիւն, ֆէդէրացիա կամ կատարեալ անջատում։ Ուրիշ խօսքով, ինքնորոշման հարցին մէջ, կը պաշտպանէ Դաշնակցութեան տեսակէտը (Տես Դրօշակ 1928 Մարտի թիւի խմբագրականը. Ա.)։

Այժմ քանի մը հարցեր մեր Գուրգէնիկին

— Կ'ընդունի՞ս, որ հայ ժողովուրդը թէ Ռուսաստանի եւ թէ մանաւանդ Տաճկաստանի մէջ, «խորթ» է եղած և զրկուած ըլլալով «քաղաքական իրաւունքներէ» ապրած է «դժոխային» պայմաններու մէջ (չակերտներու մէջ առնուած են Շահումեանի բառերը Ա.)

Կ'ընդունի՞ս, որ Դաշնակցութիւնն անցեալին պաշտպանած է «ժողովրդապետութեան գաղափարը»։

Դաշնակցութեան ծրագրի մէջ կարդացա՞ծ ես «քաղաքացիական կատարեալ հաւասարութիւն բոլոր հպատակներու համար», «ազգային մշակոյթի զարգացման կատարեալ ազատութիւն» եւ պաշտպանութիւն «քաղաքական ինքնորոշման իրաւունքի» բացատրութիւնները։

Վերջին հարց մը եւս.— Կրնա՞ս ժխտել թէ այս աշխատանքներուն համար Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ մեր մղած պայքարը յեղափոխական գործ էր։

Անցնինք Լէնինին։

Ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը լէնինիզմը կ'ընդունի իբրեւ ճնշուած ազգին անջատումը տիրող ազգէն եւ անկախ պետական գոյութեան իրաւունք։ Համաձայն այդ տեսութեան, բանւոր դասակարգի յաղթանակը պայմանաւորուած է ճնշուած ազգերու վերջնական ազատագրման հետ։

«Բանւորական դասակարգը և ազգային հարցը» աշխատութեան մէջ, Լէնին կ'ըսէ՝ «որպէսզի տարբեր ազգերը ազատ եւ խաղաղ կենակցին կամ բաժնուին (երբ այդպէս յարմար գտնեն), կազմելով տարբեր պետութիւններ, անհրաժեշտ է լիակատար դեմոկրատիզմ, զոր պէտք է պաշտպանէ բանւոր դասակարգը։ Ո՛չ մէկ արտօնեալ վիճակ ո՛րեւէ ազգի կամ լեզուի համար։ Ո՛չ մէկ ճնշում, ոչ մէկ անարդարութիւն ազգային փոքրամասնութեան հանդէպ.— ահա բանւորական դեմոկրատիայի սկզբունքները»։

Իսկ «Ազգերու ինքնորոշման հարցի մասին» աշխատութեան մէջ, նոյն Լէնինը կը գրէ.

— «Ասիոյ եւ Արեւելեան Եւրոպայի համար, սկսուած բուրժուական դեմոկրատական յեղափոխութիւններու շրջանին, ազգային շարժումներու արթնացման ժամանակ, նորաստեղծ բանւորական կազմակերպութիւններու պարտականութիւնն է պաշտպանել բոլոր ազգութիւններու համար ինքնորոշման իրաւունքը...»։

Ուրիշ աւելի կարեւոր գրուածքի մը մէջ՝ «Ընկերվարական յեղափոխութիւն եւ ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը» Լէնին կը յայտարարէ.

— «Ազգերու ինքնորոշման իրաւունք կը նշանակէ միայն քաղաքականապէս անկախութեան իրաւունք եւ ազատ քաղաքական անջատում ճնշող ազգութենէն։ Ընկերվարութիւնը անպայման պէտք է իրականացնէ լիակատար դեմոկրատիան, հետեւաբար, պէտք է առաջադրէ ոչ միայն ազգերու լրիւ հաւասարութեան իրաւունքը, այլեւ իրականացնէ ճնշուող ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը, այսինքն՝ ազատ քաղաքական անջատման իրաւունքը։ Ընկերվարական կուսակցութիւնները, որոնք իրենց անցեալ, ներկայ գործունէութեամբ եւ յաղթանակէն յետոյ չեն ապացուցաներ թէ կ'ազատեն ստրկացած ազգերը եւ իրենց դիրքը կը հաստատեն ազատ միութեան հիմքին վրայ, — իսկ ազատ միութիւնը կեղծ խօսք կը մնայ, առանց անջատման ազատութեան,— այդպիսի կուսակցութիւնները դաւաճանութիւն կը գործեն ընկերվարութեան հանդէպ»։

Լէնինի եզրակացութիւնն է. «Ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ մարդկութիւնը կրնայ հասնիլ դասակարգերու ջնջման միայն փոխանցման շրջանին հասնելով ճնշուած դասակարգի դիկտատուրա, — ճիշդ այդպէս ալ ազգերու անխուսափելի միացմանը կարելի է հասնիլ միայն ճնշուած ազգերու լիակատար ազատութեան փոխանցման շրջան մը ունենալով, այսինքն՝ անջատման իրաւունք»։

Հետաքրքիր է իմանալ, իմաստուն Վանանդեցին, Լէնինի ազգային ո՞ր տեսութենէն ելլելով է, որ Դաշնակցութեան անցեալ գործունէութիւնը կը համարէ հակայեղափոխութիւն։ Թուցէ այն պատճառով, որ անցեալին Դաշնակցութիւնը չէ առաջադրած «անջատման իրաւունքը», մէկ երկրի մէջ պաշտպանելով ինքնավարութեան սկզբունք, միւսին մէջ՝ ֆէդէրացիայի։

Բայց մեզ թող ներէ մեծահոգի Գուրգէն Վանանդեցին, քանի որ 1918 Մայիս 28ի յայտարարութեամբ մենք արդէն ուղղած ենք մեր այդ սխալը։

ԱՇՈՏ

ՔՈ ԻՆ ԵՆ ԹԷ ԱՐԹՈՒՆ

«Ով քնած էք՝ արթուն կացէք,
Ով արթուն էք, ելէ՛ք, կեցէ՛ք»
Յովհ. Թումանեան

Պուլկարահայ աղէտ, Յունահայ աղէտ, նոր [illegible]։

Ցնաւեր ու բաց երկնքի տակ, մերկ ու կիսաքաղց, անձրեւի տակ, խոնաւութեան մէջ։

«Երէկ չէին՝ այսօր ամայի»։

Ահաւոր աղէտ, [illegible] մեզի համար, մեր արենակիցներուն համար։ Ուրիշներ տէր ու տիրական ունին. պետութիւն ու խնամակալներ։ Ուրիշներու գրամարկղները գանձը բացուեր են յանկօրէն։ Մենք անտուն ենք, անտէր ու անպաշտպան։

Հայկական ամբողջ բոյներ քանդուած։ Մայրերը կը ծնին բացօթեայ հաւաքատեղերու մէջ, յաճախ գուրկ դեղ ու դարման. աշակերտները փողոց թափուած, եւ հայ գաղթականը, հազիւ օրապահիկ ճարողն ու հնամեայ բարեկեցիկ պուլկարահայ եւ [illegible] ընտանիքները կը ծառայեն քով քովի, պատառ մը չոր հաց իրարու հետ բաժնելով։

Ուրիշներ յուսով են որ շուտով պիտի վերաշինեն իրենց նախկին շէն օջախները, իսկ մե՞նք։

Երէկ Շիրակի մեր պապենական դաշտը, մեր հացառատ գիւղերը փլատակի վերածուեցան, այսօր՝ Ֆիլիպէն իր շրջականներով եւ Կորնթոսը...

Եւ այսպէս 12000ի հասնող հայութիւնը, նոր դեգերումներով եւ նոր տարագրութիւններով բաժան-բաժան, ցան ու ցիր, պիտի կորսուի, պիտի ոչնչանայ, եթէ դարման չառնենք։

Դժբախտաբար Ֆիլիպէն ու Կորնթոսը մինակ չեն, կան նաեւ ուրիշներ։ Հազիւ տուն տեղի տէր դարձած, շինարար աշխատանքի լծուած, դպրոց բացած խառնաքաղաքի տարագիր հայութիւնն ալ թշուառացած է։ Գիւղեր ալ կան դեռ, ուր բազմաթիւ հայ գաղթականներ որջ մը կը փնտռեն, չոր քար մը իրենց գլուխը դնելու համար։

Շիրակի աղէտեալները՝ առանց չափ թշուառ, առանց չափ անօգնական չէին։ Անոնք իրենց մայր երկրին կուրծքն իսկ ճանկռտելով, նոր բնակարաններ շինեցին։ Շիրակի աղէտի զոհերը կրնային նաեւ պաշտպանուիլ, հաց ու անկողին, հագուստ կապուստ գտնել իրենց հայրենի բնագաւառի եղբայրասէր ազգակիցներու մօտ. երկրին մեծ ու միահեծան տէրը Խորհրդային միութիւնը ի վիճակի էր հարկ եղած օգնութեան չափը երեւան բերելու, իր իսկ շահերէն թելադրուած։ Ուրիշ՝ տարբեր է պուլկարահայութեան պարագան։

Քարացա՞ծ է հայ ժողովուրդին խիղճը։ Մեռա՞ծ է արտասահմանի աշխատաւորութիւնը։

Ո՛չ, ո՛չ։ Հայ աշխատաւորը ե՞րբ է գլացեր իր թշուառ արենակիցներուն իր եղբայրական օգնութիւնը։ Թղթատեցէք Շիրակի աղէտին պատմութիւնը, յիշեցէք Թաւրիզի հիւրընկալութիւնը, երբ 10.000 փախստական հայերը Զանգեզուրի գողգոթայէն Թաւրիզ ապաստանեցան։ Ատրպատականի հայերը 20,000է աւելի Վասպուրականի գաղթականները տեղաւորեցին, կերակրեցին ու անոնց մատաղ սերունդը դաստիարակելու գործն իսկ ձեռնարկեցին։

400,000 թրքահայեր Կովկասի մէջ խնամուեցան ու պաշտպանուեցան։

Դեռ երէկ, Կոստանցայի մէջ, Դերձանցի հայ մը, իր միակ հարստութիւնը — կտակը նուիրեց Շիրակի աղէտեալներուն. Նոյն քաղաքի ծովեզերքը շրջող սրճավաճառ Վանեցի ծերուկ մը, իր տարիներու խնայած հազար լէյը տուաւ նոյն նպատակին եւ [illegible] լուացարար պառաւ մը իր հոգեպահուստ ու հայրենի երկրին զուլումէն ազատած մէկ հնչուն ոսկին յանձնեց իբրեւ «աղքատ կնոջ լումայ»։

Առատաձեռն է մեր ժողովուրդը, արի եւ անձնուէր՝ համազգային վտանգներու եւ աղէտներու պարագային. կամքը, պատրաստութիւնը չէ որ կը պակսի, այլ նախաձեռնութեան ոգին, շարժումը կազմակերպելու ձեռնհասութիւնը։

Պէտք է աճապարել։

Ինչո՞ւ համար են հապա Փարիզի ջոջ ազաները, կովկասահայ եւ ցեղենաց միութիւնները, թեմականն ու Առաջնորդարանը։

Ո՞ր օրուան կը սպասեն Լիոնի երկուօրեակ Ազգային Միութիւնները, Մարսէյլի Ազգային Միութիւնները, [illegible] դասը եւ Հարիւրի մօտ Հայրենակցականներ, Աղքատախնամ եւ բազմաթիւ ու բազմադրօշ միութիւնները։

Ի՞նչ կ'ընեն Հ. Մ. Ը. Մ ի եւ Հ. Մ ի ժամանակիցները։ Արդեօք հայ մարզիկներու պարտքը «ֆութպոլ» գլորե՞լն է։

Ինչո՞ւ կը դանդաղին, երբ հայ գաղթականները [illegible] մէջ նարինջի կեղեւներ եւ հացի փշրանքներ կ'որոնեն, կրծելու եւ ստամոքսը լեցնելու համար։ Երբ [illegible] «ազգ»ին [illegible] բազմութիւնները [illegible] անօթի եւ ձեռնունայն։

Եթէ Մարսէյլէն՝ չքաւոր, իր իսկ չափազանց զաւկին կրթութիւն տալու հնարաւորութենէն զուրկ հայ կարուհի մը կը հաւնի իր մէկ օրավարձը՝ 12 ֆրանք տրամադրել պուլկարահայ արենակիցներու օգնութեան գործին, հապա ո՞ւր են արտասահմանի [illegible] մանաւանդ Ֆրանսայի [illegible] մեծատուններ, սրահներու սիրահար [illegible]սարդները, պճնասէր հարուստները, բոլո՛րը, բոլո՛րը։

Ինչո՞ւ մէջտեղ չեն գար, [illegible] չեն շարժիր. Մանաւանդ որ [illegible] ուշ չէ։

Քո՞ւն են թէ արթուն.

Ընդ.

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ

Երաժիշտ Ալեքսանդր Սպենդիարեան, որուն մահը [illegible] ծնած է 1871ին [illegible] Խովկասան (կուպերնիայի [illegible])։

Ուսած է Խրիմի Սիմֆերոպոլ քաղաքի գիմնազիոնը, յետոյ Մոսկուայի համալսարանը [illegible] դասեր առնելով երաժշտութեան տեսական եւ գործնական մի յայտնի ռուս երաժշտագէտ Կլենովսկիէ։ 1896ին կ'անցնի Պետերբուրգ եւ փրոֆ. Ռիմսկի-Կորսակովի մօտ կը շարունակէ երաժշտութեան դասերը [illegible] երաժշտանոցի դասընթացքը [illegible]ցնելով կը դառնայ Խրիմ [illegible] է որ կը գրէ իր անդրանիկ երաժշտական գործերը, որոնք [illegible] նուագումին տեղին համերգներ[illegible] նուագախումբին կողմէ։ Այնուհետեւ համբաւը կը տարածուի իբրեւ արժէքաւոր երգահան։

[illegible] տարի տեւող [illegible] նաեւ կը մնայ Խրիմ, անոր գիւղերը [illegible] քաղաքներն ու գիւղերը շրջելով եւ հաւաքելով թաթարական ժողովրդային երգեր [illegible] աւանդավէպեր, զանոնք մշակելով ու դաշնաւորելով։ Այդ ուղղութեամբ [illegible] գրէ Ղրիմի նկարներ եւ երեք արմաւենիները [illegible] 1915ին կը մեկնի Բագու, ապա Թիֆլիս, եւ կուտայ շարք մը համերգներ։ Թիֆլիսի մէջ է որ կը յղանայ հայկական գեղարուեստական օփերա գրելու գաղափարը, նիւթը վերցնելով Յովհ. Թումանեանի Թմկաբերդի առումը երկասիրութենէն, իսկ հիմնական motif մեծ մասով Մելիքեանի Շիրակի երգերէն։ 1918ին ամրան կը սկսի գրել իր օփերան, 9 տարի անընդհատ աշխատելով անոր համար։ 1923ին Նուագասիրաց Ընկերութեան կողմէ կը հրաւիրուի [illegible] եւ իր ստեղծագործութիւններով կուտայ մեծ համերգ մը, յաջորդ տարին ալ նուագահանդէս Մոսկուայի մէջ։ Նոյն տարուան վերջերը, կրթական գործավարութեան հրաւէրով կ'անցնի Երեւան։ Ցեղին երաժշտանոցը առաջին համերգը կը նուիրէ անոր գործերուն՝ որոնք առհասարակ գրուած են արեւելեան մեղեդիով (thème), եւ իրենց ամբողջութեամբ ու երանգներով խորհրդանիշն են Խրիմի թաթարական-հայկական երաժշտութեան։

ՕՏԱՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի ջերմկային կայաններու ընկերակցութիւններ[illegible] պանդոկներու սենեակին [illegible] ժողով մը կը գումարեն [illegible] մէջ, [illegible] Պ. Պուժէի նախագահութեամբ։

Տեղեկագիրին [illegible] կը հասկցուի որ, 1926ի ընթացքին Ֆրանսա եկած են շրջագայութեան եւ օդափոխութեան համար, Ամերիկայէն 225.000 հոգի, Անգլիայէն 761.000, Զուիցերիայէն 400.000, Սպանիայէն 415.000։

Ամերիկացիները միայն, իրենց պտոյտի օրերուն, ծախսած են 8էն 9 միլիառ ֆրանք։ Բայց Գերմանիա եւ Իտալիա արտասահմանի մէջ զօրաւոր պրոպագանդ կը մղեն ի նպաստ իրենց ամարանոցներուն, որուն հետեւանքով Ֆրանսա շատ կը վնասուի։

ԱԼՋԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

[illegible]

Ռոսսէ.— Այդ հարցը դեռ չէի չփոթեցնէր. 1920—27, ուսուցչութիւն ընելով մէկտեղ աշխատակցած եմ զանազան հրատարակութիւններու. Օրական 18 ժամ կ'աշխատէի. Առկեց զատ, կնոջս ծնողքին տունը կը բնակէի, հոն կ'ուտէի եւ փոխարէն կինս անոնց կը ծառայէր իբր խոհարարուհի.

Նախագահը.— Աժան ապրելու միջոցը գտեր էք.

Ռոսսէ.— Այո, բայց, յաճախ անպատեհութիւններ կը ծագէին.

Սրահէն ձայն մը.— Զոքանչին պատճառով

Նախագահէն սկսեալ մինչեւ դատարանին պահակ ոստիկանը, բոլորը կը ծիծաղին ու նիստը առաջին անգամ ըլլալով կը փակուի զուարթ տրամադրութեամբ

[illegible] 62,000

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ՝ սատոյգ են այն զրոյցները, որոնց համաձայն Նախորդ կաթող. [illegible]

[illegible]

եանին, որ պիտի գայ Փարիզ կարգադրութիւններ ընելու տեղւոյն վրայ։

Փարիզի Հոգաբարձութեան ուղածն ալ այս էր արդէն։ Կը բաւէ որ անխախտ մնայ իր ապօրէն գիրքին վրայ։ Ի՛նչ փոյթ թէ իր շուրջը, ամէն ինչ կը քայքայուի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԿԻՐԱԿԻԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Վաղը՝ կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ա. խումբը կարեւոր մրցում մը պիտի ունենայ Փարիզի պատուոյ նախապատրաստական խումբերէն U. A. Seizièmeի Ա. խումբին դէմ։ Այս խումբը լաւ յաղթանակներ տարած է Փարիզի promotion de division d'honneur խումբերուն դէմ, յաղթած է Gallia Clubի, C. A. Bourgetի, Racing Club de Franceի եւ Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն շատ մը խումբերու յաղթելէ վերջ հասած է մինչեւ հինգերորդ շրջանը։ Անցեալ տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը մրցելով անոր դէմ 1—1ով հաւասար մնացած էր։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի յանձնախումբը քանի մը պահանջկոտ խաղացողներու հեռանալէն վերջ իր Ա. խումբը կազմած է հետեւեալ կերպով.— Վիգէն Սաքսեան, Ռուբէն Ճաճմիրեան (խմբապետ), Աստուր Գաղատասարեան, Սարգիս Կոխպալեան, Երուանդ Խորասանեան, Միհրան Սարըեան, Ցոլակ Թոփալեան, (Գալուստ Գաֆաֆեան, Գալուստ Գուշաքճեան, Վ. Ինճէյաևոբեան եւ Թիւզան)։ Ինչպէս կ'երեւի, Փարիզի Ա. խումբին 7 խաղացողները կը պահեն իրենց տեղերը, վերջին չորս խաղացողները եւս Փարիզի պահեստի խումբին ամէնէն լաւ խաղացողներէն ըլլալով, կը յուսանք որ այդ օրը իրենց եռանդուն խաղարկութեամբ պիտի արդարացնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը։

Մրցումը, որ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսացիներու դաշտին վրայ, Porte de St. Cloudէն յիսուն մեդր հեռու, պիտի սկսի ժամը 4.30ին։ Անկէ առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Իթալիի մասնաճիւղին Ա. խումբը պիտի մրցի յիշեալ խումբին պահեստիին դէմ, ժամը 2.15ին։

Գ. Գասպարեան

ԽՂՃԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Գերման աղբիւրէ յխած լուրերու համաձայն, սովետ կառավարութիւնը, աքսորի սպառնալիքով կը բռնադատէ կաթոլիկ քահանաները, որպէս զի կրօնքի եւ խղճի անհամապատասխան յայտարարութիւն ստորագրեն, ընդունին սովետներու կողմէ տուած կրօնական օրէնքները. [illegible]

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՓԱԽՈՒՍՏ.— Գեղեցիկ էր օրիորդ Ժուանիտա, 16 տարու, Հարաւ ամերիկուհի, որ քանի մը ամիսէ ի վեր, Փարիզ իր քրոջ ու քեռայրին քով կը բնակէր։ Ֆրանսերէն չէր գիտեր, բայց ստացած էր առողջ դաստիարակութիւն մը, այնպէս որ երբ անցեալ երկուշաբթի օր յանկարծ անհետացաւ ու երկու օր մէջտեղ չելաւ, կարծուեցաւ թէ զոհ գացած է ապականութեան գործակալներու.

Բայց ելէկ աղջիկը մէջտեղ ելաւ, մտաւ քրոջը տունը ու յայտարարեց

— Ալ չեմ կրնար օտար ուսուցիչներու հետ գլուխ ուռեցնել, ես ուսումի համար չեմ ստեղծուած, կ'ուզեմ պարուհի ըլլալ

[illegible]

«ՅԱՌԱՋ», Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը։

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ։

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով ամէլորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

եւ ի վերջոյ, պատուհան մը կոտրելով, երբ ներս մտաւ, տեսաւ որ պառաւը վայրագօրէն սպաննուած էր սենեակին մէջ, ամէն ինչ տակն ու վրայ էր, չխուզարկուած կարասի չէր մնացեր։ Ընծանօթ գողեր՝ գիշերանց ներս մտնելով, նախ պառաւը սպաններ, յետոյ կողոպտեր էին

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Ազգ. Իրաւասու Իշխանութիւններու եւ կոմս Ումպէրթօ Մանոթթի Պիանքօի։

Այս սիւնակներուն մէջ, ինչպէս այլուր, Իտալացի կոմս Ումպէրթօ Մանոթթի Պիանքօ ներկայացուեցաւ իբր Իտալիոյ Պարի քաղաքի հայկական Նոր Արաքս գիւղի կազմակերպման եւ անոր մէջ ապրող հայ գաղութին բարօրութեանը աշխատող անձնուէր հայասէր մը։ Այդ առիթով յիշատակուեցաւ նաեւ անունը Պ. Հրանտ Նազարեանցի՝ իբր գործակից Պ. Պիանքօի։

Մենք, ստորագրեալներս, իբրեւ Նոր Արաքսի մօտէն տեղեակ և ականատես, այս սիւնակներուն եւ ուրիշ թերթերու մէջ հաստատեցինք Պ. Նազարեանցի՝ գաղութին մէջ կատարած գերին փաստակար կողմերը, իբրեւ

1. Գաղութը ծանր բռնութեան մը լուծին տակ պահող։

2. Գաղութին անունով դրամ հաւաքելով երեք տարուան հաշիւներ չտուող։

3. Գաղութին աշխատաւորական իրաւունքներուն դէմ գործի գործարանատիրոջ կողմէ եղած զրկանքներուն եւ անիրաւութիւններուն լուռ մեղսակից։

4. Պատճառ՝ գաղութին նիւթական, բարոյական եւ հոգեկան տառապանքին։

5. Մեր կողմէ իրեն դէմ բարձրացուած բողոքի ձայնը խափանելու համար՝ մեզմէ մէկուն դէմ գաւի մը կազմակերպիչ եւ միւս երկուքը իբր «անբաղձալի» տարր գրպարտող, որուն հետեւանքով 4 ամիս բանտարկուելէ ետքը անոնց Իտալիայէն դուրս հանուելուն պատճառ։

Այս նոյն իրողութիւնները ուրիշ ականատես վկայ մը՝ [illegible]

[illegible]

Մենք ու տիկին Պ[illegible]

մեր հրատարակութիւններուն ու բողոքներուն մէջ կոչ ըրած ենք ազգ. իրաւասու իշխանութիւններու, որպէսզի հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին, այս չարիքը դարմանելու համար։

«Յառաջ» ինքն ալ, անկէ առաջ, պահանջ զգացուց որ Միլանի վարչութիւնը, որ հրապարակով խոստացած էր քննութիւն բանալ եւ արդիւնքը ծանուցանել հայ հասարակութեան, վերջապէս գործադրէ այդ յանձնառութիւնը։

Տեսնելով որ, այս բոլոր պահանջներուն հակառակ, ո՛չ միայն ազգային ոչ մէկ իրաւասու իշխանութիւն չի շարժիր եւ քայլ չառներ, այլ գաղութ[illegible] ցաւերը փոր մէջ խեղդելու համար անզամ բերդարգելութեան վիճակի մը տակ կ'առնուի ան, ներկայ բաց-նամակով պարտք կը նկատենք վերջին անգամ մըն ալ այս խնդիրները ուշադրութեանը յանձնել ազգային իրաւասու իշխանութիւններու եւ գաղութին նիւթական եւ բարոյական տնտեսութիւնով զբաղող կոմս Ումպէրթօ Մանոթթի Պիանքօի, որպէսզի գործ գնեն իրենց վրայ ծանրացող պարտքը եւ իրենց ձեռնարկներուն արդիւնքը ծանուցանեն հանրութեան։

Մենք պատրաստ ենք փաստերով հաստատելու վերեւ մեր բանաձեւած մեղադրանքները՝ ո՛ր ձեռնհաս մարմնին առջեւ որ ուզուի։ Գաղութին՝ մամուլի մէջ երկարօրէն ծեծուած գործերուն շուրջը այս օրինաւոր իրաւապահանջութեան կոչն ալ երբ մնայ անարձագանգ, մենք մեր քաղաքացիական պարտքը կատարած համարելով, պատասխանատուներու ցոյց տուած վերաբերումը հանրային դատաստանին կը յանձնենք եւ մեզի կը վերապահենք ներսէն ու դուրսէն քաջալերուած ու նուիրագործուած ապօրինութեան հանդէպ մեր առնելիք դիրքը։

Ե. Արմէն, Գ. Ճաճնապարեանց, Աղնիւ Պէրպէրեան։

ԽՄԲ.— Որոշ յապաւումներով հրատարակութեան տուինք այս նոր բողոքը, այն վստահութեամբ թէ, համապատասխան օրկանները կամ անձերը քննելով եւ լոյս աշխարհ հանելով ակնարկուած արարքներն ու հաշիւները, միանգամ ընդ միշտ կը փակեն այս փափուկ խնդիրը։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Փարիզի Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութիւնը մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Սալոնայի (Սուրիա) Ազգային վարժարանին։

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

ՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

[illegible]

անգամներս ունին. բժիշկներն ալ այնպէս կը ձեւացնեն թէ իբր թէ անգամները նորէն կը բուսնին»

«Աղուոր բուսնիր», [illegible]

[illegible]

[illegible]

քաղաքացիական կռիւը դադրեցնելու, սիրալիր արձագանգ մը գտած է չինական բոլոր շրջանակներուն մէջ, որոնք ընկճուած են անվերջ կռիւներու հետեւանքով։ Օտարականներն ալ նպաստաւոր ընդունելութիւն կ'ընեն գինադադարի առաջարկին։

Միւս կողմէ Ճափոնցիները կը շարունակեն իրենց յաղթական կռիւները Չինացիներուն դէմ։ Շանթունկի երկաթուղիի ամբողջ գօտին եւ Ցինան-Ֆուն իրենց ձեռքն է։ Ցինան-Ֆուէն 15 քիլոմեդր հեռու Թէյթէյն քաղաքը նոյնպէս ձեռքն է Ճափոնցիներուն, որոնք կ'ուզեն ընդլայնել իրենց ճակատը։ Ցինան-Ֆուի վրայ ճափոնական օդանաւերու հասնելուն հետեւանքով, ազգայնական Չինացիները, զօրավար Ֆէնկ-Շէն-Ֆուի հրամանատարութեան տակ, որոնք դեռ կը գրաւէին քաղաքին չինական թաղը, որոշեցին անձնատուր ըլլալ։ Այս զինուորները անմիջապէս զինաթափուեցան Ճափոնցիներուն կողմէ։ Ցարդ զինաթափ եղած Չինացիներուն թիւը կը հասնի 7000ի։

Համայնավար Մէնէթրիէ ընտրեալ չէ

Ինչպէս գրեցինք, խորհրդարանական ընտրութիւններու վերստուգիչ յանձնաժողովը չէր կրցած որոշումի մը յանգիլ վաւերացնելու կամ մերժելու համար ընտրութիւնը համայնավար Մէնէթրիէի, որ Փիւթոյէն երեսփոխան ընտրուած էր Ապրիլ 29ին։ Մէնէթրիէ իբրեւ լրտես 3 տարի բանտարկութեան եւ հինգ տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի դատապարտուած ըլլալով, ներկայիս բանտարկուած է գաւառի մէջ։ Ցիչեալը եւ ընկերները Փրոմոսթ, Սէրժան Տէփուլեի, Կրոտնիքի եւ Պէրնչթայն այս վճիռին բեկանումը պահանջած էին, սակայն վճռաբեկ ատեանի ոճրադատ ճիւղը մերժեց բեկանել վճիռը։

Գերագոյն Դատարանի այս որոշումէն կը հետեւի թէ երբ Մէնէթրիէ իբրեւ թեկնածու ներկայացաւ եւ ընտրուեցաւ, արդէն զուրկ էր ընտրելի ըլլալու իրաւունքէն։

Այժմ Երեսփ. Ժողովը պիտի որոշէ թէ պէտք է նո՞ր ընտրութիւններ կատարուին Փիւթոյի մէջ թէ Մէնէթրիէէն անմիջապէս յետոյ առաւելագոյն քուէ ստացողը երեսփոխան պէտք է հռչակուի։ Այս ձեւով, Նոր Խորհրդարանին մէջ համայնավար երեսփոխաններու թիւը կ'իջնէ 13ի, նախորդին ճիշդ կէսը։ Նոր ընտրութեան պարագային, համայնավարները դարձեալ Մէնէթրիէի թեկնածութիւնը պիտի դնեն։

Նոր ողողումներ Ցուլաստանի մէջ

Սեւանիկէն կը հեռագրեն թէ Սթրումա գետը ութ օրուան մէջ երկրորդ անգամ յորդելով ողողած է Սիտիրոքաստրոյէն մինչեւ Սէրէզ երկարող հովիտը։ 40,000 հէքթար տարածութեան վրայ ծխախոտի, բամպակի եւ արմտիքի ցանքեր բոլորովին փճացած են։ Վնաս կը հաշուուի կէս միլիոն տրախմի։

Բնակչութիւնը ջուրերով պաշարուած է։ Բազմաթիւ գիւղեր ուտելիք չունին։ Քարաճաքէօյի թումբը քշուած է ջուրերէն։

Իշխան Կարոլ կը փորձէ դառ բանալ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ Ներքին Նախարարը յայտարարեց թէ կը յուսայ որ իշխան Կարոլ Անգլիայէն կը հեռանայ մինչեւ Երկուշաբթի։ Իշխանը եւ իրեն ընկերակցողները դիւանագիտական անցագիր կը կրեն, միայն այս է առաւելութիւնը զոր ունի նախկին գահաժառանգը միւս օտարականներուն վրայ։ Կոստթրնէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ իշխանը տկար ըլլալով օրուան մեծ մասը պառկած է։

Իշխանը շատ զայրացած է անգլ. իշխանութեանց իրեն դէմ բռնած դիրքէն եւ դիմած է կարող փաստաբաններու՝ հասկնալու համար թէ կարելի չէ՞ դատ բանալ Ներքին Նախարարին դէմ։ Իր նպատակն է քանի մը օր աւելի մնալ Անգլիոյ մէջ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ իշխան Կարոլի հետ է իր սիրուհին՝ տիկին Լուփէսքու։

Անգլիա եւ Եգիպտոս

Սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն Երեսփ. Ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա երբեք նպատակ չէ ունեցած միջամուխ ըլլալու եգիպտական Սահմանադրութեան։ Անգլիա պիտի պահէ 1922ի իր Յայտարարութիւնը, մինչեւ որ նոր դաշնագիր մը կանոնաւորէ անգլօ-եգիպտական յարաբերութիւնները։ Ապագայ բանակցութեանց դէմ դուռը չէ փակուած։ Այս առթիւ խօսեցաւ նաեւ նախկին վարչապետ Լոյտ Ճորճ, որ ըսաւ թէ Անգլիա եթէ պիտի մնայ Եգիպտոսի մէջ, պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնները։

Պատերազմը օրէնքէ դուրս

Պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու մասին Ամերիկայի Արտաքին Նախարար Քէլլոկի կողմէ մեծ պետութեանց ղրկուած ծրագիրը քննուեցաւ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Չէմպըրլէյն ըսաւ թէ անգլիական կառավարութիւնը ջերմ համակրանքով կ'ողջունէ ամերիկեան ծրագիրը։ «Աւելի առաջ երթալով, պիտի ըսեմ. յուսով եմ որ ատիկա յաջողութեամբ պիտի կնքուի եւ ատոր շնորհիւ իրական խաղաղութիւն պիտի հաստատուի աշխարհի մէջ»։

Գիւղացիներու համագումարին վերջ

Պուքրէշէն կը հաղորդեն թէ Ալպա-Ժուլիայի համագումարը այլեւս փակուած միջադէպ մըն է։ Թէ՛ կառավարութիւնը եւ թէ ազգային գիւղացի կուսակցութիւնը կը պնդեն թէ այդ համագումարին արդիւնքը անվիճելի ապացոյց մըն էր՝ ի նպաստ իրենց։

Համագումարին մասնակցող գիւղացիներէն շատեր շաբաթ մը ճամբայ քալած էին եզի սայլերով. հիմա շաբաթ մըն ալ ճամբայ կ'առնեն՝ վերադառնալու համար։

Ռումէն կառավարութիւնը ձերբակալած է «Փըթի Փարիզիէն»ի թղթակից Շախմանը, «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի թղթակիցկոստանդին Բազանեան եւ«Աւէվէրուլ»ի խմբագիր Թարանեան, որոնք ամբաստանուած են թէ սուտ լուրեր հաղորդած են։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԻԼԹԻԼ ՏՈՒԱԶԻ, որ առջի առտու ժամը 6ին Պուքրէշէն ճամբայ ելած էր, Հալէպ հասաւ ժամը 13ին՝ անցնելով Պոլիսէն ու Էրէյլիէն։

ՍԷՆ-ԺԸՐՄԷՆԻ տօնավաճառը բացուեցաւ երէկ Սէն-Սիւլփիսի հրապարակին վրայ։ Այս պատմական տօնավաճառին մէջ է որ ժէ դարուն առաջին անգամ ըլլալով սուրճը Փարիզցիներուն ճանչցուց ձեր հայրենակիցը Փասքալ (Յարութիւն)։ Տօնավաճառը պիտի փակուի Յունիս 3ին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Հէրիքուրի ճանգանակութիւնը նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մ.Ջ.ի ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ բոլոր ճայրենակիցներու։

ՀԷՐԻՔՈՒՐԻ ՄԷՋ.— Լ. Պօլօեան 50, Գ. Էկէնեան 30, Յ. Էրզուրումլեան 20, Խ. Աղլողանեան, Կ. Փիլիպպոսեան, Ն. Փափազեան 15ական, Յ. Մինասեան, Յ. Արապեան, Օ. Ուզունեան, Յ. Այտընլեան, Ս. Մալաքեան, Ղ. Մակարեան 10ական, Ա. Փափազեան, Զ. Աւագեան, Մ. Օսկանեան, Ղ. Գասպարեան, Մ. Գալայճեան, Վ. Զավուշեան 5ական, գումար 235 Ֆր.։

ՊԵԹՕՆՔՈՒՐԻ ՄԷՋ.— Մ. Աւագեան 25, Ե. Սինանեան 15, Կ. Թէքնէեան 10, Կ. Տէմիրճեան 5, Մ. Ճիվէլէկեան 5, գումար 60 Ֆր.

ՊԷԼՖՕՌԻ ՄԷՋ.— Ղ. Մարանկոզեան 20, Յ. Թէրզեան 20, Զ. Էքմէքճեան, Գ. Գաչըքեան, Գ. Գապասաքալեան, Հ. Պալեան, Ս. Մութաֆեան 10ական, Գ. Ղազէրեան, Կ. Թաղէոսեան, Սարգիս Տումուշեան 5ական, գումար 105 Ֆր.։ Ընդհ. գումար 400 ֆրանք։

Տես «Յառաջ» 11 Մայիս.

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն վաղը Կիրակի, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայ պիտի ըլլան Շ. Կ.ի լիազօրները։

Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի խմբական ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 10.30ին, 4 Rue de Turin.

Պէլվիլի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 131 Fbg. du Temple. մէթրօ Պէլվիլ։

Պուա-Քոլոմպ-Անիէռի Եռագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.ին, 154 Ave. Argenteuilի մէջ։ Դասախօս՝ Ընկ. Անդրէ Տէր Օհանեան։

Ֆոն տը Լէրիւի կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին ակումբին կից սրահին մէջ։

Լիոնի Կուկունեան խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին. Գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին Քրիստափոր խումբի ընկերները։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Յօքթ. Ե. Խ.։

Լիոնի «Դժոխք» խմբի դասախօսական ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30-ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Դրադարանի սրահը։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Վ. Զիւլլէրեան։ Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն որպէս զօրծօն քաղաք. կուսակցութիւն։ Կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ պատանիները։

Նիսի Շրջ. Կոմիտէի, Կրասի եւ Քանի խումբերու խառն ժողովը վաղը Կիրակի երեկոյ ժամը 2ին, Քանի սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Վիէնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, հայ ժողովրդային լսարանը։ Փօնթ Էվէք։ Կարեւոր օրակարգ։

Փրիվայի Ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին, Grand Café de Commerceի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Մեդրակ Ոսկեան կը ծանուցանէ թէ՝ վաղը կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ իր սիրեցեալ եղբօր՝ ՄԻՍԱՔ ՈՍԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 41 Րիւ Թիւպանօ, Պար տը լ'Էթուալ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած կամ ոչ արձանագրուած բոլոր Վանեցիները։ Կարեւոր օրակարգ։

ՃԱՐՄԷՅԼԻ Եւրոպ. Հ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղին Գ. ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Շապին Գարահիսարի Արծիւ՝ միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին Քաֆէ տը լ'Էսթի սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ դերձակներու երկսեռ անձնուիքան ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր դերձակ աշխատաւորներն ու աշխատաւորուհիները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bourse du Travailի Ֆէրրէր սրահը։

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 25 Place Jean Jaures սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԵՐՁԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Աթլէթիք ըղանակին բացման առթիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն Աթլէթիք յանձնախումբը կը հրաւիրէ բոլոր հայ երիտասարդները (միութեան անդամ կամ ոչ), որոնք կը փափաքին հետեւիլ մարզական փորձերու, փութով արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներէն մէկուն մօտ, անձամբ կամ նամակով։

Մօտ օրէն պիտի ծանուցուին մարզարաններու հասցէն, մարզիչներու անունները ու փորձերու ժամանակացոյցը։ Փարիզ.— 13 Rue d'Orsel (18e). Ժուանվիլ.— 23 Rue de la Varenne. Տօքթ. Հանըէր Պուա Քոլոմպ 100 Rue des Mesnils. Թ. Տէյիրմէնճեան Ռօնի սու Պուա. 108bis Ave de la République. Օ. Դաւլթեան Իվրի.— 54 Rue Damesme (13e). Թորոսեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57 82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	
ԱՆԳԼԻԱ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	
ԱՄԵՐԻԿԱ	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՅԻՍ 1928
13 MAI 1928

Դ. Տարի, Թիւ 1116

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՏԱԺԱՆԵԼԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հարկադրուած ենք նորէն անդրադառնալ Ժան Կուժօն փողոցի մէջ ողջացած ափ մը ջոջերու այլանդակ «սապոթաժ»ին։ Այս խնդիրը ամէնէն առաջ տաղտկացուցած է մեզ։ Երկու տարին անցաւ, եւ ոչ մէկ բարեփոխում։

Ոչ իսկ լուսաբանութիւն մը, Թեմական Խորհուրդին, մամուլին եւ զանազան սրտցաւ հայրենակիցներու հրապարակային հարցումներուն եւ մեղադրանքներուն առթիւ։

Ընդհակառակն, աւելի քան երբեք ամբարտաւան եւ քար սիրտ։ Եւ, միւս կողմէ, դաւադրական գործունէութիւն, եւ այդ խայտառակութիւնները օրինականացնելու համար։

Երէկ հարցուցինք թէ չկա՞յ հինգ պարկեշտ մարդ, նոյն իսկ Փարիզի հին գաղութին մէջ, այս գեղծանողները զգաստացնելու համար։

Զեղծանող՝ այն իմաստով որ, կռթնած իրենց հարստութեան վրայ, եւ օգտուելով մեր անկազմակերպ վիճակէն, չարաչար կը գործածեն ժողովուրդին համբերութիւնը։

Ցակաւին կարելի է զեղծումի մասին ալ խօսիլ, քանի որ ... կուտան, ոչ ալ ո՛ր եւ է ազգային հեղինակութիւն կը ... իրենց խմբակէն դուրս։

Այդպէս է որ անգործութեան դատապարտեցին կաթողիկոսական իրաւասութիւնն ու Թեմական Խորհուրդը, օգտուելով ո՛չ միայն տիրող վիճակէն, այլ եւ Պալաքեան եպսկ.ի թեթեւսոլիկ ... եւ Թեմական Խորհուրդի թուլութենէն։

Ժամանակին ըսեր ենք եւ նորէն կը կրկնենք — կաթողիկոսական իրաւասութիւնը եւ Թեմական Խորհուրդը մեծագոյն սխալը գործեցին, դուրս ելլելով Ժան Կուժօն փողոցի խորհրդարանէն, ... մը անոպաններու պահանջին վրայ։

1920 Յունիսի Պատգամ. ժողովին մէջ, երբ առաջնորդ եւ Թեմական Խորհուրդ կ՚ընտրուէին, արդէն յայտնի էր Փարիզի ... չկամութիւնը։

Ատիկա ատոր համար, բացարձակ պայման դրուեցաւ որ երեք ... տեղի չտան եւ չհեռանան եկեղեցիի խորհրդարանէն։

Այս յանձնառութիւնը չյարգուեցաւ։

Պալաքեան եպիսկ., որ Պատգմ. ժողովէն առաջ կանխաւ ... եւ Անիէռի մէջ շէնք մը վարձած էր, իր սովորական ինքնահաւանութեամբ, խռեւէն քաշեց տարաւ Թեմական Խորհուրդն ալ, իբրեւ թէ իրենց հեղինակութիւնը բարձր պահելու համար։ Իսկ իրականին մէջ, թէ բուն գետինը կորսնցուց, թէ, հեղինակութիւնը, եւ թէ աւելի լրբացան յափշտակիչները։

Այս սկզբնական մեղքն էր որ քանդեց Եւրոպայի ազգային կազմակերպութեան առաջին ձեռնարկը։

Մինչեւ, եթէ մնացած ըլլային, ջոջերը պիտի հարկադրուէին բանի միջոցներու դիմել, եւ այն ատեն պիտի բացուէր ... վէրքը։

Այն ատեն հրապարակաւ պիտի հասկցուէր թէ ո՛վ է որ ... պէտք է քշուի։

Հիմա ուշ է այլեւս, եւ պէտք է ուրիշ միջոցներ մտածել։ Իսկ մինչեւ այդ, մենք պիտի շարունակենք մեր հարցումներուն շարքը, շեշտակի ուղղելով Փարիզի Հոգաբարձութեան, ... ժողովին, Վռամշապուհ եպիսկոպոսին եւ բոլոր անոնց որ մօտէն կամ հեռուէն կապ ունին ծանօթ խմբակին եւ ... գործերուն հետ։

Արդեօք, ի՞նչ կ՚ըլլան եկեղեցիին հասոյթները։

Մեզի կը հաւաստեն թէ ամիսը տասը հազար ֆրանք եմուտ ունի եկեղեցին։

Ճի՞շդ է։ Թո՛ղ ըլլայ անոր կէսը։

Ի՞նչ բանի կը գործածուի այս եկամուտը։ Ո՞վ կը մատակարարէ զայն։ Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ այդ եկամուտէն երկու ... ֆրանք անգամ չի յատկացուիր, մանկապարտէզ մը ... համար Փարիզի մէջ։ (Այս տողերը գրած ատեն, մեզի ... թէ Ամերիկացիները որոշած են մանկապարտէզ ... Պէլվիլի մէջ, հայ մանուկներու համար։)

Երկու տարիէ ի վեր, հրապարակաւ կը յայտնուի թէ ... ֆրանքի պահեստի գումար մը ունի եկեղեցին։ Ուրիշ մէկ միլիոն կը հաշուեն։ Ուրո՞ւ քով է այս գումարը։ Ո՞վ մատակարարէ զայն։ Ի՞նչ բանի կը գործածուի։

... է պարկեշտ մարդ չի կրնար խուսափիլ այս հարցումներուն պատասխանէն։

Չի բաւեր ըսել թէ Փարիզի եկեղեցին իրեն յատուկ ժողովն ու Մարմինները ունի, եւ անոնց կուտայ պատասխանը։

Այս ժողովուրդը իրաւունք ունի գիտնալու իր տուած դրամներուն, մանաւանդ անոնց գործածութեան եղանակը։

Ով որ մոմ մը կը գնէ ժամուն դուռնէն կամ կը վճարէ ... մը համար, պիտի գիտնայ թէ ո՛ւր կ՚երթան այս ...։

Եթէ, ծանօթ ջոջերը իրենք առանձին գումարներ տուած ... իրենց վերապահեն զանոնք, բայց հանրութեան ներ... անոր արտադրած եկամուտին հաշիւը։

Մեզքը մերը չէ, եթէ ինքնաբերաբար կը սաստկանայ ... մը, որուն առաջքը դիւրին էր առնել, եթէ քիչ մը ... եւ խիղճ ունենային Փարիզի ժամուն «միւթէկալլիպէ»ները։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կրթութիւնը Արեւելեան նահանգներուն մէջ

Լեհական կրթական խորհրդական խալիլ պէյ քննական պտոյտ մը ըրած է Արեւելեան նահանգներուն մէջ։ Այս առթիւ ցնծուհեալ յայտարարութիւնները կ՚ընէ Անատոլու գործակալութեան.

— Կրթական աշխատանքները բացառիկ ուժգնութեամբ առաջ կը տարուին մանաւորապէս Ուրֆա, Մարտին, Տիարպէքիր, Վան, Պիթլիս, Խարբերդ, Հէքքեարի եւ Սղերդ նահանգներուն մէջ։ Հին տարիներու հետ բաղդատելով, այսօր Արեւելեան նահանգներու կրթական մակարդակը կրկնակի բարձրացած է։ Վերջերս կուսակայներու խորհրդաժողովին մէջ կրթական ճոխ ծրագրի մը հիմնական կէտերը գծուեցան։ Որոշուեցաւ իւրաքանչիւր նահանգի մէջ գտնուած դպրոցներու քանակին չափ նորեր բանալ, գրադարաններ հիմնել, եղածները բարեկարգել, մանաւոր զարկ տալ մարմնակրթանքին եւ մարզական պատանեկան միութիւններուն, որպէսզի մտաւոր դաստիարակութեան հետ ֆիզիքական կրթութիւն ալ առնուի՝ կարգապահութեան վարժեցնելու համար պատանիները։ Նոյնպէս որոշուած է Արեւելքի բոլոր հնագիտական տարկաները հաւաքել եւ տեղական թանգարաններ բանալ։ Մէկ խօսքով, մեծ քայլեր առնուած են՝ Արեւելեան նահանգներու մէջ ցարդ երեսի վրայ ձգուած գիտական աշխատանքներուն զարկ տալու համար։ Մեր դպրոցները, որ Հէքքեարիէն մինչեւ Ուրֆա յեղափոխութեան փափաքած եղանակով կ՚աշխատին, ի վիճակի են իրենց յաջողութիւնները տարածելու Արեւելքի բոլոր անկիւնները։ Մայիս 11ի մարզական տօնին պիտի մասնակցին 1425 տարրեր եւ երկսեռ արիներ ու մարզիկներ։ Առաջին քայլերուն իսկ այսքան մեծ թիւ մը՝ աննախրնթաց երեւոյթ է։

Հոլլանտայի բանակցութիւնները

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Զորեքշաբթի իրիկուն կառավարական երեք կուսակցութեանց վարիչներուն գումարած մէկ հաւաքոյթին մէջ, արտաքին նախարար Միխալաքափուլոս պարզեց հոլլանտեւթուրք իրաւարարական դաշինք մը կնքելու մասին կատարուած բանակցութեանց վիճակը։ Երկու կուսակցութեանց պետերը հաւանութիւն յայտնեցին արտաքին նախարարի տեսակէտներուն եւ լիազօրութիւն տուին անոր՝ բանակցութիւնները շարունակելու համար։

Այդ ժողովին մէջ նոյնպէս որոշուեցաւ Սահմանադրութեան ծրագիրը քուէարկել տալ Ծերակոյտին Երեսփ. ժողովը արձակուելէ չզացած։

Թուրք Ապահովագրական ընկերութիւն

Թուրքիոյ Գործի դրամատան («Իշ պանքասը») ընդհանուր տնօրէն եւ Իզմիրի երեսփոխան Ճէլալ պէյ կարգ մը խնդիրներով զբաղելու համար Փարիզ եկած է։ «Սօն Սաաթ» կը տեղեկանայ թէ Ճէլալ պէյի այդ ճամբորդութիւնը կապ ունի կարգ մը տնտեսական խնդիրներու հետ։ Կառավարութիւնը մտադիր է հիմնել Ապահովագրական Ազգային ընկերութիւն մը։ Օտար ապահովագրական ընկերութիւնները որոշ միջնորդչէք մը գանձելով իրենց կնքած պայմանագրութիւնները պիտի փոխանցեն Ազգային Ապահովագրական ընկերութեան։ Ճէլալ պէյ այս ընկերութեան կազմութեան մասին բանակցութիւններ պիտի կատարէ նախ Փարիզի, յետոյ Ամսթէրտամի մէջ։ Գործի Դրամատունը գլխաւոր բաժնետէրերէն մէկը պիտի ըլլայ այդ ընկերութեան։ Ցիշեալ դրամատան Պոլսոյ ճիւղի տնօրէն Մուամմէր եւս Եւրոպա պիտի գայ։

Քափիթիւլասիոնները ջնջուած

Մայիս 10ին Պարսկաստանի մէջ ջնջուեցան քափիթիւլասիոնները։ Այս առթիւ Թէհրան եւ Պարսկաստանի գլխաւոր քաղաքները դրօշազարդուած եւ հանդիսութիւններ կատարուած են։

Քափիթիւլասիոններու ջնջումին հետեւանքով, բոլոր մեծ պետութիւնները սկսած են առանձին առանձին դաշինքներ կնքել Պարսկաստանի հետ՝ իրենց առեւտրական շահերը ապահովելու համար, ինչպէս ցոյց կուտան հետեւեալ հեռագիրները.

Թէհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով.— Պարսկաստան եւ Անգլիա մաքսային ինքնավարութեան դաշնագիր մը կնքեցին։ Ասկէ զատ երկու կառավարութիւնները փոխանակեցին ծանուցագիրներ, որոնցմով Պարսկաստան յանձնառու կ՚ըլլայ՝ մինչեւ դաշնագրին վաւերացումը՝ առժամաբար գործադրել պարսկական նուազագոյն սակը։ Պարսկաստան զանազան դատական ապահովութիւններ կուտայ Անգլիացիներուն եւ կ՚արտօնէ անգլիական օդանաւերը Պարսկաստանի վրայէն թռիլ՝ իրենց օդանաւային սպասարկութիւնը երկարելու համար մինչեւ Հնդկաստան։ Վերջապէս Պարսկաստան կ՚ընդունի բանակցիլ անգլիական ընկերութեան հետ՝ կառավարական օդանաւային կայան մը բանալու համար։

Թէհրանէն ուրիշ հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ՝ Մայիս 11ին հիւպատոսական առժամեայ դաշնագիր մը կնքուած է Ֆրանսայի եւ Պարսկաստանի միջեւ։ Այս պայմանագրութիւնը մէկ տարի արժէք պիտի ունենայ։ Յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին բա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՆՄՈՅՇ ՄԸ ԵՒՍ ՖԻԼԻՊԷԻ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՏՈՒՆԵՐԷՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

Խմբագրականներու շարքի մը մէջ, «Զուսպաքեր» ծեծունեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ (30 Ապրիլ).

— «Պոլշեւիզմը բուն Խուսիոյ մէջ բազմաթիւ հակառակորդներ ունի, որոնք տիւ եւ գիշեր անոր տապալումին համար կ՚աշխատին։

Խորհրդային իշխանութիւնը մեր կամքով չէ որ կը մնայ, ու մե՛ր կամքով չէ՝ որ պիտի տապալի։

Ան կրնայ վաղը իսկ խորտակուիլ, հակառակ այն փաստին, որ մենք զինք՝ մեր այսօրուան պայմաններուն համար՝ կը նկատենք իբր «փոքրագոյն չարիք»։

Այդպէս չէ սակայն Թուրքիոյ պարագան։

Հակայեղափոխական ուժերը հակապոլշեւիկ ուժերու արժէքը չունին։ Եւ, վերջապէս, քեմալական եւ ոչ-քեմալական, ատոնք ամէնքն ալ միեւնոյն թուրքերն են, ոսկրը՝ ոսկրէն եւ արիւնը՝ արիւնէն, մանաւանդ մեր նկատմամբ։

Ուրեմն եթէ ուժ մը ունինք, մենք զայն պիտի պահենք՝ յարմար առթին առաւելագոյն բարիքը անոր միջոցով մեր ժողովուրդին ապահովելու համար։

Խորհրդային իշխանութեան տամնամեակը հրահանգիչ փաստ պիտի ըլլայ մեզ համար։ Քանի որ ռուս ժողովուրդը կը տոկայ պոլշեւիկի զօրութեան, ուրեմն խօսք չի կրնար ըլլալ խորհրդային իրաւակարգի տապալումի մասին Հայաստանի մէջ։

Մենք կրնանք — ու պէ՛տք է որ — իշխանաւորը սանձենք, առանց, սակայն, իշխանութեան ժխտելու։

Ու միաժամանակ, երկրէ-երկիր, քաղաքէ-քաղաք, գիւղէ-գիւղ եւ տունէ-տուն կենդանի պիտի պահենք հայ մարդու մէջ գիտակցութիւնը այն անհատ չարիքին, որ ամէն վայրկեան, մեր հայրենիքի երեք կողերէն, կը սպառնայ մեր ժողովուրդի գոյութեան։

ՊԷՏՔ Է ԱՃԱՊԱՐԵԼ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Սոֆիայի Արաքսը կը շեշտէ (8 Մայիս).

Այսօր ստացուած տեղեկութեան մը համաձայն, 7500 բանուորներ Ֆիլիպէի մէջ գործի գրուած ըլլալով, պետական իշխանութիւնները որոշած են ամսոյս 10էն սկսած դադրեցնել ձրի հացի այն համեստ նպաստը, որմէ կ՚օգտուէին նաեւ մօտ 1500 չքաւոր Հայեր։

Կասկածէ դուրս է թէ այդ բանուորները տեղաւորուած են գլխաւորաբար ծխախոտի աշխատանոցներու մէջ, ուր՝ ատենէ մը ի վեր Հայերուն տեղ կը տրուի միայն այն ատեն՝ երբ պուլկար կամ պուլկարահպատակ թեկնածուներ կը պակսին։

Այժմ՝ երբ պուլկար բանուորներու կարեւոր զանգուած մը դեռ կը մնայ առանց գործի, դժուար է երեւակայել թէ յիշեալ 7500 բանուորներուն մէջ հայ գաղթական աշխատաւորներն ալ կրնան «եւ է տեղ գրաւել, ապահովելով իրենց աւուր հացը»։

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԺԴ. Ցանկ

	Ֆր.
Վ. Խորասանճեան, Գրիւսէլ	5000.—
Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւն, Մարսէյլ	300.—
Պըլլինի կիներու Միութիւն, Պըլլին (75 մասը) Մայիս 12ի սակով	450.—
Փարիզի կիւրլէցիներու Հայր. Միութիւն	200.—
Փարիզի S. P. C. արհեստանոցի հայ աշխատաւորներէն եւ աշխատաւորուհիներէն	165.—
Միհրան- Մանիշակ Պախթիյարեան	200.—
Մ. Պէրպէրեան	100.—
Մկրտիչ Մէգպուրեան եւ զաւակները, Պանտի	50
Մկրտիչ Համամճեան	20.
Միսաք Կ. ազարեան	15.—
Մ. Մ.	5.
Յակոբ Ջավուշեան Մ. Օպան	20.
Մօնթրուժի Գօնթէօրի գործարանի հայ աշխատաւորներէն	
Ժիրայր Խաչիկեան	10
Յովհաննէս Աչըքկէօզեան	10.
Մարտիրոս Կրտուտեան	10.—
Ա. Իսքիյանեան	10.
Մ. Անասթասեան	10.—
Վ. Եսայեան	5.
Գումար	6580.—
ԺԳ. ցանկին գումարը	9164.30
Ընդհ. գումար	15.744.30

ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՄԸ ՍՐՏԱՌՈՒՉ ՆՈՒԷՐԸ

Այրի Տիկին Գ. Մ. ազդուելով Ֆիլիպէի աղէտէն, մեզի ղրկած է իր 1500 ֆրանքնոց աւանդագրքի մատանին, ծախելու եւ արդիւնքը Ֆիլիպէի աղէտեալներուն փոխադրելու համար։

Առ այժմ կը պահենք իբրեւ աւանդ, յարմար միջոցով մը ծախելու կամ աճուրդի դնելու համար։

... Խմբագիր,

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութիւնը, որքան ալ ունենար իր բազմաթիւ պէտքերը, չէր կրնար անտարբեր մնալ հանդէպ այն ծանր կացութեան, որուն մատնուած են մեր հայրենակիցները Պուլկարիոյ մէջ։

Ընդառաջ երթալով ձեր կոչին, կը փութանք «Յառաջ»ի ուղարկել 300 ֆրանք, յատկացնելու իր նպատակին։

Այս առթիւ Հայր. Միութիւնս հրապարակաւ կուգայ յայտնելու իր շնորհակալութիւնները ձեզ, որ ազգօգուտ ձեռնարկներու համար «Յառաջ»ի սիւնակները լայնօրէն կը տրամադրէք, մեղմելու ցաւ մը եւ օգնութեան փութալու հոն, ուր որ պահանջ կայ։ (Նիգ. Վարժութեան)

Մարսէյլ, 8 Մայիս

ԺԱԺԻՆ ԱՒԵՐԸ ՖԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ՎՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ՖԻԼԻՊԷ, 7 Մայիս

Կրկին ու կրկին շրջելով գաղթական թաղերը Ֆիլիպէի, տեսած էի այլանդակումը շէնքերուն, փլատակներն ու աւերը աչուօք, բայց անծանօթ կը մնար տակաւին այն զարհուրանքը, որուն մէջ կը գալարուի հայ գաղթականը, անասելի թշուառութեան մէջ։

Նախագահ ընտրուելով յանձնախումբի մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլար շրջիլ փուռնարճըքի եւ Քէնվալիւէն գօւարթալի կողմերը, ցուցակագրելու համար տակաւին տաղաւար չունեցող անձերն ու ընտանիքները, շրջեցայ ամբողջ օր մը, մտերմանալով մարդոց հետ, որոնք անբանացած են գրեթէ հարուածին սաստկութեան եւ անոր դժնդակ հետեւանքներուն տակ։

Ցամաք անձրեւին տակ խոնաւ կորած, կը հանեմ կօշիկներս՝ քաղաքին հեռուները նետուած այդ թաղին ցեխերուն մէջ փնտռելու համար վրանները անոնց որոնք այս քանի՛երորդ անգամն է կը սարսափին գօտեմարտիլ մահուան դէմ։

Հարկ չկայ սակայն փնտռել զանոնք. ձերմակ վրաններէ եւ տախտակէ տաղաւարներէ անդին, խաչաձեւ տնկուած երկու փայտերու վրան նետուած, հին, ցեր-ջօրի արեւներէն մրկած կարկատուն ցփսիներ կան։ Հայերուն են անոնք. շատ են եւ տխուր կը մատնենամ, կը վերցնեմ լաթին ծայրը եւ կը բարեւեմ ներսը կծկտած թրջածհոգիները, որոնք իրենց մարմինին ծաւալին չափ տեղ խոկ չունին։ Հստեր, կպեր են իրարու, հազիւ թիզ մը տեղ գրաւելով։

— Գիշերը ինչպէ՞ս կը պառկիք այստեղ։

— Պառկիլը ո՞ւր է, իրարու վրայ կը փլինք, կը թրջինք, նորէն կը չորնանք. ցեխն ինք ոզորմի մեզի. հող եղանք կը մեռնի՛նք հազալէն զօրքին մեռնիմ, այս քանի օրէ չըացաւ իր լոյս երեսը, գիշեր ցորեկ անձրեւ անձրեւ, ի՛նչ պիտի ըլլայ չեմ գիտեր։

Կ՚անցնիմ միւս վրանը։ Այս բառը չգործածեմ, նոր որակում եւ նոր բացատրութիւն չընելու համար այդ ծաղրանկար եւ գժնեաեալ բնակարանին։ Ցոփ ոյն կին մը երկու պնակ բռնած եւ բարձաչոք կեցած է, որպէս զի ինկող անձրեւի կաթիլները չթրջեն անկողնի մէջ պառկած մանուկը։ Ի՞նչ ունի այդ տղան։

— Զղաղ է առեր, փորէն աւրին կի յա, ի՞նչ պիտի ըլլայ, ջուրը տակերնուս կի յա, թաց է։

Կ՚անցնիմ ուրիշին։ Մահճակալ մըն է ամբողջ վրանը. ծածկուած ձերմակ պիրկ կտաւով մը. զոյգ մը զեռատի եւ սիրուն գէժքեր ներսը նստած, նոր հարս-փեսայ։

— Լաւ էք դուք, ձեր տեղը թէեւ փոքր բայց չի կաթեր զոնէ, մաքուր ալ է, ապրիք։

— Այս ապրելու փափաքով եւ ծրագիրներով ճամբայ ելանք, բայց Ֆէլէքը խանգարեց բոլորը։ Գործ չկայ, բան չկայ, շուարած ենք վաղուան համար։

Անդին, պատին տակ, ծալապատիկ նստած է ծեր կոյր մը, քիւին տակ պատսպարուած անձրեւէն, միայն ծունկերն են թրջած։

— Ով ե՞ս, ա՛յ մարդ, ինչո՞ւ նստեր ես պատի տակ, ժաժը կը շարունակուի, չե՞ս վախնար։

— Վախնալիք ո՞ւր է մնացեր, ես ի՞նչ գիտնամ, ախտեղ բերին նստեցուցին, ներսը տեղ չկայ եղեր։

Նորածին տղու՛մ մը ձայնը կը յանկուցանէ զիս կարգին չեմ նայիր եւ դէպի մանկան ճիչը ուղղուելով ներս կը նայիմ վրանէն։ Անկողինէն դուրս ինկած, մոխիրի գոյն տղաձգանի գլուխ մը. շուրջը բազմութիւն, թացին ձգուած աղտոտ օձոցներու վրայ ծնրադիր կամ ծալապատիկ։

— Դուք նպաստ կ՚առնէ՞ք ո՛ եւ է տեղէ, կը հարցնեմ մեկուսի մտածող մարդուն։

— «Կ՚ընդունինք», կը պատասխանէ հեգնանքով, գոյց տալով դուրսի անձրեւը որ ներս ալ եկած է կաթկթելով, ցփսին ծակտիկներէն։

* *

Այստեղ կը թողում ընթերցողը խնայելու համար անոր տխուր նկարագրութիւնը այն անտանելի զուրտին ցեխին, որոնց մէջ սկսած են արդէն մղմղալ ոտքիս մատները եւ ես մինակս կ՚ապրիմ այն կսկծեցնող պատկերները որոնք ծածկուած են այս հարիւրաւոր փսխաթներուն եւ ցփսիներուն տակ, որոնց ծայրերը սարպուած եմ ի պաշտօնէ վերցնել եւ տեսնել բոլորը։

Նրէկի ջարդէն եւ աւազներէն եկածներն ենասոնք, իրենց ամբողջ ունեցածը առած եւ տակաւին մէջքերնին շլտկած. նոր աղէտի մը հարուածէն շշմած ու անտէր՝ բաժին լալն իմ ուսով։

Լաւ կազմակերպութեամբ մը կարելի էր միայն Ֆիլիպէի Հայերէն հաւաքել աւելի քան հարիւր հազար լէվա, շինելու համար տաղաւարներ, որոնք պարտէին երկու հարիւր հոգի։ Ապացոյց այն, որ Ֆիլիպէի հայրենակիցներէն Յակոբ Մալխասեան անուն պարզ բարեկեցիկ Մալկարացի անձ մը յիսուն հազար լէվայի «սանճ» բաժնեց չորս որ աղէտեալներուն, որպէս զի պատսպարուին անձրեւէն։ Ուրիշն չեն պակսիր սրտաբաց եւ ազնիւ անձեր, բայց ազգային իշխանութիւնը կը քնանայ տակաւին, երբ անդին տիղմին եւ թացին մէջ կը սողան յղի մայրեր եւ թշուառ մանուկներ։

Ֆիւմը կը շարունակուի մինչեւ այս վայրկեանս, թէեւ ոչ ուժգին, միշտ վառ պահելով սարսափի զգացումը։ Ընդդիմութիւնն ու յուսահատութիւնը տակաւին կը թափառին Ֆիլիպէի աւերակներուն մէջ։ Բնակարանի չգոյութիւնը, ձմրան եւ անօթութեան հեռապատկերը առաջին առթիւ կը սպառնան անոնց որոնց արժանապատուութիւնը թոյլ չի տար ձեռնտեւ ո եւ է մտագաղափարութիւն։

Վարժարանի աղքատ տղոց համար կազմուած «Ջրի սեղանի» վարչութիւնը, պահեստի քառասուն հազար լէվա ունի, Աղքատախնամ յիսուն հազար։ Հայրենակցականները կրնային տրամադրել առնուազն վաթսուն հազար։ Բայց այդ դրամները պահուած են երբ տանեւսինը օրերէ ի վեր Աստուծու պատուհասը անձրեւի ձեւով կը կաթի վերէն, նորածիններու եւ ծննդաբերի անկողնին վրայ։ Մեզի բռնեցաւ թէ աւելի սեւ օրերու կը պահեն այդ դրամները։ Երեւի մեռնողներուն գազաղի պատրաստութեան կ՚ակնարկեն։

Գալով արտաքին օգնութեանց, ամէնէն ըմբռստագոյնը է Բարեգործականի նպաստը, աղէտին մեծութեան եւ կարիքին հանդէպ անոր վերաբերումը։ Հարիւր տասը հազար լէվայի ողորմութիւն մը նետելով, երեւի Ֆիլիպէի հայութիւնը կը չփոթեն գնչուներու բազմութեան մը հետ։ Մարդ գլուխ երեք քիլօ հացի դրամ...

Ֆիլիպէն կործանած է, շէնքերու ութսուն առհարիւր համեմատութեամբ։ Գործն ու առեւտուրը դադրած են բոլորովին, օրը օրին ապրող Հայերը, առաջին օրէն իսկ զուրկ էին ապրուստի միջոցներէ, որով միջին հաշուով երեք հազար հոգի ունինք օրհասական օգնութեան կարօտ։ Պարտաւոր ենք փրկել զանոնք, նախ հայթայթելով տաղաւարներ, թէ անոնց պատիւը պարտկելու եւ թէ ցուրտէն պատսպարելու համար։

Եթէ մեր ազգարիկները չեն կրնար հեռուներէն խորաչափել Ֆիլիպէի հայութեան աղէտը, փարիզէն այստեղ երեք քայլ է, կրնան աչք մը զրկել, արդարակորով եւ տեսնող աչք մը, գնահատելու համար ժաժին աւերը, որպէս զի չվիրաւորեն գաղութ մը, հարիւր տասը հազար լէվայի ողորմութիւնով։

ՊԸՊԻԿ

ՇԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔԵՐԸ

Պուլկարիոյ երկրաշարժէն ծանրապէս վնասուած էր նաեւ Զորիստվկրատ քաղաքը։ Համբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ այդ քաղաքի փոքրաթիւ հայ գաղութին կացութեան մասին.

— Նախ քան երկրաշարժը Զորիստվկրատ ունէր մտաւորապէս քառասուն տնւոր հայութիւն մը, բաղկացած մեծաւ մասամբ գաղթականներէ, որոնց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կ՚ապրէր պատահական աշխատանքներով։

Վերջին շարժը եկաւ լրացնել անոնց խեղճութիւնը, քարուքանդ ընելով ամբողջ քաղաքը, հետեւաբար հայ բնկողներու ապրուստը ապահովող միջոցներն ալ։

Հայերը այժմ կ՚ապրին վրաններու տակ, որոնք տրուած են տեղւոյն իշխանութեանց կողմէ։

Վերջինները նպաստի գործին մէջ երբեք խտրութիւն չեն դներ կարօտ 20 ընտանիքներու իւրաքանչիւր անձին օրական կէս հաց կը տրուի։

Աւելորդ է ըսել թէ պետական նպաստը անբաւարար է զանոնք ապրեցնելու համար, իսկ աշխատանք ճարելու սեւէ միջոց չկայ այս աւերակ քաղաքին մէջ։

Կը հանդիպիմ իրենց վրաններ, կը տեսնեմ անոնց խեղճութիւնը, զոր կարելի չէ նկարագրել կ՚ըսեն. — «Եղբայր չափազանց ինկած ենք խեղճութեան մէջ, կը սպասենք որ սեւէ տեղէ Ազգ. մարմին մը նկատի առնէ մեր խեղճութիւնը։ Ցաւը ընտանիքներ աղէտէն յետոյ հեռացան, մնացինք երեսուն, կայ մաս մը՝ թիւով քիչ, որ նպաստ չընդունիր, մնացածներս արդէն ծիւրած ենք. եթէ այս կացութիւնը շարունակուի կորսուած ենք։ Հիւանդութիւնները անխուսափելի են, դրամ չունինք որ կարենանք հեռանալ հոսկէ, խնդրենք մեզի ճար մը»։

** Փարիզի Հայ Ցիկնանց Միութեան Հայ կարմիր խաչը կը խնդրէ մեզմէ հաղորդել թէ 4000 ֆրանք ղրկած է Ֆիլիպէ եւ 1000 ֆրանք ալ Աթէնք՝ յատկացուելու համար աղէտեալներու։

Այս առթիւ մասնաճիւղը ճանչնակութիւն մը բացած է միեւնոյն նպատակով. իսկ Մայիսի վերջերը պիտի կազմակերպէ միթինկ մը։

կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ը

ՍԻԴՈՆՆԱ

(Եօ սը ճամանոշն վէպին որ լոյս տեսաւ այսօր)։

Հետեւեալ առաւօտ Էմմանէլ գնաց գտաւ Գալմիրացի Անա նամիչ, որ և տանելով զայն պարտէզին խորունկը ըսաւ.

— Անա, խօսէ՛ ինծի, ինչ որ գիտես Սիդոննայի՝ Գալմիրայի մէջ ունեցած կեանքի մասին։ Կ՚ուզեմ իմանալ տեղեկութիւններդ, հաւանութեամբ Սիդոննային Եղի՛ր, անկեղծ ու համարձակ՛ ինչպէս պիտի ըլլայիր եղբօր մը հետ։

— Տէր իմ, ես Գալմիրացի եմ ու միշտ պալատին մէջ եմ ծառայած։ Գիշեր մը, Ամիադամ առաջնորդեց զիս իր ննջարանը ու հետեւեալ առաւօտ ինծի շնորհեց իր կանանոցի տեսչութիւնը՝ Դաժան մարդ էր. զայն կ՚ատէի։ Շատ կը ճամբորդէր բարեբախտաբար։ Անգամ մըն ալ գնաց ու ա՛լ չվերադարձաւ։ Իրրեւ պետ Ասար մտաւ Գալմիրա, Սիդոննային հետ։ Իմացանք թէ անոնք կուգային Հելիոպոլիսէն։ Օրեր վերջը լսեցինք նաեւ տարօրինակ համբաւներ։ Սիդոննա սպաննել տուած էր Ամիադամը, անոր համհարզներուն Ասարի, Սանասարի, Նաբուի եւ Գալի միջոցաւ։ Երբ Սիդոննա Գալմիրա հասաւ, արդէն Ասարի կինն էր։ Սիդոննա շատ հաւնեցաւ մեր քաղաքին։ Եւ իրաւ գեղեցիկ է մեր քաղաքը։ Անիկա Ասորւոց անապատին մէջ ովասիս քաղաք է։ Աւազներու ծովերուն մէջ նման է եդեմական կղզիի։ Հեռու է բոլոր քաղաքներէն, սակայն ամէն սատան իրեն կը մտնեն, ուղտերու կարաւաններով։ Սիրուն բլուրներ ունի իր արեւելքը, իսկ միւս կողմերն ալ պարիսպներ։ Մեր քաղաքը ամբողջ սպիտակ է ու կանաչ։ Մարմարիոններ ու արմաւենիներ։ Կը կոչուի քաղաք արմաւենեաց։ Օ՛, մեր արմաւենիները, որոնք մինչեւ հարիւր ոտք կը բարձրանան։ Աւելի գեղեցիկ ու արգար պիտի ըլլար կոչել ծննդավայրս՝ սիւներու քաղաք։ Անիկա նման է հոյակապ սիւնաստանի իբրեւ յաջորդ ու անվերջանալի կորնթական սիւներ, խոյակներով, քանդակներով, զրօշակներով։ Անոր փողոցներուն, հրապարակներուն ու բոլոր ճեմլիկներուն մէջ յի են պալատներ, մեհեաններ, կամարներ։ Մեր Արեւի տաճարին շքեղութիւնն է որ կը լուսաւորէ ամբողջ մարդերուն հոգիները։ Ո՛րքան կարօտ եմ Գալմիրայի։ Սիդոննա իրաւունք ունէր շատ սիրելով Գալմիրան։ Սիդոննա մեր քաղաքը հասնելէն երեք օր վերջ հանդիսաւոր երթ մը ունեցաւ դէպի տաճարն Արեւի։ Ճամբուն վրայ ժողովուրդը կը նուագէր ու կը շարժէր արմաւենիի ճիւղեր, ողջունելով իր իշխանուհին։ Սիդոննա այդ օր հազար ազատնի թոցնել տուաւ, մեհեանին հրապարակին վրայ, ու հազար սպիտակ վարդ սփռել տուաւ բագինին շուրջ ու հազար սպիտակ ոչխար նուիրեց քուրմերուն, իբրեւ յաչս ու հազար սպիտակ ձի ընծայեց գեղջէժ, քաջակազմ պարմանեաւ։ Քաղաքը հարսնիքի մէջ էր։ Սիդոննա այդ գիշեր իր անկողնին ու մարմնոյն սպիտակութիւններն ալ տուաւ եւ հեշտանքի զունագեղ բիծերով խայտաց ու խենգեցաւ, Ասարի հետ միասին։ Ողջ գիշերը, իր հեշտաբանին կոր վերնայարկէն, ես խումբ մը նաժիշտներու հետ, հոսեցուցի անոնց զմրէխտաւոր ու վարագուրեալ մահիճին վրայ յուրեր ու նուագներ։ Երգող պարուհիներու խումբ մը մերթ կը պսակէր անոնց վանդակեղէն խորանը։ Խորանէն մեզ կը հասնէին մերթ ջերմ յուզեալ պատճառող ձայներ։ Սիդոննա իր աչքերը փակեց երբ արշալոյսը զունավառ վերմակի նման տարածուեցաւ իր վրայ։ Ու անապատներուն խորունկը զանուող այն քաղաքին մէջ ընտրեց Սիդոննա, գեղեցիկ կ՚ քան հոռոմէական աստուածուհիները։ Երբ վար իջաւ զինքը տեսաւ իր մանճակալին վանդակապատէն։ Ցոզնաապատ ինկած էր երազներու մեղրալիքներուն վրայ։ Օր մը ամբողջ, իր ցերեկով ու գիշերով, Սիդոննա անյայտացաւ, քանի մէջ։ Հետեւեալ առաւօտ երբ լոգցաւ ու յարդարուելէ վերջ պահիկ մը լուռ կանգնեցաւ արեւին դէմ՝ ես տեսայ իր զանձի նման ցանկալի մարմինին մէջ օձ մը որ կը ցցուէր ու իր զոյգ գլուխին զուռնչերով կ՚ալեկոծէր քաղցր կաթը իր ծծերուն։ Բաւական օրեր անցան ուրախ անդորրութիւնով։ Փոթորկալի օր մըն ալ Ասար սպաննուեցաւ։ Սիդոննա իշխեց քաղաքին։ Շշուկ մը կ՚ըսէր թէ Սիդոննան է որ սպաննել տուած է Ասարը։ Ան վրէժ կը լուծէրնաև ժողովուրդէն, զայն ամէն ձեւով կեղեքելով։ Կրկէս, ամէն երեկոյ սարքել կուտար սարդանաբալեան խնջոյքներ։ Երիտասարդութեան կէսը հիւծած էր իր գեղեցկութենէն զարնուած։ Ժողովուրդը փոխուած էր մուրացկաններու խումբի։ Հասարակութեան մէջ տրտունջ ու բողոք ամէն օր կը տեսնուէր։ Օր մը, վերջապէս, ամբոխը Զապտայէ անուն հսկային առաջնորդութեամբ խուժեց պալատին հրապարակը եւ սպաննեց պահակ զինուորները։ Ամիտ, պահակապետը, յանդգնութիւնը ունեցաւ՝ նետուելու ամբոխին առջեւ, մի՛նչ է ձեր ուզածը, պոռալով։

— Թագուհի՛ն, աղաղակեցին այրերն ու կիները միաբերան։

Ամիտ քաշուեցաւ։ Գոռում գոչումը սկսաւ։ Ու յանկարծ, սիւներու ընդմէջէն, մեծ շուշանի նման, երեւցաւ Սիդոննա՛ն, փաթթուած ճերմակ շղարշի մէջ։ Կեցաւ պալատին սանդուխներուն վերին աստիճանին վրայ։ Իր հետը մարդ չէր ուզած։ Ամբոխէն վայրի կանչ մը բարձրացաւ.

— Մա՛հ, մա՛հ...

Ու քայլերնին բացին խոյանալով սանդուխներէն վեր, դէպի Սիդոննան որ յանկարծ իր վրայէն նետեց շղարշը ու յատից ցցլուխ մե՛րկ՝ արձանացաւ աստուածակերպ։ Հոյսի զանձ մըն էր ան ու շլացուց ապստամբները։ Իր ծծերուն հեւացող լուսապսակները ցցեց ու պոռաց.

— Ահա՛, սպաննեցէ՛ք զիս... հա ատ, չա՛տա.

Ամբոխը տառապանքի ճիչեր կ՚արձակէր ի տես Սիդոննայի աստուածացեղ մերկութեան։ Ու կարծես զիջուցի մը ըլլար անոր Ամբոխը ինկաւ գետին։ Ամէն ոք, չտեսնելու, չդառապելու համար կը փակէր իր աչքերը։

Սիդոննա յաղթած էր։ Վար իջաւ սանդուխներէն եւ հասարակութեան վրայ կոխկրտելով յառաջացաւ հայհոյանքներ բերնին.

— Ստրուկնե՛ր, խոզե՛ր, անասուննե՛ր

Սիդոննա հասաւ կիներուբաժնինմտաւիկները դէմ զիմացերկու կարգ եղան, պառկած վիճակի մէջ, եւ իրենց մազերը գետին փռեցին որպէսզի Սիդոննա անցի վարսագորգի մը վրայէն։ Սիդոննա անոնց ա՛լ ուղղեց բառեր.

— Գոռնիկնե՛ր, աղտոտնե՛ր...

Ու քիչ վերջ արդէն կը հեռանար Գալմիրայէն, խումբ մը հաւատարիմներու հետ։ Ես ալ կ՚ընկերանայի իրեն։ Յանկարծ տեսանք որ ապստամբներու խումբէ մը կը հալածուէինք։ Դիմադրութեան համար անբաւական էին մեր մարդերը։ Սիդոննա հրամայեց զանձեր փռել գետինը։ Պարկերով դրամ ու գոհար թափեցինք ճամբաներուն վրայ։ Հասնելով աւարին՝ անոնք մերկացուցին իրենց սուրերը եւ իրարու դէմ ելան։ Մենք հեռացանք։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՆԱԽԱՆՁՈՏԸ՝ իր ժամանակը կ՚անցրնէ փնտռելով գաղտնիք մը, որուն յայտնութիւնը պիտի խորտակէր իր երջանկութիւնը։

ՕՏԱՐԱՆՈՒՆ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ

Այս անգամ երաժշտութեան վրայ մասնագիտական յօդուած մը չէ որ պիտի գրեմ, այլ ... երաժշտական աշխարհի եւ ... հանրապէս մեր ազգային ... քի մէջ ցաւալի իրականութ... մը կ՚ուզեմ մատնանշել։

Ստուարաթիւ ազգային... ունինք, աշխարհի ամէն կող... ցրուած, որ տարբեր ... պատճառի, թերեւս օտար... զգացումներէ մղուած իրենց ... նունը ձեւափոխեր են։ ... որ յաճախ դժուարութեան ... հանդիպինք, որոշելու ... թէ այսինչ մարդը որ իր ... նին ծայրը օֆ մը ունի ... զէ՞ն է թէ ո՛չ։

Հայ երաժիշտներն ալ ... չեն այս ունակութենէն։

Ցառաջի մէջ վերջերս ... գացի թէ Տիկին Մարգարիտ Միրիմանեան դաշնակի ... ընթացք մը հաստատ... Մայիս 1էն մինչեւ Հոկտեմ... 1։ Ամէն անգամ որ հայ ... տաղէտի մը անունը լսեմ ... է տեղ, մասնաւոր գոհունակ... թիւն մը կը զգամ։ Աւելի... ըսել ուրեմն որ այս վերջ... ալ հաճոյք պատճառեց ... Բայց, պզտիկ խորհրդա... թեան մըն ալ տեղի ... Տիկին Միրիմանեանը կը ... թեմ ուրիշ արուեստագէտ ... մը հետ։ Պատճառը՝ այն ... այս ձմեռնային շրջանին ... նիցս հանդիպեցայ ազդերու ... նունի մը, պարբերաթերթեր... մէջ եւ ազդարարութեանց ... կը խօսուէր դաշնակահար ... garita Mirimanovaի վրայ ... ջը՝ բարեկամ մը ըսաւ թէ ... երկուքը մէկ անձ կը ... յացնեն եւ յարգելի ... Հայ է։

Աւելի վերջը, ուրիշ ... դակութեան մը եւս հանդի... ցայ։ Այս անգամ ենթական ... բեւելի թաւջութակահար ... էր, որ Փարիզ եկած ... հանդէս կուտար Michel ... noff ներդաշնակ անունին ... Հայերէն թերթի մը մէջ ... գահանդէսի մասին տեղեկ... տրուելէ վերջ յաջուածագ... ցաւ կը յայտնէր որ Հայ... ընդհանրապէս քիչ ... կուգան քաջալերելու ... ազգակից արուեստագէտ... Ես իսկ կոզմէս կը ... նիմ որ փողոցներու մէջ ... բարութիւնները տեսայ ... շատ խոշոր տառերով ... էր իր անունը՝ բնաւ ... չանցուցի թէ Michel Str... ո՛չ, սխալեցայ, Miche... noffի տակ ծածկուած էր ... բայէլ Մովսիսեան մը։

Ինչո՞ւ այսպէս։ Արդ... կարծեն որ եթէ իրենց ... նունով երեւան գան, ... ցին լաւ ընդունելութեան ... Ընդհակառակն։ Անոր ... տարը միշտ օտար է, ... ազգին օտար երաժիշտ ... մըն ալ աւելի կը սիրէ ... րէն, անկէ նոր բան մը ... սորվելու ակնկալութեամբ ... սոր ապացոյցը շատ լաւ ... են ամենազգի արուեստ... ներ, մէջն ըլլալով Չինա... ճապոնցին. իսկ մերիննե... Մարգարիտ Բարայեան ... ճեան, Կիւտէնեան կամ ... Ալէքսանեան եւլն.։

Կը յիշեմ որ երբ ... ներկայացայ Երաժշտանո... բանի վարպետիս, այս ... անունս լսելէ ու Հայերու ... քիչ մը խօսելէ վերջ ... կութեամբ ըսաւ.

« ... Vous êtes donc ... nien ? Je connais bien votre ... patriote Alexanian.»

Կարճ խօսքով, ծերունի... կ՚ուզէր թէ Հայերու մէջ ... արժէքաւոր մարդիկ ... պացոյց մըն է որ օտար ... զանազանէ ազգերը քիչ ... նուններու ... Եթէ մեր մասնանշած ... զը չախարժիր եանչն, ... նաեւ ենց, եանց — կամ ... բայց այս օֆ, օֆա կամ ... ները բոլորովին ...

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

34. — ՍԻՐԵՐԳ ԿԻԼԻԿԵՆ

[illegible] պայծառ էրա՛ն
[illegible] որդան ճեռ չի կար,
[illegible] ու վ՛եռա՛ն՛ կայծեր են
[illegible] ճայըը ճեռ չիկար
[illegible] ան կ՛առնիմ կը չարիմ,
[illegible] կ առնիմ կը կարիմ,
[illegible] ռան կը պտըտիմ՛
[illegible] սիրածը կ՛առնիմ
[illegible] ան բակը պայիր և,
[illegible] չայիր է,
[illegible] լսէք իմ մորս
[illegible] սարի է՛
[illegible] պախնները
[illegible] կ՛ընեն մանչերը,
[illegible] սիսնին՛
[illegible] գնեն ֆէսերը
[illegible] գաւ մը մտաւ
[illegible] ցաւ մը մտաւ,
[illegible] լսէք իմ մօրս
[illegible] մը գտաւ:

ՀԱՐՍՆԵՐԳ ԿԻԼԻԿԵՆ

[illegible] խնամի .
[illegible] կ՛ըլմանի,
[illegible] աղջիկն ա մեր,
[illegible] չունիս խնամի:

[illegible] (1) եէմէնի.
[illegible] խնամի.
[illegible] չի տաս
[illegible] խնամի

[illegible] եա եկեր
[illegible] 2 պօշ եա եկեր,
[illegible] մըն եա՛ բերեր
[illegible] ճամբան ևա կերեր:
Հաւաքեց՝ Հ. Աթանեան
ԾԱՆՕԹ.— (1) Սայվանդ՝ Տա[illegible] չարտակ՝ Փոր։

[illegible] են, եւ ինչ որ ալ ըլ[illegible] կարողութիւնները մեր աբ[illegible] իրենց ան[illegible] շատ հաճելի [illegible] չէ մեզի համար։ Թերեւս մէջ ամէն օր խնդրոյ [illegible] է ակամայ այլասերումը։ [illegible] ալ այս ա[illegible] կամաւոր տե[illegible] է, իսկ մտաւորականին [illegible] շատ վտանգաւոր։ [illegible] մեր ազգակիցները մեծ [illegible] ունին այս ժխտացումին [illegible]

[illegible] առարկուի թէ ռուսա[illegible] իր ազ[illegible] զարծած է։ Ասոր ալ [illegible] ստիպուած չենք, ո[illegible] աւելի դժուար պայ[illegible] մէջ ապրած Թրքա[illegible] իր անունը բնաւ չէ զար[illegible] կամ գաւաէօվ [illegible] ըլլալու համար [illegible] շատ հաւատարիմ[illegible]

բեկի մը պարտադրել այդ պայմանը, սակայն Հայաստանի պետական կոնսէրվատօրիան և ինստիտուտները օժերու նոր թիւ մը ունին իբր ուսուցիչ եւ աշակերտ։ Ինչ որ ալ ըլլայ, այս փոփոխութիւնները առ նուազն անհարկի՝ եւ անպատշաճ են, յաճախ այնքան անիմաստ որ մինչեւ թեթեւսոլիկութեան կ՛առաջնորդեն։Ամէնէնկարեւորը ազգային ոգիի տկարացումն է։ Ամէն օր գիտէ Այվազովսկիի տխուր պարագան։ Տինգերական վարպետը երբ իր մեծ տաղանդին հետ պզտիկ ձանձրոյթն ալ առնէր ստորագրելու Այվազեան՝ այսօր իր Հայ ըլլալը աշխարհի ապացուցանելու տաժանելի դերին մէջ չէինք գտնուեր։

Ցօղուածը գրելէ առաջ աչքի առջեւ ունէի պարբերաթերթ մը, ուր կը խօսուի Nicolas Tigranoffի վրայ։ Ասիկա ալ մեր գիտցած Նիկողոս Տիգրանեանը ըլլալու է, հայ մեծանուն երաժիշտը։ Ռուսերէն լեզուով գիրք մըն ալ կայ իր մասին.չեմ գիտեր թէ յիշուա՞ծ է Հայ ըլլալը։

Եւ այս դասակարգէն են Ղուկասովներն ու Դորգանովները ու իրենց եռեւէն բանակ մը։

Նիւթը այնքան երկար է, որ ստիպուած եմ ընդհատել։

Այս դասակարգի արուեստագէտները թող չկարծեն որ հայ ազգին հմայքն ու արժէքը բարձրացնելու համար իրենց աջակցութիւնը կը պահանջենք։ Կը փափաքինք որ ամէն հայ արուեստագէտ իր արժանիքին հետ ներկայացնէ եւ իր ազգը։ Եւ այսքանը պահանջելու իրաւունք ունինք։

Իսկ ես, Michel Zowianoffի պարագան մտաբերելով, անկէ ի վեր մասնաւոր ուշադրութեամբ կը կարդամ փողոցի ազդարարութիւնները, ջանալով ուշադրութեամբ վերլուծել անունները, թաքնուած հայ արուեստագէտ մը երեւան հանելու յոյսով։

Բարեբախտաբար դեռ կասկածելի բանի մը չհանդիպեցայ...

Ա. Մ. ՓԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐ
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հռոմ, 9 Մայիս (Սեփ. Թղթ). — Հայ կաթողիկէ եպիսկոպոսներու ժողովին հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցաւ Մայիս 6ին, կաթողիկոսական պատարագով, որուն կը մասնակցէին բոլոր եպիսկոպոսները։ Եկեղեցին լեցուած էր ժամանակէն առաջ։ Ներկայ էր նաեւ փոքրաթիւ հայ գաղութը, եւ հինգ կարդինալներ իրենց հետեւորդներով։

Արարողութեանց կը մասնակցէր քառաձայն խումբը, կազմուած Լեւոնեան վարժարանի աշակերտներէն եւ ամերիկացի ուսանողներէ, եւ առաջնորդութեամբ փոխ-տեսուչ Աղաճանեան վրդ.ի։

Նաւ յուզիչ էր Վատիկանի նախկին քարոզիչ Mons. Pasettoի ճառը, ուղղուած հայ եպիսկոպոսներուն եւ հայ ժողովուրդին.

— «Ինը եպիսկոպոս, 126 քահանայ, 47 մայրապետներ սպաննուած, առանց հաշուելու լաւատարչական կղերը, աւելի բազմաթիւ։ Տասնը վեց թեմեր քանդուած 2.250.000 ժողովուրդով, որոնց 1.500.000ը սպաննուած. Ահա այսօրուան կացութիւնը հայ ազգին»։

Քարոզիչը յիշեց հայ ազգին տառապանքներն ու տանջանքները բարբարոսներու ձեռքին տակ, շեշտեց անոր հաւատքը և ապրելու կամքը։

Տասնը եօթը տարի առաջ այս նոյն յարկին տակ հաւաքուած հայ եկեղեցւոյ հայրապետները կ՛արտասանէին Մակաբայեցւոց ճակատագրական խօսքերը։

— «Եւ հաւաքուեցան խմբովին աղօթելու եւ պատրաստուելու համար պատերազմին։ Եւ մին միւսին կ՛ըսէր. ոտքի կանգնենք մեր ընկճուած ժողովուրդը եւ կռուինք իր եւ իր սուրբ իրաւունքներու պաշտպանութեան համար։ Զինուեցէք եւ եղէք պատրաստ, վասն զի աւելի լաւ է մեռնիլ պատերազմի դաշտին վրայ, քան մեր ժողովուրդին ոչնչացումը տեսնելը»։

Եւ վերջացնելով իր խօսքը ըսաւ.

— «Այն արիւնը, զոր թափեց հայ ժողովուրդը իր սրբազան իրաւունքներուն համար, չի կրնար առանց վրէժի մնալ ու հայ ազգը չի կրնար եւ պէտք չէ մեռնի։ Արեւելքի կամ Արեւմուտքի մէջ ան պիտի գտնէ իր ազատութիւնը»։

Յետոյ տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ նահատակներուն համար։

Երկուշաբթի առաւօտ պապը ունկնդրութեան ընդունեց բոլոր եպիսկոպոսները, եւ երկարօրէն խօսեցաւ անոնց հետ։ Ժողովը իր ամենօրեայ նիստերը կը գումարէ Card. Sinceroի նախագահութեամբ։

Գաղտնապահական ախտոր Պոլիսէն պիտի փոխադրուի շատ հաւանաբար։ Իրրեւ բնական հետեւանք վերջին դէպքերու։ Այս մասին ուրիշ առթիւ աւելի մանրամասնօրէն կը գրեմ։

Ժողովին կը մասնակցին հետեւեալ ինը եպիսկոպոսները. Թէրզեան կաթողիկոս, Յովհ. եպսկ. Նազլեան՝ Տեղապահ Կ. Պոլսոյ հայ կաթ.-պատրիարքութեան, Յովսէփ Թէոտորովիչ, Արքեպիսկոպոս Լէոպոլսոյ Հայոց եւ անդամ Լեհաստանի ծերակոյտին, Աւետիս Արփիարեան, Արքեպիսկոպոս Մարաշի (այժմ Պէյրութի), Պետրոս Գոյունեան՝ Արքեպիսկոպոս Պաղտատի, Գէորգ Կուրտիկեան՝ Արքեպիսկոպոս Հալէպի, Անտոն Գահապանեան Եպիսկոպոս Կեսարիոյ, Գրիգոր Գահապանեան՝ Եպիսկոպոս Գաղատիոյ, Յովհ. Գուզեան Եպիսկոպոս Աղեքսանդրիոյ։

Ս

„ՅԱՌԱՋ„Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ
ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը:

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ։

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՎՃՌԱԳԻՐԸ

ԼԻՈՆ, 9 Մայիս.— Միանգամ ընդ միշտ փակելու համար չարախօսներուն բերանը, կը ներկայացնենք պատճէն — թարգմանութիւնը Լիոնի հաշտարար դատարանին վճռագրին, որ երէկ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ վարչութեանս

Կիւլպէնկեանի եւ Փափազեանի յայտարարութիւններէն վերջ, կը վճռենք.—

«Մենք, հաշտարար դատաւոր,

«Նկատելով թէ Կիւլպէնկեան կ՛արդարացնէ որ 1927 Դեկտ. 4ին Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ընտրութիւն կատարուած է, թէ այս ընտրութիւնը կանոնաւոր է, թէ, մէկ կողմէն, չեղեալ համարուելու ոեւէ փաստ չկայ, եւ, միւս կողմէն, վաւերացուած է 1928 Յունուար 7ին Էջմիածնի Ս. Աթոռին Առաքելական Պատուիրակութեան Նուիրապետական Բարձրագոյն իշխանութեան կողմէ,

«Նկատելով թէ այս կերպով ընտրուած խորհուրդը նախագահ անուանած է Կիւլպէնկեանը, թէ այս պայմաններուն մէջ այս վերջինին խնդրագիրը ընդունելի է եւ հիմնաւոր,

«Նկատելով թէ Փափազեան կ՛ընդդիմանայ ըսելով որ 1928 Յունուար 8ին ուրիշ ընտրութիւններ կատարուած են, եւ թէ Սրմաքէշեան նախագահ ընտրուած է, եւ թէ իրեն դէմ եղած պահանջման գիրը օրինական հանգամանք չի ներկայացներ,

«Բայց նկատելով թէ Փափազեան իր պնդումներուն ի հաստատութիւն ոեւէ ապացոյց չի բերեր եւ ոչ ալ արդարացում, թէ, միւս կողմէ, ինք առժամեայ նախագահ եղած է Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան մինչեւ 1927 Դեկտ. 4ի ընտրութիւնը. հետեւաբար ներկայացուած խնդրագիրը շատ արդարապէս եղած է իրեն դէմ,

«Այս շարժառիթներով,

«Կը վճռենք.—

«Կ՛ըսենք թէ Կիւլպէնկեանի խնդրագիրը կանոնաւոր է եւ հիմնաւոր։

«Կը դատապարտենք Փափազեանը անոր յանձնելու Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Հայ Եկեղեցւոյ բոլոր ինչքերը, վաւերաթուղթերը եւ դրամը։

«Կ՛ըսենք թէ Կիւլպէնկեան իրաւունքին մէջ է տէր ըլլալու իր նախագահի պաշտօնին եւ Միութեան կեդրոնին, իրաւական միջոցներով։

«Կը մերժենք ուրիշ ամէն խնդրանք եւ եղբայրակցութիւն։

.˙. Լիոնի եւ Լիոնէն դուրս բոլոր ողջամիտ հայրենակիցներու կը ներկայացնենք Սեբաստէ Փափազեանի ազգանուէր արարքը, որով, պարզապէս իր փառամոլութեան յագուրդ տալու համար, անհարկի ծախքերու կը մատնէ եկեղեցւոյ սնտուկին լումաները եւ կը համարձակի երկպառակութիւն երկարաձգել։ Վարչութիւնս մօտերս նոր յայտարարութեամբ մը պիտի հրաւիրէ Լիոնի հայրենակիցներէն անոնք որ բերանացի դանգատներ ըրած են, նոյնը գրաւոր կրկնել որպէսզի աւելորդ անգամ մըն ալ մերկացուի Փափազեանի տխուր արարքը, վերջնականապէս առանձնին առջեւ որուն ինք դիմած է։

Լիոնի Ազգ. Վարչութեան ատենապետ Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան ատենադպիր Հ. Գասպարեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հայ Մարզական Միութեան ֆութպոլի խումբը այսօր, կիրակի, 13 Մայիս, հրաւիրուած է Շառլըվիլ քաղաքը (Արտէնի նահանգ), մրցելու համար պատուոյ դասակարգին պատկանող եւ պէլժիքական սահմանին մօտերը խիստ ծանօթ ֆութպոլ գլիւպ մը Շառլըվիլի դէմ:

Մրցումը չափազանց հետաքրքրական է: ցեղական խումբը զօրացած պիտի ըլլայ երկու օտար խաղացողներով, որոնք նոր հասած են, եւ որոնց մասին տեղացիները հիացումով կը խօսին: Գալով Հ. Մ.ին, միայն մէկ հոգիի փոփոխութիւն ըրած է. միւս խաղացողները երկու տարիէ ի վեր միասին են եւ շատ վարժ իրարու:

Խումբը պիտի մեկնի կիրակի առաւօտ Gare de l'Estէն, ժամը 6իշտ 7ին շոգեկառքով: Ժամադրութիւն՝ այս առաւօտ ժամը 6.30ին sortie métro Gare de l'Est:

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃԻՐ ԶԱՐԿԱՒ — Երէկ գիշեր, շրջուն ոստիկաններ ժիւլ Վէրն փողոցին մէջ, քով քովի պառկած գտան երկու վիրաւորներ։ Մէկը՝ կին մը, երիք տեղէ վիրաւորուած էր միւսը՝ այր մը՝ ճակտէն ստացած էր թեթեւ վէրք մը եւ ձեռքին մէջ սեղմած կը պահէր դեռ ատրճանակ մը։

Կինը՝ հիւանդանոցին մէջ հարցաքննուելով պատմեց թէ 6 տարի առաջ ծանօթացած էր Լէօն Ժանդէի, որուն հետ սկսած էր կենակցիլ։ Ժանդէ, որ իրմէն քանի մը տարու փոքր էր, չափազանց ծոյլ եւ անուղղայ գինեմոլ, անտանելի կը դարձնէր կեանքը։

Կինը երկու տարիէ ի վեր բաժնուած էր անկէ։ Բայց Ժանդէ յաճախ կը հանդիպէր անոր եւ միշտ կռուի տեղի կու տար։ Վերջին անգամ, ինչպէս եղաւ որ կինը հաւանեցաւ ընկերակցիլ Ժանդէի։ Ինչո՞ւ երկուքը մէկ վիրաւոր գտնուեցան մայթերուն վրայ։ Կինը կը յայտնէ թէ չի գիտեր, ո՞վ էր որ կրակեց իր վրայ։ Իսկ Ժանդէ որ գինով էր, ըստ իր բարի սովորութեան, բան չի յիշեր։ Կը կարծուի թէ Ժանդէ՝ գրգռուեթեան պահու մը մէջ կրակած է իր նախկին հոմանուհիին վրայ եւ կարծելով զայն սպաննած ըլլալ, փորձած է վերջ տալ նաեւ իր կեանքին.

ԻԳԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔ — Յառաջի 9 Մայիսի թիւով կը պատմէինք թէ սպասուհի մը կաշկանդուած վիճակի մէջ գտնուած էր իր տիրուհիին տան մէջ, թէ տունը կողոպտուած էր, սպասուհիին խոստովանութեան համաձայն, իր սիրահարին կողմէ, որուն ոչ անունը գիտէր, ոչ ալ հասցէն։

Ակայն գաղտնի ոստիկան մը, իր խուզարկութեան ընթացքին, այն համոզումը ունեցեր էր թէ՝ գող սիրահարը՝ միայն սպասուհիին երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունեցած է։ Ոստիկանը ձերբակալեց աղջիկը, որ հուսկ ուրեմն խոստովանեցաւ թէ՝ սիրահար չէ ունեցած, զէնքի սպառնալիքով զինքը կաշկանդող չէ եղած։ Ինքն է որ տիրուհիին տունը կողոպտելէ յետոյ, իր ձեռքերով գերդ մը անցուցած է իր բերնին, կաշկանդած է ինքզինքը եւ գետին նետուած։ Այս կերպով կը յուսար հանդարտ խղճով վայելել գողօնը՝ վրիպեցնելով ամէն կասկած։ Բայց խեղճ աղջիկը չէր գիտեր թէ՝ ոստիկաններ կան որ տեսնելու համար աչքի պէտք չունին։

ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

[illegible] միջոցին Բալրիճին միտքը [illegible] որ աղջիկ մը իրեն կը սպա[illegible] — իր աղջիկը. Եթէ ուզէր — [illegible] ան կ՛ուզէ՞ր եւ անպայման [illegible] աղջիկը պիտի ըլլար։ Առանց [illegible] սեղանէն ելաւ, գէթի [illegible] ալ մօտեցաւ, քիչ մնաց [illegible] նստէր, եւ երբ դուրս հա[illegible] աղջիկը կեցած էր արգէն. [illegible] գերեզմանին պատին տակ [illegible] էր ան իր թուխ հագուստին [illegible] փաթթուած, քիչ մը ծռած, [illegible] թէ երկար ատենէ ի վեր [illegible] սպասէր եւ վայն տեսաւ երբ [illegible] արգէն մօտեցած էր։ «Թիլտը» [illegible] Բալրիճ աշխուժօրէն, բայց [illegible] տարափ դէմք մը ցոյց տուաւ։ [illegible] Բալրիճ մօտեցաւ այնքան [illegible] արձակ եւ պիրկ, գլխարկին [illegible] մազերը դուրս ցցուած եւ այնքան լաւ տրամադրուած, որ ան խնդաց։

Ներս գացի՞ր արդէն, հարցուց Բալրիճ հանդարտած, գերեզմանին դուռը ցոյց տալով։

Թիլտը հաստատական նշան ըրաւ։ «Իմ փոքրիկս ունի ամէն ինչ որ իրեն պէտք է, երանի թէ մենք ալ այդքան ունենայինք»։

Առանկ պէտք չէ ըսել, պահանջեց Բալրիճ, եւ աւելի փափկութեամբ. «Անգամ մըն ալ ներս երթա՞նք»

Արտեհետեւ ան մտաւ գերեզմանոցէն. ... կրնար տեսնել միայն գիրենք, չէ՞ որ անցեալին վրայ խորհելէն աւելի ընելիք բաներ ունէին՝ «քովէ», ըսաւ Բալրիճ հաստատօրէն եւ թեւը մանելով աւելի արագ քալեց։ Ճամբին տակէն պատին, ուրկէ մացառներ կախուած էին, կ՛երթային անոնք եւ Թիլտը իր կողերով անոր կը սեղմուէր։ Նազանքով էին կուրծքերը զիրո՞ւն, որուն վրայ ուելցած էրայնախոր գէմքը, որով Թիլտը անձկութեամբ անոր կը նայէր։

Պատին ծայրը հովը սկսաւ փչել Բալրիճ աւելի սեղմեց Թիլտը։ Մարտ ամիսն էր դեռ ամայի եւ մութ գաշտ կոխկրտելով կ՛երթային անձրեւէն կազմուած ցեխին մէջէն։ Աջ կողմը չոր ծառերուն ընդմէջէն կը նշմարուէին տնակներ, այսպէս կոչուած, բանուորի վիլլաներ, որոնց մէջ սակայն, գրեթէ միայն պաշտօնեաներ կը բնակէին։ Երբեմն բանուոր, մարդ պէտք է շատ նեղութիւն քաշէ։ «Ժառանքը հող պիտի կրնայ բնակիլ օր մը, բայց ո՛չ մենք»։

Եւ ճահճակներուն պատճառով մերթ բաժնուած, մերթ նորէն իրարու քովէ քալելէն, սկսան հաշուել Բալրիճ իր երկու պզտիկ եղբայրները ունէր. մէկը դեռ դպրոց երթալու պարտաւոր, միւսը անվճար աշխատող աշկերտ։ Թիլտոյի աղջնակը այլեւս բեռ մը չէր, կ՛ըսէր Բալրիճ միայն մայրը, որ տկար ըլլալուն համար չէր կրնար աշխատիլ, բեռ մըն էր։ Եթէ ատիկա չըլլար. կ՛ըսէր ան Թիլտոյին պաշտպանելու փափաքով, այլեւս աշխատելու պէտք չէիր ըլլար գուն. գուն իմ խնա՞մ, եւ ես պիտի աշխատէի երկուքի համար։

Ասոր վրայ Թիլտը անոր նայեցաւ գաւազին եւ կասկածոտ, եւ աւելի բարձր, խիստ ձայնով մը ըսաւ որ բանի մը պէտք չունէր եւ թէ իր մայրը բեռ չէր իրեն, ինչպէս իր տղեկը՝ առաջ։ «Կ՛երեւի կ՛ուզէիր որ ան ալ հոն գտնուը պառկէր.»

Այն ատեն Բալրիճ նկատեց որ գիրար չէին հասկնար եւ հակառակ ատոր կ՛ուզէին նորէն գիրար սիրել։ Պէտք էր սպասել ըլլար — ... սին գերեզմանը երթան։ Թիլտը կը կասկածէր հիմա թէ ան յանցանք համարած էր եւ յաւերեւս ալ միշտ յանցանք պիտի համարէր այդ տղան ունեցած ըլլալը։

«Ոչ, ինչպէս չէ խորհեցաւ Բալրիճ, ինչպէս ո՛չ։ Բայց ինծի հետ ըլլալէ առաջ անցեալ մը ունեցած էր ան. ուրիշ մը ճանչցած էր եւ կարծեմ երկու հատ։ Հիմա լաւ համարում չունի առ այժմ իմ մասին»։

Ան քսան տարեկան էր, իրեն պէս, եւ ինք ալ երկու աղջիկ ճանչցած էր. բայց իրեն բան մը մնացած չէր անոնցմէ եւ կրնար սիրել առաջին անգամի պէս։ Միայն թէ ինչո՞ւ անպատճառ ատիկա, որ շատ անգամ այնքան ստար կը թուէր, կարծես ուրիշ երկրէ մը եկած ըլլար։ Անոր վրայ նայելով յանկարծ իր քրոջը՝ Լէնիին պատկերը եկաւ աչքին. Լէնիին որուն ձեռք չէր զգած, որ անհոգ էր եւ բախտին ապաւինած։ Անիկա իր արիւնէն էր, նոյն երկրէն եւ ապագայ կը խոստանար, իսկ ատիկա, ինչ յոգնաբեկ...

Արդեօք Թիլտը կը զգա՞ր թէ ինչ կը խորհէր ան։ Բողոքի արտայայտութիւնով մը գլուխը բարձրացուց եւ ըսաւ այնպիսի շեշտով մը որ միշտ պատճառել կ՛ուզէր «Քրոջդ Լէնիի վրայ ուշադրութիւն դարձուր՝ ան ալ տղայ ունենալու պատահարէն աւելի ապահով չէ քան մենք»։

Բալրիճ սակայն չցաւեցաւ այս խօսքէն։ Իրեններուն մէջ սեղմեց անոր բազուկները եւ ըսաւ մեղմօրէն. «Քուկինդ լաւ եւ սիրուն տղեկ մըն էր»։

Թող չտուաւ աղատուիլ եւ Թիլտը վերջի վերջոյ տեղի տուաւ, մեղմ հակեցաւ անոր եւ իր փակ աչքերէն արցունք վազեց։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Գ. ՖՐԹԻՆՃԵԱՆ

(8) (Շար.)

Նակցութիւններ պիտի կատարուին՝ վերջնական համաձայնութիւն մը կնքելու համար։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի Պուքրէշի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ խիստ գրաքննութիւն հաստատուած է ամբողջ երկրին մէջ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է նաեւ զինքը, — որովհետեւ լրագրած էր թէ գիւղացիները Ալպա-Ժուլիայէն երկու թեւերով կը յառաջանան — եւ կը սպառնայ պատերազմական ատեանին յանձնել։ Նոյն թերթին Պելկրատի թղթակիցը Մաքսիմ Մրգլեաք եւս ռումանական սահմանագլուխին վրայ ձերբակալուած եւ բանտարկուած է։

Գործադուլ մը Հնդկաստանի մէջ

Կալկաթայէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով. — Երկաթուղիի ընկերութիւնները մերժած ըլլալով գոհացում տալ երկաթուղիի հնդիկ գործաւորներու պահանջներուն, մանաւորաբար չուզելով աւելցնել օրավարձերը, հարիւրաւոր բանուորներ այսօր ըմբոստացան եւ յարձակում գործեցին բազմաթիւ եւրոպացի բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն վրայ։

Մօտ երեսուն հոգի վիրաւորուեցան։

Բանուորները յարձակեցան նաեւ հանրակառքերուն վրայ, որոնք դադրեցուցին իրենց երթեւեկը։ Տեղական ոստիկանութիւնը անգլիացի զինուորներու աջակցութեամբ մեծ դժուարութիւն քաշեց՝ կարգը վերահաստատելու համար։ 15 բանուորներ ձերբակալուեցան։

Գոմպէյի իշխանութիւնները ձեռք անցուցած են փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ Գոմպէյի եւ Կալկաթայի համայնավարները վերջերս 21,000 րուփիի նպաստ ստացած են Մոսկուայի Գ. Միջազգայինէն։

∴ Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, խռովութիւնները կը շարունակուին։ Ցուցարարները գաւազաններով զինուած՝ յարձակեցան ոստիկանական փոխ-տեսուչին վրայ եւ ծեծեցին զայն։ Յետոյ քարերով յարձակեցան ուրիշ ինքնաշարժի մը վրայ, որուն մէջ նստած էր անգլիացի հարիւրապետ մը եւ ատեւորական մը։ Երկուքն ալ վիրաւորուեցան։

Անցեալ ամիս անգլիացի սպայ մը իր զինուորներուն հրամայած էր կրակ բանալ բանուորներուն վրայ, առանց նախապէս ազդարարելու, ինչպէս սովորութիւն է։ Այս առթիւ Գարականչիի դատարանը մեղադրանքի վճիռ արձակած ըլլալով անգլիացի սպային դէմ, Կալկաթայի ամբողջ շրջանին մէջ բուռն թշնամութիւն սկսած է առհասարակ բոլոր անգլիացի սպաներուն դէմ։ Բանուորները թափօրներ կազմած կը պտտին փողոցները՝ սպառնալով բոլոր օտարականներուն։ Այս վերջինները կը վախնան փողոց ելլելէ։

Չինու ճափոն պատերազմը

Նանքինի ազգայնական կառավարութեան կողմէ զօր. Թան Եէն-Քայ, նախագահ գործավարներու խորհուրդին, Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար սըր Էրիք Տրըմմընտի ուղղուած հեռագրով մը կը պահանջէ արտակարգ նիստի հրաւիրել Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը՝ նկատի առնելու համար Ճափոնի միջամտութիւնը Շանթունկի նահանգին մէջ։

Ծանուցագիրը կ'աւելցնէ թէ ճափոնցի զինուորները կրակեցին չինացի զինուորներուն վրայ՝ առանց պատճառի, ու սպաննեցին 1000 հոգի։ Ասկէ զատ Ճափոնցիները խուժեցին Ցինան-Ֆուի արտաքին նախարարին գրասենեակը, ձերբակալեցին զայն, ու անոր ականջներն ու քիթը կտրելէ վերջ, տեղն ու տեղը սպաննեցին՝ իր պաշտօնեաներով միասին։ Յետոյ Ճափոնցի զինուորականները ծանուցագիր մը ղրկեցին ազգայնական զինուորներու վերին հրամանատարին՝ անտրամաբանական եւ անկարելի պահանջներ ներկայացնելով եւ պատասխանի համար 12 ժամ միայն միջոց տալով։ Սակայն առանց պատասխանի սպասելու, Ճափոնցիները մեծ տարածութեան վրայ զինուորական գործողութիւններ սկսան դարձեալ։

Եզրակացնելով, Նանքինի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը դադրեցնէ կռիւները՝ հրաւիրելով Ճափոնցիները, որ պարպեն Շանթունկը։ Նանքինի կառավարութիւնը կ'ընդունի միջազգային ռեւէ քննութիւն՝ իրաւարարութեամբ կարգադրելու համար խնդիրը։

Թէեւ Նանքինի կառավարութիւնը անդամ է Ազգերու Դաշնակցութեան, սակայն ընդհ. քարտուղարը ծանուցագիրը հեռագրով հաղորդեց Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութեանց։

Ռուսիոյ դատավարութիւնը

«Պէրլինէր Թակէպլաթ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ գերման ճարտարագէտներու դատավարութիւնը պիտի սկսի մօտ օրէն։ Ամբաստանուած են նաեւ բազմաթիւ ֆրանսացի եւ լեհ կարեւոր անձնաւորութիւններ։ Ասոնց մէջ է Ֆրանքեւռուս պարտքերու յանձնաժողովին անդամներէն մէկը։ Ասկէ զատ ֆրանսացի եւ լեհ պաշտօնեաներ օգնած են՝ ամբաստանեալները կաշառելու յատկացուած դրամներու փոխադրութեան։

Ընդհ. մարդահամար Յունաստանի մէջ

Յունաստանի թերթերը կը գրեն թէ Մայիս 15ին ընդհանուր մարդահամար պիտի կատարուի։ Այս առթիւ բոլորին բաժնուած են մասնաւոր հարցարաններ, որոնք պիտի լեցուին յունարէն լեզուով։ Մայիս 16ին մասնաւոր մարմիններ պիտի հաւաքեն հարցարանները։

Ազգային տնտեսութեան նախարարութիւնը այս առթիւ կը հրատարակէ շրջաբերական մը, բացատրելով մարդահամարին նշանակութիւնը եւ թելադրելով ժողովուրդին, որ ամենայն անկեղծութեամբ լրացնէ բաժնուած հարցարանները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼՊԱՆԱԿԱՆ դահլիճը հրաժարեցաւ, նմտացոյցի վճարմանութեան առեն ծագած տարակարծութեանց հետեւանքով։

«ՄԷՃԻՏԻԷ» դրահաւորին նորոգութիւնը աւարտած ըլլալով, դրահաւորը Ոսկեղջիւրէն բաց ծով ելած է փորձեր կատարելու համար։ Կ'ենթադրուի թէ Մէճիտիէի ժամական արագութիւնը 20 մղոնի պիտի հասնի։ Մէճիտիէի կաթսաներն ու թնդանօթները ամբողջովին նորոգուած ըլլալով, դրահաւորը վերստացած է իր նախկին վիճակը։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Գուկունեան խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին Քրիստափոր խումբի ընկերները։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Տօքթ. Ն. Խ.։

Լիոնի «Դժոխք» խումբի դասախօսական ժողովը վաղը Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30-ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գրադարանի սրահը։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Վ. Զիւլլէրեան։ Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որպէս գործօն քաղաք. կուսակցութիւն։ Կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ պատանիները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant- H. TEURNIER

Անմահ էս ձի դերակատար որ ԿԱՎՌՈՇ ԹՈԼԵ(ԱՆ) Վէնէթ Ձէգրի

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մազականն, Ա. Ս.— 300,
Պէյթօւ, Կ. Հայր. Մ.— 70,
Սէն Սէռնէն, Հ. Ա.— 35,
Վալանս, Վ. Զ.— 35,
Նիս, Տ. Զ.— 140,
Վալանս, Գործ.— 264.10,
Մարսէյլ, Գործ.— 604։

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմ. ուևիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՅԻՍ 1928

15 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 647 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՎԱՆ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ԹԱԿԱՐԴ

Թուրքերէն թերթերը քանի մը շաբաթէ ի վեր ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն Քիւրտերու, եւ առ հասարակ Արեւելեան Նահանգներու կացութեան մասին։

Նախաթ օր հաղորդեցինք հեռագիր մը, որուն համաձայն ներքին գործավար՝ Շիւքրի Գայա պէյ օրինագիծ մը պատրաստած է, աքսորական Քիւրտերը իրենց տեղերը վերադարձնելու համար։ Այդ ծրագրին համաձայն, պիտի դադրին նաեւ դատաւորն հետապնդումները, եւ պիտի յետաձգուի փախստական ապստամբներու դէմ արձակուած վճիռներու գործադրութիւնը։

Թաղական աշխատանքները բացառիկ եռանդով յառաջ կը տարուին մանաւորապէս Ուրֆայի, Մարտինի, Տիարպէքիրի, Վանի, ...թուրքիոյի, Հէքեարիի եւ Սղերդի նահանգներուն մէջ։ ...կուսակալներու խորհրդաժողովին մէջ գծուեցան կրթական ծրագրի մը հիմնական կէտերը։ Որոշուեցաւ իւրաքանչիւր նահանգի մէջ եղած դպրոցներու քանակին չափ նորեր բանալ, ...դարաններ հիմնել, մղում տալ մարզական կրթութեան։

Միւս կողմէ, Թուրք թերթերը կը հրատարակեն տեղեկութիւններ, կրթական աշխատանքներու, բուն բառով Թրքացման քաղաքականութեան մասին։

Այս հաւաստիքները կուտայ Խալիլ պէյ, Ընկիւրիի կրթական խորհրդականը, որ Արեւելեան Նահանգները գացած է քննական պաշտօնով։

Իբրեւ տեղեկութիւն, աւելցնենք թէ կիսապաշտօնական Միլլիյէթ-ն ալ մասնաւոր թղթակից մը ղրկած է այդ կողմերը։ Ուրեմն, Ընկիւրի մասնաւոր գործունէութիւն մը կը ցուցնէ ...ական շրջաններուն մէջ։ Ոչ միայն նոր քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ Քիւրտերու հանդէպ, այլ եւ կրթական աշխատանքներու նոր ծրագիրն ալ նկատի ունի առանձնապէս ...ժողովուրդը։ Յիշուած նահանգները քրտաբնակ են այսօր, ...խլրտումներու կեդրոն։

Շիւքրի Գայա պէյ շատ լաւատես կ'երեւայ իր օրինագծին պատճառաբանութեան մէջ։

«Սահմանագլուխի մեր ոստիկան-զինուորներուն եւ զօրքին ամեղացումը եւ մարզպանութեան հաստատումը մեծապէս ծառայեցին Արեւելեան Նահանգներու խաղաղացման։»

Յօղուած առ յօդուած պաշտպանելով իր օրինագիծը, գործավար Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ յատկապէս կը դրդէր որ ...աւարիմ Քիւրտերը իրենց կարգին ընդդիմանան եւ ի հարկին կռուին «խռովարարներուն» դէմ։

«Երբոր կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն, անոնք ...ւրենն ձուկ որսալ պղտոր ջուրի մէջ եւ խռովութիւններ ...ցանել, իրենց դէմ պիտի գտնեն ժողովուրդին հաւատարիմ ...ը անխախտաբար։ Հայրենասիրութիւնը չի ...այնր ձեռքերը ծալլած մնալ անոնց դէմ որ կ'...ընդհակառակն կը հրամայէ գործօն դեր մը կատարել ամէն խռովարարական շարժում արմատէն ջնջելու համար։»

Զարմանալ տեղը չէ որ Ազգ. Մեծ Ժողովը որոշեց արեւելեան նահանգներու մէջ, պատերը փակցնել ներքին գործավարութեան ճառը։

Միւս կողմէ, արդէն իսկ Թուրք թերթերը կ'աւետեն զանազան ցեղապետներու հպատակութիւնը։ Այսպէս, Մայիս 7 թուակիր հեռագիր մը կը ծանուցանէ Բաման լը Էմին աղայի, Խինկեանլը Հիւսնի, Օսման, Ապտիւլ Գատէրի որդի Սիւլէյման եւ ուրիշ 25 բնտանիքներու անձնատրութիւնը, զէնքերով միասին։

Առ այժմ դժուար է գտնել այս լուրերուն սուտն ու իրաւը։ Վերջերս Սուրիա ապաստանած երկու ցեղապետներ ալ ...պորտելով, Թրքական հողը անցած, բայց կէս ճամբէն ետ ...ն դարձած։

Ամէն պարագայի մէջ, նորութիւն մը չէ զանազան քիւրտ ...ցեղապետներու, շէյխերու եւ նման տարրերու դասալքութիւնն ...ու դաւաճանութիւնը։ Առանց այդ խոշոր չարիքին, ոչ միայն ...քիւրտ ժողովուրդը աւելի բախտաւոր կ'ըլլար այսօր, այլ եւ ...այ ժողովուրդը նուազ կորուստով կ'ազատէր այն զարհուրելի ...որդերէն, զորս պարբերաբար կազմակերպած է Թուրքիա։

Ուրիշ առեն ալ ըսած ենք թէ խաբէութիւններ եւ դաւաճանութիւններ միշտ ալ կրնան ծագիլ, ինչպէս եղան Շէյխ ...այիտի ապստամբութեան ատեն իսկ։

Խնդիրը այն է որ, Քիւրտերը այսօր ունին ազգային կազմակերպութեան կորիզ մը, որ յաջողած է իր շուրջը համախմբել քիչ-շատ յեղափոխական եւ իրապէս հայրենասէր տարրերը։

Այդ կոմիտէն, «Հոյբուն», ինչպէս կը կոչեն իրենք, բաւական ամուր հիմքեր ունի և վստահ է իր ուժերուն վրայ։ Շիւքրի Գայա պէյի ճառէն ալ կ'երեւայ որ կառավարութիւնը նկատի ունի այդ կազմակերպութիւնը, եւ անոր մէջքը կոտրելու համար, ոչ միայն կը ջանայ հրապուրել եւ կաշառել ցեղապետները, այլ եւ եղբայր եղբօր դէմ հանել։ Չի բաւեր հպատակութիւն յայտնել եւ Թրքական գթութեան ապաւինիլ, ...որ ներում ստանալէ յետոյ չի կռուիր ապստամբներուն դէմ կը մնայ միշտ կասկածելի։ Դատավճիռը կախուած է իր ...գլխուն վերեւ...։

Կ'արժէ ուշադրութեամբ հետեւիլ Թրքական այս նոր թակարդին, թէ քաղաքական եւ թէ կրթական գետնի վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ՎԻՃԱԿԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Հայրենիք» պարզելով հայկական դատին վիճակը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, 28 Ապրիլ

— «Միանգամայն վստահելի, պաշտօնական աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութիւններէ կը պարզուի

ա Որ Լօզանի դաշնագիրը վերջնականապէս թաղուած է Ուաշինկթընի մէջ.

բ Որ Ուաշինկթընի վարչութիւնը պիտի կնքէ Թուրքիոյ հետ նոր դաշնագիր մը եւ այդ մասին արդէն բանակցութիւններ կը վարէ.

գ) Որ այդ նոր դաշնագրին մէջ կամ առանձին պայմանագրութեամբ մը Ուաշինկթըն անպայման պիտի պնդէ, որ Թուրքիա ճանչնայ նախկին Թրքահպատակներու, բայց այժմ ամերիկեան քաղաքացիներու իրաւունքները։

Այս կէտերը որոշ են։ Անորոշ կը մնայ, սակայն, Ուաշինկթընի դիրքը հայկական դատին հանդէպ, որ Լօզանի դաշնագրի մերժման գաղափարական շարժառիթներէն մէկն էր։

Այս մասին կայ միայն երկու հայասէր ծերակուտականներու լաւատեսութիւնը, զոր անոնք յայտնած են Պ. Կ. Գարտաշեանին, ըսելով թէ հայկական հարցի վիճակը այժմ միանգամայն գոհացուցիչ է։

Եթէ նկատի ունենանք այն պարագան, որ մեր բարեկամ ծերակուտականները այդ խօսքերը ըսած են ծերակոյտի գանձ...ական մէկ նիստէն յետոյ Ապրիլ 13), երբ քննութեան առարկայ չը եղած նաեւ հայկական հարցը, պէտք է ընդունինք, որ անոնց յայտնած կարծիքը միայն իրենց անձնական գնահատութեան քմահաճ արտայայտութիւնը չէ, այլ հիմնուած է առարկայական որոշ տուեալներու վրայ։

Որքան ալ ուրախալի ըլլայ այս եւ արտապնդիչ, անցեալի զառն փորձը չմոռնալով, մենք պէտք է ոչ լաւատես ըլլանք եւ ոչ ալ յոռետես, այլ իրատես։ Իսկ մեր իրատեսութիւնը պէտք է մղէ մեզ նոր ճիգեր ընելու, որպէս զի մեր ամերիկեան բարեկամները նախկին թափով շարունակեն իրենց ազնիւ, կորովի եւ անդաւ'ն յաւաղրական պայքարը հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներուն համար։

Մենք պէտք չէ երբեք մոռնանք, որ հայկական ազգային դիւանագիտութեան առջեւ ներկայիս բաց մնացած Ցակատը ամերիկեանն է, որուն վրայ ալ կեդրոնացնելու ենք մեր ջանքերը, օգտագործելու համար բոլոր, նոյն իսկ ամենափոքրիկ պատեհութիւնները։

Ոչ ոք կ'ըսէ թէ միայն դիւանագիտութեան ապաւինինք և մեր բոլոր ուժերն ու միջոցները սպառենք դիւանագիտութեան վրայ։ Որովհետեւ դիւանագիտութիւնը, ինչպէս ամէն ազգի, այնպէս ալ մեզի համար ինքնապաշտպանութեան զէնքերէն մէկն է։ Կ'ըսենք միայն, որ պէտք չէ արհամարհենք այդ զէնքն ալ, ինչպէս որ ոչ մէկ ազգ կ'արհամարհէ։»

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն Մայիս 12 թուականով կը հեռագրեն թէ Կովկասի մէջ սաստիկ երկրաշարժ պատահած է։ Թիֆլիս եւ շրջակաները կարեւոր վնասներ կրած են։ Սակայն Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ վնասները աննշան են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թշուառութիւնը Ֆիլիպէի մէջ

Սոֆիայի Առաջքը (10 Մայիս) Ֆիլիպէի մասին կը հրատարակէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հասարակ պատյա մը, հեռաւոր թաղերու հայկական շրջանակին մէջ, մարդուս մարմինը փուշ փուշ կ'ընէ։ Անտուն ու անճար մայրեր ու քոյրեր, իրենց երեխաներովը միասին պարզապէս ցեխերու ու ջուրերու մէջ կը տապլտկին։ Մինչ անդին, վրանին միւս ծայրը դեռատի կին մը, ծննդաբերութեան երկունքի ցաւերով կը տառապի ու կը գալարուի։

Մինչեւ հիմա ստացուած նիւթական աջակցութեան քանակն է Հ. Բ. Ը. Մ.էն՝ 110.000, Սոֆիայի Հայ Օր. Մ.էն՝ 2.500, Սոֆիացի անհատէ մը՝ 1.500, գումար՝ 114.000 լէվա։ Եւ այս գումարով է, որ առնուազն 3000—4000 Հայեր պիտի պատսպարուին, պիտի խնամուին եւ պիտի կերակրուին։

Համեստ խանութպան մը՝ Յակոբ Մալխասեան, իր քսակէն մօտ 30.000 լէվա տրամադրելով գնած է թիթեղներ (սաճ) եւ ձրիօրէն բաժնած չքաւորներուն, որպէսզի անոնք կարենան անձրեւէն պատսպարուիլ։

Բարեգործականի կեդրոնէն ստացուած նամակէ մը կ'իմանանք թէ... շրջաբերական մը հաներ է, որպէսզի մասնաճիւղերը հանգանակութեան ձեռնարկեն։

Մինչեւ այժմ, Ֆիլիպէի շրջանին մէջ կառուցուած են 1777 տաղաւարներ, որոնցմէ 908 Ֆիլիպէի, 195 Փափազլըի, 215 Սաթր-Պէգլիի, 193 Վինիցայի, 28 Ստամոլի, 30 Եահալիի, 166 Պէլոզէմի, 16 Տուվանճայի եւ 78 Մանոլէի մէջ։

Մերձաւոր Արեւելքի ամերիկացի կաթոլիկներու միութիւնը 8000 տոլար տուած է աղէտեալներուն։

Քիւրտերը հաւատարմութիւն կը յայտնեն

Անատոլուի գործակալութիւնը 7 Մայիս թուականով կը հաղորդէ Մարտինէն.

Արեւելեան նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ Մարտին հասաւ։ Այս առթիւ Արեւելեան նահանգներու բնակիչներէն Բաման լը Էմին, որ հարաւ փախած էր, իր արբանեակներով միասին հաւատարմութիւն յայտնեց հանրապետական կառավարութեան։ Բաման լը Էմին Մարտինի մէջ մարզպանին հետ տեսակցելով յայտնեց թէ շատ մը փախստականներ կ'ուզեն հպատակութիւն յայտնել կառավարութեան եւ կը խնդրեն որ ներման արժանանան.

Փախստական ցեղապետները հետզհետէ հաւատարմութիւն կը յայտնեն կառավարութեան։ Կատարուած դիմումները ընդունուած են։ Փախստական նշանաւոր ցեղապետներէն հաւատարմութիւն յայտնած են Սիւնկեանլը Հիւսնի, եղբայրը՝ Օսման Աղա, Ապտիւլքատէրի որդի Սիւլէյման եւ ուրիշ 25 բնտանիքներ։ Այս բոլոր գղջացողները իրենց զէնքերը կառավարութեան յանձնած են։

Պոլսոյ մէջ փակուած հայ դեղարաններ

...առողջապահական որոշման մը համաձայն, Պոլսոյ մէջ փակուած են կարգ մը դեղարաններ, որոնց մեծ մասը կը պատկանի Հայերուն։ Փակման համար երեք օր պայմանաժամ տրուած, է Մայիս 9ին. Հետեւեալը ցանկն է փակուած հայ դեղարաններուն.

ՊՈԼԻՍ.— Տիգրան Միսքճեան՝ Պաղչէ Գաբու, Պետրոս Ասլանեան՝ Համիտիէ ճատտէսի, Պաթիսթ Թիւլպէնտճեան՝ Համիտիէ ճատտէսի, Արիկ Իւթիւճեան՝ Համիտիէ ճատտէսի, Վահան Պէրպէրեան՝ Նուրը Օսմանիէ, Բենիամին՝ Նուրը Օսմանիէ, Գէորգ Սինէմեան՝ Պայազիտ, Կարապետ Թադէոս Տինանեան՝ Պայազիտ, Յովհաննէս Մարտիրոսեան՝ Թօփ Գաբու, Լեւոն Պետրոսեան՝ Գում Գաբու, Ասատուր Արսէնեան՝ Գում Գաբու, Գէորգ Մէրգիֆունեան՝ Գում Գաբու, Ոսկան Յակոբ՝ Սամաթիա։

ԲԵՐԱ ԵՒ ՎՈՍՓՈՐ.— Արմենակ Զպուքճեան՝ Շիշլի, Գրիգոր Յովսէփ Մարըլեան՝ Շիշլի, Յարութիւն Միհրան Մալխասեան՝ Հարպիէ, Վահան Սիրունեան՝ Շէհիտ Մուխթար պէյ, Արմենակ Ստեփան Թէրզիփաշեան՝ Պէքիր օղլու Իճատիէ, Սարգիս Քէլլէճեան՝ Ֆէրիքէօյ։ Յարութիւն Ռափիկեան՝ Թաքսիմ, Միհրան Նշան Գալէմքեարեան՝ Փարմաք Գափու, Նուպար Կարապետ Թօզան՝ Բերա Սագըզ Աղաճ, Արամ Ռուբէն Գույումճեան՝ Մաճառ փողոց, Գիսակ Համբարձում՝ Թաթավլա, Սօլօն Փափազեան՝ Փափազ Քէօփրիւսի, Գրիգոր Յովսէփ Մաչէրեան՝ Հալըճը օղլու, Ֆէրտի Գրիգոր՝ Պէշիքթաշ, Արշակ Եավրուեան՝ Պէշիքթաշ, Թորգոմ Յովհ. Գայըեան՝ Օրթաքէօյ, Գրիգոր Ռուբէն Ճէրահեան՝ Գօյաճըքէօյ, Զգօն Պօղոս՝ Առնաւուտքէօյ, Ռուբէն Խաչիկ Մանկասարեան՝ Օսման պէյ։

ՍԿԻՒՏԱՐ, ԳԱՏԸԳԻՒՂ, ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵԶԵՐՔ.- Գրիգոր Գույումճեան՝ Սկիւտար Պազար Պաշը, Սահակ Պէշիրեան՝ Գատըգիւղ, Յովհաննէս Պետրոս՝ Գատըգիւղ Մօտա, Գաբրիէլ Կարապետ Միրասէտեան՝ Գատըգիւղ Մօտա։

ՊԱՔԸՐՔԷՕՅ ԵՒ ԵԷՇԻԼՔԷՕՅ.— Յովհաննէս Գաբրիէլ Նահապետեան՝ Սթասիոն ճատտէսի։

Մեծ հրդեհ Քութայիսի մէջ

Վրաստանի Քութայիս քաղաքին մէջ առջի օր ծագեցաւ հրդեհ մը, որ մեծ համեմատութիւններ առաւ՝ ջուրի պակասութեան հետեւանքով։ Կրակը մարելու համար պէտք եղաւ հր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԵ. Ցանկ

	Ֆր.
Ս. Գ. Փաշաեան (Լոնտոն) 3 ադլ. ծախուած 125էն	375.—
Ոմն (Նուազի-լը-Ռուա)	10.—
Գումար	385.—
ԺԴ. ցանկին գումարը	15.744.30
Ընդհ. գումար	16,129.30

ԽՄԲ.— Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանի ղրկած ենք.—

Մայիս 5ին	2.000
» 9ին	4.500
» 12ին	2.500
» 14ին (երէկ)	7.000.
Ընդհ. գումար ֆր.	16.000

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԻԱՊԱՇՏ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

«Այս ազգին տառապանքը այնքան խոր է, խոր այնքան որ կրնայ ըլլալ... գրեցի մ'ան։

Այս ազգին տառապանքը այնքան բարձր է, բարձր այնքան որ կրնայ ըլլալ... նոր գօղթան։

Եւ վերջապէս այս ազգին տառապանքը այնքան լայն է, լայն այնքան որ կրնայ ըլլալ... ովկիանոսն Ատլանտեան։»

Այսպէս երգած է յուսահատ բանաստեղծը։

Այս ազգին տառապանքը շատ բանաստեղծներու ծնունդ է տուած, դասականներէն մինչեւ ապագայապաշտներ, հիմակ ալ՝ կապուտաշտներ։

Այս վերջինները սակայն ողբերգելէ վերջ՝ յոյսի հրթիռ մըն ալ կ'արձակեն։

Նորաբոյս բանաստեղծի մը անտիպ ու ինքնատիպ տաղերէն կ'արտագրեմ հետեւեալ սանդուղաշարերը։ —

«Հայ ազգ իմ, պուլկարիոյ մէջ խոտ կ'ուտես ու անօթի կը մեռնիս։ Երկրաշարժէն զարնուած ես ու հրդեհական ձեռքի տեղ կայծեաձն կուրծկ կը տեսնես։ Մեծ է քու ցաւդ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ Թուրքիոյ մէջ լեզուէդ կը զրկուիս ու թեմ ...թամաւ ուսուցիչներու թոշակ կը վճարես, մութ է ապագադ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ Ցունաստանի ու Սուրիոյ մէջ վրանաբնակ գնչուներու նման ես, շատ եղկելի է քու վիճակդ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ ֆրանսայի գործատուններուն ու ճանքերուն մէջ, ամէն օր, մահուան սեւ հացը կ'ուտես, թշուառ է քու վախճանդ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ հայրենիքիդ մէջ չինարէն կը կարդաս եւ իբր հայ գործելուդ համար բանտերու մէջ կը թաղնեցնես կանանչ արեւդ, անտանելի է կացութիւնդ, բայց մի՛, մի՛ յուսահատիր։

«Այո՛, հայ ազգ, մի՛, մի՛ յուսահատիր, քանզի քու անունովդ ուտողներ կան, քու կենացդ խմողներ կան, քու շնորհիւդ դաշինքներու մէջ հեշտացողներ կ...ն ու քու կռնակէդ ճամբորդողներ կան։

Եւ որքան ալ անօթի ըլլաս կամ ծարաւ, որքան ալ անտուն ու մերկ մնաս, որքան ալ բանտարկուիս ու կողոպտուիս, հոգդ անգամ մի՛ ըներ, որովհետեւ քու հարստութիւնդ անգլիական դրամատուններու պողպատեայ դրամարկղներուն մէջ «Թըրստ» եղած է։

«Հայ ազգ, իւրաքանչիւր նոր վայրկեանիդ, յուսազինուէ ու պոռա՛.

— Թըր՛ստ... Թըր՛ստ...

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՍԱՍԻԼԻՍ

ՍԱԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ԳՐՕՀԸ

Փետրուար 15էն սկսեալ եւ ժամանակ խորհրդարանական ընտրութիւններէն իվեր Փարիզի սակարանը անօրինակ եռուզեռի մէջ է։ Այնչափ առուծախ երբեք գոյութիւն ունեցած չէ եւ արժեթուղթերու գործակալները — Agent de change — Մայիս 9ի Չորեքշաբթի օրը փակեցին սակարանը տեղի ունեցած գործառնութիւններն արձանագրել կարենալու համար։

Առուծախի հրամաններն անչափ բազմաթիւ են որ, բառին բուն իմաստով կը լորդին եւ պաշտօնեաները չեն հասնիր բաւելու։ Սակարանի հսկայ շէնքը լեցուած է յաճախորդներով եւ ազատ շրջագայութիւնը խափանուած բոլորովին։

Շատ մը արժեթուղթերու գինները որոշելն անկարելի եղած է, որովհետեւ անհամար պահանջներ կան եւ ծախող չկայ։ Յաճախ փոխանակութեանց ահնտիքը կը ստիպուի միջամտել մ'ր եւ է արժեթուղթի գինը որոշելու համար։ 8—10.000 ֆր. արժող թուղթերէն 5—600ը մէկէն գնելու հրամաններ կը հասնին արտասահմանէն եւ տասնեակ միլիոններ կ'արձանագրուին քանիմը վայրկեանի գործառնութեանց միջոցին։

Ամերիկայէն, Պելճիքայէն եւ Հոլանտայէն (ի հաշիւ Գերմանիոյ) հրամաններ կը հասնին 1000ական հատ Crédit Lyonnais, Banque de Paris ի կամ Crédit Foncier գնելու, արժեթուղթեր որոնք 4—5.000 ֆրանք կ'արժեն։

Գիները կը բարձրանան բնականաբար եւ միեւնոյն ժամանակ դրամը կը շարունակուի անընդհատ. ամբողջ ժողովուրդը շահագիտութեան տենդ է. պաշտօնեաներ, ուսուցիչներ, քոնսիէրժներ արժեթուղթ կը գնեն եւ թրամուէյներու մէջ սակարանի գիներու վրայ կը խօսին։

Մինչեւ ե՞րբ պիտի տեւէ այս վիճակը եւ գիները ո՞ւր կանգ պիտի առնեն։ Ֆինանսական «թանմ» կը գրէր վերջերս թէ յետաշրջումը շատ յանկարծակի պիտի գայ եւ աղէտը մեծ պիտի ըլլայ, բայց ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ միեւնոյն չարաբաստիկ խօսքերը Պելճիքայի սակարանին համար ալ արտասանուեցան, բայց իրականութիւնն եկաւ ջրելու զանոնք եւ այսօր պելճիքական բոլոր արժեթուղթերն ալ կը գտնուին իրենց բարձր գիներուն վրայ։

Լաւատեսներն հետեւեալ կերպով կը բացատրեն բարձրացումը. օրինակ առնենք Crédit Lyonnais դրամատունը. Պատերազմէն առաջուան իր տարեկան հաշուեկշիռին մէջ ան կ'արձանագրէր շատ մը անշարժ կալուածներ, ոսկեդրամ եւն. իրենց բուն իրական արժէքովը։ Այնուհետեւ՝ ինչպէս պատերազմի տեւողութեան ժամանակ, նոյնպէս եւ խաղաղութենէն վերջ այդ գումարներն անփոփոխ պահեց, որովհետեւ ֆրանքի գինը փոփոխական ըլլալով չէր կրնար որոշ արժէք մը նշանակել։ Այս կացութիւնը չէր կրնար սակայն երկայն տեւել եւ անմիջապէս որ ֆրանքը օրինապէս կայունանայ, դրամատունն ստիպուած է այդ ոսկեդրամ արժէքները նշանակել իրենց նոր գիներով, այսինքն գոնէ 4—5 անգամ աւելի մեծ թիւերով. հետեւանքը պիտի ըլլայ բնականաբար ահագին տարբերութիւն մը ի նպաստ դրամատան գոյքին (actif) եւ ահագին բարձրացում շահաբաժնի.

Ֆրանսական դրամատուններ շատ հաշտ աչքով չէ որ կը դիտեն իրենց արժեթուղթերու օտար ձեռքերու փոխանցումը. յայտնի է թէ որոշ քանակութեամբ արժեթուղթ ունեցողները իրաւունք կ'ունենան վարչական խորհուրդներուն անդամակցելու եւ իրենց ձայնը լսելի ընել տալու. եւ այս է պատճառը որ ֆրանսական դրամատուններն ալ կը ստիպուին հետեւելու ընդհանուր հոսանքին։

Հարիւրէն 5 նոր փոխառութիւնը 91 ֆրանքի արժէքով բաւական նպաստաւոր գետնըստեղծ մըն է դրամի եւ կը կարծուէր թէ անոր հրապարակ հանուիլը պիտի կասեցնէ արժեթուղթերու բարձրացումը, հազիւ մէկ երկու օրուան վարանում եւ գիները վերստին սկսան իրենց վերելքը. Լոնտոնի հինգ մեծ դրամատուններէն (The Big Five) մէկը միայն մէկ միլիոն անգլիական ոսկիի արժէքով ստորագրած է նոր փոխառութենէն, իսկ Ամերիկայի դրամատուններէն միլիոնաւոր տոլարներու արձանագրութեանց հրամաններ փոխանցուած են Փարիզի ամերիկեան մասնաճիւղերուն։

Այսօրուան փայլուն կացութիւնն երեւակայելն իսկ չէմակարութիւն պիտի նկատուէր 1926ի Յուլիսէն առաջ եւ սակայն մէկ ու կէս տարուան խոհեմ աշխատանքն ու հայրենասէր զոհողութիւնները ... տալու իր արժանի դիրքը եւ այսօր Փարիզի սակարանը իր գործառնութեանց կարեւորութեամբ շատ ետ չի մնար Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի սակարաններէն։

Անհասկնալի է սովորական ժամանակ գործերու յորդումին հետեւանքով սակարան փակելու որոշումը, ինչ որ յայտարար նշանն է իրական բարգաւաճ եւ առողջ կացութեան։

Մեր հայրենակիցներէն ալ շատեր գիտեմ — մինչեւ իսկ խմբագիրներ նաեւ գործաւորներ — որ տարուած են սակարանով եւ՝ այս առթիւ կը յիշեմ փորձառու բարեկամի մը հետեւեալ գիտողութիւնը.

— «Ես մաղթեմ որ դաւակս կորսնցնէ սակարանի իր առաջին փորձերուն մէջ որպէսզի անգամ մըն ալ չփորձուի ստանալու անոր ։»

Արդարեւ եթէ մեծ հարստութիւններ սակարանին մէջ միայն կը շինուին, պէտք է միշտ նկատի ունենալ թէ սակարանի խաղերը մեծ գումարներ ունեցողներուն միայն նպաստաւոր են վերջ ի վերջոյ եւ փոքր դրամագլուխները շատ կը հալին այդ ահագին հնոցին մէջ։ Սակարանը բախտախաղ մը չէ, սակայն այնտեղէն շահ ակնկալելու համար պէտք է որոշ փորձառութիւն, աչալուրջ հսկողութիւն եւ մանաւանդ մեծ զգուշութիւն։

Նկատական թերթերէն շատերը ծախուած են զանազան խմբակցութեանց եւ անոնց տուած տեղեկութիւններէն շատերը գիտումնաւոր են եւ վճարուած։ Պէտք է մանաւանդ գիտնալ զանազանել շահագիտական spéculatives) եւ դրամապահանակի (portefeuille) արժեթուղթերը. առաջինները յարատեւ ելեւէջներու ենթակայ են՝ շահախնդիրներու ձեռքերուն մէջ՝ եւ ի նպաստ իրենց քսակին, իսկ երկրորդները թէեւ մեծ ելեւէջներ չեն ունենար մեծ տարբերութիւններ յառաջ բերելու համար, բայց ապահով են եւ յաճախ պետական հակակշիռի ենթակայ։

Մ. Տ.

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ԳԻՒՏԸ

Գահիրէի «Էլ-Մոքաթթամ» թերթը կը գրէ թէ Րօզէթի եւ Տամիէթի միջեւ երկաթի հանքի հանք մը գտնուած է, մօտ 25 միլիոն ոսկի արժէքով։ Այս գիւտը ընողն է հայ ուսանող մը՝ Հրայր Չրաքեան, ուսանող Միչիգանի Գիմիաբանութեան բարձրագոյն վարժարանի, որ երկու տարիէ ի վեր կը զբաղէր այս խնդրով։

Մեր հայրենակիցը հաստատած է թէ Րօզէթի եւ Տամիէթի միջեւ ծովեզերքի երկայնքը ծածկող աւազը մեծ քանակութեամբ երկաթի թթուուտ կը պարունակէ։

Այս առթիւ կարգ մը չափազանցուած հրատարակութիւններ եղած են Եգիպ. մամուլին մէջ։

«Յուսաբեր» կը գրէ թէ կառավարութիւնը ... արտօնութիւն չէ տուած յիշեալ հանքի շահագործման համար եւ թէ այս ուղղութեամբ կատարուած խուզարկութիւնները տակաւին ծրագրային սահմանի մէջ կը գտնուին։

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՎ

Թուրքիոյ մէջ օրուան խնդիրն է Թուրքերէնը լատինական տառերով գրելու հարցը։ Պոլսոյ Թուրք թերթերը, որոնք Էնկիւրիէն բխած ամէն հրաման իբրեւ պատգամ կ'ընդունին, սկսած են արդէն երկար յօդուածներ հրատարակել՝ փառաբանելով կառավարութեան այս յեղափոխական նոր ժեստը։ «Միլլիյէթ» կը գրէ թէ Թուրք մշակոյթին համար անհրաժեշտ էր որ շատոնց կատարուած ըլլար այս յեղաշրջումը, սակայն այդ կարեւոր քայլը առնելու բախտն ալ դարձեալ Հանրապետական կառավարութեան վիճակեցաւ։ Ու կ'առաջարկէ Թուրանական քոյր ազգի՝ Մաճառներու տառադարձութիւնը ընդունիլ։

Ուրիշ յօդուածագիր մը նոյն թերթի Մայիս 7ի թիւին մէջ կը հրատարակէ երկար յօդուած մը ... քաղենք գլխաւոր կէտերը

Այն օրէն ի վեր, որ Թուրքերը վերսկսան զգալ թէ տէր դարձած են անկախ լեզուի մը, տառերու խնդիրը գրեթէ անլուծելի ցաւ մը դարձած էր։ Եւ որովհետեւ սկիզբէն ի վեր որոշակի չէր հասկցուած թէ ցաւը ուսկի՞ց կուգայ եւ կարելի չէր մէկ անգամէն քակել այսօրը երէկին կապող աւանդական կապերը, երկար ատեն տատամսեցանք գարմանին տեսակը որոշելու։ Այդ տատամսումն էր պատճառ, որ զանազան անմիտ առաջարկներ եղան էլիֆպան բարեփոխելու եւ ուղղագրութեան մէջ կարգ մը կանոններ մտցնելու մասին։

Սովորութեան պատճառով, այդ էլիֆպան մեզի ազգանք կը նկատէինք։ Այս բոլոր երկրորդական դարմանները ժամանակաւոր հանգստութենէ զատ ուրիշ բանի չծառայեցին։ Ասոնց հետեւանքը այն կ'ըլլար որ, ամէն անգամուան ցաւը կրկին գլուխ կը ցցէր, աւելի սաստիկ կերպով։

Որքան ալ օտար տարրեր խառնուած ըլլան մէջը, Թուրքերէնը աշխարհի լեզուներուն մէջ որոշ դիրք ունեցող լեզու մըն է. կը պատկանի ուրալ-ալթայեան ընտանիքին հետեւաբար եւ չէր կրնար իր պէտքերը գոհացնել արաբերէնէն փոխ առնուած տառերով։ Արաբերէնը գլխաւոր մէկ անգամ է քամեան-սեմական լեզուներու ընտանիքին եւ չորս-հինգ բոլոր ձայնաւոր տառերը։ Այսպիսի այբուբեն մը չէր կրնար գոհացնել Թուրքերէնը, ինչպէս որ չէ կրցած ինը դարէ ի վեր։

Իսլամութիւնը Թուրքերու մէջ ծաւալելէն առաջ Թուրք լեզուն իր բնութենէն ծնած նախնական այբուբեն մը ունէր։ Այս այբուբենը, զոր կը ճանչնանք Օրխոնի յիշատակարաններուն երեւան հանուելէն ի վեր, ունէր չորս ձայնաւոր տառեր։ Ձայնաւորներուն թեթեւ կամ ծանր ըլլալը ցոյց տալու համար բաղաձայնները հաստ ու բարակ տարբեր ձեւեր ունէին. այդ պատճառով ալ բաղաձայնները շատ-փէն աւելի էին։ Ասկէ զատ, այդ գիրերը չէին գրուեր միայն, վերէն վար կը գրուէին։ Այս ալ շինական ազդեցութեան հետեւանք էր, որովհետեւ այն ատեն Թուրքերը ամէնէն աւելի Չինաստանի հետ յարաբերութիւն ունէին։

Կեդրոնական Ասիոյ մէջ Թուրքերը Ույղուր այբուբենի գիրերով գործի սկսան եւ իսլամութեան տարածումով, հետզհետէ այդ այբուբենը փոխ տնակեցին արաբական էլիֆպայով։ Ահա՛ այդ ատենէն ի վեր Թուրքերէնը միշտ արաբական տառերու ազդեցութեան տակ ճզմուած է եւ տառերեսէն չարունակ ուղղագրական խառնաշփոթութեանց ենթարկուած է։

Առանց պրպտելու պատմութեան հեռաւոր շրջանները, եթէ ակնարկ մը նետենք վերջին դարու մեր մտաւորական շարժման վրայ, կը տեսնենք որ այն օրէն ի վեր ուր վերածնունդի ճառագայթները կը ծագեն հորիզոնին վրայ, դարձեալ օրակարգի կ'անցնի այբուբենի եւ տառերու խնդիրը։ Որովհետեւ մեր գիրերը շիտակ եւ դիւրաւ կարդացուելիք ձեւի մէջ դնելէն հասարակութիւնն է որ պիտի օգտուի. որովհետեւ իսկական ժողովրդական գրականութիւնը այն է, որ ինքզինքը կը կարդացնէ ժողովուրդին։

Այս ցաւին մեծութիւնը անգամ մըն ալ աւելի ցայտուն կերպով հասկցանք այն օրը որ սկսանք ֆրանսերէն սորվիլ։ Նոյն իսկ այսօր Թուրքերէնն ու ֆրանսերէնը միասին սորվելու սկսող մանուկ մը, կասկած չկայ թէ որոշ ատենէ վերջ ֆրանսերէնը աւելի շիտակ ու դիւրին կը կարդայ, մինչ Թուրքերէնի մէջ գիր մը իւսմիւնո՞վ թէ էսրէո՞վ կարդալուն մասին կը տատամսի, կը թոթովէ կը կենայ։

Այս ցաւին դարման փնտռող գրագէտներէն ոմանք կ'առաջարկէին մեր տառերը բարեփոխել, ուրիշներ կը թելադրէին «Հիւսիս», «Քէթէ» եւ այլ զանազան ձայներ ունեցող տառերու վրայ նշաններ դնել եւ ուղղագրութիւնը փոխել, ուրիշներ ըսին թէ իւրաքանչիւր բաղաձայնի քով ձայնաւոր մը պէտք է դնել։ Այս ձեռնարկներուն ոչ մէկը արդիւնք տուաւ։ Որովհետեւ, ինչպէս ըսինք, չէր մտածուեր թէ գործը հիմէն խախտ է։ Այս միջոցներէն իւրաքանչիւրին առջեւ իբրեւ անանցանելի թումբ մը կը կանգնէին արաբերէնէ եւ պարսկերէնէ առնուած, սակայն չմրքացուած եւ ժողովուրդին լեզուին չինկած բառերը։

Մեր վերջին յեղափոխութենէն յետոյ վերջապէս հիմնական արդիւնքի մը յանգեցաւ այս խնդիրը, որուն մասին սկիզբները շատ քիչ, եւ մեծ վախով ու զգուշութեամբ կը խօսուէր։ Այսօր արդիականութեան կողմնակից բոլոր գլուխները այս հիմնական անհրաժեշտութեան շուրջ միացած են։

Ճիշդ է թէ տակաւին կարգ մը կողմերէ այս մասին թեթեւ առարկութիւններ կը լսուին. ոմանք կ'ըսեն թէ արաբական տառերու աղագրական արդիւնքներէն պիտի զրկուինք, ուրիշներ կ'առարկեն թէ արեւելեան երկիրներու հետ մեր առեւտրական յարաբերութիւններուն մէջ պիտի տուժենք — իբրեւ թէ տակաւին աշխարհի առեւտրական կեդրոնը Արաբիան ու Պարսկաստանը եղած ըլլար։ Սակայն բոլոր առարկողներն ալ կամաց կամաց մէկ կողմ կը քաշուին չզիջելով, պէս ոսկոնց աչքերը կը շլանան արեւի լոյսէն։ Ըլլեւս յաղթանակը տարած է վերածնունդի գաղափարը, եւ վաղուան Թուրք սերունդին դիւրաւ կարդացուելիք գիր մը շնորհելու փառապանծ միտքը. հիմա միայն գործադրութեան եղանակին մասին կը խորհուի։

Լատինական տառերը Թուրքերէնի յարմարցնելու մասին զանազան միտքեր կան։ Իրաւաբանական վարժարանի ուսուցիչներէն Ստեփան էֆ. Գարաեան անցած տարի այս մասին ծրագիր մը կազմած եւ հրատարակած էր։ Ըեկլա կը թելադրէր բոլորովին խուսափիլ նշաններու գործածութենէն, «Ջ»-ն ձայնաւորին համար չորս բարեփոխեալ ձեւեր գտած էր, «Էսրէ»ի տեղ e գիրը կ'առաջարկէր եւ լատինական լեզուներու մէջ չռեռնուած կարգ մը ձեւեր կը հնարէր։

Վերջացնելով, յօդուածագիրը կը թելադրէ լատինական տառերէն շատ չհեռանալ, ու կ'առաջարկէ առնել ֆրանսերէնի 25 տառերը, կարգ մը գիրերու վրայ նշաններ աւելցնելով. օրինակ j, u, o գիրերուն վրայ այս (") նշանը, իսկ oi եւ ei տակ ալ մէկ մէկ սէտիլ դնել։ Այս կերպով կը կարծէ թէ Թուրքերէնը ֆրանսերէնէն աւելի շուտով եւ դիւրաւ կարելի պիտի ըլլայ սորվիլ։

ՊԱԼԱՏԷՆ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑ

Յեղափոխութիւնները, ինչպէս նաեւ պատերազմները վեր ի վայր կը շրջեն մարդկային արար աշխարհ, ինչպէս արօրին խոփը տակնուվրայ կ'ընէ դաշտերու հողը։ Անհրաժեշտ, անխուսափելի գործողութիւն մը որ ակօս կը բանայ նոր ծիլերու, անակնկալ եւ բեղուն հունձքերու առջեւ։

Վերջին Մեծ Պատերազմէն ալ անճանաչելի, այլափոխուած դուրս եկաւ գրեթէ ամէն ազգ, ու ամէն դասակարգ, նոյնիսկ ամէն մարդ։ Ո՞ւր էինք, ի՞նչ էինք, եւ ուրե՞ր կը թափառինք այսօր։ Ի՞նչ խօսք որ կեանքը կարծուածին չափ ալ միօրինակ չէ։ Բարեբախտաբար պատահարները, վիշտերը եւ նոյնիսկ մահը բաւական են մեր կեանքը գեղեցկացնելու, զայն հետաքրքրական ընծայելու։

Բարի. համապարփակ խաղաղութեան մը երազը դիւ չ'ազնուէր, այնպէս ինչպէս ձանձրանալի դրախտը. ոչ, մարդը պէտք ունի արկածի, անակնկալի, հարուածներու եւ անկումի։ Ասոնք կը զօրացնեն զանք. եթէ բոլորովին ջախջախուած ըլլալու չափ տկար չենք. կը դարբնեն մեր ճակատը, եթէ բաւականին պինդ գլուխ ենք։

Կարեւորը ինը անգամ իյնալէն վերջ, տասն անգամ կանգնիլն է, ինչպէս կ'ըսէ Մարշալին Աբեւեկի իմաստութիւնը։

Էականը օգտուիլ գիտնալն է այն դէպքերէն կամ պատահարներէն, որոնք երբեմն նպաստաւոր, բայց շատ անգամ աննպաստ, կուգան խանգարելու մեր կեանքը, կամ պղտորելու մեր ներքին պայծառութիւնը։ Այո, օգտուիլ գիտնալ, ան ալ առաւելագոյն չափով։ Ո՞վ ունի այդ կորովը. ապաբէկը իրն է, ինքնատէր է իր ճակատագրին։

Ահա ռուսահպատակ զորս անխնա հեռացնելով ամէն վայրկեան կրնանք հիւսել կեանքի անզուգական սեւս բանին առջեւ, բայց անոնք ինծի թելադրուեցան նախկին թագաւորի մը շատ սովորական մէկ դիպուածէն. (որովհետեւ ալ վարժուած ենք արեւուն տակ տարօրինակ բան չգտնելու)։

Փորթուգալի նախկին զահընկէց եւ շնորհազուրկ թագաւորը, Մանուէլ, ողջամտութիւնը ունեցած է քաշուելու Անգլիոյ անկիւն մէկ անկիւնը ու հոն բանջարանոց մշակելու. փոխանակ ուրիշ շատ մը բախտակիցներու նման հոսանքն ի վեր թի քաշելու, կամ անօգուտ իրարանցումներ ստեղծելու, ան նախապատուած համարած է լոլիկ կամ շողգամ հասցնել։ Խելացի գործ արդարեւ, որովհետեւ յիմար թագաւորի մը մէջ կրնայ պարկեշտ պարտիզպան մը գտնուիլ, փաստ որ իր լոլիկները ու կաղամբները մրցահանդէսներու մէջ առաջնութիւն շահած են։

Փորթուգալի նախկին թագաւորէն միեւնոյն զահընկէց ապետները չէ որ կրնան դաս մը առնել, այլ ամէն մարդ. չէ որ ամէն սրտի մէջ ալ ... կայ եւ շատ յաճախ ... հալածական, մեր իրաւունքն ... մէջ զոհ մը կը նկատենք ... մեզ։

Ու թերեւս ալ ... անգամ։

Բայց ինչ փոյթ. պետութիւն մը կորսնցնելէ վերջ, ... անկիւն մը, պարտէզ մը ... Երանի՜ անոնց որոնք ... կարծր են քան բախտին ... նիքը, ճակատագրին ...

Ազնուական քորին ... կեանքի հետ շփուելով ... փոխանակ մաշելու, ... գիտնանք յղկուիլ ու փայլ...

Փ. ՍԱՆԱՍ...

ԱԼՋԱՍ ԼՈՐԷՆԻ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ...

Դեռ դատը չլացուած, ... խոստովանէր որ ան ... օրէն կարելի կ'ըլլայ ... Բայց ամբաստանեալներ, ... կար բացատրականները, ... պան փաստաբաններու ... հետ միջամտութիւնները ... ուլին դատը շեղեցնելու ... թագէն, մանրամասնութ... րով, որոնք փոխանակ ... նելու, աւելի կը ծառայէին ... դելու հարցը։ Սակայն, ... դատաւորներու միամտին ... փաչին վրայ, ընդհանուր ... տախազը փորձեց համոզ... թեան զալ ամբաստանեալներ... փաստաբաններուն հետ, որ... գի կարելի ըլլայ, կարճ ... նակի մէջ, լրացնել հարցու... տասխանի օրինական ձեւակեր... պութիւնները եւ յանգիլ ... նիստը բացուելուն ընդհանուր դատախազը խօսք կ'առնէ

— Առնենք եկած է գիտեր թէ ո՞ւր. ենք. ո՞ւր կ'երթանք ... Ցարդ միայն մէկ ամբաստա... եալ հարցաքննուեցաւ իրր... ըսք հարիւրի չափ վկաներ ... յսուելիք։ Միայն մէկը ... եւ այն ալ դեռ չլրացաւ ... մէն մէկ հարցումը ... պարտուած ենք երկար ... լսելու։ Եթէ այսպէս տեւէ, ... չեւ աշուն այս գործով ... զբաղինք։ Այս անպատեհութեան առաջքն առնելու համար ... ջարկեմ չլսել աւելի ... այս պայմաններուն մէջ, ... տի ջանամ օգտագործել ... իմ թղթածրարիս մէջ ... փաստաթուղթերը։ Եթէ ... առջարկս չընդունուի, ... րիշ մէկն ալ,— սահմանափակ վկաներու թիւը։ Թող իւրաքանչիւր կողմ, ի նպաստ իրեն ... վկաներ միայն կանչէ։

Այս վերջին հիման վրայ, որ համաձայնութիւն կը ... նայ։ Ամբաստանեալ կողմը ... ներկայացնել վկաներու ցանկ ... բաղկացած 28 հոգիներէ ... մէ պիտի լսուին միայն ... որ անհրաժեշտ նկատուին։

Ամբաստանեալներու հարցաքննութիւնը վերսկսաւ ... պարբերական եւ երկար ... ջումներէ յետոյ, որոնք ... բարդ չծառայեցին ո՛չ ... դրանքը հասատանելու, ո՛չ ... ամբաստանութիւնը հերքել...

Այս անգամ ամբաստանեալներէն Վուրյն է, պաշտօնեայ ... ուսուցիչ մը, որ առիթը ... նայ բացատրութիւններ ... Կը մեղադրուէր թէ ի ... Գերմանիոյ քարոզութիւն ... րածէ-ֆրանսականինդեպ ... գրականութիւնն ու ... միայն՝ Ալզասի մէջ ... աշխատած է։ Ու կը ... թէ՝ իր ամբողջ ջանքը ... մաքառիլ պանկերմանութեան ... Բայց կ'առարկէ թէ՝ դարձեա... է որ իր տարածած ... կողմն Գերմանիայէն ... ւանց ան քաղաքէն ... ուր կը գտնուի ... լրտեսութեան կեդրոնը ... նաեւ դատախազը կը կարծէ ... այս բաղաքին մէջ կը ... զաւազրութեան ... կից էր որ անջատողական ... րուն հրահանգներ կը ... եւ այս վերջինները ... կը գտնէին իրենց ... թեան նիւթական եւ բարո... յենարանը։

...ադ դժիւով մինչեւ ընդ-
...ին գաղափարին կասկած-
...չի կրնար բացատրուիլ ին
...որ տանի մէջ քանաւոր կարգ
...ապահովութիւններու մա-
...որով Ֆրանսայի դէմ
...արդսանքէն, շատ խիստ
...
...քաղցին յետոյ կարգը կու-
...Ամփիվի, նկարէլ եւ գրա-
...ցի կը մեղադրէք, կ'ըսէ
...ինչ գործերու համար։ Ես
...մէջ, միայն իմ գեղագի-
...ան ըմբռնումներս պարզա-
...ման էմ։
...պատուզականներու թերթին
...ուրեան եւ գեղարուեստա-
...ընթացքում էր։ չեւնել եւաբար,
...աղացուկ, բնական էր որ
...կրկէններու կողմէ պիտի
...ենի բայց ապացուցանելու
...ծեմ, որ եւ է քննադատ
...այս մասնակցած, եւ
...գաղափարները չեն հա-
...ջրկի տրամադրութիւն-
...գամաւորներուն կը ներ-
...ողջ համար պատ-
...ս եւ իր գրչէն ելած
...ղերկիներու, պատկերագարդ
...ներու եւ գիրքերու հոգւոյ
...որուն ի տես, Նախա-
...պաշտօ կը բացագանչէ.
...կաւալի՜ եղա։ Փոքրիկ
...յատուկ գիրքե՛ր են ա-
...Յոմ կարծեր որ ամբաս-
...փախփաթիւ դանոնք
...ով երդուելով պատասխա-
...Միկյան ամբաստանեալին
...կրէր վրայ պաշտ մը դատա-
...փորձան պաշտ կը տրուի և
...ամաններու դատավոր ու չարա-
...փնոնքներուն տակ, դատա-
...ր կը սոփրացուին ազոռ պէս
...դանամով, Թղթակալ Սոլ-
...ներ ամինակալն, պատկերա-
...նախտիկակոթիւններ։
...գամոր կը վերակաց, հար-
...ամաներուն կարգր կուզայ
...Հայլինկալէին պատուելի
...ր գաղաւոր թերթերու
...աւորուած է կը յայտնէ թէ
...«Յառաջդիմական» և «Ինք-
...նավարական» կուսակցութեան
...մերձեցումի փորձ մը ը-
...յեսուն, այս վերջիններէն
...ունեցաւ, տաքթ. Ռիքլինի
...նած գիրքին հետեւանքով։
...Նախագահը իրեն ցոյց
...իր մէկ նամակին սեւա-
...թիւնը, ուր Հայլ կը գրէր.
...որ պիտի գայ, ուր փողոց-
...ն մէջ այն տեսակ կռիւ մը
...մղուի, որուն քով Գոլմա-
...կռիւը տղու խաղալիք պիտի
...ւի»։
...Հայլ.— Այդ կարծիք մըն
...Այզոսի բոլոր թերթերուն
...կրնաք գտնել։
...տասխան մը.— Ձգենք որ
...նամակը չկրնար դատա-
...կան նկատուիլ, քանի որ չէ
...ւած հասցէին։
Շարլ Հայլ չփոթած կ'երեւի.
...ապահ ժամանակ չի ձգեր
...ինքնամփոփուելու եւ ու-
...փաստաթուղթ մըն ալ երե-
...կը հանէ, գրուած 1926

ՄԱՀ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԷՕՔՃԷՐԼԷԵԱՆԻ

Հալէպէիստանի մէջ մեռած է Ատանացի վաղեմի ազգ. գործիչ՝ Կարապետ Կէօքճէրլէեան։ Հանգուցեալը կը զբաղէր փաստաբանութեամբ եւ կանուխէն յարած էր Հնչակեան կուսակցութեան։

1909ի Կիլիկեան եղեռնէն վերջ երկար ատեն Ատանայի բանտը մնացած է՝ ինքնապաշտպանութեան գործին մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Իր յաղթ կազմով, փառաւոր մօրուքով եւ ժողովրդական գործիչի համբաւով միշտ աչքին փուշը նկատուած էր Թուրք կառավարութեան, որ պատրուակ կը փնտռէր հալածելու զինքը։

Ընդհանուր պատերազմին, (1915ին) երբ Սիսի մէջ Կիլիկիոյ Սահակ կաթողիկոսը ամէն միջոց ի գործ կը դնէր՝ քաղաքը ջարդէ եւ տարագրութենէ զերծ պահելու համար, Կէօքճէրլեան Կիլիկիոյ վանքը կը գտնուէր։ Յարձակում գործող խումբը կը տեղեկանայ որ Սիսի Հայերուն ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպողն է Կէօքճէրլեան։ Սիսի կառավարիչը ամէն ապահովութիւն տալով, կաթողիկոսէն կը պահանջէ անոր յանձնումը։ Ժողովուրդին փրկութեան համար Կէօքճէրլեան կը յանձնուի եւ կը տարուի Ատանայի բանտը։ Յետոյ կ'աքսորուի Դամասկոս։

Զինադադարին կը վերադառնայ Ատանա եւ դարձեալ փաստաբանութեամբ կը զբաղի, միաժամանակ անձնական զիջումներով կ'աշխատի օգտակար ըլլալ ժողովուրդին։ Կէօքճէրլեան, որ մեծ յարգ կը վայելէր Կիլիկեցիներուն մէջ, 1921ի վերջերը Կիլիկիոյ պարպումին, շատերուն նման կը բռնէ կամաւոր աքսորի ճամբան եւ կ'ապաստանի Հալէպէիստան։

Հոկտեմբեր 19ին, Թուականէն կ'եզրակացնէ Նախագահը թէ՝ ան Պերլինի նամակին պատասխանը կրնայ եղած ըլլալ։ Անոր մէջ Շարլ Հայլ կը յայտնէ ինքնավար շարժումին, մինչեւ իսկ «սոսորերկրեայ» գործունէութեան լծուելու իր կամքը։

Նախագահը կ'աւելցնէ. «Այս նպատակը եւ ժողովուրդը մէկ բան միայն պիտի հասկնայ. այն որ ռամկավարութեան վրայ կը դառնայ խնդիրը»։ Որո՞ւ ուղղուած էր այս նամակը։

Շարլ Հայլ, պահ մը վարանելէ յետոյ, կը յայտնէ.
— Կարծեմ, բարեկամի մը պիտի ղրկէի։

Նախագահը սակայն, ուրիշ փաստաթուղթ մը երեւան կը հանէ։ Կեղծ ստորագրութեամբ նամակ մըն է, ղրկուած Պերլինէն, ուր յստակ հրահանգներ կը տրուին ինքնավարներու թերթին, եւ շարժումին ղեկավարութեան մասին։

ՆՈՐ ՋԵՂՉՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թուրք մամուլը նոր ջեղծումներու պատմութիւն մը կը հրատարակէ.

Ջեռեզման ընդհ. տնօրէն Հաճի Մէհմէտ պէյ, Էնկիւրիէն տրուած հրահանգին վրայ քննութիւններ սկսած է՝ Պոլսոյ Ջեռեզման գործերուն շուրջ։ Հաստատած է որ զանազան անձեր կարեւոր կալուածներ ստացած են իբր գաղթական, առանց այդ հանգամանքը ունենալու։ Այս անձերէն մեծ մասը ընդհ. եւ անկախութեան պատերազմներու միջոցին ծառայութիւններ ըրած են եւ այս պատճառաւ տրուած են այդ կալուածները։ Միայն թէ, տեսնուած է որ տրուած կալուածները շատ մեծ արժէք կը ներկայացնեն։

Ներքին գործավարութեան կողմէ Հաճի Մէհմէտ պէյի տրուած հրամանին համաձայն, օրէնքի սահմանումէն աւելի տրուած կալուածները ետ պիտի առնուին. նոյնպէս, տրուած որոշման համաձայն, իրենց պահանջին հարիւրին յիսուն համեմատութեամբ կալուած ստացողներուն աւելի պիտի չտրուի եւ երկու գաւառակներուն մէջ կալուած ստացողներէն ալ միայն մէկ գաւառակինը պիտի թողուի։

Այս պատճառաւ, պէտք տեսնուած է կրկին գնահատումի ենթարկել բոլոր կալուածները, ըստ այնմ որոշելու համար իւրաքանչիւրին տրուած քանակութիւնը իր պահանջին համեմատ։

Իբր գլխաւոր ջեղծում կը յիշուի այն պարագան թէ Բերայի բազմաթիւ շէնքեր, որոնց կարգին Նաեւ Սեպուհեան ապարթըմանը, արժէքէն շատ վար գնահատուած են։ Այսպէս, միայն տարեկան տասը հազար ոսկի հասոյթ բերող ապարթըմանը տասը հազար ոսկի գնահատուած եւ ըստ այնմ կալուածական մուրհակ պատրաստուած է։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԷՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՆ

Եգիպտոսի Յուսաբեր իր 1 եւ 2 Մայիս Թիւերուն մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ Նամակները.—

Ցաւով լսեցի այն լուրը թէ՝ տարին 120,000 Փրանք կը վճարէ Բարեգործականը Պ. Վ. Մալէզեանին, այն գումարներէն, որոնք կը հաւաքուին վերաշինուող մեր հայրենիքին, մեր որբերուն եւ ազքատներուն համար։ Բողոքելով այս անիրաւ կարգադրութեան դէմ, կը դադրեցնեմ արձանագրած ամսավճարս, եւ կը պահեմ զայն մօտս, կրկինը վճարելու պայմանաւ, երբ արդար բողոքս նկատի առնուի «Բարեգործական» Միութեան կողմէ։

Կ. Միրիճեան

Ինչան խորին զայրոյթի եւ բուռն բողոքի՝ Բարեգործականի կողմէ Պ. Վ. Մալէզեանին յատկացուած տարեկան 12.000 Ֆրի համար՝ ներկայիս կուգամ յայտարարել թէ՝ այսօրուընէ սկսած կը դադրեցնեմ «Բարեգործական»ին արձանագրած ամսավճարս եւ զայն կը յատկացնեմ Գահիրէի Ազգատախնամին։

Կ. Մաղաղաճեան

Ց Գ. Բարեգործականէն կը խնդրեմ նկատի առնել վերոյիշեալ բողոքս։ Նոյն

ՀԱՅԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՐՆԹՈՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ցրտամայի Թաղ. խորհուրդը հանգանակութիւն բացած ըլլալով ի նպաստ Կորնթոսի աղէտեալներուն, Սելանիկի յունարէն Թարոս Թերթը կը գրէ.

— «Հայերը, սիրայօժար կ'երթան, կ'արձանագրուին և իրենց նուէրները կը յանձնեն շարժի զոհերուն ի նպաստ։

Հայ համայնքին այս իրապէս ալլասիրական ձեռնարկը, պատիւ կը բերէ մեր քաղաքակից Հայերուն եւ խորապէս կը յուզէ բոլոր հելլէն հոգիները, քանի որ, առաջին իսկ վայրկեանէն անոնք մեզի պէս իրերօգնութեան փութացին, խորապէս զգալով աղէտի մեծութիւնը եւ աղէտեալներու ցաւը, որ պէտք է ըլլայ և է՛, հելլենական երկնակամարի տակ ապրող բոլոր հելլէն քաղաքացիներու ցաւը։

Մեր քաղաքի Հայերը, արժանի են ջերմ շնորհաւորութեանց, քանի որ ինքնաբերաբար ու կամովին, հանգանակութեան ձեռնարկեցին ի նպաստ շարժի աղէտեալներուն, իւրաքանչիւրը սիրայօժար եւ իր կարողութեան ներած չափով տրամադրելով իր նուէրը։ Մանաւանդ որ անոնք, բոլոր ուրիշներէ աւելի, յոռեգոյն նիւթական կացութեան մը մէջ կը գտնուին»։

ԽՕՍՈՒՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Երկար ատենէ ի վեր փորձեր կը կատարուէին, շարժանկարին տալու թատերախաղի պարանքը, ճերմակ պաստառին վրայ սուրացող դէպքերուն կցորդելով մարդկային ձայնին կենդանութիւնը։ Փորձերը յաջողութեամբ պսակուած են եւ «Ֆոնօ-Ֆիլմ»ի նոր գիւտը դուռ կը բանայ մեծ հեռապատկերներու։ Իրօք, «Ֆոնօ-Ֆիլմ»ը թոյլ կուտայ վայրկենապէս արձանագրել եւ արտագրել որ եւէ շշուկ ու ձայն։ Շղարշը որուն վրայ կ'առնուին շշուկ ու ձայն, կը նմանի շարժանկարի նրբամաշկին, ունի անոր տոկունութիւնը. այնպէս որ, կարելի է հետեւաբար ստանալ ուզուած երկարութեամբ խօսուն շղարշ, համեմատաբար շատ փոքր ծաւալի մէջ։

Մինչեւ այս վերջերս, «Ֆոնօ-Ֆիլմ»ը միայն տեսական արժէք կը ներկայացնէր, բայց, փետրուարէն ի վեր, մտած է գործնական իրականացումներու կալուածին մէջ։ Ձայները արձանագրելու եւ արտագրելու համար, շնորհիւ «Ֆոնօ-Ֆիլմ»ի, կարելի է այժմ, շահագործել շարժանկարային շղարշներու այն մասերը, որոնք պարապ կը մնան։ Վարագոյրին վրայ, ուրեմն, դէպքերուն համապատասխան թուալող խօսքեր, աղմուկներ եւ նոյնիսկ երաժշտութիւն կարելի պիտի ըլլայ լսել շատ չանցած։

ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Աշխատանքի Միջազգային Համաժողովին մէջ, որ պիտի վերաբացուի Ժընեւ, Մայիս 30ին, ճառերու վայրկենական թարգմանութեան նոր եղանակ մը պիտի փորձուի. Ըսել է յաջողի, լեզուներու հարցը շատ գործնական կերպով լուծուած պիտի ըլլայ, միջազգային հաւաքոյթներու մէջ։ Իւրաքանչիւր ունկնդիր, իր նախասիրած լեզուով պիտի կրնայ լսել ամէն մէկ ճառ։ Այն պահուն որ Անգլիացի մը կը խօսի իր լեզուով, Ֆրանսացի, Գերման իտալացի եւլն պիտի կրնան լսել իրենց լեզուով։

Առաջիկայ համաժողովին մէջ, 4 կամ 5 լեզուով փորձ պիտի կատարուի։ Բայց աւելի յետոյ, յոյս կայ լեզուներու թիւը շատցնելու, երբ կարելի ըլլայ վարժ թարգմաններ գտնել։

Գործիքները շինուած են այնպէս որ ճառախօսին ձայնը չի խանգարեր ունկնդիրները։

Մասնաւոր գործիք մը կը ծառայէ մեղմացնելու ճառախօսին ձայնը։ Իսկ գործիքին այն մասը որ կը ծառայէ ունկնդրին հաղորդելու ճառին թարգմանութիւնը, այնպէս մը յարմարցուած է որ, ամբողջովին կը փակէ ականջները ամէն աղմուկի դէմ, ձեռքերը եւ գլուխը ազատ կը ձգէ եւ միայն 72 կրամ կը կշռէ։

մէջ։ Ցետոյ, անարգական խօսքեր կ'ուղղեն հայ աղջիկներուն։ Շատ ցաւալի էօրիենց առած շաբաթականները կը վատնեն այս տեսակ բաներու եւ պարի, միւս օրը թրջած հաւու պէս կծկուելով։

* Ասոնք հանրակառքերու մէջ կամ փողոցները պատած ատեն չեն ուզեր որ իրենց հետ հայերէն խօսիս, վախնալով որ դիմացի օրիորդը պարոնին Հայ ըլլալը կը հասկնայ եւ իրեն հետ յարաբերութիւնը կը խզէ ..

Ահա թէ ինչպէս կ'ապրասեբին։

Մ. Մազմանեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՑՈՒԱԾ ՄԱՏՆԵՑ ԳՈՂԸ. — Սէն Ժերմէնի մօտակայ դղեակի մը մէջ գողութիւն մը պատահեցաւ նախօրդ գիշեր։ Արծաթ անօթներ եւ նուրբ ճերմակեղէններ գողցուած էին, 30,000 ֆրանքի արժէքով։ Դղեակին մէջ, խորտակումի որ եւ է հետք չկար։ Միայն, դղեակին բակին մէջ գտնուեցաւ լքուած հեծելանիւ մը։

Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձեռնարկեց քննութեան, եւ դղեակին մօտակայ անտառին մէջ, մացառներու տակ պահուած գտաւ արծաթ անօթներով լեցուն պայուսակ մը եւ ենթադրելով որ մէկը անշուշտ պիտի գար զայն փնտռելու, ծածկուեցաւ ծառերուն ետեւ։ Յուսախաբ չեղաւ։ Կէս գիշերին, մէկը որ մաքուր ալ հագուած էր, թեթեւ, զգուշաւոր քայլերով սկսաւ մօտենալ եւ այն միջոցին որ կը պատրաստուէր գողօնը վերցնելու, ինկաւ ոստիկաններուն ձեռքը։

Պայուսակին մէջ, գողցուած արծաթեղէնին մէկ մասը միայն կար։ Մնացեալին մասին, գողը կը մերժէ որ եւ է բացատրութիւն տալ։

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ԿՈՐՈՒՍՏԸ. — Պ. Արթիւր Պարկիրճեան, գոհարավաճառ, 1 Ռիւ Սոլնիէ, իր թաղին ոստիկանատունը դիմած է, յայտնելու համար թէ՝ երկու ծրարներ կորսնցուցած է, որոնց մէջ 130.000 ֆրանքի արժէքով շողակներ կը գտնուէին։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Ցանձնակատարի մը պաշտօնեան, երբ Նամակատան մէջ զբաղած էր առաքումով մը, քսակահատ մը յաջողեցաւ իր գրպանէն թռցնել տուփ մը, որ կը պարունակէր 445 թանկարժէք քարեր։ Գողօնը կը գնահատուի մօտաւորապէս 60.000 ֆրանք։

ԿՈՉ ՍԱՐՍԷԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցնե՛ր,

Հ. Յ. Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէն, երեք շաբաթէ ի վեր բացած է Ազգային պատմութեան եւ Հայերէնի դասընթացքներ, տեղւոյս մանուկներուն եւ չափահասներուն համար, որոնք՝ հայերէն ուսման կը կարօտին։

Սոյն դասերու ուսուցման համար սիրայօժար տրամադրուած են երկու հայրենակիցներ, կիրակի եւ Հինգշաբթի օրերուն։ Պատմութեան դասերը եւ չափահասներու հայերէնը պիտի ուսուցանէ Պ. Ղազարոս, կիրակի օրեր, իսկ փոքրիկներու հայերէնը Պ. Կարօ՝ Հինգշաբթի օրերը։ Արդէն բաւական թիւով մեծ թէ փոքր աշակերտներ արձանագրուած են։ Անոնք որ ցարդ չեն անդամագրուած եւ կը փափաքին սոյն պատեհութենէն օգտուիլ, թող փութան արձանագրուիլ, 29 Rue Beau-Séjour Պ. Կարօին։

Հ. Յ. Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէ Սարսէլ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ա. Աճարեանի ԿԱՐՈՍ ՀԱՅԵՐԷՆԻ (արձակ երգեր) գեղարուեստական տպագրութեամբ, ընտիր թուղթի վրայ։ Տպարան Հայրենիք, Պոսթըն. 1927. 88 էջ։ Գին՝ 12 Ֆրանք։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

...համաց կամաց մթնշաղին եւ ...ին մէջէն հասան Գթանւորներու ...ը որ նստարանի կային։ ...փաթթուած նստան անոնք ...եւ գուրս նստարանի մը ...մեծ, սեւ եւ անտերեւ ...րու տակ։ Իրենց դիմացը գործարանին կը նկատէին ...երեք կարգերուն ետեւէն ա-...մարը կը մտնէր, կարծես ...ամպերով ծածկուած։ Իրենց ...բարձր տախտակներուն ...կար «Տէրերու անտառ»ը, որ ...շատ խաղաղ կ'սկսէր, բայց ...թելով կը դառնար մշակուած, ...ած է, պաշտպանուած հովին ...ը, անձկագին նայուած քնե-...դէմ, վերջապէս, երբ բուրեան ...պաշտպանելով բարձր ...րանքը, արգիլուած գրախոս

«Հոն մարդ չի մեռնիր» ըսաւ աղջիկը։ Բանւորը ըսաւ «Հոն կընան ապրեցնել իրենց սիրածը»։

Որովհետեւ արեւը մարը մտած էր, հովը աւելի ցուրտ կը փչէր եւ անձրեւ գալ սկսաւ, ոտքի ելան։ Թիլոր կ'ուզէր ետ դառնալ, Բալբիհ սակայն դէպի գործարան երթալ կ'ուզէր կ'ըսէր թէ հոն անձրեւէ պատսպարուելու տեղ մը գիտէր։ Թիլոյն ալ տեսաւ այդ պատսպարուելու տեղը վակոնն՚ր էին, որոնք գործարանէն կայարան կը բանէին հող կեցած էին մէկին դուռը բաց էր։ աղջիկը կ'ընդդիմանար ներս մտնելու «Մէջի քուրջերուն պէս հոտերու՞ն համար» հարցուց ան։ Աղջիկը պատասխանեց. «Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի այդ ինծ համար. կեանքիս ամբողջ

ընթացքին քուրջերուն մէջն եմ եղած» եւ թող տուաւ որ վեր ելլելու օգնէ իրեն։

«Հոս չոր է. քուրջերուն վրայ» ըսաւ Բալբիհ

«Եւ նոյնիսկ տաքուկ» մրմնջեց ան եւ ձգեց ինքզինք անոր կրքոտ ձեռքերուն։

Որովհետեւ Թիլոր անոր կուրծքին սեղմուած, մութին մէջ անոր աչքերը կը փնտռէր. Բալբիհ գոցեց զանոնք. մատուցմերէ տարուած։ Ասիկա յաւագոյն ունեցածն էր, սակայն այս էր որ ամէն բան կը գժուարացնէր։ Սէրը կար, որպէս զի աւելի պրոբլեմներ գոյութիւն ունենային։ Հոս իսկ կ'աշխատինք հեսլինկին եւ անշուշտ նաեւ մեր առաջնորդներուն համար։ Հեսլինկ եւ մեր առաջնորդները համաձայն են որ մենք կարելի եղածին չափ շատ ըլլանք, որովհետեւ երկուքն ալ մարդու պէտք ունին։

Աղջիկը ըսաւ.

«Գոնէ տարիք ունինք. ո՛չ ոք կ'առնէ այս մեզմէ։ Համբուրէ՛ զիս, սիրականս»։

Բայց բաժնուեցան իրարմէ։ Հարուած մը զարկ վակոնին պատին վրայ եւ դրան մէջ երեւցաւ մեծ ստուեր մը։ Հսկի՛չը։ Ան յանդիմանեց զաւակարգը, որ իր աղտոտութիւնները աղուոր քուրջերուն վրայ ալ կը բերէ։ Երբ Բալբիհ մէջտեղ ելաւ, պաշտօնեան բռնեց զայն եւ փորձեց լուսաւորել անոր դէմքը գրպանի իր լուսարձակով։ Բայց Բալբիհ ետ հրեց զայն Թիլոյն ալ դուրս քաշեց եւ սկսան փախչիլ։ Հայհոյանքներէ հետապնդուելով, կը վազէին անձրեւին մէջէն, իւրաքանչիւրը իրեն համար, եւ մութին մէջ չէին գիտեր այլեւս թէ միւսը ո՛ւր է։ Գերեզմանատան մօտ միայն, գիրար վերագտան։ Այն ատեն փողոցի լոյսին մէջ տեսաւ թէ Թիլոյն ինչպէս թրջուած էր, որովհետեւ փախուստի ատեն, վրան առած յաթը հսկիչին ձեռքը մնա-

ցած էր։ Բալբիհ խոյն հանեց իր բաճկոնը եւ իրենց երկուքին վրայ ձգեց։ Հիմա կ'երթային բոլորովին իրար կպած, մէկ հագուստ, եւ կարելի էր ըսել, մէկ սիրտ։ Թիլոյը սակայն ցուրտէն կը դողար իսկ Բալբիհ բարկութենէն։

Արձարանը այլեւս աղօտ լուսաւորուած էր միայն ձայն չէր գար. դրան առջեւ միայն Սիմոն ժառանգը ճանչցան եւ անոր քով, պատին տակ, երկու ստուերներ, որոնք ունեւոր մարդոց կերպարանք ունէին։

Այս մէկը վերին հոգիը. ինչը չէ՞, իսկ միւսը... Աստուա՛ծ իմ։ Ցծկուած անցան անոնց առջեւէն՝ մէկ հագուստ, մէկ սիրտ։ Իրենց ետեւէն, պարոններէն մէկուն ձայնը կ'ըսէր.

«Երջանկութիւնը միայն աղքատներունն է։»

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՎԵՐՋ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՃՈՌՆԻ ԲԱՐՔԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Քանի մը տասնեակ հայ երիտասարդներ կը հաւաքուին սրճարանի մը անկիւնը եւ մինչեւ իրիկուն խումար կը խաղան։ 12 տարեկանէն մինչեւ 50 տարեկան կը գտնուին անոնց

չէջներ կանչել ամենամօտիկ քաղաքէն՝ Փօթիէն։ 600 տուներ այրեցան եւ 11 հոգի բոցերուն մէջ կորսուեցան։

∴ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, 600 տուներ ալ հրոյ ճարակ եղած են կազմնի նահանգին Սասովօ փոքրիկ քաղաքին մէջ։ Այրած են հիւանդանոցը, դատարանը, կաշիի մթերանոց մը, ժեծ գործարան մը եւլն։ 2500 հոգի առանց ապաստանի մնացած են։

Ութ հոգի մահապարտ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Մայիս 13 թուականով.

Սեւաստապոլի մէջ վերջացաւ դատավարութիւնը 69 հոգիներու, որոնք ամբաստանուած էին իբրեւ հակայեղափոխականներ։ Ութ հոգի մահուան դատապարտուեցաւ, միւսները զանազան պայմանաժամերով բանտարկութեան։

Կացութիւնը Չինաստանի մէջ

Նանքինի ազգայնական կառավարութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան դիմելէ վերջ, նոր դիմում մըն ալ բրաւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահին՝ խնդրելով որ միջամտէ Շանթունկի վերջին միջադէպերը կարգադրելու համար։

Հակառակ մարաջախտ Ջանկ-Ցօ-Լինի զինադուլի կոչին, ազգայնականներու եւ հիւսիսայիններու միջեւ կռիւները կը շարունակուին։ Հիւսիսայիններու «Հայիշի» յածանաւը Ամոյի նաւամատոյցը երթալով ռմբակոծեց ազգայնականներու ամբոցները։ «Վալէ» շոգենաւով նոյն տեղը ցամաք հանուեցան 1500 հրացան, 20 գնդացիր եւ մէկ միլիոն փամփուշտ. տակաւին 3000 մնտուկ ռազմանիւթ ալ պիտի տանի Շանկայ։

Հարաւայինն ու բանակը կը յառաջանայ դէպի Թիէն-Ցին, ուր կան 4000 ամերիկացի զինուորներ, 20 օդանաւով, հինգ հրասայլով եւ 5 դաշտային թնդանօթով, 3000 ֆրանսացի, 1000 անգլիացի, եւ մօտ 500 ճափոնցի զինուորներ, ընդամէնը 8500 օտար զինուոր։ Օտար հրամանատարները խորհրդաժողով գումարելով որոշեցին քաղաքին շուրջ 7 մղոն շառաւիղի վրայ յառաջապահներու գիծ մը հաստատել։ Թիէն-Ցինի ամէնէն կարեւոր կէտերու պահպանութիւնը յանձնուեցաւ Ճափոնցիներուն։

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, մարաջախտ Ջանկ-Ցօ-Լին կը նահանջէ դէպի Մանչուրիա։ Կ'ըսուի թէ Մանչուրիոյ մէջ ըմբոստութիւն մը ծագած է Ջանկ-Ցօ-Լինի դէմ եւ թէ Ճափոնցիները ուշադիր կը հետեւին դէպքերու ընթացքին։

Աֆղանիստանի թագաւորը Խրիմի մէջ

Աֆղանիստանի թագաւորն ու թագուհին կիրակի ժամը 17ին Մոսկուայէն ճամբայ ելան դէպի Խրիմ։ Իրենց կ'ընկերանայ Կարախան։ Մեկնելէն առաջ, թագաւորը այցելեց Գիտութեանց Ակադեմիան, ուր աչքէ անցուց Աֆղանիստանի երկրագործութեան վերաբերեալ վաւերաթուղթերը։

∴ Թագաւորին զոքանչն ու աղջիկը անցած շաբաթ հասան Պոլիս, ուր ընդունուեցան պաշտօնապէս։

Տրախմին կայունացումը

Աթէնքի պաշտօնաթերթը շաբաթ իրիկուն հրատարակեց պետական հրամանագիր մը, որով պաշտօնապէս կը ծանուցուի տրախմին կայունացումը։ Հրամանագիրը կ'ըսէ մասնաւորապէս թէ տրախմին ընդունուած է իբրեւ միաւոր յունական դրամին հետեւեալ ոսկի արժէքով. 51,212,87 տրախմին հաւասար է 1000 ոսկի տրախմիի։ Գալով դրամատուներուն՝ 375 տրախմին մէկ անգլիական ոսկիի հաւասար կը նկատուի։

Անատոլուի նոր երկաթուղիները

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ կառավարութեան եւ շուէտական խմբակին միջեւ տարակարծութիւնները հարթուած են։ Վերջերս երկաթուղագիծը կարգ մը փոփոխութեանց ենթարկուած ըլլալով, Շուէտացիները նախապէս գնահատուած 110 միլիոն ոսկիին փոխարէն կը պահանջէին 237 միլիոն ոսկի, միաժամանակ քիչ կը գտնէին 5 տարին, եւ աւելի երկար պայմանաժամ կ'ուզէին՝ շինութիւնը աւարտելու համար։

Նկատելով որ Ազգ. Մեծ Ժողովը 110 միլիոն միայն քուէարկած է, կառավարութիւնը Շուէտացիներուն յայտնած է թէ կարելի չէ ոեւէ յաւելում կատարել այս գումարին վրայ։ Միւս կողմէ, նկատելով որ շուէտական խմբակին ցոյց տուած թուանշանները իրականութենէ շատ հեռու չեն, որոշուած է շինութիւնները աւարտել՝ Ազգ. Մեծ Ժողովի կողմէ քուէարկուած վարկին համապատասխան ձեւով՝ այսինքն մինչեւ որ այդ վարկը լրանայ։ Տրուած այս որոշումին համաձայն, Էնկիւրի—Էրէյլի գիծը մինչեւ Ֆիլիոս պիտի շինուի եւ մնացեալ մասին շինութիւնը ապագային պիտի յետաձգուի։

Քէլլէր–Տիարպէքիր գիծը, որ 5րդ տարւոյն վերջը Տիարպէքիր հասած պիտի ըլլար, պիտի հասնի մինչեւ Ըրմէք Փաշա կայարանը, որ 100 քիլոմեդր հեռու է Արղընիէն։

Բոլշեւիկ լրտեսական ցանց մը

Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ Լեթթոնիոյ քաղաքական ոստիկանութիւնը երեւան հանած է համայնավար լրտեսական կազմակերպութիւն մը, որ յարաբերութիւններ ունէր խորհրդային դեսպանատան պաշտօնեաներուն հետ։ Այս վերջիններէն մէկը՝ Լանկէ ձերբակալուած է։ Կարեւոր վաւերաթուղթերու գրաւումէն յետոյ ուրիշ քանի մը ձերբակալութիւններ եւս կատարուեցան։ Ձերբակալուածներուն մէջն է տեղական Բարքինօ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ Թոշանպօ շոգենաւով Հավր ցամաք հանուեցաւ ոսկիի նոր բեռ մը՝ բաղկացած 216 տակառներէ, 11,574,509 տոլար արժէքով։ Ոսկիները մասնաւոր կառախումբով Փարիզ բերուելով փոխադրուեցան Պանք տը Ֆրանս։

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ Փէլթիէ Տուազի, որ Հալէպէն Պասրա գացած էր առանց արկածի, Կիրակի առաւօտ Պասրայէն ճամբայ ելաւ եւ Քարաչի (Հնդկաստան) հասաւ յաջողութեամբ։

ՍՐԲՈՒՀԻ Ժան տ'Արքի տօնը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Փարիզի մէջ թափօրները աննախընթաց փայլ ստացան՝ մասնակցութիւնովը զանազան օտարազգերու, որոնք թափօրին մէջ իրենց ազգային տարազներով ներկայացուցիչներ ունէին։

ՓԱՐԻԶԻ տօնավաճառը բացուեցաւ Փորթ տը Վէրսայլի մէջ եւ պիտի տեւէ մինչեւ Մայիս 28։ Կը մասնակցին նաեւ 500է աւելի օտար տուներ։

ՕՐ. ՄԱՌԻ ԹԻԹԻԹԻՆՃԵԱՆ
եւ
ԹԱԳԻՈՐ ԱԼԱՀՎԷՐՏԻԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
13 Մայիս 1928
Անուվիլ-լէ-Վոնէս Մոնթարժի

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

S. P. C. արհեստանոցի հայ բանուորներու հանգանակութիւնը.

Մ. Նալճեան, Յ. Գալայճեան, Մ. Էլիզէեան, Տիկ. Մ. Ճիհանեան, Տիկ. Ա. Տէմիրճեան 10ական, Տ. Մինասեան 5, Ս. Թագւորեան 15, Մ. Կարապետեան 5, Ղ. Խաչատուրեան, Տ. Գօյաճեան, Պատիկեան, Օ. Մարաշեան, Տիկ. Ասլանեան 10ական, Գ. Քիւրճեան 15, Ոմն 25, գումար 165 ֆրանք։

Սէն Մարսէլի (Մարսէյլ) հանգանակութիւնը.—

Ս. Մակարեան, Յ. Պալիկեան, Յ. Պիպէրեան 10ական, Գ. Գօյաճեան 6, Հ. Մխիթարեան, Լ. Կիւշտէմիրեան, Տ Եղիազարեան, Ե. Փամպուքճեան, Խաթապեան եղբայրք, Ջէրքէզեան եղբարք, Գ. Մելոեան, Յ. Սահակեան, Պ. Սահակեան, Դ. Սրապեան. Հ. Երէցեան, Յ. Ճիզմէճեան, Ն. Վարդանեան, Խ. Ուլասեան, Յ. Ոսկիանեան, Ա. Դաւիթեան, Գ. Գրիգորեան, Թ. Պէզազեան, Պ. Հայրապետեան, Կ. Հավանեան, Գալէնտէրեան, Սէթեան, Ա. Փափազեան, Մ. Վարդերեսեան, Գ. Չիլինկիրեան, Մ. Թորոսեան, Կ. Տէմիրճեան, Թ. Տէմիրճեան, Հ. Սուքիասեան, Յ. Մինասեան, Ս. Սամուէլեան, Գ. Հրթիեան, Տ. Եաղճեան, Ա. Գույումճեան, Ս. Կոստանեան, Ա. Սիվրիհիսարլեան, Պէննէեան, Փիլիկեան, Մ. Փալասեան, Ա. Փափազեան, Ա. Կպանեան, Ց. Պետրոսեան, Ե. Կարկասեան, Մ. Սահակեան, Գ. Էպէեան, Մ. Տամանեան, Ս. Պօղոսեան, Գ. Տատուրեան, Մ. Արապեան, Հ. Քիրպէքեան, Գ. Էպլեան. Եարալեան՝ 3ական, Մ. Տինկիլեան 4, Բ. Փափազեան, Վ. Պօզիկեան, Յ. Դարբինեան, Գ. Աւետեան, Վ. Տամլամաեան, Պ. Պալեան, Կ. Միքայէլեան, Աւետեան, Պաքալեան, Կ. Թորոսեան, Թորոսեան, Պալեան, Խարբութլեան, Բանւոր, Ահարոնեան Յակոբ. Յ. Պօղիկեան, Գույումճեան, Ց. Հոլասեան, Զօպանեան, Ժամկոչեան, Մ. Ռաֆայէլեան, Ա. Տէմիրճեան, Կ. Հոլասեան, Խ. Տէր Պետրոսեան, Կ. Անհապիկեան, Յ. Եսայեան, Յ. Տէր Յակոբեան, Մ. Հմայեակեան, Կ. Կիւմիւշեան, Ս. Մամալեան, Սվաճեան, Ե. Ղազարեան, Ց. Պիպէրեան, Նազարեան, Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Մարտիկեան, Աւետիսեան, Գաբրիէլեան, Բանւոր մը, Մինասեան, Եղբարք, Պալեան՝ 2ական, երկու ֆրանքէն պակաս վճարողներու գումարը՝ 32.50, Ընդհ. գումար 435 Ֆր.։

Տես «Յառաջ» 12 Մայիս

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կուկունեան խումբի դասախօսական ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին Երիտասարդ խումբի ընկերները։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Տօքթ. Ե. Խ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գրասիրաց միութեան դասախօսական ժողովը այսօր երեքշաբթի երեկոյ ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին. նիւթ՝ Նոր գրականութիւնը եւ գաւառաբարբառը։ Կը դասախօսէ՝ Կ. Խրայեան։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ Գէորգ Թէրահեան, Մանուէլ Կապուտիկեան, Խաչիկ Ճանիկեան եւ Գարեգին Երկանեան։ Դիմել խմբագրատուն։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ փաստաբան Փարմաքսըզեանէ իր հասցէն հաղորդել Վ. Վարիկեանի, 11 Rue Bisson, Paris (10e)։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Վարպետ խոհարարապետ մը որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի, գործ կը փնտռէ ոեւէ ճաշարանի մը մէջ։

Դիմել «Յառաջ»ի Մ. Աւետիսեանի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փարիզ, Տ. Կ.— 5 ֆրանք։
Մարսէյլ, Գ. Ռ.— 35։
Պուրկուան, Պ.— 5։
Նիս, Ա. Վ. 45։
Սէն Սամթիւրնէն, Մ. Գ.— 10։
Փօռ տը Պուկ, Ս. Ս.— 47։
Լիոնէս, Ե. Պ.— 35։
Լահէյ, Ս. Մ. 600։
Տէսին, Յ. Պ.— 15։
Մարսէյլ, Գործ.— 642.30
Լա Կուրնէօ, Տիկ. Դ.— 140։
Պագտատ, Ս.— 100։
Լապէկիւտ, Տօլ.— 35։
Սէն Շամոն, 5։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չիթպաշեան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Նուէնուֆար։ Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին։ Իմացնել Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— Կը փնտռուի Մէրտէկլօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գումպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղանի, քոյրերը Խնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ամառները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Գալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandezian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ուենճիկեանի որդին Արթին, 11տարեկանէր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Գիլէճիկի կէօլ Ցաղէն Յովհաննէս Արապեանի որդին Աբրահամ Արապեան կը փնտռէ իր քոյրը Խոնարհիկ Արապեան, որ 1919ին Հալէպի Դպն) բացուած գիւղը տեսնողներ եղած են։ Անկէ վերջ լուր առնուած չէ։ Իմացնել՝ Krikor Zartarianի, 69 Rue Mazenod, Lyon, France

Կը խնդրուի Ցունահայ եւ Սուրիահայ թերթերէ արտատպել։ Լուր տուողին նուէր պիտի տրուի։

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԵՍ ...

Եթէ կ'ուզես գործարանի ծանր աշխատութենէն ազատելով օրապահիկդ հանգստութեամբ ապահովել, փութա՛ անմիջապէս գնել լուսանկարչական ալա մինիւթ մեքենայ մը Մ. Առաքելեանէ, որ իր տրամադրութեան տակ ունի՝ վերջին նորութեամբ լուսանկարչական ամէն տեսակ մեքենայ, ծնտուկ եւ նիւթ։ Աժան, տոկուն եւ մաքուր։

Դիմել, մինչեւ Մայիս 15 M. ARAKELIAN, 72 Rue Etienne Dolet հայկ. սրճարանը, Alfortville Seine, կամ Grand Marché de Pont Magnan, Nice (A. M.)

IMPRIMERIE - MASSIS - ED. ...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՅԻՍ 1928

16 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 648 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅԱՌԱՋ ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Մէկ տարի առաջ, իբրեւ պատասխան կարգ մը տրտունջներու, հրապարակաւ բացատրեցինք թէ ի՛նչպիսի նիւթեր կը սպասենք մեր թղթակիցներէն, մանաւանդ գաւառի աշխատաւորներէն։

Ստիպուած ենք նորէն արծարծել այս «ընտանեկան վէճը»։

Յառաջ՝ը ամէն բանէ առաջ կը փնտռէ կենդանի նիւթեր, գաղութի օրուան կեանքէն։ Գիծեր՝ որ պարզեն անոր չարն ու բարին, անոր քաղձանքները ու տագնապները։

Կ՚ընդունինք որ երեք տարուան ընթացքին, մեր աշխատակիցները թանկագին ծառայութիւններ մատուցին այս տեսակէտէն, եւ կը շարունակեն գործել այդ գետնին վրայ։

Անոնք բազմաթիւ համեստ, յաճախ մեզի անծանօթ, բայց նուիրուած թղթակիցներ, որոնք պարտականութիւն կը համարեն մեր օրին գրի առնել իրենց գիւղին, քաղաքին, պանդոկին կամ գործարանին կեանքը, ներկայացնել մեր ցիրուցան համրանքներուն կենցաղն ու ճիգերը։

Անոնք շատ անգամ գրելու ձեւերն ալ չեն գիտեր, եւ զգալով իրենց թերութիւնը, ներողութիւն կը խնդրեն...։ Խմբագրութիւնը սիրով կը ստանձնէ ամէն յոգնութիւն, հրատարակութեան տալու համար այդ հում նիւթերը։ Ո՛չ մէկ մեղադրանքի խօսք՝ այս երիտասարդ կամ տարէց աշխատաւորներուն, որոնք տուն-գործ կ՚ընեն տող մը գիր հասցնել, բարի լուր մը տալու կամ ցաւ մը մատնանշելու համար։ Անոնք հոգեկան կապ մը ստացած են թերթին եւ իրենց միջավայրին հետ, եւ արդար հպարտութիւն մը կը զգան, երբ լոյս-աշխարհ կը տեսնէ իրենց ղրկած տեղեկութիւնը։

Այս շարքին մաս կը կազմեն մասնաւորապէս փոքր կեդրոններու թղթակիցները։ Մեծ կեդրոններու մէջ ալ, անոնք որ նախանձով կը կատարեն իրենց բաժինը, աւելի վարժ թղթակիցներու կողքին։ Օրինակ, միայն Մարսէյլի մէջ, մեր հաւատարիմ թղթակիցներէն զատ, կը համրենք ութ-տասը աշխատաւորներ, որոնք «խաբրիկ»ներ կը հաւաքեն։ Ու միշտ նորութիւն մը գտնեն, բուն թղթակիցներուն ուշադրութենէն վրիպած, կամ անոնց հասողութենէն հեռու մնացած իրողութիւններ պարզելով։

Այս մասնաւոր երեւոյթին քով, ստիպուած ենք արձանագրել քանի մը բիծեր։

Յաճախ գանգատներ կը լսուին թէ «թղթակցութիւնը չի տպուիր», կամ կը «կրճատուի»։

Ամէն բանէ առաջ ըսենք որ, ոչ մէկ խմբագրի համար հաճելի բան է պատրաստ նիւթ մը մէկդի նետել, կամ կտրելով-կրճատելով հրատարակելի դարձնել։ Եւ ոչ մէ՛կ խմբագրական աշխատանք այնքան տաղտկալի է, որքան «ձեռագիր սրբագրել», ու մանաւանդ «կրճատելը», աւելորդ, անյարմար կամ անկապ մասերը յօտելու եւ բուն նիւթը մէջտեղ հանելու համար։

Պատահած է որ բերանացի բացատրութիւններ տրուին այս մասին, եւ գանգատողները անմիջապէս կը համոզուին։ Բայց դժուար է ամէն մէկուն զատ-զատ խօսիլ կամ գրել։ Ատոր համար, քանի մը անգամ հրահանգներ պատրաստած եւ հրատարակած ենք։

Այս առուլիան ալ իր կարգին փորձ մըն է, թիւրիմացութիւնները եւ աւելորդ յոգնութիւնները կանխելու։

Ընկեր կամ հայրենակից, թղթակից կամ պատահական աշխատակից, երբ «Յառաջ»ին կը գրես, նկատի ունեցիր հետեւեալ կէտերը.

1. Ո՛ր եւ է գիւղի եւ քաղաքի մէջ ծագած դէպքը, կատարուած հանդէսը կամ ժողովը արժէք ունի, երբ խմբագրութեան կը հասնի օրը օրին։ Մարսէյլի ապրիլեան ազահանդէսը կատարուեցաւ Ապրիլ 29ին, ստացանք Մայիս 11ին։ Անշուշտ ցաւալի վրիպում է, բայց եւ այնպէս...։

2. Երբ կը նկարագրես հանդէս մը, մի մոռնար որ, թերթը միայն ձեր գիւղին կամ քաղաքին չի պատկանիր։ Հետեւաբար, գրէ կարելի եղածին չափ ամփոփ, զգուշանալով մանաւանդ շարան-շարան անուններէ եւ իրականութեան անհամապատասխան գովեստներէ։

3. Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն փորձուէ պատասխան գրել այն գոյնզգոյն թերթերուն, որոնք բան-գործ բրած են սուտեր շինել ու քշել, ըսպէսզի բսուի. «Մենք ալ կանք»։

4. Մի սահմանափակուիր մէկ նիւթի մէջ, կամ չափէն աւելի մի ուռեցներ տեղական հարց մը։ (Այս առթիւ հարկադրուած ենք մատնանշել Լիոնը։ Վեց ամսէ ի վեր անընդհատ թղթակցութիւններ կը ստանանք ծանօթ «քլիք»ի դաւերու մասին, բայց ոչ մէկ տող՝ օրուան կեանքէն։ Ուրեմն հետեւցնե՞նք որ այդ 4000նոց գաղութին մէջ ուրիշ նիւթ, ուրիշ խնդիր չկայ, բայց միայն «քլիք»ն ու իր շահատակութիւնները...)։

5. «Յառաջ»ը ըլլալով ժողովուրդին օրկանը, անմիջականօրէն կապուած անոր հետ, առաւելապէս հետաքրքրուի ժամանակաւոր բազմութիւններու նիստ ու կացով եւ աշխատանքով. կարճ՝ կենդանի նիւթերով։

Թերեւս նորէն առիթ կ՚ունենանք շարունակելու այս մասին զրոյցը, այն վստահութեամբ թէ պիտի հարթուին շատ մը թիւրիմացութիւններ։

Մի մոռնաք որ «Յառաջ»ը կը ձգտի մեր լրագրական բարքերուն մէջ ալ մտցնել նոր գիծ մը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրք մամուլը սկսած է արտայայտուիլ Թուրքերէնը լատինական տառերով գրելու որոշման առթիւ։

Վագըթ կը գրէ.

—«Տառերու փոփոխման հարցին առթիւ, անկարելի է չհարցնել թէ, մեր ամբողջ անցեալը ի՞նչ վիճակի պիտի մատնուի։ Մեր գրադարաններ լեցնող այսքան գիրքեր կան, ի՞նչ պիտի ըլլան անոնք...։ Հնարաւո՞ր է լատինական տառերով կրկին տպագրել զանոնք։ Եթէ մենք չուրանանք իսկ, մէկ սերունդ յետոյ եկողներուն աչքին շատ տարօրինակ եւ անծանօթ պիտի թուին այդ գիրքերը։ Չեմ գիտեր թէ, ի՞նչ հաճոյք կայ մեր սեփական մշակոյթը մեր ձեռքով խեղդելուն մէջ...»

Թրքաբանութեան մէջ Բէօփրիւլիւզատէ կարեւոր արժէք մըն է ոչ միայն մեր, այլ եւ օտարներու մէջ։ Ինչո՞ւ անոր ձայնը չի լսուիր թրքաբանութեան այս կարեւոր խնդրին մէջ։ Եւ վերջապէս, որո՞նք են որ այս լատինացման որոշումը կուտան։ Արդեօք մեզի անծանօթ գիտական կաճա՞ռ մը կայ, եւ այս կաճառը իր ուժը կ՚առնէ իր երկերու համբաւէ՞ն։

Բերնէ բերան շրջող զրոյցներու համաձայն, լատինացման որոշումը շուտով պաշտօնական հանգամանք պիտի ստանայ։ Բարեբախտաբար, կը խորհուի 15 տարուան մէջ կիրարկել։ Քանի որ գործին մէջ 15 տարի կայ, կրնանք հանգիստ ըլլալ, որովհետեւ այս խնդիրը դեռ առաջին քայլին պիտի ցուցնէ թէ անել է ապագան, եւ վերադարձը շատ վնասակար չպիտի ըլլայ։»

Իսկ Իգտամի մէջ, բոլորովին տարբեր տեսակէտ մը կը պաշտպանէ ծանօթ հրապարակագիր Ճէլալ Նուրի.

— «Եթէ լատինական տառերու կիրարկումը 12 տարուան մէջ կատարուի, ժողովուրդը դիւրութեամբ պիտի վարժուի նոր տառերուն։ Եւ այն ատեն է որ մեր յեղափոխութիւնը պիտի ցուցնէ իր հրաշալիքները։

Հանգուցեալ Նամըգ Քէմալի օրէն ի վեր խնդիր դարձած է տառերու փոփոխութիւնը։ Նամըգ Քէմալ դէմ էր այս գաղափարին.— Ի՞նչ պիտի ըլլան գոյութիւն ունեցող գիրքերը։

— Ի՞նչ պիտի ըլլան։ Գիրք չկայ, որ բան մը ըլլայ։ Մեր գրադարանները պարապ են, հինցած։ Անոնց գիրքերուն 500էն մէկն իսկ չի բաւեր ներկայ մտաւորական պահանջներուն։ Բուն իսկ բողոքուած գիրքերն են որ մեզ այս անելին մատնեցին։ Իսկ հինգ հարիւրին մէկը, որ լաւ բան կը կարծուի, դիւրութեամբ կարելի է լատինական տառերով տպագրել։ Եթէ Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու նման հսկայ գրադարաններ ունենայինք, այս խնդիրը մեզ կը զբաղեցնէր։ Մինչդեռ մեր առաւելագոյն ունեցածը՝ 3000 գիրք կամ գրքոյկ է... Անոնք ալ փճացնելը պահելէն աւելի օգտակար է։

Թրքական յեղափոխութիւնը չի կրնար կէս մնալ։ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա այն տեսակ անձնաւորութիւն մըն է, որ միշտ գծուած ծրագրի մը համաձայն կ՚աշխատի, եւ մինչեւ վերջ կը հետեւի անոր։ Տառերու փոփոխութեան խնդիրն ալ՝ քաղաքակրթութեան այս ընդհանուր զօրաշարժին մէկ կայանն է։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Միջերկրականեան դաշինք

Թայմզի Հռոմի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Հաւանական չէ որ անմիջապէս ստորագրուի ոչ-յարձակողական երրեակ համաձայնութիւն մը Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ ընդհանրապէս կը յուսացուի որ յառաջիկային այդպիսի դաշինք կրնայ մը կնքուիլ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, թէեւ ներկայիս կարելի չէ այս մասին պաշտօնական ո եւ է տեղեկութիւն ստանալ։

Լօզանի դաշնագրէն ծագած զանազան հարցերու կարգադրութեան համար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները գոհացուցիչ յառաջդիմութիւններ կ՚ունենան։ Եթէ այս կէտին վրայ համաձայնութիւն մը գոյանայ, կը կարծեմ թէ ճամբայ պիտի բացուի այսպիսի ոչ-յարձակողական դաշինքի մը կնքումին համար։ Ատոր ալ առաջին արդիւնքներէն մէկը պիտի ըլլայ այն՝ որ Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի կրնան զեղչել իրենց նաւային սպառազինութիւնը։ Հետեւաբար Յունաստանի քաղաքականութիւնը նոյնն է Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ։ Այս վերջինին հետ ալ կ՚ուզէ նախ կարգադրել առկախ խնդիրները՝ ինչպէս Սելանիկի եուկոսլաւ ազատ գօտիի հարցը, յետոյ միայն լրջօրէն նկատի պիտի առնէ պայմանաժամը լրացած դաշնագիրը նորոգելու կամ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքելու հարցը։

Գալով Իտալիոյ եւ Յունաստանի, ոչ-յարձակողական դաշինքի անմիջական խնդիր չկայ, սակայն այս երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւնները յայտնապէս մտերմական են։ Կը յուսացուի թէ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուելիք դաշինքը օգտակար ազդեցութիւն պիտի ունենայ նաեւ եգէականեան այս երկու պետութեանց յարաբերութիւններուն վրայ։

Պուլկարիոյ պարտքը ջնջելու համար

«Թայմզ»ի Սոֆիայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Կը տեղեկանամ թէ Մուսոլինի հրահանգ տուած է Միջազգային Ցանձնաժողովի իտալական պատուիրակ Ֆալլէթթիի, որ ուժգնօրէն պաշտպանէ Պուլկարիոյ հատուցումներու վճարումները թեթեւցնելու ո եւ է խնդրանք, եւ թէ Փարիզի Հատուցումներու Ցանձնաժողովին իտալական պատուիրակը եւս նոյնը պիտի ընէ։

Միջազգային Ցանձնաժողովը Հատուցումներու Ցանձնաժողովին ղրկած է մանրամասն տեղեկագիր մը՝ վերջին երկրաշարժներու տնտեսական եւ ելմտական հետեւանքներուն մասին։ Այդ տեղեկագրին մէջ կ՚ըսուի թէ Պուլկարիոյ հասոյթները մեծապէս պիտի պակսին, մեծ ծախքեր պիտի ըլլան՝ աւերեալ շրջանները վերաշինելու համար, ու կը թելադրէ որ այս պատճառով պէտք է թեթեւցնել Պուլկարիոյ վճարումները։ Այս մասին որոշում պիտի տայ Հատուցումներու Ցանձնաժողովը։

Քաղաքական շրջանակները լաւ ընդունելութիւն կ՚ընեն այս տեղեկագրին եւ մեծ յոյս ունին որ մեծ պետութիւնները պիտի հաւանին երկար պայմանաժամով յետաձգել զարմանումներու պարտքին վճարումը։

Ալի Ճէնանի պէյ դատապարտուած

Էնկիւրիէն Մայիս 14 թուականով կը հեռագրեն թէ բարձրագոյն ատեանին առջեւ վերջացած է դատավարութիւնը նախկին առեւտրական գործավար Ալի Ճէնանի պէյի, որ ամբաստանուած էր թէ իշխանութեան գլուխ եղած ատեն զանազան մխումներ եւ գեղծումներ կատարած էր իր պաշտօնատան մէջ։ Ատեանը մէկ ամիս բանտարկութեան եւ չորս ամիս պետական պաշտօններէ զրկուելու դատապարտեց նախկին գործավարը։ Բանտարկութիւնը յետաձգուած է։ Ասկէ զատ, Ճէնանի պետական գանձին պիտի վճարէ 170,000 թրքական ոսկի իբրեւ տուգանք։

Փեքինի անկումը մօտալուտ

Նանքինի ազգայնական կառավարութեան նախկին վարչապետ Վանկ-Շունկ-Հուի առջի օր Լոնտոնի մէջ Չէմպըրլէյնի ներկայացաւ։ Յիշեալը լրագրողի մը յայտնեց թէ Փեքին քանի մը օրէն ազգայնականներուն ձեռքը պիտի իյնայ։ Ու աւելցուց.

— Անմիջապէս որ Փեքին գրաւուի, Թշնամութիւնները պիտի դադրին։ Ազգայնական կառավարութիւնը ամբողջ երկրի գործերուն ղեկը ձեռք պիտի առնէ։ Օտարականներու պաշտպանութեան համար կարելին պիտի ընէ։ Կառավարութեան վերաշինական աշխատանքներուն համար օտարականներու գործակցութիւնը սիրով պիտի ընդունուի։

Ազգայնականներուն Փեքինի վրայ յառաջացումը մեծ մտահոգութիւն առաջ բերած է Ուաշինկթընի մէջ։ Թիէն-Ցինի եւ Փեքինի մէջ բաւականաչափ ամերիկացի զինուորներ կան, որոնք կրնան պահպանել ամերիկեան քաղաքացիներու կեանքն ու ինչքը։

Փեքինի վրայ քալող բանակներու վերին հրամանատարութիւնը ստանձնած է զօրավար Ֆէնկ-Եու-Հսիանկ, մինչ զօր. Չանկ Քայ Շէք գործօն դեր մը չունի, ու միայն կը պահէ վերին հրամանատարի պատուանունը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

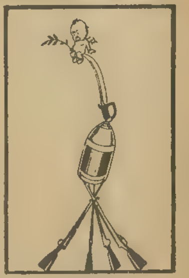

"ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ"

Սուրին ծայրը նստած մանուկը՝ խաղաղութիւնն է։

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՔՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԶ. Ցանկ

	Ֆր.
Շավիլի եւ Վիրոֆլէի Հայ ընտանիքներէն, նախաձեռնութեամբ Պ. Պ. Մ. Տէմիրճեանի եւ Պ. Հայրապետեանի (ցանկը յաջորդով).—	574.—
Հ. Յ. Դ. Կրասի «Քրիստափոր» խումբին հանգանակութիւնը (նոյնպէս)	375.—
Տիկ. Վիքթոր Արապեան	100.—
Ժիրայր Տամլամաեան	50.—
Տ. Տօնապետեան, Քրիստա փոքրիկն Էլիզ Պագիկեան իր կաթի դրամը	20.—
Յ. Երանեան	10.—
Յ. Ն.	30.—
Հաթի	10.—
Արշակ Մկրեան	10.—
Աւետիս Գաբբինեան Պուտաթիէշի	10.—
Ա. Վաչնանց	20.—
Ստեփան Քիւթնէրեան Սէն Փիէր տէ Կոռ	100.—
Բ. Աբդ.	20.—
Իր. Ատ. Պարոնվարդեան	25.—
Օր. Ա. Սուքբիոյաեան	50.—
Պէյլիի՝ 4, Rue Jouy-Rouve պանդոկի հայրենակիցներէն հանգանակուած.—	10.—
Փքնն. Տիգրան Խաչիկեան	20 —
Օր. Հայկանոյշ Սուճեան	15.
ՍՆՆ	20.—
Օր. Փ. եւ Գ. Ս. Սանոսեան	50.—
Տ. Զ. Այվազեան	5.
Տ. Մ. Աւաքեան	4. –
Օր. Անիթա Տ. Ստեփանեան	15.—
Գ. Ս. Այվազեան	5.
Տ. Վարդուհի Գույումճեան	50. –
Տ. Սաթենիկ Գոնեան	5.—
Օր. Շուշանիկ Պէգէզեան	20.—
Օր. Քնարիկ Նիկողոսեան	10. –
Տ. Մարիամ Գազանճեան	10.–
Տ. Վերժին Նիկողոսեան	5.
Գումար	1648.—
Ժե. Ցանկին գումարը	16.129.30
Ընդհ. գումար	17.777.30

Փոքրիկն Օր. Լիմա Պագիկեան իր գանձանակի դրամէն մեզի կը ղրկէ 40 լէվա, զոր նոյնութեամբ պիտի փոխադրենք Ֆիլիպէ։

... Խմբագիր,

Ֆիլիպէի աղետալի երկրաշարժին առթիւ «Յառաջ»ի բացած հանգանակութիւնը եւ օրը օրին հրատարակած նկարագրութիւնները, ինչպէս եւ եւրոպահայ կարմիր խաչի կոչը, մեզ մղեցին ձեռնարկել եղբայրական օգնութեան։ Յիշենք որ միայն մէկ շաբաթ առաջ ենք սկսած հանգանակութեան եւ մեզմէ շատ շատերը սպասեցին մինչեւ իրենց քէնգէնը, մասնակցութենէ չզրկուելու համար։ Մեծ գումար մը չէ մեր ղրկածը, 375 ֆր. 375 ոլքերու առտուան պէտս մը կաթի դրամ։

Հ.Յ.Դ. «Քրիստափոր» Խումբ

Կրաս, 13 Մայիս

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Անցեալ տարուան ընթացքին քաղաքական կեանքը անաղմուկ չանցաւ Իրանի մէջ։

Մայիս 10ին Խորհրդարանի շէնքին մէջ տեղի ունեցաւ Ադլիէի դատական պաշտօնեաներու խոշոր եւ աղմկարար ցոյցը, որ հազիւ զսպուեցաւ ոստիկանական եւ զինուորական ուժերու միջոցով։ Առիթը՝ դատական նախարար Դաւէրի ձեռք առած բարենորոգումներուն հետեւանքով, պաշտօնեաներու ռոճիկներու կրճատման պատրուակն էր, սակայն բուն պատճառը քաղաքական էր. «քափիթիւլասիոն»ներու ջնջման խնդիրը։ Այս եւ ուրիշ դժուարութիւններու պատճառով, Մուստօֆի-օլ-Մամալէքի նախարարութիւնը հրաժարական տուաւ, որ ընդունուեցաւ Շահին կողմէ Մայիս 28ին եւ Յունիս 1ին կազմուեցաւ նոր նախարարութիւն Մէհտի Ղուլի Խան Հէտայէթի (Նախկին Մօհպէր-Սալթանէի) նախագահութեամբ. Դատական եւ կրթական նախարարները, Դաւէր եւ Թաղայեան մնացին կազմին մէջ, իրենց սկսած բարենորոգումները շարունակելու։ Յունիս 23ին մահուան դատապարտուեցան Սէյէտ Խան Բանան, Դաւիթը Նըզամ եւ հայազգի Ստեփան Խան, զինուորական գաղտնիքներ օտար դեսպանատան մը ծախելու ծանր ամբաստանութեամբ։ Աւելի ուշ, Փետրուար 14ին գնդակահարուեցաւ Սարհանգ Մահմուտ Խան Փուլադինը, իսկ իր գործակիցները դատապարտուեցան 15, 7 եւ 5 տարուան բանտարկութեան։ Առաջին մահապատժի զոհերը, իբրեւ դաւաճաններ, ընդհանուր զզուանքի առարկայ դարձան, սակայն վերջինները, ըստ իրենց կարծիքի, հայրենիքը փրկելու համար միապետի կեանքին դէմ մահափորձ կազմակերպելու յանցանքով բռնուեցան. զինուորական դատարանի նախագահը մահապատիժ յատարելուն համար պաշտօնանկ եղաւ։ Յուլիս 7ին երկրի բոլոր մասերուն մէջ ջնջուեցան «Քարկօզար»ները — Թիւրքմէնչայի դաշնագրի հետեւանքով [illegible] շահերու պաշտպանութեան համար հաստատուած դատարանները — եւ անոնց պաշտօնը փոխանցուեցաւ նահանգապետներուն։

Քաղաքական կարեւոր նշանակութիւն ունի նաեւ հայազգի Յովհաննէս Խան Մասեհեանի Լոնտոնի դեսպան անուանումը Յուլիս 14ին։ Կը թուի թէ Պարսիկ կառավարութիւնը, իր կռնակին ունենալով հանդերձ Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը, կը գերադասէ խաղաղ եւ բարեկամական քաղաքականութիւն պահպանել Անգլիոյ հանդէպ։

Այս անուանումը, որքան ալ շոյէ մեր ազգային ինքնասիրութիւնը, կարելի չէ չարձանագրել այն յուսախաբութիւնը հարաւային պարսկահայ, մանաւանդ գիւղական շրջաններուն մէջ, որ մեր Խորհրդարանի անդամը, գրեթէ միաձայն ընտրուած, կիսատ թողուց ազգի կողմէ իրեն վստահուած պաշտօնը, եւ իր աթոռը թափուր կը մնայ մինչեւ նոր նստաշրջանի ընտրութիւնը։ Ահա թէ ինչո՞ւ նոր ընտրութիւններուն մնայուն պատգամաւոր մը ընտրելու ուժեղ տրամադրութիւն կը նկատուի ամբողջ հարաւային Պարսկաստանի մէջ։

Ուշագրաւ էր Շահին ճամբորդութիւնը դէպի Ատրպատական, Օգոստոս 29 Սեպտեմբեր 26։ Այդ ճամբորդութեան ներքին բովանդակութիւնը, որ կապուած էր Թուրք-պարսկական կնճռի եւ քրտական շարժման հետ, դժբախտաբար ժամանակին չարձանագրուեցաւ պարսկական մամուլին մէջ։ Այժմ ալ իր մանրամասնութիւններով կը պահուի գաղտնի։ Հրապարակ հանուեցաւ միայն ճամբորդութեան նկարագրութիւնը, որ արդէն յայտնի է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։ Շահին այս քայլը, սակայն, անցնող տարուան քաղաքական կեանքի էն կարեւոր մէկ ձեռնարկն է, որ անշուշտ իր խոշոր ազդեցութիւնը ունեցաւ քրտական խնդրին մէջ։

Ներքին զինուորական կարեւոր թուականներ են Սեպտեմբեր 17ը, երբ 93,000 զաւն յատկացուեցաւ պարտադիր զինուորութեան ծախքերուն, Սեպտեմբեր 28ը երբ արհամարհելով բողոքներն ու ցոյցերը յայտարարուեցաւ Թէհրանի 3,200 նորակոչներու անուանացուցակը, Հոկտեմբեր 8ի զօրահաւաքը եւ Դեկտեմբեր 3ը, երբ Ղումի ամբոխը հաւաքուած իւլէմաներ պարտուած, Թէհրան գալով Շահնշահին ներկայացան։ Զմոռնամ յիշել Արաբներու յարձակումը Մօհամարայի վրայ, (Անգլիացիներու դրդումով), որ ետ մղուեցաւ պարսիկ ուժերու կողմէ, Սեպտեմբեր 2ին։

Նոյեմբեր 3–13ին տեղի ունեցաւ Շահի երկրորդ պաշտօնական ճամբորդութիւնը Մազանդարան. ըսի պաշտօնական, քանի որ քանիցս կատարած է երկրի զանազան կողմերը անպաշտօն, երբեմն ծպտուած ճամբորդութիւններ, գրեթէ ամէն անգամին քաղաքական-զինուորական նպատակներով։

Անցեալ տարի մեր երկիրը ունեցաւ երկու պետական մեծ անձերու կորուստ։ Նոյեմբեր 2ին մեռաւ յայտնի միապետական գործիչ Էյնը-Տովլէն, որ երկու տասնեակ տարի առաջ այնքան ջանքեր թափեց խորտակելու սահմանադրական շարժումը եւ շարք մը արիւնահեղութեանց պատճառ դարձաւ, իսկ Դեկտեմբերի 26ին իր մահկանացուն կնքեց սահմանադրական պետական գործիչ Նասէր-Օլ-Մուլքը, որ Մահմէտ Ալիի գահընկէցութենէն յետոյ նշանակուեցաւ Ղաճար գերդաստանի վերջին անչափահաս Շահի խնամակալը՝ Նայիպը Սալթանէ։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

1500 ՅՈՅՆ ԳԵՐԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Տէյլի Էքսփրէս»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Մեծ յուզում առաջ բերին յայտնութիւնները փախստական զինուորի մը, որ կը հաւաստէ թէ ներկայիս նախկին պատերազմական գերիներէն 1500 Յոյներ, իբրեւ գերի կ'ապրին Անատոլուի մէջ, ուր ծախուած են [illegible]։ Փախստական զինուորն է Տիմիթրի Աթանասոփուլոս, հելլէն գնդացիրներու 36րդ զօրագունդին Ավաշտէն, որ գերի բռնուած էր 1922ի Օգոստոսին Մ. Քէմալի բանակին կողմէ։ Յիշեալը կը պատմէ.

— Ես մաս կը կազմէի կարաւանի մը, որ կը բաղկանար 1000 զինուորէ եւ մօտ 100 քրիստոնեայ ընտանիքէ. ընկերներէս շատերը սպաննուեցան. կիները առեւանգուեցան. ծերերն ու մանուկները գրեթէ բոլորն ալ մեռան։ Վերապրողները ղրկուեցան Ատանա, յետոյ Հալէպ (՞) ուր ծախուեցան Թուրք կալուածատէրերու՝ անոնց հողերը մշակելու համար։

Աթանասոփուլոս եւ ուրիշ վեց զինուորներ վերջապէս յաջողեցան փախչիլ, ու շնորհիւ ամերիկեան շոգենաւի՞ մը նաւապետին օգնութեան, Մայիս 12ին Պիրէա հասան։ Եօթերնին ալ խեղճ վիճակի մէջ են։ Անոնք հելլէն իշխանութեանց հաղորդեցին անունները իրենց այն ընկերներուն, որոնք տակաւին ստրկութեան մէջ կ'ապրին։

Խնդիրը պիտի արծարծուի Խորհրդարանին մէջ, անմիջապէս որ բացուի։ Կը սպասուի որ արտաքին նախարար Միխալաքափուլոս կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ այս մասին։

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

«Նոր երկիր», Ֆին Հնչակեաններու շաբաթաթերթը, վերջին թիւով կը հրատարակէ երկար յօդուածական մը՝ վաստակաւոր Գ. Եղիկեանի ստորագրութեամբ։

Կը քաղենք ամէնէն յատկանշական հատուածները.

Մեր կուսակցութեան վերածնունդի այս օրերին մեր այլեւայլ շրջանների ընկերների մտքերի մէջ չկայ միակերպութիւն, երեւոյթների վերաբերմամբ ընկերները միեւնոյն հասկացողութիւնը չունին, կուսակցական պրոպականտան միաձեւ չէ, մի ուղղութեամբ չի մղւում առաջ, ընդհակառակը, կուսակցական տեսակէտները այս կամ այն շրջանում բոլորովին իրա հակառակ ձեւով են գրւում եւ հակառակ ձեւով վճռւում։ Մտքեր, որոնք արտայայտւում են մեր մի շրջանում կատարեալ վճռականութեամբ, մի ուրիշ շրջանում նոյնպիսի վճռականութեամբ ետ են մղւում։

Ես մատս դնում եմ խոկական վէրքի վրայ, որ եթէ շուտափոյթ չբժշկուի, կը թարախակալի եւ վերջնականապէս կը հիւծի մեր կուսակցութեան մարմինը։ Այս վէրքը վտանգաւոր է, եւ, պէտք է լուրջ կերպով մտածել այդ վէրքը բուժելու մասին։ Սրտցաւ ընկերները, մանաւանդ ղեկավարները, անհրաժեշտ է, որ առանց միմեանց մեղադրելու, առանց միմեանց քննադատելու միահամուռ ջանքեր գործադրեն այն վէրքը անվտանգ դարձնելու համար։ Մեզ համար պարզ պիտի լինի, որ եթէ այս անգամ էլ ընկերները հիասթափութեան մատնուին, այլեւս նրանց կրկին իրար մօտ հաւաքել ո՛չ մի ուժ չպիտի կարողանայ, այլ խօսքով մեր կուսակցութիւնը պիտի լուծուի։

Որպէսզի մի քաղաքական կուսակցութիւն ամուր լինի, գործ կատարի, իր նպատակին հասնի, նա պէտք է ունենայ ամուր հիմք։ Մի քաղաքական կուսակցութեան ամուր հիմքը իր սկզբունքներն են, այն նպատակը, որին նա դիմում է այդ սկզբունքների վրայ յենուած, եւ այդ գործելակերպը, որ բղխում է նոյն սկզբունքներից։ Եթէ կուսակցութեան նպատակը պարզ է, սկզբունքները որոշ, գործելակերպն էլ բնականաբար պարզ եւ որոշ է լինելու. այդ դէպքում ո՛չ մի ուժ նոյն կուսակցութեան յառաջխաղացումը չի կարող խանգարել։ Մեր կուսակցութեան նպատակները պարզ են։ Նախ.— Անկախ Հայաստան ապա սոցիալիստական կարգեր՝ Մեր կուսակցութեան սկզբունքները պարզ են, Մարքսիզմ, Սոցիալիզմ։ Մեր կուսակցութեան գործելակերպը պարզ է, ամէն մի միջոց գործադրել, Անկախ Հայաստան ունենալու համար, ապա նոյն Հայաստանում պարլամենտարիզմի, դեմոկրատական կարգերի վրայ յենուած դիմել դէպի սոցիալիստական հասարակակարգ։ Մեր ծրագիրը այս է ասում, այս է սովորեցրել։ Մեր այն նպատակին հասնելու համար տասնեակ հազարաւոր զոհեր տուել ենք մենք, Հնչակեաններս, եւ միլիոնաւոր զոհեր տուել է հայ ժողովուրդը։

Հնչակեան կուսակցութիւնը հայկական կուսակցութիւն է, նա ծնուած է հայ իրականութիւնից, նա կոչուած է պայքարելու հայ ժողովրդի ազատագրութեան եւ ապահովութեան համար, նրա գործունէութիւնը պիտի ուղղուի միայն մի կողմ, այն է լուծել հայկական հարցը, ունենալ մեր անկախ հայրենիքը տաճկահայկական վիլայէթներով, դեմոկրատական կարգերով միջոց տալ Հայաստանում ապրող ժողովուրդներին դէպի սոցիալիզմ գնալ։ Հնչակեան կուսակցութիւնը օտար ազգութեան պատկանող կուսակցութիւն չէ, նա իրաւունք չունի օտար շահեր հետապնդել, նա իրաւունք չունի հայ ժողովրդին զոհ բերել օտարների քաղաքական նպատակներին։

Մեր կուսակցութեան նպատակը չէ իրագործուած։ Հայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը, Տաճկահայութիւնը, իր գլուխը դնելու տեղ չունի։ Նրա դրութիւնը այժմ շատ աւելի ողբերգական է, քան երբ նա նստած էր իր հայրենի հողին վրայ թէկուզ թրքական իշխանութեան տակ։ Այս ժողովուրդը վերջնականապէս ոչնչանալու վտանգի առաջ է կանգնած։ Մեր կուսակցութեան գերագոյն պարտքն է այդ ժողովուրդը վերադարձնել իր հայրենիքը, իր անկախ երկիրը, նրա ազգային ապահովել, նրան անկումից ազատել։

Մեր կուսակցութիւնից շատերը հեռացան, հաւանօրէն նրանք նոր իտէալներ գնացին փնտռելու օտարների մօտ։ Նրանք դասալիքներ են, բայց նրանց ներում եմ ես եւ պիտի ներենք բոլորս նրանց, թէեւ պայքարում են մեզ դէմ, բայց վտանգաւոր չեն, որովհետեւ մեր բանակում չեն գտնւում, օտար դիրքերի վրայ են։ Մեր կուսակցութեան համար աւելի վտանգաւոր են այն տարրերը, որոնք չհաւատալով հանդերձ կուսակցութեանս վերածննդին, ընդունելով հանդերձ օտար հասկացողութիւններ եւ օտար տեսակէտներ, մնում են մեր կուսակցութեան շարքերում։ Այդ տարրերը ո՛չ միայն վտանգաւոր, այլ եւ՛ ամենաարգահատելի տարրերն են, որոնք քաջութիւնը չունին իրենց տեսակէտները պարզ դնելու։ Այս տարրերն է, որ պէտք է օր առաջ հեռացնել կուսակցութեանս շարքերից, եթէ ուզում ենք, որ մեր կուսակցութիւնը ապրի, գործի եւ օգտակար լինի։

Չպիտի ուրանանք, սիրելի ընկերներ, որ այսօր մեր կուսակցութիւնը ամբողջապէս որպէս քաղաքական մի կազմակերպութիւն՝ քաղաքական գործ գրեթէ չի կատարում։ Թէ մեր օրկաններին, թէ կուսակցական նամակներին եւ թէ մասնաւոր գրութիւններին հետեւող ամէն մի անհատ պարզապէս տեսնում է, որ մենք շատ քիչ բացառութեամբ աւելի շուտ բառերի ետեւից ենք ընկել։ Եթէ մեր կուսակցութեան շարքերում կան այնպիսիները, որոնք որ եւ է քաղաքական գործի են մասնակցում, այդ մասնաւոր երեւոյթներ են, այդպիսիները ոչ մի նիւթական կամ բարոյական ամենափոքր աջակցութիւն չեն վայելում կուսակցութեան պատասխանատու մարմինների կողմից, թէեւ շարքերը իրենց կարողութիւնից վեր զոհողութիւններ են անում կուսակցական մեքենան շարժելու համար։ Մեր կուսակցութիւնը, կարծես թէ, իր գոյութիւնը պահում է միմիայն ուրիշներին քննադատելու համար եւ խուսափում է իր գործը կատարելու։ Սա կիսաճանապարհ է, կիսամիջոց է։ Մեր կուսակցութեան օրկաններն ու ղեկավարող մարմինները պիտի մասնակցին քաղաքական կեանքին, այլապէս այս կուսակցութիւնը կը դադարի քաղաքական կազմակերպութիւն լինելուց։

Եթէ մեր ընկերների մէջ կան այնպիսիները, որոնք գտնում են, որ խորհրդային Հայաստանի գոյութեամբ. Հնչակեան կուսակցութիւնը իր նպատակին հասել է, եթէ այդպիսիները հաւատացած են, որ խորհրդային Հայաստանը արդէն մեր գաղափարների իրականացումն է, որովհետեւ թէ անկախ է եւ թէ սոցիալիստական, այդ դէպքում շատ զարմանալի է, որ նրանք մնում են Հնչակեան շարքերում, որովհետեւ խորհրդային Հայաստանը յայտարարում է, որ իր գոյութեամբ հայկական դատը վճռուած է։ Տաճկահայութիւնը այլեւս ոչ մի անելիք չունի, եթէ ո՛չ մտնել օտար համայնավար կուսակցութեանց շարքերը եւ միջազգային յեղափոխութիւն առաջ բերել։ Խորհրդային Հայաստանի գոյութիւնը մեր նպատակների իրականացումը համարող ամէն մի հնչակեան պէտք է անմիջապէս հնչակեան լինելուց դադարի եւ մտնի տեղական համայնավար կուսակցութեանց շարքերը, եթէ այդ հնչակեանը հետեւողական է իր գաղափարների մէջ։

Հնչակեան գաղափարաբանութեան, հնչակեան սկզբունքների, հնչակեան նպատակի տեսակէտով, խորհրդային Հայաստանի գոյութիւնը դեռ չի նշանակում հայկական դատի լուծում իր ամբողջութեամբ, ոչ էլ սոցիալիզմի տիրապետութիւն հայ կեանքում։ Հայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը հեռու է խորհրդային աշխարհներից եւ այդ մեծամասնութեան դատն է, որ անտեսւում է խորհրդային Հայաստանի վարիչների կողմից եւ հնչակեան կուսակցութեան սրբազան եւ գերագոյն պարտականութիւնն է այդ դատը պաշտպանել, դրանով պաշտպանելով ամբողջ հայ ժողովրդի անկախութեան դատը։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՔԻՒՐՏԵՐԸ

ՇԻՒՔՐԻ ՔԱՅԱ ՊԷՅԻ ՃԱՌԸ

Գրեցինք թէ Թուրքիոյ ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյ օրինագիծ մը պատրաստած է՝ տեղահանուած Քիւրտերը իրենց տեղերը վերադարձնելու եւ դատապարտուած Քիւրտերու պատիժին գործադրութիւնը յետաձգելու համար։ Այս առթիւ գործավարը Մայիս 7ին Ազգային Մեծ Ժողովին առջեւ խօսեցաւ ճառ մը, զոր կարեւորութեանը համար կը թարգմանենք ամբողջութեամբ.

Յարգելի էֆէնտիներ,

Մեր արեւելեան կարգ մը նահանգներուն մէջ պատահած դէպքերուն հետեւանքով, այնտեղի բնակչութենէն մաս մը արեւմտեան նահանգները փոխադրուած էր։ Երբ խնդիր կ'ըլլար անոնցմէ մէկ քանին հայրենիք վերադարձնելու մասին, ըսած էի թէ «Ասիկա առաջին հանգրուանն է այն միջոցներուն, որոնք պիտի գործադրուին արեւելքի մէջ»։

Իբրեւ յիշատակիչ մաս վեց ամիսէ ի վեր ձեռք առնուած միջոցներուն, այսօր պատկառելի ժողովիդ կը ներկայացնեմ նոր առաջարկ մը։ Այն օրէնքը որ կ'ապահովէր կարգ մը մարդոց անձնատուութիւնը եւ ուրիշներու իրենց օջախները վերադարձը, տուաւ իրմէ սպասուած դրական արդիւնքը։ Ներկայ առաջարկին նպատակն է իրենց վիճակը բարելաւելու հնարաւորութիւն տալ անոնց, որ օրէնքի պաշտպանութեան կ'ապաւինին։ Այս օրինագիծը պէտք է նկատուի ձեռք բերուած երկու արդիւնքներու հետեւանքը. առաջին՝ այն որ արեւելեան նահանգներուն մէջ որոշ նպատակի մը հասնելու համար սիստեմատիկ մեթոտով մը հետապնդուած քաղաքականութիւնը դրական եւ օգտակար արդիւնքներ տուած է. երկրորդ՝ այն իրողութիւնը թէ արեւելեան նահանգներուն մէջ կը տիրէ ապահովութիւն մը, որ հիմնուած է պատժուելու եւ զգուշելու արժանի ամէն հաւանականութեան դէմ դնելու կարող ուժի մը վրայ։

Արդարեւ, մեր ոստիկանզօրքին եւ սահմանագլուխի ուժերուն զօրացումը եւ ընդհանուր քննիչութեան կազմակերպութիւնը մեծապէս օգնեցին արեւելեան նահանգները բարեկարգելու եւ խաղաղեցնելու այնպէս, ինչպէս կը փափաքէր Ազգային Մեծ Ժողովը։ Երբ մէկ կողմէ մեր ոստիկան զօրքը գործնապէս կը ներկայացնէ եւ կ'իրագործէ Հանրապետութեան զսպիչ եւ [illegible] տապնդիչ ուժը, միւս կողմէ մարդպետութիւնն ու կուսակալները լրջօրէն եւ հաստատակամ կ'աշխատին կանոնաւոր վարութիւն հաստատել եւ հայրենակիցներու միջեւ մտերմութիւն առաջ բերել։

Այնտեղ ժողովուրդը համոզուած է թէ Հանրապետութիւնը [illegible] հաստատակամ եւ լուրջ է [illegible] ցաւորները պատժելու մէջ [illegible] քան անկեղծ է օրէնքին [illegible] տանողները պաշտպանելու համար։ Որքան ալ ծանր եւ կրկնուող յանցանքներ գործած [illegible] անցեալին մէջ, բոլոր անոնք [illegible] րէնքի գծած սահմանին ու [illegible] մաններուն տակ — այսինքն [illegible] առնող ն եւ է պայմանի եւ [illegible] պահումի — անձնատուր կ'ըլլա[illegible] ամէն կերպով ազատութիւն, ապահովութիւն կը վայելեն [illegible] քերու մէջ աւելի եւս ապա[illegible] ուած է այն իրողութիւնը [illegible] հանրապետական ոստիկանութ[illegible] ինչ մեծ զոհողութիւններով [illegible] տաձանաչութեամբ եւ հաւատ[illegible] կը պահպանէ հանրապետական բանակին անձնուիրութեամբ ձեռք բերած արդիւնքը։ Այս [illegible] պարծանք կը զգամ յարգանքով ակնածանքով գովեստով եւ [illegible] բախտագիտութեամբ յիշել [illegible] անձնազոհութիւնն ու [illegible] նութիւնը, զոր ցոյց կու տան մեր զինուորներն ու ոստիկան-զինուորները իրենց պարտականութեան կիրարկումին մէջ։ (Ուրախ[illegible]

Հանրապետութեան պաշտպանողական ուժերը պատրաստ են ազգային եւս հանրապետական օրէնքները ամէն հաւանականութեան դէմ պաշտպանելու համար բոլորանուէր կատարել իրենց պարտականութիւնը, համաձայն գերագոյն ժողովիդ բարձր փափաքներուն (Ծափեր՝ [illegible]

Ահա՛ այս ապահովութիւնն է որ մղեց մեզ այս օրէնքով գոհացում տալ ժամանակին [illegible] ճամբէն շեղած այն հայրենակիցներուն, որոնք այժմ [illegible] կ'ուզեն օր առաջ իրենց օջախները վերադառնալ եւ իրենց արտերուն միանալ։

Անոնք որ վստահութիւն ունենալով օրէնքներուն եւ զանոնք գործադրող պաշտօնեաներուն խօսքին, գործին, վարքին, ուղղամտութեան եւ հաստատամտութեան վրայ կը վերադառնան իրենց տուները, այս օրէնքին շնորհիւ ամէն հետապնդումէ զերծ պիտի ըլլան եւ պիտի վայելեն այս օրէնքներու եւ պարկեշտ աշխատանքի ապահոված բարիքները։

Այս երեւոյթը իրականացած է արդէն։ Մեր վերջին օրէնքին գործադրութենէն եւ այժմ [illegible] նին մէջ մտցուած բարենորոգումներէն ի վեր հոն տիրող մտայնութիւնը հիմնովին փոխուած է։ Հիմա ուրիշ ապացոյցներ կան։ Սակայն պետական կեանքի մէջ համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին պատահած դէպքերէն ընդհանուր օրէնքներ հանելը շիտակ քաղաքականութիւն մը չէ։ Միա[illegible] կ'ուզեմ կրկնել թէ միջոցներ կան, որոնք կը նախատեսեն [illegible] կրնան արգիլել յառաջիկայ[illegible] պատահելիք հաւանական [illegible] դէպք. մեր այդ միջոցները [illegible] արդէն պատրաստ են. Ցա[illegible] պռավօ՛)։

Յարգելի էֆէնտիներ,

Օրէնքին առաջին յօդուած[illegible] մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի է՝ մտքերու վրայ [illegible] ծնլիք իր ազդեցութեան տես[illegible] կէտով եւ կուսակ [illegible]

...ու նկարագիրը այն խիստ ...ներուն, որոնց պիտի են... բոլոր անոնք որ ղեկ... վիճակին հանրապետական ...ներուն դէմ: Այս գաղափարի ... ինչպէս երէկ, վաղն ալ իր ...ժողովուրդը պիտի պաշ-...հանրապետութեան պաշտ-...ական ուժերն ալ ամէն ... կամքին պէս իրաւունք ու-...պաշտպանելու անզօրութեան ...ներէն: Ասկայն երբ խա-...թեան առեն կը հրաւիր-...իրենց կեանքի գնով երաշ-...րել երկրին ապահովութիւնը ...հանուր միութիւնը, բնա-...պար պիտի ստիպուին գինա-...թեան բոլոր պահանջներուն ...յն գործել:

...յս տեղեկութեան՝ օրէնքին այս ...որ յարմարցուած է ազգ-...կալին դժուար հանգա-...քին եւ կը համապատասխանէ ...թեան պահանջներուն: Այս ...ին կօգուածով կ'ագ(?)յարարուի ...պարտականութեան կոչուած ...ները միայն իրենց պար-...թեան պիտի նուիրուին եւ ...եւ է պայմանի չպիտի ...բակին այս ձեւով իրենց ...ելլողները կանխաւ պիտի ...ն թէ ինչ մեծ դժուարու-...ներու պիտի բախին: Շնոր-...այս միջոցներուն, ... եւ է ...ի առնել խառնուրթիւն ե... ...թիւն յառուցանել վարձող ...ները իրենց դէմ պիտի ...ու միայն, պաշտօնական ...ու այլ շրջանի պատուաւոր ...իւն գործնական գիմա-...թիւնը պիտի հրաւիրեն իրենց ...

...երջնեսե քաղաքական գոր-...թեանց խառնակ ու դժուա-...յութեան մէջ այն հայ-...ները որ իրենց պարտակա-...թիւնը կատարելու մասին գրա-...գիրք մը չեն բռներ, կամայ ...յ պիտի ենթարկուին խուռ-...թիւն սերմանողներու ազգե-...թեան:

...ս հայրենակցութիւնը կը ...հանջէ ոչ թէ անհոգօրէն լուռ ...անտարբեր մնալ հանդէպ այն ...վարարներուն որոնք ձեռք կը ...ցնեն օրէնքներու դէմ, այլ կը ...յէ գործօն մասնակցու-...թիւն ունենալ խաղաղութեան նիւ-...թական ու բարոյական միջոցները ...մանափակելու համար:

...սպիսի հայրենակից մը ըլ-...ին գտնուողներու պարտակա-...թիւնը. եւ գանոնք այդպիսի ...րենակից տեսնել՝ մեր իրա-...նքն է:

...յս օրէնքին երկրորդ յօդ-...ածին համաձայն, այլեւս ...պի հետապնդուին բոլոր անոնք որոնք ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցութիւն ունեցած են Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան եւ անոր յաջորդող հրոսակային դէպքերուն, սկսեալ այդ շրջանէն մինչեւ 1927 նոյեմբեր 23 թուականը:

Նոյնպէս պիտի յետաձգուի գործադրութիւնը այն վճիռներուն, որոնք տրուած են նոյն ժամանակամիջոցին Տիարպէքիր, Խարբերդ, Հէքքեարի, Մարտին, Ուրֆա, Սղերդ, Պայազիտ եւ Մալաթիա նահանգներուն, ու Պէհէսնի, Խնուս քաղի գաւառակներուն մէջ գործուած ոճիրներուն համար:

Յօդուած 3.— Այս տրամադրութենէն չեն օգտուիր այն փախստականները, որոնք օրէնքին հրատարակուելէն մինչեւ երեք ամիս վերջ անձնատուր չեն ըլլար:

Յօդուած 4.— Բ. յօդուածին համաձայն պատիժները յետաձգուածները եթէ իրենց անձնատուութենէն վերջ նոյն կարգի կամ աւելի ծանր յանցանքներ գործեն, Թուրք պատժական օրէնքի կրկնապարտներու պատիժին պիտի ենթարկուին: Միայն թէ անոնք որ մահուան դատապարտուած են՝ 20 տարի բանտարկութեան պիտի ենթարկուին»:

Այս յայտարարութիւնը Արեւելեան նահանգներու բոլոր քաղաքներուն պատերուն վրայ պիտի փակցուին:

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն թէ՝ պատուելի Հայլի հարցաքննութեան ընթացքին, դատարանի նախագահը երեւան հանած էր Պերլինէն գրուած եւ Հայլի ուղղուած նամակ մը, անընթեռնլի ստորագրութեամբ: Այդ նամակը որ չփոթութեան մատնեց ամբաստանեալին հետ նաեւ իր պաշտպան փաստաբանները, կը պարունակէր կարգ մը հրահանգներ քաղուածաբար կուտանք անոր կարեւոր մասերը.

«Մեր օրկանին մասին, անհրաժեշտ հրահանգները տուի հոս, ուր որ պէտք է: Պէտք էր որ միջոցով ձակատը յստակօրէն յայտնուէր եւ թերթին արտօնատէրն ու խմբագրապետը կարեւոր դիրքի տէր մարդիկ ըլլային, որպէսզի ձերբակալման պարագային, թերթին գործը չխափանէր:

«Մեր լրագրող եւ տեղեկատու սպասարկութեանց հրահանգներ տուի, որպէսզի մեր նոր թերթը այնպէս մը ըլլայ որ Ստրազպուրկի միւս թերթերուն վրայ 24 ժամուան առաջնութիւն մը շահի իր լուրերով: Այս կերպով Ստրազպուրկի մամուլը պիտի արթննայ իր գարաւոր քունէն, բայց արգէն, մեր թերթը գրաւած պիտի ըլլայ բոլոր ազատական շրջանները...»

Նախագահը.— Ո՞վ է այս նամակին հեղինակը:

Հայլ.— Նոյն անձը որ 1926 Հոկտ. 13 թուակիրը գրած է:

Նախագահը.— Անո՞նը:

Հայլ.— Մէկէր անուն մէկն է, նախապէս օրագրող Ստրազպուրկի մէջ, որ այժմ, Պերլինի Պոէլէկրաֆէն-Ունիօնա գործակալութեան մէջ կ'աշխատի:

Նախագահը.— Ինչո՞ւ երէկ չյայտնեցիք նամակագրին անունը:

Հայլ.— Չկրցայ մէկէն ի մէկ յիշել:

Հայլէն յետոյ, կը հարցաքննուի Ռընէ Շլէկէլ, որ մարտական խումբերու գլխաւոր կազմակերպիչներէն մէկը կը նկատուի: Ցաջորդաբար եղած է, քարտուղար եւ փոխ-նախագահ Ստրազպուրկի անջատողական կազմին: Իր տան մէջ, խուզարկութեան ընթացքին գտնուած են՝ մարտախումբերու գինակոչի յատակագիծները: Բայց Շլէկէլ կը յայտնէ թէ իբր քարտուղար էր որ գանոնք իր քով պահած էր: Անոր հարցաքննութիւնը նոր լոյս մը չի սփռեր մեղադրանքի կէտերուն վրայ, բայց կուտայ մէկ քանի մանրամասնութիւններ, մարտական խումբերու կազմին վրայ: Անոնք կազմուած էին, կը յայտնէ ամբաստանեալը, միայն մեր «Էլզինիւան» (իրենց ընկերակցութիւնը) պաշտպանելու հաւանական յարձակումներու դէմ: Անոնք գաւազաններով զինուած էին եւ ամէն անգամ, պարտաւոր էր երգում տալ:

ՎԱՏԻԿԱՆ ԵՒ ԱԼԶԱՍԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զանազան հոսանքներու պատկանող ֆրանսերէն թերթեր ծանր ակնարկութիւններ ըրած էին Վատիկանի հանդէպ: Ըլզասի անջատողական շարժումը քաջալերելու իրձգտումներուն համար: Լսորվաւ Վատիկանի արտաքին պաշտօնատունը զգացուցած էր թէ՝ հաշտ աչքով չէր դիտեր գործունէութիւնը կարգ մը կաթոլիկ քահանաներու, որոնք խառնուած են Ալզասի ինքնավարութեան գատին: Պաշտօնական, այսքանով չէ գոհացած: կը կարծուի թէ հրահանգ տուած է մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարելու այն քահանաներուն մասին, որոնք իրենց կղերականի ազգեցութիւնը եւ կրօնքը շահագործած են ի նպաստ քաղաքական գաղթ մը: Ստրազպուրկի եպիսկոպոսը իրաւունք պիտի ունենայ այս քննութենէն եւ քօղարկ գատին ատարտումէն յետոյ քահանաներուն պատիժ սահմանելու, իւրաքանչիւրին յանցանքին ծանրութեան համեմատ:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ՄԷԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍ. ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՄԸ ՄԷՋ

Փրոֆ. Ազաջանեանի կարգադրութեամբ, անցեալ Ուրբաթ իրիկուն՝ իր դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Փրոֆ. Մարիի բնակարանին մէջ:

Այս դասախօսութիւնը կրկնակի շահեկան եղաւ, ո՛չ միայն անոր համար որ յարգելի փրոֆէսորը՝ մէկ ժամ տեւող իր դասախօսութիւնը զարձուց աւելի գործնական ու հետաքրքրական՝ ցուցնելու ձայնին հիւանդներու կողմէ գծուած բազմաթիւ նկարներու ժողովածուները, այլ եւ այն պատճառով որ իրական, ընտանեկան մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ, դասախօսութենէն առաջ ու յետոյ:

Դասախօսութենէ առաջ, յարգելի տիկին Մարին հայաստանցի կնոջ մը սրտբացութեամբ՝ սեղանին քով կը քաշէր իւրաքանչիւր ներս մտնողը:

Ան հետաքրքրուեցաւ իւրաքանչիւրին գործով ու մասնագիտութեամբ: Ուզեց որ իրեն պատմեն Հայոց պատմութեան, արուեստի, եւ Թուրքերու հետ ունեցած յարաբերութիւններու մասին:

Դասախօսութենէն յետոյ, փրոֆ. Մարին, որ իր անքան հետաքրքիր եւ իմաստալից դասախօսութիւնը «դէշ անակնկալ» կը համարէր, ուզեց իր «յանցանքը քաւել» քիչ մը զովացուցիչներ հրամցնելով:

Դասախօսութիւնը պիտի վերջանար ժամը 11ին, բայց տեւեց մինչեւ 12.30, դառնալով ճշմարիտ վայելք մը: Եղան հայերէն արտասանութիւններ, զուարթ խօսակցութիւններ եւ բոլորը բաժնուեցան մեծ գոհունակութեամբ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏՐՈՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 12ի Շաբաթ օրը Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ գերասան Պ. Մարութեանի ղեկավարութեամբ, սինէմա Ալէն Լուի սրահին մէջ բեմադրուեցաւ «Ալուլթան Համիտ» կամ «Պոնք Օսմանեան դրաւանդը» հեղինակ Մ. Մարութեան:

Հայ յեղափոխական կեանքէ առնուած հերոսական այս մեծ գրուագին անյուշտ շատեր ծանօթ են, ինչպէս նաեւ, այդ գարշելի կարմիր սուլթանին արիւնալի ոճիրներուն: Մեծ սրահը նեղ կուգար ներկաներուն: Շատեր ստիպուեցան ոտքի վրայ մնալ:

Պ. Մարութեան առած էր Արմէն Գարօի եւ Սուլթան Համիտի կրկնակի դերերը գրեթէ պատկերացուց մեծ յաջողութեամբ: Միւս դերակատարներն ալ ընդհանուր առմամբ յաջող էին:

Վալանսը՝ առաջին անգամն է որ կը վայելէ այսպիսի թատրոն մը, շնորհիւ Պ. Մարութեանի, որ կը ձգնի վառ պահել հայ թատրոնը գաւառներու մէջ:

Կ'իմանանք թէ մտադիր է երթալ Սէն-Շամոն, Լիոն եւ այլուր, քանի մը բեմադրութիւններ կատարելու համար: Գիտնանք խրախուսել մեր արուեստի մարդիկը:

Ց. Խ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲԸ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Կիրակի օր ֆութպոլի մրցում մը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ U. A. Seiziemeի Ա. խումբերուն միջեւ, Ֆրանսացւոց դաշտը: Մրցումը սկսաւ ժամը 5ին: Ա. կիսախաղին Ֆրանսացիք՝ հովի ուղղութենէն նպաստաւորուած՝ կարեւոր յառաջացումներ ունեցան: Մերինները արագ շարժումներով սկսան նեղել հակառակորդը: Խաղը սկսելէն 18 վայրկեան վերջ, Սարգիս Կարապետեան յաջողեցաւ լաւ հարուածով մը նշանակել առաջին նշանակէտը: Քիչ վերջ Ֆրանսացիք հաւասարեցուցին արդիւնքը բաւական առեն գնդակը երկուստեք տարուբերուելէ վերջ, Ֆրանսացիք նշանակեցին երկրորդը. առոր վրայ մերինները մեծ ջանքեր ըրին արդիւնքը հաւասարեցնելու, բայց հակառակը պատահեցաւ: Ֆրանսացիք նշանակեցին երկու նշանակէտեր եւս եւ առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1ի դէմ 4:

Բ. կիսախաղին մերինները իրենց կարելին ըրին: Քանի մը լաւ պատեհութիւններ իրենց նպաստակէն չեղեցան, բաւական ժամանակ Ֆրանսացիք սեղմուած մնալէ վերջ, անոնք կըրկին սկսան իրենց վայրէջքները եւ նշանակեցին իրենց հինգերորդ հարուածը: Մերինները վերջաւորութեան 6 վայրկեան մնացած, Տաճատ ալ ծայրէն նշանակեց երկրորդ հարուածը եւ մրցումը վերջացաւ 2ի դէմ 5, Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութեամբը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

Թուրքեւ-Ռուսական պատերազմէն եղերական դրուագ մը, ուր հեղինակը ԺԱՆ ՓՍԻՔԱՐԻ, ցոյց մօր մը տառապանքին շուրջ, իրական գոյներով կը պատկերացնէ Թուրք բռնապետութեան վատասերող նկարագիրը ու դէպքերու եւ անձերու ճարտար կցորդումով մը, կը պարզէ ներքին ծալքերը ցեղային մոլեռանդ հոգեբանութեան մը:

Հոս յիշեցնենք որ U. A. Seiziemeի վարիչները մտէն ծանօթ ըլլալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին արժէքին, զօրացուցած էին իրենց խումբը F. E. C. Levalloisի եւ E. S. Villejuifի 6 լաւագոյն խաղացողներով, որոնց նուրբ խաղարկութիւնը աչքի կը զարնէր: Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական կազմէն Սաքաեան, Ռուբէն, Անաստաս եւ Երուանդ թէեւ լաւ պաշտպանութիւն մը ըրին, բայց քիչ մըն ալ բախտը չժպտեցաւ իրենց:

Այս մրցումէն առաջ «Իթալի»ի մանչաճիւղի Ա. խումբը մրցեցաւ նոյն խումբին պահեստին դէմ. հաւասար խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ. թէեւ մրցումը 1—1ով վերջացաւ, բայց խաղին առաւելութիւնը կը մնար Հայերուն քով. լաւ խաղարկութիւն մը ունեցան իրենց ձախ յետսապահը եւ ձախ վերջնապահը:

Փարիզի շրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մանչաճիւղերուն մէջ «Փարիզ»էն անմիջապէս վերջ «Իթալի»ի խումբն է որ լաւ արժէք մը կը ներկայացնէ:

Դ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅՐ-ԶԱՒԱԿ.— Սիմօն, 19 տարու իր մօր հետ կ'ապրէր տնակի մը մէջ, Օլնէ-սու-Պուա: Թոյլ ու շուայտ, սպառնալիքով միշտ դրամ կը պահանջէր իր մօրմէն, որ հագիւ, տքնաջան աշխատանքով օրապահիկ մը կրնար հայթայթել եւ որովհետեւ չէր կրնար գոհացում տալ իր զաւկին նիւթական պահանջներուն, յաւուր մահուանէ ինքզինքը կ'ենթարկէր անոր վայրագութեան: Բայց առջի օր Սիմօն դարձեալ դրամ պահանջեց իր խեղճ մօրմէն եւ երբ հանդիպեցաւ անոր ակամայ մերժումին, այնքան վայրենութեամբ սկսաւ զայն խոշտանգել որ խեղճ կինը ստիպուեցաւ օգնութիւն կանչել: Սիմօնի բարկութիւնը չէր իջած, կոտրեց նաեւ տան բոլոր կարասիները, յետոյ կրակ ձգեց ու հեռացաւ: Բայց ձերբակալուելով, յանձնուեցաւ դատարան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՐԴԵՐ ՔԵԶ ՀԱՄԱՐ. գրեց՝ Մ. Զգօն: Տպագր. «Արաքս», 1928: Գին՝ 10 ֆրանք: Ամբողջ հասոյթը նուիրուած է «Արաքս» թերթի ֆոնտին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Արտատպուած «Ազդարար»էն)

Կ'ոնեօք, շատ տարիներ առաջ, բանաստեղծ մը կ'ապրէր հեռաւոր ... ելքի մէկ երկրին մէջ:

Անոր քերթուածները հազուադէպ օրինակներու մէջ ամփոփուած ըլլալուն շատ քիչեր գիտէին զայն, բայց երկրին մէջ չկար ... որ կարդացած չըլլար անոր ...ները:

Այս բանաստեղծը շատ ճամբորդած ... երկրին մեծ մասը երկիրէ երկիր ...ելով անցընելուն համար, այլա-...ան բաներ տեսեր էր ու կը կա-...դէր իր ընթերցողները իր ...տմութիւններովը:

Կը խօսէր վաչկատուն ցեղերու մասին, որոնց մէջ ապրած էր ինք, ... զուարթ ու անհոգ կենցաղ..., աւազներու մէջ ձիերու երամներով ման գալէն, անոնց հիւրասիրութենէն ու աւազակութենէն: Կը խօսէր կիրճերու, կապաններու մասին, ուր սարսափը կը թեւածէր ամէն րոպէ, ու անոնց մռայլ գիրքերուն նկարագրութիւնը ընելով կը, պատմէր գարհուրելի եղեռներն ու յարձակումները որ գործուած են այդ վայրերուն մէջ գարանակալ յուզկահարներէն: Ինչպէս ալ Արաբներու, Թէվրէնտներու, Խաներու մասին, որոնք ամէն տեղ կ'երեւին հորիզոններուն եզերքին, լքուած գերաններու երբեւ յետք. եւ որոնք ամէն գիշեր մինչեւ արշալոյս կը խլանան իրենց անոյշ ուղտերու զանգակներու ձայներէն: Կ'ես(?)այ քաղաքներու մասին, հրապարակներու ու ապօթարաններու շուրջ վխտացող բազմազգի ու բազմակրօն ամբոխներու մասին, վհուկներու, կիներու, խառնակեցութիւններու փլատակներու մէջ, ոճիրներու գերեզմաններու մէջ: Ու կը խօսէր կարաւաններու վրայ, որոնք կը ճամբորդեն շաբաթներ ու շաբաթներ, ճամբորդներուն տիւանդորր ընելուն, դաշտի մը եզերքին ընթրիքի ու քնանալու պատրաստութիւններուն անապատի աղջիկներուն երգերներու ժամ ջուրի գալուն, ու դեռ անհամար հազար բաներու մասին:

* * *

Ճամբորդութիւններու տարաշխարհիկ իր այս պատմութիւններէն զատ՝ ան կը գրէր նաեւ հեքեաթներ:

Այնպիսի զմայլելի արուեստով մը կը գրէր, եւ այնպէս սիրուն էին իր հեքեաթները որ՝ թէ մանուկին եւ թէ իմաստունին համոյք կը պատճառէին: Ամէնքն ալ կը հիանային, եւ անոնք որ կարդալ չգիտէին, ուրիշներուն կարդացնելով մտիկ կ'ընէին ու նոյնքան կը յափշտակուէին: Երբ, օրինակ, Թափառական Ցերվիշին, կամ Սմբրզանտի Գեղուհիին, կամ Անմահական Խնձորին հեքեաթը պատմէր, ամէն ոք կը լսուէր, կ'ուզէր իմանալ թէ ջատուկ պառաւը դեռ ի՞նչ հնարքներ պիտի խորհի, ո՞վ պիտի տիրանայ սեւաչեայ գեղուհիին, Անմահական Խնձորը որո՞ւ պիտի վիճակի, Արքայական Բազէն բազմահազար բազմութեան մէջ որո՞ւ վրայ պիտի թառի, Հազարան Պլպուլը ինչե՞ր պիտի յայտնէ իր թաշնեբէնովը, իսկ գիտունները ամէնուն պէս հետաքրքրութեամբ հետեւելէ զատ պատմուած անցքերուն, կանգ կ'առնէին անոնց մէջ ըսուած խորունկ խօսքերուն առջեւ, ու կը հրճուէին ձեւի, գոյնի, յուզումներու այդքան քնքշութիւններու, շնորհալիութեան դիմաց: Եւ յետոյ ինչ որ ալ նուազ զարմանալի կը թուէր՝ այն պարագան էր որ, բովանդակ երկրին մէջ մարդ չէր գիտեր այդ հեքեաթներու գոյութիւնը, եւ չէին կրնար ըմբռնել թէ բանաստեղծը ո՞ւրկէ իմացեր էր այդ բոլորը:

* * *

Նոյն առեն այս բանաստեղծը ամենասիրուն բաներ կ'ըսէր բնութեան վրայ, կենդանիներուն վրայ:

Ցեսեր ես թէ ինչպէս ... մը մասին կը պատմէր: Մենաւոր ձորի մը մէջ կովու թրիքի կտոր մը համբիչի կուտի մը պէս գնդելով կլորցուցեր, նեղքեւ մտեր, կը ձգնի գլխովը հրելով հրելով ձորին գագաթը հանել: Ի՞նչ պիտի ընէ, խելքը կը հասնի՞: Մինչեւ զառիվերին կէսը կը հանէ, բայց չկրնար բռնել, ու գնդակն է կը գլորի. ինքն ալ հետը, մինչեւ ձորին յատակը մէկ: Վհատիլ չգիտեր նորէն կ'իջնայ ձորը, նորէն կը ձգնի, ու այս անգամ աւելի եռանդով վեր քշել, ու որոշեր է, ինչ որ ալ ըլլայ, անպատճառ բարձունքը հանել: Պաշտօն է տուեր ինքն իրեն, բանւորի երեւոյթ է առեր, ու կը հրճուի՜ իր ըրածին վրայ սեւ պզտիկ բզէզը:

Ուրիշ տեղ մը, շուն մը կը ներկայացնէր: Բլուրի մը տափարակին վրայ երկնցեր, պառկեր է, կզակը գետնին կպցուցած, ու աչքերը փակեր՝ իբր թէ կը քնանայ արեւին մէջ: Քիչ անդին հովիւը կայներ է խրտուիլակի մը պէս անշարժ, ու հօտը կ'որոճայ լանջաձակ տարածութեանը վրայ մակաղուած: Ճանճ մը կուգայ, խոշոր ու սեւ, կը թառի, կը մտնէ շանը աչքին անկիւնը, հոնկէ ալ կ'ելլէ, կ'իջնայ քթին ծայրը: Ու այսուհետեւ, ու անդադար, հոնկէ հոն, կարծես քէֆ կը զգայ, կ'երթայ ու կուգայ, կ'ելլէ ու կ'իջնայ Շունը կը լռէ. մէկ, երկու, երեք, ու ա՛լ կը հասնի համբերութիւնը:

(1) ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

Խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Ցինան-Ֆուի մէջ։ Ճափոնցիները տեղւոյն չինական իշխանութեան հետ գործակցաբար կը հսկեն քաղաքին անդորրութեան։ Ձինեւճափոն բանակցութիւնները կը շարունակուին, վերջին միջադէպերը բարեկամաբար կարգադրելու համար։

Պարսկահայ կրթական տագնապը

Պարսկաստանէն թղթակից մը կը գրէ.

Րիզա Շահը, երբ Ղազվինէն կ'անցնէր դէպի Լուրիստան երթալու, սպանուած Նախարար Աբդուլլահ Խան Թահմասբիի յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու համար, Ղազվինի հայութիւնը եւ աշակերտութիւնը ընդառաջ գնաց Շահին եւ աղերսագրով մը խնդրեց, որ հրամայէ իրենց ազգային դպրոցին վերաբացումը։ Շահը սիրով լսեց ժողովուրդին խնդրանքը, խոստանալով, որ վերադարձին կը կարգադրէ այդ հարցը, յօգուտ Հայերուն։

Այժմ վերաբացուած է արդէն այդ դպրոցը։

Նոր երկրաշարժ Սոֆիայի մէջ

Մայիս 14ին առաւօտեան ժամը 3ին Սոֆիայի մէջ դրամատան մը գաւիթին մէջ պայթեցան երկու ռումբեր։ Վնասները աննշան են եւ զոհ չկայ։ Ռումբին հեղինակները անծանօթ են։ Կը կարծուի թէ ասիկա կրկնութիւնն է այն ցոյցին, որ քանի մը շաբաթ առաջ տեղի ունեցաւ ուրիշ դրամատան մը դէմ։

Հրդեհ Ռումանիոյ նաւթահորերուն մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.—

Մորէնիի նաւթային շրջանին մէջ ծագեցաւ հրդեհ մը, որ սաստկութեամբ կը շարունակուի։ Մինչեւ հիմա երկու ընկերութեանց պատկանող 18 հորեր փճացան։ Երեք գինուորներ մեռան։ Վնասները չեն հաշւուած, սակայն հարիւր միլիոն լէյը կ'անցնի։

Խորհրդաւոր հիւանդութիւն Անատոլուի մէջ

Պոլիսէն կը հեռագրեն մայիս 15 թուականով.—

Քանի մը օրէ ի վեր խորհրդաւոր հիւանդութիւն մը կը տիրէ Անատոլուի մէջ։ Մէկ օրուան մէջ 60 հոգի մեռած են Ինճիրլի փոքրիկ քաղաքին մէջ։ Համաճարակը կը շարունակուի եւ բժիշկները անզօր են անոր առաջքն առնելու։

Շթրէզըմանի հիւանդութիւնը

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ արտաքին Նախարար Շթրէզըման Մայանսի շրջանը ընտրական պտոյտ մը կատարելէ յետոյ Պերլին վերադարձած եւ անմիջապէս անկողին ինկած է։ Նախարարին վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ բժիշկներուն։

Չեխոսլովաքիոյ արտաքին Նախարար Պէնէշ Պերլին կը հասնի վաղը Հինգշաբթի։ Նպատակն է Շթրէզըմանի հետ բանակցիլ՝ տնտեսական խմբակ մը կազմելու համար Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ։ Այս պայմաններուն տակ Պէնէշ չպիտի կրնայ տեսնուիլ գերման Նախարարին հետ։

Ձերբակալուած թղթակիցներու դատը

Պուքրէշէն կը հաղորդեն թէ գերման, սերպ, ռումէն եւլն. թղթակիցները, որոնք ձերբակալուած էին Գիւղացի-Ազգայնականներու համագումարին առթիւ սուտ լուրեր տուած ըլլալու ամբաստանութեամբ, պատերազմական ատեանին առջեւ պիտի պաշտպանուին ոչ միայն պաշտօնական փաստաբաններու, այլ նաեւ քաղաքական դէմքերու կողմէ, ինչպէս Գիւղացի-Ազգայնական կուսակցութեան փոխ-Նախագահ Միխալաքի, երեսփոխաններ՝ Միրթօ, Եոանիչէսքու, Եունեան, Նախկին արտաքին փոխ-Նախարար Մանոիլէսքու եւլն.։

Իշխան Կարոլ ապաստանելիք տեղ կը փնտռէ

Իշխան Կարոլ երկուշաբթի օր չմեկնեցաւ Անգլիայէն, որովհետեւ չէր գիտեր թէ ո'ւր պիտի երթայ։ Երեսփ. Ժողովին մէջ Ներքին Նախարարը յայտարարեց թէ իշխանը ամէնէն ուշ մինչեւ Հինգշաբթի պիտի հեռանայ Անգլ. հողէն։ Կարոլի հիւրամեծարը՝ Եոնէսքու Նախարարին դիմելով խնդրեց որ ետ առնուի արտաքսումի հրամանագիրը, սակայն մերժուեցաւ։ Ասոր վրայ Եոնէսքու Տուվրէն շոգենաւ նստաւ։ Նպատակն է Պելճիքայի եւ Ֆրանսայի մօտ դիմումներ կատարել՝ իշխանին բնակութեան արտօնութիւն առնելու համար։

Իշխան Կարոլի Կոտսթոնի առժամեայ բնակարանը զաղտնի ոստիկաններու հսկողութեան տակ է գիշեր ցորեկ։ Երկու օրէ ի վեր նոյն տեղը հսկողութիւն կը կատարէ նաեւ Փարիզէն գացած գաղտնի ոստիկան մը։

Առջի օր կէսօրին ֆրանս. օդանաւ մը անցաւ Կոտսթոնի շէնքին վրայէն ա'յնքան ցած, որ գրեթէ ծխնելոյզներուն կը դպչէր։ Ականատեսները կը կարծէին թէ օդանաւը պիտի իջնէ հոն։ Շէնքին շրջանը կ'ընէր, երբ հորիզոնին վրայ երեւցաւ անգլ. զինուորական օդանաւ մը, որ նոյնպէս տան շրջանը ընելէ յետոյ անհետացաւ ֆրանս. օդանաւին ուղղութեամբ։

Իշխանը մեկնումի համար ամէն պատրաստութիւն տեսած է։ Կ'ըսուի թէ իր տրամադրութեան տակ է մեծ ինքնաշարժ մը։

Պրիւքսէլէն կը հեռագրեն թէ Պարպօ Եոնէսքու Պելճիքայի մայրաքաղաքի Ընդհ. Ապահովութեան Տնօրէնութեան հետ տեսնուած է։ Արդիւնքը յայտնի չէ։

Հռոմէն կը հաղորդեն որ իշխան Կարոլ հեռագրած է Մուսոլինիի արտօնութիւն խնդրելով իտալական Ռիվիէրայի վրայ բնակելու, խոստանալով երբեք չմիջամտել քաղաքական գործերու, «ուղղակի կամ անուղղակի»։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԷԼԹՐԻԸ ՏՕՒԱՋԻ եւ ընկերները Քարաչիէն Կալկաթա հասնելով, ճամբայ ելան դէպի Րանկուն։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ փաստաբան մը՝ Տօնըլտ Սթրաքան Աժանուլլահ Թագաւորէն 50 տարուան համար սենաշնորհ առած է՝ «Աֆղանիստանի քարիւղին, պղինձին, երկաթին եւ երկաթուղիներուն վրայ»։ «Թայմզ» կասկածելի կը գտնէ այս լուրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄԲՈՂՋ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին։ Տեղը կը յայտարարուի վաղը։

ԹԱՏՐՈՆ ՌԸՆԷ ՄՕՊԷԼ

10, Rue de l'Orient, (Métro: BLANCHE)

20 Մայիս 1928, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՎՌՕՇ-ԹՕԼԱՅԵԱՆ

կը խաղայ **ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ**

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՔՈՄԷՏԻ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐ

է. Պլումի եւ Ռ. Թօշէի, Թարգմ. Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին. ճաշարաններ՝ Լիլա եւ Ցուրիա, սափրիչներ՝ Ստեփանեան, 8 Rue Domat, եւ Արշակ Գէորգեան, 11 Rue de Nesles (Odéon), եւ Ճաշարան Վահրամ, 8 Rue Jouy-Rouve (Belleville).

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Գ. Մ. Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Գ. Հիւսեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԴՐՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի Ֆլորիայի մէջ։ Կը խօսի՝ Գ. Պատմագրեան, երաժշտական խնդիրներու շուրջ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 3, կիրակի ժամը 3ին, Միլանի Մխիթարեան Վարժարանի սրահին մէջ (Viale Umbria 62) հետեւեալ օրակարգով.

Ա.— Համառօտութիւն Վարչութեան. Բ.— Վերամշակուած Ծրագիր-Կանոնագրի քննութիւն եւ վաւերացում. Գ.— Նոր առաջարկներ Վարչութեան կողմէ. Դ.— Պատուոյ եւ համակիր անդամներու ընտրութիւն. Ե.— Ընտրութիւն Վարչութեան

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները։ Այն անդամները որոնք հեռաւորութեան կամ այլ ստիպողական պատճառով պիտի չկրնան մասնակցիլ ժողովին, կը խնդրուի որ նախօրօք տեղեկացնեն իրենց գրաւոր փոխանորդութիւնը։ Ըստ Ծրագիր-Կանոնագրի «իւրաքանչիւր անդամ կրնայ ուրիշ երեք անդամներու կողմէ տրուած գրաւոր փոխանորդութիւնը ընդունիլ եւ իր փոխանորդութեան իրաւունքը գործածել քուէարկութեանց մէջ»։ Եթէ ժողովը, որոշուած ժամուն մեծամասնութիւն չունենայ, ժամ մը յետոյ տեղի կ'ունենայ երկրորդ գումարումը, որ վաւերական կը համարուի, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը։

(Վարչ.)

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ Յարութիւն Սըրապեան. դիմել խմբագրատուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնեմ այն բոլոր ծանօթ եւ ոչ ծանօթ բարեկամներուն որոնք իրենց բարի մասնակցութեամբ 246.50 Ֆր. գումար մը ինծի ղրկեր են՝ Պ. Հ. Քէչիշեանի միջոցաւ։

Կ. Սարգիսեան

Յուրմի, հիւանդանոց

∴ Ապրիլ 22ին Վալանսի մէջ Ճապին Գարահիսարցի Պ. Մելքոն Վահրամեանի երախային մկրտութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղան Շ. Գարահիսարի Այրիս Միութեան.—

Մ. Վահրամեան 25 ֆրանք, Ն. Իսթիֆեան, Ա. Բրդէյեան, Ա. Աւետիքեան, Յ. Հայրապետեան, Յ. Ղարիպեան, Խ. Մուրատեան, Ե. Ճէնազեան, Ե. Զատրեան, Վ. Հայրապետեան՝ 10ական, Յ. Հայրապետեան, Տիկ. Ե. Ղարիպեան, Զմշկածագցի Օ. Մելիքեան, Զմշկածագցի Ա. Մելիքեան, Ս. Թոփալեան, Տիկ. Ա. Տիւրկէրեան՝ 5ական, Ա. Տիւրկէրեան 10 ֆր.։ Գումար՝ 155 ֆր.։ Միութիւնս շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլորին։

(Կնիք Վարչութեան)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Վարիէթէ սինէմաի մէջ։ Կը ներկայացուի **ՔՕՐՐԱՏՕ**

ԳԻՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Ցիթպաշեան, հօր անունը Գեւորգ, մօր անունը Նըւնուփար։ Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին։ Իմացնել Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— Կը փնտռուի Մէրզէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլալեան), հօր անունը Գալուստ, մօր անունը Ալմաստ, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ. աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի աւետները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Գանտէզեանի եւ մօրաքրոջ աղջան Ծնիկ Գալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Ban. dezian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

— *Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ռենճիկեանի որդին Արթին, 11տարեկանոր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել* Artinian Donig. Etablissement Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Գիլէճիկի Կէօլ Տաղէն Յովհաննէս Արապեանի որդին Աբրահամ Արապեան կը փնտռէ իր քոյրը Խոնարհիկ Արապեան, որ 1919ին Հալէպի Դպին) բռնուած գիւղը տեսնողներ եղած են։ Անկէ վերջ լուր առնուած չէ։ Իմացնել՝ Krikor Zartarian, 69 Rue Mazenod, Lyon, France

Կը խնդրուի Յունահայ եւ Սուրիահայ թերթերէ արտատպել։ Լուր տուողին նուէր պիտի տրուի։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208ter, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ 1928

17 MAI 1928

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 649

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՆՃԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՄՂՋԱՒԱՆՋԸ

Անցեալ օր գիտել կուտայինք թէ ցաւագար մոլեգնութեան մատնուած են մեր անարժան հակառակորդները, եւ մասնաւորապէս ռամկավարները։

Իբրեւ յատկանշական օրինակ, յիշեր էինք Ամերիկայի «Պայքար»ն ու Եգիպտոսի «Արեւ»ը, որոնք քաջարի յառաջապահներն են այս ճագարի ճակատամարտին։

Աւելի քան վեց ամիս առաջ, երբ վերստին «Արեւ»ի խմբագրութեան աթոռը բազմեցաւ բանաստեղծ-գրագէտ Վահան Թէքէեանը, բոլորովին ուրիշ լեզու կը գործածէր, մինչեւ իսկ խոստովանելով Դաշնակցութեան առաքինութիւնները, անոր վէճերը կարճ կապելու եւ քաղաքական բոլոր հոսանքներու գործակցութեան հրաւիրելու խօսքեր ալ արտասանեց։

Բայց կարճ տեւեց մեղրալուսինը։ Եգիպտոսի Ներքին վէճեր եւ իրենց խաբուսիկ յաղթանակը սրեցին բանաստեղծ-ջանապետին ալ ախորժակը, եւ հիմա մեր դիմացը ունինք կռուող Թէքէեանը, քինախնդիր եւ խառնակիչ։

Իր պայքարը նախ Եգիպտոսի Դաշնակցականներուն դէմ էր, հիմա դարձած է ամբողջ Դաշնակցութեան դէմ, ստոտ-կային յայն ճակատի մը վրայ, որ ծածկուած է փշաթելերով և ականներով։

Թողո՛ւնք ինչ որ գրեց մինչեւ հիմա, եւ քննենք միայն «Արեւ»ի Մայիս 5ի խմբագրականը։

Բանաստեղծ-յանձնակատարը կը փորձէ «հանդարտ եւ անաչառ ոգւով» քննել «Դաշնակցութեան մէջ երեւան եկող Նոր հոսանքը», եւ թարթափումներ կը տեսնէ։

Հետեւելով, Հայաստանէն եւ Ռուսաստանէն զատ, Թուրքիոյէն ալ, Դաշնակցութիւնը իբրեւ թէ ուրիշ ընելիք չէ գտեր անցեալ տարուան ընթացքին, եթէ ոչ միջամտել ազգային-եկեղեցական գործերու մէջ։ Բայց «անանկութեան» հանդիպելով, ... սիսեր է հնչեցնել ազատագրութեան շեփորը, ...իր մեծ փորին վրայ մեծ եղանակները հնչեցնել դարձեալ, պզտիկ շեփորներն ու պզտիկ եղանակները մոռնալ աշխատելով։

Եւ իբրեւ եզրակացութիւն այս «հանդարտ եւ անաչառ» դրութեան, ռամկավար օրկանը ագնուաբա՛ր հետեւեալ խորհուրդը կուտայ Դաշնակցութեան.

«Եթէ, անպատճառ «ընելիք» կ'ուզէ Դաշնակցութիւնը, այդ ...ըլլայ միմիայն հետեւեալը.— իր հաւաքաբար ծախուած ըլլալը ընդունելով, նախ լուծուիլ եւ ապա թող տալ իր անդամներուն ... անհատաբար նոր միջոց, նոր եղք փնտռեն իրենց օգտակար ըլլալու յանկութեան՝ իրենց պէս այդ ցանկութիւնը ունեցող ... ուրիշներու հետ եւ ոչ թէ անոնց դէմ»։

Վ...յ, արեւուդ կոտրտիմ, որդի՛, աս ի՛նչ խելացի բաներ ... պիտի գուշէր մամիկս։

Մենամոլ փիլիսոփայ Թաշճեանէնին անգամ չհամարձակեցաւ այսքան առաջ երթալ, իր հռչակաւոր գրքոյկը հրապարակ հանած ատեն։ Իսկ թէ հիմա, երեք տարի Հայաստան ապրելէ ետքը, ի՛նչ կը մտածէ առանձնապէս այդ հրատարակութեան մասին, հարց մըն է որուն պատասխանը օր մը կ'իմանանք։

Արեւան. Երեւանի առաջնորդներէն յետոյ, ռամկավար լուսարձ...ներն ալ մէկ միջոց կը գտնեն հայ ժողովուրդը փրկելու Դաշնակցութենէն։

Երանի՜ թէ կարելի ըլլար այդպիսի հրաշք մը, ամբողջ ... մը փրկելով ծանր առաքելութեան մը պատասխանատուութենէն։

Այդ հրաշքը կատարուած ատեն, մեծ շունչ մը պիտի առնէին ոչ միայն Դաշնակցականները, այլ եւ հայ ժողովուրդը ...։

Որովհետեւ, իսկապէս լրացած պիտի ըլլար հայկական ազատագրութեան գործը, քանի որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, քառասուն տարիէ ի վեր կ'ապրի, կը տեւէ ու կը զօրանայ միայն միայն ա՛յդ նպատակին համար։

Փորձեց և ձախողեցա՞ւ։ Այդ բան մը չապացուցաներ։ Իրապէս անաչառ մարդ մը, երբ դատաստան կը տեսնէ, պէտք է աչքի առջեւ ունենայ կատարուած գործի մը ամբողջութիւնը, յաջողածն ու ձախողածը, վաստակն ու վնասը։

Այլ եւս վերջացա՞ծ է իր դերը, — Այդ հարցին պատասխանը Թէքէեանները չէ որ պիտի տան, այլ Դաշնակցականները ...ինք եւ անոնք որ Դաշնակցական կ'ըլլան իրարու ետեւէ, ...կառակ բոլոր ձախողանքներուն եւ աջէն ու ձախէն տեղացող հարուածներուն։

Պատասխանը պիտի տայ մանաւանդ հայ ժողովուրդը, միշտ ... ընդ միշտ երես դարձնելով Դաշնակցութեան, եւ համակրելով Երեւանի «փրկիչ»ներուն կամ ռամկավար ժամկոչներուն բոլորտիքը։

Եւ յետոյ, եթէ Դաշնակցութիւնը ընելիք չունի, հապա ինչ է Թանկագին «ընելիքը» սա ծթռած տիրացուներուն եւ ...ողբաւոր բոզաներուն, որ ռամկավար կուսակցութիւն կը կազմեն։

... Զափազանց երկար է եւ տաղտկալի՝ այս նիւթին ...ութիւնը։

Այսօր կը փակենք կարճ խօսքով մը.— ինչպէս համայնավարներուն, ռամկավարներուն ալ իրական մտահոգութիւնը ... գործին մէջ, ոչ թէ հայ ժողովուրդին հոգն է, այլ անզուսպ, անկարի հոգեբանութիւնը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իրական եւ յարաճուն ուժին ...անջը։

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ ԵՒ ԱՆԿՈՒՄ

Ի՛նչ անսպառ խորհրդածութիւններ կը ներշնչէ օրուան լուր մը, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի Մայիս 15ի թիւին մէջ։

Էնկիւրի որոշած է սահմանափակել Պոլսոյ դեղարաններու թիւը, Անատոլու փոխադրելու համար դեղերն ու մարդիկը.

Ինչպէս կը նախատեսուէր, այստեղ ալ կարեւոր դեր կատարած է «Թիւրք օղլու Թիւրք»ի քաղաքականութիւնը. եւ առաջին հարուածը կ'իջնէ ոչ-թուրքերու, մանաւանդ Հայերու գլխուն։

Այդ ոչինչ։

«Արկածեալներուն» մէջ կը փայլին կարգ մը անուններ.— Արմենակ պէյ Չալըքճեան, Նուպար պէյ Թօգաթ եան.— գործօն անդամները «Թուրքիոյ բարձրացման միութեան», որ այնքան աղմուկ հանեց ատեն մը։

Այս խեղճերը, իրենց գլուխն ունենալով Յովք. Եաղուպեանը, տասը կտոր կ'ըլլային, իրենք զիրենք Թուրք ցուցնելու համար։ Արմենակ պէյը սունէ տուն կը պտտէր անդամավճար հաւաքելու։ Յովք. Եաղուպը Թէյմուրդանի կը հրաւիրէր հին ու նոր Թուրք պէյեր, եւ իր մեռած մօրը «եաշմաք»ը վկայութեան կը կանչէր, ապացուցանելու համար թէ սկիզբէն ի վեր Թուրքի պէս մտածեր եւ Թուրքի պէս ապրեր են։

Նոյն իսկ հպարտութեամբ կը պատմէր, Թուրք թերթի մը մէջ, թէ ինչպէս պուլկարական կախաղանէն ազատեց շանսատակ Պէհաէտտին Շաքիրը։

Ու դեռ ի՛նչ հատուածական ստորնութիւն...

Եւ ահաւասիկ վարձքը.— երեք օրէն փակէ դեղարանդ, եթէ ոչ...

Բարձրացա՜ն, բարձրացա՜ն, «փա՛ռք ի բարձունս» երգելու համար Ազիզ Հասմինելու եւ Հիւսամէտտին պէյերու արեւուն։ Իրենց ուսերուն վրայ բարձրացուցին զանազան ոչնչութիւններ.— բայց իրենց խախուտներն անգամ չկրցան փրկել։

Նորէն ամէնէն խելացին Յովք. Եաղուպեան էր, որ ունեցած-չունեցածը փրկեց եւ չուեց...

ՎԱՀԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Կը տեղեկանանք թէ՝ երկու Հայ դրամատէրներ՝ Պ. Պ. Արմենակ Համբարձումեան եւ Խաչիկ Սվաճեան 250,000ական ֆրանք տրամադրած են, հայկական ֆիլմեր պատրաստելու համար։ Ֆրանսական շարժանկարի ընկերութիւն մը եւս հետաքրքրուելով, նոյն նպատակին կը տրամադրէ 500,000 ֆրանք։ Այս մէկ միլիոն ֆրանք դրամագլուխով նախ պիտի պատրաստուի Անդրանիկ ֆիլմը։

Այս ձեռնարկին թելադրիչը եղած է յայտնի դերասան Ա. Շահխաթունի, որ գլխաւոր հերոսը եւ կազմակերպիչը պիտի ըլլայ պատրաստուելիք ֆիլմերուն եւ մօտերս Պուլկարիա պիտի երթայ, կամաւորական կռիւներու շարժանկարը առնելու համար։

ՀԱՅՈՑ «ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐԸ

Վերջին թղթաբերով առնուած Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ՝ որոշուած է ծախել Հայոց «լքեալ» գոյքերը, եւ փոխարժէքը պետական գանձին հասոյթ արձանագրել։ Ինչպէս յայտնի է, այս տեսակ կալուածները Թուրք գաղթականներուն չեն յանձնուիր այլեւս։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա-Թուրք դաշնագիրը կնքուած

Պերլինէն կը հեռագրեն Մայիս 15 թուականով.—

Աթէնքէն հասած տեղեկութեան մը համաձայն, իտալեւ-թուրք դաշինքը վերջնապէս ստորագրուած է Էնկիւրիի մէջ Մայիս 14ին՝ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի և իտալական դեսպան Պարոնէ տ'Օրսինիի միջեւ։

Դաշնագիրը կը բաղկանայ նախաբանէ մը, 17 յօդուածներէ եւ յաւելուածէ մը, որով Թուրքիա մեծ դիւրութիւններ կ'ընծայէ Անատոլուի մէջ իտալական դրամագլուխին եւ առեւտուրին։ Միւս կողմէ կը նախատեսուի որ այդ դաշնագրին կրնան յարիլ կարգ մը պալքանեան պետութիւններ, մանաւանդ Պուլկարիա։ Կը մնայ ճշտել մէկ կէտ միայն, այն թէ դաշնագիրը քանի՛ տարուան համար կնքուած է։

Այս դաշնագիրը կարեւոր է Իտալիոյ համար, այն տեսակէտով որ Ալպանիոյ մէջ ո և է գործողութիւն կատարած ատեն, Թուրքիոյ, հաւանաբար նաեւ Յունաստանի չէզոքութիւնը պիտի ստանայ։

Իտալիոյ թափանցումը Մօտ. Արեւելքի մէջ

«Թանը» Հռոմի թղթակիցը կը գրէ.—

Իտալական մամուլը վեր հանելով այն իրողութիւնը թէ Տարտանէլէն անցնող իտալական նաւերու տարողութիւնը գլած անցած է անգլիականը, կ'ըսեն թէ ատիկա լաւագոյն ապացոյց մըն է որ Իտալիա մեծ մղում կուտայ Արեւելքի մէջ թափանցումի եւ առեւտրական ծաւալումի։ «Թրիպունա» թերթը կը գրէ այս առթիւ թէ Արեւելեան Միջերկրականի ծովային ճամբաներուն վրայ կացութիւնը ամէն օր կը բարեշրջուի ի նպաստ Իտալիոյ առեւտրական նաւատորմին, որ այս ձեւով կը կազմէ ապահով զէնքը՝ երաշխաւորելու համար Իտալիոյ կատարեալ յաղթանակը Արեւելքի իր խաղաղ եւ յաղթական յառաջխաղացումին մէջ։

Նոյն թերթին համաձայն, արեւելեան շուկաներու այս յաղթանակը պիտի դիւրանայ եւ աւելի արագ պիտի կատարուի՝ շնորհիւ Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուելիք դաշինքներուն։ Ըլլա՛յ ոչ-յարձակողական երրեակ համաձայնութիւն, ըլլայ բարեկամական երեք անջատ դաշնագիր, փոխադարձ վստահութիւնը պիտի վերածնի երեք երկիրներու միջեւ, եւ այս դէպքը ամրապնդելով խաղաղութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ՝ տնտեսական նոր մղում մը պիտի տայ աշխարհի այդ մասին մէջ։ Ըստ «Թրիպունա»յի, իտալական ճարտարարուեստը այժմէն իսկ կը գտնուի գործունէութեան եւ թափանցումի ընդարձակ դաշտի մը առջեւ, որովհետեւ Յունաստան, մանաւանդ Թուրքիա բազմաթիւ եւ կարեւոր շուկաներ կրնան մատուցանել իրեն։ Այսպէսով, Իտալիոյ բանուոր դասակարգը ապահով պիտի ըլլայ թէ տեւական եւ շահաւոր գործ պիտի ունենայ։ Կ'ըսուի թէ Թուրք կառավարութիւնը արդէն կարեւոր ապսպրանքներ ըրած է Իտալիոյ նաւարաններուն եւ ուրիշ հաստատութեանց։ Մէկ խօսքով, իտալական մամուլը կը գուշակէ թէ խիստ մօտ ատենէն տնտեսական զօրաւոր թափանցում տեղի պիտի ունենայ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ի մեծ շահ իտալական ճարտարարուեստին եւ առեւտուրին։

Պրիանն ու Շթրէզէմանն թունաւորուած՞

Գերմանիոյ արտաքին Նախարար Տօքթ. Շթրէզէմանի հիւանդութիւնը ծանրացած է։ Պերլինէն հեռագրի մը համաձայն, միայն հրաշք մը պիտի կրնայ փրկել զայն։ Բացի ստամոքսէն եւ աղիքներէն, Նախարարը կը տառապի նաեւ երիկամունքի հիւանդութենէ։ Վերջին 24 ժամուան ընթացքին երիկամունքները իրենց պաշտօնը չեն կատարած և բժիշկները աղետաւոր կը գտնեն այս պարագան։ Պերլինի մէջ մեծ յուզում կը տիրէ. շատեր գիշերը մինչեւ ուշ ատեն կը սպասեն՝ տեղեկութիւն առնելու համար Նախարարի առողջական վիճակին մասին։ Ֆրանսական թերթերն ալ համակրանքով կ'արտայայտուին՝ Լոքառնոյի այս գլխաւոր հեղինակին մասին։

Նիւ-Եօրք Թրիպիւն կը գրէ.— Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ ժամանակէ մը ի վեր շրջող այն զրոյցը թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի վերջին նստաշրջանի պատուիրակներէն ոմանք թունաւորուած են, կը հաստատուի Շթրէզէմանի հիւանդութեամբ։ Ամէնէն առաջ հիւանդացաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պրիան. անկէ յետոյ լուր առնուեցաւ թէ ուրիշ պատուիրակներ ալ հիւանդացած են։ Բժիշկներու ախտաճանաչութեան համաձայն, բոլորն ալ նոյն ցաւէն կը տառապին, հետեւաբար եւ հիւանդութեան մանրէները նոյն աղբիւրէն տարածուած են։ Ոմանք կ'ըսեն թէ Ժընեւի մէջ այդ պետական մարդոց խմած ջուրը գէշ էր. ուրիշներու համաձայն, անիշխանականները մանրէներ դրած են արտաքին նախարարներու ըմպելիին կամ կերակուրին մէջ։

Միջնակ նոր ընտրութիւններ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ խորհրդարանային նոր ընտրութեանց պայքարը սկսած է։ Կառավարութիւնը կը ջնջէ «անբաղձալի» թեկնածուները, արգիլելով անոնց ընտրական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԷ. Ցանկ

	Ֆր.
Լանսէի ժող. յանձնախումբին հանգանակութիւնը	558.—
Մեսրոպ Կիւրեղեան, Վէրվ	10.—
Կէմէրէկի Հայր. Միութիւն, Պէլֆոռ	200.—
Մ. Վարդանեան	25.—
Հ. Յ. Դ. Փրիվայի ենթակոմիտէին հանգանակութիւնը	256.—
Փոքրիկն Գուրգէն Վ. Քրմոյեան, իր գանձանակի դրամը	25.70
Կարապետ Սիմոնեան	15.—
Յարութիւն Ագեան	10.—
Տոքթ. Մ. Նորայր	50.—
Հայ աշակերտ մը	10.—
Լիոնի Զէնկիլէրցիներու հանգանակութիւնը.—	
Յակոբ Մարգարեան ընտանիք	50.—
Մինաս Երամեան	50.—
Սողոմոն Պօտուրեան	25.—
Տ. եւ Տիկ. Թոփարմեան	50.—
Տ. եւ Տիկ. Մ. Փեհլիվանեան, Վիէննէ	30.—
Նորայր Մարգարեան Պօրփէօէն	20.—
Յարութիւն Պօղոսեան	50.—
Գումար	1434.70
ԺԶ. Ցանկին գումարը	17,777.30
Ընդհ. գումար	19,212.—

×

... Խմբագիր.

Լսեցինք Զիլիպէի հայութեան աղէտը եւ՝ մեր փախստական եղբայրներու տաժանելի վիճակը մղկտացուց մեր սիրտը։ Ուզեցինք մեր լումայն ալ խառնել ընդհանուր գումարին եւ մեր փոքրաթիւ բանւորական գաղութէն 558 ֆր. հաւաքեցինք, այն համոզումով, որ գոնէ օրուան հաց տրուի մեր վշտակիր եղբայրներուն.

Ժողովրդական յանձնախումբի անդամներ՝ *Ա. Յարութեան, Հմայեակ Զայիրեան, Յ. Ապալեան, Ա. Ալէքսանեան*։

Լանսէ, 14 Մայիս

ԽՄԲ.— Ցանկը յաջորդով։

×

... Խմբագիր.

Նկատի ունենալով հազարաւոր ընտանիքներու դժբախտ վիճակը եւ մենք մեր մորթերուն վրայ զգացած ըլլալով չքաւորութիւնը, մեր սրտաբուխ բայց համեստ նուէրը, 200 ֆրանք, կը ներփակենք, ձեր միջոցաւ ղրկուելու համար Պուլկարիոյ աղէտեալներուն։

Կէմէրէկի Հայր. Միութիւն Պէլֆոռ

×

... Խմբագիր.

Մարդիկ քարէ սիրտ ունենալու են, լուռ եւ անտարբեր մնալու համար սրտակեղեք կոչերուն, ու քստմնելի պատմութիւններուն հանդէպ, որ մեզ կը հասնին հեռաւոր Պուլկարիայէն, ձեր թերթին միջոցաւ։

Մեր բոլորին պարտքն է օգնել։ Ուրեմն Զէնկիլէրցիներս որ ամբողջ կազմով քանի մը ընտանիքներէ կը բաղկանանք, ձեզ կը ղրկենք 275 ֆր. (տես ցանկը)։

... Խմբագիր.

Կարդալով «Յառաջ»ի սրտաշարժ խմբագրականները, կը փութանք աջակցիլ մեր սիրելի եւ արկածեալ հայրենակիցներուն։

Գաղութս կը բաղկանայ 70 հոգիէ։ Բոլորն ալ կ'աշխատին մետաքսի գործարաններու մէջ, եւ հազիւ օրապահիկ մը կրնան ճարել։ Բայց կրցանք 256 ֆր. հաւաքել եւ ձեզի ղրկել։

Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէ

Փրիվա, 15 Մայիս

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

Այս յօդուածը կը թարգմանեմ «Oltremare» իտալական կարեւոր հանդէսին Մայիսի թիւէն: Հեղինակն է Ռոպէրթօ Կանտալուպօ, որ երբեմն փոխ-նախարար էր գաղթավայրերու:

Հեթում

Մուսոլինիի եւ Թուրքիոյ արտաքին գործավարին Միլանի տեսակցութիւնը բազմաթիւ մեկնութիւններու տեղի տուաւ եւրոպական մամուլին կողմէ: Դէպքին կարեւորութեան մեծ կամ փոքր ըլլալը դեռ չենք կրնար հասկնալ. պիտի գտնենք մօտալուտ կամ ապագայ եղելութիւններէն: Բայց կրնանք հաստատել այդ հանդիպումին անդրադարձումը գրեթէ ամէնուն կողմէ: Ասոր պատճառները մեր կարծիքով երեք են. 1. Հելլէնեւթուրք մերձեցումը, որ կ'ենթադրուի թէ կատարուած ըլլայ իտալական միջամտութեամբ. 2. Թուրքիոյ մերձեցումն Իտալիոյ, երկար եւ յայտնի կամ թաքուն հակառակութենէ մը վերջ. 3. Թուրքիոյ մերձեցումը Յունաստանի եւ Միջերկրականի պետութիւններուն՝ ցոյց կուտայ Քէմալի կամքը՝ Թուրքիոյ արմատները Ասիոյ մէջ հաստատելու, բայց դիմագրելու նեղուցներուն վրայ, չհրաժարելու անոնցմէ ամէն գնով:

Անկեղծօրէն կը խոստովանինք այդ հանդիպումին համար, առանց խանդավառուելու անով եւ բարձրացնելու զայն Միջերկրականեան երկիր մը՝ Իտալիա անգիտանալու չէ Նոր Թուրքիան. ահա հիմնական կէտը: Թողունք որ երկար ատեն իտալեւթրքական յարաբերութիւնները ծածկուած ըլլալով՝ լուսաբանութիւն մը անհրաժեշտ էր: Թուրքիոյ արտաքին գործավարը պատմե՞ց արդեօք Մուսոլինիի, յետպատերազմեան ամբողջ Թուրքիոյ մասին, ինչ որ Քէմալ ըսաւ Մեծ Ժողովին մէջ փոխանորդներին: Հաւանական է [illegible] պերճախօս մըն է Մուստաֆա Քէմալի նման, Մուսոլինի տեսաւ, վաղուան Թուրքիոյ արշալոյսը, հասկցաւ թէ ինչ կրնայ ըլլալ վաղուան Թուրքիան: Քէմալ Էնկիւրիի մէջ խօսեցաւ այդ երկրի անցեալի, ներկայի եւ ապագայի մասին: Ցոյց տուաւ որ բուռն կերպով բայց անզգալիօրէն անհետացած է խալիֆայական եւ սուլթանական Թուրքիան եւ նոր ռազմավարական Թուրքիա մը կը վերածնի, աչքերը դարձուցած Արեւմուտք՝ հաստատուն, ճշգրիտ ու առողջարար վախճան մը փնտռելով:

Թուրքիոյ քաղաքական, զինուորական եւ հոգեւոր պետը պիտի չկարենար գտնել աւելի ընդարձակ եւ ներքին նիւթ մը: Այդ ճառը եզական դէպք մըն էր, որովհետեւ կ'ամփոփէր 8 տարուան յեղափոխութեան մը փորձերն ու պատճառները, կը բնորոշէր հասած նպատակները եւ հանելիք վախճանը: Ապագային կը թողուր, բայց յստակօրէն կը գծէր այն ընկերային եւ գաղափարական ուժերը, որոնք դուրս կը ցայտէին հազարամեայ Սթամպուլի սրտին ալքերէն, ձեւափոխելով այս գաւառը եւ պարտուած ցեղը: Դարերու ընթացքին բազմաթիւ անգամներ Թուրքը հաղորդակցեցաւ Արեւմուտքի հետ, բայց խախտուած եւ վաղանցուկ արդիւնքներով. նախ տկարացուց, ապականեց, ասպատակեց Արեւմուտքը, այժմ կ'ենթարկուի անոր ազդեցութեան: Մեր պարտքն ու շահն է զանել մեր քաղաքական ուղղութեան համար, Նոր Թուրքիոյ վերածնութեան սատարող եւ զայն յառաջընթաց դէպքերու, մարդոց գաղափարներու մեծ շարժումը: Մնացածը պիտի կատարեն խոյամութեան ուսումնասէրները, որոնցմէ կ'ուզենք հասկնալ թէ խոյամութիւնը մեռնելու մօ՞տ է թէ ձեւափոխուելու, ինչպէս մենք կը մտածենք, մերձաւոր Ասիոյ մէջ: Ապագայ պատմաբաններն ալ ցոյց պիտի տան թէ ի՛նչ շահեցաւ ներքին հաւասարակշռութիւն մը ստեղծելու անկարող, ինք իր դէմ զինուած ու զառամած Եւրոպան, խոյամութեան նեղուցներէն հեռանալով:

Այս ընդարձակ նկատումներէն կարելի է զատել Միլանի հանդիպումը հասկնալու համար, ըմբռնելու տեսանելի եւ զգալի քաղաքական եւ գաղափարական նիւթը. քաղաքական՝ Թուրքիա կ'ուզէ ներքնապէս ամրանալ ամէն գնով, որպէսզի կարենայ իր տեւական շահերուն համեմատ արտաքին քաղաքականութեան մը հետեւիլ: Գաղափարական՝ խոյամութենէն հրաժարիլը վերջնապէս, հանդիսաւորապէս եւ կատարելապէս.

Ցեղերու մասին տեսութիւններ չունինք: Նկատի կ'առնենք ցեղ մը այն վայրկեանին, ուր իր շահերը կը համապատասխանեն մեր շահերուն: Կարելի չէ առաջուընէ ժխտել Թուրք ցեղին նոր ապագայ մը, որովհետեւ այս եզրակացութեան համար կուտակուած տրամաբանական եւ վերացական պատճառներուն բոլորովին հակառակ արդիւնք մը կրնան առաջ բերել անկանխատեսելի դէպքեր: Ամէն պարագայի տակ, պէտք է հաստատել որ Թուրքերը կը մտնեն յառաջդիմութեան նոր փուլի մը մէջ, ուրկէ յառաջանալու համար անհրաժեշտ կը նկատեն ազատիլ խոյամական աւելորդապաշտութիւններէն: Կազին յայտարարեց ճառին մէջ թէ «կրօնը ստեղծուած է երեւակայութեամբ»: Թուրքիա վարեց խոյամութիւնը մտքէն, սրտէն, բարքերէն, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւններէն: Երբ գրուեցաւ թէ Էնկիւրի խոյամութեան հիման վրայ քաղաքականութիւն մը կ'ուզէ հաստատել ասիական մէկ քանի ժողովուրդներու հետ՝ Թուրք հեղինակաւոր թերթեր յայտնեցին թէ հաւատալու չէ այս երեւոյթներուն: Այժմ սահմանադրութեան այն յօդուածը, որ խոյամութիւնը պետական կրօն կը յայտարարէր, ջնջուեցաւ վերջնականապէս եւ Թուրքիա դարձաւ իսկապէս աշխարհական հանրապետութիւն մը: Այդ յօդուածը պարունակութենէ զուրկ բանաձեւ մըն էր:

Ամէն մարդ կը տեսնէ որ այս արտայայտութիւնները կը փոխեն նեղուցներու դիմագիծը: Թուրքիա կը հեռանայ Արեւելքէն եւ կը մերձենայ Արեւմուտքին: Վաղը միայն պիտի կարենայ ըսել թէ Թուրքիոյ նոյնիսկ քաղաքական արեւմտացումը մերձաւոր իրողութի՞ւն մըն է թէ ոչ յուսալից ձգտում մը: Բայց կարելի չէ վաղուան սպասել: Այդպիսի իրականութիւնները քննած ատեն, զանց առնելու չէ նաեւ նոր ձգտումներու եւ նոր գիտակցութեան վրայ հիմնուած կամքը: Նկատի առնելու է Թուրքիոյ Արեւմուտք դառնալու այս կամքը, որ մեզ կը ստիպէ փոխել մեր իրեն հանդէպ ունեցած դիրքին քանի մը երեսները:

Ծիծաղելի պիտի ըլլար, եթէ Թուրքիա կարծէ որ պատրաստ ենք Անատօլուն գրաւելու: Մենք ալ Թուրքիան բարեկամ նկատելով մտիկ ընելու ենք ուշադիր՝ ինչ որ կ'ըսէ իր մասին: Աչքերը փակելու չէ Նորին առջեւ, հոգ չէ թէ տկար եւ շփոթ ըլլայ: Միջերկրականի մէջ ունենալու ենք կենդանի եւ իրապաշտ քաղաքականութիւն մը: Թուրքերն ալ պէտք է համոզուին որ իրենց ճակատագիրը կախում ունի Արեւմուտքին վրայ տանելի արտաքին քաղաքականութեան մը հետեւելու կարողութենէն:

Նոր Թուրքիան կրօնի տեսակէտէն ժխտական յայտարարութիւններէ զատ, կը հաստատէ թէ ջնջելով խոյամական երկդիմութիւնը, որ կ'արգիլէր ազգայնօրէն ինքզինքը ճանչնալ եւ շփոթել կուտար սահմաններով եւ դիմագծութեամբ անստոյգ խոյամ աշխարհին հետ, Նոր Թուրքերը ցաւագին եւ յոգնախոնջ ճիգով կրցան ազատել, ճանչնալ եւ արժէքաւորել ազգային ուժը, փոխել զայն արեւմտացած պետութեան մը դրութեան՝ դնելով վաղուան Թուրքիոյ հիմերը: Պետութիւն եւ Ազգութիւն՝ 14 միլիոն հաւասար կորիզ մը հաւասարած նոյն օրէնքներով, միացած նոյն զգացումներով եւ գերագոյն շահերով: Ո՞վ կրնայ ըսել թէ այս հաստատումներէն քանին կամք է և յոյս՝ վաղուընէ միայն իրականանալի եւ որքանը այսօր իսկ իրականութիւն է արդէն: Հոս ալ ջանալու ենք ճանչնալ եւ չժխտել ծնող իրողութիւնները, եթէ չենք ուզեր գործել արտաքին քաղաքականութեան հին պաշտօնեաներուն նման, որոնք երբեք չեն կրնար ընդունիլ որ հին Թուրքիան մեռած է արդէն եւ թէ նոր մը կը կազմուի անոր, յաղթելով հազար դժուարութիւններու: Ծանօթ ենք նաեւ Թուրքիոյ նախկին կեանքին, նոր բան մը կրնայ ծնիլ նեղուցներու վրայ, նոր բան մը, որ պէտք է նկատի առնուի Եւրոպայէն՝ իր իսկ շահուն համար: Թուրքիոյ այսօրուան վարչաձեւը թերութիւններ ունի անշուշտ, բայց նոր իրողութիւն մըն է անժխտելի, որ սրբեց անհատական եւ հաւաքական հին ու նոր ուժերը: Կը մաղթենք որ Թուրքերը կազմեն հաստատուն կէտ մը արեւելեան շարժուն ու անհուն աւազակոյտին սահմին վրայ: Կը կարծենք որ Իտալիա պէտք է ուշադրութեամբ հետեւի անցուդարձին, որովհետեւ Թուրքիա ալ խոյամական չէ: Միջերկրականի արեւելեան ափերուն ցեղագրական մեծ կորիզն է. ամէնէն յառաջդիմասէր ժողովուրդն է, արեւմուտքի շրջանակին մէջ մտնել ուզող պետութիւնն է, վերջապէս ամէնէն աւելի մօտ է մեզի:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՊԱՅԹՈՒՄԸ

Գրած էինք թէ. սաստիկ պայթիւն մը տեղի ունեցած էր Տրապիզոնի մէջ զինավաճառի մը խանութէն եւ քանի մը հոգի մեռած ու վիրաւորուած էին:

Տրապիզոնի մէջ հրատարակուող Եէնի Եօլ թերթը կը հաղորդէ թէ պայթիւնը այնքան սաստիկ եղած է որ ամբողջ քաղաքը սարսափի մատնուած է: Պայթումին յառաջացած է հրդեհ մը, բայց ոստիկաններն ու հրշէջները չեն կրցած մօտենալ, պայթող փամփուշտներու սպառնալիքին տակ: Ի վերջոյ, հրդեհը մարելէն յետոյ, փլատակներուն տակէն հինգ ածխացած դիակներ եւ վեց վիրաւորներ հանուած են:

Պայթիւնի վայրը աւերակ մը կը ներկայացնէ. շրջակայ խանութներն ալ ապրանքի մեծ կորուստ մը ունեցած են, անապատանքով կատարուած պարպումի միջոցին:

Պայթիւնի պատճառի մասին կ'ըսուի թէ Պայրամ անուն գնորդ մը երբ ատրճանակը կը խառնէր յանկարծ կրակ կ'առնէ եւ գնդակը վառօդի արկղին հանդիպելով պայթիւնի տեղի կուտայ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԵՐԿՐԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա

Տնտեսական հեռանկարները, որ նախատեսուած էին նախորդ տարիներուն, չիրականացան: Բնական հարստութիւններու շահագործումը, նոր գործարաններու ստեղծումը եւ երկրագործական գործիքներու գնումը դժբախտաբար մնացին լոկ գեղեցիկ որոշումներ, շարք մը ուրիշ երկրորդական որոշումներու նման:

Երկրին երկու կարեւոր գործարանները — Թէյի եւ կերպասեղէնի գործարանը Մազանտարանի մէջ, լուցկիի գործարանը Թաւրիզի մէջ մասնաւոր ձեռնարկներ ըլլալով հանդերձ, չեն կրնար իրենց գոյութիւնը պահել առանց պետական օժանդակութեան, այնպէս որ անցնող տարուան մէջ եւս Խորհրդարանը ստիպուեցաւ որոշ գումարներ քուէարկել, այդ գործարաններուն բացը գոցելու համար: Ուրիշ վայրերու մէջ մանր-մունր ձեռնարկներ միեւնոյն վիճակը ունին, առանց պետական նպաստի: Թէհրանի մօտ շաքարի գործարանը վերաբանալու համար եղած ձեռնարկները իրենց սաղմին մէջ մնացին: Նոր գործարաններու մասին խօսք չի կրնար ըլլալ եւ այս երկիրը դեռ բաւական հեռու է գործարանային երկիրներու շարքը դասուելու հեռանկարէն:

Նոյն ձեւով կ'ուշանայ նաեւ բնական հարստութիւններու շահագործումը: Նաւթ եւ ուրիշ հանքային նիւթեր շատ կան Պարսկաստանի հողերուն տակ, սակայն կը մնան իբրեւ մեռած դրամագլուխներ, բացի անգլեւ պարսկական ընկերութեան մենաշնորհ տրուած նաւթահանքերէն, որոնք տարեկան 44 միլիոն ղրանի(*) հասոյթ կ'ապահովեն պետական պիւտճէին: Հիւսիսային նաւթահորերու մենաշնորհի խնդիրը տարիներ առաջ ծեծուեցաւ Խորհրդարանին եւ պետական շրջանակներուն մէջ, բայց զոհ գնաց քաղաքական խաղերու, վարպետօրէն սարքուած հարեւաններու կողմէ: Միակ մխիթարական լուրը կը մնայ երկաթուղիներու կառուցումը, որու բացման հանդէսները կատարուեցան պաշտօնապէս [illegible] 10ին, [illegible], Բէնտէրգեազի եւ Ահւազի մէջ: [illegible] շինութեանց աճուրդը յայտարարուած էր ներքին և արտաքին շուկաներուն Օգոստոս 19ին: Շաքարի եւ թէյի արտակարգ մաքսերէն քանի մը միլիոնի հասնող գումար արդէն յատկացուած է երկաթուղիներու կառուցման: Պետական դրամատան բացումը նոյնպէս, որ պիտի նպաստէր երկրի երկրագործութեան եւ ներքին առեւտուրի զարգացման, չիրագործուեցաւ, հակառակ այնքան առատօրէն սպառուած բառերու՝ Խորհրդարանին եւ մէջլիսին՝ լրագրութեան մէջ:

Ջանազան քաղաքներու մէջ միայն կը նկատուին տեղական տնտեսական յառաջդիմութիւններ, վաճառականութիւնը ազատուած երկրի ներսը տիրող ապահովութենէն, փոքրիկ ձեռնարկներ կ'ընէ, որոնք սակայն ընդհանուր տնտեսական շինարարութեան տեսակէտէն բաւարար համարուիլ չեն կարող:

Երկրի տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է մանաւանդ ուժ տալ արտահանութեան եւ սահմանափակել ներածումը: Այս ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքներն ալ մնացին լիապէս անցնող տարուան ընթացքին, ինչպէս պերճանքի առարկաներու դէմ քուէարկուած օրէնքը տակաւին չգործադրուեցաւ: Շատ ապրանքներ կան, զորս կարելի է պատրաստել երկրին մէջ, օրինակ՝

	Ղրան
1. Ջանազան գամեր	10.851.000
2. Լուցկի	6.229.000
3. Կարպասներ	4.300.000
4. Թուղթ	3.243.600
5. Ներկեր	2,788.000
6. Պատրաստ կաշիներ	1,700.000
7. Օճառ	1.600.000
8. Մոմ	1,392.000
Գումար ղրան՝	32.103.000

Կան շատ ապրանքներ, որոնց մուտքը պէտք է արգիլել, քանի որ արդէն երկրի ներսը կը պատրաստուին, շատ-շատ կարելի է տեսակները աւելցնել կամ ազնուացնել, օրինակ՝

	Ղրան
1. Պղնձեղէն	9.227.000
2. Ոչխարի միս	8.867.000
3. Ոգելից խմիչքներ	3.694,000
4. Թարմ կամ չոր միրգ	1.959.000
5. Աղուէսի մորթ	1,646.000
6. Ծխախոտ	1,527.000
7. Գործուածքներ	1.456.000
8. Ափիոն	1,038.000
Գումար ղրան	29.414.000

1924 թուականին վերջիշեալ երկու խոշոր գումարներէն զատ միայն 220 միլիոն ղրան Պարսկաստանէն դրամ է [illegible] արտասահման բանալու, բացի եւ մետաքսէ կերպասեղէններու եւ հանդերձեղէնի համար (տե՛ս «Իրանշահր», Պերլին, 1925): Պարզ է՛ թէ պետութեան կողմէ [illegible] անտեսելով, հնարաւոր պիտի ըլլայ կասեցնել այնքան աւելորդ ապրանքներու մուտքը Պարսկաստան, ինչպէս եւ յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձնել արտահանուող նիւթերու քանակն ու որակը, որմէ յետոյ երկու-երեք տարուան մէջ բնականօրէն իրենք պահանջ կը ստեղծուին գործարանները՝ բուն իսկ երկրի ներսը:

Մեծ կորուստ էր Պարսկաստանի համար ամերիկացի Տոքթ. Միլիսպոյի հրաժարականը: Ինչպէս յայտնի է, իր գլխաւորութեամբ Թէհրան եկող ամերիկացի նիւթական մասնագէտները քանի մը տարուան մէջ կրցան կարգի դնել պարսկական խառնակ ելեւմուտքը եւ տարեկան պետական մուտքը եւ ելքը ոչ միայն հաւասարակշռեցին, այլ եւ հակառակ անցեալ բացերուն, [illegible] պետական անտուկին: Յուլիս 2ին սկսան նամակագրութիւններ ելեւմտական նախարար Ֆիրուզ Միրզայի եւ Դոքթ. Միլիսպոյի միջեւ, վերջինիս պայմանագիրը նորոգելու համար:

Աւելի շատ իր լիազօրութիւններու հարցի մէջ թիւրիմացութիւններ ծագելով, բանակցութիւնները շարունակուեցան մինչեւ նոյն ամսոյ 23ը, երբ Տոքթ. Միլիսպօ հրաժարական ներկայացուց: Յաջորդ օրը նոր առաջարկներ եղան իրեն Ֆիրուզ Միրզայի կողմէ, սակայն քննդունելի համարելով մերժեց: Ամերիկացի Խորհրդարանը եւ պետական մարդիկ շատ զբաղեցան այս խնդրով, քաղաքական, նոյնիսկ անձնական շատ խնդիրներ իրարու զարնուեցան, բայց ամէն ինչ անցաւ անօգուտ եւ երկիրը զրկուեցաւ ելեւմտական փորձուած խումբ մը վարիչներու այնքան արդիւնաւէտ աշխատանքներէն:

Անցեալ տարի երկրի ելեւմուտքը դասաւորուած էր հետեւեալ ձեւով

Մուտք	Ղրան
Ուղղակի տուրքեր	45,200.000
Անուղղակի »	30 800.000
Խալիսէներ	12,300.000
Մաքսատուներ	95.200.000
Մենաշնորհներ	44,420.000
Նախարարութիւններ	29.465.800
Գումար	257,385.800

Ելք	Ղրան
Արքունական պալատ	5.097.000
Խորհրդարան	4.544.340
Նախարարութեան գրասենեակ	633,348
Զինուորական	106.8[illegible]
Ելեւմտական	40,8[illegible]
Ներքին եւ ոստիկանական	17,17[illegible]
Առողջապահական	2.0[illegible]
Թղթ. հեռագիր	19 20[illegible]
Դատական	7,3[illegible]
Հանրային	3,5[illegible]
Արտաքին	7,3[illegible]
Կրթական	9,9[illegible]
Ջանազան	32,81[illegible]
Գումար	257,38[illegible]

Ջանազան ծախքերու [illegible] 2,400,000 ղրան, որ [illegible] վճարուի անգործ պետական պաշտօնեաներուն (մանրամասն [illegible]) [illegible], 12,143,706 ղրան կը վճարուի պարտքերու [illegible]: Զինուորական պիւտ[illegible] 673,000 ղրան յատկացուած Եւրոպայի մէջ ուսանող պարսիկ զինուորականներուն. մօտ [illegible] միլիոն զինուորական ծախ[illegible] զինամթերքի [illegible] 10 միլիոն կրթ[illegible]կան եւ 2 միլիոն առողջապահութեան համար յատկացուած չնչին գումարները [illegible] միայն ձեւի համար [illegible] նախահաշուի մէջ, [illegible] եթէ նկատի առնենք, որ [illegible] գումարներու խոշոր [illegible] կրթական եւ առողջապահական վարչութեանց պաշտօնեաներու ռոճիկները կը կազմեն, եթէ [illegible] իսկ հաշուենք այսպէս կոչուած յատուկ [illegible] չնչին գումարները, [illegible] դպրոցներու համար [illegible] փշրանքներ կը մնան:

«Յատուկ պիւտճէն» կազմուած էր այսպէս.

Մուտք	Ղրան
Շաքարի եւ թէյի 1306 թ. արտակարգ տուրքեր	60,000,[illegible]
Նոյն տուրքի նախորդ տարիներէ	84,000,[illegible]
Ճանապարհներու մուտք	34,298,[illegible]
Անձնագիրներէ, խորհրդարանի տպարանէ եւայլն	9,65[illegible]
Գումար	187,952,[illegible]

Ելք	Ղրան
Երկաթուղիներու շինութիւն	144,000,[illegible]
Ճամբաներու նորոգութիւն	15,697,[illegible]
Քաղաքային վարչութեանց, բարեգործ. եւ առողջապ.	17,301,[illegible]
Ջանազան	10,951,[illegible]
Գումար	187,952,[illegible]

Ուրեմն այս երկրի սովորական եւ յատուկ (արտակարգ) մուտքը հաւասար է մօտ [illegible] միլիոն ղրանի (մօտ 45 միլիոն տոլար), սովորական մասը նախորդ չորս տարիներուն եղած է աւելի պակաս՝

	Ղրան
1302ին	235 միլիոն
1303ին	237 միլիոն
1304ին	245 միլիոն
1305ին	255 միլիոն

որ աստիճանաբար աւելնալով հասած է 257 միլիոնի: Եթէ ժողովուրդի թիւը ընդունինք [illegible] միլիոն, ուրեմն իւրաքանչիւր մարդ կը վճարէ տարեկան մօտ 32 ղրան: Աշխատաւոր [illegible] օրական միջին հաշուով [illegible] ստանայ 2 ղրան, աւելի [illegible] տարեկան 600 ղրան, ուրեմն իր աշխատավարձի 5 [illegible] կուտայ միայն կուտայ կառավարութեան, բայց իրականութեան մէջ այդպէս չէ, քանի որ [illegible] բուսանիւթը, կալուածատէրերը վաճառականները համեմատաբար աւելի քիչ կը վճարեն շատ տուրքեր, որ կառավարութիւնը կը գանձէ կալուածատէրերէն, վերջիններս իրենց կարգին գիւղացիներէն կ'առնեն, այնպէս որ երկրին մէջ կալուածատիրութեան վրայ դրուած տուրքերը աշխատաւոր [illegible] օրավարձէն կը գանձուին: [illegible] միլիոնէն աւելի քան 300 միլիոնը ուղղակի եւ անուղղակի տուրքեր են, որոնց հազիւ [illegible] 30 միլիոնը կը վճարեն [illegible] հատուածը, մնացածը կը ծանրանայ աշխատաւորութեան վրայ [illegible]

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

(*) 9 կամ 10 ղրանը հաւասար է մէկ տոլարի: Վ. Ի.:

ԱԼՋԱՍ ԼՈՐԷՆԻ
...ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄՍԱԿՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ընկերավարականներու 13րդ ...թիւնն է որ տեղի կ'ու... քոյմարի մէջ գեռ հար... թիւնը բոլորովին չէ ա... Ամբաստանեալները խօս... մէկտեղ Ալզասի ինք... թեան իրենց ձգտում... խօսքէն կը մերժեն գա... ամէն վերագրում եւ... հերքել մեղադրանքի ... վ. ... ... Շէֆէլի հար... թիւնն է որ գեռ կը շա... Նախագահը կը հար...

— Զինուորի մը մէջ, ... «Ալզաս Լորէն» Ալզաս... ...երուն». Այս տողէն, ան... ... չի՞ նշանակեր

— Բայց ո՛չ. Պատե... ... առաջ ծանօթ կարգախօս ... ... մեր տան մէջ, մեր ... շուրջ պէտք է նստինք եւ ...

... սաքան մը. - Մեղադրա... ...

Շվայցեր. Համաձայնավար է իր պաշտպան փաստաբանին՝ պետութեան պէս։

— Հօրս պէս, կ'ըսէ ան, ես ալ ինքնավարութեան կուսակից եմ։ Սթրազպուրկի մէջ, ստացած եմ մարքսիստական կրթութիւն զոր լրացուցեր եմ Փարիզի մէջ։

Նախագահը.— Քոլմարի կոլէժին մանկացած էք։

Շվայցեր.— Այո՛, պարապ ձեռքերով հոն գացի, բայց գարձիս խարազան մը ունէի, զոր գրաւեր էի արքայականի մը ձեռքէն։

Նախագահը.— Ձեր գրչէն ելած սա խօսքը. «Ալզասը պէտք է փրկուի Ահա իմ կարծիքս», ի՞նչ կը նշանակէ։

Շվայցեր.— Այո՛, պէտք է փրկուի այն կապերէն որ կը խափանեն անոր զարգացումը։

Նախագահը.— Համայնքի մը մէջ, չէ՞ք երգած «Գերմանիան ամէն բանէ վերալ»։

Շվայցեր.— Աւելի մեծ նախատինք մը չէք կրնար ընել ինծի, քան հաւատալով այդ սուտին։ Իրողութիւնը այն է որ, այդ երգին քանի մը տուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը երգած եմ, ծաղրելու համար արքայական մը։

Վերջին ամբաստանեալներն են Ռառումաւ եւ Քօհլեր, որոնց պարագան աւելի ծանր է։ Լէյի հետ մէկտեղ որ չէ ձերբակալուած, երկուքն ալ կ'իյնան լրտեսութեան ...

... ընդհանուր դատախազը կը յիշէ ... պարագան, փաստաբանները խստօրէն կը բողոքեն թէ՝ դատարանը կը ջանայ ... ... վրայ, թէ իրաւունք չունի փաստաթուղթեր քաղելու տրցակէ մը որ կապ չունի այս դատին հետ։

Նախագահը կը խոստանայ դատաւորութիւնը չխառնել լրտեսական գործին եւ նիստը կը փակէ առանց նոր միջադէպի։

Ի ՆՊԱՍՏ ԿՈՐՆԹՈՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Յունաստանի մէջ Կորնթոսի աղէտեալներուն ի նպաստ կատարուած հանգանակութենէն գոյացած է 850.000 ֆրանք։ Այս գումարը Աթէնք զրկուած է Փարիզի հելլէն դեսպան Փոլիթիսի միջոցաւ։ Այս առթիւ դեսպանը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Յունաստանի ֆրանսացի բարեկամներուն, որոնք իրենց նպաստը միացուցին հելլէն գաղութի օժանդակութեան։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ (թղթակցէն) Ապրիլ 29ին, 1500 հոգիէ աւելի հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ կատարուեցաւ Ապրիլ 11,24ի համազգային սգահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Ջ. Ե. Ռ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեանց, Ազգ. Վարչութեան եւ բազմաթիւ ուրիշ եւ.այլ միութեանց։

Հանդէսը չէ որ պիտի նկարագրեմ

Կարտըն Փարքի մէջ խռնուած բազմութիւնը աւելորդ անգամ մըն ալ հաստատեց թէ Մարսիլահայութիւնը հաւասար ձօրէն կը շարունակէ աւանդապա՜ը մեալ ապրիլեան զոհերու։ Ռամկավարներու խարզախ մեկուսացումը՝ ոչ մէկ ազդեցութիւն գործած էր ժողովուրդի վրայ։ Ժողովուրդը իր գիրքը ճշդած էր ռամկավար դաւին դէմ, եւ շաբաթ մը առաջ սարքած իրենց սգահանդէսին ներկայ էին միայն 200—250 հոգի։

Զարմանքով կարդացինք իրենց Փարիզի շաբաթաթերթին մէջ որ, իբր թէ 600 հոգի ներկայ եղած են։ Այսպիսի սուտի համար մարդ կամ ինք ապշած ըլլալու է եւ կամ ժողովուրդը իբր ընթերցողը ապուշի տեղ դնելու է։ Քանի որ այն սրահը ուր տեղի ունեցաւ ռամկավար սգահանդէսը եւ ուր խօսեցաւ Զօպանեան Փիլիքապէս ի վիճակի չէ այդքան բազմութիւն պարունակելու, թող փառք տան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, որ իր սանուհիներով գրաւած էր աթոռները։

Ի դէպ, Տիկնանց վարժարանի այս ընթացքը աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ այն մութ, կողմնակցական ու ապազգային ոգին որ կը տիրէ այդ հաստատութեան մէջ։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ ամբողջ գաղութի, քաղաքական կուսակցութեանց եւ քանի մը տասնեակ հայրենակցական միութեանց մասնակցութեամբ տեղի ունեցած համազգային սգահանդէսին մէկ հատիկ ներկայացուցիչ չեն ղրկեր, իսկ ռամկավար փոքրաթիւ խմբակի սգահանդէսին բոլոր աթոռները կը գրաւեն, արդեօք Զօպանեանին պարապ աթոռներուն առջեւ խօսելու տանջանքը խնայելու համա՞ր։

Այսպէս է որ կ'ալլասերին բորքերը, եւ այսպէսով է որ այդ հաստատութիւնը հետզհետէ կը կորսնցնէ ժողովուրդին, եւ կը դառնայ կեղծ նաւապետական, ենթէ ոչ ուրիշ բան։

Ամբողջ կազմով ռամկավար սգահանդէսին ներկայ ըլլալը ռազմավարութիւն մըն էր, Բարեգործականի նպաստընկալին ցոյց մը թէ իրենք Ազգերու փշրանքին պէտք ունին։ Իսկ ժողովուրդը։ Ո՞վ կարեւորութիւն կուտայ ժողովուրդին։ Ա... նոր անունը բերան կ'առնուի այն ժամանակ, երբ պատուանդանի պէտք ունին։

Ապրիլ 11 Զափահաս Արբեր։ Ճաշակ ունինք, եւ յուզել գիտէք։ Հիմա մանաւանդ, ամէն ժամանակէ աւելի այսօր է որ պիտի յուզէք։ Երբ սրտերու մէջ թէ հոգիներէն ներս անապատային չորութիւնն ու ամլասերումը կը խորանայ, պէտք է աշխատիք արցունքոտել աչքերը, որովհետեւ փրկարար ու զովարար է արցունքը չորութեան վրայ։

Թղթակից

ԲԱՑ ՄՆԱԼԻՔ ՀԱՅ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ

Անցի օր հրատարակեցինք Պոլսոյ մէջ փակուած հայ դեղարաններուն ցանկը։ Բաց պիտի մնան հետեւեալները

Հարպիէէն մինչեւ Օսման պէյ գտնուող դեղարաններէն բաց կը մնայ Նարկիլէճեան դեղարանը, առանձին ըլլալով, առանց ուրիշի հետ ընկերակցելու։ Բանկալթիի բաղնիքին դէմի Պարոնեան դեղարանին միացած են Հարպիէի Յակոբ Վարդերեսեան եւ Սարգիսեան դեղարանները։ Ճակոբի կողմը բաց պիտի մնայ միայն ... ... դեղարանը եւ Բեբեկի մէջ ալ Լիմոնճեան դեղարանը

Պոլսոյ կողմը առանց ուրիշի ընկերանալու բաց մնալիք հայ դեղարաններն են՝ Յակոբ Մինասեանի, Աքսարայ փաշա Վահրամ Աստուրեանի եւ Գումգաբու Զարիֆեանի դեղարանները։

*** Առողջապահական պաշտօնեաներ փակուելիք դեղարանները երթալով, դեղագործի արձանագրութեան յատուկ տետրակները եւ թունաւոր դեղերու դարակները կնքեցին ու տեղեկագիր մը պատրաստելով ստորագրել տուին դեղարաններու տէրերուն։

Մայիս 9ին Բեբեկի մէջ փակուեցան Գալէմքեարեան, Արթին Ռուբիկ, Նուպար Թոզան, Քրիս, Վէյսի, Քացիս դեղարանները։

*** Գրուած էր թէ Առնավուտգիւղի մէջ պիտի փակուի Ագոպի դեղարանը, վերջին պահուն Ագոպի դեղարանը միացած է կոստանդին Ալքիմիտիսի դեղարանին հետ։

ԱՏՐՃԱՆԻ ՏԵՂԵՐԻ ԽՆԴԻՐ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն.— Երեսփոխան Բէշիր պէյ եւ ընկերները միջազգային թուանշաններու գործածութեան համար ներկայացուցին հետեւեալ օրինագիծը.— Թուրքիա որ քաղաքակիրթ աշխարհի հետ ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական անքակտելի կապերով զօդուած է, այլ եւս անկարելի է որ միջազգային թուանշանները չընդունի եւ չգործածէ։ Արդէն այս թուանշանները մեր վարժարաններուն մէջ կը կը գործածուին, ուստի կը խնդրենք որ այս մասին մեր ներփակ ձառուցած օրինագիծը հաճիք նկատողութեան առնել.

Յօդ. Ա.— Բոլոր դիւանական ու հաշուական գործառնութեանց մէջ միջազգային թուանշանները կը գործածուին։ Կառավարութիւնը այս օրէնքին գործադրութենէն սկսեալ, հին թուանշաններուն գործածութիւնը կ'արգիլէ

Յօդ. Բ.— Այս օրէնքը 1929 Յունուարէն սկսեալ պիտի գործադրուի։ Միայն թէ մինչեւ այս թուականը միջազգային թուանշանները արտօնուած են գործածելու այն պաշտօնատուններն ու հաստատութիւնները, որոնց համար կարելիութիւն կայ։

ՑՈՒՏՈՎ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
“ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ„

Թուրքեւ ճելլէն պատերազմէն եղերական դրուագ մը, ուր հեղինակը ԺԱՆ ՓԱՒՔԱՐԻ, Յոյն ծօր մը տառապանքին շուրջ, իրական գոյներով կը պատկերացնէ Թուրք բռնապետութեան վատասերող նկարագիրը։

ԱՌԱՋԻՆ ԹԻՒԷՆ ԻՍԿ ՊԻՏԻ ՈՒԶԷՔ ՄԷԿ ՇՈՒՆՉՈՎ ԿԱՐԴԱԼ ՋԱՅՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ
ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ 13 Մայիս — Նպրօպահայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը որ երկու ամիսէ ի վեր կազմուած է Լիոնի մէջ, չսպասելով իր բացման հանդէսին, անմիջապէս գործի լծուեցաւ։ Մասնաւոր նամակներով ժողովի հրաւիրեց Լիոնի բոլոր քաղաքական կազմակերպութիւններու եւ Հայրենակցական միութիւններու լիազօրները, պուլկարահայ աղէտին զոհերուն անմիջապէս օգնութեան հասնելու համար։

Ժողովը գումարուեցաւ Մայիս 12ին։ Ներկայ էին Բարձր Հայքի, Մարաշի, Խարբերդի, Ցարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական միութեանց, Մալաթիոյ Արթասիրաց, Պատմի Ուսումնասիրաց, Բալուի օգնութեան միութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ազգային Միութեան, Զ. Ե. Ռ. Միութեան ներկայացուցիչները։

Շատ մը վիճաբանութիւններէ վերջ, որոշուեցաւ հինգ ենթայանձնախումբ կազմել եւ անմիջապէս գործի սկսիլ

Յանձնախումբերու անդամ նշանակուեցան երկ երկու ներկայացուցիչներ հայրենակցական միութիւններէն եւ մէկ-մէկ ներկայացուցիչ Կարմիր Խաչէն։ Թաղերն ալ որոշուեցան։ Վաղը գործի սկսելով, պիտի հանգանակեն եւ նպաստը անմիջապէս պիտի ղրկեն աղէտեալներուն։

Կը մաղթենք մեծ յաջողութիւն։

Դ. Աճարմեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻՐԱՀԱՐ ԷՐ ԱՄՈՒՍԻՆ.— Նարթրի մէկ պանդոկին մէջ կը բնակէր Ձէրտէյ անուն երիտասարդ մը, որ գաղտնի բռնելու ստիճան՝ սիրալիր յարաբերութիւններ կը մշակէր տիրուհիին հետ։ Բայց բռնեւր է արգէն։ Կա՛յ ծածուկ բան մը որ չյայտնուի։ Պանդոկապետը օր մը իմացաւ իր դժբախտութիւնը եւ պատիւ պահանջեց իր ապերախտ յաճախորդէն, որ զայրացած՝ օրինաւոր ամուսնին այս անակնկալ միջամտութենէն, քաշեց ատրճանակը եւ պարպեց զայն։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է ոճրագործին հետ, անոր սիրուհին, նաեւ այս վերջինին մայրը, որոնք Ձէրտէյը փրկելու համար փորձեր էին դատական պրպտումները շփոթել, անձնապաշտութիւն վերագրելով պանդոկապետին։

ՍԻՐՈՎ ՈՒ ՑՈՒՐՈՎ.—Գերմանացի մը որ նոր եկած էր Փարիզ Պուլվար Քլիշիի վրայ հանդիպեցաւ Օր. Մարիի, 28 տարու, խարտեաշ, ծիծեռնակի բնաւորութեամբ։

— Օրիորդ, կը հաճի՞ք բան մը առնել

— Հաճոյքով։

Ու պատահական սիրահարները տեղաւորուեցան սրճարանի մը մութ անկիւնը։ Գերմանը ֆրանսերէն չէր գիտեր, ֆրանսուհին կեանքին մէջ նոր կը տեսնէր գերման մը։ Բայց երկուքն ալ մէկ քանի բառ անգլիերէնի օգնութեամբ, յուսացին խօսակցութեան կարելի ոյ կէտը լուսաբանել. Ֆրանսուհին իր մայրենի լեզուով կը լրացնէր անգլիերէնի պակասը։

—Գո՞հ ես ինծմէ (անգլիերէն) Խօսք, ֆրանսերէն։

—Երջանիկ եմ քեզի հանդիպելուս առաջ։

—Աւելի, բան մըն ալ պատուէ՛ (անգ.) խմու գլուխ փրեա)։

Եւ այս սիրալիր խօսակցութիւնը տեւեց երկու ժամ։ Երկու ժամ անընդհատ Օր. Մարի հաճոյքը ունեցաւ զուարճանալով վրէժ լուծելու գերմանէն, իր ցեղին դարաւոր թշնամիէն։ Բայց յանկարծ, գերմանը ոտքի ելաւ եւ ըսաւ։

—Քեզի չափ ես ալ ֆրանսերէն գիտեմ, անկի՛րթ աղջիկ։

Այս յայտնութենէն շշմած՝ աղջիկը իր պայուսակէն հանեց փոքր դաշոյն մը եւ հարուածեց իր սեգանակիցը։

Հայրենասէր օրիորդը՝ բանտին մէջ այժմ կը քաւէ իր ազգասիրական եռանդը։

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ. — Նախանձոտ էր այրը Ժան Մօթրէլ եւ երբ իրիկուընէ իրիկուն տուն դառնար գլուխը տաքցնելէ յետոյ, խեղճ կինը գազանի տպաւորութիւն կը կրէր անկէ, ու նպատակի պէս, անկիւն մը կծկտած կը լռէր։ Բայց անցեալ իրիկուն, երբ սովորական բարեւէն՝ շառաչուն ապտակէ մը յետոյ, այրը՝ բռինչով մը ինկաւ կնոջ վրան, ան գեռ դրացիներուն մօտ փախելու չափ քաջութիւն ունեցաւ։ Բայց գինովը հասաւ եւ՝ եւն, ու չհանդարտեցաւ, մինչեւ իր ոտքերուն տակ չզգաց իր կնոջ բզկտուած մարմինը։ Ոճրագործը ձերբակալուած է։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Դատապարտեալը եւ երազի մը գինը (Կեանքի պատկերներ)։ Հեղինակ՝ Արփիար Արփիարեան Հայկակ)։ Հրատ. Վ. Զարդարեան գրատան, Գահիրէ, 1928։ Գին՝ 5 Եգիպտ. ղահեկան։

ԹԵՐԹՕՆ ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Արտատպուած «Արդարաբէն»)

...կոյին կը բերէ, ու մէկ ան... ...էն ու «հա՛փ...» ճանճը կու... ...յ յետոյ նորէն կպչի... ...էն կը քնանայ տղուին մէջ, ...անգամ հանգարտ ու գոհու...

...իչ անգամ մը հոլթ մը կը ...ցնէր, որ գիւղին մէկ նեղ ...ղէն դուրս կուգայ, մանր... ...կառաչէնայ, կ'անցնի ցորենի ... մը, երկրորդ մը կը մտնէ, ...էջէն ալ կ'անցնի, երրորդի ...թամբին կանգ կ'առնէ, ու ...ին աղջի... իբր թէ ըլլար, ...կսի ու տել կանչ հասկերը որ ...թողեն արդէն իր հասակը։ ...կ'ը պոռայ իր բոլոր ... անդադարը՝ որ սրտածայր ...ուղը փլած ժամուն ...արեւին մէջ ընկղմանէր է,

ու պաշտօն ունի հսկելու կանանչերու մէջ ծփացող գաշտին բովանդակ ցան արտերուն, հէ՜յ... հոլթը արտը կ'ուտէ, չէ՞ք տեսներ։ Հոլթը որ շատ լաւ կը լսէ, չլսել կը կեղծէ ու կը շարունակէ ուտել։ «Հոլթը արտը կ'ուտէ, ապեր, չէ՞ք լսեր, խո՞ւլ էք, ձեզի եմ, կը պոռայ նորէն անդադար։ Հիմա վար պիտի իջնամ, պիտի գամ բանտարկեմ»։ Գիւղը որուն կ'ուղղուի ազդարարութիւնը կը լռէ՝ զմռւխտ արտերով բոլորուած, ու հոլթը գիտնալ վ հանդերձ որ իրեն համար է, մանր-մանր կ'առաջանայ ցորեններուն մէջէն, ու կը շարունակէ իր ուտելը, հո՞գը անգամ չընելով, խորհելով որ ինչ բան ուտէ՝ շահ է իրեն համար։

Աւրիշ օր մը կէսօր մը ժամին կը խօսէր։ Ծերպի մը մէջ որ նեղ կուկ ու խորունկ ձորի մը վրայ կը նայի, կէս մը «կուկ-կու կուկ-կօ՜...» կը կանչէ, րոպէ մը կը լռէ, յետոյ նորէն կը սկսի իր երկվանկը։ Վաղորդեան թարմութեան մէջ շուրջանակի բարձր լեռները քօղոտ ձորի մը կողերուն փորերով կանկար հաւաքող երկու կիները, դէմի բարակ ճամբէն ... ու շաղակրատելով այգիները աշխատելու իջնող հարսներն ու աղջիկները կը լսեն երգը, իսկ նապաստակ մը որ չողանի թուփի մը մօտ կլորուեր նստեր է, ու ...միշտ չէ կկուին պէս, բաղձալն է, կը զարմանայ վրան. Մէկ մտիկ կ'ընէ երկու, երեք, տասը, ... ու ժամեր, ու ալ կը սրտնեղի։ Չիկրնար ըմբռնել թէ ի՞նչ պէտք կայ այդպէս կանչելու, ու կը խորհի փոխր ուժովը պոռալ— «Ալ հերի՛ք է, ... կը հասկնայ այդ երգէդ, իմաստ մը ունի՞, գուն չես ձանձրեր թէեւ,

բայց լսո՞ղը ինչ կ'ըսէ քեզի»։ Բայց գիտնալով որ յամառ է, պիտի չանսայ իրեն, ճարահատ նորէն կը դառնայ միւս կողմին վրայ ու կ'փորձէ քնանալ մինչ աւելի վարոք, աղուէս մը որ նոյնպէս արուեստագէտ չէ, եռեւի սրունքներուն վրայ նստած ակնապիշ՝ նոբարոյս գիր մը թուփին, երեւուընէ ի վեր որս մը չգտած, փորը անօթի, կը խորհի աշխարհի բաներուն ունայնութեանը, աշխարհքի կարգերուն սխալներուն վրայ, ու մտքովը կ'օրինէ աւելի արդար, արժանավայել կարգ ու սարք մը գտնելու համար։

Ու դեռ անթիւ այսպիսի բաներուն վրայ կը խօսէր, եւ այնպիսի եղանակով մը որ ընթերցողները իրենք զիրենք այդ այգիներուն, ձորերուն, լեռներուն մէջ կը կարծէին, ու կը հաւատային թէ հիմա ձեռքով պիտի բռնէին, շօշափէին։

Եւ երկրին ժողովուրդը որ կը կարդար այս ամէնքը չէր ճանչնար թէ ո՞վ էր այդ բանաստեղծը որ կը գրէր, կը պատմէր այդքան հետաքրքրական բաներ իրենց, որ իր հէքեաթներուն մէջ աղջիկներուն շրթներուն սուտակ ու կարկեհան, աչքերուն ապաքիոն ու մանիշակ, մազերուն ոսկի ու մեղեսիկ կը քսէր, ու իրենց շրթներէն հիացումի անգամ ճիչեր կը թռցնէր։

Եւ կը փնտռէին զայն երկրին իմաստուններուն, գպիրներուն, գիտնականներուն մէջ, անոնցմէ մէկը կարծելով։ Ու ոչ ոք գիտէր թէ աւելին մէջ ապրած, սնեցած դէմքով մարդ մըն էր ան, հին, մաշած զգեստով, որ զաւակներ ունէր, սրավարձով կ'աշխատէր ու կը բնակէր քաղաքի մը մէկ եզերքը, տնակի մը մէջ, եւ թէ կը գրէր այս բոլորը մատներով որ կարծրացած էին բահերի աշխատանքէն

(2) Յակոբ Մնձուրի

ՎԵՐՋ

Թռուցիկներու եւ շրջաբերականներու տպագրութիւնն ու բաշխումը։ Այս առթիւ բազմաթիւ բողոքներ կ'ըլլան, սակայն կառավարական թեկնածուները կը բացատրեն թէ Թափիթիւլասիոնները ջնջուած ըլլալով, կառավարութիւնը կը փափաքի ունենալ խորհրդարան մը, որ հաւանի անհրաժեշտ բարենորոգումները մտցնել։ Պարսիկ կառավարութիւնը չուզեր որ կրօնաւորներ մտնեն խորհրդարանին մէջ։

Անգլիայէն եւ Ֆրանսայէն յետոյ, Ամերիկայի հետ ալ կնքուեցաւ դաշնագիր մը, որով մաքսային դիւրութիւններ կը տրուին։

Դաժան երկրաշարժ Կովկասի մէջ

Գրեցինք թէ Շաբաթ օր երկրաշարժ պատահած է Կովկասի մէջ, առանց մեծ վնաս պատճառելու։

Մոսկուայէն Մայիս 15 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ այդ օրը Թիֆլիսի շրջանին մէջ ցնցումներու շարք մը զգացուած է՝ խորունկ յուզում առաջ բերելով բնակչութեան մէջ, որ խուճապի մատնուած է։

Մինչեւ հիմա մարդկային զոհի մասին տեղեկութիւն չկայ, սակայն նիւթական վնասները մեծ են։

ՈՒՐԻՇ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՀՐԱԲՈՒԽ

Ճապոնէն կը հաղորդեն որ կղզիին կեդրոնական մասին՝ «Պանկոէմասի» մէջ լուրջ երկրաշարժ պատահած է, որուն յաջորդած է հրաբխային ժայթքում մը։ «Թիմպանք» գիւղին մօտ յանկարծակի բացուեցան հրաբուխի բերաններ՝ դուրս պոռթկալով մոխիր եւ քար։ Ասոր ալ յաջորդեց երկու մեծ թանձրութեամբ լաւայի ժայթքումը։

Երկրաշարժը ազդարարութիւն մը եղած էր բնակիչներուն, այնպէս որ երբ հրաբուխը սկսաւ մոխիր ու քար ժայթքել, խուճապահար փախան դէպի բաց դաշտերը։ Մարդկային զոհ չկայ։ Բազմաթիւ տուներ ու փողոցներ թաղուեցան լաւայի տակ, որ գետի պէս կը հոսի։

Ճափոնէն, Փերուէն եւ Հասարակածէն ալ երկրաշարժի լուրեր կը հասնին։ Փերուի «Շաչափագաս» քաղաքը կիսովին քանդուած է երկրաշարժէ եւ երեք հոգի մեռած են։ Ցնցումին յաջորդած է տեղատարափ անձրեւ մը։

Նոր փոխառութիւնը 10 միլիառ կը բերէ

Մայիս 7ին կառավարութիւնը հրապարակ հանած էր ամբողջման փոխառութիւն մը 100ին 5 տոկոսով, երերուն պարտքի եւ Պանք տը Ֆրանսի պարտքին մէկ մասը վճարելու համար։

Ութ օրուան ընթացքին Ֆրանսայէն եւ արտասահմանէն 10 միլիառ ֆրանքի պարտաթուղթ գնուած ըլլալով, վարչապետ եւ ելմտական նախարար Փուանքարէ որոշեց Մայիս 15ի իրիկունէն սկսեալ դադրեցնել նոր պարտաթուղթերուն շրջաբերութիւնը՝ կանխիկ դրամով։

Մինչեւ Յունիս 8 պիտի ընդունուին պետական որոշ պարտաթուղթեր՝ փոխանակուելու համար նոր պարտաթուղթերուն հետ։

Ֆրանքօ-իտալական բանակցութիւնները

Թունէզի մասին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները աւարտելու վրայ են։ Նոր կնքուելիք համաձայնութենէն մեծապէս պիտի օգտուին իտալացիները։ Անոնք ոչ միայն աւելի թիւով պատուիրակներ պիտի ունենան Թունէզի վարչական յանձնաժողովին մէջ, այլ նաեւ աթոռ մը՝ ոստիկանական պաշտօնատան եւ կառավարական յանձնաժողովին մօտ։

Միւս կողմէ Ֆրանսա ընդունած է ինպաստ Իտալիոյ սահմանագլուխի սրբագրութիւն կատարել Կապէզայի կողմէն, որ Թունուզը կը կապէ Տրիպոլիսի։ Ֆրանսա տրամադիր է նաեւ զիջումներ ընել՝ Թունուզի իտալական գաղութներուն համար։

72 ուխտաւորներ խեղդուած

Թէհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 15 թուականով.—

Երէկ գիշեր Պարսից ծոցին մէջ անծանօթ շոգենաւ մը ընդհարեցաւ երկսեռ 72 ուխտաւորներ փոխադրող առագաստանաւի մը, որ քանի մը վայրկեանի մէջ ընկղմեցաւ։ Կը կարծուի թէ միայն 4 հոգի կրցած են ազատուիլ։ Անծանօթ շոգենաւը կը ճամբորդէր՝ բոլոր լոյսերը մարած վիճակի մէջ։

Թուրք համայնավարները Իզմիրի մէջ

Իզմիրի ոստիկանութիւնը քննութիւններ կը կատարէ այն յայտարարութիւններու մասին, որոնք Մայիս Մէկին փակցուած էին քաղաքին զանազան մասերուն մէջ։ Այդ յայտարարութիւնները բանուորները կը հրաւիրեն համայնավարութեան, ըսելով թէ կառավարութիւնը ոչ մէկ օժանդակութիւն կ'ընէ բանուորներուն, մինչդեռ կ'օժանդակէ Ամուլնուքզատէներուն եւ Նէմլիզատէներուն։ Իզմիրի մէջ երկու համայնավարներ ալ ձերբակալուած են։ Ասոնցմէ մէկը Թանկօ Թէվֆիքն է, որ անցեալ անգամ համայնավարներու հետ Պոլսոյ մէջ դատուած եւ անպարտ արձակուելէ յետոյ կրկին Իզմիր գացած էր։ Միւսն է Թուրնաճի Բաղրը։

Ձերբակալուած են նաեւ հետեւեալ անձերը. Սթրումճացի ատաղձագործ Հիլմի, Նազըֆ, Գօշնաք Ալէմ, եւ Անմէտ Համտի։ Ասոնց նախագահն է Սթրումճացի Հիլմի։

Ձերբակալուածները խոստովանած են իրենց յանցանքը, ըսելով թէ գիշերանց փակցուցած են յայտարարութիւնները, առանց տեղեակ ըլլալու անոնց պարունակութեան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷՆ-ՏԷՆԻԻ ելեկտրական կայանին մէջ պատահած արկածի մը հետեւանքով, երէկ առաւօտ ժամը 7,30ին Մէթրոները յանկարծ կանգ առին բոլոր գիծերուն վրայ։ Այդ ժամուն գործի գացող աշխատաւորները ստիպուեցան դուրս ելլել եւ հետիոտն երթալ իրենց տեղերը։ Ժամը 8.15ին երթեւեկը վերսկսաւ։

ԻՆՉՄԱՆ ԿԱՐՕԼ, երէկ Անգլիայէն Պելճիքա մեկնեցաւ։ Հաւանաբար պիտի բնակի Օրտէնի դղեակին մէջ։

ՋՕՐ. ՆՈՊԻԼԷ «Իտալիա» դեկաւոր օդապարիկով Նփիցպէրկէն ճամբայ ելաւ դէպի հիւսիսային բեւեռ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սալոնիկի մէջ կեփէւն ձերբակալած է 29 գաղտնի ոստիկաններ, որոնք միլիոնաւոր րուբլիի զեղծում կատարած էին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄԲՈՂՋ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 60 Rue des Ecoles սրճարանին վերնայարկը։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. - Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, «Երիտասարդաց Ակումբին» մէջ, 138 Rue Etienne Dolet.

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ

Կը խօսին՝ ընկերներ Անդրէ Տէր Օհանեան և Վ. Համբարձումեան։

ՊԷԼՎԻԼ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Bellevilleի սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մխիթ-Դադաեան։

ՊՈՒԱ-ԿՈԼՈՆԲ-ԱՆԻԷՌ.— Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոմպ, Place Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Արօ Արօեան եւ Ալմէն Թասունի։

ՍԱՐՍԷԼ. Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին՝ ընկերներ Լեւոն Մօզեան եւ Աշոտ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ"

(ՀԱՑԻՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ 1914էն ՄԻՆՉԵՒ ԼՕԶԱՆ)

Գրեց՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ։ Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի, շուրջ 500 մեծադիր էջ, ընտիր թուղթի վրայ։

Նիւթէն դուրս՝ մօտ 200 նկար, գործիչներ, տեսարաններ, քարտէսներ, դրամներ եւայլն։

Մեծ գունաւոր քարտէս, Հայաստանը բոլոր սահմաններով։

Կողքին վրայ հայկական դրօշը գունաւոր։

ԳԻՆ 2 ՏՈԼԱՐ

Դիմել՝ Mlle S. Agopian, Imp. «Navarre», 5 Rue Gobelins, Paris (13e).

Ամերիկայի համար՝ «Հայրենիք»ի գրասենեակը, 13-15 Shawmut St.-Boston. Կարելի է ստանալ նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԹԱՏՐՈՆ ՌԸՆԷ ՄՕՊԷԼ

10, Rue de l'Orient, (Métro: BLANCHE)

20 Մայիս 1928, Կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՎՌՕՇ-ԹՕԼԱՅԵԱՆ

կը խաղաց **ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ**

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՔՈՄԷՏԻ ՆՐԲԻՔ ԱՐԱՐ

Է. Պլումի եւ Ռ. Թօշէի, Թարգմ. Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին.— ճաշարաններ՝ Լիոն եւ Ֆլօրիա, սափրիչներ՝ Ստեփանեան, 8 Rue Domat. եւ Արշակ Գէորգեան, 11 Rue de Nesles Odéon), եւ ճաշարան Վահրամ, 8 Rue Jouy-Rouve (Belleville).

ԳՈՒԼԿԱՐՈՒԹ
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կրասի Քրիստափոր խումբին նախաձեռնութեամբ կատարուած հանգանակութիւնը.

Ա. Տէր Վարդանեան 50, Մ. Տէրտէրեան 50, Վ. Ալօեան 25, Յ. Գալիկեան 20, Յ. Սէմէրճեան 25, Մ. Մէրաքեան 20, Գ. Թօթիկեան 20, Ա. Գասպարեան 20, Հ. Աբրահամեան, Յ. Սէմէրճեան, Ա. Գրիգորեան, Ա. Վահանեան, Հ. Ոսկեան, Վ. Մինասեան, Գ. Փափազեան, Շ. Զալքեան՝ 10ական, Օ. Սէմէրճեան, Մ. Զարիֆեան, Հ. Շէրպէկեան, Ս. Տինկէլեան, Հ. Գալայճեան, Հ. Գյօեան, Մ. Տինկէլեան, Կ. Ուզունեան, Մ. Տիպլաեան, Գ. Զալքեան, Ա. Հիլաթեան, Յ. Շաքարեան, Մ. Պէքէրեան՝ 5ական։ Գումար 375 ֆրանք։

(տես «Յառաջ» 16 Մայիս)

Շավիլ եւ Վիրօֆլէ հաստատուած հայ ընտանիքներէն, նախաձեռնութեամբ Գ. Փ. Մ. Տէմիրճեանի եւ Գ. Հայրապետեանի, հաւաքուած գումարներու ցանկը.—

Օ. Տէմիրճեան 20, Գ. Հայրապետեան 10, Փանոսեան ընտանիք 20, Հ. Աթանեան 10, Ոփն, Ս. Մկրտիչեան, Կ. Օհանեան, Գ. Մինասեան՝ 5ական, Յ. Բարսեղեան 10, Գ. Պետեան 15, Գ. Համբարեան, Օ. Թօրանեան, Ն. Փանոսեան, Փափազեան ընտանիք, Ն. Քիւլճեան՝ 10ական, Ռ. Տէմիրեան 20, Ճ. Ճանիկեան 10, Յ. Զագըճեան 10, Մօրօզեան 5, Կ. Չրպուքճեան 5, Ս. Գալտըրըմճեան 10, Վ. Փափազեան 50, Քիւրտեան 2, Ս. Դաւիթեան, Խուպէսէրեան, Զ. Օհանեան՝ 10ական, Լ. Պէտիկեան 5, Օ. Թօրիկեան 5, Գասէգեան 2, Ռ. Տէր Դաւիթեան, Գ. Գասպարեան, Կ. Գայըրեան, Վ. Ալթունեան, Տօղրամաճեան եղբարք, Ս. Սարգիսեան՝ 10ական, Գ. Պէրպէրեան, Ա. Իսրայէլեան, Օ. Երամեան, Հ. Շմաւոնեան, Հ. Ժամկոչեան, Մ. Կարմիրեան՝ 5ական, Գ. Գօյաճեան, Թ. Եղիազարեան, Մ. Տէր Ստեփանեան, Գ. Կիւլեան, Ա. Նիկողոսեան, Վ. Նիկողոսեան, Յ. Նազարէթեան, Տիկ. Դանիէլեան, Կ. Թագըմճեան՝ 10ական, Ոփն, Գ. Շամլըեան, Վ. Վարդիվանեան՝ 5ական, Տիկ. Գ. Թագըմճեան 20, Թագըմճեան ընտանիք 50 ֆրանք։ Գումար 574 ֆրանք։

(տես «Յառաջ» 16 Մայիս)

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Գ. Մ. Գրադարան-Ընթերցարանին մէջ։ Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Գ. Հիւսեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Լիոնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Ներկայանալ անպայմանօրէնով։

Տէսինի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քաֆէ տը լա Փէի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անպայմանօրէնով։ Ներկայ պիտի ըլլան շրջանային կոմիտէի լիազօրները։ Կը խնդրուի գաւառներէն եկող ընկերներէն ներկայանալ անպայմանօրէն կամ վկայագրով։

ԿԱՆԳ ԱՌ ՈՒ ԿԱՐԴԱ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՀՐՃՈՒԻԼ ու ԺՊՏԷ

Լուսանկարիչ Մանուկ Մարկոսեան փոխադրուած է, 48 Rue de Baignoir, Marseille.

Կը լուսանկարէ նորագոյն մեքենաներով։ Գեղարուեստական գործ, մաքուր, արագ եւ բարեխիղճ։

Փորձի համար անգամ մը միայն այցելեցէք։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

50 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՉ

Նշանաւոր (768 էջ) 40, Պէն-Հուր 35, Թագաւոր Լիրանց 10, Սիրահարի մը դասերը 10, Արքա Գոնաթանթէն 10, Ոսկեգին բանալի Ֆր. լեզուի 12, Ինքնուսուցիչ-գրուցատրութիւն 6, 7, 10, Ֆր.-հայ բառարան 8.25, 70, Հայ-ֆր. բառարան 15.70, Հայ. մեծ քարտէսը 20, Հրաշագործ Ֆաքիրը 5, 10, Դիւթական մէջէն 2, Վարդանանք 5, Մելիքհա Նուրի հանըմ 5, Բանսիրուհտուք 3, Հին Աստուածներ 15, Հօճա Նասրէտտին 17.50, Կէս-կոյսեր 20, Թէատրա 10, Աշուղ Ղարիպ 5, Մանրանկ գրուցներ 30, Բարեկենդանի անկումները 2, ԵՐԱԺԱՆ 6, 8, 10, 20, ԵՐԳԱՐԱՆ 3, 5, 10, 25, 30, 40, Տօքթ. Փիրի խրատուելակները 10, Երկու խուլեր 2, Հարիւրապետ Քօջիկօ 20, Կարմիր ժամուց 10, Արշին մալ ալան 4, Օտարը (Հանկոզը.) 5, Խաղամոլ Մապիւս 12.50, Լուսաբեր ընթերցարան Ա. Բ. Գ. Դ. տարիներ 8, 10, 12, 14, Սրտին ձայնը 25, Վանական սէրը 15, Նատրա 10, Անոյշ 5, Օսկի եսանկիւնը (312 էջ) 2, Աղջկան մը յիշատակարանը (Տքթ. Փաշայեան) 7.50, Խնգամոլիկ աղջիկը (Ա. Արփիարեան) 7.50, Արսէն Լիւբէն 9, Շէրլօք Հօլմս 7, Թոքախտը 3, Ջերմամիգութիւն 3, Սիրոյ խորանին առջեւ 4, Լուսաբեր այբենարան 5։

Ինչպէս նաեւ ամէն ուզուած գիրք։ Պահանջեցէ՛ք մեր 4 էջնոց ՆՈՐ գրացուցակը որ լեցուն է ձեր ուզածներով եւ կը պարունակէ հազարուհէկ տեսակ գիրքեր ԱՆՐԱՂԴԱՏԵԼԻ գիներով։

Դիմել՝ VAHRAM SEVOUNI 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գրասիրաց միութեան դասախօսական ժողովները 20 եւ 21 Մայիս ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ՝ Կ. Խրայեան։ Նիւթ՝ 1. Պատմութեան եւ հայրենի աւանդութեանց արժէքները, 2. Կուսակցութիւններու եւ ազգ. միութիւններու կարեւորութիւնը գաղութներու մէջ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը՝ այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլորիայի վերնայարկը. 61 Rue Mr. le Prince։ Կը խնդրուի անդամ-անդամուհիներէ ուշացած ժամուն ներկայ ըլլալ։

«Բուժանք» ամսաթերթի թիւը (No. 23), ձոյլ բովանդակութեամբ։ Գին 2 ֆրանք։ Խնդրել ամէն մէջ լրագրավաճառներէն։ Բաժնեգին՝ տարեկ. 22 ֆր.։ Հասցէ՝ Dr. L. Krikorian, 126 Fbg. St. Denis, Paris (Xe).

Կ'ուզուին սափրիչ-ձեռագործ աշխատաւորներ՝ պրօտէի, փառուն թիւը գի եւ Քօրտանէի։ Դիմել՝ 139 Arcades des Champs Elysees. Lippe.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris 10e

Le Gérant B. TFIRNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire · SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՄԱՅԻՍ 1928

18 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 650 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՌԱՆՑ ՎԵՐՆԱԳՐԻ

Երկու խօսք եւս, «Արեւ»ի Մայիս 5ի հռչակաւոր խմբագրականին առթիւ:

Ինչպէս պարզեցինք երէկ, Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը կ'առաջարկէ լուծել Դաշնակցութիւնը, ապաւինելով «անատեղծ-քաղաքագէտ Վահան Թէքէեանի խելքին և գրչին: Արմատական միջոց», ինչպէս խորագրուած է խմբագրականն ալ:

Պատճառը՝ շատ կարճ է.— Դաշնակցութիւնը ձախողած է ... եւ «անելիք» չունի այլեւս:

Միայն թէ, սրտառո՛ւչ շնորհ մը կ'ընէ «կէս գիշերէն մինչ Արշալոյս» աքնաջան երազներ տեսնող բանաստեղծը:

Թո՛ղ լուծուի Դաշնակցութիւնը, բայց «թոյլ տայ իր անդամներուն որ անհատաբար նոր միջոց, նոր ելք փնտռեն իրենց ... բլլալու ցանկութեան, իրենց հետ այդ ցանկութիւնը ունեցող ուրիշ շատերու հետ, ոչ թէ անոնց դէմ.»

Պարզ հայերէնով, միանան, օրինակ, ռամկավարներուն հետ որոնք այսօրուան պահանջները կը գոհացնեն լիուլի, Փարիզէն մինչեւ Եգիպտոս ու մինչեւ Ամերիկա...

Դժբա՛խտ ժողովուրդ, որ ընդունակ չէն ըմբռնելու այսչափ տարրական ճշմարտութիւն մը, եւ կը յամառի Դաշնակցականին գրածը կարդալ, Դաշնակցական հռետորը լսել, Դաշնակցութեան գործունէութեան հաւատալ: Մէկ խօսքով՝ ունենալ «ընելիք չունեցող» կազմակերպութեան մը:

Ափսո՜ս, ահաւասիկ ազգասէ՛ր իմաստուններ կանգնած են ... եւ աւետաբեր լուրեր կուտան քեզի:

Գնա՛ գունդագունդ լեցնել շքեղաշուք շարքերը քինախնդիր ... Թէքէեաններու, պորտաբոյծ եւ մանկլաւիկ Մա...ներու, մեծապատիւ մուրացկան Զօպանեաններու եւ ... փաշխաոններու, որոնք ունին գաղտնիքը քու փրկութեանդ, եւ գիշեր ցորեկ նոր խօսք ու կենդանի գործ կ'... քեզի համար, միայն քեզի՛ համար...

Գնա՛ եւ սորվէ թէ ի՛նչ հետեւողական եւ հայրենասէր ... ունիս ծոցիդ մէջ, — հանճարնե՛ր որոնք չորս ոտքի ... կը խաղան, երբ Մայիս 28ը կը տօնես հայկական ... բայց նոյնքան խանդավառութեամբ կ'ուրանան երկուքն ... եւ «փառքիշահրմ չօք եաշա» կ'աղաղակեն նորեկին, աւելի ... :

Գնա՛ եւ տես թէ ի՛նչ տաղանդաւոր դիւանագէտներ ունիս, որոնք մասնաւոր պատուիրակութիւններ կը ղրկեն Երեւան, ... եւ պաշտօններ սակարկելու համար հազիւ ձեւաւորուած կառավարութեան մը հետ (1919), բայց յետոյ, երբ կը ... այդ կառավարութիւնը, աշխարհի եօթը անէծքները ... է անոր և՛ գայն պաշտպանող կազմակերպութեան ... :

Հետեւէ՛ եւ տես թէ ի՛նչպիսի անձնուէր հայրենասէրներ ... են գլխուդ վերեւ, դերասաննե՛ր որոնք երէկ զոռոզաբար ... «ափ մը Երեւանը», որոնք Դաշնակցութիւնը կը ... իբրեւ պզտիկ Հայաստանի կուսակից, մինչ ... Երեւակայութիւնը ծովէրէ ծով կը սաւառնէր, իսկ այսօր ... փա՛ռք եւ երանի՛ կուտան ճղակտոր, աւելի փոքր եւ ... «հանրապետութեան» մը, նոյն Երեւանի հասարակ ... :

Լսէ՛, կարդա՛ եւ իմացի՛ր, թէ ի՛նչպէս միեւնոյն կուսակցութեան մէկ ճիւղը կամ անդամը կ'անարգէ Մայիս 28ը, ... կը տօնէ եւ ճառերով կը փառաբանէ զայն, Դաշնակցութեան եւ ուրիշներու հետ միասին:

Ու վերջապէս, ճիգ ըրէ եւ սորվէ՛ թէ՛ ինչպէս կարելի է ... ծիծաղել այսօրուան վարիչներուն, որոնք հրապարակաւ ... կ'ուրանան հայկական Դատը, մանաւանդ Թրքական դատը, եւ միւս կողմէ արծարծել «Մեծ Տեսիլքը», մե՛ծ, ... և անկախ Հայաստանի գաղափարը:

Ի՛նչ գործ ունիս այլեւս Դաշնակցութեան հետ,— փա՛ռքն ... է, ռամկավարներուն քով. Բարեգործականի դրամնա... մինչեւ Գահիրէի ժամուն բանկալը, հայրենի՛քն ալ, ... ու աշխատաւորութիւնն ալ...:

Մտաւորական ո՞ւժ կ'ուզես, մարտական յարաճուն ... մէկ ազդանշանի վրայ կրակը նետուելու պատրաստ ...ները, ազատագրական շարժումին կուռ հմտութի՞ւն, ... աշխարհի ուղին ու ծուծը քամած անվիճելի հեղի...կութիւննե՞ր, նիւթական զոհողութեան պատրաստ բազմութիւննե՞ր, ամուր կազմակերպութի՞ւն, ֆէտայինե՞ր, քաջե՞ր, ... — հո՛ն են, բոլորը հո՛ն են, «ընդ հովանեաւ» սալօնի ...ներու, անթիւ եւ անհամար, անշէջ ու անսպառ:

Ի՛նչ կեցեր էք, ինչո՞ւ կառչեր էք Դաշնակցութեան, որ ... բոլորէն ոչ մէկը ունի, եւ չունենալով հանդերձ, կը յա... ձեր ճակատագիրը վարել ...:

Այս խորհուրդը — Դաշնակցութիւնը լուծելու խելքը, տուեր ... ռամկավար իմաստունը՝ 1908ին, «Ասիկա ընելու էր ... մը՝ 1908ին, երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը եղաւ» «Արեւ»ի, եւ երբ ռամկավար կուսակցութիւնը ծնաւ («Յառաջ»), ... 1918ին, երբ Հայաստանի անկախութիւնը հռչակուեցաւ: Եւ ... 1928ին, «1908ի երկրորդ տասնամեակը», վերջին ... է որ կը ներկայանայ:

Ափսո՜ս, խե՛ղճ ժողովուրդ: Մօգերն ու փրկիչներ եկած ... կը զարնեն:

Ո՞վ օրուան կը սպասես...:

Շ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿԱԾ ԴՐԱՄՈՎ

ԱՄԷՆ ՕՐ ՃԱՇ ԿԸ ՏՐՈՒԻ 100 ՉՔԱՒՈՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Մայիս 5ին Ֆիլիպէ փոխադրած էինք մեր հանգանակութեան առաջին արդիւնքը, 2000 ֆրանք:

Այդ առթիւ Ցանձնախումբին նախագահ Երուանդ եպիսկ. իր ստացագրին հետ, հետեւեալ նամակը ուղղած է «Յառաջ»ի.—

.. Խմբագիր,

«Կարի՛ զգածուած ենք աղէտեալներու վերաբերմամբ Յառաջի ցոյց տուած ազնիւ եւ փութկոտ վերաբերմունքէն: Ընդունած ենք ձեր ուղարկած 2000 ֆրանքի ... կտոր չէքերը՝ որոնց փոխարժէքով որոշած ենք դպրոցական որբ եւ աղքատիկ 100 մանուկներու օրական ճաշ մը տալ:

Ճաշարանը պիտի բացուի Մայիս 14ին, երկսեռ ուսուցիչներու խնամատարութեամբ եւ պիտի շարունակուի այնքան ժամանակ ո՛րքան Յառաջ շարունակէ ապահովել սեղանատան պէտքերը:

Յանուն աղէտեալ ուսանողներու սրտագին շնորհակալութիւններ յայտնելով, ողջունիւ սիրոյ Մնամք աղօթարար՝

Ա. Օ. Յանձն. Նախագահ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.

Ֆիլիպէ, 11 Մայիս

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԵՐԸ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ (?)

Աթէնքի Նոր Օրը խմբագրականի մը մէջ այս լուրը տալով, կը նկատէ (11 Մայիս).

—«Մեզ կը տեղեկացնեն թէ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը գործնական քայլեր առած է, իբրեւ կրօնական համայնք, ճանչցնել տալու համար յունահայութիւնը: Մանրամասնութեանց տեղեակ չենք: Այս քայլը պարտաւորիչ համարող պատճառներն ալ ծանօթ չեն մեզի:

Խնդրոյն իրաւագիտական կողմը մասնագէտներու գնահատումին ձգելով, մենք կ'ուզենք հայկական տեսակէտով քննել: «Կրօնական համայնք» ասութիւնը շատ նեղ եւ սահմանափակ նշանակութիւն ունի: Շատեր կը կարծեն թէ այդ հանգամանքով ճանչցուելէ յետոյ, մենք իրաւունք կ'ունենանք պահելու Պատրգ. Ժողովը, Ազգ. Վարչութիւնը, թաղականութիւնները եւ ազգային վարժարանները:

Մինչդեռ օրէնքին տրամադրութիւնը ճիշդ հակառակն է: Պետութիւնը, իբրեւ համայնքին ներկայացուցիչը պիտի ճանչնայ միայն անոր հոգեւոր պետը, որուն իրաւասութիւնները սահմանափակուած պիտի ըլլան եկեղեցիի չորս պատերուն մէջ: Ազգային մնացեալ մարմինները ու ... պետական հակակշռի տակ պիտի ըլլան ու մենք ազատ չպիտի ըլլանք մեր յարմար դատած նպատակներուն համար մեր ազգայիններէն դրամ հանգանակել կամ հանգանակուած գումարները նպատակներու յատկացնել:

Բացառութիւն ընելով, եթէ թոյլ տրուի մեր վարժարանները ունենալու, պետութեան կրթական օրէնքը ի զօրու պիտի ըլլայ անոնց համար եւ բացի հայերէն լեզուէն, միւս դասերը պիտի աւանդուին երկրին պաշտօնական լեզուով, յոյն ուսուցիչներու միջոցաւ:

Կրօնական համայնքները, Ազգերու Դաշնակցութեան փոքրամասնութեանց համար դրած իրաւասութիւններէն չեն կրնար օգտուիլ:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերը ձեւատարմութիւն կը յայտնեն

Մարտինէն կը հեռագրեն թէ՝ Արեւելեան Նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ քննութեան ելած է՝ Մարտինի կուսակալ Թէվֆիք Հատի պէյի, զինուորական և. եկմտական խորհրդականին եւ այլ պաշտօնատարներու հետ: Մարզպանը արտակարգ ընդունելութիւն գտած է վրանաբնակ ցեղերուն կողմէ: Բոլոր ցեղերը մեծ ուրախութեամբ յայտնած են թէ միշտ հաւատարիմ պիտի մնան մեծ Ղազիին ու Հանրապետութեան եւ թէ իրենց կեանքը պիտի զոհեն բոլոր հրամանները կատարելու համար:

Հարաւի կողմը գտնուած փախստականները խումբ-խումբ կը դառնան՝ անձնատուր ըլլալով:

Ամերիկայի տարեչափը եւ Հայերը

Երիտասարդ Կիներու Ամերիկեան Ընկերակցութիւնը (Y. W. C. A.) մանրամասն տեղեկագիր մը հրատարակած է՝ սեղմիչ օրէնքներու ֆնասներուն մասին: Տեղեկագիրը, որ պատրաստուած է Օր. Ապաւնի Եէկէնեանի կողմէ եւ երեք մասերէ կը բաղկանայ, կ'ըսէ թէ իրենց զաւակները, կիներն ու ծնողները Ամերիկա բերելու համար արտասահմանէն կամ Ամերիկայէն ղրկուած աղերսագիրները այնքան շատ են որ, Ուաշինկթընի Ներգաղթի պաշտօնեան յայտարարած է թէ վերջին դիմողը հինգէն մինչեւ 15 տարի պէտք է սպասէ՝ մինչեւ որ իր կարգը գայ:

Նոյն տեղեկագրին համաձայն, Թրքական տարեչափը փակուած է 24 տարի, հետեւաբար վերջին դիմողը 24 տարի պէտք է սպասէ:

Երիտասարդ Կիներու Ամերիկեան Ընկերակցութիւնը քննած է շատ մը ազգերու գանգատները եւ գտած է որ, Հայերն ու Յոյները մեծամասնութիւն կը կազմեն, երբ խնդիրը կը վերաբերի քաղաքացիներու 18-21 տարեկանէն վեր զաւակներու և ծնողներու բաժանման: Տեղեկագիրը կը պահանջէ օրէնքին բարեփոխումը:

Թուրքիա մտնելու համար

Պոլսոյ Թերթերուն մէջ կը կարդանք.— Այն Թրքահպատակները, որոնք կը փափաքին արտասահմանէն Թուրքիա գալ կամ Թուրքիայէն արտասահման մեկնիլ, պէտք է իրենց հետ ունենան անձնագիր, անցագիր եւ զինուորական վկայականներ: Նկատելով որ շատեր կը բաւականանան միայն անցագրով ճամբորդելու, դժուարութեանց կը հանդիպին Թրքական հիւպատոսարաններուն մէջ:

Ներքին գործավարութիւնը շրջաբերականով մը շահագրգռողներու ուշադրութեան կը յանձնէ այս պարագան:

Թուրքեւսուրիական վէճը

Գրած էինք թէ՝ Թուրքեւսուրիական սահմանի մասին վէճ մը ծագած էր Թուրք եւ ֆրանսացի պատուիրակներուն միջեւ: «Ազգամ»ի համաձայն, այս տարակարծութիւնը կը վերաբերի Նուսէյպին-Մէզիի պատմական գիծին շուրջ:

Խառն Յանձնաժողովի Նախագահ՝ Դանիացի զօր. Էրնսթ, ուզած է ինքզինքին իրաւարարի իրաւունք տալ եւ պարտադրել իր տեսակէտը, որ հակառակ է Թուրք տեսակէտին: Թուրք կառավարութիւնը մերժած է լուծումի այս եղանակը, յայտնելով թէ վէճը իրաւարարութեան պէտք է յանձնուի:

Չինաստանի կռիւները

Ազգայնական բանակներու ընդհանուր հրամանատար զօր. Չանկ-Քայ-Շէք ընդունեց ճափոնական կառավարութեան պահանջները՝ Ցինան Ֆուի մէջ ճափոնցի զինուորներու վրայ կատարուած յարձակումին առթիւ: Ճափոն կը պահանջէր՝ պատժել չինացի զօրավար Հօ-Եաօ-Ցուն, որ ազգայնական զինուորներուն կը հրամայէր երբ Ճափոնցիներուն դէմ կռիւը սկսաւ. դա բեցնել կռիւները Ցինանի որոշ մէկ գօտիին մէջ եւ Ցինան-Ցինկթաօ երկաթուղագծին վրայ:

Ազգայնական զինուորները կը շարունակեն իրենց յաղթական յառաջխաղացումը դէպի Փեքին. միւս կողմէ մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լինի զինուորները խուճապահար կը փախչին դէպի Մանչուրիա, որպէսզի իրենց նահանջի գիծը չկտրուած՝ ապահով տեղ հասնին:

Ճափոնական կառավարութիւնը որոշեց արգիլել որ Չինացիներու քաղաքացիական կռիւները փոխադրուին Մանչուրիա կամ Մոնկոլիա: Պիտի աշխատի, որ Փեքինի անկումով վերջ գտնեն բոլոր թշնամութիւնները: Ճափոն թոյլ չպիտի տայ որ ազգայնականները անցնին Շանհայքվան-Զաօեանկ գիծէն վեր: Հակառակ պարագային զինաթափ պիտի ընէ երկու կողմի զինուորներն ալ:

Շթրեզեմանի վիճակը

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, Գերմանիոյ արտաքին Նախարարին առողջական վիճակը բարւոքած է: Ազիքի բորբոքումը եւս անհետացած է եւ երիկամունքները սկսած են գործել, սակայն բժիշկները տակաւին վտանգաւոր կը գտնեն իր վիճակը, վախնալով կրկնութենէ մը:

Շթրեզեմանի հիւանդութեան պատճառաւ, ընտրական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸ. Ցանկ

	Ֆր.
Օր. Վարդուհի Թամիրեանց	200
Իսքէնտէր Ն. Թօգաթլեան Մարսէյլ	100
Տիկին Մ. Գ.	50
Վ. Երմոնեան, Մալաքօֆ	20
Ուրիշ մը	20
Գումար	390
ԺԷ. ցանկին գումարը	19,212
Ընդհ. գումար	19,602

.·. Եղէկ տուն ըլլալով (Համբարձում), որ եւ է ապահովագրեալ նամակ չստացանք:

×

Բարեգործականի գրասենեակէն մեզի կը հաղորդեն թէ նորագոյն տեղեկութեանց վրայ, Ֆիլիպէ ղրկուած է 30.000 ֆր.ի երկրորդ նպաստ մը, որուն 10.000 ֆրանքը վճարած է Գ. Զօրոս Նուպար:

.·. Աւելորդ թիւրիմացութիւններ կանխելու համար, կը յայտարարենք թէ «Յառաջ»ի մէջ կը հրատարակուին միայն այն ցանկերը, որոնց արդիւնքը մեր միջոցաւ կը փոխադրուի:

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՇԽԱՆ ԿԱՐՈԼ ԵՒ... ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

Իշխան Կարոլ, Ռումանիոյ ըմբոստ գահաժառանգը, անել վիճակի մը մատնուած է:

Անգլիայէն կը ճամբեն զինքը: Ֆրանսայի ու Լիւքսէմպուրկի մէջ չեն հիւրասիրեր: Իր Ռումանիա մուտքը անկարելի է: Կը դիմէ Ամերիկա, Իտալիա, Սպանիա: Կը փնտռէ տեղ մը, ապաստանարան մը, ծակ մը վերջապէս:

Հէ՛ք իշխան Կարոլ, որ այս լայնածաւալ աշխարհին մէջ ծակ մը տեղի կարօտը կը քաշէ:

Իշխանին վիճակը ինծի կը յիշեցնէ աւելի քան հէք Հայուհիի մը ոդիսականը: Հայ կին մը, ամիսներ առաջ, Մարսէյլէն ճամբայ կ'ելլէ, վերադառնալու համար Պոլիս: Շոգենաւը Ղալաթիոյ կամուրջին մօտ խարիսխ կը նետէ: Թուրքերը սակայն չեն թողուր որ կինը նաւէն դուրս ելլէ:

Հայուհին շոգենաւին մէջ մնալով, ակամայ կը ճամբորդէ դէպի Վառնա: Պուլկարներն ալ չեն ընդունիր: Ճամբան կը շարունակուի դէպի Կոստանցա: Ռումանացիներն ալ ներս չեն առներ զինքը: Աւելի վեր, Պիւսիս, Օտեսա, Պոլշեւիկները բնաւ չեն ընդունիր ի հարկէ: Դարձ մը՝ Պաթում: Վրացիները անշուշտ չեն կրնար ընդունիլ՝ Օտեսայէն մերժուած մը:

Վերադարձ՝ Պոլիս, Իզմիր ու Պիրէօս: Զա՛ր սատանայ, Յոյներն իսկ չեն ընդունիր: Յառա՛ջ՝ Նափոլի: Իտալացիներն ալ կը մերժեն: Վերադարձ՝ Մարսէյլ ու այս անգամ Ֆրանսացիներն ալ չեն ընդունիր:

Եւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն...

Հիմա կը պատմեն թէ այդ ծովացած Հայուհին՝ ծովէ ծով ու նաւահանգիստէ նաւահանգիստ տակաւին կը ճամբորդէ, իր գործն ու բնակութիւնը հաստատած ըլլալով նաւուն մէջ:

Եթէ հողերը սահմաններ ու եթէ սահմանները օրէնքներ ունին, անդին կայ ծո՛վը անսահման ու անօրէն:

Իշխան Կարոլին մէկ բան կը մնայ. — կամ իր ճակատագիրը կապել մեր ծովագնաց Հայուհիին հետ եւ կամ տարբեր ուղղութեամբ... նետուիլ ծով:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ա.

ՆԱԽԱԲԱՆԻ ՏԵՂ

Ամէն ինչ հայրենիքի համար։ Ահա օրուան կարգախօսը, որուն կը ձգտի եւ պէտք է ձգտի ամէն սրտցաւ հայրենակից։ Հակառակ երկրին վարիչներուն չկամութեան, գործնական իւրաքանչիւր հայրենակիցի նուիրական պարտականութիւնն է այս կարգախօսը իրականացնել առանց վերապահութեան։

Բայց կան բացառիկ պարագաներ, որոնց առջեւ փոքր շեղումներ ընել՝ հայրենիքի լաւ ըմբռնուած շահերուն ծառայել է։

Օրինակներով խօսինք։ Մօտ չորս տարի առաջ, երբ չափահաս որբեր Յունաստան եւ Սուրիա ատտանդական թափառումներով, բռնած էին այլասերման ճամբան, սրտցաւ հայրենակից մը գաղափարը կ'ունենայ Կիպրոսի Ս. Մակարի վանքը վերածել գիւղատնտեսական որբանոցի, հոն կարենալ պատսպարելու համար գէթ քանի մը հարիւր որբեր։ Այս կերպով փրկուած պիտի ըլլային որբերէն գոնէ մաս մը։ Այդ որբերը պիտի տիրանային արհեստի մը եւ առաջին նպաստաւոր վայրկեանին, իբրեւ արհեստաւորներ եւ թերեւս ալ փոքր դրամագլուխներով, պիտի վերադառնային Հայաստան եւ ասոնցմէ դուրս վանքին հողերն ալ ուղղակի շահագործուելով, աւելի հասութաբեր պիտի ըլլային։ Պ. Պօղոս Նուպար ըմբռնելով ծրագրին հայրենասիրական բնոյթը, սիրով յանձն կ'առնէ հոգալ ծրագրին նիւթական մասը։ Բայց ահա Հայ Նպաստամատոյց Հօճա մը, որ իր եւ-տասիրութիւնը գոհացնելու համար, լուր մը համար վերմակ կը վառէ, կը զգուի ծրագրին դէմ եւ կը թելադրէ վերջինիս գիւղատնտեսական որբանոցը բանալ Հայաստանի մէջ։

Չերկարենք. գործը այս կերպով ջուրը կ'իյնայ եւ այդ գիւղատնտեսական որբանոցը ո՛չ Կիպրոսի մէջ կը բացուի եւ ո՛չ ալ Հայաստանի մէջ։

Քանի որ առիթը ներկայացաւ, փակագիծ մըն ալ բանանք։ Աղեքսանդրիոյ մէջ հաստատուած «Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբը», ամիսներ առաջ կը դիմէ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, խնդրելով նիւթական աջակցութիւն։ Բարեգործականին գեղեցիկ առիթ մը ներկայացած էր երիտասարդ եւ կորովի յանձնախումբի մը հետ գործակցելու համար։ Բայց ահա նորէն Հայ Նպաստամատոյց Հօճան գործի վրայ է։ Ամիսներ յետոյ Բարեգործականէն կը հասնի պատասխան մը։ Կը գնահատեն յանձնախումբին ձեռնարկը, բայց իրենց պիւտճէն ձեռնտու չէ օգնելու։ Մինչդեռ, այդ պիւտճէն անհատ գիւղատնտես ուսանողներու կ'օգնէր եւ ի նպաստ կարչօգնելու Յանձնախումբի մը, որ բազմաթիւ ուսանողներ կը պահէր [illegible] գիւղատնտես ուսանողներու համար, լաւ չէր ըլլար որ նպաստի գործը կեդրոնանար բոլորին յարգուած Յանձնախումբի մը ձեռքը։ Պ. Մալէզեան լաւ ըմբռնած ըլլալով այս պարագան, գործի գլուխ անցնելուն պէս թերթերու մէջ հրատարակուած ազդարարութեամբ մը կը յայտնէր թէ Բարեգործականի եղած անհատական բոլոր դիմումները պիտի մերժուէին եւ միայն ինքը Բարեգործականը՝ իր եւ կամ ազգ. մարմիններու միջոցաւ պիտի կատարէր նպաստի բաշխումները։

Աղեքսանդրիոյ Յանձնախումբը՝ Բարեգործականի ուշացած պատասխանը առած ատեն, արդէն ուժովցած ըլլալով, անմիջապէս պատասխանեց Բարեգործականին թէ պատրաստ էր ինքը, առանց նիւթական ամենադոյն ակնկալութեան, սատարել նաեւ իր գիւղատնտես ուսանողներուն։ Գոցենք փակագիծը, որ պայծառօրէն ցուցուց թէ ինչ տխուր դերեր կը կատարեն եւ ազգային գեղեցիկ գործեր անխղճաբար կը քանդեն տիրողսաւոր Հայ Նպաստամատոյց Հօճաներ։

Գանք Սուրիոյ հարցին։ Հայաստանի դուռներուն ամրանիւս փակումը եւ միւս կողմէ Սուրիոյ մէջ վրանաբնակ Հայ գաղթական ժողովուրդի տառապանք եւ օրէ օր հալող ու մաշող վիճակը նկատի առնելով, մօտ երկու տարի առաջ, յօդուած մը գրեցի «Յառաջ»ին։ Առաջարկս էր՝ խորհիլ Սուրիոյ մէջ երկրագործ հայ գաղութներ հաստատելու հարցին վրայ։ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը, «Ամէն ինչ հայրենիքի համար» նշանաբանէն առաջնորդուած, անյարմար գտաւ մեր գաղափարը եւ չհրատարակեց մեր յօդուածը։ Այդ՝ իր իրաւունքն էր։ Բայց ահա ժամանակը եկաւ հաստատեց, որ մեր ծրագիրը անտեղի չէր։ Սահեցան երկու տարիներ ալ, կոտորակելով հայ թշուառ գաղթականները. կործանումը նորէն հայրենիքի եղաւ։

Երկրագործական բարգաւաճ գաղութներ, օրհնութիւններ են հայրենիքի մը համար։ Երբէք մեր միտքէն չենք անցըներ որ, մեր գաղութները ցմբոց ձեւն օտար գաղթավայրերու մէջ։ Բայց անոնք, պարտին մինչեւ որ կարելի ըլլայ ամփոփել զիրենք Հայաստանի մէջ, առանց ժամավաճառ ըլլալու, գոյանալ եւ բարգաւաճիլ եւ ներգաղթի գեղեցիկագոյն ժամուն, բարեկեցիկ վիճակի մէջ գաղթել հայրենիք։ Ըսել կամ, տարիներու փորձառութիւնը մեզ կը թելադրէ թէ պոլշեւիկեան ներկայ բարոյական նորելուկ դաստիարակութեան տակ, տասը տարիէն հանելիք պոլշեւիկեան հայ առաջին սերունդին մոլութիւններուն դէմ հակազդելու համար, պարտինք արտասահմանի հայութիւնը՝ անաղարտ պահել։

Ըսել ասոր համար պարտականութիւն կը ծանրանայ մեր վրայ. մեր ջանքերուն ու ճիգերուն, մեր աշխատանքներուն եւ զոհողութեանց գոնէ մէկ երրորդը յատկացնել գաղութներու տնտեսական, կրթական, ընկերական եւ բարոյական վիճակին բարելաւման եւ երկու երրորդն ալ կեդրոնացնել նորէն Հայաստանի մէջ։

Այս տեսակէտէն առաջնորդուած, մենք ուրախութեամբ կ'ողջունենք այն ձեռնարկը, զոր մեր օտար բարեկամները յանձն առած են գլուխ հանել՝ Սուրիոյ մէջ հաստատելով երկրագործական հայ գաղութներ։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԱՌՔԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

Փարիզի ոստիկանութիւնը հրատարակած է Ապրիլ ամսուան վիճակագրութիւնը, որուն համաձայն, երթեւեկի եւ փոխադրութեան զանազան միջոցներու զոհ գացած են, Փարիզի եւ շրջակայ արուարձաններուն մէջ՝ 353 հոգի, մեռեալ եւ վիրաւոր։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԵՐԿՐԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.

Այս երկրի տնտեսական զարգացման համար առանձնապէս խոշոր նշանակութիւն կրնան ունենալ երկրագործական-առեւտրական ցուցահանդէսները։

Տարիներ առաջ Թէհրանի մէջ բացուեցաւ առաջին ցուցահանդէսը, որ կազմակերպուած էր մեծ խնամքով եւ նկատելի յաջողութիւն ունեցաւ։ Երկրին զանազան կողմերէն ղրկուած էին ամէն տեսակ ներքին արտադրութեանց նմոյշներ։ Ցուցահանդէսին կը մասնակցէին նաեւ Ռուսիան եւ Գերմանիան, գլխաւորաբար գիւղատնտեսական մեքենաներով։ Ինչպէս յայտարարած էր կառավարութիւնը, երկու տարին մէկ անգամ, ապագային թերեւս աւելի յաճախ, պիտի կազմակերպուէին նման ցուցահանդէսներ, երկրին արտադրական ուժերը խրախուսելու եւ արտադրութիւնը զարգացնելու համար։ Երկու տարին անցաւ, բայց ցուցահանդէս այլեւս երկրորդ անգամ չերեւցաւ. մինչդեռ այժմ աւելի դիւրին է երկրին հեռաւոր վայրերէն անգամ ապրանքներ հասցնել կեդրոն, շնորհիւ բեռնատար ինքնաշարժներու հաղորդակցութեան, որ անցնող տարուան մէջ մանաւանդ շատ զարգացաւ նորոգուած ճանապարհներով։ Նոյն իսկ թղթատարական հաղորդակցութիւնը մեծ մասամբ կը կատարուի ինքնաշարժներով։

Դժբախտաբար տակաւին ձեռքս չանցան անցեալ տարի արտածուած եւ ներածուած ապրանքներու վիճակագրութիւնները։ Ընթերցողին գաղափար տալու համար աւելորդ չեմ համարեր ներկայացնել 1925—1926 (պարսկական 1304) թուականի թիւերը, քաղուած մաքսատան ցուցակներէն.-

Ներածում	միլիոն ղրան
Անգլիա և Հնդկաստան	468
Ռուսիա	212
Պելճիքա	35
Գերմանիա	33
Ֆրանսա	24
Իտալիա	20
Հոլանտա	19
Թուրքիա	15
Միջագետք	11
Միացեալ Նահանգներ	10
Գումար՝ միլիոն ղրան	847

Արտածում	միլիոն ղրան
Անգլիա և Հնդկաստան	439
Ռուսիա	281
Եգիպտոս	163
Ամերիկա	70
Թուրքիա	31
Միջագետք	29
Ֆրանսա	23
Ճափոն	6
Զանազան Երկիրներ	6
Աֆղանիստան	3
Գումար՝ միլիոն ղրան	1051

204 միլիոն ղրանի յաւելում, որուն համար պարտական ենք Ամերիկայի եւ Եգիպտոսի, մասամբ Թուրքիոյ, որոնք աւելի դրամ կը բերեն, հակառակ Անգլիոյ, որ աւելի կը ներածէ, քան կ'արտածէ։ Այս թիւերը անշուշտ երկու տարի յետոյ փոխուած են, բայց յաւելումը ապահով է, հակառակ այն հանգամանքին որ որոշ հում նիւթերու արտածումը տակաւին չէ հասած նախապատերազմեան շրջանին։ Օրինակ բամպակը, որ պարսկական արտածութեան կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ, մինչեւ 1913 թուականը տարեկան 9 միլիոն պարսկական լիար կ'ուղարկուէր զանազան երկիրներ, մեծ մասամբ Ռուսաստան, այժմ դեռ 6 միլիոն լիտրը չէ անցած (տես «Փարս» տարեցոյց 1307)։ Պատճառը զինադադարին յաջորդող բամպակի տագնապն էր։ Ռուսական շուկայի փակման հետեւանքով արժէքները ինկան եւ բամպակի մշակութիւնը դադրեցաւ, յետոյ ռուս պետական հիմնարկներու սեղմումները, որոնց վերացումով կասկած չկայ որ թէ բամպակը եւ թէ Ռուսիա արտածուած ուրիշ մթերքները պիտի գտնեն իրենց նախապատերազմեան քանակը։

Արտածուած նիւթերուն մէջ կարեւոր տեղ կը բռնեն.—

	միլիոն ղրան
Պարսկական նաւթ	544
Գորգ	118
Չոր մրգեղէն	79
Ափիոն	70
Բամպակ	62
Բրինձ	43
Բուրդ	22

Իսկ ներածուած նիւթերու մէջ.

	միլիոն ղրան
Կերպասեղէն	260
Շաքար	139
Թէյ	65
Ինքնաշարժ եւայլն.	16

Համեմատութեան համար աւելորդ չէ կարդալ, 1923/1924 պարսկական 1302) թուականի թիւերը.—

Արտածում	միլիոն ղրան
Պարսկական նաւթ	383
Գորգ	104
Չոր մրգեղէն	40
Ափիոն	60
Բամպակ	50
Բրինձ	12
Բուրդ	13

Ներածում	միլիոն ղրան
Կերպասեղէն	205
Շաքար	131
Թէյ	60
Ինքնաշարժ եւայլն.	5

Նկատելի է, որ պատերազմի եւ սովի արհաւիրքներէն յետոյ, Պարսկաստանը աստիճանաբար ոչ միայն կ'աւելցնէ արտադրութեան կարողութիւնը, այլ և արտաքին շուկաներէ գնումները։ Այս համեմատութիւնը կ'երեւայ նոյնիսկ պարսիկ ժողովուրդին թէյ սիրելու հանրածանօթ սովորութեան մէջ։ Երկու տարի յետոյ 8 միլիոն ղրանի աւելի շաքար եւ 5 միլիոն ղրանի աւելի թէյ է սպառած։ Նոյն իսկ, երբ կառավարութիւնը արտակարգ տուրքեր կը նշանակէ թէյի ու շաքարի վրայ, ժողովուրդը ոչ միայն չի բողոքեր, այլ և ուրախ է որ, այդ դրամով երկաթուղիներ պիտի ունենայ։

Կանգ չեմ առներ վերջին ռուս-պարսկական դաշնագրի այս երկրի տնտեսական կեանքի համար անհրաժեշտ եւ նպաստաւոր կէտերուն վրայ, որով երկրի տնտեսութիւնը, մանաւանդ հիւսիսի մէջ, վերակենդանացաւ, հոգ չէ թէ արտածուած ապրանքներու փոխարէն խոշոր տոկոսով ռուսական ապրանքներ պիտի ներածուին։ Դաշնագրին համաձայն, պարսիկ վաճառականներու սահմանուած 50 միլիոն ռուբլիի հաշուին տարեկան հետեւեալ նիւթերը միայն իրաւունք ունին արտածելու ռուսական շուկաները.

	Ռուբլի
Բամպակ	14.200.000
Բուրդ	5.460.000
Կանեփ	1.050.000
Քաթիրէ, պարս խէժ.	1.200.000
Ոչխարի և այծի մորթ	700.000
Սուղ մորթեր	3.500.000
Գարչակ և քունջութ	260.000
Աղիք	100.000
Մետաքս, փայտ, մոմ եւայլն.	530.000
Մաքրուած բրինձ	11.500.000
Չոր մրգեղէն	5.500.000
Նուշ	1.400.000
Նարինջ և լիմոն	800.000
Կաշեղէն	3.000.000
Մսացուներ	400.000
Կանաչեղէն, հաւկիթ	400.0000
Գումար՝ Ռուբլի	50.000.000

(Տես Դաշնագրի թիւ 1 յաւելուածը)

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԼԻՄԱՆԵՐՈՒՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրի այն տարածութիւնները, որոնց մէջ օդի փոփոխութեան աստիճանը, ինչպէս նաեւ մթնոլորտի չորութիւնը, խոնաւութիւնը, օդի ճնշումը համանման են, կը պատկանին կլիմաներու միեւնոյն բաժանումին։

Երկրագունդի որեւէ մէկ կէտին փոփոխութիւնը՝ ուրիշ կէտի մը փոփոխութենէն զանազանող պատճառներն են՝ աշխարհագրական դիրք, ծովերու, լիճերու եւ անտառներու մերձաւորութիւն, հողի կազմութիւն ու ճնշում. հովերու ուղղութիւն եւլն.

Կլիմայի զանազան տարրերը, տաքութիւն, ցրտութիւն, չորութիւն եւ խոնաւութիւն մեծ ազդեցութիւն ունին հիւանդութեանց ծագման եւ տարածման վրայ։ Ամերիկա կեդրոնն է դեղին տենդին, Ֆրանսա՝ ժանտատենդին եւ Ասիա՝ քոլերային։ Տաք կլիմաներու տակ տարափոխիկ հիւանդութիւնները ինչպէս նաեւ համաճարակները աւելի արագօրէն կը ծաւալին։

Կլիման ազդեցութիւն ունի նաեւ մարդուն կազմուածքին եւ ֆիզիքական ու բարոյական առանձնայատկութեանց վրայ։ Այս ինչ կլիման կը պատշաճի կազմուածքի մը եւ կրնայ ազդուաբեր ըլլալ ուրիշի մը։ Տաք երկիրներու բնակիչները ընդհանուր առմամբ բարձրահասակ են, շուտ կ'աճին, կանուխ կը ծերանան եւ քիչ կ'ապրին, իսկ ցուրտ կլիմայի տակ ապրող մարդիկ սովորաբար կարճահասակ են, դանդաղ կ'աճին, բայց օժտուած են զարգացած մկանային դրութեամբ, ուշ կը ծերանան եւ երկարակեաց են։

Ըսել կամ, տաք կլիմայի տակ հիւսուածները կը թուլնան, վիճակ մը՝ որ անհոգութիւն, մեղկութիւն եւ անփութութիւն կը պատճառէ. ասոր փոխարէն ջղային դրութիւնը մեծ չափով կը գրգռուի. վառ պահելով կիրքերու կայծը եւ տեղի տալով խառնուածքներու եւ բնութիւններու փոփոխականութեան։ Ցուրտ կլիմայի մէջ մարդ աւելի պաղարիւն խառնուածք մը կ'ունենայ, մինչդեռ տաք կլիմայի տակ կ'ըլլայ աւելի տաքարիւն ու կրակոտ։ Մորթը կը կրէ կլիմային ազդեցութիւնը. ինչպէս գիտէք, այրեցեալ գօտիին տակ մարդուն մորթը կ'ըլլայ թուխ, սեւ, մազերով, իսկ ցուրտ կլիմաներու տակ՝ ճերմակ, եւ բաց գոյն դեղին մազերով։ Կլիման երբեմն մեր մարմնին վրայ զօրաւոր ու վայրկենական ազդեցութիւն մը կը ներգործէ։ Հիւսիսաբնակ մէկը երբ Այրեցեալ գօտիին տակ բնակի, աշխատութեան մէջ ունեցած գործունէութեան եռանդը շուտով կը մարի եւ զգացողութեան ու տաղանքի ցանկութիւնները մեծ թափ մը կ'առնեն։

Վերոյիշեալ երեւոյթները մեզի կը թոյլատրեն հետեւցնելու թէ կիզիչ մթնոլորտի տակ ամէն բան կը միտի դէպի սերնդագործութիւն, այսինքն այն յարաճուն արտադրութեան, որուն ցայտուն օրինակը մեզի կու տայ ինքնին բնութիւնը հարաւային երկիրներու մէջ։ Ֆիզիքական սիրոյ այս հակումէն կը ծնին խել մը կիրքեր, որոնց տեսակն ու աստիճանը կ'առնչուի կլիմաներու զանազանութենէն։

Պրազիլիոյ ծանր մթնոլորտին տակ մարմինը անգործութեան կը մատնուի. անոր շարժումները կը դանդաղին եւ գաղափարներու յղացումը կը դժուարանայ։ Սպառած ուժերու նորոգութեան պէտքը, որ աւելի զգալի է ցուրտ կլիմաներու տակ, ծնունդ կու տայ որկրամոլութեան ու շատակերութեան. գործունէութեան պէտքը կը ծնի աշխատութեան կարիքը, որ [illegible] շահերու գաղափարական հետ միանալով, մարդը կը մղէ հոգալու իր բազմատեսակ պէտքերը։

Մարդ բնականէն օժտուած ինքնայատուկ կազմուածքով [illegible], որ սերնդագործութեամբ [illegible] ու կը բազմանայ, բայց այդ [illegible] զէն սերած էակներուն իւրաքանչիւրը նոր մթնոլորտի տակ կը [illegible] անոր կլիմային ազդեցութիւնը, ժամանակի ընթացքին մէջ [illegible] փոխէ իր ցեղը։ Փորձառութիւնը հաստատել կու տայ թէ կլիմա[illegible] կարող է ցեղին մէջ փոփոխութիւններ ներմուծել, առանց հիմնովին կերպարանափոխ ընելու անոր գործարանային յօրինուածութիւնը։

Կլիմաներուն մարդուս բնախօսական յօրինուածութեան վրայ ներգործած ազդեցութեան [illegible] գիւնք կը նկատուին նաեւ [illegible] վրդով բարքերն ու մտքի զարգացումը։

Բարեխառն կլիմաներու տակ ապրող ժողովուրդները բազմակողմանի առաւելութիւններ կը վայելեն, Այրեցեալ կամ Սառուցեալ գօտիներուն բնակիչներուն վրայ։ Առաջինները, իրենց մկաններու ազատ շարժումներուն եւ [illegible] գրութեան անկաշկանդ գործունէութեան շնորհիւ, առաւել [illegible] ֆիզիքական ու մտաւորական [illegible] զարգացում մը։

Կլիմայի բարեխառնութիւնը մեղմացուցած է անոնց [illegible] զգացումները, կանոնաւորած անոնց ընկերային կեանքը, մղած [illegible] առեւտուրին, վաճառականութեան, գիտութեան եւ գեղարուեստին։

Մէկ խօսքով, կլիմաներու բարեխառնութիւնը աւելի ապահովելով մարդուն գոյութիւնը՝ [illegible] զարկ մը տուած է անոր ֆիզիքական, բարոյական ու մտաւորական զարգացման։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ[illegible]

ՁԵԿՈՅՑ
ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Բարեգործականի գրասենեակէն [illegible]

Յառաջիկայ դպրոցական [illegible] ջանին համար (1928—192[illegible]) [illegible] ւանօրէն մի քանի տեղ ազատ [illegible] թոշակներու յատկացումին [illegible] խառնութեամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութիւններէն [illegible] պարեան Սաներու Վարչութիւնը [illegible] կը ծանուցանէ Հայաստանի եւ արտասահմանի [illegible] սանողներուն, որ պիտի փափաքին իրենց թեկնածութիւնը դնել [illegible] մալսարանական եւ առհասարակ մասնագիտական բարձրագոյն [illegible] դասընթացքներու համար, առաւելն մինչեւ 15 Յուն[illegible] ընդ խնդրագիրները (ֆրանսերէն լեզուով) հասցնել, կցելով [illegible] յագիր, յանձնարարական եւ [illegible] ամէն տեսակ մանրամասն [illegible] թիւններ, յետագայ հասցէին՝ Comité de l'Eoeuvre des [illegible] siers Arméniens, 11 Rue [illegible] mont, Bruxelles.

Նախապատուութիւն [illegible] ուի որբ ու չքաւոր ուսանողներ[illegible] եւ անոնց որ յանձն կ'առնեն [illegible] յաստանի մէջ գործադրել [illegible] մասնագիտութիւնը։ Նախ[illegible] րաստութեան համար թոշակ [illegible] յատկացուիր։

Վերոյիշեալ թուականէն [illegible] մինչեւ յառաջիկայ 15 [illegible] 1929 կատարուած դիմում[illegible] անհետեւանք կը մնան։

Պրիւսէլ, 10 Մայիս 1928

ՃՈՒՏՈՎ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
"ԼԱՁԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ,,

Թուրքեւ-յոյն պատերազմէն եղերական դրուագ մը, ուր հեղինակը ԺԱՆ ՓՍԻՔԱՐԻ, Յոյն մօր մը տառապանքին շուրջ, իրական գոյներով կը պատկերացնէ Թուրք բռնապետութեան վատասերող նկարագիրը:

ԱՌԱՋԻՆ ԹԻՒԷՆ ԽՍԿ ՊԻՏԻ ՍԻՐՉԷՔ ՄԷԿ ՇՈՒՆՉՈՎ ԿԱՐԴԱԼ ԶԱՅՆ

ԵՐԿՈՒ ԲՆՈՐՈՇ ՓԱՍՏԵՐ

«Հայրենիք», այս խորագրով յօդուածի մը մէջ ուշադրութեան կը յանձնէ Թեսալոնիկէի Սիւրէն երկու փաստեր (29 Ապրիլ)։

«Առաջինը այն է, որ, համայն խորհրդային աշխարհի ... եւ ռամկավարական բոլոր վարդապետին նկարագիրներէն եւ խանդավառութիւններէն, ռամկավար մամուլի հատուածները կը խօսին Հայաստան երթալ խորհրդային գիրագասելով ներկայ ... բնական դովքն ընել նոյն իսկ այն մասի վրայ ... ռամկավար գործիչ ... Սաֆրաստեան, Հրաչ ... եւ մէկ երկու ուրիշներ ... բարեհաճեցան Հայաստան երթալ, քանի մը շաբաթ ... միայն հոն մնացին եւ փութացին օր առաջ ... «հեռանալ Հայաստանէն», ... կը թուի թէ պէտք է որ ... անտանելի ... իրենց քարոզներուն կը հաւատային գէթ պզտիկ չափով մը։

... է, թէ ռամկավար մտաւորականները իրենց Խորհրդային Հայաստանով բնաւ հրապուրուած չեն, ինչպէս որ կը ... հրապուրել ուրիշները։ ... է, թէ ռամկավար մտաւորականները Խորհրդային Հայաստանի հաւցէին բրած իրենց ... գովեստներուն եւ փառաբանութիւններուն մազի չափ չեն ... Այլապէս անոնք բոլորն ալ պիտի վազէին երթային Հայաստան եւ հոն մշտապէս ... եթէ ոչ ջանային ազգին ծառայել, գէթ հանգիստ ու երանաւէտ կեանք մը վայելել, ինչպէս որ կը հաւատացնեն, թէ Հայաստանի ժողովուրդը կը վայելէ այժմ։ Չէ՞ որ իրենք Դաշնակցական չէֆերու ... «Հայաստանէն վռնտուած» ... չեն եւ կարող են, եթէ ուզեն, երթալ Հայաստան, ապրելու եւ գործելու համար հոն, ... որ անկասկած պիտի ըլլային Դաշնակցական մտաւորականները, եթէ ամենապզտիկ ... ունենային։

Երկրորդ փաստը, որ նոյնքան յատկանշական է եւ աղաղակող, հետեւեալն է.— Խորհրդային Հայաստան գացած եւ ... մնացած հայ մտաւորականները, Թաշզադեանէն սկսեալ ... Խաչատրեան, Շիրվանզադէն սկսեալ մինչեւ Սպարեան ... Յակոբեան, նոյն իսկ Կարօ Միքայէլեանէն սկսեալ մինչեւ ... Կամսարական, բոլորն ալ Հայաստան ոտք դնելով կամ ... խմբեր եւ ... անձի մը այնքա՛ն փայլին եւ գործունեայ այդ հայ մտաւորականներէն ոչինչ կը ... այլ եւս, եթէ չհաշուենք մէկ քանիէն ակամայ ... քանի մը տողերը, որ ... երբեմն արտասահմանեան մամուլին մէջ։»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մամուլի սըրտակեղեք խմբագրականներէն մարսիլահայ գաղութն ալ խորապէս ազդուեցաւ։ Խոնարհ խաւերը այժմ մեծ եռուզեռի մէջ են եւ գործի գլուխ, փառ առաջ իրենց համեստ օժանդակութիւնը հասցնելու համար Պուլկարիոյ արկածեալ հայրենակիցներուն։

Մասնաւորաբար, գործարանի մէջ կեանք մաշեցնող դասակարգին մօտ աչքի կը զարնէ բարի նախանձը։

Հայր. եւ զանազան միութիւններ հանգանակութեան ձեռնարկած են արդէն, կատարելու համար իրենց եղբայրական պարտքը։ Միութեան մը կողմէ հանգանակիչ յանձնախումբի անդամ կ'ընտրուիմ։ Կը սկսինք հայկական թաղերը պտտիլ եւ հայ բնտանիքներու սենեակներու դուռները զարնել։ Գրեթէ ամէն տեղ սիրով կը լսեն մեր ձայնը եւ առանց լիազօրութեան վկայականով իսկ հետաքրքրուելու, բաւ համարելով հակիրճ ու հասկնալի բացատրութիւն մը, իրենց սրտաբուխ նուէրներով կ'օժանդակեն։

Հայաշատ թաղերու մէջ գտնուող բնտանիքներէն հանգանակէ անմիջապէս վերջ, կը մտնենք ուրիշ պանդոկ մը ուր մեզ սիրով կ'առաջնորդեն հայ բնտանիքներու խեղճուկ սենեակները։ Առաջին սենեակը որ կը մտնենք, պառաւ ալեւոր մը, ութսունոց, իր զաւակներով ճաշասեղանի շուրջ բոլորուած, կը խօսին օրուան հոգին շուրջ։ Կ'առաջարկենք որ շրջաբերականը կարդան։

Պառաւը կամացուկ մը քուրջերու մէջ փաթթած իր տասը փրանքը տալով, կ'ըսէ,

— «Տղաք, լաւ կը տեսնէք որ փոքրիկներու տէր պառաւ մըն եմ, եւ շատ որոշ է թէ աշխատելու անկարող։ Պզտիկներս թերթ ծախելով մեր հացը հազիւ կ'ապահովեն։ Սակայն եւ այնպէս յօժարակամ կը տրամադրեմ իմ վերջին լուման, այն վստահութեամբ թէ կատարած կ'ըլլամ իմ պարտականութիւնս հանդէպ աղէտեալ քոյրերու եւ եղբայրներու։

Մեկնութիւնները աւելորդ են։

Ուրեմն, Հայր. միութիւններ եւ բոլորս գործի լծուինք, մեր եղբայրական աջակցութիւնը փութացնելու, ջրաթաթախ վրաններու տակ տառապող եղբայրներու եւ քոյրերու։ Կաթիլ կաթիլ հաւաքուած լումաներով է որ պիտի փրկուի Պուլկարիոյ աղէտահար գաղութը։

Մ. Թաշճեան

ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

ՏԷՍԻՆ.— Զիլիպէի մեր դժբախտ հայրենակիցներուն, աղէտին զօրքը լսելով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը, Երաքանչիւր կուսակցութենէ ու հայրենակցական միութենէ մէկ մէկ լիազօր հրաւիրեց, օր առաջ օգնութեան փութալու համար։ Հանգանակիչ յանձնախումբը կը բաղկանայ հետեւեալ միութեանց ու կուսակցութեանց լիազօրներէն. — Հ. Մ. Ը. Մ.էն Յովսէփ Տէյիրմէնճեան եւ Մեսրոպ Դանըէլեան, Տարօն-Տուրուբերան Հայր. միութենէն Աբրահամ Սարգիսեան, Սեբաստիոյ Ղանթարող Հայր. միութենէն՝ Կարապետ Ղամպէրեան, Թոքաթ - Գոլխ Հայր. միութենէն՝ Կարապետ Գալուստեան, Հ. Յ. Դաշնակցութենէն՝ Աղամ Սարգիսեան, Ս. Դ. Հ. կուսակցութենէն՝ Գրիգոր Խաչատուրեան։

Հանգանակուելիք գումարը պիտի ղրկուի Զիլիպէի հանգանակիչ յանձնախումբի կեդրոնավայրին։ Արդէն իսկ լաւ գումար մը հաւաքուած է։ Բոլորն ալ սիրով կը մասնակցին։ Շատ յուզումնալից բացագանչութիւններ կըլսուին մանկիկներու բերնէն։

Միացեալ ճակատի այս օրինակը մի՞թէ չի կրնար միութեան հոգին արծարծել ուրիշ գաղութներու մէջ։

Ի դիմաց Դիւանին

Յովսէփ Յ. Տէյիրմէնճեան

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՓԱՏՈՒԱ, 10 Մայիս

Ամսոյս 6ին Կիրակի օր, քաղաքիս հայ գաղութը գրեթէ ամբողջութեամբ հրաւիրուած էր ընտանեկան հանդէսի մը, կազմակերպուած ի յիշատակ Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի բարերարներուն։

Արդարեւ, մեզի համար մեծ բերկրանք մըն էր Հայ պատանիներու պատրաստած այս շքեղ հանդէսը։ Փառաւոր ու պատմական վարժարանը ծոխօրէն զարդարուած էր։ Դուրսի դրան առջեւ կը տեսնուէին իտալական դրօշակներ, իսկ ներսը միայն սրահին ճակատը գետեղուած էին հայկական Եռագոյններ, որոնց մէկը բեմին ճակատը, ամենաբարձր տեղը։

Մեզի համար մեծ փառք մըն էր տեսնել մեր ազգային անկախութեան այս խորհրդանշանները։ Ինչո՞ւ դուրսի դրան վրայ ալ չէին կախած։ Դաշտոնական օր չըլլալուն, կ'երեւի զանց էին ըրած։ Ոչ մէկ պերճանք խնայուած էր։ Ամէն կողմ գոյնզգոյն գեղեցիկ ու հազուագիւտ ծաղիկներու թաղարներով ու կանանչներով զարդարուած էր։

Սակայն ինչ որ ամենագլխաւոր պակասը կը կազմէր, հայկական երաժշտութեան բացակայութիւնն էր, որ կը զգացուէր աւելի։ Մի՞թէ չունէինք մենք մեր կարող երաժշտագէտները, ինչպէս Եկմալեանի քառաձայն երաժշտութիւնը, Կարա Մուրզայի ու մանաւանդ Կոմիտաս վարդապետի հրաշալի ստեղծագործութիւնները, որոնք այսօր Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ամերիկայի մեծ քաղաքներու մէջ, օտարներու հետաքրքրութեան ու հիացումին կ'արժանանան։

Ամօթ չէ՞ մեզի համար չպանծացնել օտարներուն առջեւ եւ չծանօթացնել անոնց, ինչ որ մերն է, փոխանակ այն գաղափարը կազմել տալու թէ՛ մենք աղքատ ու անընդունակ ժողովուրդ մըն ենք, որ կարծես բնաւ չէ ունեցած իր երաժշտութիւնն ու գեղարուեստը։ Ինչո՞ւ նոյն տպաւորութիւնը ներշնչել նաեւ մեր նորափթիթ երիտասարդութեան։ Մինչդեռ հեթանոսական շրջանէն իսկ ունեցած ենք մեր գողթան երգիչներն ու բանաստեղծները, ինչպէս գիտեն անշուշտ մեր Մխիթարեան հայրերը։

Գոնէ երգուած օտար կտորներն ալ արժէք մը ներկայացնէի՛ն։ Քառասուն տարիներէ ի վեր ծամծմուած բաներ չըլլային։

Կը յուսամ որ մեր յարգելի վարդապետները ուրիշ անգամ նկատողութեան առնելով այս ակներեւ պակասը, չեն թերանար մեր կարող երաժշտագէտներու գործերն ալ ներկայացնել այսպիսի հանդիսաւոր առիթներու։

Վերգին Խերեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԱՆԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Անցեալ կիրակի Հ. Մ.ի խումբը, որ հրաւիրուած էր Շառլըվիլ քաղաքը, բաւական հետաքրքրական մրցումէ մը յետոյ պարտուեցաւ տեղական խումբէն 1ի դէմ 4 նշանակէտով:

Խաղի ընթացքին Հ. Մ.ի ֆութպոլիստները ունեցան մեծ առաւելութիւններ, բայց հայ յառաջապահները փախցուցին շատ մը նպաստաւոր առիթներ: Հ. Մ.ի բերդապահը յաճախ եւ առանց հարկի բերդը պարապ ձգելով, գնդակին վրայ կը վազէր, ինչ որ պատճառ եղաւ գոնէ երկու նշանակէտ կորսնցնելու: Հաֆպէքերն ալ շարունակ իրենց տեղիքէն կը հեռանային եւ մէկ կողմէն միւսը կը վազէին, առանց խորհելու, եւ տեղական խումբին յառաջապահները ազատ էին իրենց շարժումներուն մէջ եւ կը սպառնային հայկական գիծերուն: Չակառակ մեր պարտութեան, տեղացի հանդիսականները շատ գոհ մնացին Հ. Մ.ի խաղարկութենէն: Հ. Մ.ի խումբէն չորս յաւագոյն խաղացողներ չէին կրցած խումբին ընկերանալ վերջին պահուն եւ անոնց տեղ երկրորդական ուժեր տարուեցան: Նաեւ գլխաւորաբար, այս էր պատճառը որ Հ. Մ.ը պարտուեցաւ անցեալ կիրակիի իր մրցումին մէջ:

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԱՐՀԵՍՏ ՄԸ.—Քանի մը շաբաթ առաջ, Օրիորդ Սիմոն, երբ Հայնլինգէմ անցած, արդուզարդի սովորական արարողութիւններով կը պարապէր, նշմարեց յանկարծ, որ ատենը եկած է ամուսին մը ճարելու։ Եւ անմիջապէս, փութաց թերթի մը մէջ յայտարարութեամբ մը փնտռելու «Երիտասարդ, շատ լուրջ եւ պատուաւոր փեսացու մը»։ Օրիորդը շուտով տիրանալու իր երազին։ Հազիւ 30 տարու, գեղեցիկ, հաճելի եւ ըղձալի էր ան։ Օրիորդը փութաց սիրտ յանձնել անոր։ Պարոնը սակայն, շատ չանցած, ամուսնութեան պատրաստութիւններու համար, սկսաւ կոլիկ գումարներ փոխ առնել օրիորդէն, եւ օր մըն ալ անոր մերժումին վրայ, մինչեւ իսկ ապտակեց զայն ըլլալով օր, երբ աղջկան աշխատած տեղը գացեր էր զայն տեսնելու, գործատիրոջ գանձարկղին ակնարկելով...։ —Ընելիք գործ չկայ հո՛ս։ Ըսոր վրայ աղջիկը բողոքին պատգեւ իր ... ոստիկանութեան լուր տուաւ։

Մարդը ձերբակալուեցաւ եւ խոստովանեցաւ թէ՛ Օրիորդ Սիմոն իր առաջին զոհը չէ. թէ արդէն ունեցած է տասնեակ մը «Նշանածուհիներ», որոնցմէ օգտուած է նիւթապէս եւ բարոյապէս ալ...

ՕԴԻՆ ՄԷՋ.—Լուրը ամերիկայէն է։ Օդանաւ մը ինկաւ ու ջախջախուեցաւ փօնթիաքի (Միչիկան) յիմարանոցին պարտէզին մէջ։ Օդանաւորդը որ ճամբորդ մը կը փոխադրէր, կը պատրաստուէր գետին իջնել երբ օդին մէջ, 650 մեդր բարձրութեան վրայ, գլխուն ստացաւ մուրճի զօրաւոր հարուած մը։ Ճամբորդը կատղած՝ անընդհատ կը հարուածէր, մինչեւ որ օդանաւը ինկաւ գետին ու ջախջախուեցաւ։

— Թռիչքը առանց միջադէպի տեղի ունեցաւ, կը պատմէ օդանաւորդը։ Բայց, երբ յիմարանոցին մօտեցանք, հախս դարձայ գիտողութիւն մը. ընելու համար ճամբորդին, տեսայ որ նստատեղին մէջ կանգնած, մուրճ մը կը ճօճէր, որ գլխուս իջեցուց։ Հարուածին ազդեցութեան տակ՝ ղեկը ձեռքէս ձգեցի։ Օդանաւը սկսաւ իյնալ։ Սակայն ուժերս հաւաքելով, կրցեր էի զայն հաւասարակշռել, երբ նոր հարուած մը գլխուս, գիս գետին տապալեց։ Ետքը, չեմ յիշեր թէ ի՛նչ պատահեցաւ։

Օդանաւին օգնութեան հասնողները կը պատմեն թէ՛ ճամբորդը ամքած եւ ուշաթափ գտան իր աթոռին վրայ։ Անկապ խօսքեր կը մրմնջէր։ Անոր գրպանէն գտան սիրային նամակ մը, ուղղուած՝ Փոնթիաքցի աղջկան մը։ Անոր ծնողքը յայտնեցին թէ՛ քանի մը օրէ ի վեր մտային խանգարման նշաններ ցոյց կուտար ան։

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Բարեգործականի գրասենեակէն մեզի կը հաղորդեն թէ՛ Պ. Պօղոս Նուպար որոշած է, անմիջապէս ձեռնարկել Փարիզի «Սիթէ Իւնիվէրսիթէր»ի մէջ, շինութեանը յարկաբաժնի մը, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ՝ Մարի Նուպարի, որուն անունը պիտի կրէ այդ նոր հիմնարկութիւնը։

Նոյն տաղաւարը որուն համար կը նախատեսուի Չուէկս միլիոն Ֆրանքի ծախք, պիտի ունենայ 50 կահաւորեալ սենեակ, ուր համեստ վարձքով մը պիտի ընդունուին 40 հայ ուսանողներ։ Միւս 10 սենեակը պիտի տրամադրուի Ֆրանսացի ուսանողներու, որուն փոխարէն կիներու յատուկ ֆրանսական յարկաբաժնին մէջ, սենեակներ պիտի տրամադրուին տասը հայ ուսանողուհիներու։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ
ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագինն ու հին պարտքերը:

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ։

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

"ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ,,

Ամերիկացի գրողին հետեւեալ կարճ պատմուածքը քաղուած է ... անգլիական թատրոնէն: Ատկից առաջին, ջոյս ճամբայ կտրեց ... մեծ համբաւի, իր անսովորական տաղանդին ... ապացուցութիւնները» դրուագ մըն է առնուած պատերու աշխարհէն... եւ ընթերցողը պիտի զարմանայ թէ ջոյս ինչպէս յաջողած է հետաքրքիր դարձնել այդպիսի չոր նիւթ մը: Զ.

Զանգակը հնչեց ուժգնօրէն ... Միս փարքըր ընկալուչը ... բարկացած ձայն մը ... հեռախօսային խօսակցութիւն ... շեշտով մը՝

— Քարինկթընը վեր ղրկեցէ՛ք։

Միս փարքըր վերադարձաւ իր ... մեքենային, գրակալի մը ... գրելու գրած մարդու ... բռնելով

— Պ. Ըլլին ձեզ կ'ուզէ։

Մարդը «գրողը տանի» մըլ... եւ աթոռը մէկ կողմ՝ հրեց ... ելլելու համար։

Երբ ոտքի կանգնեց բարձրահասակ եւ սրղթանգամ էր։ Դէմքը թոյլ գինիի գիրտի գոյն, յօնքերը խարտեաշ՝ պիխերուն նման։ Աչքերը ճակտին հաւասար էին, եւ անոնց ճերմակը աղտոտ։

Հաշուեսեղանը վեր հանեց, եւ յաճախորդներուն առջեւէն անցնելով, գրասենեակէն դուրս ելաւ ծանր քայլերով։ Սանդուխներէն ելաւ դանդաղօրէն մինչեւ երկրորդ յարկը։ Դրան վրայ մետաղէ փայլուն տախտակ մը հետեւեալ արձանագրութիւնը կը կրէր «Պ. Ըլլին»։

Հոն կանգ առաւ յոգնութենէ եւ ջիղերու թուլցումէ հեւհեւալով, եւ զարկաւ։

Սուր ձայն մը պոռաց

— Մտէ՛ք։

Մարդը մտաւ Պ. Ըլլինի գրասենեակը։ Նոյն պահուն, Պ. Ըլլին՝ կարմրահասակ, լերկ գէմքին վրայ ոսկէ շրջանակներով ակնոցմը, գլուխը դուրս ցցեց թղթածրարներու դէզէ մը։ Գանկը այն աստիճան վարդագոյն ու ճաղատ էր որ՝ կարծես մեծ հաւկիթ մըն էր, դրուած թուղթերուն վրայ։

Պ. Ըլլին վայրկեան մը չխօսեցաւ

— Քարինկթըն. այս ի՞նչ կը նշանակէ։ Ինչո՞ւ միշտ գժգոհ եմ ձեզմէ։ Ըրածնիդ կրնա՞մ հարցնել թէ ինչու Պոռլէյ Գիրուօն պայմանագրութեան ընդօրինակութիւնը չպատրաստեցիք։ Չեզ ըսած էի թէ՛ զայն պէտք է կատարել ժամը չորսէն առաջ։

Այո, բայց Պ. Շէլլի ինծ ըսաւ թէ...

— Պ. Շէլլի ինծ ըսաւ թէ.. Բարի եղէք հետեւիլ իմ հրահանգներուս, եւ ոչ թէ Պ. Շէլլիին։ Միշտ պատճառ մը կը գտնէք աշխատութիւն մը խուսափելու համար։ Թոյլ տուէք ինծ ըսել թէ՝ եթէ պայմանագրութիւնը այս երեկոյ ընդօրինակուած չըլլայ, խնդիրը պիտի պարզեմ Պ. Գրոսպիի ։ Լսեցի՞ք հիմա...։

— Այո, պարո՛ն։

— Լսեցի՞ք հիմա.. հա՛, ուրիշ հարցում մըն ալ.. իրաւ է թէ կարելի է պատերուն կը խօսիմ։ Վերջին անգամ ըլլալով ձեզ կը յայտարարեմ թէ ձեր գործերուն ճաշին համար կէս ժամ միայն տրամադրուած է եւ ոչ թէ մէկ ու կէս... քանի՞ պնակ պէտք է ձեր ստամոքսին հետաքրքիր եմ գիտնալ հասկցա՞ք.չէ ։

— Այո՛, պարո՛ն։

Պ. Ըլլինի գլուխը գարձեալ ծածկուեցաւ թղթածրարներու վրայ

Մարդը աչքերը յառած էր ... գորկ գանկին վրայ՝ որ Գրոսպիի եւ Ըլլին ընկերութեան ճակատագիրը կը վարէր։ Կը փորձէր անոր տկարութեան աստիճանը հաշուել ... գտնալութիւնը սեղմեց անոր կոկորդը քանի մը վայրկեան, յետոյ անհետացաւ՝ իրեն թողլով սուր ծարաւի մը զգայնութիւնը։ Մարդը ճանչցաւ ծարաւը եւ զգաց թէ իրեն պէտք էր հաստատուն կերուխումի ու շուայտութեան գիշեր մը։ Ամսուան կէսը բոլորած էր, եւ եթէ ընդօրինակութիւնը ճիշդ ատենին հասցնէր, կարելի է Պ. Ըլլին իրեն տար այդ օրը վճարելի առմ մը։ Դեռ անշարժ կը մնար՝ միշտ գանկը դիտելով։ Յանկարծ Պ. Ըլլին թուղթերը տակն ու վրայ ըրաւ, բան մը փնտռելու եռեւէ։ Ետոյ, երբ թէ անտեսած ըլլար մարդուն ներկայութիւնը՝ դարձեալ գլուխը ցցեց եւ պոռաց։

— Է՛ լաւ, բոլոր օրը հո՞ս պիտի մնաք։ Իրաւ որ, Քարինկթըն, կը տեսնեմ թէ բնաւ չէք նեղուիր

— Կը սպասէի, տեսնելու համար...։

— Շատ լաւ, տեսնելու պէտք չունիք։ Վար իջէք եւ աշխատութիւնդ ամբողջացուցէք։ Մարդը ուղղուեցաւ դէպի դուռը եւ, մինչ սենեակէն դուրս կ'ելլէր, լսեց Պ. Ըլլինի ձայնը որ կը կրկնէր իր սպառնալիքը։

— Եթէ մինչեւ երեկոյ պայմանագրութիւնը ...

Վերադարձաւ ստորնայարկը, իր գրասենեակը եւ համրեց գեռ ընդօրինակելի էջերը։ Առաւ գրիչը, թաթխեց կաղամարին մէջ, բայց կը շարունակէր ապուշի պէս դիտել իր գրած վերջին բառերը. «Եւ ոչ մէկ պարագայի մէջ, Պ. Պօոլէյ պիտի ըլլայ...»։ Մութը սկսած էր կոխել եւ քանի մը վայրկեանէն փողոցին լոյսերը պիտի վառուէին, գրասենեակն ալ աւելի լուսաւոր պիտի ըլլար, եւ պիտի կարողանար աւելի հանգիստ գրել։

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ն. Զաքրէճեան

պայքարին մէջ կը տուժէ իր պատկանած ժողովրդական կուսակցութիւնը։ Այս շաբաթ Նախարարը պիտի խօսէր Գավարիոյ մէջ, որ միջնաբերդն է ազգայնականներու։ Այս վերջիններ իրենց բոլոր տրամադրելի հնարքները թափած են Գավարիոյ մէջ։

Ռիկովի հիւանդութիւնը

«Թայմզ» կը գրէ թէ Մոսկուայի ժողովրդային Գործավարներու Խորհուրդին Նախագահ Ռիկով 15 օրէ ի վեր հիւանդ է։ Մոսկուայի մէջ այս առթիւ հրատարակուած է պաշտօնական տեղեկագիր մը։ Այս հիւանդութեան պատճառով քաշուած է հանրային գործունէութենէ եւ չէ մասնակցած Ամանուլլահ թագաւորի ընդունելութեան, ինչպէս նաեւ Ցուրուպայի յուղարկաւորութեան։ Ռիկով կը տառապի յօդացաւային ջերմէ։

«Հավաս»ի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ռիկովի հիւանդութիւնը աւելի ծանր է քան ինչ որ ցոյց կուտան պաշտօնական տեղեկագիրները։ Ընդհանուր տկարութեան պատճառաւ, վիճակը վտանգաւոր կը նկատուի։

Նափոլէոնի գլխարկը 37,500 ֆրանք

Անցի օր Տրուօի սրահներուն մէջ աճուրդով ծախուեցան բազմաթիւ պատմական յիշատակներ, որոնց կարգին գլխարկ մը, որ կը պատկանէր Նափոլէոնի, երբ տակաւին միայն Գոնափարթ էր անիկա։ Բազմաթիւ սիրողներ կը մասնակցէին աճուրդին։ Ֆրանսացի սպայ մը 37.500 ֆրանքի գնեց այդ պատմական գլխարկը, հաւանաբար զինուորական թանգարանի հաշուոյն։

Աֆղանիստանի թագաւորը կը վերադառնայ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ անցի օր Թուրք երեւելիներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը «Իզմիր» շոգենաւով Սեւաստապոլ մեկնած է, ընդ առաջ երթալու համար Աֆղանիստանի թագաւորին։ Այս վերջինը Պոլիս պիտի հասնի Շաբաթ օր եւ քանի մը ժամ հոն մնալէ յետոյ անմիջապէս Էնկիւրի պիտի երթայ։

Փարիզ-Թոքիօ թռիչքը ընդհատուած

Փէլթիէ Տուազի եւ ընկերները Կոնէն ու Կարոլ Ջորեքշաբթի առաւօտ կանուխ Կալկաթայէն ճամբայ ելած էին՝ Աքեապ եւ Ռանկուն երթալու համար։ Ժամը 10ին օդանաւը ցամաք իջաւ Աքեապ, Պէնկալի ծոցին վրայ, Կալկաթայէն 650 քիլոմեթր հեռու։ Քիչ ետք դարձեալ ճամբայ ելան, սակայն Աքեապէն երկու մղոն անդին, չի գիտցուիր ինչո՞ւ, օդանաւը ստիպուեցաւ վար իջնել, ուժգնօրէն զարնուելով գետնին։ Օդանաւը ամբողջովին քանդուեցաւ։ Կոնէնի աջ թեւը կոտրեցաւ, Կարոլ թեթեւօրէն վիրաւորուեցաւ, երեքն ալ զօրաւոր ճզմուածքներ ստացան։ Կոնէն եւ Կարոլ հիւանդանոց փոխադրուեցան. կեանքի վտանգ չկայ։ Փէլթիէ Տուազի կը հեռագրէ թէ պիտի կրնան երեք շաբաթէն շարունակել ճամբան։

Լրտես մը ձերբակալուած

Քրաքովիայէն Լեհաստան կը հեռագրեն թէ ձերբակալուած է Թուրէէք անուն լրտես մը, որ կ՚աշխատէր ձեռք բերել կարգ մը վաւերաթուղթեր, պատերազմի պարագային զօրաշարժի մասին։ Թուրէէք, որ խոստովանութիւններ ըրաւ, կը գործէր ղեկավարութեանը տակ Վիննոկ, ատով անուն մէկու մը, որուն ինքնութիւնը չէ ճշդուած։ Թուրէէքի տան մէջ խուզարկութիւն կատարուելով գտնուած են բազմաթիւ կարեւոր թուղթեր։

Թուրք գաղթականներու տեղաւորումը

Թուրք կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է փոխանակուած Թուրք գաղթականներու տրուած կալուածներու սեփականատիրութեան մասին։ Գաղթականներուն սեփականատիրութեան իրաւունք կը տրուի այն կալուածներուն համար, որոնք իրենց տրամադրուած են։

Ելմտական գործավարութիւնը վերջերս երկու յօդուած եւս աւելցուցած է օրինագծին վրայ, որուն համաձայն գաղթական մը, միայն մէկ գաւառի մէջ կրնայ կալուած ստանալ։ Այն գաղթականները, որոնք մէկէ աւելի գաւառներու մէջ կալուած ստացած են, մէկ ամսուան ընթացքին պէտք է նախընտրութիւն մը ընեն, եւ պետական իշխանութեանց գրաւոր կերպով հաղորդեն կալուածները այն վայրին, զոր կը նախընտրեն։

Ջետեղման օրէնքի համաձայն, գաղթականներու տրամադրուած կալուածներու արժէքը կը ծանուցուի։ Ծանուցումի թուականէն սկսեալ մինչեւ 3 ամիս եթէ 10 առ 100 աւելի արժէք տուող չգտնուի, կալուածը վերջնականապէս կը յանձնուի գաղթականին։ Այս ձեւով գաղթականներուն յատկացուած կալուածներուն համար պաշտօնական կալուածաթուղթ թափու սէնէտի, կը տրուի։ Այս յօդուածները ամէն կողմ դժգոհութիւն պատճառած ըլլալով, գաղթականները հեռագրով կառավարութեան դիմած են։

Գաղթականները գլխաւորաբար կը բողոքեն թէ հազարաւոր ոսկիներ ծախսած են իրենց ստացած կալուածները վերանորոգելու համար, եւ թէ կարելի չէ առանց հատուցումի վերաբաղդարձնել զանոնք։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵՐՊԻԱՅ ելմտական նախարար Մարքովիչ եւ Փարիզի սերպ դեսպանը ներկայացուցին վարչապետ Փուանքարէի։ Սերպիա, հետեւելով Յունաստանի եւ Լեհաստանի օրինակին, կ՚ուզէ կայունացնել իր դրամը. այս առթիւ ելմտական նախարարը փոխառութեան համար դիմումներ պիտի կատարէ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։

ՍԸՐ ԷՏՄԸՆՏ ԿՈՍ՝ անգլիացի յայտնի գրագէտ, քննադատ եւ բանաստեղծը անցի օր մեռաւ Լոնտոնի մէջ 78 տարեկան հասակին։ Հանգուցեալը կը սիրէր ֆրանսացի բողոքական հին ընտանիքէ մը։ Իր բազմաթիւ հեղինակութիւններէն յիշենք «Հայր եւ որդի»ն, որ 1913ին պսակուեցաւ ֆրանսական Ակադեմիային կողմէ։ Պատուոյ լեգէոնի հրամանատար էր եւ Սարպոնի տոքթոր տիտղոսն ունէր։

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը յիշատակի շքադրամներ տալէ պիտի ետ՝ Կորնթոսի աղէտին առթիւ օգնութեան փութացող օտար մարտանաւերու նաւապետներուն բաժնելու համար։ Նման շքադրամ մը տրուած էր իտալական կառավարութեան կողմէ՝ 1908ի Մեսինայի երկրաշարժին առթիւ։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի Հ. Յ. Դ. Ակումբին։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

Ցէսինի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քաֆէ տը լա Փէի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Ներկայ պիտի ըլլան շրջանային կոմիտէի լիազօրները։ Կը խնդրուի գաւառներէն եկող ընկերներէն՝ ներկայանալ անդամատոմսով կամ վկայագրով։

Նիսի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քանի եւ Կրասի խումբերը՝ այս Կիրակի իրիկուն ժամը 2ին, Քանի ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի անդամները։

Մարսէյլի Պատան. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 1.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 60 Rue des Ecoles սրճարանին վերի սրահը։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Վաղը Շր. գիշեր ժամը 8.30ին, «Երիտասարդաց Ակումբ»ին մէջ, 138 Rue Etienne Dolet.

Նիւթ՝ Հ.Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ

Կը խօսին՝ ընկերներ Աշոտ և Վ. Համբարձումեան։

ՊԸԼՎԻԼ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Belleville սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մոլիք-Դադաեան։

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ-ԱՆԻԷՌ.— Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոմպ, Place Comète, Bureau de Tabac վերնայարկը։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Արօ Արօեան եւ Արմէն Ցասունի։

ՍԱՐՍԷԼ.— Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին,

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին՝ ընկերներ Լեւոն Մօզեան եւ Անդրէ Տէր Օհանեան։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ"

(ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ 1914էն ՄԻՆՉԵՒ ԼՕԶԱՆ)

Գրեց՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ։ Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի։ շուրջ 500 մեծադիր էջ, ընտիր թուղթի վրայ։

Նիւթէն դուրս՝ մօտ 200 նկար, գործիչներ, տեսարաններ, քարտէզներ, դրամներ եւայլն։

Մեծ գունաւոր քարտէս, Հայաստանի բոլոր սահմաններով։

Կողքին վրայ հայկական դրօշը գունաւոր։

ԳԻՆ 2 ՏՈԼԱՐ

Դիմել՝ Mlle S. Agopian, Imp. «Navarre». 5 Rue Gobelins, Paris (13e)

Ամերիկայի մէջ՝ «Հայրենիք»ի գրասենեակը, 13-15 Shawmut St. Boston. Կարելի է ստանալ նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

ԲԱՑԱՌՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant. H. TEURNIER

ՕՐ. ՀԵՂԻՆԷ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
ԵՒ
ՀՐԱՆՏ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

13 Մայիս 1928 Վիէն (Իզէր)

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Լանսէի հանգանակութիւնը. Ս. Գրիգորեան 30 ֆր., Ռ. Յակոբեան 20, Հ. Զայիրեան, Յ. Կիրակոսեան, Ա. Յարութիւնեան, Ն. Քչիկեան՝ 15ական, Ն. Քէօսէեան, Ա. Ալէքսանեան, Ե. Դգիրեան, Յ. Դրացինեան, Ս. Գրիգորեան, Ա. Օհանեան, Ռ.Թ., Ն. Գարայեան, Շաքարեան, Ե. Կէօկիւշեան, Յ. Արապեան, Ե. Եղիկեան, Խ. Արապեան, Կ. Հապէշեան, Ս. Տէրտէրեան, Գ. Մութաֆեան, Մ. Մինասեան, Ա. Յարութիւնեան, Յ. Գույումճեան, Գ. Քէչիշեան, Գ. Զարացեան, Ն. Խաչիկեան, Ա. Մէքայէլեան, Յ. Գարուկեան, Գ. Մէնտիլեան, Ե. Գալէմքէրեան, Գ. Մարգարեան, Ս. Ճէլալեան, Կ. Եզօրսեան՝ 10ական, Գ. Խաչիկեան, Օ. Իզմիրլեան, Cargas Dimitris (յոյն), Յ. Իզմիրլեան, Մ. Յարութիւնեան, Տ. Զօլօեան, Կ. Քէսթէկեան, Գ. Ստամպօլեան, Օ. Պօյաճեան, Մ. Վարաքաճեան, Վ. Խանէտանեան, Գ. Մէրէսեան, Խ. Խանատանեան, Գ. Կօշգարեան, Ս. Քէօսէեան, Յ. Սիւքէրեան, Հ. Բարմաքսըզեան, Գ. Տիրացուեան, Ռ.Թ., Արսէն, Ս. Զարմանեան, Ն. Աճէմեան, Ն. Քէօչէկեան, Ե. Մելքոնեան, Գ. Անտոնեան, Յ. Յարութիւնեան, Ա. Թիրեաքեան, Խ. Լմանովեան, Ա. Բոպէնեան, Դ. Քէօչակեան, Յ. Շահինեան՝ 5ական, Ա. Տապանեան 3 ֆր.։ Գումար 558 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 17 Մայիս).

Փուիվա-Ռոմէրակի Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին հանգանակութեան ցանկը.—

Կազմեցինք տոյս հոգինոց յանձնախումբ մը անդամակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Փուիվայի ենթակոմիտէի անդամներէն Ստեփան Փէշտիմալճեանի, Կարապետ Գայայեանի, Եդուարդ Նաւասարդեանի եւ համակիրներէն Մինաս Ճիզմէճեանի։

Ս. Փէշտիմալճեան, Տիկ. Զ. Թէնէքէճեան, Տ. Մէրճիմէկեան 20ական, Ն. Ճիմճիմեան 15, Պր. Յ. Մարտիկեան, Յ. Խաչիկեան, Ե. Նաւասարդեան, Յ. Արզարեան, Կ. Պչագճեան, Տիկ. Գ. Բարսեղեան, Փոքրիկն Ժան Պէնլիեան, Տիկ. Մ. Արապաճեան, Ռ.Թ., Տիկ. Մարթա Յարութիւնեան, Մ. Ստամպուլեան, Օր. Հ. Դաւիթեան, Ե. Օզումուշեան, Լ. Բարսեղեան 10ական, Մ. Ճիզմէճեան, Կ. Գայայեան, Գ. Էմէնճեան, Գ. Տէմիրճեան, Ա. Զաքմաքեան, Բ. Բարսեղեան, Տիկ. Կիւլա Նաւասարդեան, Օր. Թ. Տամատեան 5ական ֆր., Ռ.Թ. 1 ֆր.։ Գումար 256 ֆրանք։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գեղարուեստասիրական ... 20 եւ 21 Մայիս ժամը ... ծանօթ հաւաքատեղին ... սախսօէ՝ Կ. Խրայեան ... պատմութեան եւ հայ ... գութեանց արժէքները ... սակցութիւնները եւ ... թիւններու կարեւորութիւ... դութեններու մէջ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Նահանգի ... Նակցական միութեան ... նուր ժողովը՝ վաղը Շաբաթ ... ժամը 9ին, Ֆլորիար վե... 61 Rue Mr. le Prince. ... րուի անդամ-անդամուհիներ ... րոշեալ ժամուն ներկայ ...

Ց. Ց. Հ. Միութեան ընդհ. ... ղովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ ... ժամը 3ին, 131 Rue Fbg ... Temle, Պէլվիլ։ Կարեւոր ... կարգ։ Կը հրաւիրուին արձանա... գրուած եւ ոչ արձանագրուած ... բոլոր հայրենակիցները։

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի ... նակցական միութեան ... թիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ... բոլոր անդամները այս ... ժամը 2ին, Դաշնակցութեան ... գրասենեակը։ Կարեւոր ...

ՑԱՐԻԽՈՂԻ վիճակահանու... նէն շահած են հետեւեալ ... թիւերը.— 12, 43, 44, 40, 169, 203, 252, 273, 276, 284, 3..., 355, 357, 358, 375, 381, 386, 3..., 406, 439, 457, 499, 501, 5..., 537, 541, 551, 588, 603, 6..., 704, 709, 710, 727, 735, 7..., 828, 853, 905, 927, 929, 934, 991։ Շահուած իրերը ... համար շահող տոմսակը ... ցէն ղրկել՝ Mlle Neva... pakian, 5 Ave. Quih... Mandé Seine, France

Ցետաձգուած է

... մոնի կոմիտէի թատերակ... կայացումը՝ Մայիս 19ին

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

Բաժանորդագին		
	Վեցամսեայ	Տարեկան
ՖՐԱՆՍԱ		
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՅԻՍ 1928

19 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 651

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Երէկ հրատարակեցինք Ֆիլիպէի Աղէտեալներու Օգնութեան Յանձնախումբին Նախագահ՝ Երուանդ Եպսկ.ի Մայիս 11 թուակիր նամակը, որ հաղորդելով մեր առաջին գումարին ստացումը, կը յայտնէր թէ որոշուած է «Յառաջ»ի հանգանակութիւնը յատկացնել հարիւր որբ եւ աղքատ մանուկներու օրական ճաշ մը տալու.

— «Ճաշարանը պիտի բացուի Մայիս 14ին եւ պիտի շարունակուի այնքան ժամանակ, որքան Յառաջ շարունակէ ապահովել հարկաւոր պէտքերը»:

Մեր առաջին առաքումը 2000 ֆրանք էր (Մայիս 5): Անկէ ի վեր փոխադրած ենք. — Մայիս 9ին՝ 4500 ֆր., Մայիս 12ին՝ 3000 ֆր., Մայիս 14ին՝ 7000 ֆր., իսկ Մայիս 18ին երէկ 4000 ֆրանք: Համագումար՝ քսան հազար հինգ հարիւր (20.500) ֆրանք, որ այսօրուան արդիւնքն է, կլոր հաշուով:

Այսինքն, «Յառաջ»ի ընթերցողներն ու համակիրները, եւ անհատապէս սրտցաւ հայրենակիցներ ու մանաւանդ աշխատաւորներ ապահոված են ոչ միայն հարիւր մանուկներու ճաշը, այլ եւ աւելին:

Հանգանակութեան արդիւնքը նկատի առնելով, անշուշտ Ֆիլիպէի Յանձնախումբը կամ աւելցուցած է մանուկներու թիւը, կամ ուրիշ ստիպողական պահանջներու ալ բաժին հանած:

Ամէն պարագայի մէջ, իրենց անմիջական ակնկալութիւնը գոհացուած է. եւ կրնան վստահ ըլլալ թէ տակաւին պիտի ստանան կարեւոր գումարներ, որովհետեւ «Յառաջ»ի հանգանակութիւնը կը շարունակուի, եւ պիտի շարունակուի դեռ ատեն մը: Շատ մը վայրերու մէջ նոր սկսած են շարժիլ, եւ ամէն օր յիշատակելի գումար մը կը բարդուի մեր ցուցակին վրայ:

Այս կազդուրիչ երեւոյթը արձանագրելէ յետոյ, պարտականութիւն կը սեպենք մեր ընթերցողներուն ուշադրութեան յանձնել աղէտեալներու կացութեան վերջին պատկերը:

Այսօր կը հրատարակենք կարճ նամակ մը՝ Ֆիլիպէի մեր մասնաւոր թղթակցէն: Նկարագրութենէ աւելի՝ չոր փաստեր, որոնք մեկնութեան կարօտ չեն:

Ի՞նչ անմիջական պահանջներ կը ներկայացնէ արկածահար ժողովուրդը.

1. Ցանցական իմաստով, չոր հաց. օրական առնուազն 800—1000 հոգիի համար նուազագոյն 5000 լէվա (մօտ հազար ֆրանք) ամէն օր:

2. Պաստառէ հազարաւոր դժրախտներու համար: Մէկ տաղաւարը կ'արժէ 1000—1200 լէվա (200 ֆր.). 2—3 ընտանիքի համար:

3. Դեղ-դարման հիւանդներու համար:

4. Օգնութիւն մօտակայ շրջաններու համար:

Ամէն ընթերցող որ ուշադրութեամբ կը կարդայ այսօրուան թղթակցութիւնը, ինքն իր մասին կրնայ դատել եւ հասկնալ իրեն ինկած պարտականութիւնը:

Կաթիլ-կաթիլ հասած գումարները իրական օրհնութիւն մը կը դառնան կրկնապէս խոցոտուած ժողովուրդին համար, մանաւանդ բարոյական տեսակէտով:

Արկածահար հազարհակները պէտք չէ մէկ վայրկեան միտքէ անցընեն թէ լքուեր են: Եթէ հայրենիքը շատ հեռու է կամ անճար, արտասահմանի իրենց հայրենակիցները ոչ մոռացկոտ են, ոչ ալ անտարբեր:

Օգնութեան շարունակութիւն անհրաժեշտ է նաեւ ուրիշ տեսակէտով մը:

Պուլկարիոյ մէջ, կառավարութիւնը թէեւ խտրութիւն չի դներ, բայց չափէն աւելի ծանր հոգեր ունենալով, չի կրնար ամէն մանրամասնութեամբ զբաղիլ: Ապացոյց այն է որ՝ Մայիս 10էն ի վեր դադրեցուցած է հաց բաշխել հայ արկածեալներուն:

Յետոյ, կարելի չէ բան սպասել պուլկարահայ գաղութէն, որ եթէ քանի մը տասնեակ հազար լէվա տրամադրեր է, այն ալ յանձնուած է պետական մարմիններուն, հասկնալի պատճառներով:

Ու վերջապէս, Պուլկարիա հասած միջազգային օգնութիւնը այնքան մեծ չէ, որքան Յունաստանի եղածը: Միայն Փարիզի յունական դեսպանատան միջոցաւ 850.000 ֆրանք փոխադրուեցաւ Աթէնք, Կորնթոսի աղէտեալներուն համար:

Մեր թղթակիցը ուրիշ պարագայ մըն ալ ուշադրութեան կը յանձնէ:

Ֆիլիպէ դպրոց մը ունի 600 աշակերտի համար: Արդէն խեղճ ու նեղլիկ, այդ կրթարանն ալ վնասուած է երկրաշարժէն և լուրջ նորոգութեան կամ վերաշինութեան կը կարօտի: Անկէ առաջ ուրիշ աշխատակից մը 100-150 ոսկիի կը հաշուէր նորոգութեան ծախքը:

Ձկա՞յ մը եւ է Միութիւն կամ Մարմին, որ ստանձնէր վերաշինութիւնը, նոյն իսկ իր անունով», կը հարցնէ մեր թղթակիցը:

Ո՞վ պիտի տայ պատասխանը, միութիւն կամ անհատ:

Հարիւր-հարիւր յիսուն ոսկիին՝ վեց հարիւր եւ դեռ աւելի մանուկներ այլասերումէ փրկելու համար:

Ա՛յս ալ ժողովրդական հանգանակութեան կարօտ է:

Գիտենք որ ժողովուրդը ատոր տասն անգամը կուտայ: Բայց ինչո՞ւ ծանրանալ անոր վրայ, երբ այնքան տրամադրելի գումարներ կան, Բարեգործականէն մինչեւ Նիւ-Եորքի Հայ Կրթական Հիմնարկութեան սնտուկը:

Ուրիշ խնդիր, եթէ չեն հետաքրքրուիր:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Հայրենիք վերլուծելով վերջերս տեղի ունեցած անցուդարձերը, Թուրքեւիտալական մօտեցման լուրերը եւ ուրիշ պարագաներ, կը նկատէ 1 մայիս

— «Այսանք այնքան հեռու կ'երթան, որ կը պնդեն, թէ Թուրքիա որոշած է փոխել իր արտաքին քաղաքականութիւնը եւ իր երեսը Խորհրդային Միութենէն դարձնել դէպի Արեւմուտք:

Նման զրոյց մը եղաւ ասկէ մօտ երկու տարի առաջ եւս, երբ Գերմանիա կը մտնէր Ազգերու Լիկայի մէջ: Սակայն, փորձը ցոյց տուաւ, որ Թուրքիա շատ կը վախնայ Խորհրդային Միութենէն եւ ամէն գնով, գէթ առժամանակ, կ'ուզէ մնալ անոր բարեկամը:

Այսուհանդերձ կը թուի, թէ Թուրքիա որոշած է, առանց երես դարձնելու Խորհրդային Միութենէն, Արեւմուտքի հետ ալ այսուհետեւ աւելի բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել, քան ունեցած է ասկէ առաջ, Քէմալի օրով:

Ըստ երեւոյթին, Թուրքիա այժմ կ'աշխատի ինքզինքը ապահովել Արեւմուտքին դալիք հարուածէ մը, եւ ատոր համար մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ Իտալիոյ վրայ, որմէ կը վախնայ: Ասով պէտք է գլխաւորապէս բացատրել Թէվֆիկ Րիւշտի պէյի վերջին տեսակցութիւնը Մուսոլինիի հետ:

Ժամանօրէն կը խօսուի նաեւ իտալօ-թրքական դաշինքի մը մասին, որուն իբր թէ Բուլգարիա եւս պիտի միանայ:

Սակայն, նման դաշինքի մը առջեւ այժմ կան այնպիսի խոչոր, եթէ չըսենք անյաղթելի, արգելքներ, որ դժուար է լրջօրէն հաւատալ, թէ, գէթ ներկայ պայմաններու մէջ, հնարաւոր պիտի ըլլայ վերացնել այդ արգելքները, իտալօ-յոյն-թուրքբուլգարական զինակցութիւն մը կամ ապահովութեան դաշինք մը կնքել կարենալու համար:

Ամէն պարագայի տակ, որոշ է, որ Թուրքիա իր ամէնէն վտանգաւոր արեւմտեան թշնամին՝ Իտալիոյ բարեկամութիւնը կը փնտռէ այս պահուս, ինչպէս որ տարիներ առաջ փնտռեց եւ գտաւ իր արեւելեան մեծագոյն թշնամին՝ Ռուսիոյ բարեկամութիւնը:

Մօտիկ ապագան միայն կրնա՛յ ըսել, թէ Էնկիւրի նոյնքա՛ն պիտի յաջողի Արեւմուտքի մէջ Իտալիոյ հետ, որքան որ յաջողեցաւ Արեւելքի մէջ, Ռուսիոյ հետ:

Ինչ ալ ըլլայ, սակայն, ասոր պատասխանը, դրական թէ բացասական, մէկ բան այժմէն իսկ կարելի է ըսել — այն, որ գէթ ժամանակի մը համար Թուրքիա կարող է սանձ դնել Իտալիոյ ախորժակներուն, եթէ սնտեսական որոշ զիջումներ ընէ անոր»:

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

... Խմբագիր,

Մարսէյլ.— Մենք Քափրլէթի վակոնամի աշխատաւորներս, որ օրին հետեւած ըլլալով Յառաջի կոչերուն Ֆիլիպէի աղէտեալներու մասին, ուզեցինք մեր պարտականութիւնը կատարել: Քարէ հոգի պէտք էր ունենայինք, որ անտարբեր մնայինք պատառ մը հացի տագնապին հանդէպ: Ո՞ր հայ մարդն է որ պիտի կարդայ աղէտին մանրամասնութիւնները եւ չպիտի շարժի: Մենք մեր պարտականութիւնը կատարելով, մեր չունեցածէն հաւաքեցինք 310 ֆրանք, 43 խմբային աշխատաւորներէ: Թէեւ քիչ է, բայց մեր խիղճը հանգիստ է: (Տես ցանկը)

Հանգանակիչ Յանձնախումբ Գրիգոր Եղիկեան, Սահակ Յարութիւնեան, Մխիթար Գօյաճեան, Մեսրոպ Նախճուրեան եւ Գարեգին Եղեկեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մարզպանը բնակչական շրջաններու մէջ

Ճէզրէէն կը հաղորդեն. Արեւելեան նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ Մայիս 12ին Մարտինէն մեկնեցաւ, շարունակելու համար իր պտոյտները Արեւելեան նահանգներու քրտական շրջաններուն մէջ: Իրեն կ'ընկերանան Մարտինի կուսակալը Թէվֆիք Հատի, մարզպանութեան խորհրդականներ Գատրի փաշա, Թալէաթ եւ Մուամմէր պէյեր եւ ուրիշներ: Ասոնք իրենց ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր գիւղերու մէջ կանգ առնելով, կը քննեն տեղական պէտքերը: Կառավարական պաշտօնեաներ, ոստիկան զինուորներու ջոկատներ, դպրոցական աշակերտներ եւ ժողովուրդէն ներկայացուցիչներ ամէն տեղ ընդ առաջ կ'երթան այս պաշտօնական մարմինին, որուն անդամները ժողովուրդին հետ մօտէն կը զիտուին, բոլորին հետ առանձին կը տեսնուին և միասին կը լուսանկարուին: Սավուր գիւղին մէջ, ուր հասաւ պատուիրակութիւնը նոյն օրը, Իպրահիմ Թալի պէյ պարզ ու յստակ լեզուով բացատրեց թէ ինչ նշանակէ հանրապետական կառավարութիւն, թէ ի՛նչու քիւրտ ապստամբներուն պատիժը յետաձգելու օրէնքը հրատարակուեցաւ: Հազարաւոր հանդիսականներ «կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ մեծ Ղազին» ըսելով աղօթեցին:

Թալի պէյ յետոյ Թիւրք Օճաղին երթալով բոլոր ներկաներուն հետ տեսնուեցաւ: Թաղապետարանն ու դպրոցը այցելելէ յետոյ ճամբայ ելաւ դէպի Քէրասի գաւառակը: Սավուր ունի 600 տուն, 3000 բնակչութեամբ, կառուցուած է լերան մը լանջքին վրայ, եւ շրջապատուած՝ այգիներով ու պարտէզներով: Կառավարութեան դէմ գանգատ ունեցողները խնդրագիր ներկայացուցին. այս մասին պէտք եղած հրահանգները տրուելէ վերջ, պատուիրակութիւնը ճամբայ ելաւ դէպի Միտիաթ: Հակառակ ժամանակը ուշ ըլլալուն, մեծ բազմութիւն մը ընդ առաջ եկաւ: Յաջորդ օրը պատուիրակութիւնը հասաւ Ճէզրէ: Մարզպանը զինքը դիմաւորելու եկող հարիւրաւոր զինուորներու եւ դպրոցականներու ուղղուած երկար ճառ մը խօսեցաւ եւ անոնց բացատրեց հանրապետական վարչաձեւին առաքինութիւնները. նոյնպէս մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ պատիժներու յետաձգման օրէնքին մասին: Ժողովուրդը ամէն կողմ ուրախ զուարթ աղօթքներ կը կատարէ Ղազիին արեւշատութեան համար:

Թուրք սպաներ եւ օտար կիներ

Էնկիւրիի կառավարութիւնը պատրաստած է նոր օրինագիծ մը, որ Ազգ. Ժողովի վաւերացման պիտի ենթարկուի: Ըստ այդ օրինագիծին, այն սպաներն ու զինուորականները, որոնք օտար աղջիկներու կամ կիներու հետ կ'ամուսնանան, պիտի զրկուին հանգստեան կոչուելու իրաւունքէն եւ առանց այլեւայլի հրաժարած պիտի նկատուին: Իսկ անոնք որ օրէնքին հրատարակութենէն առաջ օտարներու հետ կարգուած են, անմիջապէս հանգստեան պիտի կոչուին եւ թոշակ պիտի ստանան իրենց ծառայած տարիներուն համեմատութեամբ միայն:

Օտարի հետ ամուսնացող այն զինուորականները որ օրինական ծառայութեան շրջանը չեն լրացուցած, որպէսզի հրաժարած նկատուին, պարտաւոր են որոշ հատուցում ընել:

Գալով այն սպաներուն, որոնք ուսանելու համար կամ մասնաւոր պաշտօնով օտար երկիր ղրկուելէ յետոյ հոն օտար կիներու հետ կ'ամուսնանան, բացի վերոյիշեալ կարգադրութիւններէն, պարտաւոր պիտի ըլլան նաեւ պետական գանձին վերադարձնել կրկինը այն թոշակներուն եւ ամէն տեսակի ծախքերուն, որոնք եղած են Եւրոպայի մէջ իրենց համար:

Բոլշեւիկներու ներքին վեց թշնամիները

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Մայիս 17 թուականով.—

Երիտասարդ համայնավարներու առջեւ ճառ մը խօսելով, Բուխարին յայտարարեց թէ Խորհրդային Միութիւնը ստիպուած է պայքար մղել ներքին վեց վտանգաւոր թշնամիներու դէմ: Ասոնք են՝ 1. հարուստ գիւղացիները (կուլակ). 2. կղերն ու կրօնական կազմակերպութիւնները. 3. հայրենասէրներն ու ազգայնականները. 4. հակահրէականները. 5. քաղքենի սովորութիւնները կապկելու մենամոլութիւնը. 6. գինովութիւնը:

Գ. Միջազգայինի նախագահը աւելցուց թէ Խորհուրդները պայքար կը մղեն այս փորձանքներուն դէմ, որովհետեւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը առանձին կրնայ կործանել խորհրդային վարչաձեւը:

∴ Մոսկուայի տնտեսական պաշտօնաթերթը գիտել կուտայ թէ միսի պակասը զգալի է ո՛չ միայն Մոսկուայի եւ Լէնինգրադի, այլ եւ Սարատովի եւ Օրէնպուրգի նման արտադրող շրջաններու մէջ: Պատճառը այն է որ, կ'ըսէ թերթը, գործակցականները գէշ կազմակերպուած են:

Մոսկուայի դատավարութիւնը

Երէկ Մոսկուայի մէջ սկսաւ դատավարութիւնը Դոնէցի ածխահանքերու ծանօթ խնդրին: Ամբաստանեալներն են երեք գերման ճարտարագէտներ եւ յիսուն Ռուսեր. Դատավարութիւնը անթելով պիտի հաղորդուի ամբողջ երկրին: Տեսարանները պիտի շարժանկարուին եւ Ռուսիոյ գլխաւոր սրահներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԹ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպահայ կարմիր խաչի Պէլֆօրի մասնաճիւղ (ցանկը յաջորդով)	500
Քափրլէթի (Մարսէյլ) հայ աշխատաւորներուն հանգանակութիւնը (նոյնպէս)	310
Լիոնի Usine Jiodreh մէջ աշխատող քանի մը ընկերներ եւ ընկերուհիներ, տիկին Բ. Սէրայտարեանի ձեռքով	120
Փոքրիկ Քնարիկ Տրէզեան	10
Գումար	940
ԺԸ. ցանկին գումարը	19.602
Ընդհ. գումար	20,542

ՏՈՄՍԵՐ

"ՈՎԱՍԻՍ,,

Նոր ամսաթերթ մը: «Ովասիս»: «Գրական, գիտական, բարոյական» եւ տակաւին «անկախ»:

Կ'ելլէ Կիպրոսի մէջ, Նիկոսիա: Հրատարակութիւն, տպագրութիւն, խմբագրապետութիւն, աշխատակցութիւն եւ բանաստեղծութիւն՝ միայն մէկ անձի կողմէ:

Թերթէն կ'իմանանք թէ Կիպրոս կղզին անապատ մը ըլլալուն, հիմնուեր է «Ովասիս»ը: Մենք մինչեւ այս թերթին լոյս տեսնելը տարբեր բան կը կարծէինք Կիպրոս կղզին:

«Կղզի նման չիք մեր Կիպրեայ,
Եւ ոչ մէկ վայր է արդարեւ»:

Յուսինեան ստեր է՝ հակառակ իր նախադասութեան: Եւ սակայն, որքան որ կը յիշենք, մինչեւ հիմակ այդ կղզին մէջ ոչ ջարդ, ո՛չ հրդեհ, ո՛չ տարագրութիւն եւ ո՛չ ալ երկրաշարժ պատահեցաւ, անապատ դառնալու համար: Ընդհակառակն հոն, այդ երկրին մէջ, Մելքոնեան ագարակը հիմնուեցաւ, իր ագլորներով, հաւերով, խոզերով եւ սիրամարգներով: Եւ տակաւին այդ Լղզիին ջուրերէն ծնաւ փրփրածինն Վէնիւս:

«Ովասիս»ը ունի 16 էջ տարածութիւն: Բարեբախտաբար ոչ խորութիւն ունի եւ ոչ ալ բարձրութիւն: Ցափակ գնտին մըն է: Այդ տարածութեան գրեթէ կէսը գրաւած է խմբագիրը, լրագրելով, յայտարարելով, գովաբանելով, ընկերաբանելով եւ, ո՛հ, մանաւանդ քնարերգելով: Պ. Մաքսուտեան գրական ամիսը ցաւ ու ծարաւ ունի եւ կուշտ ու կուռ կը խմէ Ովասիսին բոլոր ակերէն.

Եթէ խմածը մինակ ջուր ըլլար, ոչինչ, բայց ան նեկտար խմել ալ գիտէ, կիպրուհիներու շրթներէն: Ինո՛յշ: Եւ իր պատմած բոլոր բաժակներուն տակն ալ քաջաբար կը ստորագրէ:

Ահա քանի մը հատուկտոր մէջբերումներ իր քնարէն.

«Ես մօտեցայ վառ շրթներով.
Վրաս ինկար դու անվրդով.
Ընդունեցիր
Արդ, ընդ երկա՛ր երջանկացիր»:

Անկախ Ովասիսին մէջ սիրուհիները կը կախուին սիրահարներու վրայ.

«Փութամ սեղմել կուրծքիս վրան
Բիւրեղ մարմինդ հուր աղուական
Ու քեզ գրկեմ քեզ համբուրեմ
Սիրեմ աչերդ յար համբուրեմ
Ո՛հ, այն աչերդ որ ես պաշտեմ
Ու քեզ սեղմեմ քեզ համբուրեմ»

Կէտադրութիւն չկայ: Ստորակէտի տեղ համբոյր, միջակէտի տեղ համբոյր, վերջակէտի տեղ համբոյր:

Ես ալ իր բազմատաղանդ ճակատը փափաքելով համբուրել՝ իմ կողմէ ներկայացուցիչ կը կարգեմ Կիպրաբնակ ցակոր Օշականը:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Ի՛ՆՉ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԷՏՔԵՐ ՈՒՆԻ ՖԻԼԻՊԷՆ

ՕՐԱԿԱՆ ԱՌ ՆՈՒԱԶՆ 800-1000 ՀՈԳԻ ՋՈՐ ՀԱՑԻ ԿԱՐՕՏ

ՎՐԱՆՆԵՐԸ՝ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԲՈՅՆ

(մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՖԻԼԻՊԷ, 12 Մայիս

Ֆիլիպէն քանդուած է աւելի շատ տնտեսապէս։ Ունինք շուրջ 5—600 ընտանիքներ, որոնք թէեւ (մասամբ) սկսած են աշխատանքի, բայց ստիպուած են օրական 25—30 լեվայով գոհանալ։ Աշխատանքի նուազութիւն ու աշխատողի առատութիւն։ Վերաշինական աշխատանքներ կ'ըլլան հետզհետէ, սակայն, մասնաւոր արհեստ է այդ, եւ, միւս կողմէ, ուրիշ քաղաքներու մէջ անգործ մնացած բազմաթիւ պուլկար արհեստաւորներ կուգան ամէն օր։

Ներկայ պայմաններուն մէջ ունինք հետեւեալ ստիպողական պահանջները մեր առջեւ.—

Ա. Հաց.— Տառական իմաստով, օրական առնուազն 800—1000 հոգիի համար։ Ո՞րքան ատեն,— չենք գիտեր։ Ընձ գլուխ — նուազագոյն հինգ լեվա (իբր մէկ ֆրանք) հաշուելով, կ'ընէ օրական 5000 լեվա։ Կառավարութիւնը դադրեցուցած է հացի բաշխումը Մայիս 10էն ի վեր։

Բ. Պատսպարան.— Աւելի բազմաթիւ Որովհետեւ, օրականով աշխատիլ սկսողն ու խանութպանն անգամ կը կարօտի տաղաւարի մը։ 7000 բնակչութեան վրայ կրնանք միջին թիւ մը գտնել, տաղաւարի քանակը ճշդելու համար։ Մէկ տաղաւարը կ'արժէ 1000—1200 լեվա, 2—3 ընտանիքի համար, առանց դուռի եւ լուսամուտի։ Աւելցնեմ որ մենք հազէն խել ստիպողական կը գտնենք այս պէտքը, քանի որ հիւանդութիւններու բոյն դարձած են վրանները, ինչպէս կին մը կը գանգատէր երէկ, «ովլոտեցայ» կրկնելէն։

Գ. Հիւանդներ.— Դեղ, դարման, ծննդաբերութիւններ։ Վրաններու տակ հինգ-վեց ծննդաբերութիւն տեսանք մինչեւ ցարդ։ Մէկը ծանր հետեւանքներ ունեցաւ. գործողութիւն կատարեցին, ու բժիշկը յանձնարարեր է ուզ որ կոնակի վրայ պառկիլ անշարժ։ Հապիւ կաբելի եղաւ անձրեւէն փրկել։ Սրտակեղեք պատմութիւններ շատ կան։

Դ. Մօտակայ շրջաններ.— Պորիսովկրատ, Խասքովօ, Սթ. Զակօրա նոյնպէս կարեւոր պէտքեր ունին։ Վաղինակ քաղաքն երէկ Պորիսովկրատ էր։ 40 տուն հայութիւն կայ, բայց աւելի շեշտուած է թշուառութիւնը։ Այստեղ ալ տաղաւարի պահանջը։ Քաղաքն իբրեւ նպաստ բաշխած է 5000 լեվա։ Կիրակի օր Խրուանդ եպիսկ. եւ Վաղինակ քահանայ պիտի երթան խասքովօ։ Թիւրիւս Նաեւ Սթ. Զակօրա Ուրեմն, ինչքան ուժ տրուի ծանգանակութեան, այնքան լաւ է։ Միշտ նկատի ունենալու է որ Ֆիլիպէն ստիպուած է բաժին հանել շրջակայ 2—3 քաղաքներուն։

Կառավարական օգնութեան վրայ յոյս չենք կրնար դնել, թէեւ խոստումն չկայ։

** Առջի օր Հոգաբարձութիւնն ու Ակումբ. Մարմինը խառն նիստ ունէին։ Որոշուեցաւ գպրոցը վերաբանալ, բայց հազիւ 2 — 3 կարգ կրնանք ունենալ, եթէ ճարտարագէտը երկու-երեք սենեակի համար ապահովութիւն տայ։ Այս կերպով կը յուսանք բարձրացնել տրամադրութիւնը, որ շատ ընկճուած է, աւելի աղէտին հետեւանքներէն։

Ճիշդ է որ եկեղեցին գրեթէ անվթար է, բայց գպրոցը լուրջ վնասուածութեան կամ առնուազն նորոգութեան կը կարօտի։ Այդքէն անբաւարար էր վեց հարիւր աշակերտութեան համար։ Ստորագրութիւն կար լայնցնել, կամ բարձրացնել։ Չկա՞յ ո՛ր եւ է մարմին կամ միութիւն որ ստանձնէր վերաշինութիւնը՝ նոյն իսկ իր անունով։

ԱԼՋԱՍ ԼՈՐԷՆԻ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՈՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Անջատողականներու հարցաքննութիւնը աւարտած է եւ ամբաստանեալ կողմին վկաներն են որ կը լսուին այժմ։ Բայց անպէտ առասպելներով ժամանակ չվատնելու եւ դատը չերկարաձգելու համար, ընդհանուր դատախազը կը յայտարարէ թէ պիտի գոհանայ միայն երեք վկաներու ունկնդրութեամբ Ոստիկանապետ Պէքքէրն է որ նախ կուգայ իր փաստերը շարելու ամբաստանեալներուն դէմ։ Պէքքէր անմիջապէս կը սկսի յարձակումի, —Ձեզի ցոյց պիտի տամ, կ'ըսէ, ինքնավարականներու գործունէութիւնը եւ անոնց կապերը Գերմաններու հետ։

Պէքքէր կը ճգնի կապեր փնտռել անջատողական պետերու եւ Տօքթ. Ռոպէրթ Էռնսթի միջեւ։ Այս վերջինը Ալզասցի մըն է որ, գերման հպատակութիւնը ընդունած է եւ այժմ Պերլինի մէջ կը վարէ գերման լրտեսական սպասարկութեան այն ճիւղը, որ կը զբաղի օտար պետութիւններու մէջ ի նպաստ Գերմանիոյ պառակտումներ եւ գրգռութիւններ ստեղծելու գործով։ Բայց փոխանակ յստակ, իսկապէս մեղադրական փաստեր յիշելու, հաստատելու համար անջատողականներու յարաբերութիւնը գերման լրտեսներու հետ, կը խօսի երկար ճառ մը, գրական ու գեղարուեստական գնահատումներ կը փորձէ, կանգ կ'առնէ մանաւանդ ամբաստանեալ նկարիչ Սոլվէնի վրայ, մինչեւ որ փաստաբան մը ճարահատ կ'ընդմիջէ

— Պարոն Պէքքէր փաստը տուէք իր գրագատական տաղանդին։ Ի՞նչ կը մտածէ Սօլվէնի նկարներուն վրայ։

Պէքքէր՝ դատաւորի մը լրջութեամբ որ ծանր վճիռ մը կ'արձակէ, կը յայտնէ.

— Պարզապէս ինքնավարական են։

Ունկնդիրներու ծիծաղներ սակայն, կը ջղայնոտեն զայն։ Դրդուած վճռակի մէջ, ան կը շարունակէ իր վկայութիւնը, մինչ փաստաբաններ եւ ունկնդիրներէն մաս մը, կարծես համաձայնած են զայն ծիծաղելի դարձնելու։

— Ինքնավարութիւն եւ անջատում նոյն բաներն են կը բացագանչէ Պէքքէր, հարցուցէք Տոքթ. Ռիքլինի։

Տքթ. Ռիքլին.— Սուտ է։ Երբեք չեմ ընդունած ինքնավարութիւնը Ֆրանսական շրջանակէ դուրս։

Պէքքէր —Նախագահ կ'երկուակցութեան մը, որմէ երեք դատաւճաններ եկած են։

Տօքթ. Ռիքլին.— Իմ անկեղծ եւ յստակ յայտարարութիւններս յետոյ, չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ դեռ կը գտնուիմ ամբաստանեալներու շարքին մէջ։ Արդարութեան ալ, մարդկութենէն ալ յուսահատիլ կուգայ։

Պէքքէրի վկայութիւնը վերջացած էր։ Երբ նախագահը կը հրամայէ բարապանին ներս մտցնել վկայ Ռինըլ, բոլոր ամբաստանեալներու դէմքերուն վրայ կը կարդացուի զայրոյթի եւ քինախնդրութեան բուռն արտայայտութիւն մը։ Ան մտած է անջատողական կուսակցութեան մէջ եւ ղեկավարներու վստահութիւնը գրաւելէ ետք կարգ մը գաղտնիքներու տիրանալէ յետոյ, զանոնք յանձնած է կառավարութեան։ Ամբաստանեալներուն համար, ստորին մատնիչ մըն է ան, որ ծպտուն եւ անպատկառ, հագուած վերջին նորաձեւութեան համեմատ, կը յառաջանայ ոստոստելով, չփացած տղու մը պէս, դէպի վկաներու դասը։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բ.

Այսպէս ուրեմն, առայժմ, Սուրիոյ 40.000 հայ գաղթականներէն 5000ը, այսինքն մէկ ութերորդը՝ իբր երկրագործական գաղութ՝ գետեղուած կամ գետեղուելու վրայ են։ Սուրիոյ կլիմային զանազանութիւնը երկրագործական տեսակէտէն բազմաշխութեան ալլազան եւ օգտաշատ առաւելներ կը բանայ հայ գաղութներու առջեւ։

Համառօտակի թուենք զանոնք։

Բամպակի մշակութիւնը շատոնց մտած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ եւ հոգատար կառավարութիւնը ամէն ջանք ի գործ կը դնէ այդ մշակութիւնը զարգացնելու համար։ Մանաւանդ որ, երբ ոռոգումի աշխատանքներ կատարուին, այդ մշակութիւնը նշանաւոր պիտի յառաջդիմէ։ Սուրիոյ մէջ են մեր Կիլիկեցի քաջ բամպակամշակները, որոնք իրենց ճիգերը եւ գործնականի մէջ ունեցած իրենց փորձառական գիտելիքները, միացնելով հոգատար կառավարութեան ջանքերուն, թէ իրենք պիտի նպաստաւորուին եւ թէ երկիրը պիտի օգտուի լայնօրէն։

Արմտիքներու եւ բնդեղէններու մշակութիւնները ունին իրենց որոշ տեղը Սուրիոյ մէջ։ Ամերիկացի գիտնականներ Սուրիոյ մէջ գտած են ցորենի վայրի բոյսեր։ Այս կը ցուցնէ թէ՝ Սուրիան ցորենի հայրենիքներէն մին է։ Արդէն հինէն ի վեր ծանօթ են Սուրիոյ ցորենները, գարին եւ ուրիշ արմտիքները։ Այս մշակութեան մէջ ալ պիտի փայլին նորէն Կիլիկեցի հայ գաղթականները, որոնք վարպետ երկրագործներ են։

Պտուղներու մշակութիւնը մասնաւոր արժէք կը ներկայացնէ Սուրիոյ համար։ Բոլորին ծանօթ են Սուրիոյ ծիրանի չիրերն ու պաստեղները։ Ծիրանին արդէն հայկական ծագում ունի։ Լատինները ծիրանը կը կոչեն հայկական սալոր, իսկ Արաբները հայկական խնձոր թուֆֆահ կլ էրմէնի։ Ասկէ զատ Սուրիան ալ նշանաւոր է իր ծիրաններով։ Սուրիոյ ծիրանի քաղցրաւենիները կը փնտռուին գերման հրապարակներուն վրայ։ Ուրիշ պտուղներ ալ շատ լաւ կը հասնին Սուրիոյ մէջ։ Այսպէս կիլիկեան պտուղներուն ու փառկան հարազատ արտադրութիւն մըն է։ Արեւելեան հրապարակներէն զատ, եւրոպական եւ մանաւանդ ամերիկեան բազմաթիւ շուկաներ գիտեն որ յատկապէս նշերն են կիլիկեան պիստակին։ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը մինչեւ Քալիֆորնիա ներմուծած է կիլիկեան պիստակներէն, բայց գոյացած բերքերը շատ հեռու է հրապարակին պէտքը գոհացնելէ։ Սուրիա են Տէօրթեօլցի վարպետ պտղամշակները։ Անոնք պարտին, ուրիշ պտուղներու կարգին, մանաւանդ իրենց սիրական լիմոնազգիներու շարքին, զարկ տալ նաեւ կիլիկեան պիստակենիի մշակութեան։ Սան բեկալի մէջ կան քաղցրաւենիի հայ գործարաններ, որոնք պատրաստ են, նպաստաւոր գիներով, պիստակի բերքը առաջուց գնել։

Դիւրաւ մշակելի, խիստ հասութաբեր եւ ճարտարարուեստական բազմապիսի գործածութիւն ունեցող մշակութիւն մըն է գետնապիստակը (ամերիքան ֆըստըղը)։ Հայ գաղութները, իրենց աւազոտ հողերը յատկացնելու են գետնապիստակի մշակութեան։

Շերամաբուծութիւնը՝ Սուրիոյ յատուկ երկրագործական ճարտարարուեստներէն մէկն է։ Գրեթէ բոլոր հայ գաղթականները, շերամաբուծութեան մէջ մեծ փորձառութիւն ունին։ Իրենց մէջ չեն պակսիր նաեւ վկայեալ մասնագէտներ։

Հաւաբուծութիւնը՝ նմանապէս շատ է ճարտարարուեստ մըն է։ Հաւկիթը՝ թէ ներքին եւ թէ արտաքին շուկաներու մէջ խիստ փնտռուած յարգի անուն մըն է։ Այս ճիւղին մէջ մասնաւոր ջանք թափելու է նպաստաւոր, մանաւանդ Անկորական երկայնամազ նապաստակներ բուծանելու։

Անասնաբուծութիւնը մեծ ապագայ կը խոստանայ Սուրիոյ մէջ։ Թողունք խոշոր ձեռնարկները, որոնք խոշոր դրամագլուխներու կը կարօտին, ամէն գաղթական ընտանիք կրնայ ունենալ մէկ կով եւ քանի մը գլուխ ոչխար կամ այծ։ Անկորական թիֆթիքի այծեր ալ հասցնելու ճիգ ընելու է։ Բուրդն ու թիֆթիքը՝ գաղթական ընտանիքի մը համար հասոյթի կոկիկ աղբիւրներ են։ Սուրիոյ կաթնատու այծերը մեծ հռչակ ունին։

Չմոռնանք այս կարգին մէջ յիշել նաեւ մեղուաբուծութիւնը։ Իւրաքանչիւր գաղթական ընտանիք 2 3 եւրոպական փեթակ պահելու է։ Լոյս իջնէ Զաւարեանի գերեզմանին, որ Սասունցին այծով եւ փեթակով օժտելու համար իր հոգին քամեց։

Գանք այգեմշակութեան։ Կրնանք այգեմշակութիւնն ալ կոչել Սուրիոյ ազգ. արհեստներէն մին։ Մանաւանդ որ հիմա հոգատար կառավարութեան գաւակները՝ ամենավարպետ այգեմշակները աշխարհի՝ իրենց գիտական չքնաղ կարողութիւններն ի սպաս դրած են, որքան ընիկ. նոյնքան եկւոր ժողովուրդներուն։ Հայերն ալ քաջ այգեպաններ են։ Պատահին իրենց գործնական գիտելիքները զօրացնել այգեբանական եւ գինեգործական գիտական արդի կատարելագործութիւններով։

Բանջարեղէնի մշակութիւնն ալ սիրական արհեստ է Հայուն։ Գաւառներու եւ գիւղերու մէջ ամէն հայ տուն, իր մասնաւոր պարտէզն ունէր։ Պոլսոյ մէջ, գինադադարէն ետքը, երբ թաղերու մէջ 30է աւելի որբանոցներ բացուեցան, հայ որբերն ու որբուհիները ինքնաբերաբար սկսան որբանոցներուն բակերուն մէջ փոքր փոքր ածուներ պատրաստել, մինչ իրենց հարեւան թուրք որբերը ծառերու թարմ բուները կը քերթէին եւ կամ մրջիններու ու բզզաններու բոյներ կ'աւրէին։

Որ հայ տան պատուհաններէն կամ պատուհաններէն կը պակսէին ծաղիկի թաղարներ։ Ծաղկասիրութիւնը Հայուն գեղեցկագիտան ճաշակին չքեղ մէկ արտայայտութիւնն ըլլալով, Սուրիոյ հայ գաղթականներն ալ, առանց հրաւէրի, պիտի յարին այդ ճիւղին։ Այս կարգին մէջ կրնանք յիշել վարդի մշակութիւնը, որ շահաւոր է վարդի իւղութեան ճարտարարուեստովը։ Բազմաթիւ են վարդի իւղութիւն թորել գիտցող գաղթականներ Սուրիոյ մէջ։

Պտղատու թէ վայրի ծառերու վրայ, ինչպէս միշտ, նոյնպէս ալ Սուրիոյ մէջ, Հայերը պէտք է գուրգուրան։ Գաղթական ընտանիքի մը ամէն մէկ անդամը, ամէն տարի ծառ մը տնկելու եւ մանաւանդ իր տնկած ծառը խնամելու եւ մեծցնելու է։ Ծառապաշտութիւնը՝ իր հեթանոսական իմաստովը առաւելապէս հայկական զգացում մըն է։

Դեռ կան այս մասին գրուելիք շատ բաներ, բայց զանց կ'ընենք զանոնք, վախնալով Յառաջ»ի բարեացակամութիւնը չարաչար գործածելէ։

Վերջացնելէ առաջ յիշենք նաեւ թէ՝ երկրագործական հայ գաղութներու հետ միաժամանակ պիտի ծնին նաեւ հայկական առտնին թէ շուկայի արհեստները՝ Արաբկիրի մանուածագործութիւնը, Կիւրինի շալագործութիւնը, Պրուսայի մետաքսագործութիւնը, Կեսարիոյ պաստըրմաշինութիւնը, Սեբաստիոյ գորգաշինութիւնը, Վանայ ասեղնագործութիւնը, Քէօթահիոյ յախճապակիի ճարտարարուեստը հայլն,

որոնք, ժամանակի ընթացքին արդիական հիմերու վրայ կազմակերպուելով եւ ընդարձակուելով հիւրընկալ երկիրը պիտի օժտեն ամէնուն բարիքով։

Հոգատար պետութիւնը Հայուն շինարար բազուկին արժէքը լաւ ըմբռնած ըլլալուն համար է որ ուժ տուաւ այս ձեռնարկին։ Հայը իրեն հրամցուած զաւաթ մը ջուրը կը փոխարինէ զաւաթ մը կաթով։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Աբդուլլահ խան Թահմասբի.— Ապրիլեան սգատօնը.— Գրական երեկոյ Սիամանթոյի համար.— Ֆրանգ խանի յիշատակին.

ԹԱՒՐԻԶ, 30 Ապրիլ

Հեռագիրները հաղորդեցին թէ Պարսկաստանի հարաւակողմը, Լուրիստան նահանգի Խուրամապատ եւ Բիրուճիրդ քաղաքներու միջեւ փիլլի կոչուած վայրին մօտերը, ապստամբ Լուրերու ձեռքով սպանուած է Պարսկաստանի պետական յայտնի մէկ դէմքը, զինուորական նախկին նախարար (Վաղիրի Ջանգ) եւ հաղորդակցութեան ներկայ նախարար Աբդուլլահ խան Թահմասբին։

Սպանութեան մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի չեն, սակայն պարզ է որ այդ ժողովրդական անձնաւորութիւնը՝ յանուն հայրենիքի զոհուեցաւ։ Մէկ մինակ հերոսական կռիւէ մը յետոյ ծանրապէս կը վիրաւորուի, եւ հակառակ այն բանին, որ Ռիզա շահը Թէհրանէն օդանաւով բժշկական օգնութիւն կը հասցնէր, խանը կը մեռնի։ Թաղումը կատարուած է ինկած տեղը մեծ շուքով եւ զինուորական աննախընթաց պատիւներով։ Ռիզա շահը Թէհրանէն մեծ շքախումբով մը գնաց Լուրիստան եւ ներկայ եղաւ յուղարկաւորութեան։ Իր դամբանական ճառին մէջ Ռիզա Շահը բսած է որ «Հայրենիքի այս մեծ եւ անձնուէր զոհի շիրիմին վրայ հոյակապ յուշարձան մը պիտի կերտենք»։

Աբդուլլահ խան Թահմասբին շնորհիւ գլխաւոր աջակիցը հանդիսացաւ Իրանի վերանորոգման համար։ Իբրեւ Հիւսիս-Արեւմտեան բանակի հրամանատար՝ Թահմասբին 1922ի վերջերը եկաւ Ատրպատական, ուր գոյութիւն ունեցող բոլոր ըմբոստ եւ խռովարար տարրերու սանձարձակութիւնները զսպեց, երկրին մէջ հաստատեց զինուորական ուժեղ իշխանութիւն մը։ Անոր գլխաւոր գործերէն են նաեւ Ատրպատականի վերաշինական աշխատանքները — ճամբաներու կառուցում, պետական նոր շէնքերու հիմնարկութիւն, Թաւրիզի գարկերակը հանդիսացող մեծ. լայն եւ երկար պողոտայի բացում, պետական զօրանոցներու, հասարակաց պարտէզի, սպանդանոցի եւ այլ շէնքերու կառուցումները եւալյն։ Խիզախ, կորուկ, գործնական եւ զարգացած մարդ էր Թահմասբին, հազիւ 47 տարեկան։

Մանաւանդ Ատրպատականի մէջ կատարած անոր խաղաղասէր, արդարադատ եւ շինարար գործերը այնքա՜ն ակներեւ եւ բազմատեսակ են, որ Իրանի այդ մեծ դէմքի կորուստը շատ ցաւալի է եւ հաւասարապէս վիշտ պատճառեց նաեւ բովանդակ պարսկահայութեան։

** Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդարանի նախաձեռնութեամբ այս տարի եւս, սովորականին պէս տօնուեցաւ Ապրիլ 24ի համազգային սգատօնը։

Պատարագէն եւ հոգեհան-

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԱՍՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ

...իզի Հայ Տիկնանց Միու... հիմնարկութեան ստան... տօնեց հացկե... ...մը, որ տեղի ունեցաւ ... 10 Զօռնպզարժի ... ...ի Օ'Օրսէյի մէջ։ Ներ... ...կրկին բազմութիւն մը, ...մեծ մասամբ Փարի... ...գաղութի երկսեռ ան...

...ը կերլղանալու մօտ, Տքթ. ...ան ֆրանսերէն լեզուով ... բացատրութիւն տուաւ ...ին նշանակութեան ... Տիկնանց Միու... ...կազմէ Տի... ...կարդաց հայե... ...տեղեկագիր մը՝ Միութեան ...ան և գործունէութեան ... Միութեան հիմը դրուած ... Մայիս 15ին Փարիզի ...եղեցիին խորհրդարանի ...ուած ժողովին մէջ։ Այդ ... Միացեալ Ընկե... Ազգանուէր Հայուհեաց ... Տիկնանց միու... կազմէ միաժամանակ գի... ...ած էր Փարիզի հոգեւոր ... և մտաւորականութեան, ... գաղութին օժան... ...մեր խնդրելով իրենց ...ձեռնարկներուն հա_ ...Կրտաշապաուհ եպիսկոպոս ... և ... եւ Թա. ...ան անգամ Պ. Արամ ...գիւխաւոր Հիմնա... ...եղան Միութեան։

...օրէն իսկ Տիկնանցը ...աշխատանքի լծուելով, ...գումարներ դրկած է ... մը վերջ Մեծ Պա... ...վրայ հասնելով, հայ... ...տառապանքները աւելի... ... Տիկնանցը իր Ջան... ...պաշտօնական է 1915ին ...կառավարութենէն ճանչ... ...իբրեւ Oeuvre de Guerre: ...հնդէն հետզհետէ ընդար... ...է իր գործունէութեան ...հասնելու համար օր_ ...պահանջներուն։ Կազմած ...Կարմիր Խաչի օժանդակ ...մը, որ կարե... ...թիւններ բերած է ...եւ այլ բժշկա_ ...դրկելով Հայաս... ...բժիշկ ու դեղ ...Փարիզի չքաւոր ...երուն։ Այս ուղղու... ...իր աշխատութիւնները ...տակաւին։

...կազմած է Որբերու ...մարմին մը, որուն ...բազմաթիւ որբեր ...եւ են։ Ներկայիս ...որբանոցներու ֆրան... ...դպրոցներուն մէջ 35 ...կրթութիւն կը ստա... ...համար տարեկան ...000 ֆրանք ծախք ...

...հետեւանքով ...ուսանողներ իրենց ուս_ ...միջոցներէն զրկուած ... 1921ին կազմուած է Հայ Ուսանողներու Օժանդակ Յանձնախումբը, որ տարեկան 20—25.000 ֆրանք կը յատկացնէ կարօտ ուսանողներու։

Շիրակի աղէտէն վերջ հանգանակած է 100.000 ֆրանք «Փարիզահայ Տուն» համար։

Միութիւնը իր կազմութենէն մինչեւ այսօր մօտ երկու միլիոն ֆրանք հանգանակած եւ յատկացուցած է զանազան ազգօգուտ նպատակներու։

Տիկին Ներսէսեան վերջացնելով իր տեղեկագիրը, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր այն տիկիններուն և բարեկեցիկ հայրենակիցներուն, որոնք սկիզբէն ի վեր չեն զլացած իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը Տիկնանց Միութեան վերոյիշեալ զանազան ձեռնարկներուն։

Յետոյ հետզհետէ խօսեցան Պ. Պ. Լեւոն Բաշալեան, Գաբրիէլ Նորատունկեան, Տիգրան Կամսարական, Արմենակ Համբարձումեան, Տիկին Անայիս, Արշակ Չօպանեան եւլն., որոնք բոլորն ալ իրենց հիացումի խօսքը բերին Տիկնանցին, մաղթելով տօնել անոր երեսնամեակն ու յիսնամեակը։

Վռամշապուհ եպիսկ. Տիկնանց Միութեան հիմնարկութեան պատմականը ընելէ յետոյ, ծանրացաւ մանաւորապէս կրթական հարցին վրայ։ Գնահատելով Տիկնանցին կատարած ծառայութիւնները, շեշտեց որ անհրաժեշտ է նաեւ լեցնել պակաս մը՝ այն է հայ մանուկներուն հայերէն ուսուցանելու եւ ... լեզուն սորվեցնելու պարտականութիւնը։ Միչեւ որ Լեհաստանի 200.000 Հայերը այլասերած եւ ընդմիշտ կորսուած են՝ հայ անարժան եպիսկոպոսի մը երեսէն, որուն անունը պատմութիւնը սեւ տառերով արձանագրած է։ Կը վախնայ որ վաղուան սերունդն ալ նոյնը ընէ իրեն համար։ «Երբ կը տեսնեմ որ, բաւ. յուզուած, 23 տարիէ ի վեր իմ մկրտած երախաներս «Révérend père բսելով» կը խօսին հետս, սիրտս բզիկ բզիկ կ'ըլլայ։ Պէտք է անպայման մայրենի լեզուն սորվեցնել նոր սերունդին»։

Փարիզի հոգեւոր հովիւին այս հրապարակային կոչէն յետոյ, յուսա՞նք որ Փարիզի եկեղեցիին զանձը իրենց ձեռքին ունեցող Հոգաբարձուները պիտի շարժին վերջապէս եւ պիտի բանան գոնէ այն հինգ մանկապարտէզները, որոնց համար ամիսներ առաջ հրապարակային աւետիսներ եւ ազդեր տուին, Կրթական Յանձնախումբ կազմեցին եւ վարժուհիներ վարձելու ելան։

Ճաշէն վերջ սկսան երաժշտական պարերը, ընդմիջուած գեղարուեստական բաժինով մը, որուն իրենց շնորհալի աջակցութիւնը բերին Օր. Մարի Մ. Յակոբեան (ջութակ) եւ Օր. Ի. Նալպանտեան (դաշնակ)։ Երեկոյթը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտեան ժամը 2, խանդավառ ու տաք մթնոլորտի մէջ։

ՊՈԼՍՈՅ ՃԵՐՄԱԿ ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

Մինչեւ յառաջիկայ փետրուարի վերջ երկարաձգուած էր ճերմակ Ռուսերու Թուրքիա բնակութեան պայմանաժամը։ Ցիշեալ Ռուսերէն շատեր, առանց պայմանաժամի աւարտումին սպասելու մեկնումի պատրաստութիւններ կը տեսնեն արդէն։

Ըստ որում երեք հարիւր հոգի սերպ կառավարութեան դիմում կատարած են բնտանիքով Եուկոսլաւիա փոխադրուելու եւ հաստատուելու համար։ Սերպ կառավարութիւնը ընդունած է այս դիմումը եւ Ռուսերը մօտ ատենէն պիտի մեկնին։

Հարիւր հոգինոց խումբ մըն ալ Պուլկարիա հաստատուելու համար դիմում կատարած է։

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Մարտինի երեսփոխան Եագուպ Գատրի պէյ կը գրէ Միլլիյէթի մէջ.—

Ազգ. Մեծ Ժողովի անդամները դժբախտաբար ցրուելու վրայ են. առանց նկատի առնելու կեանքի սղութեան խնդիրը Ապրուստի սղութենէն ամէնէն աւելի կ'ազդուին պետական պաշտօնեաներն ու երեսփոխանները։

Էնկիւրի Էնկիւրի ըլլալէն ի վեր այս անբախտ զասակարգը անդադար կը շահագործուի։ Եւ անոր համբերելու կարողութիւնը իր վերջին աստիճանին հասած է, եւ կամ՝ զանակը ոսկորին հասած է, ինչպէս կ'ըսեն։

Գիտենք անշուշտ թէ ապրուստի սղութեան պատճառները շատ բազմ են, եւ անոնց գլուխը կը գտնուի Էնկիւրիի աշխարհագրական, տնտեսական եւ քաղաքական թական կացութիւնը։ Էնկիւրի մեծ դժուարութեանց կ'ենթարկուի քաղաք մը ըլլալուն շրջակայքը ... է բան՝ չարտադրուիր, եւ միսէն սկսեալ մինչեւ հացը, բանջարեղէնը, պտուղը, եւ նոյն իսկ ջուրը, ամէն ինչ դուրսէն կը հայթայթուի։

Էնկիւրիի մէջ սղութեան այնպիսի երեւոյթներ կան, որ տնտեսական բոլոր ծանօթ սկզբունքներուն տրամագծօրէն հակառակ են։ Օրինակ, քանի կ'աւելնան տուներուն թիւը, անոնք կը շատնան վարձքերը։ Երդեօք բնակչութիւնը կ'աւելնայ։ Ոչ՝ ... բնակչութիւնը այսօր այն է, ինչ որ էր երկու տարի առաջ։ Նոյն իսկ, անցեալ տարուան հետ բաղդատած, թերեւս քիչ մըն ալ նուազած է։ Արդ՝ հետեւ, կը ճանչնանք շատ մը ընտանիքներ, որ չկարենալով հանդուրժել յարաճուն սղութեան, աւելի աժան տեղեր փոխադրուած են։ Շատ մը երեսփոխաններ եւ պաշտօնեաներ ալ այս տարի ամուրի կեանք վարեցին։

Երեւակայեցէք որ ատեն մը միսին քաշը 60—70 դրուշի մէջտեղերն էր։ Ցանկարծ, միսը անհետացաւ խանութներէն յետոյ, երբ Զնարդծի պայքարը ծախողեցաւ, միսին քաշը 130էն 150 դրուշի բարձրացաւ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՕՐԻՆԱԿԻՆ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ

Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ կը գրէ.—

Առաջին տարիներուն, Եւրոպայի մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէր Թուրք յեղաշրջութեան մասին։ Եւրոպացիները ամէնէն աւելի կը վախնային որ Թուրքիոյ մէջ ծնած գաղափարները դրացի երկիրներուն մէջ ալ կը տարածուին։ «Հիւանդ մարդուն յարութիւն առնելն ու քաղաքական կեանքի մէջ նետուիլը հակառակ էր կարգ մը պետութիւններու շահերուն։ Հակառակ ասոր, Թուրքերու կորովին հաստատամտութեան առջեւ ոչ ոք կրցաւ դիմանալ։

Եւրոպացիները կ'աշխատէին ... ... բանի, թոյլ չտալ որ Թուրքիոյ յեղափոխական գաղափարները ... երկիրներուն մէջ տարածուին։ Պաշտպանել Եւրոպան նոր Թուրքիայէն աւելի, անոր նոր գաղափարներէն կը խորշէր։ Ի՞նչ պիտի ըլլար հետեւանքը, եթէ Թուրքիոյ ... ... տապալող գաղափարները բովանդակ Ասիոյ մէջ տարածուէին։ Ահա այս էր ծաւալապաշտ պետութիւններու գլխաւոր մտահոգութիւնը։ Այս պատճառով հազար տեսակ արգելքներ ստեղծեցին, դժուարութիւններ հանեցին, բայց կարելի չեղաւ թումբ կանգնել յեղափոխական գաղափարներուն առջեւ, որոնք ամէն օր քայլ մը աւելի յառաջդիմեցին։

Իրանին մէջ բացի թրքական յեղաշրջումէն, պատերազմի հետեւանքով առաջ եկած նոր պէտքերը նոր պահանջներու առջեւ կը դնէին ազգերը։ Այս տեսակէտէն դառնալով դիւրաւ կարելի էր ըմբռնել Աֆղանիստանի, Աֆղանիստանի, Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի մէջ տեղի ունեցած յեղաշրջական շարժումներուն իմաստը։

Ինչպէս առհասարակ բոլոր արեւելեան երկիրներու մէջ, Պարսկաստանի մէջ ալ քաիֆթիւլաօրոններու աղէտը կը տիրէր։ Թէհրանի կառավարութիւնը վերջերս ջնջեց քափիթիւլասիոնները։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մայիս 27ին, Ամսթէրտամի մէջ պիտի սկսին համաշխարհային ֆութպոլի ընդհանուր մրցումները, եւ՝ այս առթիւ բոլոր մասնակցող երկիրները մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն։

Ֆութպոլի վարպետը՝ Անգլիան, այս տարի ոչ միայն չի մասնակցիր, այլ եւ քաշուած է Միջազգային ֆութպոլի Դաշնակցութենէն, որուն իբրեւ հիմունք, F. I. F. A. արգիլած է իրեն կապուած բոլոր ազգերու միութիւններուն՝ մրցիլ անգլ. խումբերուն դէմ։ Այս քայլը չափազանց խիստ է, եւ կրնայ պառակտումներու տեղի տալ։ Աւստրիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Զուիցերիոյ ազգային խումբերը նոյնպէս քաշուած են ֆութպոլի ողիմպիական մրցումներէն, բայց կարելի է որ վերջին պահուն համաձայնութեան գետին մը գտնեն։ Այս նպատակին համար, մանաւորապէս Ֆրանսա մեծ ճիգ կը թափէ։

Ֆրանսայի ազգային խումբը, որ յառաջիկայ ամսուան ընթացքին Հոլանտա պիտի մեկնի, ամիս մը ի վեր կեդրոնացած է ծունանվիլի մէջ, ուր անգլիացի մարզիչ մը լրջօրէն կը կրթէ զայն։

*. Ֆրանսա մէկ շաբթուան ընթացքին հանդիպումներ ունեցաւ Չեխոսլովաք եւ անգլ. ազգային խումբերուն հետ։ Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, Քոլոմպի Սթատիոնին մէջ, ուր համբաւաւոր չեխ խումբը, մեծ դժուարութեամբ կրցաւ յաղթել Ֆրանսացիներու, 3-0 նշանակէտով։

*. Եղանակին ամէնէն մեծ ու հետաքրքրական մրցումն էր անգլիական ազգային խումբը, որ տեղի ունեցաւ երէկ Քոլոմպի Սթատիոնին մէջ։ Անգլիական խումբը կը բաղկանար միայն «փրոֆէսիոնէլներէ», եւ շատ զօրաւոր կազմով ներկայացած էր։ Խումբին մէջ էր համբաւաւոր խաղացող Տին, որ Անգլիոյ մէջ նշանակէտ շահողներուն ախոյեանն է։ Մէկ տարուան մէջ 60 նշանակէտ շահած է։ Նախորդ մրցանիշը 57 էր, որ երկար ժամանակէ ի վեր կոտրուած չէր։ Այս պատկառելի ուժին դէմ, Ֆրանսացիները բարելաւած էին իրենց խումբը, նորահաս ուժերով։

Անգլիական ազգային խումբը փայլուն յաղթանակ մը տարաւ յաղթելով Ֆրանսական ազգային խումբին 5ի դէմ 1 նշանակէտով։

*. Վաղը՝ Կիրակի Քլիշիի մէջ, Հայ Մարզ. Միութեան ֆութպոլի խումբը իր տարեկան հանդիպումը պիտի ունենայ U. S. A. Clichyի Ա. խումբին դէմ, Քաղաքապետարանի մարզադաշտին վրայ։ Այս մրցումով Հ. Մ. պիտի փակէ իր ֆութպոլի եղանակը, նուիրուելու համար «Թուռնուա»տը սիքսէրու եւ ընդհանուր փորձերու, Պակաթէլի իր սեփական դաշտին վրայ։ Նորահաս սերունդը կրնայ օգտուիլ այս փորձերէն, ներկայ գտնուելով ամէն Կիրակի մարզադաշտ, պէտք եղած խրատները ստանալու համար։ Հ. Մ.ը այժմէն կնքած է շարք մը մրցումներ, յառաջիկայ եղանակին համար, հեռաւոր քաղաքներու մէջ։

Քլիշիի խումբը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս մրցման։ Մինչեւ հիմա Ֆրանս. խումբը յաղթած է Հ. Մ.ի, մէկ երկու նշանակէտի տարբերութեամբ։

Մրցումը պիտի սկսի ժամը 3.30ին։

Մարզադաշտը շատ մօտ է Փարիզին, հազիւ հինգ վայրկեան հանրակառքով։ Հասցէն՝ Stade Municipal, 128, Boulevard de Lorraine, à Clichy: Porte de Clichy իջնել, եւ առնել Autobus R., կամ թրամուէյ 39 կամ 40 մինչեւ Mairie de Clichy:

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑԷՐԵՐ ՈՒ ԾԱՌԱՆԵՐ.— Երէկ, Տիկին Փաթէ, կարճ բացակայութենէ մը յետոյ երբ տուն վերադարձաւ, նշմարեց որ գոհարներու պահարանը պարապ էր։ Անմիջապէս իր քով կանչեց ծառաները, անոնցմէ բացատրութիւն ուզելու համար։ Նշմարեց որ իր սպասուհիներէն մէկը՝ Լուիզ Ռուվիէռ, 25 տարու, չկար անոնց մէջ։ Անմիջապէս լուր տուաւ ոստիկանութեան, որ քննութենէ յետոյ, հաստատ համոզում գոյացուց թէ՝ գողը միայն բացակայ աղախինը կրնայ ըլլալ։

Գողցուած գոհարները կ'արժեն մօտաւորապէս 800,000 ֆրանք։

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Ալպէվիլի մէջ, երկու գործաւորներ կ'աշխատէին լաստակերտի մը վրայ, երբ փլուզումի հետեւանքով 8 մեթր բարձրութենէ վար ինկաւ։ Երկուքն ալ ծանրօրէն վիրաւորուեցան։

— Կառապան մը որ կ'աշխատէր նպարատան մը հաշւոյն, կառքը ճամբայ հանելէ յետոյ, երբ կ'ուզէր տեղաւորուիլ իր նստարանին վրայ, հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով, վար ինկաւ։ Գլուխը մնաց անիւին տակ։

— Ռէնսի մէջ, երկու լեհ գործաւորներ կ'աշխատէին քակելու մեծ պատերազմի ճակատներէն հաւաքուած ռումբեր, երբ հատ մը վար ինկաւ գործաւորի մը ձեռքէն։ Պայթումին հետեւանքով՝ երկու գործաւորները կտոր կտոր եղան։

ՀԵՏ... ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ,,

...որ իր կոկորդը չորցնող ... յագեցնել պէտք էր ... դուրս ելաւ։ Եւ երբ կը ... Ալլէնի երկրորդը՝ Շէյ... ...ական ակնարկ մը ուղղեց

— ...Հոս լաւ, պարոն Շէլլի, ...րգը, իրեն ցոյց տալով իր ...քին նպատակակէտը

...Շէլլի ակնարկ մը նետեց ...կային վրայ, բայց շարունակեց ըլլալուն հրա... ...Մեկնութենէ։ Երբ ...գաւիթը գտաւ, Մարդը ... քաշեց բուրդէ գդակ մը, ...գլուխը եւ արագօրէն իջաւ ...սանդուխներէն։ Մուտքի ... անցաւ արագ քայլերով, ...լով մինչեւ փողոցին ...տոսաւ՝ ու մերձուեցաւ ... մը ներս Հիմա, այլ եւս ապահով էր Օ'Նէյլի մութ խանութին մէջ, եւ գլուխը երկարելով Զպառ.ծին նախոյ պատուհանին՝ պոռաց.

— Հո՛ս, Բաթ. գաւաթ մը գարեջուր, բարեկա՛մս։

Կոստոնը բերաւ։ Մէկ անգամէն խմեց եւ յետոյ «քիմմէլ»ի պզտիկ շիշ մը դրաւ սեղանին վրայ եւ հեռացաւ խանութէն այնքան աննշմար կերպով, որքան եկած էր։

Մութը՝ միացած թանձր մշուշի մը, կոխած էր արդէն եւ Եուսթէյլ Սթրիթի լապտերները կը վառէին։ Մարդը տուներուն սատերներէն անցնելով եւ իր ընդօրինակութեան վրայ շարունակելով մտածել, հասաւ աշխատատեղի։ Սանդուխին վրայ, թափանցող ու շոգիացած բոյր մը խայթեց իր հոտառութիւնը. անկասկած Միս Տըլաքուա եկած էր իրեն, ու ինք Օ'Նէյլի գարեջրատունն էր։ Իր գդակը խոթեց գրպանը, վերստին մտաւ գրասենեակ, անփոյթ հով մը առած։

— Պ. Ալլէն ձեզ կանչել տուաւ, բաւ. գրասենեակին գլխաւորը, ո՞ւր էիք։

Մարդը ակնարկ մը նետեց հաշուեցուցին առջեւ կանգնած երկու յաճախորդներուն վրայ բացատրելու համար թէ իրենց ներկայութիւնը արգելք մըն էր պատասխանելու համար։ Եւ որովհետեւ յաճախորդները երկուքն ալ այր էին, գլխաւորը քմծիծաղով մը բսաւ.

— Գիտեմ խնդիրը, օրը հինգ անգամ, կարծեմ քիչ մը չափս... է՞հ լաւ, աւելի հետաքրքրական պիտի ըլլար, եթէ քիչ մը երեւայիք եւ Պ. Ալլէնի տանէիք Տըլաքուաի խնդրին վրայ փոխանակուած թղթակցութիւններու ընդօրինակութիւնը

Այդ յանդիմանութիւնը օտարներու առջեւ, իր վազքը սանդուխներէն վեր, իր հապճեպով խմած գարեջուրը չփոթութեան մատնած էին իր գաղափարները, եւ երբ նստաւ իր գրասեղանին առջեւ, շատ լաւ գուշակեց թէ պարապ բան էր պայմանագրութեան ընդօրինակութիւնը ժամը հինգ ու կէսին ամբողջացնելու ելլել

Խոնաւ ու մութ գիշերը կը մօտենար եւ ան՝ անզսպելի մարմանը կը զգար զայն անցնելու գարեջրատուններու մէջ։ Առաւ գրպանեց Տըլաքուաի խնդրին թղթակցութիւնը եւ գրասենեակէն դուրս ինկաւ։ Կը յուսար թէ Պ. Ալլէն երկու վերջին նամակներու բացակայութիւնը չպիտի նշմարէր ծրարին մէջ։

Թափանցող բոյրը մինչեւ Ալլէնի գրասենեակը կը զգացուէր։

Միս Տըլաքուա միջին տարիքով կին մըն էր, արտաքինով հրեայ կ'ըսէին թէ Պ. Ալլէն աչք ունէր անոր կամ անոր դրամին։ Ցաճախ կ'այցելէր Պ. Ալլէնի եւ ժամերով կը մնար։ Այդ պահուն ան նստած էր անուշահոտութիւններու գոլորշիներու մէջ, իր հովանոցին կոթը փայփայելով եւ գլխարկին մեծ սեւ փետուրը ցնցելով։ Պ. Ալլէն ընկողմանած էր իր թիկնաթոռին մէջ եւ առանց քաշուելու ոտքը ոտքին վրայ դրած։ Մարդը թղթածրարը դրաւ սեղանին վրայ եւ յարգալիր բարեւեց։ Բայց ոչ Պ. Ալլէն ոչ Միս Տըլաքուա ուշադրութիւն ըրին անոր բարեւին։ Պ. Ալլէն տեղաւորեց ծրարը, յետոյ մատը ուղղեց թափանցիկ իր թէ ըսել ուզէր, «Լաւ, կրնաք մեզ առանձին թողուլ»։

Մարդը վերադարձաւ իր տեղը։ Գլխաւորը սկսաւ կշտամբել Միս Թարքըրը տարակելով թէ նամակները պէտք եղած ժամանակին պատրաստ չպիտի ըլլային։ Մարդը քանի մը վայրկեան ականջ դրաւ մեքենային, եւ յետոյ ինքզինքը պարտադրեց վերսկսիլ իր ընդօրինակութիւնը, բայց իր միտքը ուրիշ տեղ էր, կ'երթար թափառիլ գարեջրատուններու լոյսերուն եւ ժխորին մէջ։ Ցաք «բընչ»եր խմելու գիշեր էր։ Ան շարունակեց սպիտակ էջերու հետ խաղալ եւ երբ ժամը հինգը հնչեց, դեռ տասնըչորս էջ աշխատութիւն կը մնար։ Անիծեց արմատ երբեք ժամանակին չպիտի կրնար վերջացնել։ Պիտի ուզէր հայհոյել, իր բռունցքը ուժով մը ուեւէ բանի մը վրայ իջեցնել։ Իր ջղագրգռութիւնը այն աստիճան սաստկացած էր, որ սխալ գրեց եւ ստիպուեցաւ նոր թուղթի մը վրայ վերսկսիլ։ Իր մէջը՝ մէկ ձեռքով բոլոր գրասենեակը մաքրել սրբելու ուժ կը զգար։ Իր մարմինը՝ բան մը ընելու, դուրս խուժելու, բռնութիւններ ընելու տենդով կ'այրէր։

(2) Թարգմ. Ն. Զաքիրեճեան

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

մէջ պիտի ներկայացուին։ Ամբաստանագիրը կը բաղկանայ մէկ միլիոն բառէ եւ ընթերցումը պիտի գրաւէ քանի մը նիստ։ Մասնաւոր կարգադրութեամբ մը օրական 1500 հոգի պիտի կրնան իբրեւ ունկնդիր մտնել դատարան։ Այս ձեւով հաշիւ կ'ըլլայ որ մօտ 50,000 հոգի պիտի կրնան հետեւիլ դատավարութեան մէկ մասին։ Բոլշեւիկ իշխանութիւնները որոշած են այս դատը դարձնել դաս մը՝ «սահմանուած անոնց, որ ապագային յանդգնութիւնը պիտի ունենան խանռւելու սովետներու ճարտարարուեստական ձեռնարկներուն։

Ամբաստանեալ յիսուն Ռուսերէն երկուքին համար — Մատօֆ եւ Բրատանովսկի— ծանր կասկածներ կան թէ ձէփէուի հաշւոյն կը գործէին։ Անոնք զանազան խոստովանութիւններ ըրած են՝ ամբաստանելով բազմաթիւ անձեր։ Իրենց փաստաբանը Մուրավիէֆ փորձած է համոզել զիրենք որ ետ առնեն իրենց խոստովանութիւնները, փրկելու համար իրենց ընկերները։ Մատօֆ եւ Բրատանովսկի բողոքած են դատարանին մօտ՝ այս միջամտութեան դէմ. առոր վրայ փաստաբան Մուրավիէֆի պաշտօնին վերջ տրուած է։

Գերման թերթերը այն կարծիքէն են թէ դատավարութիւնը չպիտի ուշանայ կատակերգութեան վերածուելու ու թէ արդարութեան ու օրէնքի հետ հեռաւոր կապ մը իսկ չպիտի ունենայ մէկ ծայրէն միւսը։

Մամուլի ցուցահանդէսը Քէօլնի մէջ

Ներկայիս Գերմանիոյ Քէօլն քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենայ մամուլի ցուցահանդէս մը, որուն կը մասնակցին 43 ազգեր։ Բացումը կատարուեցաւ Կիրակի օր Փրուսիոյ վարչապետին կողմէ։ Ներկայ էին նաեւ Թուրք մամուլի ներկայացուցիչները։ Ցուցահանդէսը կը գրաւէ 500,000 քառակուսի մեթր տարածութիւն եւ ընդհանուր ծախք եղած է 15 միլիոն մարք։ Ցուցադրուած են գիրերու, թերթերու եւ գիրքերու բոլոր տեսակները, հին դարերէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը, ցոյց տալով անոնց աստիճանական զարգացումը։ Թրքական բաժինը կառուցուած է արեւելեան ոճով։

Հայ առեւտրականի մը սնանկութիւնը

Պոլսոյ Առեւտրական Դատարանը սնանկ հռչակած է Պոլիս, Հաճօբուլօ խան հաստատուած Միսաք Մէրճիմէքեանը, որուն վաճառատունը կնքուած է։ Սնանկութեան որոշումը տրուած է գերմանական Հօլլթրասէ տան պահանջին վրայ, մինչ Մէրճիմէքեան իր պահանջատէրներէ շատերուն հետ բարեկամաբար կարգադրելու վրայ էր իր գործերը։ Վերջին անգամ ալ Իտալիա մեկնած էր նոյն նպատակով եւ ուր կը գտնուի այժմ։

Թուրքերէնը եւ լատին տառերը

Երեսփոխան եւ բանաստեղծ Ճէլալ Նուրի պէյ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է «Իգտամ»ի մէջ՝ լատին տառերու ընդունելութեան առաջարկի մասին։ Կը խօսի չորս տեսակ այբուբենի վրայ։ 1.— Լատինական տառեր՝ զորս ընդունած է մարդկային ընկերութեան մեծամասնութիւնը։ 2.— Լատինական տառերու ուրիշ մէկ ձեւը, որ Գերմաններու մեծամասնութեան կողմէ ընդունուած է։ 3.— Ռուսերու, Պուլկարներու եւ Սերպերու գործածած այբուբենը որ յունական այբենարանին վրայ ձեւուած է։ 4.— Յունարէն այբուբենը։ Ճէլալ Նուրի պէյ կ'ըսէ թէ ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ հայերէն այբուբենը, որ շատ կատարեալ է։ Իսկ լատին այբենարանը առաւելութիւն ունի միւսներուն վրայ։

Եգիպտոսի խորհրդարանին մէջ

Գահիրէէն կը հեռագրեն Մայիս 17 թուականով.

Երեքշաբթի օր խորհրդարանի նիստին բուռն տեսարաններ պարզուեցան Վաֆտ կուսակցութեան կողմէ, երբ վիճաբանութիւն կը կատարուէր 750,000 ոսկիին մասին, գումար, որ Եգիպտոսի բաժինն է Սուտանի ծախքերուն համար։

Մայիս 16ին անկարգութիւնները կրկնուեցան։ Վաֆտի երեսփոխաններէն մէկը առաջարկ մը ներկայացուցած էր, նիստերու ընթացքին անկարգութիւնները արգիլելու մասին։ Վաթանականներն ու ազատականները ընդդիմացան եւ ժողովարահէն մեկնեցան։

Միջազգային Ողիմպիականի բացումը

Առջի օր Ամսթէրտամի մէջ բացուեցաւ իններորդ Ողիմպիականը՝ մեծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Այս առթիւ բացումը կատարուեցաւ նաեւ Պարոն Վան Թիւյլի արձանին։ Հանգուցեալը Հոլանտայի ողիմպիական յանձնախումբին առաջին նախագահը եղած է 1912-1924 եւ մեծ ջանքեր ըրած է Ողիմպիականին Ամսթէրտամի մէջ կատարուիլը յաջողցնելու համար։

Առաջին մրցումը սկսաւ հոքէյով։ Հոլանտա յաղթեց Ֆրանսայի՝ 5-0, Տանիմարքա Զուիցերիոյ՝ 2-1, Գերմանիա Սպանիոյ՝ 5-1, Հնդկաստան Պելճիքայի՝ 6-0։

Իրաքի նոր ընտրութիւնները

Պաղտատէն կը կը հեռագրեն թէ Միջագետքի ընտրութիւնները զօրաւոր մեծամասնութիւն մը ապահոված են Ապտիւլ Մուհսինի չափաւոր կառավարութեան։ Պարտուած են ազգայնականները, որոնք հակառակ էին անգլեւիրաքեան դաշնագիրը վաւերացնելու։ Կառավարութեան կուսակից նոր երեսփոխաններու թիւն է 70, ազգայնականներ՝ 10, անկախ՝ 8։ Նոր խորհրդարանին բացումը պիտի կատարուի Երկուշաբթի օր, Պաղտատի մէջ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ֆրանսական դեսպան Տէշնէր, որ հանգստեան կոչուած էր, էնկիւրիի մէջ հրաժեշտի այցելութիւն տուաւ Մ. Քէմալի եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի։ Յետոյ վերադարձաւ Պոլիս, ուսկից շուտով ճամբայ պիտի ելլէ Ֆրանսա գալու համար։ Նորընտիր դեսպան տը Շամպրէօն դեռ չէ մեկնած պաշտօնատեղին։

ԿՏՐՕՆՍԵՐՈՒ խնդրին մասին փրանքեւթուրք բանակցութիւնները դեռ չեն յանգած։ «Փառի-Միտի» կը գրէ այս առթիւ. «Վերջին պահուն իրենց սակարկութիւններով, Թուրքերը կ'ուզեն յիշեցնել թէ արեւելքցի են»։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այսօր Եր. գիշեր ժամը 8.30ին, «Երիտասարդաց Ակումբ»ին մէջ, 138 Rue Etienne Dolet.

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ

Կը խօսին՝ ընկերներ Աշոտ և Անդրէ Տէր Օհանեան։

ՊԷԼՎԻԼ.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Belleville-ի սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մելիք-Դաւթեան։

ՊՈՒԱ-ԲՕԼՕՆԻ-ԱՆԻԷՌ.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոմպ, Place Comète, Bureau de Tabac-ի վերնայարկը։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Արօ Արօեան եւ Ռուբէն Սասունի։

ՄԱՐՍԷՅ.— Վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Salle des Noces, Rue de Paris.

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին՝ ընկերներ Լեւոն Մօզեան եւ Վ. Համբարձումեան։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

21 Մայիս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.45ին, Փիւթօի քաղաքապետարանի սրահը, 22 Rue Rocque du Fillol, Puteaux.

Նախաձեռնութեամբ Փիւթօի ֆրանսական «Fraternité» միութեան եւ նախագահութեամբ Փիւթօի քաղաքապետ Jacotot-ի եւ ընդհ. խորհրդական ու «Ֆրաթէռնիթէ» միութեան նախագահ Պ. F. Seclin-ի։

Կը դասախօսէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Հայաստանի մասին (ֆրանսերէն)։ Մոգական լապտերով ցոյց կը տրուին նկարներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏՐՈՆ ՌԸՆԷ ՄՕՊԷԼ

10, Rue de l'Orient, Métro: BLANCHE) վաղը գիշեր ժամը 8.30ին

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՎՌՈՇ-ԹՕԼԱՅԵԱՆ

կը խաղայ **ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ**

ՓԸՐԻԶԵԱՆ ՔՈՄԷՏԻ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐ

Է. Պլումի եւ Ռ. Թօշէի, Թարգմ. Ս. ՄԱՔՍՈՒԴԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին.— ճաշարաններ՝ Լիլա եւ Ֆլօրիա, սափրիչներ՝ Ստեփանեան, 8 Rue Domat, եւ Արշակ-Կոլոզեան, 11 Rue de Nesles (Odéon), եւ ճաշարան Վահրամ, 8 Rue Jouy-Rouve (Belleville).

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

1er Prix du Conservatoire National de Paris

Վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Salons Massilia-ի մէջ, 1 Rue de l'Arsenal, Marseille

Տոմսերու համար դիմել Manon-ի, 17 Rue du Pavillon, եւ հայ ճաշարանները։

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

26 ՄԱՅԻՍ, ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.45ԻՆ

ՊԷՊՕ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Ցէսինի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, վաղը Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քաֆէ տը լա Փէի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Ներկայ պիտի ըլլան շրջանային կոմիտէի լիազօրները։ Կը խնդրուի գաւառներէն եկող ընկերներէն՝ ներկայանալ անդամատոմսով կամ վկայագրով։

Նիսի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քանի եւ Կրասի խումբերը՝ վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 2ին, Քանի ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի անդամները։

Մարսէյլի Պատան. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. ժամը 1.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Ցէսինի «Վիշապ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Գ.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ալէսինի Հայրունի Դժբախտարար ոչ։ Ուրիշ մը պիտի գայ։

> Clinique COVO
> ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
> **Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ**
> 107 Rue Lafayette, Paris (Xe)
> Ամէն օր ժամը 2.30—7.30
> Tél. Trudaine 29-04

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գրասիրաց միութեան դասախօսական ժողովները 20 եւ 21 Մայիս ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ՝ Կ. Խրայեան։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Նահանգի հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը՝ այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլորիայի վերնայարկը, 61 Rue M. le Prince։

Ց. Ց. Հ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 Rue Fbg. du Temple. Պէլվիլ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները։

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները վաղը կիրակի ժամը 2ին, Դաշնակցութեան Գրադարանը։

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրէ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հրապարակաւ խորին շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին տարաբախտ ընկերոջս՝ Պ. ԱՐՇԱԿ ՏԷՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ (Երզնկացի) մահուան առթիւ։

Լիոն ՄԵԼԻՔ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Մաթենիկ Չէթպաշեան, հօր անունը Գեպրոս, մօր անունը Նունուֆար։ Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին։ Իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, Drôme).

— Կը փնտռուի Մէրզիֆոնցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլապեան), հօր անունը Գալուստ, մօր անունը Ալմաստ, քոյրերը Խանըմֆիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատեններ Բաղդադի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանոսեանի եւ մօրաքրոջ տղան Յովիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ B. Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

ԿԱՆԳ ԱՌ ՈՒ ԿԱՐԴԱ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՀՐՃՈՒԷ ու ԺՊՏԷ

Լուսանկարիչ Մանուկ Մարկոսեան փոխադրուած է, 48 Rue de Baignoir, Marseille.

Կը լուսանկարէ նորագոյն մեքենաներով։ Գեղարուեստական գործ, մաքուր, արագ եւ բարեխիղճ։

Փորձի համար անգամ մը միայն այցելեցէք։

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ

Հայկական եւ արեւելեան կրամաֆոնի փլաքներու եւ ասեղներու՝ Ամերիկայէն նոր հասած։ Դիմել՝ ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏՈՒՆ. 233 Fbg. St. Martin, Paris 10e). Փափաքողներուն, ցանկը կը ղրկուի ձրիօրէն։

ԵՐԷԿ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

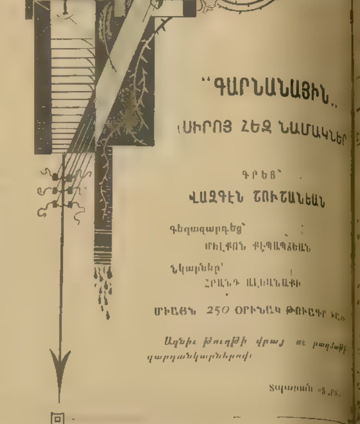

ՔԱՆԻ ՄԸ ՇԱԲԱԹԷՆ ՓՆՏՌՈՒԵՑԷՔ

ՖՕՆՕԿՐԱՖԻ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐԸ

3-4 ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ ՄԻ'ԵՒՆՈՅՆ ՓԼԱՔԻՆ ՎՐԱ

ՄԷԿ ՓԼԱՔ 15 ՖՐԱՆՔ մեծաքանակի համար մասնաւոր

Պատրաստեց՝ ՅԱԿՈԲ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Մասնակցութեամբ բոլոր յայտնի արեւելեան երգիչներու

ՓՆՏՌԵՑԷՔ, ՓՆՏՌԵՑԷՔ ՔԱՆԻ ՄԸ ՇԱԲԱԹԷՆ

> ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
> Ցեր եւ ցնորէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
> 29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
> Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը հետեւին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9 12

> **ՏՕՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Ց. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ**
> փոխադրուած է 34 Rue de Moscou, Մէթրօ՝ Rome, Թուռ 31 ...
> Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 2—5
> Մասնաւոր ժամադրութիւն ուզողները պէտք է որ գրով վերցընեն հասցէին։

> ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ...
> **Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ**
> 5 Rue Cardinal ...
> (Նախկին Rue No...
> Tél. Cent. 96.70 ...
> կը կատարէ ֆրանսա... նելու կամ մնալու ... նութեան ... գործողութիւնները ... կերպով։ Նաեւ ... եւ վաճառական ամէն ... գործեր կը ստանձնէ։ Դիմել ամէն օր 9-1...

Կ'ուզուին ... ուի գործաւորուհիներ ... մէջ աշխատելու համար ... կան գործ։ Դիմել՝ ... րատանի 38 Rue ... dier, Pré St. Gervais ... Danube, Թրամ. 21 եւ 29. Porte Pantin.

> ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
> **E. STEFIKI**
> վկայեալ իրաւագէտ ...
> 106 Ave Kleber, Paris ...
> Հեռ. Passy 72 ...
> 15 օրէն ... ԱՖԻՏԱ ... ձեռք կը բերէ, ... թուղթեր կը հանէ ... կ'ընդունի ամէն օր ... ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ...
208bis, Rue Lafayette ...

Le Gérant. H. TEI...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՅԻՍ 1928

20 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 652 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

Սփռւած ազգային - քաղաքական մխորէն դուրս, տաղտկալի ...օրինակութեան մը կողքին, հետզհետէ կը շեշտուի սփոփարար ...ութ մը, որուն հարկ է անդրադառնալ առէն - առէն։

Կ'ակնարկենք մտքի ճիգերուն, գրքի եւ գրականութեան։

Այս տողերը գրած առէն, մեր աչքին առջեւ է խոշոր հա... մը, «Հայաստանի Հանրապետութիւնը», գրեթէ աննախըն...ց իր սեռով եւ ծաւալով։ Հայ ժողովուրդին պատմութիւնը ...էն մինչեւ մեր օրերը. 550 մեծադիր էջ. կուռ բովանդա...թեամբ. եւ նուիրուած 1918 Մայիս 28ի տասնամեակին։ ...քան ալ գրկուած շարք մը հնարաւորութիւններէ, մանաւանդ ...աստանի պետական դիւանատուղթերէն, հեղինակը. Ս. ...եան. կրցած է արտադրել լուրջ գործ մը, որ տարիներով ...պի թղթատուի ու սերտուի, իբրեւ թանկագին վկայարանր ...ովու, դի՛մ եւ ՞րջանի՛ մը անհնարին ճիգերուն։

Բայց գրախօսական գրել չէ մեր նպատակը. մանաւանդ ...ագրական սիւնակներու մէջ։ Ամերիկայի հեղր. կոմիտէին ...ոս բովանդակալից եւ բազմածախս հրատարակութիւնը կը ...անջէ առանձին ուսումնասիրութիւն, որ պիտի երեւայ իր ...ին։

Պարզապէս ուզեցինք յիշել օրուան դէպք մը. յանգելու ...ամար մեր նիւթին։

Կ'ուզէինք մեր եղբայրական խանդաղանքի խօսքը ուղղել ...ն ճիգին առթիւ, որ ահա կը ծաղկի մեր աչքերուն առջեւ, այս ...ացնցուեղ եւ համայնակուլ պողոտաներուն վրայ կամ այլուր։

«Հայաստանի Հանրապետութեան Պատմութեան» հետ միա...նի առէն, ՞խմբագրական սեղանին վրայ կը ժպտին երկու ...մաղաշ հատորներ, — «Գարնանային»ը՝ Վազգէն Շուշանեանի ...«Միզոնեան»՝ Նշան Պէշիկթաշլեանի։

Երիտասարդ գործերը երկու երիտասարդներու, որոնք շատ ...ուխէն քամած կեանքի բովանդակ լեղին և նետուած՝ աշխարհէ ...իարհ, կը պահեն լաւագոյն բաներու հաւատքը, այլ մանա...ւանդ արուեստի կրակը։

Իրարու աննման՝ խառնուածքով եւ հասկացողութեամբ. ...ուքն ալ կը փորձեն իրենց թեւերը բանալ անսահման հորի...ոնի մը վրայ, խանդավառ եւ ինքնավստահ։

Այստեղ ալ, գրախօսութիւն չէ որ պիտի կատարենք։ Գրա...ւոյն կը մնայ կարդալ եւ վերլուծել երկու աշխատանքները, ...եւան հանել անոնց արժէքը՝ մեր նորագոյն գրականութեան ...առհասարակ արուեստի անդաստանին մէջ։

Մենք ուզեցինք ուշադրութեան յանձնել բերուն ճիգերը ...րունդի մը, հալածական եւ ցիր ու ցան, շատ կանուխէն ...րուած՝ կաթէ եւ օրօրոցէ, եւ թերեւս այդ իսկ պատճառով ...ամանակէն առաջ հասունցած։

Երկուքը ափ մը «նորահաս»ներու, ինչպէս կ'ըսեն, որոնք ...րենց տաղանդին ցոլքերը կը յանձնեն մեր գնահատութեան ...ւ կ'ըսեն — Ահա մենք ալ հասանք, եւ կը յաւակնինք վառ ...պահել կրակը։

Անշուշտ միայն այս երկուքը չեն որ կը ներկայացնեն ...այդ սերունդը։ Անուններով կրնանք համրել դեռ շատեր, որոնք ...րդէն տուած են գիծերը իրենց տաղանդին եւ իրենց թարմ ...ջունը կը պտտցնեն օրաթերթերու եւ հանդէսներու մէջ։ Կամ ...ճգնին մթնոլորտ մը ստեղծել, գրական աւուլիններով, ինչ...պէս «Յարդգողի» մէջ։

Կան որ գիրքեր ունին արդէն, իսկ աւելի շատ՝ ձեռագիրներ ...ւ ծրագիրներ. Փարիզէն ու Մարսէյլէն մինչեւ Ֆիլիպէ, Յու...նաստանի կայաններուն կամ Եգիպտոսի հրակէզ արեւուն տակ, ...պիս եւ Ամերիկա։

Պատկերը սրտառուչ է մանաւանդ անոր համար որ, այս ...որը տղաքը կ'արտադրեն անհանդուրժելի պայմաններու մէջ. ...նուած՝ հազարումէկ տաղտուկներով, եւ մանաւանդ նախ...կան ապրուստի մը հոգերով։ Գոնէ մեր ճանչցածներուն մէջ. ...ւ քանի կը մտենայ անոնց թիւր — հազիւ քանի մը հոգի ...ն որ կրնան «բախտաւոր» համարուիլ։ Միւսները՝ կա՛մ օրը ...րկուն կ'ընեն գործարաններու ծուխ ու մուրին մէջ. մեքենա...ու դժոխային թաւալումներուն տակ խղդելով իր՛նց ներքին ...նը, կամ կը թոամին գրասենեակներու, արհեստանոցներու եւ ...եկրանոցներու խորը, եւ կամ կը տքնին իբրեւ ուսանող։

Եւ հակառակ այս բոլորին, մենք չտեսանք մէկը որ ափ ...ւէր մեկենասի մը դուռը, կամ ուզէր յարմարիլ անոր մեծա...տիւ քմահաճոյքներուն։

Եւ չեղաւ մէկն ալ, որ հետաքրքրուէր իրենցմով։ Ոչ իսկ ...յկական կոչուած իշխանութիւնը։

Յատկապէս յիշեցինք կարգ մը մանր պարագաներ, ապա...ցուցանելու համար թէ ի՛նչպիսի պայմաններու մէջ կը ծաղկի ...ր գրական նոր սերունդը։

Եւ մանաւանդ հաստատելու համար թէ՝ հայրենիքէն հեռու, ...թն անգամ եօթանասուն ցամաքներու վրայ, դժոխային պայ...մաններու մէջ, բուռ մը երիտասարդներ շատ աւելի գրական ...ւ արուեստական գործ կը խոստանան ու կ'արտադրեն, կամ ...յաստանի մէջ, ուր գրականութիւնն ու արուեստն անգամ ...կայի ապրանք է դարձեր, եւ կը կատարուի համաձայն վար...կան ապսպրանքներու եւ «դեկրէտ»ներու։

Պէտք է տակաւին սպասել «Աշգեկութք»ին կամ նման հրա...տարակութեան մը, ամբողջական գաղափար կազմելու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, ողջո՜յն այս բոլոր ճիգերուն եւ ա...նոնց երիտասարդ հեղինակներու արեւուն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թրքացումը կը շարունակուի

Իզմիրի մէջ կը կարդանք.— Փոքրամասնութեանց դպրոցները Թուրքերէնի ուսուցման հետ մայրենի լեզուն եւ ուրիշ դասեր աւանդելու համար Պատրիարքարաններու աշխարհական ժողովներուն պատրաստած ծրագրին համեմատ օրական 7 ժամ յատկացուցած են։ Այս վիճակը աշակերտներուն չափազանց յոգնելուն պատճառաւ թոյլ չի տար որ անոնք պէտք եղած կերպով սորվին Թուրքերէնի, պատմութեան՝ եւ աշխարհագրութեան դասերը։ Ուստի կրթական գործավարութիւնը 1928-1929 դպրոցական տարեշրջանի սկիզբէն. նախակրթարաններու մէջ 7 ժամուան դասաւանդութիւնը 5ի պիտի իջեցնէ, ինչպէս կ'ըլլայ Թուրք վարժարաններու մէջ։

Յեղափոխական խմորումներ Ատէնքի մէջ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն Մայիս 18 Թուականով.—

Վերջին օրերս յամառ կերպով կը շրջէր թէ զօրավար Քոնտիլիսի ղեկավարութեամբ զինուորական նոր շարժում մը կը պատրաստուի՝ կառավարութիւնը տապալելու համար։ Ինչպէս կը յիշուի, զօր. Քոնտիլիսն է որ 1926ին տապալած էր զօրավար Փանկալոսի դիկտատորական իշխանութիւնը։

Պատերազմական Նախարար Ալեքսանդր Մազարաքիս այսօր կը հրատարակէ գեկոյց մը, որով հելլէն բանակը կը բողոքէ կարգ մը սպաներու վերագրուած ծրագրին դէմ։ Զօրավար Փլասթիրաս երէկ այցելեց Նախկին վարչապետ Վէնիզէլոսի՝ հաւաստելու համար անոր թէ բանակը որոշած է երբեք չմիջամտել ներկայ քաղաքական վարչաձեւին։

Կարոլէն վերջ Եոնէսքո՞ն ալ...

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ռումանիոյ Նախկին գահաժառանգ իշխան Կարոլի արտաքսուելէն վերջ, Ներքին Նախարարը մտադիր է նաեւ անգլիական հողէն մեկնելու հրաման տալ Պարպիւ Եոնէսքուի, որուն հիւրը եղած էր իշխանը Կոտսթոնի մէջ։

Կարգ մը թերթերու համաձայն, յիշեալը Ռումանացի չէ եւ Եոնէսքու չի կոչուիր։ Լեհ մըն է, որ Անգլիա եկած է պատերազմին սկիզբը՝ պելժ գաղթականներուն հետ։

Տիկին Քոլոնթայ Փարիզի դեսպան

Լոնտոնէն հեռագիր մը կ'ըսէ.— Եթէ հաւատանք Ռիկայի ճամբով Մոսկուայէն հասած տեղեկութեան մը, Ժողովրդային Գործավարներու Խորհուրդը կը մտածէ Փարիզի դեսպան նշանակել Տիկին Ալեքսանդրա Քոլոնթայը. Դովգալեւսկիի տեղ, որուն գործունէութիւնը բաւարար չի նկատուիր Կրէմլինի վարիչներուն կողմէ։

Տիկին Քոլոնթայ աշխարհի առաջին կին դեսպանն է։ Նախ եղած է խորհրդային միութեան Ստոքհոլմի դեսպանը, յետոյ նոյն պաշտօնով փոխադրուած է Մեքսիկօ։

Աֆղանիստանի թագաւորը դէպի Թուրքիա

Աֆղանիստանի Թագաւորը եւ Թագուհին իրենց շքախումբով Ուրբաթ առաւօտ Սեւաստապոլէն ճամբայ ելան դէպի Պոլիս։ Մոսկուայի կողմէ ողջերթ մաղթեցին Կարախան և Խրիմի բոլշեւիկեան իշխանութիւնները։

Թագաւորը կը ճամբորդէ Սէյրը Սէֆայինի «Իզմիր» շոգենաւով, որուն կ'ընկերանան երկու Թուրք մարտանաւեր՝ «Փիքը Շէվքէթ» եւ «Պէրքը Սաթվէթ»։ Պոլսոյ մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը կատարուին, փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար։ Թուրք թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան այս այցելութեան։

Ամանուլլահ Թագաւորը Էնկիւրիի մէջ Մուսթաֆա Քէմալին հետ տեսակցելէ յետոյ, անոր հետ միասին Պոլիս պիտի վերադառնայ։ Թագաւորը պիտի այցելէ նաեւ Տումլու Փունար եւ Թուրքեւհելլէն պատերազմի ուրիշ պատմական վայրերը։

Մեծ մախանենգութիւն մը Պոլսոյ մէջ

Ղալաթիոյ ոստիկանութիւնը եւ ծխախոտի մենաշնորհի վարչութեան հետապնդիչ պաշտօնեաները երեք ամիսէ ի վեր հսկողութեան տակ առած էին կարգ մը անձեր, որոնք Ղալաթիոյ Իփէք խանը կը մտնէին. կ'ելլէին։ Գաղտնապէս կատարուած քննութիւնը աւարտած ըլլալով, Ղալաթիոյ ոստիկանապետը ոստիկաններով եւ ծխախոտի վարչութեան հետապնդիչ պաշտօնեաներով անակնկալ կերպով նոյն խանը գնաց եւ խուզարկութեան սկսաւ։ Ժամու մը չափ խանին ամէն մէկ կողմը քննուեցաւ եւ կարելի չեղաւ բան մը գտնել։

Այդ պահուն պաշտօնեաները դիտեցին որ խանին պատերէն մէկը գորգերով ծածկուած էր։ Այդ գորգերէն երկուքը վար առին եւ տեսան որ տախտակ մը գամուած էր։ Այդ տախտակն ալ քակեցին եւ նեղ անցքէ մը մտան փոքր սենեակ մը։ Այդ տեղ կատարուած խուզարկութեամբ երեւան հանուեցաւ 90 ծրար պայթուցիկ նիւթեր, ռումբ եւյն. ու ծրար մը ռումբի «քափսիւլ», ինչպէս նաեւ 70.000 ծրար սիկառի թուղթ։ Իւրաքանչիւր ծրարի մէջ 100 տերեւ գտնուելով, ձեռք անցուած սիկառի թուղթերու քանակութիւնը կը հասնի 7 միլիոնի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ՝ ՆՄՈՅՇ ՄԸ ԻՐԵՆՑ ՇԻՆԱԾ ՏՈՒՆԵՐԷՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻ ՊԼՂԷՔ ՄԵՐ ՍՐՏԵՐԹԻՆԵՐԸ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Պէյրութի «Ազդակ»ը կ'աղաղակէ արդար զայրոյթով (9 Մայիս).

— «Ազրիլեան եղբերգութիւնը մէկ դրուագն է այդ մահաթոյն պայքարին. անկէ յետոյ ամբողջ պատերազմի ընթացքին այս երկու «հայրենասէր» կուսակցութիւնները զիրար գերազանցեցին վայրագութեան մէջ. եւ զիրար «մաքրագործեցին» կազմակերպուած կոտորածներով եւ թալաններով»։ ...

Եւ այս զարշելի տողերը Հայու գրչէն կը ցծուին եւ Հայու մտքէն կ'արտադրուին։ Լսա «Երեւան»ի, Պոլսոյ մէջ մի միայն քանի մը տասնեակ մասնաւորականներն են որ Թուրք բարբարոսութեան զոհերն են, իսկ միացած մէկ միլիոնը պարզապէս «Դաշնակ» եւ «Իթթիհատ» կուսակցութեանց իրարու հանդէպ մղած պայքարին եւ վայրագութեանց արդիւնքը. այսինքն թուրքերը մեղաւոր չեն իրենց ջարդարարութեան համար, անոնք լոկ մաքրագործում մը ըրին։

Այս տողերով «Երեւան» կ'ուրանայ Թուրք կառավարութեան հայաջինջ ծրագիրներն ու զանգուածային արարքները։ Եթէ Դաշնակներն ու Իթթիհատը իրար ցեղասպանեցին վայրագութեան մէջ եւ իրար մաքրագործեցին, ապա ուրեմն բոլորովին Դաշնակներ էին այդ միլիոն մը նահատակները։

Մարդիկ կը գտնուին դեռ մեր մէջ, որոնք այնքան մնանկացած բարոյականի եւ քարացած խղճի տէր են որ հրապարակաւ կը յանդգնին արդարացնել մարդակեր թալէաթներու եւ արիւնարբու էնվէրներու ոճրագործութիւնները։ Անբարոյականութիւնը այն աստիճան զարգացած է այդ մարդոց քով, որոնք օր ցերեկով կ'ուրանան մեր ժողովուրդի քաշած այն ահաւոր Գողգոթան, ուր խաչուեցան մեր միլիոնները անողորմօրէն։

Կ'ուրանան բոլոր այն զարհուրանքներ դրուագները, որոնց ականատես եղան բազմաթիւ օտարներ եւ սարսուռով պատմեցին ի լուր աշխարհի. կը մոռնան որ մեր քոյրերը՝ բռնի հարէմներ առնուեցան եւ երախաներ սրախողխող մորթուեցան։

Համբուրուեցէ՛ք եւ շարունակեցէք ձեր սիրաբանութիւնը Թուրքին հետ, անբարոյացած բեռաններ։

Ամօ՛թ է ձեզ Թրքացած հայեան շշուրթներ եւ հարա՛մ ձեր ծծած կաթը»։

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի. Ցանկ

	Ֆր.
Հ. Յ. Դ. Լիվրիի «Անդրանիկ» խումբին հանգանակութիւնը (ցանկը յաջորդով)	157
Մկրտիչ Մեղրիկեան	30
Արտաշէս Մկրտիչեան	10
Ս. Ա.	5
Տիկին Պերճիկ Սուքիասեան, Մարսէյլ	10
Դ. Դոզեան, Մարսէյլ	20
Karagavourian, Château-Renault	25
Գումար	257
Ժե. ցանկին գումարը	20,542
Ընդհ. գումար	20,799

Այս գումարէն Ֆիլիպէ. Երուանդ Եպիսկ.ի փոխադրած ենք.—

Մայիս	5ին՝	2,000
»	9ին՝	4,500
»	12ին՝	2,500
»	14ին՝	7,000
»	18ին՝	4,500

Ընդհ. գումար Ֆր. 20,500

Մարսէյլէն, 8 տարեկան հայ տղայ մըն է որ այս նամակը գրկած է մեզի, 20 ֆրանքին հետ։ Հետաքրքրութեան համար նոյնութեամբ կը հրատարակենք զայն, բայց միեւնոյն ատեն չենք կրնար ճանկել մեր խոր կսկիծը, ստորագրման այս իրական փաստին առջեւ։ Եւ այս դեռ հազարէն մէկն է...

Monsieur Directeur
de «HARATCH»

Moi je ne sais pas, lire ni écrire arménien. Mon papa il avait lue dans votre journal. Il avait lue le tremblement de terre de Bulgarie. Et j'ai prié à mon père de me donné 20 francs pour envoillet à mes frères et à mes sœurs bulgarien.

Ma lettre écrivé sur votre journal que tous les camarades de mon âge qui habite en France prenent des expliguations.

Krikor Kozian

Marseille, 18 Mai 1928

∴ Փրակայէն մեզի կը գրեն թէ քաղաքին սակաւաթիւ հայ գաղութը 4500 (չորս հազար հինգ հարիւր) լէվա ղրկեց Երուանդ եպ. Փէրտահճեանին, Ֆիլիպէի հայ աղէտեալներուն յատկացնելու համար։ «Այս առթիւ կ'ուզէինք հարցնել Յառաջի միջոցաւ, թէ Վիէննայի շատուոր եւ հարուստ հայ գաղութը ի՞նչ չափով օժանդակած է օգնութեան այս գործին։»

ԽՄԲ.— Մենք ալ տեղեկութիւն չունինք այդ կզզիացած եւ ունեւոր գաղութէն, որ ատեն մը սիրով կը մասնակցէր հանրօգուտ ձեռնարկներու։

ԱՆԱՆՑԱՆԵԼԻ ՊԱՏՆԷՇՆԵՐ

Կը թուի, թէ խորհրդային երկրի մէջ միացած էր մէկ հիմնարկութիւն, ուր բոլշեւիկեան կաշկանդող եւ ճզմող ձեռքը մուտք չպիտի ունենար։ Թօսքս, համալսարանին մասին է։

Սկզբնական շրջանին, բոլշեւիկեան կուսակցութիւնը, ժողովուրդի սիրտը շահելու համար, յայտարարեց ձրի եւ պարտադիր ուսում։ Շատ չանցած, ոչ միայն ուսումը վճարովի դարձաւ, այլ եւ բազմաթիւ «ընկերային» ու «քաղաքական» խոչընդոտներ յառաջ գալով, հազարաւոր երախաներ մնացին դպրոցի սեմէն դուրս։ Խորհրդային իշխանութիւնը մէկ կողմէ կ՚որոշէ մինչեւ 1934 երկրի ներսը իսպառ վերացնել անգրագիտութիւնը, միւս կողմէ իր անխորհուրդ ու յոռի քաղաքականութեամբ կը նպաստէ տգիտութեան տարածման։

Վերջին օրերս տեղի ունեցած վիճակագրութիւնը ցոյց տուաւ, որ Խորհրդային Միութեան ազգաբնակչութեան հարիւրին 38ը տակաւին գրել կարդալ չեն գիտեր։

Հանրապետութեան օրով հաստատուած համալսարանը, Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին տարիներուն մատնուած էր անուշադրութեան եւ արհամարհանքի։ Քանի անգամներ խնդիր եղաւ փակել զայն եւ բաւականանալ Թիֆլիսի վրացա-ռուսական համալսարանով։ Եւ եթէ 1923ին վերջնապէս որոշուեցաւ Հայաստանի համալսարանը պահել եւ ուժ տալ անոր զարգացման, այդ հետեւանք է ժողովրդական զանգուածներու ճնշման եւ այն եռանդի ու նախանձախնդրութեան զոր, երեւան բերաւ ուսանողութիւնը, հակառակ կեանքի ամենածանր պայմաններուն ու զանազան դժուարութիւններու։

Թէ ի՛նչ ընթացք ունէին կոմունիստները համալսարանի հանդէպ, բաւական է յիշել, որ առաջին տարին կուսակցական ուսանողներու թիւը հինգը չէր անցներ, իսկ երրորդ տարին վերջը՝ ընդամէնը 33 էր։ Կոմունիստ երիտասարդութիւնը աչքերը յառած ռուսական համալսարաններու դռներուն, դպրոցի ու հեղինակի կ՚ենթարկէր «հայկական» բարձրագոյն դպրոցը։

1924ին էր, որ համալսարանը արժանացաւ կառավարութեան յատուկ ուշադրութեան։

Բայց Հայաստանի Կոմկուսը չուշացաւ միջամուխ ըլլալու նաեւ համալսարանի ներքին կեանքին։ Առաջին առթիւ համալսարանի կոմքիջիը ոտնձգութիւններ կատարեց ուսանողական կազմակերպութիւններու հանդէպ, ջանալով իր ձեռքն առնել ուսանողական խորհուրդը, դասարանը եւ գիտական խմբակները։ Պարզ է, որ առանց վարչական միջոցներու օգնութեան, կոմքիջիը չէր կրնար յաղթել անկուսակցական ուսանողութեան կուռ զիմադրութեան։

Առաջ զուգընթաց, համալսարանին մէջ աստիճանաբար ձեռնարկուեցաւ մաքրագործումի։ Զտման յանձնախումբը 1924ի աշնանը յայտարարեց 40 ուսանողներու անունները, որոնք համալսարան՝ յաճախելու իրաւունքէն կը զրկուէին։ Ի հարկէ, եթէ այդ կարգադրութիւնը ըլլար ուսումնական նկատումներով, ոչ ոք կրնար առարկել։ Բայց դժբախտաբար, համալսարանէն զրկուեցան ամէնէն ժրաջան ու յառաջադէմ ուսանողները, եւ ամէնէն ցաւալին՝ անոնց մեծ մասը վերջին դասընթացքի ուսանողներ էին։ Շատ հասկնալի պատճառով, ուսանողութեան հանդէպ կատարուած այս տմարդի միջոցները կարեցին անոնց ուսանելու թափը եւ հաւատքը դէպի ապագան։

Մինչեւ վերջերս ալ հալածանքը կը շարունակուէր, բայց դեռ եւս պաշտօնական ձեւակերպուած չէր առաջած։ Սակայն այդ ալ չուշացաւ 1928 Ապրիլ 25ին Հայաստանի կրթական գործավարութեան կողմէ հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որ կը ծանուցանէր Հայաստանի պետական համալսարանի ընդունելութեան պայմանները։ Իբրեւ յաւելուած, օրէնքին կցուած է հարցարան մը, զոր իւրաքանչիւր խնդրատու ուսանող պարտաւոր է լրացնել։ Անհրաժեշտ է, որ արտասահմանի հայութիւնը ծանօթանայ այն ճնշումներուն եւ արգելքներուն, որ կը գործադրուին խորհրդ Հայաստանի մէջ, այս գետնին վրայ անգամ։

Հրատարակուած էօրդ յօդուածը կ՚ըսէ.

— «Հայաստանի պետ. համալսարանը կ՚ընդունուին առաջին հերթին բանուորներն ու գիւղացիները (չքաւոր եւ միջակ) և անոնց զաւակները, համկոմկուսի (բ.) եւ համ.ԼԿԵՄի անդամ ները, պետմանկատան սաները, նաեւ անոնք, որոնց իրաւունքները դպրոցական հիմնարկութիւններ մտնելու մասին՝ ՀՍԽՀ Ժողկոմխորհի որոշումներով հաւասարեցուած են բանուորներուն և գիւղացիներուն։ Երկրորդ հերթին աշխատաւոր մտաւորականներու, ծառայողներու, տնայնագործներու եւ արհեստաւորներու զաւակները, և ապա ազատ տեղ ունենալու պարագային՝ միւս քաղաքացիները»։

Հետաքրքրականն այն է, որ միացած քաղաքացիներուն տեղ կը տրուի, նախօրօք յայտարարելով, թէ այս տարի Հայաստանէն կրնան ընդունուիլ ընդամէնը 200 հոգի, «առաջնութիւն տալով Երեւանի եւ Լենինականի բանփակներու շրջանաւարտներուն»։ Աւելի խօսքով, համալսարան կ՚ընդունուին միայն կուսակցականներ եւ բանֆակի Թերաւ աշակերտներ։

Իսկ հարցարանին մէջ կան հետեւեալ կարեւոր կէտերը.

5. Ընկերային ծագումը (ծնողներու ընկերային վիճակը). Ա. բանուոր, Բ. գիւղացի՝ բատրակ, չքաւոր— գիւղացի, Գ. ծառայող, Դ. մտաւորական, Ե. արհեստաւոր, առեւտրական, հոգեւորական, ազատ արուեստ եւայլն։

6. Ծնողներու անտեսական ա[...] (ապրանքը, տարեկան միջին աշխատավարձը կամ հասոյթը)։

7. Ձեր ընկերային ներկայ վիճակը.— բանուոր, բանուորի զաւակ, չքաւոր գիւղացու խմամքի տակ ապրող, միջակ գիւղացու խնամքի տակ ապրող, ծառայողներու խնամքի տակ ապրող, ծառայող, արհեստաւոր, արհեստաւորի խնամքի տակ ապրող, հոգեւորականի խնամքի տակ ապրող, առեւտրականի խնամքի տակ ապրող, կարմիր բանակային, այլ եւայլն։

8. Ի՞նչ քաղաքական կուսակցութիւններու պատկանած էք։

9. Կոմկուսի անդամ կամ Թեկնածո՞ւ էք, երբուանի՞ց, տոմսի թիւը։

10. ԼԿԵՄ անդամ կամ Թեկնածո՞ւ էք (գծել) ո՞ր թիւէն, տոմսի թիւը։

11. Ո՞ր արհեստակցական միութեան անդամ էք, ո՞ր թիւէն, տոմսի թիւը։

12. Ձեր ծնողները ո՞ր արհեստակցական միութեան անդամ են։

17. Այժմ կը ծառայէք ա) ո՞ւր, բ) ո՞ր թուականէն, գ) ի՞նչ պաշտօնով։

18. Եթէ չէք ծառայում, ի՞նչ եկամուտով էք ապրում։

19. Անցեալին ծառայեր էք՝ ա) ո՞ր թուականին, բ) ո՞ւր, գ) ի՞նչ պաշտօնով։

26. Մասնակցե՞ր էք քաղաքացիական կռիւներուն. ա) ո՞ր թուականին, բ) ո՞ւր եւ գ) ո՞րքան ժամանակ։

27. Ի՞նչ հանրային աշխատանք էք կատարած, ո՞ր թուականին, ի՞ւր եւ ի՞նչ։

Այսպէս, եթէ որ եւ է մէկը, անկախ իր կամքէն, ընկերային անհամապատասխան ծագում ունի կամ չէ յաջողած պաշտօն ճարել որն այնքան դժուար է) եւ ոչ-խորհրդային աշխատանք է տարած կամ մասնակցած է ոչ-բոլշեւիկեան կուսակցութեան մը, այդպիսիններու առջեւ ընդմիշտ փակուած են համալսարանի դռները՝ հոգ չէ թէ ըլլայ ամէնէն ընդունակ եւ խոստմնալից ուսանող։

Զարմանալու բան չկայ, քանի որ, ներկայիս, Խորհրդային Միութեան մէջ հարց է դրուած, որ գիտութեան կաճառի նոր ընտրութեանց անդամներուն մեծ մասն ալ կուսակցականներ ըլլան։

Գիտութիւնն ալ գաղափարական պայքարի մէկ ձեւ է . . .

ԱՇՈՏ

ԴԵՊԻ ԱՐԵՒԸ

Այս հատուածը կը քաղենք Թարբերդի տաղանդաւոր գրագէտին ամբողջական գործէն, որ վերջերս հրատարակուեցաւ Ամերիկայի մէջ, իր սաներուն ջանքերով։ Խմբ.

Լեռնէ լեռ, Թուփէ Թուփ՝ ճամբան բոպիկ քալելով, ճամբան բոպիկ ու շատ հեղ գլխիբաց ղլուելով Արեւին ելքը կ՚երթայ ան, որ անգամ մըն ալ Արեւին ըսէ ըսելիքը ու պատասխանն ալ ուղղակի Արեւին բերանէն լսէ։ Քովի մարդերը ծանօթ անծանօթ՝ ու հեռունը գանուող անուն չինած իմաստուն հոյակապ հեղինակութիւններն անգամ իր լեզուէն չհասկնալու տգիտութիւնով թեթեւ յոյս մըն ալ չեն կրցած ներշնչել իրեն, ամէնքն ալ, գրեթէ ամէնքն ալ՝ բայց ի հարկէ առանձինն հանդիպումներու պահուն, գնա՛, ըսեր են, գլխուդ ճարը գտիր, մենք ոչ ատ ցաւին տեսակէն կը հասկնանք, ոչ ալ բնականաբար անոր դեղ դարմանը գիտենք։ Ու մարդը այսպէս վերջին նոր փորձ մը հետապնդելու կարիճ յանձնառութիւնով այս նոր արշաւանքին տաժանքներուն ալ կը համակերպի։ Հիմա ալ Արեւին է որ կը տանի իր տարտըրը։ Արեւը մեծ իմաստուն մը, Արեւը մեծ Աստուած մը...։

Անցորդը կը լսէ ասոնք ու իր մէջէն ալ յաջող հոգիի մը մրմունջը ունկնդրելով, ճամբան կը շարունակէ։

Մարդը այս նոր ճամբուն վրայ, սովորականէն աւելի թախծոտ եւ յուսահատ կեկումի մը մէջ, բերան չի բանար երբեք, աջ ձախն ալ չի նայիր, կը քալէ առանց ամենեւին իր ոտքին տեղն ալ տեսնելու, իր ցաւը կամ իր հոգին հատցնող այն ինչ տեսակ վիշտերու ահագնութիւնը բաղդատելով հիմա իր տեսածներուն հետ, շատ պզտիկ կը գտնայ, պզտիկ ու նոյն իսկ հեգնոտ հանգամանքի մը մէջ, բայց կը քալէ. դեռ ատեն մըն ալ կը քալէ. անդին անա նոր երեւոյթ, նոր մտմտուքներ։ Անհուն ծաւալով աւերակ մը այս տեղը, ուր ծերուկ կին մը կռնակը կրաւփուլ [...] բակի մը պատին տուած նստեր՝ աս ալ իր վայանքներուն մէջ կը ձէնուտի. մարդ մարդասանք չեբեւնար իր շուրջը. ծունկերուն առաջքը կոտրտած բերանով կարմիր կուժ մը կայ միայն, որ պահ մը ճամբորդին մտածել կուտայ թէ՝ ջուրի սափոր մը պիտի ըլլայ, բայց ո՛չ պէտք ։ Անցորդը ինքզինք քաշն ի քաշ այս կնկան [...] ձգելով, կը բարեւէ զայն մեղմով մը ու հայ խաթրը կը հարցնէ, կ՚ուզէ անոր ուխ ու ինչը հասկնալ. այս անգամ ճամբորդը ինքն է որ կը ցանկար իր այս հանդիպածովը հետաքրքրուիլ ու բաներ մըն ալ իր իսկ հարցումներովը առնելիք պատասխաններէն ըմբռնել, եթէ սակայն չի մերժուիր անկէ. ո՛հ, չէ ամենեւին, մօր շնորհքով աղուական բան մը ունի ան, անուշ ընդունելութիւն մը նոյն իսկ, որուն շատը կարօտ, շատն ալ սիրագեղ գուրգուրանքի մը հոգեբանութիւնը կը պոռթկացնէ։

— Դարերէ ի վեր ահա այս աւերակներուն փախթը, կ՚ըսէ, ես ալ այն քարերուն պէս քար մը եղած եմ, տղա՛ս, բայց իրաւ է նաեւ որ ես ինքս ալ այն աշտարակին ու աս բերդերուն փլուածքովը գետնին հաւսած աւերակ մը կը միամ՞աս տեղը, այս ամայութիւններուն ծոցը, բայց ալ այնպէս կ՚երեւի որ չպիտի կրնամ դիմանալ, հա՛, հարցումիդ կարճ պատասխան մը ահա, պիտի մեռնիմ վերջապէս, ես այլեւս անէծքի մը քաղցումովը հոս չպիտի կրնամ մնալ ու մամռոտիլ. հաւատա որ ես օր մը այն մայրն էի որ բերան բացող աշխարհքը ինծի միայն երանութիւն կուտար ու պերճանքներս կ՚երգէր։ Ասոնցեւուն թիւովը զաւակներ ունէի, ծովի ալիքներուն համրանքովը թոռներու ու թոռնորդիներու շարքեր մը մեծցուցի այս ծունկերուս վրայ։ Անոնք ապա կըտրիճ ժողովուրդի մը համբաւով դրացի ցեղերուն սարսափը եղան, այնպէս որ քաղաքին դուռներէն մանաւանդ մողէսն անգամ կարող չէր ինաւ համարձակ մուտք մը ընել։ Դարեր ու տարիներ համերաշխ միութիւն մը պահեցին մէկ մէկու հետ, մեծը մեծ պզտիկը պզտիկ ճանչցան ու իրենց այս ընդարձակ բնակատեղին իշխան ոտնձգութիւններէ ազատ պահելու արթուն խնամքով ու ջանքերով լեռներու սառուար թանձրութիւնով ամուր պարիսպի մը մէջ փակեցին։ Անցին բերդեր բարձրացուցին՝ ամէն ուղղութեամբ, անոնց ամէն մէկուն մէջ սա չափ պատրաստ զօրք ու զօրապետներ տեղաւորելով, ես ինչե՛ր չունէի, ո՛վ անցորդ, աս աչքերս ի՛նչ փառքեր չտեսան. որոնք իմիններուս համբաւը աշխարհի հեռաւոր ծայրերը արձագանգ կը տանէին ու կեանքը ամէնուն համար ալ դրախտի համն ունէր։ Բայց օր մըն ալ ահա, աշխարհք սա չափը չա՞ս մի տեսաւ ինծի ու իմիններուս համար, աս աւերակներուն մէջ բացի աչքերս, ու հարցուր թէ ի՛նչ ըլլար պատճառը — պատճառը, իմ տղա՛ս, քեզի ալ ըսեմ, բայց կարճ պիտի ըսեմ. այս մեծ քայքայումին առաջին պատճառը ան միայն որ երկու համարին աղբրտիք չուզեցին իրար հասկընալ. իրար ըզգուշելու կեցուածքի մը մէջ ծառացան իրարու դէմ, ան քովի գետը անոնց լերդ արիւնն էր որ կը տանէր տարիներով, նյան ապա իրենց ձեռքերովը իրենց ամրաշէն, հոյակապ բերդերն ու դղեակները քակեցին, ու թողին որ մնացածը քովի բարբարոս ժողովուրդները լմցնեն։ Ան օրէն ի վեր չեմ գիտեր քանի՞ դարեր անցեր են. իմիններուս անմասութիւնն է որ նստեր կուլամ։ Նատերուն պատմեր եմ ցաւս, ջատերուն շատ երկար ու մանրամասն պատմեր եմ։ Հիմա քեզի ալ ահա, ո՛վ անցորդ, նայելով քու խոստովանութեանդ, Արեւին կ՚երթաս եղեր, գնա, տեսածդ կարանցնող կնկան մը տէրութեան իրականութիւններէն ալ խօսիր, ու հասկցիր թէ՝ գեո վերջ չեկա՞ւ սա անողոք ճակատագրին, դեռ ի՛նչքան մեծ ու ոսկոր պիտի հալեցնէի հոգեհան այս սարսուռներուս մէջ։ Այս քարերը անգամ մըն ալ իրարու վրայ չպիտի՞ դրուին, աւերակը ուշանա՞յ պիտի շինուեցու, աս մեծ քաղաքը չպիտի չէնայ, զաւակներուս ողջ մնացածները ցրուած աշխարհի չորս հովերուն՝ վերադարձ մը չպիտի՞ ընեն. լսէ՛, ես մայրն եմ ազնուական ցեղի մը. թող անգամ մըն ալ խնդայի, կը ներէի եղածին ու վերջը կը մեռնէի։ Ես մայրն եմ ՀԱՅՈՒՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ, անունս ալ միտքդ պահէ։ Իսկ այն սափորը որ կը տեսնաս հոն, անով ամէն օր արիւնարցունք մը կը տանիմ կը խառնեմ մօտի այն գետի ջուրերուն։ Այդ ջուրերն ալ Ախուրեանինը պիտի ըլլան, աս ալ միտքդ պահէ ։

Անցորդը ալ չկրնալով ինքզինք զսպել, կը փղձկի վայրկեան մը ու դժբաղդ այն մեծ մօրը հետ հրաժեշտի ողջագուրում կ՚ընէ, խօսք կուտայ որ ինք աւելին խօսի ու պատմէ Արեւին, ինքն ալ որովհետեւ Հայ մըն էր ու՝ արցէն իր Ազգին ցաւովն էր որ Արեւելք կը ճամբորդէր։

ԹԻԼԿԱՏԻՆՑԻ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ուրեմն, մեր ձեռքերը ծալլած պիտի նստի՞նք, որպէսզի օտարները շինեն մեր գաղթականի բոյները։

Ըսինք հակառակ է մեր ազգային արժանապատուութեան։ Եւ այս է պատճառը որ հայ գաղթականներն ալ, իրենց կնքած փոխառութիւնները որոշ ժամանակի մը մէջ վերադարձնելու համար, յանձնառութիւն ստորագրած են յօժարակամ։ Բայց մեզի պարտականութիւն կ՚իյնայ մէկ կողմէ օժանդակել ցեղաւորման յանձնաժողովին եւ միւս կողմէ դիւրացնել աշխատանքը հայ գաղթականներուն, որպէսզի կարենան յարգել իրենց յանձնառութիւնները եւ նոյնիսկ պայմանաժամէն առաջ փակել իրենց հաշիւները Ուղղակի արագացնելով իրենց բախտակիցներուն գետեղումը եւ իրենց համար ալ բարոյական անխորտակելի վարկ մը շինելով հոգատար պետութեան մօտ։

Ինչպէս բացատրեցինք մեր երկրորդ յօդուածին մէջ, պարտանքով կը կրկնենք որ Սուրիա ապաստանած հայ գաղթականները, երկրագործութեան գրեթէ ամէն ճիւղերուն մէջ վարպետներ են։ Բայց իրենց աջին կը ծառանան նորութիւններ, որոնց մէջ խակ են կամ բոլորովին ոգէտ Այսպէս, ճահիճներ չորցնելու, ոռոգումի եւ ուրդումի գործողութիւններ կատարելու ատակ չեն։ Իրենց ծննդավայրերուն հողերը վարդի պէս հողեր էին, յաւելեւ մեղրածոր իսկ միամտութիւն կ՚ըլլայ սպասել որ, հիւրընկալ երկրին մէջ հայ գաղթականներուն տրամադրուած կամ տրամադրուելիք հողերը — նոյն բացառութեամբ ըլլան այս հողեր։ Հայերը կամ պիտի ցամքեցնեն Հալէպի Ամքի ճախճախուտ դաշտը, որուն վրայ շատ կը խօսուի եւ կամ ձեր Ջօրի անապատները, որ արդէն յագեցած են հայ արիւնով, պիտի ծզնին վերածել ապաստանի։

Իմ կարծիքով, երկու պարագայ կը ներկայանայ մեզի։ Երկու պարագաներն ալ պարտականութիւններ են։ Օգնել մէկ կողմէ հայ գաղթականներուն եւ օգնել միւս կողմէ տեղաւորման յանձնաժողովին։ Հայ գաղթականներուն մեր օգնութիւնը աւելի պիտի կայանայ, անոնց գիտական պաշար հայթայթելուն մէջ։ Օժտելու է զանոնք արդիական գիւղատնտեսական գիտութեամբ, որպէսզի քիչ ժամանակի մէջ կարենան շահել իրենց քաժակը եւ երկրագործական բարգաւաճ գաղութներու ծնունդ տալ։ Պէտք ունինք հզօր ճիգի եւ խտացեալ աշխատանքի։ Ասոր համար պէտք է գտնել գիւղատնտեսներ, անասնաբոյժեր, ոռոգումի եւ ուրդումի մասնագէտներ, շրջան շրջան, հայ երկրագործական գաղութներու տրամադրութեան տակ։ Եւ կամ նմանօրինակ մասնագէտներու խնամքին յանձնուին գաղութներու վարժարանները, որպէսզի մէկ կողմէ մատղաշ սերունդը ընտելանայ նաեւ գիւղատնտեսական գիտելիքներուն եւ միւս կողմէ, ծրագրական միջոցներ, յիշեալ մասնագէտները տարեկաններուն համար հաստատեն գիշերային կամ կիրակնօրեայ դասընթացներ։ Ընձեռուէր մասնագէտ գործիչներ կրնան մեծ արդիւնքներ ձգել։

Այս ուղղութեամբ ըսել՝ նաեւ հայ գիւղացիին կը պակսի քաղաքական գիտելիքներ։ Ուսուցիչներ կամ գործիչներ կրնան լրացնել այդ պակասը բոլոր տեսակի հայ մասնագէտներէն կարելի է գտնել առատօրէն Ֆրանսա եւ Սուրիա մի բաժին հոգատար կառավարութիւնը տրամադրելի մասնագէտներ կրնայ այս պակասը լրացնել, բանը որ մենք ի վիճակի ենք ունենալու եւ անտարակոյս աւելի լաւ պիտի կրնանք մեր քամբախտ հայրենակիցներուն համար պէտք ունենք մեր ազգային միջոցները։

Պետական աւելի մը կը նոր կոմիտեի բարեգործական, ուղղութեամբ առաջին քայլ առնելու համար։

Երկրորդ Բ. ՍԻՎ. գործակցութեան բարեգործականը, ժամանակ կորսնցնելու, հաղորդէ Ցեղաւորման Յանձնաժողովին թէ ինքը յանձն կ՚առնէ Ազգին, յանձն կ՚առնէ հոգալ հայ երկրագործական գաղութներու ամէն տեսակ երկրագործական գործիքները։ Այսպիսի մեծ խոր տպաւորութիւն պիտի մեր օտար բարեկամներուն վրայ։

Ահա մենք երեք յօդուածներով, մեր տեսակէտները յայտնեցինք համառօտակի։ Ցանկալի անձերէ կը խնդրեմ որ յայտնեն իրենց տեսակէտներն ալ, որպէսզի չըլլայ [...] կէտ մը չմնայ։

Ուրեմն, բարեգործականէն կ՚սպասենք հրապարակաւ եւ մասնաւոր կերպով յայտնեալ տեսակէտներէն լաւագոյնը ընտրելով, նկատել առաջ որ յաւելեալ թէ գէթ այս անգամ հայ հարուստին հօժանդը, պիտի գնահատեն խիղճային խաղերէ։

Հուրէ եւ սուրէ անգամ մը վերջ մը, երբ գլուխ գնելու համար չոր քար մը գտած է, բոլորս պարտականութիւնն է հիմնել մեր եսասիրական ծրագիրներէն, թօթափել յետին միտքը եւ բոլորանուէր սիրով մը փարիլ գործին։

Վերջացնելէ առաջ, սա ալ ըսեմ թէ՝ վերոյիշեալ ազգային գործիչներուն կամ ուսուցիչներուն վրայ պարտականութեան կը ծանրանայ համագործակցութեանը բաղութիւն կատարել որքան մատղաշ սերունդին, նոյնքան ալ զովրդական խաւերու մէջ համագործական ոգին ներարկել հայ արիւնին մէջ։ Մանաւանդ այդ ոգին գլխաւոր մղիչ ազդակը է երկրագործական գաղութներու առաջնորդելու բարգաւաճումի բարձր ոլորտներ։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԼ. ՓԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՑՆ. ՍԻՐԵԼԻՍ ԿԱՐՈՑ ԳԱՒԱՌԷ

Սա՛ղ (1) կարմունջը (2) կամ
Ա՛յ տղայ, սիրտդ քար է
Դուն չե՛ս գիտեր իմ սէրը
Սէրն Աստուծուն համար է

Լացի՛, լացի՛, շա՛տ լացի
Ջահիլ կեա՛նքս մաշեցի
Քոյր ու եղբայր չի գըտայ
Ես միայնակ մնացի։

Սարէն եղնիկ մը կուգայ
Ջագը կոլուցեր՝ կուլայ
Սարը մեր, եղնիկը մեր,
Ոսկանը ինչո՞ւ կուգայ։

Հաւաքեց՝ Օ. Ճգնաւորեան

ԲԱՌԵՐ. – (1) Եփրատ գետի վրայ մէկ ճիւղը Սեւ Ջուր մուրճ։

[...]ՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

[...] (լոռինդ- Թերթերէն)

ՆՈՐ ՀԵՂԵՂՈՒՄՆԵՐ

[...] 23ի իրիկունը, Երաքս [...] մակարդակը բարձրացաւ [...] գրութիւնը սպառնա- [...] մօտաւորապէս ժամը [...] մօտ, որ հեղեղման ամէ- [...] քանակութեան կէտը կը նկատուի [...] Մէհմէտ գիւղին մօտ. [...] յորդած եւ ողողած է 8 [...] մեծութեան տարածութիւն [...] կառուցուող Խոր-Վիրապի [...] կայանին եւ ջրանցքին [...] տուած։ Շինութիւնները [...]անակութիւն։

[...]րդուածներու ամբողջ սեպտեմ- [...] պատկարգ եռեակին ան- [...] պէրպէրեան՝ յայտա- [...] է Երաքսի աւազանէն վե- [...] — Երրորդ օրն է որ [...] կը շարունակէ բարձրա- [...] հեղման վտանգ սպառնա- [...] գիւղերուն Մասնաւորապէս [...] գիւղին մօտ, գետը կը [...] մտնել իր հին հունէրէն [...] մէջ, որու հետեւանքով [...] ողողել 30 քառ. քիլմ. [...]ութիւն։ Գետեզրին՝ պաշտ- [...] շինութիւնը կը շարու- [...] եռանդով, գիշեր եւ ցե- [...] ամրացման աշխա- [...] կ'օգնեն նաեւ շրջակայ [...] բնակիչները։ Երեւանէն [...] են շինանիւթեր եւ վար- [...]։

— Լենախային շրջաններու մէջ [...] հետեւանքով. հե- [...] վտանգը նորէն կը սաստ- [...] Ջանգու, Գառնի եւ Քա- [...] մակարդակը բարձ- [...] է։

[...] մօտ, Ջանգուն [...] է, 90 սանթիմեթր [...] Շորժա-Գեամուրլու-Գետ- [...] գիւղերու գաշտերը։

— [...] 300 հա [...] ոռոգելու [...] հասնելէն ոռոգ- [...] գիւղացիներուն համար։

— Քոլայերանի մօտ, հե- [...] հետեւանքով քանդուած [...] գիծ 120րդ քիլոմեթր [...] շինուած նոր կամուրջի ամ- [...] փորձուեցաւ. շոգեշարժ [...] վագոններով։ Փորձը յա- [...] եւ Ապրիլ 23ին եր- [...] կանոնաւոր երթե- [...]։

[...] մանուկներ. [...] պաշտպան յանձնա- [...] նախաձեռնութեամբ, [...] երկաթուղագծի շր- [...] հաւաքուած են 79 [...] մանուկներ բժշ- [...] ընութեան ենթարկուելէ

յետոյ, տանգմէ 29 տեղաւոր- ուած են մանկական հիմնարկ- ներու մէջ, 6ը յանձնուած են իրենց ծնողքներուն, իսկ մնացածներուն համար՝ աշխատանքներ կը կատարուին տեղաւորելու արհեստանոց-դպրոցներու կամ մանկարաններու մէջ։

Քարիւղի պակաս — Երեւանի եւ գաւառներու միջեւ, երթեւեկի ընդհատման հետեւանքով՝ քարիւղի մեծ պահանջ կը զգացուի զանազան վայրերու մէջ։ Կառավարութիւնը կարգադրած է որ անյապաղ դէպի Երեւան դրկուին Սանահինի մէջ մնացած Հայ Համագործակցականին մթերքը։

Գրքի ամիս.— Նախապատրաստական աշխատանքներու լրացումէն յետոյ, Երեւանի եւ գաւառներու մէջ, Մայիսի 5ին սկսած է գրքի ամսան վաճառումի ամիսը։

— Գէորգ Կարապետեան հրատարակած է Հայաստանի հանքային աղբիւրներու մասին ուսումնասիրութիւն մը։ Երկրաբանական եւ քիմիական մանրամասն ուսումնասիրութեան ենթարկած է Արզնիի, Ջերմուկի, Սիփանի Բլթան Ջուրի եւ այլն հանքային ջուրերը։

Հայաստանի համալսարանը.— 1928-29 տարեշրջանին համար, Հայաստանի պետական համալսարանը պիտի ընդունի 275 ուսանող-ուսանողուհիներ, հետեւեալ բաժանումներով. բժշկական՝ 40, գիւղատնտեսական՝ 40, արհեստագիտական՝ 50, ընկերատնտեսագիտական՝ 40, մանկավարժական՝ [...] բնագիտական եւ ուսողական՝ 35, կենսաբանական՝ 30, պատմագրական՝ 40։

Այս թիւին մէջ, ԽՍՀՄ հանրապետութիւններէն յատկացուած են 25 տեղ Ադրբէջանին, 25՝ Վրաստանին, եւ 15 միւս. ներուն։ Հայերուն համար, առաջնութիւնը կը տրուի Երեւանի եւ [...] բանուորական ծնողներէ [...]։

ՄՈԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐ

Պատերազմէն ի վեր, մոլիկները խոկական վտանգ մը դարձած են մեծ, բազմամարդ քաղաքներուն մէջ։ Ամէն մարդ գիտէ թէ անոնք հեռու որեւէ օգուտ ունենալէ, կը ծառայեն մանրէներ կարգ մը մահացու եւ տարափոխիկ հիւանդութիւններու տարածման։

Կ'արժէր ուրեմն փճացնել զանոնք բայց այս անգամ, Ազգերու Լիգան է որ զբաղելով խաղաղութեան հրեշտակի իր դերը, կը յայտարարէ բուռն պայքար անոնց դէմ։

Ու պայքարին՝ իրենց մաս-

ԵՐԱՆԻ ՁԵԶ. ԱՄՕԹ ՄԵԶ

Ինչպէս երանի չտալ, երբ «Յառաջ»ի մէջ կը կարդանք թէ Սէն Թ'Ընթուան գիւղը (Մարսէյլ) իր առանձին մանկապարտէզը հիմնած է։

Ֆրէզի ընկերութեան հողամասերէն մէկուն մէջ ապրող 30-40 ընտանիքները, որոնք ամէնքն ալ հազիւ իրենց օրապահիկը շահող գործաւորներ են, իրենց եռանդուն ջանքերուն շնորհիւ հիմնած են մանկապարտէզ եւ մատուռ։

Հազար ամօթ մեզ. բոլոր փարիզաբնակ Հայերուս, որ ոչ թէ 30-40, այլ հայաշատ կեդրոններուն մէջ, ինչպիսին է Պէլվիլ, ուր կարելի է հաշուել 300-400 հայ ընտանիքներ, դեռ չեն կրցած այնչափ կարեւոր ու կենսական խնդրի մը մասին խորհիլ իսկ։ Եւ ամէնէն վրդովիչը քար անտարբերութիւնն է այն ծնողքներուն որոնք ամէնքն ալ ի վիճակի են օգնելու նմանօրինակ ձեռնարկի մը, թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս։

Նմէ խորհողներ ալ կան, անոնք ալ խօսքով միայն կը բաւականանան, գործի անցնելու քաջութիւնը չունին։ Ի՞նչ տեսականշինչիւթառերով պէտք արձանագրել անունը այն կազմակերպութեան, ընկերութեան եւ կամ անհատին, որ յանդուգն քայլ մը առնելով պիտի ստանձնէ մանկապարտէզի մը բացումը։ Ամէնէն մեծ հոգը՝ տրամադրելի շէնքն է, մնացեալ ծախքերը մանուկներու տարեթօշակով կարելի է լեցնել։

Այն փոքրիկները, որոնք յաճախելով սոյն հաստատութիւնը, իրենց նախնական կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը պիտի ստանան մայրենի լեզուով, խոր երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն հիմնադիրներուն անունները իսկ հաւատակ պարագային պիտի անիծեն մեզ, որ բան մը չըրինք գիրենք ստորացման վտանգէն փրկելու համար։

Քանի դեռ խուսանացած չէ այս պահանջը, որեւէ գիտակից ծնողք չի կրնար հանգիստ սրտով ուտել հացը, նոյն իսկ եթէ լիանայ բիզով եւ մեղրով։

Քիչ մը խիղճ, ո՛վ փարիզաբնակ Հայեր։

Արմենուհի Խոչիկեան

Նակցութիւնը կը բերեն ո՛չ միայն գիտնականներու ամէն կարգի զօրականներ, այլ եւ քաղաքական մարդեր ու նաեւ արուեստագէտներ։

Անոնց դէմ կռիւը կրակելու համար, Լոնտոնի մէջ տրուած միթինկի մը մասնակցեցան, Չըրչիլ [...], [...] Նախագահը, Պ. Փուանքարէ, Պ. Էռիօ եւ Օփէրայէն արուեստագէտներ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, Կիրակի, Գերմանիոյ մէջ կը կատարուին խորհրդարանային ընտրութիւնները։ Մօտաւորապէս 40 միլիոն երկսեռ ընտրողներ իրենց քուէներով պիտի ընտրեն Գերմանիան ղեկավարելու կոչուած օրէնսդիր գերագոյն մարմինը։ Նոյն ժամուն գերմանական համադաշնակցութեան երկու մեծ պետութիւնները Փրուսիա ու Պավարիա, եւ երկու պզտիկները՝ Անհալտ եւ Օլտէնպուրկ պիտի ընտրեն նաեւ իրենց տեղական խորհրդարանները։

Գերմանիոյ մէջ ընտրական դրութիւնը տարբեր է Ֆրանսականէն։ Հոն ի զօրու է ամբողջական ցանկի քուէարկութեան դրութիւնը։ Իւրաքանչիւր ցանկ իրաւունք ունի ա՛յնքան աթոռի, որքան անգամ որ 60,000 ձայն կը շահի իւրաքանչիւր շրջանակի մէջ (ամբողջ Գերմանիա բաժնուած է 32 ընտրական շրջանակի)։ 60,000էն պակաս ստացուած քուէները եւս կ'օգտագործուին իւրաքանչիւր կուսակցութեան կողմէ, մասնաւոր դրութիւնով մը, եւ ընդհանուր ընտրութեան մէջ ամէն մէկուն շահած աթոռներուն համապատասխան ձեւով։

Այս անգամ 31 տարբեր ցանկեր կան հրապարակին վրայ։ Հին մեծ կուսակցութեանց քով կ'երեւան նաեւ մանրանկար խմբակցութիւններ, երեք «քրիստոնեայ» ցանկեր, երեք «ցեղապաշտ», չորս «գիւղացի» 7 «մեծարժեւորման կուսակից» կազմակերպութիւններ։

Գերման ազգայնական հրապարակագիր մը վերջերս կը գրէր որ, եթէ այսպէս շարունակէ, շատ չանցած իւրաքանչիւր Գերմանացի իր սեփական կուսակցութիւնը պիտի ունենայ եւ խորհրդարանային դրութիւնը պիտի անանկանայ։

Ընտրական ներկայ դրութեան անպատեհութիւնը Գերմանները իրենք ալ կը խոստովանին։ Թեկնածուներու ցանկը կը պատրաստուի կուսակցութեանց վարիչ մարմիններուն կողմէ։ 40 միլիոն ընտրողները պարզապէս իրենց ձայնը կուտան այդ սակաւաթիւ վարիչներու նշանակած անուններուն։ Հետեւանքը այն կ'ըլլայ, որ ամէն ընտրութեան, թեկնածուներուն ցանկը շատ քիչ փոփոխութիւն միայն կը կրէ։ Արդէն Ռայխսթակի անդամներէն 200ը գործօն կամ հանգստեան կոչուած պետական պաշտօնեաներ են։

Ընկերվարականներու, ժողովրդականներու եւ համայնավարներու ցանկերը այս անգամ եւս մեծ փոփոխութիւն մը չեն կրած։

Երեսփոխաններու ընդհանուր թիւը, որ լուծուած Ռայխսթակին մէջ 493 էր, այսուհետեւ

500ը պիտի անցնի։ 1904-1908 տարիներուն ծնած Գերմաններն ու Գերմանուհիները, որոնք առաջին անգամ ըլլալով ընտրութեանց կը մասնակցին, թիւով աւելի շատ են քան ատկէ առաջուան շրջաններուն ծնած ընտրողները։ Վերջին չորս տարուան ընթացքին մեռածներն ալ հաշուելով, այս անգամ ընտրողներու թիւը 2ուկէս միլիոն աւելցած է։

L'AMITIÉ FRANÇAISE

Մայիսի սկիզբէն ի վեր Փարիզի մէջ քանի մը լեզուներով սկսած է հրատարակուիլ շաբաթաթերթ մը՝ «Լ'Ամիթիէ Ֆրանսէզ» անունով։ Այս նոր թերթին տնօրէնն է Լիոնի երեսփոխան Շառլ Լոնպէր, որ ինչպէս կը յիշուի, անցած տարի Երեսփ. Ժողովին մէջ կարեւոր դեր կատարեց քուէարկել տալու համար Ֆրանսական ստացական քաղաքացիութեան նոր օրէնք մը, որով գիւղութիւններ կը տրուին Ֆրանսական քաղաքացի գառնալ փափաքող օտարականներուն։

Խմբագրապետն է Փօլ Լանտովսքի, Փարիզի Օտար Մամուլի Անգլիական Ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղարը։

Առաջին 2 թիւերուն մէջ, բացի Ֆրանսերէնէ, յօդուածներ կան նաեւ իտալերէն, լեհերէն ու ռուսերէն լեզուներով։

Շառլ Լոնպէր, որ իր քարոզութիւնները կը շարունակէր նաեւ խորհրդարանի բեմէն դուրս՝ հրապարակային բանախօսութեանց ձեւով, իր այս նոր թերթով կը ձգտի աւելի լայն ծաւալ տալ իր ջանքերուն։

Իր գլխաւոր նպատակն է Ֆրանսայի հիւրընկալ նուաղող բնակչութեան պակասը լրացնելու համար, կարելի եղածին չափ մեծ թիւով օտարականներ Ֆրանսացի դարձնել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԱՑ.— Հարուստ ագարակապանուհի մը որ կը բնակէր Ամարսիէօ (Սէն Թ'Էթիէն) նախորդ գիշեր, լսեց որ իր սենեակին դուռը կը փորձեն բանալ զգուշութեամբ։ Կարծելով թէ՝ իր տղաքներէն մէկն է, պոռաց որ շուտ անկողին մտնեն, բայց խօսքը բերանը մնաց։ Երկաթ ձող մը ուժգնօրէն իջաւ գլխուն։

Մարդասպանը ձերբակալուեցաւ։ Ագարակի ծառաներէն մէկն է, որ յայտնեց թէ՝ ուզած է վրէժ լուծել իր տիրուհիէն, որ ծանր դիտողութիւններ կ'ընէր իրեն։

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ.— Անցեալ իրիկուն ժամը 8,30ին, Մոնթառնասի Մեթրօին պաշտօնեաներէն մէկը՝ յանկարծ իր կինը հրեց ու նետեց երկաթուղիին վրայ. ինքն ալ

նետուեցաւ անոր ետեւէն, բայց ոչ թէ միասին մեռնելու, այլ միայն իր կինը քաշքշելու համար ելեկտրագծին վրայ։ Կինը միայն այրուածքներ ստացաւ ու փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, իսկ այրը ձերբակալուեցաւ։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՁԱԽՈՂԱԼ.— Իշուի (Լանտ) քաղաքապետին զաւակը գտնուեցաւ, մօտակայ անտառի մը մէջ, ծառէ մը կախուած։ Դիակը կը կրէր հրազէնի երեք հարուածներ եւ կաշկանդուած էր։ Անոր մօտերը պատառ թուղթերու մէջէն գտնուեցաւ նամակ մը, որ կնոջ մը ուղղուած հրաժեշտ մըն էր։ Դէպքին խորհրդաւոր պարագաները նկատի առնելով, ոստիկանութիւնը մանրակրկիտ հետազօտութեան ձեռնարկած է։

ԿՆՈՋ ՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԸ — Պաթիստ Պուլէ շատ կը սիրէր կիները։ Չէր կրնար գոհանալ մէկ հատով, իր օրինաւոր ամուսինովը։ Ձգեց զայն երեսի վրայ, իր հինգ զաւակներով Թունուզի մէջ, ու Փարիզի մէջ ուրիշ կնոջ մը հետ ամուսնանալէ յետոյ, զայն ալ լքեց նոր մը փնտռելու համար։ Բայց ոստիկանութիւնը մտաց դրաւ գործին մէջ ու զայն յանձնեց դատարան, որ իր կողմէ երկու տարուան բանտով պատժեց։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ. Հայ ժողովուրդի քաղաքական պատմութիւնը 1914էն մինչեւ Լօզանի դաշնագիրը։ Գրեց՝ Ս. Վրացեան։ Ըքեղ հատոր մը՝ 550 մեծադիր էջերով, թանկագին վաւերաթուղթերով եւ բազմաթիւ պատկերներով։ Հրատ. Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի։ Փարիզ. 1928։ Գին՝ 2 տոլար։ Ֆրանսայի համար՝ 40 ֆրանք։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» Ամսագիր. 6րդ տարի. Թիւ 7. Մայիս 1928։ Գրուածքներ ունին՝ Կոստան Զարեան, Արմենուհի Տ. Ահարոնեան, Լաւ. Վազգէն Շուշանեան. Աստուշան. Մանիկ Պէպլէրեան, Ա. Ահարոնեան, Համաստեղ, Պրոֆ. Ն. Ադոնց, Լեւոն Շանթ, Յ. Ճ. Սիրունի. Արշէն վրդ., Ն. Աղբալեան, Արտ. Աբեղեան, Արշակ Ջամալեան, Ռուբէն Խանազատ, Ռուբէն, Գ. Մխիթարեան եւ ուրիշ հին ու նոր գրողներ։

Տարեկան բաժնեգինն է 5 տոլար. վեցամսեայ՝ 3 տոլար։ Հասցէ.— Hairenik, 13—15 Shawmut St., Boston, Mass. U. S. A.

ՍԻՖԻՆՆԱ. գրեց՝ Ն. Պէշիկթաշլեան։ Գեղարուեստասիրութիւն մը ինքնակի մասին՝ Արտ. Յովհաննէսեանէ։ Բառերու մեկնութիւն՝ թէոդիկ։ Գեղանկարեց՝ Մ. Քէպապճեան։ Գին 12 ֆրանք։ Ընտիր թուղթի վրայ՝ 50 ֆրանք։ Դիմել A. Hovhannessian, Collège de Jeunes Filles, La Fère (Aisne). Փարիզի մէջ՝ Թէոդիկի, 208 bis Rue Lafayette.

[...] ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

„ՆԱՊԱՍՏԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ„

Չհարց գալէն ի վեր կրած [...]ղանքները զայրոյթ կը պատ- [...]էն իրեն... Ցնաոյ կը մտա- [...]րկղակալէն դրամ ուզել, [...] մը պահանջել։ Բայց կարելի էր արկղակալին հետ. [...] անկարելի էր... Մտաբե- [...] բարեկամներուն սովորական [...]րավարը. գիտէր թէ ո՞ւր [...] էր գտնել Լէօնարտը եւ [...]րան եւ Նոյի Ֆլինը։ Իր [...] դգայնութեան ծանրաչա- [...] կուտար՝ փո որիկ [...] երեւակայութիւնը այն [...] տիրացած էր իր ուղեղին. [...] կանչող ձայնին երեք [...] վերջ միայն պատաս- [...] Պ. Ալլին եւ Միս Ֆըլա- [...] հաշուեսեղանին միւս կողմը [...] եւ բոլոր պաշտօն- [...] ալ անոնց կողմը դարձած [...] կարեւոր դէպքի մը սպասման

մէջ։ Մարդը ոտքի ելաւ. Պ. Ալլին սկսաւ բերնին տալ նկատելով որ թղթածրարին մէջ երկու նամակներ պակաս էին։ Մարդը [...] տասխանեց [...]նդրին տեղեակ չէր, ու ընդօրինակութիւնը հաւատարմօրէն բրած էր։ Ան կը շարունակէր լուտանքներ արձակել անոնք այնքան դառն ու վիրաւորիչ էին որ մարդը հազիւ կրցաւ ինքզինք զսպել եւ իր բռունցքը չիջեցնել իր առջեւ բուսած թզուկին գլխուն։

— Բան չեմ գիտեր այդ երկու նամակներուն մասին, բսաւ ան տհմարօրէն

— Բան չէ՞ք գիտեր... Անշուշտ։ Ինծի նայեցէք. շարունակեց Պ. Ալլին՝ նախ հաւանութեան ակնարկ մը փնտռելով իր քովը կանգնած կնոջ աչքերուն մէջ. գիտա՞ք կը կարծէք։

Մարդըիր [...] ինչ[...] հակեցաւ գլխէն՝ կնոջ վրայ, եւ վերադառնալով իր առաջին նշանակէտին՝ խնդրին անդրադառնալէ առաջ, վայրկեանը յարմար դատեց եւ պատասխանեց

— Չեմ կարծեր, պարո՛ն, որ այդ հարցումը ինծի ուղղելիք հարցում մը ըլլայ

Մինչեւ իսկ պաշտօնեաները՝ շունչերնին կտրեցին պահ մը։ Ամէնքն ալ ապշահար մնացած էին, եւ Միս Ֆըլաքսն որ անտարբեր ու հաճելի կին մըն էր, լայն ժպիտ մը ունեցաւ։ Պ. Ալլին՝ մարմնին ծաղիկի մը պէս վարդագոյն դարձաւ եւ իր բերանը բարկութենէն կծկուեցաւ։ Իր բռունցքը ցցեց մարդուն դէմքին առջեւ, մինչեւ որ զայն թրթռացուց ելեկտրական գործիքի մը կոճակին պէս։

— Ամբարի՛շտ, անզգա՛մ, ամբարի՛շտ անզգամ։ Կեցի՛ր. ինծիբ հոգ չպիտի մնայ։ Պիտի տեսնէք Կը՞մ ինծմէ ներողութիւն պի-

տի հայցէք ձեր ամբարիշտ պատասխանին համար, կամ գրասենեակէն պիտի հեռանաք վերջնականապէս եւ վայրկենական։ Կա՛մ դուրս, կամ ներողութիւն հայցել

* *

Մարդը՝ փողոցին գիմացի կողմը՝ գրան մը մէջ կեցած կը սպասէր արկղակալին, եւ կը յուսար զայն առանձին տեսնել։

Բոլոր պաշտօնեաներն ալ իրարու ետեւէ դուրս ելան։ Վերջապէս արկղակալն ալ իր կարգին մէջտեղ ելաւ Ֆըլլի ընկերակցութեամբ։ Պարապ բան էր անոր խօսք մը ուղղել։ Մարդը կը զգար իր վիճակին ինչ աստիճան խախուտ ըլլալը։ Պարագաները գինքը ստիպած էին [...] ներողութիւն խնդրել Պ. Ալլինէն, բայց գիտէր թէ գրասենեակը այլեւս իրեն համար պիծակի բոյն մը, անտանելի վայր մը պիտի ըլլար։ Կը յիշէր Պ. Ալլինի մէկ արարքը. իր եղբօրորդիին տեղ մը պատրաստելու համար փոքրիկ Փիքքինկ պիտարտաքսուր մը։

Ինքզինքը վայրագ, վրէժառու եւ ծարաւի զգաց, զայրացաւ իրեն եւ ուրիշներուն դէմ։ Պ. Ալլին զինքը ժամ մը հանգիստ չպիտի թողուր ալլեւս. իր կեանքը դժոխք մը պիտի ըլլար։ Կը յիշէր լեզուն քաշած չըլլալուն, եւ ամէնուն ծաղրելի դարձած ըլլալ կը կարծէր

Առաջին օրերէն իսկ, Պ. Ալլին հաշտ չէր եղած իրեն հետ։ Պ. Ալլին օր մը վրայ հասած էր իրեն՝ Հիկկինսը ու Միս Փարքըրը զուարճացնելու համար, Փարինկթըն անոր հիւսիսային իրլանտայի շեշտը կեղծած էր։ Եւ ահա թէ ինչպէս սկսած էր թշնամութիւնը իրենց մէջ։ Պահ մը մտածեց Հիկկինսէ դրամ ուզել, բայց Հիկկինս ինքզինքին համար իսկ բան մը չունէր, այնպէս որ՝ երբ մէկ հոգիի համար անբաւարարութիւն կայ, երկու հոգիի համար... Դարձեալ զգաց իր լայն մարմնին ծարաւը, այնքա՜ն ան կարօտ կը քաշէր գարեջրատան մխիթարանքին։ Մշուշը սկսած էր սառիլ, մտածեց Օնէյլի խանութը՝ փաթէն բան մը փրցնել։ Բայց փաթի տալիքը միթէ պիտի բաւէ՞ր։ Բայց ստիպողական էր դրամ գտնել ուրէ կերպով. վերջին տասնոցով գաւաթ մը գարեջուր խմած էր եւ քանի մը վայրկեանէն այլեւս անկարելի պիտի ըլլար ուրէ փոխառութիւն մը ընել։

Յանկարծ, մինչ իր ժամացոյցին շղթային հետ կը խաղար, յիշեց Ֆլի՛ Սթրիթ գտնուող վաշխառու Թըրրի Քէլլին։ Ահա բանը ինչպէ՞ս ժամ առաջ չէր մտածած։ Արագօրէն անցաւ «Թէմփլ Պար»ի նեղ անցքէն. եւ իր վրայ մտածելով, «բոլոր միւս մարդիկ գրողը թող տանի»ն մոլտալով՝ սկսաւ ուրախութեան նշաններ ցոյց տալ եւ կանխաւ լեցուիլ ամբողջ գիշերուան մը կերուխումի ու զուարճութիւններով։

(3) ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ե. Զաքրէեան

Գտնուեցան նաեւ կէս օխա «էսրար» պարունակող 14 ծրարներ։ Այս բոլոր մաքսանենգեալ ապրանքները փոխադրուեցան Ղալաթիոյ ոստիկանատունը եւ շէնքին վարձակալն ալ ձերբակալուեցաւ։ Միայն սիկառի թուղթի տուգանքը կը հասնի 3 միլիոն ոսկիի։

Հիւսիսային Բեւեռի հետազօտութիւնը

Օսլօյէն կը հեռագրեն.— Շփիցպէրկէն կը հեռագրեն թէ, երեք օրուան թռիչքէ մը յետոյ զօր. Ումպէրթօ Նոպիլէ Քինկս Պէյ վերադարձաւ։ Կը հաստատուի թէ իր այս ճամբորդութիւնը կատարեալ ձախողութիւն մը եղաւ, քանի որ ո՛չ մէկ նոր երկիր կրցաւ գտնել։ Իր ամբողջ թռիչքի ընթացքին զօրավարը տեսած է միայն Ֆրանց Եոզէֆի երկիրը, որ արդէն նախապէս գտնուած էր։ Նոպիլէի ընկերացող մասնագէտները կը յայտարարեն թէ այլ եւս գոյութիւն չունի Ս. Նիկոլայի երկիրը (այժմ Լէնինի երկիր), ուր ծրագրած էր իջնել արշաւախումբը։ Սակայն յայտնի բեւեռախոյզ Ամունտսէն, որ ուրիշ առթիւ մը ընկերացած էր Նոպիլէի, կը պատմէ թէ ինք 1919ին իջած է Նիկոլայի կամ Լէնինի Երկիրը և մանրամասն նկարագրած զայն։

Չի գիտցուիր թէ այժմ ի՛նչ ծրագրած է զօրավարը։ Կը կարծուի թէ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկով պիտի թռչի վերջերս Ճորճ Ուիլքինսի կտրած շրջանը։

Սաքքօ-Վանցեթթիի դատաւորին դէմ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ուիչմոնտ Հիլի մէջ (Լոնկ Այլէնտ, անիշխանականները փորձեցին ռումբով օդը հանել բնակարանը Ռոպըրթ Էլիըթի, որ գլխաւոր դահիճն է Սինկ Սինկի եւ քանի մը արեւելեան նահանգներու բանտերուն։ Միաժամանակ պայթեցան երկու ռումբեր, որոնք կարեւոր վնասներ հասցուցին շէնքին։ Էլիըթ ընտանիքը եւ իրենց պզտիկները դուրս նետուեցան անկողինէն, սակայն ոչ ոք վիրաւորուեցաւ։ Շրջակայ տուներու բնակիչները եւս ընդոստ արթնցան պայթիւնէն՝ կարծելով թէ երկրաշարժ կը պատահի։

Ռումբին հեղինակները չեն ձերբակալուած դեռ։

Դահիճը կը յայտարարէ թէ Սաքքօ-Վանցեթթիի կուսակիցներն են, որ ուզած են վրէժ լուծել իրմէ։ Յիշեալ երկու անիշխանականներուն ելեկտրական աթոռի վրայ դրուելէն ի վեր, Էլիըթի բնակարանը ոստիկանական հսկողութեան տակ էր. երկու շաբաթ առաջ միայն այդ հսկողութիւնը վերցուած էր։ Այժմ կրկին հաստատուած է։

Աշխարհի շրջանը քառասունեւերկու օրէն

Երկու Սկանդինաւիացի լրագրողներ՝ Դանիացի Պասթ եւ Շուէտացի Էսսէն Մարտ 8ին ճամբայ ելած էին՝ աշխարհի շրջանը կատարելու համար, հետեւելով մօտաւորապէս Ժիւլ Վէռնի հերոս Ֆիլէաս Ֆոկի ուղեգիծին։

Այս երկու աշխարհաշրջիկները Ուրբաթ առաւօտ հասան իրենց ճամբորդութեան վերջակէտը՝ Փարիզ. քաջ է որ լա Փէ։ Պասթ իր մրցորդէն քառորդ ժամ առաջ հասաւ։ Երկու մրցորդները առանձին ճամբորդեցին, երբեմն իրարու հանդիպելով աշխարհի զանազան կէտերուն վրայ։ Վերջին անգամ դարձեալ իրար գտան Նիւ Եորքի առջեւ խարսխած «Մէճըսթիք» շոգենաւին մէջ, որ Շէրպուրկ բերաւ զիրենք։ Ֆրանսական եզերքէն մինչեւ Փարիզ մրցորդները զօրաւոր ինքնաշարժերով եկան։

Ահա՛ թէ ինչպէս կը պատմէ Պասթ իր ճամբորդութիւնը երկու խօսքով.

— Ո՛չ մէջ մ'իջաղէպ։ Հաւ ի հեւ տեսայ Պոլիսն ու Տրիպոլիսը. ինքնաշարժով կտրեցի ափրիկեան անապատը։ Փեշավէրէն (Պարսից ծոց) նաւով Պոմպէյ գացի։ Կէս մը տեսայ Քոլոմպօն, քնացայ Սինկափուրի մէջ, յետոյ ճամբորդեցի դէպի Հոնկ-Քոնկ, Եոքոհամա, Վանքուվէր եւ Նիւ Եորք։

Շարժանկարիչները իրարու հետ կը մրցէին՝ նկարելու համար այս աշխարհաշրջիկները, որոնք ութ օրուան տարբերութեամբ կտրած էին Ժիւլ Վէռնի հերոսին մրցանիշը եւ կտրած 40,000 քիլոմեթր ճամբայ։

Ֆրանս-թրքական բանակցութիւնները

Օսմ. Հանրային Պարտքի պարտատէրերու ներկայացուցիչները Երեքշաբթի օր Փարիզի մէջ գումարուած ժողովի մը ընթացքին Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչին հաղորդեցին թէ կ'ընդունին Էնկիւրիի ներկայացուցած վերջին պայմանները։

Կը կարծուէր թէ այս ձեւով համաձայնութիւնը կատարեալ էր։ Սակայն թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց թէ նոր համաձայնագիրը կարելի պիտի չըլլայ վաւերացնել տալ Ազգ. Մեծ Ժողովի ներկայ նստաշրջանին, որ կը փակուի մօտ օրէն, որով վաւերացումը պիտի յետաձգուի Հոկտեմբերի նստաշրջանին։ Ազգ. Մեծ Ժողովը պիտի արտայայտուի 1929ի Յունուարէն առաջ եւ առաջին կտրօնի վճարումը պիտի յետաձգուի 1928ի Յունիսէն 1929ի Յունիսին։

Պարտատէրերու ներկայացուցիչները մերժեցին ընդունիլ այսպիսի յետաձգում մը։ Վաղը Երկուշաբթի պիտի գումարուի լիակատար ժողով մը, որուն հրաւիրուած են շահակից բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՕԹԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԷԼՎԻԼ.— Այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Bellevilleի սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մելիք-Դադաեան։

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆԲ-ԱՆԻԷՌ.— Այսօր Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոնպ, Place Comète. Bureau de Tabacի վերնայարկը։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Արօ Արօեան եւ Որմէն Սասունի։

ՄԱՐՍԷԼ.— Ժողովը յետաձգուած է։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Վաղը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.45ին, Փիւթօի քաղաքապետարանի սրահը, 22 Rue Rocque du Fillol. Puteaux.

Նախաձեռնութեամբ Փիւթօի ֆրանսական «Fraternité» միութեան եւ նախագահութեամբ Փիւթօի քաղաքապետ Եւրոպ. խորհրդական Jacototի ու «Ֆրաթէռնիթէ» միութեան-նախագահ Պ. F. Seclinի։

Կը դասախօսէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Հայաստանի մասին (ֆրանսերէն)։ Մոգական լապտերով ցոյց կը տրուին նկարներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԵՐԵՔ ԺԱՄ ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԾԻԾԱՂ

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին
ՐԸՆԷ ՄՕՊԷԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

16, RUE de L'ORIENT — Métro: Blanche & N. S. Abbesses

ԿԱՎԱՌԻ ԹՈՒՂԹԸ ... ԹՈՒՂԹԸ ... ԻՐ [illegible]

ՈՂՈՐՄԱԾԻ ԺՈՂՈՎԸ [illegible]

ԱՆՈՒՇԱՎԱՆ ՁՈՐԹԵՔ ԻՆԸ [illegible]

Photo: PHEBUS

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

26 ՄԱՅԻՍ, ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.45ԻՆ

ՊԵՊՕ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.

Իսի-լէ-Մուլինոյի եւ Գիյեմանքուրի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ կը շնորհաւորէ Հայկ Սէմէրճեան եւ Յովսէփ Պապազեանին։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 653

ԲԱԺԱՆԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ՀԻՐՈՄԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 203bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՅԻՍ 1928

22 MAI 1928

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԷՏՔ Է ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԻԼ

Կիրակի օր վերջացաւ մեր մէկ աշխատակցին յօդուածաշարքը՝ Սուրիոյ գաղթականներու տեղաւորման մասին։

Մեր տեսակէտը շատ յստակ է այս մասին։ Եւ, ամէն անգամ որ առիթ ներկայացած է, պարզած ենք զայն, առանց բաժնելու ։

— Քանի որ հայրենիքը չուզեր կամ չի կրնար ընդունիլ օտար երկիրներու բազմահազար հայ գաղթականութիւնը, Լիբանանի եւ Սուրիոյ տարագիրներուն տեղաւորումը նուազագոյն չարիքն է, ներկայ պայմաններուն մէջ։

«Յառաջ» պարբերաբար հրատարակեց ընդարձակ եւ փաստացի տեղեկագիրներ եւ ուսումնասիրութիւններ, տեղաւորման աշխատանքներու մասին։

Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին տեղեկագրին համաձայն, տեղաւորման կը կարօտին 40.000 գաղթականներ, որոնց 12.000ը արհեստաւորներ, իսկ 28.000ը հողագործներ։ Ամէնէն առաջ ձեռնարկուած է տեղաւորելու կարօտները, որոնց թիւը կը հասնի 12.000։ Արդէն հողեր գնուած են եւ տուներ կը շինուին Ալեքսանդրէտի շրջանին մէջ, 566 հողագործ ընտանիքներու համար, համագումար՝ 24.476 ոսկիի ծախքով։ Քաղաքաբնակ տարագիրներու համար հողեր գնուած են Պէյրութի շրջակաները, ինչպէս եւ Հալէպի մէջ։

Այս երեք ծրագիրներու գործադրութեամբ, աստիճանաբար պիտի տեղաւորուին 566 հողագործ ընտանիքներ, իւրաքանչիւրը 45 ոսկիի ծախքով եւ 458 քաղաքաբնակներ, 57 ոսկիով։ Ընդհանուր գումար՝ 1024 ընտանիք կամ 5000 հոգի եւ 47.476 ոսկիի ծախք։ Որով տակաւին 35,000 ընտանիք եր կը մնան ։

Անմիջական ծրագիրներուն գործադրութեան համար նախատեսուած է 45.976 ոսկիի ծախք, մինչդեռ տեղեկագրին հրատարակութեան ատեն պատրաստ կար միայն 37,668 ոս., որուն 25.000ը Լիբանանի կառավարութիւնը տրամադրած է։

Անցեալները, լուրերու կարգին գրեցինք թէ՝ Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ Մ. Պիէրի ջանքերով, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին հանգանակուած է 191.675 ռուբլի կամ 938.249 ֆրանսական ֆրանք։ Այս գումարն ալ պիտի յանձնուի Ազգերու Դաշնակցութեան Աշխատանքի Գրասենեակին, որ կը վարէ տեղաւորման աշխատանքները։

Մեր աշխատակիցը, իբրեւ գիւղատնտես, քննելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի հողին եւ կլիմային յարմարութիւնները հողագործական գաղութներու համար, կ'ընէր կարգ մը թելադրութիւններ .—

1. Օգնել, տեղաւորման յանձնաժողովին միջոցաւ, գաղթականներուն, գիտական պաշար հայթայթելով անոնց։ Ատոր համար պէտք է տրամադրել գիւղատնտեսներ, անասնաբոյժներ, հողային մասնագէտներ։ Ինչպէս եւ բժիշկներ եւ ուսուցիչներ։

2. Բարեգործականը պէտք է յանձն առնէ հոգալ նոր գաղութներուն հողագործական գործիքները։

Աւելի առաջ գիտել տուած ենք թէ Բարեգործականը սահմանափակ եւ պայմանաւոր յանձնառութիւն մը ունի այս գործին հանդէպ։ Տեղաւորման գործը լուրջ հանգամանք առած ըլլալով, չենք գիտեր թէ վերջերս անդրադարձած եւ նոր կարգադրութիւն մը ըրա՞ծ են։

Ամէն պարագայի մէջ, պատուաբեր չէ մեր մեկուսի եւ «չէզոք» կեցուածքը, երբ ուրիշները այնքան եռանդով կ'աշխատին, դրամ ճարելու եւ աշխատանքները յառաջ տանելու համար։

Մեզ չի հետաքրքրեր թէ անոնք, օտարները, ինչո՞ւ կը տանին այս աշխատանքը։ Իրենց խղճմտա՞նքը թեթեւցնելու, թէ մարդասիրական գործ մը լրացնելու համար։

Արգահատանքով կը կարդանք նաեւ խորհրդային թերթերու շան - քարոզները այս մասին։ Վերջերս յիշեցինք Թիֆլիսի «Պրոլետար»ին երկու յօդուածները (Ապրիլ 10 եւ 11), ըստ որոնց համաձայն, հայ գաղթականները Խ. Հայաստան երթալ կ'ուզեն բայց աշխարհակալներուն հաճելի չէ այս ձգտումը, Ֆրանսան որոշեց թոյլ չտալ որ Սուրիոյ Հայերը իրենց կապը կապեն Խորհրդային Հայաստանի հետ։

Մեզի համար էականը այն է որ, քանի մը տասնեակ հազար տարագիրներ կը փրկուին անստուգութենէ, կայաններու փողոցներու գարշահոտութիւններէն, օրուան հացի հոգէն, եւ հողին ու արօրին կապուելով, կը դառնան ինքնաբաւ. կը համախմբուին, ու կը ծաղկին իբրեւ առողջ եւ կենդանի համրանքներ՝ վաղուան համար, հայրենիքին համար։

Այս հնարաւորութիւնները կը ներկայացնէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղթականներուն տեղաւորման ծրագիրը։

Անոր համար թէ ինչո՛ւ պէտք է լրջօրէն հետաքրքրուիլ եւ ուժ տալ փոխանակ իբրեւ «ազգային լուր» կարդալու եւ անցնելու, երկու մաղթանք թոթովելու եւ յօրանջելու։

Հայկական բոյներ են որ կը կազմուին, հոգ չէ թէ օտար հողի վրայ։

Ինչ որ պիտի փրկուի այս միջոցներով, իրական շահ է, ոչ կորուստ հաշիւ ։

Մանաւանդ որ, գաղթականները իրենց սիրով փարած են հողին, եւ կը ճգնին տուն - տեղ ըլլալ, մարդու կարօտ չմնալ, եւ փոխ տրուած դրամներն ալ հատուցանել կարելի եղածին չափ շուտ ։

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՏՐՏՈՒՆՋՆԵՐ ՈՒ ՄՐՄՈՒՆՋՆԵՐ

Բարեգործական պաշտօնեաները, որոնք հազարաւոր ֆրանքներ կ'առնեն իբր ամսական, կուլան, կը դժգոհին, կը տրտունջան.

— Ձանձրալի բան է գործս, եղբայր, ձանձրալի՜։ Առտուընէ մինչեւ գիշեր։ Իրիկուընէն մինչեւ կէս գիշեր։ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս՝ գիրք, գիրք, թուղթ, թուղթ, մելան, մատեան, մոխիր։ Ձանձրալի բան է։ Թուղթս կոտրեցան։

— Ահաւոր բան է գործս, եղբայր, ահաւոր։ Հոս, հոն, ասդին, անդին, վեր-վար, աջ, ձախ, բարեգործական պաշտօն մը, ամէն օր, ամէն ժամ, անդուլ, անվերջ։ Ահաւոր բան է։ Ոտքերս կոտրեցան։

— Խենդենալի՛ք, խենդենալիք բան է վիճակս, mon cher։ Մէկ աթոռէս միւսը, մէկ բազկաթոռէն միւսը, մէկ օթեակէն միւսը, մէկ սենեակէն միւսը։ Նստէ, կե՛ր, խմէ՛, ուրախ լեր, նորէն նստէ, բազմէ, ճամբորդէ. խենդենալիք բան, mon cher։ Ոսկորներս կոտրեցան։

— Ծա՛նր է վիճակս, սիրելիս, չա՜փ ծանր։ Հազարներ, միլիոններ, ոսկիներ, քարեր։ Ամբողջ ազգը մասնեցեր ու քթիս վրայ։ Բեռս ծանր է։ Կռնակս թմրեցաւ, փորս ուռեցաւ, գլուխս կոտրեցաւ։

Այսպէս կը յանկերգեն մեր խոլացի աշխատողները, իրենց ունկնդիրները կարծելով ժողովրդեան ապուշներ.

Այդ թեւ, ոտք, ոսկոր, գլուխ կոտրողները պէտք է Թոպրեթօա մը խօսել, որպէսզի ըմբռնեն թէ ի՛նչ է աշխատանքը։ Այդ վաստը ոչ միայն աշխատող այլ գիտող իսկ չեն կրնար ըլլալ։

Այդ գարշելի տաժանքը դիտելու քաջութիւն իսկ չպիտի կրնան ունենալ, թեւեր ծրեկներ ու պիտի բարացանչեն։

— Ո՛հ, ինչացուցէք մեզ այդ դժոխքէն, չենք կրնար նայիլ. մեր նայուածքը կը կոտրի, մեր ախորժակը կը մարի։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Քոսթ եւ Լը Պրի, որոնք Նունկեսէր-Քոլի օդանաւով հարաւային Ատլանտեանը կտրելէ յետոյ աշխարհի շրջանը կատարած եւ յաղթական մուտք գործած էին Փարիզ, Կիրակի առաւօտ ժամը 6.53ին Պուրժէի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելան դէպի Պելկրատ, ուր հասան ժամը 15.30ին։ Ժամը 16ին երկու յանդուգն օդանաւորդները մեկնեցան դէպի Պուքրէշ, ուսկից պիտի երթան Էնկիւրի։ Թուրքիոյ մայրաքաղաքէն պիտի անցնին Աթէնք 1000 քլմ.) ուր պիտի մնան մէկ օր, յետոյ պիտի անցնին Վարշաւա (1100 քլմք.), անկից Փրակա, Ժընեւ, Միւնիխ, Հռոմ, յետոյ պիտի դառնան Փարիզ։

Այս ճամբորդութենէն վերջ, երկու յաղթական օդանաւորդները պիտի փորձեն կտրել Ատլանտեանը։

∴ Երէկ՝ Մայիս 21, Լինտպէրկի յաղթանակին տարեդարձն էր։

∴ Ատլանտեանը կտրող գերմանական Պրէմէն օդանաւը նորոգուած էր եւ Կիրակի օր Կրինլի Այլէնտէն Նիւ Եորք պիտի մեկնէր։ Քանի մը ժամուան փորձէ վերջ, մեքենավարները հաստատեցին թէ ամէն ինչ լաւ էր եւ օդանաւը կրնար ճամբորդել։ Սակայն հազիւ քանի մը վայրկեան եղած էր օդ բարձրանալուն, երբ գետին իյնալով ջախջախուեցաւ։ Երեք օդանաւորդները հրաշքով ազատեցան։ Օդանաւը փճացած ըլլալով, որոշուեցաւ օդանաւին անեղծ մնացած մասերը քակել եւ Ամերիկա փոխադրել։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ընկերվարականներու յաղթանակը

Գերմանիոյ Կիրակի օրուան խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին ընկերվարականները։ Երէկ առաւօտ հասած վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, ընտրութիւնը տուած է հետեւեալ արդիւնքը. (35 ի վրայ միայն 31 ընտրական շրջանակի արդիւնքները հասած են դեռ)։ 35.545,000 ձայներու բաշխումը եղած է այսպէս.

Ընկերվարականները՝ 9.027,000 ձայն, 150 աթոռ. Ազգայնականները՝ 4,345,000 ձայն, 72 աթոռ Կեդրոնի կուսակցութիւն՝ 3,610,000 ձայն, 60 աթոռ. Ժողովրդականներ՝ 3,295,000 ձայն, 58 աթոռ. Համայնավարներ՝ 3,081,000 ձայն, 51 աթոռ. Ռամկավարներ՝ 1,455,000 ձայն, 25 աթոռ. Պավարիոյ ժողովրդականներ՝ 940,000ձայն, 16 աթոռ, Տնտեսականներ՝ 1,360,000 ձայն, 22 աթոռ. Ազգային-ընկերվարականներ՝ 778,000 ձայն, 13 աթոռ. զանազան՝ 2,070,000 ձայն։

Տրուած ըլլալով այս արդիւնքը, կարելի է նախատեսել, որ ընկերվարականները Սոցիալ-Դեմոկրատ, որոնք նախորդ խորհրդարանին մէջ 131 երեսփոխան ունէին, այժմ պիտի ունենան 155, մինչ ազգայնականները, որ նախապէս 110 աթոռ ունէին, այժմ պիտի ունենան 75 միայն։ 1924ի Ռայխսթակը կազմուած էր հետեւեալ կերպով. 131 ընկերվարական, 45 համայնավար, 111 ազգայնական, 69 կեդրոնի կաթոլիկ, 51 ժողովրդական, 21 տնտեսական, 19 Պավարիոյ ժողովրդական, 32 ռամկավար եւ 14 ցեղապաշտ (ռասիստ)։

∴ Ընտրութիւնները ընդհանրապէս խաղաղ անցան։ Միայն քանի մը միջադէպեր պատահեցան։ Պրեսլաւի մէջ արիւնալի ընդհարում մը տեղի ունեցաւ համայնավարներու եւ ազգայնականներու միջեւ։ Մէկ հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Պերլինի մէջ համայնավարները յարձակեցան ընկերվարականներու մամուլի մէկ գրասենեակին վրայ։ Կլաուշաուի մէջ Շաբաթ գիշեր համայնավար եւ ընկերվարական թափօրներու ընդհարումին պահուն մահացու կերպով վիրաւորուեցաւ ընկերվարական թաղապետական խորհրդական մը։ Հէմնէի մէջ եւս համայնավարները խռովութիւններ հանեցին։

Նախարարական տագնապ Յունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ՝ ելմտական նախարար եւ ազատական (վէնիզէլոսեան) կուսակցութեան վարիչ Քաֆանտարիս որոշած է հրաժարիլ։ Պատճառն այն է, որ անհամաձայնութիւն կայ Քաֆանտարիսի եւ Վէնիզէլոսի միջեւ՝ ազատական կուսակցութեան ուղղութեան մասին։

Այսօր՝ Երեքշաբթի Քաֆանտարիս ժողովի պիտի հրաւիրէ ազատական կուսակցութիւնը եւ անոր պիտի ներկայացնէ իր հրաժարականը կուսակցութեան վարիչի պաշտօնէն. ատոր հետեւանքը պիտի ըլլայ իր հրաժարումը ելմտական նախարարութենէն. հաւանաբար իրեն պիտի հետեւին նաեւ միւս ազատական նախարարները։ Այս մասնակի տագնապը նախարարական ընդհանուր տագնապ առաջ պիտի բերէ։

Վէնիզէլոսեան թերթի մը համաձայն, ազատական կուսակցութեան քայքայումը արգիլելու համար Վէնիզէլոս պիտի ստիպուի դարձեալ քաղաքական ասպարէզ իջնել եւ ձեռք առնել կուսակցութեան ղեկը։ Այն ատեն ազատականները պիտի աշխատին խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն ձեռք բերել և նոր դահլիճ մը կազմել՝ մասնակցութեամբ Քաֆանտարիսի։ Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ այս վերջինը մօտ օրէն պիտի կազմէ նոր կուսակցութիւն մը՝ բարենորոգչական անունով։

Եթէ կարելի չըլլայ լուծել ներկայ դժուարութիւնները, պէտք պիտի ըլլայ կազմել նոր կառավարութիւն մը՝ որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ լուծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկել։

Ադիւեան վերջ

Արաքսի Ֆիլիպէի Թղթակիցը կը գրէ.—Իտալական Առաքելութիւն մը եկած է հոս, 6-7 օրէ ի վեր։ Քաղաքին զանազան մասերուն մէջ վրաններ լարեցին, առողջապահական եւ այլ բաժանումներով։ Կարծեմ ազգային իշխանութեան կողմէ եւս դիմում մը փորձուած է վրան ուզելու համար, բայց մերժուած՝ «Հայերու մասին կարգադրութիւններ ընելու հրահանգ չունենալնուն համար»։ Թէեւ յաջորդ օրը, անձնական միջամտութեամբ մը, հատ մը կարելի եղաւ ձեռք ձգել, ուր տեղաւորուեցան 5-6 ընտանիքներ.

∴ Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը եւ Ուսուցչական Մարմինը խառն նիստ մը ունեցան։ Որոշուեցաւ վարժարանը վերաբանալ։ Շէնքը պիտի քննուի ճարտարագէտներու կողմէ։ Հաւանական է որ վարի յարկերէն 2-3 դասարան ապահով նկատուին։ Նախընտրութիւն պիտի տրուին երկու կարգերու, որոնք իրենց շրջանը պիտի փոխեն։

Ի՞ՆՉ ԱՐԺԵՑ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Պուլկարիոյ Ներքին Նախարարութեան հրատարակած պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, վերջին երկրաշարժերուն հետեւանքով երկիրը կրած է հետեւեալ վնասները. Աւերուած են 166 վայրեր, մեռած են 107 եւ վիրաւորուած՝399 հոգի. Քանդուած են 24.991 տուներ, որոնց շուրջ 18,500ը ամբողջովին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԱ. Ցանկ

	Ֆր.
Պուա - Քոլոմպ — Անիէռի հանգանակութիւնը (Տես նամակը)	1065
Մէտտոնի մէջ հանգանակուած՝ Պ. Պ. Ե. Էվրանեանի, Զ. Ցաքըճեանի եւ Բ. Ցաքըճեանի Նախաձեռնութեամբ (ցանկը յաջորդով)	300
Տրամաթիքի ղեկավար՝	
Տրդատ Նշանեան	50
Վ. Նազարեան	25
Ե. Յովհաննէսեան	25
Յ. Սէզլէմէզեան	10
Ռին. Վիլժուիֆէն	50
Սիրվարդ Արապեան	10
Ղազարեան եղբարք	50
Միլքոն Պասմաճեան	20
Պէրպէրեան ընտանիք	
Շավիլ	50
Լիոնէն, Պ. Պետրոս Սահաթճեանի միջոցաւ.—	
Տիկին Ռ. Համամճեան	5
Տիկ. Մ. Ադամեան	10
Պ. Պ. Զնկրեան եւ Թէլլեան	10
Տիկ. Մանն. Լյիբլեան	5
Տիկ. Մ. Թնմազեան	5
Օր. Հ. Գայալըեան	10
Յ. Սիմոնեան	25
Գ. Սահաթճեան	15
Գումար	1,740
Ի. ցանկին գումարը	20,799
Ընդհ. գումար	22,539

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Երէկ Ֆիլիպէէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը, Մայիս 20 թուակիր.

— «Ստացած ենք «Յառաջ»ի միջոցաւ մինչեւ Մայիս 14 ղրկուած գումարները, 16.000 ֆր.։ Երկու նամակ ունիք ճամբան։

Երուանդ եպիսկ.»

... Խմբագիր.

Պուա-Քոլոմպի եւ Անիէռի ցիր ու ցան եւ հայրենազուրկ հայութիւնը, եօթը աշխարհներու դառնութիւնները քամած, կը բաժնէ Ֆիլիպէի իր աղէտեալ եղբայրներուն ցաւը, եւ կը կազմէ հանգանակիչ մարմին մը, որ գործի կը սկսի Ազգ. Միութեան հովանիին տակ։

Յանձնախումբս կը փութայ ձեզ յանձնել առաջին առթիւ հանգանակուած գումար մը, 1065 ֆրանք (Տես գումարը, ցանկը յաջորդով)։ Գործը կը շարունակուի տենդագին։

Այս առթիւ կ'արժէ յիշել փոքրիկն Լուիզի ինքնաբուխ նուէրը, 25 ֆր. որ կը կազմէ իր գանձանակին ամբողջ հարստութիւնը. Նաեւ տարաբախտ ծիկին մը, որ Յանձնախումբիս կը մօտենայ արտասուալից աչքերով եւ կը յանձնէ իր ամբողջ ունեցածը, 100 ֆրանքը։

Այս ազգը կ'ապրի։ Շնորհակալութիւն «Յառաջ»ի։

Ի դիմաց հանգանակիչ մարմնի՝ Բ. Վարդանեան եւ Պօղոս Պօյաճեան։

Պուա-Քոլոմպ, 20 Մայիս

ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ

Էնկիւրիի Ազգ. Ժողովը առջի օր քուէարկեց օրէնք մը, որով 1929 յունուարէն սկսեալ պետական բոլոր պաշտօնատուները պարտաւորիչ կերպով պիտի գործածեն եւրոպական թուանշանները։

Կրթական նախարարը յայտնեց թէ մասնագէտներէ բաղկացած յանձնախումբ մը պաշտօն ունի ուսումնասիրելու այն գործնական միջոցները, որոնք պիտի դիւրացնեն լատինական այբուբենի ընդունումը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԳԱՂՈՒԹԸ՝ ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐՈՎ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ԴԱՄԱՍԿՈՍ, 4 Մայիս

Դամասկոսը, իբրեւ Սուրիոյ պետութեան մայրաքաղաքը ամենէն բազմամարդն է ներկայիս հաշուելով 250,000 բնակչութիւն։

Նախ քան Դամասկոսի ազգայնական շարժումները եւ անոր աղէտալի հետեւանքները, 13,000 հայ բնակչութիւն մը ապրած է հոս։ Այժմ այս թիւը իջած է 7000ի, նոյն դէպքերու առեղծած խուճապին հետեւանքով։

Արաբ ազգայնականներու այդ շարժումը իր ալլամիրժ քաղաքականութեամբ, տարագիր մեր ընկերներուն համար եղէ աղէտ մը եղաւ, նուազ չարժեց նաեւ Դամասկոսի քաղաքին եւ բնիկ ժողովուրդին համար։

Հոգատար պետութեան զօրեղ միջոցները չափազանց խիստ են եղած եւ Դամասկոսի շքեղ եւ ընդարձակ մէկ թաղամասը վերածուեր է աւեր աւերակի։

Այժմ այդ շարժումը չափաւորուած ըլլալ կը թուի եւ մանաւանդ մխիթարական է որ բնիկ ժողովուրդը աւելի սիրալիր վերաբերում ցոյց կուտայ հայ գաղթականութեան հանդէպ։

Քիչ մը ուշ մնացած այս ցանկալի վերաբերումը կրնայ բարերար օգուտներ ունենալ մերիններուն համար եթէ յարատեւէ։

Այդ վերաբերման մասին կասկածոտ չէինք ըլլար, անշուշտ, եթէ Էլ Աճյալի պէս թերթեր, հայատեաց քաղաքականութիւն մը չհետեւէին եւ արաբ հանրային կարծիքին մէջ յոռի տրամադրութիւններ չստեղծէին։

Դժբախտաբար մեր ղեկավար մարմիններուն քով ալ կը պակսի մանաւոր ջանք, երկու ժողովուրդներու յարաբերութիւնը աւելի եւս ամրապնդելու եւ [illegible] բոլոր այն սխալ եւ անհեթեթ կարծիքները, որոնք նիւթ կը դառնան Էլ Աճյալի գրգռութիւններուն։

Ըսի որ 7000 հայութիւն կայ այստեղ։ Մեծ մասը կը բնակի քաղաքին քրիստոնեայ թաղամասին «Պապ Թումա»ի մէջ, ուր կը գտնուի նաեւ Երուսաղէմապատկան վանքը, դպրոց եւ եկեղեցին։

Ուրիշ երկու կայան, «Սոֆանիէ» եւ «Գամփ Սալիի»։

Առաջինին մէջ կը բնակին 85 ընտանիք (500 անձ), 47 ընտանիք Հաճընցի, 10 Ատանացի, 5 Մարաշցի, մնացեալները զանազան տեղերէ։

Բ.ին մէջ 141 ընտանիք (850 անձ), 70 ընտանիք Մարաշցի, 11 Ատանացի, 10 Այնթապցի, մնացեալները զանազան։

Գաղթականութեան մեծագոյն մասը կը բաղկանայ արհեստաւորներէ։ Կան 10 բժիշկ, 3 դեղագործ, 50 լուսանկարիչ, քանի մը ատամնաբոյժ, եւլն.։

Հայ ազգ. երկսեռ վարժարան մը մանկապարտէզի բաժնով եւ 375 աշակերտներով։ Ունի 10 ուսուցիչ-ուսուցչուհի, տարեկան 450 ոսկ. ոսկի պիւտճէով, որուն 70ը կը վճարէ Բարեգործականը, 30—40ը Հայրենակցական միութիւնները ի հաշիւ կարօտ աշակերտներու, 70 ոսկին հոգատար պետութիւնը։ Մնացեալը կը գոյանայ ամսաթոշակներով։

Քաղաքին միւս թաղամասի [illegible] բնակչութիւնն ալ ունի մանկապարտէզ մը [illegible] փոքրիկներով եւ երկու ուսուցչուհիով։ Պիւտճէն կը գոյանայ Բարեգործականի 30 ոսկ. ոսկիով եւ թոշակներով ու հանգանակներով։

«Գամփ Սալիի»ի կայանը ունի մանկապարտէզ մը՝ 60 փոքրիկներով եւ մէկ ուսուցչուհիով։ Պիւտճէն կը հոգայ ժողովուրդը եւ մասամբ Մարաշի Հայրենակցականը։

«Սոֆանիէ»ի կայանը շատ մօտիկ ըլլալով քաղաքի դպրոցին, առանձին դպրոցի պէտք չէ ունեցած։

Ասոնցմէ զատ կայ հայ բողոքական երկսեռ վարժարան 150 աշակերտով։

Հայ կաթոլիկ վարժարան աղջկանց՝ 80 աշակերտուհիով։

Ճիզուիթներու Թրանքօ Արմէնիէն վարժարանը՝ 60 աշակերտներով։

Սուրիահայ գաղութը չունի վայր մը, նոյնիսկ տասը տունէ բաղկացած, որ զէ՛թ իր մանկապարտէզը չունենայ։ Եւ այս հակառակ անոր՝ որ Սուրիահայ գաղութը է՛ն չքաւորն է։

[illegible] Հայրենակցական միութիւններ կան՝ Մարաշի, Այնթապի, Ատանայի, Կեսարիոյ, Հաճընի, Խարբերդի եւ Ուրֆայի։

Կան Հ. Մ. Ը. Մ., Հ. Պատ. Միութիւն, երիտասարդական միութիւններ եւն։

Առաջնորդութիւնը կը վարէ Երուսաղէմի Պատրիարքական տեղապահ Սուրէն Վրդ. Քէմհաճեան։

Հոս աւելորդ չըլլայ ցուցէ անդրադառնալ հարցի մը, որ յաճախ խաչաձեւումներու եւ անախորժ դէպքերու պատճառ կը դառնայ ամբողջ Լիբանանի մէջ։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եւ Երուսաղէմի պատրիարքութեան իրաւասութեան եւ յարաբերութեան հարցն է այդ, եւ ահաւասիկ անոր մէկ օրինակը Դամասկոսի մէջ։

Այստեղ հինէն ի վեր, երբ 40 հայ ընտանիք միայն կար, Երուսաղէմը հաստատած է վանք մը, հողով եւ շէնքերով՝ որպէս կայան-հիւրանոց Երուսաղէմի ուխտաւորներուն։

Վանքին վերահսկիչն ու Ներկայացուցիչը՝ Ս. Վրդ. Քէմհաճեան, ինչպէս առաջնորդ դարձած է 7000 հայ գաղթականութեան եւ ինքն է որ դարձեալ նշանակովի կ'ընտրէ այդ ժողովուրդին մարմինը, թաղականութիւնը, որուն գործը որպէս թէ ըլլար վանքի խնամակալ մարմնի պարտականութիւն։ Իսկ այս, իր կարգին կ'ընտրէ, հոգաբարձութիւն մը դպրոցին համար, որուն պիւտճէն, ինչպէս վերեւ ցոյց տրուեցաւ, կը հոգայ ժողովուրդը, իսկ վանքը իր շէնքն է որ միայն տրամադրած է եւ ուրիշ ոչինչ։

Իսկ երկու քահանաները ենթակայ ըլլալով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, յաճախ ենթակայ են նաեւ եկեղեցիի անփականատիրոջ՝ Սուրէն վարդապետին։ Մնացեալը կարելի է երեւակայել։

Լիբանանի մէջ աւելի լարուած վիճակ մը կը տիրէ երկու օրկաններուն միջեւ ու յաճախ միեւնոյն ժողովուրդի անունով պետութեան կը ներկայանան փոխն ի փոխ, առաջնորդ Եփրեմ վրդ. Տօհմունին մէկ դռնէն, միւս դռնէն Ճանըրճեան վարդապետը՝ փոխանորդը Երուսաղէմի պատրիարքութեան…

Դամասկոսի հայութիւնը կ'ապրի խաղաղ եւ համերաշխ։ Վերջին Սուրիոյ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ Սուրէն վարդապետի անհեռատես մէկ քայլին հետեւանքով, կարգ մը դժգոհութիւններ ծագած են, վարդապետը անդրադառնալով իր սխալին, այժմ արդէն կ'աշխատի դարմանել զայն եւ յուսալի է որ շուտով գաղութը վերստանայ իր նախկին խաղաղ վիճակը։

Տնտեսապէս ինքնաբաւ է այս գաղութը եւ մինչ վերջերս Սուրիոյ եւ Լիբանանի զանազան կողմերէն դէպի հարաւային Ամերիկա գաղթողներու թիւը կ'աւելնայ, Դամասկոսի հայութիւնը կայնած կը մնայ այս հողին, ապագային հայրենիք մեկնելու անմար յոյսով։

Յ. ՍԻՄՈՆԻ

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆ ԸՆԴ ԱՏԱՄԱՆ

ԹՈՒԹՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՄԸ ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Պ. Քոթի, անուշահոտութեանց համանուն հաստատութեան տէրը եւ ծանուցատուական «Ֆիկարօ»ի տնօրէնը, քանի մը ամիս առաջ՝ ծրագիր մը կ'որոճայ եւ կ'որոշէ խոշոր օրաթերթ մը հրատարակել, L'Ami du Peuple, տասը սանթիմ գնով։

Հաշէթ հաստատութիւնը, որ իր ափին մէջ առած է բոլոր հրատարակութեանց փոխադրութիւնն ու բաշխումը, նախ կը համաձայնի, բայց յետոյ կը զղջէ, տեղի տալով լրագրապետներու եւ հրատարակիչներու սենդիկային մղումներուն առջեւ։ Միւս բոլոր օրաթերթերը 25—30 սանթիմ ըլլալով, տասը սանթիմնոց թերթ մը ի հարկէ իրենց վնաս պիտի պատճառէր։

Քոթի չի յուսահատիր, եւ քանի մը անգամ ձգձգելէ յետոյ, վերջապէս Մայիս 1ին հրապարակ հանեց իր օրաթերթը, «Ժողովուրդին Բարեկամը»։

Հաշէթ, իր ձեռքն ունենալով բոլոր լրագրական կրպակներն ու կայարաններու գրատուները, սպառնաց թէ ուրիշ թերթ ու գիրք չպիտի ղրկէ բոլոր անոնց որ կը ծախեն «Ժողովուրդին Բարեկամը»։

Այս սպառնալիքին վրայ, շատեր վախցան եւ մերժեցին ծախել նոր թերթը, իսկ ոմանք յանձն առնելով, զրկուեցան ուրիշ թերթերէ։ Այսպէս կրպակներ կան որ միայն Քոթիի թերթը եւ օտար (հայերէն եւն.) լրագիր կը ծախեն։

Քոթի շրջուն վաճառորդներ գտաւ, յանձն առաւ վճարել իր թերթը ծախող կրպակներուն վնասը, փոխ փաստաբաններէ բաղկացած խորհուրդ մը կազմեց, Հաշէթի եւ սենդիկային դէմ բողոքողներուն դատը պաշտպանելու համար եւայլն։

Թերթը տասը սանթիմի ծախելով, տարին 15 միլիոնի վնաս պիտի ընէ Քոթի։ Բայց ան ոչ միայն յանձն առած է այդ վնասը, այլ եւ որոշած է նոր ընկերութիւն մը կազմել Հաշէթի դէմ, լրագիրներու բաշխման համար՝ յիսուն միլիոն ֆրանք դրամագլուխ յատկացնելով։

Քանի մը օր առաջ, կը կարծուէր թէ միջին ճամբայ մը գտնուած է, մինչդեռ աւելի սաստկացած է պայքարը։

Ըստ. օր Ֆրանսական Մամուլի [illegible] թերթերուն հաղորդած էր յայտարարութիւն մը, որուն գլխաւոր կէտերը քաղուածաբար կու տանք —

«Պատերազմէն առաջ, թերթերը կը ծախուէին 5 սանթիմի, երբ թուղթին 100 քիլօն կ'արժէր 28—30 ֆր., իսկ մելանի քիլօն 45 սանթիմ։

Այժմ, թերթերը կը ծախուին 25 սանթիմի, երբ թուղթին 100 քիլօն կ'արժէ 180 ֆր., իսկ մելանը 3,25 մէկ քիլօն։ Կը նշանակէ թէ մինչդեռ թերթին գինը բարձրացած է միայն 5 անգամ, թուղթը եւ մելանը կրած են 6—7 պատիկ բարձրացում։ Տպագրական աշխատաւորները կը ստանան բարձր օրավարձեր։ Ընդհանուր ծախքերը հարիւրին 5, իսկ տուրքերը հարիւրին 25 յաւելում կրած են։ Այնպէս որ արդէն շատ դժուար է թերթերը ծախել իրենց այժմու գինով։ Այդ գինը իջեցնել՝ կը նշանակէ անելի մատնել թերթի հրատարակութիւնը, արդի պայմաններու մէջ։

Հարցը աւելի յստակ կերպով դնենք։ 25 սանթիմի ծախուած թերթերը լրագրավաճառին կը յանձնուին 0.20ի Փարիզի մէջ եւ 0.175 գաւառները։

Արդ, նոյն իսկ այն թերթերուն համար որոնք 6 էջով կը հրատարակուին եւ ամէնէն խոշոր սպառումն ունին, թերթ գլուխ տպագրական ծախքերը կ'անցնին 0.20ը, առանց հաշուելու բաշխումի եւ առաքումի ծախքերը։

Այս պայմաններով, ինչպէ՞ս կարելի է Փարիզի մէջ 0.05էն եւ գաւառները 0.075էն թերթ յանձնել լրագրավաճառներուն։

Մէկը որ նման ձեռնարկի մը մէջ կը մխրճուի, ստիպուած՝ միլիոններու կորուստ մը յանձն պէտք է առնէ,— օրական 200.000 թերթի համար միայն, տարեկան 15 միլիոն, իսկ 70—100 միլիոն՝ այն օրաթերթերուն համար որոնք աւելի մեծ սպառում ունին»։

Յայտարարութիւնը կը վերջանայ, կէս-սպառնալիքով մը, այն որ եթէ հակառակորդ կողմի ձեռնարկը քաջալերուի հանրութեան կողմէ, մամուլի ազատութիւնն է որ կը վտանգուի եւ 150,000 լրագրողներ ու տպագրական աշխատաւորներ կը մնան անգործ։

Իսկ Քոթիի թերթը պատասխանելով այս յայտարարութեան, իր կարգին երեւան կը հանէ ֆրանսական Մամուլի Ընկերակցութեան եւ «Հաշէթ»ի կազմակերպութեան սարքած դաւերը իր դէմ՝ ձախողութեան մատնելու համար իր ձեռնարկը, եւ մինչեւ վերջ մաքառելու իր տրամադրութիւնը յայտնելէ յետոյ, կը թուէ իր դէմ առնուած հետեւեալ քայլերը

1. Հաշէթ առաջուընէ յանձն առած էր «Լ'Ամի տիւ Փէօփլ» ցրուել իր կրպակներուն մէջ, թերթին հրատարակութենէն քանի մը օր առաջ, յանկարծ, առանց բանաւոր պատճառի, կը խզէ պայմանագրութիւնը։ «Հաշէթ» կը խոստովանի թէ մամուլի դաշնակցութեան պնդումներուն վրայ է որ այդ քայլը առած է։

2. Այս խզումին հետեւանքով Քոթիի թերթը կրած է ծանր վնասներ։ «Հաշէթ»ը ստացած էր 350,000 ֆրանք՝ անհրաժեշտ յայտարարութիւններուն համար։ Այդ գումարէն զատ, ստացած էր նաեւ 120,000 ֆրանք, թերթը հրապարակ նետելու համար։ Պայմանագրութիւնը խզելով մէկտեղ, «Հաշէթ» այդ գումարը չէ վերադարձուցած։ Այս արարքը «որակում» մը ունի Պատժական Օրենսգիրքին մէջ»։

3. Կրպակներուն եւ լրագրավաճառներուն արգիլուած է «Ժողովուրդին Բարեկամը» ծախել, հակառակ պարագային, սպառնալով ուրիշ թերթեր չտալ անոնց, ծախելու համար, ինչ որ մէկ կողմէն [illegible] օրէնքին հանդէպ զանցառութիւն կը կազմէ, միւս կողմէ, առեւտուրի, աշխատանքի եւ մտածումի ազատութեան դրուած բացայայտ հարուած մըն է։

4. «Հաշէթ»ի տան առաքումներու պետը՝ Քոթիի թերթին դէմ տպած ու առատօրէն ցրուած է [illegible] թռուցիկներ։

5. Հակառակորդ կողմը գործակալներու բանակ մը գործի լծած է, սպառնալիքով ձարտափեցնելու համար Փարիզի, արուարձաններու եւ գաւառի բոլոր լրագրավաճառները, որպէսզի «Լ'Ամի տիւ Փէօփլ» չծախեն։ Նոյնը ըրած է նաեւ ձեռքէ ծախողներուն։

6. Հասարակաց կարծիքը պղտորելու միտումով, [illegible] պայքար թերթին դէմ, ինչպէս նաեւ ճնշում առեւտրական զանազան տուներու վրայ, որպէսզի վճարովի յայտարարութիւններ չտան «Լ'Ամի տիւ Փէօփլ»ին։ Հսկայ գումարներ յատկացուած են այս պայքարը յաջողութեամբ արդիւնաւորելու եւ ձախողութեան մատնելու համար Քոթիի թերթը, որ միւս մի քիչ ալ յետոյ իր դէմ գործածուած զէնքերը կը յայտնէ։

«Յարձակումը որ մեր դէմ կազմակերպուած է քինախնդրութեամբ, ապօրինութեամբ եւ անլուր յանդգնութեամբ, բացայայտ է։

«Ան մեզի իրաւունք կուտայ փոխ. յարձակումի եւ ինքնապաշտպանութեան ամէն կերպերը փորձելու։

«Ինչ որ ալ ըլլան այս խմբակին նենգութեամբ եւ կատաղութեամբ սարքած դաւերը։ Մեր համբերութիւնը եւ քաջութիւնը չպիտի սպառին։

«Քայքայելու եւ փճացնելու համար «Թրըսթ»ը որ կը սպառնայ մեծ ու ազնիւ ազգի մը ազատութեան պիտի պայքարինք բոլոր մարզերուն մէջ։

«Յինուած ենք բոլոր անոնց դէմ որոնք պատերազմ կը յայտարարեն մեր դէմ եւ մեր բոլոր զէնքերը պիտի գործածենք։ Ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատաման»։

Յետոյ, թերթը կոչ կ'ընէ բոլոր ֆրանսացիներուն, քաջալերելու իր ձեռնարկը։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՇԱՔԱՐԱԽՏ, «ԷՆՍԻՒԼԻՆ» ԵՒ ՇԱՔԱՐԻ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաքարախտը մարդուն շատ հին հիւանդութիւն մըն է, եւ ինչպէս ծանօթ է, տարեցներու յատուկ է առաւելապէս։ Կարելի է զայն նկատել մէկ երեւոյթը օրկանական յոգնութեան եւ մաշումի։ Երբ մարմինը այս կամ այն պատճառաւ ի վիճակի չըլլար իւրացնելու եւ սպառելու արեան մէջ գտնուող շաքարը, այդ պարագային մարդկային արեան մէջ շաքարի համեմատութիւնը կ'աւելնայ, ու անկէ կ'անցնի մէզին մէջ։ Այսպէս ուրեմն արիւնը եւ մէզը կը շաքարոտին, մինչ մկանները անկարող ըլլալով այդ շաքարը այրելու, կ'ուժատին, կը տկարանան։

Այն է շաքարախտը (diabete) իր իսկական իմաստին մէջ։ Այդ հիմնական երեւոյթէն կը ծնին բնական է, շատ մը ախտագին բարդութիւններ, որոնց նկարագրութիւնը մեր նպատակէն դուրս է։

Առաջին անգամ երկու ամերիկացի բնախօսներ, Պէնթինկ եւ Պէստ երեւան հանեցին որ շաքարախտի կազմութեան մէջ մեր ստամոքսին տակ գտնուող գեղձը, մասնը (pancréas) շատ վճռական դեր մը կը կատարէ։

Մասնը բնականոն պայմաններու մէջ կ'արտադրէ նիւթ մը, տարրաբանական խմորիչ մը, էնսիւլինը որու անփոխարինելի պաշտօնն է մեր մարմնին մէջ շաքարի տնտեսումը եւ շաքարի սպառումը կանոնաւորել, առանց էնսիւլինի գոյութեան արեան մէջ գտնուող շաքարը, կը մնայ եղածին պէս, ոչ կրնայ մթերուիլ ուր որ պէտք է, ոչ կրնայ այրիլ մկանային հիւսուածներու մէջ, որպէսզի ջերմութիւն արտադրէ։

Ուրեմն շաքարախտը վերջին վերջոյ հիւանդութիւնն է այն մարդոց որոնց մասնը, փանկրէասը, [illegible] ծուլութեամբ անկարող է էնսիւլին արտադրելու։ Մասնը հանուած կենդանի մը ճակատագրականօրէն դատապարտուած է շաքարախտի, իր բոլոր ծանր հետեւանքներով։

Կարելի չէ՞ ուրեմն շաքարախտի դէմ պայքարիլ [illegible] էնսիւլին ներարկումով։

Անշուշտ, քանի անոնց [illegible] ծուլացած է, կարելի է [illegible] փոխարինել անոնց երակներուն մէջ կամ մորթին տակ ներարկելով էնսիւլինի լուծոյթներ որ կը ստացուի առողջ կենդանիներու մասններէն։ Միայն պէտք է գիտնալ որ այս դարմանումը շատ փափուկ է եւ [illegible] պահանջէ մասնագէտ բժիշկի միջամտութիւնը։

Նատ մը հիւանդներու էնսիւլինը հրաշագործ ազդեցութիւն մը ունեցած է. հազիւ [illegible] բարկուած, արիւնը զտուած է իր [illegible] շաքարէն եւ երբեմն -եւ հոս է վտանգը— նոյնիսկ աւելիէն։

Էնսիւլինը վերջերս սկսած [illegible] օգտագործուիլ [illegible] ախտորժակ [illegible] է որ էնսիւլինի որոշ քանակ [illegible] թիւն մը խարազանի նման [illegible] հրած է ախորժակը եւ [illegible] թափ մը տուած է օրկանական [illegible] իւրացումներու։

Բայց անհաւասարելի վերջին [illegible] բութիւնը,

Տամալաս եւ նոյնիսկ [illegible] անօթի մարդոց արեան մէջ [illegible] սիւլինի քանակութիւնը [illegible] զանց նուազ, նոյնիսկ անգո[illegible] բայց քիչիկ մը շաքարի [illegible] ծումը արեան մէջ [illegible] մասնը արթնցնելու եւ էնսի[illegible] նի արտադրութիւնը [illegible] Այս կէտը երեւան բերող [illegible] նացի բժիշկ մը կը յանձնարար[illegible] ամէն առաւօտ անօթի [illegible] նախաճաշը սկսիլ շաքար[illegible] րութեամբ։ Ախորժակը [illegible] ատկէ աւելի արմատական [illegible] ջոց մը չկայ, ըստ իրեն։

Ուրեմն կարելի է [illegible] խորժակը կը բացուի շաքար[illegible] անելով քաղցրեղէններ [illegible] ալ բնական է նոյնքան [illegible] կի են շաքարի նման [illegible] արտադրութիւնը գրգռելու [illegible] խորժակը հրահրելու։

Ուրեմն պէտք չէ՞ [illegible] ցանները սխալ անուշով [illegible] նակ անով փակելու, [illegible] շրջել մեր կերակուրներուն [illegible] թացիկ կարգը։ Կէս [illegible] հաւասիկ որ կը յանձնենք [illegible] բանիմաց տանտիկիններու [illegible] շադրութեան։ Թերեւս [illegible] եղծնով սկսող ճաշ մը [illegible] գամ փակուի քաղցրութեամբ [illegible] նոյնպէս մը մէջ, մինչ [illegible] սկսող որքա՛ն սեղաններ կը [illegible] բանալու վիրախաւրաբար [illegible] ապուրի։

Փ. ՍԱՆԱՍ[illegible]

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՎԷՆՍԷՆ, 18 Մայիս — [illegible] մանակէ մը ի վեր, [illegible] շրջականներու երիտասարդ[illegible] միջոցներ կը մտածէր [illegible] մը կազմելու։

Ուրախ եմ յայտարարել [illegible] քանի մը ժողովներէ վերջ [illegible] սրճարանի մը անկիւնը, [illegible] 17ին, մօտ 25 համակիր[illegible] ներկայութեամբ եւ համա[illegible] [illegible] կազմուեցաւ [illegible] Արթասիրաց Երկսեռ Միութ[illegible] մը։ Նպատակն է՝ զարգ[illegible] [illegible] գարգա[illegible] բարոյական եւ ֆիզիք[illegible] բարձրացման, տեղակ[illegible] եւ օրէնքներու [illegible] քաղաքական եւ կուսակցակա[illegible] խտրութիւններէ, մեր ծրագ[illegible] կանոնագիր մէկ յօդուածը [illegible] կայէս կը շեշտէ նաեւ [illegible] մեզ հիւրընկալող երկրին [illegible] Ներուն հակասել։

Փարձառու հայրենակից[illegible] կազմուեցաւ փոխ հոգենոյ [illegible] չութիւն մը, որ [illegible] պիտի վարէ գործերը։ [illegible] Ծրագիր-կանոնագրին [illegible] վաւերացումը։

Կը հրաւիրենք Վէնսէն[illegible] շրջականներու երկսեռ [illegible] կիցները՝ բերել իրենց [illegible] կութիւնը, Գեղի՛ գործ[illegible]

Գ. Հայ[illegible]

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔ»

ՏՈՔԹ. ՆԱՆՍԷՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

...ի բեւեռախոյզ եւ մար... Ֆրիտեօֆ Նանսէն, ...տարիներս խիստ մօ... ...ապրբրուեցաւ հայկա... ...ներով եւ ծանօթ ...ները կազմեց Հայաստա... ...ութեան հարցը. ան ...Լոնտոնի մէջ հրա... ...գիրք մը՝ Հայաստանի Armenia and the Near ... Allen and Unwin. Այս մասին «Թայմզ» ...թերթը հետեւեալ գրա... ...մայիս 18.-

...Հայաստան կը ներկայացնէ ...մը թէ ինչպէս դրեթէ ...տարի չար բախտ մը ...կը հալածէ դժբախտ ...մը՝ դարերու մէջէն ...պատմութեան աւե... ...ու նուաճումները, ...կը սեփականին Երիտասարդ ...13 տարի առաջուան ...նախաձեռնութեան հետե... ...ներուն առջեւ, քաղաքա... ...րին՝ որ մասամբ շարու... ...ուն ութ տարի առաջ ...ական թուրքերուն կող... ...տարի առաջ երբ քա... ...ները Փարիզի մէջ ի... ...լուծեան մէջ ...ութիւնը ունեցան ...Հայերուն տալու ...թուղթի վրայ խոստում... ...աշխարհագրական ...գիրքը անկարելի կը ..., որ Անգլիական Նաւա... ...գործածուէր՝ այս խոստ... ...գործադրել տալու հա... ...Ազգերու Համիարի ...ճշտ նոյն ձեւով կա... ...եղած այդ արդարու... ...գործերը շարժման մէջ ...Հայերուն՝ Հա... ...ծանօթ էր կէտ ...փիղի առակին:

...քաղաքագէտները հաս... ...քարտէսի մը վրայ ...սահմանագլուխներ ...բաւեր հողեր ազա... ...Հայկական Պետութեան ...— նոյն իսկ եթէ ատիկա ...Միացեալ Նահանգ... ...նախագահը, ...իմաստական թելադրու... ...որոնք քիչ մը աւելի ...կը թուէին քան Սեվրի ...քարտէսագրական ...նեղութիւնը:

...բոլորը մեծ խնամքով ...ած են Տոքթ. Նանսէ... ...վերջին գլուխին մէջ. ...կարճ մը պէս ...մը կը կրէ իր պոչին ...որ կը վերաւորէ հաճոյա... ...թիւնը բոլոր անոնց ...խօսեցան իրենց կառա... ...աւելին, ու յետոյ զան... ...անոր համար որ ...ուած եւ լքուած Հա... ...պոլշեւիկեան աջակցու... ...ընդունեցին՝ շինելու հա...մար այն «Ազգային Օջախ»ը, զոր իրենց տալու համար ոչ ոք ո եւ է ձեռնարկ ըրաւ, բացի թուղթի վրայ խոստումներէ:

Վերջ ի վերջոյ լեռնակուտակ գրաւականներն ու խոստումները ծնան խիստ համեստ մէկ' երեք հոգինոց Յանձնախումբի մը' ձեռքին տակ բաղկացած ջրագէտներէ եւ հողագէտներէ, զորս Տոքթ. Նանսէն, կեղեքուած եւ լքուած գաղթականներու այդ արտասնուէր եւ անխոնջ ախոյեանը, 1926ի ամրան իր հետ տարաւ պոլշեւիկեան Հայաստան, այդ փոքրիկ հողամասին վրայ աւելի մեծ թիւով գաղթականներ տեղաւորելու համար ոռոգումի աշխատանքներ կատարելու նպատակով:

Այդ այցելութեան ընթացքին գտաւ որ անպաշտօն քրիստոնէութիւնը բաներ մը կ'ընէր դեռ՝ օգնելու, սնուցանելու եւ կրթելու համար հայ մանուկները, մինչ իրենց բուն կառավարութիւնը սկսած էր անապատները ոռոգել՝ Լէնինականի մօտ բանալով Շիրակի ջրանցքը:

Տոքթ. Նանսէն միայն հաւասարմօրէն կը թուէ թէ խաղաղութիւն գտաւ երկրի մը մէջ, որ աւերուած էր օտար եւ քաղաքացիական կռիւներով, ու շատ քիչ բան կ'ըսէ ընկերային կամ վարչական պայմաններուն վրայ խորհրդային երկիրներու, որոնց մէջէն ինք անցաւ: Կը նկարագրէ դաշնակցային խմբակցութիւնները եւ ինքնավար շրջանները, որոնք թոյլ կուտան որ Աճարիստան ինքնավար միաւոր մը դառնայ Վրաստանի Հանրապետութեան մէջ:

Շատ քիչ անգամ կը խօսի համայնավարական գործերու մասին, ինչպէս երբ կը պատմէ պարագան Թիֆլիսցիի մը, որ ծաղիկներու սիրահար ըլլալով, արտօնուած է իբրեւ պետական պարտիզպան ծառայել հանրային պարտէզին մէջ: Երբ դեռ յանուն պրոլետարիատի գրաւուած չէր՝ այդ պարտէզը անոր անձնական սեփականութիւնն էր:

Միւս կողմէ, Տոքթ. Նանսէն կը խօսի թէ՝ Հայաստանի եւ թէ Վրաստանի անցեալ պատմութեան վրայ, կը նկարագրէ թէ ի՛նչպէս գեղեցիկ Թամար թագուհի մը ամուսինը դաւաճանութեամբ Պարսիկներուն ձեռքն ինկաւ, արծաթեայ գեղեցներու մէջ բերդարգելուեցաւ, թէ ինչպէս իր վերջին հրամանատարը գերի բռնուեցաւ եւ ողջ ողջ քերթուեցաւ, որպէս զի մորթին մէջ յարդ լեցուելով ղրկուի իր շղթայակապ վեհապետին՝ զայն անոր սարսափի ենթարկելու համար. թէ ինչպէս իրենց կարգին պարսիկ յաղթականները պարտուեցան, ողջ ողջ քերթուեցան եւ յարդով լեցուեցան, մինչ իրենց թագուհին՝ ցոյց տալու համար հայ քրիստոնեաներու գերակշռութիւնը պարսիկ կրակապաշտներէն, անվնաս եւ զօրաւոր շքախմբով մը ետ ղրկուեցաւ: Սակայն ըլլայ մեծ Թագուհի Թամարայի մասին գրած ատեն, կամ երբ կը խօսի այն իշխանին մասին, որ Թունաւորեց իր Կաթողիկոսը՝ սիրոյ բաժակով մը, եւ սպաննուեցաւ դաւաճան հռոմայեցիէ մը, մինչ գինով էր, երբ կը խօսի ռոդոսեաններու կամ կարմրախայտով լեցուն Սեւանայ լիճին եւ անոր նուիրական կղզիին մասին, Ջուարթնոցի շրջանակի եկեղեցիին կամ Լէնինականի Պոլիգոնին մէջ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին կատարած օգտակար գործին վրայ, կամ նոյնիսկ երբ պարզապէս կը բացատրէ բամպակի գինը, անոր բարձրացման պատճառները կամ քաղաքի արտադրութիւնը, Տոքթ. Նանսէն կը յաջողի ընթերցողին ուշադրութիւնը լարել, ճոխ ու շահեկան մանրամասնութիւններ տալով 2000 տարուան պատմութեան եւ 20,000 քառակուսի մղոն տարածութեամբ այդ երկրին մասին, որ կէս տասնեակ տարիէ ի վեր փակուած էր Արեւմուտքի հետաքրքիրներուն առջեւ, մինչեւ իր այցելութիւնը:

ՍԵՒ ՇԱՊԻԿԱՒՈՐ ՍԵՆԴԻԿԱՆԵՐԸ

Ֆաշիստ սէնդիկաներու դաշնակցութեան երրորդ ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ: Նախապէս արտադրութեան բոլոր ճիւղերու ներկայացուցիչները, գիւղացիներ, բանուորներ, դրամատէր եւ առեւտրական պաշտօնեաներ, գրաշարներ, արուեստագէտներ եւլն. զանազան ժողովներ գումարեցին, համաձայն իրենց դասակարգին եւ վիճարանեցան արհեստակցական խնդիրներու վրայ: Յետոյ, ընդհ. ժողովը շքեղ ցոյց մը կատարեց մեծ թատրոնի մը մէջ, ուր ներկայ էր նաեւ Պ. Ալպէռ Թոմա, Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին տնօրէնը:

Ֆաշիստ սէնդիկաներու դաշնակցութեան նախագահը կարդաց տեղեկագիր մը, որուն համաձայն առաջին ընդհ. ժողովին կազմակերպուած անդամներու թիւն էր 500.000. երկրորդին՝ երկու միլիոն, իսկ երրորդին՝ երեք միլիոն: Այժմ. աւելի քան 1.200,000 գիւղացիներ եւ 1,300 000 մեծ գործարաններու բանուորներ անդամ են Դաշնակցութեան: Գալով մտաւորականներուն, անոնց մասնաւոր կազմակերպութիւնը «պարծանքն է երիտասարդ Իտալիոյ» եւ ունի 100 000 անդամներ, որոնց ներկայացուցիչները որոշած են «ամրապէս միացած մնալ իրենց եղբայրներուն, ձեռքի աշխատաւորներուն»:

Տեղեկագիրը շեշտեց թէ հովիւներն անգամ ենթարկուած են սէնդիկայի կարգապահութեան:

Այդ պահուն ներս մտաւ Մուսոլինի եւ ընդունուեցաւ բուռն ծափերով. յանկարծ Պ. Ալպէռ Թոմա եւս բազմութեան հետեւելով, ոտքի ելաւ եւ հռոմէական բարեւ տուաւ, աջ ձեռքը բարձրացուցած: Մուսոլինի ճառ մը խօսելով, փառաբանեց աշխատանքը՝ ժողովը եղաւ համերաշխութեան ցոյց մը՝ յանուն հայրենիքի:

ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐԸ ՏՐԱՄԱՅԻ ՄԷՋ

Տրամայէն կը գրեն.—

Գեղեցիկ եւ ուշագրաւ շարժում մը ծայր տուած է վերջերս Տրամայի մէջ եւ հետզհետէ տարածուած՝ բոլոր շրջանները:

Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Տրամայի գրասենեակը սկսած է զարկ տալ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ցրուած չափահաս որբերու մարմնակրթական զարգացման: Գիւղի տղաքը, այսօր, ի վիճակի են իրենց աշխատութիւններէն դուրս ժամեր տրամադրել, զօրացնելու համար իրենց միտքն ու մարմինը:

Ընդհանուր կերպով փայլուն արդիւնք հնարաւոր չէ ձեռք ձգել անտարակոյս եւ սակայն, քայլ առ քայլ կարելի է յառաջդիմել եւ ձեռք ձգել օգտակար արդիւնքներ:

Ընչաշատ Պ. Թէոտոր Փէյսի այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնն ու ծրագիրը իր արժանի արձագանգը պիտի գտնէ Մակեդոնիոյ քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ եւ բոլոր երիտասարդները զօրավիգ պիտի հանդիսանան անոր աշխատանքին:

ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ռումանիոյ Դաւանութեանց Նախարարութիւնը պաշտօնագիր մը հաղորդած է, որով կը պահանջուի կարելի եղածին չափ փութով նախարարութեան իմացնել թէ ո՞ր քաղաքներուն մէջ հայ եկեղեցիներ կան, ո՞վ է անոնց քահանան, ի՞նչ հպատակ է եւ ինչ զարգացում ունի, իւրաքանչիւր հայ եկեղեցի քանի՞ ծխական ունի, եւ ո՞րքան կալուած, շարժուն կամ անշարժ, ու ատոնք ի՞նչ հասոյթ կը բերեն:

Առաջնորդը իր կարգին այս իմաստով շրջաբերական — հարցարան մը ղրկեց իր թեմին հայ համայնքներուն:

Ինչպէս գրած էինք, Դաւանութեանց նախարարութիւնը կանոնագրութիւն մը կը պատրաստէ խորհրդարանին վերջերս վաւերացուած դաւանութեանց օրէնքին կիրարկութեան մասին: Իր պահանջած տեղեկութիւնները կապ ունին այդ աշխատանքին հետ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՉՈՐՍ ՆՈՐ ԱԽՈՅԵԱՆՆԵՐ

Գերմանիա լրջօրէն կը պատրաստուի Ամսթէրտամի ընդհանուր Միջազգային Ողիմպիականին. այժմէն իր մարզիկները սկսած են փշրել զանազան մրցանիշներ: 1500 եւ 800 մեթր վազքի ախոյեանը Տոքթ. Փելցէր է, իսկ Շուլցէն եւ Քէօնիկ. 100 մեթր վազքի մէջ մրցանիշին հաւասարած են:

Աթլէթիք եղանակին վերաբացումով, նոր յաղթանակի լուրեր կը հասնին ամէն օր: Ռալֆ Ռօզ, ամերիկացի ոստիկանը 1905էն ի վեր գունդ նետելու մէջ իրեն մենաշնորհ ըրած էր մրցանիշը: Հիմա 13 տարի յետոյ, երկու մարզիկներ՝ մէկը Գերմանացի, միւսը Ամերիկացի, մէկ շաբթուան ընթացքին [illegible] մրցանիշը: [illegible] նացի [illegible] նետեց 48 մ. 32, եւ կոտրեց աշխարհի մրցանիշը:

Ամերիկացիները ալ իրենց կարգին կ'աշխատին: Քուփ, գունդը կը նետէ 15 մ. 56, եւ յետոյ 15 մ. 60, իսկ նիզակը 60 մ. 825, եւ 63 մեթր: Ուրիշ փորձի մը ատեն նիզակը կը նետէ 71 մ. 63:

Քալիֆորնիացի Լի Պէռնս, ձողով ցատկելու 1924ի Ողիմպիականին ախոյեանը (3մ.995ով) վերջերս ցատկեց 4 մ. 31՝ կոտրելով աշխարհի մրցանիշը, որ կը պատկանէր Եէյլի համալսարանէն Սէպին Քարր՝ 4 մ. 295ով:

Ցարատեւ, լուրջ ու համեստ աշխատանքի պտուղներն են որ կը քաղեն յիշեալ մարզիկները. գալով Հայերուս, դեռ շատ հեռու ենք մարզական շնորհքներէն, ու պիտի մնանք միշտ յետամնաց, որքան ատեն որ չգիտնանք ըլլալ գիտցող ու համեստ:

Ամսթէրտամի ողիմպիականի մրցումներուն մէջ ֆութպոլի վերջին ախոյեանական մրցումը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 26ին: Այժմէն Հոլանտայի խումբին համար կ'ըսուի թէ պիտի շահի վերջնական յաղթանակը: Այսպէս վկայեցնելու չէ նաեւ գերմանական եւ ֆրանսական խումբերը, որոնք հսկայաքայլ յառաջդիմած եւ լուրջ հակառակորդներ են:

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

[illegible] — [illegible] Նիսին Պէլլիէ անուն երիտասարդ մը սպաննած էր իր մայրն ու հայրը եւ երկար ատեն յաջողած էր խաբել ոստիկանութիւնը, թէ աւազակներ են որ գործած են ոճիրը: Բայց ի վերջոյ, ճշմարտութիւնը երեւան ելաւ եւ դատի ընթացքին, Պէլլիէ ցոյց տուաւ շնական անպատկառութիւն մը, ըմբոստացնող պաղարիւնով պատմեց թէ՝ ինչպէս սպաններ էր իր ծնողքը փայտի եւ [illegible] հարուածներով, թէ յետոյ, ինչպէս, անոնցմէ գողցած դրամները մսխեց ճաշարանով ու խնջոյքով: Դատարանը զինքը դատապարտած էր մահուան եւ առջի օր, իր ոճիրը քաւեց կախաղանին վրայ, առանց զղջում յայտնելու:

ՍԷՐ ԵՒ ՄԱՐԶԱՆՔ — Պոլոնիի մէջ երկու մարզիկներ փորձեր կը կատարէին միասին, երբ վէճ մը ծագեցաւ իրենց միջեւ: Ընդդէմ մէկը՝ Մուլ կը կասկածէր միւսէն որ իր կնոջ հետ սիրային յարաբերութիւններ կը մշակէ: Վէճը սաստկացաւ եւ ի վերջոյ Մուլ ատրճանակի չորս հարուածներով սպաննելէ յետոյ իր հակառակորդը, գնաց յանձնուեցաւ ոստիկանութեան:

ԿՐԱԿԷԶ — Ամսոյս 18ին, Փարիզի վրայ պայթող խառն փոթորիկի ընթացքին, կայծակ ինկաւ Օպէրվիլիէ. տան մը վրայ: Տունը կրակ առաւ: Շուտափոյթ օգնութիւններու շնորհիւ, կարելի եղաւ հրդեհը սահմանափակել: Տունը կիսովին այրած է:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ — Լէոփոլտ Աստարճեան(?) անուն Հայ մը ձերբակալուեցաւ առջի օր, Ռիւ տը Մարթիրի մէջ. այն միջոցին որ հաշիշ կը ծախէր երկու տիկիններու: Իր մեղսակիցը որ նոյնպէս Հայ է, ձերբակալուեցաւ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ընկեր խմբագիր,

Զանազան թիւրիմացութիւններ կանխելու համար, ստիպուած եմ աւելորդ անգամ մըն ալ յայտարարել թէ, առանց շահու ակնկալութեան հրապարակ հանած եմ «Գարնանային»ը, միայն 250 օրինակ: Գրքին կէսը շարուելէն յետոյ է միայն որ, տպարանատիրոջ պնդումներուն վրայ (որ գրեթէ, զիս կատարուած իրողութեան առջեւ դրին) այդ թիւը բարձրացաւ 295ի: «Յառաջ»ի ընթերցողները գիտեն որ այս աւելորդ հատորներուն մէկ մասը ձրի տրամադրուած է բանուոր ընկերներու, իսկ միւս մասը յատկացուած որոշ գրադարաններու. Թերթերու խմբագրութեանց՝ որ այնքան ազնուութեամբ եւ անվճար տպեցին յայտարարութիւնը, բարեկամներու եւ ընկերներու որոնց ծախքով տպուած է գիրքը, տպարանին, ազգականներու եւ քանի մը գրագէտ ընկերներու: Ծախուելու սահմանուած հատորներու թիւը հազիւ 240ի կը հասնի:

Աւելի դուրս ո՛չ մէկ օրինակ՝ Ֆրանսայի մէջ ծախուելու համար:

Ձերդ՝ ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

...Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

...թէեւ ամէն քուրձ... ...կերպ, բայց աւանդատէրը ...մնաց իր պահանջածին ...եւ վերջապէս յաջողեցաւ ...լ վեց շիլին: Ուրախացած ...ելաւ գրասենեակէն եւ ...ատին ու զուգամարտին մէջ ...թղթադրամները կլոր գլա... ...մը պէս պլորելով սկսաւ ...:

...Սեմթիմոլլտո Սմիթ՝ սա... ...կներուն վրայ երիտասարդ... ...մրցիչներու պէս կը ...կէին, ամէնքն ալ գործէ կը ...ղանային, եւ վրան գլուխը ...դրած պատանիներ՝ երեւոյ... ...թերթ կը ծախէին՝ սուր ձայ... ...մը պոռչտալով.

...դը կարեց անցաւ բազմու... ...տեսարանը բարձրէն դիտե... ...տիրապետողի անհարկնի... նետելով գրասենեակներու օրիորդներուն իր գլխուն մէջ հովանաւորներուն ժխորը, ինքնաշարժերուն հանած աղմուկը կը խառնուէին՝ տաք Հոփընհայմին սպեղանիի պէս բարի շոգիին:

Սմիթ կը քալէր մտովի կրկնելով իր բարեկամներուն համար պատրաստած նախադասութիւնը:

— Այն ատեն, զայն դիտեցի — պաղարիւնութեամբ, անշուշտ կը գուշակէք — Յետոյ ձեռք դիտեցի, դարձեալ զինքը դիտեցի, եւ առանց տատամսելու. «Ձեր կարծիքը թէ այդ հարցումը ինծի ուղղուելիք հարցում մը ըլլայ»:

Նոզի Ֆլին իրեն սովորական անկիւնը նստած էր Ցէյվի Պըրնի գարեջրատունը. եւ երբ պատահածին տեղեկացաւ, կէս գաւաթ մը վճարեց անոր, ըսելով որ կեանքին մէջ այդ խիստ պատասխանէն աւելի գեղեցիկ բան չէր լսած:

Ֆարինկթըն վճարեց ուրիշ մը: Քիչ յետոյ, Օհալլըրան եւ Փատտի Լէնարտ ներս մտան եւ պատմութիւնը անոր կրկնուեցաւ: Օհալլըրան ինքն ալ յորդեցնելու առիթեան լեցնել տուաւ գաւաթները եւ յիշեց իր պատասխանն ալ, երբ կ'աշխատէր Քալլըն ընկերութեան մօտ Ֆոսին Սթրիթ: Բայց այդ պատասխանը քիչ մը հովուերգութիւններու ազատախօս հովիւներու լեզուն կը յիշեցնէր, այնպէս որ Օհալլըրան խոստովանեցաւ թէ՝ իրենը Ֆարինկթընի պատասխանին համութիւնը չունէր:

Մէկ յետոյ, Ֆարինկթըն խորհուրդ տուաւ գաւաթները պարպել եւ վերստին լեցնել տալ: Եւ երբ ամէնքն ալ իրենց թօյնը կ'առնէին, «Ո՞վ կ'ուզէք որ ներս մտնէ»: Հիկկինս.

Ի հարկէ Հիկկինս միացաւ խումբին եւ ստիպուեցան կրկնել պատմութիւնը իր մեկնաբանութեամբ: Հիկկինս մեծ պատրաստակամութիւն եւ քմայք ցոյց տուաւ ի տես ուիսքիի հինգ տաք ու գրգռիչ գաւաթներուն: Ամէնքն ալ մեծ աղմուկով մը սկսան խնդալ երբ Հիկկինս նկարագրեց Պ. Ալլէյնի բռունցքին թրթռացումը: Յետոյ՝ իր ձայնը Ֆարինկթընի ձայնին նմանցնելով, յարեց «Եւ ահա թէ մարդուկս ինչպէս իր երեւակայածին պէս հանդարտեցաւ»: Մինչ Ֆարինկթըն խումբը կը քննէր իր ծանր եւ աղտոտ աչքերով, ժպտելով եւ մերթ ընդ մերթ իր վարի շրթունքով պեխերուն կախուած «լիքէօր»ի մէկ քանի կաթիլները ծծելով:

Երբ գաւաթները պարպուեցան, վերստին պզտիկ դադար մը յաջորդեց:

Օհալլըրան դրամ ունէր, բայց միւս երկուքը նոյն երեւոյթը չունէին, այնպէս որ խումբը ստիպուեցաւ հեռանալ գարեջրատունէն՝ ցաւը փորը:

Տիւք Սթրիթի անկիւնը՝ Հիկկինս եւ Նոզի Ֆլին դէպի ձախ շեղեցան, մինչ միւս երեքը քաղաք կը վերադառնային: Պաղ փողոցներուն մէջ թեթեւ անձրեւ մը կը մաղուէր եւ երբ Պալլասթ Օֆիս հասան, Ֆարինկթըն առաջարկեց Սքոչ Հաուզ մտնել: Գարեջրատունը խմողներով լեցուն էր եւ գաւաթներու ու խօսակցութիւններու ժխորովը կը թնդար: Երեքն ալ դրան առջեւ լուցկի ծախող մուրացկաններուն մէկ կողմ հրեցին եւ ներս մտնելով հաւաքուեցան անկիւն մը: Պատմութիւններու փոխանակութիւնը վերսկսաւ:

Լէոնարտ իր ընկերներուն ներկայացուց [illegible] երիտասարդ երգիչ, գաւարճաբան, լաւ բախտաւոր եւ գրեթէ ամէն բան ի Թիվոլի: Ֆարինկթըն ամէնուն ալ գաւաթներ հրամցուց: Խօսակցութիւնը սահեցաւ թատերական նիւթերու վրայ: Օհալլըրան վճարեց, Ֆարինկթըն երկրորդեց. Ուէտըրհըրս բողոքեց իրենց ցոյց տուած իրլանտական հիւրասիրութեան վրայ: Ի փոխարէն խոստացաւ զիրենք բեմ առաջնորդել եւ քանի մը գեղեցիկ աղջիկներու ներկայացնել: Օհալլըրան եւ Լէոնարտ խոստացան հետեւիլ իրեն, եւ Ֆարինկթընի խորհուրդն ալ նոյնը ըլլալ, քանի որ ամուսնացած էր. եւ Ֆարինկթըն իր աչքերուն ծայրովը խումբը դիտեց, եւ հասկցուց թէ այդ կատակը գործին կուգար: Ուէտըրհըրս իր հաշուին մէկ մէկ գաւաթ խմցուց եւ հեռացաւ, խոստանալով իրենց միանալ Փուլպէկ Սթրիթ Միւլլիկընի խանութը: Երբ Սքոչ Հաուզ գոցեց իր դուռները՝ երկարեցան մինչեւ Միւլլիկըն: Խորը գտնուող սրահ մը անցան՝ ուր Օհալլըրան «Լ. փոլեր» կրակներ ապսպրեց բոլոր սեղանին շուրջը բոլորուածներուն:

(4) *Թարգմ.*

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ
Ե. Զաքիրճեան

Նոր երկրաշարժ Թուրքիոյ մէջ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ գիշեր մինչեւ առտուան ժամը 4ը ընդհատաբար հինգ ցնցումներ զգացուած են Տէմիրճիի մէջ, Քէօթահիոյ մօտ։ Առաջին ցնցումը թեթեւ էր, իսկ վերջինները զօրաւոր։ Մարդկային եւ նիւթական վնասներու մասին տեղեկութիւն չկայ։

Պատերազմը օրէնքէ դուրս

Անգլիոյ արտաքին նախարար Չէմպըլէյն Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանին անձամբ յանձնեց Անգլիոյ պատասխանը Քէլլոկի ծրագրին՝ պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու մասին։ Ծանուցագրին մէջ անգլիական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ կը հաստատէ ամերիկեան թելադրութիւնները եւ կը խոստանայ իր կարելին ընել՝ զանոնք իրականացնելու համար։ Կը թելադրէ բանակցութեանց սկսիլ՝ խմբագրելու համար Քէլլոկի առաջարկած ձեւով ընդհանուր համաձայնագիր մը։ Անգլիա բոլոր գաղթապետութեանց հաւանութիւնն առած է այս մասին, այնպէս որ այժմէն իսկ յանձնառու կ՚ըլլայ իր կատարեալ աջակցութիւնը տալ ծրագրի մը, որ «առանց վերապահութեան եւ առանց սեղմումներու ջնջուած կը յայտարարէ պատերազմը՝ իբրեւ գործիք քաղաքականութեան»։

Անգլիական ծանուցագիրը վերապահումներ կ՚ընէ միայն կնքուած դաշնագիրներու՝ և Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտի մասին։ Այս վերջինը եւ Լոքառնոյի դաշինքները «հիմնական տարրերն» են անգլիական քաղաքականութեան։

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Քէլլոկ մեծապէս ուրախացած է Անգլիոյ պատասխանէն։

Հայ մը արկածի զոհ

Մարսիլիայէն կը հեռագրեն թէ Կիրակի օր Թովմաս Քէրվէրշեան (Կէվրէկեան.°) անուն Հայ մը կը փորձէր ելլել քալող հանրակառքի մը վրայ, երբ վար իյնալով անիւներուն տակ մնաց։ Մահը վայրկենական եղաւ։

Ռուսիայէն թուրք գաղթականներ պիտի գան

«Ազգամ»ի համաձայն, Թուրք կառավարութիւնը՝ կը փափաքի աչնան մեծ թիւով գաղթական բերել Թուրքիա։ Ներկայիս ռուս կառավարութեան հետ բանակցութիւն կը կատարուի քանի մը հարիւր հազար գաղթական փոխադրելու համար Ռուսիայէն Թուրքիա։

Մէկ միլիոն՝ Սուրիոյ գաղթականներուն

Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութեան Գրասենեակը կը հաղորդէ թէ՝ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին հանգանակած է 191.675 զուիցերական ֆրանք ինպաստ Սուրիոյ մէջ գաղթականներու տեղաւորման գործին։ (938.249 ֆրանսական ֆրանք։

Այս գումարը մաս առ մաս կը յանձնուի Ժընեւի Աշխատանքի Միջազգային Դիւանին, որուն հսկողութեան տակ է որ կը կատարուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղթականներու տեղաւորման գործը։

Օտարները կրնան շէնք գնել

Էնկիւրիէն եկած նոր հրահանգի մը համաձայն, ֆրանսական, իտալական, գերմանական եւ չեխոսլովաք հպատակները կրնան շէնք ու հող գնել քաղաքներու եւ գիւղաքաղաքներու («գասապա» մէջ թէ դուրսը։ Ռումանիոյ, Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Լեհաստանի հպատակները միայն քաղաքներու եւ գիւղաքաղաքներու մէջ կրնան անշարժ ինչքի տիրանալ։ Այս ցանկէն դուրս գտնուող օտարահպատակները իրաւունք չունին մասնակցելու պետական աճուրդներու, և հող կամ շէնք գնելու։

Նոր ցանկ. ներում Սուրիոյ ապստամբներուն

Սուրիոյ վարչապետ Շէյխ Թաճէտտին յաջողած է ներման շնորհք ստանալ կարգ մը ապստամբապետներու մասին, որոնք չէին կրցած օգտուիլ առաջին ներումէն։ Նոր ընդհ. ներումէն պիտի օգտուին տօքթ. Շահպէնտէր, Շիւքրի Գուվէթլի, Հասան էլ Հաքիմ, Օսման էլ Շարապաթի, Սամի էլ Սարաճ, Սաիտ Թերմանի, Նէ ըիհ եւ Ատիլ էլ Ազմի։

Ֆրանսական մարզպանը չէ փափաքած այս ցուցակին մէջ մտցնել Սուլթան Աթրաշի, Էմիր Ատիլ Արսլանի եւ Ֆէվզի պէյ Գավուգճիի անունները։

Փարիզէն Պոլիս 60 ժամէն

Քանի մը օր առաջ Էնկիւրիի մէջ գումարուեցաւ արեւելեան ճեպընթացի խորհրդաժողովը, ուր որոշուեցաւ 1930էն սկսեալ 15 տարի եւս երկարաձգել երկաթուղիի վարչութեան վերաբերեալ համաձայնագիրները եւ Փարիզ-Պոլիս ճամբորդութեան տեւողութիւնը 65 ժամէն 60ի ջեղչել։

Աֆղանիստանի թագաւորը Էնկիւրիի մէջ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.— «Համիտիէ» եւ «Մէճիտիէ» յածանաւերը եւ քանի մը թորփիլանաւեր, որոնց մէջ տեղ գրաւած էին պաշտօնական պատուիրակութիւններ եւ մամուլի ներկայացուցիչներ, Սեւ ծովու մէջ դիմաւորեցին Աֆղանիստանի թագաւորը, որ Սեւաստապոլէն նստած էր «Իզմիր» շոգենաւը։

Թագաւորը «Իզմիր»ի մէջ ընդունեց Թուրք մամուլի ներկայացուցիչները։ Ամանուլլահ խան Թուրքերէն լեզուով խօսեցաւ անոնց հետ, եւ ըսաւ թէ մեծ ուրախութիւն կը զգայ գտնուելով Թուրքերուն մէջ, զորս ամէնէն աւելի կը սիրէ աշխարհի մէջ. աչքի բիբին պէս։

Պաշտօնական ընդունելութենէն վերջ մասնաւոր կառախումբ մը իր շքախումբով տարաւ Էնկիւրի։ Կայարանը դիմաւորելու եկած էին Մուսթաֆա Քէմալ եւ Ըսմէթ փաշաները։ Մ. Քէմալ եւ թագաւորը ողջագուրուեցան։ Զօրանցքէ մը յետոյ, Էնկիւրիի քաղաքապետը արտասանեց ճառ մը, որուն պատասխանեց թագաւորը։ Յետոյ թափօրը ուղղուեցաւ հիւրերուն յատկացուած շէնքը։

Թագաւորն ու թագուհին կիրակի ժամը 17ին Ազգ. Մեծ Ժողով գացին՝ Մ. Քէմալի ընկերակցութեամբ եւ օթեակի մը մէջ ունկնդրեցին վիճաբանութիւնները։ Յետոյ ներկայ եղան անկախութեան պատերազմի շքադրամներու բաշխման արարողութեան։ Արքայական հիւրերուն առջեւ տողանցք կատարեցին նաեւ զինուորներ եւ զպրոցական աշակերտներ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ Հ. Յ. Դ. Շրջանային կոմիտէի։

Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8 30ին, «Փըթի ժուռնալ»ի սրահը, 21 Rue Cadet, Մէթրօ Cadet.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս Կիրակի։

ՆԻՍ.— Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Նիսի Շրջանային կոմիտէի, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին. 35 Bld. du Beuchage։

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, Յունիս 2ին։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՏԷՍԻՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի, 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Գէլիպոլի եւրոպահայ Կ. Խաչի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

Խ. Յովհաննէսեան 20, Գ. Թօլեան 10, Ճ. Ս. Այվազեան 20, Լ. Տէր Մանուէլեան 30, Գ. Կակոեան 20, Ղ. Տէր Ալիքսանեան 10, Պ. Ֆրանկիւլեան 20, Ս. Զայրգեան 10, Փոքրիկն Արշալոյս Զալըգեան 5, Տիկին Լուսիկ Զալըգեան 10, Monsieur Yani (Եանի) 10, Յ. Տարագճեան 20, Յ. Զուռնաճեան 5, Կ. Գալայճեան 15, Ճ. Տարագճեան 10, Ս. Գույումճեան 10, Տիկ. Հ. Հագոպեան 5, Ա. Տէտէեան 10, Ա. Տօնիկեան 5, Ս. Այվազեան 10, Ս. Ոսկերիչեան 15, Գ. Գազըզեան 10, Գ. Գասպարեան 5, Տիկ. Հիւանիկ Պալեան 10, Գ. Սաստալեան 2, Օր. Սիւզէն Ռըստէկեան 5, Տիկ. Մարիամ Մուրատեան 10, Գ. Մուրատեան 5, Տէր եւ Տիկ. Գրիգորեան 20, Ա. Գույումճեան 10, Ղ. Հոլեկեան 20, Կ. Հաճիեան 5, Ն. Սարգիսեան 10, Տիկ. Մ. Մալխասեան 5, Յ. Սօլագեան 3, Ա. Շէհիրեան 10, Ն. Մոմճեան 5, Ե. Եզնիկեան 20, Փօլ Գազանեան 10, Թ. Աւատեան 5, Ա. Գէչէլեան 5, Յ. Ծիւէրճեան 5, Օ. Արարատրեան 5, Ա. Սուքիասեան 10, Յ. Նորատունկեան 10, Պ. Աստուրեան 15, Հայկ Եօրկանճեան 5, Բ. Թաղէօսեան 5 ֆրանք։ Ընդհ. գումար 500 ֆրանք։

Տես «Յառաջ» 19 Մայիս)։

Քալիբլէճի (Մարսէյլ) հայ աշխատաւորներուն հանգանակութիւնը.—

Գ. Եղիկեան, Մ. Նաթուրեան, Մ. Զագլաքեան, Խ. Պօլոեան, Ա. Սարաֆեան, Փ. Գարանֆիլեան, Գ. Ահարոնեան 10ական, Մ. Մարանճեան 5, Պ. Տավուլճեան 3, Մ. Մազմանեան, Ս. Ղազարեան, Մ. Պժեան 5ական, Ս. Սարգիսեան 6, Գ. Պօրանեան 5, Գ. Գայթանճեան 10, Սիմոնեան, Քափլանեան, Պետիկեան 5ական, Փամպուկեան 3, Նասիպեան 5, Կ. Սիմիտճեան 10, Յ. Թօքաթլեան 5, Լ. Տէտէեան 2, Գ. Լուսիկեան, Վ. Աճէմեան, Գ. Աբգարեան 5ական, Մ. Ղազարեան 2, Կ. Զօլաքեան 3, Հ. Թաշճեան 5, Մ. Թնկրեան 3, Ա. Գնաճեան 5, Վ. Նշանեան, Ռմն, Լ. Տէր Մարտիրոսեան, Ն. Քէհեաեան 5ական, Կ. Ղազարեան 10, Ruebo 1, Ո Անատեան 5, Ա. Հայրապետեան 5, Ս. Յարութիւնեան 10, Գ. Յ. Եղիկեան 5, Մ. Պօյաճեան 15 ֆրանք. ընդհ. գումար 258 ֆրանք։ Առանց ցանկի 52 ֆրանք ալ հաւաքուած է կարգ մը ազնիւ Ֆրանսացիներէ։ Համագումար՝ 310 ֆրանք։ (Տես «Յառաջ» 19 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ այս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարան Ընթերցարանին մէջ։ Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան, Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Գրիգոր Զուլհակեան Սանասարեանցի)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չիթպաշեան, հօր անուն Գէորգ, մօր անուն Նուաֆար։ Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին։ Իմացնել Սրբուհի Մէնտիլեանի, Maison d'ouvrières, Aouste, Drôme.

— Կը փնտռուի Անգարացի Յովհաննէս Պօղլուեան, որ Պուլկարիայէն Ամերիկա երթալու համար Ֆրանսա գալը իմացուած է։ Իմացնել իր մօր Թագուշ Պօզկուեանի, 2 Rue de Moulin, Bourgoin, Isère, France. Կը խնդրուի Պուլկարահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մշոյ Բուլանուխ Թէշուտ գիւղացի Հլղաթ Աւետիսեան որ տարի մը առաջ կը գտնուէր կրաս։ Իմացնել՝ Մուրատ Այաշեանի՝ Chemin Montaberles-Maison Balian, Décines (Isère).

— Կը փնտռուի Սարգիս Ջաքըճեան որ ութ ամիս առաջ ծն. տեսնալ ճացէն առած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի. Villa la Babiole, Ave. Beau Site. Nice (A. M.)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57 82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

[illegible]	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ՍՈՒՐԻԱ		100 ֆ.	200ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՄԱՅԻՍ 1928

23 MAI 1928

4 ՏԱՐԻ ԹԻՒ 654

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ՀԷՔԵԱԹ

«Ազէրի Թիւրք», Ատրպէյճանի Մուսաւաթական կուսակցութեան օրկանը, տարօրինակ լուրեր կը հաղորդէ իր վերջին թիւով 15 Մայիս։

Ահա անոնց պիտի կարդաք։

Անոնք առաջինը, այն թէ՝ Մակուի մէջ ձերբակալուած վեց Հայեր, որոնք օտար պետութեան մը հրահանգով կը գործէին քիւրտ աշիրէթներուն մէջ։

Ընտրեցալ թերթը իր լուրին աւելի գոյն տալու համար, կ'աւելցնէ թէ վեցն ալ Դաշնակցականներ են։

Բոլոր անոնք որ հետեւած են քրտական շարժման անցուդարձերուն, «Յառաջ»ի կամ ուրիշ հայ եւ օտար թերթերու միջոցաւ, կուշտ մը պիտի ծիծաղին հայս «արժանահաւատ» լուրին վրայ։

Մենք նոր կ'իմանանք թէ վեց Դաշնակցականներ ձերբակալուած են Մակուի մէջ։ Բայց մանաւանդ, թէ անոնք կ'աշխատին եղեր օտար պետութեան մը հրահանգներով։

Որուան այս ժամուն, եթէ կայ օտար պետութիւն մը որ գաղտնի աշխատանքներ կը կատարէ Քիւրտերը մոլորեցնելու համար, այն ալ խորհրդային իշխանութիւնն է։

Արդարեւ, Թուրքիա եւ կարմիր Ռուսաստանը ձեռք ձեռքի տուած են, Քիւրտերը գրգռելու եւ զանոնք Անգլիոյ (Իրաք) եւ Պարսկաստանի դէմ դարձնելու համար։ Այս մասին փաստեր ալ չեն պակսիր։ Նոյնիսկ խորհրդային հիւպատոսներու անուններ։

Անգլիան ալ, իր կարգին, մութ ծրագիրներ կը հետապնդէ։ Բայց ան այս միջոցին այնքան դժկամակ է Քիւրտերուն հանդէպ, որ եթէ ձեռքէն գայ, Թուրքիոյ դէմ գործող Քիւրտերն ալ պիտի զսպէ։

Մուսուլին տիրանալէ յետոյ, Մեծն Բրիտանիա ոչ Քիւրտերով կը հետաքրքրուի, ոչ ալ Հայերով կամ Ասորիներով։

Արդ. ո՞ր Դաշնակցականն է որ պիտի գիջանէր քիւրտ աշիրէթներուն մէջ գործել, խորհրդային իշխանութեան կամ Թուրքիոյ հրահանգներով։ Մինչեւ անգամ Անգլիոյ պատուէրով։

Այդ պետութիւնը չի կրնար ըլլալ նաեւ Պարսկաստանը, որ իր դէմ կը տագնապի, եւ որուն ամբողջ հոգն է զգուշանալ օտարին կնճիռներէ, որպէս զի կարենայ նուիրուիլ ներքին բարենորոգումներու։

Մնաց որ, վեց Հայերը ձերբակալողները Պարսիկներ են, հետեւաբար աւելորդ է խօսիլ այս մասին։

Ուրեմն, չափազանց խախուտ է թրքական լուրին այս մասը։

Բայց անոր խարդախութեան աւելի կը համոզուինք, երբ կարդանք շարունակութիւնը։

«Ազէրի Թիւրք»ի պատմութենէն կը հասկցուի թէ՝ կալանաւոր վեց Հայերը կ'ուզէին ապստամբութիւն մը հանել, Քիւրտերուն կրթնելով։

Այսինքն, իրենք են որ պիտի ապստամբէին, եւ ոչ թէ ապստամբութեան պէտք զգային Քիւրտերը։

Եւ դեռ աւելի պարզելով, Դաշնակցութիւնն է որ ձեռնարկեր է ապստամբութիւն մը ստեղծել, այդ վեց հոգիով…

Միայն թէ, Մուսաւաթի օրկանը ինք ալ չի գիտեր թէ Դաշնակցութեան ո՞ր թեւը…

Արդ, չմոռնանք. «Ազէրի Թիւրք» նշանաւոր գիւտ մը ըրած էր ասկէ առաջ, եւ այս անգամ ալ կը յիշէ զայն։

Իբրեւ թէ, Դաշնակցութիւնը համագումար «քոնկրէ» գումարեր է Թաւրիզի մէջ, եւ համաձայնութիւն չգոյանալով քաղաքական ուղեգծի մասին, երեք թեւի բաժնուեր է,— ցարական Ռուսիոյ կողմնակից, բոլշեւիկներուն հետ գործակցելու կուսակից եւ անկախութեան կուսակից։

Այս հէքեաթին արժէքը պարզելու համար, բաւէ թէ Դաշնակցութիւնը «քոնկրէ» չէ ունեցած 1924էն ի վեր, գոնէ այն ձեւով որ կը հասկնայ «Ազէրի Թիւրք»ը։ Բայց ամէն տարի, աշխարհի բոլոր դաշնակցական կազմակերպութիւնները կ'ունենան իրենց Շրջ. ժողովները։ Պարսկաստանն ալ իր կարգին։

Արդ. ոչ մէկ ատեն, բայց մանաւանդ անցեալ տարի, այդ երկրին երկու Շրջ. ժողովներն չեն ունեցած ո՛ր եւ է վարանում կամ վերապահում՝ մեր քաղաքական ուղեգծի մասին։ Այդ ժողովներուն մէջ ալ խօսք չէ եղած ո՛չ ցարական, ոչ ալ բոլշեւիկեան «օրիանտասիոն»ի մասին։ Բոլոր ձայները ամփոփուած եւ յանգած են միեւնոյն տեսակէտին,— Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան։ Եւ այս անգամ աւելի յստակ ու վճռական։ Իբրեւ սահմանակից խորհրդային երկիրներու, Պարսկաստանի մեր ընկերները իրենց քաղաքական ուղղութեան մասին դասալու պէտք չունին Բէսուլ զադէներէ։

Այս բացատրութիւններէն յետոյ, դուք եզրակացուցէք թէ ո՞ց ողջ բան մը, որ հաստատէր «Ազէրի Թիւրք»ի լուրին վաւերականութիւնը։

Բայց, տրամաբանութիւնը եւ ճշմարտութիւնը չեն որ կը հետաքրքրեն Մուսաւաթի Պոլիս նստած ներկայացուցիչները։ Անոնք մասնաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւին Թուրքական գործին մէջ ալ, — պղտորել պարսիկ իշխանութեանց միտքը, եւ խանգարել հայեւպարսիկ դարաւոր, անքակտելի բարեկամութիւնը։

Ատո՛ր կը ձգտի այն նշանաւոր յօդուածաշարքն ալ, որով «Ազէրի Թիւրք» ուզեց ընդդիմախօսել համարիական ճակատի Թուրքին, բայց ամէն բանէ առաջ սուտ-իրաւ իրար խառնեց, Պարսիկները Հայերուն դէմ գրգռելու համար։

Բարեբախտաբար, պարսիկ ժողովուրդն ու կառավարութիւնը շատ աւելի բան գիտեն այս բոլոր անցուդարձերու մասին քան Բէսուլ զադէները եւ Միրզա Պալաները։ Շ.

ՖԻԼԻՊԷԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի Բ. ՆԱՄԱԿԸ

…Խմբագիր

Ընդունած ենք ձեր Մայիս 9 թուակիր նամակը՝ ներփակ չորս հազար հինգ հարիւր 4500) ֆրանսական ֆրանքի չէքով, ստացման ընկալագիրը ներփակ պիտի գտնէք։

Քանի մը օրէն «Յառաջ»ի պիտի ղրկենք ձրի սեղանատան աշակերտներու մէկ խմբանկարը։

Եթէ աւելի գրամ ունենանք, մտադիր ենք որբերու եւ անօթ մանուկներու հագուստ ալ շինել ապագային։

Սեղանատունը երէկուընէ ի վեր բացուած է. խեղճ տղաքը «Յառաջ»ը եւ նուիրատուները օրհնելով կը ճաշեն։ Այրի կիներ, արցունքոտ աչքերով, իրենց զաւակները հեռաւոր տեղ, ղրկէ կը բերեն եկեղեցի և փառք կուտան Աստուծոյ որ իրենց որբուկները տաք կերակուր կ'ուտեն։

Ջերմ սիրով աղօթարար
Ա. Օ. Ց.ի Նախագահ՝
ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ֆիլիպէ, 16 Մայիս

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՐԱՆԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ «Ազդարար» խմբագրականի մը մէջ վերլուծելով Պարսկաստանի մէջ կատարուած բարենորոգումները, կը գրէ (17 Մայիս).

—« Իբրեւ անմիջական լրացուցիչ, սեղանի վրայ եկաւ նաեւ արտաքին կապանքներու թօթափման հարցը։ Ճիշդ է, դէպքերու իսկ բերումով, պատռուած էր անգլիական նշանաւոր դաշնագիրը, որ Պարսկաստանը երկու ազդակի կը բաժնէր։ Բայց դեռ կար քափիթիւլասիոնը, զամոկլեան սուրի պէս առկախ, եւ միշտ իջնելու պատրաստ։ Պէտք էր զայն ալ նետել, եւ պարսիկ ղեկավարը, առանց այլ եւ այլի փորձեց այդ շարժումը, անցեալ Մայիսին, պետութեանց հաղորդելով թէ՝ մէկ տարի յետոյ կը դադրին քափիթիւլասիոնները։ Պայմանաժամը լրացաւ այս Մայիս 10ին։ Պիտանաս, ժամանակին յայտնեց իր հաւանութիւնը, իսկ Անգլիա եւ Ռուսիա դեռ լուռ են, եւ եւս սպասելով իրենց ցանած որոմներու արդիւնքին։ Չէ՞ որ ատենէ մը ի վեր բռնկած է Լուրիստանը, և կրակը կրնայ աւելի տարածուիլ, քանի որ իրենք են կայծ նետողն ալ, քարիւղ թափողն ալ։

Բայց աւելի յատկանշական է արդիացման փորձը, որ կը կատարուի մշակութային-ազգային ճակատին վրայ։ Րիզա Շահ կը փորձէ ազգայնական աւիւն ներարկել պարսիկ նոր սերունդին, եւ տոհմիկ դիմագիծ տալ անոր։ Եթէ երէկ հանգիստն ու շահն էր պարսիկին ազգային ամբողջ արժէքը, այսուհետեւ բոլորովին նոր իտէալներ յաջորդելու են անոնց։ Փոխէ աւելի սեփական հայրենիքի եւ ազգութեան ձայնը պէտք է խօսի Իրանցիի սրտին։

Եւ ահա պարտականութեան ամբողջ ծրագիր մը, բոլոր ճիւղերուն մէջ, սկսեալ դպրոցներէն մինչեւ գրականութիւնը եւ պարզ առևտուրը։

Կատարեալ զարթօնք մը, ամէն ճակատի վրայ։ Արթնցած զարաւոր քունէն, եւ աչքերը շփթելով, Լօմէր Խայեամի հայրենիքը կը փորձէ բանալ աչքերը քաղաքակրթութեան լոյսին, եւ իր տեղը գրաւել ազգերու շարքին»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վեց Հայեր ձերբակալուած՞

Պոլսոյ Ադրբէջանցի Մուսաւաթականներուն օրկան «Ազէրի Թիւրք»ի Մայիս 15ի թիւին մէջ կը կարդանք.—

Պարսկական Ատրպատականի Մակու նահանգին մէջ ձերբակալուած են վեց Հայեր, որոնք քիւրտ աշիրէթներուն մէջ օտար պետութեան մը հրահանգներով գաղտնի աշխատութիւններ կը կատարէին։ Ձերբակալուածները Թաւրիզ ղրկուած են։ Հաստատուած է թէ այս վեց Հայերը կը պատկանին Դաշնակցութիւն կուսակցութեան, եւ կ'ուզէին Քիւրտերուն վրայ կրթնելով ապստամբութիւն մը հանել։ Քննութիւնները ցոյց պիտի տան թէ այս մարդիկը ո եւ է կապ ունի՞ն Դաշնակցութեան այն խմբակին հետ, որ որոշած էր բոլշեւիկ եւ խորհրդային ուղղութեան հետեւիլ։ Ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարուան համաժողովին մէջ, Դաշնակցութիւնը երեք հատուածի բաժնուած էր. ցարական Ռուսիոյ կողմնակից, բոլշեւիկներուն հետ գործակցելու կուսակից եւ անկախութեան տեսակէտը պաշտպանողներ։

Խմբ.— Տես այսօրուան խմբագրականը։

Քիւրտերու յաւակնութիւնները կը ճնշուին

Անատոլուի Գործակալութիւնը Մարտինէն կը հաղորդէ Մայիս 16 թուականով :—

Արեւելեան Նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ աշխատանոցը հաստատեց տեղւոյս Թիւրք Օճաղի շէնքին մէջ։ Իպրահիմ Թալի պէյ քանի մը օրէն հացկերոյթ մը պիտի տայ ի պատիւ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ պետական ու զինուորական անձնաւորութիւններու։ Մարզպանը Մարտինի կուսակալին եւ մասնաւոր քննիչներուն ընկերակցութեամբ քննական պտոյտ մը կատարեց շրջակայ գաւառները։

Փախստականները հետզհետէ, հարաւային սահմանը անցնելով Թուրքիա կ'ապաստանին։ Փախստականները բոլորն ալ զղջում կը յայտնեն եւ կը վերադառնան իրենց տեղերը։

Այն օրէնքը, որու համաձայն Արեւելեան Նահանգներու մէջ պաշտպանման վիճակի ջնջումէն յետոյ կատարուած յանցանքները կը ներուին, մեծ ուրախութիւն պատճառած է բովանդակ Մարտինի գաւառին մէջ։ Ամէն օր բազմաթիւ անձեր հաւատարմութիւն կը յայտնեն կառավարութեան։

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան

Էնկիւրիի մէջ կը շարունակեն մեծ պատիւներ ընել Աֆղանիստանի թագաւորին եւ թագուհիին։ Կիրակի իրիկուն Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի կողմէ տրուեցաւ մեծ հացկերոյթ մը, որուն կը մասնակցէին 100 հոգի։ Ճաշէն վերջ ճառ մը արտասանելով, Հանրապետութեան Նախագահը վեր հանեց պատմական այն կապերը, որոնք կը միացնեն Աֆղանիստանն ու Թուրքիան, երկուքն ալ կեդրոնական Ասիոյ ծնունդ, երկուքն ալ միաժամանակ պայքարած՝ իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար։ Ցետոյ աւելցուց.

— Ազգերու էական ու կենսական սկզբունքն է երբեք թոյլ չտալ որ ձեռք դպցնեն իրենց անկախութեան։ Մեր երկու քոյր ազգերը ապացուցին թէ իրապէս կը հաւատային այս սկզբունքին։ Թուրք ազգը կը փութայ այս առթիւ կատարել այն աշխատանքներն ու պարտականութիւնները, որոնք կ'իյնան քոյր ազգի մը։ Ազգերու եւ անոնց վարիչներու ուշադրութենէն ու զգօնութիւններէն կախուած է որ անկախութեան այդ արեւը դարձեալ չանհետանայ մութ ամպերու ետին։ Կը մաղթեմ որ աֆղան ազգին, իր զօրաւոր վեհապետին եւ խիստ յարգելի թագուհիին բախտը պայծառ ըլլայ։

Պատասխանելով Մուսթաֆա Քէմալի ճառին, Ամանուլլահ թագաւորը ուրախութիւն յայտնեց որ Թուրքիա կը գտնուի։ Ու աւելցուց.

— Մեր երկու ազգերուն միջեւ կապերը այնքան զօրաւոր են, որ մեր երկիրները կարելի է նմանցնել երկու մարմիններու, որոնք նոյն հոգին եւ նոյն զգացումն ունին։ Մեր երկու քոյր ազգերը նոյն նպատակներն ու նոյն պարտականութիւններն ունին։ Աֆղանիստան պատրաստ է կատարելու քոյր ազգի մը բաժին ինկած պարտականութիւնները։

Աֆղանիստանի թագաւորը յետոյ դարձեալ իր բարեկամական սրտագին զգացումները յայտնեց հանդէպ Ղազիին եւ Թուրք ազգին, ու բարեմաղթութիւններ ըրաւ Թուրքիոյ բարօրութեան համար։

Անդորրութեան փոխառութեան պարտատէրերուն դէմ

Երկուշաբթի օր Փարիզի մէջ մեծ ժողով մը ունեցան Օսմ. Հանրային Պարտքի օտար պահանջատէրերը։ Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ մերժել Էնկիւրիի խնդրած պայմանաժամը՝ կտրօնները վճարելու համար։ Խիստ գրութիւն մը պիտի ղրկուի Թուրք կառավարութեան՝ Պոլսոյ ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ, առանց սակայն բացարձակապէս խզելու յարաբերութիւնները։

Իբրեւ վերջին զիջում, պահանջատէրերը կը հաւանին քանի մը շաբթուան պայմանաժամ տալ, կամ թողուլ որ երկու առաջին մասնավճարները (Յունիսի եւ Դեկտեմբերի) վճարէն Դեկտեմբերին, պայմանաւ որ Թուրքիա բացարձակ ապահովութիւններ տայ։

Ժողովականները գիտել տուին թէ իր այս ընթացքով

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՃԱՐԺԻ ՀԱՅ ՁՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԲ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպաճայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը	2000
Եւրոպաճայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը	899
Եւրոպաճայ կարմիր խաչի Վիէնի մասնաճիւղէն	200
Սեբաստիոյ փաթրին գիւղի Հայր. Միութիւն	200
Կ. Սասունի	25
Յ. Միսաքեան, Փլիշի	30
Ստեփան Եկէնեան, Մարսէյլ	10
Փարիզի հայ արիներու հանգանակութիւնը.—	
Դուրգէն Մեծատուրեան	10
Վահրիկ Տ. Դաւթեան	10
Ալֆրէտ Հանէս	10
Ս. Բէկզադեան	10
Պ. Եղիազարեան	15
Յ. Եղիազարեան	10
Ս. Սահակեան	5
Մ. Յակոբեան	10
Յ. Գէորգեան	10
Ս. Աբրահամեան	5
Հ. Դերձակեան	5
Ա. Ջամալեան	5
Դ. Յովհաննէսեան	10
Ս. Տ. Ստեփանեան	5
Տ. Ճգնաւորեան	5
Ա. Սողոմոնեան	5
Ա. Բարսեղեան	10
Գ. Պօլաճեան	10
Գումար	3,514
ԻԱ. Ցանկին գումարը	22,539
Ընդհ. գումար	26,053

… Խմբագիր,

Փարիզի հայ արիները, խորապէս զգածուած այն մեծ աղէտէն, որուն ենթակայ եղան Պուլկարիոյ մեր հայրենակիցները անպաստապար փողոցները կը մնան, կարելի եղած չափով, պզտիկ օգնութիւն մը հասցնելու իրենց խնայած դրամէն։ Ներփակ կ'ուղարկենք 150 ֆր. իբր Ա. վճարում։ Խմբապետ՝

Դուրգէն Մեծատուրեան

… Խմբագիր,

Սեբաստիոյ փաթրին գիւղի նորակազմ Հայր. Միութիւնս, որքան ալ ունենայ իր բազմապիսի պէտքերը, չի կրնար անտարբեր մնալ հանդէպ այն ծանր կացութեան որուն մատնուած են մեր դժբախտ հայրենակիցները, Պուլկարիոյ մէջ։

Ընդառաջ երթալով ձեր կոչին, կը փութանք «Յառաջ»ի ուղարկել երկու հարիւր (200, ֆր. յատկացնելու իր նպատակին։

Մենք աշխատաւորներս ուր որ ալ ըլլանք, պիտի փութանք հասցնել մեր եղբայրական օգնութիւնը դժբախտութեան զոհերուն։ Վարչութիւն

Տէսին, 17 Մայիս

×

… Խմբագիր,

Ֆիլիպէի ժաժքի աղէտալի լուրը լսելուն ենթեծանքը ստիպեցին մեզ որ ժամանակ չկորսնցնենք գիրենք մխիթարելու, փութացինք անմիջապէս սեփականել Լիոնի հայ ժողովուրդը, գոնէ մասամբ մեղմացնելու համար զոհերուն վիշտը։ Ուստի Եւրոպաճայ Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղս, իր հանգանակութենէն կը ղրկէ 2000 (երկու հազար) ֆր., միեւնոյն ատեն, շարունակելով իր գործը։

Ի դիմաց վարչութեան՝ Ատենապետուհի՝ Տ. Զօմաքեան, Քարտուղարուհի՝ Ե. Խաչատուրեան

ԹՈՒՐՔԵՒՔԻՒՐՏ ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ

1480 ՔԻՒՐՏԵՐ ՄՈՐԹՈՒԱԾ

25 ՔԻՒՐՏ ԱՂԱՆԵՐ ԵՒ 5 ՀԱՅԵՐ ԴԱՒԱԴՐՕՐԷՆ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԻ ՄԸ ԵՒ ՔԻՒՐՏ ԱՇԻՐԻՐԷԹԱՊԵՏԻ ՄԸ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Թուական երկար ատենէ ի վեր գրեթէ հաղորդակցութիւնները կտրուած էին Ներքին գաւառներու եւ քրտական ապստամբ շրջաններու հետ՝ ձորան խատաշունչ եղանակի արգելքներուն հետեւանքով։ Ցեռոյ, բոլոր գիծերու վրայ անդորրութիւն կը տիրէր եւ կարեւոր դէպքեր չէին պատահեր։

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Թուրք կառավարութիւնը անցեալ տարի ընդհանուր ներում յայտարարեց բոլոր քիւրտ ապստամբներուն եւ աքսորեալներուն եւ դանոնք հրաւիրեց վերադառնալ իրենց գիւղերը։ Թրքական այս նենգամիտ ծրագիրը շատ գիւրաւ հասկցուեցաւ եւ ոչ ոք հնազանդեցաւ անոր։

Ասոր վրայ, իր ծրագիրներուն ամլութիւնը տեսնելով, Թուրք բարբարոս կառավարութիւնը կը դիմէ բնի միջոցներու եւ Թուրքիոյ զանազան կողմերը աքսորուած քիւրտ ընտանիքները հաւաքելով Թիւվլիսէն(?)... էն, Երախայ ու Երիտասարդ, կը փոխադրէ Նուսիպինի(?) ... արեւել կողմը, Ալագամիչ գիւղը եւ վայրագօրէն մորթել կուտայ բոլորը մէկ, առանց խնայելու ծծկեր մանուկներու եւ ծերերու։

Մարտի վերջերը կատարուած այս գազանութիւնը, երկար ատենէ ի վեր խաղաղած շրջանները կրկին գրգռեց եւ թշնամութիւնները սկսան աւելի սուր եւ կատաղի հանգամանք ստանալ։

Թուրքերը, յուսախաբ իրենց դաւադիր ծրագիրներու յաջողութենէն, կրկին սկսած են ամէն միջոց ի գործ դնել, ջարդելու եւ մորթելու համար քիւրտերը։

Ահա ուրիշ սարսռազդեցիկ դրուագ մը։

Ցիարպէքիրի շրջանին մէջ Լճէ գաւառի գայմագամը կը հրաւիրէ շրջակայ քիւրտ գիւղերու 25 աղաները՝ անոնց հրահանգներ տալու պատրուակով։ Քիւրտ աղաները անտեղեակ իրենց հանդէպ նիւթուած դաւադրութեան, Լճէ կուգան եւ կը ներկայանան կառավարութեան։ Գայմագամը քիւրտ աղաները երկու-երեքական բաժնելով, կը յանձնէ ոստիկաններու եւ քաղաքէն դուրս զրկելով, ջարդել կուտայ բոլորն ալ։

Քիւրտ աղաներու հետ միասին ծերբակալուելով կը մորթուին նաեւ հինգ Հայեր, որոնք բնիկ Լճէցի են եւ հոն մնացած էին։

Այս մորթուած հինգ Հայերու անունները մէկ-մէկ հաւաքուած է եւ հոս դանոնք ճանչցողներ իսկ կան։ Այս լուրերը հաղորդած է մեզ անձամբ Լճէէն եկած քիւրտ մը։

Թուրք կառավարութիւնը սկըսած է նաեւ ծանր ճնշումներ բանեցնել Արարատի շրջաններուն մէջ գտնուող քիւրտ գիւղերուն վրայ։ Նոյն իսկ կ՚ըսուի թէ կ՚ուզէ պաշարել Արարատի շրջանը, եւ կը կարծուի որ այս առթիւ դիմած է նաեւ պարսկական կառավարութեան։ Այդ շրջանի քիւրտերը լաւ կազմակերպուած եւ պատրաստ են։

Միւս բոլոր շրջաններուն մէջ ալ սկսած են շարժումները եւ անպակաս են մասնակի ընդհարումներ եւ կռիւներ։ Կը կարծուի որ քանի մը շաբաթէն երբ ձիւնա-

հալը սկսի եւ անցքերը բացուին՝ շատ արիւնալի կռիւներ տեղի պիտի ունենան քրտական լեռներուն վրայ։

Քանի մ՚, ամիս առաջ շատ հերոսական դէպք մը տեղի ունեցած է Սասունի մէջ։

Թուրք զինուորներ քարայրի մը մէջ կը ձերբակալեն Ապօ եւ Ամօ անունով երկու քիւրտ ֆէտայիներ, որոնք գաւաճան քիւրտ աշիրէթապետ Ապտուրրահմանը ահաբեկելու ղրկուած էին Մահամէտ Խունուսի կողմէ։ Ապտուրրահման Թուրք կառավարութեան ձեռքը խաղալիք դարձած, մեծ վնասներ կը պատճառէր քիւրտերուն, եւ այդ պատճառով ալ Մահամէտ Խունուս իր ամենավստահելի երկու ֆէտայիներուն պաշտօն տուած էր սպաննել զայն։

Թուրք զինուորներ կը կապեն Ապօն եւ Ամօն եւ կը տանին հարիւրապետին, որու մօտ կը գտնուէր Ապտուրրահմանը։ Երկու քիւրտ հերոսները շղթայակապ մզկիթի մը մէջ կը դրուին, հետեւեալ օր քաղաք փոխադրուելու եւ մեռցուելու համար։ Հարիւրապետը, Ապտուրրահմանը, չորս զինուորներ եւ երկու քիւրտեր միատեղ մզկիթին մէջ կը պառկին։ Երբ բոլորն ալ կը քնանան, Ապօն կ՚արթննայ եւ կը յաջողի քակել իր ձեռքի կապերը եւ առանց արթնցնելու գրաւելէ վերջ հարիւրապետին բարձին տակէն մաւզերը, կուգայ եւ կը քակէ Ամօին ալ ձեռքերը։ Ամօն ես կը յաջողի Ապտուրրահմանի զէնքը գրաւել եւ երկու ֆէտայիները միաժամանակ կը կրակեն եւ կը մեռցնեն հարիւրապետը։ Ապտուրրահմանը՝ վերջը կարգը կուգայ զինուորներուն, զանոնք եւս սպաննելէ վերջ Ապօ եւ Ամօ կը յաջողին փախչիլ եւ այժմ կը գտնուին ապահով տեղ։

(Ազդակ. 12 Մայիս)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

Մէկ տարուան մէջ, մեծ ցնցումներու երկար շարք մը արձանագրուեցաւ։ Երկիրը շարժեցաւ Փոքր Ասիոյ, Պաղեստինի, Իրիմի, Իտալիոյ մէջ եւ վերջերս ալ՝ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի մէջ։ Այս վերջին երկուքը, կատարեալ աղէտի երեւոյթն առին, մանաւանդ, Պուլկարիոյ շարժը։

Երկու ցնցումներու պատճառած նիւթական վնասը կը գնահատուի մօտաւորապէս կէս միլիոն փրանք։ Բարերախտաբար ցնցումներէն մէկը պատահեցաւ լոյս աչքով, առտուան 11ին, միւսը իրիկուան դէմ, ժամը 9ին, այնպէս որ ժողովուրդը կրցաւ փրկուելու ժամանակ ունենալ։ Աղէտին նիւթական վնասներուն հետ բաղդատաբար, անձի կորուստը շատ մեծ չէ. ըստ պաշտօնական թիւերու, 103 մեռեալ եւ 700 վիրաւոր։

Պէ՛տք է հետեւցնել թէ ցնցումները աւելի յաճախադէպ դարձած են։ Վերջին կէս դարու վիճակագրութիւնը կը փարատէ այդ մասին ամէն վախ։ Որովհետեւ, 19րդ. դարավերջի իւրաքանչիւր տարին, արձանագրած է միջին 3 9 ցնցում։ Բայց եթէ կը կրենք այն տպաւորութիւնը թէ՝ ցնցումները մեր օրերուն մէջ աւելի յաճախադէպ են, պատճառը այն է, որ այս տարի ավէտը պատահեցաւ երկրագունդի յարաբերաբար սահմանափակ մէկ շրջանին վրայ։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

«La Tribuna» Իտալիոյ պետութեան կիսապաշտօն օրկանը կը գրէ.«Ֆաշիստական Իտալիան հայ քաղաքագէտի մը տեսակէտով» խորագրին տակ.

— Ամերիկա հրատարակուող «Հայրենիք» անունով հայկական թերթի մը մէջ, հայ նախկին խորհրդարանի նախագահ եւ այժմ Փարիզի Հայ Պատուիրակութեան պետ Պ. Ա. Ահարոնեան, հօթը երկար յօդուածներ կը գրէ «Ժամանակակից Իտալիան» խորագրին տակ, պարզելով մասնաւորապէս Ֆաշիստական Իտալիոյ դիմագիծը։

«Ան որ Իտալիա գտնուած է նախապատերազմեան շրջանին, կ՚ըսէ Ահարոնեան, եւ այսօր կը վերադառնայ, կը նշմարէ անմիջապէս խոր փոփոխութիւն մը քաղաքական սովորութեանց եւ ազգային մտայնութեան մէջ առհասարակ։ Այսօրուան Իտալիան պատմութեան հսկայ երեւոյթ մըն է։ Ամբողջ երկիրը, ամբողջ ազգը քաջարի եւ համարձակ լծուած է անխոնջ աշխատանքի։

Եւ դառնալով Ֆաշիզմին «որուն միայն կը պարտի այս ընկերային վերակազմութիւնը», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ.

«Սխալ է կարծել որ Ֆաշիզմը միայն համայնավարութեան հակահարուածը եղած է։ Ֆաշիզմը եղած է հակազդեցութիւնը իր ինքնաճիրութեան մէջ վիրաւորուած ազգային հպարտութեան։ Ան եղած է ըմբոստացումը փառքամէնթարիզմի փտած մեքենային դէմ, հին աւանդութեանց եւ քաղաքական կերպերու դատապարտումը։ Եւ մասնաւորապէս ան ազգի մը հաւկու ուժն է որ կ՚ուզէ իր արժանի տեղը գրաւել մեծ պետութեանց շարքին»։

Ու բաղդատելով իր դատողութիւնը Մուսոլինիի հատուածներու մէջ բրած յայտարարութեանց հետ, յօդուածագիրը կը շարունակէ.— «Իր արդար իրաւունքներէն զրկուած ըլլալու դառն գիտակցութիւնը, որ ամէն Իտալացիի մէջ կը գտնուի, աւելի կը զօրանայ, երբ նկատուի բնակչութեան յարաճուն յաւելումը։ Յաւեմայն դէպս, Նոր Իտալիան իր զաւակները չուզեր չորս հովին նետել ուրիշ ազգերը ուժեղացնելու համար։ Ով որ ասոր մէջ խաղաղութեան դէմ դաւադրութիւն մը կը տեսնէ, չարաչար կը սխալի»։

Վերջապէս հայրենասէրը եւ քաղաքագէտը չի կրնար չվերյիշել Իտալական նախորդ վարիչներու քաղաքական ուղղութիւնը, մասնաւորապէս Նիթթիի, այն տխուր հետեւանքներուն համար զորս ունեցաւ այդ քաղաքականութիւնը վերականգնող հայ ժողովուրդին համար։ Ահարոնեան խստօրէն կը քննադատէ Նիթթիի արեւելեան քաղաքականութիւնը, «որ մինչեւ այսօր կը մնայ մութ, թէեւ կը ջանան բացատրութիւնը գտնել ապիկար Սֆորցայի անձնական հակումներուն մէջ»։ Ս. Միլան

ԼՈՆՏՈՆ-ՊԱՂՏԱՏ ԵՐԿԱԹՈՒՂԱԳԻԾ

Պոլիս հրատարակուող իտալերէն «Մէսսաճէրօ տէլլի Իթալիանի» թերթը կը գրէ թէ անգլեւիտալական դրամատիրական մեծ խմբակ մը Իտալիոյ եւ Պալքաններու ճամբով մինչեւ Պաղտատ երկաթուղագիծ մը հաստատելու ձեռնարկներ կը կատարէ։

Ծրագրուած երկաթուղագիծը Անգլիայէն պիտի երկարի մինչեւ Իտալիոյ Պարի քաղաքը, ուրկէ շոգենաւերը մասնաւոր շոգենաւերով պիտի փոխադրուին Ալպանիոյ Տուրացցօ նաւահանգիստը։ Երկաթուղին այս քաղաքէն պիտի երկարի Սելանիկ եւ անկէ մինչեւ Պոլիս։ Շոգեկառքերը այստեղ պիտի անցնին Վոսփորի տակ շինուած փապուղիէ մը եւ Անատոլուի գծին վրայէն մինչեւ Պաղտատ պիտի երթան։

Նոր գիծով Հռոմ-Պոլիս միջոցը 48 եւ Լոնտոն-Պոլիս միջոցն ալ 24 ժամ պիտի կրճատուի։

ՀԱՅԿԱԲԱՆԱԿԱՆ

Revue des Etudes Arméniennesի վերջին պրակին մէջ (հատոր Է, պրակ 2—1927) պրոֆէսօր Մէյյէ, Հայրախօսական յօդուած ունի, մէկը գերմանացի երիտասարդ լեզուաբան Gerhard Deetersի Armenisch und Sudkaukasisch գրքին եւ միւսը՝ Հր. Աճառեանի վերջին երեք գրքոյկներուն վրայ։

1.— Հայերէն բառեր հին մատենագրութեան մէջ, հատոր Բ. Վենետիկ 1926, 299 էջ։

2.— Ձեռագրական սրբագրութիւններ հայ մատենագիրների մէջ — Երեւան, 1926, 84 էջ։

3.— Քննութիւն Նոր-Նախիջեւանի բարբառի, Երեւան, 1925, 464 էջ։

Հրաչեայ Աճառեանի համար, որ իր աշակերտն է, պրոֆէսօր Մէյյէ կը գրէ թէ անոր գործունէութիւնը զերմնական է պար գապէս. բացի իր հոյակապ Ստուգաբանական բառարանէն, որու պատրաստութիւնը վեր է արդէն սովորական մարդու մը աշխատանքի կարողութենէն, և որու նմանը հրատարակուած չէ տակաւին աշխարհի ոչ մի լեզուով. նա կը հրատարակէ երեք նոր երկասիրութիւններ որոնք արդիւնքն են անձնական քրտնաջան հետազօտութեանց. այս երկերը ցոյց կուտան թէ ինչ աղբիւրներու եւ խուզարկութեանց արդիւնք են Աճառեանի բառարանին հատուածներուն հիմերը։

Առաջին գիրքը կը պարունակէ նորագիւտ՝ ձեռագրերու մէջ գործածուած եւ կամ հիներու մէջ գոյութիւն ունեցող, բայց ուշադրութենէ վրիպած նոր հայերէն բառեր, որոնք ոչ մէկ հայերէն բառարանի մէջ կը գտնուին։ Այս գիրքը տեսակ մը յաւելուած է հայերէն բառարաններու եւ կը պարունակէ հետաքրքրական բացատրութիւններ։ Այս նոր բառերը ապահովաբար հին են եւ վաւերական. այսպէս 261րդ էջին մէջ կը յիշէ ոզնիկ բառը, որ կը գտնուի Յովհ. Ոսկեբերանի թարգմանութեան մը մէջ յուշկապարիկ բառին քով, իշացուլ նշանակութեամբ։ Երդ էջին մէջ կայ կռոգ... պետ բառը իբր արհեստապետ եւայլն եւայլն։ Այս նոր բառերէն շատերը կը բացատրեն բառական շատ մը թերիներ. այսպէս, օրինակ՝ մինչեւ հիմա չունէինք կտրել բառի բայանունը, այսինքն կտրել գործողութիւնը նշանակող գոյականը. Աճառեան էջ 7ի մէջ կը մատնանշէ կտուր բառը։ Կան նաեւ միջնադարեան նոր բառեր, ինչպէս՝ ... ազատի (իրաներէն azatih) եւլն.։

Գալով Դէէթէրսի, Մէյյէ կ՚ըսէ թէ երկար ժամանակներէ ի վեր հրատարակուած չէր այդչափ խնամեալ մեթոտով պատրաստուած եւ օգտակար հատոր մը հայկական լեզուաբանութեան մասին։ Այս երիտասարդ գիտունին առաջին փորձերը կը խոստանան ապագայի մեծ յոյսեր, ինչպէս հայկական նոյնպէս եւ կովկասեան միւս լեզուներու մասին։ Ամբողջ գիրքը գրուած է խնամութեամբ, տրամաբանութեամբ եւ հմտութեամբ. (Leipzig 1927 - in 8o 114 էջ)։

Դէէթէրս կը զբաղի այն հարցով թէ ի՛նչու հայ լեզուն որ հնդկեւրոպական ճիւղին կը պատկանի, այնչափ շատ հեռացած է իր քոյր լեզուներէն, վերիվայր շրջելով հնդկեւրոպական միւս լեզուներու շատ մը ձեւերն ու կանոնները։

Պատճառը պարզ է. հայերէնն այն ձեւով որով կը ճանչնանք Ե. Դարու մատենագրութեամբ, բնիկներու խօսական լեզուն չէր, այլ ներմուծուած՝ հնդկեւրոպական ժողովուրդի մը (Արմէններու) արշաւանքով, Ք.ա.է իբր 7-800 տարի առաջ. այդ ժամանակ Հայաստան կը բնակէին Ուրարտացիները, որոնց լեզուն ոչ սեմերէն էր եւ ոչ հայերէն, ինչպէս ցոյց տալ կը թուին Վանեան բեւեռագրերը։ Արմէնները իբր յաղթական կազմեցին բնականաբար ավնուականական դասակարգը եւ ժողովրդական զանգուածը հետզհետէ միայն փոխեց իր լեզուն, որ այսպիսով բառնուրդ մը եղաւ նախահայերէնի (ուրարտերէնի) եւ նորամուտ հնդկեւրոպական Արմէններէնի։

Հայերէնի հնդկեւրոպական ծագումը բացայայտ է ըստ Հիւբշմանի, Պետերսընի, Աճառեանի, Մէյյէի եւլն. հետազօտութեանց։ Շատ մը հայեցակէտերով, հայերէնը յունարէնին հետ աւելի կը համաձայնի քան ուրիշ ո եւ է հնդկեւրոպական լեզու. օրինակ մի՛ բացասականը որ նոյնն է յունարէնի եւ հնդկա-իրանեան լեզուներու մէջ։ Այսուհանդերձ, հինգերորդ դարուն արդէն, այսինքն Արմէններու գալէն մօտ 12 դար յետոյ, հայերէն բառերու ձեւերը կը տարբերին հնդկեւրոպական տիպարէն, օրինակ՝ հակառակ անոնց, հայերէն գոյականներու ուղղական ու հայցական հոլովները միեւնոյնն են, ինչ որ բոլորովին կը տարբերի նախնական ձեւէն։ Ժ. դարէն սկսեալ յոգնակիի հին նշանը ք կը կորսուի եւ անոր տեղ կը բռնէ նախապէս հաւաքական իմաստ ունեցող եր մասնիկը։

Դէէթէրս բնաւ նկատի չառներ Հիւսիսային Կովկասի լեզուները, թէեւ կ՚ընդունի թէ նախահայերէնը ապահովաբար կապակցութիւններ ունէր անոնց հետ։ Ան միայն՝ վրացերէնի հետ կը բաղդատէ հայերէնը որ հարաւային կովկասեան է եւ կ՚ըսէ թէ դժբախտաբար ցարդ պատրաստուած չէ բաղդատական քերականութիւն մը հիւսիսային Կովկասի բոլոր բարբառներու, որոնք իրարմէ այնչափ կը տարբերին եւ տուեալներ չկան ուսումնասիրելու այն ազդեցութիւնն որ իբր երկու հազար տարի առաջ այդ լեզուներու հին ձեւերը կրցած են գործել հայերէնին վրայ, քանի որ անոնց հին ձեւերէն ոչ մէկ հետք մնացած է այսօր։

Պրոֆ. Մառ կը խորհի թէ Կովկասեան լեզուները— զորս կը կոչէ յաբեթական— կապ ունին Բասկերէնի (հարաւային Ֆրանսայի եւ հիւսիսային Սպանիոյ մէջ՝ Պիրէնեան լեռներու երկու կողմերուն վրայ բնակող ժողովուրդ մը) հետ, բայց ցայժմ ոեւէ համեմատական քերականութիւն չհրատարակեց այդ ուղղութեամբ, որով խնդիրը կը մնայ ենթադրական վիճակի մէջ եւ այդ պատճառով ալ նկատի առնուած չէ Դէէթէրսի կողմէ։

Հայերէնի համար խնդիրը կը տարբերի. դասական լեզուով անհագին մատենագրութիւն մը կայ, զոր կարելի է օգտակար կերպով բաղդատել այժմեան կենդանի գաւառաբարբառներու հետ եւ իրական հետեւանքներու յանգիլ։ Դէէթէրս ծանօթ է արդէն գոյութիւն ունեցող աշխատութեանց եւ անոնցմէ օգտուելով կը քաղէ հմուտ քննադատութիւններով, որոնց ամէնքն ալ վստահութիւն կը ներշնչեն։

Շատ մանրամասնօրէն կը բաղդատէ հայերէնի նմանութիւնները եւ աննմանութիւնները վրացերէնի հետ։ Կը հաստատէ օրինակ, թէ երկու լեզուներուն մէջ ալ ածականի եւ գոյականի համաձայնութիւն չկայ այժմ, մինչդեռ դասական հայերէնի մէջ ածականը յաճախ կը համաձայնէր գոյականին։ Այսպէս հայերէնը հետզհետէ բնազդօրէն արտաքսեց իրմէ օտար—Արմէններու միջոցաւ ներածուած շատ մը բառեր ու ձեւեր, եւ մօտեցաւ իր նախնական լեզուին, որ ոչինչ ունէր հնդկեւրոպական, այլ կը պատկանէր անորոշ կովկասեան բարբառներու ընտանիքին։

Դէէթէրս կողմնակից չէ Պրոֆ. Մառի ենթադրութեանց եւ կը խորհի թէ առանց հնդկեւրոպական լեզուներու հմտութեան, կարելի չէ մօտենալ հայերէնի ուսումնասիրութեան։ Երբ հիւսիսային եւ հարաւային կովկասեան լեզուներու համեմատական քերականութիւն մը պատրաստուի յառաջիկային Դէէթէրսի գործը կրնայ ... եւ այն ատեն է միայն ... բնիկ պիտի ըլլայ ամբողջ... բացատրել հայերէնը ... երկու որոշ տարրերու ... րոպական եւ յաբեթական ... պակցութիւնն ու ստուգաբա... թիւնը։

Մ. Տ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՄԸ

Կիրակի օր փակուեցաւ ... չական գուգահանդէս մը, ... համախմբէր 13րդ Թաղապետ... թեան շէնքին սենեակ... մէջ, նոյն Թաղին մէջ ... նկարիչներուն եւ արձանագործ... րուն արտադրութիւնները։

Մեծ Սալոններու ... նակին, այդ Թաղային ... րունացման փորձը չպիտի ... անշուշտ մեծ բարդութիւն ... հրապուրիլ։

Ըսել քանակի կողմէն ... հանդէսը ճոխ էր — իւրաքան... նկարիչ 5-6 կտոր — նոյն ... ճանաչափը կարելի չպիտի ... գործածել որակին մասին։

Իսկ ինչ որ հետաքրքրական կը դարձնէր մեզ այդ ցուցադրութիւնը, հոն, հայ ... արուեստագիտուհիի մը մասնակցութիւնն էր։

Օր Վարդուհի Թամիրեանի... արդարեւ ցուցադրած ... նկար, որոնք շրջապատի միջակութիւններուն մէջէն կը ... իրենց գգայուն ... նրբութեամբ, ... նրբաշնչակութեամբ, ... լայն եւ ինքնավստահ շեշտով ... արտայայտուած ձշմարիտ ... տաղէնտի խառնուածքով։

Օր Թամիրեանցի ... գտնէն՝ լեռնային տեսարան ... կամ քանի մը ծաղիկներ ... մած նրբաշնչակութեան մէջ ... պական եւ շատ գրաւիչ նօթ ... որ կը պարտադրէ երազել ...

Գունագէտի (coloriste) ... գայլայլը՝ կարողութիւն մը ... յայտնուի իր փոքր նկարներուն մէջ, որոնց նիւթերը՝ ... մեւսով վրձինուած են վարժ ... քով մը, եւ ձեւ ու մարմին ... արուեստագէտ հոգիի մը ... տակ։

Արուեստութեան ուրիշ ... մը նկարներու հետ նաեւ ... հայ արուեստագիտուհիին ... գործը։

Նկարը կը ներկայացնէ ... պուպրիկներ, բաժակի մը ... ծաղկեփունջ մը, եւլն սեղանի ... վրայ դրուած։

Հաճելի եւ նրբաշնչակ ... մը, յաջողապէս վրձինուած ... համար պէտք է շնորհաւորել ... արուեստագիտուհին։

ՀՐ. ԱԼԻՔ...

Ս. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆԻ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ

Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի ... ուսուցչութիւնը որոշած է ... ծանօթ ուսուցիչ եւ թրքագէտ Պ. Ստեփան Կուրտիկեանի ... բելեանը։

Պ. Ս. Կուրտիկեան աւելի քան 43 տարի դասախօսած ... հայ վարժարաններու մէջ ... եւ սերտ հասցնելով եւ գործ ... խօսած է հեղինակութեամբ ... որ բոլորին կողմէ ընդունուած ... իբր անվիճելի։ Միայն կեդր ... նականի իր պաշտօնավարութիւ... նը արդէն պատկառելի ... մըն է. 37 տարի։

Առաջնակարգ մասնագէտ ... թուրքերէնի, պարսկերէնի ... արաբերէնի։ Գրած է ... րէն գեղեցիկ բանաստեղծ... թիւններ, որոնք լոյս չեն տեսած ...

Պարսիկ ընդարձակ ... գէտներ, որոնք առիթ ... են ծանօթանալու, միշտ ... յանքով խօսած են իր ... կան հմտութեան մասին։

Պ. Ս. Կուրտիկեան օգտակար գործունէութիւն ունեցած է ... հանրային գործերու մէջ, ... Ուսումն. Խորհուրդի անդամ ... ատենապետ, վարչութեան ... դամ, եւլն.։

ՆՈՐ ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐԷՆ

[illegible] ... Նալբանդեան Թերթերը կը գրեն. [illegible] Մրտիչեանց հասած է Իզմիրցի [illegible] մը, որ 1922ի նահանջին [illegible] գերի ինկած էր Ուշաքի [illegible] եւ դեռ 25 օր առաջ ազատ[illegible] Յունաստան վերադարձ[illegible] ամերիկեան կազմակերպ[illegible] մը կողմէ։ Ահա՛ թէ [illegible] կը պատմէ անիկա.

— 20 տարեկան եմ եւ Իզ[illegible] փէլթրօլթայէն կը ծառայէի [illegible] գործարանին մէջ, զօր Թուր[illegible] հրամանատարութեան [illegible] Ըֆիոն Գարահիսար կը [illegible] էինք, երբ նահանջը սկսաւ [illegible] 1922ին մեզի այ[illegible] Թուրք օգնաւ մը — ինչ[illegible] յետոյ հասկցուեցաւ, որ [illegible] կոչիր նետելով կ'իմա[illegible] մեզի թէ «դէպի Ուշաք կը [illegible]»։

[illegible] բարձո նքներուն վրայ [illegible] հզանք Թուրքերուն [illegible] գինուորներէ բաղկացեալ [illegible] էինք։ Մեզ հետ ունէինք [illegible] եւ 3 լեռնային [illegible]։ Զէլթէնները մեզ [illegible], հանեցին մեր հագուստ[illegible] եւ սկսան ծեծել մեզմէ ա[illegible] որ ոսկի ակռաներ ունէին, [illegible] կրնային չէլթէնիրէն, [illegible] պառկեցուցին, աք[illegible] փրցուցին ոսկիները։

[illegible] գիշերը անցանք գիւ[illegible] մէջէն։ Թուրք գիւղացի[illegible] յարձակեցան մեր վրայ եւ [illegible] մեզի զարնել փայտերով, [illegible], հրացաններով, [illegible] հող նետեցին մեր երես[illegible] եւ այս բոլորը «Յունահ»[illegible]։

[illegible] Ուշաք հասանք։ [illegible] մեր 2000 հոգիէն [illegible] միայն 500։ Ուշաքի [illegible], մեզ արգելափակեցին [illegible] մէջ եւ նորէն սկսան [illegible] փայտերով։ Միաժամանակ, [illegible] կողմերէ ալ գերիներ կը [illegible] եւ բոլորս, մէկը միւսին [illegible] կծկուած էինք։ Հինգ օր [illegible] պահեցին առանց հացի եւ [illegible] ջուրի։ Հաց չուտելու վար[illegible], բայց ջուրը ... Մինչեւ [illegible] ասոտինի հասանք որ ստիպ[illegible] մեր մէզը խմել... Ամէն [illegible] — 50 հոգի կը մեռնէին եւ [illegible] մենք մեր ձեռքով [illegible] փոսեր կը փորէինք [illegible] մէկը միւսին վրայ կը նետէ[illegible]։ Ցետոյ կուգային [illegible], կը հանէին գիակները եւ [illegible]։

[illegible] այս բոլորը չէին բա[illegible], ծայր տուաւ նաեւ [illegible] համաճարակ մը։ [illegible] է պատկերը նկարա[illegible] կը մեռնէին իրարու ետեւէ։ [illegible] մեռաւ նաեւ զինուո[illegible] բժիշկ մը։ Թուրքերէն

խնդրեցինք որ ամէնս մէկէն թնդանօթի բռնեն որ ազատինք։

Այն ատեն ես ալ հիւանդացայ։ Հիւանդանոցը՝ ուր տարուեցայ, ախոռ մըն էր, ուր 15 օրը անգամ մը մեզ կը նայէին։ Ոտքիս մատները կորսնցուցի կանկրէնէն։ Հոն մնացի ամիս մը եւ դուրս ելայ։ Ատկէ վերջ սկսայ աշխատիլ պետական շինութեանց մէջ։ Միւս բոլոր գերիներն ալ հոն կ'աշխատէին։ Մեր միակ սնունդը 100 դրամ հաց էր, որ կը բաժնէին գիշերները։ Երեք ամիս աշխատեցանք, հասնելով մինչեւ Ալիճվալարի կամուրջը, որ քանդուած էր մեր զինուորներուն կողմէ։ Ցետոյ մեզ նորէն Ուշաք տարին եւ հոնկէ բաժնեցին դէպի երկրին ներսերը։ Զիս եւ ուրիշ 15 գերիներ, ղրկեցին Գոնիայէն 3 օր հեռու ագարակ մը, որ կը պատկանէր Իպրահիմ պէյ անունով մէկու մը։

Հոն մեզ մկրտեցին Թուրքի անուններով։ Զիս Մէհմէտ կը կոչէին։ Ուզեցին մեզ թլփատել եւ ամուսնացնել Թուրք հարճերու հետ։

Ամիս մը առաջ, որ մը ագարակ եկան 3 զապիթներ, մեզ առին եւ Գոնիայի կայարանը տարին։ Հոն կը գտնուէր Ամերիկեան Մարմինը, բաղկացած՝ 3 այրերէ եւ 2 կիներէ։ Մեզ անոնց յանձնեցին. 10 հոգի էինք։ Մեր միւս 6 ընկերները, 2 օր առաջ, Թուրքերու կողմէ փոխադրուած էին ուրիշ ագարակ մը։

Ամերիկացիներուն բսինք որ երթան եւ անոնք ալ առնեն։ Ամերիկացի մը մեզի ընկերացաւ մինչեւ Իզմիր, ուր նաւ նստելով, Պիրէոն եկանք։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Երկիր, «անկախ լրագիր» որ կը հրատարակուի Պոլսէն, խմբագրական մը նուիրելով Էջմիածնի հոգևոր գրաւման եւ Հայաստանի հոգեգործական կոմիսարին աւարելութեանց, կը նկատէ (29 Ապրիլ).

—«Առանց սին առարկութիւններ վերուծելու, առաջարկ մը միայն ունինք, իրենց։ Եթէ կ'ուզեն որ կաթողիկոսը Սանասարեան վարժարանը հաստատէ Հայաստանի մէջ – որուն իրաւասու ալ չէ—թող Բեթերապուրկի դրամատան մէջ Սանասարեան բարերարի թողած մէկ միլիոն ռուպլին պահանջեն Մոսկուայի կառավարութենէն։ Ո՛ւր է այդ կտակեալ դրամը։ Կտակին գործադրութեան այսքան նախանձախնդիր վարիչները, ինչո՞ւ տէր չեն գտնար այդ մէկ միլիոն ռուպլիին ու սահմանուած կրթական նպատակին չեն յատկացներ։ Երբ այս փաստը կայ մէջտեղ, ինչպէս կը պահանջեն այդ կտակին մնացեալ դրամը որ Պոլսոյ եւ դաւառի մէջ կը գործածուի կրթական նպատակի։

Իսկ թէ էջմիածնի սեփական եւ Պեսարապիոյ մէջ գտնուած հողերու ռուսական կառավարութեան կողմէ գրաւման առթիւ, Մայր Աթոռի անտարբերութեանն կատամամբ բռնածները կը հերքուին, տարիներէ ի վեր տեղի ունեցած գաղտավարութեամբ որ վերջերս փոխադրուած է Պոլսէն եւ կարծել կերպով առաջ կը տարուի։

Պէտք չկայ կրկնելու այն անմիտ առարկութիւնը թէ արտասահմանի առաջնորդներ կը գործեն հայկական կառավարութեան դէմ։ Ոչ մէկ առաջնորդ այդ ուղղութեամբ չէ շարժած եւ պէտք չունի շարժելու՝ գոնէ չվտանգելու համար Հայաստանի սահմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդին խաղաղութիւնը։

Եւ արդէն հայ հոգեւորականներու հակաբոլշեւիկեան պէտք չէ մնացած, որովհետեւ Մայր Աթոռին դէմ կառավարութեան կողմէ կատարուած այս գործերը՝ այդ բոլշեւիկեան համար բաւական են։ Գործերը կը խօսին արդէն, խօսքին պէտք կա՞յ արդեօք։

Ուրեմն, անհիմն եւ մտատի պատրուակներով միայն կատարուած է այդ բիրացումը որուն ի պաշտպանութիւն գրուած տող մը գիր՝ չի դադրիր անարգ գործ մը ըլլալէ»։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՊՈՒԸ - ՔՈԼՈՆՊ — Հ. Յ. Դ. Պուա - Քոլոնպ. Ընէէրի «Նաւասարդ» խումբի հրապարակային բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր, կէս օրէն վերջ՝ ներկայ էր ընտրեալ բազմութիւն մը։

Ընկեր Արամ Գնդունի օրուան նիւթը բացատրելէ վերջ, խօսքը տուաւ օրուան բանախօս ընկեր Արօեանի, որ պատմական փաստերով ներկայացուց Հայ ժողովուրդի հին դարերու դիւցազնական եւ ազատասէր ոգին եւ միջին դարու տրկացած բնազդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագումէն մինչեւ այսօրուան ազատատենչ եւ ըմբոստ ոգին։

Մասնաւորապէս ծանրացաւ Դաշնակցութեան փայլուն օրերուն վրայ, երբ Հանրապետութեան շրջանին, իր հակառակորդներն անգամ կը գնահատէին անոր ուժը։

Խօսքը վերջացնելով ընկերը ըսաւ. «Դաշնակցութիւնը կը նմանի ծիծեռնակին, որ իր ձագուկներուն կեր չէ գտած եւ անցած փոթորիկներէ եւ չարչարանքներէ, կերի տեղ իր սիրտն է տուած։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իր ազմիկները, մտաւորականները եւ ղեկավարները զոհած է Հայ ժողովուրդի ազատութեան համար»։

Բանախօսութենէ վերջ ընկեր Զարեհ Գարիպեան արտասանեց «Մայրը»։ Խօսեցան նաեւ Ս. Գ. Ցովհաննէսեան եւ Ն. Սօմունճեան։

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ խոր տպաւորութեան տակ, ժամը 6 30ին։

Յ. Հիսաեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՎԻՎԻԷԻ ՄԷՋ

Մայիս 6ին տօնեցինք Ապրիլ 11/24ի համազգային սգահանդէսի 13րդ. տարեդարձը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Անդրանիկ» խումբին։

Ներկայ էր հոծ բազմութիւն։ Սրահին մուտքը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով, իսկ սրահին պատերը՝ բազմաթիւ հերոսներու նկարներով։ Հանդիսականներու կուրծքին վրայ կը տեսնուէին փոքրիկ եռագոյններ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Վարդգէս Տիւրկէրեան, որ պարզեց օրուան նշանակութիւնը եւ աւելցուց որ պէտք չէ մոռնանք մէկ ու կէս միլիոն անմեղներու արիւնը հայրենիքի ազատութեան համար։ Յետոյ խմբովին երգուեցան Գէորգ Չաւուշի եւ Թաշն Վարդանի երգերը։ Խորէն Անտոնեան յուզիչ արտասանութիւններ ըրաւ։ Յետոյ խօսեցաւ ընկ. Վ. Մարգարեան, որ յորդորեց չմոռնալ Սասունի, Զէյթունի, Մուշի, Կարինի, Խանասորի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ֆէտայիները, որոնք զոհուեցան ազատութեան ճանապարհին։ Աւելցուց թէ ուշ կամ կանուխ պիտի ունենանք մեր ազատ եւ անկախ Հայաստանը։

Միեւնոյն ատեն խօսեցաւ նաեւ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի զարհուրելի աղէտին մասին։ Տեղւոյն վրայ ձեռնարկուեցաւ անմիջական օգնութեան և հանգանակուեցաւ 157 ֆրանք. (տես Յառաջ, 20 Մայիս)։

Վ. Մարգարեան

ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

ՓԱՐԻԶ, 17 Մայիս.— Օգտուելով տօնական օրուան պատեհութենէն, քանի մը տիկիններու եւ պարոններու նախաձեռնութեամբ, հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ Պ. Յարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը, Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղ մը հիմնելու նպատակով։ Ներկայ էին համակիր օրիորդներ և տիկիններ։ Պ. Գրիգոր Ասատուրեան ժողովը բանալով բացատրեց հաւաքումին նպատակը։ Յետոյ խօսք առաւ Պ. Ս. Մկրեան, որ բացատրեց անցեալի մէջ հայ կնոջ դերը հայ իրականութեան մէջ եւ մասնաւորաբար ծանրացաւ անոր վիճակուած այժմեան պարտականութեանց վրայ, բարոյական ու ֆիզիքական, եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն որ իրենք ալ մասնակցին գաղութահայութեան մէջ՝ ապազգայնացման վտանգին դէմ մղուած պայքարին։

Ներկաները ընդունելով Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի գաղափարը, ըստ ծրագիր-կանոնագրի (որ առաջուած էր Վալանսի մասնաճիւղէն) ընտրեցին վարչութիւն մը՝ բաղկացած հինգ տիկիններէ եւ օրիորդներէ։

Գ. Դանիէլեան

ԴԱՐԱՒՈՐ ԱՒԱՆԴԸ

ԼԻՈՆ.— Ինչպէս ծանօթ է, Լիոնի Հայոց տաղաւարները կը գտնուին մեծ պողոտաներէն Avenue Berthelotի վրայ։

Մայիսի այս գեղեցիկ օրերուն, տաղաւարներուն մէջ եւս կենդանութիւնը սկսեր է։ Գործարանի մուխէն ու ծուխէն վերջ, օրական 8 - 10 ժամ քրտնաթոր աշխատանքէն յետոյ, Հայ աշխոյժ բազուկը սեղծեր է իրեն համար ուրիշ գործ մը եւս։ Ամէն տան դրան առջեւ մէկ - երկու մետր հող կայ, պէտք է մշակել զայն, պէտք է կանանչութիւն մը ստեղծել։ Քանի մը «վայրկեանի պտոյտ բաւական է տեսնելու այդ հեւ ի հեւ աշխատանքը։

Ի՞նչ կը կարծէք թէ կ'ընեն այդ մէկ մետր հողին վրայ։ Ա՛րժէ այդքան արիւն քրտինք թափել։ Հարցուր եւ քեզ կը պատասխանեն.— «Ցդաս այս որ կը տնկենք. ո՛չ թէ օրպէսզի վաղը սոխ եւ սխտոր պիտի ունենանք, այլ լոկ անոր համար որ գոնէ դրան առջեւ քիչ մը կանանչութիւն ըլլայ»։

Ննդին մայր մը, երկու փոքրիկներու տէր, ձգեր է զանոնք մէկ կողմ, մէկը չոր սախտակամածին վրայ կը տապլտկի, միւսը բարձրաձայն կուլայ, կը ճչայ։ Մօրը հոգը չէ, անիկա աւելի կարեւոր գործ ունի, գլուխը ծռած գետին, ձեռքով բան մը կը տնկէ հողին մէջ։ Ննդին հայր մը, գործէն նոր դարձած, կը կանչէ. «Հայրոէ՛ տղաս որ չէնթաս ներս տար եւ գնա՛ ջուր բեր, որ ծաղիկներ ջրենք»։

Ուրիշ կողմ ծերուկ մը՝ կայտառ ու աշխոյժ հակառակ իր տարիքին, իր պարագաներով միասին չոր միս կը պատրաստէ։ Վերջապէս ուրիշ մը՝ որ իր տղան խօստումով գործել կու տայ «Ցդա՛ս, վաղը առտու կամաց կամաց սա տեղը փորէ։ Ցետոյ քեզի ուզածդ պիտի առնեմ»։

Եւ ահա այսպէս բոլորն ալ կը նուիրուին շինարար աշխատանքի, դրացի ֆրանսացիներու հիացումին արժանանալով։

Որքան գծբախտ է այս ժողովուրդը, իր եռքին ձգած հարիւր հազարաւոր քառակուսի մղոններով անմշակ հողեր ակամայ, մէկ-երկու մետր հողի վրայ կը փորձէ իր մխիթարութիւնը գտնել։

Եթէ հաստափոր Երեւանցի մըգաչեաեսնէայս աշխատանքն ու կեանքը, սիրտ չպիտի՞ ընէր արդեօք ըսելու. «Իսկական աշխատաւորները սրանք են, պէտք է մենք Երեւանից դուրս գանք եւ սրանք փոխադրենք մեր տեղը»։

Ոտա՛ր հորիզոնի տակ այսքան եռուզեռ, հապա հայրենիքի՞ մէջ։

Միսաք

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.— Գերմանիոյ Համպուրկ քաղաքը ծանր վտանգմղանցուցանցիոյ Բիմիական արտադրութիւններու գործարանի մը մէջ պայթեցաւ 11 խ. մեղրնոց անօթ մը, որ հեղձուցիչ կազ կը պարունակէր։ Պայթումին պատճառները կը մնան անծանօթ, բայց անոր հետեւանքը աղէտալի եղաւ։ Կազը արագօրէն տարածուեցաւ գործարանէն դուրս, փողոցներուն մէջ, շնչահեղձ ընելով 32 անձեր։ Զոհերը անմիջապէս ուշաթափ գետին կ'իյնային։ Կազին ազդեցութիւնը կոտրելու համար, փորձուեցաւ ջուրի տակ խեղդել ընդունարանը, յետոյ առատ քանակութեամբ անուշադր գործածուեցաւ։ Շնչահեղձներէն մէկ քանիներ, հակառակ շուտ խնամքներուն մեռան։ Փողոցները դեռ բոլորովին չեն պարպուած կազէն։ Պերլինէն դիմակներ ուղուած են, ժողովուրդին բաժնելու համար, մինչեւ որ վտանգը անհետանայ։

ՄԱՐԴԱԿԵՐ ՍԻՐԱՀԱՐ ՄԸ.— Դէպքը տեղի կ'ունենայ Պելճիքայի մէջ։ Ժան Լուի, 28 տարու կնամոլ ամուրի, կը սիրահարի կնոջ մը, որ 38 տարու, սրճարան մը կը բանեցնէր Ժէմէփ քաղաքին մէջ։ Ժան Լուի յաջողած էր ժամադրութիւն մը փրցնել իր սիրուհիէն։ Բայց տիկինը, կ'երեւի, վերջին պահուն յիշեր էրոր իր հասակէն աւելի բարձր, 17 տարեկան մանչ զաւակ մը եւ ամուսին մըն ալ ունի, ու ժամադրութեան չէր գացեր։ Ս'արդը զայրացած, գնաց հաշիւ պահանջելու. բայց պատասխանի չպասեց։

Նետուեցաւ կնոջ վրայ, զայն անշարժացուց իր բազուկներուն մէջ, եւ ո՜րքան ուժգին իր ակռաները մխրճեց անոր այտերուն մէջ, որ միսը փրթաւ ու կտորը մնաց բերնին մէջ։ Կնոջ աղաղակներուն վրայ, երբ իր զաւակը հասաւ, ուրիշ միջոց չգտաւ, եթէ ոչ ոստիկան կանչել։ Վերադարձին սակայն, երբ իր մայրը նմաբեց արիւններու մէջ, առաւ դանակը ու հարուածեց իր մօր խօսապահանջ սիրահարը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ

Նկատելով որ՝ Հօկը իսպառ շեղած է իր կոչումէն, եւ քաջ ծիմովրուած ըլլալով որ՝ ճաւաքուած լումաները իրենց նպատակին չեն ծառայեր երբեք, այսօրուընէ իսկ պաշտօնապէս հրաժարած եմ։

Լանսէյի Հօկի մասնաճիւղի գանձապահ՝ Գասպար Պասմաճեան։
Լանսէյ (Իզէռ), 17 Մայիս

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

"ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ"

[illegible] մթնոլորտը վերստին [illegible] էր ու հեաղհեաէ կը [illegible] ձիշտ այն պահուն ուր [illegible] գաւաթներու երկրորդ [illegible] մը հաշիւը պիտի մաք[illegible] Ուէտհըրմա ներս մտաւ։

[illegible] ի սփոփանս Ֆարրինկթընի՝ [illegible] «պիթթըր»ի փոքր գա[illegible] մը միայն պարպեց։

Բռնկները կը պարպուէին, [illegible] դեռ շարունակելու, առաջ [illegible] կարելիութիւն կար։ Ցան[illegible] երկու կիներ՝ մեծ գլխարկ[illegible] եւ երիտասարդ մը՝ քառա[illegible] կերպասէ հագուստ մը [illegible], իրենցմէ ոչ շատ հեռու [illegible] բազմիլ։ Ուէտհըրս զանոնք [illegible] եւ խումբին տեղեկացուց [illegible] էին։ Ֆարրինկթընի [illegible] իր ակնարկը կ'ուղղէր կինե [illegible] մէկուն կողմը։ Այդ կնոջ արտաքինը հրապուրիչ բան մը ունէր։ Մուսըլինէ երկար Ջղարիա մը՝ սիրամարգի կապոյտով կը շրջապատէր իր գլխարկը եւ մեծ հանգոյց մը կը ներկայացնէր իր թուշին տակը կը կրէր գեղեցիկ դեղին ձեռնոցներ, որոնք մինչեւ իր արմուկները կ'ելլէին։ Ֆարրինկթըն հիացումով քննեց անոր գիրուկ բազուկը որ յաճախ ու շնորհալիօրէն կը շարժէր. եւ երբ աւելի յետոյ իր ակնարկին ուրիշ ակնարկով մը պատասխանեց, աւելի հիացում զգաց անոր գեղեցիկ թուխ աչքերուն վրայ։ Այդ կնոջ աչքերուն շեղակի անքթթութիւնը կը դիւթէին կինքը։ Ան իրեն ուղղեց երկու երեք յատկանշական նայուածքներ, եւ երբ փոքր խումբը տեղէն ելաւ հեռանալու համար, Ֆարրինկթընի աթոռին թեթեւ մը քսուելով անցաւ ան, լոնտոնցիի շեշտով մը «Օ՜հ, ներողութիւն» մը արտասանելով հեռացաւ։ Անոր իր աչքերով, յուսալով որ իրեն կողմը դառնալով ակնարկ մը եւս պիտի նետէր, բայց յուսախաբ եղաւ։ Անիծեց իր դրամական նեղութիւնը, անիծեց նաեւ բոլոր ուխտքինները զորս վճարած էր ամէնուն, ի մասնաւորի Ուէտհըրսի վճարած գաւաթները։ Ամէն բանէ աւելի զայն կ'ատէր իբր հեգնատակ մը եւ ուրիշներուն պնակներէն փոր կշտացնող մը։ Այնքան զայրացած էր որ՝ խօսակցութեան թելը կորսնցուց։ Երբ Բատտի Լէոնարտը իրեն խօսք ուղղեց, հասկցաւ որ խօսակցութեան նիւթը մարզական քաջագործութիւններու շուրջ կը դառնար։ Ուէտհըրս զոյց կուտար իր երկծղիները եւ ինքզինքը կըգովաբանէր, մինչեւ որ միւս երկուքը Ֆարրինկթընէն խնդրեցին ազգային պատիւը անաղարտ պահելու համար պատասխանել Ուէտհըրսի հրաւէրին։ Ֆարրինկթըն, իրապէս թեւերը սօթթեց եւ իր կարգին ցոյց տուաւ ուժեղ մկաններ։ Երկու բազուկներն ալ քննութեան ու բաղդատութեան ենթարկուեցան եւ վերջապէս համաձայնուեցաւ որ երկու ուժերն ալ պարտէին չափել։ Սեղանը մաքրուեցաւ, եւ երկուքն ալ իրենց արմուկը անոր վրայ յենլով ափ ափի տուին։

Երբ Բատտի Լէոնարտ Զօնչը արձակեց, երկու անձերըսկսան մին միւսը սեղանինվրայ պառկեցնելու ջանալ։ Ֆարրինկթըն լուրջ ու հաստատ երեւոյթ մը ունէր։

Մօտ երեսուն երկվայրկեանէն Ուէտհըրս իր հակառակորդին ձեռքը դանդաղօրէն պառկեցուց սեղանին վրայ։ Ֆարրինկթընի մխուր ու գինով դէմքը աւելի մթագնեցաւ՝ զայրոյթով, ու պզտիկ մնացած այդ ասոտիճան վարկաբեկիչ պարտութենէ մը, անծօթու պատանիի մը կողմէ։

— Մարմինովդ ձեռքիս վրայ մի յենար. օրինաւոր խաղայ ըսաւ։

— Ո՞վ ուղիղ չխաղար, պատասխանեց միւսը։ Վերսկսինք, երեք անգամի վրայ երկուքէն աւելի կը շահիմ։

Փորձը վերսկսաւ։

Ֆարրինկթընի ճակատի երակներ մէջտեղ ելան, եւ Ուէտհըրսի գունատութիւնը խաշխաշի գոյնի դարձաւ։ Իրենց ձեռքերը, իրենց բազուկները կը դողային ճիգին տակ։

Երկար պայքարէ մը վերջ, Ուէտհըրս դարձեալ իր հակառակորդին ձեռքը պառկեցուց սեղանին վրայ։ Ներկաները ծափահարեցին։ Սեղանին մօտը կանգնած կառսոնը իր գլուխը երերցուց եւ տխմար ընտանութեամբ մը յարեց.

— Ահա՛... երանելին։

— Ինչե՞ն գիտես երանելի ըլլալը, դարձաւ ըսել Ֆարրինկթըն կառսոնին, լեզուդ քեզ քաշէ, ապուշ։

— Քըս, քըս... վրայ բերաւ. Օ'Հալլըրան, քննելով Ֆարրինկթընին դիմագիծերուն բիրտ արտայայտութիւնը, վերջացնենք բաժակով..., հատ մը եւս եւ մեկնինք։

* * *

Մթագնած դէմքով մարդ մը կանգնած էր օ'քոննէլ Պրիճի մէկ անկիւնը, սպասելով Սէնտ-մաճութի հանրակառքին որ զինքը պիտի տանէր տուն։ Վրէժ առնելու փափաք մը եւ խուլ բարկութիւն մը կը գնցէին իր մարմինը։ Դժգոհ ու արհամարհուած կը զգար ինքզինքը, կը բարկանար նոյնիսկ գինով եղած ըլլալուն. եւ գրպանը քսան փարայ կար միայն։

5,

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ն. Զաճրէճեան

Թուրքիա վարկը կը կորսնցնէ միջազգային հրապարակին վրայ։

«Տէյլի Նիւզ» այս առթիւ կը գրէ թէ Լօզանի դաշնագրէն ի վեր Թուրք կառավարութիւնը բազմապատկած է իր խաղերը, ու խորհուրդ կուտայ չխաղալ այս նոր խաղէն, այլապէս ետեւէն ուրիշ խաղեր պիտի հանէ։ Նոյն ոճով կ'արտայայտուի նաեւ «Ֆինէնշըլ Թայմզ»։

Գերմանիոյ ընտրութեանց շուրջ

Երէկ հրատարակեցինք գերման ընտրութեանց արդիւնքը։ Վերջին պաշտօնական զեկոյցները կը հաստատեն ընկերվարականներու մեծ յաղթանակը։ 1924ին անոնք ունէին 131 երեսփոխան, Նոր Ռայխսթակին մէջ ունին 152։ Իսկ աթոռ կը շահին համայնավարները՝ (45ի տեղ 54)։ Այս երկու ձախակողմեան կուսակցութիւնները մեծամասնութիւն չեն կազմեր անշուշտ Խորհրդարանին մէջ, սակայն իրենց ձայնը մեծ կշիռ կ'ունենայ։

Ջախջախիչ պարտութիւն կրած են ազգայնականները. 1924ի 111ին տեղ այժմ ունին 73 աթոռ միայն, կորուստ՝ 38 աթոռ։ Եօթնական աթոռ կորսնցուցած են կեդրոնի (այժմ 62), ժողովրդական (44) եւ ռամկավար (25) կուսակցութիւնները։ Տնտեսական խմբակը շահած է 12 աթոռ (23)։

Ինչպէս գրած էինք, 31 տարբեր ցանկեր կը ներկայանային ընտրողներուն՝ 31 տարբեր խմբակցութեանց կողմէ։ Անոնցմէ միայն 12ն է որ կարեւոր թիւով երեսփոխաններ ղրկեցին Ռայխսթակ։

Ֆրանսերէն թերթերը գոհ են այս արդիւնքէն եւ յոյս կը յայտնեն թէ ազգայնականներու պարտութիւնով ֆրանքեւ գերման բարեկամութիւնը աւելի եւս պիտի ամրապնդուի և Լոքառնոյի քաղաքականութիւնը հիմ պիտի բռնէ։ Գոհ են մանաւանդ անոր համար որ հանրապետական սկզբունքները կը յաղթեն Գերմանիոյ մէջ, որով ապագան աւելի փայլուն է։ Լոքառնոյի կողմնակից երեսփոխաններու ընդհանուր թիւն է 324, ազգայնականներունը՝ 103, համայնավարներունը՝ 54։ Փրուսիոյ Լանտթակին մէջ եւս ընկերվարականները կարեւոր յաղթանակ մը տարին։

Այս արդիւնքէն յետոյ կը կարծուի թէ վարչապետ Մարքս դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ Նախագահ Հինտէնպուրկի եւ միացեալ նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի՝ վարչապետութեամբ ընկերվարականի մը՝ Օթթօ Պրաուն կամ Հէրման Միւլլէր։

Նոր Ռայխսթակին բացումը պիտի կատարուի Յունիս 10ին կամ 15ին։

Կռիւները Չինաստանի մէջ

Փեքինէն կը հաղորդեն թէ Ցինան-Ֆուի մէջ տեղի ունեցած վերջին չինեւճափոն ճակատամարտի մը ընթացքին սպաննուած են 3000 Չինացիներ։ Ճափոնցիները կ'ամրացնեն Ցինան-Ֆուի պաշտպանողական գիծերը, իսկ ազգայնականները կը ծրագրեն նոր յարձակումով մը վերագրաւել զայն։ Ճափոնական պահանջները ընդունուած չըլլալով, դէպի հիւսիս յառաջացող ազգայնական զինուորները ստիպուած են իրենց ճամբան երկարել՝ փոխանակ Ցինան-Ֆուէն անցնելու։

Կ'ըսուի թէ հիւսիսային բանակներու վերին հրամանատար մարաջախտ՝ Զանկ-Ցօ-Լին վճռած է վերջնապէս լքել դիկտատորութիւնը։

Ատոր փոխարէն, ամբողջ Չինաստանը կառավարելու համար պիտի կազմուի եռապետութիւն մը, որուն մաս պիտի կազմեն Թուանկ-Շի-ժուի, իբրեւ Հանրապետութեան Նախագահ, մարաջախտ Ֆէնկ-Եու-Հսիանկ՝ իբրեւ քաղաքական վարիչ եւ զօրավար Չանկ-Քայ-Շէք՝ իբրեւ զինուորական վարիչ։ Ազգայնականները քանի մը օր առաջ շոգենաւ մը լեցուն ռազմանիւթ ստացան Գերմանիայէն։

Նախագահ Քուլիճ առանց պատասխանի թողուց Նանքինի կառավարութեան դիմումը՝ միջամտելու համար չինեւճափոն վէճին։ Միւս կողմէ, Նանքինի ամերիկեան հիւպատոսը ազդարարեց ազգայնականներուն, որ Փեքինի եւ Թիէնցինի գրաւման պարագային կարգապահ զինուորներ ղրկեն յիշեալ քաղաքները, այլապէս ամերիկեան զինուորները պատրաստ պիտի ըլլան իրենց քաղաքացիները պաշտպանելու։

Թուրք գեղջուկները դատապարտուած

Ինչպէս յայտնի է, վերջերս Թուրքիոյ մէջ երեւան հանուած բազմաթիւ զեղծումներու շարքին, կարեւոր տեղ մը կը գրաւէր նաեւ Ազգային Մեծ Ժողովի սնտուկին կողոպտուիլը։ Ծանր Պատիժներու դատարանին առջեւ վերջացաւ այս խնդրին դատավարութիւնը եւ ամբաստանեալները դատապարտուեցան հետեւեալ կերպով.—

Գլխաւոր յանցաւորը՝ արկղակալ Հաճի Մէհմէտ Ալի պէյ դատապարտուեցաւ 5 տարի ծանր բանտարկութեան, 93,751 տուգանքի եւ իւրացուցած 3900 ոսկիին հատուցման։ Եթէ չկարենայ վճարել այս գումարները, 1 տարի 6 ամիս բանտարկութիւն պիտի կրէ ու այլ եւս բնաւ պետական ծառայութեան մէջ չպիտի գործածուի։ Հակակշռի պաշտօնեայ Էմին պէյ դատապարտուեցաւ 2 տարի 7 ամիս 15 օր ծանր բանտարկութեան, 800 ոսկի տուգանքի վճարման եւ եթէ չկարենայ հատուցանել, 1 տարի 6 ամիս բանտարկութեան, առժամեայ կերպով հանրային ծառայութենէ զրկման, մշտնջենապէս կառավարական պաշտօններէ եւ հանգստեան թոշակի իրաւունքներէ զրկման։ Հաշուակալ Նէճմէտտին՝ 60 ոսկի ծանր տուգանքի վճարման, եթէ չկարենայ վճարել 60 օր բանտարկութեան եւ 93,000 ոսկիի մէկ երրորդի հատուցման։ Ճէպէլը Պէրէքէթի երեսփոխան Ալի Րիզա պէյ 2 տարի 6 ամիս ծանր բանտարկութեան, 46,000 ոսկի տուգանքի վճարման, իւրացուցած 93,000 ոսկիի մէկ երրորդին հատուցման։ Եթէ չկարենայ վճարել, 1 տարի 6 ամիս պիտի բանտարկուի։ Ալի Րիզա պէյի երեսփոխանութիւնը ջնջուեցաւ։

Յունաստանի խաղաղական կացութիւնը

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Հակավէնիզէլոսեան թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը հրաժարելու ոեւէ պատճառ չունի, քանի որ Վէնիզէլոսի եւ Քաֆանտարիսի միջեւ ծագած վէճը կուսակցական ներքին խնդիր մըն է եւ երբեք կապ չունի կառավարութեան հետ։

Վէնիզէլոսեան թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Քաֆանտարիսի վրայ եւ կոչ կ'ընեն անոր հայրենասիրութեան՝ որպէսզի չհրաժարի եւ շարունակէ գործադրել կառավարական ծրագիրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Փ Ա Ր Ի Զ՝

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «Փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

Կը Նախագահէ՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GAUDARD, ծերակուտական, նախկին նախարար։ Mr. KRAFFT-BONNARD, նախագահ Հայասէրներու Միջազգային Դաշնակցութեան, եւ Ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. ԱՒՆԱՏԱՄԵԱՆ, Ա. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Պ.Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍՕՖ և Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ։

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ։

Հայ Արիները կը հսկեն կարգապահութեան։

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

Պուա Քոլոմպ.— Այս Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը Rue des Halles.

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ.

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3.ին. 333 Ave. du Prado կարտըն փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Լիոն.— 26 Մայիսին, Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Վիէն.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Դէսին.— Այս Կիրակի։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Փոն տը Շէրիւի.— 28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Պէլֆոռ. Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Հէրիքուռ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ.

Փոն տ'Օտըմ.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ.

Փրիվա. 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ.

Վալանս.— Այս Շաբաթ Սինէմա Սէն Լուի Կը խօսին Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ.

Պոլէն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ.

Ֆուզէն.— 28 Մայիս. Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ.

Լանսէյ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ.

Նիս.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.

Փուժէ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.

Կարտան. 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ. Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։

Սէն-Շամոն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Սէն Էթիէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ. Ճոխ յայտագիր։

Գորտօ.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

Ֆիւմէլ.— 29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

Գասթէլ Սարազէն.— 30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

Դէքազվիլ.— 2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս Նր. գիշեր ժամը 8.45ին. Սօսիէթէ Սավանթի սրահը 8 Rue Danton. Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Գուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի։

ՊԵՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒ (Զաւեշտ)

Գին՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50. ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՑ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Մէօտոնի հանգանակութիւնը.

Բ. Մ. Զաքրեան 25, Զ. Զաքրեան 25, Ե. Էվրէնեան 20, Յ. Սարրաֆեան, Յ. Ծըրըգեան, G. Papazian, G. Dirassouian, Artinian Artin 10ական, A. Baladian 30, G. Demirdjian 10, Գ. Փարատեան 10, Ս. Պալըմեան 25, Տ. Ռ. Պալըմեան 10, Յ. Գօլանճեան 10, Յ. Օտեան 15 ֆրանք։ Գումար 230 ֆրանք։

Ս. Տօրումեան 10, Տիկ. Ա. Տօրումեան 5, Տիկ. Մ. Մանկեան 5, Յ. Պէնլեան 10, Տիկ. Կ. Պէնլեան, Հ. Պէնլեան, Մ. Տօրումեան 5ական, Գ. Վարդանեան 10, Ա. Ալէքսանեան 10, Ե. Էլմասեան 5 ֆրանք։ Գումար 70 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 22 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ. Վիվիէի Անդրանիկ խումբին հանգանակութիւնը.

Վ. Տիւրկէրեան 20, Տիկ. Կ. Տիւրկէրեան 5, Վ. Թումասեան 20, Վ. Մարգարեան 20, Հ. Մարգարեան 5, Վ. Մարգարեան 10, Խ. Անդունեան 20, Ա. Անդունեան 10, Դ. Թէճիրեան 20, Ե. Խաչատուրեան 10, Մ. Դաւիթեան 10, Տ. Դաւիթեան 5, Դ. Դաւիթեան 2 ֆր.։ Գումար 157 ֆրանք

(Տես «Յառաջ» 20 Մայիս)։

Պուա-Քոլոմպ Ախիլեանի հանգանակութիւնը.—

Տիկ. Վ. Տօնոյեան 100, Գուլումճեան 50, Ա. Գասապեան 30, Գ. Յովհաննէսեան, Օր. Մ. Պօյաճեան, Մ. Գազանճեան, Ա. Յովհաննէսեան, Կ. Գասպարեան, Լ. Պետելեան, Ոմն 25ական, Գ. Մելքոնեան, Խ. Գասպարեան, Գ. Գասպարեան, Գ. Գույումճեան, Ա. Սեւուէքեան, Ե. Տօնէլեան, Հ. Յակոբեան, Ս. Էրզեան 20ական, Բ. Վարդանեան, Յ. Հնտիկեան, Զ. Գարիպեան, Վ. Կէվշէնեան 15ական, Փոքրիկն Գ. Յիսաեան, Միւս. Բիէր, Յ. Դանիէլեան, Հ. Սէֆէրեան, Կ. Զարուկեան, Ոմն Կ...տ, Ս. Էմեան, Ս. Եազըճեան, Մ. Թօրոսեան, Հ. Յակոբեան, Կ. Հալաճեան, Ն. Մաթոսեան, Ե. Պապիկեան, Ա. Ճերմակեան, Յ. Արեւեան, Պ. Ադամեան, Շ. Վրացեան, Ս. Ղարիպեան, Ֆ. Շէրիքճեան, Գ. Երամեան, Տիկ. Պտիկեան, Միսիկճեան ընտանիք, Պր. Զատիկեան, Պ. Մանուկեան, Տիկ. Սարգիսեան, Մ. Մկրտիչեան, Ա. Սուաքէլեան 10ական, Մ. Մատոյեան, Ա. Տուտճեան, Յ. Դաւիթեան, Ա. Ա. Վարդանեան, Լ. Գասապեան, Ա. Պ. Նազարեան, Ա. Գուրտեան, Լ. Թաշճեան, Օ. Դասպարեան, Կ. Ճամճեան, Ա. Ամիրզանեան, Ա. Սվաճեան, Ա. Յակոբեան, Գ. Լօզպէկեան, Ա. Գալայճեան, Գ. Մելքոնեան, Ն. Օսկիեան, Ա. Սիսակեան, Տիկ. Սէմէրճեան, Յ. Թաթէոսեան, Ա. Մելքոնեան, Զ. Մանուկեան, Կ. Բարսեղեան, Ա. Դանճեան, Վ. Դանճեան, Կ. Սէկվէրեան, Տիկ. Սէրայտարեան, Կ. Թօմպազեան, Բ. Աւետիսեան, Յ. Կարապետեան, Տիկ. Թօփալեան 5ական, Բ. Լողեան 3, Գ. Պուտուկճեան 3, Կ. Սարգիսեան 2, Մ. Կէլիպօլեան 2, Հ. Ճէնտէրէճեան 10, Մ. Հայկեան 30, Ն. Ն. 5, Jean Bagadourian 10 ֆրանք։ Գումար 1065 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 23 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարան Ընթերցարանին մէջ, Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան, Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ քէռի խումբի բոլոր ընկերները, վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հասցէին։ 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂի գրական երեկոն վաղը՝ Հինգշաբթի, Ֆլօրիայի մէջ։ Արման Կոթիկեան կը կարդայ իր ինքնագրութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITION
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant. H. TEURNIER

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏԱՆ

Բառարան գրպանի ֆրանսահայ, Մ. Նուպարեան, Յոլս բարգ. դակութեամբ, կիսլթ. 25 ֆր., լթկզմ. 30. Նուէրի համար կազմ լաթ եւ կաշի 40 եւ 60. Խսկական Պատմութիւն Հայոց՝ Կ. ... մաջեան պտկրզրդ. սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, Ա. Բ. մաս ... Բ. մաս 20, Խ. Հայաստանի նոր քարտէսը՝ Կ. Բասմաջեան, թուղթի վրայ 3, լաթի վրայ 7.50. Հայաստանի հին քարտէսը 3 ... Անցած օրեր, յուշամատեան Գատըքէօյի գրական երեկոյթներ ... Վ. Մալէզեան, շքեղ տպագրութիւն, սալոնի միակ գիրքն է 15 ... Մինաս Չերազի 60ամեայ հանր. գործունէութեան յոբելեան 1865-1925, յօդուածներ, ճառեր, ուղերձներ եւ նամակներ 10, ... աշխարհ, պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն ... Վ. Համբարձումեան 25, Մինաս Չերազ, իր կեանքը եւ գործը իր 60ամեայ յոբելեանին առթիւ 30, գրեց Ա. Ալպօյաճեան, Ազգային խնդիրներ, պատասխան առ Ա. Ալպօյաճեան, Մ. Չ. ... 5, Աստուածաբանութիւն պտկրզ. Տոք. Մ. Կ. Օրապեան 55, Ինչ է սիֆիլիզը, ինչպէս պաշտպանուիլ, ինչպէս դարմանուիլ, ... Լ. Դրիգորեան 6 ֆր.: l'Amira, Mme Sevadjian, traduit par F. Macler 20, La Participation des Arméniens à la guerre mondiale par Général Korganoff 15, Clairs-Obscurs d'Italie (poème), Mme I. Minasse 10, Le Soleil d'Automne, (poème), A. Navarian 4 ֆր. Դիմել՝ 233 Fbg. St. Martin, Paris (10e).

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208ter, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ 1928

24 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 655 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԵԱՆ ՈՐՋ ՄԸ

Նորէն եւ նորէն ձայն չկայ ժան կուժոն փողոցի Հոգաբարձուներու Թաքստոցէն։

Անոնք ալ, ինչպէս Բարեգործականի վարիչները, իմաստութիւն կը սեպեն քար լռութիւն պահել, նեղացուցիչ հարցումներու հանդէպ։

Մանաւանդ երբ հրաւէր կը կարդաք հրապարակաւ, եւ ակնյայտ իրողութիւններ մատնանշելով։

Բայց, նոյնքան իմաստուն չեն իրենց պաշտպան պատուեալներն ու մեծապատիւ մուրացկանները։

Բարեգործականը իրեն ուղղուած հարցումներուն պատասխանելու հոգը թողուց իր երախտաւորեալներուն, բուն բառով՝ ստակավար թերթերուն։

Առաջին անգամ, Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթն էր որ խոստովանեցաւ թէ ինք դրամական նպաստ չստանար, այլ… ազատ թիւով բաժնեգիններ, իբրեւ քաջալերութիւն, «ի վարձ արժանաւոր ծառայութեանց»։

Յետոյ, բառերը ծամծմելով եւ բացատրութեան ձեւերը փոխելով, նոյն խոստովանութիւնն ըրաւ Եգիպտոսի «Արեւ»ը. Բարեգործականը վճարած է իր ծանուցումներուն մէկ մասը միայն»։ Ամերիկայի «Պայքար»ը, որ միայն վեց բաժնեգինի շնորհ կը վայելէ եղեր, իր յայտարարութեամբ։

Նոյն պատմութիւնը Փարիզի ժամուն պատրաստ գումարի մասին։ . .

Երկու տարիէ ի վեր, մենք հրապարակաւ կը հարցնենք թէ ճի՞շդ է որ այդ եկեղեցին 700.000 ֆրանք դրամ ունի։ Եւ եթէ այո՝ ի՞նչ բանի յատկացուած է այդ գումարը։ Կը յիշենք որ, հրապարակային ժողովի մը առթիւ, որուն կը նախագահէր Պալաքեան եպիսկոպոս, յայտնի ռամկավար մը մէկ միլիոն հաշուեց այդ գումարը։

Մենք կանգ առինք միշտ 700.000ին վրայ, բազմապատկեցինք ու սաստկացուցինք հարցումները, մանաւանդ աչքի առջեւ ունենալով այլազան կարօտութիւնները եւ առանձնապէս նոր սերունդին այլասերումը։

Ո՛չ մէկ լուսաբանութիւն։

Եւ անհաւասարելի նորէն օգնութեան կը հասնին ողոքանները։ Փարիզի ռամկավար օրկանը, իր վերջին թիւին մէջ, իրեն յատուկ լրբութեամբ մեկնելով «Յառաջ»ի վերջին շարք մը խմբագրականները, որոնցմէ տող մը խօս առնելու պէտք չունենալ բերնէն կը փախցնէ թանկագին գաղտնիք մը.

Զոր թաքուր հազար ֆրանք կայ փարիզի հայ եկեղեցւոյ ձեռքին մէջ, որ կրնայ ազգին պէտքերուն գործածուիլ (կը յուսանք թէ, աւելի չի յապաղիր այդ միջոցներով դպրոց մը բանալու համար). (19 Մայիս)։

Այսքանը կը բաւէ, անգամ մըն ալ եւ աւելի ամուր բռնելու համար Փարիզի Վարչական ժողովի եւ Հոգաբարձութեան անդամներուն եւ անոնց արբանեակներուն, հին եւ նոր հասարակներու եւ անոնց «Թապլաքեար վարժապետ»ներուն օձիքէն, եւ հարցնելու.

Որո՞ւ ձեռքն է այդ գումարը իրականէն շատ պակաս։ Ի՞նչ բանի կը գործածուի։ Ի՞նչու չորս տարուան մէջ մէկ մանկապարտէզ անգամ չբացուեցաւ անոր եկամուտով։ Ի՞նչ կ՚ըլլան եկեղեցիին ամենօրեայ հասոյթները, որոնց ամսական գումարը մինչեւ տասը հազար կը հաշուեն իրազեկները։

Աւելի թանձրացեալ ձեւի մը վերածելով խնդիրը, ճշտակի կը հարցնենք Հոգաբարձութեան եւ Վարչական Խորհուրդի իւրաքանչիւր անդամներուն.

Ինչո՞ւ, անցեալ տարի աշնան, յայտարարութիւններ հրատարակեցիք թերթերու մէջ, աւետելով կրթական խորհուրդի մը կազմութիւնը, հինգ մանկապարտէզներու բացման ծրագիրը թաղերուն անուններն ալ յիշելով, ինչո՞ւ վարժուհիներ հրաւիրեցիք բանակցելու, թերթերէն խնդրելով քանի մը անգամ հրատարակել ազդը։

Մէկ խօսքով,— ինչո՞ւ խաբեցիք։ Եւ ո՞վ ուզեցիք խաբել՝ Պոլսէն եկած «սա գաղթականնե՞րը»— ձեր բառով— որոնց թիւը 15.000ը կ՚անցնի միայն Փարիզի մէջ։ Ցեղական մամո՞ւլը։ Միւս գաղութնե՞րը։ Ամբողջ ժողովո՞ւրդ մը, թէ…

Մինչեւ ե՞րբ որոշած էք տանիլ այս գռեհիկ աճպարարութիւնը։

Առեւտրական ո՛ր հրապարակին... շուկայի ո՛ր անկիւնին մէջ սորվեցաք այս քրէական խարդախութիւնը։

Գիտենք որ այս հարցումներն ալ պիտի մնան առանց պատասխանի։

Բայց պատասխան ստանալու ձեւեր չեն պակսիր։

Աշխարհի մէջ չկայ դատ մը որ լռութեան դատապարտուի սա կամ այն ուժով, ընդդէմ արդարութեան եւ տրամաբանութեան։

Ահա թէ ինչու, մենք հրապարակաւ կը հարցնենք, նորէն եւ նորէն.

Չկա՞ն չորս-հինգ արիասիրտ եւ իրաւասու հայրենակիցներ, որ բռնեն այս մարդոց օձիքէն։

Նոյն իսկ իրենց շրջանակէն. Փարիզի հին գաղութին մէջ, չկա՞ն հինգ արտօսր եւ պարկեշտ մարդիկ, որ հասկցնեն այս աղաչուած ամբոխներուն, թէ չափը անցած է…

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենիք, խմբագրականի մը մէջ նորէն քննելով Թուրքեւիտալական մերձեցման խնդիրը, կը նկատէ (8 Մայիս).

Ըստ երեւոյթին, Ռիւշտի պէյի Մուսոլինիի հետ վերջերս ունեցած տեսակցութեան առեն արդէն նախնական համաձայնութիւն մը գոյացած է եղեր Թուրքիտալական բարեկամութեան դաշինքի մը կնքման մասին։

Ասիկա անկասկած նոր քաղաքականութեան կը սկզբնաւորութիւնն է քէմալական Թուրքիոյ համար, որ Խորհրդային Միութեան փէշէն պինդ բռնած՝ ցարդ կը խուսափէր սերտ բարեկամութիւն հաստատելէ դրամատիրական պետութեանց հետ, Մոսկուայի թ՚նամութիւնը չգրգռելու համար։

Ժամանակները կը փոխուին, անոնց հետ կը փոխուին ուժերու փոխյարաբերութիւնները, որոնք կը հարկադրեն պետութիւնները փոխել նաեւ իրենց քաղաքականութիւնը։

Սակայն, ի՞նչ է փոխուած միջազգային կեանքին մէջ՝ մղելու համար Թուրքիան նոր օրիենտացիա որոնելու։

Այն, որ մէկ կողմէն՝ համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով ցնցուած դրամատիրական աշխարհը տարուէ տարի աւելի կազդուրուելով, այժմ բաւականաչափ ամրացած եւ յեղափոխական փոթորիկներէ ապահովուած է, իսկ միւս կողմէ՝ Խորհրդային Միութիւնը տարուէ տարի տկարանալով թէ՛ ներքին թէ՛ արտաքին ճակատներուն վրայ՝ այլեւս լուրջ վախ չի ներշնչեր ոչ իր յարձակողական հնարաւորութիւններով եւ ոչ ալ «սատաշխարհային յեղափոխութեան» իր սպառնալիքներով։

Միւս, կողմէ, Թուրքիա, իր ուժեղ տնտեսապէս եւ ֆինանսապէս շատ կարենալու համար, պէտք ունի արտաքին օգնութեան։ Խորհրդային Միութիւնը ինքը չի կրնար օգնել Թուրքիոյ այդ տեսակէտով։ Իսկ դրամատիրական աշխարհն ալ կը խուսափի տնտեսական եւ ֆինանսական կարեւոր օգնութիւն ընել Թուրքիոյ, որքան ատեն որ վերջինս Խորհրդային Միութեան բարեկամն ու դաշնակիցն է։

Վերջապէս, որովհետեւ Խորհրդային Միութեան մէջ կ՚ապրին Թուրք-թաթարական միլիոնաւոր բազմութիւններ, որոնք շատ գործօն կերպով կը համակրին Թուրքիոյ, Էնկիւրի աւելի քիչ կը վախնայ այժմ ռուսական թշնամութենէն, քան Մոսկուա՝ թրքական թշնամութենէ։ Մինչդեռ ֆաշիստական Իտալիոյ յարաճուն զօրացումը անհերքելի սպառնալիք մը կը դառնայ Թուրքիոյ համար։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Խմբագիր,

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս.— Եկեղեցւոյ Հայրենակցական Միութեանս վարչութիւնը ծանօթանալով Պուլկարիոյ մեծ աղէտին, որ խորտակած է այդ գաղութը, կարդալով թերթերու յուզիչ նկարագրութիւնները, ինչպէս նաեւ Ֆիլիպէի նպաստաբաշխ մարմնի նախագահ երուանդ եպիսկ. Փէրտահճեանի յայտարարութիւնները, խորապէս ազդուեցաւ։ Անմիջապէս ձեռնարկեցինք հանգանակութեան մը մեր հայրենակիցներուն մէջ, եւ մաս մըն ալ բարդելով Միութեան գանձէն, ներփակ կը ղրկենք 1239 ֆրանքի գումար մը, իբրեւ եղբայրական պարտականութիւն։ *(Տես ցանկը)*։

Ի դիմաց վարչութեան՝ Ատենապետ *Գ. Խարսեկեան*. Ատենադպիր՝ *Գ. Դանիէլեան*։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վենիզելոս դարձեալ վարչապետ.

Ինչպէս կը նախատեսուէր, հելլէն դահլիճը հրաժարեցաւ եւ նախարարական տագնապը ներկայիս իր ամէնէն սուր փուլին մէջ մտաւ։ Երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ազատական կուսակցութեան ժողովին մէջ, ելմտական նախարար Քաֆանտարիս յայտարարեց թէ որոշած է հրաժարիլ կուսակցութիւնը վարելու պաշտօնէն, աւելցնելով որ իր քաղաքական գործունէութիւնը պիտի շարունակէ համաձայն ժողովրդավար սկզբունքներու։ Քաֆանտարիս ժողովարանէն մեկնելով գնաց վարչապետ Զայիմիսի մօտ, որուն ներկայացուց իր հրաժարականը ելմտական նախարարութենէ։ Միւս ազատական նախարարները հետեւեցան իր օրինակին։ Քիչ յետոյ վարչապետը Հանրապետութեան նախագահ ծովակալ Քոնտուրիոթիսի ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը, որ ընդունուեցաւ։

Նախարարական տագնապի լուրը հասաւ Խորհրդարան, որ դադրեցուց իր նիստերը՝ մինչեւ նոր դահլիճին կազմութիւնը։

Շատ հաւանական կը նկատուի որ Վէնիզէլոս կազմէ նոր դահլիճը. սակայն այս վերջինը չպիտի ներկայանայ Խորհրդարանին առջեւ. ընդհակառակն նոր դահլիճին առաջին գործը պիտի ըլլայ խորհրդարանը լուծել եւ նոր ընտրութիւններ կատարել Յուլիսին։

Պատերազմական նախարար Մազարաքիս հրատարակեց զեկոյց մը, տարօրինակ ոճով, որով բացարձակապէս կը հերքէ թէ զինուորական ոեւէ շարժում պատրաստուած է։ Այս զեկոյցին նպատակն է չէզոքացնել տպաւորութիւնը որ առաջ եկած էր Վէնիզէլոսի այն յայտարարութեամբ թէ ինք դարձեալ իշխանութեան գլուխ կ՚անցնի անոր համար որ զինուորական յեղափոխութիւն մը տակն ու վրայ պիտի ընէր երկիրը։ Մազարաքիսի զեկոյցը խոր ազդեցութիւն գործեց, որովհետեւ անիկա կը նկատուի նշան մը թէ Վէնիզէլոս մեծ ընդդիմութեան կը բախի նոյնիսկ հանրապետական շրջանակներու մէջ։ Եթէ այդ դիմադրութիւնը աւելի ուժգին դառնայ, Վէնիզէլոս մտադրած է իր զինուորական բարեկամներուն հետ միասին քաղաքական դիկտատուրայի վարչաձեւ մը հաստատել։

«Թայմզ»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Միխալաքաբուլոս եւ հանրապետականները պահելով հանդերձ իրենց անկախութիւնը, պիտի աջակցին Վէնիզէլոսի։

Զօրավար Մէթաքսասի կուսակցութիւնը, որ մինչեւ հիմա միացեալ կառավարութենէն հեռու մնացած էր, այժմ կը հրատարակէ յայտարարութիւն մը թէ ո՛չ մէկ պայմանով պիտի աջակցի վէնիզէլոսեան կառավարութեան մը։

Ծովակալ Քունտուրիոթիս խորհրդակցութեան հրաւիրեց կուսակցութեանց վարիչները։ Անոնց հետ տեսակցելէ յետոյ պիտի հրաւիրէ Վէնիզէլոսն եւ հակավէնիզէլոսեան պետերը՝ միացեալ ճակատ մը կազմելու համար։

«Թայմզ»ի համաձայն, Յունաստանի քաղաքական եւ ներքին կացութիւնը երբեք չպիտի բարւոքի՝ Վէնիզէլոսի իշխանութեան գլուխ գալովը։

Ռուս-պարսիկ համաձայնութիւնը

Թէհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 22 թուականով.—

Քանի մը ամսուան բանակցութիւններէ վերջ, Մոսկուա վերջապէս համաձայնութեան մը յանգեցաւ Պարսկաստանի հետ՝ սահմանագլուխի խնդրին մասին։ Պարսկաստանի արտաքին նախարար Ալի Ղուլի Խան Անսարի, որ Մոսկուա գացած էր բանակցութիւնները վարելու համար, հրահանգ ստացաւ մնալ խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ իբրեւ դեսպան։ Կ՚ըսուի թէ սահմանագլուխի համաձայնութիւնը բոլորովին կը գոհացնէ Պարսկաստանի պահանջները։

Մեծ ճակատամարտ Փեքինի շուրջ

Փեքինէն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի ուղղուած հեռագրի մը համաձայն, Մայիս 21ին վճռական ճակատամարտ մը սկսած է հիւսիսի եւ հարաւի ուժերուն միջեւ՝ Փեքինի մօտ։ Ազգայնականներուն նպատակն է գրաւել Փեքինը, միանգամընդմիշտ ջախջախելու համար հիւսիսի ուժերը։ Ճակատը կը տարածուի Թիէնցինէն 40 մղոն հարաւ՝ Մաշնակէն մինչեւ Փաօթինկֆու, Փեքինէն 90 մղոն հարաւ։

Մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լին խիստ վարկաբեկիչ նկատելով Ճափոնցիներու պայմանները, չուզեր Մանչուրիա քաշուիլ ազգայնականները կեցնելու վերջին ճիգ մը ընելէ առաջ։

Կարեւոր կռիւներ տեղի կ՚ունենան Քին-Հանի երկաթուղագծին վրայ։ Ճափոնական իշխանութիւնները կը հաշուեն թէ Փեքինի կառավարութիւնը կրնայ տակաւին առնուազն երեք շաբաթ դիմանալ։ Փեքինի մէջ ամէն օր բազմաթիւ համայնավար գործիչներ ձերբակալուելով կը գնդակահարուին։

Նանքինի ազգայնական կառավարութեան արտաքին նախարարը Հուանկ-Ֆու հրաժարեցաւ։

Բոլշեւիկեան դաւադիրներու դատը

Վարշաւայէն կը հեռագրեն.—

Վիլնայի դատարանը տուաւ իր վճիռը բոլշեւիկեան կազմակերպութեան խնդրին առթիւ։ 56 ամբաստանեալներէն 37ը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԳ. Ցանկ

	Ֆր.
Եկեղեաց Հայր. Միութեան հանգանակութիւնը *Մարսէյլ*	1239.—
Usine Gallayի (Meudon) աշխատաւորներէն, նախաձեռնութեամբ Ասատուր Սարգիսեանի (ցանկը Դ. էջ)	315.50
Անդրէաս գիւղի եւ շրջանի Հայր. Միութիւն	200.
Լը Կրանշանի հանգանակութիւնը	90
Այրի Տիկ. Ա. Խաչիկեան	30.—
Մ. Դաւիթեան, *Մարսէյլ*	10
Ս. Մաճառեան, »	10.—
Գրիգոր Փօլաճեան	10
Գումար	1,904.50
ԺԲ. ցանկին գումարը	26,053.—
Ընդհ. գումար	27,957.50

… *Խմբագիր*,

«Յառաջ»ի մէջ կարդալով Պուլկարիոյ աղէտին լուրերը, կը փութանք ձեզի ղրկել, իբրեւ եղբայրական օգնութիւն, 200 ֆր.։ Գիտենք որ այսքանով կատարած չենք ըլլար մեր պարտքը, բայց բոլորս ալ աշխատաւորներ ենք.

Վարչութիւն Անդրէասի եւ շրջանի Հայր. Միութեան
Փարիզ, 22 Մայիս

ՏՈՄՍԵՐ

ԾԱՂԻԿ ՄԸՆ ԱԼ...

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը հետեւեալ պաշտօնագիրը ղրկած է *Հայ Սիրտի* խմբագրութեան.

— «Ցեղւոյս Տ. Գալուստ Քահանայ Մովսէսեանը պաշտօնանկ եղած է Ազգ. Միութեանս կողմէ, որովհետեւ նա գող է (ունինք շատ մը փաստեր)»։

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը միակ հայուածով մը «գող» անուանելու իրաւունք չունի Տէր Գալուստը.

Քահանան պարզապէս հետեւած է իր վարդապետ ու եպիսկոպոս պետերու օրինակին։ Չենտալքիր է իմանալ թէ՝ ի՞նչ գողցած է, բայց արդէն քահանայ մը ի՞նչ կրնայ գողնալ։ Հաւանաբար ինք իր պատիւը գողցած է ու պահած… գիրքի մէջ։

Այս անիրաւ աշխարհիս մէջ, մարդ իր ինչքը գողնալու ազատութենէ՞ն ալ զուրկ է։ Ամէն մարդ պատիւ ունի եւ իր պատիւը ազատ է պահելու կամ չպահելու։ Տէր Գալուստ, իր անձնական սեփականութեան՝ պատիւին դէմ աւազակութիւն մըն է սարքեր։ Զայն կարելի է՞ կոչել «գող»։

Պաշտօնագիրը շարունակելով կ՚աւելցնէ.

«Որովհետեւ նա ստախօս է»։

Շատ կնճռոտ խնդիր։ Նախ պէտք է ստուգել թէ՝ ի՞նչ նպատակով սուտ կը խօսի. բարի՞ թէ չար մտքով, փողի՞ թէ գաղափարի համար. Ճշմարտութիւն կայ որ, կործանիչ է. իսկ սուտ ալ կայ որ փրկիչ է։ Եթէ անոր սուտերը պոչաւոր են, ճշմարտութիւններ ալ կան որ ժանիքաւոր են։ Պոչը միշտ նախընտրելի է ժանիքէն։

Պաշտօնագիրը դեռ չէ աւարտած.

— «Դաւեւ հանգիստ ժողովուրդը պառակտող ու կեղծաւոր քահանայ մը ըլլալով, նոյն իսկ անարժան կը գտնենք իր կոչումին։»

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը ճիշդ այստեղ կը կորսնցնէ իր դատը։ Ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ մարդ քահանայ եղած ըլլայ, առանց ընդհանրապէս ըլլալու «պառակտող ու կեղծաւոր»։

Տէր Գալուստ ճիշդ իր գործին մարդն է։

Այսպիսի քահանաներուն պէտք է սեղմել աջը, ինչպէս նաեւ… վիզը։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿԸ ՄՆԱՅ ԱՆՓՈՓՈԽ...

Անցեալները թարգմանեցի իտալական ամսաթերթի մը անօրէնին մէկ յօդուածը ("Յառաջ", 17 Մայիս)։ Բազմաթիւ կրկնութիւններու տակ ծածկուած էին լաւատեսութիւն մը Թուրքիոյ փայլուն ապագայի մասին եւ բաղձանք մը՝ խոյլեւթրքական սերտ մերձեցման։

Անհատական գաղափար մը չէ այս, այլ դասակարգի մը հաւատքը, ժամանակաւորաբար խաղիլով մտաւորական շրջանակներուն մէջ։ Պիտի փորձեմ այդ համոզման սխալները ցոյց տալ, կրթնելով ցեղերու տեսութեան եւ պատմութեան ուսուցման վրայ։

Կ'ըսեն թէ Արեւելք անշարժ է, բայց յեղաշրջումներ պակաս չեն Մէն շարժումի ծափահարողներ, լաւատեսներ պակաս չեն եղած։ Ազատութեան շունչը Թուրքիա կը թափանցէ արդէն 1826ին, կը զօրանայ 1839ին 1856ին, Սահմանադրութիւն 1876ին եւ երեսփոխանական ժողով, ցեղերու հաւասարութիւն 1908ին Այսքան շարժումներու մէջ Թուրքիան անշարժ է մնացած։

Ահա՛ վերջին յեղափոխութիւնը, խոր հայեցուած, արմատական կարծուած։ Կրօնն անգամ կ'անհետանայ Սահմանադրութենէն եւ դպրոցներէն՝ այնքան մոլեռանդ երկրի մը մէջէն։ Ահա՛ կը ծափահարուի Քէմալ, կ'ողջունուի Թուրքիոյ արշալոյսը։ Դարէ մը ի վեր եւրոպականանալ կ'ուզէ Թուրքիա եւ հետզհետէ կը մտնէ ասիականութեան մէջ։ Չկարենալով ասիականացնել եւ իւրացնել տիրապետած տարրերը՝ Թուրքը կը տեսնէ կողքին ցցուիլը "բալքա"-ներու բանակներուն։

Ֆրանսացի պատմաբան մը 1908ի Սահմանադրութեան առթիւ կը գրէր. «Թուրք բարենորոգումը թերեւս ըլլայ փրկութիւն մը Թուրքիոյ, եւ մը Եւրոպայի համար» (Հանոթօ)։ Իտալացի պետական մեծ դէմք մը, քանի անգամներ [illegible] թիւն, 1909ին Հռոմի համալսարանին մէջ կը պանծացնէր Թուրք ազատականութեան [illegible] Հրապարակ կը հանուէր 1909 Օգոստոսին Լուանայի եղեռնէն ետք, «Գիտութիւն եւ խղճի Ազատութիւն» անունին տակ։ Այսինք Համիտ անկեղծօրէն շնորհեց 1876ի Սահմանադրութիւնը, բայց բռնակալ Ռուսիան ծուռ աչքով նայեցաւ քթին տակ տեղի ունեցած յեղաշրջումին։ Այս էր Լը ցցաթէի գաղափարը Համիտի մասին։ Թուրք ազատական ոգին երկար դարեր անկախ պահած էր Հայ, Նեստոր, ասորի մոմիացած եկեղեցիները։ Այս էր մեծ հայասէրին ուսուցումը Հռոմի ուսանողներուն։ Նոր արշալոյս մը կը ծագէր Վոսփորի ափերուն վրայ եւ պահեստավոր Երիտասարդ Թուրքերը պիտի բարենորոգէին զառամած Թուրքիան։

Թուրքիոյ բարենորոգման հաւատացողները կը շփոթեն տառն ու ոգին։ Թուրքը պարագային համեմատ կը փոխէ տառը, կը պահէ նոյն դարաւոր ոգին։ Արեւելք կը շարժի բարենորոգման ծրագիրներ փոխելով, կը մնայ անշարժ ոգիով։ Դարեր սահեցան "Օսմանլը"ներու արշաւանքէն ի վեր. Եւրոպա հսկայ փոփոխութիւններ կրեց, նոր պետութիւններ հաստատուեցան, ընկերային յեղաշրջումներ կատարուեցան։ Եւրոպայի քթին տակ՝ Թուրքը մնաց նոյնը։ Ընկերային կազմութեամբ մնաց վաչկատուն, վրանաբնակ, երբեք չուզեց ամբողջէն հաստատուիլ գրաւած տեղին վրայ, ծիգ թափել եւ տիրանալ իսկապէս հողին, հողատէր ըլլալ։ Աւստրիա Վիեննայի դռներէն հանձնեց՝ ապաստանելու համար պապենական տանիքին տակ։

Քէմալ յայտարարեց թէ յեղափոխութեան նշանաբանքերը Ազատութիւն, Հաւասարութիւն Արդարութիւն, Եղբայրութիւն, Հանրապետութեան նշանաբաններն են։ Ասոնք բառեր են ոսկեղէն եւ անիմէշ։ Թուրքին համար չկայ հաւասարութիւն, որովհետեւ չկայ անոր հիմը, «Մարդուն իրաւունքը», մարդկային արժանաւորութեան յարգումը։ Ու մէկը կը դրժէ փաշայութեան սուր թանական տիրողներ խղճմտութիւնը կը ջնջուի պետական կրօն մը ըլլալէ նոր կրօն մը հաստատելու համար, խալիֆան կ'արտաքսուի որպէսզի խալիֆայական կեանք վարէ Հանրապետութեան նախագահը։ Կրօնապետական բռնակալութեան տեղ զինուորական բռնակալութիւն կը հաստատուի երկու քն ալ հաւասարապէս տխուր փոխաձեւեր, վատթարագոյն կառավարութիւններ, որ հոսի կը փոխեն ժողովուրդը։ Այդ դժբախտ երկրին մէջ իրարու կը բախին միայն անհատական հաշիւներ, բռնակալին հաճոյանալու գիւտեր, ուր օրէնքը չէ որ կը տիրապետէ, այլ տիրապետող անձերու քմայքը։ Ընդդիմադիր անձեր գոյութիւն չեն կրնար ունենալ, անկողմնակալ քննադատներ կը չեզոքացուին անմիջապէս։ Ընդհանուր արժէքը կը չափուի քծնելու կարողութենէն, ստորաքսելու ճարպիկութենէն։ Երկու դասակարգեր կրնան գոյութիւն ունենալ, — ծառաներ ու փաշաներ, ստրուկներ եւ աղաներ, իրենց հետ քաշելով ըռետներու, մասնիչներու փոնջ մը։

Վաթսուն տարի առաջ, Նափոլէոն Գ. չհամարձակեցաւ ջնջել ժառանգութեան [illegible] յեղափոխական օրէնքը եւ հաստատելու Ճարտարագէտ Լը Փլէյի առաջարկած կտակելու ազատութիւնը [illegible] կարծիքը պիտի ընդդիմանար. Քէմալ մէկ հարուածով կը ջնջէ կրօն ու հարէմ, գիր ու կրօնական։ Ոչ ոք կ'ընդդիմանայ։

Եւրոպայի [illegible] համար անտանելի է Պոլիս ապրող փոքրամասնութիւններու գանգատելի թիւը։ Թրքացնելու ամէն միջոցներ կը մտածուին, կը գործադրուին [illegible] Արեւելեան կողմը ջնջեցին քառասուն անգամ դարաւոր Հայը, Արեւմուտքէն մաքրեցին Յոյները՝ Յոյներ [illegible] հեղէն բնակչութիւնը։ Կը մնէր Սթանպօլը թրքացնել ամբողջովին եւ անմիջապէս, սպառնալու ժամանակ չունին։ Պոլսոյ Հայն ու Յոյնը գաւառական ներգաղթով կը պահէին իրենց թիւը։ Այժմ չկայ ներգաղթ։ Երիտասարդութիւնն հեռացած է եւ չկայ սերնդագործում։ Լուսաւորութեան ոգին է որ կը գործէ, երկրին շահերուն իսկ հակառակ։ Ո՞ր է ուրեմն լուծացման [illegible] խղճի ազատութիւն։

Երկար չի տեւեր քէմալականին գեհենական քրքիջը քրիստոնեայ տարրերու գամբաններուն վրայ։ Մոգական ժողովուրդ մը գինուորականութենէ եւ պաշտօնէութենէ, այսինքն պորտաբուծութենէ, հողագործ ու արհեստաւոր չի կրնար ըլլալ. ժողովուրդ մը չի կրնար մէկ հարուածով միջակորեար դասակարգ մը ստեղծել. Հայուն ու Յոյնին տեղը բռնել։ Ընկերային կազմութեամբ անպատրաստ՝ տնտեսական նոր կեանքը, բարբերուն սանձարձակութիւնը պիտի քանդէ ընտանեկան կեանքը, պիտի հեռացնէ Թուրք երկսեռ երիտասարդութիւնը տարրական պարտականութիւններէ։ Մեքենամոլութիւն, գեղխ կեանք, վիժում, պոռնկութիւն պիտի ըլլան սովորական դէպքեր։

Ընդարձակ հողամասի մը վրայ ցանցառօրէն կ'ապրի Թուրքը։ Ենթադրելով որ 20 տարիէն 20 միլիոն ըլլայ, դեռ հսկայ պարապութիւն մը պիտի մնայ, իսկ յարաճուն ժողովուրդներ չեն կրնար 20 տարի սպասել։ Արեւմտացումը Թուրքին համար եւրոպացիին ախտերով փարակուիլն է, ոչ թէ յատկութիւնները իւրացնել։ Առաջինը դիւրին է որովհետեւ մակերես է եւ մարդկութեան վերաբերեալ, միւսը խոր է, ժողովուրդին բարոյական եւ հոգեկան ուժերուն արդիւնք, հետեւաբար ցեղային։ Դաստիարակութիւնը բաւական պիտի չըլլայ արեւմտեան մտայնութիւն տալու Թուրքին։

Քէմալ քանդեց կրօնական շէնքը, պատսպարանը Թուրք ամբոխին։ Ո՞ւր է այն բարոյական շէնքը, ուր կարենայ ապաւինիլ այժմ։ Ընկերութիւն մը չի կրնար ապրիլ առանց բարոյականի։ Թուրքին համար կրօն ու բարոյական նոյնացած էին։

Քէմալ պիտի պարտադրէ պետութեան պաշտամունքը, հետեւաբար պիտի աստուածացնէ պետութիւնը։ Բայց Թուրքին համար պետութիւն եւ կառավարութիւն նոյնն են եւ հետեւաբար ժամանակաւոր [illegible] հաստատութիւն մը չի կրնար աստուածանալ [illegible] փաշիսմ ալ նոյն ձգտումն ունեցաւ պահ մը, բայց շուտով վերադարձաւ կաթոլիկութեան յենարան [illegible] բարոյական մը կազմել, որովհետեւ ժողովուրդի մտային եւ բարոյական մակարդակի աւելի բարձրութիւն կը պահանջէ։ Եթէ Թուրքերը աւելի բարձր են [illegible] ծափահարելի է Քէմալի ձեռնարկը։

Միակ գրական գործը՝ տառերու փոփոխութիւնն է։ Թուրք տղան տարիներ կը դնէ ընթերցման եւ ուղղագրութեան համար, այժմ այդ ժամանակը կրնայ յատկացնել օտար լեզու մը սորվելու, գիտութեան մը հետեւելու։ Ասիկա աւելի հզօր միջոց մըն է իւրացնելու միւս տարրերը, քան սպառնալիքները, բայց միանգամայն միջոց մըն է իւրացուելու, եթէ Թոյլատրուի ներգաղթ մը եւրոպական տարրերու։ Այս ալ անհրաժեշտ է, եթէ կ'ուզէ շահագործել հարուստ երկիրը, որովհետեւ զուրկ է բնորոշիչ եւ աշխատաւորներէ։

Թուրքիա կ'ապրի եւ պիտի ապրի պետութիւններու մրցակցութեան պատճառով, ինչպէս գիտել տուած էր երկու դար առաջ Մոնթէսքիէօ։ Նախկին արտաքին նախարար Հանոթօ, կը գրէր քսան տարի առաջ. «Statu quo-ն պահելու է, որովհետեւ չենք գիտեր ինչեր կրնան պատահիլ»։

Այսօր նոյնը կը պատահի։

ՀԵԹՈՒՄ

ՕԳՏՈՒԻՆՔ ՄԻՋԱՎԱՅՐԷՆ

Մեր խոնարհ, աշխատաւոր ժողովուրդէն օրինակ մը պիտի համոզէ որ խելացի չենք ու ընդհակառակն շատ կարճատեսութեամբ կը մօտենանք դրամ շահելու հարցին։ Իմ բնակած շրջանիս մէջ գրեթէ բոլոր հայ ընտանիքները դպրոց յաճախող զաւակներ ունին, շատեր նախակրթութիւնը աւարտելու տարիքին մէջ, այսինքն 16 տարեկանի շուրջ։ Քանի մը ծնողքներ կը ճանչնամ որոնք թոյլ չեն տուած իրենց զաւկին աւարտելու նոյն իսկ նախակրթարանը, դուրս հանած ունեցած են գայն գործարանի մը մէջ կամ patronի մը քով, որպէսզի բեռ չըլլայ իրենց վրայ ու ամէն շաբթու քանի մը ֆրանք բերէ աւելցնելու իրենց խնայողութեանը վրայ։ Դրամ շատ եւ շուտ ունենալու իրենց բնազդն է որ այս ընթացքը կը պարտադրէ իրենց։ Բայց կը խորհիմ թէ խելացութիւն եւ շահաւոր չէ այս ըրածնին։ Մէկ կողմ կը դնեմ իրենց այս վարմունքի այն անխղճութիւնն ու կոպտութիւնը, որով կը պարտադրեն իրենց 14 կամ 16 տարեկանի մէջ գտնուող զաւկին կապտել հոգիի բոլոր ազատ թռիչքները, կեանքի անփութութիւնը, միակ վայելքը զոր այդ տարիքը կը պահանջէ։ Մէկ կողմ կը դնեմ իրենց տարիքի եւ ուժի անհամապատասխան ծանր աշխատութիւններու տակ անոնց կքումը եւ ճմլումը եւ երեւոյթին կը մօտենամ միայն դրամի եւ շահու տեսակէտով։

Զմոռնանք որ Ֆրանսա կը գտնուինք, այսինքն այն երկիրը ուր յառած էին մեր պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան աչքերը պատերազմէն առաջ, ուր նետուելու համար ամէն զրկանքի ու զոհողութեան կ'ենթարկուէին իրենց միտքը լոյսին բացած մեր երիտասարդները։ Հիմա որ հոս ենք անապաստիրօրէն, հիմա որ այս երկրի դպրոցներու եւ համալսարաններու առջեւէն կ'անցնինք ամէն օր, կարծես թէ թաղած ենք մեր նախկին ձգտումները, մեր հոգիին մէջ մեռցուցած համալսարան, բարձրագոյն վարժարան երթալու ցանկութիւնները, որովհետեւ դրամ շահիլ պէտք է եւ անմիջապէս, չենք ուզեր սպասել քանի մը տարիներ որպէսզի մեր շահու ճամբան աւելի լաւ կազմակերպենք։ Վաղը հաշուի մէջ չդնելու եւ այսօրը միայն տեսնելու կարճատեսութիւնը եղած է ընդհանուր։ Ինծի պէս շատեր համաձայն են հաւանաբար ընդունելու որ մաքի եւ մարմնի հաւասար տոկունութիւն եւ ճկունութիւն ունեցող երկու անձերու մէջ այն աւելի լաւ կը յաջողի գործնական կեանքի մէջ, որ աւելի լաւ զարգացած ունի եւ աւելի լաւ պատրաստուած է։ Եթէ այս կարծիքը ճիշտ չըլլար, անխտաեւ պիտի ըլլային, զէթ գործնական կեանքի տեսակէտէն բոլոր դպրոցները, կամ անոնց մէջ տրուած այն ծանօթութիւնները, որոնք գործնական կեանքի հետ կապ ունին։ Ընդունելով այս ճշմարտութիւնը, պէտք է ընդունիլ նաեւ անոր գործնականացումը շահաւոր. այսինքն լաւ մտքի պատրաստութիւն, լաւ յաջողելու համար։ Կը մնայ չափել ու բաղդատութեան դնել թէ ո՞րն է շատ. այդ պատրաստութեան համար անհրաժեշտ զոհողութի՞ւնը թէ այդ պատրաստութենէն յետոյ սպասելի եղող շահու առաւելութիւնը։ Ընդունինք որ 15էն մինչեւ 21 տարեկան տղայ մը 6 տարուան մէջ, միջին հաշուով տարին 6000 ֆրանքէն (այդ տարիքին համար բաւական գումար մըն է այս, այժմու պայմաններուն մէջ), պիտի շահի 6 × 6000 = 36,000 ֆրանք։

Նոյն տղան մինչեւ բարձր. վարժարան մը աւարտելը պիտի զրկուի նախ այս շահէն, դպրոցական ծախսի համար ալ բաւ. ցէն պէտք պիտի ունենայ, մօտաւոր կերպով 10.000 ֆրանքի։ Ուրեմն ո եւ է ծնողք, եթէ ցանկայ իր զաւկին բարձրագոյն կրթութիւն տալ, պիտի զրկուի 46,000 ֆրանքի եկամուտէ մը, զոր տղան պիտի բերէր իրեն, եթէ փոխանակ դպրոց երթալու դրամ շահելու ետեւէն ըլլար։ Ասիկա ծախքի, ելքի կողմն է։ Միւս երեսը նայինք, մուտքի կողմը։ Դպրոցական պատրաստութիւն չունեցող տղաքներու հարիւրին 90ին շահու աղբիւր ֆիզիքական աշխատանքն է, գործարանային աշխատանքը, որուն համար տարեկան 10,000 ֆրանք նշանակուիլը կը կարծեմ առաւելագոյն թիւ մըն է։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ հաւանական շահը պատրաստուած մէկու մը։ Ըսենք նախ որ վերը գրուած տարեկան 10.000ը բացարձակ կերպով ապահոված է, որովհետեւ եթէ չկարենայ գործածել կեանքի մէջ իր ստացած ծանօթութիւնները, կրնայ ֆիզիքական աշխատանքի մէջ մտնել։ Այս հաւանականութիւնը կը կարծեմ որ շատ քիչ կը պատահի, բացառիկ անընդունակութեան երեւոյթ մը պէտք է ըլլայ այդ վիճակը, բժիշկ մը, երկրաչափ մը, փաստաբան մը, առեւտրական մը, նուազագոյն չափով կրկինը կը շահին գործաւորի մը։ Բարձրագոյն վարժարան մը այս կամ ասոնց նման գործի մը կը պատրաստէ իսկ այս տեսակ գործերու մէջ չէն, դուրս հանելով լաւ յաջողութիւններու առթիւ ստացուած բացառիկ շահերը, կարելի է 3—4 տարուան մէջ, վերը յիշուած 40—50.000ի պատրաստութեան ծախքը բացէն հանել։

Անհաւանիկ թէ ինչ եզրակացութեան կը մղէ բարձրագոյն վարժարան երթալու կամ չերթալու պարագաներու բաղդատութիւնը։ Զգացող մէկը պարտաւոր կ'ըլլայ գործարանային կամ նման ֆիզիքական աշխատանքի մը մէջ միայն գտնել իր կեանքի պահպանութիւնը մինչեւ կեանքին վերջը. գացողը՝ աւարտելէն 3-4 տարի յետոյ, ամբողջ իր դպրոցական ծախքերը, չաշխատելէն իր ունեցած վնասը հանելէ զատ, կրնայ լայն նիւթական միջոցներու մէջ, հանելի ու թեթեւ կերպով ապրիլ։ Քիչ մը հեռատեսութիւն ունենալը, հաշուել գիտնալը կը բաւէ, որպէսզի որ եւ է ծնողք իր զաւկին համար պատրաստէ այս վերջին վիճակը, որ որ եւ է դրամական կորուստ չունենալով մէկտեղ, անկերեւ կերպով շահաւոր է։

Բայց ի՞նչ ըսել հապա պիտի մտածեն եւ ըսեն թերեւս շատեր, մեր բազմաթիւ այն մտաւորականներուն, որոնք պատրաստուած ըլլալով հանդերձ հազիւ ծայրը ծայրին կ'ապրին. անոնց օրինակը չէ՞ որ որ եւ է մղում եւ թելադրութիւն չիտար դպրոցի եւ ուսումի կարեւորութիւն տալու։ Այսպէս մտածողները կը մոռնան այն պայմանները եւ պատրաստութեան եղանակը, որ մեր մտաւորականներունը եղած է։

Անոնք երբեք չեն պատրաստուած Ֆրանսայի մէջ ապրելու համար. անոնց վիճակը իրենց երկրին ու հայրենիքին մէջ շատ նախանձելի կրնար ըլլալ, ինչպէս եղած է շատերունը. պայմաններու փոփոխութեան չեն կրցած պատշաճիլ շատեր. ասուառիկ միակ պատճառը անոնց այժմու վիճակին։ Հոս մեծցող մէկը, կը պատրաստուի այստեղի պայմաններուն եւ անընդունակութիւնն է միայն որ կրնայ արգիլել իր յաջողութիւնը։ Այստեղի պատրաստութիւնը կրնայ շատ արդիւնաւոր ըլլալ նաեւ իր հայրենիքին, օր մը եթէ պատրաստուածը ուզէ հոն աշխատիլ։

Անոնցմէ կը հետեւի որ սխալ կ'ընեն ու վնաս թէ՛ իրենց քսակին, թէ իրենց զաւկի ապագային այն բոլոր ծնողքները որոնք առիթ չեն նկատեր իրենց Ֆրանսա, մասնաւորապէս Փարիզ գտնուիլը, լաւ կրթութիւն մը, բարձրագոյն ուսում մը տալու համար իրենց զաւկին։

Աւելի փափուկ [illegible] մնալու չէ։ Նրջապատի [illegible] լութիւններէն օգտուիլ [illegible] գործնական մարդու [illegible] յատկանիշն է։ Վերացակ[illegible] թենէ խուսափիլ [illegible] միակ ընելիքը այս է [illegible] պատրաստել ապագային [illegible] տալով լաւագոյն կրթութիւն [illegible]

Լ. ՁԱՐՄԻՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԹ[illegible]

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

Երկուշաբթի օր, Մայիս 2 [illegible] Փիւթոյի մէջ տեղի ունեցաւ [illegible] բեկում մը՝ նախաձեռնութեամբ ֆրանսա Fraternité միութեան [illegible] նախագահութեամբ [illegible] պետ եւ ընդհ. խորհրդական [illegible] Jacototի եւ «Ֆրաթէրնիթէ» միութեան նախագահ Պ. [illegible] linի։

Քաղաքապետ Պ. [illegible] քանի մը խօսք արտասանելէ յետոյ հայկական հարցի մասին խօսք տուաւ փաստաբան Պ. [illegible] Թէլլալեանի Դրիմիթէլ [illegible] պէս թէեւ Պ. Խատիսեան [illegible] հրաւուած էր այդ երեկոյթին [illegible] սելու, բայց անակնկալ կերպով [illegible] ժընեւ մեկնած ըլլալով [illegible] թաց գիշեր, չկրցաւ ներկայ ըլլալ։

Պ. Դրիմիթէլ մաքուր ֆրանսերէնով եւ շուրջ ժամ մը [illegible] բանախօսութեամբ իր գիծ[illegible] գիծերուն մէջ ներկայացուց [illegible] յոց անցեալն ու ներկան, [illegible] ւորապէս ճանչցնելով հայ [illegible] մութիւնը, քաղաքակիրթութիւնը ու գրականութիւնը։ Պարզ[illegible] մինչեւ ուշագրաւ եւ կարկառուն գիծերը հայ անցեալին ու ներկային, ինչպէս նաեւ հայ [illegible] տիրոս ժողովուրդին կրած [illegible] ապանքներն ու՝ յուսախաբութիւնները։

Յետոյ խօսք տրուեցաւ [illegible] թոյի հայրենակիցներէն Պ. [illegible] Այվազեանի, որ նոյնպէս [illegible] հուն ֆրանսերէնով մը պատմեց [illegible] բացուց զինադադարէն յետոյ Կիլիկիոյ կարեւոր անցուդարձերը։ Ֆրանսական գրաւումէն վերջ սկսուած խանդավառութեան [illegible] այլ խառնակ շրջանը. միակողմանի [illegible] ցնելով յաւէտ անհրաժեշտ [illegible] Թուրքերուն վայրագութիւնները [illegible] Մասնաւորապէս Թաւթ [illegible] քիոյ ներկայ նախագահին [illegible] նոր կենցաղին իբրեւ խոստ[illegible] տէն ծանօթ՝ շատ փոքր [illegible] րը, որոնք զինքը կը վերած[illegible] հասարակ աւազակի մը։

Երկու բանախօսները [illegible] կերպով ծափահարուեցան [illegible] սացի երկսեռ բազմութեան [illegible] մէ։ Բազաքական Ֆրանսացի [illegible] ունկնդիրներու հետաքրքր[illegible] թեամբ եւ յուզումով ունկնդր[illegible] չէ վերջ երկու յարգելի [illegible] նախօսները, մասնաւոր [illegible] գրութեամբ հետեւեցան [illegible] գիրը գրողին կազմէ ներկայ[illegible] ուած Հայաստանի [illegible] շքեղ տեսարաններուն, [illegible] տակ հայ մտաւորականներու [illegible] նկարներուն եւ հայկական [illegible] լուր ապանդը հրամայող [illegible] լեզուի մէջ քանի հեռաց[illegible] րուն, որոնց մասին Պ. Թէլ[illegible] եան եւ Այվազեան հարկ [illegible] բացատրութիւնները տուին [illegible] կաներուն։

Ֆրանսացի բաղաքական [illegible] համակրելի հովիւը, Պ. Լօ[illegible] կարգաց բանաձեւ մը, որով [illegible] պահանջէ, որ ֆրանսական [illegible] ռավարութիւնը սեղանի վրայ [illegible] դնէ հայկական հարցը։

Փիւթոյի մէջ առաջին անգամ էր որ տեղի կ'ունենար այսպիսի երեկոյթ մը, շարժելով [illegible] հետաքրքրութիւն։

Երանի թէ ազգային [illegible] նաւոր մեծ ձեռնարկ մը ըլլ[illegible] մասնաւորապէս մեծ քաղաք[illegible] բու մէջ այս ձեւով Հայը [illegible] յուն իրաւունքը ճանչցնել[illegible] մար այս երկրի զաւակներուն։

Կ'արժէ շնորհակալութիւն յայտնել Fraternité միութեան [illegible] անոր նախագահ Պ. F. Secl[illegible] հովիւ Պ. Լօքէրի եւ Պ. [illegible] վագեանի, որոնց ջանքերուն [illegible] պարտինք այս այնքան [illegible] կար եւ կարեւոր երեկոյթ [illegible] Շնորհակալութեան արժանի [illegible] նաեւ քաղաքապետ Պ. [illegible] թօ, որ ստանձնած էր երեկո[illegible] թին նախագահութիւնը։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԼ[illegible]

«...ՆՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆԸ»

...ի գիշեր, Ռուբէն Մամուլեանի ...ի մէջ ներկայացուե... ...ի ...փոխ... ...ութիւնը» կոչուած ...ն պատմական... Նշանա... ...ով ...ութեամբ եւ ի... ...րջողութեամբ:

...րիկեան սրամտութեան եւ ...ծի փոքրիկ գլուխ... ...մը կարելի է համարել ...ի երգիծական... ...ունն կառուցումը որ... ...ուր եւ ճարտար, նոյն... ...ն է սրամտութեան ...։

...ն ու գիշերային ժա... ...փինները, գիտնականի ...ւէկ պաշտօնակցին մէկ ...ի գաղտնիքը ձեռք բերե... ...որ գիշերային գաղտա... ...ութիւնը, կոր... ...տի մը ...ի մամանները կը գտնուին ...ի գրպանէն, անու... ...թեան բաղադրութիւն ...ն սրուակին կտորիկը ...մէջ... գալոշաճօտու... ...սարածելը պատճառ... ...ակունին մէկուն ...ութիւն ուրիշ սենեակ ...ել՝ ապառնիին խցի... ...իսի գալ գիտնակա... ...ւ աշխատակիցը. ...սպասուհին գտնել ...ւ այդ Ռնճուկին գո... ...ժամանակաւ... ...կանին կինը՝ ցիկ... ...ն — որ կը կարծէ ան... ...խաբած ըլլալ իր ...

...ակաւնը կը փրկուի, սա... ...յանուելով որ Գ. ...ծանօթ... ...անուշահոտութեան գիւ... ...ւակը կարծելով նոյն... ...ապառնիին սենեակը ...ը գիշերէ, հոն, ուր իր ...ուած էր, լքելով ...իր ամուսնին անու... ...թեամբ ...։

...ն Թէեւորի դերը բա... ...կնդամութեամբ եւ Թե... ...թեամբ տարաւ ցիկին Ա... ...ի դերին ...ն եւ կազմեց խա... ...ն առանցքը: Պ. Ն. Թօ... ...նշանակելի յաջողու... ...մն անուշահո... ...ցնելնակ՝ գիտնականի ...ծիծաղաշարժ տի... ...գիտունի դերին մէջ ե... ...անհերքելի կարո... ...մը ձեւակերպելու ո... ...իր, եւ լիաթոք ...համարակութիւնը, իր ...փափարակէի դիմա...

...ւն կին նոյնպէս օրիորդ ...՝ պլրասէր ու... ...սպասուհին, Պ. Մաք... ...ւն՝ Թէոտիլլի եւ Պ. Գր... ...ւոլի դերերուն մէջ: ...թիւնը մնաց ներդաշ... ...ւ վերջը, սահուն եւ ...ութեամբ:

ՀՐ. ԱՆԱՆԱՔ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐ. Հ ՑԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս.— Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի երգահանդէսը տեղի ունեցաւ երէկ, Սալոն Մասիլիայի մէջ: Ներկայ էր ընտրեալ բազմութիւն մը:

Երգչուհին անծանօթ մը չէր Մարսիլահայոց համար: Բայց այս անգամ կը ներկայանար բոլորովին առանձին, ճոխ յայտագրով, 25 կտորներէ բաղկացած եւ գրեթէ երկու ժամուան տեւողութեամբ:

Յայտագիրը իր կազմութեամբ տուաւ ամփոփ պատկերը երաժշտութեան, սկսելով 17րդ դարու իտալական վերածնունդի շրջանէն մինչեւ մեր օրերը, ժողովրդական երգերու լայն բաժինով մը՝ յայտնի վարպետներ Կոմիտաս վարդապետի, Գ. Սիւնիի, Manuel de Fallaի եւ Raoul Laparraի կտորներով: Նոր բերն ալ ունէին իրենց համեստ բաժինը՝ Բ. Կանաչեանի իր «Օրօրով» («Օրօրը Կանաչեանի լաւագոյն գործը պէտք է նկատուի). Ա. Պարթեւեան յայտագրին մէջ տեղ գտած էր իր «Ֆանթէզի հայ ժողովրդական եղանակներով» կտորով, որուն մէջ հեղինակը գեղեցկօրէն գտած է հայ ժողովրդական մոթիվներ իր «ֆանթէզի»ին, երեւան բերելով կտոր մը լայն շունչով եւ խորունկ ներշնչումով:

Օր. Թորոսեան Soprano Lyrique մըն է թաւշեայ հնչուն եւ վճիտ ձայնով, տաք եւ զգայուն դոյնով որ հաւասար յաջողութեամբ կ'արտայայտէ դասականն ու արդիականը, թատերականն ու ժողովրդականը, իւրաքանչիւրին տալով ինքնայատուկ ոճ:

Եթէ Օր. Թորոսեանի ձայնը իր նուրբ թեքնիքը եւ խորունկ ըմբռնողութիւնը կ'արտայայտէր եւրոպական կտորներ երգած ժամանակը, այդ ձայնը իր գեղարուեստ ու պարզութեան փափկութեամբ կ'արտայայտուէր հայերէն երգերու մէջ. իր «Ես սարէն կուգայի», և «Զի՛նչ ու գինչ»ը պայծառ, խոր, քնքուշ եւ կախարդիչ էին:

Եթէ երգողը արուեստագիտուհի մըն է, եւ օժտուած արտաբերման (articulation) յատուկ շնորհով, երգը կը դառնայ խօսուն բանաստեղծութիւն մը կենդանի արտայայտութիւնով: Եւ արդարեւ՝ երէկ գեղարուեստասէրները ապրեցան երազական աշխարհի մը մէջ, ուր բանաստեղծութիւնը կը կարկաչէր վճիտ գետակի մը նման:

Միայն թէ ափսոսելի պիտի ըլլար հայկական բաժինը, եթէ աւելի տիրապետող, աւելի լայն առնուած ըլլար:

Կան դեռ յայտագրին մէջ գրուած հայկական կտորները լռել երգուէին, փոխանակ մէկ-մէկ տանիլ: Որովհետեւ, ինչ որ ալ ըլլայ Օր. Հ. Թորոսեանի արուեստը (եւ լաւ է) հայկական երգերը շատ աւելի քաղցրածոբան էին, երեւի անոր համար որ երգչուհին առանց մէջ իր արուեստէն աւելի բան մը կը դնէր (իր սիրտն ու հոգին): Ու յետոյ, անոնք հարազատ էին ունկնդիրներուն, անոնք կ'արձակուէին ու կը խուժէին խոր մտերմութեամբ, մեր հայրենաբաղձ ու հայրենատենչ հոգիներուն վրայ:

Եթէ արուեստն ու արուեստագիտուհին համայն են, ունկնդիրները կը դառնան բոնակալ ու պահանջկոտ, ու «պիս»երը, ձեռք ծափերը կ'արտայայտէին այդ պարագան: Օրիորդը ստացաւ շատ մը ծաղկեփունջեր:

Արդա՛ր վարձք իրեն որ գիտցաւ երէկ իրական վայելք մը տալ մեզի:

Թղթակից

ՄԱՀ ԸՆԿ. ԵՏՐՈՍ ՊԱԼԵԱՆԻ

Պաղտատէն կ'իմացնեն մահը Դաշնակցական երիտասարդ ընկերոջ մը՝ Պետրոս Պալեանի, տխուր պարագաներու տակ:

Պալեան եղած է գնդացիր սպայ, գտնուած է Սեպուհի բանակին մէջ, բազմաթիւ կռիւներու քաջաբար մասնակցած ու վիրաւորուած, ծանօթ է Թաւրիզի իր դիկտատորութեան գործով, որուն համար, պարսիկ կառավարութիւնը զայն մահուան դատապարտեց, սակայն այդ օրերուն Հայաստանի Հանրապետութեան Թէհրանի դեսպանն՝ հանգուցեալ Իշխան Արղութեանի ջանքերով, ներման արժանանալով, թրակա մեկնող ուսանողներու հետ Պաղտատ հասաւ, ուր եւ ցարդ իր ամիկնոջ ու միակ զաւկին հետ կը բնակէր, ռուս, հայ եւ ընդհանրապէս օտար շրջանակներու լայն համակրանքին արժանանալով: Վերջերս անձնական գործի մը համար Պէյրութ կը մեկնի, կառավարը ճամբան կորսնցնելով, վեց օր անապատի մէջ կը մնան: Մանրամասնութիւնները տակաւին յայտնի չեն, բայց Ամմանէն ստացուած հեռագիր մը կը գուշակէր մահը այդ յանդուգն, անհանդարտ ու անվախ երիտասարդին, որուն համար Պաղտատի մէջ սգահանդէս մը պիտի կազմակերպուի ռուս եւ հայ համակիրներու կողմէ:

ԱԼՋԱՄ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Այլզաս գատավարութեան 17րդ նիստն է որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր: Թէր ու դէմ բոլոր վկաները արդէն լսուեր էին, կարգը եկած էր ընդհանուր դատախազին, որուն ամբաստանութեան պիտի պատասխանէին փաստաբանները՝ իրենց պաշտպանողականներով:

Ընդհ. դատախազը որ նախապէս խոստացած էր չերկարել իր ճառը ու տալ ամփոփ կերպով՝ ամբաստանութեան գլխաւոր կէտերը միայն, նախապէս պատրաստած էր ամբաստանագիրը որ կարդաց:

Իր առաջին խօսքերով իսկ, ան կը յարձակի Հէկի վարդապետին վրայ, որ անցեալ տարի դատ բացած էր «Ժուռնալ» թերթին դէմ, որուն մէկ խմբագիրը զինքը նկատած էր խռովարար եւ Ֆրանսատեաց:

— Քանի դատը կը շարունակուէր, բսաւ ընդհ. դատախազը, կը զգացուէր թէ ամբաստանութիւնը չէր հիմնաւորուած երբ յանկարծ, Աբբայ Հէկի անհամեստ պատճառներով, ետ առաւ իր բողոքը եւ ծիծաղելի ըլլալու ատրճան, պոռաց «Կեցցէ՛ Ֆրանսա»: Վարդապետին այս խաղը այնքա՛ն անակնկալ էր որ դատարանին հօտ, այն առեն՝ զարմացան նաեւ իր փաստաբանները:

Իր բացած դատին խափանումէն ութն օր յետոյ, Աբբայ Հէկի կը գոցէր իր թերթը, եւ կը լծուէր «Ատորերկրեայ աշխատանքի»: Իր այդ գաղտնի աշխատանքին դադար չտուաւ ան, ընդհ. դատախազը վարդապետին մէջ կը տեսնէ ղեկավար ստուերը որ կը սաւառնի այս դատին վրայ: Ուրիշներ ալ կան անշուշտ, ինչպէս Ռոպէրթ Էրնսթ. Այզասցի, որ Գերմանիոյ մէջ կը վարէ քաղաքական գիւան մը, Ռէօշլինկ եղբայրներուն պատկանող, որոնք միայն 1926ին ծախսած են 20 միլիոն մարք, քաղաքական նպատակներու համար: Լորեն փինքը անոնց հետ յարաբերութիւններ կը մշակէ, ինչպէս նաեւ Ռոպէրթ Էրնսթի հետ: Ահա անջատողականներու եւ Գերմանիոյ միջեւ առաջին կապը ուրեմն:

1925 Ապրիլին է որ կը հիմնուի անջատողականներու թերթը, որ անմիջապէս կը սկսի վարկաբեկել Ֆրանսական հիմնարկութիւնները Ցետոյ անոնք հրապարակ կը հանէին ուրիշ թերթ մըն ալ, որուն ծախքերը կը հոգայ կուիցերիացի փաստաբան Վ. Իլտ, ծայրայեղ գերմանասէր մը:

Անջատողականները իրենց թերթերով կը յայտնէին ու կը տարածէին իրենց նպատակը,—անջատում Ֆրանսայէն եւ իրականացում նախկին դրութեան:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ Ս. Խաչատուրեանի երկրորդ մեծ նկարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Լոնտոն Fine Artsի սրահներուն մէջ, 148 New Bond Street:

Յունիս 1էն 30, պիտի ցուցադրուին 45 նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն հայկական, պարսկական եւ արեւելեան կեանքէ առնուած զանազան տեսարաններ:

1918 ՄԱՅԻՍ 28 - 1928 ՄԱՅԻՍ 28

ՀԱՅԿ. ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՎ, ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ, ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖԻԼԻՊՊԷԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՒՍԷԼ, 18 Մայիս.— Սէօլէօզի «Արեւելք» Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը լսելով որ Ֆիլիպպէի աղէտալի դէպքին հետեւանքով ահագին բազմութիւններ անպատսպար մնացած են եւ կրկին թափառական վիճակի մատնուած, անմիջապէս գործի ձեռնարկեց եւ հրահանգեց իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ հանգանակութիւն կատարեն: Առաջին ամթիւ իսկ կեդրոնը իր անդամներէն հաւաքեց հօթը հարիւր ֆրանք եւ իր գանձէն եւս հարիւր ֆրանք աւելցնելով, երեք հարիւր ֆրանքը ցաւակցական նամակով մը ուղղակի ղրկեց Փարիզի պուլկարական գեսպանին, Պուլկարիոյ ընդհանուր աղէտեալներուն համար իսկ մնացեալ 500 ֆրանքը չէքով մը ղրկեց Ֆիլիպպէի աղէտեալներու Օգնութեան Յանձնախումբին նախագահ Երուանդ եպիսկոպոսին:

Վալանսի մասնաճիւղն ալ անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, հաւաքած է 755 ֆրանք և ուղարկած է կեդրոն, որ իր կարգին ամբողջութեամբ անմիջապէս ղրկած է զայն Երուանդ եպիսկոպոսին մասնաւոր չէքով մը: Միւս մասնաճիւղերէ ստացուած գումարներն ալ անմիջապէս պիտի փոխադրէ աղէտին վայրը, նպաստելն գործածուելու համար: Կը յուսանք թէ մեր միւս հայրենակիցները եւս անտարբեր չպիտի մնան, եւ աչքի առջեւ բերելով անտուն ընտանիքները, անօթի և բացի տակ հեծող ժողովուրդը եւ անօթի ու ծարաւ ծերերն ու երախաները, պիտի բանան իրենց քսակին բերանը եւ պիտի ղրկեն իրենց լումաները Միութեանս կեդրոնական վարչութեան, կամ այն մարմիններուն որոնք յիշեալ աղէտեալներուն օգնութեան համար ձեռնարկներ կը կատարեն:

(Սփիւռք)

ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉՊԷՍ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Մայիս 21.— Պուլվար Օտոյի թաղամասերուն մէջ կը գտնուին 200 հայ ընտանիքներ, որոնց մեծագոյնմասը տեղափոխուած են կայանէն, իսկ փոքրիկ մաս մըն ալ քաղաքէն: Գրեթէ բոլորն ալ շրջակայ զանազան գործարանները կ'աշխատին: Կան որ փոքրիկ կրպակներ բացած են եւ այդպիսով կը ճարեն իրենց օրապահիկը:

Նախնական շրջանին այս գաղութը բոլորովին անտանելի վիճակ մը ունէր, դպրոց, ազգային Միութիւններ կամ կուսակցութիւններ չկային, այնպէս որ ազգային կալծը բոլորովին մարած էր ու փոքրիկները փողոցները կը թափառէին: Այսօր հպարտութեամբ կը յայտնենք թէ, շնորհիւ քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներու նախաձեռնութեան, իրենց կարգին ունին մատուռ մը եւ մանկապարտէզ մը, ուր կը յաճախեն 98 փոքրիկներ: Ուրիշ 30—35 փոքրիկներու համար դիմում եղած է, բայց մանկապարտէզը փոքր ըլլալով, հազարպալոնութիւնը չէ ընդունած: Կը մտածուի մանկապարտէզի կողքին ուրիշ մը եւս բանալ:

Դպրոցը մէկ տարուան շրջանին եկամուտ ունեցած է 19.500 ֆրանք, որուն միայն 500 ֆրանքը Մարսէլի Ուսումնական Խորհուրդը նուիրած է, իսկ մնացած գումարը նոյն գաղութի, նուիրատուութեամբ գոյացած է:

Փափաքելի է որ Ուսումն. Խորհուրդը իր բարոյական աջակցութիւնը չզլանայ սոյն փոքրիկները եւ պարբերական այցելութիւններ կարգադրէ, դաստիարակչական գործը քննելու համար:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան նոյն շրջանի մասնաճիւղն ալ միշտ դասախօսական եւ հրապարակային ժողովներ կը սարքէ:

Մ. Պաւլիթեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգ տարիէ ի վեր եւ առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Մարզական Միութեան ֆութպոլի խումբը յաղթեց U. S. A. Clichyի առաջին խումբին 3ի դէմ 4 նշանակէտով:

Կիրակի ժամը ճիշտ 4ին սկսաւ մրցումը 500է աւել հանդիսականներու ներկայութեան: Ֆրանսական խումբը անմիջապէս խուժեց դէպի հայկական գիծերը, բայց չյաջողեցաւ շահիլ: Հայերը համախումբ՝ վարժ անցքերով գնդակը քշեցին դէպի հակառակորդ բերդը, բայց ապարդիւն: Լաւ քաշուած քորնըրով մը Հ. Մ. կ'ընէ առաջին եւ քանի մը վայրկեան յետոյ Բ. նշանակէտը: Ֆրանսացիները յարձակողականի սկսելով կը շահին մէկ նշանակէտ, որուն Հ. Մ. կը պատասխանէ անմիջապէս Գ. նշանակէտով:

Բ. կիսախաղին Քլիշիի խումբը կը յաջողի երկու անգամ գնդակը ղրկել Հ. Մ.ի բերդէն ներս եւ այսպէսով արդիւնքը կը հաւասարի: Խաղը վերջանալէն քառորդ ժամ առաջ, Հ. Մ. կը յաջողի նշանակել Դ. եւ յաղթական նշանակէտը: Այս արդիւնքը Հ. Մ.ի համար չափազանց պատուաբեր էր: Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱԽՈՂ ԱԷՊ ՄԸ.—Հաճելի եւ բաղձալի իրականութիւն, որ ամէնուն չի պատահիր սակայն, ոչ ալ ամէն առեն: Հեղինակն է անգլիացի նաւապետ մը, որ 1.500.000 ֆր կտակած է աղջիկի մը:

1924ին, նաւապետը հեռացաւ Աւստրալիայէն, ուր հաւաքած էր կոկիկ հարստութիւն մը եւ հաստատուեցաւ Զուիցերիոյ Մոլտոն քաղաքին մէջ: Կը յուսար ամուսնանալ նշանածին, այրի տիկին Ֆրանսիսի հետ, որ սակայն մեռեր էր: Ցուսահատ ու վշտաբեկ, նաւապետը ինքն ալ շատ չանցած հետեւեցաւ իր նշանածին, հարստութիւնը կտակելով անոր աղջկան, որ իր որդեգիրը պիտի ըլլար, եթէ մահը չարգիլէր իր երազին իրականացումը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԷՃԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՀՌՈՄ, 18 Մայիս.— փափաքելի էր նոր Արաքս գիւղի շուրջ եղած վէճերը փակել ընդ. միշտ: Ժամանակին իտալական իշխանութեանց սէտք եղած թելադրանքը եղած է արդէն: Գիւղին վրայ իտալական իշխանութիւնը կը հսկէ, որով աւելորդ է բաց նամակներու դիմել, մանաւանդ որ ստորագրեալներու անուններ շատ հաճելի չեն իշխանութեանց:

Ազմկալարները Թող հաճին անձնական հաշիւները պահել իրենց եւ հանգիստ ձգել հանրութիւնը:

Ս.

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

“ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ„

ՈՐ ՄԵԿ ՇՈՒՆՉՈՎ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՑՈՒԻ

ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

“ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ„

Ամէն բան կ'անիծէր սողոս ...ստեննակէն դուրս, ժամա... ...կրակի դնել ու գումարը ...վին վատնած ըլլալ եւ ...ինով ՀՍԼԼ՜Ա ...ը իր կոկորդին կառչեցաւ ...սաւ տառապել գարեջրատան ...ցիչ ու մոլոր մթնոլորտին ...վր: կորսնցուցած էր ուժեղ ...: համբոյր՝ երկու անգամ ...նելով անչափահաս երիտա... ...մը. Իր սիրտը մոյեգնու... ...կը լեցուէր, եւ երբ լայն... ...կով կնոջ վրայ մտա... ...երբ յիշեց անոր գնէրջու... ...փափուկ շիշը, իր գայ... ...քիչ մնաց զինքը խեղդէր: ...մը կանգ առաւ Շէր... ...Մարդը իջաւ եւ իր ...ը առաջնորդեց կարանոց... ...պատերուն շուքին մէջէն. ...տուն վերադառնալ: Երբ փոքր դուռը հասաւ եւ մտաւ ներս խոհանոցը ամայի եւ կրակը մարած գտաւ: Պոռաց

— Ըսա, Ըսա՛:

Իր կինը ճարպոտ դէմքով, կարճահասակ էակ մըն էր՝ որ իր ամուսինը կը շարչրկէր երբ այս վերջինը սակաւակերութեան շրջանի մը մէջ գտնուէր, եւ մանաւանդ երբ անիկա գինով ըլլար: Հինգ զաւակ ունէին: Փոքրիկ տղայ մը սանդուխներէն վար իջաւ վազելով:

— Ովէ ան, բսաւ մարդը խաւարին մէջ խարխափելով

— Ես, պապա:

Ով, դուն Շարլ

— Ո՛չ, պապա՛, Թոմ:

Ո՞ւր է մայրդ:

— Եկեղեցին է:

— Լա՛ւ... մտածե՞ց իմ ընթրիքս պատրաստել

— Այո, պ'պա՛.. պիտի

— Վառէ՛ լամբարը: Ինչպէ՞ս կը յանդգնիս գիս մութին մէջ թողուլ: Միւս տղաքը քնացա՞ծ են:

Մարդը յուլօրէն նստաւ աթոռներէն մէկուն վրայ, մինչ պզտիկը լամբարը կը վառէր: Իր տղուն շնչոը կեղծել սկսաւ եւ ինքնիրեն բսաւ. «Եկեղեցին է, եկեղեցին է, եթէ կը հաճիք»: Երբ խոհանոցը լուսաւորուեցաւ, սեղանին զարկաւ բռունցքով եւ պոռաց.

— Ճաշելու համար ի՞նչ կայ..

— Պիտի . եփեմ, պ'պա՛, ըսաւ պզտիկը

Մարդը ցատկեց իր աթոռէն, եւ կրակը ցոյց տալով.

— Այս կրակին վրայ, որ մարեր է. ա՛յ քեզի, քեզ պիտի սորվեցնեմ չվերսկսիլ:

Դէպի դուռը քայլ մը առաւ եւ անոր կրթնած գաւազանը բռնեց:

— Քեզի պիտի սորվեցնեմ չթողուլ որ կրակը մարի, բսաւ թեւերը սոթտելով որպէսզի աւելի ազատ ըլլայ իր շարժումներուն մէջ:

Տղեկը պոռաց

«Ո՛հ, պ'պա,» եւ սեղանին շուրջը սկսաւ վազվզել, այ տասուելով. մարդը իրեն հետեւեցաւ եւ անոր բաճկոնին մէկ ծայրէն բռնեց: Տղեկը յուսահատ ակնարկներ նետեց իր շուրջը եւ խուսափելու ճամբայ չգտնելով ծունկի վրայ ինկաւ.

— Հա՛... ուրիշ անգամ կրակը չպիտի՞ձգես որ մարի, բսաւ մարդը իր գաւազանովը անգթօրէն հարուածելով տղեկը, ա՛ռ քեզի, շո՛ւն

Տղան ցաւէն ճիչ մը արձակեց, երբ գաւազանը իր երանքները կը կը մորթէր: Ձեռքերը իրար միացուց, զանոնք վեր բարձրացուց ու սարսափէ դողացող ձայնով մը

— Ո՛հ, պ'պա, պոռաց, մի՛ զարներ քեզ. համար «Ողջոյն քեզ, Մարիամ...» մը պիտի ըսեմ, քեզ համար «Ողջոյն» մը պիտի ըսեմ, եթէ չզարնես, քեզ համար «Ողջոյն» մը պիտի ըսեմ:

(6)

Թարգմ.

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Ե. Զաքրէեան

ՎԵՐՋ

դատապարտուեցան եւ 19 հոգի ազատ արձակուեցան։ Բոլոր դատապարտեալներն ալ յանցաւոր կը նկատուէին թէ 1926ին մասնակցած են Հրամատա—Ճերմակ Ռուսէն (բանւորա-գիւղացիական) կոչուած դաւադրութեան, որուն նպատակն էր զինեալ ապստամբութեամբ տապալել Լեհաստանի կառավարութիւնը, եւ խորհրդային վարչաձեւ հաստատել՝ հիւսիսի հողերը խորհրդային Ռուսիոյ միացնելու նպատակով։ Դաւադիրները զէնքի մթերքներ ունէին։

Դատարանը 12 տարի բանտարկութեան դատապարտեց խորհրդարանի նախկին երեսփոխաններ Տարացկիէվիչը, Ռակմիշլովսկին, Վոլոցինը եւ Նիոթիան. միւս ամբաստանեալները 3էն 8 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։

Գերմանի ընտրութիւններէն վերջ

Երկուշաբթի օր Փարիզի սակարանը մեծապէս ցնցուեցաւ։ Բազմաթիւ ֆրանսական եւ օտար արժեթուղթեր, որոնք վերջին շաբաթները յարաճուն բարձրացում կ'ունենային, յանկարծական անկում ունեցան՝ փոքրիկ խուճապ մը առաջ բերելով։ Անկումը շարունակուեցաւ նաեւ յաջորդ օրը։ Սեղանաւորական թերթեր այս երեւոյթին պատճառ ցոյց կուտան Գերմանիոյ ընտրութեանց մէջ ձախերու յաղթանակը։ կարգ մը գերմանական տուներ ժամանակէ մը ի վեր մեծ գնումներ կը կատարէին Փարիզի սակարանին՝ մէջ, մասնաւորաբար կը գնէին ֆրանսական դրամատուններու արժեթուղթերը։

Գերմանիոյ ընկերվարականներուն յաղթանակը ուրիշ երկիրներու մէջ ալ իր ազդեցութիւնը ունեցաւ։ Խորհրդային թերթերը վախ կը յայտնեն թէ նոր խորհրդարանն ու կառավարութիւնը Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը պիտի դարձնեն դէպի արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները եւ աւելի պիտի հեռանան խորհրդային կառավարութենէն։

Ընկերվարական երեսփոխաններու թիւը 152էն բարձրացաւ 153ի, որովհետեւ Փոցտամէն երեսփոխան ընտրուեցաւ Հանրապետութեան հանգուցեալ Նախագահ Էպէրթի տղան։

Խորհրդարանի նոր խմբակներ

Ֆրանսական խորհրդարանի նորընտիր երեսփոխանները վերջերս սկսած են խորհրդակցական ժողովներ գումարել՝ նոր խմբակցութիւններ կամ կուսակցութիւններ կազմելու նպատակով։ Բոլորովին «երիտասարդ»ներէ բաղկացած անկախ խմբակցութիւն մը կազմելու գաղափարին շուրջ կարելի չեղաւ համաձայնութիւն գոյացնել։ Կեդրոնի մեծ կուսակցութիւն մը կազմելու մասին կատարուած խորհրդակցութիւններն ալ արդիւնքի մը չյանգեցան։

Ի վերջոյ որոշուեցաւ ազատ ձգել իւրաքանչիւր երեսփոխան, որ իր ուզած խմբակցութեան յարի. միայն թէ ազգային միութեան կուսակից խմբակցութիւններ պիտի կազմեն կեդրոնի դաշնակցութիւն մը, որ կարեւոր խնդիրներու առեն ուժ պիտի տայ Փուանքարէի կառավարութեան։

Ֆրանքլէն-Պույեօնի խմբակն ալ այս օրերս վերջնական որոշումի մը պիտի յանգի։

Հայ երախայ մը արկածի զոհ

Մարսիլիայէն կը հեռագրեն Մայիս 22 Թուականով.—

Այսօր Տիկին Հայկանուշ Պօղոսեան տուն վերադառնալով, իր երախան կը գտնէ գետին ինկած եւ գանկը ջախջախուած վիճակի մէջ։ Կը կարծուի թէ մօրը բացակայութեան, երախան խաղացած առեն օրորոցէն ինկած եւ մեռած է։

Թունաւոր կազերու դէմ

Երէկ գրեցինք թէ Համպուրկի հեղձուցիչ կազերու գործարանին մէջ ծակեցաւ մեծ ընդունարան մը եւ կազերը դուրս խուժեցին՝ շատ մը կեանքեր հնձելով։ Նոյն տեղւոյն վրայ Շթոլցէնպէրկ ընկերութիւնը ունի ուրիշ ընդունարաններ ալ, որոնք եթէ պայթին, բազմաթիւ մարդոց մահուան պատճառ կրնան ըլլալ։

Կազի խաւը արագօրէն տարածուեցաւ շրջակաները. խումբ մը դպրոցականներ, որոնք 10 քիլոմեթր հեռուն պտոյտ մը կը կատարէին, նոյնպէս թունաւորուեցան։ Համպուրկի ամբողջ մէկ թաղը պարպուեցաւ եւ բժիշկները այժմ կը քննեն՝ հասկնալու համար թէ ուտեստեղէնի մթերքներն ալ թունաւորուած են։

Պերլինի ընկերվարական թերթը՝ «Ֆորվէրց» կը գրէ թէ Շթոլցպէրկ տունը, օժանդակութեամբ ուրիշ մէկ քանի ընկերութեան, որոնք նպաստ կը ստանան պատերազմական նախարարութենէն, 1923-1926 հեղձուցիչ կազեր պատրաստած է խորհրդային բանակին համար։

1927 Յունուարին ընկերվարական երեսփոխան Գունթլէր այս մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ հրատարակած էր։

Ամերիկեան կառավարութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ թէ հեղձուցիչ կազերը սահմանուած էին Միացեալ Նահանգներու բանակին։ Ամբողջ ամերիկեան մամուլը զայրոյթ կը յայտնէ հեղձուցիչ կազերու պատրաստութեան համար եւ կը պահանջէ որ թունաւոր կազերու պատրաստութիւնը միջազգային խիստ հակակշիռի մը ենթարկուի։

Ի յիշատակ Արեւելքի զինուորներուն

Պատերազմական նախարար Փէնլըվէ առջի օր Մարսիլիոյ մէջ բացումը կատարեց կոթողի մը, որ նուիրուած է Արեւելեան բանակի զոհուած զինուորներու յիշատակին։ Նախարարը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, վեր հանեց Արեւելքի ֆրանսական բանակի մարտիկներուն քաջութիւնը եւ ըսաւ թէ այդ կոթողը կը խորհրդանշէ անոնց յամառ ու հերոսական ճիգերով ձեռք բերուած յաղթանակը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՁԱՒԷՆ ԱՐՔԵՊՍ. Պոլսոյ նախկին պատրիարքը, Պաղտատէն ճամբայ ելած է դէպի Ռումանիա։ Այժմ կը գտնուի Զահլէ (Լիբանան) եւ շուտով Պէյրութէն շոգենաւ պիտի նստի Կոստանցա երթալու համար։

ՍՓԻՐԻԹ-ԱՎ-ՍԷՅՆԹ-ԼՈՒԻՋ օդանաւը, որով Լինտպէրկ տարի մը առաջ կտրած էր Ատլանտեանը, Ուաշինկթընի Սմիթսոնեան թանգարանը դրուեցաւ։ Օդանաւը ձեղունէն կախուեցաւ մետաղեայ երեք թելերով, որոնց իւրաքանչիւրը 15.000 քիլօ դիմադրական ուժ ունի։

ԼԻՆՏՊԷՐԿ յետաձգած է Կրէնլանտայի եւ Իսլանտայի ճամբով Ատլանտեանը կրկին կտրելու իր ծրագիրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՓԱՐԻԶ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «Փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GODARD, ծերակուտական, նախկին նախարար, Mr. KRAFFT-BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, և ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. ԱՒՆԱՏԱՄԵԱՆ, Ա. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Զ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍՈՎ և Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ։

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ։

Հայ Աւրիները կը հսկեն կարգապահութեան։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Պուա Քոլոմպ.— Այս Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը Rue des Halles.

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ.

Պիւքսէլ.— Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9.30ին, 38 Rue de l'Ecuyer, Salle Marchalի մէջ։

Կը խօսի՝ **ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ**

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3.ին, 333 Ave. du Prado կալուածի փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Բանախօսութիւն, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, զանազան անակնկալներ եւայլն։

Մանրամասնութիւնները լոյս տեսած են տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով եւ յայտագրերով։

Լիոն.— 26 Մայիսին, Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Վիէն.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Տեսին.— Այս Կիրակի ժամը 1.30ին, Սինէմա «Նովէլթի Տանսինկ»ի սրահը։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ.

Կը ներկայացուի՝ Յանցուածները, ղեկավարութեամբ Պ. Ղ. Հայրունիի եւ մասնակցութեամբ դերասան Սրտաֆեանի եւ տեղական ուժերու։

Սէն Շամոն.— 28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Գէյթու. Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Հերիթսուս.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ.

Սէն Թ'ըօսնա.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ.

Փրիվա. 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ.

Վալանս.— Այս Շաբաթ Սինէմա Սէն Լուի։ Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ. Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար։

Գոլէն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ.

Փուզէն.— 28 Մայիս, Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ.

Լանսէյ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ.

Նիս.— Այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 35 Bld. du Bouchage. Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.

Փուժէ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.

Կարտան.— 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ. Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։

Սէն-Շամոն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ. Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Սէն Էթիէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ. ճոխ յայտագիր։

Գրընոպլ.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

Ֆիւմէլ.— 29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

Դասթէլ Սարազէն.— 30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

Տէքազվիլ.— 2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆ ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը 8 Rue Danton. Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի գերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի։

ՊԵՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻԻ (Զաւեշտ)

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Աբգար, Ազնաւուրեան, Գմբէթեան, Գրիգորեան, Կոթիկեան եւ Եր. Քոչարեան։

Գին՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50, ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Usine Gallayի աշխատաւորներուն (161 Ave. de Verdun, Meudon) հանգանակութիւնը.—

Ս. Սարգիսեան 25, Հ. Թիֆթիկճեան 5, Գ. Պալապանեան 10. Կ. Մատէնցեան 25, Գ. Գազանճեան 15, Օր. Տէրտէրեան 5, Կ. Արթինեան 10, Պ. Վարտէլիս 5, Պր. Մարտիրոսեան 5, Պր. Պէրպէրեան 10, Աս. Բիլեան 5, Գ. Միքայէլեան 5. Տիկ. Զաքարեան, Ս. Քէօշքէրեան 10, Խ. Ավճեան 10, Պր. Ղազարեան 15, Գ. Օհանեան 10, Պր. Թորոսեան 5, Եօթնեղբայրեանք 30, Խ. Ծիվէլէկեան 5, Կ. Քաֆէճեան 10, J. Mavridis 4, Տիկ. Սուրէնեան 5, Mme Yorgiadis 5, Mr. Kostale 2.50, Տիկ. Տրապիզոնեան 10, Լ. Գուստիկեան 5, J. Gorget 5, Y. Piat 4, Mr. Monténegro 5, G. Tognon 5, Պր. Թովմասեան 5, Կ. Կարապետեան 5, Mr. Dodzof 5, Խ. Սլոեան 5, Mr. Graménidis 3, Mr. Klaboudof 2, Ն. Անանեան 5, Օր. Տէրտէրեան 5, Պր. Գոչեան 5 ֆրանք։ Գումար 315.50 Ֆր.։

(Տես Ա. էջ)

Լիբոնի .... կարմիր խաչի կըրնօպլի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ եւ Տիկ. Երամեանի նախագահութեամբ.—

Պր. Զօրայեան և Տիկ. Էլմէն 100ական ֆրանք. Վ. Աւագեան և Մ. Մխքճեան 25ական, Վ. Սարգիսեան, Ս. Տէրկումեան, Մ. Տէր Սարգիսեան, Ա. Փրօսեան, Յարութիւնեան, Կիւրճեան, Ժ. Սարաճեան, Ոսկ. Սպէնչեան, Ս. Թիւրապեան 20ական, Պ. Օհաննէսեան, Մարգարեան, Գ. Քիրազեան, Մ. Մոմճեան 15ական, Ս. Պապիկեան, Խ. Դազանճեան, Մ. Ինճէեան, Կ. Արսլանեան, Երիցուհի Փամպուքճեան, Ե. Կուկուշեան, Մ. Ճարակեան, Ս. Տավկաճեան, Փափազեան, Փոմակալաքի, Բ. Տիգրանեան, Յ. Հալաճեան, Մ. Մակարեան, Գ. Թօքաթլեան, Գ. Սինանեան, Մ. Արզուարթեան. Պ. Աւետիքեան, Ա. Յովհաննէսեան, Պ. Սաթարճեան, Մ. Գարաեան, Ա. Գասնուկեան, Յ. Տասնապետեան, Հ. Կարապետեան, Յ. Ճերմակեան, Մ. Սարգիսեան, Ա. Ճերմակեան, Հ. Այվազեան, Կ. Կիւրինեան, Ս. Հունանեան, Օ. Սալաւանեան, Լ. Զարաթէլեան, Կ. Չիֆթճեան, Ա. Ինճէեան 10ական, Ա. Մարգարեան, Թէրզիպաշեան, Նիքսարլեան, Տէլէ Տիմօֆ, Վ. Յարութիւնեան, Եղիազարեան, Թ. Թիւ...ճեան, Մ. Մարտիրոսեան, Գ. Շահինեան, Յ. Պալըեան, ...կան, Յ. Կիւմիւշեան 4 ֆր.... Գումար՝ 899 ֆրանք.

Տես «Յառաջ» 23 Մայ.

Հ. Յ. Դ.

Տեսինի «Վիշապ» խումբի ժողովը, վաղը Ուրբաթ, ժամը ... Քաֆէ տը լա Փէի մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շաթու, Զհմազ.— 50.

Մոնթրէօ, Տ. Գ.— 250.

Շաթօ-Ռընո, Ս. Գ.— 14.

Վիվիէ, Վ. Մ.— 37.

Վիլ Ժիւիֆ, Ա. Ն.— 50

Լը Փիւի, Շ. Թ.— 35

Լա Կառէն, Ս. Տ.— 7.

Մարսէյլ, Գարծ.— 642 ...

Փարիզ, Ք. Պ.— 35.

Փարիզ, Մեր.— 35.

Մարսէյլ, Կ. Տ. Կ.— ...

Մարսէյլ, Յ. Թ.— 70.

Սէն Փիէռ, Ս. Գ. 35.

Վիլըռ ...-Մոնիլ, Պ. Հ.— ...

Տէսին, Զ. Ռ.— 35.

Լիէժվիլ, Մ. Կ.— 70.

Ռոմանվիլ, Ա. Ս.— 35

Միլան, Գարծ.— Ստացանք

Լը Ման, Ս. Մ.— 5 ...

Մէրինեակ, Ա. Գ. ...

Գործ կը փնտռէ

Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը։ Դիմել՝ Մկրտիչ Թէ..., 12 Ave. Président Wilson, Pré St Gervais, Seine.

IMPRIMERIE - MASSIS - ...

208bis, Rue Lafayette Paris ...

Le Gérant: H. TE...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 Ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100	200

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՄԱՅԻՍ 1928

25 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 636

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ՋՈՒՀԻ ՄԸ ՊԱՏԿԵՐԻՆ ԱՌՋԵՒ

Այս տողերը գրածատեն, անշունչ պառկած է գրչի մշակ հանրածանօթ Թէոդիկը, մեր խմբագրատան յարակից սեկ-սեակին մէջ։

Քիչ անգին պիտի կարդաք զուժկան պատմութիւնը։

Ամէնուն Տարեցոյցի ժիր և տքնաջան հեղինակին կեանքն ու գործը չէ, որ պիտի ներկայացնենք այստեղ։ Այդ աշխատանքը՝ իր կարգին։

Մ՛չ ալ պիտի քրքրենք թէ ինչո՛ւ մեռաւ կամ ինչէ՛ն մեռաւ։ Կան իրականութիւնը այն որ Թէոդիկը չկայ այլեւս, ուժերը արիւնլուայ, ձեռքերը կարկամած, սա դիմացի սենեակին մէջ յաւիտենապէս կը քնանայ այն մարդը, որ դուլ-դադար չունէր գիշեր թէ ցերեկ, որ մանրակրկիտ կը պրպտէր, կը թղթատէր, կը հաւաքէր ու կը գրէր, մինչեւ գիշերուան ժամը 2-3ը։

Եւ այս տքնութիւնը՝ չափազանց նախնական կենցաղի մը մէջ. ինքն էր իր խոհարարը։ Կ՛եփէր, կ՛ուտէր, կը մաքրէր, անկողին կը շտկէր միեւնոյն խցիկին մէջ։ Կատարեալ «դարիպ» մը, զրկուած ընտանեկան մխիթարութենէ եւ ուրիշ ամէն յարմարութենէ։

Իր ամբողջ կորովը յատկացուցած Տարեցոյցին, որ իր միակ սփոփանքն ու խնդալն էր, և արդէն 22 տարուան պատմութիւն ունի, թափառական՝ երկիրէ երկիր։

Կարելի է վիճիլ այդ տքնաջան արտադրութեան ներքին արժէքի՛ մասին։ Կարեւորը՝ աշխատանքի տենդն է, մտքի եւ գրչի չարաչար յոգնութիւնը, երկունքը։

Թէոդիկ ինկաւ պատնէշին վրայ, փառքը ինչպէս ապրուստը կապած իր Տարեցոյցին։

Բայց դեռ քանինե՛ր կան որ ինկած են կամ պիտի իյնան մտքի տքնութեան եւ առհասարակ աշխատանքի ճամբուն վրայ, այս կամ այն ձեւով։

Եւ մանաւանդ սա լքրծուն պողոտաներուն վրայ։

Նատեր՝ յուսակտուր անձնասպան։ Ուրիշներ՝ միշտ արիւնքրտինքի մէջ, իրենց կեանքը կարճեցնելու գնով։ Դեռ ուրիշներ՝ դասալիք և ամէն կապ կտրած հարազատ ժողովուրդին հետ, կամ ենթակայ այլասերման...

Ո՞վ մտածեց ո՛ր եւ է միջոց, գոնէ տանելի դարձնելու համար մտքի աշխատաւորներուն ալ վիճակը։

Մահուընէ փրկութիւն չէ որ կ՛առաջարկենք։ Ուշ-կանուխ, ձեւն է բոլորիս ալ վախճանը։

Բայց, ինչո՞ւ թոյլ տալ որ աւելորդ սպառումներ եւ տանջանքներ կրեն մարդիկ, հայերն ու մաշին խցիկի մը կամ պանդոկի մը խորը, իրենց մտքին հետ ֆիզիքականն ալ մաշեցնելով։

Հասարակ բանւորը ունի զանազան յարմարութիւններ, ապրելու երկար դիմանալու համար։ Ծերն ու անկարը, հաշմանդամն ու տկարը գէթ հիւանդանոցի մը կամ անկելանոցի մը յոյսն ունին

Ի՛նչ ապաւէն ունի մտքի եւ գրչի մարդը, հայկական իրականութեան մէջ, մանաւանդ — կրկնենք — այս օտար ափերուն վրայ։

Միայն ժողովուրդը չմեղադրենք։ Մտքի մարդիկ իրենք ալ ո՛ր եւ է միջոց չեն խորհած, ո՛ր եւ է ձեռնարկ չեն կատարած ինքնօգնութեան կամ իրերօգնութեան համար։

Եւ իբրեւ հետեւանք, սակաւաթիւ բախտաւորներու— ընդհանրապէս ճկուն եւ լպրծուն տիպարներու —կողքին, պատկառելի թիւ մը կը մնայ դատապարտուած ինքն իր մէջ հալելու, կամ չարաչար յոգնութենէն կաթուածահար փռուելու։

Ուսուցչականներու Միութիւն, Մշակոյթի Ընկերակցութիւն եւ դեռ բազմազան անուններով ծրագիրներ գրի կ՛առնուին ամէն տարի։ Բայց ոչ մէկ արդիւնք։

Եւ միայն մարդիկը չէ որ կ՛անհետանան, այլ եւ ամբողջ գործեր։ Երբ գրողը կամ ուսուցանողը կը յուսահատի իր ասպարէզէն, մանաւանդ վաղուան հեռանկարէն, ու կը լքէ զայն, ուրիշ՝ ընթացիկ արհեստի մը կպչելու համար, կամ երբ վարձու կուտայ իր գրիչը. եւ կամ, հոգին բերանը կը մեռնի չարաչար տքնութեամբ, — անշուշտ գրականութիւնը, արուեստը, մէկ բառով՝ մշակոյթն է որ կը կորսնցնէ։

Պոլիս Ազգային Հիւանդանոց մը ունէինք։ Ի՞նչ ունինք այստեղ եւ նման տեղեր։

Բայց, վերջնապէս անգործութեան դատապարտուած, տարեցներ եւ տառապանքէն հալած դժբախտներու խնդիրը չէ որ այժմ մտահոգութիւն կը պատճառէ, որքան մեր թուած շարքը, կենդանի նահատակներու վիճակը։

Ի՛նչպէս ընել որ, պարզապէս նիւթական անձկութեան եւ աշխատանքի հետեւանքով, շնչասպառ չիյնան մտքի եւ գրչի մարդիկ, ու մանաւանդ կարենան լրիւ տալ իրենց տաղանդին ամբողջ գանձը։

Ի՛նչպէս թեթեւցնել հայկական մշակոյթի վաստակաւորներուն հոգերը, եւ զանոնք դնել ուղիղ գծի վրայ։

Ահա քանի մը անկապ խորհրդածութիւններ, նոր զոհի մը պատկերին առջեւ։

Թո՛ղ ուա՛ռ Թէոդիկ, որ ինկար անդարձ, գիրք մը աւելի պակսելու տաժանքիդ մէջ. 1929ի Տարեցոյցին ձեռագիրներն ու փորձերը սնարիդ վերեւ . . . ։

Շ.

ԹԷՈԴԻԿ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

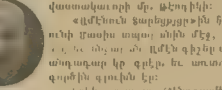

Խորին կսկիծով կը հաղորդենք մահը գրչի վաստակաւորի մը, Թէոդիկի։

«Ամէնուն Տարեցոյց»ին հեղինակը խցիկ մը ունէր Մասիս տպարանին մէջ, ուր իբրեւ աշխատաւոր եւ ինչպէս որ ամէն գիշեր մինչեւ ժամը 2—3 անդադար կը գրէր, եւ առտուն կանուխ նորէն գործին գլուխն էր։

Երէկ առաւօտ (Հինգշաբթի), գրաշարը առվորականին պէս կը զարնէ դուռը, ձեռագիր առնելու համար, բայց պատասխան չի ստանար։ Կարծելով թէ կը քնանայ, չուզեր անհանգիստ ընել։ Քանի մը ժամ յետոյ նորէն դուռը կը զարնուի։ Դարձեալ ոչ մէկ ձայն։ Հարկ կ՛ըլլայ սանդուղ մը երկարել եւ պատուհանէն նայիլ.

Եւ ի՛նչ — մշուշոտ Թէոդիկը գիշերազգեստով փռուած գետնին. Յետոյ դուռը բացուելով ոստիկանի մը ներկայութեամբ, հաստատուեցաւ մահը։

Բժշկական քննութիւնը կը հաստատէ թէ դժբախտ գրագէտը յանկարծամահ եղած է գլխու կաթուածէ, իբրեւ արդիւնք մտքի չարաչար յոգնութեան։ Ինչպէս կ՛երեւայ, սովորականին պէս իր աւելի նման սուրճը պատրաստած եւ սեղանին վրայ դրած է, բայց առանց խմելու ինկած է գետին։

Այս կսկծալի անակնկալին առջեւ, դժուար է ներկայացնել մարդը եւ իր գործը։

Թէոդիկ (Լաբճինճեան) շատ կանուխէն նուիրուած է գրական աշխատանքներու, երբ կը ծառայէր առեւտրականի մը քով։ Եւ միայն «Ամէնուն Տարեցոյցը» չէ իր վաստակը։ Գրած է պատմուածքներ, կազմած է ծոխ հաւաքածոյ մը «Պոլսոյ Հայկական»։ Խմբագրած 1915ի սարսափներու համառօտ յիշատակարանը, յիշատակարանի առաջին տարին ցանկերու գլուխն 1500-ամեակին առթիւ գրեց «Տիպ ու Տառ»ը։ Անտիպ գործերէն մեզի յայտնի են «Հայկական Գողգոթան» եւն.։ 1915ին ինքն ալ աքսորուած էր Պոլսոյ մտաւորականներու կարգին եւ հրաշքով ազատեցաւ.

Շատոնց կորսնցուցած իր կինը, դարձեալ գրչի մշակ մը, Արշակուհի Թէոդիկ, ողբացեալ վաստակաւորը կը թողու միակ զաւակ մը, (տղան Ամերիկա)։ 58 տարեկան էր եւ Պոլսեցի։

Հանգիստ իր ոսկորներուն։

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԴ. Ցանկ

	Ֆր.
Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղի Հայր. Միութիւն, *Մարսէյլ* (ցանկը յաջորդով)	945.—
Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամոնի կոմիտէի Թատերական ներկայացման մէջ հաւաքուած	187.—
Եւրոպաճամբ կարմիր խաչի վալանսի մասնաճիւղէն (գերմանական Մարսէյ. եանի՝ մրկայացման 10 առ հարիւրը)	100
Գ. Գալենց	40
Գումար	1,272.—
ԻԴ. ցանկին գումարը	27.957 50
Ընդհ. գումար	29,229.50

Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ Եպիսկ.ի փոխադրած ենք . —

Մայիս	*5ին*	*2.000*
»	*9ին*	*4.500*
»	*12ին*	*2.500*
»	*14ին*	*7.000*
»	*18ին*	*4.500*
»	*24ին երէկ*	*8.500*

Ընդհ. գումար ֆր. 29.000

. . . Խմբագիր.

Մարսէյլի Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղի Հայրենակցական Միութիւնը, թէեւ դեռ նոր կազմուած եւ հակառակ իր բազմապիսի ծանր հոգերուն, «Յառաջ»ի մատնանշած սպիտակ ջարդի վտանգի կոչէն ազդուած, չէր կրնար անտարբեր մնալ։ Որով իր հայրենակիցներուն մէջ հանգանակած 945 ֆրանքի համեստ գումարը կը փութայ ղրկել ձեզի, Պուլկարիոյ շարժի աղէտեալներուն համար եւ կը խնդրէ, բոլոր երկիրներու իր հայրենակիցներէն սոյն օրինակին հետեւիլ : (ցեւ գումարը)։

22 Մայիս (*Կնիք վարչութեան,*

ՏՈՄՍԵՐ

ՄՈՒԿԵՐԸ

Դրամատական մեծ ու անանուն ընկերութիւն մը կազմուած է, պատերազմ հանելու մուկերուն դէմ։ Այդ անանուն ընկերութիւնը լաւ պիտի ըլլայ մկրտել ընկ. «փիսիկ»։ Ընկերութիւնը նկատելով որ մուկերու ազգը օրէ օր աճման ու զարգացման մէջ է,

Նկատելով որ մուկերը մարդկային միաէն սկսեալ մինչեւ պանիր, ընկոյզ, հաց, շաքար, թուղթ ու փայտ եւ վերջապէս ամէն բան կ՛ուտեն, տարեկան ահագին վնաս մը պատճառելով մարդկային ընկերութեան,

Նկատելով որ այդ կենդանի անասնիկները միկրոբներ կը փոխադրեն ու մարս իսկ չեն վճարեր,

Յայտարարած է բուռն պատերազմ, մուկերուն եւ մկնիկներուն դէմ։

Ֆրանսական սոյն ընկերութիւնը կը ձգտի միջազգային դառնալ եւ յայտարարել... ընդհ. պատերազմ։

Մարտական ամէն կարգի ասպարէզներու մէջ առաջին հանդիսացող հայ ազգս ի՛նչու դանդաղի պատերազմ յայտարարելու մէջ, իր մեծ ու պզտիկ մուկերուն դէմ, որոնք թիւով արհամարհելի չեն մեր մէջ։

Ո՞ն, անդր, ի մարտ, թակարդն ուսին, հապո՛ն, յառա՛ջ...

Խորեգործական ամբարները լեցուն, լի՛փ լեցո՛ւն են — մուկերուն ճառիթայներով՝ առնէտներով։

Ռամկավար բոլոր նկուղներուն մէջ կը վխտան մուկերուն ամէնէն գէր տեսակները։

Դաշնակցական դրախտին մէջ դաշտի մուկեր կան, արձակ համայնակ կրծող։

Մուկե՛ր, մուկե՛ր ամենուրեք, մինչեւ եկեղեցիներու մէջ։

Կատու մը պանիր, փտոր մը մկնասպան եւ քիչ մըն ալ համբերութիւն, ու պատերազմը շահուած է։

Պարզեցէք կատուաղբօշները, ինչ եղուցէք քայլերգը.— «Միաո՛ւ, միաո՛ւ...»։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հելլենական տագնապը

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ քաղաքական կացութիւնը պայծառ չէ եւ թէ ամէն զուշակութիւն կանխահաս է։ Կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան ժողովրդական կուսակցութեանց ներկայացուցիչ Միխալաքոփուլոսի, հակավէնիզէլոսեան կուսակցութեանց պետերուն, Ցալտարիսի եւ զօրավար Մէթաքսասի միջեւ։ Երկու լուծումներ կան աչքի առջեւ. դահլիճին վերակազմութիւնը՝ մասնակցութեամբ բոլոր կուսակցութեանց, կամ դահլիճ մը՝ Վէնիզէլոսի վարչապետութեամբ, որ նոր ընտրութեանց պիտի ձեռնարկէ։

Քոնտիլիս գծկոյցով մը կը շեշտէ թէ երբեք իր կուսակցութիւնը չէ մտածած բռնի տիրանալ իշխանութեան։

Ի պատիւ Աֆղանիստանի թագաւորին

Պոլսոյ բոլոր թուրք թերթերը բացառի՛կ թիւեր հրատարակած են Աֆղանիստանի թագաւորին եւ թագուհիին ժամանումին առթիւ, բազմաթիւ պատկերներով։

Թագաւորը Էնկիւրիի մէջ հիւրն է Մուսթաֆա Քէմալի՝ անոր Չանքայայի ապարանքին մէջ։ Ազգ. ժողովի Նախագահ Քեազիմ փաշա թէյասեղան մը տուաւ ի պատիւ անոր։ Իրիկունը թագաւորը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Մ. Քէմալի, ներկայ եղան նախարարներ ու երեսփոխաններ։

Էնկիւրիի թագապետութիւնը Աֆղանիստանի վեհապետներուն նուիրեց զոյգ մը Էնկիւրիի կատու եւ երկու մետաքս գորգեր, իբրեւ յիշատակ։

Տնտեսական նոր «դաւադրութիւն» մը

«Թայմզ»ի թղթակիցը Ռիկայէն կը հաղորդէ որ խորհրդային իշխանութիւնները երեւան հանեցին «տնտեսական հակայեղափոխութեան նոր բոյն մը» Սմոլենսկի մէջ։ Կարծեցեալ յանցաւորներէն երկուքը՝ Զիստիակոֆ եւ Պոպօֆ մահուան դատապարտուած են, ուրիշ վեց հոգի ալ երկար պայմանաժամով բանտարկութեան։

Պաշտօնական զեկոյց մը կ՛ըսէ թէ Սմոլենսկի շրջանին մէջ մեծ անկարգութիւն կը տիրէ, նոյնիսկ այն գործարաններուն մէջ որոնք կը ղեկավարուին համայնավարներուն կողմէ եւ ուր բանւորներէն 100էն 50ը համայնավարներ են։ Բոլշեւիկ աշխատանոցները գեղծումի, դեղխութեան, մոլութեան, բռնութեան եւ անկանոնութեան բոյներ էին եւ մեծ կորուստներու կ՛ենթարկէին պետութիւնը։ Պաշտօնանկ եղան 22 պատասխանատու պաշտօնեաներ, շատեր ձերբակալուեցան եւ 10 հոգի արդէն իսկ դատարան յանձնուեցան դատուելու համար։ Կեդրոնական կոմիտէն մասնաւոր յանձնախումբ մը ղրկեց Մոսկուայէն՝ կուսակցական նոր պաշտօնեաներ նշանակելու համար գեղծարարներուն տեղ։

Կէփէուն (Չեկա) նման «տնտեսական դաւադրութիւն» մը երեւան հանած է նաեւ մօտակայ Վիտեբսկ նահանգին մէջ եւ ձերբակալած է բազմաթիւ ոչ-համայնավար պաշտօնեաներ։

ԴՈՆԷՑԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայի դատարանը կը շարունակէ Դոնէցի շրջանի ծանօթ խնդրին դատավարութիւնը։ Դատարանը թելադրեց ընդհ. դատախազին որ հետապնդում կատարէ պաշտպան փաստաբաններէն Մուրավիէֆի եւ Դէննէկէի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ յիշեալները նախապէս իրարու հետ համաձայնած էին՝ բանտարկեալներուն հանդէպ իրենց բռնելիք դիրքը ճշդելու համար։ Ասկէ զատ անոնք վախցուցած էին չորս ամբաստանեալներ՝ հաւատալով անոնց թէ պիտի գնդակահարուին՝ եթէ յամառին խոստովանիլ իրենց եւ միւսներուն «յանցանքը»։

Պերլինէն հեռագիր հասաւ դատարանին՝ խնդրելով որ գերման փաստաբան Մունթէի թոյլ տրուի պաշտպանել ամբաստանեալներէն մեքենագէտ Մայէրը։ Դատարանը մերժեց՝ ըսելով որ խորհրդային փաստաբանները կրնան այդ պաշտօնը կատարել։

Ընդհանուր դատախազ Կրիլէնկօ թերթերուն մէջ յօդուած մը հրատարակելով, կ՛ըսէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը երբեք չէ ջնջած գնդակահարման սկզբունքը՝ իբրեւ պաշտպանութեան անհրաժեշտ զէնք։ Միայն «լալագին ցնդած»ներն են որ կրնան ողբալ անոր գործածութեան վրայ, իբրեւ անհրաժեշտ գործիք մը դասակարգային պայքարին մէջ։ «Մեզի կը վերապահենք, կ՛եզրակացնէ, ընկերային վտանգ մը կազմող դասակարգային թշնամիները ֆիզիքապէս բնաջնջելու իրաւունքը։ Կարգ մը պարագաներու մէջ անհրաժեշտ է մահապատիժը գործադրել պրոլետարական դասակարգի անդամներուն, խորհրդային վարչաձեւին մէջ, ուր կան աւազակներ, կաշառակերներ, մաքսանենգներ, որոնք պէտք է բնաջնջուին»։

Ռումբ մը Իտալ. հիւպատոսարանին մէջ

Պուէնոս Այրէսէն կը հեռագրեն թէ առջի օր կէսօրէն քիչ առաջ ռումբ մը պայթեցաւ յիշեալ քաղաքի իտալական հիւպատոսարանի անցագիրներու գրասենեակին մէջ։ Մեռան տասը հոգի, վիրաւորուեցան 40 հոգի, որոնց 4ը հիւպատոսարանի պաշտօնեաներ։ Կը կարծուի թէ զոհերուն մեծ մասը գաղթականներ են։ Մեռնողներու թիւը կրնար աւելի մեծ ըլլալ, որովհետեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Պարսկաստանի ներքին, քաղաքական եւ տնտեսական կեանքը պատկերացուցած ատեն, չէի կրնար զանց առնել կրթական մասը։

Կրթական վիճակը աւելի քան աննախանձելի է այս երկրին մէջ։

Պետական ելմտացոյցէն երեւաց արդէն, որ կրթական նախարարութեան յատկացուած է 9.909.725 ղռան 445,000.000 գումարէն)։ Եթէ նոյն իսկ աւելցնենք 210,000 ղռանը, որ կը ծախսուի Շիրազի Անւտրա-Արհեստագիտական դպրոցին վրայ, նաեւ 1.600.000 ղռան, որ կալուածներու տուրքերու հարիւրին կէսը կը կազմէ եւ կրթական նախարարութեան տրամադրութեան տակ է, կ՚ունենանք 11.719.720 ղռան, կլոր թիւով մօտ 12 միլիոն, այսինքն ամբողջ պետական պիւտճէին հարիւրին 2.3 նոյնիսկ ոչ հարիւրին 3ը։ Հասկնալի է, թէ այդ գումարով, որուն մեծ մասը պաշտօնեաներու կը վճարուի, քանի հատ եւ ինչ որակով դպրոցներ կարելի է ունենալ։

Պետական դպրոցներու ընդհանուր թիւն է ամբողջ երկրին մէջ 429, համաձայն կրթական նախարարութեան պաշտօնական տարեցոյցին։

3 բարձրագոյն դպրոցներ, 2 ուսուցիչներ պատրաստող, 2 ուսուցչուհիներ պատրաստող, 5 լրիւ միջնակարգ, 23 առաջին շրջանի միջնակարգ մանչերու, 1 առաջին շրջանի միջնակարգ աղջիկներու, 333 տարրական մանչերու, 45 տարրական աղջիկներու, 15 տարիքաւորներու եւ որոնց 86ը Թէհրանի, մնացեալը 29 քաղաքներու մէջ։ Թէհրանի տարրական դպրոցները աւարտած են 725 տղայ, 424 աղջիկ. միջնակարգ առաջին շրջանը՝ 321 տղայ, 71 աղջիկ. լրիւ միջնակարգ դպրոցները՝ 104 տղայ, 16 աղջիկ, բարձրագոյն դպրոցները 11 բժիշկ, 20 դեղագործ, 13 իրաւաբան, բոլորն ալ արական սեռէն։ Դասընթացքի բարձրացման հետ զուգընթաց կը պակսի աղջիկներու թիւը եւ մինչեւ բարձրագոյն դպրոց այլ եւս աղջիկ չի մնար։

Գաւառներու մէջ եւս նոյն պատկերը կը ներկայացնէ սեռերու համեմատութիւնը։ Նախակրթարաններու մէջ 1364 տղայ, 312 աղջիկ։ Ի հարկէ ամէն տեղ, նոյն իսկ կեդրոնին մէջ, մանչերու եւ աղջիկներու դպրոցները զատ են։ Անցեալ տարուան ընթացքին ամբողջ երկրի նախակրթարաններուն մէջ յաճախած են 68.525 աշակերտ-աշակերտուհիներ, նախորդ տարին 65.072։ Նախակրթարաններու թիւը 366, նախորդ տարին 270. միջնակարգ դպրոցներու թիւը 35, նախորդ տարին 25։ Տարեկան տարբերութիւնը չնչին է, իսկ աշակերտութեան թիւը ազգաբնակութեան համեմատութեամբ բոլորովին ողբալի, մանաւանդ այնպիսի երկրի մը համար որ ոտք է դրած քաղաքակրթութեան ուղիին վրայ։

Կան նաեւ 374 ժողովրդական դպրոցներ, որոնց 68ը իգական, 279 հին ձեւի դպրոցներ, 2402 «մէքթէպխանէ»ներ, որոնց 539ը իգական եւ 45ը օտարազգի դպրոցներ, ուրեմն ընդհանուր թիւով աւելի քան 3500 դպրոցներ միայն, այսինքն իւրաքանչիւր 2300 մարդու մէկ դպրոց։

Օտար, ոչ պարսիկ դպրոցներու թիւը 45 պակաս է նշանակուած տարեցոյցին մէջ։ Երեւի միայն կեդրոնական վայրերու դպրոցներն են հաշուած, քանի որ 50էն չափ միայն հայկական դպրոցներ ունինք հարաւ եւ հիւսիս։ Հրէական, զրադաշտական եւ միսիոնարական դպրոցներն ալ հաշուելով, թերեւս 100ը անցնի։ Մեր թիւը Պարսկաստանի մէջ հաշուելով 50,000, ուրեմն իւրաքանչիւր հազար Հայուն կ՚իյնայ մէկ դպրոց։ Պատերազմէն առաջ, այս համեմատութիւնը աւելի խրախուսիչ էր։ Մենք շատ գիւղական դպրոցներ կորսնցուցինք, մանաւանդ Ատրպատականի մէջ, իսկ անոնց փոխարէն նորերը չհիմնեցինք տակաւին։ Ոչ միայն կրթական նախարարութեան, այլ եւ իւրաքանչիւր պարսիկ մարդու համար պարզ է, որ այդ 2681 հաստատութիւնները նկարագրի դաստիարակութեան, առողջապահութեան, նոյնիսկ գրաւարժութեան տեսակէտով խաւարոցներ են այս ժողովուրդի մատղաշ սերունդին համար։ Խոնաւ, մութ եւ ցուրտ սենեակ մը քաղաքին մէջ, գետնափոր մը՝ գիւղին մէջ, կիսագրագէտ մը «ախոնտ»։ «Նարկիլէ»ն կամ «չիբուխ»ը, յաճախ ափիոն ծխելու ծխամորճը կողքին, պատական «ֆալախկա»ն միւս կողքին, ճիպոտները ձեռքը, բաց յատակի վրայ ծնկաչոք շարուած նիհար, վատառողջ մանուկներ, զանազան տեսակի կրօնական արաբերէն գիրքերով, անհասկնալի բառերու եւ նախադասութիւններու յոգնեցուցիչ կրկնութիւններ, աղմուկ, ճիչ, լաց, փողոցային հայհոյանքներ — ահա, ընդհանրապէս, «մէքթէպխանէ»ները։

Աւելի բնական չէ՞ր ըլլար եթէ բարենորոգումներու այնքան սիրահար պարոն Թաղաւոնը հրամայէր փակել այդ «դպրոց»ները եւ տեղը դպրոցներ հիմնէր առանց չակերտներու։

Կարծեմ իրաւունք կը տրուի ինծի դպրոցներու ընդհանուր 3500 թիւէն դեղչել այդ 2680ը, որով կը մնան իրականին մէջ 800 պետական եւ ժողովրդական դպրոցներ, 8 միլիոն ժողովուրդ կրթելու համար։ Այսինքն իւրաքանչիւր 10,000 մարդու մէկ դպրոց։

Տակաւին ամառնային արձակուրդի մասին գաղափար չունին պարսիկ դպրոցի ղեկավարները։ Դասաւանդութիւնը կը տեւէ տարին 12 ամիս անընդհատ. իսկ դասաբաշխման դրութիւնը, դասաւանդութիւնը, քննութիւնները, պատիժները, ուսուցչի եւ աշակերտութեան յարաբերութիւնները եւայլն կրնան ընդարձակ յօդուածի մը նիւթ ծառայել։

Եթէ, ցաւով ու ափսոսանքով գրուած այս տողերս պարսիկ հայրենակիցներուս ձեռքը անցնին, թող չմտածեն թէ Հայն է որ կը խօսի, այլ Իրանցի մը, որ պակաս նախանձախնդիր չէ իր սիրած երկրի յառաջդիմութեան։ Իրական դժբախտութիւն մըն է այս, տասնեակ տարիներ շարունակ պարզուած շատ ականատես եւ սրտցաւ պարսիկ հայրենակիցներու կողմէ։

Միակ ելքը կրթական գործի արմատական յեղաշրջումն է ամբողջ երկրին մէջ, ընդհանուր եւ պարտադիր ուսուցման օրէնքի գործադրութեամբ, օրէնք մը որ քուէարկուեցաւ խորհրդարանի նախորդ նստաշրջանին, պատգամաւոր Զօրա Սագինեանի առաջարկով (տես «Պարսկահայ Տարեցոյց» 1927ի)։ Օրէնքը գործադրելու ցանկութեան պարագային միջոցները չեն պակսիր։ Միլիոններու հարստութիւններ կան կտակուած, երկրի ամբողջ լայնքին եւ երկայնքին վրայ. այդ կտակներէն կրնայ օգտուիլ կառավարութիւնը, փոխանակ թոյլ տալու, որ ձրիակերները այդ հարստութեանց եկամուտներով թէ՛ իրենց գոյութիւնը ապահովեն եւ թէ կասեցնեն լոյսի թափանցումը, ինչպէս բրած են անցեալին, երբ երկիրը տէր տիրական չունէր։

Կը փակեմ այս տխուր էջը լիայոյս հաւատքով, թէ կրթական նոր նախարարը չպիտի ուշանայ պահանջելու պարտադիր ուսուցման օրէնքին գործադրութիւնը, պարսկական 1307 թուականին։

Մարմնամարզի, նկարչութեան եւ երաժշտութեան մասին եւս մխիթարական քիչ բան կայ ըսելիք։ Մարմնական կրթութեան մասին անցնող տարուան ընթացքին աւելի քան գրեցին ու խօսեցան մամուլը եւ համապատասխան մարմինները։ Կեդրոնին մէջ գործը դրուած է բաւարար հիմքերու վրայ, կեդրոնական վայրերու մէջ մարզանքի դասեր հաստատեցին, բայց գաւառները տակաւին զուրկ են։ Ուրախալի է, որ մօտերը պատրաստուած են արդէն եւ զօրենական քայլերը պիտի գան լրացնելու բացը։

Առաջին անգամ պարսիկ մարզիկներու խումբ մը Թէհրանէն Բաքու մրցումի գնաց եւ չանսնուած ընդունելութեան արժանացաւ Ազրբէջանցիներու կողմէ։

Նկարչութեան եւ երաժշտութեան դասերը գրեթէ տեղ չունին պարսիկ դպրոցներու մէջ, Մայրաքաղաքին մէջ դպրոցներէն դուրս դասընթացքներ հիմնուեցան։ Մամուլը հազիւ ժամանակ կը գտնէ քիչ-շատ զբաղելու այդ առարկաներու դասաւանդման խնդրով. որոշ դպրոցներ, եթէ այդ առարկաներու դասատու ունին, կ՚աւանդեն։ Առհասարակ պարսիկ ժողովուրդը երաժշտութեան, նուագի, երգի եւ պարի մասին շատ տխուր հասկացողութիւններ ունի։ Արմատական շարժում մը անհրաժեշտ է, սխալ կարծիքները փարատելու համար։ Զինուորական դպրոցները բացառութիւն կը կազմեն, ինչպէս եւ փոքր թիւով ժողովրդական եւ պետական դպրոցներ։ Նոր ծրագրով մասամբ նախատեսուած են դասեր, սակայն գործադրութեան չեն դրուած։ Սեպտեմբեր 6ին խորհրդարանը պարտադիր մարզանքի օրէնքը քուէարկեց նոր դպրոցներու համար։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԻՐԱՒԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

ՆՈՐ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Լուսաբանելու համար հայ եւ ռուս գաղթականներու իրաւական դիրքը վերջնապէս ճշդելու համար, կազմուած էր հայեւռուս խառն յանձնաժողով մը, որուն կողմէ ռուս իրաւագէտ Թուլինշթայն պատրաստած է ծրագիր մը։ Մայիս 22ին Ժնեւի մէջ վերջին խորհրդակցութենէ մը յետոյ, որոշուեցաւ յիշատակագիրի ձեւին տակ ներկայացնել զայն բոլոր շահագրգռուող կառավարութեանց։ Կարեւորութեանը համար նոյնութեամբ կը թարգմանենք այդ ծրագիրը.

Փորձագէտներու մասնաւոր յանձնաժողովը, բաղկացած Պ. Պ. Կուլիչեվիչէ, Նոլտէէ եւ Թուլինշթայնէ՝ ռուս գաղթականներու համար, եւ Պ. Պ. Խատիսեանէ, Բաշալեանէ եւ Գ. Սինապեանէ՝ հայ գաղթականներուն համար, 21 Մայիսին գումարուեցաւ Ժընեւ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին մէջ, նախագահութեամբ [illegible] Պ. Ջոնսոնի, Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհանուր բարձր կոմիսարի գաղթականներուն համար։

Քննելէ յետոյ 1928 Յունուար 31ին [illegible] կողմէ գրկուած հարցարանին կառավարութեանց տուած պատասխանները, յանձնաժողովը ընդունեց նախագիծը յիշատակագիրի մը, որ պիտի յանձնուի այն կառավարութեանց, որոնք պիտի մասնակցին 1928 Յունիս 28ի միջ-կառավարական խորհրդաժողովին։

Այս յիշատակագրին էական եզրակացութիւններն ու յանձնարարութիւնները հետեւեալներն են.

1. Ազգերու Դաշնակցութեան Բարձր-կոմիսարը հրաւիրել, որ զանազան երկիրներու մէջ ռուս եւ հայ գաղթականներուն համար ապահովէ հետեւեալները.

ա) Ստուգել գաղթականներու ինքնութիւնն ու հանգամանքը.

բ) Ստուգել անոնց ընտանեկան կացութիւնը եւ քաղաքացիական վիճակը՝ գաղթականին բնիկ երկրին մէջ տեղի ունեցած գործողութեանց մասին.

գ) Հաստատել կանոնաւորութիւնը, [illegible] որոնք պատահած են այդ երկրին մէջ.

դ) Վաւերացնել գաղթականներու [illegible] եւ թարգմանութիւնները այն թուղթերուն, որոնք խմբագրուած են իրենց կամ իրենց երկրին լեզուով.

ե) Հաստատել պատուաւորութիւնն ու բարի վարքը գաղթականին, անոր նախկին ծառայութիւնները, անոր արհեստակցական եւ ակադեմական տիտղոսը.

զ) Յանձնարարել գաղթականը ձեռնհաս իշխանութեանց, մասնաւորապէս վիզայի [illegible] արտօնագրի, եւ դպրոցներ, ժառանգութիւններ եւլն. ընդունելու համար։

Այս նպատակներով, եւ շահագրգռուող կառավարութեանց համաձայնութեամբ, այն երկիրներուն մէջ, ուր ներկայիս այս պաշտօնները կատարող ոեւէ մարմին չկայ, Բարձր-կոմիսարը մասնաւոր ներկայացուցիչներ պիտի անուանէ եւ թէ այն երկիրներուն մէջ, ուր կիսապաշտօն կերպով կը գործեն այս կարգի մարմիններ, Բարձր-կոմիսարը գիտում պիտի կատարէ անոնց՝ կարելի եղածին չափ լայն կերպով։

Օրինական արժէք մը ճանչնալ այս ձեւով այդ ներկայացուցիչներուն կողմէ պատրաստուած վաւերաթուղթերուն։

Անոնց գործունէութիւնը ոեւէ նոր ծախք պէտք չէ պատճառէ յիշեալ կառավարութեանց ու թէ այդ գործողութեանց համար տուրք եւ վարձք պէտք է գանձուի, բացի աղքատներէ։

Անոնց գործունէութիւնը ոեւէ քաղաքական հանգամանք չպիտի ունենայ, ո՛չ ալ ոեւէ կերպ միջամտութեան մը տեղի պիտի տայ՝ երկրի իշխանութեանց կողմէ։

2. Ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականներուն իրաւական դիրքը այն երկիրներուն մէջ ուր իրենց հին օրէնքը չի ճանչցուիր այլեւս, պէտք է ճշդուի իրենց սովորական բնակավայրի օրէնքով, կամ սովորական բնակավայր չունենալու պարագային, իրենց բնակավայրի օրէնքով։

Խնամակալութեան կամ հոգատարութեան ենթակայ երկրի մէջ բնակող գաղթականներուն իրաւական դիրքը պէտք է ենթարկուի թեւարկող կամ հոգատար երկրի օրէնքին։

Գաղթականներու ազգային հին օրէնքին համաձայն նախապէս կնքուած ամուսնութիւններէ կամ ստորագրուած պայմանագրութիւններէ բխած իրաւունքները պէտք է նկատուին իբրեւ ստացուած իրաւունքներ։

Գաղթականները պիտի արտօնուին, որքան որ իրենց բնակավայրի օրէնքները չեն հակառակիր ատոր, համաձայն կողմերու ինքնավարութեան սկզբունքին պայմանագրել որ ամուսնութեան մէջ պիտի կրնան գոյքերու բաժանում ունենալ եւ թէ իրենց գոյքերուն ազատօրէն տիրանալու մասին հնոց իրաւունքը ոեւէ կերպով չպիտի վնասուի՝ ամուսնութեան պատճառաւ։

3. Փոխադարձութեան պայմանով օտարականներուն վայելած կարգ մը իրաւունքներն ու նպաստաւոր վերաբերմունքը պէտք չէ մերժուին ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականներուն, միայն թէ այս կանոնը կարելի չէ տարածել այն առանձնաշնորհներուն, որոնք կը բխին ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի պայմանէն։

4) Առանց փոխադարձութեան պայմանի, ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականները պէտք է վայելեն դատական աջակցութեան առաւելութիւնը եւ զերծ ըլլան դատական երաշխաւորագին վճարելէ։

5. Ամուսնալուծութեան մէջ անհայրենիք ռուս եւ հայ գաղթականին համար իբրեւ ազգային օրէնք նկատել իր սովորական բնակավայրի օրէնքը, կամ սովորական բնակավայր չունենալու պարագային, իր բնակավայրի օրէնքը։

6) Օտար բանուորներու վերաբերեալ սեղմիչ օրէնքները պէտք չէ խստիւ գործադրուին անհայրենիք ռուս եւ հայ գաղթականներուն հանդէպ՝ իրենց բնակած երկրին մէջ։

7. Ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականներու դէմ հանուած արտաքսումի կամ սահմանագլուխէն դուրս քշելու հրամանագիրները պէտք չէ գործադրուին որքան ատեն որ ենթական օրինաւորապէս դրացի երկիր մը մտնելու անկարելիութեան մէջ գտնուի։

8. Տուրքի խնդիրներուն մէջ անհայրենիք ռուս եւ հայ գաղթականները իրենց բնակած երկրի քաղաքացիներուն պէս նոյն դրութեան պէտք է ենթարկուին։

9. Գաղթականի ինքնութեան թուղթ կրողներ «վիզա»յի խնդրին մէջ պէտք է ենթարկուին իրական եւ իրաւական նոյն դրութեան, որուն ենթակայ են ազգային անցագիր ունեցողները. ռուս եւ հայ գաղթականները իրենց բնակած երկրի ներսը ճամբորդելու համար նոյն հանրային իրաւունքին պէտք է ենթարկուին։

Գաղթականի անցագրին մէջ «Ներկայ վկայագիրը արժէք չունի վերադարձի համար եւլն.» բառերուն տեղ պէտք է գրուի այսպէս «Ներկայ վկայագիրը արժէք ունի վերադառնալու համար այն երկիրը, որ զայն տուած է։ Արժէքը պիտի կորսնցնէ պայմանաժամը լրանալէ յետոյ, երբ զայն տուող երկրին իշխանութիւնները կ՚արգիլեն կրողին վերադարձը եւ կամ երբ կրողը ոեւէ ատեն Ռուսիա կամ Թուրքիա կը մտնէ (նայած թէ գաղթականը Ռուս է կամ Հայ)։ Այս վկայագրին արժէքը պիտի կրնայ երկարաձգուիլ արտասահմանի մէջ զայն տուող երկրի հիւպատոսարաններուն կողմէ։»

10. Թող Բարձր կոմիսարի ներկայացուցիչները, որոնց անուանումը թելադրուած է թիւ 1 յանձնարարութեան մէջ, արտօնուին շահագրգռուած երկիրներու կառավարական իշխանութեանց հետ խորհրդակցելու՝ ներկայ առաջարկներու գործադրութիւնը ապահովելու համար։

ՏՐԷԶՏԷՆԻ (Գերմանիա) Աշխատանքի ցուցահանդէսին մէջ հետաքրքրութիւն շարժած է հսկայ շէնք մը, որ երկրագունդի ձեւ ունի։ Ճարտարապետները կը հաստատեն թէ այս ձեւի շէնքերուն մէջ օդը աւելի լաւ մուտք կը գործէ եւ փողոցի շրջագայութիւնը աւելի դիւրին կ՚ըլլայ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութ[illegible])

Փիլիպէ, 25 Մ[illegible]

Եթէ նկատի չառնենք [illegible] ցնցումներն ու աւերակներ[illegible] որոտումները, կարելի է [illegible] ժամը կորսնցուցած է իր [illegible] քաղաքին կեդրոնական [illegible] վնասուած կամ անվթար [illegible] ցած մասին մէջ [illegible] է կեանքը՝ խանութներու [illegible] ցումով եւ բնականոն [illegible] վերահաստատումով, բայց [illegible] ւին շատ քիչեր են որ կը [illegible] խեն գիշերել՝ ծածքաւոր [illegible] խուլ երդիքի տակ։

Քաղաքին մասերը [illegible] բոլոր դաշտերն ու [illegible] ծածկուած են տախտակէ [illegible] ւարաններով՝ շինուած կառավար[illegible] թեան կողմէ, որոնց մէջ [illegible] խուժը կրնան տեղ բռնել [illegible] չքաւորները։ Զօրս օրէ ի վեր [illegible] բած է անձրեւն ալ, տեղի [illegible] կիզիչ արեւներուն։

Դարմանումը հնարաւոր [illegible] ներու տէրերէն շատեր սկսած [illegible] նորոգութիւններու, որով, գաղթա[illegible] կան Հայերէն գոնէ փոքր [illegible] մը գործի լծուելով՝ կրնա[illegible] կուռը հաց տանիլ տուն։ Տիրա[illegible] աշխատանքն ալ փոխադրուած [illegible] հսկայ վրաններու եւ [illegible] ներու տակ, փրկելու համար [illegible] մթերքը որ ենթակայ է փճանա[illegible] լու, բորբոսումի հետեւանք[illegible] պետական եւ ազգային դպրոց[illegible] ներն ալ հաւաքած են՝ [illegible] քննութեան ենթարկուելիք [illegible] ջին կարգերը, տաղաւարներու [illegible] կամ բացօթեայ։

Սակայն այս բոլորը շատ [illegible] ռու են տակաւին վերադարձ[illegible] հին պատկերը Փիլիպէին, որու[illegible] յիշատակներ միայն մնացած [illegible] աւերակներու ձեւով։

Արդէն հնամ ենք եւ [illegible] տուներէ բաղկացած Հայոց [illegible] ալ անմխիթար ըլլալով, Հայեր[illegible] համախմբուած են մեծ մասամբ Ընթալիսէն քուարթալի, [illegible] Հասանի եւ Լիւլօվինա [illegible] բացատներուն [illegible] մասնաւորապէս ձեռնարկաց[illegible] Մանկավարժներուն որոնք իրենց միջոցներով շինած են փա[illegible] կերտ տուներ օդաւոր, քովքովի միակերպ, ապրեցնելով միջա[illegible] ւանդութիւնները, կազմակերպ[illegible] պուած հայրենակցական [illegible] թիւնով, ուժեղ եւ կենսունակ։

Ցակաւին անկազմակերպ [illegible] աննախանձելի վիճակի մէջ [illegible] Նպաստի բաշխման գործը [illegible] բախտաբար, Երուանդ [illegible] փերտահճեան, իրեն օգնական [illegible] ննալով Վալինակ քահանան, [illegible] բիլին կ՚ընէ բոլորանուէր [illegible] գով։

«Յառաջ»ի դրկած նպաստ[illegible] յատկացուած է տղոց ձրի [illegible] նին, որ ամէն օր կուտան [illegible] փորը կշտացնել անօթի [illegible] նուկներ։ Մօտերս պիտի [illegible] լուսանկարը այդ սեղաններու[illegible] տղոց։ Բարեգործականը գրկեց [illegible] բեսուն հազար փրանք եւս, [illegible] տասը հազարը Պ. Պօղոս Նուպար[illegible] է տուած։

Ռումանիոյ Հ. Մ. Ը. Մ. [illegible] րոշած է նոյնպէս ձրի [illegible] տուն մը հաստատել [illegible] քուարթալի մէջ, ուր [illegible] խորութեան պիտի [illegible] եւ պուլկար կարօտեալներ[illegible]

Կարելի չէ սրտագին [illegible] գիտութեամբ չյիշել [illegible] կառավարութեան եւ [illegible] գին արդարակորով եւ [illegible] րական օգնին, որուն [illegible] Հայերն ալ կ՚օգտուին [illegible] րէն, դժբախտութիւնը [illegible] միայն որ, անապաստաններ[illegible] արդէն իսկ մաշած մեր [illegible] եւ ընչազուրկ ժողովուրդը [illegible] դժուար պիտի կրնայ [illegible] մէջքը այս ժամի հարուա[illegible] Միշտ անհրաժեշտ են [illegible] ջոցներ եւ մանաւանդ [illegible] կերպեալ աշխատանք։

ՊՐՇԻ[illegible]

ՀԱՅՆԸ ՊԵԼԺԻՔԱՅ ՄԷՋ

Պրիւքսէլ, 21 Մայիս.— Մա... Հայ... Պրիւքսէլի նորակազմ ... խումբը Միջազգային ... մէջ ներկայացուց ... Ալանը եւ Յ Թու...

... գեղախտաբար կրճատ... ի ցանկալի արդիւնքը ... Մեծն պաքսգայի մէջ, ... Բազալ յաջող խաղար... ունեցաւ։

...ափաքելի է որ Պրիւքսէլի ... Թատերախումբը ա... ... իր շարքերը և ... իր գործունէութիւ... յաջողութեան մասին ... ունինք։

...րախութեամբ կը տե... թէ, կարելի եղած է ... ձեռք ձգել երկու ... անդամ մը պատրաս... Պրիւքսէլի անգլիկան և... մէջ։

... Հոգեւոր Հովիւ Ներ... Դանիէլեան յաջողած է ... Սրբազնեքէ բաղ... երգչախումբ մը, որ իր ... երգեցողութիւնը պիտի ... Մայիս 28ին, Հոգե... երկրորդ օրը, Անգ... եկեղեցիին մէջ։

Պրիւքսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ... անդամ բլլալով շատ ... գեղեցիկ բա... փայլուն յաղթանակ մը ... փոխմրցի վերջին ... մէջ, որ տեղի ունեցաւ ... 19ին, Parc Elisabeth ... հրապարակին վրայ, ... էր U. S. R. Com... խումբը։

... ընթացքին ... թէ բա... մանկացած էին ... վեց ծանօթ մար...

... խաղին հայ մար... պատուեցան 3ով 0, ... երկրորդ կիսախաղին, ... խումբը հովին ... անդամ պալմաններու ... գանուէր, յանկարծ Գա... հրաշալի փա... գեղեցիկ հակա... խումբին ցանցերուն ... յաջողութիւնը մեծ ե... ... խումբին մէջ, ... չունեցաւ 4ի դէմ 3 ...

... անակնկալ յաջողութիւ... իրաւունք տուաւ ... շահելու բա...

... մրցումը կազմակեր... նախագահը կարճ ... մը յանձնեց ... Հ. Մ. Ը. Մ.ի խմբա... Գաբրիէլեանին։

Պրիւքսէլի Հայկ. Խումբը հրա... է մասնակցելու նաեւ ... բաժակի մրցման, ... բաժնին յաղթա... է արդէն, իսկ ... տեղի պիտի ունենայ ... 29ին։

Մասնաւոր հրաւէրի վրայ, հայկական խումբը, Մայիս 28ին կը մեկնի սահմանագլուխ, կռուելու համար Ֆրանսական ուժեղ խումբի մը դէմ։

Ինչպէս կը տեսնուի, Պրիւքսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր տարած փայլուն յաղթանակներուն շնորհիւ, անուն մը շահած է Պելճիոյ մարզական շրջանակներուն մէջ, ինչ որ պատուաբեր է հայ ցեղին համար։

Այս իսկ պատճառով, գաղութիս բարեկեցիկ հայրենակիցները պէտք է նիւթապէս եւ բարոյապէս քաջալերեն մեր քաջարի մարզիկները։

Հ. Տէրոսկի

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ
ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ընդհ. դատախազը, նախորդ օր, շարունակելով իր ամբաստանութիւնները, կանգ առաւ իւրաքանչիւր մեղադրեալի վրայ, հակիրճ բայց փաստացի, ցուցուց անոնց գործունէութեան գլխաւոր գիծերը, որոնք Ֆրանսօրէնքի առջեւ կը նկատուին դաւաճանական, եւ յիշելով անոնց հետապնդած նպատակը ու միջոցները որոնց պիտի ենթարկուէր Ալզասը՝ անջատման հետեւանքով բսաւ.

—Բոլոր ամբաստանեալները, ուզեն կամ ոչ, անոնց վերջին նպատակն է Ալզասի կցումը Գերմանիոյ, ինքնավարութեան կապերով, սրամտօրէն. Ալզաս Լորէն չի կրնար մեկուսացած ապրիլ չորս ազգերու մաքսային ամբարտակներուն մէջտեղ։ Իսկ Ֆրանսա բարիքներ միայն շռայլած է երկրին։ Հանքերը կրկնապատկած են իրենց արտադրութիւնը։ Ստրասպուրկի ուսխարհի ամէնէն կարեւոր նաւահանգիստներէն մէկը դարձած է, եւ անոր համալսարանը այսօր աւելի մեծ արժէք կը ներկայացնէ։ Ի՞նչ փլուզում, եթէ ինքնավարութիւնը թանգէր այս բոլորը։

Յետոյ, ան վերջացնելով իր խօսքը կը դառնայ՝ երդուեալ դատաւորներուն.

— Ֆրանսայի՛ երդուեալներ, կը գոչէ, տժգոյն ու յուզուած, ձեզի համար փառքի օրը հասած է։ Ցանուցէ հայրենիքի, տոքի՛ մասնութեան դէմ։

Խանդավառ ունկնդիրներու ծափերը երբ դադրեցան, խօսք առաւ պաշտպան փաստաբաններէն մէկը, պաշտպանելու համար, ընդհանուր դատախազին։ Ան, նախ յիշեց քաղաքական եւ ոստիկանական ստորաբանքները այս դատին շուրջ։ Յետոյ, ջանաց փաստել թէ ինքնավարութիւնը չէր կրնար դատապարտելի կարծիք մը նկատուիլ պետական ռամկավար կազմի մը մէջ, որ կարծիքի եւ մտածումի ազատութեան վրայ հիմնուած է. Յետոյ պատմականը բրաւ Ալզաս-Լորէնի կեդրոնական իշխանութեան գործունէութեան՝ գինադադարէն առդին, մինչեւ 1918էն ի վեր տրուած խոստումները, որոնք չեն կատարուած ու յետոյ եզրակացուց.

— Այս մարդիկը ամբաստանուած եւ բանտարկուած են հինգ ամիսէ ի վեր, որովհետեւ կը պաշտպանեն քաղաքական փիլիսոփայական տեսակէտ մը։ Ոչ եւ է դաւադրութեան չեն մասնակցած, ոչ եւ է գործ չեն կատարած որ ձգտէր տապալել ներկայ կառավարութիւնը։

Եւ իր կարգին խօսքը ուղղելով երդուեալներուն, փաստաբան ժէկլէ գոչեց.

— Զգո՛յշ, պարոն դատաւորներ։ Եթէ այսօր կամ վաղը, այս անմեղ մարդոց դէմ բերէիք դատապարտութեան վճիռ մը, որ ձեզի պիտի պարտադրուէր սուտով եւ զրպարտութեամբ, մէկ անգամէն, Ալզասեան ժողովուրդին եւ ձեր միջեւ պիտի բանայիք վէհ մը, որ ոչ մէկ կերպով կարելի պիտի բլլար լեցնել։

Փաստաբան ժէկլէի յաջորդելով, Ֆուրիէ իր կարգին խօսք առաւ։

Նախ, ջանաց փաստել թէ ինքնավարութիւնը ի հաշիւ Գերմանիոյ չէ որ կը գործէ Ալզասի մէջ, եւ թէ ան երբեք նպատակ չունի Գերմանիոյ վերադարձնելու Ալզաս-Լորէնը։ Ինքնավար շարժումը հոս ալ չէ. ան հինուց արդէն, ծագում առած է երկրին տնտեսական պահանջքներէն եւ իր քաղաքական ու պատմական կացապարը գտած է վերջին պատերազմէն շատ առաջ, 1871էն սկսեալ։ Ֆուրիէ մանրամասնօրէն ու փաստացի, ընելէ յետոյ ինքնավար շարժումին պատմականը, կը հաստատէ անոր խաղաղասիրական բնոյթը եւ կը հերքէ ամէն դաւ ու լրտեսութիւն Ֆրանսայի դէմ։

Իսկ Պ. Պլայն, առանց անդրադառնալու ամբաստանութեան կէտերուն, կը մեղադրէ միայն ֆրանսական վարչութիւնը, որ խլացնելու եւ ձուլելու իր քաղաքականութեամբ, դժգոհութիւններու տեղի տուած է։

Դեռ երեք փաստաբաններ կան, որոնց պաշտպանողականներէն յետոյ միայն, դատարանը պիտի արձակէ իր վճիռը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ
ԽՈՆԱՐՀ ԳԱՂԹԻԻ ՄԸ ՆՊԱՍՏԸ

... Խմբագիր

ԼԸ ՄՈՆ ՍԷՆ (Իզէր), 20 Մայիս.— Կարդալով «Յառաջ»ի մէջ Պուլկարիոյ մեր եղբայրներուն տառապանքը, պարտականութիւն սեպեցի հանգանակութիւն կատարել մեր գիւղին մէջ, ուր թիւով շատ քիչ ենք։

Մեր հայրենակիցները չնչին օրականով կ'աշխատին եւ հազիւ իրենց օրապահիկը կը ճարեն, բայց գրեթէ բոլորն ալ սիրայօժար բերին իրենց մասնակցութիւնը եւ գոյացաւ 90 ֆրանք։ (Տես ցանկը «Յառաջ» 24 Մայիս)։

Առաջին անգամ իր բաժինը յանձնեց 75 տարու ծերուկ մը, որ անգործութեան դատապարտուած է, ըսելով.

— Հարամ մը չպիտի ծխեմ եւ իմ լումաս պիտի յանձնեմ աղէտեալ եղբայրներուս, չմոռնալով իմ կոչումս իբրեւ հայ։

Մասնակցողներուն անունները — Ներսէսը 5 Ֆր., Խաչիկեան ընտանիք 45 Ֆր., Յար. Իշխանեան 5 Ֆր., Յար Շիշլեան 10 Ֆր., Յակոբ Տէմիրճեան 10 Ֆր., Սեֆէր Սերոբեան 5 Ֆր., Վէնդիքեան քոյրեր 10 Ֆրանք։

Հարցում մը այս առթիւ — Լիոնի նման կարմրած հայաստանեան վարիչները երբ կ'օգնեն Չինաստանի յեղափոխութեան, յանուն կարմիր աշխարհակալութեան, արդեօք չե՞ն խորհիր բաժին հանել իրենց (կամ մեր) աղէտեալ եղբայրներուն։

Յ. Եիշլեան

ԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս.— Անցեալ օր տեղի ունեցաւ «Գրասիրաց» գրական ժողովը անդամներու եւ համակիրներու ներկայութեամբ։ Նախագահ Պ. Մարգարեան քանի մը խօսքով ժողովը բանալէ վերջ, հրաւիրեց օրուան դասախօսը, Պ. Կ. Խոջայեանը, որ հայ ազգի ծագման վրայ համառօտ ակնարկ մը նետեց, Մովսէս Խորենացիէն մինչեւ Միջին դարը, ուր երգիչները եւ ռամկագրողները ծաղկեցան

Այս առթիւ հատուածներ կարդաց այդ շրջանի մատենագիրներէն ու վերջապէս անցաւ հայ գրականութեան երրորդ շրջանը, զոր կը հաշուէ 1850ական թուականներէն։ Այս շրջանէն յիշեց գաւառաբարբառ մշակողներու գլխաւորներէն Սրուանձտեանցը, Թլկատինցին, Խ. Աբովեանը, Ջաքարեանը եւ ուրիշներ։ Ամէնէն վերջ կարդալով իր հաւաքած գաւառաբարբառ ցուցակը, բացատրեց անոնց արժէքը գրականութեան մէջ, եւ եզրակացուց. «եթէ կ'ուզէք գրականութեան ծառայութիւն մատուցանել, ամէն բանէ առաջ հետաքրքրուեցէք գաւառի բնատոհմիկ լեզուովը»։

Թղթակից

ԲԱԲԵԼՈՆ

ԱՆԺԷ. Հոս թիւրախօսութեան սիրելի վարժարաններ շատ չկան։ Սակայն, կը տիրէ ուրիշ տեսակ երեւոյթ մը։

Ազգային կեանքէ լուր չունեցող, ամէն մոլութիւններու ենթակայ, այլասերման անձնատուր եւ իրենք զիրենք «կէս գիտնականներ» ձեւացնող պարոնները, այսպէս կը բարբառին,

—Jardinի poulesները տեսա՞ր. elles faisaient l'œil.

— Non, ես իմ bonne amieիս braceletի խօսքում կուտայի. je n'ai pas fait attention.

Ինկ անդին տարիներով Ամերիկա ապրած, բայց երկու նախադասութիւն չսորված մարդիկ, որոնց համար «մեր անգլիերէնը աւստեղի անգլիերէնին չի նմանիր», կը ճառեն.

«Թէյպլը» (սեղան) և «չէրը» (աթոռ) զրէք որ «քոֆի» (սուրճ) մը խմենք։

— No, no. Ես market չուկայ) պիտի երթամ bank bookիս համար, եւ not good (լաւ չէ, վնասակար է) է այդ ինծ համար։

Ու վերջապէս ունինք դասակարգ մը որ սա ձեւով կը խօսի.

— Placardս քէօշակով զոցեր էի. բացեր քարփէթինս, regletteս, equerreս, առեր տարեր են։

— Գնա chef de gardeին, տիւբէթոֆին եւ կամ ingénieurին լուր տուր։

Միւս կողմէ, այլասերման ենթակայ, անմեղ մանուկները, փողոցներու մէջ իրենց ֆրանսացի ընկերներուն հետ կը խօսին ֆրանսերէն, իսկ տանը մէջ, իրենց ծնողներուն.

— Maman, վաղը école չկայ, jour férié է։

Խե՜ղճ ժողովուրդ եւ խե՜ղճ լեզու . . . Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ.

Փոն տը Շէրիի մեր հայրենակիցները յամառօրէն կ'աշխատին շաբաթը մէկ գէպք արձանագրել իրենց յիշատակներուն մէջ։

Ա. Շաբաթ.— Լիոնի նախկին Ազգ Միութեան օրգեցիր քոհանան, հոգեշունչ... քարոզով մը անոնք կը յուզէ հաւատացեալները, որ անոնցմէ մէկը նման յուզումներ վնասակար կը նկատէ յոգնաբեկ ժողովուրդին առողջութեան համար, եւ իր կարգին քարոզ մը կարդալով անոր գլխուն, կը զրկէ զայն Լիոն.

Բ. Շաբաթ.— Հօկճի մը՝ զարմացած էր որ գինքը հրաւիրող հարսնեւորները բաւական չէին հիւրասիրած, կ'երթայ սրճարան մը ու երկու գաւաթներու միջեւ, քար մը կը նետէ հակառակորդի մը, բայց ծեծը կ'ուտէ ու կ'երթայ հիւանդանոց՝ ծեծին հետքերը անհետացնելու

Գ. Շաբաթ.— Դէպքին հերոսը՝ տեղին վարժապետն է այս անգամ, որ կրթական համեստ մշակի պարտքը կատարելէ յետոյ հանդէպ մանուկներուն, փորձեր է իր գիտութեամբ պատուաստել նաեւ չափահասները։ Եւ երբ անոնցմէ մէկը չէ ուզեր զինքը մտիկ ընել, իր տարէց աշակերտը խելքի բերելու համար, զիմեր է պոլշեւիկեան մանկավարժական եղանակին, առեր է քարեզուրի շիշ մը, եւ իջեցուցեր է իր հակառակորդ աշակերտին գլխուն։ Բայց վարժապետը լաւ նշանառու չէր. հարուածը ոչ միայն կը վրիպի այլ կը դառնայ իր դէմ։ Վարժապետը կ'առնէ դաս մը, որ հաւանաբար չպիտի մոռնայ մինչեւ կեանքին վերջը, եւ նոյնիսկ երբ գաղտնիք, այլեւս չպիտի ուզէ նոյնիսկ զայն սորվեցնել իր աշակերտներուն

ՄԻԾԱՀԱՐՈՒԹՅ ԱՆԳԼԻՈՒՀԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ.— Հարուստ Անգլուհի մը՝ տիկին Ուիլսըն օգափոխութեան եկած էր Ֆրանսա, Փարի-Փլաժի վրայ։ Կիրակի առտու, անոր դիակը գտնուեցաւ ամայի ճամբու մը վրայ։ Բժշկական քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ կինը սպաննուելէ առաջ ենթարկուած է վայրագ բռնաբարման, յետոյ սպաննուած դաշոյնի հարուածներով։ Վիզին վրայ կը կրէր նշաններ որոնք կը հաստատեն թէ՝ ոճրագործը փորձած է նախ խեղդել իր զոհը։

Դատական վրայ ձեռբակալուեցաւ խուլ-համր մը, որ իր կնամոլութեամբ ծանօթ՝ ամբողջ շրջանին մէջ, քանիցս արդէն դատապարտուած է եւ միշտ իր ընթացքով գայթակղեցուցած օտար շրջագրոսիկները։ Կատարուած քննութիւններու վրայ, խուլ-համրը ազատ արձակուեցաւ։ Այժմ կը փնտռուի հեծելանիւով ճամբորդող երիտասարդ մը, որ ոճիրին վայրը տեսնուած էր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊԱՍՐԱ, Պ. Պ. Յարութիւն Տէյիրմէնճեան եւ Յ. Գաբրիէլեան. Պ. Մ. Սարեանի դէմ ձեր գրկած գանգատագիրը (5 Մայիս) առեւտրական-դատական հանգամանք ունենալով, իրազեկներու եւ ձեռնհասներու քննութեան կը կարօտի։ Խմբագրութիւնը չի կրնար հրատարակել զայն, առանց այդ քննութեան։

1918 ՄԱՅԻՍ 28 - 1928 ՄԱՅԻՍ 28
ՀԱՅԿ. ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ՝
ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ, ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

...րքերուն Թեսալիա արշա... մէկ ամիս վերջ, 1897 ... երբ Էտհէմ փաշայի ...մբերը Տօմոքոս կը գտ... ...անը ութ տարեկան ե... ... Թուրք մը, որ Լազարինա ... պատերազմութեան քննիչն ... կին մը տեսաւ, սիրահարե... ... բռնաբարեց զայն։ Ամիր ... իր աչքին, որովհետեւ ... իրաւունքն էր այդ։ Այս ... Էտհէմ էֆէնտի, նոյն իսկ ... իր կիրքին օր բաւ օրէ ... եւ Տօմոքոսի գոյախում ... յաճախ կը բաժնուէր Լազա... ... համար։

... մէջտեղին Լազարինա գիւ... ...մայի էր. Թեսալիան Թուր... ...ռաջնէն կը փախչէր։ Այս ... գիւղը բոլորովին չարաչար գուշակ երեւոյթ մը առեր էր, շնորհիւ հետզհետէ կենդանութեան թողած պարապին։ Լազարինա գիւղը կը գտնուի դէպի հիւսիս եզերող անասհման լեռներուն ստորոտը, ընդարձակ ձորի մը մէջ։ Այն լեռներուն մէջտեղէն, որոնց մէկուն կը կրթնին Լազարինայի վերջին տուները, կը տեսնուի անհուն բացուածք մը, ուրկէ կը փչէ ու կը սուլէ Թեսալիոյ հովը։ Գիւղը իրականին մէջ շատ փոքր է։ Կեդրոնը տեսակ մը դղեակ, մեծ ագարակ մը յարակից մասերով, կ'իշխէ անոր։ Բնակարանները կիսաբոլոր, ձախէն ու աջէն այս դղեակին կը յանգին։ Տնակները յաճախ երկու յարկ են, այսինքն ձեղնայարկը եւ գետնայարկը։ Վերնայարկը կ'ելլեն պատերուն կրթնած սանդուխի մը միջոցաւ։

Նոյն յատակագծով շինուած այս բոլոր տնակներէն քիչերուն մէջ բնակչութիւն կայ։

Արգէն Ըւագ Ուրբաթի աղէտէն եւ Լարիսայի մեծ արհաւիրքէն ի վեր, գիւղացիները սկսեր էին փախուստ տալ

Ֆրօզին, Ըհ/էմին գոհը գրեթէ առանձին կը մնար հիւղակներու մէջին շարքին մէջ, որ կը կազմէր Լազարինայի ձախ թեւը

Գիւղը մեծ պզտիկ բաւական հեռու բլլալով, թշնամի գունդերու կատաղութենէն զերծ մնացեր էր, երբ անոնք Ֆարսալի վրայ քալեր էին։ Այդ միջոցին, Ֆրօզին, քովը ոչ ամուսինը ունէր, Միշէլ Սոթիրին, ոչ իր զաւակը՝ Քոսթին եւ ոչ ալ աղջիկը՝ Իռէն։

Թշնամութեանց սկսելուն պէս, երբ յունական գունդերը սահմանագլուխը կեդրոնացան, Ֆրօզին շտապով հեռացուցեր էր իր ամուսինը՝ երկու զաւակներով։ Ընտանիքը էր թէ Վոլոյի մէջ, վտանգէ աւելի գերծ պիտի բլլան եւ նոյն իսկ եթէ վտանգ պատահէր, այդ կողմէն ծովը կար խոյս տալու համար։

Ամուսինը վաթսուն տարեկանի մօտ էր։ Անիկա Սոթիրիի խոհեմութեան վրայ մեծ վստահութիւն ունէր, անիկա չէր որ գինքը կը մտատանջէր։ Իռէնի եւ Քոսթիի վրայ կը խորհէր։ Ընդհանրապէս կ'ուզէր անոնց ապահովութեան մասին վստահ բլլալ։

Ֆրօզին իր զաւակներուն համար միայն կ'ապրէր, անիկա կը պաշտէր զանոնք։

Ամբողջ Թեսալիոյ մէջ երբեք իրեն չափ խանդակաթ մայր գոյութիւն ունեցած չէր։

Նախապէս, իր ամուսնոյն կամքովը իր զաւակներուն անդրանիկէն՝ Էմմանուէլէն բաժնուեր էր, երբ անիկա հազիւ երկու տարեկան էր։ Միշէլ Սոթիրին ուզեր էր անոր կրթութիւնը՝ իր ազգականներէն յանձնել մէկին՝ որ կ'ապրէր Փէլիոնի բարձունքներուն վրայ։ Ցետոյ տղան մեծնալէն վերջ, օտարներուն քով ծառայութեան մտեր էր, մայրը այլ եւս իր զաւակը չէր տեսեր. թերեւս կորսուած էր, ո՞վ գիտէ. թերեւս ալ մեռած։ Իր սիրտը խոցուեր ու արիւներ էր. եւ որոշած էր այսուհետեւ մնացեալ զաւակներուն վրայ նախանձոտ խնամքով հսկել։

Այս պատճառով էր որ, հակառակ արհամարհութեան պատճառած նիւթական զոհողութիւններուն, ստիպեր էր իր ամուսինը որ զաւակներովը հեռանայ պատերազմի այդ օրերուն։

Ամուսնոյն տուաւ ինչ որ ինքն իսկ շահած էր, եւ ծախքը խնայելու համար, ինքզինքը զոհելով Լազարինա մնաց։

Իրականին մէջ, աւելի ուժեղ պատճառ մը զինքը այդ տեղին կը կապէր։ Կը վախնար որ օգին փափկութիւնը վնասէր իր նորածինին, որ ճիշտ քսան ամսու էր։ Անիկա իր ամբողջ սէրն էր. անոր մէջ կը կարծէր տեսնել վերստին իր անհետացած անդրանիկը։ Թուրքալայի իր ազգականներուն մօտ գործով գացած ատեն, ուր պէտք էր ամիս մը մնալ, երախան հետը առած էր։ Օր մը նորածինը հիւանդացաւ. զօրաւոր ջերմ մը, աչքերը մարած. ջղաձգութիւն։ Խեղճ մօրը սէրը դողացեր էր։ Յաջորդ օրն իսկ Լազարինա վերադարձաւ։ Լոկ զուգադիպութիւն մըն էր անշուշտ, բայց եղելութիւնը այն է որ պզտիկը փոքր հիւղակին մէջ անմիջապէս բուժուեցաւ։

Երեւակայեցէք որ Լազարինայի օդը իր զաւկին համար միակ հնարելի օդն էր։ Ասիրդապաշտ խանդով մը՝ հոգի այս անկիւնին կապուած էր։ Ի սէր իր զաւկին՝ առ ի խոհեմութիւն, ինքը մնաց ուրեմն Լազարինա։

Թարգմ. ԳԵՂԱՄԻՀ ԹԱԴԷՄՃԵԱՆ

(Շար.)

պայթումի ատեն 200 հոգի ներկայ էին ·հիւպատոսարանին մէջ։ Պայթումէն անմիջապէս վերջ հրդեհ առաջ եկաւ։ Հրշէջները եւ զինուորները կ'աշխատին դուրս հանել բազմաթիւ զոհերը, որոնք դեռ փլատակներու տակ կը մնան։

Կ'ենթադրուի թէ այս եղեռնափորձին հեղինակները հակաֆաշիստներ են։

Ուրիշ ռումբ մը պայթեցաւ քաղաքին կեդրոնը գեղարանի մը մէջ, սակայն զոհեր չկան։

Թուրքիրաք սահմանագծումը

Մարտինէն կը հաղորդեն թէ Թուրքեւիրաք սահմանագծման յանձնաժողովի Միջազգային պատուիրակութիւնը Մարտին հասած է։ Մարմնին նախագահն է Մուսուլի կառավարիչ Ապտուլլահ պէյ, խորհրդական ունենալով անգլիացի Պ. Ուիլսըն։ Ամբողջ մարմինը տասը հոգիէ կը բաղկանայ քարտուղարներով միասին։

Թրքական պատուիրակութեան նախագահն է Մարտինի կուսակալ Թէվֆիք Հատի պէյ։ Բանակցութիւնները տասնըհինգ օր պիտի տեւեն։

Անգլիա եւ Արաբիա

Անգլիոյ գաղթային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Հիճազի Թագաւորին եւ անգլիական պատուիրակ սըր Կիլպըրթ Քլէյթընի միջեւ Մայիս 8ին բանակցութիւններ սկսած են Ճէտտէի մէջ՝ համաձայնութեան գալու համար Նէճտի, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի միջեւ կարգ մը առկախ խնդիրներու մասին։ Գոհացուցիչ յառաջդիմութիւն կատարուած է վէճի առարկայ կարգ մը հարցերու մասին։ Սակայն ուխտաւորական եղանակին մօտենալուն պատճառաւ բանակցութիւնները ընդհատուեցան։ Այժմ անգլ. պատուիրակութիւնը Լոնտոն կը վերադառնայ՝ զեկոյց տալու համար կառավարութեան եւ առաջին առթիւ Ճէտտէ պիտի վերադառնայ։ Բանակցութիւնները առաջ տարուած են՝ հաշտարար ոգիով մը։

Տիւրզիներն ու Պէտէվիները

Պէյրութէն Մայիս 22 թուականով կը հեռագրեն Թայմզի.— Սուրիոյ հարաւային սահմանին վրայ Տիւրզիներու եւ արշաւող Պէտէվիներու միջեւ կատարուած վերջին կռիւի մը ընթացքին 12 Պէտէվիներ եւ երկու Տիւրզիներ սպաննուեցան. երկուստեք քանի մը հոգի վիրաւորուեցան։ Այս կռիւը ցոյց կուտայ թէ Տիւրզիներուն եւ անապատի իրենց դրացիներուն միջեւ ապստամբութենէն առաջուան զգացումները սկսած են տիրել դարձեալ։

Դէպի հիւսիսային բեւեռ

Բեւեռախոյզ իտալացի զօրավար Նոպիլէ եւ ընկերները Քինկսպէյի մէջ քանի մը օր հանգիստէ յետոյ, առջի օր դարձեալ մեկնեցան հիւսիսային բեւեռ՝ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկով։ Օդը նպաստաւոր էր։ Զօրավարը մտադրած է թռչիլ մինչեւ հիւսիսային լայնութեան 83 աստիճանը, յետոյ ուղղակի երթալ դէպի բեւեռ։ Ամբողջ ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ 40 ժամ. եթէ չնախատեսուած արեւելեան հովեր չստիպեն օդապարիկը ճամբէն շեղիլ դէպի Քանատա կամ ուրիշ սառուցեալ գօտիներ։

Նոպիլէ մտադիր է անձամբ իջնել բեւեռին մակերեսը։ Հոն քննութիւններ կատարելէ յետոյ, պիտի անկէ փայտէ խաչ մը զոր Պապը յանձնած է իրեն։

Եթէ իտալական արշաւանքը յաջողի, առաջին անգամ կարելի եղած պիտի ըլլայ հասնիլ հիւսիսային բեւեռ, զայն օդէն կարելէ յետոյ։Կ'ըսուի թէ զօրավարը երկու հոգի պիտի ձգէ բեւեռ քանի մը օրուան համար, եւքէն «Իտալիա» պիտի երթայ զանոնք առնելու։ Բեւեռը առաջին անգամ գտնուեցաւ 1909ին Փիըրիի կողմէ, սակայն ոչ մէկ մարդկային հակ ոտք կոխած է հոն դեռ։

Նիւ Եորք-Հռոմ նոր թռիչք մը

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ իտալացի յայտնի օդանաւորդ հարիւրապետ Չէզարէ Սապէլլի ծրագրած է երկու շաբաթէն փորձել Նիւ Եորք-Հռոմ թռիչքը՝ «Պէլլանքա» օդանաւով մը։ Այս շաբաթ փորձերը պիտի վերջանան։ Գնդապետը կը յուսայ ճամբան Ատլանտեանի վրայ հանդիպիլ ֆրանսական օդանաւի մը, որ այդ օրերուն պիտի փորձէ Փարիզ-Նիւ Եորք թռիչքը։ Պահեստի օ անաւորդ Ռոճըր Ուիլեըմս եւ հարիւրապետ Փիթըր Պոնէլլի պիտի ընկերանան անոր։

Կռիւ մարախներու դէմ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն.— Շաբաթ մը առաջ մարախներու երեք տարբեր խումբեր Պաղեստին մտան արեւելեան կողմէն եւ թառեցան Տիբերիոյ ու Նազարէթի հիւսիսակողմը, ինչպէս նաեւ Թափոր լերան մօտ, իւրաքանչիւր խումբ ծածկելով մօտ 250 արտավար հող։ Մութը կոխելէն վերջ, երեք կողմէն մարախները քշուեցան դէպի կեդրոնական կէտեր եւ հոն բոցարձակ թնդանօթներով բնաջնջուեցան։

Կեդրոնին մէջ զետեղուած խոշոր ելեկտրական լապտերներ կը հրապուրեն մարախները եւ այսպիսով կը դիւրանայ զանոնք փճացնելու գործը։ Երկու գիշեր բաւական եղաւ զանոնք փճացնելու։ Երիքովի շրջանին մէջ մարախներու ածած հաւկիթները արդէն սկսած են ծնիլ։ Ցորենի հունձքը արագօրէն կը վերցուի որպէսզի կարելի ըլլայ մարախի ձագերը փճացնել մասնաւոր հեղուկով մը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՓՓՈԼԻԹ ԹԷՆԻ հարիւրամեակը տօնուեցաւ առջի գիշեր Սորպոնի ամֆիթատրոնին մէջ։ Ներկայ էին Հանրապետութեան նախագահը, խորհրդարանի նախագահները, նախարարներ, դեսպաններ եւն.։ Ճառեր խօսեցան Ֆրանսուա-Փոնսէ, փրոֆէսօրներ Պուկլէ, Լէվի-Պրիւլ, Փօլ Հազար եւ լիթուական նախարար Էրիօ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը արգիլած է անգլիական Մանչէսթըր Կարտիըն եւ Տէյլի Հէրըլտ թերթերուն Իտալիա մուտքը։

ՌՈՒՍԻՈՅ մէջ երկու ծանր արկածներ պատահեցան առջի օր։ Հոգեշարժ մեծ նաւ մը, որ 80 մանուկներ կը փոխադրէր կուբան գետին վրայ, շրջեցաւ Տիֆլիսի քաղաքին մօտ. 34 մանուկներ խեղդուեցան։ Պնիեպրոպեդրովսկէն քիեւ գացող լաւ ցոյսսոյ շոգենաւին մէջ հրդեհ ծագելով 19 հոգի այրեցան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Պրիւքսէլ.— Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9.30ին, 38 Rue de l'Ecuyer, Salle Marchalի մէջ։

կը խօսի ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.ին, 333 Ave. du Prado կալուածի փառք

Կը խօսի ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Բանախօսութիւն, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, զանազան անակնկալներ եւայլն։

Մանրամասնութիւնները լոյս տեսած են տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով եւ յայտագրերով։

Լիոն.— 2 Յունիս, Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Վիէն.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Տէսին.— Այս Կիրակի ժամը 1.30ին, Սինէմա «Նովէլթի» Տանսինկըսի սրահը։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։

Կը ներկայացուի՝ ցանցուածները, ղեկավարութեամբ Պ. Գ. Հայրունիի եւ մասնակցութեամբ գերասան Սըտաֆեանի եւ տեղական ուժերու։

Փօն տը Շէրիւի — 28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Պէլֆոռ. Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Շէրպուր.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։

Փօն տ'Օտմա.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Փրիվա. 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Վալանս. Վաղը Շաբաթ Սինէմա Սէն Լուի Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Երգ. նուագ, արտասանութիւն եւ պար։

Պոլէն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Փուզէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Լանսէյ. 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Նիս.— Այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 35 Bld. du Bouchage. Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Փուժէ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Կարտան.— 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։ Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։

Սէն-Շամոն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Սէնթ'Էթիէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ։ Ճոխ յայտագիր։

Գորպօ.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Ցիւմէլ.— 29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Գասթէլ Սարազէն 30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Տ.ւլուզ — 2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Քոնպի.— Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի կողմէ Կիրակի ժամը 1ին Թրապոզի մէջ։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւայլն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆ ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Վաղը Եր. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը 8 Rue Danton, Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի։

ՊԷՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒ (Զաւեշտ)

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Արզար, Ավնաւորեան, Դմբէջեան, Գրիգորեան, Կաթիկեան եւ Եր. Քոչարեան։

Գին՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50, ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊԱՀԼԱՒՈՐԻՆ
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Եւրոպահայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

Խ. Պետրոսեան 15, Ս. Փօղհարեան, Մ. Միքայէլեան, Հ. Թադէոսեան, Պ. Տ. Մարտիրոսեան 10ական, Ճանիկեան եղբարք 30, Ս. Պաղտասարեան 10, Հարէլեան եղբարք 30, Ա. Գարաճէմեան 20, Գ. Հէքիմեան 10, Ա. Սատօյեան 10, Մ Գարահիսարլեան 15, Խ. Տէտիկեան 10, Տ. 5, Զ. Դրիդոր 5, Ա. Մելքոնեան 20, Տիկ. Պօղոսեան 2, Յ. Յովհաննեան 2.50, Տիկ. Մգրտիչեան 10, Չէրքէզլեան 3.50, Սամաթալեան 3.50, Տիկ. Քէհեաեան 1, Գ. Մխսեան 30, Ա Մինասեան 5, Ա. Մխոեան 20, Տիկ. Ա. Թաթալեան 5, Տիկ. Ս. Մարտիրոսեան 5 Տիկ. Պ. Մարտիրոսեան 10, Տ. Մարտիրոսեան 30, Փոքրիկն Մարտիրոսեան 10, Պօղոսեան քոյրեր 10, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան 10, Տէր եւ Տիկ. Պաղտասարեան 5, Յ. Քիւրքճեան, Գ. Թօփալեան, Մ. Մարտիրոսեան, Օ. Մարտիրոսեան, Վաս Խրիմեան, Վ. Պըրմեան, Ա. Պալասանեան 10ական ֆր.։ Գումար 432.50 ֆրանք։

Եր. Ճանիկէօղեանի ձեռքով, Ռուբէն Ճանիկէօղեան 25, Կէնճեան ընտանիք 30, Բ. Թէրզիպաշեան 20, Հ. Յովհաննէսեան 20, Պ. Չէքեան 15, Կ. Պետիկեան 15, Կ. Պօղոսեան, Ի. Պալեան, Ա. Աբրահամեան, Ա. Քիւրքճեան, Ա. Մուրատեան, Հ. Մուրատեան, Թ. Մինասեան, Պ. Պետրոսեան, Ն. Սարգիսեան, Յ. Սօֆեան, Կ. Սօֆեան, Մ. Պիտանեան, Տ. Բերուզիկ 10ական, Հ. Նէրգէթեան, Ա. Ներսէսեան, Ե. Սալմաստեան, Թ. Նալպանտեան, Ճ. Եօլճեան, Հ. Շիրօյեան, Գ. Պապիկեան, Օ. Քիւրքճեան, Ա. Արզարեան, Աթիլ. Շանլեան, Ն. Պօյաճեան, Հ. Տէրտէրեան, Կ. Սէմէրճեան 5ական, Պ. Արապեան 3, Ռոզ 6, Ստեփանեան 2 ֆրանք։ Գումար 375 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 23 Մայիս)։

(Շարունակելի)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

Հ. Յ. Դ.

Պ... Քոմիտէի «Նաւարդ» խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը Ամբրիեան Ներսամարտի 13րդ տարեդարձի առթիւ, 10 Յունիս Կիրակի ժամը 2ին 10 Bld. Rabatanի պարտէզին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Տ. Տ. Հայրենակց. Միութեան Մայիս 13ի ընդհ. ժողովը՝ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը —Յարութիւն Աւետիսեան ատենապետ, Յովսէփ Անտրիկեան ատենադպիր, Բ. Հայրապետեան գանձապահ, Խ. Յովհաննէսեան, Խ. Սուքիասեան եւ Վ. Գալուստեան եւ երեք փոխանդամներ։ Կը խնդրուի նամակ եւայլն դրկել հետեւեալ հասցէներուն, H. Avédissian, P. Dix, 32 կամ K. Ohannéssian, 215bis Bld. National, Marseille.

ԿԱՆԳ ԱՌ ՈՒ ԿԱՐԴԱ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՀՐԱՌԻՐԷ ու ԺՊՏԷ՛

Լուսանկարիչ Մանուկ Մարկոսեան փոխադրուած է, 48 Rue de Baignoir, Marseille.

Կը լուսանկարէ նորագոյն մեքենաներով։ Գեղարուեստական գործ, մաքուր, արագ եւ բարեխիղճ։

Փորձի համար անգամ մը միայն այցելեցէք։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57 82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՅԻՍ 1928 — 26 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 637 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԻՆՉ ԸՆԵԼ՝ ԱՆԵԼԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

Ամբողջութեամբ թարգմանելով, երէկ հրատարակեցինք Ժը-նեւի խառն ժողովին թելադրութիւնները, հայ եւ ռուս գաղթականներու իրաւական կացութեան մասին։

Ինչպէս կարդացին ընթերցողները, հայ եւ ռուս պատուիրակներէ յանձնախումբ մը, Ազգերու Դաշնակցութեան Ներկայացուցիչ հազարապետ Ճօնսընի նախագահութեամբ, Մայիս ...ին վերջնապէս կազմեր է յիշատակագիր մը, որ գործնական առաջարկներ կը ներկայացնէ, առանց հայրենիքի եւ անցագրի մնացած գաղթականներու վիճակը բարւոքելու համար։

Ինչպէս անտանելի է տարագիրներու իրաւական վիճակը, ...ելէ ռուս։

Մասնաւորապէս խօսելով Հայերու մասին, Թուրքիա ջնջած է տարագիր բազմութիւններուն հպատակութիւնը, իբրեւ ...արոյ փախստականներ նկատելով զանոնք։

Այդ կարգադրութիւնը բրած է մանաւանդ նուիրագործելու համար իր աւազակաբարոյ արարքը, աւարի տալու համար անոնց «լքեալ» գոյքերը։ Այս աւազակութիւնը կը շարունակուի ...ւ այսօր, համաձայն բարդ եւ բազմազան «օրէնք»ներու։ ...որ պատասահմանի մէջ եղած կամ եկող-գացող սակաւաթիւ թրքահպատակները անոնք են, որ նոր թուղթ ստացած են Քեմալական իշխանութենէն և Թուրքիա կը գտնուէին 1923ին։

Այս բազմութիւնները չեն կրնար Հայաստանի հպատակ համարուիլ, ոչ ալ Խորհրդային Միութեան քաղաքացիներ, ...ղան բարդ կացութեան մը հետեւանքով։

Նախ որ, ներկայ Հայաստանը չի ճանչցուիր իբրեւ անկախ երկիր։

Յետոյ, ոչ մէկ պետութիւն կը հանդուրժէ որ իր երկրին մէջ հաստատուած ստուարաթիւ օտար բազմութիւններ մէկ օրէն խորհրդային հպատակութիւն ընդունին։

Երեւի, Ռուսաստանն ալ չի կրնար պաշտպանել այս անտէր բազմութիւնները։

Ան ոչ իսկ իր ազգակիցներուն, տասն անգամ աւելի բազմաթիւ ռուս տարագիրներուն տէր կը կանգնի։

Այնպէս որ, գաղթականները կը մնան օդին մէջ առկախ։ Ենթակայ՝ իրենց գտնուած երկրին օրէնքներուն, կամ իշխանութեանց բարի կամքին։

Երբեք մարդիկ այսքան դառնութեամբ չէին զգացած օտարութեան խեղճութիւնը։

Ամէն երկիր իրեն յատուկ ձեւեր ունի գաղթականներուն կեանքը «օրինականացնելու»։ Զանազան արձանագրութիւններ, ...գոյն թուղթեր եւլն., որոնք թէ տաղտուկի եւ թէ ծախքի ...ներ են։

Իսկ այս բոլորը անոր համար որ, այլ եւս չեն ճանչնար ...ական անցագիրները, օրինական պատրուակներով։

Ըսենք, անցողակի, որ մեր մէջ ալ շատ-շատերը ուրախութեամբ մաղթեցին այս օրին հասնիլ։ Անոնց համար աւելի մը չափ հաճելի եկաւ Հ. Հ. անցագիրներու ջնջումը…

Ինչևէ, եթէ միացեալ ճակատ մը կազմած ըլլայինք գոնէ այս խնդրին մէջ. թերեւս կարելի ըլլար ձեւ մը գտնել, փոխանցման շրջանի համար։

Այդպիսի ձեւ մը կարծեցին գտնել Նանսէնեան թուղթով, որ իր կարգին դարձաւ նոր տաղտուկ մը։

Միշտ է, շարք մը պետութիւններ կը ճանչնան զայն եւ ...ութեամբ կուտան գաղթականներուն։

Բայց ի՞նչ։ Պարզապէս ինքնութեան թուղթ մըն է Նանսէնեան գիրը, որ յատկապէս կը շեշտէ գաղթականի, փախստականի հանգամանքը (réfugié)։ Երբ ճամբորդել ուզէք, պայման է նախապէս արտօնութիւն ունենաք ձեր երթալիք երկրին իշխանութենէն։ Յետոյ, նախապէս պիտի ապահովէք ձեր վերադարձը։ Ու վերջապէս, այդ անցագրով կրնաք երթալ ու գալ մէկ երկրէն միւսը. բայց ոչ ուրիշ տեղ։

Հարճ. — քմահաճոյքի, բախտի կամ բարեկամեցողութեան ...ուած խնդիր մը։

Նախապէս չենք յիշեր իւրաքանչիւր երկրի մէջ մեր կրած նախորդութիւնները, միշտ իբրեւ գաղթական, առանց հայրենիքի եւ հպատակութեան, հետեւաբար եւ առանց փոխադարձ ...ունքներու։

Զարիքը մեղմացնելու ձեւ մըն է որ կը փորձուի այժմ։

Մայիս 22ի յիշատակագիրը կը ձգտի հարթել դժուարութիւնները, վերցնել խտրութիւնները, եւ գաղթականներուն ապահովել իւրաքանչիւր երկրի քաղաքացիին վայելած կարգ մը իրաւունքները։

Անշուշտ այս չէ արմատական միջոցը, հայ (ինչպէս ռուս) գաղթականներուն տագնապը փարատելու համար։

Ազատ եւ անկախ հայրենիք եւ փոխադարձ ճանաչում,— ահա ամէն ինչ կը վերջանայ։

Այդ պարագային, գաղթականութեան խնդիր ալ չի մնար։

Բայց, ոչ կարմիր, ոչ ալ դեղին կամ ճերմակ իշխանութիւնները կ'ուզեն իրենց մատը մխելը թափթփել, այդ հիմնական լուծումը գլուխ հանելու համար։

Եւ քաշքշուքն ու փոխանցման ձեւերը կը շարունակուին։ Կը մնայ լսել իւրաքանչիւր պետութեան պատասխանը, Ժընեւի ժողովին թելադրութեանց առթիւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԵՄԻԱՆԵՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Աթէնքի «Հորիզոն»ը կը նկատէ (12 Մայիս).

—«Մեր հակառակորդները, ցարդ, հազար սարէ ջուր բերեցին, փաստելու համար թէ, Հայ Յեղափոխութիւնը — իմա Դաշնակցութիւնը — եղած է երէկուան կոտորածներուն և մեր այսօրուան ողբալի կացութեան միակ պատասխանատուն, որովհետեւ, եթէ մենք ըլլայինք աւելի հեզ ու «հնազանդ», այսինքն, եթէ զէնք չվերցնէինք Թուրքին դէմ, հայ ցեղի արիւնարբու ջարդարարը հող եւ առիթ չէր գտներ իր զանգուածային ոճիրներուն համար։ Մեր յեղափոխականներն են, ուրեմն գլխաւոր մեղաւորը, քանի որ, իրենց ըմբոստութիւններով, գրգռեցին Թուրքին գազանային բնազդը եւ եաթաղան տուին անոր ձեռքը, եւլն. եւլն.։

Բայց այսօր, կը գտնուինք բոլորովին տարբեր երեւոյթի մը առջեւ։ Ճշմարտութեան արեւը, որուն ճառագայթները, տարիներէ ի վեր անթափանց էին մնացեր ռամկավարներու մտքին, կարծես այսօր պարտադրած է անոնց, իրականութիւնը տեսնել այնքան յստակ, որքան տեսեր ենք մենք ժամանակին։

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ — չենք կրնար ըմբռնել — որ այսօր, այդ Երեմիա «մարգարէ»ներէն մէկը, կը կենայ զուտ յեղափոխական տեսակէտի վրայ, ու՛յս հարցի առթիւ եւ կը գրէ «Արեւ»ի մէջ (Ապրիլ 24, ռամկավար ստամոքսի համար անմարսելի յետադայ տողերը.—

«Որքա՜ն ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ դիմադրութիւնը (Ապրիլեան ջարդերու, Մ. Խ.), փոխանակ միայն մի քանի տեղերու, ամենուրեք պատրաստուած ըլլար եւ աւելի սաստկօրէն, աւելի յուսահատական ու վայրագ թափով կատարուէր, եւ թէ թշնամին արտէ ն զարնուէր ինչպէս մեր սրտէն մեզ զարկաւ անո»

Այսպէ՛ս ուրեմն։ Յեղափոխութեան, ինքնապաշտպանութեան պահանջ մը եղած ըլլալը, կը զգան նաեւ ռամկավարները, եւ «եթէ»ներ կը շարեն այսօր, որպէսզի երէկ կարենային «թշնամին սրտէն զարկած ըլլալ..»

Հապա ո՞ւր կը մնայ այն ատեն յեղափոխականներու մեղքը։ Արդեօք ո՞չ կէտին մէջ, որ «ամենուրեք չկրցան պատրաստել» յեղափոխական կռիւը։ Բայց այդ պարագային, միթէ գլխաւոր մեղապարտները, այսօրուան ու երէկուան հակայեղափոխական Երեմիաները չե՞ն, որ իրենց ընդդիմութեամբ ու ներքին պայքարովը, լ սաւութեամբն ու անէծքովը, փորձեցին քար շարել Յեղափոխութեան դրօշակիրներուն առջեւ»։

ԼՈՅՍ ՃՈՐՃԻ աշխէկը Օր. Մէկան Լոյտ Ճորճ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութեանց համար, թեկնածու նշանակուեցաւ Էնկլզի կզզիի ազատական ընկերակցութեան կողմէ։

ՓԱՐԻԶԻ Մէթրոները հետզհետէ կ'երկարաձգուին ամբութիւններէն դուրս. Բաղաքապետական հրամանագիր մը կ'արտօնէ Իվրիի մէջ կարգ մը տուներու քանդումը՝ Մէթրոյի շինութեանց համար։ Լնվալիտէն եկած գիծը պիտի երկարի մինչեւ Փորթ տ'Իթալի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարախանի առցառուլ խօսքերը

Ինչպէս գրած էինք, Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավարի խորհրդական Կարախան մինչեւ Սեւաստապոլ ընկերացաւ Աֆղանիստանի թագաւորին՝ ողջերթ մաղթելու համար անոր յանուն բոլշեւիկ կառավարութեան։ Թագաւորին մեկնումէն առաջ մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Սեւաստապոլի կարմիր բանակ-նաւատորմի ակումբին մէջ, որուն ներկայ եղան Ֆախրէտտին եւ Նաճի փաշաներ, Մոսկուայի եւ Քապուլի Թուրք դեսպանները, ռուս նաւատորմի ծովակալ Օրլօֆ, Սեւաստապոլի քաղաքապետը եւ ռուս ու թուրք բազմաթիւ սպաներ։ Խօսուեցան զանազան ճառեր։ Ծովակալ Օրլօֆ ներկաները ողջունելէ յետոյ խօսքը ուղղեց Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն եւ ըսաւ թէ Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան բարեկամութիւնը խիստ անկեղծ է։ Նոյն իմաստով խօսեցաւ նաեւ Սեւաստապոլի քաղաքապետը։ Յետոյ խօսք առաւ Կարախան, որ ըսաւ.

— Յանուն Խորհրդային Միութեան Գործավարներու Խորհուրդին, կ'ողջունեմ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները, Թուրք ծովային սպաները, Աֆղանիստանի զինուորական եւ քաղաքական ներկայացուցիչները։ Մեր հոս հաւաքուիլը ո՛չ տարօրինակ է, ոչ ալ պատահական։ Մենք մեր բարեկամութիւնը հաստատեցինք այն օրերուն, ուր կռիւ ու պայքար կը մղէինք՝ մեր երկրին մէջ մեր ուզած ձեւով վարչաձեւ հաստատելու համար։ Երբ անցեալի այս շրջանները կը յիշենք, պէտք չէ մոռնանք որ դեռ մեզի գերի դարձնել ուզողներ կան։ Ինչպէս որ մենք անցեալին մէջ նիւթապէս եւ բարոյապէս իրարու օգնեցինք, յառաջիկային ալ աւելի հաստատ հիմերու վրայ պէտք է դնենք մեր բարեկամութիւնը։

Յետոյ Մոսկուայի Թուրք դեսպան Թէվֆիք պէյ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

—Թուրք պատուիրակութեան հանդէպ ցոյց տրուած լաւ ընդունելութեան համար շնորհակալութիւն կը յայտնեմ։ Այս գեղեցիկ ընդունելութիւնը պաշտօնակիցներու միջեւ սովորական քաղաքավարութենէն աւելի բարձր բարեկամութեան մը արդիւնքն է։ Թուրք եւ խորհրդային հանրապետութիւնները իրար միացնող այս բարեկամութիւնը շատ քիչ օրերու մէջ կնքուած ըլլալուն համար պիտի յարատեւէ։ Վեց ամիսէ ի վեր խորհրդային կառավարութեան մօտ Թուրքիան կը ներկայացնեմ, ու երջանիկ եմ տեսնելով այն կարեւորութիւնը, որ կը տրուի Թուրքիոյ հետ բարեկամութեան։

Յետոյ Աֆղանիստանի դեսպանը վեր հանեց այն անկեղծ բարեկամութիւնը, որ իրար կը միացնէ Աֆղանիստանը, խորհրդային Միութիւնը եւ Թուրքիան։ Ֆախրէտտին փաշա յանուն Թուրք բանակին ողջունեց կարմիր բանակը, նաւատորմը եւ ռուս ժողովուրդը։

Հելլէն տագնապը եւ Վէնիզելոս

Աթէնքէն կը հեռագրեն.—

Ծովակալ Քօնտուրիոթիս ընդունեց Վէնիզելոսը, որ անոր յայտնեց թէ անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ կազմել կառավարութիւն մը։ Վէնիզելոս առաջարկեց՝ կամ կազմել դահլիճ մը, ուսկից դուրս պիտի ձգուին Խորհրդարանի անդամ չեղող բոլոր նախարարները եւ կամ կազմել առժամեայ կառավարութիւն մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ լուծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել։

Այս տեսակցութենէն յետոյ Վէնիզելոս յայտարարեց թէ Հանրապետութեան նախագահը իրեն առաջարկած է, որ եթէ ո եւ է դահլիճ կազմել կարելի չըլլայ, ինքը տրամադի՞ր է կազմելու նախարարութիւն մը, առանց լուծելու Խորհրդարանը։ Պատասխանած է թէ կը հաւանի, քանի որ երկրին շահը ատիկա կը պահանջէ։ Սակայն եթէ Խորհրդարանը չկրնայ համաձայնիլ կազմել կառավարութիւն մը, որ կացութեան տէր դառնայ, այն ատեն կարելի է զայն լուծել Նախագահական հրովարտակով մը։

Վէնիզելոս ժողովի հրաւիրեց ազատական կուսակցութիւնը՝ իր տեսակէտները պարզելու համար տագնապի լուծման մասին։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՓԱՆԿԱԼՈՍ ՊԻՏԻ ԱՐՁԱԿՈՒԻ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ խորհրդարանական հարցաքննիչ յանձնախումբը որոշեց 225.000 դրախմի երաշխաւորագինով ազատ արձակել նախկին դիկտատոր զօրավար Փանկալոսը։ Այս որոշումը խորհրդարանին վաւերացման պիտի ենթարկուի։

Հիւսիսային բեւեռին վերեւ

Բեւեռախոյզ զօրավար Նոպիլէ առջի առաւօտ ժամը 1—2 մէկ ժամ շրջան կատարեց հիւսիսային բեւեռին վերեւ, սակայն չկրցաւ վար իջնել ինչպէս ծրագրած էր, սաստիկ հովերու եւ թանձր մառախուղին պատճառաւ։ «Իտալիա» դեկավար օդապարիկը այժմ կը դառնայ դէպի Շփիցպէրկ։

Անթելի մը համաձայն, զօրավարը յաջողած է Պապին յանձնած խաչը եւ իտալական դրօշակ մը ձգել բեւեռին վրայ։

Ամբողջ Իտալիոյ մէջ մեծ խանդավառութիւն առաջ բերաւ զօր. Նոպիլէի յաջողութիւնը։ Զօրավարը հիւսիսային բեւեռէն անթելներ ղրկեց Իտալիոյ թագաւորին, Մուսոլինիին, Պապին եւ իր ընտանիքին։ Մուսոլինիի ուղղուած հեռագրին մէջ կ'ըսէ. «Այսօր, Մայիս 24, առաւօտեան ժամը 1.20ին իտալական դրօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԹԷՈԴԻԿԻ ՀԱՄԱՐ

Երէկ մանրամասնօրէն գրած էինք Թէոդիկի մահը՝ ողբերգային կամուածէ։

Ողբացեալ վաստակաւորին մարմինը այս առտու կը փոխադրուի Փարիզի եկեղեցին։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, վաղը կիրակի, ժամը 12ին։

Աւելորդ է յիշեցնել թէ՝ յուղարկաւորութիւնը պէտք է դառնայ ազգային յարգանքի արտայայտութեան ցոյց մը, հանդէպ գրչի վաստակաւորի մը, որ իր կեանքին յոյսը մարեց յանուն հայկական մշակոյթի զարգացման։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը։

∴ Երկու օրէ ի վեր Թէոդիկի բազմաթիւ բարեկամներ եւ համակիրներ կ'այցելեն մասիս տպարանը եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, տեղեկութիւններ քաղելու եւ ցաւակցութիւն յայտնելու։

∴ Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը ամէն կարգադրութիւն բրած է, ազգային յուղարկաւորութիւն կատարելու համար։

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ին. Ցանկ

	Ֆր.
Լապէէկի Պայրէնա-կիցներէն (ցանկը յաջորդով)	400.—
Վիշիի գաղութէն	45.—
Ռուանի գաղութէն (երկուքն ալ Գ. Մեսրոպ Թորոսեանի միջոցաւ)	290.—
Ց. Գ.	25.—
Փքրկ. Ժաքլին Հէքիմեան	10.50
Գումար	770.50
Ին. ցանկին գումարը	29,229.50
Ընդհ. գումար	30.000.—

×

... Խմբագիր,

ՌՈՒԱՆ, 24 Մայիս.— Մենք այստեղ հազիւ տասը ընտանիք ենք, բոլորովին կղզիացած։ Բայց յաջողեցայ Ֆիլիպէի աղէտեալ եղբայրներուն համար հաւաքել 290 ֆրանք եւ ձեզի կը ղրկեմ, խնդրելով որ հաճիք իր նպատակին յատկացնել։ «Յառաջ»էն կը տեսնեմ որ բոլորն ալ ձեզի կը ղրկեն։

Վերջերս մետաքսի գործարան մը բացուած ըլլալով, գաղութին թիւը քիչ մը աւելցաւ։ Դեռ կազմակերպութիւն չունինք, բայց վստահ ենք որ այդ ալ կ'ըլլայ, որովհետեւ բոլորս ալ իրար կը հասկնանք։

Այս օրերս Վիշի գացած ըլլալով, այնտեղ ալ պարզեցի աղէտեալներուն վիճակը եւ հաւաքեցի 45 ֆրանք, համագումար 335 ֆրանք։ (Տես գումարը)։

Մ. Թորոսեան

... Խմբագիր,

ԼԱՊԼԷԻԿ.— Այն որ տպագրութեան ճանապարհի դառնութեան բաժակը քամած է մինչեւ վերջին մրուրը, ան գիտէ թէ ի՛նչ ըսել է տնաւեր ըլլալ։ Ֆիլիպէի երկրաշարժի զոհերուն սասին «Յառաջ»ի հրատարակած սրտաճմլիկ տեղեկութիւնները բաւական եղան, որ Լապէէկիւտի քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներ գործի լծուին։ Եւ բուռ մը հայութենէ հաւաքեցինք 400 ֆր. զոր կը փութանք «Յառաջ»ի ղրկել, իր նպատակին հասցնելու համար։ Այս գումարը թէեւ քիչ է, բայց մեր սրտէն բխածն է։

Նախաձեռնարկներ՝

Մ. Բարխեան, Ն. Պօտուրեան, Մ. Տօլպալ, Յ. Մելքոնեան։

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Նամակ)

1927 թ. Հոկտեմբեր ամսին ճանապարհւում եմ դէպի հայրենիք, բայց դժբախտաբար այն չեմ տեսնում, ինչ որ բոլշեւիկները էին գրել իրենց թերթերում։

Նախ մտայ Ազրբէջանի գաւառում գիւղերը եւ շատ բարձր եւ ուրախ դառայ ժողովրդի տրամադրութիւնը։ Նրանք ցարական օրերից աւելի սերտ կապած են իրենց կրօնին ու հաւատին, ապատօրէն գինւում են՝ ունեւորից մինչեւ չքաւորը։

Հարց եմ տալիս, թէ ինչու ձեր ունեցած չունեցածը տալիս էք այդ երկաթի կտորին, ինչնե՞րդ է պէտք։ Ինձ պատասխանում են, թէ ազատութիւնը շատացել է եւ քանի անգամ գիմել ենք իշխանութեան, թէ մեզ թալանում են, բայց իշխանութիւնը մեզ պատասխանել է՝ գնացէք զէնք առէք եւ ձեր գոյքերը պաշտպանեցէք։ Տեսնելով որ իշխանութիւնից մեզ օգնութիւն չկայ, մենք ինքներս գինւում ենք մեզ պաշտպանելու համար։ Փաստ է, որ Ազրբէջանի մի քանի շրջաններում չորս կօօպերատիւներ թալանել են եւ Զանգեզուրի շրջանային կոմիտէի նախագահին խփել են և մինչեւ օրս էլ ոչ ոք չի համարձակւում այդ շրջանում նախագահի պաշտօնը վարել։

Անցայ մի ուրիշ գիւղ, ուր պատահեցի մի խումբ զինւած թուրքերի։ Ինձ խուզարկեցին, որպէս կոմունիստի։ Տեսնելով և հաւատալով, որ կոմունիստ չեմ, ինձ ազատեցին եւ յանձնարարեցին յայտնել ամէն տեղ, թէ՝ մենք փախստականներս ոչ թէ «թալանչի»ներ ենք, այլ ժողովրդի համար ենք ընկած այս չոլերը, եւ աշխատում ենք երկիրը ազատել ուրացող կարմիրներից։

Անցնելով երրորդ գիւղը, դարձեալ պատահում եմ բաւական զինւած մարդկանց, բայց զարմանքը ինձ տիրում է, երբ տեսնում եմ, որ մի մասը փախստականներ են, իսկ մի մասն էլ տեղական կուսակցականներ, որոնք միասին նստած ուտում-խմում են։ Երկար ուշադրութիւն դարձրի նրանց խօսակցութիւններին եւ տեսայ, որ այդ երկու տեսակի մարդկանց միտքն էլ միեւնոյնն է,— իրենց ազգայնութեան պահպանումը։

Բայց որքա՜ն զարմանք եղաւ ինձ համար, երբ ես մտայ հայ շրջաններից մէկը եւ ճանապարհին պատահեցի մի քանի հասակաւոր մարդկանց եւ հարցի ու փորձ անելուց յետոյ, ինձ ասում էին. «ընկեր, գնում ես գիւղը, բայց զգոյշ մնայ, որովհետեւ ժողովրդի մէջ լրտեսներ շատ կան, կարող են զաւաճանել»։

Հարցրի գիւղացիներից թէ ինչպէ՞ս են հայ ժողովրդի տրամադրութիւնները դէպի խորհրդ. իշխանութիւնը։ Գիւղացիք պատասխանեցին իրենց յատուկ լեզուով.

— Ընկեր, ախր ինչներիցս ես հարցնում. երբ դեռ բոլշեւիկները չէին եկել, ասում էին, որ ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ զիտութիւն են բերում, մենք էլ ռամիկ ժողովուրդ ենք, հաւատացինք եւ խաբւեցինք. ոչ հիմիկս ազատութեան տեղ ձայներս փակեցին, հաւասարութեան տեղ ազքատութեան պոչը դրին ձեռներիս, լուսաւորութեան փոխարէն էլ ուրացողութիւն սաւրածեցին։ Դէ, մի կերպ մեր գոյութիւնը քարշ ենք տալիս։ Այսքան ցաւերին գիւղացին ո՞նց դիմանայ։ Մենք էս գիւղս մնացել ենք մի քանի կռասամոլի ձեռքին գերի դառած։ Ում որ մի կտոր հաց ունի գլխին գահրաժար են արած…

Դառնում եմ դէպի հայկական մեծ շրջանը, որտեղ առաջին անգամ մտնում եմ մի մեծ գիւղ, ուր մի ծեր մարդ ինձ հիւր է ընդունում իրենց մօտ։ Այդ գիւղը կոմունիստների բոյն էր։ Հետաքրքւում եմ գիւղացիների ներկայ կեանքով, տեսնում եմ, որ գիւղացիների վրդովմունքն ու դժգոհութիւնները դէպի խորհր. իշխանութիւնը անհաշիւ են, նոյն իսկ իրենց կուսակցականներից։ Մօտենում է ինձ մի հասակաւոր գիւղացի եւ սկսում է պատմել, թէ ինչ դժոխային օրերում են ապրում, թէ մօտ օրերս մի խումբ ձիաւոր կոմունիստներ եկան մեր գիւղերը շրջեցին եւ գիւղացիներից մի երեք հոգուց մի-մի ձի խլեցին ու տարան։ Մինչեւ օրս էլ տէրերը ինչքան դիմումներ տուին, ոչինչ էլ չեղաւ։ Գիւղացիները մնացին վիզները ծռած, պարտքի տակ ճգմւած։ Կօօպերատիւներին յայտարարած են ոչ-անդամներին նոյնիսկ մի լուցկի չտալ. մասնաւոր խանութպաններին էլ էնքան պահանջներ են դրած, որ ո՞վ կը համարձակի խանութ բանալ։ Օրինակ՝ պիտի կօօպերատիւին անդամագրւիս, որ չուկայում 4 րուբլի 50 կոպ. ծախւող ցորենդ կամ ունեցած մթերքներդ տանես, իրանց ուզած արժէքներով, տաս իրանց։ Անտապատութիւնն էլ մի թոքախտ հիւանդութիւն է՝ կպած մեր էս խեղճ ժողովրդի հոգուն։ Ո՞վ էր տեսած, որ գիւղացին վեց ամսուայ վառելափայտին 15—20 րուբլի տոմսի տայ, կամ իրանց վարելահողում անասուններին արածելուն տուժ վերցնի։

Քանի՜ մէկին ասեմ, ա՜յ քեզ ժամանակ. էնպէս մի ժամանակ է դառած, որ ասել չի լինում։ Օրախին ուզարկում են ուսումնարան, որ ուսում առնի, ժամանակին լաւ մարդ դուրս գայ, բայց ընդհակառակն երախացն էլ իրանց պէս սատանայութիւն են սովորեցնում։ Ուրացողութիւն եւ զաւաճանութիւն։ Երեխաներին հարցնում են, որ էս գիշեր ձեր տան հիւրը ո՞վ էր, հայրիկդ հետ ի՞նչի մասին էին խօսում, ձեր զէնքը որտե՞ղ է թաքցրած, ի՞նչ հարստութիւն ունէք. եւ այդպիսով միամիտ երեխաներից տեղեկութիւն հաւաքելով միասում են գիւղացիներին։ Ի հարկէ, այդ աշխատանքներն էլ կուսակցական ուսուցիչներն են կատարում։

Վաղ առաւօտեան այդ գիւղից ճանապարհւում եմ դէպի Դ... շրջանը եւ պատահում եմ իմ մի նախկին ծանօթիս։ Բարեւելուց յետոյ, տեսայ, որ շատ տխրել։ Հարցրի պատճառը. մի խոր հոգւոց քաշեց եւ ասաց.

— Սիրելի բարեկամս, երկար ժամանակ է, որ մենք փափաքում էինք ձեզ տեսնել եւ մեր բոլոր բարեկամներից մի տեղեկութիւն իմանալ, բայց ցաւում եմ, որ չեմ կարող ազատօրէն տանել մեր տուն եւ հիւրասիրել, կամ մեր ծով դարդերը պատմել ձեզ։

Միասին շարունակեցինք մեր ճանապարհը եւ գնացինք գիւղից հեռու մի տեղ, ուր եւ հաւաքեցին մեր նախկին ծանօթներից երեք հոգի։ Բոլորն էլ սկսեցին մէկ-մէկ պատմել իրենց ներկայ վիճակից։

Այս շրջանում ընդդիմադիրներ չէին նկատւում, բայց վերջերս պարզւեց, որ մօտ 72 հոգի կան, այն էլ ուժեղ կուսակցականներից։ Ձերբակալութիւններ միշտ հատ ու կենտ լինում են։ Սոսկալի թանկութիւն հացահատիկի, կտորեղէնի, շաքարի եւ բոլոր տեսակի անասուններին։ Օր օրին արժէքները բարձրանում են։ Իշխանութիւնն անզօր է առաջն առնելու։ Հայ գիւղացին գլուխը կորցրած չի իմանում պետական անուղղակի տուրքե՞րը վճարի, թէ իր ընտանիքը կառավարի։ Անընդհատ զինաթափութիւն եւ խուզարկութիւններ է, որ կատարւում են։ Այս խօսակցութեան ժամանակ բարեկամներիցս մէկն՝ ասում է.

— Է՛հ, ինչ ենք խօսում, զուլումի աշխարհ է դարձել մեր այս սուրբ երկիրը։ Բոլշեւիկները իրենք լաւ են իմանում, որ մեզ համար մտածող չկայ, եւ ոչ ոքից վախ չունեն։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԶԱՀԼԷԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր Թղթակցութիւն

Լիբանանի Լեռներուն մէջ, գեղատեսիլ սարալանջէ մը կախւած է Լիբանանի էն սիրուն եւ օդասուն այս քաղաքը, ուր ամրան եղանակին գիւղագնացներու մեծ բազմութիւն մը կը փութայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր կողմերէն եւ արտասահմանէն, մասնաւորաբար Եգիպտոսէն։

Հոս ալ ունինք փոքր գաղութ մը, բաղկացած առաւելապէս Ատանացի, Սսեցի, Հաճընցի եւ Էվէրէկցի հայրենակիցներէ, որոնց թիւը աւելի քան 1200 է։ Մեծ մասամբ արհեստաւորներ են եւ առեւտրական. կան բժիշկ, ատամնաբոյժ, գլգագործ եւյն։

Ցարաբերութիւնը բնիկ ժողովուրդին ամբողջութեամբ բրիստոնեայ) եւ մեր գաղթականներուն միջեւ սիրալիր է եւ բարեկամական։

Դեռ երկու ամիսառաջ տեղական թաղապետական ընտրութեանց ատեն քուէարկելու իրաւունք տրւած է նաեւ Հայերուն եւ ընտրւած 9 անդամներէն հայ թեկնածուն՝ Ցոքթ. Պէրպէրեան. Ցակոբ Պէրպէրեան մեծագոյն քուէ ստացած է։

Ցոքթ. Պէրպէրեան Դաշնակցական է, երիտասարդ եւ եռանդուն ու նուիրւած գաղութի բոլոր գործերուն։

Զահլէի գաղութը ունի երկսեռ վարժարան մը, մանկապարտէզով, որուն 200 սամ. աշակերտներէն կը մասնակցի Բարեգործականը, 60 աշակերտներ ձրիաբար, Եգիպտոսէն Պ. Եարսեղ Սիւրմէնեան 25 աշակերտի նպաստով, իսկ մնացեալը կը վճարէ թոշակներով։

Ունինք եկեղեցի եւ քահանայ մը։ Զահլէի գաղութը երկար ժամանակ պառակտւած վիճակ մը կը ներկայացնէր, կարգ մը խառնակիչ տարրերու գործունէութեան հետեւանքով, որմէ մեծապէս տուժած է գաղութը։

Ներկայիս պզտիկցած են այդ տարրերը եւ կ'ոյս կայ որ Զահլէն բաղձալի վիճակ մը ստանայ այս տարի։

Զրուհճեաններու օգնոն ալ այստեղ են. վերջերս շատ ցաւալի դէպք մը կը պատահի։

Հ. Մ. Ը. Մ-ի ամէնէն եռանդուն մէկ տղան կ'իյնայ Զրուհճեաններու ցանցին մէջ ու ընկղմելով հոգեւոր մտորումներու մէջ, տակաւ կը հեռանայ Հ. Մ. Ը. Մ-էն ու մարզանքէն։ Շատ յանձնւած այդ կայտառ ու քաջառողջ տղան կ'ենթարկուի տեսակ մը ապուշ վիճակի եւ խենդենալով, կը տարուի յիմարանոց։

Հ. Մ. Ը. Մ-ի տղաքը կ'երթան ու կը խանգարեն Զրուհճեաններու աղօթքը, քիչ մը բիրտ ձեւով, բայց արդարօրէն։

Դէպքը կը լսէ Պէյրութի առաջնորդարանը եւ կ'արգիլէ Զրուհճեաններու պաշտամունքը մեր եկեղեցին մէջ, ինչ որ գարդ տեղի կ'ունենայ եղեր։

Վերջապէս, քաջէ սիրտ է հարկաւոր, որ դիմանայ գիւղացու տանջանքներին եւ ծով ցաւերին ու գրի առնի բոլորը։ Բոլորն, եթէ, հրանի՝ նրանց որ իրենց աչքով չեն տեսնում իրենց հայրենիքի թալանումը, ազգութեան եւ առանձնապէս մանուկ սերնդի այլասերումը հայ բոլշեւիկների ձեռքով։ Ինչպէս, ես չեմ իմանում, թէ դրսի աշխարհում ապրող հայ ազգութիւնն ի՞նչ կը մտածի Հայաստանի հայութեան համար…

ՀԱԼԱԾԱԿԱՆ

«Զրուհճեանները այժմ կը բարձրանան լեռները եւ հոն կը կատարեն իրենց արարողութիւնները երգելով,

ակէլիօրում, եա՛ բապալ
զանա եէր եափ»…:

Ու՞ր պիտի երթայ յանգի այս զաւագար շարժումը.— յայտնի չէ։ Աղանդը երթալով կ'աճի։ Ընդհանրապէս հոգիով ու մարմնով այլասերածներն են միայն որ կը հաւաքուին անոր շուրջ եւ հազուադէպ է անոնց մէջ տեսնել երիտասարդ կամ պատանի մը։

Զահլէի մէջ ունինք նաեւ բաւականաչափ որբեր, որոնք կը զբաղին զանազան արհեստներով եւ բարոյական հսկողութեանը տակ են «Որբերու լիկայ»ին։

Մասնաւոր պաշտօնեայ մը յաճախ կ'այցելէ, մօտէն ծանօթանալու համար անոնց առօրեայ կեանքին ու կենցաղին։ Ստեղծւած է նաեւ խորհրդատու մարմին մը։

Ց. ՍԻՄՕՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն)

ՄԻԼԱՆ, 20 Մայիս.— Կ'երկն ու կրկին հրաւէրներով, վերջապէս կարելի եղաւ ժողվել 40 հայրենակիցներ եւ բանալ Իտալիոյ Գաղթային Ընդհ. Ժողովը, որ տեղի ունեցաւ այսօր։

Հրաւիրւած էին 180 հոգի։ Արդ, 140 հոգին իր բացակայութեամբ ցոյց տուաւ որ Ազգ. Մարմնի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ չի նկատեր։ Անշուշտ այս կէտը նկատի կ'առնէ Նորընտիր Վարչութիւնը, եւ անոր համեմատ կը շարժի այդ պարոններուն հանդէպ։

Վիճաբանութիւնները տեւեցին չորս ժամ. Նախագահն էր Յար. Պասմաճեան, եւ ի պատիւ իրեն պէտք է ըսել, թէ առաջին ժողովն է որ շնորհիւ իր ջանքերուն եղաւ կանոնաւոր։

Նախկին Վարչութեան նախագահը ներկայացուց Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութիւնը, որուն համառօտ պատկերը հետեւեալն է.— Ճանաչում Ազգային Մարմնի իտալական կեդրոնական կառավարութեան կողմէ։ — Դիւրութիւններ անդամագրային գործողութիւններու համար։ — Տրւած 40 վկայագիր, ինքնութեան թուղթ եւյլն։ — Մշակում Կանոնագիր - Ծրագրի մը։ — Իտալարնակ Հայերու մարդահամարը (դեռ վերջնական չէ)։ — Նարք մը գրական - երաժշտական հաւաքոյթներ։

Մուտք՝ 4224 լիրէթ, ելք 2724 լիրէթ։ Սնտուկին մէջ պատրաստ՝ 1500 լիրէթ։

Այս գրական գործունէութիւնը գնահատուեցաւ բոլորին կողմէ։

Երկար վիճաբանութիւններ եղան քուէարկութեան եւ ընտրուելիք անդամներու թիւին մասին։

Բարեբախտաբար խնդիրը լուծուեցաւ, այնպէս ինչպէս կը պահանջէ գաղութին ընդհանուր շահը։

Նոր Վարչութեան նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Յար. Պասմաճեան, եւ տրուեցաւ իրեն լիազօրութիւն իր հետ առնելու երկու աշխատակիցներ։ Ժողովը փակուեցաւ անմիջապէս, որովհետեւ բոլորն ալ յոգնած էին։

Յաջողութիւն կը մաղթենք Պ. Պասմաճեանին, որ արժանի է ամէն քաջալերութեան։ Վստահ ենք, որ իր վրայ դրւած յոյսերը պիտի արդարանան, եւ նոր Վարչութիւնը պիտի ունենայ շատ աւելի փայլուն, օգտակար եւ միատարր գործունէութիւն մը, իր ղեկավարութեան տակ։

Միլիօնի ազգանուէրներուն ի նպաստ հանգանակութիւնը փակուեցաւ 2900 լիրէթով, զոր Հանգանակիչ Մարմինը անմիջապէս ղրկած է Սօֆիայի Ա. Ռ. Յ.ին։

Ա. Ս.

ՅԱՐԴԻՆԻՂ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ Հինգշաբթի երեկոյ, Պ. Պասմաճեան երկու ժամ տեւող շահեկան բանախօսութիւնով մը մտքերը պատրաստեց «Հայկական Երաժշտութեան» մասին իր տալիք դասախօսութեան։

«Երաժշտութիւնը, ըսաւ ան, բաղդատաբար աւելի քիչ տարածւած է մեր ժողովուրդին մէջ։ Որպէս զի ան կարենայ երաժշտական տաղանդներ արտադրել, պէտք է կարգ մը խնդիրներու ծանօթացնել զայն։

Մնիլ, աճիլ ու մեռնիլ։ Ահա օրկանական որ եւ է էակի յատկանիշը։ Մարդն է միայն որ այս բոլորին իմաստ կուտայ։ Գիտութիւն, կրօն եւ արուեստ։ Գիտութիւնով կը ճանչնայ ու կը բացատրէ, կրօնքով կը զգայ, կը սիրէ ու կը պաշտէ, եւ արուեստով կը ստեղծագործէ։

Նկարչութիւնը, ճարտարապետութիւնը եւ քանդակագործութիւնը տարածական արուեստներ են, մինչդեռ բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը տեւողական արուեստ։

Հեղինակաւոր մարդիկ երաժշտութիւնը կը նմանցնեն ճարտարապետութեան։ Կէօթէն կ'ըսէր որ յաջող երաժշտութիւնը ճարտարապետութիւն մըն է որ կը հոսի։ Միւս միացման կէտը մաթէմաթիքն է, ո՛չ ճարտարապետութիւնը եւ ո՛չ ալ երաժշտութիւնը առանց մաթէմաթիքի կ'ըլլան։ Արուեստի այս երկու ճիւղերն ալ ներքին ամփոփ իմաստ չեն արտայայտեր։

Արձանագործութիւնը իր նիւթը վերցուցած է միշտ մարդկային մարմինէն։ Շատ քիչ անգամ կարգ մը կենդանիներէ, անոնք ալ իբր խորհրդանիշ։ Երաժշտութիւնն ալ իբր ամենապնական երգ կը դառնայ մարդուն շուրջ, ուսկից առած է արձանագործական «փլասթիք», «մօնիւմանթալ» բառերը։

Երաժշտութիւնն ու նկարչութիւնը շատ աւելի իրարու մօտ են քան միւս արուեստները։ Լիզթ կը խոստովանէր՝ որ իր երաժշտական յղացումները ունեցած է Վինչիի ու Ռաֆայէլի գոյներուն առջեւ։ Պախ ալ կ'ըսէր որ իւրաքանչիւր երաժշտական գործիքի ձայն իր մասնաւոր գոյնն ունի։ Օրինակ՝ դաշնակը՝ սեւ, ջութակը՝ կարմիր եւյլն.։ Այսօր այս երեւոյթը գիտականօրէն հաստատուած ու ծանօթ իրականութիւն մըն է։ Գունկարանութիւնն ալ կը հաստատէ որ մարդուն լսողական ու տեսողական ջղային կեդրոնները միեւնոյնն են եւ հետեւաբար մէկուն միւսին վրայ ունեցած ազդեցութիւնը շատ բնական։ Կոյրերը գոյներու զանազանութեան ըմբռնողութիւնն ունին։ Երաժշտութիւնն ու նկարչութիւնը իրարու ջատ բաներ փոխ տուած են։

Երաժշտութեան ու պարի անմիջական կապը կշռոյթն է։ Առանց կշռոյթի պար չկայ, բոլոր արուեստներու յատակը կեցած է կշռոյթը։ Որքան դէպի նախնական ժողովուրդները կ'իջնենք, այնքան կշռոյթի պահանջը եւ գոյութիւնը կը տեսնուի։ Կշռութաւոր ու մկանային շարժումները իրարու հետ կապ ունին։ Կշռոյթի պահանջը օրկանական պահանջ է։ Թուլ ու համրեր նուագի ազդեցութեան տակ իրենց մկաններէն դրգռւած պարած են։

Երաժշտութեան ու բանաստեղծութեան մէջ առաջին առաջնը ձայնն է, ուսկից, այն վէճը թէ խօ՞սքն է առաջին արուեստը թէ ձայնը։ Իմ կարծիքով, ծնող մանուկը ամբողջ տարիմը չի խօսիր, մինչդեռ կը բացագանչէ։ Երաժշտութիւնը ամենաբնական արտայայտութիւնն է. նոյն իսկ նախամարդկային կենդանիներուն մէջ։ Միակ ընկերային արուեստն է որ մարդուն հետ կը ծնի ու մարդուն հետ կը մեռնի, իր ուրախութիւնովը, իր լացովը եւ իր սուգովը։

Երաժշտական արուեստին մէջ կան հետեւեալ բաղկացուցիչ տարրերը։ Նիւթ, ռէ, ձայն, մարմին։

Ձայները՝ որոնք տեւողական թրթռացում ունին՝ երաժշտական են, մինչդեռ անոնք որ բոլոր դրոշմ մը չունին, ոչ երաժշտական։ Երաժշտական ձայներու յատկանիշներն են՝ քաղցրութիւն, տեւողութիւնն, մեղմ ձեռք ու դրոշմ։

1.— Գիտենք որ որ եւ է մարմնի մասնիկները իրարու զարնուելով որքան արագ թրթռան՝ այնքան բարձր կը հնչեն, իսկ ամէնէն դանդաղ հնչողը՝ ամէնէն ցած, Այսպէս դաշնակին վրայ ամենացած 64՝ եւ ամենաբարձր 4097 մեր ծանօթ ձայները 12 անդամ նացած, 25.000 ամենաբարձր թրթռացում ունին։

2.— Տեւողութիւն. Հաւասար տեւողութեան արդիւնքն է կշռոյթը, այս սկզբունքի վրայ շինւած են կեանքի ամբողջ ժամանակները։ Գիշերը ցերեկն, իսկ ցերեկը գիշերին գիտակցութեամբ կը կանգնին։

3.— Մեղմութեան ձայնը — եւ է յաղթումի ժամանակ ամէն ձայն իր մասնաւոր ուժգնութիւնն ունի, իր հոգեկան տրամադրութեան համաձայն։ ժամանակները բազմաձայնութեան երգեր, այլ միաձայն ինչպէս եկեղեցիին մէջ...մ պահանջ վորութիւնը յայտնելն սկսան նպատակ ունի որ եւ է ձայնի օգնել որ իր բարձրութեան չիյնայ, եւ ասկից ծնունդ առած է եղանակներու պաշտօնը։ Բոլոր այս ձայները երաժշտական են երաժշտութեան վրայ։ Եւ այս բոլորը, կշռոյթ քաղցրահնչիւն եւյլն. արտայայտեն։ Ամենամեծ հարցն է, թէ ի՞նչ է երաժշտութեան խորքը։ Իւրաքանչիւր ժամանակի հեղինակաւոր անձերը յայտնած են իրենց կարծիքը այս մասին ու նիւթը կ'ընդունէին որ երաժշտութիւնը աստուածներու պարգեւն է։ 1840ին էր որ մէջ դրուեցաւ երաժշտական գրագիտութեան, զայն բաժնելով երեք մասի։ 1.— Ձայնականութիւն, 2.— Ձեւ, 3. - Բովանդակութիւն։ Այսպէս՝ 1 ձայն մը ականջին կը դպչի բոշ հաճոյք կը զգանք։ Ձայն խմբով դրութիւն կերը կ'ունենանք։ 3.— կ'ըմբռնենք։ Երաժշտութեան գգայութանական վայելքն տպաւորութենէ զատ սպասելու ենք։

Քանի տարի յետոյ սկսաւ շարժում մը։ Ձեւի տեսակէտն ալ սկսաւ պաշտպանութեան ծնունդ տուաւ այսօրուան ապաւոշութեան։

60ական թուականներուն կէլլ եւ Վակների խմբին ըսաւ թէ ձեւը չի զանազանէր խորքէն։ Եթէ ձեւը գոյութիւն ունի, գոյութիւն ունի խորքը։ Երաժշտութիւնը խորհուրդ է. կարենալ համար ըմբռնելու համար պէտք է մեր դուրս հանել մեզմէ։

Մեր օրերու Նորերեւումները երաժշտութիւնը որ ինքնին պաշտութիւն է, արուեստը կը դարձնէ գիտութեան, հետեւ երաժշտութիւնն ալ ծնի, կը բարձրանայ, կը կը մեռնի ինչպէս բոլոր նական էակները։

Երաժշտութեան պէտք տեսնալ գիտականօրէն գեղագիտութիւնը մէջ նելու համար.

Երաժշտութիւնը պէտք տեսնել ժողովուրդին վրդական նիւթերէն վերցած արեւմտեան արուեստով գացնել զայն։

Ճիշտ է որ գեղջուկ հայրենիք չունի, բայց քը գեղարուեստ ունի։ պէտք է իւրաքանչիւր ուեստը մասնաւորել նացնել, իւրաքանչիւր վարդ ունի իր յատուկ։

Նոր շարժումներն են տի վերցնեն հին օրէնք դժուարութիւնները եւ ազգային ուրոյն թիւնը»։

Եղան տաք վիճաբանու ներ։

ՄԻՐԿԱՆ

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ինչպէս կը յիշեն, ամսոյս 1ին դատին կոչուեցան Կոլմարի ոճրային ատեանին առջեւ Ալզաս-Լորէնի ինքնավարութեան կուսակիցները, որոնց մէջ կային քանի մը ծանօթ անձեր, քաղաքական ծերակուտականներ, Վէյլէր (բնիկ Ալզասցի) ու քանի մը պատգամաւորներ, Լոնտոնի քաղաքական մեծ ակումբի մէջ, կոչմէ մասնաւոր Հրաւէրի։

Ինչպէս Լազար Վէյլէր կարծէ, եւ արտաքին քաղաքական տեսակէտով, Ալզասի ինքնավարութիւնը պարզապէս անոր համար է որ Ալզասը առարկայ չէր դառնայ միջազգային մասնաւոր ակնկալութեան եւ Գերմանիա Ֆրանսայի միջեւ ինքն կգայ էր միշտ կոչուած ցեղային նկատում, Այս կցումը ո՛չ միայն Ալզաս–Լորէնին, այլ նաեւ Գերմանիոյ համար վտանգաւոր մը եղաւ, երկու երկիրներու միջեւ թշնամութիւն վրէժ ու ատելութիւն ստեղծեց։ Արդարեւ, ինչպէս ըսաւ, պիտի ըլլայ նոյն ուժը չյայտնէր Իտալիոյ եւ Անգլիոյ աւելի հեռաւորութեամբ։

Ընականաբար, Գերմանիա միայն գտաւ արդարացնելու այս կռիւը, որ բռնաբարում մըն էր Ֆրանսայի դէմ։ 1871էն մինչեւ 1918 գերման իշխանութիւնները նախ ջանք թափեցին իրենց ծանր միութիւններով, Ալզասի ինքնութիւնը ներկայացնելու Գերմանիոյ, առանց մէկ արտօնութիւնը, իբրեւ վերադարձ գերմանական հողամասի որ այսօրէն կերպով Ֆրանսայի ձեռքէն անցած էր, եւ այս նպատակով գերման թաքուն ձեռնարկներ կը պաշտպանէին նոյն իսկ Վէյմարի դաշնագրին առջին։

Տեսնենք թէ ի՛նչ է հիմը դժգոհութեան այս յուզումին։

Երբ շուէտական գրաւումէն ետք, փոխութիւններէ խուսափելու համար, Ալզասեան շատ մը գիւղեր ու քաղաքներ, նաեւ Լորէնի մէկ մասը Ա. Թրաւպուրկը, աւելի կայսերական շրջանին ինքնաբերաբար կու գային միանալու Ֆրանսայի, գեռ հեռաւոր Գերմանիոյ մը գոյութեան մէջ չէր առած։ Գերմանիա այն ատեն բաժնուած էր պզտիկ պետութիւններու միջեւ։ Հետեւաբար, ազատօրէն Ֆրանսայի միանալով էր որ Ալզասի զա–նազան շրջանները կ'ընդունէին Ֆրանսայի մայր հողին իրենց կցումը։ Բայց մեծ պատերազմին, Ալզասի վերակցումը Ֆրանսայի կարգ մը դժուարութիւններու տեղի կուտար։ 1871ի մեր պարտութեան եւ 1918ի յաղթանակին միջեւ, գրեթէ կէս դար անցած էր։ Այդ շրջանին սակայն, Ալզասցիները չէին ուզած կորսնցնել իրենց ինքնութիւնը, եւ ամբողջովին կապուած էին իրենց աւանդութիւններուն։ Եկեղեցին եւ սինակոկը այդ զանազան կեանքի օճախներ դարձեր էին, մինչ միւս կողմէ, Ֆրանսական քաղաքականութիւնը կարեւոր փոփոխութեան մը ենթարկուած էր, պետութեան աշխարհականացումը եւ եկեղեցիի ու պետութեան բաժանումը, որ դեռ Ալզասի մէջ. բուռն վէճերու տեղի կուտայ։

Կրօնական տեսակէտով Ֆրանսայի եւ Ալզասի միջեւ, բարքերու եւ օրէնքներու հակադրութենէն զատ, կան նաեւ ընկերային տարբերութիւններ։ Գերման տիրապետութեան տակ, Ալզասցիները կծկուած իրենց մորթին տակ՝ ուժ տուեր էին իրենց հաւաքական յատկանիշերուն, տոկալու համար գերման արշաւին։ Ֆրանսա՝ ապահովեց զանոնք որ պիտի յարգէ իրենց աւանդութիւնները, բարքերն ու հանրային հաստատութիւնները։

Անշուշտ, Ֆրանսա չխաբուեցաւ իր խոստումներուն մէջ. բայց գործեց սխալներ, որոնք ըմբռնել մի, լեզուի եւ գործելակերպի տարբերութիւններէ առաջ կուգային։ Գտնուեցան անձեր ու կուսակցութիւններ, որոնք Ալզասի ամբողջական ձուլումը պահանջեցին, ինչ որ խռովեցուց ժողովուրդը։ Ֆրանսայի պաշտօնատարներ չկրցան անմիջապէս թափանցել ժողովուրդին մտայնութեան, փարիզեան գրօսաշրջիկներ՝ տարիներու դէմ խորշում մը նշմարեցին տեղացիին վրայ եւ անոր տուին «ինքնավարութիւն» անունը, ու վերջապէս, Գերմանները, որ ի հոն հաստատեցին եւ Մոսկուայէն ներշնչուած գործակալներ իրենց դերը ունեցան

նոր վարիչին կռնակի կողմը գետեղուած են 35 խողովակներ, որոնք փնգացիր փողերու երեւոյթն ունին։

Առաջին փորձին՝ որուն ներկայ էին 3000 հոգիներ, կառքը շարժեցաւ երկու պայթումներու միջեւ ուժովի եւ ամենապէս ստացաւ ժամական 60 քիլոմեթրի արագութիւն։ Յետոյ, պայթումները իրարու յաջորդեցին նախ չորսական, յետոյ վեցական եւ ամէն մէկ պայթում իրարմէ քանի մը երկվայրկեան տարբերութեամբ միայն։

Անկնումի պահուն, առաջին պայթիւնը այնքան զօրաւոր էր որ, կառքին քովը գտնուողները գետին տապալեցան օդին հոսանքէն։

Կառքը մնկնեցաւ խլացուցիչ աղմուկի մը մէջ, նման ռումբերու գոռումին։ Մուխէ թանձր ամպ մը որ պայթիւնին կը հետեւէր, ծանրօրէն իջաւ ներկաներուն վրայ։ Ամէն մէկ պայթիւնի կառքին խուսէն կը տեսնուէին բոցի լեզուներ, քսան մեթր երկարութեամբ, որոնք կառքին կուտային գիսաւոր աստղի երեւոյթը։ Վերջնական երկու փորձերու ընթացքին, կառքը յաջողեցաւ ժամական 195 քիլոմեթրի արագութիւն մը իրականացնել։

Հնարիչին նպատակն է նախ՝ կոտրել ինքնաշարժով արագութեան չափանիշը. որ ներկայիս 333 քիլմ. է։ Ցետոյ պիտի փորձէ վառօդով շարժումի մէջ գնելու նոյն սկզբունքը կիրարկել օդանաւերուն, որոնց կը յուսայ տալ 300-400 քլմ. ժամական արագութիւն։ Ի վերջոյ պիտի փորձէ օդանաւ մը, որ եթէ յաջողի, հողէն վեր 30 քիլմ. բարձրանալով, պիտի ծառայէ օդերեւութաբանական քննութիւններու։ Հնարիչը կը յուսայ այս բոլոր ձեռնարկները իրականացնել մինչեւ մէկ տարի։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի տարեկան մեծ ոգեւորութեամբ։ Հոգաբարձութեան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ ծանօթութիւնները.—

Ներքին բաժին.— 1927 Մայիս 1ին հիւանդանոցը ունէր 73 երկսեռ հիւանդ, նոյն թուականէն մինչեւ 1928 Ապրիլ 30 ընդունուած են 607 երկսեռ հիւանդ, գումար 780։ Մէկ տարուան ընթացքին յիշեալ հիւանդներէն 258ը բուժուած, 120ը բարւոքուած, 58ը արձակուած, 143ը մեռած են։

Դարմանուածներուն մէջ կը գտնուին 20 Թուրք մահմետական, 1 պելճիքացի եւ 1 յոյն։

Արտաքին բաժին. 1927 Մայիս 1էն մինչեւ 1928 Ապրիլ 30, 505 երկսեռ հիւանդներ ընդունուած են, որոնցմէ 370ին վրայ գործողութիւն կատարուած է։ 403ը բուժուած են, 13ը բարւոքուած եւ մեկնած են. 20 հիւանդներ իրենց վիճակներուն բերմամբ ուրիշ յարկաբաժիններ փոխադրուած, իսկ 40 հիւանդներ ալ առանց գործողութեան ենթարկուելու մեկնած են։ Մէկ տարուան ընթացքին 23 հոգի մեռած է, որոնց մեծ մասը ծերացած եւ յառաջացած տարիքով ծերեր։

Մայրանոցի բաժին. — 1927 Մայիս 1էն մինչեւ 1928 Ապրիլի վերջը, հիւանդանոցի Մայրանոցին մէջ տեղի ունեցած են 68 ծննդաբերութիւններ, 35ը աղջիկ եւ 33 մանչ։ Ոչ մէկ մահ պատահած է այս բաժնին մէջ։

Ջղախտաւորներու բաժին. — 1927 Մայիս 1էն մինչեւ 1928 Ապրիլ 30, երկսեռ յիմարանոցներու բաժիններուն մէջ ընդունուած են 83 ջղախտաւորներ, որոնցմէ 13ը բուժուած, 35ը բարւոքուած, 4ը արձակուած, իսկ 33ը մեռած են։

ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Աթէնքի Նոր Օրը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (19 Մայիս).

—«Հայկական հարցը, տասնեակ տարիներով գործիք դարձաւ մեծ պետութեանց ձեռքին մէջ։ Հիմա միեւնոյն բանը կ'ընեն Մոսկուայի ատեանները։

Անոնց համար բազմահազար հայ գաղթականութիւն մը, ցրուած աշխարհի չորս ծագերուն, շահագործելի դրամագլուխ է ընդդէմ եւրոպական պետութիւններուն։ Լօզանի մէջ Գ. Չիչէրինի առաջարկը տարբեր նպատակ չունէր։

Հայաստանի կառավարութիւնը, գաղութներու մէջ գաղթականական դանդուածներ պահելուն մէջ ուրիշ շահեր ալ ունի։

Հայ աւազակապետ բոլշեւիկները ջերմօրէն կը հաւատան համաշխարհային յեղափոխութեան։ Գետինը պատրաստելու, սերմեր ցանելու եւ կամքերը դարբնելու համար, գաղթականութիւնը լաւագոյն հողը կը ներկայացնէ։

Անոնք կը յուսան թէ իրենց վիճակէն, տիրող պայմաններէն ու ընկերային կարգերէն դժգոհ հաւաքականութիւնները դիւրութեամբ գործի պիտի կրնան լծել, զանոնք դարձնելով գրոշակիրը իրենց ընդհանուր ծրագիրներուն։

Փաստ կ'ուզէ՞ք։ Անա բլշեւիկան կազմակերպութիւնները Յունաստանի գաղթակայաններուն մէջ։ Անոնց յատկացուած գումարը պրոպականտի համար։ Անոնց կապը յոյն համայնավար կուսակցութեան հետ։

Այս փաստերէն յետոյ, ըսել թէ Երեւանի մէջ գաղութահայ կեանքով չեն զբաղիր, միամտութիւն կ'ըլլայ։

Կը զբաղին, կը հետեւին մեր կեանքին եւ կը ջանան իրենց դիծը պարտադրել։»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — Շաբաթ կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ «Քօրբատօ»ի ներկայացումը, Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ դերասան Մ. Մարութեանի ղեկավարութեամբ։

Նոյն խաղը կրկնուեցաւ յաջորդ օրը Սէն Թ'էթիէնի մէջ, միեւնոյն խումբով. ուրտեղ եւս մեծ բաջողութեամբ մը լեցուած էր սրահը։ Ներկայացումը անցաւ շատ յաջող եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ մը։

Նոյն խաղը կրկնուեցաւ յաջորդ օրը Սէն Թ'էթիէնի մէջ, միեւնոյն խումբով. ուրտեղ եւս մեծ բաջողութեամբ մը գտաւ հասարակութենէն։ Խաղարկութենէ վերջ խումբը վերադառնալով Սէն Շամոն, ի պատիւ Մ. Մարութեանի, Հ. Յ. Դ. Թատերական սիրողներու խումբի կողմէ տրուեցաւ սեղան մը։

Սեղանի վերջաւորութեան, ընկերոջ մը առաջարկին վրայ յուզուեցաւ Պուլկարիոյ մեր արկածեալ հայրենակիցներու օգնութեան հարցը, եւ անմիջապէս գոյացաւ 187 ֆրանք, զոր այսօր իսկ կ'ուղարկենք «Յառաջ»ին (ցեռ 25 Մայիս)։ Կը հրաւիրենք Սէն Շամոնի հայրենակիցները, միութիւններն ու կազմակերպութիւնները հետեւիլ այս օրինակին. քանի որ մեր տարաբախտ հայրենակիցները ամէն օգնութիւն կը սպասեն գաղութներէն։

Արամ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՇՈՒԱԶԻ ԼԸ ՌՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Հայ Մարզ. Միութիւնը վաղը Կիրակի կը մրցի promotion division d'honneurի խումբերէն Choisy le Roiի Սփորթինկ Քլիւպին դէմ։ Ֆրանսական խումբը անցեալին մէջ եւ այս տարի ալ տարած է շատ մը կարեւոր յաղթանակներ։ Երկու տարիէ ի վեր Choisyի խումբը չէր ուզեր յարաբերութեան մտնել Հայերուն հետ, ցաւալի դէպքէն յետոյ։

Յոյս ունինք որ Հ. Մ.ի խումբը պիտի յաջողի փարատել այն աղեղ համոզումը որ արմատացած է թէ տեղական ժողովուրդին եւ թէ տեղական խումբին խաղացողներուն մէջ։

Ժամադրութիւն՝ Կիրակի օր կէսօրէ յետոյ ժամը 1.30ին Մէթրօ Փլաս ա'Իթալիի ելքը։

Վ. Հ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

Տէր եւ Տիկին Գիսակ Մօհրայեան կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց առաջին զաւկին, Նէլլիի

Փարիզ, 1928 Մայիս 24

ԽՄԲ. — Ինչպէս նշանտուքները, ամուսնութիւնները եւ մահերը, այսուհետեւ «Յառաջ»ծնունդներն ալ պիտի ծանուցանէ այս ձեւով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՆՈՍ ԱՅՐԷՍ — Ամերիկայի Հարլըն քաղաքէն 12 մղոն հեռու գտնուող հանքի մը մէջ, կրկին նոր պայթում մը տեղի ունեցած է, որուն հետեւանքով 25 հանքագործներ զոհ գացած են, իսկ 50 հոգի հազիւ կրցած են ինքզինքնին փրկել։

— Երեսուն ուրիշ գործաւորներ ալ, զոհ գացած են Ճէքէրի մէկ ածխահանքին մէջ, դարձեալ պայթումի հետեւանքով։

Փէնսիլվանիոյ շրջանին մէջ, հանքային զոհերուն ընդհանուր գումարը այս շաբթուան ընթացքին կը հասնի արդէն 215ի։

— Նախորդ օր, թղթատար օդանաւ մը որ Փարիզ-Պերլին գծին վրայ կը գործէր, վար ինկաւ ու կրակ առաւ։

Այս անկումին հետեւանքով նաւուղիղը եւ մեքենագէտը, ինչպէս նաեւ աւստրիացի կին մը, որուն ինքնութիւնը դեռ կարելի չէ եղած ստուգել, սպաննուեցան։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ ՓԱՐԻԶ

Մեզի զրկուած ազդէ մը կը տեղեկանանք թէ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան վերակազմութեան առթիւ, Կեդրոնական վարչութեան որոշմամբ՝ վարժարանը պիտի փոխադրուի Փարիզ ներկայ Մայիս 31ին։

Հասցէ. — Ecole Tebrotzassère, (Ancienne Institution Thiers), 3bis Avenue Thiers, Le Raincy (Seine-et-Oise).

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԴՐՕՇԱԿ»

ԹԻՒ 5 ՄԱՅԻՍ

Բովանդակութիւն.— 1. Խմբագրական՝ Անկախութեան Տօնախմբութիւնը, 2. Մայիս 28ը՝ (Ա. Ջամալեան), 3. Հայկական Թերմոպիլէ (Հ. Կոստեան), 4. Անկախութեան սերունդը (Կ. Սասունի), 5. Մայիս 28ը Հայաստանում (Ա.), 6. Առաջին քայլեր, 7. Բաֆֆի եւ Ֆրանզեան, 8. Թուրքիոյ շուրջ, 9. Քրդական շարժումը խորհրդային ակնոցով (Աշոտ), 10. Եւ Ֆլամինգեան (Հ. Ա.)։

Նաեւ շարք մը նկարներ։ Հակառակ՝ Հայկ. անկախութեան հիմնադիրին՝ Արամի մեծադիր նկարը։

Գին 2.50 ֆրանք։ Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 2

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

Երեխին համար անխառն, գիտնալով որ թուլութիւն մըն էր տեսնել, իր պուպրիկը, երբ անիկա պառկած էր ծեփուած հողին վրայ արտին քարերը առնել, կամ աթոռի մը վրայ բարձրանալ փորձել կամ զարմանքով աչքը պտտցնել չորցած գտնուած իրերուն, զորս աղջիկ կարող էր նշմարել։

Իր հօրմէն խորէն կը յուսար որ երեխին բոլոր պարզ անձերուն պէս, միշտ, բնականաբար կը գործէ, ինքնիրեն կ'ըսէր թէ, ոչ մէկ փորձանք պիտի պատահէր, թէ գտնուած պիտի պահէր գիրենք իր ամուսնոյն եւ զաւակներուն ապագայութեան միջոցին, ամէն ատենէ աւելի հանգիստ որ, անկիւնը, երբ կոյսին պատկերին առջեւ կանթեղը չմարի եւ նոյն

իսկ չդողդողէ։ կանթեղը, ագքատներու գործածած ջուրի պարզ գաւաթ մըն էր, մէջը ձէթով եւ պատրոյգով մը, ինչպէս մեր հին գայգականթեղները։

Գիշեր ու ցորեկ կ'աղօթէր հոն Սիրուն ու գուրգուրալի ձեւով մը՝ պզտիկ ձանը կը քշէր Սուրբին պատկերին առջեւ, որպէսզի անոր աղօթքը իրենին միացնէ։

Պատեհ ավ ին սկիզբէն ասդին, ո՛չ իր ամուսինէն լուր առացաւ ոչ ալ զաւակներէն, բայց բնականաբար այս լռութիւնը հաղորդակցութեան դժուարութիւններուն կը վերագրէր մանաւանդ երբ քանի քերը Լարիսա հասան կոյսին՝ պատկերը անսահման վստահութիւն կը ներշնչէր իրեն. Այս կնոջ սրտին մէջ կար հաստատ եւ երկարատեւ յոյսը. որ յոյն ցեղին յատուկ է,

ցեղ մը որ միշտ տառապած է առանց յոռետեսելու։ Բայց Ֆրոզինի մէջ աւելի միամիտ աւելի, սրտաշարժ բան մը կար. այն համոզումը թէ՝ երբ մարդ այնքան գեղեցիկ գաւակ մը ունենայ, անկարելի է որ անոր դժբախտութիւն մը հասնի։

Եւ իրաւ ալ առաջին անգամ, շարիքը իրեն քսուելով անցեր էր։ Լազարինա՝ տասը հինգ քիլոմեթր հեռու էր գլխաւոր ուղիէն։ Թուրքերը հոն չէին հանդիպեր։ Զօրախումբը Յոմոքոսի մէջ, արգէն բանակած ըլլալով՝ ամէն վտանգ անհետացած կը համարուէր։ Յետոյ, օրին մէկը, ձիաւորներու ջոկատ մը որուն կը հրամայէր Ահմէտ, Թեսալիոյ շրջականերուն ծանօթանալ ուզած ձեռն, յանկարծ Լազարինան կը տեսնէ ու յարձակում կը գործէ։

Գիւղացիները յաղթանակի մօտեցին՝ աղաղակներ կ'արձակեն։ Ցարդ իրենցմէ է խուսափած այդ նոր յաղթութիւնը, կառավարի հեշտութիւն մը կ'ը, պատճառեր իրենց։

Զօրագունդը դէպի գիւղ յառաջացաւ, եւ ձիերը յանկարծ կանգ առին առաջին շարքին մէջ գտնուող տան առջեւ։ Ճիշտ հոն՝ ուր Ֆրոզին կը բնակէր։ Ցեղագին հրայրք մը նոյն պահուն զանոնք բոլորն ալ համակեց, միակ փափաք մը իրենց կուրծքը ուռեցուց։ Կ'ուզէին ոչ կողոպտել, ոչ սպաննել, ոչ կոտորել կրակե՞լ միայն կ'ուզէին։ Գիւղը վառելու համար իրենց տիրոջ հրամանին կը սպասէին։

Ֆրոզին, սարսափահար, իր անկիւնն խորը քաշուած, լսեր էր ձիերուն աճելի արշաւը։ Լսեց թէ ձայները յանկարծ դադրեցան իր տան առջեւ. զգաց թէ դժբախտութիւնը հոն էր. պայթելու մօտ Աւանիկի պինդ կուրծքին սեղմած, դրան սեմին վրայ երեւցաւ ան, եւ արդէն մարդերուն մէկը ձիէն կ'իջնէր, ու կը յառաջանար առնելու համար մայրն ու զաւակը. բայց մանաւանդ զաւակը։ Երբ յաղթական է՝ լաւ միսիւլմանին պարտականութիւնն է «կեավուր»ներուն զաւակները կոտորել, գոյգ տալու համար այն պատիժ՝ որուն կ'ենթարկուի Մարգարէին կէնքին գիմացը։

Ցինուորը հազիւ ոտքը գետին էր դրեր, երբ սպան մէկ բառով կեցուց զինքը։ Մարդերը հրամանի սպասեցին բոլորն ալ ձիերէն վար իջնելու, ուղղուելու դէպի այն գեղեցկը որ գիւղին կեդրոնը կառուցուած էր. ձիերը կապելու ախոռին մէջ։ Արգիլեց կրակել ու կոտորել գիւղին մէջ. գ.ալով սպային, դէպի հիւղակը շտապեց։

Ֆրոզին մօտաւորապէս երեսունը հինգ տարեկան կին մըն էր։

Իր գեղեցկութիւնը երեւակայութենէ գուրս էր, մանաւանդ երբ մարդ խորհէր թէ տասը հինգ տարեկանին ամուսնացած էր։ Մարմնի հասունութիւնը իր գեղեցկութիւնը ամբողջացուցած էր։ Իր կազմին շքեղութիւնը, իր դիմագիծին վեհութիւնը, իր դէմքին տաք գոյնը, իր սեւ աչքերուն խորութիւնը, եւ իր հրաշալի հասակը այդ գաւառի առանձին աւանին կը համարձակէր երեւալ, գերմարդկային երեւոյթ մը կուտային իրենց։ Ահմէտ որ Ահմէտի ազգային կապիտաններէն հակառակ իրենց արագ ընթացքին պատճառած յոգնութեան ու թերեւս այդ յոգնութեան պատճառաւ իսկ գուրսէն կրակ մը կը լափէր զայն։ Կ'ուզէր այդ վայրկեանին իսկ տիրանալ անոր, ուզեց որ այդ դէմքը իրը. միայն երբ ըլլայ, այդ լեզուն մարմնին անմիջապէս տէրը դառնար իր սեւ աչքերը կը բոցավառէին. եւ բոլոր այն բոցը որ իր մարմնէն կը բխէր, կը պատէր խեղճ կինը, որ տակաւին իր դրան սեմին կանգնած՝ էր։

Թարգմ. ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԹԱԳԼԱՄԵԱՆ

(Շար.)

շակը անգամ մը եւս ծածանեցաւ բեւեռային սառոյցին վերեւ։ Այս անթենները փնմիջապէս ստացուեցան «Ջիթթա տի Միլանօ» շոգենաւին կողմէ, որ խարսխած է Քինկսպէյ և հաղորդուեցան Հռոմի անթելի կայանին։

Իտալական պատերազմի տարեդարձը

Առջի օր ամբողջ Իտալիոյ մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Իտալիոյ Մեծ Պատերազմի մասնակցութեան 13րդ տարեդարձը։ Թագաւորն ու թագուհին գացած էին Թորինօ, ուր Ռէճիօ թատրոնին մէջ ներկայ եղան յիշատակի արարողութեան։ Յետոյ արքայական պալատի պատշգամէն թագաւորը ողջունեց թափօրը Իտալիոյ նախկին պատերազմիկներուն։

Միեւնոյն օրը տօնուեցաւ նաեւ «Գաղթային Օր»ը։ Հռոմի մէջ Մուսոլինի հանդիսաւորապէս գինուորական արժանիքի շքանշան տուաւ օդանաւորդութեան դրօշակին, իբրեւ վարձատրութիւն գաղթային օդանաւերու փայլուն գործողութեանց։

Բոլոր կեդրոններու մէջ, նախկին պատերազմիկներու թափօրներ յարգանքի ցոյցեր կատարեցին պատերազմի մեռելներու կոթողներուն առջեւ։

Այս տարեդարձին առթիւ արքայական հրամանագիր մը կը տրամադրէ տպել 20 լիրէթնոց արծաթ դրամներ՝ վրան հետեւեալ արձանագրութեամբ. «Լաւ է մէկ օր ապրիլ իբրեւ առիւծ՝ քան հարիւր տարի իբրեւ ոչխար»։

ՑՈՅՑ ՄԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԷՄ

Ինսպրուքէն (Տիրոլ) կը հեռագրեն թէ խումբ մը ուսանողներ վար առած եւ պատռած են իտալական դրօշակ մը, որ կախուած էր իտալական հիւպատոսարանին վրայ, Իտալիոյ կողմէ Աւստրիոյ դէմ պատերազմ հռչակուելու տարեդարձին առթիւ։ Ուսանողները նախատական կը համարէին այս ցոյցը։ Ոստիկանութիւնը հետապնդեց զանոնք. ծագեցաւ կռիւ մը, որու ընթացքին շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Իտալական ընդհանուր հիւպատոսը պահանջեց կառավարիչէն որ դրօշակը տեղը դրուի Ինսպրուքի հրշէջներուն կողմէ, ի ներկայութեան հետեւակազօրաց ջոկատի մը, որ պատիւներ պէտք է մատուցանէ։ Կէսօրէն վերջ կառավարիչը գոհացում տուաւ բաղձանքին։ Կառավարիչը ցաւ յայտնեց հիւպատոսին այս միջադէպին համար եւ ըսաւ թէ յանցաւորները դատական հետապնդումի պիտի ենթարկուին։

Իտալիա եւ Թանճէրի խնդիրը

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ անգլիական, ֆրանսական, իտալական եւ սպանիական փորձագէտները վերջացուցած են Թանճէրի մասին իտալական բաղձանքներու քննութիւնը եւ խիստ բարեկամական ձեւով յանգած են նպաստաւոր համաձայնութեան մը։

Ինչպէս յայտնի է, իտալական կառավարութիւնը մերժած էր ընդունիլ 1923ի խորհրդաժողովին մէջ խմբագրուած ծրագիրը, որովհետեւ կ'առարկէր թէ Թանճէրի միջազգային վարչութեան մէջ Իտալիոյ տրուած բաժինը չէր համապատասխաներ իր շահերուն։ Վերոյիշեալ խառն յանձնաժողովը նշանակուած էր երկու ամիս առաջ։

Ֆրանսական թերթերը ուրախ են այս արդիւնքին համար, որովհետեւ առով կ'անհետանայ Իտալիան եւ Ֆրանսան բաժնող գլխաւոր դժուարութիւններէն մէկը։ Կը մնայ ստանալ համաձայնութիւնը բոլոր այն պետութեանց, որոնք ստորագրած են 1923ի ծրագիրը, Իտալիոյ ի նպաստ փոփոխութեանց համար։

Քոյմարի դատը վերջացած

Ալզասի ինքնավարականներուն դատը վերջացաւ առջի օր եւ Քոլմարի դատարանը տուաւ իր վճիռը։ Մէկ մէկ տարի բանտարկութեան եւ հինգական տարի բնակութեան արգելքի դատապարտուեցան չորս գլխաւոր ամբաստանեալները՝ նախկին աբբայ Ֆաշհաուէր, Շալ, Տոքթ. Ռիքլին եւ Ռոսսէ։ Վերջին երկուքը անցեալ ամիս երեսփոխան ընտրուած էին Ալզասէն։ Դատապարտեալները 5 տարի չպիտի կրնան բնակիլ սահմանագլուխի նահանգներուն եւ Փարիզի մէջ։ Մնացեալ տասներմէկ ամբաստանեալները ազատ արձակուեցան։

Վճիռէն անմիջապէս յետոյ փողոցը խռնուած բազմութիւնը սկսաւ պոռալ «կեցցէ՛ Ալզաս»։ Ոստիկաններն ու զինուորները մեծ դժուարութեամբ կրնային կարգը պահպանել։ Ինքնավարականները բողոքի միթինկ մը գումարեցին ազատ արձակուածներու ներկայութեամբ։ Իսկ երբ դատապարտեալները դատարանէն դուրս կը հանուէին, ամբոխին մէջէն «կեցցէ՛ Ռոսսէ, կեցցէ՛ Ռիքլին» կը պոռային։

Պուէնոս Այրէսի եղեռնափորձը

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պուէնոս-Այրէսի իտալական հիւպատոսարանին մէջ պայթած ռումբին զոհերն են 14 մեռեալ եւ 60 վիրաւոր։ Իտալական հիւպատոս Քարվանի վերջերս սպառնական նամակներ ստացած էր անիշխանականներէ եւ հակաֆաշիստներէ։ Կ'ենթադրուի թէ ռումբը սահմանուած էր իտալական դեսպանին, որ հիւպատոսարանին մէջ պիտի գտնուէր, եթէ ռումբը 10 վայրկեան վերջ պայթէր։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 40 կասկածելիներ։ Սակայն դեռ կարելի չեղաւ ճշտել եղեռնափորձին հեղինակները։ Մեծ յուզում կը տիրէ քաղաքին մէջ, ուր ներկայիս կը տօնուի ազգային տօնը։ Իտալական հիւպատոսարանն ու դեսպանատունը ոստիկանական հսկողութեան տակ են։

∴ Մեքսիկայի երեսփոխանական ժողովի հանդերձարանին մէջ եւս ռումբ մը պայթեցաւ առջի գիշեր. նիստը վերջանալէ կէս ժամ վերջ։ Կը կարծուի թէ այս եղեռնափորձի հեղինակներուն նպատակն էր ռումբը պայթեցնել նիստի ժամանակ, սակայն չի գիտցուիր ինչ պատճառով. պայթումը յապաղած է։

Հինգ ճարիւր տուներ այրած Թանիրայի մէջ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ հրդեհ մը, որ տեւած է ութ ժամ, այրած է 500 տուներ՝ Թանթայի մօտակայ գիւղի մը մէջ։ Զորս հոգի բոցերուն մէջ մեռած այրած են եւ ութ հոգի վիրաւորուած։ Երեսփոխան մը կը յայտնէ թէ խորհրդարանին մէջ պիտի հարցապնդէ կառավարութիւնը՝ գիւղերու մէջ պատահած յաճախակի հրդեհներու մասին եւ պիտի պահանջէ որ միջոցներ ձեռք առնուին այս մասին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՓԱՐԻԶ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ **ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ**

կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GODARD, ծերակուտական, նախկին նախարար, Mr. KRAFFT-BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, և **ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. ԱՒՆԱՏԱՄԵԱՆ, Ա. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Զ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ, փեթրոկրատի օփերայէն և Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ՝

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ.

Հայ Արհեստ կը հսկեն կարգապահութեան։

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը   Ա Զ Ա Տ   Է

Պուա Քոլոմպ.— Վաղը կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը Rue des Halles։

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Ա. ԱՐՕԵԱՆ և Հ. ՊՆԴՈՒՆԻ։

ՊՐԻՒՔՍԷԼ

Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9.30ին, 38 Rue de l'Ecuyer. Salle Marchalի մէջ։

կը խօսին՝ Mr. de BRUCKÈRE, ծերակուտական, եւ Պ. ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.ին, 333 Ave. du Prado կարտըն փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Բանախօսութիւն, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, զանազան անակնկալներ եւայլն։

Մանրամասնութիւնները լոյս տեսած են տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով եւ յայտագրերով։

Լիոն.— 2 Յունիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Վիէն.— Վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ցէսին.— Վաղը Կիր. ժամը 1.30ին, Սինէմա Հնովէլթի Տանսինկի սրահը։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։

Կը ներկայացուի՝ ցանցուածները, ղեկավարութեամբ Պ. Դ. Հայրունիի եւ մասնակցութեամբ դերասան Մութաֆեանի և տեղական ուժերու։

Փօն տը Շէրուի.— 28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Գէյիոռ.— Վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին Բազէրն տ'Օֆմօնի սրահը։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Շէրիպուռ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։

Փօն տ'Օպնա.— Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Փրիվա.՝ 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Վալանս.— Այսօր Շաբաթ Սինէմա Սէն Լու։ Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար։

[illegible].— Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

[illegible].— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

[illegible].— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Նիս.— Վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին, 35 Bld. du Bouchage. Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Փուժէ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Կարտան.— 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։ Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։

Սէն-Շամօն.— Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Սէնթ'Էթիէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ։ Ճոխ յայտագիր։

Գորտօ.— Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Ֆիւմէլ.— 29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Գասթէլ Սարազէն.— 30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Ցէքազվիլ.— 2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Քոնպի.— Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի կողմէ՝ վաղը Կիր. ժամը 1ին Թիաթրոյի մէջ։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւայլն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆ ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Այսօր Շր. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը 8 Rue Danton, Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի։

ՊԵՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒ (Ջուեյթ)

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Աբգար, Աղնաւուրեան, Գմբէթեան, Գրիգորեան, Կոթիկեան եւ Եր. Քոչարեան։

Գին՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50. ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Եւրոպահայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

(Բ. ցանկ)

Ա. Վահրամեան, Կ. Եաղճեան, Խ. Պապօյեան, Ս. Աւագեան, Ա. Այլայեան, Ս. Սէթեան, Մ. Ղազարեան, Ա. Տէրմօնեան, Խ. Զոլաքեան 10ական, Վ. Զայճեան, Լ. Նիկողոսեան, Հ. Ազարեան, Ա. Ապաճեան, Կ. Փափազեան, Տ. Յակոբեան, Ո. Թումաարեան, Ս. Թաղէոսեան, Գ. Կէնճեան, Հ. Վահրամեան, Ս. Տէրմօնեան, Գ. Տէրմօնեան, Յ. Վարժապետեան 5ական, Զ. Տուրիկեան 3 Ֆր.։ Գումար 158 Ֆրանք։

Ֆէրմանեան ընտանիք 50, Լ. Ճըլաճեան 30, Կիւլպէնկեան Այվազեան 25, Ե. Խաչատուրեան 20, Տէր եւ Տիկ. Նիկողոսեան 20, Զ. Սէմէրճեան 15, Ի. Վարդանեան 12, Ա. Տէմիրճեան, Hermonter, Յ. Ֆէսճեան, Ա. Կարապետեան, Պ. Ալէքսանեան, Կ. Զիլինկիրեան, Յար. Խաչատուրեան, Յակ Խաչատուրեան, Օ. Պէօլբէքճեան, Մ. Ահարոնեան, Ա. Խաչատուրեան, Խ. Որբերեան, Պ. Մանուկեան, Ա. Դանիէլեան, Վ. Քհնյ. Ժամկոչեան, Հ. Ազըրեան 10ական, Ե. Սէֆէրեան, Գ. Աւետիքեան, Պ. Էլմասեան, Ա. Անտուրեան, Կ. Գօճակէօզեան, Ոմն, Տ. Նուրիցա, Մ. Սէտէֆեան, Բ. Աճէմեան, Օր. Սէֆէրեան, Ա. Կիւրճեան, Գ. Տօնպալեան, Ա. Մանուկեան, Յ. Գըլուկեան, Ն. Փիլիպոսեան, Զ. Համբարձումեան 5ական, Այճեան եւ Խաչիկեան 8, Թ. Պօղոսեան, Գ. Մանուկեան, Յ. Ֆըլըրեան, Յ. Պետրիկեան 2ական, Գ. Բամուքճեան, Այնթապլեան, Maisonet 3ական, X՝ 1.50 Ֆր.։ Գումար 438.50 Ֆրանք։

(Շարունակելի

Հ. Յ. Գ. Սէն Շամոնի կոմիտէի Թատերասէրներու երեկոյթին մէջ հաւաքուած.—

Պ. Տ. Պօղոսեան 50, Մ. Մարութեան 20, Խ. Տօնապետեան 20, Ա. Դուլումճեան 15, Ա. Միքայէլեան, Ս. Ընտրիքեան, Յ. Թաշճեան, Յ. Դերձակեան 10ական, Յ. Մէնէնտեան 5, Ոմն 2, Մ. Աճէմեան, Վ. Սահակեան, Գ. Եղիազեան 10ական, Ն. Համալեան 5, Ս. Առաքելեան 10 Ֆր.։ Գումար 187 Ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 25 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Պուա Քոլոմպի «Եռաբլուր» խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին ծանօթ սրահին։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը յառաջիկայ Դշ. ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Անտիոքցի Կարապետ Մղղեան կամ Մահտեսի Արթին Համեան, հօր անունը Ցիզր, մօր անունը Ոսկի, քրոջ անունը Վիքթոր, որ ասկէ առաջ Պոլիս էր եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի։ Դիմել Պ. Մելքոն Պասմաճեանի, 41, Louis-Bonnet, Paris (11e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant, H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
[illegible]		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն } 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՅԻՍ 1928
27 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 658 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

1918 ՄԱՅԻՍ 28 – 1928 ՄԱՅԻՍ 28 — ՅԱՐԳԱ՛ՆՔ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԻՆԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ՑԵՏՈՅ

Տասը տարի առաջ, 1918 Մայիս 28ին, պաշտօնապէս կը հռչակուէր Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութիւնը։

Երեւանին մէջ, դատը շահուած էր Մայիս 24էն սկսեալ, Սարդարապատին վրայ, օրհասական եւ արիւնոտ կռիւներէ յետոյ, որոնց պատմութիւնը որքան կրկնուի, քիչ է, բուն ոգիները զգաստացնելու համար։

Արդ՝ ինչու, այդ անկախութեան տապալումէն ի վեր, դաւաճան մարդիկ պարծանք եւ բանգիտութիւն կը համարեն ամենուրեք պոռալ եւ քուրջերու վրայ գրել թէ՛ հայկական անդրանիկ հանրապետութիւնը Թուրքերուն «շնորհն» էր։

Անբուժելի՛ սպրդներ, որոնք միշտ ծունկի կուգան օտարի, հզօրին բաժակ մը ջուրին առջեւ, բայց չեն տեսներ հայութեան սրտէն եւ մարմինէն հոսած արիւնը, արեան յորդառատ գետերը, եւ անոնց իմաստն ու արժէքը . . . ։

Արդէն, տասը տարի առաջ ունեցանք պետական կորիզ մը, ազատական հայրենիքի եւ ազգային իշխանութեան ծիլ մը, որ պիտի զարգանալ ու զօրանալ, եթէ . . .

Ծանօթ է պատմութիւնը եւ մենք աւոր մասին չէ որ պիտի խօսինք ։

Երկու բառ միայն, — տասը տարի յետոյ, այսօր աւելի քան երբեք հաստատուած, անվիճելի եւ անվիճարկելի փաստ է, որ այդ կորիզը ոչնչացնող առաջին լախտը հանդիսացաւ Ռուսաստանի «բանուորա - գիւղացիական» իշխանութիւնը։ Ան յղացաւ ծրագիրը, եւ առաջ քշեց Թուրքերը։ Ա՛ն սարքեց ամբողջ դաւը, ու լարեց զսպանակը։

Ինչ՞ք չունի՞ն միւսները, — քաղքենի - դրամատէր դիշատիչները ։

Աւելի քան սեւ է եւ անքաւելի՝ անոնց պատասխանատուութիւնը։ Բայց, ինչո՞ւ զարմանալ։ Անոնք հաւատարիմ են իրենց խառնուածքին եւ գռեհիկ շահերուն, մէկ բառով իրենց արհեստին։ Իսկ համայնավարները՝ յեղափոխականնե՛րը…։

Մեզ չունի՞նք մենք, իբրեւ Հայ, եւ առանձնապէս իբրեւ դաշնակցական։

Ինչպէ՞ս չէ։ Եւ չարաչար կը վրիպին մեր այն ընկերները, որ մեղքերը պարզած ու պատասխանատուութիւնները բացատրած ատեն, կ'ուզեն ապացուցանել թէ մենք բոլորովին անմեղ ենք։

Իբրեւ յեղափոխականներ, պէտք է ամէն բանէ առաջ արդարամիտ ըլլանք, ոչ թէ չարախինդ հակառակորդներու հաճոյք պատճառելու, այլ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար։

Բայց մեր բոլոր մեղքերն ու պատասխանատուութիւնները հազիւ նժարին մէկ աչքը, հազիւ թէ փետուրի մը ծանրութիւնը կ'ունենան, ուրիշներու եւ մանաւանդ կարմիր ջոկերուն սարքած, խրախուսած եւ գլուխ հանած քստմնելի դաւադրութեան դիմաց։

Եւ յետոյ, վերջին տասը տարուան փորձառութիւնը կ'ապացուցանէ որ, եթէ հայ ժողովուրդին բոլոր իմաստուններն ալ, բոլոր դիւանագիտական եւ ռազմական հանճարները Երեւան համախմբուած ըլլային, ինչը այս էր նորէն, աւելի կամ պակաս տարբերութեամբ,— խորտակուած անկախ պետութեան, եւ սովորացուած։

Այստեղ յիշենք անցողակի Վրաստանը, որ այսօրուան խեղճներուն բոլոր թելադրութիւնները կատարած էր։

Մնաց որ, այսօրուան բոլոր ‹իմաստունները› ծափ կը զարնէին երէկ, երբ կառավարութիւնը յաջողեցաւ զսպել Մայիսեան խլրտումը (1920)։ Բոլոր հոսանքներն ու կուսակցութիւնները տեղեակ էին անցուդարձերին եւ համաձայն՝ կառավարութեան քաղաքականութեան, երբ Մոսկուա վերջնագիր կը կարդար Երեւանի բերնով, կամ երբ հայեւթուրք պատերազմ կը պայթէր ։

Ակամա՛յ քրքրեցինք այս կէտերը։

Մեր բռնելիքը բոլորովին ուրիշ բան էր, անկախութեան այսօրուան տասնամեակին առթիւ։

Կ'ուզէինք ամէն բանէ առաջ, շեշտել անկախութեան գաղափարին հզօրացումը ու ծաւալումը՝ վերջին տասը տարուան ընթացքին ։

Արդարեւ, կենդանի նշանախօսք մըն է այսօր անկախութիւնը։ Ամէնուն սրտին խորը եւ ամէնուն շրթունքին վրայ։

1920ի ճակատագրական հարուածէն յետոյ, տարիները անցան տժգոյն եւ միօրինակ։ Բայց Մայիս 28ը փոխանակ տեղի տալու կամ նսեմանալու, ամբողջ բազմութիւններ կ'ալեկոծէ ամէն տարի, եւ այս տարի շատ աւելի ուժգնութեամբ ու խանդավառութեամբ։

Ի՞վ ներարկեց այս կախարդանքը։ Այս ամուր հաւատքը՝ պատուած եռագոյն դրօշի մը, այն ալ օտար հորիզոնի տակ։

Հարցումին պատասխանը պէտք է տան բոլոր անոնք որ, միայն չեն հաւատար Մայիս 28ին, այլ եւ կը համարձակին կռուել զայն ու կը ճգնին խափանել անոր յիշատակն անգամ։

Թշուառ՛ն, Թշուա՛ռ մարդիկ, որ խանութպանի կանգուն մը կշռումելի պարսատիկներ միայն ունին, ամբողջ ժողովուրդի առջեւ եւ անկուն բնազդին առջեւ…

Մայիս 28ի առաջին տասնամեակը՝ միտքերը պատրաստեց։ Երկրորդը ապահովաբար կը պատրաստէ եւ՛ հոգը։ Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԹԷՈԴԻԿԸ

Թէոդիկն ալ կորսնցուցինք։

Աշխը զլկուեցաւ աննման բանաջանքէ մը։

Տարեցուցագիրները կորսնցուցին իրենց անընդօրինակելի վարպետը

Հայ գրականութիւնը կարեւոր մտքի մշակի մը սուգովը սեւաւորուեցաւ։

Միւսը աշխատանքի ու համբերութեան նահատակը։

Հ՛ ալա՛ սա մեր լաֆայէթ փողոցի շէնքը — որ տպարան է, խմբագրատուն է, գրաշարատուն է, մնակարան է, ակումբ է, ժամադրավայր է, կորսնցուց իր ամէնէն շէնշող, կենսուրախ, աշխատող, վազվզող անդամը։

Հակառակ իր դժբախտ կացութեան, կը վազվզէր սենեակէ սենեակ, յարկէ յարկ, ներսէն դուրս, միշտ ժպիտ մը դէմքին, զուարթ խօսք մը շրթունքին, ձեռագիր մը ափին, ու երբ նստէր՝ կ'աշխատէր ժամերով, գիշերով, ամբողջ օրով, ու ամիսներով։ Հատորներու, թառարաններու, ձեռագիրներու մէջ կը կորսուէր երբեմն, անսահման ուրախութիւն զգալով գիրի մը, բառի մը, նոյն իսկ երբեմն բառի մը յուսաբանութեան կամ սրբագրութեան առթիւ։

—Թիփ ես, Թի՛փ, Թէոդիկ, կը բացագանչէի երբեմն։

— Մի ըսեր, Նշան, կը յարէր ժպտելով։

Եւ այսօր այլ եւս զայն չունինք մեր յարկին մէջ։ Չկայ ան որ իր սովորութեան համաձայն կրկնէր ինծի,

—Նշա՛ն, գրեցի՞ր տոմսակդ… ձգէ որ ես տանիմ Յառաջին…

Իր անմեղ քմայքն էր ինք իր ձեռքովը տանիլ տոմսերս ու յանձնել խմբագրին, մեծաշառաչ ածականով մը ներբողելով։

Դժբախտ, հայրանոյշ Թէոդիկօն, Թէոդ ու Թէոդիկ, ահա տոմսակ մըն ալ, տխուր տոմսակ մը…, ինչո՞ւ չըլլայիր որ վազցնէիր, կամ ինչո՞ւ ըլլար այս տոմսակը…

Հանգի՛ստ ըրէ դուն ու Թող որ ես տանիմ այս սեւ տոմսը… Ու կարծես հիմակ պիտի գամ որ եփենք մեր տէրվիշի կերակուրը՝ չոր յուբխան։

— Ցտեսութիւն, Թէոդիկ, ես խմբագրատուն կ'երթամ։

Այս ի՛նչ «քիթիբիոա» բան է եղեր կեանքը . . .

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԹԷՈԴԻԿԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, այսօր, կիրակի, ժամը 12ին տեղի կ'ունենայ ողբացեալ Թէոդիկի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի եկեղեցին։

Հանդէսը պիտի դառնայ ազգային յարգանքի արտայայտութիւն մը։ Դամբանականներ պիտի խօսին ծանօթ դէմքեր։

∴ Լոնտոնի հոգեւոր հովիւ Մերուժան քահանայէն ստացանք հետեւեալ երկտողը.

—«Անձնախորին վշտով, ազդուած մեր ամէնուս սիրելի, մեծատաղանդ Թէոդիկի անդարմանելի կորուստէն, կը փութամ յայտնել իմ եւ Լոնտոնի գրասէր հայութեան ամենէն անկեղծ ցաւակցութիւնը ամէն անոնց, որո՛նք շրջապատած են իր յարգելի գագաղը»։

ԱՐԱՄ
որ ամէնէն վճռական դերը կատարեց Հայկական Հանրապետութեան իրականացման մէջ, 1918ի Մայիսի ճակատագրական օրերուն։

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՕՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԶ. Ցանկ

	Ֆր.
Գարակէօզեան Հօմէն	581.35
Հ. Յ. Դ. Պոլէնի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ սատրան վարչութեան աջակցութեամբ	200.—
Մարսէյլի կեդր. Մանկապարտէզի պզտիկներէն (Մանրամասնութիւնները յաջորդով)	313.80
Գրիգոր Պետիկեան	10.—
Բիբէ Պետիկեան	10.—
Կարապետ Թորիկեան	10.—
Տիկին Կ.	40.
Գումար	1,165.15
Ին. ցանկին գումարը	30,000.—
Ընդհ. գումար	31,165.15

ԽՄԲ.— Այս գումարէն Ֆիլիպէ. Երուանդ եպիսկ.ի փոխադրած ենք, մինչեւ 24 Մայիս, 29,000 ֆրանք։

×

Գարակէօզեան Հօմէն Հալ Կատինիէր հանգանակութեան մասնակցողներուն ցանկը.—

Դաւլիթեան ընտանիք	60.—
Տ. եւ Տկ. Փ. Սանասար	25.
Տ. եւ Տկ. Վ. Թաթուլ	25. —
Գ. Թէնքէրեան	5. —
Գ. Վարդանեան	10.—
Ա. Պրուսալեան	10. —
Տիկ. Մ. Խրտրշեան	10.
Տիկ. Մ. Տէրտէրեան	10.
Հօմիսաներու բաժինը՝ մէկ անգամ իրենց միսէն զրկուելով	400.—

Գումար՝ 585 ֆր., մանտափոստի ծախք՝ 3.65։ Զուտ գումար՝ 581.35 (տես ցանկը)։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պիտի ազատուին Թուրքիոյ

Օսմանեան Հանրային Պարտքի կտրօններու խնդիրը դեռ չէ կարգադրուած։ Ինչպէս գրեցինք, օտար պահանջատէրերու ներկայացուցիչները վերջին օրերս երկու անգամ ժողով գումարելով, որոշեցին բոլորովին անդրդուելի մնալ Թուրքիոյ նոր խաղերուն դէմ։ Երկար բանակցութիւններէ յետոյ, բոլոր կէտերու մասին համաձայնութիւն գոյացած էր, եւ որոշուած՝ որ Թուրքիա կտրօններու առաջին վճարումը կատարէ Յունիս 1ին։ Մինչդեռ համաձայնագիրը ստորագրելու օրը՝ Թուրք ներկայացուցիչը յայտնեց թէ ժամանակը շատ ուշ է եւ կարելի պիտի չըլլայ համաձայնագիրը ներկայ նստաշրջանին ենթարկել Ազգ. ժողովի վաւերացման, քանի որ կը փակուի Մայիսի վերջը։ Թուրք պատուիրակին նպատակն էր մէկ տարի եւս յետաձգել տալ կտրօններու վճարումը։

Երկրորդ ժողովի մը մէջ պահանջատէրերը որոշեցին խիստ ազդարարագիր մը ուղղել Թուրք պատուիրակութեան՝ պահանջելով որ Ազգային Մեծ ժողովը յետաձգէ իր նստաշրջանին փակումը՝ զբաղելու համար այս կարեւոր խնդրով։ Այժմ չի գիտցուիր թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ Էնկիւրի։

«Փարի Սուար»ի համաձայն, տպաւորութիւնը յոռետես է։ Վերջին լոյս մը դրուած է Փարիզի Թուրք դեսպան Ֆէթհի պէյի վրայ, որ բոլորովին պիտի վարկաբեկուի՝ եթէ բանակցութիւնները վերջանան ձախողութեամբ մը։ Եթէ Թուրք վարիչները յամառին մերժողական պատասխան տալ, կը կարծուի թէ, կ'ըսէ «Փարի Սուար», ֆրանսական կառավարութիւնը, որուն հպատակները գլխաւոր պահանջատէրերն են Թուրքիոյ, ձեռք պիտի առնէ խնդիրը, ըլլայ առանձին, ըլլայ միւս շահագրգռուած պետութեանց հետ համաձայնութեամբ։ պարտականին անհաշտութեան հետեւանքով ստեղծուած կացութեան պարտադրած միջոցները գործադրելու համար։

Փարիզի Հայ Ուսանողական Տունը

Ինչպէս յայտնի է, Պ. Պօղոս Նուպար 100,000 տոլարի (Չուկէս միլիոն ֆրանք) նուիրատուութիւն մը ըրած է՝ Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ Հայկական Տուն մը շինելու համար։

Ուրբաթ առաւօտ Փարիզի համալսարանին վերատեսուչ Շարլէթիի գրասենեակին մէջ, ի ներկայութեան Ուսանողական Ոստանի Զարգացման Ազգային Հիմնարկութեան Նախագահ Անտրէ Օնորայի եւ քարտուղար Պրանէի՝ պաշտօնապէս ստորագրուեցաւ այդ նուիրատուութիւնը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԿԱՄՔԸ

Տասը տարի է անցել Հայաստանի անկախութիւնից եւ սակայն կան կուսակցութիւններ, կան հայ մարդիկ, որ անկարող են լինում այդ անկախութիւնն հասկանալ, գնահատել այն, նրանով ապրել, նրանով ոգեւորուել իր բովանդակութեամբ, պատմական երեւոյթների իր լիառատութեամբ իսկապէս մի ամբողջ լուսաւոր դար յառկանշող այդ տասնամեակը անցնելուց յետոյ էլ, նրանք դեռ եւս անկարող են լինում՝ դրա խորհրդի՝ անկախութեան վերահաստատման, նրա յարատեւման համար պայքարել, անկախութեան, որ հաւանիչ է ազգի ամբողջացման, նրա առողջացման, կենսունակութեան, յառաջադիմութեան հետ։

Այսքան կենսական եւ կենդանի գաղափար կարո՞ղ է պատահել, որ որ եւ է ժողովրդի առողջ խաւ անտես անի, արհամարհի, նրա մօտից յախտարանքով անցնի։

Ի հարկէ ո՛չ։ Առո՞ղջ մարդը միայն կարող է առողջութիւնը լիակատար կերպով գնահատել, գուրգուրալ նրա վրայ, այն կորցնելուց յետոյ, նրա վերահաստատման համար չխնայել բոլոր հնարաւոր միջոցները։

Եւ իսկապէս էլ տեսնում ենք, որ մեր անկախութիւնը չհասկացողները, այն չգնահատողները, նրա դէմ գնացողները վատառողջ, պակասաւոր մարդիկ են, մեր ժողովրդի ամէնէն անհարազատ տարրերը, որ հեռու են եղել, որ այժմ եւս տակաւին հեռու են հայութիւնից, որ կապուած չեն եղել Հայաստանի հողի ու ջրի հետ, որ Հայաստանցու հետ չեն կիսել նրա վիշտն ու խնդութիւնը, հոգսերն ու լուսաւոր օրերը։

Բո՛ւն Հայաստանի ժողովուրդի կենսունակ, առողջ ժողովուրդի մուրճն ու մաճը, վարն ու գութանը իր ձեռքն ունեցող հայութեան մէջ ամուր է անկախութեան գաղափարը եւ յատակ։ Ծնորական չէ այդ գաղափարը։ Ունի իր հիմնական, խոր պատճառները։ Եւ հէնց դրա համար, նա կապուած է նրան, ապրում է նրանով, ու ձգտում նրան։ Նա, որպէս բնութեան թարմ զաւակ, որպէս իր լեռների ու հայրենական դաշտերի ծնունդ, զգում է, գիտակցում, որ Մայիս 28ով, նոյն ինքն անկախութեամբ ինքը յարութիւն առաւ հազարաւոր տարիների իր պատմութեան աւերակներից։ Նա ըմբռնում է իր ամբողջ էութեամբ, որ Մայիս 28ը նրա ազնիւ, այլ սակայն ընդարմացած արեան մէջ ներարկեց՝ ուժի եւ կարողութեան, կորովի ու նորոգ կեանքի կենսաբեր հեղուկը։

Եւ Հայաստանի հնամենի արիական ժողովուրդը վերստին արիացել է, երիտասարդացել, մէջքը շտկել է ու լուսաւոր, վճիտ աչքերով նայում է իր արշալոյսին, իր Մայիս 28ին, իր անկախութեան ու լցուած եռանդով։

Ահա՛ թէ ինչու հայկական յամառ յարատեւութիւնը հրաշքներ է գործում։ Ահա թէ ինչու խելայաղթ թափով փոխում է նա գետերի հուները, սանձում գահավէժ վտակներն ու ջրվէժները, ջրերը դարձնում ոյժ, ոյժը՝ լոյս, լոյսը՝ կեանք, կեանքը՝ բարիք։ Ահա թէ ինչու նա փոխում է երկրի ձեւը, պատկերը, նոյն ինքն երկիրը եւ կերտում [illegible]։ Ահա թէ ինչու տասնեակներ [illegible] անապատները ծածկւում են կանաչ թաւիշով, լաւայի [illegible] հողերը անտառներով եւ նախաանկախութեան անմարդաբնակ ու խոպանական դաշտերը շէներով ու աւաններով։

Իսկ ով դեռ եւս չի հասել իր նուաճուն բաղձանքի՝ իր արիւնքրտինքը ծով է դարձնում եւ նրանով մէկ քարերից հաց քամում։

Բնութեան հետ մեն-մենակ, թեւերը սօթտած, սրունքները մերկ, դէմքը արեւառ ու հասակը Տորքային՝ նա կռիւ է բռնել նրա հետ, պայքարում է ամենակարող տարերքի հետ, եւ անհեթեթ ժայռերը գահավէժ են լինում դէպի խորխորատները, վիթխարի երկիրը հլու-հնազանդ տարածւում է նրա յաղթ ոտների առաջ ու հեւում անասելի ցաւից։ Նա գրկախառնւում է հողի հետ եւ այդ գրկախառնումից ծնւում է աշխարհի վայելչութիւնը, այն, ինչ որ ցանկալի է ճաշակելիքի համար, ինչ որ աւիւն ու կորով կարող է տալ մարմնին, այն դարձնել իր նմանների բարօրութեան անօթ։

Դարձեալ նրա ոգեւորութիւնն է, նրա օրհնական բազուկներն են, որ գութանի ամեհի խոփը գետնի սիրտն են խրում այնքան խոր ու արագ, որ պողպատը սրւում, կոկւում է այնտեղ, շլացուցիչ ճաճանչներ արձակում եւ իր լոյսերով խաւարի մէջ թողնում անգամ Հայաստանի աստեղազարդ երկինքը։

Երբ նրա հուժկու բազուկների թափից եւ իր ախոյեանի անասելի դիմադրութիւնից կոտրւում կամ փշրւում են արօրն ու խոփը, բահն ու բրիչը՝ իր փոխան սրա պատրաստ կանգնած է բռնաւոր արտաւազդների անարգ շղթաները կռող դարբինը, որ գիտէ աննման հմտութեամբ երկաթն ու պողպատը ծռել-ծալելու մեր [illegible] հողը զգալու զօրաւոր զէնքերը դարբնել։

Մայր բնութեան գրկում իր կամքն ու բնաւորութիւնը կոփելով, իր մարմինը անպարտելի դարձնելով հանդերձ նա չի մոռանում նաեւ իր միտքը, իր հոգեկան կարողութիւնները զարգացնել վաղուան օրւայ համար։ Իր ստեղծած գիտութեան օջախներում, որպէս ատրուշանների մէջ, սրբազան հուրը մշտավառ է ու բոցարձակ։ Տասնեակ ու տասնեակ հազարաւոր մանուկներ գիտութեան գրանիտն են կրծում անվհատ ու կատաղօրէն, նոյնքան պատանիներ ու երիտասարդներ բազուկներ են շարժում եւ կուրծք ամրացնում։

Հայութիւնն օր աւուր հասակ է նետում, առասպելական հսկայի նման արդէն իսկ նեղ է գալիս տունը, ուր իրեն բանտարկել են։ Եւ ահա-ահա նա պատրաստում է թեւերի թափահարումով փլցնել պարիսպները եւ ապրել երբեմնի լայնադաշտ հայրենիքում։ Եւ միեւնոյն ժամանակ ժողովուրդը ստեղծում, ստեղծագործում է։ Եւ ամէն մէկը, որ կարողանում է աշխարհի չարն ու բարին տարբերել, մտածում է Մեծ Ջրկանքի մասին, ու Արդարութեան զգացմունքով լցնում իր սիրտը։

Մեծ գաղափարները իր մէջը կրողների ու մեծ գործի պատրաստողների նման նա շատ քիչ է խօսում։ Նա դարձել է լռակեաց ու խոկուն, մռայլ ու անհամբոյր։ Իսկ երբ մէկ մէկ էլ բերանը բացում է՝ բոցեղէն լեզուով խօսում է իր անկախութեան մասին։

Ժողովրդի ամբողջ մի քանի սերունդ, սիրում է պատմել միայն մի սերնդի զարմանալի զարմացք «պարլամէնդ»ի մասին, պատմում է գալիք տարիների մասին, եւ այն տարւայ մասին, երբ ծնւեց կարմիր կապոյտ դրօշակը։ Եւ պատմողները, որպէս ականատես ու գործակից՝ պատմելու ժամանակ կենում են վեհ ու խրոխտ, հաւատաւոր ու խորհրդաւոր, լցւում անասելի մի զօրութեամբ, որպէս առաջին դարերի մի մի առաքեալներ։

* * *

Ու մինչդեռ նա, այդ հայ գիւղացին, հայութիւնն ինքը այդպէս շինում է ու ստեղծագործում, գալիք օրւայ համար պատրաստւում։ Կրկին եւ կրկին նրան ստրկութեան յորդորներ են կարդում, նոր գերութեան օրօրներ ասում։ Բայց որպէս ճշմարիտ հսկայ ու խորախորհուրդ իմաստուն՝ անպատութեան այդ յորդորները նրա ականջին չեն հասնում, չեն կարող հասնել, քանի որ նա նրանցից մի գլխով բարձր է, նա քայլում է իր գծած ճամբով, իր ուժերի մղումով եւ ունկնդիր իր ներքին ձայնին։

Հայի երկաթեայ կամքը իշխում է այժմ Արարատեան դաշտի վրայ, Սիւնիքն ու Տաշիրը, Շիրակն ու Գեղարքունիքը հնազանդ են նրան եւ տարածւած նրա յաղթական ոտների առաջ։ Վաղը պիտի խոնարհւեն նրա առաջ իր վաղեմի բնագաւառները։

Նա ցանկացաւ անկախութիւն եւ հակառակ բովանդակ աշխարհի ընդդիմութեան ու տարերքի դիմադրութեան՝ ունեցաւ այն։

Եթէ ուզենայ նորէն կը լինի այն, նորէն իր պողպատեայ կամքը կ'իշխէ իր վրայ։

Իսկ նա, աւելի քան երբեւիցէ, իր մեծ գոյացութեան ամբողջ թափով, իր անպարտելի կամքով ձգտում է այդ անկախութեան։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՔԱԼՈՂԸ

(Հատուած)

Լռելութի՛ւնը մարդուն՝ զայն վտարեց Անապատ,
Ուր կը քալէ խաղաղութեան մը յոյսին:
Ճամբայ չըկայ: Ո՛չ մէկ հետք: Աստուած հո՛ն չէ հանդիպեր:
Աւելի քան ճառագայթներն իր յոյսին.
Ոտքին աւազին կը լայննայ ու նենգօրէն կը պոռթկայ
Իր ոտքին տակ՝ կրծու հոտեր մասունքի.
Մինչ սրտին մէջ՝ համեղու հաւատքըն ալ կը դողայ,
Կը քալէ բայց: Քանի՜ հազար կըտակներ
Ուխտեց յանձնել դաշինքի իբրր նուէր Աստուծոյ,
Զոր կ'որոնէ տարածութեան մէջ ամուլ:
Մինչեւ իր մէջն բալառին բոլոր շունչերն որ ծըծեց
Մեռնողներէն, պիտի քալէ ան անդուլ:
Ու կը քալէ՛, կը քալէ՛, լուռ, իր շըթներն ամբափակ,
Ձերդ սուրհանդակն եհովային քինախանձ,
Լո՛ւռ, իր շըթներն ամբափակ: Լո՛կ ունկնդիր իր սրտին,
Որ կը զարնէ հուսկ խօսքերով երգ մը հին:

II

Մեռաւ ան, ի՛նչպէս լռեց,
Վանդակին պէս որուն թռչունն է մեռեր,
Օրօրանն ուր մանկիկն աղուոր կը խաղներ,
Բարի յացն իր՝ վարդամոյշ մօրն օրօրին:

Նսաւ ան, ի՛նչպէս լռեց,
Եօթն որդիներ թաղած մօր մը սրտին պէս,
Մատուռն զանգակն որ չըլացաւ վերջին հեղ,
Մահը գիւղին ու գորովներն որ ինկան՝
Ձերդ կոկոններ արմատախիլ թուփին վրայ՝
Ու մէկ լոյսի չըբացուած:

Եւ ան կոխեց.
Առտուն կանուխ դեռ իր աչքէն չը պարպած
Աղբերակին զուռին մէջ,
Ըստուերները աստղածիծաղ գիշերուան,
Բայց սարսափո՜վ, բայց սարսափո՜վ ան կոխեց
Արեանը մէջ կուսանի մը վարդագեղ,
Որ գացեր էր լուսնին տակ սէր մնջելու,
Գըլուխը յեց՝ ցորեններու կապոցին:
Եւ ան ճանչցաւ, ճամբուն վրայ փախուստի՝
Դանկը հայրսին որ ելեր էր տանելու
Գիւղի սուրբին՝ ուխտն առաջին յղութեան,
Առտուն կանուխ, լոյսին բարի չըմաղթած:
Ու հիւղերէն մինչեւ Աստուածն ապիկար՝
Հովը սուլեց մահը բարի չեշտելուն.
Սուլե՛ց, սուլե՛ց ու սուլե՛ց
Փառերգանքը հրամայուած ոճիրին,
Ահազնագոռ յեղուարաձայնումն ան սուլեց
Սրտերուն մէջ թագուն, սողուն համրութեանց:

III

Մեռաւ, լռեց ու դատեց . . .
Արդ կը փախի աշխարհէն, որուն արեւն ամէն օր
Ինչպէս ոճրի աչքն իր ոգին կը նայի:
Ու կը քալէ՛, կը քալէ՛ զերդ նոր Յիսուս մեռնաւոր
Իր հրաշքին: Քանի՜ հազար կըտակներ
Ուխտեց յանձնել դաշինքի իբրր նուէր Աստուծոյ,
Զոր կ'որոնէ տարածութեան մէջ ամուլ:
Մինչեւ իր մէջն բալառին բոլոր շունչերն որ ծըծեց
Մեռնողներէն, պիտի քալէ ան անդուլ:
Պիտի քալէ երազի մինչեւ իր եղկելի [illegible],
Ուր լոյսը հեզ, մանկան ժպտի պէս աղուոր,
Բարի յոյսն է: Մարդը հո՛ն, ան որ անվախ կը նայի:
Հոն իր մէջը, հոն ուրուական չի պահեր.
[illegible] տակ չի ցցեր սարսափն անմեռ աճիւնին:
Հո՛ն, ուր կեանք պիտի բուրէ ու խորդէ
Ամէն հով որ կը բերէ հեռուի շունչ մը գիւղին:
Ու հո՛ն, քիմքին ջուրը չի տար արեան համ:
Հո՛ն, երբ հասնի պիտի կուռգնէ իր ծունքով
Համհետ հիւղակ մ'որուն քով՝ խաղաղութեան ձիթենին
Սրբնութեան պէս պիտի շուքն իր տարածէ:
Հո՛ն, իրիկուն երբ ըլլայ՝ զերդ առաջին սրբութեան
Բուխերիկը պիտի մաղմայն իր կայծէ
Եւ արձակէ բոցէ, սիւն՝ մինչեւ գոգը աստղաստան.
Իբրեւ նշան անապատին մէջ մոլոր
Կոյսի [illegible], որ բարի խոստումի պէս պիտի գայ:
Բուրջն այն տան պիտի լըռէ ամէն ինչ,
Լսելու լոկ մեղեդին ողջոյններու համբոյրին:
Ու հիւղակը պիտի ապրի [illegible].
Գրտակ որը անմահ՝ ջուլհա մը բեղուն սրտերու...
Ո՛ սերունդն որ պիտի [illegible] ինքն իրեն՝
Խաղաղ Աստուածը հըզօր՝ Ուլախութեան կրօնքին
Եւ բոլոր տակ ձեռքերով պիտի քոզէ, մի առ մի,
Ջատիկները գալ դարերու համբոյրին . . . :

. . .

Ուղեւորն ալ խոնջ՝ կանգ կ'առնէ
Ու հոգեպիշ կը դիտէ
[illegible] որ կրկներկուղթն ոսկեղէն
Իր բիբերէն անհունօրէն կը կախէ:
Կը դիտէ զայն ու կ'երազէ հոգեպիշ
Ո՛չ ոք գիտէ մինչեւ ե՞րբ . . . :

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ԱՐԱՄԻ ԿՈՉԸ

1918ի ճակատագրական ու օրհասական գարունն էր։ Թուրքերը խախտելով զինադադարի պայմանները, քայլ առ քայլ կը պաշարէին Երեւանը վտանգութեան եւ խուճապի օրեր էին։ Միակ մտահոգութիւնը՝ ճակատի վերահաստատումն էր։ Օրուան նշանաբանն էր, — Դէպի ճակատ եւ ճակատի համար։

Երեւանի թատրոնի շէնքը յետոյ խորհրդարան՝ լեփ լեցուն է բազմութեամբ։ Բազմութեան հարիւրին ինսունը կիներ են։ Բեմին վրայ, ձեռքերը շարժելով եւ աւելի բաշ-գլուխը թափահարելով, կը խօսի Արամը։ Անոր յաղթ մարմինը վճռական քայլերով կը չափչփէ բեմին փոքր տարածութիւնը։ Դահլիճը կը լռէ խոր լռութեան մէջ։ Հռետորական կարողութենէ զուրկ այդ մարդը իր անկեղծութեամբ եւ երկաթեայ տրամաբանութեամբ կախարդած էր բոլորը։ Սրահին անդորրութիւնը՝ երբեմն կը խանգարուէր այս ու այն անկիւնէն պոռթկացող հեկեկոցներով։

Պարզ էր Արամի լեզուն եւ միտքը յստակ։ Ժողովուրդին հասկնալի դարձուածքներով, կատարեալ մերկութեամբ, ներկայացուց դառն իրականութիւնը. «Եթէ հայ մայրերը չզոհաբերեն իրենց զաւակները, կորսուած է բոլորիս թէ կեանքը եւ թէ պատիւը։ Հասած է ժամը, երբ հայ կինը պէտք է զգայ իր կոչման բարձրութիւնը եւ կատարէ իր սուրբ պարտականութիւնը»։

Արամին կոչը անարձագանգ չմնաց։ Բեմ կը բարձրանայ ալեհեր կին մը եւ արտասուաթոր աչքերը ուղղելով Արամին, կը բացագանչէ հեծեծագին.

— Երեք զաւակ ունիմ, երեքն ալ հայրենիքին մատաղ. ցաւում եմ, որ աւելին չունիմ...

Ոգեւորուած բացագանչութիւններ, բուռն ծափեր, խինդ, լաց իրար կը խառնուին։ Անձնուէր հայ մայրիկին կը յաջորդեն՝ երկրորդը երրորդը։

Նայեցայ կողքիս նստած մայրիկիս։ Աչքերը կը սրբէր թաշկինակով։ Զգաց հայեացքս ու լռեց։

Միւս օրը, երբ դպրոցէն տուն դարձայ, հայրիկս յայտնեց, որ առտուն զիս արձանագրուած է իբրեւ զինուոր եւ պէտք է պատրաստուիմ ներկայանալ։ Փաթթուեցայ մայրիկիս, որ արցունքի մէջէն կը ժպտէր։

Բաշաբարանի փառքը բաժին ինկաւ մեր զօրամասին։ Մայիս 28ի հաշտեցումը իմացանք Արագածի լանջերուն վրայ։ Աշունը, նորէն աշակերտական պայուսակը թեւիս տակ, դպրոց կ'երթայի։

Արամի կամքը, որ խտացումն էր բովանդակ հայութեան կամքին, յաղթանակեց։ Անհամար զոհերու շիրիմներուն վրայ հիմնուեցաւ «Հայաստանի Հանրապետութիւն» հոյակապ յուշարձանը։

Անողոք պատմութիւնը այդ շէնքն ալ խորտակեց... առանց կարենալու խախտել անոր հիմերը, ուր կը տիրապետէ Արամի յաղթական ոգին։

Այսօր ալ, հայ ժողովուրդին լսելի է Արամի զգաստացնող կոչը, որ երթալով աւելի ու աւելի ուժգին արձագանգներ կ'ունենայ։ Այսօր ալ, Հայաստանի բոլոր անկիւններուն մէջ կը տիրէ Նախասարդարապատեան անձնուիրութիւնն ու պատրաստակամութիւնը։

Ապացոյց՝ 3000 բանտարկեալներ եւ 500 աքսորականներ, խորհրդային իշխանութեան տիրապետութեան եօթը տարիներու ընթացքին։ Այժմ ալ, շատ ծնողներ հպարտութեամբ կ'արտասանեն իրենց բանտարկեալ ու աքսորական զաւակներուն անունները։ Շատ շատեր կը նախանձին անոնց որ զմատաղի են [illegible] հայրենիքին»..

Ամէնքն ալ կը ձգտին [illegible] գնով, իրենց բաժինը ունենալ [illegible] կախ ու ազատ հայրենիքի [illegible] հաստատման գործին մէջ։

Իսկ այդ նշան է, որ [illegible] յաղթանակէ Մայիս 28ը [illegible]

ՅՈՒՇԵՐ ՈՒ ՓՈՒՇԵՐ

ԵՐԿԱԹԱԳՈՐԾ ՔԱՀԱՆԱՆ

Տեսարանը կ'անցնի Տէր-Զ[illegible] մէջ։

Անօթեցի բարի քահանա[illegible] մը, իր ժողովուրդին հետ միա[illegible] Տէր-Զօր քշուած, կ'իյնայ [illegible] ուաւ։ Հազար քարի կը զարնէ [illegible] գլուխը, շոր հաց մը ճարելու [illegible] մար։ Վերջապէս՝ արար եկեղե[illegible] գործի մը քով աշխատ[illegible]

Հնոցը կը ճարճատի նորին[illegible] կրակ կը տեղայ։ Քահանան [illegible] կրակի մէջ շշմած՝ փքոց կը [illegible]

Կը քաշէ փքոցը եւ կը [illegible] մտաբերէ.

— Ի նեղութեան իմ [illegible] Տէր կարդացի եւ նա [illegible] ի խորոց անդնդոց [illegible] իմում, Աստուած իմ [illegible]

Հրեղէն լեզուներ կը բարձր[illegible] նան հնոցէն եւ կարմիր [illegible] կը հարուածէն քահանայ[illegible] կուրծքը։

Աւետարանի համբերող պա[illegible] տօնեան կը շարունակէ.

— Ի քեզ Տէր յուսացա[illegible] յաւիտեան ամաչեսցեմ:

Անտանելի էր քահանա[illegible] վիճակը. կ'երեւակայէր իր [illegible] տարագիր վիճակը խորանին [illegible] ջեւ, ուր Սէկին երկինք բարձ[illegible] ցուցած, Մեծ Ջոհաբերութեան խորհուրդը կը կատարէր [illegible] այժմ, համազգային ճակատա[illegible] գրով մը, կարմիր դժոխքի մէ[illegible] ինկած կը սպասաւորէր անիծ[illegible] անպատիւ եւ անզգայ հեթան[illegible] ներու։

Բարի տէրտէրին աչքերէն [illegible] ցունքները՝ հալած կապարի [illegible] րուն նման՝ կը գլորին [illegible] կմախացած դէմքը կը [illegible] Աղօթքի զօրութեամբ, կը [illegible] որ բոցեղէն ամպերու մէջէն [illegible] բեւնար վրէժխնդիր Եհովան [illegible]

Հայուն Աստուածը երբեք [illegible] նմանիր վրէժխնդիր Եհովա[illegible] Մէկ երեսիդ ապտակ զարնող[illegible] միւս երեսդ դարձուր», [illegible] «Ների՛ր թշնամիդ» [illegible] կը պատգամէր։

[illegible] քահանան [illegible] պէս կը հալէր հնոցին առջեւ [illegible] պէս երբեմն իր Ընդանին [illegible] կը հալէին խունկերու [illegible] լաններուն տակ։ Ան սակայն [illegible] շեղեր իր լոյս հաւատքէն [illegible] կախարդչին հայհոյիչներ [illegible] բան կարկուտներու նման [illegible] րէն կը հարուածէին իր [illegible] Եւ ան կը համբերէր, [illegible] իր Վարդապետը համբերութ[illegible] քարոզած էր իրեն։ [illegible] պէտք էր ուժգնօրէն [illegible] հնոցը։ Այդ ուժը կը [illegible] Ցգայլակիրկ, վիճակի մէջ [illegible] մրթմրթէր.

— Եւ քեզ սպասեցից [illegible] մինչեւ հատուցես:

Բարի քահանան, մէկ [illegible] անսուապութեան եւ մի [illegible] ծանր աշխատանքի ճնշումին [illegible] չքացաւ եւ խառնուեցաւ [illegible] հազար նահատակներու [illegible] ւանին։

Զերցաւ ոգջունել [illegible] ցումի օրը։ Մենք ալ իրմէ [illegible] ւելի բախտաւոր չեղանք [illegible] տուցումի օրը տեսնել [illegible] ցինք եւ ան սառւպի մը [illegible] անհետացաւ մեր տեսող[illegible]

Այժմ խորտէրտիցիներու [illegible] իբրեւ Ցապանակ Ուխտի [illegible] 28ը շալկած մեր ուսերուն [illegible] կը քալենք դէպի Մեծ [illegible] Հորիզոնէ հորիզոն թափառելով [illegible] իրական հանգրուան մը [illegible] լով։

ՈՍԿԱՆ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Զօմ̃ինակին ու իր այրուձի խումբերուն հերոսական յիշատակին

...ում̃ի գիշերը վերջացաւ: Արշալոյսը երգեց:
...յաշէկ Արարատին մարտկոցներէն արշալոյսն իր նիզակները
կ'արձակէ ահա՚...

...ին գագիլներուն վրայ հազարաւորներ՝ զրահաւոր եւ զինավառ
...ր մէկ գերագոյն Ուխտով մը կը հաղորդուին...
...ին մեծ սէրը՝ պաշտամունքի մը լուսեղէն ջրվէժին պէս յորդառատ՝
...ներէն ներս կը թափի՝ բուռ առ բուռ եւ մաքո՛ւր եւ աստուած-
առաք...

...աշխարհը խաչին ու Սուրին առջեւ՝ զանգուածօրէն ծնրադիր՝
...կուիւն համար երկաթակուռ երդումը կը կարդայ...
... ու դէպի՛ մարտ աշխարհ մը կը շարժի...
...ան երիվար: երու յաղթակշիռ սմբակներուն տակ՝
...ին կայծքարերը երազներու պէս կը ժպտին,
...ուշատին ու հողին համբոյրէն ճամբաներու ոսկեգէն աղուբին
...ին մէջ՝ յաղթանակի խաբոյկի մը հանգոյն կը ջահվառի...
...կոյսերուն փամփուշտներով խաչկապուած կուրծքերը երանու-
թեամբ կը ծոցուորին.

...ւց սլացիկ արագութեան առջեւ՝ լեռները կը խոնարհին ու
ձորերը կը հարթուին...

...ին վրայ, աւերակեալ տնակի մը շէմքէն անդամալոյծ մայր մը
այսպէս կը պոռայ՝

...ր ֆէտայիներ, ջա՛ն ֆէտայիներ, ձեզ հետ տարէք զիս տղէն,
...ւզ պէս կռուի, ձեզ պէս մեռնի ազգին մատա՛ղ զիս տղէն...»

∴

...իւրն հիւեց: Ձիերը վրնջեցին միահամուռ,
...ին մէջ մօսիններու պուրակ մը կայ՝ բռունցքներէն ծլարձակ,
...ին կամարին սուսերներու պողպատէ պաղատանքին շկահիւնը,
...աց անուանին ամենակարող կատարներուն նման՝
...յաղթանակը կը պատգամէ՝ կայծակնացեղ քուրմերու ջերանով:
...՛ Սարդարապատ, Հայե՛ր, դէպի՛ մահ կամ ազատութիւն...
...կրակեցէ՛ք հայրենիքի փրկութեան եւ հայ պատուի պաշտ-
պանութեան համար.

...ք տեղացէք թշնամիին Թուխաւոր ոտքերը կտրելու համար մեր
սահմաններէն.

...մեր գոյութեան իրաւունքին եւ յաւիտենական վրէժին ի խնդիր.
...յանուն մէկ միլիոնի որ խաչէ խաչ ազատութեան ողջա-
կէզն է այսօր.

...որովհետեւ կապարն է տիեզերական ոյժի միակ լեզուն.
...ութիւնները Թող խորամխին այս ոճրապարտ բռնաժամիններուն
...երուն եւ եղեռնածին սիրտերուն խորը...

...ոգ, որ անոնք շան վոհմակներու պէս անթիւ են ու անհամար.
...ոգ, որ անոնք իրենց յաւիտենական աւերին մէջ՝
...ու մռայլ Արեւմուտքին անպատիւ մեղսակցութիւնը ունին.
...ի՛նչ հոգ, որ մեր գրացիները դաւաճաններ են ու տմարդիներ.
...մեր յուսահատական մաքառումին հրաշքներուն առջեւ ա-
մչնան անոնք.

...ե՛ղ մեր նահատակութեան արիւնոտ Թուղթ՝
...անքի մը պէս փակչի տիեզերքի սուտարդար ճակատին...
...անիմաց, որովհետեւ մինչ վարդաններու ժամանակէն գիտենք.
...տապարտ ոճիրին դէմ, մեր մեղքաճամ վրէժին մէկ շիթէն՝
մեր մէջ
...երուններու արիւնին աւիւնը՝ անխորտակելի բանակներ կը յա-
ռաջացնէ...

...կռի՛ւ եւ կրակ, յանուն խաղաղութեան, որ այս արտասուա-
թոր երկինքին տակ՝
...րիւնին ջրառուքէն պիտի ծաղկի՛, պիտի ծաղկի՛ այսօր...

∴

...մը, լաւ մը, քա՛մը, կը գուան հրեշտակները Ոլիմպոսի շանթա-
ծրար ամպերուն պէս.
...տուրքին հետ կուրծք կուրծքի, կոկորդ կոկորդի եւ ճակատ
ճակատի, տեսէ՛ք.
...Շողշուկը իր արիւնով կը կերտէ Հայաստանին Անկախութիւնը...
...ու, գիւղին սայլերը կուլան ճռիճնի մահերգին պէս.
...կոյսերը Մայիսի աղուոր վարդէ պսակներ ունին հերոս ճա-
կատներու համար.

...երկինքին մէջ ադենական ցնծութիւն կայ...
...արանէն մինչեւ բարձր Հայք, հսբաւի հովը տխուր երգ մը ունի
այդ գիշեր՝

...անի ձեզ, հազար երանի՛...
...երեւ Արարատին փէշերը որոտընդոստ կ'արձագանգեն՝
«Համոզուած ենք, որ միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն...»

Փարիզ, 23-5-1928 ԱՒԵՏԻՍ...

"ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ,, ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ շաբաթ մըն է, ցորեկ և գիշեր, սեղանիս վրայ է — կամ թեւիս տակ— այն հսկայ ու գոհար գիրքը զոր գրած է ընկ. Ս. Վրացեան եւ որուն անունն է «Հայաստանի Հանրապետութիւն»։

Օրերով անօթի մնացած եւ պատառիկ մը հացի կարօտ մէկը ձգե՞ր էք ճոխ մառանի մը մէջ, ուր կայ հացէն զատ մեղր, կարագ եւ պտուղներ։ Անօթի մարդը հոն պիտի շուարէր ու պիտի չգիտնար ուրկէ սկսիլ եւ ուր վերջացնել։

Մեր ծաղկած օրերուն փոթորիկէ բացուած անջրպետը մեզ կը բաժնէր այն երկրէն ուր Արարատի արեւը կը շողար։ Այդ արեւին ճառագայթները հետզհետէ կ'երկարէին Կարս, Ալէքսանդրապոլ, եւայլն, բայց որոնք չէին մտներ մեր նախկին սահմաններուն մէջ։

Իսկ մենք ստիպուած էնք միայն կարդալով իմանալ այն ինչ որ կատարուեր է, հայրենիք և պետութիւն ստեղծելու համար։

Պատերազմներ, դաշինք, խըռովութիւն, երջանկութիւն, Անկախութիւն, Երկիր, պետութիւն, խորհրդարան, նախարարներ, բանակ, զինուոր եւ այն բոլոր հսկայ պահանջները որոնք անհրաժեշտ են փոքր պետութեան մը առաջին քայլերուն։

Մերթ մպիտ աչքերու, մերթ հեծկլտուք, անձանձիր կը թղթատեմ այդ գանձարանը։

∴

«Մայիս 28»։

Չեմ կարող գտնել Հայոց պատմութեան մէջ թուական մը, որ Մայիս 28ի չափ հսսակ ունենայ։ Ամէնէն մեծը ու ամէնէն փառաւորն է ան, որովհետեւ Մայիսի 26էն 30 ու անկէ առաջուան եղած հերոսական կռիւներով փակուեցաւ այն ահաւոր անջրպետ...ը վեց դար։

Շնորհիւ հայ յեղափոխութեան, հայ ժողովուրդը Մայիս 28ին յարդարեց անկախութեան պողոտան որուն վրայէն քալեցինք երկուքուկէս տարի։ Ինչո՞ւ ոչ աւելի։ Այդ հարցումը տալու է ո՛չ թէ մեզի, ո՛չ թէ Դաշնակցութեան, այլ ամբողջ աշխարհին։ Ռուսական յեղափոխութիւնն ու անոր անմիջական հետեւանքը բոլշեւիկեան արկածախնդրութիւնը մերսաին կործանեցին մեր յոյսերուն հիմերը, որոնք սկսեր էին զրուիլ միայն մեր բազուկներուն շնորհիւ, Երեւանէն Կարս, Սեւանէն Վան, Ախալքալաքէն Զանգեզուր, Նախիջեւանէն Ղարաբաղ։ Չեմ խօսիր աւելի հեռաւոր հերանկարներու մասին, որ կրնային շատ չուշանալ Թրքահայաստանի ազատագրութեամբ։

Բալեցինք տարիներով, դարերով այն փշոտ ճամբաներէն, փուշերը արիւնեցին մեր ոտքերը, արեւը խանձեց մեր հոգին ու մարմինը. քալեցինք ինչպէս յաղնարիկ եւ պապակած ճամբորդ մը, հասանք մեր պաղուկ աղբիւրին, շրթեցինք մեր մէջքը, շնչեցինք առատ, լիաթոք, բայց ափսոս, դեռ ճամբան չէ հասած։

Հայ ժողովուրդը դեռ իր ձեռքին մէջ պիտի պահէ իր ցուպը։

Վա՜յ այն մարդոց որոնք կը համարձակին մեր անկախութիւնը մոռնալ եւ անոր վրայ ծիծաղիլ ինչպէս Թուրքը։

Վա՜յ այն սարսուկ հոգիներուն, որոնք իրենց խիղճն ու զգացումները պահ տուած են դրամատուններու մէջ, իրենց միլիոններուն հետ։ Վա՜յ այն պնակալէզներուն, որոնք այդ դրամի դարշահոտութեան շնորհիւ ծնծղայ կը զարնեն։

Վա՜յ այն հայրենադաւ գաղամածներուն ու աշխարհէն իզուր հաց սպառող ճաղատներուն, որոնք նենգ քմծիծաղով մը, պատահականութեան արդիւնք կը համարեն Ապրիլ 11ի, Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ յետոյ Սարդարապատ — Ղարաքիլիսէի, Բաշ-Ապարանի արիւններով օծուած ու նուիրագործուած անկախութիւնը։

Վա՜յ անոնց որ ծունկի եկած են մեր ազատագրութեան տապանաքարերուն առջեւ, եւ կը մերժեն Լօզանի դաշնագիրը, ի հեճուկս Հ. Յ. Դաշնակցութեան ու ի վնաս հայ ժողովուրդին։

Կ'ուզենանք մեր անկախութիւնը, մեր երկիրը, մեր Արարատը, տառապա՛ծ հայրենակիցներ։ Ժողովուրդներու կեանքը անհատներու կեանքին պէս կարճ չէ։

«Չի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր, ու թուով յոյժ ընդ փոքու սահմանել, եւ զօրութեամբ տկար, եւ ընդ այլով յոլով անգամ նուաճեալ թագաւորութեամբ, սակայն, բազում գործք արութեան գտանեն գործել եւ ի մերում աշխարհի»: (Մ. Խորենացի)

Այս գոհար խօսքերով կը սկսի «Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը, բայց ինծի կը թուի որ ասով ալ պիտի վերջանար։

Այո՛... բազում գործք արութեան գտանեն գործել եւ ի մերում աշխարհի»:

Յ. ՊՈՒՌՆԱՉԵԱՆ

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ֆրանսայի Նոր Երեսփ. ժողովին բացումը պիտի կատարուի Յունիս 1ին։ Շաբաթներէ ի վեր նորընտիր երեսփոխանները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն՝ յառաջիկայ նստաշրջանին իրենց գիրքը ճշդելու համար։ Հանդէպ կառավարութեան։ Ամէնէն կարեւոր խմբակը՝ Ռամկավար Հանրապետական Միութիւնը, որուն նախագահն է Թոշակներու նախարար Լուի Մարէն, երէկ ճշդեց իր դիրքը։

Ամէնէն կարեւոր խնդիրն է երեսփոխանական ժողովի Նախագահին ընտրութիւնը։ Կը կարծուի թէ Մարսիլիոյ ընկերվարական երեսփոխան Ֆէրնան Պուիսոն, որ վերջին երկու տարուան ընթացքին հեղինակաւոր եւ անկողմնակալ կերպով վարեց ժողովը, այս անգամ ալ թեկնածու պիտի ներկայանայ, հաւանաբար իրեն դէմ ուրիշ մրցորդ չպիտի ունենայ։ Գիւանի միւս անդամներու ընտրութեան մասին բաւական պայքար պիտի մղուի։

Ժողովին բացումը պիտի կատարէ ամէնէն տարէց երեսփոխանը Մորիս Սիպիլ։

Ցետոյ Երեսփ. ժողովը պիտի ընդհատէ իր աշխատանքները մինչեւ Երկուշաբթի։ Այդ օրը երեսփոխաններու ընտրութիւնը պիտի վաւերացուի։ Խնդրոյ առարկայ պիտի դառնայ Քոլմարի մէջ դատապարտուած երկու ինքնավարական երեսփոխաններու՝ Ցըքթ. Ռիքլինի եւ Ռոսսէի պարագան, նոյնպէս ժողովը իր խօսքը պիտի ըսէ համայնավար երկու ծանօթ երեսփոխաններու՝ Մէնէթրիէի եւ Քլամամուսի ընտրութեան վաւերականութեան մասին։

ԹՈՒԼՈՒԶԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Երէկ Թուլուզի մէջ բացուեցաւ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան տարեկան համաժողովը՝ կապիտոլ թատրոնի սրահին մէջ։

Ուրբաթ օր տեղի պիտի ունենար երիտասարդ ընկերվարականներու համաժողովը նոյն քաղաքին մէջ. սակայն վերջին պահուն յետաձգուեցաւ անորոշ պայմանաժամով։

Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն պատուիրակներ հասան Ուրբաթ օր եւ Շաբաթ առաւօտ Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ կարեւոր հարցեր։ Մասնաւորապէս պիտի ճշտուի Նոր խորհրդարանին մէջ ընկերվարական երեսփոխաններու բռնելիք դիրքը։

Տեղեկատուութեան համար հեռագրական եւ հեռաձայնական մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատուած է քովնտի սրահի մը մէջ։

Այսօր՝ Կիրակի իրիկուն Թուլուզի քաղաքապետարանը հացկերոյթ մը պիտի տայ՝ ի պատիւ ընկերվարական պատգամաւորներուն։

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՄԸ

Լոնտոնէն կ'իմացնեն թէ՝ ծանօթ ոգեհարց մը՝ պատուելի փօթթէր՝ գուշակած է որ Վէյմութ աւանը պիտի կործանի Երեքշաբթի օր, ժամը ճիշտ 3ը 53 անցած, ծովային յործանքի մը հետեւանքով, թէ Անգլիոյ հարաւային եզերքին կը սպառնայ ողողում մը։ Բայց Վէյմաւթի քաղաքապետութիւնը կ'ըսէ, նման գուշակութիւններէ ազդուելու չափ պզպզուն չէ, որ բնաւ իբար չէ անցած, եւ քաղաքը փորձանքէն ազատելու ո՛չ միայն որ եւ է միջոցի չի դիմեր, այլ նաեւ պատրաստութիւններ կը տեսնէ ընդունելու համար հետաքրքիրներու բազմութիւնը՝ որ թերեւս այս առթիւ պիտի փութայ Վէյմութ վազել, տեսնելու համար քաղաքի մը կորուստը՝ ծովու ջուրերուն տակ։

ՀԻՆ ՊԱԼԱՏԻ ՄԸ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանէն կը հեռագրեն.—

Պարսիկ կառավարութեան հրաւէրով, Ֆարս նահանգին մէջ պեղումներ կատարող գերման գիտնական մը Մորզայի անապատին մէջ գտաւ աւերակները հին պալատի մը, որ ճարտարապետական տեսակէտէ աւելի բարձր է քան նշանաւոր Թախտ Ջամշիտը՝ նոյն նահանգին մէջ։ Պեղումները տակաւին նախապատրաստական վիճակի մէջ են. սակայն մեծ յոյս կայ որ Պարսկաստանի պատմական անցեալին մասին թանկագին լոյս պիտի սփռէ։

Պարսիկ կառավարութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ այդ շրջանի պեղումներուն, որովհետեւ այդ կողմերը հողին տակ թաղուած քաղաքներ կան, որ զանազան հարստութեանց որով Պարսկաստանի մայրաքաղաքը եղած են։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՄԱՆԹԻ ՄԷՋ

Հայ Մարզական Միութեան ֆութպոլի Ա. խումբը՝ այսօր Շուազի-լը-Ռուաի մէջ մրցելէ յետոյ, վաղը՝ Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8.40ին, Սէն Լազարի կայարանէն պիտի մեկնի Մանթ, տեղական խումբին հետ մրցելու համար: Ֆրանսական խումբը զօրացած պիտի ըլլայ Շարփանթիէով, Ցարքով եւ Կոէցով, երեքն ալ Նախկին խաղացողներ Րէտ-Սթարի եւ Քլիւպ Ֆրանսէի:

Հայ Մարզականի ֆութպոլիստները կը հրաւիրուին Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8ին Սէն Լազարի կայարանը:

Վ. Հ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

Ահմէտ կը գտնուէր այս պահերէն մէկուն մէջ՝ երբ մարդ ...ին ...ը ոչնչացած կը զգայ։ Ա...ն ինչ կը հաւէր, ամէն ինչ կը ...էր իր մէջ, բացի այդ կնոջ ...ւքէն, բացի իր աչքեւ ցցուած ...ոգայլթող իրականութենէն։ ...ղոգուած, ջլատուած, հրաբորբ ...պաց մօտեցաւ անոր եւ ...կոտ հալուածքով դիտելով ...ն ըսաւ.

— Կի՛ն, զաւակիդ եւ գիւղիդ ...մէկ չարիք պիտի հասնի։

Ցետոյ, առանց աւելորդ մէկ ...բանեց թեւէն ուժգնօրէն, ...ր հետ դէպի հիւղակ սուզուեցաւ ...ահաբեկած երախան՝ ինքն ...ի գլուխ օրօրոցին մէջ ու այն ...տեն գինով ու կատաղի. մէկ վայրկեանի մէջ իր զօրաւոր կիրքին գոհացում տուաւ։

Ոչ զամ մը որ իր կիրքը յագեցուց, անպատում գորովով կծկուելով անոր կրծքին, շոյելով, համբուրելով, հառաչելով, տղէ մը աւելի մեղմ, անուշ բառերով կը խօսէր անոր հետ։

Ցաջորդ օրն իսկ, Ահմէտ բաժնուեցաւ Լազարինայէն, տանելով իր մարդերը որոնց վրայ վստահ չէր։ Խոստացեր էր Ֆրոզինի որ զաւակին ու գիւղին չարիք չպիտի հասնէր։ Պէտք էր խօսքը յարգել։ Դաշինքը բացարիկ պարագաներու ներքեւ կը ներկայանար։ Ահմէտ լաւ գիտեր այդ։ Ընդհանրապէս, միւսիւլմանը, մանաւանդ պատերազմի ժամանակ քրիստոնեայի մը տուած իր խոստումը յարգելու պարտաւոր չիզգար ինքզինքը։ Երբ ստիպուած է տալու այն խոստումներէն մէկը որ գիւանագիտօրէն «դաշնագիր» կը կոչուի, տրամաբանութիւնով խոյս տալ կը խորհի, ու այդ պարագային սուտը ոչ միայն արտօնուած, այլ նաեւ իրաւունք է։ Իրաւ ալ, երբ աւազակի մը ձեռք ինկած էք որ կը սպառնայ ձեզ, ստիպուած էք իր օրէնքին հպատակիլ։ Անմիջապէս որ ազատած էք եւ ձեր անձին տէրը, չէք կրնար ինքզինքնիդ պարտապան զգալ հանդէպ անձի մը որ բռնի ուժով ձեր անձին տիրացեր ու ձեզմէ խոստում է կորզեր...։

Թուրքին Եւրոպայի հանդէպ ունեցած մտածելակերպն է այս, եւ այդ պատճառաւ ամէն խղճահարութենէ զերծ կը մնայ ու իր յանձնառութիւնը չի յարգեր։

Բայց Թուրքին հոգեբանութիւնը տարօրինակ է։ Անոր համար քրիստոնեայ այրը միայն գոյութիւն ունի։ Քրիստոնեայ կինը հաշիւին մէջը չէ. երբ քրիստոնեաներուն մասին կը խօսի, այրը միայն կը տեսնէ. կինը քրիստոնեայ ըլլայ կամ ոչ կին մըն է պարզապէս. այսինքն անկարեւոր բան մը։ Անոր համար կարեւորութիւն չունի թէ՝ հարէմին մէջ քրիստոնեայ կիներ կան, անգամ մը որ հոն են, քրիստոնեայ ըլլալէ կը դադրին անոնք իր աչքին։ Միւսիւլման մը իր աղջիկը կամ քոյրը քրիստոնեայի մը կնութեան չի տար երբեք, եթէ ան կրօնափոխ չըլլայ։ Բայց իր պարզ մտայնութիւնով, իր տան մէջ կ'ընդունի քրիստոնեայ կին մը որ գաւանափոխ չէ եղած։ Այս երկբորդական մանրամասնութիւնը իր ուշադրութիւնը գրաւելու արժանի չի նկատեր։ Էականը զաւակն է։ Խոյամութիւնը ո՛չ ազգային գաղափար կը ճանչնայ, ոչ ալ ցեղի, կրօնք մըն է միայն. քանի որ որդին միւսիւլմանէ մը սերած է, միւսիւլման պիտի ըլլայ. մայրը կարեւորութենէ զուրկ է։

Երբ Ահմէտ կեցուց իր մարդիկը, անոնք բնազդաբար խորհեցան թէ պետքինը իր հարէմը տանիլ կ'ուզէր եւ տղան ալ Մարգարէին սպասաւոր մը ընել, ու միայն զարմացան որ արգիլուեցաւ իրենց գիւղը կողոպտել։ Ահմէտի մտածումին չէին թափանցեր. ան ի տես Ֆրոզինի, խենթեցնող կիրքով բռնուած էր, եւ այդ խելագարող վայրկեանին՝ իր խօսքը տուած էր Ֆրոզինի։ Արդ, երբ կին մը ըլլայ ան քրիստոնեայ կամ միւսիւլման, ըլլայ ան ամուսին կամ սիրուհի, երբ տիրոջը մորթին մէջ կիրքը կը վառէ, կ'ըլլայ անոր սիրական կենդանին, որուն ո՛չ ոք կրնայ, ո՛չ ալ կ'ուզէ բան մը մերժել։ Ահմէտ չէր հասկնար Ֆրոզինի մէկ հարուածով իր վրայ ըրած ազդեցութիւնը։ Մէկ բան կը զգար միայն. կ'ուզէր զայն տեսնել նորէն եւ միշտ։ Այն վայրկեանէն ի վեր որ զայն իր գիրկին կը նկատէր, իր խոստումն ալ նուիրական էր. որովհետեւ իր ազատ կամքովն էր եւ ոչ թէ բռնի ուժով, որ խոստացեր էր. պէտք էր յարգել զայն։

Հագիւ իր զօրագունդին հետ Ֆարսալ վերադարձած, մութը կոխելուն ձի կը հեծնէր ու սրարշաւ Լազարինա կը հասնէր, առանց հետեւորդի։ Ո՜հ, Ֆրոզին կը լսէր հեռուէն ձիուն քառասմբակ արշաւը։ Գիտէր որ ան էր անմիջապէս զգացեր էր թէ յաջորդ օրն իսկ պիտի հետապնդէր զինքը։ Հիւղակին առջեւ կանգ կ'առնէր, յանկարծ ներս կը մտնէր։ Բազուկները կը բանէր, համբոյրներովը կ'այրէր. այդ շքեղ էակին անվերջ տիրանալու փափաքէն գինով։ Այս այցելութիւնները բաւական չէին այլ եւս իրեն։ Չէր ուզեր զայն առանձին թողուլ, առանց անոր երթեւեկին տեղեկանալու։

Թարգմ. Գ. Ֆ.

(Շար.)

Եղած կարգադրութեան համաձայն, Պ. Նուպարի տրամադրած այդ գումարով հայ ուսանողներուն համար պիտի շինուի շէնք մը, որ պիտի կցուի Ազգային Հիմնարկութեան կողմէ Ուսանողական Ոստանին մէջ շինուելիք շէնքի մը։ Հայ Ուսանողական Տան վարչութիւնը պիտի յանձնուի ֆրանսական Ազգային Հիմնարկութեան։

Ճափոնի պատասխանը Քէլլոկի

Անգլիայէն վերջ Ճափոնի կառավարութիւնը եւս այսօր կուտայ իր պատասխանը Քէլլոկի ծանօթ ծրագրին, պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու մասին։ Ահա՛ գլխաւոր գիծերը այն վերապահումներուն, զորս կ'ընէ Ճափոն.

1. – Պէտք է ընդունիլ որ դաշնագիրը չպիտի արգիլէ այն զինուորական միջոցները, զորս Ճափոն անհրաժեշտ կը նկատէ իր պաշտպանութեան համար։ Եթէ այս կէտը ընդունուի, Ճափոն ուրախ պիտի ըլլայ յարելու ամերիկեան ծրագրին. 2.— Ճափոնական կառավարութիւնը կը փափաքի որ Միացեալ Նահանգները խորհրդաժողով մը հրաւիրեն՝ կարելի եղածին չափ շուտ։ 3.— Կառավարութիւնը չի կարծեր որ առաջարկուած դաշնագիրը հակառակ ըլլայ Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտին կամ Լոքառնոյի դաշինքներուն։

Հելլենական տագնապը անլուծելի

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ ծովակալ Քոնտուրիոթիս կրկին ընդունեց Վէնիզէլոսը, որուն հաւանութեան վրայ Հանրապետութեան Նախագահի ներկայութեան կանչուեցաւ նաեւ զօրավար Մէթաքսաս։

Այդ տեսակցութեան ընթացքին, Վէնիզէլոս առաջարկեց որ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները յարին հանրապետական վարչաձեւին։ Զօրավար Մէթաքսաս ընդունեց այս առաջարկը հաղորդել ժողովրդական կուսակցութեան պետ Ցալտարիսի։ Ցետոյ Վէնիզէլոս յայտարարեց.

— Եթէ բոլորը բացարձակապէս ճանչնան հանրապետական վարչաձեւը եւ բոլոր կուսակցութեանց պետերը կանխաւ ստորագրեն զայն, յանձնառու կ'ըլլամ անմիջապէս լքել ազատական կուսակցութեան ղեկավարութիւնը եւ մեկնիլ Ցունաստանէն՝ վերջին օրերս տարագրութեան մէջ անցընելու համար։ Կ'աւելցնեմ թէ այս ճամբորդութիւնը խիստ հաճելի պիտի ըլլայ ինծի համար։

Ժողովրդական կուսակցութիւնը երէկ գումարուեցաւ, վիճաբանելու համար Վէնիզէլոսի առաջարկին մասին, զոր մերժեց։ Այս պայմաններուն տակ, կը կարծուի թէ Վէնիզէլոս պիտի ստանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը։

Իտալիա եւ Սերպիա

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Պելկրատէն կը հաղորդէ որ խռովարար բանակցութիւնները, որոնք ժամանակէ մը ի վեր ընդհատուած էին, վերսկսած են։ Պելկրատի իտալական ցեսպան զօր. Պոտրէրօ, որ արձակուրդով մեկնած էր, յանկարծ վերադառնալով անմիջապէս տեսակցեցաւ արտաքին նախարար տոքթ. Մարինքովիչի հետ։ Ցետոյ դահլիճը նիստ գումարելով որոշեց վաւերացնել Նէթթունոյի դաշնագիրները, որոնք տարիներէ ի վեր կռուախնձոր դարձած էին երկու երկիրներու միջեւ։ Կը սպասուի որ Մարինքովիչ անոնց վաւերացումը պահանջէ Սքուփշթինայէն անմիջապէս։ Կառավարութիւնը մեծամասնութիւն ունի խորհրդարանին մէջ, որով եւ մեծամասնութեան քուէն պիտի ստանայ, սակայն Խրուաթիոյ եւ Տալմաչիոյ երեսփոխանները բուռն ընդդիմութիւն պիտի ընեն։ Ռատիչ եւ Փրիպիչէվիչ մեկնեցան Տալմաչիա, ուր հրապարակային ժողովներ պիտի գումարեն՝ Նէթթունոյի դաշնագիրներուն դէմ խօսելու համար։

∴ Նէթթունոյի դաշնագիրները կնքուեցան 1925ի Յուլիսին ու կը վերաբերին Ֆիումէի, Զառայի, «չէզոք գօտի»ի և Տալմաչիոյ խնդիրներուն ։

Ռուս նաւատորմը Պոլսոյ առջեւ

Թուրք կառավարութիւնը արտօնեց որ Սեւ ծովու ռուս նաւատորմը գայ շաբաթ խարսխէ Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ։ Աֆղանիստանի թագաւորն ու շքախումբը ռուսական «Ուքրայինա» յածանաւով պիտի մեկնին դէպի Պաթում, ուսկից Ամանուլլահ թագաւորը պիտի վերադառնայ իր մայրաքաղաքը՝ Քապուլ։

Ո՛չ մէկ լուր «Իտալիա»յէն

Երէկ գրած էինք թէ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկը հիւսիսային բեւեռին վերեւ սաւառնելէ յետոյ ուղղուած էր դէպի Շփիցպէրկ՝ իր խարիսխը վերադառնալու համար։ Երկար լռութենէ մը վերջ, որու ընթացքին ամբողջ աշխարհ կը վախնար թէ վտանգ մը պատահած է բեւեռախոյզներուն, զօրավար Նոպիլէ անթելով մը հաղորդեց թէ գիշերը կը յուսայ Քինկզպէյ հասնիլ։ Բեւեռախոյզը կ'աւելցնէր թէ ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին, ստիպուած էր պայքարիլ հովին, փոթորիկին ու անձրեւին դէմ։

Լուրի մը համաձայն, «Իտալիա» ստիպուած է կեցնել շարժիչ մեքենաներէն մէկը՝ պէնզինը խնայելու համար, այս կերպով իր արագութիւնը կէս առ կէս կը զեղչուի։ Նկատելով որ օդապարիկը 90 ժամուան համար վառելանիւթ ունէր, վերջին անթելէն յետոյ 24 ժամ եւս կրնար մնալ օդին մէջ։ Սակայն Շփիցպէրկէն հասած լուրերը կ'ըսեն թէ օդը շատ գէշ է եւ ոեւէ լուր չկայ «Իտալիա»յէն։

Կաթը կ'աժաննայ, հացը կը սղի

Ոստիկանական տեսուչ Քիափ լսելէ վերջ կաթի հայթայթիչներու ներկայացուցիչները, որոշեց Յունիս 1էն սկսեալ 10 սանթիմի զեղչ մը ընել կաթին վրայ, որուն լիտրը պիտի ծախուի 1 ֆր. 40ի։

Միւս կողմէ Քաղաքապետարանի խորհրդակցական յանձնաժողովը ալիւրին կենդինարը 245 ֆրանքէն 249ի բարձրացուց։ Որով եւ Մայիս 31էն սկսեալ հացին քիլօն պիտի ծախուի 2 ֆր. 30ի։

Երկու ֆրանսացի օդանաւորդուհիներ

Երկու ֆրանսացի օդանաւորդուհիներ՝ Մարիզ Պասթիէ եւ Տընիզ Քոլէն ծրագրած են օդանաւային արշաւ մը կատարել կեդրոնական Եւրոպայի մէջ, անցնելով Զուիցերիայէն, Իտալիայէն, Աւստրիայէն, Հունգարիայէն, Եուկոսլաւիայէն, Յունաստանէն, Պուլկարիայէն, Թուրքիայէն, Ռումանիայէն, Լեհաստանէն, Գերմանիայէն, Հոլանտայէն եւ Պելճիքայէն։ Օդանաւորդուհիները պիտի իջնեն իրենց այցելած երկիրներու գլխաւոր քաղաքները։ Մեկնումը տեղի պիտի ունենայ մօտ օրէն՝ Օրլիի օդանաւային կայանէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ ՓԸԹԻ ԺՈՒՌՆԱԼԻ ՍՐԱՀԸ

21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ **ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ**

կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GODARD, ծերակուտական, նախկին նախարար, Mr. KRAFFT - BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, և **ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. Աւնասեան, Ա. Տէր Կարապետեան, Զ. Փափազեան, Պ. Պ. Ն. Ղուկասեան, փեթրոկրատի օփերայէն և Ս. Նաւասարդեան։

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ

Հայ Արիները կը հսկեն կարգապահութեան.

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

—

Պուա Քոլոնպ.— Այսօր Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը Rue des Halles։

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Ա. ԱՐՕԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ,

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

ԹԻՒ 5 ՄԱՅԻՍ

Բովանդակութիւն.— 1. Խմբագրական՝ Անկախութեան Տասնամեակը, 2. Մայիս 28ը՝ (Ա. Ջամալեան), 3. Հայկական թերմոպիլէ (Հ. Գոսոյեան), 4. Անկախութեան սերունդը (Կ. Սասունի), 5. Մայիս 28ը Հայաստանում (Ա.), 6. Առաջին քայլեր, 7. Րաֆֆի (Ն. Ֆրանգեան), 8. Թուրքիոյ շուրջ, 9. Քրդական շարժումը խորհրդային ակնոցով (Աշոտ), 10. Ն. Ֆրանգեան (Հ. Ա.)։

Նաեւ շարք մը նկարներ։ Ճակատը՝ հայկ. անկախութեան հիմնադիրին՝ Արամի մեծադիր նկարը։

Գին 2.50 Ֆրանք։ Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը յառաջիկայ Դշ. ժամը 8.30ին, Դրագարանի սրահը։

Լիոնի Քեռի խումբի դասախօսական ժողովը՝ յառաջիկայ Չորեքշաբթի ժամը 8.30ին։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ճ. ։ Նիւթ՝ Հայաստանի ներկայ վարիչներու քաղաքականութիւնը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։ Մուտք կը տրուի փափաքողներուն

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

	3 ամս	6 ամս	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՄԱՅԻՍ
1928
29 MAI 1928

... ՏԱՐԻ ԹԻՒ 659 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՐԱԿԻ ՕՐ, ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

...ԱՅՐԵՆԻՔԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

...արելի չէ բառերով նկարագրել այն ինչ որ տեղի ունեցաւ ...կի օր, Փարիզի սրտին վրայ, «Փրթի Ժուռնալ»ի սրա... մէջ:

...ոնէ մենք չենք յիշեր այսքան խեղայեղ ոգեւորութիւն եւ ...յց տեսարան, սա շքեղ պողոտաներուն վրայ, բացի ...նիկի յուղարկաւորութենէն, որ դարձեալ կապ ունէր ...նոյն գաղափարին հետ:

Ամբողջ ժողովուրդ մը շարժման մէջ՝ մէկ ազդանշանի վրայ: ...նուած առնուազն երկու հազարնոց ընդարձակ սրահի ...ւ յարակից լայն սենեակներու և նրբանցքներու մէջ, դէպի ...հաններու բարձրացած կամ սանդուղներու վրայ, քրտինք... մէջ, իրար հրմշկտելով: Ոչ թէ աթոռ, այլ ոտքի տեղ ...նելն իսկ դարձած էր անհնար:

Եւ շատեր իրաւամբ կը գանգատէին որ կարգադիր Մար... ...մբը հեռատես չէ եղած, աւելի ընդարձակ սրահ մը վար... ...համար: «Ժողովուրդին կողմէ բողոքագիր պիտի ղրկենք ...», կը տրտնջային աջ ու ձախ:

Այնտեղ էին ոչ միայն ժողովուրդի խոնարհ խաւերը, որոնք ...ափառ կրակն են բոլոր ազգային շարժումներուն, այլ և ...ք որ տարին մէկ անգամ՝ հազիւ կ'երեւան հայկական ...նակի մէջ, այն ալ ժամուն դուռը:

Չկար արուարձան մը որ իր ներկայացուցիչները ղրկած ...ր, նոյն իսկ վերջին շոգեկառքը կորսնցնելու գնով: Եւ ...Որէն չզրկուելու համար, գործավորուհի մայրիկներ յանձն ...էին բերել նաեւ իրենց ծծկեր երախաները:

Եւ այս բոլորը՝ այնպիսի շրջանի մը մէջ, ուր ոչինչ ու... ...մխիթարական: Ոչ իսկ աւետաբեր հեռանկար մը:

Եւ տակաւին չյիշեցինք բազմութիւնը օտար հիւրերուն, ...եկամներու եւ հարեւաններու, պաշտօնատարներու եւ մտա... ...կաններու, բոլորն ալ, ինչպէս անհամար բազմութիւնը՝ ...ոգոյն խորհրդանշաններ իրենց լամբակին վրայ, եւ խորա... ...ազդուած՝ հալածական եւ չարչրկուած ժողովուրդի մը ...ապա խանդավառութենէն եւ յարաճուն հայրենասիրութենէն:

Շատ կը խնդրեմ, ամէն անգամ որ այսպիսի հայկա... ...հանդէսներ ունենաք, ինծի լուր տուէք», կը շշնչէր Պուք... ...մեծ թերթին՝ «Ունիվէրսել»ի թղթակիցը,— պատկառելի ...նի մը:

Այո՛, կիրակի օր ամբողջ ժողովուրդ մը քրտնեցաւ եւ՛ մարմ... ...եւ՛ գաղափարով:

Այնքան վարակիչ էր մթնոլորտը եւ այնքան ինքնաբուխ ...հարազատ

– «Մենք չլսեցինք, մեզի համար ալ պէտք է կրկնուին ...սրահին ճառերը», կ'աղաղակէին անոնք որ մնացեր էին յա... ...կից սրահներուն մէջ, կամ կը հոսէին սանդուղներն ի վեր...

Մ'վ քովէ քով բերաւ այս վիթխարի բազմութիւնը: Որ ...կր վառեց անոնց հոգին, ամէն յոգնութիւն մոռցնելով ժա... ...էն մինչեւ 12:

Միեւնո՛յն կախարդական նշանախօսքը.— Ազատութիւն ...րենիք

Կարօտ՝ եւ՛ մէկուն ե՛ւ միւսին: Գիտակից, անգիմադրելի ...տրրական պահանջը ափ մը հողի եւ սեփական դրօշակի: Պատկերը աննախընթաց է մանաւանդ անոր համար որ, ...յ ժողովուրդը հազիւ շրթունքին մօտեցուցած էր ազատու... ...ն բաժակը, վեց դարերու ստրկութենէն յետոյ:

Այն ալ՝ չափազանց եղերական պարագաներու մէջ, դեռ ...ագար 1915ի հայաջինջ սարսափներու զարհուրելի մղձա... ...ջէն: Երբ դեռ վերջնական ձեւ չէր առած իր ազատու... ...ւնը սեփական հայրենիքի կազմակերպութիւնը:

Եւ վերջապէս, այսօրուան տարագիրներէն քանի՞ հոգի ...ն տեսնել այդ օրերը, 1918 Մայիս 28էն մինչեւ անոր խա... ...ումը 1920 Նոյեմբերին . . .

Ուրեմն, վերջին տասը տարիները իրենց քստմնելի ելեւէջ... ...ով, վարդի մը բողբոջումէն, արշալոյսի մը առաջին ցոլքերէն ...ինչեւ ամենի վերիվայրումներն ու դղրդագին տապալումը, ...ինչեւ 1921էն ի վեր քաշքշուած սա գորշ եւ ընդվզեցուցիչ ...րինակութիւնը,— ուրեմն այս բոլորը շատ աւելի խորա... ...ցած, ճիւղաւորած և զարգացուցած են հայրենիքի եւ ազա... ...թեան գաղափարը, քան վերջին հարիւր յիսուն տարուան ...նումներն եւ տքնութիւնները:

Հայկական սարալանջերէն եւ գիւղերէն արձակուած ճիչը— ...ատութիւն եւ Հայրենիք— սաւառնելով քաղաքներու, ար... ...ն գետերու, անապատներու եւ կախաղաններու վերեւ, եկած ...արմատներ ձգած է նոյն իսկ սա լերկ եւ լպրծուն պողո... ...ներուն վրայ:

Հայրենի՛ք եւ ազատութիւն,— այլեւս ոչինչ կրնայ խլել ...այս արի եւ հպարտ ժողովուրդի ափէն: Ոչ իսկ Աստուած: ...Դուք սաղմնային, խուսափուկ երեւոյթներ չէք այլ եւս: Ոչ ...ամուլ հառաչանքներ:

Այլ արգասաւորուած, միս ու ոսկոր դարձած հանգանակ, որ ...նայ հրաշքներ գործել:

Շ.

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԵՏ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

ՀԱՆԴԷՍԻ ՄԷՋ ՀԱՆԴԷՍ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՕՏԱՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի իրիկուն, Հայաստանի անկախութեան տասնամեակին տօնակատարութիւնը իսկապէս համազգային խանդավառ հանդէսի մը երեւոյթն առաւ: *Փրթի Ժուռնալ*ի ընդարձակ սրահները կը յորդէին մինչեւ պատուհաններն ու սանդուղները. ժամանակէն շատ առաջ, այնպէս որ ժամը 8.30ին հասնողները ոտք դնելիք տեղ անգամ չէին գտներ եւ մօտ հազար հոգի կը հաշուուին անոնք, որ ուշացած ըլլալով ստիպուեցան ետ դառնալ:

Կարգապահութիւնը կատարեալ էր եւ ոչ իսկ ոստիկան կար:

Բեմին խորը դրուած էր հայկական զինանշանը, կանաչներով շրջանակուած եւ հայկ. ու ֆրանս. դրօշակներով շրջապատուած: Բեմին ճակատը գրուած էր՝ «Կեցցէ՛ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան», իսկ ելեկտրական լոյսերով կը ցուցադրուէին 1918 Մայիս 28—1928 Մայիս 28 եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան սիմբոլը վերտառութիւնները:

Կարելի չէ հաշիւը տալ ներկաներուն. ա՛յնքան բազմաթիւ էին անոնք: Օտար հիւրերն անգամ ճամբայ չէին գտներ ներս մտնելու եւ հիւրամեծարները արիւն-քրտինքի մէջ կը մտնէին՝ զանոնք առաջնորդելու համար:

Օտար հիւրերէն յիշենք Ծերակուտական եւ նախկին նախարար Ժիւսթէն Կոտար, Ծերակուտական Վիքթոր Պէռար, փաստաբան Թիպօ, փրոֆ. Ֆրէտէրիք Մաքլէր, Տնտեսական ընկերութեան ներկայացուցիչ Ալեօ, ռուսական երեք նախկին դեսպաններ՝ սր Կիրս, Նիլիւտօֆ եւ Մաքլաքօֆ, Պոլսոյ դեսպանատան աւագ թարգման Մանտելշթամ, Վրաստանի կողմէ՝ նախկին վարչապետ Ժորտանիա, Չխենկելի, Ռամիշվիլի, Կամպաշիձէ, Ձուղաձէ եւ ուրիշներ, Ատրպէջանի կողմէ՝ Թոփչիպաշէֆ, Ճէյխունզատէ եւ Ըէսուլզատէ Մէհմէտ Էմին պէյ, Ուկրայինայի կողմէ Շափավալ եւ ուրիշ ներկայացուցիչ մը, Հիւս. Կովկասի լեռնականներուն կողմէ Փարիզի ներկայացուցիչ Չերմոյէֆ եւ Գամատօֆ, Թուրանի կողմէ՝ Նալպանտօֆ եւ բազմաթիւ ուրիշ օտարական բարձրաստիճան հիւրեր: Ներկայացուցիչներ կային նաեւ օտար մամուլէն, բացի տեղական թերթերու թղթակիցներէն, յիշենք «Ժուռնալ տը Ժընեւ»ի խմբագիր Ժան Մարթէնը եւ Պուքրէշի մեծագոյն թերթին՝ «Ունիվէրսուլ»ի Փարիզի թղթակիցը: Էս-էր կուսակցութեան կողմէ Մինօր եւ Լըպէտէվ (նախկին ծովային նախարար), Վիեննական Մխիթարեան Արհիատեկէս Վրդ. Մլքիսեդեան: Ուկրայինայի զինուորականներուն կողմէ զօր. Խուտէնիչ անձամբ շնորհաւորութիւնները ներկայացնելէ յետոյ մեկնեցաւ:

Իսկ համակրական նամակներ գրած էին՝ Ֆրանսայի պատերազմական նախարար Պ. Փօլ Փէնլըվէ, Ծովային նախարար Պ. Ժորժ Լէյկ, Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Պ. Անտրէ Թարտիէօ, Թոշակներու նախարար Պ. Լուի Մարէն, Ծերակոյտի նախագահ Պ. Փօլ Տումէր, Փարիզի զինուորական կառավարիչ զօրավար Կուրօ, Արտաքին Նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Պ. Պէրթըլօ եւ պաշտօնատար Պ. Սիքար, Ֆրանսայի Ակադեմական Անդամ, ընկերվարական երեսփոխան Պ. Փիէռ Ռընոտէլ, փաստաբան Հանրի Ֆայրի, Փարիզի յունական դեսպան Պ. Փոլիթիս, Միջազգային Կ. Խաչը, ռուս առժամեայ կառավարութեան վարչապետ Կէրէնսկի, Աւկսէնտիէֆ, Զաքարիա Հայասէրներու Դաշնակցութիւնը, Գերմանիոյ ցոքթ. Յոհաննէս Լեփսիուս Միսիոնը, ցոքթ. Շրայպէն, ցոքթ. Գրինֆիլտ, Պելճիքայի Ծերակոյտի փոխ նախագահ Պ. Լաֆոնթէն, Ծերակուտական Պ. Լուի տը Պրուքէր, Ֆրանսայի *Լա Նուվէլ Ռըվիւ Սոսիալիստ* թերթին կողմէ Պ. Ժան Լոնկէ, իրաւաբանական վարժարանի փրոֆէսոր Պ. Լուի լը Ֆիւր, Մարդու եւ Քաղաքացիի իրաւունքներու Լիկայի վարչութեան անդամ տիկին Մէնար Տորիան, Փոցտամէն ցոքթ. Յոհաննէս Լեփսիուս, Գերմանիայէն ցոքթ. Ֆարէր Նթիըր, Ուկրայինացի իշխան Թարասէվիչ, նախկին դեսպան, Գաղթային մանուկներու Պաշտպան կոմիտէն, Ռուս համալսարան ուսուցչական կեդր. կոմիտէ, Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Եւրոպայի ընդհ. քարտուղար Կորտըն Պէրրի, զօրավար Քիշմիշեան, զօրավար Կուտուզօֆ, Վ. Պրոկոպովիչ, էս-էր կուսակցութեան կողմէ Մ. Վիշնիաք, *Յառաջ* գրական միութիւնը: Հեռագիրներ ղրկած էին Պերլինի Դաշնակցական կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն, Մարսէյլի բանուորները եւլն.: Լոցի Լեհաստան Հայերուն կողմէ դրկուած էր ուղերձ մը՝ մագաղաթի վրայ ոսկեզօծ տառերով, ճակատը զարդարուած հայկական երկու դրօշակներով:

Ժամանակը ուշ ըլլալուն եւ օդի տաքութեան պատճառաւ, կարելի չեղաւ այս բոլոր ուղերձները կարդալ:

Հանդէսին նախագահեց ընկ. Ա. Ահարոնեան, որ խօսեցաւ նախ ֆրանսերէն յետոյ հայերէն. հետզհետէ խօսեցան ընկ. Շաւարշ Միսաքեան, Ծերակուտական Պ. Ժիւսթէն Կոտար, Պ. Քրաֆթ-Պոնար եւ Անգլիոյ վարչապետին սղան Պ. Օլիվըր Պոլտուին, որոնց առաջինը Ժընեւէն, երկրորդը Լոնտոնէն յատկապէս եկած էին հանդէսին ներկայ ըլլալու համար: Ցիսուն հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը եւ ծանօթ արուեստագէտներ ու արուեստագիտուհիներ մասնակցեցան գեղարուեստական բաժնին:

Եւ դուրսը մնացող ժողովուրդին եւ հետզհետէ հասնողներուն փափաքին գոհացում տալու համար, երկրորդ հանդէս մըն ալ սարքուեցաւ յարակից մեծ դահլիճի մը մէջ: Խօսեցան ընկերներ Ա. Ահարոնեան, Ա. Ջամալեան, Շ. Միսաքեան, Պ. Ա. Շահխաթունի եւ ռուս էս-էր կուսակցութեան պետերէն նախկին Ծովային Նախարար Լըպէտէվ, որուն մայրը Հայ է:

Տեղի անձկութեան պատճառաւ մանրամասնութիւնները կը հրատարակենք յաջորդով:

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՉՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԶ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի Մարսէյլի կեդր. վարչութեան հանգանակութիւնը (ցանկը յաջորդով)	5000.—
Պ. Քամիլեանց՝ Թէոդիկի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի	100.—
Գումար	5.100.—
Ին. ցանկին գումարը	31,165.15
Ընդհ. գումար	36,265.15

. Խմբագիր.

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 Մայիս.— Երկրաշարժի աղէտեալներու համար տեղւոյս ազգային իշխանութեան հաւանութեամբ ու հակակշռին տակ հանգանակութեան գործը առաջ կը տարուի երեք ժապաւինեալ տոմարներով:

Իբր անմիջական օգնութիւն, ձեզի կը փոխադրենք 5000 (հինգ հազար) ֆրանքի գումար մը առ հաշիւ, նուիրատուներու ցանկով միասին:

Ի դիմաց Կարմիր Խաչի վարչութեան՝ Ատենապետուհի՝ Տ. Սէրէնկիւլեան, վամ Ատենադպրուհի՝ Հ. Պալտասարեան:

ԹԷՈԴԻԿԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ ողբացեալ Թէոդիկի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի եկեղեցին:

Ներկայ էր՝ խուռն բազմութիւն մը, որուն մէջ աչքի կը զարնէին բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր,— Պ. Պ. Ա. Ահարոնեան, Լ. Բաշալեան, Հ. Մելիքեան, Ա. Վաչեանց, Ա. Ջամալեան, Ն. Աղոնց, Իշխան Բորիս Արղութեանց, Ն. Օհանեան, Տէր Ներսէսեան եղբարք, Ա. Անտոնեան, Ե. Թօլայեան, Տ. Գէորգեան, Մ. Նաթանեան, Ա. Կէվրէկ, Մերուժան եւ Մկրտիչ Պարսամեան, Ա. Չօպանեան, Տքթ. Թորգոմեան, Տքթ. Գրիգորեան, Աստուածատուր Հարենց, Յ. Տէր Յակոբեան, մամուլի ներկայացուցիչներ, Յառաջի եւ Մասիսի գրաշարները եւայլն:

Արարողութեանց կը նախագահէր Վռամշապուհ եպսկ., որ դամբանական մը խօսեցաւ: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին ողբացեալ վաստակաւորին զաւակը՝ Վահագն Թէոդիկ (Ամերիկա), ազգականները, Յառաջի խմբագրութիւնը, Մասիս տպարանի պաշտօնէութիւնը, Տէր Ներսէսեան եղբարք, Կավռօշի խմբագրութիւնը, Ա. Չօպանեան եւ Յարդգող:

Արարողութիւններէն յետոյ թափօրը առաջնորդուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը (149e division, 18e ligne, 21me fosse), դագաղին կը հետեւէր ընտրեալ բազմութիւն մը՝ այնտեղ դամբանականներ խօսեցան Պ. Պ. Լ. Բաշալեան, Շ. Միսաքեան (Յառաջ), Ա. Չօպանեան, Տիկ. Զաբէլ Արապաճեան (Նոր Երկիր), Եղ. Տարօնեան (Յարդգող), Տ. Նշանեան (Տրամաթիք), Արտաշէս Յովհաննէսեան, շեշտելով տարաբախտ վաստակաւորին մատուցած թանկագին ծառայութիւնը հայկական մշակոյթին համար: Պ. Շ. Միսաքեան բաղձանք յայտնեց որ Թէոդիկ ունենայ ոչ թէ մարմարեայ պաղ դամբարան մը Փարիզի մէջ, այլ իր անունով սրահ մը Հայաստանի մատենադարանին մէջ, իբրեւ կենդանի յիշատակարան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան կը դաշնակցին

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Շաբաթ օր բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշնագիր մը կնքուեցաւ Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի միջեւ: Այս դաշնագիրը, որ կը հաստատէ քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւն մը, ինչպէս նաեւ մշտնջենական բարեկամութիւն մը երկու պետութեանց միջեւ, ստորագրուեցաւ երկու արտաքին նախարարներուն կողմէ եւ կը բաղկանայ ինը յօդուածներէ ու մէկ փրոթոքոլէ:

Դաշնագրին 3րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ կողմերը չեն կրնար մաս կամել ոեւէ քաղաքական, զինուորական կամ տնտեսական զինակցութեան կամ համաձայնութեան, ո՛չ ալ մասնակցիլ թշնամական գործողութեան մը, որ ուղղուած ըլլայ միւս կողմին դէմ:

Յօդուած 5րդով Թուրք հանրապետութիւնը յանձնառու կ'ըլլայ ընտրել եւ Աֆղանիստանի տրամադրութեան տակ դնել իրաւական, գիտական եւ զինուորական մասնագէտներ, դիւրացնելու համար աֆղան ազգին զարգացումը բանակի եւ կրթութեան մարզերուն մէջ:

Յօդուած 6րդը կը դնէ այն սկզբունքը թէ երկու երկիրներու հպատակները պիտի օգտուին ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի իրաւունքներէն: Այս մասին մասնաւոր դաշնագիր մը պիտի պատրաստուի:

7րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ բացի համաձայնագրի նիւթ կազմող կէտերէն, երկու երկիրները ազատ են դաշնագիրներ ստորագրել ուրիշ երկիրներու հետ:

Դաշնագիրը կնքուած է տասը տարուան համար:

Կցուած փրոթոքոլը կ'ըսէ թէ երկու ազգերու միջեւ տնտեսական գործակցութիւն մը որոշուած ըլլալով, երկու կողմի մասնագէտները ամենակարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ պիտի խորհրդակցին՝ անոր գործադրութեան անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար, մանաւանդ փոխադրութեանց եւ հաղորդակցութեանց մասին:

«Ժուռնալ»ի քաղաքական բաժնի խմբագիր Սէն-Բրիս կը գրէ այս առթիւ.—

— Ամէն մարդ կը հարցնէր թէ ի՛նչ դուրս պիտի գայ աֆղան վեհապետներու այս ճամբորդութենէն: Բոլորին ժպիտները ուղղուած էին անոնց վրայ. Լոնտոն եւ Մոսկուա իրարու վրայ կը հսկէին: Նախանձող չպիտի գտնուի: Ամանուլլահ Թագաւորը Թուր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՂԱՆԱԿԸ

Կիրակի, Մայիս 20ին, տեղի ունեցան Գերմանիոյ բոլոր վայրերուն մէջ համապետական-խորհրդարանի (Ռայխսթակի) ընտրութիւնները։ Միեւնոյն օրը ընտրութիւններ՝ կատարուեցան նաեւ Գերմանիոյ Դաշնակցութեան մաս կազմող չարք մը պետութիւններու երկրային խորհրդարաններուն (Լանտթակ) համար Փրուսիա, Պավարիա, Վիւրթըմպէրկ, Օլտընպուրկ եւլն.։

Ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքները արդէն իսկ հրապարակի վրայ են եւ կարելի է ընթերցողներուն պատկեր մը տալ անոնց մասին։

Նախ՝ մէկ երկու խօսք Գերմանիոյ ընտրական ձեւին մասին։ Պատերազմէն առաջ ալ, յայտնի է, Գերմանիոյ համապետական ընտրութեանց (Ռայխսթակ) համար գոյութիւն ունէր ընդհանուր ընտրական իրաւունքը, զոր Պիզմարք հաստատած էր։ — հարկաւ բոլորովին տարբեր միտումներէ առաջնորդուած։ Եւ սակայն ընտրական իրաւունք կը վայելէին մի միայն այր մարդիկը, անշուշտ չափահաս։ Ինչ կը վերաբերի Փրուսիոյ եւ դաշնակցային միւս պետութեանց, անոնց ընտրական իրաւունքը խիստ սահմանափակ էր աշխատաւոր խաւերուն համար, քանի որ ան պայմանաւորուած էր դրամական սակով, վճարուած տուրքին քանակով։

Այդ էր պատճառը, որ մինչ պատերազմէն առաջ ալ ընկերվարականներն ու ժողովրդավար հոսանքները բաւական թիւով երեսփոխաններ ունէին Ռայխսթակին մէջ, անոնք ընդհակառակն շատ աննշան չափերով միայն ներկայացուած էին Լանտթակներու մէջ։ Ասոր համար էր նաեւ, որ վերջիններս եւ մանաւանդ Փրուսիան կը սեպուէին յետադիմութեան մէկ մէկ օջախներ։

Գերմանիոյ պարտութեան հետեւանքով տեղի ունեցած յեղաշրջումը հիմն ի վեր փոփոխեց ընդհանուր երկրին պետական կազմը ամբողջապէս, նաեւ, մասնաւորապէս, ընտրական իրաւունքը։

Գերման Հանրապետութեան Սահմանադրութեան համաձայն՝ բացի տարիքէն, որեւէ սահմանափակում չկայ ընտրութեանց համար։ Այր թէ կին, եթէ չափահաս են, 20 տարին լրացուցած, իրաւունք ունին մասնակցելու ընտրութիւններուն, հաւասար (մէկական, ձայնով՝ թէ՛ Ռայխսթակին, թէ՛ Լանտթակերուն եւ թէ՛ քաղաքային, գաւառային եւ այլ կարգի ընտրութիւններուն։

Այսպէսով, համապետական ընտրութիւններուն մասնակցելու իրաւունք ունեցող քաղաքացիներուն թիւը այս երկրին մէջ 40 միլիոնէն շատ պակաս չէ ներկայիս։ Ընտրութիւններուն կը մասնակցին սակայն ոչ-բոլորը, այլ, սովորաբար, շուրջ 30 միլիոն հոգի։ Այս անգամ մասնակցեցան մօտ 31 միլիոն։ Մասնակցողներուն թիւը, որոշ վայրերու մէջ հասաւ 85-90 առ հարիւրի։

Դիտուած երեւոյթ է, որ կիները առհասարակ, մեծ մասով, չափաւոր եւ պահպանողական կուսակցութիւններուն ձայն կուտան. բաղդատաբար քիչերը՝ ընկերվարականներուն, աւելի քիչերը՝ - համայնավարներուն, ինչպէս նաեւ ծայրայեղ աջակողմեաններուն։ Ասիկա կը բացատրուի իրենց իսկ, կիներու, խառնուածքին բաղդատական չափաւորութիւնով. արմատական գաղափարներուն հակամէտ չըլլալով։ Այս ընդհանուր կարծիքը թուական տուեալներով հաստատելու համար, վերջին ընտրութիւններուն առեն կարգադրուած էր, որ կիները այրերէն զատ տուփերու մէջ նետեն իրենց ընտրական տոմսերը, որպէսզի յետոյ առանձին արդիւնքները այդ տեսակէտէն պարզուին։ Արդիւնքները այդ տեսակէտէն պարզուած չեն։

Ինչ կը վերաբերի առաջին անգամ ընտրութեանց մասնակցողներուն, այսինքն նոր չափահաս դարձած ընտրողներուն, ատոնք, ընդհակառակն աւելի ծայրայեղ կուսակցութիւններուն ձայն կուտան, — ըլլայ ձախ կամ աջ։

Ընտրական աշխարհագրութեան տեսակէտէն ամբողջ Գերմանիա բաժնուած է 35 շրջաններու։ Ռայխսթակի երեսփոխաններուն թիւն է այս անգամ՝ 489։ Ամէն մէկ ընտրական շրջանակի մէջ միջին հաշուով ընտրելի են 14 պատգամաւորներ։

Ընտրութիւններուն կը մասնակցին կուսակցութիւնները, իրենց ներկայացուցած ընտրելիներու ցանկով։ Ուրեմն ժողովուրդը կ'ընտրէ ո՛չ թէ այս ինչ կամ այն ինչ անձը իբր երեսփոխան, այլ այս կամ այն կուսակցութեան առաջարկած թեկնածուներու ցանկը ամբողջապէս։ Ձայն կը տրուի ուրեմն կուսակցութեանց ցանկերուն։ Որով ընտրող քաղաքացիին անձն ու կամքը բաւական կրաւորական վիճակի մը մէջ կը դրուի։ Այս ընտրական ցանկերուն եւ շրջանակային եղանակին դէմ բաւական ուժեղ դժգոհութիւն կայ անխտիր բոլոր հոսանքներուն մէջ։ Ցանկութիւն կայ՝ ապագային վերադառնալու անհատ երեսփոխանի մը ընտրութեան եղանակին, որուն համաձայն ամէն մէկ շրջանակի մէջ մէկ երեսփոխան միայն կրնայ ընտրուիլ։ Այս ձեւ ընտրութեան մէջ թեկնածուին անհատական արժանիքներն ու կարողութիւնը մեծ դեր կը խաղան, միւս կողմէ ընտրողն ալ ազատօրէն կրնայ իր քուէն տալ՝ իր ուզած թեկնածուին։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մայիս 20ի ընտրութեանց մասնակցեցան ոչ պակաս քան 32 կուսակցութիւններ։ Ասոնց կէսէն աւելին, 18ը, եւ ոչ իսկ մէկ աթոռ շահեցաւ։ Այդ «կուսակցութիւններ» արդէն իսկ պատահական համախմբումներ էին, գուրկ քաղաքական ո եւ է արժէքէ, իրարու քով եկած ոչ որոշ անհատներու խմբակցութիւններ։

Աթոռ շահած 14 կուսակցութիւններէն ալ հազիւ 6—7ը այդ անունին արժանի քաղաքականընկերային կազմակերպութիւններ են։ Միւսները առանց հետաւոր կամ մօտաւոր ճիւղաւորումներ սեպելու է։

Սկսելով ծայրայեղ ձախէն համայնավարներու եւ ընկերվարականներու մասին բացատրութիւն տալու պէտք չկայ։ Որոշ է իրենց կազմը, ծրագիրը եւ քաղաքականութիւնը։

Դեմոկրատները (ռամկավար) միջին դասակարգին պատկանող ազատական-ժողովրդավար խաւերէ կը բաղկանան— առաւելապէս առեւտրականներ։ Իրենց քաղաքական-կուսակցական կշիռը փոքր է խորհրդարաններուն մէջ, բայց ունին ազդեցիկ մամուլ։ Համաշխարհային չափանիշով Գերմանիոյ ամէնէն մեծ երեք թերթերը՝ Պերլինէր Թակեպլաթ, Ֆոսիշէ Ցայթունկ եւ Ֆրանքֆուրթէր Ցայթունկ այդ ուղղութեան թերթեր են։ Թէեւ երեքն ալ կուսակցական օրկաններ չեն, այլ անհատական-դրամատիրական (հրէական) ձեռնարկութիւններ։

Յետոյ կուգայ Կեդրոնի կուսակցութիւնը, որ զուտ դաւանական բնոյթ ունի եւ կաթոլիկ Գերմաններու կուսակցութիւնն է։ Մշակութային-կրթական խնդիրներու մէջ բացարձակ յետադիմական է. քաղաքական եւ ընկերային խնդիրներու մէջ, հանրապետական եւ կողմնակից ընկերային չափաւոր բարենորոգումներու։ Կաթոլիկ բանուորներուն մեծ մասը իր հետ է, անոնց հետ միասին նաեւ՝ կաթոլիկ առեւտրականներն ու կալուածատէրերը։ Իրական ազդեցութիւնը կուսակցութեան մէջ՝ այս վերջիններուն ձեռքն է, որոնց մէջ կան Մարքս եւ ուրիշ շատեր կը պատկանին, եթէ հաշուելու ըլլանք Վիրթը եւ ուրիշ մէկ քանիներ։

Հանրապետական են իսկապէս Գերմանիոյ մէջ Սոցիալ-Դեմոկրատները, Դեմոկրատները եւ Կեդրոնի կուսակցութիւնը միայն։

Կեդրոնէն աջ այսպէս կոչուած «Ժողովրդ.» կուսակցութիւնը (Շթրէզէմանի խմբակցութիւնը), գերման խոշոր դրամատէրերու եւ գործարանատէրերու քաղաքական խմբակցութիւնն է։

Այդ չի խանգարեր, որ բոլոր հանրապետականները անխտիր պաշտպանեն Շթրէզէմանի արտաքին քաղաքականութիւնը, զոր իրենցը կը սեպեն։ Ներքին խնդիրներու մէջ այս կուսակցութեան համակրութիւնը աւելի շատ աջերու կողմն է, իրենց հանրապետականութիւնն ալ խիստ կասկածելի է։

Ասոր կուգան Գերման-Ազգայնականները կամ Փանգերմանականները։ Որոշ է իրենց դիմագիծը։ Ամէնէն ծայրայեղ աջերն են՝ «Ժողովրդային», «Ազգային ընկերվարական» եւ այլ անուններու տակ ծանօթ միապետական փոքրախմբակցութիւնները (Լիւտէնտորֆ, Հիթլէր եւն.)։

Մնացեալ փոքր կուսակցութիւններէն՝ «Պավարիոյ Ժող. Կուս.»ը Կեդրոնին մօտ խմբակցութիւն է, այսպէս կոչուած «Տնտեսական կուսակցութիւնը» Գերման-ազգայնականներուն եւ Շթրէզէմանականներուն մօտ է։

Պերլին Մ. Ե.

ԻՏԱԼԱՑԻ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՆ ՄԵԶ ԵՒ ՄԵՐ ԴԱՏԸ

Վերջերս իտալերէն մէջ լոյս տեսաւ գիրք մը, «Turchia di Kemal» (Քէմալի Թուրքիան), որու մասին պիտի խօսինք առանձին։ Հետաքրքրութեան համար, կը թարգմանենք հատուած մը՝ Հայերու մասին (էջ 116), վերապահելով մեր պատասխանը։ԽՄԲ.

Հայաստանը՝ բաժն է Կլէտսթըն. օրէնքներու պէտք չունի, այլ մարդոց։ Հայաստանը պէտք չունի դաշնագրերու եւ դիւանագիտական մեմորանդումներու, ոչ ալ վերջէն թափուած արցունքի եւ ոչ՝ այսպէս կոչուած ազգային խնդրի, որ անհամար շփման կէտեր ունի հրէական ազգային հարցին հետ։ Ան պէտք ունի մարդոց. եւ գաղափարներու։

Այնչա՜փ աղմուկ է բարձրացած հայկական օջախի մը համար, ինչպէս հրէական օջախի համար. բայց մինչդեռ Հրեաները յաջողեցան ձեռք բերել, հակառակ Արաբներու եւ քրիստոնէութեան, Ազգային Տան անմիտ մենաշնորհը. Հայերը ոչինչ ձեռք բերին, հակառակ անոր որ Թուրքերը ճգնաժամի մէջ էին և Ռուսիան կը թուէր համակիր։ Որո՞ւնն է յանցանքը։

Հին Պերլինի դաշնագրէն ի վեր Եւրոպան շատ անգամ ջանաց փրկել այդ դժբախտ ժողովուրդի ամբողջականութիւնը։

Բայց դաշնագրութիւններ կամ գրաւոր պարտագրութիւններ չեն որ կ'ազատագրեն ժողովուրդները, ժողովուրդները կ'ազատագրուին իրենք իրենցմով — դրամով, ինչպէս ըրին Հրեաները, արիւնով ինչպէս ըրին բոլոր միւսները։

Այս քննարկումը հայկական պատմութեան մէջ կարեւոր է։ 1918ին ոչ ոք Հրեայ կը կոտորէր, ոչ մէկ պետութիւն իրապէս Հրեայ կը հալածէր։ Այսուհանդերձ Անգլիացիները յաջողեցան ստեղծել անոնց համար պետութիւն։ Անշուշտ պէտք չկար արաբական թերակղզիի եւ Արեւելքի անհամար ազգային հաստատութիւններու կարգին ստեղծել հրէականը, Հրեաներու համար որոնք արդէն աշխարհի տէրերն էին։ Ոչ մէկ անհրաժեշտութիւն կար ասոր եւ մօտիկ պատմութիւնն եկաւ ապացուցանելու որ Պաղեստին Հրեաներու համար բոլորովին անպէտ էր։ Բայց ասոր փոխարէն, թողուեցան ցրուած եւ թափառական Հայերու փոքր խումբերը, դեռ եւս կենդանի, առանց փրկութեան ո եւ է յոյսի եւ առանց ապագայ հաւանականութեան։

Ինչո՞ւ։

Երկու ժողովուրդներէն ո՞րը աւելի իրաւունք ունէր անկախութեան։

Հայերը թերեւս արժանի չեն հայրենիքի։ Թերեւս արժանի չեն ո եւ է հայրենիք ունենալու։ Ցրուած եւ յամառ, աշխատող և խորամանկ, կը թուի թէ անոնք մեր կեանքով չեն ապրիր։ Անոնք հեռու են մեր սովորոյթներէն, մեր ճաշակներէն դուրս են եւ բացակայ մեր ըմբռնումներէն։ Անոնք քրիստոնեայ Հրեաներ են՝ առանց փախստադրութեան ո եւ է փակագծի եւ ինքնագիտակցութեան։

Սփռուած աշխարհի երեսին, չյաջողեցան դեռ տալ իրենք իրենց ամբողջութիւն մը. դարաւոր ստրկութենէ վերջ, չյաջողեցան դեռ իրենք զիրենք պարտադրել, իսկ իրենց հայրենիքի համար երբեք վճռականապէս չկռուեցան։

Կիպրոսի հայկական լեգէոնը քիչ բան էր, որպէս զի անկից դրական արդիւնք դուրս գայ։ Քրիստոսի ներքին հաւատքը շատ քիչ կը ներգործէ, որպէսզի անով Հայերը փրկուին։ Իրենց շահը շատ անձնական եւ համօրէն ըլլալուն, հնարաւոր չէ անով ստեղծել հաստատուն ելեւմուտք եւ ազգային հիմքերու վրայ տնտեսութիւն։

Հայաստանի հողը, կոպիտ եւ խոպան, դարերէ ի վեր ողբերգական եւ ամայի բան մը կը պահպանէ։ Ջրհեղեղը թողած է այնտեղ անջնջելի երկրաբանական դրոշմներ։ Այնտեղ դեռ կը սաւառնի անապատներու վրայ Նոյի ագռաւը, ի խնդիր միշտ նոր դիակներու։ Արարատ լերան վրայ, բայց շատ աւելի բարձր, ամպերու եւ կապոյտի միջեւ, իտէալապէս, կը փայլի ծիրանի գօտին։ Բայց ո՞վ կ'ապրի այնտեղ։

Վայրենի եւ կոպիտ միջավայրը կարծես ստեղծուած է Աստուծմէ՝ մասնաւորապէս պատերու եւ դաւաճանութեան համար։ Արդարեւ Քիւրտերը այնտեղ տէր ու տիրական կ'իշխէին անխռով։ Այնտեղ կրնան ապրիլ եւ հաճոյանալ մանուկներ խողխողող եւ կիներ բռնաբարողներ՝ առանց Աստուծոյ երեսը անոնց երեւալու։ Մարդկային խուժերը, մարտիրոսանալու ատեն քրիստոնեայ եւ անասնական հլութեամբ ստրուկ՝ շրջապատուած մի քանի թուրք գինուորներէ, կը թողուն որ առաջնորդեն զիրենք մինչեւ ապահով մահ, դէպի Քիւրտերու երկիրը։

Երկիր անիծուած, ուրեմն ցեղ անդարմանելի։

Հայերը արեւելքի ուրիշ ժողովուրդներուն վրայ շատ աւելի գերազանց խելք ունին։ Ցարմանելու եւ իւրացնելու ուժն ունին, որ գերազանց է քան Հրեաներունը. իրենց կը պակսի սակայն ամրութեան եւ յարակցութեան ոեւէ զգացում։

Ըլլալով անոնք մեծահարուստ եւ խելացի, պիտի կրնային միանալ ինչպէս Հրեաները, խմբուիլ քանի մը սեղանաւորական հիմնարկութեանց շուրջ եւ դառնալ բոլոր Արեւելքի տէրը։ Քիչ հակամէտ պատերազմի, կրնային ստեղծել այնպիսի խաղաղ ուժ մը որ տար իրենց բոյն մը կամ կտոր մը հայրենիք, առանց անձի զոհաբերութեան։

Ընդհակառակն Հայերը չեն յաջողած իրենք զիրենք ճանչնալ եւ միանալ։ Անոնք կ'ապրին առանձնացած, մէկը միւսէն կղզիացած կամ կտրած Մերձաւոր Արեւելքի բնիկ խումբերուն մէջ։

Անոնք անգիտակ են համերաշխութեան։ Հայրենիքի եւ նուիրապետութեան զգացում չունին։ Քրիստոնէական կրօնքը, իր միջազգային բարոյագիտութեամբ, Հայերու մէջ զօրացուցած է իրենց այս ներքին անհամերաշխութիւնը։

Գերազանցապէս օգտակարին ձգտող՝ անոնք կը յարմարին ամէն պատահարի եւ կարելի է ըսել որ մինչեւ երախտիքը մոռնալու կ'երթան։ Զուրին գուր գուրանք ո եւ է բանի։

Ամերիկայի մէջ դաւանափոխ կ'ըլլան դէպի բողոքականութիւն եւ Y. M. C. A.ն գիտէ հրապուրել զանոնք, քիչ մը նուէրով եւ քիչ մը յարմարութիւնով։

Անհասկնալի ցեղ, ըսի, եւ կ'ուզէի աւելցնել անիծեալ, եթէ ներքին գիտութեան զգացում մը այս անողորմ բացատրութիւնը չպահէր սրտիս լռութեան մէջ։

Կաթոլիկ մը երբ կը խօսի Հայերու մասին, կը յուզուի խորապէս։ Եթէ այդ կաթոլիկը Իտալացի ալ է, երբ պատմուի իրեն ապանութիւն եւ կոտորած, ներքին յուզումին վրայ կ'աւելնայ պատրաստակամութեան և օգնութեան ասպետական զգացում մը։

Հազար անգամ լսեր եմ. «Ունէի երեք զաւակ եւ բոլորն ալ խեղդամահ եղան։ Ամուսինս ալ սպաննուեցաւ»։

Հարիւր անգամ լսեցի, միավանքներու եւ որբանոցներու մէջէն, հետեւեալ եւ նման պատմութիւններ. — «Փախեցինք երեսուն օր եւ ամէն օր թիւով նուազած։ Վերջապէս քիչերս մնացինք։ Մէկ տղաս զոհայ սպաննուած խումբ մը մօտ. բոլոր կիները բռնաբարուեցան. մանուկները սպաննուեցան եւ գիւղ ու մահամերձ տեղն ու տեղը ձգուեցան։ Ո՛վ կրնար թաղել մեռելները»։

Անիծուա՛ծ երկիր, Հայաստանը։ Ըմբոստ ժողովուրդ առանց ուժի։ Ցեղ անկազմակերպ եւ առանց արժանապատուութեան, որ կ'ապրի ստուերի մէջ, սովորած է հառաչել եւ ըմբոստանալ, ապստամբիլ եւ ինքզինք կոտորել տալ։ Որ կը հնազանդի առանց հաւատքի, կը մաքառի առանց յոյսի, կը կռուի առանց կորովի։ Հրեայի եւ քրիստոնեայի մէջ՝ ունի երկուքին ախտերը առանց արժանիքներուն։ Ցաւալի է։

Երբ մարդ կը մտածէ բոլոր հայ մեռելներուն, խողխողուած, տանջուած, խաչուած, ձիու պէս պայտուած կամ կենդանի այրած թուրքի ձեռքով, երբ կը մտածէ հրկիզուած գիւղերու մասին, բոլոր որբերու, բոլոր այրիներու, այս յարատեւ փոթորկէ բոլոր մարդկային, բեկորներու մասին, զգուանք կը զգայ մարդասպաններուն դէմ եւ կը ցանկայ փրկութեան խաչակրութեան մը հրաւիրել։

Բայց երբ այդպիսի սրտայոյզ զգացումին կը հայի իրականութեան փաստը, եւ այն միտքը թէ Հայերը իրենց ողբերգութիւնը քիչ կը զգան, թէ՝ անոնք շատ քիչ հաշիւ կուտան իրենց քաղաքական իրականութեան մասին. քիչ կը կռուին իրապէս իրենց նպատակին հասնելու համար, ուրիշ բան չի մնար ընել, բայց եթէ սարսափելի և անօգուտ ողբերգութիւնը անկողմնակալ դիտողի դերին մէջ մնալ։

Եւ, հաւատացողին համար, ուրիշ բան չի մնար բայց եթէ Աստուծոյ օգնութիւնը հայցել։

Այսպիսի ժողովուրդի ողբերգութիւնը վերջաբան չունի եւ երբեք չի փակուիր։ Ան կրնայ լուծուիլ միայն որեւէ հին «Deus ex machina»ի միջամտութեամբ։ (Ըսել կ'ուզէ՝ հրաշքով, գերբնական ուժով)։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷ...

Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթ...

ԽՈՐՀ.-ՇԱՐԺ — Մայիս ... ժամը 10.40ին թեթեւ ... մը զգացուած է Լէնինական...

Մայիս 10ին գաւառ... 3ին, երկրաշարժը կրկն... րայդ, առաջինէն աւելի ... Ամբողջ բնակչութիւնը ... անցուցած է բաց երկինքի տակ...

Իսկ Մայիս 4ին, գիշերը ... ժամը 11ին ալ, Դիլիջանի մէ... ցնցումներ զգացուած են։

ԼԷՆԻՆԱԿԱՆԻ ՋՐԱՆՑՔ... Ջրանցքային շէնքը եւ ... արհեստագիտական սարքը ... բոլորովին աւարտած են ... նաներու մեծ մասը ... Լէնինկրատէն գալիք մասն... ներու կը սպասուի։ Ձեռնարկ... համար անոնց կ...տեղ... հագիւ կը վերջանայ ... Յուլիս ամիսներուն։

Սկիզբները մինչեւ ... ուժ պիտի գործածուի ... նախ պիտի տրուի ... գործարաններուն, իսկ ... Սեպտեմբեր՝ քաղաքին, ... գանցը մինչեւ հոն երկարել ... խատուէրները վերջացած ... Ջրանցքային ուժը ... պիտի հասնի 7500ի։

... դէպի խորհ... ները ջուր մղելու ... ձերը յաջող ...

ԿԻՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ — ... նականի Ջ... կայարանին ... բացուած է կիրի գործարան ... որ օրական մինչեւ 50 թոն ... կրնայ արտադրել։

ՆՈՐ ԽՐԿԱԹՈՒՂԻ — Ընդ... կովկասեան երկաթուղային ... չութիւնը ձեռնարկած է ... տանի մէջ կառուցանելու ... կաթուղագիծ մը, որ 24 քիլոմեթր ... երկարութիւն պիտի ունենայ, ... պիտի անցնի Լէնինականէն մի... չեւ Արթիկ գիւղը։ Այս գիծ... շրջակայքը հարուստ է, ... սակի տուֆ քարով, որ կը գ... ծածուի շինութեան մէջ ... թուղին աւարտելէ յետոյ ... րելի պիտի ըլլայ դայն ... ձել մինչեւ ... եւ ... վերու ... նաւահանգիստներ ... այն տեղէն մինչեւ մինչեւ ... հրդային միութեան քաղաք... կարելի պիտի ըլլայ ... մինչեւ մէկ միլիոն թոն ... արտածել, իսկ յետագայ... չեւ 2 միլիոն։

— Երկաթուղագծի ... երկարութեան ընդ ... ... Հայաստանի ... ուած 600 վակոն զանազան ... բեռներ կուտակուած են ... կայարաններու մէջ։

... տօնին ... Հայաստան... պիտի զրկուին սերմնցու, ... գիւղատնտեսական գործիքներ...

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ — Հա... տանի լուսաւորութեան գործակ... րութիւնը կազմած էր ... գրական երաժշտական ... խումբ մը, որ հայ պրոլետ... ներու գործերէն ընտրած է ... մը բանաստեղծութիւններ եւ ... երաժիշտներուն առաջարկած ... զանոնք ձայնագրել։ Ցանց... ... գրութիւնները պիտի վեր... տրուին Մրցումը պիտի ... մինչեւ Յունիսի 15ը։

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏՈՒՆԸ — Թիֆլիսի Հայ Արուեստի ... նկարչական ծիւղը՝ ցուցադրած ... իր նկարներ աշակերտներուն, ... րենք 120ի կը հասնին։

Նկարչական ծիւղին կից ... յութիւն ունի նաեւ գծագր... գասարան մը նկարիչ ... ղեկավարութեան տակ։ ... սարանին աշխատութիւնները՝ ... նակի մեծութեան պատճառով ... րելի չէ եղած ցուցադրել։

…ՀԵՂԻՆԱԿԱՆ ՊՐ. ՑՈՒՑԱԿԸ

…Ընկերակցութեան մէջ, որ Վրաստանի ամենայայտնի դաշնակցականներէն մէկն է, …որը կազմած են հակակրօնական խմբակ մը, որուն անդամ…ները միայն գիւղացական վերջին տարիներու աշակերտներն են։

…այս խմբակը որ իր յատուկ …ոսկիական ալ ունի, նպատակ ընտրած է «Աշխատաւորներ …ստի» և անոնց միջոցով հակակրօնական պրոպագանդ մղել …ենք մասամբ ոչնչացնել այդ …երը։

…ջատականի տօներու առթիւ, …ապէս իր հանգիստը ունի, …ցած է, կարգադրուած է երեկոյթ — բանաձեւ մը, ուր նաեւ …ակրօնը, քրիստոնէութիւ…րերը շարունակ մեղանչեր են …փորձը ու դայն կեղեքեր, եւ …մեր պարտքը կը համարենք մեր լուսաւոր ջահերով փարատել զայն»։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԽՐԽՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

…կեան թուրք կիներու առաջին յառաջացուած է 5 սենեակով շէնք մը։ Այս սենեակներէն մէկը վերածուած է քոլեջի, ուր 5 կիներ կ՚աշխատին Ընկ. մէկին կից կարուձեւի …ստանոցին կ՚աշակերտեն 24 …ր հինգ։ Ակումբը կազմակերպած է նաեւ երեք խմբակներ, որոնց մէջ 67 հոգի գրել …կը սորվին։ Թուրք կիներու …ակումբը կազմակերպած է …էն 150 կին եւ կրցած է իր …ը համախմբել 250 հոգի։

ՀԱՅ ՆՈՐ ՁԱՔԻՐ ՄԸՆ ԱԼ

…գավառայէն կը հաղորդեն թէ …ղեն ելած է Հայկ անունով նոր …մը, եւ փորձեր կատարած …ակերպութեան յոյն նահանգին, ոստիկանապետին, պաշտօնական խմբագիրներու եւ այլն … փոր… ամբողջական են… դանակ խո… … մարմնին մէջ, դանակներու … պատկեր, եւ այլն բոլոր փոր… …ն ալ յաջողութեամբ անցած …ն, եւ շատ ծախեր խլած։

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՏԱՐԻ ՄԸ

…27 տարին է որ վիճակագրութեան կողմէ արձանագրուած է … ամենէն ծանր …ինչեւ 12 Յուլիս, այսինքն 196 …ուան մէջ միայն, 136 բնական …ներ պատահեցան, որոնց մէջ …կիզում, 37 ողողում, 6 հրաբխի ժայթքում, եւլն։ Այս աղէտներուն զոհ գացած են 3671 …ն, 919 վիրաւոր, 4 քաղաք …ուած, 16,745 տուներ քանդուած։

Եւ դեռ, այս վիճակագրութեան մէջ չեն մտներ Չինաստանի երկրաշարժը, որ երեք …ն քաղաքներ քանդեց եւ …,000 զոհ տուաւ, ոչ ալ …Չինաստանի, Չինաստանի եւ …ներու ողողումները։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Անցեալ շաբթու մէջ, կարգ մը մանրամասնութիւններ հաղորդեր էինք այն պայքարին մասին, որ բացուած է մէկ կողմէ «Լ՚Ամի տիւ փէօփլը» (Ժողովուրդին բարեկամը) թերթին եւ Ֆրանսական թերթերու սէնդիկային միջեւ։

«Լ՚Ամի տիւ փէօփլը» կը շարունակէ իր մերկացումները։

Ֆրանսական մամուլի սէնդիկան կը պնդէ որ, որեւէ թերթ չի կրնար ծախուիլ 0.10 սանթիմի, առանց խոշոր վնասներ պարտադրելու իր բաժնետէրերուն։ Սէնդիկան այդ վնասները կը գնահատէ տարեկան 15 միլիոն ֆրանք, օրական 200,000 թիւի համար, իսկ 70-100 միլիոն աւելի մեծ սպառումի համար։ Դարձեալ սէնտիկան կը յայտարարէ որ «Եթէ հանրային կարծիքը չդատապարտէ այս ձեռնարկը (թերթը 0.10 սանթիմի) որ եւէ պատճառ չկայ, որ օտար պետութիւն մը կամ դրամատիրական խմբակ մը, վաղը իր հաշւոյն նոյնը չընէ մեր երկրին մէջ, եւ այսպէս, Ֆրանսական մտքինու մտածումին վրայ հաստատէ տեսակ մը մենաշնորհ»։

«Լ՚Ամի տիւ փէօփլը» քննելէ յետոյ վերի առարկութիւնները, եւ ինչպէս նաեւ պնդելէ յետոյ թէ՝ կարելի է թերթը ծախել աժան գինով եւ առանց վնասի ենթարկուելու, կը շարունակէ՝

— Երբ կը պնդեն թէ՝ մեր օրինակը կրնայ դրդել օտար կառավարութիւնները որ իրենց քաղաքական ձգտումները հետապնդող թերթեր հիմնեն մեր երկրին մէջ ու վտանգեն մեր իսկ շահերը, պարզապէս կը խնդան մեր վրայ։

Նախ որ, օտար կառավարութիւնները եթէ ուզեն, կրնան ինչպէս 25, նոյնպէս 10 սանթիմգինով թերթեր հրատարակել։ Բայց օտարը երբ քաղաքական նպատակներ հետապնդէ մեր երկրին մէջ, փոխանակ իր սադրանքները ցիմակադրծումի վտանգին ենթարկելու, հրատարակելով իր իսկ թերթը, կը նախընտրէ մեզ…ակից մը գտնել գոյութիւն ունեցող թերթերուն մէջ ու կը յաջողի, եւ այս աւելի դիւրին է, նուազ վտանգաւոր եւ աւելի աժան։

Չեռ քի տակ նման գործողութիւններու եւ բանակցութիւններու կապուած վաւերաթուղթերու հատորներ եւ հսկայ ծրարներ ունինք։ 1919ին ու 1920ին, երբ խաղաղութեան դաշնագիրը կը պատրաստուէր, օտար պետութիւնները կրցան որոշ գաղափար մը կազմել մեր բարոյախօսներու «անշահախնդրութեան» մասին։ Պէտք իսկ չկայ անոնցմէ խնդրելու որ պարզեն իրենց սրտին գաղտնիքները։ Եւ յեղափոխութիւնները արդէն, առնէ մէկ մը, հանրութեան կը բանան իրենց դիւանները՝ թող քննութիւն բանանեւստուգեն շատ մը թերթերու հաշիւները։ Չպիտի ուշանան յստակ կարծիք մը կազմելու չարիքին մասին, զոր կը մատնանշենք.— կառավարական նպաստները, դրամատիրական նպաստները, եւ օտարներու նպաստները կ՚օժանդակեն փրկելու երեւոյթները եւ գոհացնելու փոքր ու մեծ ախորժակներ։

Քանի որ մամուլի ընկերակցութիւնը մեզ կը մեղադրէ որ մամուլի ազատութեան դէմ կը գործենք, ինչո՞ւ ուրեմն չի ձեռնարկեր քննութիւն մը բանալու, եւ հասարակութիւնը լուսաբանելու համար ֆրանսական հրատարակութիւններու նիւթական աղբիւրներուն մասին։ Կրնայ վստահ ըլլալ թէ սրտագին պիտի օգնենք իրեն»։

Եւ «Լ՚Ամի տիւ փէօփլը» կ՚եզրակացնէ —Սէնդիկան չհամարձակեցաւ գետ բանալ մեզի դէմ, իր համախոհները նախընտրեցին անտարի մը անկիւնը մեզի սպասել, կոնակէն զարնելու համար։ Հարուածը վրիպեցաւ։ Հիմա ուզեն չուզեն, պէտք է որ հրապարակաւ բացատրութիւն տան»։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՓՈՔՐԵՐՈՒՆ ԲԱԺԻՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 25 Մայիս.— Անցեալ օր՝ Ազգային կեդրոնական մանկապարտէզէն ներս մտայ։ Մանկապարտիզպանուհի Տիկ. Մարի Սվաճեան յուզուած՝ պատմութիւն մը կը պատմէ փոքրերուն։ Կը մօտենամ։

«Տղաք, Պուլկարիոյ մէջ երկրաշարժ է եղեր, տուները փլեր են, ժողովուրդը փողոցը թափեր է, անագին հայեր մերկ, անօթի, բոպիկ դաշտերը ինկած խոտ կ՚ուտեն։ Հոն ալ ձեզի պէս շատ մը փոքրիկներ կային, Հայկիկներ, Արամիկներ, Կարպիսներ, Արաքսիներ, Նուշանիկներ, բոլորն ալ դպրոց ունէին, դպրոց կ՚երթային, գիտէ՞ք ինչ եղեր է, անոնք ալ մնացեր են փլեր է, անոնք ալ մնացեր են փողոցը։ Անոնք հիմակ հաց չունին. Արաքսիկը մամային հաց է ուզեր՝ մաման ալ չունի եղեր, լացեր է, այսօր երբ տուն երթաք ձեր մամաներէն քիչիկ մը դրամ բերէք, ղրկենք Պուլկարիա Արաքսիի մայրիկին որ Արաքսիին համար հաց գնէ…»։

Հարիւրեակ մը գլուխներ վայրահակ կ՚ունկնդրեն իրենց վարժուհիի ձայնին. այդ վճիտ տղոց վճիտ աչքերը լեցուած են արցունքով, իրենց փոքրիկ հոգիներու մէջէն փոթորիկներ կ՚անցնին, պզտիկներէն ամէնէն պզտիկը ընդոստ վեր կը ցատկէ՝ անկիւնը կը վազէ, իր սակառիկը կը վերցնէ ու կը բերէ կը դնէ տիկինին առջեւ, մէջը երկու շերտ հաց կայ, կտոր մը պանիր եւ մէկ հատ պանանա,

— Տիկին, առնենք տանք Արաքսիկի մօր, թո՛ղ Արաքսիկը անօթի չմնայ։

Բոլոր փոքրերը միաբերան կը պոռան.

— Տիկի՛ն, մենք Արաքսիկը անօթի չենք ձգեր, տիկին, մենք վաղը դրամ կը բերենք, տիկին, եթէ հացը սանք Արաքսիկն ալ դպրոց պիտի երթայ։

Զմայլելի մանուկներ։

Եթէ այդ պճլիկ սրտերու նման սիրտ ունենային հայ հարուստները…։ Հապա ի՞նչ ըսել սա տղեկին, երախային որ կէս օրուան իր ճաշիկը տուաւ, երկու շերտ հաց, մէկ կտոր պանիր եւ մէկ պանանա։

Սիրելի փոքրիկ, դուն ի՛նչ պիտի ուտես կէսօրին։ Օ՜, հզօր սիրտ, ցեղային անշէջ բնազդ։ Օրուան նշանախօսքը այս է՝ Արաքսիկը պէտք է կշտանայ։

Հետեւեալ օրը փոքրերը բերած են իրենց բաժինը։ Ուրախ են, խանդավառ, կայտառ, հիմակ աւելի լաւ կ՚երգեն, հիմակ աւելի լաւ կը ցատկռտեն դասունկներու պէս։ Աւելի լաւ կը խաղան, քանի որ իրենց տարեկիցներուն հաց բերին։

Ու Մանկապարտիզպանուհին կը յանձնէ ինծի գումարը եւ ցանկը որպէսզի «Յառաջ»ի միջոցաւ ղրկենք Պուլկարիա.

— Պարոն այս 313.80 ֆրանքն ալ իմ փոքրերուս բաժինն է, գիտեմ քիչ է է, բայց անոնց ծնողքները արդէն ղրկած են իրենց բաժինները։ Տես «Յառաջ» 27 Մայիս)։

Ապրի՛ք տիկին, լաւագոյն դասը որ կրնայիք տալ ձեր փոքրերուն, որովհետեւ, պատիվ դուք խիղճ կոչուած փոքրիկ տունիկէն մէկ մէկ հատ տնկեցիք ձեր փոքրերու լանջերուն տակ։ Այդ գեղեցիկ, այդ աքանչելի, այդ մատղաշ տունկերն սնունդը անպակաս ըրէք. զարգացուցէք որպէսզի դառնայ շքեղ եւ հսկայ ծառ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՊՈԼԻՍ. 25 Մայիս.— Պուլկարիոյ աղէտին լուրը հոս ալ ցնցեց տառապողներու հոգին։ Մայիս 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ մատրան Վարչութեան, կազմուեցաւ հանգանակիչ յանձնախումբ մը, որ իսկոյն գործի լծուելով հաւաքեց 151 ֆր. 50 ս., Մատրան Վարչութիւնը աւելցուց 48 ֆրանք 50 ս. 200 ֆրանքի բարձրացնելու համար սոյն գումարը։ (Տես Յառաջ 27 Մայիս։

Երբ տուն-տուն աղէտին լուրը կը տրուէր մեր հայրենակիցներուն, շատեր չէին իմացած իսկ, եւ չպիտի գիտնային բնաւ, եթէ ոեւէ մէկը իրենց չպատմէր «Յառաջ»ի մէջ երեւցած տեղեկութիւնները, աղէտի մասին։

Ներքին կեանքին դիտելով, շատ քիչեր կան որ կը հետաքրքրուին արտաքին լուրերով։ Եւ երբ կ՚իմանան Հայերս հետաքրքրող լաւ կամ գէշ լուրեր, մինչեւ կը զգածուին ու կը սկսին քրքրել հին ու նոր հեղեր եւ տրտունջներ։ Հոս է որ կ՚արթննայ թաքուն մնացած լոյսի շողը ու յանկարծ կը պոռթկայ.— «Մէյ մը Հայաստանը չտեսնէք տէ հոն երթայինք, ազատէինք…»։ Ու իրենց լուման կը ձգեն համեստօրէն։

Այս սփոփարար պատկերին առջեւ կայ եւ հակառակը։ Կան իրենց խիղճը ծախած մարդիկ ալ, որ վերէն հրամանի կը սպասեն—խօսքս «Երեւանցի»ներուն է— եւ որովհետեւ այդպիսի բան չկայ, կուրօրէն կը հակառակին։ Ամէն առթի «Նիւրակի աղէտ» ո՞ւր գտնելու է, քիչիկ մը շարժելու ու ցնցելու համար այս ողորմելի հոգիները, իրենց հօկերով…։

Ասո-Ակոբ

ՄԷԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆԷՆ ՄԻՒՍԸ

ԼԻՈՆ. 25 Մայիս.— Ներկայիս Լիոնի մէջ բանւորական կեանքը լաւ է։ Ամէն գործարան ամէն օր գործաւոր կը վարձէ։ Օրականներն ալ գոհացուցիչ են վարձ գործաւորներու համար։ Ամէն գործարանի մէջ առանց բացառութեան, երկսեռ հայրենակիցներ կ՚աշխատին. այրերը ութը ժամի փոխարէն կը ստանան 25—27 ֆրանք, իսկ կիներն ու աղջիկները 18—20։

Բայց կէտ մը կ՚ուզէի մեր հայրենակիցներուն ուշադրութեան յանձնել։ Շատերը անվերջ կը թափառին մէկ գործարանէն միւսը, մէկ գործարանէն միւսը, ինչ որ պատճառ կ՚ըլլայ նիւթական թշուառութեան, որովհետեւ հազիւ մէկ երկու ամիս տեղ մը կ՚աշխատին, անմիջապէս կը ձգեն եւ կ՚երթան ուրիշ տեղ պատճառը՝ յաճախ մէկ-երկու ֆրանքի յաւելումն է։ Բայց չեն խորհիր որ, երբ յառաջիկային նորէն գործադադարութիւն ըլլայ, առաջին անգամ զինքը դուրս պիտի ձգեն, իբրեւ նորեկ։ Կը յիշեմ 50 տարեկան ծերունի հօր մը պարագան։ Երեք տարի շարունակ աշխատած էր ցէմէնի մէկ մետաքսի գործարանին մէջ։ Երկու շաբաթ առաջ կը ձգէ գործը եւ կուգայ Լիոն, եւ ահա այսօր մէկ ամիս է քաղաքիս գործարաններուն դուռները մաշ կուգայ, բայց ոչ մէկ տեղ գործ կուտան, որովհետեւ ծեր է։ Բանւոր հայրենակից, ուր որ ես. որ գործարանին կամ քաղաքին անկիւնը, տեղդ կեցիր։ Լաւ է շարունակ աշխատիլ 20 ֆրանքի, քան թէ 2—3 ամիս 30 ֆրանքի, մանաւանդ որ միշտ փակ են Հայաստանի դուռները։

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Աղնուական մը կոմս տը ժանզէ, նախորդ գիշեր ժամը 2ին, երբ իր բնակարանը վերադարձաւ, նշմարեց որ մեծարժէք գոհարներ, ինչպէս նաեւ 1800 ֆրանքի գումար մը թռցուցեր էին։ Գողերը կ՚երեւի ծանօթ էին կոմսին սովորութիւններուն որ, առանց աճապարելու, հանգարտօրէն գոհարները միայն վերցուցեր էին եւ պարապ տուփերը ձգեր էին գրասեղանին վրայ։ Ուրիշ բանի ձեռք չէին զարկած։ Աւարը բաւական նկատած էին եւ չէին ուզած աւելորդ քծեններու մտահոգութիւնն ալ ունենալ, վերցնելով գեղարուեստական թանկ բայց ծանր առարկաներ եւ արծաթ անօթներ։

Գողօնը կը գնահատուի 200 հազար ֆրանք։

ՊԱՐԻՆԵՑՑ ԱՐԿՂԱԿԱԼԸ.— Ընկերութեան մը մէկ մասնաճիւղին տնօրէնը՝ 14000 ֆրանք յանձնեց իր արկղակալին որպէսզի, տանի ընկերութեան կեդրոնատեղին պահեցնէ։

Արկղակալը որ երկար պաշտօնավարութեան մը ընթացքին, միշտ գոհ ձգած էր իր պետերը, մեկնեցաւ առտուն եւ մինչեւ իրիկուն երեւան չելաւ։ Ցնօրէնը մտահոգ հեռաձայնեց կեդրոն. մարդը չէր երեւցած։ Գնաց անոր տունը, հոն ալ չկար։ Երկու օր անցած է այն օրէն ի վեր ու դեռ արկղակալը կեդրոնին չէ յանձնած 14000 ֆրանքը։

ԽԵԼԱՑԻ ՀՆԱՐՔ ՄԸ.— Քանի մը օրէ ի վեր, գործաւոր մը՝ Լըֆուր, կը նշմարէր թէ՝ անծանօթ մը, պարբերական այցելութիւններ կուտար իր սենեակին եւ օգտուելով իր բացակայութենէն, կ՚առնէր կը տանէր ինչ որ գտնէր, առանց փոխարէն գոնէ շնորհակալութեան երկտող մը ձգելու։

Գործաւորը մտածեց որ եթէ ոստիկանութեան լուր տար, թերեւս գողին աչքը պիտի բանար եւ ձեռնարկեց իր անձնական միջոցներով բանել ինքնակալ հիւրը։ Սենեակին մէջ լուսանկարի գործիքներու հնարամիտ շարք մը կարգադրեց եւ սպասեց արդիւնքին։ Իրիկունը երբ սենեակ վերադարձաւ, տեսաւ որ գործիքներէն մէկը բաներ էր։

Հանեց ապակին եւ անոր վրայ ճանչցաւ իր դրացուհին, Տիկին Նորմանտի, 66 տարու, որ իր կարգին ստիպուեցաւ ինքզինքը ճանչնալ լուսանկարի ապակիին վրայ

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

…ոսկալի նախանձ մը իր մէջ …նց կ՚առնէր. չէր ընդուներ թէ …իմէ գատ ուրիշ տեր կրնար …նալ։ Ցետոյ կը վախնար թէ …նց իրեն ան կրնար վտանգնե… ենթարկուիլ պէտք էր իր …կավայրը անոր գիւղին մէջ …փոփոխել եւ անոր սիրով ապրիլ …թեսալիան գինուորական տե… …կէով շատ ուժեղ պաշտպան… …ն էր. շուտ հնարքը գտաւ։ …ին եւեւ լերան բացուածքը …ն պատրուակ ծառայեց։ Ցօմո… …մէջ բարձր պաշտպաններ ու… …իր հօրը՝ Սելիմ փաշա, հոն …գանուէր։ Բացատրեց իր հրամա… …անատրին թէ այդ անցքը պահ… …նելու պէտք կար, թէ քանի մը …պէտք էր հսկէին այդ տեղին։ …թուրքական ռազմագիտութիւ…նը կը կայանայ կարելի եղածին չափ շատ կէտեր գրաւելու մէջ,— անշուշտ, կողոպուտի շատ տեղեր ունենալու համար.— Ահմէտ ստացաւ ինչ որ կը խնդրէր։ Լազարինայի բրինձի արտերը լաւ աւարներ էին. գիւղը կ՚արժէր գրաւել։ Ահմէտ գիւղին մէջ տեղաւորուեցաւ վստահ հիմա իր մարդոցը եւ տրուած հրամաններուն։

Ուրախութիւնը մեծ եղաւ այն առտու։ Ցանցուի տարեկան էր։ Ցակուին սիրած չէր։

Իր առաջին գինովութիւնը եւ առաջին յաղթանակն էր։ Ամբողջ մարմնով կրկնակի կ՚ապրէր։ Ու կը գէնքի ասպարէզը նախընտրած էր։ Ցինուորական վարժարան յաճախեր էր։ Պատերազմը— անյուսալի բախտ— խոստացեր էր իրեն իր բոլոր հանճարը ի յայտ բերել թուական խելացի ու համարձակ էր, բայց նաեւ չափազանց զգայուն։ Կրնար վերջապէս գոհացնել իր կիրքը։

Ահմէտ Ֆրոզինի հանդէպ շատ մը զգացումներ կը տածէր։ Հեշտասէր կրքով կը սիրէր զայն եւ երբ խրճիթն էր, անոր քովիկը, անսահման մտերմութեան մը մէջ անոր հոգին կը հալէր։ Օրը կ՚անցնէր սպասելով երեկոյեան այն պահուն՝ ուր պիտի անցնէր գղեակէն հիւղակը առանձնորդող ճամբայէն։ Ֆրոզինի հրամայած էր տնակին դուռը երբեք չկղպել։

Երբեմն լերան բացուածքէն եկած կատաղի հովը դուռը կը դղրդացնէր։ Ֆրոզին խենդի պէս կը գոգզողար. մօտէ կ՚ընէր։ Ո՜չ ան չէր տակաւին լուռ գիշերուան մէջ շարժում մը, աղմուկ մը, շունչ մը կ՚ընդոստնէինքայն հունտը բանած մօտէ կ՚ընէր, մաղթելով որ տակաւին անոր քայլը չըլլայ։ Քիչ վերջ, դուռը կը բացուէր ամբողջովին, նորէն կը գոցուէր։ Այս անգամ ան էր։ Օ՜հ, ամենակարող Աստուած, ինքը։ Բայց հովէն աւելի, փոթորիկէն աւելի, գժոխքէն աւելի գէշ էր, ան…։

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Այս տխուր այցելութիւններու պահուն ի՞նչ էին ուրեմն խեղճ կնոջ զգացումները։ Նախ թուրքի մը պատկանիլը կ՚ահաբեկէր զինքը։ Ցակաւին ոչ խղճահարութիւնը ոչ ալ ամօթը կը նուաճէր զայն։ Ամէնէն առաջ սարսափ կը զգար։

— Ահա, ահա ոճիրը կը գործէր, գարշելի տրտում։ Ոչ ոք կրնար մաքրել զայն. կեղտոտ էր, ցեխոտ էր, ամբարիշտ էր։

Պէտք է արեւելեան երկիրները ճանչցած ըլլալ հասկնալու համար այս ֆիզիքական խորշումը։ Ամէն տեղ կարելի է բռնաբարել. բնազդական է այդ։ Բայց թուրքի մը զուգաւորութիւնը՝ մարդուն եւ անասունին, կապիկին եւ կնոջ զուգաւորութեան չափ գարշելի է նոյն իսկ տեսնուած է որ, պոռնիկներ իրենց ընկերուհիները նախատեն, թուրքի մը գգուանքներուն հաւանած ըլլալնուն համար։ Անոնք կը մատնանշուին իբր ոճրագործներ եւ հաւատուրացներ։

Քրիստոնեայ կինը չընդունիր ոեւէ նուաստացում որ կարելի ըլլայ բաղդատել անոր հետ։ Մէկ վայրկեանի մէջ, գարբէ ի վեր ի գործ դրուած բոլոր վայրենութիւններուն վերյիշումն է այդ։ Մեր երկիրներուն մէջ, մենք կ՚անգիտանանք ասիկա՝ հակառակ Մեծ Պատերազմի առեն Գերմաններուն ի գործ դրած սարսափելի արարքներուն, չենք կրնար երեւակայել, ինչ գարշանք որ քրիստոնեան կրնայ զգալ յափշտակիչ թուրքին հանդէպ։

Ֆրոզին նախ ոչ իր ամուսնին վրայ խորհեցաւ, ո՛չ ալ ամուսնական ուխտի դրժումին իր հաւատքին վրայ միայն խորհեցաւ։ Ինքզինքը դատապարտուած ու անիծուած կը զգար, առանց թողութեան՝ յաւիտեան փրկութիւն չկար իրեն համար. որքան որ իր էութիւնը քաշքշէր երկրի վրայ, իր կեանքը փճացած ու նուաստացած պիտի ըլլար։ Միւս աշխարհին մէջ իր բաժինը կը կորսուէր իր դժբախտութիւնով։ Ամէն ինչ վերջացած էր ուրեմն, երկրի վրայ ու երկինքի մէջ։

Ցանկարծ իր յուսահատութեան մէջ, իր զաւկին՝ Էմմանուէլի յիշատակը արթնցաւ, այրող ու անդիմադրելի։ Ցիշատակը այն զաւկին, որ ազգականներուն քով մնացած էր երբ տակաւին երկու տարեկան էր։ Այն զաւկին՝ որ օտարներու ծառայութեան էր մտեր, եւ ուրկէ երբեք լուր չէր ստացեր։

Կը զգար թէ այս յիշատակը կը քայքայէր զինք։ Եւ եթէ գիպուածով մեռած ըլլա՛ր։

Թարգմ. Գ. Թ.

(Շար.)

քիոյ է որ կ'երկարէ ծեռքը: Մինչդեռ ո՛չ մէկ յուրջ բան ստորագրեց Անգլիացիներուն եւ Ռուսերուն հետ, քանի մը օրուան մէջ միջոցը գտաւ Էնկիւրիի մէջ ծշմարիտ պաշտպանողական գինակցութիւն մը կնքելու: Երբ մտածուի թէ Թուրքիա արդէն կապուած է Պարսկաստանի հետ, կը տեսնուի որ ասիկա առաջին քայլն է դէպի արեւելեան Ասիոյ խմբակցութեան մը: Ուժ մը՝ որ երբեք զանցառելի չէ: Դաշնագրին առաջին յօդուածը որ մշտնջենական ուժ ունի, կը յայտարարէ թէ երկու երկիրներու միջեւ խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն կը տիրէ: Երրորդ յօդուածը կ'ամբողջացնէ այս յանձնառութիւնը՝ դաշնադիրներուն արգիլելով մասնակցիլ՝ որ եւ է քաղաքական, գինուորական կամ տնտեսական գինակցութեան, որ ուղղուած ըլլայ միւս կողմին դէմ: Երկրորդ յօդուածին մէջ դաշնագիրը նկատի կ'առնէ կողմերէն մէկուն դէմ եղած յարձակում մը: Այդպիսի պարագայի մը՝ միւս կողմը չէզոք պիտի մնայ կամ պիտի խորհրդակցի իր դաշնակցին հետ՝ իր բռնելիք դիրքին մասին: Հոս արդէն կրաւորական վիճակէն դուրս կ'ելլենք եւ կը տեսնենք գործօն համաձայնութեան մը կարելիութիւններ:

Ցոյցեր Իտալիոյ դէմ

Թերթերը նոր մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Եուկոսլավիոյ մէջ տեղի ունեցած հակաիտալական ցոյցերու մասին: Զարայի մէջ նախատուած է իտալական դրօշակը: Ուրիշ ցոյցեր տեղի ունեցան են Սփալաթոյի, Լուպլիանայի եւ Պելկրատի մէջ: Սփալաթոյի մէջ ցուցարարներ փորձեցին մտնել իտալական ընթերցարանին: Ոստիկանութիւնը ուժգնօրէն միջամտեց ցրուելու համար ցուցարարները, որոնք նորէն հաւաքուեցան եւ ուղղուեցան դէպի իտալական հիւպատոսարանը, որ պաշտպանուած էր ոստիկաններու ջոկատի մը կողմէ: Հիւպատոսարանի շէնքին դիրքէն օգտուելով, ցուցարարները յաջողեցան պզտիկ խումբերով սողոսկիլ, եւ խռովութեանց պահուն ջարդ ու փշուր ըրին հիւպատոսարանի ապակիները: Շատ մը իտալական վաճառատուներու դուռները խորտակուեցան: Յետոյ ցուցարարները գացին ազգային թատրոնի հրապարակը եւ նոր ցոյց մը կազմակերպեցին, ազգային քայլերգը թնդացնելով: Ցոյցը կը սպառնար ծանր համեմատութիւններ առնել, որով ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ բանակին օժանդակութեան դիմել: Այս կերպով հազիւ կարելի եղաւ ցրուել ցուցարարները: Լուպլիանայի մէջ ոստիկանութիւնը 14 հոգի ձերբակալեց:

Ցուցարարները կը պատրաստուէին կրակի տալ իտալական դրօշակ մը, բայց ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ արգիլել, ինչպէս նաեւ թոյլ չտալ որ ամբոխը մտնէ իտալական հիւպատոսարանին:

Պելկրատի մէջ, նուագահանդէսէ մը յետոյ, բուռն ցոյցեր եղան: Ցուցարարները փորձեցին հիւպատոսարանին մտնել, բայց հանդիպեցան սուսերամերկ ոստիկաններու եւ ոստիկան գինուորներու պատուարի մը:

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ իտալական կառավարութիւնը հատուցում պահանջած է եղած բռնութիւններուն համար:

Հելլէն դահլիճը չկազմուեցաւ դեռ

Ծովակալ Քոնտուրիոթիս նիրակի կէսօրին կրկին ընդունեց Վէնիզէլոսը: Նախկին վարչապետը թելադրեց Հանրապետութեան նախագահին որ նոր կառավարութիւնը պէտք է կրթնի ժողովրդավար կուսակցութեանց եւ ոչ թէ հակաժողովրդավար աջակողմին վրայ: Շեշտեց որ անհրաժեշտ է շուտով գտնել լուծում մը, ու ի հարկին լուծել Խորհրդարանը:

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ միացեալ դահլիճի մը վերակազմութիւնը ձախողած է: Զանազան կուսակցութեանց վարիչներուն միջեւ տաք բանակցութիւնները կը շարունակուին:

∴ Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— Հրաժարած դահլիճին մասնակցող երեք կուսակցութիւններուն վարիչները, Քաֆանտարիս, Միխալաքոփուլոս եւ զօր. Մէթաքսաս իրենց տրամադրութեան տակ ունին միայն 80 երեսփոխաններ: Այս թիւը բոլորովին անբաւական է, հետեւաբար պէտք ունին ուրիշ կուսակցութեանց աջակցութիւնը ապահովելու: Իսկ այդ գործը չափազանց դժուար է, քանի որ Քաֆանտարիս եւ Միխալաքոփուլոս ջերմապէս կը փափաքին որ նոր դահլիճին ունենալիք մեծամասնութիւնը հակավենիզելոսեան չըլլայ, մինչդեռ Ցալտարիս, արքայականներուն պետ, տրամադիր չէ ուժ տալու վենիզելոսեան դահլիճի մը: Վերջապէս, զօր. Մէթաքսաս թէեւ թշնամի չէ Վէնիզէլոսի եւ կ'ուզէ նոյն իսկ օգնել անոր, բայց կը պնդէ որ Ցալտարիսի աջակցութիւնն ալ ապահովուի:

Եգիպտոս եւ Անգլիա

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ վարչապետ Նահաս փաշա մօտօրէն Լոնտոն պիտի երթայ՝ անգլիական կառավարութեան հետ բանակցելու համար 1922ի ծանօթ յայտարարութեան չորս վերապահումներուն մասին: Վարչապետ իր քաղաքականութեան համար բաւարար աջակցութիւն ապահոված է, ինչ որ կը քաջալերէ զինք խնդրի մասին վիճաբանելու անգլ. դահլիճին հետ:

Ինչպէս կը յիշուի, հաւաքոյթներու նոր օրէնքին մասին Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ ծագած վերջին վէճը բոլորովին չէ կարգադրուած դեռ, որովհետեւ պատասխանին մէջ ըսուած էր թէ օրինագիծին քուէարկութիւնը յետաձգուած է մինչեւ ծերակոյտի յառաջիկայ նստաշրջանը: Հետեւաբար նոր տագնապի մը վտանգը չէ անհետացած դեռ:

«Իտալիա»ն կորսուա՞ծ է

Տակաւին տարօրինակ լուր չկայ «Իտալիա» դեկաւոր օդապարիկէն, որ հիւսիսային բեւեռ գացած էր: Հեռագրի մը համաձայն, օդապարիկը ոչնչացած է Ուրբաթ առաւօտ, երբ հաղորդակցութիւնները յանկարծ խզուեցան ցամաքի հետ:

Կը խորհուի երկու Նորվեկիացի սահնորդներ ղրկել Ուիքս Պէյ, որպէսզի խնդրին հաչակաւոր որսորդ Նոյզէն դէպի բեւեռ երթայ իր շուներով, եւ փնտռել «Իտալիա»ի հետքերը: Նորվեկեան ջրօդանաւ մըն ալ ճամբայ պիտի ելլէ:

Թուրք-իտալական մերձեցման դէմ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական խմբագիրը, բացատրելով Թուրքիոյ եւ Իտալիոյ բարեկամութեան եւ առեւտրական դաշնագրին վաւերացման յապաղումը, դիտել կուտայ թէ պատճառը Մոսկուան է: Անգլիական թերթին կարծիքով, այդպիսի դաշնագրի մը շնորհիւ, Իտալիա նաւային, տնտեսական կամ դիւանագիտական շատ զօրաւոր դիրք մը պիտի վայելէ Էնկիւրիի մէջ, մանաւանդ որ, այս միջոցին յարաբերութիւնները լարուած են Հռոմի եւ Մոսկուայի միջեւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Լիոն.— 2 Յունիս: Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղի Հայրենակց. միութեան հանգանակութիւնը.

Սնտուկէն 200, Տօքթ. Սէփէթճեան, Տօքթ. Բագըճեան, Գ. Բագըճեան, Օր. Զ. Չէհիրեան (Նիս 50ական, Չէհիրեան եղբարք 25, Թանաճեան եղբարք, Թ. Քէօմիւրեան, Յ. Քէօլէեան, Երամեան եղբարք, Գ. Թումաճանեան, Խ. Արապեան 20ական, Ա. Խորէնեան, Վ. Մինասեան, Ա. Յովհաննէսեան 15ական, Ն. Հէլվաճեան, Հ. Յարութիւնեան, Ա. Բադրիկեան, Մ. Բադրիկեան, Ա. Գրիգորեան, Ս. Քէօմիւրեան, Շ. Յակոբեան, Յ. Փայեան, Գ. Սարգիսեան, Խ. Կարապետեան, Գ. Արզուեան, Գ. Յովսէփեան, Ա. Քէօմիւրեան, Կ. Տօղրամաճեան, Ս. Հէքիմեան, Յ. Կարապետեան, Ե. Յովակիմեան, Մ. Զաքըռեան, Զ. Ժամկոչեան, Ե. Ճէնանեան, Հ. Բագըճեան, Այրի Տիկին Մաննիկ Էլլիպինեան, Գ. Կարապետեան, Մ. Սապօնճեան, Տիկ. Վ. Ալէքսանեան (Փարիզ), Մ. Շաշտուրեան, Ն. Դարբինեան, Ս. Պետիկեան, Ա. Աստէմեան, Այրի Տիկ. Մ. Նիկոեան, Բ. Գալուստեան, Վ. Քիլաֆեան, Յ. Քիլաֆեան, Մ. Մանուկեան 10ական, Տիկ. Յասիկ Յովսէփեան, Գ. Տօղրամաճեան (Պիւմէլ), Այրի Տիկ. Սօֆիկ Յովիկեան 5ական ֆրանք: Գումար 945 ֆրանք:

(Տես «Յառաջ» Մայիս 25.:

Եկեղեաց վերաշ. միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

Ա. Երզնկեան 50, Գ. Քիւրտեան 50, Մ. Թըսեան 30, Գ. Դանիէլեան 20, Ս. Կէմալմազեան 30, Գ. Խորաիկեան 5, Գ. Տէր Կիւզէլեան 10, Այրի Տիկին Մ. Դանիէլեան 10, Հ. Կէմալմազեան 15, Գ. Զուլուխեան 5, Կ. Յարութիւնեան 20, Մ. Խաչատուրեան 10, Յ. Ա. Պօտիկեան 10, Յ. Վ. Պօտիկեան 7, Ա. Քիւրտեան 5, Լ. Տէր Մուշեղեան 20, Տիկ. Տէր Մուշեղեան 10, Յ. Պօլօեան 30, Թ. Մալխասեան 10, Ս. Պօղաճեան 5, Նավարեան եղբարք 50, Ռ. Թաթիկեան 20, Կ. Թիրիքեան 10, Այրի Տիկ. Արմէնեան 10, Այրի Տիկ. Ոսկերճեան 5, Ա. Առիկեան 20, Ա. Յարութիւնեան 5, Տիկ. Ժէնէվ Ռըսեան 20, Գ. Միրիճանեան 10, Տիկ. Զապէլ Ազարեան 10, Դ. Ռուսեան 20, Մ. Պետրոսեան 10, Կ. Յակոբեան 5, Գասպարեան եղբարք 20, Պ. Դանիէլեան 10, Տիկ. Ս. Դանիէլեան 5, Մ. Խաչատուրեան 10, Ա. Վրթանէսեան 15, Շ. Տէր Սիրականեան 20, Մ. Պարզեան, Հ. Սուսիկեան, Օհան Թումասեան, Ա. Պլլօեան 10, Տ. Թումասեան 2, Ա. Գարիկեան 20, Պ. Մկրտիչեան 25, Օ. Սարաֆեան 10, Ս. Ապտալեան 20, Մ. Տիրացուեան 20, Վ. Վարուժանեան 15, Ս. Գազանճեան 10, Տիկ. Երզնկեան 25, Մ. Մանուկեան 20, Տ. Մաթէոսեան 20, Ա. Օթճեան 20, Ս. Ապէլեան 10, Շ. Թահմիզեան 20, Վ. Կէմալմազեան 10, Ե. Կէմալմազեան 5, Տիկ. Հռիփսիմէ Սալըրեան 50, Ա. Օթճեան 10, Գ. Յովակիմեան 10, Շ. Քալլոեան 15, Ա Յակոբեան 25, Յ. Ադամունեան 10 ֆրանք: Միութեան գանձէն վճարուած 200 ֆրանք: Ընդհ. գումար 1239 ֆրանք:

(Տես «Յառաջ» 24 Մայիս):

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը յառաջիկայ Դշ. ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը:

Լիոնի Քեռի խումբի դասախօսական ժողովը՝ յառաջիկայ Չորեքշաբթի ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ճ. : Նիւթ՝ Հայաստանի ներկայ վարիչներու քաղաքականութիւնը: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու հայրենակիցներ: Խօսք կը տրուի փափաքողներուն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անտիոքցի Կարապետ Մղտզեան կամ Մահտեսի Աբրահամեան, հօր անունը Գէորգ, մօր անունը Ոսկի, քրոջ անունը Վիքթոր, որ ատեն առաջ Պէյրութ էր եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի: Գրել՝ Պ. Մելքոն Պասմաճեանի, 4 Rue Louis-Bonnet, Paris (11e).

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Յօնիկ Ռունծիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի եւ Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Ghalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուին Սագաթէլ եւ Թաթուլ Տատուրեան (Իզմիթ, Սվաճըքցի): Իմացնել՝ K. Dadourianի, Hôtel du l'Entrepot, 32 Rue de l'Entrepot, Paris (10e).

— Կը փնտռեմ հօրեղբայրս (Եալովացի) Պետրոս Շէնլունգեան եւ կինը, զաւակները՝ Նշան եւ Տաճատ, աղջիկները՝ Թուման եւ Պայծառ, հօրաքոյրս Տօտէ և տղան Տիգրան, աղջիկը Հռիփսիմէ, ամէնքն ալ Տիարպէքիրցի. Ամերիկա Հօպէտ կամ Օհիօ քաղաքը ըլլալ կը կարծուին: Մարիամ Մաճառեան, Ծնեալ Շէնլունգեան, 27 Rue Claude Maillot, Arnouville - les - Gonesse, (S. et. O.):

— Տիգրանակերտցի Աննա Փիլիպոսեան կը փնտռէ իր ծնողքը՝ Սարգիս եւ Եղսաբեթ Փիլիպոսեան, եղբայրը Թովմաս, քոյրերը Սարա եւ Հռիփսիմէ. Հօրեղբայրները Գրիգոր եւ Տիգրան Փիլիպոսեանները: Իմացնել՝ Krikor Tanielian, Sr Ang, Coure, (Ardeche).

ԽՆՈՒՍԻ Մժնկերտ գիւղացի հայրենակիցներէն ոեւէ մէկը թող հանդիպի խմբագրատուն, իրենց համար շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը առնելու համար:

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չիթպաշեան, հօր անուն Գեւորգ, մօր անուն Նունուֆար: Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: Իմացնել Սրբուհի Մէնտիլեանի, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

—Կը փնտռուի Սարգիս Ջաքըրճեան որ ութ ամիս առաջ հեռեւեալ հասցէն տուած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Beau Site, Nice (A. M.)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		
	3 ամս. 6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՅԻՍ 1928

30 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 060 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԱՌԵՐԷՆ ԵՒ ԾԱՓԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ

Հիմա որ վերջացաւ անկախութեան տասնամեակի խրախճանքը, ամփոփուինք եւ մտերմական զրոյց մը փորձենք մենք մեզի հետ։

Նոյն իսկ ա՛յդ առիթով։

Ամէն բանէ առաջ ճշդենք թէ՝ հակառակ անսահման խանդավառութեան եւ խլացուցիչ ծափերուն, մեզմէ ոչ մէկը ինքն իրեն թոյլ տուած է կորսնցնել իրականութեան գաղափարը։

Այդ բոլորը, բուռն ոգեւորութիւն, գրգռացին ծափողջոյն, օտար բարեկամներու ներկայութիւնը եւ անոնց սրտագին մաղթանքները չեն կրնար մեր ոտքը գետնէն կտրել։

Ընդհակառակն, անոնք աւելի կը շեշտեն մեր պատասխանատուութիւնը։ Այնքան ուժգնութեամբ եւ յարաճուն բազմութեամբ արտայայտուած հաւատքն ու վստահութիւնը պարտականութիւն կը դնեն մեր վրայ՝ տասը համրել, ո՛ր հւ է քայլէ առաջ, խնայելու համար նոր յուսախաբութիւններ։

Կը կարծենք թէ այլեւս հասած է սերունդ մը, որ գիտէ չափել դէպքերու եւ դէմքերու երեսին, եւ ուղիղ ըմբռնել իրերու բուն իմաստը։

Այլեւս պատմութեան անցած են կամ պիտի անցնին այն միամիտները, որոնք հայրենիք եւ անկախութիւն կ՚երազէին ինչ օտար մարդասէրներուն ճառերով կամ տասը համակրական ստորագիր-նամակով։

Այդ բոլորը ունին իրենց արժէքը, իրենց բարոյական կշիռ որ սակայն բաւական չէ գիւղ մը անգամ պարգեւելու մեզի։

Անոնք պիտի ծառայեն վառ պահելու մեր անունը, արծարծելու մեր պահանջները, շեշտելու մեր դիմագիծը, եւ եթէ կ՚ուզէք նոյնիսկ բառերով եւ տառերով պարտադրելու մեզ։ Ցիչնելու թէ կա՛նք մենք, ամէն տեղ և ամէն ճակատի վրայ։

«Մրուտ կան որ կը բաբախեն ձեր կողքին, ձայներ կան որ պիտի արծարծեն ձեր պահանջները, որպէսզի ազատագրուի ձեր հայրենիքը»։

Այսպէս կ՚արտայայտուէր, կիրակի օրուան ալեծուփ բազմութեան առջեւ, ծերակուտական Ժիւսթէն Կոտար։

Կը հաւատանք մենք ալ, մեր ֆրանսացի բարեկամին պէս, թէ կա՛ն այդ սիրտերն ու ձայները, որ պիտի լսուին ի հարկին, կամ պատեհ ժամուն։

Այլապէս, հարկ պիտի ըլլար յուսահատիլ և՛ այս աշխարհէն և՛ այս մարդկութենէն։

Բայց, ամէն բանէ առաջ, կը հաւատանք — պէտք է հաւատանք — մեր ուժին, ա՛յն արժէքին զոր ունինք այսօր կամ կրնանք մէջտեղ բերել վաղը։

Իսկ ատոր համար, անհրաժեշտ է որ գիտնանք միակամ և մանաւանդ վճռական ըլլալ ճակատագրական ժամուն, ինչպէս եղան անոնք որ հիմերը դրին այսօրուան հայրենիքին, 1918 Մայիսի օրհասական օրերուն, ճանկռտելով ռազմադաշտի հողերն ու քարերը։

Որովհետեւ, ինչ որ մեր ձեռքով կը շահինք, ինչ որ կ՚արտադրենք մ՚նք մեր քրտինքով կամ արիւնով, ա՛յն է որ արժէք ունի եւ կանգուն կը մնայ, եւ ոչ թէ այն որ իբրեւ պարգեւ կը տրուի։

Եւ այստեղ, հարկ է երկաթագիր արձանագրել Օլիվըր Գոլտուինի խօսքերը։

Անգլիոյ վարչապետին որդին, որ գաղափարով եւ կուսակցականօրէն կապուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ կռուած է Հայաստանի անկախութեան համար եւ յանձն կ՚առնէ նորէն ծառայել, կիրակի օր ուղղեց ազդարարութիւն մը, բրիտանական պարզաբանութեամբ.

— «Այսօր, այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ գլխաւոր բանը որ պիտի ըսեմ ձեզի, հետեւեալն է.— Մի՛ վստահիք մեծ պետութեանց ...քերուն եւ խոստումներուն։ Անգլիա բացարձակապէս մոռցաւ Հայաստանը, մոռցաւ նոյնիսկ իր ռազմիկները. վստահեցէք միայն ձեր ուժին, ձեր զաւակներուն եւ ձեր թոռներուն։ Անո՛նք են որ եռագոյն դրօշը դարձեալ պիտի պարզեն Արարատի վրայ։»

Այո՛։ Օտարներէն իրաւունք ունինք սպասելու միայն իրենց յանձնառութեանց կատարումը։ «Մեծ պետութիւններէն գթութիւն չէ որ կը սպասենք, թո՛ղ անոնք իրենց պարտականութիւնը կատարեն», ինչպէս կ՚աղաղակէր Պ. Քրաֆթ Պոնար, խորին յուզումով։

Բայց որպէսզի անոնք ստիպուին կատարել, նորէն մե՛նք է որ պիտի գործենք։ Մե՛նք պիտի հարթենք ճամբան, յարմար ժամուն «կատարուած իրողութիւններ» ստեղծելով, ինչպէս ըրաւ նոյն իսկ պարտուած Թուրքիան։

Ոգեւորուի՛նք, ծափահարենք, վա՛ռ պահենք հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը, որ անկարելի ցնորք մը չէ այլեւս, բայց չմոռնանք մեր բուն գործը, ամբողջ սերունդի մը ճիտին պարտքը։

Ահա թէ ի՛նչ կը թելադրեն տասնամեակի տօնահանդէսները։

Տօնակատարութիւնները, առանձնապէս այս օտար ափերուն վրայ, բարերար կռակնե են որ կրվանենշրջապատինցուրտն ու խոնաւութիւնը, եւ կը տաքցնեն մեր հոգին ու թեւերը, աւելի ամուր փարելու համար մեր սրբութիւններուն։

Անոնք հոկումի եւ զգաստութեան արարողութիւններ են, մեր թմրութիւնը թօթուելու եւ բոլոր ճիգերը կեդրոնացնելու համար։

Շ.

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Երէկուան նկարագրութենէն յետոյ, այսօր Բ. եւ Գ. էջերուն մէջ կարելի մանրամասնութեամբ տուած ենք տասնամեակի տօնին առթիւ խօսուած ճառերը։ Տեղեկութիւնները լրացնելու համար, ստորեւ կը հրատարակենք Հ. Հ. Պատուիրակութեան հասած շնորհաւորական հեռագիրներու եւ նամակներու փոքր մէկ մասը։ Այս առթիւ յիշենք թէ՝ Պատուիրակութեան փոխ-նախագահ Ալ. Խատիսեան, որ շաբաթ օր Պրիւսէլ հրաւիրուած էր տասնամեակի առթիւ, կիրակի օր փութով վերադարձաւ, անձամբ հսկելու համար հանդէսին կանոնաւորութեան, որուն կազմակերպութեան մեծագոյն բաժինը ստանձնած էր, աջակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին եւ խումբ մը եռանդուն երիտասարդներու։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

— «Զափազանց կը փափաքէի գրական պատասխան տալ Ձեր հրաւէրին, ներկայ գտնուելու Հայաստանի անկախութեան հռչակման 10րդ տարեդարձի հանդէսին։ Դժբախտաբար յանձնառութիւններ ունիմ, որոնցմէ չեմ կրնար ազատուիլ եւ որոնք զիս կը ստիպեն Պրիւքսէլ մնալ։ Ներողամիտ կը գտնուիք ուրեմն իմ բացակայութեանս համար։

«Սրտով, սակայն, ես կը մնամ Ձեզ հետ, որովհետեւ Ձեզ յայտնի է թէ հայկական դատը որքան համակրելի է ինծի համար եւ որքան կը ցանկամ Ձեզ հետ միասին, որ Ձեր երկիրը կարենայ ձեռք բերել իր ամբողջական եւ կատարեալ ազատութիւնը, դարմանել իր ձգտումներուն ու ինքնայատուկ հանճարին համաձայն եւ խնդութեամբ աջակցիլ վերջապէս իրարու հետ հաշտուած ժողովուրդներու քաղաքակրթիչ մեծ աշխատանքին։

«Հաճեցէք ընդունիլ, պարոններ, իմ խորապէս անձնուէր զգացումներուս հաւաստիքը»։ Սառ.՝ Հ. Լաֆոնթէն՝ Փոխ-նախագահ Պելժիոյ Ծերակոյտին Պրիւսէլ։

— «Հայաստանի անկախութեան հռչակման 10րդ տարեդարձին առթիւ, կը խնդրեմ որ ջերմ ողջոյններս հաղորդէք իրենց ազգային տօնը կատարելու հաւաքուած հայ ժողովուրդի զաւակներուն։

«Հերոսական շատ գործեր է կատարած հայ ժողովուրդը, տուած է շատ զոհեր, բայց պայքարը դեռ չէ վերջացած եւ յաղթանակը կը մնայ ապագային։

«Ես կը հաւատամ այդ յաղթանակին, որովհետեւ միշտ հաւատացած եմ արդարութեան եւ ճշմարտութեան յաղթանակին։

«Ես կը հաւատամ, որ պիտի գայ այն օրը — եւ այնքան հեռու չէ — երբ Արարատի ստորոտը ի մի ընտանիք վերամիացած հայ ժողովուրդը պիտի տօնէ իր իսկական ազատութեան տօնը։ Ես կը հաւատամ նոյնպէս, որ այդ օրը պիտի դառնայ հայ ժողովուրդի և ատելի լուծէն ազատուած ռուս դեմոկրատիայի համար անխախտ դաշինքի եւ բարեկամութեան վերահաստատման օր մը։ Ա. Կերենսկի

— «Ամբողջ հոգիով կը ցանկամ, որ եղբայրական հայ ժողովուրդը որքան կարելի է շուտ տօնէ իր իսկական անկախութիւնը բոլշեւիկեան եւ թրքական լուծէն եւ իր վերամիացումը իբրեւ մէկ ընտանիք եւ մէկ պետութիւն, իր հայրենի երկրին մէջ։ Կը հաւատամ, որ բոլշեւիկեան լուծէն ազատուիլը կ՚ըլլայ ընդհանուր ազատութիւն և՛ Հայաստանի և՛ Ռուսաստանի համար։ Կը հաւատամ նոյնպէս, որ ազատ Հայաստանը եւ ազատ Ռուսաստանը ապագային կը գտնեն իրենց փոխ-յարաբերութիւններու կարգադրութեան համար եղբայրութեան ու բարեկամութեան այն լեզուն զոր միշտ ունեցեր են անցեալին մէջ։ Ն. Ավկսէնտիէվ

— «Յառաջդէմ Արուեստի եւ Գրականութեան Միութիւնը իր յարգանքի ողջոյնները կը բերէ Հայաստանի տասներորդ տարեդարձին առթիւ եւ յանուն լոյսին եւ հայ գիրին ազատութեանը՝ կառչած կը մնայ անկախութեան գաղափարին»։ Փարիզ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Մայիս.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանային կոմիտէն ջերմ շնորհաւորութիւններ կ՚ուղղէ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Մայիս.— Ջերմ շնորհաւորութիւններ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ, գայն իր պատմական սահմաններուն մէջ վերահաստատուած տեսնելու բաղձանքով։ Կէտիկեան

— «Մարսէյլ, 27 Մայիս.— Մարսէյլի հազարաւոր բանւորներս ջերմապէս կը շնորհաւորենք Հայաստանի անկախութեան տասնամեակը եւ կը վստահեցնենք ձեզ թէ միշտ ձեր կողքին ենք բոլոր դաւաճաններուն դէմ»։

— «Տարագրութեան եւ օտարութեան մէջ Հայրենիքի, սրբազան զգացումներով եւ անխառն սէրով տոչորող Հայ Սպաներու անունով, թո՛յլ տուէք մեր սրտագին եւ ջերմ շնորհաւորութիւնները արտայայտել Հայաստանի անկախութեան 10րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ։

«Սիրելի եւ ազնիւ Նախագա՛հ, Հայ Սպայութիւնը՝ ինչպէս անցեալին, նմանապէս ներկայիս ալ մի՛շտ կազմ ու պատրաստ է՝ անխրախուսած եւ պարտուած Հայրենիքի վերազատագրութեան գերագոյն գործին համար»։ Վ. Արչուեթիւն

ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԸ

Շարաթ գիշեր, 26 Մայիս, Վրացիներն ալ տօնեցին իրենց անկախութեան տասնամեակը, Օթէլ Մաժէսթիքի մէկ սրահին մէջ, ուր տեղի ունեցան բանախօսութիւններ, երգեր եւ պարեր։ Իսկ Ազրպէջանի ներկայացուցիչները հանդէս մը սարքած էին Երկուշաբթի, 28 Մայիս, Ֆրանս-Օրիանի սրահին մէջ։ Այս առթիւ ալ եղան բանախօսութիւններ եւ պարեր։ Երկու հանդէսներուն ալ ներկայ էին հայ, վրացի, ռուս եւ տաճկաստանցի ներկայացուցիչներ։

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՎԱՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿԱԹԻԹԻՆԸ

Ի է. Ցանկ

	Ֆր.
Լը Քրէզօյի հայրենակիցներէն (ցանկը յաջորդով)	316.05
Զաքարիա Զէյթունցեան Սէն Սաթիւրնէն	10.—
Գումար	326.05
Ի Զ. Ցանկին գումարը	36,265.15
Ընդհ. գումար	36,591.20

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Զայիմիս դարձեալ վարչապետ

Վերջապէս լուծուեցաւ հելլէն նախարարական տագնապը, որ կը տեւէր Մայիս 22էն ի վեր։ Վէնիզէլոս երկուշաբթի օր վերջին տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ Հանրապետութեան նախագահ Գոնտուրիոթիսի հետ, որուն յայտնեց թէ տագնապը չափէն աւելի երկարեցաւ եւ թէ անհրաժեշտ է անմիջական լուծում մը գտնել՝ կամ վերահաստատելով նախկին կառավարութիւնը եւ կամ նոր ընտրութեան ձեռնարկելով։

Առաջին թելադրութիւնը յաղթեց. զանազան կուսակցութիւնները կրցան համաձայնիլ, զօր. Մէթաքսաս ընդունեց Վէնիզէլոսի պայմանները եւ հրաժարեալ դահլիճը վերակազմուեցաւ՝ նոյն անդամներով։ Զայիմիս դարձեալ վարչապետութիւնը ստանձնեց։ Դահլիճը առանց պաշտօնական նոր երդումի գործի ձեռնարկեց երէկ։

Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ Զայիմիս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վէնիզէլոսի հետ, խորհրդակցելու համար նոր կառավարութեան ծրագրին մասին։ Կը կարծուի թէ այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերը պիտի ըլլան՝ ստեղծել Ծերակոյտ մը, վաւերացնել ֆրանքեւհելլէն պարտքերու համաձայնութիւնը ինչպէս նաեւ գոյքերու փոխանակութեան մասին պուլկարեւհելլէն պայմանագրութիւնը։

Հակացույց Եուկոսլաւիոյ դէմ

Եուկոսլաւիոյ մէջ Իտալիոյ դէմ կատարուած ցոյցերը իրենց արձագանգն ունեցան Իտալիոյ մէջ։ Բազմաթիւ քաղաքներու մէջ ֆաշիստները բուռն ցոյցեր կատարեցին եուկոսլաւ հիւպատոսարաններուն դէմ։

Զարայի մէջ, ֆաշիստները յարձակեցան սերպ հիւպատոսարանին վրայ եւ վիրաւորեցին հիւպատոս Սիմիչը, որ դարմանուելու համար հիւանդանոց մը փոխադրուեցաւ։ Հիւպատոսարանի պաշտօնեաներն ալ յարձակում կրեցին։

Հռոմի մէջ 1500 ուսանողներ հաւաքուեցան սերպ հիւպատոսարանին առջեւ եւ փորձեցին ներս մտնել։ Զինուորներ համնելով՝ ցրուեցին ուսանողները։ Ո՛չ մէկ միջադէպ պատահեցաւ։ Վենետիկի մէջ Սփալաթոյի եւ Սէպէնաքոյի հակիտալական ցոյցերուն դէմ բողոքելու առթիւ խումբ մը երիտասարդներու եւ զինուորներու միջեւ ընդհարումներ պատահեցան։ Պարիի եւ Պոլոնիայի մէջ եւս բուռն ցոյցեր կատարուեցան։

ՍԵՐՊԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

Պելկրատէն կը հաղորդեն թէ հակիտալական նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Տուպրովնիքի եւ Զագրէպի մէջ, երբ իմացան թէ Զարայի մէջ ֆաշիստները յարձակած են սերպ հիւպատոսարանին վրայ։ Տուպրովնիքի մէջ ցուցարարները ներկայ եղան հաւաքոյթի մը, զոր կազմակերպած էին Ռատիչ եւ Փրիպիչէվիչ։ Յետոյ թափօր կազմուելով ցուցարարները շրջեցան փողոցներու մէջ։ Ոստիկաններն ու ոստիկան զինուորները դիրք բռնեցին այն փողոցներուն վրայ, որոնք կը տանին դէպի քաղաքին կեդրոնը, ուր կը գտնուի իտալական վարժարանը։ Ոստիկանութիւնը քանիցս կրակ բացաւ։ Բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուեցան։ Ութ հոգի ձերբակալուեցաւ։

Զագրէպի պողոտաներուն վրայ շրջագայող մեծ բազմութիւն մը ցոյցեր կազմակերպեց՝ թշնամական բացագանչութիւններ ընելով Իտալիոյ հասցէին։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց. ոստիկան-զինուորները եւս բուռն միջամտութիւնով մը ցրուեցին ցուցարարները, որոնք չկրցան հասնիլ իտալական հիւպատոսարանը։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Պելկրատի մէջ եւս Երկուշաբթի իրիկուն ուսանողներ փորձեցին ցոյց կատարել Իտալիոյ դէմ, սակայն ոստիկանութիւնը արգիլեց։

Մուսոլինի եւ Սերպիոյ վարչապետ Վուքիչէվիչ խիստ միջոցներ ձեռք կ՚առնեն, ցոյցերը արգիլելու համար։

Կեսարիոյ որբերը

Կեսարիոյ որբանոցը չէ փակուած եւ որբերը նորէն վանքին մէջ կը մնան։ Զօրաբանակի հրամանատար Ապտիւլրահման Նազիֆ փաշայի կարգադրութեամբ որբերը Տրդատ եպիսկոպոսի շինած յարկաբաժինէն փոխադրուած են վանքին հին մասը։ Պարպուած մասը իբրեւ հիւանդանոց պիտի գործածուի։ Արդէն շինութեան ձեռնարկուած է։ Զինուորական հիւանդանոցի բժիշկներէն պիտի կրնան օգտուի՛լ որբերն ալ։

∴ Եոզղատի Մէնթէշէ գիւղը պարպող վերջին կարաւանէն, 10-12 թշուառ կիներ եւ հիւանդներ Կեսարիա զրկուած են։ Ասոնցմէ 4-5 հոգի որբանոց դրուած են։

∴ Պողազլեանի Զօրխատան գիւղէն գաղթական վեց ընտանիք, բաղկացած 33 անդամէ, Պոլիս հասնելով պատսպարուած են Եէտիգուլէի նոր կայանը։ Պողազլեանի Մէնթէշէ գիւղէն 13 ընտանիք (63 հոգի) հասած են Պոլիս եւ մէկ մասը Սամաթիոյ միւս ալ Եէտի-Գուլէի գաղթակայանը տեղաւորուած են։ Այժմ Մէնթէշէի մէջ կան միայն քանի մը հայ ընտանիքներ, որոնք ալ պիտի մե՛կնին աշնան։

(Լուրերու շարունակութիւնը, կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Մայիս 20ի ընտրութեանց մէջ կուսակցութիւնները ստացան հետեւեալ քուէները եւ աթոռները (փակագիծի մէջ նշանակուած թիւերը կը վերաբերին 1924ի ընտրութիւններուն։

1. Սոց.-Դեմոկրատ 9,135,949 քուէ, 152 (131) աթոռ. 2. Գերմ. ազգ.՝ 4,369,335 քուէ, 73 (103) աթոռ. 3. Կեդրոն՝ 3,707,651 քուէ, 62 (69) աթոռ. 4. Ժող. կուս.՝ 2,674,194 քուէ, 44 (51) աթոռ. 5. Համայնվր.՝ 3,253,391 քուէ, 54 (45) աթոռ. 6. Դեմոկրատ՝ 1,497,316 քուէ, 25 (32) աթոռ. 7. Տնտեսական կուս.՝ 1,393,574 քուէ, 23 (12) աթոռ. 8. Պաւար. Ժ. Կ.՝ 936,404 քուէ, 16 (19) աթոռ. 9. Ազգ. Ընկերվ.՝ 807,675 քուէ, 12 (5) աթոռ։

Այնուհետեւ կուգան աւելի մանրերը, իւրաքանչիւրը քանի մը աթոռներով։

Այս թիւերը կ'ապացուցանեն, ամէնէն առաջ, թէ մեծ յաջողութիւն ունեցած են սոցիալ-դեմոկրատները, 131 պատգամաւորը 152ի հասցնելով, մինչ նոյնչափ եւ աւելի անյաջողութեան մատնուած են գերման-ազգայնականները, կորսնցնելով 30 աթոռ (103էն իջնելով 73ի)։ Որոշ յաջողութիւն ունեցած են նաեւ համայնավարները եւ Տնտես. կուսակցութիւնը։

Երկրորդ՝ տուժած են ոչ անհշան չափերով, գերման-ազգայնականներուն հետ միասին, նաեւ կառավարական միւս երկու կուսակցութիւնները — Կեդրոնը եւ Շթրէզէմանի խմբակցութիւնը, բայց նաեւ՝ դեմոկրատները։ 3) Ջախջախիչ հարուած կրած են եւ ասպարէզէն բոլորովին քշուած՝ ծայրայեղ-աջակողմեան՝ ջարդարարներու խմբակցութիւնները, բացի մէկէն (Լիւտէնտորֆի), որ դեռ քիչ մըն ալ ուժովցած է անոնց հաշուին։

Համեմատական պատկերը գրեթէ նոյնն է նաեւ Փրուսիոյ եւ միւս երկիրներու խորհրդարանային ընտրութեանց մէջ, այն տարբերութեամբ, որ համայնավարները հոս, իրաւ է, քիչ մը զօրացած պիտի մտնեն Փրուսիոյ նոր խորհրդարանը։ Եւ սակայն միւս բոլոր վայրերու մէջ թուլցած են անոնք զգալապէս։

* * *

Այսպէս ուրեմն, Մայիս 20ի ընտրութիւնները շատ բացորոշ կերպով կ'արտայայտեն գերման ժողովուրդին մեծամասնութեան կամքը — քաղաքական ղեկը ուղղել դէպի ձախ։

Եթէ համայնավարները եւ անոնց քաղաքական գործելակերպը արդէն ծայրայեղ աջերը մէկզի թողունք, քանի որ զուրկ են պատասխանատուութեան գիտակցութենէ եւ լրջօրէն չեն զբաղիր երկրի ներքին ու արտաքին խնդիրներով, այլ խուժանավարութիւնը դարձուցած են իրենց գործելակերպ եւ նպատակ միանգամայն, մէջտեղ կը մնան միւս կուսակցութիւնները, որոնցմէ եւ պիտի կազմուի գալիք կառավարութիւնը։

Այժմէն իսկ պարզ է ներկայ կառավարութեան անկումը։ Ան արդէն իսկ մեռած կը սեպէ ինքզինքը, ստանալով բացարձակ անվստահութիւն ժողովրդական դատաստանով, որպիսին եղաւ Մայիս 20ը։ Վերջինս աւելի անողոք պիտի ըլլար անտարակոյս, եթէ քանի մը շաբաթ առաջ Փուանքարէն յաղթութիւն տարած չըլլար Ֆրանսայի մէջ։

Ո՞վ պիտի կազմէ ապագայ կառավարութիւնը։ Ամէնուն աչքը յառած է դէպի գերման սոցիալ-դեմոկրատիան, որ արժանացաւ ժողովուրդի կատարեալ վստահութեան։

Ճիշդ է, ան առաջ ալ Ռայխսթակին ամէնէն ուժեղ խմբակցութիւնն էր, բայց շատ ալ հեռ չէին մնար գերման ազգայնականները, մինչ վերջիններս նոր խորհրդարանին մէջ իրենց թիւով առաջիններուն կէսէն ալ պակաս պիտի ըլլան։

Այսուհետեւ բոլոր միւս բոլոր պետական կուսակցութիւնները — կեդրոն, Շթրէզէմականներ, դեմոկրատներ եւ յարակից մանր խմբակցութիւններ միասին առած՝ հազիւ պիտի հաւասարին սոցիալ-դեմոկրատիային։

Պարզ է նաեւ, որ ինչպէս այս վերջին կուսակցութիւնները նոյնպէս սոցիալ-դեմոկրատիան մինակը՝ չպիտի կրնայ առանձին դաշինք կազմել, առանց իրարու հետ համաձայնելու, որովհետեւ խորհրդարանի ամբողջ կազմին մէկ երրորդն ալ չեն կազմեր զատ-զատ։

Կը մնայ ուրեմն միայն մէկ ելք — որ յիշեալ կուսակցութիւնները համաձայնին եւ խառն դաշինք կազմեն — կամ բոլորը միասին եւ կամ մէկ քանին։ Ուրիշ ելք չկայ արդէն, որովհետեւ ինքնին անկարելի է որ բոլոր քաղքենի կուսակցութիւնները միանան եւ ընկերվարականներու ու համայնավարներու դէմ մեծամասնութիւն կազմելով խորհրդարանին մէջ՝ կառավարութիւն կազմեն՝ ինչպէս այսօր կ'առաջարկեն աջակողմեան թերթեր։ Այդպիսի դասաւորում մը դէմ պիտի արտայայտուէին անհուազն կաթոլիկները եւ դեմոկրատները։

Ուրեմն, ի՞նչպիսի խառն դաշինք կրնայ կազմուիլ։ Ամէն պարագայի մէջ՝ գերման ազգայնականները մէջը չպիտի ըլլան։ Կը մնան ուրեմն՝ ընկերվարականները, դեմոկրատները, կաթոլիկները եւ շթրէզէմանականները։

Ասոնք միասին զգալի մեծամասնութիւն մը պիտի կազմեն խորհրդարանին մէջ, եթէ համաձայնին։

Ու այժմէն իսկ գերման թերթերուն եւ քաղաքագէտներուն մեծամասնութիւնը այդ ուղղութեամբ կ'արտայայտուին. — կազմել «լայն խառն դաշինք» մը (Grosse Koalition) վերոյիշեալներու մասնակցութեամբ։ Նման դաշինք մը կազմուեցաւ նաեւ 1923ին, Շթրէզէմանի վարչապետութեան տակ, — այն օրերուն, երբ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ուրուականը կ'երեւար շատերու աչքին, գերման երկնակամարին վրայ։

Պատմութիւնը այնուհետեւ ծանօթ է։ Քաղաքական ղեկը երթալով աւելի ու աւելի աջ ծռեցաւ գլխաւորապէս Կեդրոնի կուսակցութեան եւ անոր ղեկավար Մարքսի պատճառով, երբ կառավարութեան մէջ մտան գերման ազգայնականները։

Այժմ բոլորն ալ կը խոստովանին իրենց սխալը եւ կը ճանչնան ընկերվարականներու մասնակցութեան անհրաժեշտութիւնը։

«Լայն խառն դաշինքէն» զատ՝ հնարաւոր է նաեւ այսպէս կոչուած «Վայմարեան դաշինքի» մը կազմութիւնը — բաղկացած ընկերվարականներէ, դեմոկրատներէ եւ կաթոլիկներէ։ Եւ սակայն անոնք ամէնը միասին խորհրդարանի ձայներու կէսէն քիչ պակաս են։ Թէեւ մեռնող կառավարութիւնն ալ մեծամասնութիւն չունէր խորհրդարանին մէջ եւ մերթ այս, մերթ միւս թեւին յենլով կանգուն կը մնար։ Ուրեմն նման պայմաններու տակ կրնայ նաեւ «Վայմարեան դաշինք» մը կազմուիլ, — բայց վերջապէս մեծամասնութիւն չունեցող կառավարութեան վիճակը կայուն չի կրնար ըլլալ, ոչ ալ իր քաղաքականութիւնը՝ հաստատուն։

Հաւանական է ուրեմն ընդհանուրին — նաեւ՝ ժողովուրդին, ընտրողներու — ցանկութիւնը «լայն խառն դաշինք» մը կազմուած տեսնելու մասին։

Միւսներու կարծիքը որոշ է։ Եւ արդէն իսկ անուններ կուտան ապագայ վարչապետութեան համար, — աւելի ճիշդ՝ մէկ անուն միայն։ Եւ այդ՝ Փրուսիոյ այժմեան նախարարապետն է, Օթթօ Պրաուն։

Դեմոկրատներու, Կեդրոնի, մինչեւ իսկ Շթրէզէմանականներու թերթերը ուրիշ ելք չեն գտներ — ոմանք սիրով եւ կամայ, միւսները տհաճութեամբ եւ ակամայ, — քան այն որ՝ Հանրապետութեան նախագահ Հինտէնպուրկ վարչապետութեան կոչէ Օթթօ Պրաունը եւ կառավարութիւն կազմելու պաշտօնը տայ անոր։

Իսկ սոցիալ-դեմոկրատները իրենք, ինչպէս եւ կուսակցութեան կեդրոնական օրգան «Ֆորվէրց» առ այժմ կը զգուշանան ուրիշներու կարծիքները միայն հրապարակելով։ Թերթը կը տպագրէ Պրաունի պատկերը եւ տակը կը մակագրէ — «Մայիս 20ի ընտրութեանց յաղթականը»։

Պարզ է ուրեմն նաեւ իրենց կարծիքը։ Կ'ըսեն միայն թէ որոշում տալու իրաւունքը կուսակցութեան խորհրդարանային խմբակցութեան կը պատկանի, որ երկու շաբաթէն հազիւ գումարուի։

Մինչ այն՝ բանակցութիւններ անշուշտ տեղի կ'ունենան։ Հաւանական է ուրեմն Օթթօ Պրաունի վարչապետութիւնը։ Թերեւս ան միեւնոյն ատեն մնայ նաեւ իր այժմեան պաշտօնին մէջ — Փրուսիոյ վարչապետ։ Հաւանօրէն ներքին նախարար դառնայ Սեվէրինկ, որ դեռ վերջերս հրաժարեցաւ Փրուսիոյ ներքին նախարարի իր պաշտօնէն։ Կարող եւ վարչական մեծ ընդունակութիւններու տէր անձ մը։ Երկուքն ալ, Սեվէրինկ եւ Պրաուն, երբեմն պարզ բանուորներ էին, իսկ այսօր՝ Գերմանիոյ ամէնէն խելացի եւ կարող պետական մարդերուն շարքին կը պատկանին։

Ամէն պարագայի մէջ, «խառն լայն դաշինքը» աւելի քան հաւանական է։

Պերլին — Մ. Ե.

ԽՐԱՉԵԿԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Հանրածանօթ Թորգոմ, զոր ռամկավարները ծնունդի վրայ կը պատուէին քանի մը տարի առաջ, Աթէնքի «Նոր Օր»ին մէջ յօդուածաշարք մը հրատարակելով, գրել կուտայ (22 Մայիս)։

Կարսի «պարտութիւնը» ինչպէս նաեւ հայկական ճակատներու միւս անյաջողութիւնները Դաշնակցութեան բեռցնելը բացարձակ յիմարութիւն է, մանաւանդ երբ «քննադատողը» ռամկավար կուսակցութիւնն է։

1917էն մինչեւ Կարսի անկումը Դաշնակցութիւնը, անկասկած, մեծ պատասխանատուութիւններ ունի կովկասեան ազգային գործերու մէջ, որովհետեւ ան է որ միայն գերագոյն դեր կատարած է երկրի կազմակերպութեան եւ պաշտպանութեան գործին մէջ։ Եթէ Դաշնակցութիւնը մեծամեծ սխալներ բրած է իր յանձն առած դերի մէջ, ես համոզուած եմ թէ ան քաղաքացիական քաջութիւնը ունի զանոնք խոստովանելու։ Այս սակայն չի նշանակեր երբեք թէ հայ ազգային ուրիշ կուսակցութիւն մը, ես պարտք կը զգամ նորէն շեշտելու՝ մանաւանդ ռամկավար կուսակցութիւնը, յանդգնութիւնն ունենար արտայայտուելու՝ «Դաշնակցութիւնը կործանեց Հայաստանը», երբ յայտնի է թէ, հայ ազգի ամենաճակատագրական շրջանին, նկատի ունենալով նաեւ Կիլիկիոյ «խայտառակ» ոդիսականը, ռամկավար կուսակցութեան եւ ու հասարակ ռամկավար մտայնութեան ծառայող մեր ազգային անձնաւորներու եւ խմբակներու միակ քաջագործութիւնը եղած է ձեռքերնին ծալլել եւ սպասել որ դուրսէն մէկը գայ եւ պաշտպանէ մեզ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՃԱՌԵՐԸ

Պ. ԺԻՒՍԹԷՆ ԿՈՏԱՐ (ՖՐԱՆՍԱ), Պ. ՔՐԱՖԹ ՊՈՆԱՐ (ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՅԷՆ), Պ. ՕԼԻՎԸՐ ՊՕԼՏՈՒԻՆ (ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ), ԿԸ ՊԱՆԾԱՑՆԵՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ ՈՒ ԱՆՈՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՃԻԳԵՐԸ

Երէկ տուինք ընդհանուր պատկերը կիրակի օրուան [illegible] հանդէսին. Այսօր կը հրատարակենք մանրամասնութիւնները.—

Նախագահ ընկեր Աւետիս Ահարոնեան բացուած հռչակեց Հայաստանի անկախութեան տասնամեակին հանդիսութիւնը, որմէ վերջ 50 հոգինոց զինուորական նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Հիւօի նուագեց ֆրանսական եւ հայկական ազգային քայլերգները (Մարսէյյեզ եւ Մեր Հայրենիք)։

Յետոյ ընկեր Ա. Ահարոնեան խօսեցաւ հետեւեալ ճառը, ֆրանսերէն.

Ընկեր Ահարոնեանի ճառը

—Դառնութեամբ խառն անհուն ուրախութիւնով մըն է որ կը նախագահեմ այսօր այս հանդիսութեան՝ արժանաւորապէս տօնելու համար պատմական այն մեծ իրողութիւնը, որ տասը տարի առաջ Հայաստանի համար բացաւ Ազատութեան արշալոյսը։

Բայց այս ուրախութիւնը զերծ չէ տխրութենէ, որովհետեւ անգամ մը եւս ստիպուած ենք այս մեծ տարեդարձը տօնել հեռու մեր սիրելի հայրենիքէն, որ անիծեալ օր մը անողոքաբար բաժան բաժան եղաւ բոլշեւիկներու եւ Թուրքերու կողմէ, հակառակ իրաւունքի եւ արդարութեան ամենատարրական սկզբունքներուն։

Ճշմարիտ հաճոյք է մեզի համար մեր շուրջը տեսնել մեր բարեկամները ու մեր հայրենակիցներէն հազարաւորներ, որոնք ազատութեան եւ անկախութեան խաչալի նոյն շունչով ոգեւոր, փութացած են Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր կէտերէն, նոյնիսկ աւելի հեռուներէն, միասին պանծացնելու համար հայկական Հայրենիքի անմեռ հոգին։ Ասիկա փաստ մըն է, որ չի կրնար աննշմար անցնիլ, եւ որ պէտք է մտածել տայ մեր հայրենիքի զաւթող թշնամիներուն թէ՝ այս ժողովուրդը անյողդողդ կամքով մը կը հետապնդէ եւ պիտի շարունակէ հետապնդել իր ազգային բաղձանքներուն իրականացումը։ Ու այսօր մեր շուրջ համախմբուած Հայաստանի բարեկամներուն համար մեծ մխիթարութիւն մըն է տեսնել, որ այս ժողովուրդը անպարտելի կամք մը ունի՝ անսայլալ հետապնդելու ազատութեան իր խտէալը, հակառակ օրուան բոլոր դժուարութեանց եւ կրած տառապանքներուն։

Առանց չափազանցելու, կրնամ հաստատել թէ այս սրահին մէջի բազմութիւնը իրապէս կը ներկայացնէ ամբողջ Հայաստանը, իր բոլոր մասերով եւ նահանգներով, անիկա անցած է ազատութեան պայքարի բոլոր շրջաններէն, մերթ փառայեղ եւ մերթ եղերական, իր ցաւագինօրէն տանջուած հոգիին խորը ամբողջապէս պահելով նուիրական հաւատքը՝ իր ցեղի անմահ ճակատագրի մասին։

Հաւատացէք, պարոններ, այս ցոյցը պարզ ազգային տօնէ մը աւելի բան մըն է, որովհետեւ անիկա կը ներկայացնէ համախումբ խոյանքը ամբողջ ժողովուրդի մը, որ կը պայքարի, կը տառապի եւ կը յուսայ։ Հայ ազգին խնդիրն է, որ ամէն տարի, այս յիշատակելի թուականին, իբրեւ կենդանի բողոք կը ցցուի քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ, ջանալով արթնցնել անոր խիղճը։ Դեռ երէկ քաղաքակիրթ աշխարհի այդ խիղճը յայտնաբերուեցաւ ի նպաստ Հայաստանի՝ իր հանդիսաւոր խոստումներով եւ դիւանագիտական դաշնագիրներով, սակայն շուտ խաւարեցաւ, աւա՜ղ, իր տխուր բախտին ձգելով ամբողջ յուսալքուած ժողովուրդ մը։ Պատմութիւնը պիտի տայ իր դատավճիռը, որովհետեւ բարոյական մեծ սկզբունքներու արհամարհումը, նոյնիսկ մոռցուիլը երբեք առանց եղերական հետեւանքներու չի մնար։ Պատմութեան մէջ չկայ անարդարութիւն մը, որ անպատիժ մնացած ըլլայ։ Աշխարհը կառավարող տնտեսական օրէնքներուն քով կան նաեւ բարոյական օրէնքները։

Ու հակառակ իր բոլոր յուսախաբութեանց եւ դառնութեանց, այս ժողովուրդը տակաւին կը ջանայ պահել իր հաւատքը Մարդկութեան վրայ, որովհետեւ զարհուրելի բան պիտի ըլլար վերջնապէս յոյսը կտրել Տիեզերական Խղճմտանքի զարթումին մասին։ Տիեզերական այդ Խղճմտանքն է որ կը մնայ եւ պիտի մնայ միշտ վերջին Իմաստութիւնը եւ միակ Առաջնորդութիւնը կեանքին։

Այդ համոզումով է, որ հոս կ'ողջունեմ, յանուն հայ ժողովուրդին, մեր ֆրանսացի բարեկամները, զաւակները այս վեհանձն ու հիւրընկալ երկրին, որ իր հողին վրայ ապաստան տուած է մեր այնքա՜ն հայրենակիցներուն, ազնիւ Ֆրանսային, որ սիրելի է մեզ իր մշակոյթով եւ արուեստով, որ հոգեւոր հայրենիքն է բոլորին։ Կ'ողջունեմ նաեւ մեր զուիցերացի բարեկամները, որոնք սկիզբէն ի վեր իրենց անձնուէր աջակցութիւնը բերած են՝ մեր դժբախտութիւնները ամոքելու համար։

Հոս կ'ողջունեմ ներկայութիւնը մեր անգլիացի բարեկամներուն, ազատութեան որրանի զաւակներուն։ Կ'ողջունեմ Մեծն Բրիտանիոյ մեր բարեկամները, որ սիրելի են մեզ իրենց դժբախտութիւններով, եւ վերածնունդի իրենց խաչալներով ու յոյսերով։ Կ'ողջունեմ ներկայացուցիչները Վրաստանի, Ազրպէյճանի եւ Հիւսիսային Կովկասի, մեր սիրելի դրացիներուն, զորս կ'ուզէի անուանել մեր հայրենակիցները, որոնք ամէն մարդէ աւելի լաւ գիտեն՝ Հայաստանի մղած կռիւը իր անկախութեան համար, որոնք մեզի կապուած են դարաւոր անցեալով մը եւ որոնց հետ միասին կը յուսանք քալել վաղը՝ ազատութեան, յառաջդիմութեան եւ քաղաքակրթութեան ճամբուն վրայ։»

Ընկեր Ահարոնեան յետոյ խօսեցաւ հայերէն, իր ամէնէն գեղեցիկ ճառերէն մէկը, հետեւեալ իմաստով.

—Ազատութեան սէրը, զուրգուրանքը, յաճախանքը անմեռ է ձեր հոգիներուն մէջ։ Դուք այստեղ Հայաստանը կը ներկացնէք։ Ջարդարար սխալեցան անոնք որ կարծեցին թէ Հայաստանի դուռները ամուր կզպելով կ'ուծացնեն ձեզ հայրենիքէն։ Տասը տարին տասը դար եղաւ մեզի համար։ Վերջին տասնեակին մէջ մենք հասկցանք թէ ի՛նչ ըսել է ըլլալ անհայրենիք. հասկցանք թէ ի՛նչ ըսել է չունենալ ո՛չ երկիր, ո՛չ անցագիր, ի՛նչ ըսել է կոչուիլ «գաղթական», թափառիլ երկրէ երկիր՝ չոր հացի մը համար։ Այդ պատճառով ալ այսօր հայրենիքը հարիւր հազար անգամ աւելի թանկագին է մեզի՝ քան երբ մենք թողուցինք զայն։ Մենք երբեք չենք թողուր մեր մայր հայրենիքը։ Մեր տառապանքին ուժգնութիւնը աւելի սերտօրէն կը կապէ մեզ անոր։ Ոճի՞ր է զրկել ժողովուրդ մը իր հայրենիքէն։ Մենք պիտի ունենանք մեր ազատ եւ անկախ հայրենիքը»։

Յետոյ բեմ հրաւիրեց ընկ. Շաւարշ Միսաքեանը։

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Աղերսելով, հառաչելով եւ երգելով, դարերու ընթացքին մաքառելով, բզքտելով վերջապէս 1918 Մայիս 28ին ունեցանք անկախ Հայաստան. [illegible] ժողովուրդի պատմութեան ընթացքին հայրենիքի գաղափարը չնչուած է միշտ՝ նոյնիսկ աղերսներու, աղօթքներու եւ մանաւանդ երգերու մէջ։ Այդ գաղափարը կը տեսնենք [illegible] տարի առաջուան երգի մը մէջ «Կռունկ ուստի՞ կուգաս», երգուած Հնդկաստանի մէջ, պանդուխտի մը կողմէ, որ հայրենիքի կարօտը կը քաշէ։ [illegible] հետզհետէ ունեցած ենք [illegible] աղաղակներ՝ «Մեր Հայ[illegible] պսակադիր», [illegible] մինչեւ «Կռունկ» [illegible] մինչեւ «Բամ որոտան» [illegible] ժամանակակից պատմութեան մէջ չէ տեսնուած աւելի հարազատ եւ բուռն կարօտ հայրենիքի եւ ազատութեան։

Կա՞ր ատեն մը երբ մարդիկ տարրական գաղափար անգամ չունէին մեր մասին։ Միստր Ջերարդ իր յիշատակներուն մէջ կը պատմէ թէ Պերլինի վեհաժողովին օրերուն, երբ Լորտ Սալզպուրի սենեակէն դուրս կ'ելլէին ունկնդրութենէ մը, Անգլիոյ վարչապետը հարցուց թէ ի՛նչ լեզու կը խօսէր [illegible] Հայերի հետ, Թուրքերէն թէ քիւրտերէն։ Ու երբ կը յայտնէր թէ հայերէն էր խօսածը, [illegible] զարմանքով կ'ըմբռնէր թէ Հայերը սեփական լեզու ունին։ Նոյն տգիտութիւնը [illegible] դիւանագէտ [illegible] մօտ, որ խորհուրդ կուտայ Հայերուն՝ լեզու գտնել... Այսպէս [illegible] հետ, եթէ չեմ սխալիր Հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը վարակեց ամբողջ սերունդներ։ Սարերու կատարէն հասաւ մինչեւ քաղաքներ, Պոլսոյ փողոցներէն մինչեւ Փարիզի պողոտաները։ Կորսնցուցինք մէկ միլիոն մարդ։ Ամբողջ ժողովուրդի մը կէսը կը թափառի եօթն աշխարհի մէջ։ Բայց մենք երէկուան խե՛ղճ քրիստոնեաները չենք այլ եւս, ո՛չ ալ [illegible] բազմութիւն։ Այսօր ունինք որոշ կերպարանք, քաղաքական արժէք ու գիտակցութիւն։ Գիտենք թէ ինչ կ'ուզենք։ Այսօր աշխարհը կը ճանչնայ հայկական դատ մը, դատը ժողովուրդի մը որ գիտէ ի հարկին կռուիլ, ինչպէս Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մէջ։ Այսօր ունինք հայրենիք մը, ծնած 1918 Մայիսի օրհասական կռիւներէն։ Խարխուլ մը որ հպարտութեամբ կը լեցնէ մեր կուրծքը։ Մենք չկրցա՞նք խնամել մանուկը։ Երանի՛ թէ ուրիշներ աւելի ճարտարութեամբ մեծցնէին զայն, ուշադրութիւն ընէին որ [illegible] չտառապի ան, չզրկուի [illegible] հանէ եւ պարտէզէ, վայելէ [illegible] ազատ շարժելու հնարաւորութիւն...

Հասունցած հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարով, [illegible] ժողովուրդը չի կրնար համակերպիլ գործուած անարդարութիւններուն։ Ան կը հաւատայ լաւագոյն օրերու, հպարտ է իր [illegible] նախահայր եւ ըմբոստ [illegible] հետ, տե՛ղն է կրկնել անգամ մը եւս, — Աստուած անգամ չի կրնար ջնջել [illegible]

Օր. Արմէնուհի Ցէր-Կարապետեան երգեց Չինար ես, Շողեր ջան եւ Խնկի ծառ ժողովրդական երգերը։ Յետոյ [illegible]

րքինի դադար, որու ըն-
վախումբը զինուո-
մը նուագեց·
Էրին Բ. մասը բացուե-
փարոտանով, նուագա-
կոչմէ: Ցետոյ բեմ հրա-
ֆրանսացի ծերակու-
եւ նախկին նախարար
մէն կոտսոլ:

ՖԷՆ ԿՈՏԱՐԻ ՃԱՌԸ

յուզուած եմ՝ ներ-
ըլլալով այս հոյակապ
Հայաստանի անկախու-
տասներորդ տարեդարձին
կը փափաքիմ որ Ֆրան-
մը եւս լսելի ընէ իր ձայ-
պատիւ կ'ընէք, խօսքը
ինծի: Երկար ատենէ ի
ֆրանսացի մարդասէր-
իրենց զուրգուրանքին ա-
դարձուցած են հայ ժո-
արդար դատը: Կը յի-
պաշտօնակիցս Պ. Վիքթոր
որ քիչ առաջ այս սրա-
էր: Ես ալ կուզամ ձեր
ամբողջ համակրանքովս:

նկարիչի մը՝ Խաչատուր-
նկարներուն մէկ հաւաքա-
տեսնելով, կարդացի ձեր
պատմութիւնը: Հոն
կերպացուած են՝ նախ հայ
իր արօրով ու մաճով,
տանիքը՝ իր ընտանեկան
ութեան մէջ. աշխա-
ու երջանկութիւն, ահա՛
իրաւունքն է ձեր բոլո-
սակայն դատն է եղած
պատմագիրը: Այդ գեղեցիկ
ներուն կը յաջորդեն եղե-
պատկերները տարա-
նանց, որբերու եւ այրի-
կարաւաններ, որոնք ջար-
կը փախչին:

կողմը խաղաղ աշխա-
միւս կողմը աննկարա-
ութիւն: Այս հակա-
գմայլելի է, հիանալի,
անիկա փաստ մըն է
ժողովուրդը հակառակ
տառապանքներուն, հա-
բոլոր հալածանքներու եւ
միներու, կրցած է միալ
ցոյց տուած է իր տո-
մինն ու արդարաբեր
սիրութիւնը: Զրկուած
հողէն, խլուած իր
նիններէն, եղերական-
սփռուած աշխարհի չորս
հայ ժողովուրդը իր
ութեան համար աշ-
է մեր յարգանքին: Պ
քիչ առաջ իր ներ-
եւ կորովի ոճով նկա-
թէ ինչպէս յուսահատ
ժողովուրդը: Աւելի քան ե-
է քաղաքակիրթ աշ-
գիրքը հանդէպ Հայաս-

կարդաց այն խօսու-
ֆրանսացի պետական
Դէմանսօ, Պրիան եւլն.
Հայ ժողովուրդի ան-
համար:

Այս խօսքերը չեն ու-
Մեծ է թիւը մեր
նց, որոնք չեն մոռցած այս խոստումները: Սիրտեր կան որ կը բաբախեն ձեր կողքին. ձայներ կան՝ որ պիտի արծարծեն ձեր պահանջները, որպէսզի ազատագրուի ձեր հայրենիքը:

Օր. Հ. Աւնատամեան իր շնորհալի մասնակցութիւնը բերաւ հանդէսին՝ երգելով երկու ժողովրդական երգեր, *Մանիր ժանիր իմ ծախսարակ* եւ *Կռունկ* կրկնակ ծափահարութեանց վրայ, երգեց նաեւ իտալերէն օփերայի կտոր մը: Փեթրոկրատ օփերայէն յայտնի *թենոր* Պ. Ն. Ղուկասեան երգեց Ռ. Մելիքեանի *Վարդը* եւ *Ո՞հ ինչ անուշ*: Ցետոյ հանդիսականներու խնդրանքին վրայ երգեց նաեւ La Juiveի մեներգը, հայերէն.

Ցետոյ խօսք առաւ Միջազգային Հայասիրական Լիկայի նախագահ Պ. Քրաֆթ-Պոնար.

Պ. ՔՐԱՖԹ ՊՈՆԱՐԻ ՃԱՌԸ

— Անհուն յուզում մը պատեց սիրտս, երբ սրահէն ներս մտած ատեն, սանդուխին գլուխէն մինչեւ բեմը ամէն կողմ տեսայ Հայեր, մանաւանդ հայ երիտասարդներ: Նաեւ ուրախ եմ որ այսքան հայրենասէր Հայեր կան: Ասիկա ապացոյց մըն հայ ժողովուրդի կենսունակութեան: Հայկական դատը, դատերու ամէնէն արդարն է: Քաղաքական խնդիր չէ որ կ'արծարծենք. կա՛յ ազգ մը, որ կ'ապրի եւ կ'ուզէ ապրիլ, ազգ մը, որ զոհը եղած է Թուրքերու բարբարոսութեան եւ Եւրոպայի ու Միացեալ Նահանգներու վատութեան: Հայ ժողովուրդը կ'ուզէ ազատ հայրենիք ունենալ: Անցած տարի Քալիֆոռնիոյ մէջ տեսայ հայ ընտանիքներ, որոնք երկար ատենէ ի վեր հոն հաստատուած են, դիրք շինած ու հանգիստ կեանք մը ապահոված. սակայն երջանիկ չեն անոնք, ու կը սպասեն այն օրուան երբ Հայաստան ազատ եւ անկախ պիտի ըլլայ ու իրենք պիտի երթան հոն՝ երջանիկ բոյներ շինելու:

Ամէն ազգ ունի իր դրօշն ու հայրենիքը: Հայ ժողովուրդը, որ ա՛յնքան տառապած է եւ զոհեր տուած, աւելի քան ուրիշը արժանի է զանոնք ունենալու: Մեծ պետութիւններուն գթութիւն չէ որ կը հայցենք, թո՛ղ անոնք իրենց պարտականութիւնը կատարեն հանդէպ վիրաւորուած ազգի մը: Բարոյական արժէքներ կը փնտռենք: Այսօր աւելի քան երբեք Հայերը պէտք է սորվին միութիւն կազմել: Պէտք է տոկալ, սպասել մինչեւ վերջ համբերատարութեամբ եւ երբեք յոյսը չկորսնցնել: Բրիտանիոյ երկիրները լքեցին Հայերը, սակայն Հայերը պէտք չէ երբեք կորսնցնեն իրենց քրիստոնէական հաւատքը: Յոյսը, հաւատքը եւ կամքը պիտի փրկեն հայ ժողովուրդը:

Վերջին խօսողը եղաւ Անգլիոյ վարչապետին տղան՝ ընկեր Օլիվըր Պօլտուին, որ յատկապէս եկած էր Լոնտոնէն՝ Անկախութեան հանդէսին ներկայ ըլլալու համար: Ընկեր Պօլտուին խանդավառ ծափերու մէջ հայերէն լեզուով ողջունեց ներկաները՝ *Բարեւ ձեզ, հազար բարի*, ըսելով, յետոյ շարունակեց ֆրանսերէն լեզուով.

Օ. ՊՕԼՏՈՒԻՆԻ ՃԱՌԸ

— Երբ քիչ առաջ հայ ժողովրդական երգերը լսեցի, ինքզինքս Հայաստանի մէջ կարծեցի: Մտքիս առջեւ պատկերացան Նախիջեւանը, Դիլիջանը եւ ամբողջ Հայաստանը, զոր այնքան կը սիրեմ: Ես ծառայեցի հայ բանակին մէջ. դառնութեամբ տեսայ 1920 Դեկտեմբեր 2ին պոլշեւիկեան գրաւումը, համակրանքով հետեւեցայ Փետրուար 18ի ժողովրդական ընդվզումին:

Այսօր, այս հանդիսաւոր առթիւ գլխաւոր բանը, որ պիտի ըսեմ ձեզի, հետեւեալն է. երբե՛ք մի վստահիք մեծ պետութեանց խօսքերուն եւ խոստումներուն: Անգլիա բացարձակապէս մոռցաւ Հայաստանը. Անգլիա մոռցաւ նոյնիսկ իր նախկին ռազմիկները. անոնք անօթի կը մեռնին եւ ոչ ոք կը մտածէ անոնց մասին եւ այսօր զոհեր են անոնք:

Վստահեցէ՛ք միայն ձեր ուժին, ձեր զաւակներուն եւ ձեր թոռներուն վրայ: Անո՛նք է միայն որ եռագոյն դրօշակը դարձեալ պիտի տնկեն Արարատի վրայ: Ես կը հաւատամ թէ հեռու չէ այն օրը, երբ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ դարձեալ տակնուվրայութիւն մը պիտի պայթի: Բայց, Հայե՛ր, եթէ այդ միջոցին վստահիք միա՛յն ձեր սեփական ուժերուն վրայ, այն ատեն կը հաւատամ թէ կրնաք յաջողիլ: Հաստատապէս համոզուած եմ թէ Ահարոնեանի եւ Խատիսեանի հետ դարձեալ Հայաստան պիտի երթամ, իբրեւ գրասենեակի ծառայ (Garçon de Bureau) աշխատելու համար հոն:

Ընկ. Ս. Նաւասարդեան երգեց երկու երգեր: Դաշնակի վրայ երգիչներուն կ'ընկերանային Օր. Զ. Փափազեան եւ Լուսիա Վիլրէդ:

Հանդէսը փակելէ առաջ, նախագահ ընկ. Ահարոնեան յայտնեց օտար բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէ ստացուած շնորհաւորական եւ համակրական նամակներու եւ հեռագիրներու մասին:

Հանդէսը փակուեցաւ կէս գիշերի մօտ՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

*** Հանդէսին ներկայ Հայերէն յիշենք Պ. Պ. Վահան Խորասանճեան (որ յատկապէս եկած էր Պրիւքսէլէն), Նշան Գալըպճեան, Հրանտ Ճէվահիրճեան, Հ. Մելիքեան, Յ. Զաւրիէվ, Կ. Յ. Բասմաճեան, Մ. Նաթանեան եւլն.

ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐԻ ՄԸ ԱՉՔՈՎ

Նախկին իթթիհատական Ճէլալ Նուրի պէյ «Իգտամ»ի մէջ երկար խմբագրականով մը կ'ողբայ Թուրք գրականութեան վիճակը: Կ'արտատպենք ամէնէն յատկանշական մասերը.—

Մեր գրականութիւնը.— Թող ներուի բացատրութիւնը — առանց զօպանակի է, ոչ համաշխարհային գրականութեան կը մօտենայ, ոչ ալ կը նմանի արաբականին եւ իրանականին:

Ցլաք՝ բաց բաճկոնակ (ճէլէք), երեկոյթի հագուստ հագած, բայց գլուխը աւագին գավուք մը, մէջքին տրիպոլսեան գօտի մը, հինաւուրց մօրուքով ճէնթլմէն մը:

Ահա պատկերը մեր գրականութեան, 1255էն մինչեւ 1324 (1908): Ճէնապ եւ Նազիֆ եթէ 50 տարի Հնդկաստան եւ Պարսկաստան գտնուէին, Ըսպահան գաւառը պիտի մը կ'ըլլային, կամ եթէ հիմա պատահմամբ ապրէին Փարիզի Քարթիէ Լաթէնին մէջ, կօթիէ մը կ'ըլլային:

Թանզիմաթի եւ Սահմանադրութեան շրջաններուն մէջ քաղաքականութիւնը ինչ որ էր, գրականութիւնն ալ նոյնն էր: Այս երկու քաղաքական ձեւերն ալ բանի մը կապելու դրութիւնը (իտարէի մասլահաթ) կը ներկայացնէին. իսկ հանրապետութիւնը ազգային է, եւ անոր համաձայն գրականութիւն մը կ'ուզէ:

Գրականութեան մէջ ալ խառնուած ըլլալով համաշխարհային հոսանքին, Պուլկարիա Վազօֆի նման արժէքաւոր բանաստեղծ մը կուտայ: Ռենի նաեւ Նորման Նուքօֆի նման յայտնի վիպասան մը, որ կը գրէ ժողովուրդի կեանքէն եւ ախորժակով կը կարդացուի:

Սերպիոյ, Ցունաստանի եւ Ռումանիոյ մէջ ալ այս տեսակ գրականութիւն կայ: Հայկական գրականութիւնն ալ կ'արժէ արձանագրել:

Մինչդեռ այս գրականութիւնները իտալականին եւ սպանիականին նմանհին պատմութիւն չունին:

Փարիզը, կնոջական նորոյթներու ոստանն է: Ամերիկացի, Անգլիացի, Եգիպտացի, Ռումանացի շիք կիներ ամէն տարի Փարիզ կ'երթան, իրենց տարազը կրկնելու: Չծախուած մօտէլներն ու հագուստները յաջորդ եղանակին կը ղրկուին գաւառները, Ալճերիա, Թունուզ կամ Պոլիս: Այս տեղերուն մէջ ալ չծախուած անուշահոտութիւնները, հովանոցները եւ բրինձափոշին փոսալա մինչեւ Երզրում ու Խարբերդ կը ղրկուին: Կան ալ որ մինչեւ հրան կը չուեն: Կ'երեւի թէ գրականութեան մարքագաքն ալ փարիզն է: Հոն յօփիքօռներու, զոնապաններու, խոհարար աշկերտներու եւ սրճատուններու տասուն կարդացած եւ կէսօրին փաթթած ըրած թերթերու վէպերն ու թերթօնները. հին պլուզներու, նորոյթը անցած փէշերու եւ սթեկ քօմպինէզոններու հետաւոր տեղեր տարածման պէս, թուրքերէնո՞վ կ'իւրացուին էսքիլէ՛ր ալայըմ...:

Եթէ այսպէս երթայ, մեր հոգին պիտի մեռնինք, մեր ընդունակութիւնը պիտի բթացնենք: Իսկ մեր դիմաց նորատունկ նուքօֆներ հասցնողները՝ կ'ելնեն կը պատրաստեն թօլսթոյ մըն ալ բուսցնելու: Թերեւս բախտը ժպտի իրենց եւ Շէյքսփիր մըն ալ ինք բերէ: Ինչպէս ամէն ասպարէզի, գրականութեան մէջ ալ ետ մնացած ենք մեզմէ բաժնուող ազգերէն.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մ. Թ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՎԵՆԵՏԻԿ — Վենետիկի ընդհանուր վարժարաններու միջեւ մարզական մրցում մը տեղի ունեցաւ Մայիս 16ին: Մրցումին մասնակցած էր նաեւ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, երեք գումարտակներով: Խմբապետ Պ. Ղազարոս Ըմէմեան, վարժարանին բարձրագոյն դասէն կորիճ սան մը. գումարտակներն առաջնորդեց Ս. Հեղինէ մարզադաշտը, ուր տեղի պիտի ունենար մարզանքներու շարքը:

Առաջին ներկայացողները Հայերը եղան: Քանի մը վայրկեան քալելէ եւ վազքի փորձեր ընելէ վերջ, քննիչ յանձնախումբը առաջարկեց ուրիշ մարզանքներու անցնիլ: Այս բոլորը գոհացուցիչ կերպով կատարելէ յետոյ, անցան խոչընդոտներով վազքին: Միայն Հայերը 0.80 մեդր բարձրութեամբ չորս արգելքներով հարիւր մեդր շրջագիծը երկու անգամ կատարեցին կատարեալ յաջողութեամբ: Մտածել թէ առաջնութիւնը Հայերուն ձեռքէն կրնա՞ր փախչիլ— քիչ մը տարօրինակ կ'երեւէր. սակայն իտալացի էին քննիչները: Ամէն ինչ անորոշութեան մատնուած էր: Այս նախնական փորձերը աւարտելէ յետոյ, պարպուեցաւ մարզադաշտը, ուր նորէն ներս պիտի մտնէին բոլոր մարզիկները, որպէսզի ուսուցուած միեւնոյն մարզանքները միասին կատարէին նուագի մը ընկերակցութեամբ:

Հայերն էին որ մուտքը բացին, եւ մարզադաշտին շրջանն ըրին կուրծքերը դուրս իրենց ետեւէն կուգային գրեթէ 100 գումարտակներ:

Այս փորձերն ալ յաջող անցնելէ վերջ, դաշտը պարպուեցաւ:

Ցաջորդ օր առտուն, Համբարձման տօնին, վարժարաններուն միջեւ անհատական մրցումներ տեղի ունեցան. Գունդնետելու մասնակցած էին Ղազարոս Ըմէմեան, որ 22.01 մեդր նետեց 1910ին ծնածներուն մէջ եւ առաջնութիւն շահեցաւ, եւ Արամ Ալքըեան՝ 21.40 նոյնպէս առաջին 1911ին ծնածներուն միջեւ:

Խառն ցատկողներու մէջ առաջին եղաւ Պ. Պետրոս Թապըճեան 1 մ. 50ի վրայ 1.15: Նիզակի մասնակցած էր Հնդեաստանամեան Պ. Արսէն Խիէքճեան՝ առաջին 25,10 մեդրով:

Պ. Ներսէս Ռակեան, բացարձակ առաջին՝ 2 մեդր ձողով բարձրութիւն ցատկելու մէջ: Բարձրութեան մէջ առաջին հանդիսացաւ Պ. Ցովհաննէս Երամեան 1.42 մեդրով: Երկարութեան մէջ Պ. Վահէ Չինոզեան երրորդ հանդիսացաւ 4.92 մեդրով՝ տեղին անվարժութեան պատճառաւ: Վազքի մէջ Պ. Աւետիք Կիւլէսէրեան տասնեւեօթը տարեկան պատանին՝ պեխաւորներու հետ վազելով՝ երրորդ հանդիսացաւ, երկրորդ եղաւ Պ. Ցակոբ Գազանճեան՝ 1914ին ծնածներուն միջեւ:

Այս անհատական մրցումներուն միջեւ հայ սաներու արժէքը երեւան բերելու համար, կը բաւէ ըսել որ շատ մը իտալացիներ իրենց տարիքը անհամեմատօրէն պզտիկցուցած էին, իսկ ուրիշներ մարմնամարզի նուիրեալ դպրոցներու մէջ խառնուած էին առաջնութեան փառքին արժանանալու խմբանէն: Վազքի մասնակցողներէն միայն չորս հոգի մարզադաշտէն դուրս վտարուեցան:

Կէսօրէն յետոյ մօտ 3000 աշակերտ եւ աշակերտուհիներ շարուած էին մարզադաշտին մէջ, ուր ճիշդ ճակատ գրաւած էին հայ մարզիկները: Նուագի ընկերակցութեամբ միահամուռ կատարուեցաւ մարզանքը ծափերու եւ «պրաւօ»ներու ժխորի մը մէջ: Ամէնէն վերջ խումբերը կարգով յառաջ խաղացին լաւ լսելու համար նախորդ օրուան եւ նոյն առտուան մրցումներուն արդիւնքը:

Առաջնութիւնը Հայերունն էր.— Ոսկի շքանշան մը վարժարանին, երեք գումարտակներուն երեք ոսկի դափնեպսակներ եւ 10 շքանշաններ անհատապէս յաղթողներուն:

Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը չէր որ կը յաղթէր, այլ կարծես Հայերը, որովհետեւ հայ սաները ցոյց կուտային իրենց ազգային կարողութիւնը: Ամենուրեք Հայերը ունեցած են իրենց կազմակերպութիւնը եւ յայտնած իրենց կամքի ուժը:

Բովանդակ Վենետիկ, որ Հայուն հետ անկեղծ համակրութեամբ կապուած է, ծափահարեց եւ գնահատեց հայ ցեղի բեկորներուն ուժն ու ճկունութիւնը:

Ե. Դ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Շահնուր Քէրէսթէճեան եւ Թէրզեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ներկայ գտնուեցան ողբացեալ Թէոդիկի յուղարկաւորութեան եւ ցաւակցութիւն յայտնեցին:

*** Թէոդիկի դագաղին վրայ ծաղկեպսակ դրած էին նաեւ Պ. Լ. Բաշալեան եւ Թէրզեան ընտանիքը:

ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 5

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

կան գեղեցիկ, պաշտելի,
բարի այդ պատանին
չկար թէ ուղղակի
էր գացած, հոն, ցիրոց
ներէն մէկը ըլլալու հա-

ատեն Ֆրօզին երբեք
կրնար վերստին տեսնել
որ ինքը դժոխք պի-
Այս թուրքը իր ամէն
յափշտակէր, նոյն իսկ եր-
զաւակները:
վերջին. դատաստանին
ը չմեղադրելու վրայ
հոն իսկ գիտէր թէ այս
մեղքերը թողութիւն չու-
կէ պաքագայ միայն կը
նար ինքզինքը փրկելու
անձնասպան չէր եղեր ոեւէ ձեւով, օրինակ, դանակ մը կոկորդը մխրճէր: Գլուխը սեմին քարին զարնելով պայթէր, կամ չուանով ինքզինքը խեղդէր: Այո՛, այս ոճրագործ հոգւոյն անմիջապէս յետոյ, պէտք էր վերջացնէր, փրկէր իր հոգին: Պէտք չէր որ օրն ոճիրը բազմապատկէր խուսափի՛լ, շուտ երկինք բարձրանալ եւ ներկայանալ Ամենագութին, գլխահակ, թեւերը խաչաձեւած, ըսել Անոր. «Տէ՛ր, տե՛ս Անօրէնի մը արտէն նախընտրեցի անձնասպան ըլլալ»: Օ՜հ անկասկած, Այն որ գթութեամբ քրիստոնեաներու, տարաբախտ թեւածքներուն կը հսկէ, պիտի հասկնար, պիտի գիտնար, Ա՜հ, թերեւս պիտի ներէր իրեն:

Գրեթէ այլեւս չէր համարձակեր նոյն իսկ փոքրիկ Ժանին հպիլ կը հարցնէր ինքզինքին թէ տակաւին զայն սիրելու իրաւունք ունէ՞ր: Եւ սակայն, հոն էր ան, իր աչքին, հիւղակին մէջ, գրան սեմին կը բարձրանար փորձելով ոտքի վրայ կանգնիլ, եւ եթէ յաջողէր, իր սիրուն դէմքը ուրախութեամբ կը ճառագայթէր: Ամբողջ օրը դիտելով զայն, կը զգար թէ վիշտէն ու սէրէն կը մաշէր ինչքա՜ն լաւ էր զայն դիտելը. ո՜հ սիրտը կը փղձկէր: Ան գոնէ քաջ էր: Գերմարդկային տառապանքով կ'առնէր զայն բազուկներուն մէջ:

— Օ՜հ, այո, օր մը, դուն մեր վրէժը պիտի լուծես:

Ֆրօզին, մինչեւ այն ատեն, ժառանգական կրաւորականութեամբ մը՝ երբեք վրէժխնդրութիւն չէր խորհած: Դարերու ընթացքին Թեսալիան գերի չէ՞ր եղած միշտ: Ֆրօզին համակերպելու սորված էր կեանքին բոլոր պայմաններուն, ու մէկ գաղափար միայն ունեցած էր: Զաւակները պահպանել: Երբ իր փոքրիկ Էմմանուէլը ծնաւ, Թեսալիան ազատ չէր տակաւին: Ֆրօզին ազատագրութեան կարելիութիւնը խորհած անգամ չէր: Իր անհետացած զաւակը, իր Էմմանուէլը ապագայ վրիժառու մը ընել մտքէն անգամ անցած չէր: Իրեն համար հայրենիքը իր զաւակներն էին, ամէնէն առաջ անոնց վրայ պէտք էր հսկել.

Բայց յանկարծ, նախատինքը որուն ենթարկուած էր, իր թմրած ու ցաւագին հոգին արթնցուց, անգիտակցութեան մէջ քնացած բոլոր հին յիշատակները ընդոստ կ'արթննային: Ֆրօզին կը վերականգնէր: Խառնաշփոթ զգացումներ կ'արթննային իր մէջ: Կը զգար թէ անարդարութիւնը չէր կրնար այսպէս յարատեւել: Պէտք էր վերջացնել: Մէկը պէտք էր գար որպէսզի չարիքը խափանէր: Օ՜հ, իր սիրակա՜ն, իր փոքր Ժանը: Անոր նայուածքը ա՛յնքա՜ն կրակոտ էր արդէն որ, անկասկած, ա՛ն իրենց վրէժը պիտի լուծէր: Եւ կուրծքին կը սեղմէր զայն ուժգնօրէն:

Եւ օրերը կ'անցնէին. սոսկալի գիշերը հասնելէ առաջ, պզտիկը շփացնելով, կաթը տալով, խանձարուրը փոխելով, անձկութեամբ զայն դիտելով: Ներկային եւ ապագային համար որքան ալ դողար, իր պզտիկը իր քովը զգալու ուրախութեան չէր կրնար յաղթել: Իրաւ ալ կրնար զայն կորսնցնել: Օ՜հ. Ի՜նչ մեծ վտանգ էր անցուցած: Այո, յարձակումին օրը, այն գինովոտը իր գլուխ աչքեւ ձիէն կ'իջնէր, դէպի զաւակը կը յառաջանար, երբ իր պետը Ահմէտ, մէկ նայուածքով, մէկ բառով անոր աւազակային ձեռնարկը արգիլեց:

Թարգմ. Գ. Ք.

(Շար.)

«Իտալիա»յին լուր չկայ դեռ

Երկու օրէ ի վեր ապարդիւն ջանքեր կ'ըլլան անթելով յարաբերութեան մէջ մտնելու համար «Իտալիա» դեկաւոր օդապարիկին հետ։ Ո՛չ մէկ ստոյգ լուր զօր. Նոպիլէ եւ իր 18 ընկերներուն մասին։

Ամերիկեան «Շոմոն» շոգենաւը, խարսխած Թիէնցինի առջեւ, Շաբաթ գիշեր ժամը 10.40ին ստացած է անթել մը թէ «Իտալիա» վտանգի մէջ է եւ օգնութիւն կը խնդրէ։ Այս անթելը կուգար Վլատիվոսթոքի կայանին միջոցաւ։

Երկուշաբթի կէսօրին Նորվեկիացի օդանաւորդ Լիւցով-Հոլմ մեկնեցաւ դէպի Թրոմզօ՝ Նորվեկիոյ հիւսիսային եզերքը, «Իտալիա»ն փնտռելու համար։ Թրոմզոյէն իր օդանաւը շոգենաւով պիտի փոխադրուի Շփիցպէրկէն, ուսկից իր փնտռտուքներուն պիտի սկսի՝ հիւսիսային եւ հիւսիս-արեւելեան ուղղութեամբ։

Ասկէ զատ Նորվեկեան կառավարութեան հրամանով Թրոմզոյէն դէպի Քինկզ՝ Պէյ ճամբայ ելաւ «Պրաքանձա» շոգենաւը։ Սառնակոյտերու պատճառաւ շոգենաւերու աշխատանքը վտանգաւոր կը դառնայ։ Ամունտսէն եւ ուրիշ յայտնի բեւեռախոյզներ՝ Ուիլքինս, Սվէրտրուփ, Լարսէն, Այէլսոն եւլն. պատրաստակամութիւն կը յայտնեն՝ անմիջապէս օգնութեան հասնելու։

Ֆրանսացի բեւեռախոյզ տոքթ. Ժան Շարքոյի կարծիքով զօր. Նոպիլէ եւ ընկերները կրնան երեք տարի ողջ առողջ մնալ բեւեռային շրջանին մէջ։ Լաւատես է նաեւ ամերիկացի օդանաւորդ Պըրտ։

Արտասահմանի թղթակցութիւնը

Թուրք թերթերը կը գրեն.

Օտար երկիր գտնուող Թրքահպատակ երիտասարդները մինչեւ հիմա զինուորական տարիքը թեւակոխած ատեն հիւպատոսարաններուն կը դիմէին եւ կատարել կուտային հարկ եղած գործողութիւնը։ Որոշուած է որ ասկէ վերջ անոնք իրենց բնակած երկրին ամէնէն մօտ գտնուող Թուրք զինուորագրական ճիւղին դիմեն եւ քննութեան ենթարկուին։ Հիւպատոսարաններու տեղեկագիրները նկատի պիտի չառնուին այսուհետեւ։

Ինքնաշարժ Արեւել. Նահանգներուն

Թուրքերէն թերթերու մէջ կը կարդանք.

Նկատի առնելով մեծ ինքնաշարժերու (քամիոն) առաւելութիւնը, կառավարութիւնը որոշած է ոստիկան-զինուորներու բոլոր շրջաններուն բաւականաչափ ինքնաշարժ տրամադրել։ Այս ինքնաշարժերով կարելի է մեծ ուժեր փոխադրել մէկ տեղէն միւսը, եւ առաջքն առնել դէպքերուն։

Ասկէ առաջ բերուածներէն զատ վերջերս 18 նոր «քամիոն»ներ բերուեցան Եւրոպայէն։ Ասոնց 16ը պիտի ղրկուին Արեւելեան Նահանգները, երկուքն ալ Պոլսոյ մէջ պիտի գործածուին։

Երկրաշարժ Անատոլուի մէջ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ Քրրք Աղաճի, Սալիհլիի, Ալաշէհիրի, Աքհիսարի, Սոմայի եւ Տէմիրճիի մէջ մէկը թեթեւ, միւսը սաստիկ երկրաշարժի երկու ցնցումներ պատահած են։ Փալամութ գիւղախումբին մէջ երկու տուներ վնասուած են եւ գործարանի մը ծխնելոյզը փլած է. անձի կորուստ չկայ։

Պիթլիսի Ճիզան գաւառակին մէջ ալ թեթեւ ցնցում մը պատահած է։ Կորուստ չկայ։ Նոյնպէս Երխան էլիի կէօքճէ Տաղ գիւղախումբին մէջ ամբողջ երեք օր կարճ ընդհատումներով ցնցումներ զգացուած են։

. . Երկուշաբթի օր երկու նոր ցնցումներ զգացուեցան Աթէնքի մէջ։

Օդանաւի արկած մը Փարիզի մէջ

Կիրակի օր, օդանաւորդներու հանդէս մը տեղի կ'ունենար Օրլիի մէջ, եւ խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր օդանաւային կայանը, մինչեւ ներս խուժելով։ Օդանաւորդը իր ուղղութիւնը գտնելու համար, ստիպուեցաւ բաւական ցածէն սաւառնիլ եւ անցնիլ կայանին այն տարածութեան վերեւ, ուր խռնուած էր բազմութիւնը։ Բայց այնքան ցածէն անցաւ որ քսուեցաւ հանդիսականներուն եւ քսան հոգի գետին ինկաւ։ Անհելի խուճապ մը ծագեցաւ։ Ցետոյ քննութիւն կատարուելով, հաստատուեցաւ որ հանդիսականներէն մէկուն գլուխը թռած է, իսկ ութը-տասը հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈԼՍՈՅ Թաղապետական ընդհ. ժողովը որոշած է Պոլիս հրաւիրել Մ. Քէմալը ամրան եղանակին առթիւ։ Քաղաքապետ Մուհիտտին պէյ ուղղակի Ջան Գայա երթալով հրաւիրած է. Ղազին, որ պատասխանած է. «Ներէ Էնկիւրի մնալու համար հարկեցուցիչ պատճառ մը չըլլայ, Պոլիս պիտի գամ»։

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ Ողիմպիական խաղերուն ներկայ կ'ըլլայ անհամար բազմութիւն մը։ Անցած գիշեր 70.000 հոգի կարգի կեցած էին՝ Չորեքշաբթիի ֆութպոլի մրցումին տոմսակ գնելու համար։ Կային մարդիկ, որ 30 ժամ «պոչ» բռնած էին։ Նոր եկողները ուզեցին առաջ անցնիլ եւ ծագեցաւ խռովութիւն մը։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց. մէկ հոգի սպաննուեցաւ սուինով, բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան։ Տրամադրելի էին 7000 տոմսակ միայն. շատեր 20 ժամ սպասելէ յետոյ ետ դարձան։ Երկու տոլարի տոմսակ գնողները՝ 25 տոլարի, 40 սէնթնոց տոմսակ գնողները 10 տոլարի ծախեցին զանոնք։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ Թագաւորն ու Թագուհին հասան Պոլիս, ուր պիտի մնան մինչեւ Ուրբաթ։ Սեւ Ծովու ռուսական նաւատորմը խարսխեց Պոլսոյ առջեւ։ Թագաւորը քանի մը օրէն ռուսական ժպտանաւով մը Պաթում պիտի երթայ։ Ռուս եւ Թուրք նաւատորմերը պիտի ընկերանան իրեն։

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ անցի օր Մոսկուա հասաւ։

ՊԱՍՐԱՅԻ շրջանին մէջ անգլ. օդանաւեր ռումբ նետեցին աւազակախումբի մը վրայ, որ արշաւներ կը կատարէր Միջագետքի մէջ։ Սպաննուեցան քանի մը հոգի։ Գտնուեցաւ պետին սուրը. կը կարծուի թէ յիշեալը սպաննուած կամ ծանրապէս վիրաւորուած է։

ՏԻՐՈՑԻ խնդրած է Մոսկուայէն որ Թուրքիստանէն Կովկաս փոխադրուի իր աքսորավայրը, նկատելով որ Թուրքիստանի կլիման չի յարմարիր իրեն. խնդրանքը մերժուած է։

ՕՏԱՐ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏՆԵՐԸ կը մեկնին Ռուսիայէն։ Հարիւր գերման ճարտարագէտներ անցագիր խնդրած են մեկնելու համար.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ֆութպոլի խումբը երկուշաբթի օր Ամսթէրտամի մէջ 1-7 պարտուեցաւ Եգիպտական խումբէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Առնուվիլ-լէ-կոնէս.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Կայարանին դէմը, Սալ Կալմանի մէջ։ Անշարժ սինէմայի ներկայացում Պ. Յ. Պապէսեանի կողմէ։

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ եւ ԱՆԴՐԷ ՏԷՐ Օ-ՀԱՆԵԱՆ։

Ալֆորվիլ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապետարանի սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն։

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ։

Լիոն.— Այս Եր. օր։ Կը խօսին՝ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱՋԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ»Ը

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՌՉԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Լապէկիւտի հանգանակութիւնը.—

Գոտուրեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկ. Տօլպաշեան 20, Փաքրիկն Վ. Տօլպաշեան 7.50, Բարխեան Մարգար 10, Ք. Երանոսեան 12, Մ. Գրիգորեան 30, Օր. Խ. Սահակեան, Ն. Կարմիրեան, Տ. Ս. Սլոյեան 10ական, Մ. Տարագճեան 15, Ա. Յարութիւնեան 10, Մանասէլեան քոյրեր 15, Ս. Մարալեան 10, Պ. Յակոբեան 10, Դանիէլեան եղբարք 10, Կ. Մարտիրոսեան 5, Յ. Մելքոնեան 20, Ոմն 5, Տիկ. Հ. Ինճեան 5, Տիկ. Վ. Թէքսեան 5, Տիկ. Մ. Երանեան 5, Աղաշեան ընտանիք 20, Ե. Համբարձումեան 10, Ս. Պետրոսեան 12, Գ. Ճնտեան 10, Ս. Ղուկասեան 15, Ա. Վարդանեան 21, Ռ. Համբարձումեան 12.50, Տիկ. Ա. Տ. Մղսեան 10, Փոքրիկն Մարի Տ. Մղսեան 5, Պ. Կարապետ 10 Ֆր.։ Գումար 400 Ֆր.։

(Տես Յառաջ 26 մայիս)։

Րոանի հանգանակութիւնը.—

Տէր եւ Տիկին Թորոսեան 35, Տ. Հ. Ալթունեան 10, Օր. Ք. Գազանճեան 10, Գ. Սարհատեան 10, Տէր եւ Տիկին Սէֆէրեան 15, Գ. Քէնտէրեան 10, Ղ. Պալեան 10, Ա. Զաքարեան 10, Տ. Պալեան 5, Գըրըճեան Եղբարք 35, Տ. Գըրըճեան 18, Տ. Կիւլեան 5, Ս. Սահակեան (զպրոցական) 2, Տէր եւ Տիկին Պագրճեան 15, Այրի տիկին Պագրճեան 5, Կ. Համալեան 15, Տէր եւ Տիկին Պօղիկեան 20, Յ. Կէրմէրեան 10, Այրի տիկին Մանուկեան 10, Տ. Բ. Մուրատեան 10, Ս. Մանուկեան 10, Տէր եւ Տիկին Բ. Թորոսեան 15, Ա. Մինասեան 5 ֆրանք։ Գումար 290 Ֆր.։

Վիշիի գաղութին հանգանակութիւնը.—

Այրի Տիկ. Նշանեան 10, Ս. Նշանեան 10, Օ. Տէոէեան 15, Տիկ. Մ. Պատիկեան 10 Ֆր.։ Գումար 45 Ֆրանք։

(Տես Յառաջ 26 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Գ. Մ. հրապարակային վիճաբանական ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ Հայ քաղ. կուսակցութեան, գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ Ընկ. Հիւսեան, կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ՑՈՒՑԱՏԵՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի աթլէթիք յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ վարձած է C. A. Montrougeի մարզարանը (Սթատ Պիւֆալօյի ետին, Աէլինա Տիւզոս փողոց, Մօնռուժ), ուր տեղի կ'ունենան, Կիրակի առտուները, մարզական փորձեր, վազք, բարձրութիւն ցատկել, դունդ, սկաւառակ եւ նիզակ նետել եւայլն։ Մարզիկ Պ. Նուպար Ճէլալեան կը հսկէ փորձերուն։ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամները եւ հայ երիտասարդները կը հրաւիրուին իրենց աթլէթիք փորձերը ընել յիշեալ սթատին մէջ, ժամը 8.30էն սկսեալ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սարաճիէ եւ Թաթուլ Տատուրեան (Իզմիթ, Օվաճըքցի): Իմացնել՝ K. Dadourianի, Hôtel du l'Entrepôt, 32 Rue de l'Entrepôt, Paris 10e)։

— Անտիոքցի՝ Կարապետ Մղտզեան կամ Մահտեսի Աբրահամեան, հօր անունը Գէորգ, մօր անունը Ոսկի, եղբօր անունը Աբրահամ, քրոջ անունը Վիքթոր, որ ասկէ առաջ Պէյրութ էր եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի։ Գրել՝ Պ. Մելքոն Պասմաճեանի, 4 Rue Louis-Bonnet, Paris (11e)։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Յովիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի եւ Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Ghalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ Թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ հօրեղբայրս (Եալովացի) Պետրոս Շէնլուեանը եւ կինը, զաւակները Նշան եւ Տաճատ, աղջիկները՝ Թուման եւ Պայծառ, հօրաքոյրս Տուտէ և տղան Տիգրան, աղջիկը Հռիփսիմէ, ամէնքն ալ Տիարպէքիրցի։ Ամերիկա Հօպէտ կամ Օհիօ քաղաքը ըլլալ կը կարծուին։ Մարիամ Մաճառեան, Ծնեալ Շէնլուեան, 27 Rue Claude Maillot, Arnouville-les-Gonesse, (S. et. O.)։

— Կը փնտռուի Սարգիս Ջաբրանեան որ ունի ամիս առաջ ճն. Ամերիկայէն ... Mine de la Feriere, aux Etanges, Orne, Իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Be., Ste Nice (A. M.)։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 Ֆ.	70 Ֆ.	140 Ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 Ֆ.	200 Ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՅԻՍ 1928

31 MAI 1928

… ՏԱՐԻ ԹԻՒ 661 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՃԱՐԱԿ ԵՒ ԱՆՃՈՌՆԻ

…ճիշդ այն միջոցին որ Իտալիա «բարեկամութեան, չէզոքութեան եւ համաձայնութեան» դաշնագիր կը կնքէ Թուրքիոյ …մեր աչքին առջեւ է իտալացի հեղինակի մը քստմնելի դատումը՝ հայ ժողովուրդի եւ անոր ապագայի մասին։

…նոյնքան տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, այդ փիճակին թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի մէջ, անութեան տասնամեակի տօնին (երեքշաբթի, 29 Մայիս)

…այդ հատուածը քաղեր էինք նոր գիրքէ մը, «Turchia di Ke… (Քէմալի Թուրքիան)», որուն ամփոփումն ալ պիտի տանք …

…ինչպէս տեսան ընթերցողները, իտալացի հեղինակը բոլոր… թերի եւ միակողմանի ծանօթութիւններ ունի մեր ժողովուրդի մասին։ Մինչեւ անգամ տգիտութիւն մը, որ աններելի …, եւ է պատմագրի կամ քիչ-շատ լուրջ ուսումնասիրողի մը։

…քառասուն-յիսուն տարի առաջ հասկնալի էին այդպիսի …թիւններ։ Գիտենք եւրոպացի օրագրողներ կամ ուղեւորներ, …որ մէկուն-միւսին հարցնելով, Պոլիս, Իզմիր կամ Ատանա …ցնելով, յօդուածներ եւ գիրքեր կը գրէին։ Մինչեւ այսօր …պակաս չեն այդ կարգի տիպարներ։

…բայց, կը կրկնենք նորէն, կէս գիտնալը բնաւ չգիտնալէն …գէշ է ներկայ պարագային, մանաւանդ որ, «Քէմալի …րքիան» մաս պիտի կազմէ Մօտաւոր Արեւելքի ուսումնասիրութեան նուիրուած շարքի մը։

…ինչ կ'ըսէ իտալացի հեղինակը, իբրեւ թէ համակրանքի և …կցութեան շեշտով մը։

…ժողովուրդները կ'ազատագրուին դրամով, ինչպէս ըրին …ները, եւ արիւնով, ինչպէս ըրին միւսները» Հրեաները …գնեցան՝ դրամով (Պաղեստին)։ Հայերը դարձան թափառ…անց։

— «Հայերը թերեւս արժանի չեն հայրենիքի։ Թերեւս արժանի ո'ր եւ է հայրենիք ունենալու։ Ցրուած եւ յամառ, աչքա… խորամանկ, կը թուի թէ անոնք մեր կեանքով չեն ապ… քրիստոնեայ Հրեաներ են անոնք, առանց ինքնագիտակցու…

— «Իրենց հայրենիքին համար, երբեք վճռապէս չկռուեցան։ … «Կիպրոսի հայկական լեգէոնը քիչ բան էր, որպէսզի դրա… …արդիւնք տար»։

…ինչպէս կը տեսնէք, հեղինակը մինչեւ անգամ ծանօթ չէ …օրերու պատմութեան։ Ճիշդ է, բաներ մը կը պատմէ մեծ …թեանց խոստումներուն եւ կատարուած խաբէութեանց …, որոնց մէջ պաշտօնական Իտալիոյ ձեռքերն ալ մաքուր …, բայց չի գիտեր ամբողջ անցուդարձը։

…այլապէս, յառաջ պիտի չքշէր միայն Կիպրոսի լեգէոնի …, իբրեւ ապացոյց Հայերու ռազմական կարողութեան եւ …ծունէութեան։ Ապահովաբար այդ պզտիկ գրուագը բերան …, մոռցնելու համար միւսը,— գինուորական քաջագործութեան հրաշալի պատկերը՝ Պաղեստինէն մինչեւ Կալիցիա եւ …անական ճակատը, Արարատեան դաշտէն, Սարտարապա… եւ Ղարաքիլիսէէն մինչեւ Բագու։ Երկու հարիւր հազար հոգիանոց ռազմական ուժ մը, տասը ճակատի վրայ։

…նոէ՛ թղթատած ըլլար Լուտէնտորֆի յիշատակները…

…կրնայինք հարցնել թէ, ո'ւր կը հասնէր կազմակերպուած …ալիոյ, այդ հզօր պետութեան վիճակը պատերազմի ամէնէն …ագի օրերուն, եթէ Հռոմը իր կողքին չունենար Մեծն Բրիտանիան, Ֆրանսան, Ամերիկան եւ ցարական Ռուսաստանը, …ց մարդկային եւ նիւթական միլիոններով։

…պատասխան անգամ տալ չենք ուզեր սա գռեհիկ ակնարկին,— «…այերը քրիստոնեայ Հրեաներ են»։ Փողոցէն լսուած խօսք … որմէ պիտի զանէր ոեւէ լուրջ մարդ։

…մենք չենք ուզեր ուռեցնել այս ժողովուրդին առաքինութիւնները։ Բայց եթէ փորձէինք այդ ուղղութեամբ մտածել, …այինք հարիւր անգամ աւելի ջախջախիչ փաստերով ապացուցանել թէ ո'րոնք են իսկապէս «քրիստոնեայ Հրեաները» — …հալածական, չարքաշ և ճգնակոր ժողովո՞ւրդը, թէ անոնք …պարտականութիւն եւ պատի՛ւ կը սեպէին յայտնապէս թէ …գնի գինել Մուսթաֆա Քէմալի հրոսախումբերը, ամէնէն …կատագրական օրերուն թնդանօթ եւ ռումբ հասցնել …գործարաններուն, դրամ եւ դիրք շահելու համար։ Որոնք հանդերձեցին Լօզանի զարհուրելի խայտառակութեան, եւ այսօր, … «բարեկամութեան» դաշնագիրներ կը ստորագրեն, շուկայիկ …կարկութեամբ։

Անցնի՛նք։ Անհաւասիկ ուրիշ գոհար մը.

— «…Անոնք չունին հայրենիքի եւ նուիրապետութեան զգացումը։ — «Դիրագանցապէս օգտակարին ձգտող, անոնք կը յարմարին … պատահարի եւ կարելի է ըսել որ մինչեւ երախտիք մոռնալու …թեան»։

…խոստովանինք՝ թէ ճիշդ խօսք մը սահած է այստեղ,— …ինք նուիրապետութեան զգացում, իբրեւ հեթեւանք դարաւոր …արկութեան։ Թէև, այս ալ բացատրութեան կարօտ երեւոյթ … է, ոչ թէ հիմնական կանոն։

Ճիշդ է նաեւ որ կը յարմարինք «ամէն պատահարի»,— …րիշ խօսքով՝ կը տոկանք, ապրելու համար։ Բայց այս ալ … ընդարձակ նիւթ մըն է, եւ վեր՝ իտալացի հեղինակին հա…ութենէն։ Աւելի լուսաբանելու համար, կրնար քրքրել իր … ժողովուրդին պատմութիւնը։

Իսկ թէ հայ ժողովուրդը չունի հայրենիքի գաղափար, … «գերազանցապէս օգտակարին կը ձգտի», եւ կամ «մինչեւ …ախտիք մոռնալու կ'երթայ» — մէկ բառ միայն.

— Նոր Իտալիա՞ն ալ Փիէռ Լօթիներ և Քլօտ Ֆարէրներ արտադրել սկսաւ…

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ,,

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի Նոր Օրը կը գրէ (26 Մայիս).

— «Աստուածաշունչի չափ մեծ ու պատկառելի հատոր մը հրատարակած է ընկ. Ս. Վրացեան, վերոգրեալ անունով։ Ճոխագոյնով դրօշազարդուած կողք, հարիւրաւոր նկարներ, անտիպ ու նոր, գեղեցիկ տպագրութիւն, մաքրափայլ թուղթ։ Այս է առաջին տպաւորութիւնը զայն հաղճեպօրէն թերթողին։

Կը բանանք էջերը, պատահաբար կը կարդանք տասնեակ մը էջեր, հայեւվրացական պատերազմի բաժինէն, ու կը համոզուինք թէ այս հատորը սովորական գիրք մը չէ, այլ թանկագին թանգարան մը, ուր գնահատելի խղճմտութեամբ հաւաքուած ու դասաւորուած են Հայաստանի Հանրապետութեան հետ հեռուէն կամ մօտէն կապ ու առնչութիւն ունեցող բոլոր դէպքերն ու անցուդարձերը։

Հատորը հրատարակուած է Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին (Մայիս 28) առթիւ

Անոր արժէքը եւ հեղինակին հմտութիւնը աւելի աչքառու կը դառնան, եթէ նկատենք որ Երեւանի պետական թղթածրարներէն օգտուած չէ հեղինակը, այլ զոհացած է տրամադրելի աղբիւրներով։

Անաչառ պատմագէտի ակնոցով, ընկ. Ս. Վրացեան դէպքերը ներկայացուցած է այնպէս՝ ինչպէս տեղի ունեցած են։ Վերլուծած պատճառները, երեւան հանած եւ կցած է իր եզրակացութիւնները։

«Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը, ինչպէս ըսինք, սովորական գիրք չէ։ Մեր գրադարաններուն մէջ, իր տեսակին մէջ նման հատոր տեսած չենք բնաւ։

Ամբողջ հայութեան, պայքարող, կռուող ու նահատակուող սերունդներուն աւետարանն է ան, որուն ամէն մէկ էջին մէջ անպակաս են մեր յիշողութիւնը պայծառացնող վեհ դէմքեր։ Սովորական անփութութեամբ պէտք չէ բանալ զայն։ Ցարգանք, երկիւղածութիւն եւ քիչ մըն ալ ինքնավստահութիւն անհրաժեշտ է ունենալ, ձեռք երկարելու համար այդ հատորին։ Յարգանք եռագոյն դրօշակին, երկիւղածութիւն հերոսներու նկարներուն հանդէպ եւ ինքնավստահութիւն բովանդակութեան լիովին տիրանալու համար»։

ԵՐԿՈՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

ԱՒԱԶԻ ՏԱԿ ԹԱՂՈՒԱԾ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ տարին Դնիեպերի հովիտին մէջ երկու օր շարունակուող աւազի փոթորիկ մը անօրէն աւերներ գործեց։ Ամբողջ շրջանին մէջ գիւղացիները ձգեցին իրենց դաշտային աշխատանքները։ Շատ տեղեր սարսափուեցան կրկին սերմնացան ընել։ Ամէն կողմ, քաղաքներու թէ գիւղերու մէջ, շէնքերը վնասուեցան ուրականէն։ Հեռագրի եւ հեռաձայնի բոլորը թելերը խզուեցան։ Եկատերինոսլաւ (այժմ Դնիեպրոպետրովսկ) քաղաքը աւազի եւ հողի թանձր խաւով մը ծածկուած է։

Նոյն վիճակին ենթարկուած է նաև Մելիտոպոլ քաղաքը, աւելի հարաւ։ Ամբողջ երկու օր աւազի թանձր ամպերը արեւի լոյսէն զրկեցին այս քաղաքները։ Ժողովուրդէն շատեր կը կարծէին թէ աշխարհի վախճանը հասած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալօ-թրքական դաշինքը կը կնքուի Հռոմի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն Մայիս 29 թուականով.—

Աթէնքի իտալական դեսպան Արլոթթա երէկ անձամբ արտաքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղարի մօտ երթալով յայտարարեց անոր թէ ներկայիս Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կատարուող բանակցութիւնները պիտի փակուին Մայիս 30ին, երբ պիտի ստորագրուի չէզոքութեան դաշնագիր մը եւ բարեկամութեան դաշինք մը։

Ինչպէս յայտնի է, Հռոմի կառավարութիւնը լայն դիւրութիւններ տուած է Յունաստանի՝ մասնակցելու համար այս համաձայնութեանց, սակայն Յունաստանի քաղաքական տագնապին եւ կարգ մը պետական մարդոց հակառակութեան պատճառաւ, չի կարծուիր թէ եռակողմանի դաշնագիր մը կնքուի մօտ ատենէն։

∴ Ըսմէթ փաշա Խալք կուսակցութեան վերջին ժողովին մէջ, խօսելով կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան մասին, ըսաւ թէ իտալօ-թրքական դաշինքին ստորագրուիլը մօտ է։ Աւելցուց թէ Յունաստանի հետ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի աւելի ուշ։

∴ Թայմզի Հռոմի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Կը սպասուի որ իտալօ-թրքական բարեկամութեան, չէզոքութեան եւ համաձայնութեան դաշինքը կնքուի հոս Չորեքշաբթի (երէկ) կէսօրէ վերջ Մուսոլինիի եւ թուրք դեսպան Մուխթար պէյի միջեւ։

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ դաշինքին կնքուիլը խիստ բարերար ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ արեւելեան Միջերկրականի կացութեան վրայ։ Գոհունակութիւնը, որով ողջունուեցաւ դաշնագրի՛ն մօտալուտ կնքումը, աւելի եւս շատցաւ վերջերս Յունաստանի քաղաքական կացութեան պատճառաւ։ Վէնիզէլոսի կրկին քաղաքական կեանքի մէջ մտնելը հոս ամէն մարդու ուրախութիւն չպատճառեց. ու կը մտածուի որ, եթէ Յունաստան հիմա ապահովուի թէ Իտալիա ծաւալապաշտական ծրագիրներ չի սնուցաներ Եգէականի եզերքին եւ Անատոլուի մասին, կասկածի մէկ կարեւոր կէտը փարատած պիտի ըլլայ։

Միւս կողմէ, կարգ մը շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ իտալօ-թրքական դաշինքը իր հաւանական հետեւանքներով կրնայ զօրացնել տաքթ. Մարինքովիչը եւ բոլոր այն եուկոսլաւ տարրերը, որոնք այժմ համոզուած են թէ անհրաժեշտ է Իտալիոյ եւ Յունաստանի հետ իրենց յարաբերութիւնները դնել աւելի գոհացուցիչ գետնի վրայ։

Եուկոսլաւիոյ դաշինքին տագնապը

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, ամբողջ Եուկոսլաւիոյ մէջ մեծ ջղայնութիւն կը տիրէ՝ Նէթթունոյի դաշնագիրները վաւերացնելու համար կառավարութեան տուած որոշումին առթիւ Գիւղացի կուսակցութեան պետ Փրիպիչէվիչ Սքուփչինայի մէջ հարցաքննեց կառավարութիւնը եւ յայտնեց թէ իր կուսակցութիւնը ամբողջ երկրին մէջ պիտի արծարծէ գրգռութիւն մը, որ երբեք կանգ չպիտի առնէ։

Տալմացիոյ մէջ տեղի ունեցան ժողովրդական մեծ ցոյցեր, որոնց ընթացքին իտալական վաճառատուններ քանդուեցան, մանաւանդ Ռակուզայի, Սփալաթոյի եւ Սէպէնիքոյի մէջ։ Ժողովուրդը քուէարկեց բանաձեւ մը, որ կ'ըսէ թէ Եուկոսլաւիոյ դէմ իտալական գրգռութիւնները պէտք է վերջ գտնեն, ու կը բողոքէ վաւերացմանը դէմ Նէթթունոյի դաշնագրին, որ «Տալմացիան Իտալիոյ կը յանձնէ»։

Եուկոսլաւ դահլիճին դիրքը լրջօրէն վտանգուած է եւ մօտ օրէն կը սպասուի որ հրաժարի։ Ալեքսանդր թագաւորը որ երկրին հարաւակողմը պտոյտի ելած էր, հապճեպով մայրաքաղաք վերադարձաւ։

Պելկրատի մէջ յեղափոխական մթնոլորտ մը կը տիրէ։ Ցուցարարները թէ՛ Իտալիոյ եւ թէ կառավարութեան դէմ է որ ցոյցեր կը կատարեն։ Ոստիկանութեան եւ ցուցարարներուն միջեւ պատահած ընդհարումներու ընթացքին հարիւր հոգի վիրաւորուեցան, չորսը մահացու կերպով։ 26 ուրիշներ ոստիկան-զինուորներու սուիններով ծանր վէրքեր ստացան։

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Եուկոսլաւիոյ մէջ կը շարունակուին ցոյցերը Իտալիոյ դէմ։ Պելկրատի մէջ ոստիկանները արգիլած էին ուսանողական ցոյց մը։ Ցուցարարները կը վերադառնային Ուսանողական Տունը, երբ ընդհարում մը ունեցան ոստիկաններու հետ, որոնք նախազգուշութեան համար պաշարած էին շէնքը։ Տեղի ունեցան բազմաթիւ միջադէպեր, որոնց ընթացքին հեծեալ ոստիկանութիւնը սուսերամերկ կը քշէր ցուցարարները դէպի շէնքին ներսը։

Կռիւներու ընթացքին երեք ոստիկան-զինուոր եւ 24 ուսանողներ վիրաւորուեցան։ Չորս ուսանողներու վիճակը ծանր ըլլալուն, հիւանդանոց փոխադրուեցան։ Յիսուն հոգի ձերբակալուեցաւ։ Ուսանողներու Տան ապակիները կոտրուեցան։ Գետինը ծածկուած է ամէն տեսակ կոտրած թափածներով։

«Սթէֆանի» գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Մուսոլինի Պելկրատի իր դեսպանին պաշտօն յանձնած է բողոքի ծանու…

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՖԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ ՁՄՐԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ. ԿԸ ՑԱՅՏՆԷ ԹԷ ԶԱՓԱԶԱՆՑ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՒԱՔԱԾ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

Երէկ ստացանք հետեւեալ նոր նամակը, Ֆիլիպէի աղէտեալներու Յանձնախումբի նախագահ Երուանդ եպիսկ.է.—

∴ Խմբագիր «Յառաջ»ի,

Կը հաստատենք մեր Մայիս 21 թուակիր եւ 25 համար գիրը։

Ընդունած ենք ձեր Մայիս 18 թուակիր նամակը՝ ներփակեալ չորս հազար հինգ հարիւր (4500) ֆրանքի մէկ կտրոն չէքով։ Մայիս 11, 16 եւ 20 թուակիր նամակներով արդէն ձեզ ուղարկած էինք 16,000 ֆրանքի ընկալագիրը։ Ներփակ պիտի գտնէք նաեւ 4500 ֆրանքի ստացագիրը, որով «Յառաջ»ի միջոցաւ, մինչեւ Մայիս 23, մեր ստացած գումարին քանակը բարձրացած է քսան հազար հինգ հարիւր (20,500) ֆրանսական ֆրանքի։

Սրտագին շնորհակալութիւններ։ Համոզուած ենք թէ «Յառաջ» իր փութականը մինչեւ վերջ պիտի կատարէ այս աղէտեալ ժողովուրդի մասին։

Շարժի ամենատխուր հետեւանքները երեւան պիտի գան ձմեռնամուտին, մանաւանդ 1932ի խեղճ գաղթականներուն համար, որոնց հարիւրին 98ը վարձակալ էին։ Կառավարութիւնը, որքան ալ իր ոյժերէն վեր ըլլայ, գերմարդկային ճիգեր պիտի թափէ, գերագոյն զոհողութիւններ պիտի ընէ Ֆիլիպէն վերաշինելու, բայց տակաւին շինութեանց լրջօրէն չէ սկսուած։ Շարժը կը շարունակուի։ Ցակալին երէկ ծխախոտի գործարան մը փլաւ, գործաւորներէն ոմանք ուշաթափ եղան, ուրիշներ խուճապի միջոցին վիրաւորուեցան։ Շարժի տեւողութեան կամ այլ պատճառներով եթէ քաղաքը կարելի չըլլայ այս տարի ամբողջութեամբ վերաշինել, չեմ գիտեր թէ մեր գաղթական հայրենակիցներու գոնէ կէսը ո՛ւր բնակարան պիտի ըլլայ պատսպարել։

Դուք Պուլկարիա ապրած ըլլալով, կը ճանչնաք երկիրը եւ Ֆիլիպէի գաղթականները՝ որոնց մեծ մասը օրապահիկ կը ճարէին ծխախոտի գործարաններուն մէջ. տարբեր քաղաքի կամ գիւղերու մէջ անոնց բնակութեան հաստատումը, ամէն տեսակէտով փճացուած է։

Եկած գումարները վերջին ծայր խնայողութեամբ կը տնտեսենք։ Ձմեռուան հեռապատկերը կը սարսափեցնէ մեզ։ Մեր գաղութին ապագան ապահովելու համար, արտասահմանի լայն համակրութեան եւ դրական օժանդակութեանը պէտք ունինք։

Ողջունիւ սիրոյ՝ ատենապետ
Ա. Օ. Ց.ի նախագահ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ֆիլիպէ, 23 Մայիս

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

28րդ ցանկ

	Ֆր.
Փարիզի Սեբաստահայեւ րու Նահանգային Միութեան կեդր. վարչութեան հանգանակութիւնը (Ա. վճար.: ցանկը յաջորդով)	615.—
Լեւոն Խլիզեան, Սէթիֆ (Ալժերիա)	13.—
Ռմն՝ Գ.	10.—
Գումար	638.—
27րդ ցանկին գումարը	36,591.20
Ընդհ. գումար	37,229.20

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գերմանիոյ յառաջիկայ կառավարութիւնը, որուն հաւանօրէն պիտի մասնակցին ներկայ կառավարական կուսակցութիւններէն երկու քէն՝ կեդրոնէն եւ չէթրելէմականներէն զատ նաեւ գեմոկրատները, ու մանաւանդ սոցիալ-դեմոկրատները, բնականաբար պիտի որդեգրէ նաեւ նոր քաղաքականութիւն մը։

Ինչ կը վերաբերի «արտաքին քաղաքականութեան»,գոր հաւանօրէն նոր դաշինքին մէջ եւս Շթրէզէման պիտի վարէ, հիմնական փոփոխութեան մը չի կրնար ենթարկուիլ։ Նոր համար իսկ, որ Ֆրանսայի եւ առհասարակ դաշնակիցներու հետ համաձայնելու, լեզու գտնելու քաղաքականութիւնը, կարծ՝ Լոքարնոյի քաղաքականութիւնը ընկերվարականները եւ դեմոկրատները եւս իրենցը կը համարեն. նոյն իսկ անոնք աւելի մեծ եռանդով կառչած են այդ ուղղութեան, քան՝ Շթրէզէմանի եւ կեդրոնի կուսակցութիւնները իրենք։

Խաղաղութեան ամրապնդումը, սպառազինման սահմանափակումը աւելի եւս ուշադրութեան առարկայ պիտի դառնան նոր կառավարութեան կողմէ։ Միեւնոյն ատեն նոր կառավարութիւնը պիտի ջանայ մէկ կողմէ վերաքննել տալ Ցօսի հատուցումներու ծրագիրը Ամերիկացիներու օգնութեամբ, թեթեւցնել եւ տանելի դարձնել զայն այս ժողովուրդին համար, միւս կողմէ հաւատ պիտի ներշնչէ դաշնակիցներուն եւ Հռենոսը պիտի դարձնէ գրաւուած վայրերուն պարպումը։

Եթէ նոր կառավարութիւնը յաջողի այս երկու հիմնական խնդիրներուն գործնական ընթացք տալ, ինչ որ անհաւանական չէ, ատով իսկ մեծ բարիք մը ըրած պիտի ըլլայ ոչ միայն իր ժողովուրդին, այլ եւ խաղաղութեան գործին առհասարակ։

Եւ արդէն իսկ ինչպէս կ'երեւայ Մայիս 20ի ընտրութեանց արձագանգներէն, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Պելճիքայի մէջ եւ ամենուրեք շատ գոհ մնացած են։ Բնականաբար աւելի նշանակութիւն ունի մասնաւորաբար ֆրանսական մամուլի եւ հասարակութեան վերաբերումը՝ որ անվերապահօրէն գոհական ըլլալ կը թուի։ Մինչեւ իսկ ֆրանսական որոշ թերթեր պատճառ մը չեն տեսներ այլ եւս, որ այսուհետեւ ալ երկար ատեն գրաւման տակ մնան գերման հողերը, քանի որ գերման հանրապետութիւնը ապահով վիճակի մը մէջ է։

Նոր կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը անշուշտ պիտի արտայայտուի անով եւս, որ անգլիական եւ ուրիշ աշխարհակալներու գաւագիր քաղաքականութիւնը Ռուսիոյ պաշարման մասին, որուն մէջ գերմանիան եւս քաշելու ջանքեր կ'ըլլան երբեմն, պիտի զատապարտուի անյաջողութեան։

Ներքին քաղաքականութեան մէջ բնականաբար աւելի եւս զգալի պիտի ըլլայ փոփոխութիւնը։ Ի՞նչ խօսք, որ ընկերվարականները, իբրեւ իրապաշտ եւ պարկեշտ քաղաքագէտներ, երկնային բարիքներ չեն խոստանար այս ժողովուրդին, բայց պիտի ընեն անշուշտ բոլոր իրենց կարելին։

Ամէնէն առաջ անոնք «հանրապետութիւնը» պիտի ամրապնդեն վերջնապէս, մաքրելով եւ մաքրագործելով պետական կազմն ու հիմնարկութիւնները միապետական եւ ամէն կարգի կասկածելի մնացորդներէ։ Այս գործը յաջողապէս վարելու համար, Սէվերինկ լաւագոյն անձն է։ Ան քանի մը տարի շարունակ Փրուսիոյ մէջ աչագին գործ կատարեց այդ ուղղութեամբ։

Ցետոյ՝ նոր կառավարութիւնը հաւանաբար տնտեսական դիւրութիւններ պիտի ստեղծէ ժողովրդական խաւերուն համար, թեթեւցնելով ուտեստի վրայ դրուած մաքսերը։ Գերման - ազգայնականները, որոնք առաւելապէս խոշոր հողատէրեր են, կառավարութեան մէջ մտնելով բարձրացուցին մաքսերը, իրենց սեփական շահերէն մղուած։ Առոր հետեւանքն ալ եղաւ այն, որ ոզեցին հացը, միսը եւ առհասարակ բոլոր ուտելիքները, որոնք մեծ մասով դուրսէն կը ներածուին։

Բնակարանային քաղաքականութիւնն եւս հաւանօրէն փոփոխութեան ենթարկուի ի նպաստ ժողովրդական խաւերու։ Խնդիրն այն է որ, տակաւին գերմանիոյ մէջ կը շարունակուի բնակարանային տագնապը, թէեւ ամէն տարի հսկայական թիւով նոր տուներ կը կառուցուին։

Այս վերջին նպատակով տարիներէ ի վեր կառավարութիւնը ներկայ բնակատէրերէն բաւական զգալի տուրքեր կը ժողվէ, որոնց հասոյթներով նոր շէնքեր կառուցանելու եւ զանոնք բնակարան չունեցողներուն յատկացնելու առաջադրութեամբ։ Ինքնին գովելի քայլ մը։ Եւ սակայն կառավարութիւնը այդ ձեւով հաւաքած հսկայական գումարներու —տարեկան գրեթէ երկու միլիառ մարք— կէսը միայն կը յատկացնէ նոր տուներ կառուցանելու, իսկ միւս կէսով կը գոցէ իր գանազան ծախքերը։ Ընկերվարականները միշտ ալ պահանջած են, որ այդ գումարները ամբողջովին տրամադրուին իրենց բուն նպատակին։ Կառավարութեան մէջ մտնելով՝ բնականաբար անոնք պիտի ջանան իրագործել տալ իրենց այդ պահանջքը,որ եւ հաւանօրէն յաջողի։

Վերջապէս, նոր, աւելի ժողովրդային կառավարութիւնը հաւանօրէն իր կարելին պիտի ընէ՝ թեթեւցնելու հարկատուներու լուծը, որ այնքան կը ծանրանայ մանաւանդ աշխատաւորութեան եւ ժողովրդեան լայն խաւերու ուսերուն։ Ընկերային բարենորոգումներն ալ, որոնցմով գերմանիա դեռ պատերազմէն առաջ բոլոր երկիրներու մէջ առաջին տեղը կը բռնէր, աւելի պիտի ընդարձակուին։ Անշուշտ գործադրութիւնը եւս պիտի կրճատուի։ Այժմ արդէն զգալի բարեփոխութիւն կայ այդ մարզին մէջ։

Պերլին Մ. Ե.

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆԻ ՍՊԱՆԻՉՆԵՐԸ ԿՐԿԻՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Լիբանանի Ազգ. եպիսկոպոսն Վահան Վարդապետեանի սպանութեան դատավարութիւնը վերաքննիչ ատեանի առջեւ տեղի ունեցաւ Մայիս 11էն մինչեւ 15։ Լսուեցան կրկին բոլոր վկաները եւ ատեանը Մայիս 15ին վեց ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ, տուաւ իր վճիռը. Ցանգաւորներէն Նիկողոս եւ Աբրահամ Ցական տարուան, իսկ Միհրան Աղազարեան 4 տարուան բերդարգելութեան դատապարտուեցան։

«Ազգակ»ի համաձայն, դատապարտեալները պիտի դրկուին Տրիպոլիս (Լիբանան), ուր ամէն օր պարտաւոր պիտի ըլլան ներկայանալ ոստիկանութեան, իբրեւ ազատ բանտարկեալներ։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կառավարութեան ծրագիրը՝ փոքրամասնութեանց դպրոցները պարսկացնելու մասին, թէեւ երեւութապէս թուլցած է, սակայն վտանգը՝ անցած չէ։

Թագաւորանի անկումը պահ մը ուրախացուց մեզ. բայց նոր նախարարը գզրոց չէ նետած այդ ծրագիրը։ Անպաշտօն բանակցութիւններ կը հաստատեն թէ յառաջիկայ ուսումնական շրջանին ծրագիրը պիտի գործադրուի։ Տեղ տեղ փորձեր կ'ըլլան միջամտելու մեր դպրոցական ներքին գործերուն, հրահանգելով մահմետական տօներուն փակել դպրոցը։

Մեր դպրոցական վարիչները ստիպուած են տեղի տալ, նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար։

Միւս կողմէ, ոչ մէկ Հոգաբարձութիւն կ'ուզէ անջատ քայլեր առնել եւ նոր խնդիրներ ստեղծել։

Ծանր է ներկայ Հոգաբարձութեանց վիճակը. — բայց ի պատիւ իրենց, պէտք է ըսել որ ցարդ սկզբունքի խոշոր զիջումներ եղած չեն։

Հարաւային Պարսկաստանի դպրոցներու Հոգաբարձութիւնները բոլորն ալ այն համոզման եկած են թէ պարսկահայ համագումար մը անհրաժեշտ է՝ միանգամ ընդմիշտ ձեւաւորելու եւ ներդաշնակելու համար մեր պահանջներն ու բաղձանքները։

Բոլոր քաղաքներու Հոգաբարձութիւնները սկսած են շրջաբերականներ հանել եւ համագումարի առաջարկ դնել։

Սկզբունքով բոլորն ալ համաձայն են, սակայն, ոչ մէկը գիտէ, թէ ո՞վ պիտի ըլլայ նախաձեռնարկ։ Շատերը իրենց հայեացքը յառած են Նոր Ջուղայի Առաջնորդարանը եւ կը սպասեն առաջնորդ Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի վերադարձին։

Անշուշտ, նախաձեռնութիւնը կը պատկանի Նոր Ջուղային։ Անոնք համագումարին համաձայն են, բայց ե՞րբ պիտի շարժին, որոշ չէ։

Կայ եւ Թէհրանը։ Բայց Թէհրանի Հոգաբարձութիւնը չի վայելեր հասարակութեան լայն վստահութիւնը։

Համագումարի մասին խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան ամենուրեք։ Հասած գրութիւնները կը պարզեն թէ անհրաժեշտութիւն է Ատրպատականի մասնակցութիւնն ալ, ներառեալ արքեպսպ. Մելիքթանգեանի գլխաւորութեամբ. շրջաններէն՝ Թաւրիզ-Սալմաստ-Ուրմիա վայրերը այդ պահանջը դրած են,

Համագումարին տեղը եւ ժամանակը որոշ չէ։ Շատ շրջաններ կը մտածեն հեռագրել Մեսրոպ արք. եպիսկ.ին, որ անմիջապէս վերադառնայ եւ համագումար հրաւիրելու մասին մտածէ։ Ընդհանուր կարծիքը այն է, որ համագումարի աշխատանքները երկու գլխաւոր առանցք պիտի ունենան, Թագաւորանի ծրագիրը եւ մեր հայ դպրոցներու ծրագրին մշակումը։

Որքան Ատրպատականը կազմակերպուած է, ունի իր դպրոցական ընդհանուր ծրագիրը, ներքին կանոնագրութիւնը, նոյն քան աւելի անկազմակերպ վիճակի մէջ կ'ապրի հարաւային Պարսկաստանի թեմը։

Ընդհանուր կարծիք է նաեւ այն, որ համագումարին չպիտի մասնակցին՝ 1. պետական հայ պաշտօնեաները եւ 2. ուսուցիչները։ Առաջինները, շատ հասկնալի պատճառներով, ազատ չպիտի զգան իրենք զիրենք, եւ զուցէ ակամայ վնասեն գործին յաջողութեան։

Երկրորդները՝ ուսուցիչները, իբրեւ շահագրգռուած կողմ, նոյնպէս համագումարի աշխատանքներուն մասնակցելու անյարմար են։

Ուրեմն, թէ ուսուցիչներ եւ թէ պետական պաշտօնեաներ իրենց իսկ շահուն եւ արժանապատուութեան չվնասելու համար, պէտք է որ անմիջապէս կանոնօրէն մասնակից չըլլան համագումարին։

Երկու կողմերն ալ, իրենց պաշտօնները չկորսնցնելու համար, կը վախցուի որ զիջումներու տրամադիր կ'ըլլան։ Այդպիսի մտայնութիւն նկատելի է Թէհրանի մէջ։ Համագումարին պէտք է երթան տնտեսապէս անկախ եւ գործին տեղեակ ու գիտակից անհատներ։ Եւ այդպիսիներ շատ կան Պարսկաստանի մէջ։

Համագումարը երեւի կը գումարուի ամառը։

Վ. ԱՍՏՂՈՒՆԻ

Պարսկաստան

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Յառաջիկայ Շաբաթ եւ Կիրակի, Ֆրանսայի «Ինիթանիսթ» սկաուտները պիտի ունենան իրենց տարեկան բանակումը-ցուցահանդէսը, Ժուանվիլ-Լը-Փոնի մէջ։ Պիտի բանակին 3000 սկաուտներ։ Հանդէսին պիտի նախագահէ մարաջախտ Լիոթէյ։

Սոյն բանակումին հրաւիրուած է նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի հայ արիներու խումբը։ Ընդհ. խմբապետ Կէօլէն Տէժարտէնի կարգադրութեամբ, հայ խումբը նախապատուութիւն պիտի վայելէ, նկատելով այն յաջողութիւնները զորս ձեռք բերած է Լոնտոնի միջազգային հանդիպումին առթիւ։ Հայ խումբը շատ սերտ կապերով է կապուած Ինիթանիսթ սկաուտներուն հետ, որոնք միշտ մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած են հայ խումբին գործունէութեան։

Պատուոյ կայմին վրայ պիտի ծածանի հայկական եռագոյնը։ Հայ խումբը հրահանգներ ստացած է պատուաւոր դուրս գալու համար սոյն հանդիպումէն։

Այս բանակումին նախապատրաստական աշխատանքներուն կը մասնակցի նաեւ հայ խմբապետը։

⁂ Փարիզի հայ արիները իրենց խումբի հիմնարկութեան 4րդ. տարեդարձը կը տօնեն Յունիս 10ին, Կիրակի օր Մէօտոնի անտառին մէջ։ Տեղի պիտի ունենան զանազան խաղեր եւ մրցումներ Ֆրանսացի սկաուտներու հետ, ինչպէս նաեւ ֆութպոլի մրցում մը։ Փարիզի շրջանային Ֆրանսացի խմբապետն ալ ներկայ պիտի ըլլայ։

⁂ Անգլիոյ սկաուտ խմբապետներու օրկան «The Scouts»ի Մայիսի թիւին մէջ, միջազգային խմբապետ Հիւպըրթ Մէյթին կը գրէ.

— «Ամենամեծ հաճոյքն ունեցանք Փարիզի հայ սկաուտները Անգլիա հրաւիրելու։ Անոնք տասնըհինգ օր մնացին Լոնտոնի մօտ, նոյն շրջանի սկաուտական խումբերուն հետ։ Առաջին անգամն է որ հայ սկաուտներ պաշտօնապէս կը հրաւիրուին եւ կ'այցելեն Անգլիա, եւ անոնց վրայ թանկագին կարծիքներ կազմուեցան մեր բոլորին կողմէ։»

Հայ խումբը վերջնապէս պաշտօնական յարաբերութեան մէջ մտած է միջազգային գրասենեակին հետ, ինչ որ մեծ եւ աննախընթաց յաջողութիւն մըն է հայ սկաուտական շարժման համար։

Գ.

ՏՈՒՐՔ. ՎՈՐՈՆՈՖԻ ՓՈՐՁԵՐԸ

Ֆրանսայի երկրագործական նախարարութիւնը որոշած է Ալճերիա եղածներուն պէս, Սուրիոյ մէջ եւս մասնաւոր ագարակ մը հիմնել, ուր Տոքթ. Վորոնոֆի գրութեամբ ոչխարներու եւ կենդանիներու բարելաւման փորձեր պիտի կատարուին, տեղական ցեղերը ազնուացնելու եւ ոչխարները ու ծերացածները երիտասարդացնելու համար։

Ալճերիոյ մէջ եղած փորձերը գոհացուցիչ ըլլալով, նախարարութիւնը նոյնը կ'ուզէ ընդհանրացնել Սուրիոյ մէջ։

ՊԱՏԻԺՆԵՐՈՒ ՍԵՂՄԱՑՈՒ՛Մ

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը օրինագիծ մը քուէարկեց, որուն ճիւմածայն վերաքննութեան պիտի ենթարկուին Միլլի պայքարին դէմ գործողներու մասին տրուած որոշումները: Այս առթիւ ուշագրաւ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Հետաքրքրութեան համար կ'արտատպենք բիզէի երեսփոխան Աթըֆ պէյի ճառը, որ գաղափար կուտայ հարցի մասին: (Այս ճառին դէմ խօսեցան ներքին եւ դատական գործավարները, քուէարկել տալով օրինագիծը)։

—«Թիւ 854 օրէնքին համաձայն, ըսաւ Աթըֆ պէյ,— Գործավարութիւնները մեզի զրկեցին Միլլի շարժումին դէմ գործողներուն ցանկերը։ 3150 հոգիի մասին քննութիւն կատարեցինք, եւ անոնցմէ 1250 հոգիի դէմ որոշում տուինք։ Միւսները նպաստաւոր որոշում ստացան։

Ընդպատ որոշում ստացողները կարելի է երեք մասի բաժնել.

Ա. Անոնք որ մասնակցած են Անգլիասէրներու Միութեան Չպիտի ըսեմ թէ անոնց այս ընթացքը Միլլի շարժումին դէմ է թէ ոչ, որովհետեւ, իր պատմական ճառին մէջ, մեր մեծ զեկավարը բազմաթիւ էջեր նուիրած է այս հարցին։

— Հետեւաբար, երբեք նեբելի չէ վերաքննել անոնց մասին տրուած որոշումը։

Բ. Ուզզակի հայրենիքին դէմ դաւողները։ Ս եւ Է անձ իրաւունք չունի անոնց թուղթերը վերաքննելու, որովհետեւ դաւաճանութիւնը վերջնականապէս հաստատուած է։ Նոյն իսկ անոնց մէջ 80—90 անձեր, որոնք դատարաններու կողմէ մահուան դատապարտուած են, բայց յետոյ ներուած առաջին Ազգ. Մեծ Ժողովի կողմէ։

Գ. Անոնք որ՝ ստորագրած են մեր հողերը օտարներուն կցելու մասին հրատարակուած յայտարարութիւնները Եսկիշէհիրի, Իզմիրի եւ ուրիշ տեղերու մէջ կան թուղթեր, ուր կը գտնուին անոնց ստորագրութիւնները։

Հետեւաբար, բացարձակապէս կարելի չէ վերաքննել այս տեսակներու մասին տրուած որոշումները։

Կան ալ որ թերթերով հրատարակութիւն ըրած են։ Անոնց ալ դաւաճանութեան փաստը՝ թերթերը մէջտեղն է։

Մնացեալները դատապարտուած են օրէնքին Ա. եւ Բ. յօդուածներուն համաձայն։

Անոնց մասին Մասնաւոր Մարմինը որոշում տուած է, հիմնուած իր խղճին եւ համոզման վրայ։ Արդ. ինչպէս կարելի՞ է որ ուրիշ մարմին մը, դարձեալ խղճի եւ համոզման վրայ հիմնուած, բեկանէ իր նախորդին որոշումները։

Եթէ ընդունինք Բարձրագոյն Մարմնի կազմութիւնը, շատ մը անձեր հոս հոն ինչալով փաստաթուղթ պիտի առնեն, եւ պատուաւոր անձերը պիտի արտաւորեն։ Այսպէսով, ծառայողը եւ չծառայողը հաւասար պիտի ըլլան, մեր Միլլի շարժման արժէքն ալ պիտի ինկնայ։ 20—30 տարի յետոյ գալիք մեր տղաները ու թոռներն ալ պիտի ըսեն.

—Քանի որ ընդդիմութիւն չկար, ինչո՞ւ այդքան արիւն թափեցիք Անատոլուի մէջ։ Ո՞վ կը գիմադրեր ձեզի։

Էֆէնտիներ, եօ անձամբ 250 դրաղ համրեցի Չիլէի առջեւ, ինչո՞ւ.— Միւթթէին եւ կամ մէկ երկու պաշտօնեաներու ընդդիմութեան պատճառաւ։

Հիմա բնաւ ճիշդ չէ գերոյի վերածել անոնց մասին տրուած որոշումները։ Հետեւաբար կ'առաջարկեմ մերժել օրինագիծը։ Երկու կամ հինգ տարի յետոյ, Ազգ. Մեծ Ժողովը կրնայ ներել, եթէ ուզէ»։

Հ. Հ. ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ[illegible]

ԱՌԹԻՒ

Երէկ հրատարակած [illegible] կարգ մը շնորհաւորական [illegible] ուագիրներ եւ նամակներ։ [illegible] կուտանք քանի մը հատ եւս—

ՄՌՈՑՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՁԱՅ[illegible]

Լեհաստան մէկն է [illegible] կիրներէն, ուր դարերու [illegible] քին, հալած ու լռեցուած [illegible] նիէն եւ Հայաստանի ուրիշ [illegible] ղաքներէն գաղթած հայեր [illegible] զալաւոր Հայեր։ Այդ երկիր [illegible] ղաքներէն մէկուն մէջ՝ [illegible] կ'ապրին դեռ ափ մը Հայեր, [illegible] րոնց սիրտը կը բաբախէ հայ[illegible] կական զգացումով եւ որոնք [illegible] ռաւոր հայրենիքին կարօտ [illegible] քաշին։

Շատ յուզիչ է այն [illegible] զոր կիսովին ստարացած [illegible] այդ հայրենակիցները գրկած [illegible] Հ. Հ. Պատուիրակութեան՝ անկախութեան տասնամեակին [illegible] թիւ։ Յուզիչ է մանաւանդ [illegible] նել ոսկեզօծ տառերով այդ [illegible] գաղաթին տակ դրուած ստորա[illegible] գրութիւնները, մէկ մասը հայե[illegible] րէն, մէկ մասը լեհերէն ու ռու[illegible] սերէն։ Ահա՛ թարգմանութիւնը այդ ուղերձին, որ գրուած [illegible] ֆրանսերէն.

— «Լոցի հայ գաղութը, [illegible] նակով ո՛չ բազմաթիւ, [illegible] զգացումով ու հայրենասիրութեամբ զօրաւոր, սիրելի Հայրենիքի անկախութեան տասնամեակին առթիւ ջերմ ողջոյններ կը ղրկէ իր սիրեցեալ Հայրենակիցներուն, ու միեւնոյն ժամանակ կը մաղթէ երջանկութիւն, բարօրութիւն եւ փառք համարակալ Մայր Հայաստանին։

Անյողդողդ հաւատք ունինք թէ մեր սիրելի Հայրենիքը, փրանչած երկար գերութենէ մը վերջ ու կրկին օտար լուծի տակ ինկած, դարձեալ ազատ եւ բարգաւաճ պիտի դառնայ։

Հաստատօրէն համոզուած ենք թէ՝ բոլշեւիկեան մեր օջախները մթագնող արիւնոտ մառախուղը պիտի փարատի եւ թէ կրկին պիտի տեսնենք մեր ազգային դրօշակին հպարտօրէն ծածանիլը Հայրենիքի ազատագրուած հողին վրայ։

Մեր եղբայրական ողջոյնները ու շնորհաւորութիւնները կ'ուղղենք Փարիզի Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան, իբրեւ միակ ներկայացուցիչը մեր ժողովուրդին, [illegible] կը գոչենք.

Կեցցէ՛ Ազատ, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը։

Հիւրընկալ Լեհաստանի [illegible] դաքացիները, որոնք կը [illegible] նակցին մեր ցաւերուն, իրենց ձայնը կը միացնեն մեզ [illegible] յաստանի անկախութեան [illegible] ներորդ տարեդարձի հանդիսա[illegible] տօնակատարութեան առթիւ։

Ստորագրած են 44 հոգի, [illegible] րոնցմէ յիշենք՝ զօրավար Շ. [illegible] միշեանց, Ռուբէն, Ազնէկ, [illegible] գինէ, Սամսոն, Բոգդասար, [illegible] Յ. Պիրազեան, Բժ. Գեւորգ [illegible] լիկեան, Ս. Ալիքեան, Գրիգոր Բէմուրագով, Ռ. Սարեան, [illegible] Ջիլինգարեան, Արշակ, Նի[illegible] Մարիա, Սոֆիա, Արա [illegible] եան եւլն.։

***

Հետեւեալը գրկուած է [illegible] տամէն, Տոքթ. Լէփսիուսի [illegible] ւեկեան Միսիոնի վարիչ[illegible] գերմանուհի Կէօթթրուտ [illegible] կողմէ, հայերէն լեզուով [illegible] հրատարակենք անփոփոխ.—

«Հայկական Փոխանորդութեան ի Փարիզ

Հայաստանի անկախութեան տասնելորդ տարեդարձին [illegible] մար՝ Թոյլադրեք որ իմ սրտագին բարեմաղթութիւնն [illegible] յացնեմ՝ իրրեւ ծնոլէեգ հայրենակից անկեղծ բարեկամուհին։

Ապագային համար ամէն [illegible] սակէտէն յաջողութիւն կը [illegible] թեմ՝ մանաւանդ որ հայկական կիներուն եւ որբերուն [illegible] ճակատագիրն աւելի լաւ [illegible] դառնայ»։

Իմ յարգանացս հաւաստին ձեզի մատուցանելով՝ մնամ գերմանուհին՝

Կէօթթրուտ Հէցցէլ

...ակէլ Թրվիւ Սոսիալիսթի
...րապետ եւ ընկերվարական
...ն գործիչ Ժան Լոնկէ ըր-
... է հետեւեալ նամակը.

Մեծ հաճոյքով կը փափաքէի ...նակցիլ Հայաստանի անկախութեան տասնամեակի հանդէ...երակին, Մայիս 27ին, սա... դժբախտաբար այդ օրը ... գտնուիմ Փարիզէն հեռու, ... ընկերվարական կուսակցութեան ...ային համաժողովին, որ ինչ... գիտէք, կը գումարուի Թու... մէջ։

...ր խնդրեմ որ ընդունիք եւ ...որդէք մեր բոլոր բարեկամ...ն ջերմ համակրանքիս հա...իքը, ինչպէս նաեւ ցաւակ...թիւններս, որ չեմ կրնար ...նակցիլ ձեզի հետ յիշա...ի այս տօնակատարութեան, ... վաղեմի եւ փորձուած բա...ամ մը հայկական դատին։ ...ձէն պարագայի, սրտով ... հետ պիտի ըլլամ այդ ե...այ։

...ընդունեցէք... եւայլն

Ժան Լոնկէ

...ութամէջն Ռիխարտ Ճէքըր ...րէ.

...թոյլ տուէք ինծի լաւագոյն ...մաղթութիւններս ուղղել ... Հայաստանի անկախու...ն տասնամեակին առթիւ։ ...ւելի քան ամբողջ 30 տարի աշ...ած եմ ձեր ազգին համար, ... երկրին բարեկամ անմո... Տոքթ. Եոհաննէս Լիփ...ի կողքին։ Ես ձեր ժողո...ին հետ եղած եմ (եւ եմ ...ւին) իր լաւ եւ գէշ օրե...։ Ահա՛ թէ ինչու ներկայիս ...աքրքրուիմ Հայաստանով ...ազգային ալ պիտի աշխա... Հայաստանի համար։

...ընդունիլ ամէնէն ...ջերմ ողջոյններս՝ Հայաստանի ...կախութեան ի յիշատակ ձեր ...ած օրուան առթիւ։

Ռիխարտ Ճէքըր

ԲԵՐԼԻՆ, 27 Մայիս.— Ազա...ուած Հայաստանին կը ...թեմ միշտ ազատութիւն եւ ...ջողութիւն։

Տոքթ. Շրայպէն

ԲԵՐԼԻՆ, 26 Մայիս.— Հա...աստանի անկախութեան 10րդ ...տարեդարձին առթիւ ձեզի ...ղղենք մեր սրտագին բարե...մաղթութիւնները։ Կեցցէ՛ ան...կախ Հայաստան. Կեցցէ՛ Դաշ...նակցութիւն։

Հ. Յ. Դ. կոմիտէ

ԲԵՐԼԻՆ, 26 Մայիս.— Շնոր...հաւորելով Հայաստանի անկա...խութեան տասնամեակը, կը ...մաղթեմ երջանկութիւն։

Տոքթ. Գրինֆիլտ

* *

...ԱՅՈՐ.— Մեր գաղութն ալ ...ան շուքով տօնեց անկա...թեան տասնամեակը, Դա...շնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Կո...միտէին։ ...կատակ որ նոյն օրը հարս...ւ կար, մեր սրահը լեց... հայրենակիցներով։ Բեմը զարդարուած էր հերոսներու եւ մտաւորականներու նկարներով։ Ընկեր Յ. Գուլումեան խօսեցաւ օրուան տօնին մասին, յիշեց հերոսներու գործերը, ժողովուրդին ընդվզումը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ հայու դարաւոր թշնամիին գլուխ ծռելը։

Հայաստանի կամաւորներէն ընկեր Գօլօեան եւս խօսեցաւ, պարզելով մղուած կռիւները։ Եղան երգեր եւ արտասանութիւններ։ Ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։ Հայրենասիրական երգերով փակուեցաւ հանդէսը, խոստանալով յաջորդ տարի աւելի խանդավառութեամբ տօնել անկախութեան հռչակման պատմական օրը։

Թ.

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ՋՈՒԼՀԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ.— Հայաստանի զանազան վայրերուն մէջ, ներկայիս ջուլհակագործական 13 արհեստանոցներ կան, 230 աշխատաւորներով։ Գլխաւորաբար, Թուրքիայէն և Եգիպտոսէն հոն հաստատուած գաղթականներն են որ կը ջանան վերականգնել այդ արհեստը։

Ջուլհականոցները մեծ մասամբ կեդրոնացած են Նոր-Արաբկիրի մէջ։ Գաղթականներէ կազմուած այս գիւղին մէջ, ջուլհակներու արհեստակցական միութիւնը կը համրէ 55 անդամներ, որոնց 34ը կին։ Կազմին մասնակցելու համար, ամէն նոր դիմում կը մերժուի առ այժմ։ Գործը ընդարձակելու եւ զարգացնելու գլխաւոր արգելքը կը նկատուի մեծ արհեստանոցի մը պակասը։

Նոր-Արաբկիրի մէջ, արդէն սկսած են շինել մեծ արհեստանոց մը, ուր կարելի պիտի ըլլայ հաստատել 80 կարկահ։ Այս շէնքին աւարտումէն յետոյ, Նոր-Արաբկիրցիները պիտի ձեռնարկեն հանրային հաստատութիւններու, դպրոց, եւլն.. կառուցման։ Այս նպատակին համար, անոնք արդէն յատուկ հիմնադրամներ ունին։ Սակայն իրենց նորահաստատ գիւղին մէջ, անոնք կը հանդիպին կարգ մը դժուարութիւններու։ Իրենց ապրուստի գլխաւոր միջոցն է ոստայնանկութիւնը, բայց շրջակայ գիւղերէն ուտեստ հայթայթելու համար, ստիպուած են հիւսուածեղէն կտորներով փոխանակել, ինչ որ կը նուազեցնէ անոնց հասոյթը։ Այս դժուարութիւնը հարթելու նպատակով, անոնք արդէն հիմնած են սպառողական միութիւն մը։

Միւս թերութիւնները որոնք կ'արգիլեն Նոր-Արաբկիրի մէջ ոստայնանկութեան զարգացման, արհեստակցական միութեան անդամներու աղքատութիւնը, գործին թերի կազմակերպութիւնը, հաշուապահի պակասը եւայլն են։

Այս բոլոր թերութիւններով մէկտեղ, անոնք կը յաջողին արտադրել լաւ տեսակի երեսսրբիչ, սաւան, ճերմակեղէն, զանազան կտաւներ եւայլն։

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այլանդակ պատմութիւն մը յուզման մատնած է Հնդկաստանի կարգ մը մտաւորական շրջանակները եւ ժողովրդական խաւերը։

Պատմութեան հերոսուհին՝ այսօր, եօթը տարու աղջնակ մըն է։ Երբ դեռ երեք տարու էր, աղջիկը իր տարիքին անհամապատասխան լրջութեամբ, պատմեց իր հօրը թէ՝ առաջին անգամ չէ որ աշխարհ կուգայ, թէ շատ լաւ կը յիշէ որ նախապէս ապրած է այս երկրին վրայ եւ երեք զաւակ ունեցած է։

Ծնողները, անոր ծնողքը ուշադրութիւն չդարձուցին պզտիկին պատմութեան վրայ, բայց երբ աղեկը սկսաւ պնդել, զայն տարին այն գիւղը, ուր կ'ըսէր թէ իր երեք զաւակները դեռ կ'ապրին։

Աղջիկը, գիւղը հասնելուն, ճանչցաւ այն տունը ուր ինք թէ ապրած էր, ինչպէս նաեւ իր երեք զաւակները, որոնք տարիքնին առած, ընտանիքի պատուական հայրեր եղած էին։ Ան, դեռ, իր կեանքին մասին մանրամասնութիւններ տուաւ, անուններ եւ թուականներ յիշեց, եւ բոլորը զարմացան անոնց ճշտութեան վրայ։

Այս պատմութիւնը տեղի տուած է զանազան բացատրութիւններու։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Երիտասարդ նկարիչ Հաճնազարը, որու մէկ յաջողութեան մասին անցեալ տարի առիթ ունեցանք խօսելու, այս տարի շահեցաւ ուրիշ յաղթանակ մը եւս։

«Ֆրանսացի արուեստագէտներու միութեան» այս տարուան ցուցահանդէսին մէջ իր «Իմ բակիս ներսը» արժանացաւ բրոնզէ շքանշանի։

Անցեալ տարի իր «Եկեղեցիի մը խորքը» արժանացած էր «պատուոյ յիշատակութեան»։ Այս տարուան իր յաջողութիւնը, այս մեծ եւ խստապահանջ միութեան մէջ, միայն տեղ մը եւ որոշ իրաւունքներ կուտան իրեն։

Նկատի ունենալով հազարներու հասնող անդամներու թիւը, անոնց ֆրանսացի ըլլալու դիւրութիւնները, այդ միութեան յիսուն վարպետներէ բաղկացած բծախնդիր «ժիւրի»ն՝ եւ այն հանգամանքը որ մինչեւ այսօր միայն երկու հայ նկարիչներ կրցած են այս յաջողութիւնն ունենալ, կը շնորհաւորենք երիտասարդ արուեստագէտը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏՐՈՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Չկայ թատերական տիպար խումբ մը որ ժողովուրդին մէջ արթնցնէր հետաքրքրութիւն մը եւ սէր մը դէպի հայ թատրոնը։ Ատեն մը ունէինք «Գօմէտի Տրամաթիք»ը, որ բաւական կարող դերասան-դերասանուհիներէ կազմուած էր, բայց դժբախտաբար, ժողովուրդէն չգնահատուելով, երկար չկրցաւ ապրիլ։ Այս անգամ Հայրենակցական Միութիւններն են որ կը սարքեն թատերական ներկայացումներ, բացառութիւնները յարգելով, յաճախ հայ լեզուն եւ գրականութիւնը կը խաչուին բեմին վրայ, թող միւս խեղկատակութիւնները։ Հայրենակցական Միութիւնները կուտան այս ներկայացումները շատ անգամ բաց մը գոցելու նպատակով։ Ուստի եւ թատերասէր հասարակութիւնը հաճոյք չի զգար։ Յաճախ դերակատարներն ալ զգալով իրենց անճարակութիւնը, կը կրճատեն 1-2 վարագոյրներ։ Եւ ամէն ներկայացման ականատես կ'ըլլաս նոր դէմքերու, որ հազիւ մէկ երկու անգամ բեմի վրայ երեւցած ըլլան։

Այժմ Պ. Մարութեան եկած է Լիոն, իսկական թատրոնի ճաշակը տալու համար։

Վ.արդ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Միջազգային ընդհ. ողիմպիականներուն մէջ, ֆութպոլի մրցումները, ամէնէն համեստ մասը կը կազմէին, եւ պահ մը խորհուեցաւ ջնջել ֆութպոլը, խնայողութեան համար։ Բայց ժամանակը հաստատեց թէ, ֆութպոլի մրցումներուն հասոյթներով միայն կարելի է գոցել ողիմպիականին բացը։

Այս առթիւ՝ պատմական ակնարկ մը։

1908ին Լոնտոնի եւ 1912ին Սթոքհոլմի մէջ, երկու անգամն ալ անգլիական ազգային խումբը շահեցաւ ախոյեանութիւնը, յաղթելով Տանըմարքայի խումբին որ թէ Լոնտոնի և թէ Սթոքհոլմի մէջ իրեն հակառակորդը եղած էր։ 1924ին Անվերսի մէջ Չեխոսլովաք ազգային խումբը կը յաղթէր Ֆրանսայի «սըմի ֆինալ» մրցման, և Պելճիքայի (2—0)՝ վերջին մրցման։

Բայց ամենամեծ ֆութպոլի մրցումները տեղի ունեցան Փարիզի մէջ, 1924ին, ուր առաջին անգամ ըլլալով 23 ազգային խումբեր կը մասնակցէին։

Առաջին առթիւ եօթը հանդիպումներ տեղի ունեցան, հետեւեալ արդիւնքով.— Իտալիա յաղթեց Սպանիոյ 1—0, բախտի խնդիր, որովհետեւ վերջին պահուն Վալանա, Սպանիոյ վերջապահը, ոտքի հարուածով մը գնդակը ղրկեց իր բերդէն ներս, եւ Իտալացիները արձանագրեցին չսպասուած նշանակէտը։ Ուրուկուէյ յաղթեց Եուկոսլաւիոյ 7-0։ Զուիցերիա-Լիթուանիոյ 9-0։ Միացեալ Նահանգներ-Էսթոնիոյ 1-0։ Չեխոսլովաքիա Թուրքիոյ 5-2։ Հունգարիա՝ Լեհաստանի, իսկ Շուէտ որ Փորթուկալի հետ պիտի մրցէր, հրաժարեցաւ և Շուէտի ազգային խումբը իրաւունք ունեցաւ շարունակելու մրցումները։

Բ. մասի մրցումներուն մէջ, Ֆրանսա յաղթեց Լեթոնացիներու 7-0։ Հոլանտա՝ Ռումանիոյ 6-0։ Իրլանտա՝ Պուլկարիոյ 1-0։ Ուրուկուէյ՝ Միացեալ Նահանգներուն՝ 3-0։ Իտալիա՝ Լիւքսէմպուրկի 2-0։ Զուիցերիա՝ Չեխոսլովաքիոյ 1.0։ Շուէտ՝ Պելճիքայի 8-1, Եգիպտոս՝ Հունգարիոյ։

«Քառ տը ֆինալ»ի արդիւնքները.— Ուրուկուէյ Ֆրանսայի՝ 5-1, Շուէտ Եգիպտոսի՝ 5-0, Հոլանտա Իրլանտայի՝ 2-1, Զուիցերիա Իտալիոյ՝ 2-1։

«Սըմի ֆինալ»ի արդիւնքները.— Զուիցերիա Շուէտի 2 1, Ուրուկուէյ Հոլանտայի՝ 2 1։ Առաջին կիսադադարին Հոլանտա 1-0 յաղթական էր, բայց վերսկսելուն Ուրուկուէյ հաւասարեցաւ եւ անտեղի փէնալթիով մը յաղթական հռչակուեցաւ։

Ֆինալ մրցումը տեղի ունեցաւ Սթատ Գոլոմպի մէջ, 60000 հանդիսականներու ներկայութեան եւ դուռները փակուեցան, հազարաւոր ժողովուրդ դուրսը ձգելով։

Ուրուկուէյ յաղթեց Զուիցերիոյ 3-0, իսկ Շուէտ Հոլանտայի՝ 3-1։

1924ին Ուրուկուէյ Ա., Զուիցերիա Բ., Շուէտ Գ. եւ Հոլանտա Դ. հռչակուեցան ու պարգեւցին իրենց ազգային դրօշակները։

Ամսթէրտամի իններորդ Ողիմպիականին հետեւեալ 18 ազգային խումբերը կը մասնակցին՝ Եւրոպա կը ներկայացնէ 12 ազգ, Գերմանիա, Պելճիքա, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Սպանիա, Էսթոնիա, Հոլանտա, Իտալիա, Լիւքսէմպուրկ, Փորթուկալ, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա։

Ամերիկա հինգ ազգ, Միացեալ Նահանգներ, Ուրուկուէյ, Մեքսիկա, Չիլի, Արժանթին։

Աֆրիկէ մէկ՝ Եգիպտոս։

Վ. Հ.

ՌՈՒՍՃՈՒՔԻ (Պուլկարիա) մէջ ուժգին թաթառ մը մեծ աւերներ պատճառեց։ Ութ հոգի մեռան։ Նիւթական կորուստները խիստ մեծ են։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ իտալացի յայտնի ֆաշիստ գնդապետ Աֆէլթրայի բնակարանի շեմին վրայ ռումբ մը պայթեցաւ։ Զոհ չկայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԷՐԸ ՕՃՐԱԳՈՐԾ.— Նախորդ առտու, 18 տարու իտալացի մը, գնաց իր հայրենակիցը տեսնելու, անոր բնակած պանդոկին մէջ։ Պահ մը իրարու հետ խօսելէ յետոյ, միասին փողոց ելան. այդ միջոցին, երիտասարդը յանկարծ, ատրճանակի երեք հարուածով սպաննեց իր խօսակիցը, եւ իրարանցումէն օգտուելով, նետուեցաւ ինքնաշարժի մը մէջ եւ հրամայեց.

—Ըշ'ւս, որքան որ կրնաս։

Ինքնաշարժին վարիչը, որ նշմարեր էր ոճիրը, առանց առարկութեան եւ վարանումի, կառքը քշեց արագօրէն, բայց Վիգդոր Հիւկօ հրապարակին վրայ, կանգ առաւ ոստիկանի մը առջեւ, որուն խնդիրը պարզեց ու զայն ալ տեղաւորելով կառքին մէջ, մեկնեցաւ դէպի ոստիկանատուն։

Հոն, ոճրագործը խոստովանեցաւ թէ սպաններ էր իր հայրենակիցը, որովհետեւ, ան իրմէ խլեր էր իր սիրուհին։

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ.— Անցեալ գիշեր կին մը Մարսէլ, 33 տարու, վիրաւոր վիճակի մէջ կը փոխադրուէր Սէնթ Անթուանի հիւանդանոցը, ուր հարցաքննող ոստիկանին կը յայտնէր թէ՝ ուզեր էր անձնասպան ըլլալ։ Բայց ոստիկանը կասկածելով խիստ հարցաքննութեան մը ենթարկեց անոր ամուսինը, որ խոստովանեցաւ թէ՝ կնոջը դիտողութիւններէն զայրացած, կրակած էր անոր վրայ։ Ամուսինը բանտ տարուեցաւ։

ԱՂԻՏԱԼԻՐ ԴԱՍԸ.— Առջի առտու, խումբ մը երիտասարդներ, զինավաճառի մը խանութը հաւաքուած ատրճանակ մը կը քննէին։

Ատրճանակին տէրը՝ իր ընկերներուն կը բացատրէր անոր գործածութեան եղանակը եւ առանց գիտնալու թէ մէջը փամփուշտ կայ, զէնքին փողը ուղղեց զինավաճառին, եւ բացատրութիւնը ամբողջացնելու համար, մատը կոխեց ըլթակին վրայ։ Հարուած մը մեկնեցաւ ու բոլորին սարսափահար ակնարկներուն առջեւ, մարդը ինկաւ գետին, կուրծքէն վիրաւոր։ Հասած օգնութիւնները չկրցան փրկել անոր կեանքը։ Իսկ անհաճեմ մարդասպանը ձերբակալուեցաւ ու բանտարկուեցաւ։

Խորին շնորհակալութիւններս «Յառաջ»ի եւ բոլոր այն Թերթերուն, կազմակերպութիւններուն, միութիւններուն, եկեղեցականներուն, մտաւորականներուն, բարեկամներու, համակիրներու եւ յուղարկաւորութեան կազմակերպիչներուն որոնք իրենց սիրով ու սուգով յարգալից բոլորեցին ողբացեալ ԹԷՈԴԻԿԸ։

Նաձնուր Բէրէխթէճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

…ՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

...ար տեսնել իր հրեշտակին ...ուհիլը. գիւղին այրիլը. ...ներուն մէջ մնացած բոլոր ...ուն եւ կիներուն իրեն հետ ...իլը։ Եւ Ահմէտի ձայնը ...էր իր ականջին.

— Կի՛ն, զաւակիդ եւ գիւղիդ ... շուրջ պիտի հանի։

...քան պիտի ուզէր սակայն ...ւաստացիութիւնը յայտնել ...երիտասարդին որ իրեն եւ իր ... ծանին գթացեր էր։ Այո՛, ...ը պիտի ինչար ու երախ...ութեամբ համբուրէր ա... այն արատին որ զինքը կ'այ... ինչո՞ւ, քանի որ ան ազնիւ ... ունէր, ու ճակատին վրայ ... վստահութիւն մը կար, ... կը նուաստացնէր ինքզինքը։ Ինչո՞ւ կը պատկառէր։ Այս հարցումին, իր բազուկները կը գալարուէին, զանգուածի մը պէս անշարժ կը մնար աթոռին վրայ։ Երբեմն, Ահմէտ այնքան անմեղ կ'երեւար իր աչքին որ, կը զարմանար անոր վայրենի արարքին։

Ահմէտին զզուելի գգուանքներուն տակ, ուր իր մարմին անգամ կ'ապստամբէր՝ երբ ան ինքզինքը բոլորովին կը յանձնէր իրեն, կամքէ զուրկ, սիրալիր, գուրգուրոտ ու տկար, պզտիկ տղու մը պէս լալով, երբ այդ վայրկեանին սպաննէր իսկ զայն, անիկա «շնորհակալ եմ»՝ պիտի ըսէր, քանի որ իրմէն կուգար։ Բազուկները Ֆրոզինի վիզին շուրջ կ'անցնէր, այնքան անուշ ձայնով կ'աղաչէր իրեն որ ստիպուած կ'ըլլար գլուխ դարձնելու եւ ըսելու իրեն որ լաէ։ Կ'ըսէր իրեն գրեթէ մա՛յրական ձայնով, ինչպէս կը խօսին տղեկի մը որ կուլայ եւ անկարելին կը պահանջէ։ Որովհետեւ անիկա ներողութիւն կը խնդրէր իրմէ եւ մարած ձայնով կը մրմնջէր ականջին թէ շատ կը սիրէր զինքը, եւ եթէ գիտնար չէր կրնար իրեն դէմ ոխ ունենալ։ Եւ նուաղուն, կը կրթնէր անոր, կարծես այդ պաշտելի կնոջ քով փնտռելու համար նեցուկ եւ պաշտպանութիւն։

Երիտասարդին այս սրտագեղումներէն ջղայնացած, օր մը գլուխը առաւ ձեռքերուն մէջ ու ըսաւ.

— Ահմէտ, եթէ ուզէիր, եթէ հաւանէիր միմիայն օրուան մէջ գալ խօսակցելու համար հետս, եթէ հետս չփարուէիր գերուհիի մը պէս, պիտի ներէի քեզ. քեզի հանդէպ սէր պիտի տածէի, անպատում երախտագիտութիւն պիտի զգայի։

Երիտասարդը մելամաղձութեամբ գլուխը ճօճեց եւ մտածկոտ ու տխուր յարեց.

— Կի՛ն, զաւակիդ եւ գիւղիդ խնայեցի, երբ կրօնքը կը հրամայէր ամէն տեղ ապստամբները ջարդել։ Աւելին մի՛ խնդրեր ինծմէ։ Ըրածս պատճառ ներումը անյարմար է։ Քու սիրոյդ համար էր որ ներեցի։ Արդար է որ սէրդ ինծի տաս, պարտական ես զայն ինծի՝ գոնէ, այդպէսով քրիստոնեաները իրենց անձին համար խնայած չըլլալս կ'արդարանայ։ Կի՛ն, այլեւս այդ մասին բնաւ մի՛ խօսիր ինծի։

Ու վայրկեան մը հանդարտած իր կիրքը աւելի կատաղօրէն կ'արթննար, որովհետեւ կը հասկընար Ֆրոզինի խօսքերուն մէջ թէ իր սէրը պժգալի էր անոր համար, մինչդեռ ինք այդ կնոջ սիրոյն սաստկօրէն պէտքը կ'զգար։ Իղձով տոչորուած վերստին անոր բազուկներուն մէջ կ'նեկարէր։ Օ՜, պէտք էր որ ի վերջոյ ան սիրէր, կամ գոնէ չատէր զինքը։

Այլեւս չատել զայն։ Ճիշդ իր այդքան եռանդուն է որ զինքը աւելի արհամարհելի կը դարձնէր։ Ֆրոզին պիտի ուզէր ճախճախուտին մէջ անհետանալ զայն չտեսնելու, անոր հպումը չզգալու համար։ Գերմարդկային ճիգեր կը թափէր իր կամքին վրայ, այդ գարշելի իրականութենէն չգրաւուելու համար։ Ամէն անգամ սակայն, Ահմէտի թեւերուն մէջ, մեղքը բազմապատկուելուն գաղափարը կը հալածէր զինքը։ Ա՜հ, Ֆրոզին ինք ալ չէր գիտեր թէ ինչ կը զգար։

Ինչ որ կը զգար, աւա՜ղ, իր կամքէն անկախ էր։ Ֆրոզին քառասունը հինգ տարեկան մարդու մը հետ ամուսնացած էր, երբ ինք տակաւին տասնը հինգ տարեկան էր։ Ցոյնը, նոյնիսկ ամենապարզ գիւղացին, իր կինը իբր իր զաւակներուն մայրը կը նկատէ։ Ան տունին տէրն է, ընտանիքին հայրը։ Կինը, մանաւանդ երբ տարիքի անյարմարութիւն կայ, երբ տկար էակ մը կը նկատէ, ստորադաս մը, որուն անձնատուր ըլլալու ամօթ կը զգայ։

Մանաւանդ չուզեր յաղթուած երեւալ. արդ, արուին հեշտութիւնը կնոջ համար յաղթանակ է։ Այրը չուզեր իր ազդեցութիւնը վտանգել։ Ան է որ կը կառավարէ, ան է որ կը հսկէ, մէկ խօսքով, այրը պէտք է գլուխը ուսերուն վրայ հաստատ պահէ։ Մինչեւ Սօթիրիս, բնաւորութեամբ խոհեմ, իր կինը վարժեցուցած չէր սիրոյ յափշտակութիւններուն։

Կը սիրէր իր կինը, որ հազիւ երկու տարի առաջ զաւակ մը պարգեւած էր իրեն, բայց Ֆրոզին տակաւին այրը չէր ճանչնար, այրը եւ անոր մսին կատաղութիւնը։ Այս ամէնը նոր էին իրեն համար. իրեն անծանօթ բոլոր այս զգացումներուն դէմ կ'ընդվզէր ու կը սարսափէր։ Ինչ որ ուրիշ կնոջ մը արբշռութիւն պիտի պատճառէր, Ֆրոզինի համար տանջանք էր։

Թարգմ. Գ. Թ.

(Շար.)

ցագիր մը տալ Եուկոսլաւ կառավարութեան՝ բողոքելու համար Սէպլենիքոյի եւ Սփալաթոյի անկարգութեանց դէմ. պահանջելով անմիջական գոհացում:

Եուկոսլաւիոյ արտաքին Նախարար Մարինքովիչ իր քարտուղարներէն մէկը ղրկեց իտալական դեսպան զոր. Պոտրէրոյի մօտ՝ հաղորդելու համար անոր որ սերպ կառավարութիւնը գրաւորապէս ներողութիւն խնդրած է իտալական կառավարութենէն՝ իտալական զանազան հիւպատոսարաններուն դէմ եղած ցոյցերուն առթիւ:

∴ Պելկրատի իտալական դեսպան զոր. Պոտրէրոյի պիտի յաջորդէ Կալլի, որ եղած է Տուրացցոյի ընդհ. հիւպատոս, յետոյ Թեհրանի դեսպան, այժմ ալ Լիզպոնի դեսպան է:

∴ Միլանի մէջ շուրջ քսան ուսանողներ առջի գիշեր ուզեցին կրկնել իրենց բողոքի ցոյցը Եուկոսլաւիոյ հիւպատոսարանին դէմ: Պահակ զինուորները յաջողեցան ցրուել զանոնք թեթեւ ընդհարումէ մը յետոյ, որու ընթացքին երկու զինուորներ վիրաւորուեցան:

Վենիզելոս վերջնագիր պիտի տայ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ ազատական կուսակցութեան առջի իրիկուան ժողովին մէջ Վէնիզէլոս պարզեց այն պատճառները, որոնք կը մղեն զինքը վստահութիւն ունենալ կառավարութեան վրայ, մանաւանդ քուէարկել տալու համար Ծերակոյտի վերաբերեալ օրէնքը եւ զոր. Փանկալոսը դատել տալու համար ներկայ խորհրդարանին կողմէ:

Նախկին վարչապետը աւելցուց թէ խորհրդարանին մէջ կուսակցութեան թարգմանը պիտի ըլլայ Սոֆուլիս: Վէնիզէլոս հերքեց թէ կը ձգտի Հանրապետութեան Նախագահութեան, դիտել տալով որ տակաւին ինքզինքը ի վիճակի կը զգայ քաղաքական պայքար վարելու: Վերջնագիր մը պիտի ուղղէ արքայականներուն՝ հրաւիրելով զանոնք որ ճանչնան հանրապետական վարչաձեւը, հակառակ պարագային վերջնապէս եա պիտի առնէ քաղաքական կեանքէ քաշուելու մասին Նախապէս ըրած իր յայտարարութիւնը:

∴ Նորընտիր ներքին Նախարար Կոցի երէկ պաշտօնական երդում կատարեց:

Պուլկարիոյ փոխաշինութեան համար

«Թայմզ»ի Սոֆիայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Դարմանումներու Յանձնաժողովին հետ խորհրդակցելէ յետոյ, Պուլկարիոյ Միջազգային Յանձնաժողովը ներկայացուցած է տեղեկագիր մը, որով կը թելադրուի գոհացում տալ պուլկար կառավարութեան խնդրանքին, այն է՝ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ արտօնուած միջազգային փոխառութեան գումարը աւելցնել, որպէսզի վերջին երկրաշարժէն վնասուած շրջանները կարելի ըլլայ վերաշինել:

Յանձնաժողովը ասոր համար պայման կը դնէ սակայն որ պէտք է աւելցնել ներածումի տուրքերը, որպէսզի մաքսատան հասոյթներով կարելի ըլլայ հատուցանել դարմանումներու եւ փոխառութեան մասնավճարները: Կը յուսացուի թէ փոխառութիւնը կնքուի Յունիսի վերջը: Այս պայմանը ընդունուեցաւ կառավարութեան կողմէ: Խնդիրը պիտի ներկայացուի նախ ելմտական յանձնաժողովին եւ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի յառաջիկայ նստաշրջանին:

Յանձնաժողովը հաւանած է նաեւ որ յետաձգուին դարմանումներու այն մասնավճարները, որոնց պայմանաժամը կը մօտենայ: Կը կարծուի թէ պիտի յետաձգուին միայն երկու վերջամսեայ վճարումները:

Ցոյներ «Իտալիա»յի մասին

Անթելի մը համաձայն, «Իտալիա» զեկավար օդապարիկը ցամաք իջած է Ամսթէրտամ կղզին, Շփիցպէրկի հիւսիսը: Այս անթելը ձկնորսանաւի մը կողմէ հաղորդուած է «Ջիթթա-տի-Միլանօ» իտալական շոգենաւին, որ «Իտալիա»յի պարենաւորման նաւն է եւ որ օդապարիկը փնտռելու համար ճամբայ ելած եւ սառնակոյտերու մէջ բռնուած է:

Անթելին նշանները շատ որոշ չեն, որով եւ աղբիւրը կասկածելի կը նկատուի:

«Իտալիա» մէկ ամսուան բաւելու չափ պաշար ունի: Օգնութեան ձեռնարկները կը շարունակուին: Նորվեկիոյ Նախարարական խորհուրդը առջի օր մասնաւոր գումարում մը ունեցաւ՝ ազատարար նոր միջոցներու մասին մտածելու համար: Բեւեռախոյզ Ռիզէր Լարսըն ներկայացուց ծրագիր մը, որուն համաձայն հիւսիսային բեւեռին վրաեւ օդանաւերով պէտք է փնտռտուքներ կատարել: Շուէտի պաշտպանութեան Նախարարն ալ օդանաւորդային սպասարկութեան պետերուն հետ տեսնուեցաւ, ազատարար նոր արշաւախումբեր ղրկելու համար:

Նիւ Եորք—Պերլին թռիչը

Գերմանացի Օր. Թէա Ռաշէ, որ անցած տարի ծրագրած էր մէկ թռիչքով Պերլինէն Նիւ Եորք երթալ եւ որ օդանաւով Փարիզ եկած էր, այժմ կը գտնուի Նիւ Եորք եւ կը յայտարարէ թէ Յունիս 10ին պիտի փորձէ Նիւ Եորք—Պերլին թռիչքը: Օրիորդ Ռաշէ Ամերիկայի զանազան քաղաքներուն մէջ փորձի թռիչքներ կատարեց վերջերս: Այժմ պատրաստ է անդրատլանտեան թռիչքին համար:

Եւրոպա ղրկուելիք թուրք ուսանողներ

Էնկիւրիի կրթական գործավարութեան կողմէ գալ տարի 80 թուրք ուսանողներ պիտի ղրկուին եւրոպական համալսարանները, իրենց ուսումը կատարելագործելու համար: Այս առթիւ բոլոր նահանգներուն շրջաբերական ղրկուած է թեկնածուներու ընտրութեան մասին:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանին նստաշրջանը փակուեցաւ. նոր նստաշրջանը պիտի բացուի Դեկտ. 4ին:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել թերթերու գրաքննութիւնը:

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆԷ աւելի մարդեր այցելած են Փարիզի տօնավաճառը, որ փակուեցաւ քանի մը օր առաջ:

ՔՈՍԹ ԵՒ ԼԸ ՊՐԻ կը շարունակեն օդանաւով Եւրոպայի շրջանը: Առջի օր Սթրազպուրկէն Ժընեւ հասան:

ՕԽՐԻՏԱՅԷՆ սերպ հրոսակախումբ մը ալպանական սահմանը անցնելով գնաց Թուշէմիշ, ուր սպաննեց Տիմիթրի Պէլքամէնի անուն քահանայ մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Առնուվիլ-լէ-կոնէս.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2 30ին, հայարանին դէմը, Սալ Կալմանի մէջ: Անշարժ սինէմայի ներկայացում Գ. Յ. Պապէսեանի կողմէ:

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ եւ ԱՆԴՐԷ ՏԷՐ Օ-ՀԱՆԵԱՆ:

Ալֆորվիլ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապետարանի սրահը՝ Երգ, նուագ, արտասանութիւն:

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ:

Լիոն.— Այս Շբ. օր: Կը խօսին՝ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Պոլէնի հանգանակութիւնը.— Լ. Ներսէսեան 10, Թ. Մալէզեան 5, Կ. Զիւմպիւլեան 10, Գ. Մելքոնեան, Ա. Շիրոյեան, Մ. Աւետիսեան, Միս. Պարսամեան, Միք. Պարսամեան, Կ. Խաչիկեան, Ա. Պօյաճեան, Հ. Շահբեկեան 5ական, Մ. Տէրտէրեան 1.50, Դ. Խաչերեան, Պ. Դաւիթեան, Բ. Թորոսեան, Վ. Յակոբեան, Գ. Չօպանեան, Մ. Փափազեան, Ս. Խայթաւեան, Ս. Նորատեան 5ական, Մ. Թաշճեան, Յ. Մանուկեան, Ս. Յովհաննէսեան 10ական, Խ. Աւետիսեան 15, Մատոան վարչութենէն 48.50 ֆրանք: Գումար 200 ֆրանք:

(Տես Յառաջ 27 Մայիս):

Մարսէյլի կեդրոնական մանկապարտէզի պզտիկներուն հանգանակութիւնը.—

Վ. Դարբինեան, Ն. Պօզալեան, Փ. Պապօեան, Ժ. Գալուստեան, Հ. Արապշեան, Ս. Մ. Միսաքեան, Հ. Թէքէեան. Վ. Գույումճեան, Ն. Սվաճեան 10ական, Շ. Շահպազեան 7.80, Գ. Համալճեան, Յ. Դանիէլեան, Գ. Անտոնեան, Մ. Դարբինեան, Ն. Արթինեան, Ա. Էլօեան, Ի. Պէշիշեան, Յ. Աբրահամեան, Յ. Ոսկանեան, Ա. Կէմալմազեան, Մ. Նիկողոսեան, Ա. Պաղտասարեան, Գ. Պրպրեան, Է. Պետրոսեան, Ա. Պօյաճեան, Օ. Նալպանտեան, Ս. Էլօեան, Ա. Պօյաճեան, Տ. Տէրոեան, Շ. Պարտիզպանեան, Ա. Նիբիսեան, Ն. Սէմիզեան, Ա. Քէօլէեան, Է. Հօրճանեան, Մ. Իսիրիկեան, Ռ. Փափազեան, Լ. Տէրէլեան, Ա. Դարբինեան, Ա. Գաշքճեան, Գ. Պարէեան, Ղ. Մանուէլեան, 5ական, Վ. Յովսէփեան 2, Հ. Թօրիկեան 5, Ի. Գոչեան, Ո. Աղատեան, Գ. Քէօմիւրեան 2ական, Գ. Յովհաննէսեան 3, Գ. Գասպարեան, Բ. Սարգիսեան, Ս. Մահտէսեան 5ական, Գ. Գրիգորեան 3, Գ. Ատըլեան 5, Գ. Ֆէրհատեան 5, Գ. Սարբեան 3, Խ. Տէմիրճեան 2, Յ. Օվիկեան 5, Ե. Թուլումճեան 2, Ե. Մինասեան 5 ֆրանք: Գումար 313:80 ֆրանք:

(Տես Յառաջ 27 Մայիս):

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պ. Մ. հրապարակային վիճաբանական ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Նիւթ՝ Հայ քաղ. կուսակցութեանց գործունէութիւնը: Կը նախագահէ Ընկ. Հիւսեան, կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Մարսէյլի Պ. Մ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր-Սերոբ, Եփրեմ-Խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30-ին ծանօթ հաւաքատեղին, ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

Տեսինի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այսօր Հինգշբ. երեկոյ ժամը 7.30ին Café de la Paixի սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Ներկայանալ անդամատետրով:

Տեսինի Վիշապ խումբի վիճաբանական ժողովը՝ վաղը առաւօտ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ նոր անդամատետրով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն այսօր Հինգշբ. Ֆլորիայի մէջ: Տէօվլէթեան կը կարդայ իր ինքնագիր բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՆԱՄԱԿ ունին գ. գ. Հայկ Սէմէրճեան, Մանուէլ Կապուտիկեան, Խաչիկ Ճանիկեան, Գարեգին Երկանեան եւ Մասունցի Գօգոս Հայրյեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պելկրատ, Ս. Մ.— 100:
Լիոն, Գործ.— Ստացանք:
Մարսէյլ, Գործ.— 656.65:
Սէն Թ'էթիէն, Ս.Տ.— 35:
Նիս, Կուստ.— 70:
Լիոն, Յ. Ն.— 100: Ղրկեցինք:
Քրէօզէ, Յ. Դ.— 35:
Մօնթարժի, Տ. Ա.— 20:
Լապէկուտ, Ա. Տ.— 30:
Էքս-լէ-Պէն, Յ. Կ.— 35:
Քոնպ, Ա. Յ.— 50:
Ռօան, Մ. Թ.— 35:
Ռօան, Ղ. Պ.— 35:
Մարսէյլ, Կ. Գ.— 20:
Սէն Թ'ռպէն, Գ. Մ.— 35:
Հառն, Ա. Պ.— 35:
Տէսին, Թիւֆէնկ.— 70:
Տէսին, Հ. Պ.— 70:
Սէն Սաթուրնէն, Ջ. Ջ.— 35:
Գրիւքսէլ, Ն. Վրդ.— 30 պելժ. ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ռնճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի եւ Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissement Hutchinson, Atelier Tennis 1er, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Սարգիս Ջաքըճեան որ ութ ամիս առաջ հեռանալով հայցէն տուած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Beau Site. Nice (A. M.)

— Կը փնտռուին Զարուհի Սվազլեան եւ իր աղջիկը Մելինէն, որոնք անցեալ տարի Սէն-Շամօն կը գտնուէին: Մելինէ նախօրօք եղած է Նպաստամատոյցի Սիրայի որբանոցը: Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bd. des Italiens, Paris.

— Կը փնտռուի Յարութիւնեան Անարոն 19—20 տարեկան, Ատաբազարի մօտ Մէքուէկէօզ գիւղէն: Իմացնել՝ վերի հասցէին:

— Կը փնտռուի Մուրատեան ՍիմոնՍեբաստիոյԻշխան գիւղէն: Ցիշեալը 1924ին Մարսէյլ Քամ Օտտօ կը մնար: Իմացնել՝ վերի հասցէին:

— Կը փնտռուի Պարոնեան Բագրատ Էրզրումցի, 21 տարեկան որ 1923 Հոկտեմբերին Ֆրանսա եկած է: Բագրատ 1924ին Nord նահանգը, Ֆուրմի ապակիի գործարանը կ'աշխատէր: Իմացնել վերի հասցէին:

— Հերոս Արթին աղա Տէմիրճեան, 38 տարեկան, Եոզղատի Ջաթ գիւղէն, որ 1914ին փախստական անցած է Սամսոնի շրջանը տասնեակ հերոսներով: Տօրիներու կռիւներէ վերջ 1922 Նոյ. 9ին խաբեբայութեամբ Երլապըրմ Հաթէմ փաշայի ձեռքն ինկած է իր ընկերոջ՝ Եոզղատցի Հաճի պէյ Քէշիշեանի հետ եւ չորս օր Ջարշամպայի բանտը պահուելէ վերջ տարուած է Իւնիէ, յետոյ կիրասոն: Հոս Ազգ. Միութեան դիմօլով, հերոսները նոյասա կը ստանան: Անկէ ի վեր լուր չէ առնուած: Գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր զաւկին Բենեամինի կամ կնոջ Մարիամ Տէմիրճեանի. Grand Café d'Europe, Barjols (Var) France:

Վարձու են ընդարձակ աշխատանոց եւ սենեակ: Ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն: Գինը յարմար: Դիմել՝ 17 Rue Damesme, մէթրօ Փլաս տ'Իթալի:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER